

D. UDRESCU

✓

GLOSAR REGIONAL ARGES

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
Bucureşti, 1967

78.016

**GLOSAR REGIONAL
ARGEŞ**

Redactor responsabil: VERONICA GANA
Tehnoredactor: CONSTANTIN STANCIU

*Dat la cules 13.04.67. Bun de tipar 02.11.67 Apărut 1967.
Tiraj 1500 ex. Hirtie tipar inalt B de 63 g/m². Coli editoriale 44.15. Coli de tipar 19,75. A. 3992/67. C.Z. pentru
bibliotecile mari și mici 459.0(498.11)(031)=59.*

Intreprinderea Poligrafică „Informația” Str. Brezolanu nr. 23—25, București,
Republica Socialistă România, comanda nr. 146

**GLOSAR
REGIONAL
ARGES**

Coperta și supracoperta de: ION PETRESCU

Lista de abrevieri

absol.	= absolut	num.	= numeral
adj.	= adjectiv	ord.	= ordinal
adv.	= adverb și adverbial	p. a n a l.	= prin analogie
art.	= articol și articulat	p. e x t.	= prin extensiune
bot.	= botanică	pl.	= plural
card.	= cardinal	pop.	= popular
cf.	= confer	pos.	= posesiv
conj.	= conjuncție	prep.	= prepoziție
e x p r.	= expresie	p. r e s t r.	= prin restricție
f.	= feminin	pron.	= pronume
f i g.	= figurat	p r o v.	= proverb
impers.	= impersonal	r e f l.	= reflexiv
i n t r a n z.	= intransitiv	s. sau subst.	= substantiv
invar.	= invariabil	sg.	= singular
l o c.	= locuțiune	t r a n z.	= tranzitiv
m.	= masculin	v a r.	= variantă
n.	= neutru	v.	= vezi
nehot.	= nehotărit	vb.	= verb
		DA	= Academia Română, <i>Dicționarul limbii române</i> , București, 1913—1944.
		CADE	= <i>Dicționarul enciclopedic ilustrat</i> , de I.-A. Candrea și Gh. Adamescu, Editura „Cartea Românească”, București [f. a.].

PREFAȚĂ

Culegerea de față este fructul unei munci de decenii, așa putea zice chiar al unei jumătăți de veac, iar rădăcinile ei se împletesc cu cele mai îndepărtate impresii ale copilăriei. Pus deseori în fața unor surprinzătoare formații lexicale, am început să notez, încă de tînăr, bogăția de cuvinte noi, de situații speciale de folosire a altora, de expresii, frînturi de limbă care erau altfel decît limba românească pe care o putem găsi în cărți. Făcute inițial fără o finalitate anume, aceste notații au devenit nucleul glosarului de față, alcătuit cu trudă și perseverență, pe de o parte din convingerea că fără studiul graiului popular nu se poate ajunge la conturarea fizionomiei complete a unei limbi, pe de altă parte din constatarea că graiul argeșean, deși unul din participanții la făurirea limbii literare, nu s-a bucurat pînă în prezent de o atenție deosebită. Cele cîteva lucrări existente sînt departe de a epuiza bogăția lexicală și de a conduce la o imagine cît de cît integrală a vorbirii românești din aceste locuri¹.

Utilitatea și necesitatea glosarelor este desigur simțită mai ales de institutele de specialitate în care se lucrează la elaborarea dicționarului tezaur, care va trebui să fie adevărată oglindă fidelă a limbii române, privită în desfășurarea ei în timp și spațiu. De aceea ne-am dat osteneala ca glosarul de față să fie cît mai cuprinzător, și dacă uneori am cuprins în glosar cuvinte și expresii cu o circulație ce depășește aria teritorială circumscrisă de titlu, este pentru că din verificări conștiințioase s-a constatat absența lor din lucrările lexicografice existente, ceea ce ar putea duce la omiterea lor și din dicționarul general.

Printre împrejurările care au favorizat contactul direct cu vorbitorii au fost mai ales cariera de învățător, cu peregrinările ei dintr-o localitate în alta și cu toate activitățile la care ea obligă (cercuri culturale, serbări populare, contactul permanent cu sătenii), și apoi numeroasele concentrări militare (între anii 1913—1918, 1939—1943), care m-au adus în contact cu ostași țărani din toate colțurile regiunii și de aiurea și mi-au oferit prilejul multor verificări, confruntări și completări. Metoda de culegere a fost, așadar, notarea a tot ceea ce mi se părea interesant în multele ocazii pe care traiul îndelungat printre săteni mi le-a oferit: conversații directe, participarea alături de ei la viața de toate zilele—la muncă sau petrecere, în care interveneam, împins de curiozitate, pentru a stimula discuțiile, povestirile, glumele etc.

Localitățile care mi-au servit ca surse de informație se pot grupa în două categorii: unele în care am trăit ani de-a rîndul și deci m-am familiarizat

¹ Cea dintîi culegere, după știința mea, a fost realizată de C. Rădulescu-Codin în 1907: *O seamă de cuvinte din județul Muscel*. De atunci au mai apărut glosare locale pentru diverse părți ale regiunii, realizate de I. Moise, M. Robea, C. Brodeală, N. Popescu-Optași, I. Nițoaveanu, I. Cruceanu, Traian Cantemir și alții. Ar mai putea fi amintit studiul *Etica și lirica populară în județul Argeș*, de Alexandrina Istrătescu (Revista „Grai și suflet“ pe anii 1931 și 1933), dar care, după cum arată și titlul, nu se ocupă în mod special de limbă.

cu mediul respectiv (Săpata de Sus, 23 de ani; Lăunele de Sus, 7 ani; Cepari, 5 ani; Curtea de Argeș, 14 ani; Pitești 23 de ani) și altele cu care am avut contingențe incidentale. Înregistrările s-au făcut în general la locul unde am întâlnit prima oară și mai frecvent fenomenul înregistrat. Locul de înregistrare nu indică însă nici originea, care de multe ori se pierde în negurile trecutului, nici aria de circulație, care poate depăși nu numai periferia locului sau a raionului respectiv, dar chiar a regiunii.

Notez mai jos, pe raioane, tabloul general cu numele localităților întreg și — în paranteză — siglat, așa cum vor apărea în corpul glosarului.

Raionul Costești : Bîrlog (Blg.), Broșteni (Brșt.), Cornățel (Crnt.), Costești (Cst.), Deagurile (Dgrl.), Fîlfani (Flfn.), Leșile (Lșl.), Miroși (Mrș.), Mîrghia (Mrgh.), Mozacu (Mzc.), Mozăceni (Mz.), Mozăceni-Vale (Mzc.-Vl.), Negrași (Ngrș.), Pădureți (Pdrș.), Săpata de Sus (Spt. S.), Săpata de Jos (Spt. J.), Silișteni (Slșt.), Slobozia-Trăsnitu (Slbz.-Trsn.), Stolnici (Stln.), Ungheii (Ughn.), Urluieni (Urln.).

Raionul Curtea de Argeș : Albești (Alb.¹), Aref (Arf.), Curtea de Argeș (C. Arg.), Băiculești (Bcl.), Bîrsești (Brst.), Brăduleț (Brđt.), Căpățîneni (Cpțn.), Cepari (Cpr.), Ciofrăngenii (Cfrg.), Corbenii (Crbn.), Corbi (Crb.¹), Domnești (Dmnș.), Mușetești (Mștș.), Nucșoara (Ncșr.), Oești (Ost.), Sălătrucu (Sltc.), Stănești (Stnș.), Șuici-Rudeni (Șc.-Rdn.), Tigveni (Tgv.), Tutana (Ttn.), Urluiești (Urlș.), Valea-Danului (Vl.-Dn.), Valea Iașului (Vl.-Iș.), Vîlcelele (Vlcl.), Zărnești (Zrn.).

Raionul Drăgănești-Olt : Balta-Sărată (Bl.-Srt.), Crîngenii (Crgn.), Drăgănești-Olt (Drğ.), Gostavățu (Gov.), Tufenii din Vale (Tfn.-Vl.).

Raionul Drăgășani : Bîrsoiu (Brs.), Ciomăgești (Cmğș.), Drăgășani (Drğș.), Lăunele de Sus (Lnl. S.), Lăunele de Jos (Lnl. J.), Mîrcești (Mçșt.), Strejești (Strș.), Topana și Valea Ungureni (Tpn.-Vl. Ugr.).

Raionul Găești : Beleși-Negrești (Blș.-Ngrș.), Bogați (Bgt.), Găești (Gșt.), Glîmbocata (Glbc.), Priboeni (Prbn.), Răscăieți (Rcșt.), Slobozia (Slbz.), Topolovenii (Tplv.).

Raionul Horezu : Dăești (Dșt.), Lădești (Ldș.).

Raionul Muscel : Albești (Alb.²), Berevoești (Brvs.), Boteni (Btn.), Bughea (Bgh.), Cetățeni (Cț.), Cîmpulung (Cplg.), Dîmbovicioara (Dbvc.), Dragoslavele (Drğsl.), Lerești (Lrș.), Mioarele (Mrl.), Poenarii (Pnr.), Poenița (Pnș.), Rucăr (Rcr.), Schitu Golești (Sch.-Glșt.), Slănic (Sln.), Stîlpenii (Stlpn.), Valea Mare-Bratia (Vl.-Mr.²).

Raionul Pitești : Albota (Abt.), Bascov (Bscv.), Bascovele (Bsvl.), Băbana (Bbn.), Bradu (Brđ.), Budeasa (Bds.), Căteasca (Ctsc.), Cerbu (Cb.), Ciumești (Cmșt.), Cocu (Cc.), Colibași (Clbș.), Coșești (Cșt.), Costești-Vîlsan (Cst.-Vls.), Cotmeana (Ctmn.), Cuca (Ca.), Dedulești (Dđlș.), Găvana Pitești (Gvn.-Ptș.), Geamăna-Pitești (Gmn.-Ptș.), Hînești-Smeura (Hșt.-Sm.), Mareș (Mr.), Mărăcineni (Mrcn.), Moșoia (Mș.), Oarja (Orj.), Păduroi (Pdr.), Pitești (Ptș.), Poiana Lacului (Pn. L.), Prundu (Prđ.-Ptș.), Richițele (Rchț.), Rîncăciou (Rcv.), Sămara (Smr.), Slătioarele (Sltr.), Smeura (Sm.), Ștefănești (Ștfn.), Uda (Uda), Valea-Mare (Vl.-Mr.¹), Valea Rea (Vl. R.-Ptș.), Văța (Vț.).

Raionul Slatina : Bălteni (Bltn.), Bărăști Cepturi (Brșt.-Cpt.), Bărăști de Vede (Brșt. Vd.), Corbu (Crb.²), Icoana (Icn.), Mogoșești (Mğș.),

Potcoava (Ptcv.), Slatina (Sltn.), Scornicești (Scrn.), Valea Mare (Vl. Mr.), Vlaici (Vlc.).

Raionul Vâlcea : Berislăvești (Brsl.), Blădari (Blđr.), Boișoara (Bșr.), Brezoi (Brz.), Budești (Bđș.), Călimănești (Clmn.), Cîineni (Cn.), Dănicei (Dnc.), Racovița (Rcvț.), Râmnicu Vâlcea (Rm. V.).

Cîteva observații asupra graiului argeșean

Consider interesant să atrag atenția asupra cîtorva din particularitățile caracteristice graiului argeșean, fără a stăruii totuși asupra lor, lăsînd analiza mai amănunțită pe seama cercetătorilor de specialitate.

După cum reiese și din conținutul glosarului, bogăția lexicală a graiului argeșean este una din trăsăturile ce se impun la prima vedere, aducînd în patrimoniul general multe elemente specifice, pe care nu le-am mai întîlnit notate pentru nici o altă parte a țării, cum ar fi : alibzi, andolie, azîr, bădădău, blatog, biedel, caibăr, chisom, cotiu, giurea, gib, hăriște, hurie, meriu, merintic, molf, mong, murseca, năot, păuși, porobot, potîrînog, săget, suian, tingă, teretin, toroapă, uscă, veșichie, volna, zbenț, zberenghi etc.

Afară de acest capital strict local, în corpul volumului apar, așa cum am mai spus și elemente de circulație mai întinsă, ca : armăsări, bocșă, bonț, cipilig, gleng, tasma etc. Acestea, nefînd încă atestate în dicționarele curente, le-am cuprins în cadrul prezentei culegeri, considerînd că și ele au — cu atît mai mult — dreptul să fie scoase din anonim și incluse în patrimoniul general. De altfel o graniță între strict local și de circulație mai largă e greu de stabilit.

Contactele permanente ale locuitorilor regiunii Argeș cu cei din regiunile apropiate sau, uneori, cu vorbitorii de alte limbi explică existența în grai a unor unități lexicale de certă proveniență străină de regiune. La răsfoirea glosarului se vor observa desigur multe cuvinte considerate pînă acum de specialiști ca specifice regiunii Oltenia (ca : bia, abi, aștemăt, boșcă, crumpănă, mîneștergură, samodivă, zdrambea, pucăr etc. sau forme ca : beșică, creacă, căța, losese, detese etc.), sau Transilvaniei (cum ar fi : cujbă, haznă, catană, peană, tău etc., tot așa cum în graiul studiat apar forme fonetice ca : hie, hier, hierbe, ghierme, ghiespe etc.) (multe din ele transcrise ca atare în dicționarul lui Candrea și Adamescu). Considerăm că era de datoria noastră să păstrăm aceste cuvinte pentru a informa astfel pe specialiști că aria lor de circulație este mai largă.

Pe de altă parte elemente aparent strict locale sau regionale apar pe neașteptate în regiunile vecine sau mai îndepărtate, cum nu o dată am avut surpriza să întîlnesc în cursul investigațiilor mele. Citez : noajă, dēset, zdroabă, (reg. Baia-Mare) ; cioșmoli, nășilnic, maglă, moalfă (reg. Oradea), cu sau fără sensuri comune; iar cu regiunea Oltenia, vecină, avem comun un considerabil fond de regionalisme.

Cuvinte atestate în DA pentru alte regiuni, și considerate specifice acestora, apar îmbogățite cu sensuri diferite, glosarul completîndu-le și lărgindu-le astfel sfera semantică și aria de circulație, ca în cazurile : aiepta, ceamur, clățău, clapie, hălăciugă, helci, hudă, iufă, împăivana etc. Unele din acestea, care circulă frecvent și azi în graiul argeșean, le-am găsit în DA puse sub semnul îndoielii sau considerate rare, de pildă : bălură (în DA dat ca „nesigur”; la Argeș, bine cunoscut în nordul regiunii); cadalic (în DA =

district, jude” și considerat ca greșit glosat de G. Teodorescu „cizezi de oi”; „la Argeș, circulă frecvent cu sensurile: 1. Cîrd de vite răzlețite de turmă, clățau, ciopor. 2. Sat răzleț.”); carabă (la DA atestat într-o singură expresie: „babă carabă”; la Argeș, frecvent și încărcat de sensuri, în sudul regiunii); chelșug (considerat de DA numai la Români din Bulgaria; la Argeș frecvent în sud); cinstelnic (la DA „ieșit din uz”; la Argeș întâlnit pe alocuri); coptoroși (la DA, împrumutat din Cihac; la Argeș, frecvent și cu forme și sensuri variate); gherăni (la DA numai în vrăji; la Argeș, frecvent și cu forme variate); ghizdav (la DA atestat pentru literatura veche; la Argeș, răspîndit mai ales în sudul regiunii și cu derivatele ghizdăveț, ghizdăvior etc.); hurdui (în DA considerat învechit, stins; la Argeș destul de frecvent); dosădit (în CADE, considerat învechit și arhaic); gălbenare (în DA atestat de la Aromâni); purtăreț (frecvent în toate laturile regiunii; la CADE, considerat „dispărut” și citat din Dosoftei); volnic (iarăși frecvent; în CADE, cu sens diferit, considerat rar și învechit); veacă (frecvent în Argeș; atestat, în CADE o singură dată, în Oaș) etc. Alte elemente, precum cămășui, -ială, ciocirti, -eală, flecără, fleanță etc. se găsesc înregistrate în dicționare ca „învechite”, probabil din lipsă de informații suficiente. Și aici apare concludentă necesitatea și importanța glosarelor regionale pentru cunoașterea reală și amănunțită a limbii noastre generale.

Am inclus în glosar și unele din formațiile onomatopice pe care nu le-am găsit trecute în dicționare și care în graiul cercetat de noi sînt de o bogăție impresionantă. Despre unele putem spune cu certitudine că sînt creații locale (cu o foarte mare capacitate derivativă): forfoni, hordorosi, șușni, vileii, fofilcii, șondromăni, domăi etc. Credem că și asemenea cuvinte au dreptul de a fi cuprinse într-un dicționar tezaur al limbii române.

Sînt de evidențiat și numeroasele variante formale, rezultat al unor modificări fonetice sau morfologice atît de active în graiul popular, care duc la coexistența mai multor forme ale aceluiași cuvînt: săpăligă-sipiligă, negură-anegură, năzui-anuzui, alega-lega, chirnog-schirnog, plimba-împlimba, scoroabă-scoroambă, viclesug-iclesug, pahar-paar, zestre-viestre, șosea-susea, dopuri-doape, siropuri-siroape etc.

Pe căile culturii au pătruns în limba satelor neologismele, dar, intrate în vorbirea de toate zilele, au căpătat forme sau sensuri deosebite de acele pe care le au în limba literară. Deși prin procesul de continuă ridicare a nivelului cultural al satelor este sigur că ele vor dispărea, merită să fie menționate într-un glosar regional pentru a caracteriza un anumit moment și proces al răspîndirii și cultivării limbii.

Glosarul cuprinde o seamă de cuvinte rare, întîlnite mai ales în cîntece, ghicitori, descîntece sau strigături, legate de anumite datine populare, cum ar fi: oștelelea, bîrlobreaz, dostat, dezgardos, hondrobos, sarvat, nărău, stupai etc. Alteori cuvinte ale limbii comune au dezvoltat sensuri cu totul neașteptate și inexplicabile pentru cine nu le poate lega de viața și obiceiurile populare. De pildă cuvîntul primit are aici sensul special de „(om) atîns de boli mintale, nebun”. Fenomenul își are explicația în obiceiul locului de a-i interna pe bolnavii mintali în bolnița mănăstirii Argeș, unde erau primiți pentru a fi tămăduiți prin slujbe religioase. Sau: calic = „1. (despre copii) neastîmpărat; 2. (despre bărbați) afemeiat; 3. (despre femei) rea de gură,

colțoasă"; iscoadă = „om sau copil pizărit, pocit, slujenie, arătare”; lățui = „(despre mașina de cusut) a coase cu lațuri”; spovedi = „1. a certa, a cicăli; 2. a cerceta, a descoase”; tinichea = „lăturoaie” etc.

O inventivitate deosebită se vedește în găsirea calificativelor depreciative, folosite glumeș sau ca ocări, rezultat al unor sugestive metafore sau creații lexicale noi, cu puternic caracter satiric, dintre care multe sînt întîlnite și ca porecle: chiorbaliu, mîzgavn, fluieră-n tîgvă, țîști-bîști, zgripcea etc. Pe de altă parte se dezvoltă o largă gamă de eufemisme create pentru a evita pronunțarea numelor considerate tabu prin superstiții sau a curintelor considerate rușinoase. Cele mai multe sînt numele create pentru dracul: ăla, altă bizdiganie, ăl cu coarne, ăl după coș, ăl din mărăcine, ăl bălțat, bengă, cio-prea, neprea și multe altele.

Adevărată comoară se dezvăluie, însă, după părerea noastră, în mulțimea de expresii și locuțiuni, care, presărate în vorbirea oamenilor, îi dau accl colorit, plasticitate și savoare specifică limbii populare, dintre care cităm numai cîteva: a călca cu sterpul = a greși; a tăia la cuie = a se lăuda; a lua la zdravițe = a certa, a repezi; a se face miere de găleată = a linguși (pe cineva) etc.

În plan morfologic foarte numeroase sînt fluctuațiile verbelor de la o conjugare la alta, prezența unor forme iotacizate la persoana I și forme multiple de plural la substantive.

În ce privește tehnica redactării glosarului, am fost călăuzit de normele adoptate de dicționarele curente și de instrucțiunile Institutului de lingvistică din Cluj, precum și de sugestiile Editurii Academiei, sub egida căreia s-a tipărit lucrarea. Cuvintele titlu s-au înregistrat în ordine alfabetică, păstrîndu-se forma, structura și accentul local. După titlu urmează caracteristicile gramaticale și, cînd a fost cazul, indicațiile stilistice corespunzătoare (depreciativ, învechit, concret, rar, etc.). La substantivele cu două plurale, ca și la verbele cu două forme la indicativ prezent, au fost trecute ambele.

În tratarea fiecărui articol am dat definițiile și explicațiile necesare, renunțînd la ele cînd cuvîntul are un echivalent literar; urmează exemplele ilustrative, expresiile și locuțiunile, apoi indicîndu-se siglat numele localității din care a fost cules. La sfîrșitul articolului am trecut, în paranteze drepte, variantele fonetice și morfologice. Cînd cuvîntul sau expresia are mai multe sensuri, acestea au fost marcate prin numere sau prin litere mici.

Fără pretenția de a fi complet sau fără pricină în alcătuirea lui, glosarul va fi, după părerea noastră, un izvor util pentru cercetătorii de specialitate și, în același timp, un îndemn pentru tinerii profesori sau învățători din satele țării, care, avînd avantajul traiului permanent între vorbitorii limbii populare, pot contribui substanțial la cunoașterea integrală a limbii române și am putea spune și la cunoașterea sub alte aspecte a vieții sociale: etnografie, istorie, folclor, toponimie, onomastică etc.

Ca încheiere, țin să exprim aici mulțumirile mele pline de recunoștință atît Institutului de lingvistică din Cluj, cît și Editurii Academiei, îndcosebi profesorului academician Al. Graur, pentru contribuția la realizarea și îmbunătățirea acestei modeste lucrări închinată limbii române.

D. Udrescu

A

A prep. 1. (În expr.) **A** da p-a mină = a împărți, a da la fiecare în mină porția cuvenită. *Bucățile le dai p-a mină, să nu se mai cerle.* Spt. S și J., Pn. L. 2. (Cu valoare de art. adjectival; în expr.) **Nu-i a seofală** (de ceva sau de cineva) = nu-i cine știe ce, nu-i mare lucru, nu-i vreo grozăvie. *Nu-i a seofală (de marfă), am văzut-o și cu.* Ibid. **A lume** = lumea toată. *Unde ai plecat? — În a lume.* (Se zice cînd cineva nu vrea să precizeze locul, ținta, încotro merge.) Ibid.

ABĂTE, *abat*, vb. III intranz. (În expr.) **A abate** de mina morții = a da zor, a iuți, a înțeți (lucrul). *Toți abat de mina morții să termine lotul.* Spt. S.

ABIĂ adv. (În loc. a d v.) **Abia** că = tocmai că, taman că. *M-am apucat să dreg un buloi și abia că l-am stricat de-a binele.* Cpr., Smr.

ABOĂ interj. Strigăt cu care se abat vitele. Spt. S. și J., Pn. L.

ABȚIGUI, *abțigui* și *abțiguesc*. vb. IV refl. **A se îmbăta**. *Te abțiguișezi și tu bine aseară!* C. Arg. [Var.: **ABȚUGUI**, *abțugui*, vb. IV refl. Bnșt., C. Arg.]

ABȚIGUIT, -Ă, *abțiguiți*, -te, adj. Beat, cheful. *Al meu mi-a venit acasă abțiguit șepăn de la voi.* C. Arg., Ptș. [Var.: **ABȚUGUIT**, -Ă adj. Bnșt., C. Arg.]

ABȚUGUI, vb. IV v. **ABȚIGUI**.

ABȚUGUIT, -Ă adj. v. **ABȚIGUIT**.

ABUREALĂ, *abureli*, s.f. (În expr.) **O abureală de căldură** = puțină căldură, oleacă de căldură. *Nu e așa frig, dar o abureală de căldură nu strică.* Spt. S. și J., Slșl.

ABURÎ, *aburesc*, vb. IV tranz. **A încălzi puțin**, a încălzi ușor. *Am aburit camera, că se cam lasă frig spre seară.* Spt. S., Cstl.

ABUZNA adv. Pe neașteptate, repede, buzna. *M-am pomenit cu el abuzna peste mine.* Spt. S. și J., Cstl.

ACĂBĂRI vb. IV v. **CĂBĂRI**.

ACĂTĂRE s.f. Asemănare, potrivă. *Lia lui Moș Alb sin Soare, Mîndră ce-i nu-i chip a scrie și d-ai bate o împărăție, N-află acătare.* Ibid.

ACHITĂ, *achil*, vb. I tranz. **A isprăvi definitiv** o lucrare. Spt. S., Pn. L., Cpr.

ACIUPĂRĂ, *aciupăr*, vb. I tranz. = **ACIUPI**. *Aciapără și el ce poate, pe unde poate.* Spt. S., Cst.

ACIUPÎ, *aciup*, vb. IV tranz. **A apuca**, a obține. *Vtră-le și tu, poate aciupi ceva cîl de cil!* Spt. S.

ĂCRE, s.f. pl. Haine orășenești; haine nemțești; bălțătură. *S-a îmbrăcat în acre, nu-i mai dai cu prăjina de nas!* Spt. S., Pn. L., Mș., Smr.,

ACRITURĂ, *acrituri*, s.f. (Ieșit din uz, mai ales la pl.) 1. Persoană îmbrăcată în haine orășenești; tirgoveț. *Au sosit niște acrituri cu mașina; ce-or fi căutînd?* Spt. S., Pn. L., Smr., Cc. 2. Persoană care făcea parte din organele administrative ale satului. *Au plecat acriturile clapie pînă sat.* Ibid.

ĂCSURI s.n. pl. (Familiar, depreciativ) Acte; documente (indeosebi vechi, bătrînești). *Unde ai pus acsurile alea de la bătrînul că nu dau de ele?* Spt. S. Prbn.

ADĂPĂ, **ADĂP** și *adăpéz*, vb. I. I. Refl. (Despre oameni) **A se îmbăta**; a se afuma. *Mă adăpasem binișor aseară, pînă la cazanele alea; ăla ia, ăla na!* Cp., C. de Arg. 2. Tranz.: **A amesteca** cu apă (vinul, țuica, laptele etc.). *Mă, neică, da l-ai adăpat (pînă la dracu); l-ai făcut apă chioară!* Ptș.

ADĂPĂT, -Ă, *adăpați*, -te, adj. Fig. (Despre băuturi, lapte etc.) Amestecat cu apă, falsificat. *Vin adăpat, Țuică adăpată. Lapte adăpat.* Ptș.

ADEVĂR, *adevăruri*, s.n. 1. (În expr.) **A (nu)-și da (cineva) adevărul** = a (nu)-și spune secretul cuiva, a (nu) se încrede în oricine, a (nu) fi prea sincer. Spt. S.

ADIB adv. Încet, pe furie, pe nesimțite. *Vin adib și mai tîrziu, Cînd vecinii beau rachiu* (Pop.). *Trecea adib pe la stobori.* Expr. **A sta adib** = a sta la pîndă. Spt. S. și J., Smr., Cst. **A o lua adiba** = a o lua din loc pe nesimțite, a se furișa. *Cînd ti vine lui o pandatie, numai ce-l vezi e-o ia adiba la pădure.* [Var.: **ADIBA** adv. Ibid.]

ADIBA adv. v. **ADIB**.

ADIBUI, *adibui* și *adibuesc*, vb. IV tranz. **A căuta**, a cerceta, a prinde; a dibui. *Las-pe*

mine că fi-l adibui eu și-n gaură de șarpe. Spt. S. și J.

ADMINISTRAȚIE s.f. Administrație. Cpr., Ln. L.

AFĂNĂ, afănez, vb. I tranz. și refl. Afina. Ptș.

AFIONĂ, afionez, vb. I tranz. și refl. A (se) chercheli, a (se) îmbăta. C. Arg.

AFIROTISEĂLĂ, s.f. (Mai ales la ceremonii; fam., ironic) Urare lungă, plictisitoare; toast (uneori) lingușitor. *Ce atita afirotiseală p-ăsta; ce l-o fi găsit?* Spt. S. și J.

AFIROTISĂ, afirotisesc, vb. IV tranz. 1. (Familiar, ironic) A face cuiva o urare; a-i da binecuvântarea; fig. a cicăli. *Știu că l-ai afirotisit să-i ajungă cît o fi!* Spt. S. 2. A lăuda (pe cineva) în mod exagerat, a linguși. *L-am afirotisit eu și pe dos și pe față; nu s-a prins.* Ibid. [Via r.: ad. 1. **FIROTISĂ**, firotisesc, vb. IV tranz. Ibid.]

AFIROTISIE s.f. = **AFIROTISEALĂ**. *Ba și popa, dacă știe legea din bătrâni, să vie! Numai nu se poate poară. Să ne fie pînă-n scară Cu-afrotisie.* Ex pr. A umbra (cineva) eu afirotista = a linguși. Cp)n.

AFURIMĂ, afurimez, vb. I tranz. A blestema. *Cînd te-oi afurima eu, praful s-alege!* Spt. S. și J., Mș., Vl., Cst.

AFURIMĂT, -Ă, afurimați, -te, adj. Afurisit, blestemat. *Afurimat copil, iar a șters-o!* (Substantival) *Afurimatule, intri tu-n mîinile mele!* Spt. S. și J., Pn. L., Brșt., Cpr.

AFURISĂCIE s.m. (Familiar) Calificativ peiorativ adresat mai ales copiilor neascultători sau bărbaților ușuratici; afurisit. *Afurisache, pui eu gheara pe tine!... Unde mi-ai fost, afurisache?* Spt. S. și J. Pn. L. Pdr. Cpr.

AGĂVĂRI vb. IV v. **CĂBĂRI**.

AGINĂ, agin și aginez, vb. I intranz. 1. A se da cu binșorul pe lingă cineva, a se linguși, a acira. *Agină pe lingă moșul, poate i-o lăsa și lui ceva avere. Agină pe la ușile allora.* Spt. S., Pn. L. 2. A înlîrzi dimineața în pat, a lenevi, a alîrzi. *Nu-ș ce are că-n toată dimineața agină la somn!* Ibid., Mș.

AGINĂT, -Ă, aginați, -te, adj. Care se mișcă încet; moale, anevoios; înlîrziat, amînat. (Adverbial) *Mi-a răspuns aginat. Vine aginat.* Spt. S. și J., Mrgh.

AGURIDĂ, **AGURIDE**, s.f. (În expr.) A avea cineva aguridă sub (sau pe) limbă = a vorbi înțepat, răutăcios; a fi ironic. Mș., Sm.

ĂGUSTRU s.m. August. Spt. S., Mrgh., Pdr.

ĂIA pron. dem. (Substantival) Năzbitie, gafă, prostie. *Am făcut o aia să mori de ris!* Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

ĂIAIA interj. (cu a final prelungit) Vai, olăila! Exclamație de mirare, durere, surprindere etc. C. Arg.

ĂICIȘA adv. Aici, acoloa. *Ia-l d-ăcișă! Lasă sacul icișă!* Cpr., Mș. [Var.: **ICIȘĂ**. Accentuat și: *ăcișă*].

ĂIEPTĂ, *ăieptez* vb. I 1. Tranz. A pune în ordine, a aranja. *Ăiepteză casa că ne vin musafiri.* Crb., Stnș. 2. Refl. (Despre lucruri) A se potrivi unul cu altul; a se armoniza. *Ți se ăieptază bine cravata asta cu hainele cele noi.* Ibid., Stlp. 3. Refl. (Despre oameni) A se acomoda, a se împăcă bine, a se împogodi, a se îndogăți. *Se ăieptază tinerii ăstia, parcă-s făcuți unul pentru altul.* Ibid. Mșț.

ĂINĂ, aine, s.f. Haină. *Ia-ți aina cu tine, poate se strică vremea!* Spt. S. și J., Ughn. Cst.

ĂIUREĂLĂ, *ăiureli* s.f. Lucrare încurcată, înclăcită, greșită; cășcăleală, năcărcăleală. *Ce ăiureli mi-ai făcut aici? Ce sînt ăiurelele astea?* Cpr., C. Arg., Urș.

ĂIURILĂ s.m. sg. Poteclă dată unui om zăpăcit, repezit, zănalic. *Vino-ți în fire, măi, ăiurilă!* C. Arg. Ptș.

ĂIURISTIC, -Ă, *ăiuristici*, -ce, adj. (Fam.) Aiurit, zăpăcit, curios, excentric. *N-am văzut fată ăiuristică ca tine; uiji de la mîna pînă-tu gură!* (Substantival) *Vine și ăiuristicul ăla cu pălăria în virful capului și cu moșul stuf pe frunte.* C. Arg. Ptș.

ĂJUTORIE s.f. Ajutor, sprijin. *Dar cum vine cătănia, Ți s-a luat ăjutoria* (Pop). C. Arg.

ĂLĂTERI adv. Alătăieri. *Mai alăteri venii și eu.* Spt. S., Usc.

ĂLĂȘ s.n. (În poezia populară, cu sens neprecizat, probabil) Prun. *Foaie verde foi d-alaș, Prin pădure ducc-m-aș, Fără popi, fără nănaș.* Spt. S.

ĂLB, -Ă, *albi*, -e, adj. (Substantival; în expr.) A se învăța (sau a trage) cineva cu alba la mătai = a se învăța cu nărav, a se obișnui cu ceva; a se nărvăi. Mș., Spt. S. Unt alb = unt proaspăt (netopit, nesărat). Ibid. A o șine alba împiedentă = a încurca lucrurile; a împiedica, a lergiversa o problemă. Glbc. A da poliță-n alb = (ieșit din uz) a se păcăli. Ptș.

ĂLBĂSTRITĂ, *albăstrițe*, adj. f. Albăstrie. *Și-o leliță-n poienită, Cu rochița albăstriță* (Pop.). Mș., Sm.

ĂLBĂT, -Ă, *albiați*, -te, adj. 1. (Despre văi) Scobit ca o albie, adîncit. *Pe vâlceaua albiată, Vine-o mîndră legănată* (Pop.) Spt. S. 2. (Despre obraz) Scobit. Cu obraji albiați, cu pielea pe os, gâlbejit și obosit, unchiașul părea (ca o) stafie. Ibid. Cpr.

ĂLBICĂ, *albiesc*, vb. IV refl. 1. (Despre rufe) A se înălbi. C. Arg. 2. A începe să se lumineze; a se albi. *S-a albit bine (cerul) la soare-răsare.* Spt. S.

ĂLBINUȚ, -Ă, *albinuși*, -te, adj. Diminutiv al lui a 1 b; albișor, albui. *Cu dungușe albinușe* (Pop.). Crb., C. Arg.

ALÉG interj. Exclamație repetată pe care ciobanii o rostesc când aleg oile din turmă: *aleg, aleg!* Spt. S., Smr., Cst.

ALÉGE, *alege*, vb. III refl. (În expr.) A se alege cineva cu praful de pe tobă (sau eu ce nu curge pe apă) = a nu se alege cu nimic; a ieși rău, a-i merge (cuiva) prost. Spt. S., Pn. L.

ALERGĂREȚ, *alergăreți*, adj. (Fam., ironic; în loc. adv.) (În) *pus alergăreț* = zorit, iute. *Cum mergea așa mergea, numa-n pas alergăreț.* Ptș., C. Arg. *Hai du-te; da știi; pas alergăreț!* Ibid. Spt. S., Cst.

ALERGĂTOR, **-OARE**, *alergători*, *-oare* s.m. și f. (Mai ales la pl.) Persoană care aduce anumite servicii benevole la o petrecere sau într-o împrejurare oarecare, *Pe la noi nici nu se poate nuntă (sau pomană, cumetrie, bal, petrecere etc.) fără alergători și alergătoare. La urmă are loc masa alergătorilor.* Cpr., Pn. L., Brșt.

ALIBZÍ, *alibzesc*, vb. IV tranz. și refl. (Despre două piese sau două obiecte) A (se) fixa, a (se) imbuca perfect unul într-altul; a (se) alipi. *S-a alibzil ușa pe loc, pare-ar fi fost crescute împreună. Să alibzești bine ferestrele, auzi?* Cpr., Spt. S., Pn. L.

ALICÍ, *alicesc*, vb. IV. 1. Tranz. A observa, a pîndi, a urmări. *Nu-ți dă în gînd de ce nevasla Umbă-n duși și zorzonată? Stai adîb pe und-se duce și alicește-o cam ce cală!* 2. Refl. (Despre boli) A se declara, a se pronunța. *Nu s-a alicit pin-acuma ce e: pojar, scarlatină ori lingoare.* Mș., Sm., Pn. L., Mrgh.

ALIFĂNT s.m. v. **ELEFANT**. Sm., Sitr.

ALIMONIT, **-Ă**, *alimoniți*, *-te*, adj. 1. (În imprecății, cu sensul atenuat) Afurisit, alimănit. *Fir-ar alimonit de copil, m-a speriat! Fie-t-ar neamu-alimonit, Prea-mi fu drag și l-am iubit!* (Pop.). (Substantivat) *Alimonitule, unde mi-ai stat pîn-acum, ai?* Spt. S., Pn. L. 2. (În forma: *limonit*) Frumos, atrăgător, fermecător. *Dragimi-s ochii căprui, Limoniți, ai nu știu cui!* (Pop.). Ibid. [Var.: **LIMONÍT**, **-Ă** adj.]

ALIÓN s.m. sg. (Bot.) Laptele cucului, alior. *Foaie verde de-alion, în grădina lui Ion, Toate păsările dorm* (Pop.). Cpr., Smr.

ALIVĂNÍ, *alivănesc*, vb. IV refl. A se pripăși, a se aciuca. *A venit, nu știu de unde, și s-a alivănit în sal la noi, a prins rădăcini aici.* Spt. S., Pn. L., Smr.

ALTOAIE, *altoaie și altoi*, s.f. 1. Altoi. Spt. S. 2. Semn, cicatrice de vaccin. *Am două altoaie la mîna dreaptă.* Ibid. Sîșl., Smr.

ALTUI, *altuiesc*, vb. IV tranz. A palmui pe cineva, a-l cirpi. *Mi se pare că l-a altuul zdravăn, c-a ieșit cu obrații flacărdă.* Spt. S., Pn. L.

ALTUÍT, **-Ă**, *altuifi*, *-te*, adj. 1. Lovit, palmuit. Smr. 2. Vaccinat. Spt. S. și J., Pn. L., Mș.

AMĂR, *amaruri*, s.n. (În expr.) A împărți amarul cu cineva = a duce viață comună, a trăi împreună (cu cineva). *Patruzeci de ani am împărțit amarul cu răposata și nu ne-am certat o dată.* Spt. S., Mș. (Pro v.) Tot omul are și-un dur și un amar = fiecare om are și părți bune și părți rele, și calități și defecte. Ibid., Vl. Mr.

AMĂRĂ, *amări*, adj. (În construcția) Cireși amări = cireșe amare. Cpr.

AMĂNĂR s.n. v. **AMNAR**.

AMĂNĂT, **-Ă** adj. și adv. Amnat, Urziu. Spt. S. *Dragostea de la părinți Amănat de tot o uși* (Pop.). Smr., Pdr.

AMĂRĂLĂ s.f. 1. Lucrare de mîntuială. *Ce amărală e asta? Asta e arătură?* Cpr., Brs., C. Arg. 2. Om de nevoie, om de nimic. *Ce amăreală de om și-asta!* Ibid.

AMENINȚĂ, *ameninș*, vb. I tranz. A șchiopăta. *Ameninșă d-un picior, s-a înșăpat în cui.* Spt. S. [Prezentul indicativului accentuat și: *ameninș*. Ibid.]

AMESTECUȘ, *amestecături*, s.n. Mincare făcută din mai multe alimente amestecate laolaltă; amestec. Smr., Sitr.

AMINÍ, *aminesc*, vb. IV tranz. 1. (În expr.) L-a amintit Dumnezeu acolo se spune despre o persoană care uită să mai vie de unde a plecat. Urș, Brsl, Spt. S. 2. A lichida ceva, a-i pune capăt; a ucide. *Bielul cocoș, l-am aminit e-o zburătură, fără să vreau!* Ibid.

AMINTEULEA adv. Altminteri. *Apăi eu știu să-nloc foaia și aminterlea.* Spt. S. Pn. L.

AMIRUÍ, *amirui și amiruesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) mirui. Pn. L., Spt. S.

AMIȘUNĂ, *amișun*, vb. I tranz. și intranz. (Despre animale) A adulmea, a miroși; a mușina. *Copoaica amișună vinatul.* (Fig.) *L-a amișunat mișia.* Spt. S.

AMNĂR, *amnare*, s.n. (În expr.) A-i face (cuiva) sulă pentru amnar = a face rău pentru rău; a se răzbuna. Spt. S. și J. Pdr. [Var.: **AMĂNĂR**, *amănare*, s.n. Lnl. S., Cngș.]

AMZÍE, *amzii*, s.f. Hamsic. Ptș., C. Arg. Cst.

AN, *ani*, s.m. (În expr.) A intra (sau a da) în anul morții = a) a fi pe moarte; b) (despre bătrini, ironic) a se apuca de nebunii, a face năzbîtii; a fi curios, ciudat. Cpr., Spt. S., Brșt. Loc. adv. *De ani uități* (sau de un ear de ani) = de multă vreme. *Ne știm de ani uități și tot nu ne cunoaștem.* Sm., Brst. *Nu ne-am mai văzut de un ear de ani, așa e?* Ibid., Cst.

ANANGHIE s.f. (În expr.) A-i (sau a i-o) face euiva (ceva) în ananghie = a-i face în ciudă, în necaz. *Mi-ai făcut-o în ananghie, Dar și-o-nloc eu și eu fie* (Pop.) Spt. S., Pn. L., Smr. [Accentuat și: *ananghie*].

ANCOĂ adv. = *Adă incoace!* Ancoa se-curea aia! Ancoace coasa! Pn. L., Smr.,

Spt. S. [Var.: ANCOÁCE adv. Ibid. Accentuat și: *ancoa, ancoace*. Ibid.]

ANCOÁCE interj. v. ANCOA.

ANDÓLIE s.f. Adăpost. *Mi-am făcut (o) andolie. E mai andolie pe vale*. Dnc., Lnl. S. *Băgați căruța andolie, că vine ploaia*. Ibid.

ANEGURARE s.f. 1. Legământ, invoială. *Au făcut anegurare să rămâie frați de cruce* (Pop.). Crb. Mșș. 2. Negură. *Sus la munte, jos pe vale, S-a făcut anegurare* (Pop.). Ibid.

ANGĂRI s.f. pl. 1. Animale de pădure, lighioane. C. Arg. 2. Păsări de curte, orătănii. Ibid. 3. (Depreciativ) Copii mulți; poșdic, oștlii. *Ce-ai să faci tu, singură, cu toate angările astea pe cap?* Ibid.

ANGLÁZ s.n. (În poezia populară, cu sens neprecizat) *Foicică fir angláz, De ctnd sint și ptnă azi, Număi ciudă și necaz!* Spt. S.

ANOSTIE s.f. v. ANOSTRIE.

ANOSTRIE, *anostrii*, s.f. (Mai ales la pl.) 1. Snoave, fleacuri, glume; păcăleli, farse. *Știe cile anostrii toate. E bun de anostrii*. Slșt., Spt. S., Pdrț. 2. Lucruri mărunte, de mică valoare, amestecate claie peste grămadă. *S-a umplut cămara cu cile anostrii*. Ibid. [Var.: (în nord-estul regiunii) ANOSTIE, *anostii*, s.f.]

ANUZUI, *anuzui* și *anuziuesc*, vb. IV în tranz. A se grăbi, a se repezi. *Slanca-n casă cum intra, La leagăn anuzuia* (Pop.). CpIn.

AOLIT s.n. Țipăt, vaiet, jalet. *Iar te-a apucat aolitul? Ce atita aolit?* Crbn.

APĂ, *ape*, s.f. (În expr.) A-i veni (cuiva) apă-n gură = a pofti la ceva (sau la cineva), a dori; a-i lăsa gura apă. Spt. S. A fi (sau a trăi) în apele gheenii = a suferi, a se chinui; a se bălăci în ticăloșii, a se dezmața. Ibid. A (se) da în apele somnului = a-l fura somnul, a ațipi. Ibid. Apă de zăpadă = vorbe goale, minciuni, palavre. *Mi-a fâgăduil cile în lună, și-n stele, dar ptnă la urmă... apă de zăpadă, nimic serios*. C. Arg. (În credințele mistice) Apele mortului = apă care se cară pentru sufletul mortului, timp de 40 zile de la înmormântare. Spt. S. A da apă în pisiei = a sta degeaba. Ibid. A duce apă la izvor = a face ceva de prisos. Ibid. A aștepta tulburarea apelor = a aștepta momentul potrivit. Ibid., Smr., P. L. Terel cu apă (rece)! (depreciativ) se zice despre ceva sau despre cineva care nu prezintă interes, e lipsit de importanță. C. Arg. Apa nu e bună nici în opinei (sau în eizme), se spune — glumeț — de cei care preferă băuturile alcoolice. Cpr., Spt. S., Ptș. A băga pteoarele la apă = a se apuca serios de muncă, a se înfige. Slșt., Ptș.

APĂTÁT, -Ă, *apătați, -te* adj. Umezit, apos. Spt. S.

APĂILEA adv. Apoi, după aceea. *Apăilea să te fii chef, nu glumă!* Spt. S., Pn. L.

APĂTÁ, *apățez*, vb. I refl. A trage umezeală, a se umezi. *Luafi rufele de afară, că se apățează; s-a lăsat ceață*. Spt. S.

APĂTOȘÁ, vb. I v. APĂTOȘI.

APĂTOȘI, *apățoșesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. (Despre lapte, țuică, vin etc.) A (se) face apos, a (se) amesteca cu apă. *L-ai apățoșit; nu vezi că e apă chioară? S-a apățoșit zăpada, și-a luat vatea*. Ptș. 2. Refl. (Despre singe) A-și pierde vlaga, a se subția. *S-a apățoșit singele-n mine, nu mai am putere*. Spt. S. 3. Refl. (Despre vreme) A se umezi, a se moina. *S-a apățoșit vremea; burnițează mărunț; nu mai e de plecat la drum*. Ibid. [Var.: APĂTOȘÁ, *apățoșez*, vb. I. Ibid.; Pn. L. Ptș.]

APĂTOȘÍT, -Ă, *apățoșiți, -te*, adj. 1. (Despre țuică, vin, lapte etc.) Amestecat cu apă; apos. *Lapte apățoșit. Țuică apățoșită. Zăpadă apățoșită*. Spt. S. și J. 2. (Despre vreme) Moinal, umed. 3. Umezit. *Dimineața am găsit rufele apățoșite (sau apătate), se moinase peste noapte*. Ibid.

APĪR interj. Exclamație cu care se opresc caii. *Aptrr, ho, mai răsuflați oleacă și voi!* Spt. S., Pn. L., Smr.

APLECÁ, *aplec*, vb. I tranz. (În expr.) A-l apleca (o țără) = (despre oameni) a se culca (oleacă), a se da într-o rină, a trage un somn. *Mă dau nițel să-l aplec, că nu mai pot (de somn), pic d-a-n picioarele*. Spt. S., Mrgh.

APRÁVĂȚ s.n. (Cu sens neprecizat; în imprecății) *Apravățul lui de copil, m-a speriat!* Pn. L., Spt. S. și J.

APRINSIBIL, *aprinșibile*, s.n. 1. Chibrit. *Dă-mi un aprinșibil, dacă ai*. Mș., Pn. L., Ptș. 2. (Adjectival) Fi g. (Despre oameni, ironic) Supărațios, susceptibil, sensibil, nervos. *Da aprinșibilă mai iești, dragă!* C. Arg.

APROPIÁ, pers. 3 sg. *apropie*, vb. I refl. (În expr.) A i se apropia (cuiva) = a fi gata să moară, a i se apropia ceasul morții. *Ce fi-e, măi, omule; te doare capul, nu fi-e bine, ori fi s-a apropiat?* Spt. S., Smr.

APȘORICÁ s.f. Apșoară. *Mereu la izvor să vină, să bem apșorică lină* (Pop.). C. Arg.

APŪC s.n. sg. Aptitudine, înclinare, apucătură. *Are un apuc bun la învățătură băiatul ăsta*. Spt. S.

APUCÁ, *apuc*, vb. I tranz. A necinști, a viola (o femeie). *A apucat-o în pădure*. Cpr., C. Arg., Mș., Pdr.

APUCÁT, -Ă, *apucați, -te*, adj. (Mai ales despre copii) Răcit. *E apucat bietul copil, are spinarea plină de gileci!* Spt. S.

ARÁ vb. I în tranz. (În expr.) Ară, drace se zice cînd s-au încăierat două persoane, cînd s-au luat la harță. Prb., Spt. S. Pareă a urat dracu eu el, se spune despre cineva care e slab, uscat, cocoșat, dărăpănat, bătrîn, hodorogit. Spt. S. și J., Pn. L.

ARAIMÁN s.n. Haraiman.

ARÁZNA adv. Razna. *Umbă răzna.*
Expr. A o lua cineva *arazna* = a incurca ideile, a pierde șirul, a ieși din subiect. Bsc., Ptș.

ARĂNI, *arănesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) hrăni. 2. Refl. A agonisi avere, a se instări; a trăi pe cont propriu. Pn. L.

ARĂNIT, -Ă, *arăniți*, -te, adj. Bine hrănit, îngrijit. *Boi arăniți, frumoși, îmi plac!* Pn. L., Spt. S.

ARĂTARE s.f. (În constr.) Altă arătare = a) (eufemistic) dracul. Spt. S., Pn. L.; b) fig. om sau copil deosebit de isteț, nelăsat, excepțional. *Copilul ăsta e altă-arătare, știe mai multe decât un om mare.* Ibid.; c) om bicisnic. Ptș.

ARIDICĂTURĂ s.f.v. **ARIDICĂTURĂ.**

ARESTĂNT, *arestanți*, s.m. Arestat, deținut. Pn. L., Sm. [Var.: **ARISTĂNT**, *aristanți*, s.m. Ibid.]

ARICI interj. Cuvânt folosit de copii în unele jocuri, pentru a indica greșelile. *Arici o dată! Arici de două ori!* Ptș., Mș., Spt. S.

ARICI, *aricesc*, vb. IV refl. A slăbi, a se jigări, a se pipernici; a se ofili. *S-a aricit copilul-ăla, s-a făcut sfirloagă.* Spt. S. și J. *S-a aricit porumbul de secetă.* Pn. L.

ARICIT, -Ă *ariciți*, -te, adj. (Despre animale și plante) Slab dezvoltat, pipernicit, jigărit; ofilit. *Griu aricit. Pureel aricit.* Ibid., Cst.

ARIDICĂTURĂ, *aridicături*, s.f. Ridicătură. *S-a surpat bietul om din aridicătură.* Spt. S.

ĂRIE, *arii*, s.f. (În expr.) A intra (sau a băga) în arie = a porni, a începe treieratul. *Am intrat de ieri în arie.* Spt. S., Pn. L. A ieși din arie = a isprăvi de treierat. Ibid. A da (pe cineva) la arie = a băga (pe cineva) la frecuş. Spt. S. și J.

ARINDĂȘ, *arindași*, s.m. Arendaș. *Dindăratul carului, Arindașul salului* (Pop.). Spt. S., Smr.

ĂRIPĂ, *aripi* și *aripe*, s.f. 1. Fiecare dintre doagele de la marginea unui fund de butoi, puțină, zăcătoare, lin etc., avind forma unui segment de cerc. Spt. S., Pn. L., Mș. 2. Fiecare dintre spetezele care se fixează oblic pe capetele brațelor unei cruci mari sau al altui obiect asemănător, pentru a le întări și a le feri de ploaie. Ibid. [Accentuat și: *aripă*. Vl. Dn.]

ARISTĂNT s.m. v **ARESTANT.**

ARMĂSĂREALĂ, *armăsăreli*, s.f. Faptul de a se armăsări. *I s-a făcut de armăsăreală.* Spt. S., Pn. L., Cst., C. Arg.

ARMĂSĂRI, pers. 3 *armăsărește*, vb. IV refl. (Despre iapă) A se împreuna cu armăsarul; a lua plod. Spt. S., Pn. L., Mș., Pdr.

ARMĂSĂRITĂ, *armăsărite*, adj. (Despre iapă) Care a fost dată la armăsar; care a luat plod. Spt. S., Pdr., Smr., Mș.

ĂRNIC, -Ă adj. Harnic. Spt. S., Pn. L., Smr.

ARBAGIC s.n. Arpagic. Spt. S., Slșt., Mrgh.

ARSĒNE interj. (Exclamativ) Minți, vorbă să fie! *Am fost la președinte, am aranjat tot. — Arsenel! Întoarce-o că s-a fript!* Cpr., C. Arg., Ptș.

ARȘ interj. 1. Strigăt de durere al cuiva care s-a ars cu ceva. *Arș! m-am opărit!* Spt. S., Pn. L., Mș. 2. Exclamație cu care se oprese copiii de la foc sau de la ceva interzis. *Arș, nu pune mina!* (Ironic) *Arș, nu te-atinge că te frige!* [Var.: **ĂRȘ** interj. Ibid.; **ĤĂRȘ** interj. Lnl. S., Dnc. Cea.]

ĂRȘTI interj. *Hărști! Arști o palmă! Arști cu cușitul!* Spt. S., Pn. L., Smr. *A făcut hărști! pe lângă mine.* Lnl. S., Cmgs., Dng. [Var.: **ĤĂRȘTI** interj. Ibid.]

ĂRȘTI, *arștesc*, vb. IV tranz. 1. A tăia, a rețeza ceva brusc. *Am arștit vârful rădăcinilor* Spt. S. 2. (În expr.) A-i arși una (sau elvea) = a plesni pe cineva; a-i arde o palmă. *I-am arștit elvea, de mă ustură palmele.* Ibid. [Var.: **ĤĂRȘTI**, *harștesc*, vb. IV tranz. Lnl. S., Drg.]

ĂRȘTINĂ, *arștine*, s.f. Bucată de carne (mai mică). *Dă-mi și mie o arștină de friptură.* Spt. S. [Var.: **ĤĂRȘTINĂ**, *harștine*, s.f. Lnl. S., Cmgs., Cea.]

ĂRTIC, *artice*, s.n. Picior de pui. *Mie să-mi dai articul ecla,* Spt. S., Sm. *Lasă-i și copilului un hartic.* Lnl. S., Dnc. [Var.: **ĤĂRTIC**, *hartice*, s.n. Ibid.]

ĂRTICULĂ, *articulez*, vb. I tranz. 1. A trage cuiva o palmă; a palmui, a bate. *L-articulez eu; lasă-l pe mna mea!* C. Arg., Ptș. 2. A-i face cuiva un rău; a-l aranja, a-l turna. *L-am articulat eu pe chir Dică.* Ibid.

ĂRUNCĂ, *arunc*, vb. I. 1. Refl. (În expr.) A se arunca la câștig (sau la chilipir, la noroc) = a profita de o ocazie pentru a obține un câștig; a-și încerca norocul (la loterie, în afaceri etc.). *Dacă are loc de joc, se și aruncă la noroc. Aruncă-te, mă, și tu, la câștig: la juicărie nu se pierde niciodată.* Spt. S., Smr. A se arunca (sau a se da) de coadă în sus (sau în lături) = a) (despre cai) a smuci în ham, a nu voi să tragă; b) (ironic, despre oameni) a se codi la muncă, a se sustrage de la datorie. Ibid., Vl. M. 2. In tranz. A face aluzie (la ceva sau cineva). *Nu te teme, că n-a aruncat la tine.* Ibid.

ĂRUNCĂTURĂ, *aruncături*, s.f. 1. (La pl.) Terenuri neproductive sau îndepărtate. *El și-a ales ăra pământului și mie mi-a lăsat aruncăturile, ligările, lepădăturile,* Spt. S., Pn. L., Mș. 2. (Muzică) Înfloritură intercalată în cursul unei melodii. *Are cîntecul-ăsta niște aruncături de țîi merg la inimă, te ung.* Ibid. Ptș. 3. Ase-

mănare. *Copilu-ăsta arc aruncătură mai mult în partea bunicului.* Ibid.

ARZINTE adj. 1. Fierbinte. *Vezi că ciorba e cam arzinte; să nu te frigi! Copilul e arzinte rău, trebuie căutat!* Spt. S., Blt.-Ngrș. 2. Fig. Iute, vioi, focos. *E arzinte fata moșului!* Ibid.

ARZULIU, -IE, arzului, adj. 1. Dogoritor. *De la prinz încolo soarele se face tot mai arzului.* Spt. S., Smr., Mș. 2. (Fam., ironic) Plin de temperament, focos, aprins, iute. *Prea ești arzului, tinere; te treci cu firea.* Ibid.

ASCULTĂ, ascult, vb. I tranz. și refl. A (se) ajuta. *Mai viu și eu din ctind în ctind pe la bătrina s-o mai ascult, că n-are cine. Mă mai ascult cu fetița asta, numai cu ea am avut parte, mitlică!* Cpr., Brșt.

AȘCHIA, așchiez, vb. I tranz. A ciopli coaja de deasupra a unui lemn; a ciocliti. *Cioplești tu vîrghinețe, da numai le așchiezi cu toporul.* Pn. L., Spt. S.

AȘCHIAȚ, -Ă, așchiați, -te și așchiete, adj. (Despre lemne) Cioplit, curățat de coajă. *Am înseiat un șopru din ostrafe așchiete, că nu mi-a dat meșii să le muchiez ca lumea.* Spt. S., Smr.

AȘEZĂ vb. I refl. (În expr.) A se așeza pe vreme = a se pune pe ploi, a se strica vremea. Spt. S., Smr., Mrgh.

AȘTEĂMAT adv. (În expr.) A se lua (sau n o lua) așteamăt (după cineva sau după ceva) = a urmări de aproape, a nu slăbi din ochi; a adulmea. Spt. S., Pdrj., Smr.

AȘTEZĂU interj. (Fam., cu sens neprecizat) — *Aștezău surată, zău, în brațele cui știi eu! — Aște... nu mi-l spui și mie? Pune-ți pofta-n pâlărie!* Blt.-Ngrș.

ATINGE, ating, vb. III tranz. 1. (În expr.) A atinge (pe cineva) la bătătură = a-i aminti de ceea ce-l doare; a supăra (pe cineva). Cpr., C. Arg. 2. (Argotic) A mitui. *Îl atingi cu ceva și merge.* Ptș., Mș.

ATIRNĂ, atirna, vb. I intranz. 1. A sta în cumpănă, a nu se hotărî, a pregeta. *Atita lucru l-am rugat și eu; dar cînd l-am văzut că atirna, m-am lăsat pătubaș!* Spt. S. *Nu mai atirna, măi omule; injugă boii și pleacă.* Ibid. Pn. L., Smr., Mș.

ATIRNĂȚ, -Ă, atirnați, -te, adj. (În expr.) A sta atirnat = a sta la gînduri; a fi nehotărît. Spt. S., Pn. L. A (sine atirnat pe cineva = a amîna, a amăgi. *Mă fine (așa) atirnat nu face la un fel.* Ibid., Mș., Sm.

ATRAȚIÓS, -OĂȘĂ, atrațioși, -oase, adj. Atrăgător. *E o fată atrațioasă.* Ptș.

ĂȚĂ, ațe, s.f. 1. (La năvădilul plinzei) Grup de fire de urzeală, cuprinzînd 1—2 păpuși (circa 10—20 vierbe sau 30—60 fire). Ughn., Cpr. *Am pus niște dimii în două ațe.* Pn. L., Mrș., Spt. S. 2. (În expr.) A zburu puiul eu ața = a scăpa din mînă o ocazie favorabilă.

Ibid. A se seurta ața (cuiva) = a fi pe ducă, a fi bătrîn. Ibid. 3. Membrană de legătură între organe sau elemente organice. *Ața limbii. Ața prepuștiului.* Spt. S., Prbn., C. Arg.

ĂȚINĂ, ațin, vb. I. 1. Tranz. A așeza ceva într-o poziție nesigură, a sprijini slab; a înțina. *Vezi că ușa tinzii nu e prinsă, am aținut-o doar în toc.* Spt. S. 2. Refl. A se agăța, a se prinde. *Mi s-a aținut cămașa într-un cui.* Ibid.

ĂȚINĂȚ, -Ă, aținați, -te, adj. 1. (Despre lucruri) Care nu e bine fixat, bine sprijinit; înținat. *Pune ferestrele la locul lor și lasă-le așa, aținute pe locuri deocamdată.* Spt. S. 2. Fig. (Despre oameni) Care nu are o situație sigură, stabilă. *Stă și el aținut în slujba aia, știi, ca cucul pe cracă.* Sm., Ptș.

AULI, aulesc, vb. IV intranz. A răsuna prelung; a hăuli, *Aulesc pădurile de vifor, aulesc văile.* Lnl. S., Ce., Spt. S.

AUZI, aud, auz, vb. IV intranz. (În expr.) A auzi cîntul în Giurgiu = a-i țiu urechile cuiva; a rămîne surd. *Cînd ți-oi da una, auzi cîntul în Giurgiu!* Spt. S., Cst., Ptș., C. Arg.

AVUCĂȚ, avueați, s.m. Avocat. *A mlncat averea toată cu avueații.* Spt. S., Mș., Cpr.

AZDRUNCĂ, azdrunc, vb. I tranz. A arunca. *Azdruncă cocenii într-un copac, că vine ploaia.* Pn. L., Smr., Cst., Glbc.

AZÎR adv. (În expr.) A sta azir = a sta la pîndă, a pîndi. *Cînd cotodăcesc, găinile, ea stă azir, să le ia ouăle calde.* Ptș.

ĂĂLICĂ interj. Aolică, Aălică, măre! *nu mai trăiesc eu s-o văd și p-asta!* Spt. S., Smr., Slșt. Cf. elică.

ĂINUȚĂ, ăinuțe s.f. Hăinuță. *Și ăinuțele mi-ai rupt și porcii mi i-ai pierdut.* (Pop.) Spt. S. și J., Smr., Pn.L.

ĂLA pron. dem. (mai ales la genitiv, în imprecății) *Dracu Fir-ar al ăluia de om, că nu mai vine o dată, după unde s-a dus!* Cpr., C. Arg., Pn. L., Spt. S.

ĂLĂLĂU s.n. Gălăgie, hürmălac, zarvă. *Că ălălău e ăsta, mă, împelițaștor?* Spt. S., Slșt., Ughn.

ĂL-CU-COARNE s.m. Dracul. *Ăl-cu-coarne țși face meșteșugele se zice cînd cineva se ține de ă boroboate, de răulăți.* Spt. S.

ĂL-DIN-MĂRĂCINE s.m. Dracul. *Ăl-din-mărăcine cu ochii pe tine!* Spt. S.

ĂL-DUPĂ-COȘ s.m. Dracul. Prd., Pn. L., Mrgh.

ĂRĂNĂTIC, -Ă, ărănatici, -e adj. 1. (Despre oameni) Care se pot întreține singuri; harnic, muncitor. 2. (Despre animale) Care mănincă de toate, mîncăcios. *Pureel ărănatic.* Spt. S., Smr. [V a r.: **ĂĂRĂNĂTIC** -Ă, Lnl. S., Cmgș., Cpr., Sltc.]

ĂRNICUȚ, -Ă, *ărnicuți, -se*, adj. Hărnicuț. *Ărnicuț băta!, n-am ce zice!* Smr., Pdrț.
ARȘ interj. v. **ARȘ**.

ĂRȘUI, *ârșui și ărșuiesc*, vb. IV. *in t r a n z.* A zice „ârș”! Nu mai ărșui degeaba; copilul nu știe d-ăia, mai bine trage-l în sus! Spt. S.

B

BA adv. (În construcțiile) *Ba-e-ai, ba-e-ă-t-ai, ba-că-mi-te* = că bine zici, ai dreptate, așa e! *Eu, spui drept, n-aș vrea să fiu în pielea lui!* — *Ba-că-l-ai* (sau *ba-că-mi-te, ba-c-ai*) zice; și cu tot așa mă gîndeam! Spt. S., Pn. L.

BĂBIȚE s.f. pl., 1. (La animale) Mamele. *I-au crescut babițele scroafei, sînt pline de lapte; curlînd-curînd va să fele.* Spt. S. 2. Fig. Nălucire, spaimă; năbădăii. *Cînd vezi femeia neșădălată, mozolilă și plină de moleși, te-apucă babițele!* (În imprecății) *Lua-l-ar babițele de jurat (= copil)!* Ibid. Exp r. A da-n bubițe = (în superstiții) a intra în spaimă, a avea vedenii, năluciri. *Bietul copil, a dat în babițe, l-a speriat nebuna!* Ibid.

BABÓI, *baboaie*, s.n. Umflătură (de obicei la vîntre); babon, buboi. *S-a umplut de baboaie.* Spt. S.

BĂCNIȚĂ s.f.sg. Guturai, gripă; troahnă. *S-a întins o bacniță de-a cuprins tot satul.* Spt. S.

BADAHÎRCĂ, *badahirei*, s.f. Femeie grasă, mătăhăloasă; femeie urlicioasă, rea de gură, nesuferită; cotoroașă. *S-a făcut o badahirecă nesuferită cumnată-la aia!* Spt. S., Pn. L.

BĂFNIȚĂ s.f.v. **BAHNIȚĂ** (2).

BAFTÓS, -OĂSĂ, *baftoși, -oase*, adj. (Despre oameni) Norocos. C. Arg.

BĂHNIȚĂ, *bahnițe*, s.f. 1. Lac unde se topește cînepa; mlaștină rău mirositoare. Spt. S. 2. P. e x l. (Deprecialiv) Femeie grasă, lăbărțată; femeie leneșă, murdară. *Cu bafnița aia fi-ai găsit tu să-ți bagi în cîrd?* Spt. S. și J., Mrgh. [V a r. : **BĂFNIȚĂ**, *bafnițe* s.f.]

BAIBARÁC s.n. Pile, grămadă. (Adverbial) *Stau cîtorchinele baibarac pe joarde. Stau florile baibarac pe crăci.* Mș., Spt. S.

BALAMUCEĂLĂ, *balamuceli*, s.f. 1. Gălăgie (mai ales făcută de copii); balamuc, tărăboi. *Ce balamuceală e asta, mă! Mai frumos nu știți să vă jucați?* Sm., Smr., Mrgh. 2. Fig. Zăpăceală, buimăceală, dezordine. *Mi-e capul (tot o) balamuceală de la cheful ăla.* Ibid.

BALAMUCÍ, *balamucesc*, vb. IV. *in t r a n z.* A lua cîmpii, a înnebuni; a face pe nebunul. *Ce fi-e omule; ce-ți veni? Ori ai balamucit?* Spt. S. și J., C. Arg., Cst.

BALAMUCÍ, -Ă, *balamucii, -le*, adj. (Și substantival) Care vorbește ce nu trebuie, care se leagă de alții fără rost; zăpăcit, aiurit, țicnit. Spt. S. și J., Pn. L., C. Arg.

BALĂNC interj. Onomatopee care imită sunetul clopotului sau al tălângii. *S-aud talan-gele: balanc-balanc!* [V a r. : **BALÂNCA** interj.]

BALÂNCA interj. v. **BALANC**.

BALĂUR, *balauri*, s.m. 1. (Familiar) Om oacheș. *Hai, balaur, la coasă, că îți dau șnapț și pui la masă!* Spt. S., Smr. 2. Fig. Om care are avere multă, bogătaș. Ibid.

BALĂ s.f.sg. (În construcția) *Baiu necuratului* = a) dracu; b) om rău la suflet, periculos, ticălos. Spt. S. și J., Smr.

BALDİRĂ, *baldire*, s.f. 1. Femeie mare, grasă, mătăhăloasă. Cpr., C. Arg. 2. Femeie neserioasă, frivolă, ușuratică. Ibid.

BĂLE s.f.pl. Materie viscoasă de dovleac (pepene galben, castraveți etc.), în care sînt învelite semințele. *Curăță bine miezul dovleacului de bale, ca să-l băgăm să figrbă.* Spt. S., Mș.

BALGIEREĂLĂ s.f.sg. Acțiunea de a balgieri. *M-am apucat și eu de năfică balgiereală.* Spt. S., Pn. L., Mș.

BALGIERÍ, *balgiere*, vb. IV. *in t r a n z.* A fabrica țuică. *Iarna asta am să balgierec toată iarna.* Ca., Pdrț., Ptș., Cpr.

BALGIERÍE, *balgierii*, s.f. Loc unde sînt instalate cazanele de fabricat țuică; povarnă. Ca., Spt. S., Cst.

BALGIERÍT s.n. = **BALGIEREĂLĂ**. *O să mă fiu de balgierii, pînă oi termina tot. Pune-l la balgierit dacă nu-i place să învețe!* Cpr., Smr., Ca., Brșt.

BALGIU, *balgii*, s.m. Om care conduce o balgierie; povarnagiu. *Auliu, balgiu-balgiu, îmi luași ochii c-un rachiu!* (Pop.) Cpr., Ca., Spt. S., Sm., Cst.

BĂLTĂ s.f. (În e x p r.) A lăsa (pe cineva) în baltă = a părăsi (pe cineva) în mijlocul nevoii. Spt. S., Mrgh.

BALTÓN, *baltoane*, s.n. Pallon. Sm., Pn. L.

BAN, *bani*, s.m. (În e x p r.) A fi în banii lui = a) a lucra cu bani proprii; a-și recupera sumele investite, a-și reface capitalul; b) fig. a fi bine dispus, a fi în apele lui, a fi la largul lui. Spt. S., Smr. A trăi ea banul în punga

sărăcului = a fi menajat, a trăi bine. Ibid., Smr. A nu (mai) face (ceva sau cineva) doi bani useași (sau a nu plăti banii) = a nu mai fi de nici-o treabă, a nu mai fi bun de nimic. A rîni (sau a vintura) banii cu lopata = a avea bani mulți; a cheltui mult, a risipi. Ibid. A nu noși ban pe ban = a nu se putea ajunge, a fi strîmătorat. Ibid. A fi plin de bani (eu cîinele de pureci) = a avea bani mulți; (ironic) a nu avea de loc. Ptș. A lupta în bani = a face față dînd bani mulți, a se bizui în bani. Ibid., Pn. L. Bani ea în turel = bani mulți; (ironic) de loc Ibid. Alți bani, altă distraeșle se zice cînd cineva e nevoit să cheltuiască mereu pentru a același lucru. C. Arg., Ptș.

BARAGLĂDINĂ, *baragladine*, s.f. 1. Ființă rea, înspăimîntătoare, monstru, fiară. *Mi-a ieșit baragladina înaintea și am rămas în mijlocul drumului*. Pn. L., Slșt., Sm. 2. (Fam., ironic sau glumeț) Om negricios; (argotic) șușter. Ibid.

BARBĂ, *bărbi*, s.f. 1. (În expr.) A pune culva eioc în barbă = a) a ponegri pe cineva; b) a păcăli. Ptș. 2. Compuse: *Barba-fetii* = plantă de cîmp, eu smoc de flori în virf și frunze subțiri. Ibid.

BAROI, *-OĂICĂ*, *baroi*, *-oaițe*, s.m. și f. v. **BOROI**.

BAROSĂNCĂ, *barosance*, s.f. Barosană. Spt. S.

BASMODIE, *basmodii*, s.f. 1. Anecdotală; păcăleală. *Să vă spu o basmodie, să vă topiți de ris*. Spt. S., Vrș. 2. Năzblie, poznă. *Iar ai fi făcut vreo basmodie pe acolo*. Ibid. [Var.: *nasmodie, nasmodii*, s.f. Spt. S.]

BAȘ, *bașuri*, s.n. (Ieșit din uz) Parte din moștenire rezervată de părinți pentru întreținerea lor la bătrînețe. După moartea părinților bașul rămîne o vreme în devălmășie (mai ales pădurile). *Eu vreau să-mi trag partea mea din baș*. Spt. S. și J., Slșt., Smr.

BAȘAIDIE, *bașaidii*, s.f. Femeie care umblă cu vorbe, intrigării, birfe; femeie ușuratică. Cpr., C. Arg.

BĂȘCA adv. (În expr.) A fi (cineva sau ceva) afară din bașca = a fi exagerat, a întrece măsura. *Lasă, mă, că și tu ești prea afar' din bașca! Ei, vezi, asta e afar' din bașca!* Spt. S., Pn. L., Mș.

BAȘCHIAUR, *-Ă*, *bașchiauri*, *-e*, adj. Negru la față; urcios. (Substantival) *Bașchiaurul-ăla numa te incurcă; nu-ți face treabă*. Spt. S.

BAȘCHIAURĂ s.f. sg. (În expr.) A lua pe cineva în bașchiaură (sau bașchiaura) = a lua pe cineva în bătaie de joc; a certa, a repezi. *Nu se făcea, măi omule; prea l-ai luat în bașchiaură, săracul!* Spt. S.

BAȘOĂLDĂ, *bașoalde*, s.f. (Peiorativ) Femeie grasă, mare; femeie bătrînă; femeie care are

purtări rele. *Cu bașoalda aia n-o scoți la căpății, spui eu!* C. Arg.

BAȘOLDIU, *bașoldii*, s.m. (Depreciativ) Om mare, greoi; bătrîn, hodorogit. Spt. S., Pn. L.

BĂȘTEA adv. Bașca. *S-a tras d-a băștea, nu mai stă cu tat-său la un loc*. Pnr.

BATĂC, *batace*, s.n. Limbă de clopot; bălăiaș. Brșt., Cst.

BATĂL s.m. (În expr.) A sta batal pe (sau de) (ceva sau cineva) = a se ține de un lucru pînă la terminare; a stăruî pe lingă cineva. Spt. S. *Tinc-te batal de el, nu-l slăbi, nu te lăsa, pînă nu-ți vezi treaba făcută*. Pn. L.

BĂTE, *bal*, vb. III. 1. Întranz. (Despre vite) A trage din greu, a trudi. *La felini la loc ierbat, Boii mei ca zmeii bal*. Spt. S. 2. (În expr.) A bate din călcie = a se bucura, a fi satisfăcut. (Ironic) *Bate „minzul” din călcie că ia fata lui Ilie* (Pop.). Ibid. A se bate eu capul pe nouă căpățiile (sau de canunul morții) = a trage să moară. Ibid. A nu se prea bate eu (sau după) ceva = a nu duce dorul (de ceva), a nu jîndui. *Nu prea mă bat eu cu băutura; dacă e, e; dacă nu, nu-i duc dorul*. Ibid.

BATÍC s.n. = **BATICHI**. Spt. S. și J.

BATICHI s.n. sg. Arendă. *Mi-am luat batichiul înaintea. Am dat toate locurile în batichi*. Pn. L., Slșt., Pdr.

BATISCIOĂRĂ, *baticcioare*, s.f. Batistulă. *Seceră Gheorghe la grlu, Cu baticcioara la briu* (Pop.). Spt. S.

BAU, *bauri*, s.n. (Eufemistic) Șezut, fund. Expr. (Ironic, familiar) A se seula cu bau-n sus = a fi bosumflat, îmbufnat (fără motiv aparent). Spt. S., Smr. A fi (a umbla sau a sta) eu baunul umflat = a fi supărat. *Nu știu ce-a avut pe ziua de azi că toată ziua mi-a stat cu baunul umflat*. Ibid. [Var.: **BĂUN**, *baune*, s.n. Pronunțat: *monosilabic*]

BĂUN s.n. v. **BAU**.

BAZABUZDŪC, *bazabuzluci*, s.m. Om mare, mătăhălos; om cu apucături grosolane, violente; zăpăcit, nebun. *Cu bazabuzdulul ăla să nu le pui, e nebun*. Spt. S.

BAZACÓNIE, *bazaconii*, s.f. 1. (La pl.) Lucruri lipsite de însemnătate, mărunțșuri, fleacuri; luhoc, golgoaze. Spt. S., Pn. L., Cpr. 2. (În constr.) *Buzaeonia pămîntului* (sau *bazaeonie afurisită*) = epitelă care se dă unei persoane nesuferite, rea. Ibid.

BAZAFLEȘNIȚĂ, *bazafleșnițe*, s.f. 1. Termen de ocară dat (mai ales) unei femei grase, leneșe, murdare; carafleșniță. Spt. S., Pdr., Mș. 2. Femeie de moravuri ușoare; bașoaldă, șlioalfă, pațachină. Ibid.

BAZDRACHINĂ, *bazdrachine*, s.f. Femeie rea, arțăgoasă, clevetitoare. C. Arg.

BAZONĂ, *bazonez*, vb. I. Tranz. A aplica un bazon la pantalon. *Mi-am dal pantalonii să-i bazoneze.* Ptș.

BAZONĂT s.n. Faptul de a bazona. *Dă-i la bazonat pantalonii ăia, că nu-i mai poți tmbrăca așa.* Ptș.

BAZONĂT, *bazonați*, adj. (Despre pantalonii) Care are petec la fund, căruia i s-a pus un bazon. Ptș.

BĂCĂLIE, s.f. v. **BĂCĂNIE**.

BĂCĂNEALĂ, *băcăneli*, s.f. Acțiunea de a băcăni și rezultatul ei; bocănit. Spt. S.

BĂCĂNI, *băcân* și *băcănese*, vb. IV. intranz. 1. A lovi ceva cu-n obiect tare; a bocăni. *Cine o fi băcănind așa? Pesemne repară bufile.* Spt. S. 2. A răsună. *Băcăne pădurea, s-aude de la o poștie.* Ibid. Pn. L., Mș.

BĂCĂNIE, *băcăni* s.f. (În expr.) A o (sau a se) face de băcănie (sau de băcălie) = a o face de oaie, a greși, a se face de ocară. C. Arg. [Var.: **BĂCĂLIE** s.f. Ibid.]

BĂCĂNIT s.n. Bocănit. A început băcănitul (= reparatul) bufilor, Spt. S.

BĂCIUI, *băciut* și *băciuesc* vb. IV. 1. Tranz. A frământa cu picioarele (lut sau noroi). *Mai băciue-l nișel, că nu e gata.* 2. Tranz. A bate drumurile, a umbla mult. *Am băciuit trei zile noroaiele.* Pn. L., Smr., Mrgh. 3. Intrans. A vorbi mult și înclețit, a bate apa-n piua, a trâncăni verzi și uscate. C. Arg.

BĂCIUIALĂ, *băciueti*, s.f. 1. Mers greoi prin noroi; mișcare anevoioasă, umblet mult. *Mi-ajunge cîtă băciuială am făcut: 20 km pe jos, pe ciorboaca asta.* Spt. S. 2. Fig. Trâncăneală, pisălogeală. *Ce atila băciuială și p-ăsta, ce l-a gîsit?* Ibid.

BĂDĂDĂU, *bădădaie*, s.n. Lăstar parazitar care crește pe tulpinele sau la rădăcina pomilor; cōpil. Orj., Spt. S. Expr. A erește (sau a rămîne) cineva bădădău = a crește la voia intimplării; a rămîne prost, a rămîne fără situație. Ibid.

BĂDĂLĂN, -Ă, -CĂ, *bădăłani*, -e, -ce, adj. Voinic, trupeș, dolofan. *Copil bădăłan. Femeie bădăłancă. Găină bădăłancă.* (Substantivat) *Lipsește bădăłanca, ce-o fi cu ea?* Smr., Pdr., Spt. S., Mș.

BĂDĂLĂNEȘTE adv. Ca un bădăłan. *Vorbește bădăłanește și se poartă mojițește* (Pop.). C. Arg., Spt. S.

BĂGĂ, *bag*, vb. I intranz. și tranz. (În expr.) A-l băga eu/oa în rață-n traistă (sau un șarpe-n sîn) = a speria, a infricoșa pe cineva. Spt. S., Pn. L. A băga în plug eu draeu = a avea de-a face cu un om rău, circotos. Ibid. Refl. A se băga (sau a intra) pe fir = a se amesteca, a interveni în favoarea sau în defavoarea cuiva. Ibid. Sm.

BĂGĂCIÓS, -OĂSĂ, *băgăcoiși*, -oase, adj. Care se bagă fără rost unde nu-i fierbe oala; îndrăzneț, obraznic. C. Arg., Ptș.

BĂI interj. Bă; mă, măi. *Băi, ce de lume era azi la adunare!* Spt. S.

BĂIETUȘ, *băiețuși*, s.m. Băiețel. Spt. S.

BĂJĂNIE, *băjăni*, s.f. Distrugere mare; jaf, prăpăd (făcut de vite, de grindină, de furtuni etc.). Spt. S. și J., Cst. [Var.: **BEJĚNIE**, *bejenii* s.f. Mzc.]

BĂJĂNEALĂ, *băjăneli*, s.f. 1. Stricăciune mare (făcută în semănături sau ogrăzi). Spt. S., Pn. L., Smr. 2. Dezordine, debandadă (făcută, mai ales, de copii); vrașoleală. *Ce băjăneală ați făcut aici, mă, scaloilor?* Ibid.

BĂJĂNI, *băjănesc*, vb. IV tranz. 1. A distruge, a prăpădi, a zotoni, a jăfăni (holde, ogrăzi, păduri). *A băjănit grindina toate ogrăzile. Au scăpat porcii în grădină și au băjănit-o.* Pn. L., Pdr., Ca., Mș. 2. A prăda, a jefui. *Au băjănit hoții casa vecinului azi-noapte.* Ibid. 3. A răscoli, a vrașoli. *Ce-ați băjenit casa așa, neastimpărilor?* [Var.: **BEJĚNI** vb. IV. Mzc.]

BĂJĂNIT, -Ă, *băjăniți*, -te, adj. (Despre plante, holde etc.) Culcat la pămînt, dărîmat, prăpădit; (despre lucruri) răsturnat, vrașolit. *Au rămas pomii și holdele băjănite de grindină. Am gîsit casa băjănită de copii. E toată pădurea băjănită.* Spt. S., Mrgh., Smr.

BĂLĂȘ, -Ă, *bălași*, -e, adj. (Mai ales despre femei) Blond, bălai. *Elelei, fată bălașă, N-ai nici mînceci la cămașă!* (Pop.). (Substantivat) *Cheam-o pe bălașu, că ea se pricepe la d-alde aștea.* Lnl. S., Ca.

BĂLĂCĂREALĂ, *bălăcăreli*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) bălăcări; spalăceală, bălăceală. *Ai adunat tapetele ce-a rămas de la alelalte și mi-ai adus mie bălăcărelele lor?* Ptș., Spt. S., Smr. 2. Fig. Dojană aspră, ofensă. *I-am tras o bălăcăreală, vai de mama lui.* Ibid.

BĂLĂCĂRI, *bălăcăresc*, vb. IV Refl. (În expr.) A-și bălăcări limba-n gură de pomană = a vorbi fără să fie ascultat; a pălăvrăgi, a trâncăni. Spt. S., Pn. L.

BĂLĂLĂI, *bălălăiesc*, vb. IV tranz. (În expr.) A bălălăi limba-n gură (de pomană) = trâncăni, a pălăvrăgi, a îndruga moși pe groși. C. Arg., Spt. S.

BĂLĂLĂU s.m. (Ironie) Om mollu, nătăflet, bleg. *N-am ajuns să-mi dau eu fata după-un bălălău ca el.* C. Arg.

BĂLĂNCĂNEALĂ, *bălăncăneli*, s.f. 1. Bălăngănit. *S-aud bălăncăneli, vin vîlete de la pășune.* Spt. S. 2. Mișcare legănată (a unui obiect suspendat); bălăbăneală. *E o bălăncăneală la roală, a căzut șina de pe obadă.* Ibid. Cc.

BĂLĂNCĂNI, *bălăncăni* și *bălăncănesc*, vb. IV refl. (Despre obiecte) A se legăna, a se bălăbăni; a se flencăni. *Bălăncăne o roală;*

ia vezi ce-are! Ibid. Stai frumos etnd stai pe scaun; nu mai bălâncăni picioarele. Cpr., C. Arg. Expr. A bălâuceâni limba-n gură = a îndruga vrute și nevrute, a pălăvrăgi. Toată ziua bălâncănește limba-n gură de surda și-ncolo nimic nu face. Ibid., Spt. S.

BĂLÂNCĂNIT s.n. Bălângănit. Spt. S. și J.

BĂLÂNCĂNITURĂ, bălâncănituri, s.f. Bălângănit. Spt. S. și J.

BĂLĂOĂIE adj. Bălăioară. *Mindruliță bălăoăie, Cum o scot la cîmp, se moaie Și bobeste-a somn și ploaie (Pop.).* (Substantivat) *N-ai văzut-o pe undeva pe bălăoăie?* Lnl. S.

BĂLĂȘCAN s.m. 1. Epitet dat unui om cu părul bălan. *I-am cerut fata lui bălășcan.* Lnl. S. 2. Nume ce se dă unui bou cu părul seim. *Hăis, bălășcan!* Ibid., Spt. S.

BĂLĂȘEL, -**ICĂ** adj. Bălăior. *Bălășico la obraz, Vin cu oile pe islaz (Pop.).* Lnl., Cmgș. (Substantivat) *M-am întâlnit cu bălășel.* Ibid. [V a r. : **BĂLĂUȘEL**, -**ICĂ**, adj. Ln. S.]

BĂLĂȘOI, -**OĂIE** adj. Bălăior. (Substantivat) *Văzutu-l-ai pe bălășoiu cum se poartă?* Lnl. S și J.

BĂLĂUȘEL, -**ICĂ**, adj. v. **BĂLĂȘEL**.

BĂLIGĂRI, *băligăresc*, vb. IV t r a n z. A îngrășa pămîntul cu băligar; a gunoi. *Am băligărit grădina peste tot, am băgat vre-o zece căruțe de băligar.* Spt. S.

BĂLIGĂRIȘTE, *băligăriști*, s.f. 1. Grămadă de băligar; loc acoperit sau îngrășat cu băligar. *În băligăriște am făcut niște porumb de spaimă, pădure nu allecva.* Spt. S. și J. 2. Loc unde au stat țarcurile sau stinele de oi. Mzc.

BĂLIGĂRIT, -**Ă**, *băligăriți*, -*le* adj. 1. Care e îngrășat cu bălegar. *În vatra salului sint toate locurile băligărite bine.* Spt. S., Pn. L. 2. Care a intrat în putrefacție; stricat, putrezit. *La o butură băligărită, am găsit o căciulă de bureți.* Ibid.

BALINGĂ s.f. (Ironie) Poreclă dată unui om moale, greoi; țiiie-briu; țărăblău, zăllngă. *Căutăm pe balingă și băllngă zace la umbră.* Spt. S.

BĂLMĂJĂ s.f. (Ironie) Om care bălmăjește într-una, palavragiu. *Aului, ce bălmăjă de om; să-l ocolești, cînd îl vezi.* Spt. S. și J., Cst.

BĂLMĂJEALĂ, *bălmăjeți*, s.f. Acțiunea de a bălmăji; trăncăneală, palavrageală, boscoro-deală. *Ce atîta bălmăjeală pe voi, nu mai isprăviți?* Spt. S. și J.

BĂLMĂJÎ, *bălmăjesc*, vb. IV i n t r a n z. 1. A pălăvrăgi, a trăncăni. *Bălmăjește de cite-n lună și-n stele; rămiu cu gura căscată la el și te miri de unde te scoate!* Spt. S. 2. A vorbi inec, a dondăni, a bombăni, a boscorodi. *Ce tot bălmăjește ăla acolo?* Ibid., Pn. L., Mș.

BĂLMĂJILĂ s.m. = **BĂLMAJĂ**. Spt. S. și J.

BĂLMĂJÎT, -**Ă**, *bălmăjiți*, -*le*, adj., s.m. și f. Palavragiu, neserios, zăpăcit, aiurit. *Bălmăjiu-ăla s-a apucat să mă bîrfească la toată lumea.* Spt. S.

BĂLMĂJÎT s.n. = **BĂLMĂJEALĂ**. *De bălmăjițul lui tmi arde mie acum!* Spt. S. și J.

BĂLŌS, -**OĂSĂ**, *băloși*, -*oase*, adj. (Despre fructe) Care are miezul moale, terciuit, colleșit. *Pepene bălos. Prune bătoase.* Spt. S. și J., Pn. L.

BĂLTĂCÎ, *băltăcesc*, vb. IV refl. A se juca în apă, bălînd-o cu mîinile și picioarele; a se băltăcări, a se bălăci. *Ne-am băltăcit azi la gîrlă pe săluratele!* Spt. S. și J.

BĂLTĂCÎT s.n. Bălăceală. Spt. S. și J.

BĂLTEĂLĂ s.f. Faptul de a se bălîti. *Are bălteală căruța, nu stă dreaptă.* Spt. S.

BĂLTÎ, *băltesc* vb. IV refl. A se porni într-o parte, a sta să cadă. *S-a bălîtit clăia. Căruța e bălîtită mult la dreapta, o să se răstoarne.* Cpr., Spt. S., Pn. L.

BĂLTÎȘTE s.f. Loc apos, mocirlos. *Mi s-a înfundat căruța într-o bălîște.* Spt. S.

BĂLTÎT, -**Ă**, *băltite*, adj. 1. (Despre o plasă de sîrmă, despre gard, stofă, pinză etc.) Care are o parte ieșită, îndoită sau lăsată în jos, moale. *Pinză bălîtită. Gard bălîtit.* Spt. S., Cpr., C. Arg. 2. (Despre o căruță încărcată, despre stog, clăie, cocenar etc.) Lăsat într-o parte, inclinat, aplecat, povîrnit. *Vezi că stîrul e bălîtit spre dreapta și se răstoarnă căruța.* Pn. L., Spt. S., Cpr.

BĂLTÎT s.n. sg. = **BĂLTITURĂ**. *S-a opăcit pinza din bălîtit.*

BĂLTITURĂ, *băltituri*, s.f. Îndoitură, cută la pinză în timpul țesutului. Cpr., Brst., Spt. S.

BĂLTĂ *bălțez*, vb. I. I. Refl. A se îmbrăca în haine cu culori țipătoare; (ironic) a se îmbrăca pretențios, excentric. Spt. S., Mș., Smr. 2. T r a n z. A păta, a murdări hainele, rufe. *Cin-le-a bălțat așa? Vai, cum și-ai bălțat hainele, ca la cazan.* Ibid.

BĂLTĂT, -**Ă**, *bălțati*, -*te*, adj. 1. Îmbrăcat excentric. Spt. S. 2. Cu semne de vărsat, cu zgîrieturi, cu cicatrice sau cu pete din naștere. Ibid.

BĂLTĂTUL s.m. 1. (Eufemism) Dracul. *Vezi tu pe bălțatul!* Spt. S., Pn. L. 2. Poreclă dată unui om care are semne de vărsat sau alie pete pe față. Mșș., C. Arg.

BĂLTĂTURĂ, *bălțături*, s.f. (Ironie) 1. Haină orașenească. *Te-ai dat la bălțături, mă?* Sp. S., Mșș. 2. (Ironie) Persoană îmbrăcată în costum de oraș; irlgoveț, orașean; țaran care și-a schimbat portul strămoșesc cu straie de țîrg. Ibid., Brd.

BĂLŪRĂ s.f. Strat de noroi alunecos, care se formează în urma unei bure de ploaie sau a unei ninsori ușoare. *S-a făcut o bălură că nu poți merge nici călare, nici pe jos.* Cpr., Vlc., Brst.

BĂNĂNĂIE s.f. v. **BĂNĂNĂU**.

BĂNĂNĂI, *bănănăi* și *bănănăiesc*, vb. IV intranz. A căuța ceva, a se învârti fără rost, a umbla degeaba; a bodicăi. *Am bănănăit o zi-ntrăgă prin pădure și n-am văzut nici urmă de iepure. Am bănănăit prin țirg de pomană.* Spt. S., Smr., Mș. *Unchiașul e-n grădină, bănănăie p-acolo.* Ibid.

BĂNĂNĂIALĂ, *bănănăieli*, s.f. Faptul de a bănănăi: alergătură, căutare, umbrel, oste-neală zadarnică. *Atita bănănăială pentru o coadă de iepure, păcat de osteneală!* Spt. S., Mș.

BĂNĂNĂIT s.n. = **BĂNĂNĂIALĂ**. Spt. S. și J.

BĂNĂNĂU s.m. (În expr.) A umbla bănănău = a umbla fără rost, a pierde vremea. Spt. S., Pn. L., Smr. A sta bāmănău = a) a sta degeaba; b) a sta poplndău în calea altora, a incurca locul. VI. Mr., C. Arg. [Var.: **BĂNĂNĂIE** s.f. Spt. S. și J.]

BĂNCUȘOARĂ, *băncușoare*, s.f. Diminutiv al lui băncă, băncuță, bănculiță. *Stai aici pe băncușoară, că viu și eu numaideci!* Plș.

BĂNICIÓR, *bănicioare*, s.n. Bănicioară. *Am făcut ca un bănicior de fasole.* Mș., Cpr., C. Arg.

BĂNICUȚ s.n. v. **BĂNICUȚĂ**.

BĂNICUȚĂ, *bănicuțe*, s.f. Diminutiv al lui bănic (ă); bănicior. Spt. S. [Var.: **BĂNICUȚ**, *bănicuțe*, s.n.]

BĂRBĂTUȘ, *bărbătuși*, s.m. (Familiar; depreciativ) 1. Om mic de statură și lipsit de însemnătate. 2. Om ușuratic. Pn. L., Mș., Spt. S., C. Arg.

BĂRBĂȚEL, -*ică*, *bărbăței*, -*ele*, adj. Diminutiv al lui bărbat; harnic, vrednic. *E bărbățică femeia, n-am ce zice! E bărbățel drăguș de el, măcar că e mitile.* Spt. S. și J., Smr., Prdt.

BĂRBĂȚÓI s.m. (Ironic) Femeie cu apucături de bărbat, aprigă, strașnică, curajoasă, voinică. *Are nenea un bărbățoi de muiere, care învârtește casa c-un deget; harnică nevoie mare.* Cpr., Urș.

BĂRBIE, *bărbii*, s.f. 1. (La bardă și la alte unelte asemănătoare) Parlea de jos a tăișului. *Bărbia berdei e pușin adusă și mai lungă decit a securii.* Spt. S. și J., Slșt. 2. (La frlu) Curelușa prinsă sub bărbia calului. Ibid. Expr. *Îi atîrnă bărbiele (sau pieile) = e foarte slab.* Spt. S., Mștș., Bds.

BĂRBIȚĂ, *bărbife*, s.f. (La frlu) Bărbie (2), curelușă. Sm., Mș.

BĂRDOĂICĂ, *bărdoaice*, sf. Bardă mare, bardoii. *Dă-mi pușin bărdoaica ta, să cioplesc niște lași.* Spt. Sm., Mș.

BĂSĂLĂRGĂ adj. f. (Despre femei) Marc, grasă, diformă; însărcinată. (Substantivat) *Băsălarga lui Crăciun a căzut bîata din prun și și-a rupt piciorul.* Spt. S., Pn. L.

BĂSCĂCĂRĂ, *băscăcăr* și *băscăcărez*, vb. I refl. A ride zgomotos, prostește, a rinji. Spt. S.

BĂSCĂCĂRĂȚ, -*ă*, *băscăcărați*, -*te*, adj. 1. (Despre oameni) Răscăcărăt 2. (Despre pomi) Cu crengile întinse în lături. Spt. S.

BĂSCĂCĂRĂU, *băscăcăraie*, s.n. 1. Crăcan cu mai multe ramuri îndreptate în afară, între care se pune un bulgăre de sare pentru a o linge vitele; sărar. Spt. S. 2. Șezut. Ibid.

BĂSMĂNGEALĂ, *băsmăngeli*, s.f. și m. 1. s.f. Vorbă lungă, vorbărie, pălăvrăgeală. *Ce atita băsmăngeală de pomană!* Spt. S., Cst. 2. S.m. (Ironic) Palavragiu, vorbă-lungă. *Îa mai lasă-l încoto pe băsmăngeală; cu el n-o scoți niciodată la căpății.* Ibid. [Var.: **PĂSMĂNGEALĂ**, *păsmăngeli*, s.f. Mzc.]

BĂSMĂNGI, *băsmăngesc*, vb. IV intranz. A flecări, a trăncăni, a balmăji. Spt. S. [Var.: **PĂSMĂNGI** vb. IV.]

BĂSMĂNGILĂ s.m. Om vorbărie, palavragiu; aiurit, zăpăcit. *Nu-ți prinde mintea cu băsmăngilă; eînd îl vezi, dă-i ocol.* Spt. S., Cst.

BĂSMĂNGIȚ, -*ă*, *băsmăngiți*, -*te*, adj. (Și substantivat) Zăpăcit, aiurit; palavragiu; neserios. Spt. S.

BĂSNEĂLĂ, *băsneli*, s.f. Zvon, palavră, trăsnaie, aiureală. *Ce băsneală mai e și asta? Cine-a scos-o?* Pn. L., Cst., Spt. S.

BĂȚAIE, *bățai*, s.f. Loc. a d v. Cu bătaie = mai mult. *Uite fi-am dat cu bătaie.* Spt. S., Plș., C. Arg.

BĂȚĂIAȘ, *bățăiaș*, s.n. 1. Limbă de clopot. *A pierdut cornuta bățăiaș de la clopot.* Spt. S., Cst. 2. Bătător. Ibid.

BĂȚĂȚĂRNIC, -*ă*, *bățătarnici*, -*ce*, adj. (Și substantivat) Întreprinzător, descurcării, stăruitor, răzbătător; priceput, harnic. *Bățătarnică muiere, mai ceva ca un bărbat! Eu n-am fost ăl bățătarnic! Un bățătarnic ca el, mi-ar fi trebuit mie!* Spt. S., Cst.

BĂȚĂȚÓR, *bățătore*, s.m. și f. Persoană care scutură pomii ca să cadă fructele; scuturător. Spt. S., Cst.

BĂȚRÎN, -*ă*, *bătrini*, -*e*, adj. 1. (În expr.) A se arde eu-a bătrînă = a se păcăli. Spt. S., Plș. (Familiar) Censu-ăl bătrîn (sau să fil bătrîn) = formulă de salut. Ibid. A trage un somn d-ăl bătrîn = a dormi zdravăn. Smr. 2. Mare. *O ploscă bătrînă. O oală bătrînă.* Pn. L. 3. Fig. *Vulpe bătrînă (sau vulpoi bătrîn) = om cu experiență; om viclean, șiret, chișibușar.* Ibid. 4. (Învechit; substantivat) Monedă de 1000 lei; lumașcă. *Mat trebuie să fac rost de-o bătrînă, ca să-năpulez suma la o pereche de boi.* Spt. S., Mș.

BĂȚ, *befe*, s.n. (În expr.) A fi (sau a se ține) (tare) băț = a fi (sau a se ține) bine, sănătos, voinic. *Ce mai faci, moșule? — Tare băț, voinicule!* Hș., Sm., Spt. S., Mș. A da

pe cineva pe două bețe = a da pe cineva afară din serviciu, a-l concedia. *L-a dat pe două bețe săracul; a pierdut slujba!* Ibid., Ptș. A intra (sau a da, a cădea, a se-neurea) în bețe = a) a se băga unde nu-i fierbe oala; b) a intra în belea; a-și complica situația. Ibid. **Tinerețe** (sau bătrinețe) în două bețe, se spune când cineva abia-și mai trșeste picioarele de bătrîn. Ibid., Cpr.

BĂTAGŪI, -IE, adj. 1. Care are barbă sau cioc. *Hai căprișă băgăuic, să-ți dau frunză, că drob nu e.* (Substantivat, depreciativ) *Măntîlnii c-un băgăui de popă.* Spl. S. 2. Fig. (Despre oameni) Aiurit, zămatic. *Ce femeie băgăuic, s-amestecă așa, unde nu-i fierbe oala!* (Substantivat) *Nu mai face pe băgăuiul, că nu te prinde!* Ibid.

BĂTOȘENIE s.f. Tărie, dirzenie. *Îmi place bătoșenia asta la el! Strașnică muiere, are o bătoșenie ca de bărbat!* Spl. S., Hș., Sm.

BĂUI, *băui*, și *băuesc*, vb. IV în tr a n z. 1. (Despre copii la joacă) A face „bau, bau”. Spl. S., Mrș. 2. (Despre vase goale) A răsuna (cînd se bat cercurile, cînd se toarnă ceva sau se dă chiot în interiorul vasului. De obicei, cînd se toarnă în butie cea dintîi banișă de prune, o dată cu huruîtul prunelor, se trage și un chiot puternic, în semn de belșug). Ibid. 3. (Despre vite) A zbigera, a rage. *Vîn vacile băuînd de la pădure.* Ibid. 4. (Despre păduri) A vui, a hăui. *Băuie pădurea de bumbetul (trosnelul) topoarelor.* Ibid. 5. Tr a n z. A trîni cu zgomot, a face să răsunec. *Nu mai băuîți ușile așa! — Vîntul le băuie.* Spl. S., Smr., Pdr.

BĂUIALĂ, *băuieli*, s.f. Faptul de a băui; răsnet, zgomot puternic de lovituri, răget de vite; izbitură; băcăneală. *S-aud băuieli în pădure; băuie pădurea de băcănîtul topoarelor.* Spl. S. [Var.: **BĂUNEĂLĂ**, *băuneli*, s.f. Ibid.]

BĂUIT s.n. = **BĂUIALĂ**. *S-aude băuitul vacilor.* Spl. S. [Var.: **BĂUNÎT** s.n. Ibid.]

BĂUNEĂLĂ s.f.v. **BĂUIALĂ**. Spl. S.

BĂUNÎ vb. IV = **HĂUI**.

BĂUNÎT s.n. v. **BĂUIT**.

BĂUTŪRĂ, *băuturi*, s.f. (Ironic) *Nu-i prea place băutura ca piscicilor untura, se zice cînd cineva bea mult sau cînd face nazuri.* Spl. S.

BĂZĂLĂU, *băzălăi*, adj. 1. Nătăfleț, nărod, zămatic. *Cap (de) băzălău.* (Substantivat) *Băzălău-ăla de băiat a tulit-o.* Spl. S. 2. Adv. (În expr.) A umbra băzălău = a pierde vremea, a umbra fără rost. Ibid. *Cap de muscă băzălău = cap sec.* Ibid. Mrș., Smr.

BĂZĂŪI, -IE, *băzăui*, adj. Aiurit; gură-cască. (Substantivat) *Unde-o fi băzăuiu-ăla de băiat?* Spl. S.

BĂZDRĂGĂLĂIE s.f. v. **BĂZDRĂGĂLĂU**.

BĂZDRĂGĂLĂU, *băzdrăgălăi* și *băzdrăgăleli*, s.n. Ciot de mînă sau de picior; (la pl.) picioare.

Umbă toată vara cu băzdrăgălaie goale, ca copiii, om în toată firea. Ex pr. A rămîne (cineva) cu băzdrăgălaie goale = a săraci. Ibid. 2. (La pl.) Fig. Mizgălituri. *Ce băzdrăgălaie sint astea pe pereți? Ia uite, numai drujini, numai virgi și niște lăscăbăi de flori, curat băzdrăgăleli!* Ibid. [Var.: **BĂZDRĂGĂLĂIE** s.f., Cpr.]

BEHĂIALĂ, *behăieli*, s.f. (Despre oi) Faptul de a behăi. *S-aud behăiteli; vîn oile de la mîneacătoare, își strigă micii.* Spl. S. și J.

BEJENÎ vb. IV v. **BĂJANI**.

BEJÉNIE s.f. v. **BĂJANIE**.

BĒLCHITĂ, *belchițe*, s.f. 1. Cuiul mobil al cataramii care se introduce în găurile curelei; cioc, zimbec. *Mai dă-i drumul la belchiță dacă te strînge cureaua!* Spl. S. 2. Cîrlig încovoial ca un „S” cu care se incheie pe dedesupt hainele lungi. Mș., Pt. Ex pr. A-l strînge cuiu belchița = a ține pe cineva în friu, a-l ține de scurt. Spl. S., Mș. A-l strînge belchița pe cineva = a fi incolțit, strîmătorat, a nu fi la largul lui. Ibid.

BELĂN s.n. (În expr.) A fi (sau a se face) eît belănul = a crește lung și deșirat, înalt. Spl. S., Cst.

BELÎT, -Ă, *beliți, -te*, adj. (În expr.) A împleti în tei helit = a nu avea ce face; a pierde timpul cu nimicuri. Spl. S. și J., Mrgh. (Ironic) A fi (cineva) ochi belți, gură căscată, pălărie blegoșată = a fi bleg, nerod, prost. Ibid.

BENT, s.n. 1. Scobitură de ape; scochină. ripă. *Am căzut az-noapte într-un bent, mai mai să-mi rup piciorul.* Spl. S., Pn. L. 2. Groapă adîncă, săpată anume pentru apă, de obicei în apropierea unui lac sau a unui izvor (și rar) căptușită cu „budurloaie”. Ibid., Mș. Ex pr. A da-n bent (ceva sau pe cineva) = a îndepărta ceva (sau pe cineva) nesuferit. *Dă-l în bent, nici nu mai vreau s-aud de el.* Ibid.

BERBĒC, *berbeci*, s.m. Fig. (Depreciativ) Om de nimic, nătăfleț, nărod. *Cu berbecu-ăla vrei să mă măriți?* Cpr., C. Arg.

BĒRBENIȚĂ, *berbenițe*, s.f. v. **BREBENIȚĂ**.

BEREGĂȚI, *beregățese*, vb. IV tranz. A strînge de beregată, a glui, a sugruma. *Mi-a beregătit lupul două oi, în lîrlă, az-noapte.* Spl. S., Mș., Pdr.

BEREGĂȚIT, -Ă, *beregățiti, -te*, adj. (Despre animale etc.) Care a fost strîns de git, sugrumat. *Am găsît vaca beregătită.* Spl. S.

BEREGLEĂZĂ s.f. 1. (Familiar, glumeț) Beregată, gillej. Spl. S. și J., Pn. L. 2. Porclă dată unui om care are glui lung și subțire. Ibid.

BERIĂN, *beriane* și *berianuri*, s.n. Chef mare (cu lăutari), petrecere zgomotoasă, lămbălău. *Trei zile-ncheiale a finut berianul, ca la nuntă.* Spl. S., Smr., Pn. L.

BESÉDIE, *besedii*, s.f. 1. Borboală, năzbitie, poznă; farsă. *Copii-ăștia se fin numai de*

besedii. Spt. S., Pdr., C. Arg. 2. Anecdolă, glumă. *A, să vă spun o besedie, să vă topiți de ris!* Ibid.

BESTEGĂLĂ s.f. (În loc. adv.) *De-a bestegala* = de-a rostogolul, de-a dura. *Dracu cînd n-are ce face și nu-i vine-n loc să șadă, Ori se dă de-a bestegala Ori se spînzură de coadă. Cînd fi-oî da una, te duci un an d-a bestegala, auzîtu-m-ai lu?* Spt. S., Pn. L., Pdr.

BESTEGĂLÍ, *bestegălese*, vb. IV tranz. și refl. A (se) da (ceva sau cineva) de-a dura, a (se) duce de-a rostogolul, a (se) da d-a bestegala. *A scăpat un dobleac pe coastă la vale și s-a bestegălit pînă s-a făcut fîndări.* Spt. S., Smr.

BEȘĂURA adv. Fără rost, aiurea. *Umblă beșaura.* Spt. S.

BEȘOĂNDRA s.f. (Ironic) Epitet dat unei femei trecute care face pe lînerica. Plș.

BEȘÓNDREA s.m. Poreclă dată unui om foarte bătrîn și slab. Spt. S., C. Arg.

BETEĞĂRÍ, *bețegăresc*, vb. IV tranz. A toca, a rupe ramurile; a sparge o țandără în bucățele; a mărungi, a ciocrîti. Spt. S.

BETEĞĂRIE, *bețegării*, s.f. Mulțime de ramuri, adunătură de coji sau crengi. *Sînt niște bețegării la tocător, bune de ațîțat focul.* Spt. S.

BETEĞĂRÍȘ s.n. = **BETEĞĂRIE**. Pn. L., Spt. S.

BETIVÍT, -Ă, *bețiviți*, -te, adj. Beat, chefulit. *A venit bețivul de pe unde o fi fost.* C. Arg.

BÉUCĂ, *beuci*, s.f. Văgăună adîncă, ripă, prăpastie. *Pe beuca asta o să ne rupem gîlul.* [Pronunțat : *beu-că*. Spt. S., Pn. L., Mș.]

BI interj. v. **BIA**.

BIA interj. Termen de chemare, obișnuit mai ales între femei; fă. *Ascultă, bia! Ai auzit, bia? Nu-i a glumă, bia!* Lnl., Spt. S. și J. Cmgș., Dne. [Var. : **BI** interj. Dne., Lnl.]

BIBĂ, *bibe*, s.f. 1. Gropiță săpată în pămînt (de obicei pentru a sprijini ceva să nu cadă, sau pentru a servi la jocul „d-a purceaua”). *Fă o bibă la piciorul scării, ca să nu aluneci.* Spt. S., Pn. L. 2. Mustăreață. Ibid.

BÍCI, *bice*, s.n. (În expr.) A lua pe (cineva) în sfîreul (sau în pleasna) bietului = a) a zori, a iuși pe cineva; b) a lua peste picior, a-l lua în bătaie de joc. Spt. S. și J., C. Arg. (Pro v.) Biei de eurele din mațe (sau din crînjești) de pore n-am văzut, se spune cînd cineva încearcă ceva cu mijloace nepotrivite. Cpr.

BIDIDÍU, -ÍE, *bididii*, adj. (Cu privire la om) Mîțitel; vîoi; drăgălaș, simpatic. *E-o fetică bididie, tîman cum îmi place mie.* Lnl. (Substantivat) *Mă, bididiule, hai la plug, că te-apucă fostlengherul netnjugat.* Spt. S.

BIDIGĂIE, *bidgăi*, s.f. v. **BIDIHANIE**.

BIDIHĂNIE, *bidhăanii* s.f. 1. Fiară, jvină, jiganie; arătare, monstru. Vl., Dn., Spt. S., Smr. 2. Termen de dispreț dat unei persoane

nesuferite. *Bidihania (dracului), s-a dus să jure strîmb.* Ibid. [Var. : (ad. 1) **BIDIGĂIE** s.f.; **BUDIGĂIE** s.f. Uli, gaie. Ibid., (ad. 1, 2) **BUJDIGĂNIE**, **BUJDIGĂNII**, s.f. Ibid.]

BIÉDEL s.m.sg. (Despre animale) Sărmanul, săracul, bietul. *Biedelul, și-a rupt piciorul; auzi-l cum schelălăie!* Cpr. [Pronunțat : *bi-e-*]

BIG s.n. 1. Obicei rău, nărav; încăpăținare; bic. *Seol eu bigul din tine, împelițatule!* Spt. S. Expr. A lua (sau a avea) big = (despre animale, mai rar despre oameni) a prinde (sau a avea) un nărav uril, a lua melic. Ibid. 2. Om nărăvaș, încăpăținat; greoi, moale, nesimțitor, bleg. *N-ai văzul de cînd ești așa (un) big de om ca ăsta!* Ibid.

BILEĂM adv. Măcar, barem, cel puțin. *Bilcam, de-ar fi ajuns acasă!* Spt. S. și J., Pn. L. [Var. : **BILEĂMĂ** adv. Mzc.]

BILEĂMĂ adv. v. **BILEAM**.

BÍNE s.n.sg. Pro v. Tot răul spre bine se zice cînd o situație neplăcută, rea are urmări favorabile. Ptș. Loc. adv. *Pe lingă bine* = binișor, aproape bine. *Ce mai faci? — Pe lingă bine.* Ptș. Cu.

BIȘCHIRÍU, *bișchirii*, adj. (Mai ales despre lîneri) Nesperios, flușturalic; sclivisit, afectat, excentric; aiurit, candriu, filizon. (Substantivat) *Te-ai cam făcut de buflă cu bișchiriu-ăla.* Cpr.

BÍȚĂ, *bițe*, s.f. Defect de țesătură, gol de fire rupte; cărare, diră. *Arde-v-ar focul de ițe, Mi-ai făcut pinza cu bițe* (Pop.). Cpln., Crbn.

BÍ interj. (Familiar) Mă, bă. *Bi, ce te-ai viril acolo? Ieși afară! Bi, chiorule, nu vezi că dai peste mine?* Spt. S., Cpr., Ptș.

BÍC¹, *bicuri*, s.n. Nărav, melic; big, blhă. *Ăl de hăisa are (un) bic (al naibii); pune poară la coastă.* Expr. A prinde bieă = a) a prinde nărav. *Muierea, cînd prinde bică, Mai fâ-i hucă să se ducă* (Pop.); b) a prinde pică, ură, necaz. *Nu știu din ce s-o fi luat, că-l văd c-a prins bică pe mine.* Spt. S. [Var. : **ZBÍC**, *zbicuri*, s.n. Ibid.; **BÍCĂ**, *btei*, s.f. Ibid.]

BÍC² interj. Cuvînt onomatopeic care redă bătăile inimii. *Uche (= uite) așa bteite inimioara-n el : bic, bic, bic, bic! S-a speriat bietul copil!* Pn. L., Smr.

BÍCĂ¹ s.f. v. **BÍC**.

BÍCĂ², *btei*, s.f. (Familiar) Bunică; p. e x t. bătrînă. *Hai la btea, puiule, să-ți dea btea ceva bun.* Spt. S.

BÍCNITĂ, *bienițe*, s.f. 1. Negură deasă, bușnițai. *S-a lăsat bieniță.* Spt. S. 2. Guturai, ruceală, gripă, bolesniță; bacniță, troacnă. Ibid.

BÍHĂ s.f.sg. 1. Vină; năpastă, belea. *A căzut bîha pe Ion. A dat bîha pe el, cică el ar fi ucis.* Spt. S. și J., Mș. 2. Ură, pică, necaz. *Are blhă pe mine, d-ai nu mă vede bine.* Ibid. 3. Nărav, melic. *A luat bîhă vila.* Ibid.

BIHII, *bihti*, vb. IV intranz. 1. A răsufla repede sau greu (de oboseală, de căldură etc.). *Bihie boii-n jug. Bihie oile de zăduf. Bihie unehiașul.* 2. Fig. A geme; a fi plin, încercat peste măsură. *Bihie pămîniul de copii.* Spt. S. **Bihiie** satul (sau lumca, pămîntul) = s-a dus vestea, toți știu, toți vorbesc. Ibid.

BIHNIȚĂ s.f. = **BICNIȚĂ**.

BIJĂ, *bije*, s.f. Foc mare, vlvătaie puternică. *Am făcut o bijă de foc, trosnesc vreascurile.* Spt. S., Smr., Pn. L.

BIJBICIÎ, *bijbiciți* și *bijbțietesc*, vb. IV intranz. = **BIJBII**. Mș., Sm, Slt., Pdr.

BIJBICIȚ, -Ă, *bijbiciți* -le, adj. = **BIJBIIȚ**. Smr., Slt.

BIJBII, *bijbti* și *bijbtiesc*, vb. IV intranz. A lucra încet, a se mocoși, a roboti. *Bijbtie și el prin grădină.* Ptș., Spt. S.

BIJBIIALĂ, *bijbtieli*, s.f. Mocoșeală, roboată. *Ce atla bijbiială pe voi!* Pn. L., Smr., Ptș.

BIJBIIȚ, -Ă, *bijbiiți*, -le, adj. Moale, incontinel, greoi, mocoșit. *Așa e el, bijbiiț, de cînd l-am pomenit.* Smr., Ptș. (Substantivat) *Hai, bijbiițo, hai, mai tute!* Ibid., Spt. S.

BIICĂ, *biici*, s.f. 1. Oală de lut, mai mică, servind la gătit, dar mai ales la luat apă din găleată; ulciică. *Am pus o biică de fasole să fiarbă. Bea cu bilca, n-am cană.* Spt. S., Pn. L. 2. Fig. Fetiță. *Ce faci lu aci, biico?* Mș., Smr.

BIICI, *biiciuri*, s.n. 1. (In expr.) A sparge bileul (cu cineva) = a rupe relațiile cu cineva. *Mi s-a luat pîndă-n gil; trebuia să spargem bileul odată și odată.* Ptș., C. Arg., Cst. 2. Fig. Lucrare plictisitoare, afacere inllicită. *Nu se mai termină odată (cu) biiciul-asta?* Ibid.

BIICOACE, *biicoci*, s.f. Augmentativ al lui *biică*; oală. *Am tras vro două biicoace țepene de vin.* Spt. S., Ptș.

BIICUȚĂ, *biicufe*, s.f. Diminutiv al lui *biică*; ulciică. *Am luat niște biicufe de moși.* Pn. L., Smr., Slșt.

BILDĂN s.n. v. **GILDAN**.

BIITIBIC interj. Bildibic, billic. Spt. S., Cst.

BIITIC interj. Bildibic. Spt. S., Smr.,

Pdr. [Var.: **BIITIC** interj. Ibid.; **BIITIC** interj. Ibid.]

BIITICIÎ, *biiticiți* și *biiticiiesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. (Despre lichide; p. ext. despre vase care conțin lichide) A (se) clătina, a (se) mișca în interiorul unui vas. *Ia biiticie pușin buloiul, vezi mai e ceva? Ți se biiticie apa-n vadră.* Spt. S., Mrgh. 2. Refl. (Despre oameni) A se bălăci, a se bălăcări. *Toată zălucă te-ai biiticit în apă, haidăule!* Ibid. [Var.: **BIITICIÎ**, *biiticiți* și *biiticiiesc*, vb. IV. Ibid.]

BIITICIIALĂ, *biiticieli*, s.f. Faptul de a (se) biitici. *Iar la biiticiială; nu v-ajunge un conac?* Spt. S., Mrgh.

BIITICIIT s.n. = **BIITICIIALĂ**. *Atla biiticiit pe copii-ăștia, m-au speriat. S-a tulburat vinul din biiticiitul cărușii.* Spt. S. și J.

BIRFĂ, *birfe*, s.f. Birfeală; pälăvrăgeală, flecureală. *S-au dat la birfă.* Cpr., C. Arg., Ptș.

BIRFĂRIE, *birfării*, s.f. Birfeală, birfire; pälăvrăgeală, taifas. *Ce atla birfărie pe voi? N-am mai intilnit atla birfărie ca aici.* Cpr., C. Arg.

BIRII, *birii* și *birtiesc*, vb. IV. 1. Intranz. A bate toba (des și repede). *S-aude birind, trec pionierii.* Ptș. 2. Refl. A se certa, a se sfădi, a se ciondăni, a (se) cîrui. *Așa se birie ei, de cînd îi știu.* Ibid. Spt. S.

BIRIIALĂ; *birielii*, s.f. I. Zgomot ritmic, produs cînd se bat tobele; răpăit mărunt de ploaie. Ptș. Spt. S. 2. Fig. Ceartă. *Se fin de birielii, ca copiii.* Ibid., C. Arg. 3. Cicăleală, pisălogeală, drojdeală, boscorodeală. Ibid.

BIRIIT s.n. Birială. Ptș.

BIRLOBREAZ adj. Pătat; lărcat. *Bou breaz, birlobreaz, în vacile birlobrezenilor.* Rcr., Pdr., Spt. S.

BIRITIC interj. v. **BIITIC**.

BIITICIÎ vb. IV v. **BIITICIÎ**.

BIITIBOC interj. Exclamație care redă zgomotul produs de un corp greu în cădere. Cf. buf. *Mă-mptedica d-un țrș și... biitiboc, mă prăbusii la pămînt!* Spt. S., Pn. L.

BIITICIÎ, *biiticii*, vb. IV intranz. 1. (Despre copiii mici) A da din mîini și din picioare. *Ce face copilul? Biiticie-n troacă, miitile!* Spt. S., Pn. L., Cpr. 2. (Despre oameni) A deretica pe lingă casă; a bodăi, a brichisi. *Biiticie și moșul p-acolo, prin grădină.* Ibid.

BIITICIIALĂ, *biiticieli*, s.f. 1. Acțiunea de a biiticii (1). Spt. S., Smr., Mrgh. 2. Mișcare fără rost, alergătură, firțială, neastîmpăr. *Biiticiială ca la nunta asta, mai rar.* Ibid.

BIITICIIT, -Ă, *biiticiit*, -le, adj. 1. (Despre copii) Neastîmpărat, zurbagiu. *N-am văzut copil biiticiit ca tine!* (Substantivat) *Mai stai locului, mă, biiticitule!* Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) Nervos, iute, repezit, duduț, smicit. (Substantivat) *Unde-o fi apucal biiticiita aia de fată?*

BIȘĂG s.n. Belșug, mulțime, berechet. *Bișag de struguri și poame, ca estimp, de mull nu s-a pomenit!* S-au făcut bișag ierburile prin porumbi. Spt. S. și J., Pdr., Mș.

BIȘTI, *biștesc*, vb. IV intranz. 1. A izbucni brusc, a sări pe neașteptate; (despre un lichid) a țîșni. *A biștit un iepure, din leasă.* Spt. S. și J. *Cum i-a scos dopul la sticlă, vinul a biștit pîndă-n tavan.* Ibid. 2. (Despre ape) A năvăli furioase, a se rostogoli, a bușni peste

maluri. *Cum adie primăvara, apele bîțlesc prăvalnice de la munte.* Ibid.

BÎȚ interj. 1. Exclamație care arată o mișcare scurtă. *Bîț din coadă!* 2. **E x p r.** **Bîțcoceuu** = expresie de dezaprobare sau dispreț, față de o afirmație greșită, o vorbă nepotrivită, o gafă etc. Spt. S.

BÎȚILĂ s.m. Poreclă dată (mai ales) copiilor neastimpărați. Spt. S.

BÎȚIȚ, -Ă, *bîțiiți, -te*, adj. Care se mișcă mult, repede; neastimpărat, fițit. *Bîțit mai ești, mă copile: ai lăsat toate ușile deschise!* (Substantivat) *Unde-or fi apucat bîțilele aleu de fele?* Mșș., Mș., Mrș.

BÎȚITOARE, *bîțitori*, s.f. 1. Morisică, în chip de pasăre, așezală pe coama caselor, în bătaia vântului sau prin cireși sau la cîmpă, ca să sperie păsările. Ibid. 2. (Ironie) Coadă (de pasăre, de eline etc.). Spt. S. **E x p r.** **A-i cădea** (cuiva) **bîțitoarea** = a pierde înghimărea, a se mai pololi. Mș., Mșș., Ptș.

BÎȚ¹ interj. Cuvînt care imită zgomotul făcut de copiii mici cînd plîng. Spt. S., Smr., Mrș. (Substantivat) *Lasă bîțul, mă, să nu care cumva să-ți dea prin piele.* Ibid.

BÎȚ² s.n. v. **BÎZĂ**.

BÎZĂ s.f. 1. (În **e x p r.**) **A intra în biză** = a intensifica lucrul, a se iuți, a se zori. Ptș. **A intra** (sau **a fi**) **în biză** (cu cineva) = a intra în tratative (de afaceri, de dragoste etc.). Ibid. **A lua în biză** (pe cineva) = a lua peste picior, a certa cu asprime, a rezezi. Ibid. 2. Numele unui joc de copii. [V a r. : (ad. 2) **BIZ** s.n.]

BÎZĂRĂ vb. I r e f l. (Despre gulerul sau marginea unei haine) **A se îndoi**, a se ridica. *Ți s-a bîzărat gulerul de la haină. S-a bîzărat cojocul la poale.* Spt. S., Pn. L.

BÎZĂRĂȚ, -Ă, *bîzărăți, -te*, adj. Care are tiv cu creț, care are o margine îndoită; care e desfăcut; care e întors pe dos. *Guler bîzărăț. Cămașă bîzărăț. Cojoc bîzărăț.* Spt. S. și J., Smr., Cpr.

BÎZDÎCÎLĂ s.m. Poreclă dată unuia care nu are astimpăr, nu poate sta locului. Spt. S.

BÎZDÎCÓS, -OASĂ, *bîzdeoși, -oase*, adj. Ținos, moțuros, capricios. (Substantivat) *S-a făcut un bîzdecos copilul-ăla!* Spt. S., Mș., Mșș.

BÎZDÎGĂNIE, *bîzdgăni*, s.f. 1. (În construcția) **Altă bîzdgănie** = dracul. Spt. S. și J., Mș. 2. (Depreciativ) Copil rău, neastimpărat sau pipernicit; om nesuferit. Ibid.

BÎZDOACĂ, *bîzdoace*, s.f. 1. Epitet dat unui om arțăgos, zurbagiu, scandalagiu. 2. (În **e x p r.**) **A umbla cu bîzdoaca pe sus** (sau de briu) = a fi pîs pe ceartă, a căuta pricină. Spt. S., Cpr.

BÎZGĂN, -Ă, *bîzgați, -e*, s.m. și f. 1. Șobolan. Spt. S. 2. Calificativ dat unui om cu apucături grosolane; bătăran, mirlan. Orj., Ughn.

BÎZGĂ, *bîzgi*, s.f. 1. Specie de muscă mare; muscol, muscă albastră; bîzălău. Spt. S. și J., Ughn. 2. (Ironie) Femeie nesuferită, arțăgoasă, cicălitoare, rea. Ibid., Ptș.

BÎZIALĂ, *bîzieli*, s.f. Plîns de copil răsfățat, seincit, rîzgîiat. *Ia mai lasă bîziata, că mă scoți din sările, auzi tu?* Spt. S. și J.

BÎZILĂ s.m. Poreclă dată copiilor care plîng mereu, fără pricină; bîzu. Spt. S. și J.

BÎZIȚ, -Ă, *bîziți, -te*, adj. (Despre copii) Care bîzlie, care plînge mereu. *N-am văzut copil bîziț ca ăsta!* Spt. S. și J. (Substantivat) *Mă, bîzîțule, mai taci odată, că m-ai lăuzit.* Ibid.

BÎZOI¹ adj. Care stă în sus; țâpur, bîrzoii. *Vezi că ai gulerul bîzoi.* Mșș., Spt. S. **E x p r.** **A fi** (sau **a umbla**) **cu eoda bîzoi**. F i g. (Despre persoane) **A se ține cu nasul pe sus**, a se ține mare, a se fuduli. Spt. S., Pn. L. Smr. (Adverbial) **P r o v.** *Coadă epurei pieă de rîie, dar tot bîzoi stă, se spune despre cineva care e fudul și bățos în situație nepotrivită.* Ibid., Smr.

BÎZOI², *bîzoie*, s.n. 1. Tilincă (mai ales din paie de griu sau din fire de țipirig etc.); țipă. Spt. S., Pn. L., Smr. 2. (Depreciativ) Cimpoi; (la pl.) fluieretele cimpoiului. *Ș-așa-zice din bîzoie, Inimioara că-ți inmoie* (Pop.). Ibid.

BÎZOIA, *bîzoic*, pers. 3 *bîzoiază*, vb. I r e f l. 1. (Despre guler) **A se ridica în sus**, a sta țeapăn, înfoiat. *Vezi că ți s-a bîzoiat gulerul de la haină.* Spt. S. și J., Słt. 2. F i g. (Despre oameni) **A se răsti la cineva.** *Și ce te bîzoiezi la mine?* Ibid.

BÎZOIĂȚ, -Ă, *bîzoiați, -te*, adj. Care stă ridicat, drept în sus; care stă desfăcut, deschis. *De ce umbli cu haina (sau cămașa) bîzoiată?* Spt. S. și J., Pn. L., Smr. **E x p r.** **A sta** (sau **a fi**) **cu eoda bîzoiată** = a sta sau a fi bosumflat, supărat, înținat. Ibid.

BÎZU s.m. Calificativ familiar dat unui copil răsfățat, plîngăreț; bîziilă. Mș.

BLĂMNICĂ, *blamnici*, s.f. Glamnică. Spt. S. și J. **E x p r.** **A se pune soarele blamnică la inimă** = a i se face cuiva foame. Ibid. (Familiar) **A pune blamnică în burtă** (un colegou de turtă) = a minca, a se sătura. Ibid.

BLĂNĂ, *blăni*, s.f. 1. Bucată de pămînt întinsă, mare, netedă, (de obicei) arabilă. *Am arat o șțeică bună din blana de la Negară.* Spt. S., Pdr., Smr. 2. (În **e x p r.**) **A fi cu burta blună** = a fi leșinat de foame. Ibid.

BLATOG adj. (Și adverbial) Tare, bătucit, îndesat. Glbc.

BLATOGÎ, *blatogesc*, vb. IV tranz. și r e f l. **A** (se) **îndesa**, a (se) **întări**, a (se) **bale**; a (se) **bătuci**. Glbc.

BLATOGÎȚ, -Ă, *blatogiți, -te*, adj. Întărit, îndesat; țeapăn, tare. *Sallețele de paie sînt blatogile de tot, trebuie refăcute. Am dormit rău,*

pe niște scinduri și m-am sculat cu carnea blatogilă. Glbc.

BLĂNĂȚUIE, blănățui, s.f. Blană mică, scurtă, îngustă; scindurică. Pune ctleva blănățui și astupă gaura aia de la cotef. Spt. S., Mș., Mșș., Cpr.

BLĂNEĂȚĂ, blânețe, s.f. = **BLĂNĂȚUIE**. Scoate o blâneăță d-acolo și fă-ți loc să intri. Plș., C. Arg.

BLEANDĂ s.f. (În expr.) A sta bleandă = a sta picdică (în calea altora), a sta popindău, a sta degeaba. Feciorii, care-s feciori, Nu stau bleandă-n șezători (Pop.). Mșș., Cpr., Spt. S.

BLEASCĂ adj. f. (Despre obiecte de îmbrăcăminte, mai ales femeiești) Plin, împănal. Arc o fotă blească de fluturi. Și-a făcut o ie blească de flori. Spt. S. și J., Mrgh.

BLEAU, bleauri, s.n. (În expr.) A face (cuiva) un pui de bleau = a nu-i face nimic, a păcăli. (Glumeț) Dă-mi a căruță să mă duc la moară, că fi-o face și eu f-un pui de bleau. Spt. S. A face (la) bleauri = a tremura de frig. Toată noaptea am făcut (la) bleauri în post. Ibid. A nu zice (sau a nu seote) (un) bleau (din gură) = a nu scoate o vorbă, a sta mut. N-a scos el un bleau, n-a zis bleau, cit a stat acolo. Ibid.

BLEDEGĂREALĂ, bledăgăreli, s.f. 1. Împletitură rară, împletitură de mărăcini (fără pari); înscilătură. Am făcut o bledăgăreală de gard, la capul locului, să apere de vite. Mșș., Pnr. 2. Fi g. Trăncăneală, taifas, flecăreală. Ce atita bledăgăreală pe voi, ce v-a găsit? Spt. S.

BLEDEGĂRI, bledăgăr și bledăgăresc, vb. IV. 1. Tranz. (În nord-estul regiunii) A împleți rar, a mrejui. L-am găsit bledăgărind la un coș de răchită. Bledăgărea gardul de la farcul mieilor. 2. Fi g. A vorbi fără rost, a îndruga verzi și uscate; a flecări, a trăncăni. Mșș., Spt. S.

BLERER vb. IV = **IMPLETER**.

BLEHĂI, bléhăi și blehăiesc, vb. IV refl. (Despre oameni) A se muia (de căldură) de somn, de oboseală etc.), a se blegi; a îmbătrâni, a se hodorogi, a se teşmegi. Plș.

BLEJDĂRĂU, blejdărăi, s.m. Om inalt, voinic, spătos; lungan, găligan. Expr. A umbla blejdărău = a umbla lela, fără căpății; a umbla tăind cjinilor frunză. Mș., Pdr., Spt. S.

BLÉJDE s.f. pl. (În expr.) A-i da (cuiva) nisealva (sau ctleva) blejde = a) (la adresa mofturoșilor) a lăsa să rabde de foame; b) a-i arde cuiva ctleva palme. Spt. S.

BLEJDIT, -Ă, blejditi, -te, adj. Toropit (de somn sau de oboseală); mocăit, blegit, moale, cofleașă. Nu mai sta blejditi aci, du-te și te culcă Spt. S. și J., Smr.

BLENDĂRĂU s.m. = **BLEJDĂRĂU**.

BLEODOGĂREALĂ, bleodogăreli, s.f. Vorbire domoală; hodogăneală, taifas; dojană. Mai

lasă bleodogăreală, că-i fi mai avind și altă treabă! Spt. S.

BLEODOGĂRI vb. IV. Blodogări. Spt. S., Pn. I.

BLEODÓGOR s.n. Amestec de glasuri, vorbărie multă, nelămurită; gălgie, haraiman, bleodogăreală. Abia s-auzea un blodogor depărtat, parcă venea o laie de figani. Spt. S., Cst. [Var.: **BLODÓGOR** s.n. Ibid. — Pronunțat: bleo-do-gor].

BLEODOGOROSEALĂ, bleodogoroseli, s.f. Vorbire amestecată, nelămurită; bolboroseală. Ce bleodogoroseală v-a găsit, mă? nu v-ați mai văzut de mult? Spt. S. și J. [Var.: **BLODOGOROSEALĂ**, blodogoroseli, s.f. Ibid.]

BLEODOGOROSI, bleodogorosesc, vb. IV intranz. v. **BLODOGOROSI**.

BLEODORI, bleodor și bleodorosesc, vb. IV intranz. Blodogori. Ce-or fi bleodorind, nu știu. Spt. S., Smr.

BLEÓDORO interj. (Repetat) Cuvint care redă o vorbire neînțeleasă, amestecată; gălgie surdă. Auzeam de departe: bleodoro-bleodoro; dar nu știam cine-o fi bleodogorind. Spt. S.

BLEOJĂ vb. I. = **BLEGOȘA**. I s-a bleojat căciula. Spt. S.

BLEOJĂT, -Ă, adj. = **BLEGOȘAT**. Pălărie bleojată. Spt. S.

BLEONC¹, -OĂNCĂ, bleonci, -oance, adj. 1. (Despre cai) Mare și butucănos (la făptură); greoi (la mers); care merge honcănind (la călărie). Așa cal bleonc, m-aș lipsi. Spt. S. și J., Smr., Mș. 2. (Despre oameni) Greu de cap. bleg, tont, bleot, prost. Bleonc mai ești, bătete! (Substantival) Dă-te la o parte, mă, bleoncule! Nu vezi că vine mașina? Ibid. Vine bleoanta pe cărare Cu tain și demincare (Pop.). [Pronunțat: bleonc. Var.: **BLEONT**, -OĂNTĂ adj. Ibid.]

BLEONC² interj. Cuvint care redă mersul greoi, rar, apăsător al unui cal butucănos, ciolănos, mare sau al unui om greoi. Vine hoanta: bleonc. bleonc prin mocirlă. Spt. S. și J. [Pronunțat: monosilabic.]

BLEONCĂNEALĂ, bleoncăneli, s.f. Faptul de a bleoncăni; honcăneală, zdruncineală. Spt. S. și J., C. Arg.

BLEONCĂNI, bleoncăn și bleoncănesc, vb. IV tranz. A zdruncina. Ți-l dau, mă; da să știi că te bleoncăne de-ți rupe oasele (calul meu). Smr., Spt. S.

BLEONCĂNIT s.n. = **BLEONCĂNEALĂ**. Spt. S.

BLEONCĂNIT, -Ă, bleoncăniți, -te, adj. (Despre cai) Care merge sărit; bleonc, bleoncos. Spt. S., Brșt., Sltr.

BLEONCĂNÓS, -OĂSĂ, bleoncănoși, -oase, adj. = **BLEONCÓS**. Spt. S.

BLEONCÓS, -OĂSĂ, bleoncoși, -oasc, adj. 1 (Despre lucruri) Lucrat din topor; grosolan; bocciu. Dulap bleoncos. Am luat o pereche de

bocanci bleoncoși, mari și grei; abia mă lupt cu ei. Spt. S., C. Arg., Ptș. 2. (Despre oameni) Bădăran, Țoprlan, mojie; urlă la înfățișare, mare la față, cu trăsături grosolane. *Bună fată, dar cam prea bleoncoasă.* Ibid. 3. (Despre cai) Mare și butucănos; care merge greoi, boncănit. *Eu îi-l dau, dar să știi că are o mersură bleoncoasă; te rupe de oase.* Ibid. [Pronunțat: *bleon-cos.*]

BLEONCŪȚ, -Ă, *bleoncuși*, -e, adj. Diminutiv al lui *bleonc* (2). *Cam bleoncuță felișoara!* Spt. S.

BLEONT, -OĂNTĂ adj. v. **BLEONC**¹.

BLEONTOGĂRÓS, -OĂSĂ, *bleontogăroși*, -oase, adj. = **BLEONTOROG**. Spt. S.

BLEONTORÓG, -OĂGĂ, *bleontorogi*, -oage, adj. = 1. *bleoncos*. Spt. S., Csl. 2. Fig. Greoi la minte, prostănac. Ibid.

BLESCĂÎ, *blescăi* și *blescăiesc*, vb. IV r e f l. A se uda cu apă, a se face „blescău”, a se leoreci. *Mi s-a blescău cămașa de sudoare, sint blescău (= leoreci).* Spt. S. și J., Flfn., Mșș., Cpr.

BLESTEM, *blesteme* și *blestemuri* s.n. (În e x p r.) **Blestem** de la nouă neamuri = a) (În superstiții) credința că cineva e ursit la rele și nenorociri de care nu se poate feri. *Să-i moară zece copii la rind, (ăsta e) blestem de la nouă neamuri*; b) predispoziție ereditară (talent excepțional, har, pasiune sau defect, pornire, patimă). Spt. S.

BLODÓGOR s.n. v. **BLEODOGOR**.

BLODOGOROSEĂLĂ s.f. v. **BLEODOGOROSEALĂ**.

BLODOGOROSÍ, *blodogoresc*, vb. IV i n t r a n z. A vorbi repede și încurcat, a bolborosi vorbele în gură, a bombăni. *Așa blodogorosește, când citește, că nimic nu se înțelege.* Spt. S. și J., Smr. [Var: **BLEODOGOROSÍ** vb. Spt. S. și J.]

BOĂCĂR, -Ă, *boacări*, -e, s.m. și f. (Depreciativ) Persoană (mai ales Țnăr) cu minlea slabă, necoaptă; năvleg, tencher. *Ce s-a făcut boacăru-ăla; încotro s-a dus? Hei, mă, boacăre, pune umărul la ținjală, mă, că nu mai merge!* Lnl. S. și J., Cmșș.

BOĂGLĂ, *boagle*, s.f. Căpicioară de fln; boaghe, purcoi. *Să stringem flnul, să-l facem boagle, să nu-l apuce ploaia Țntins.* Cpr., Șc. [Var.: (în nord-estul regiunii) **BŪGLĂ**, *bugle* s.f.].

BOĂITĂ, *boaita*, s.f. Fiară, sălbăticiune. dihanic. *Ies boaitele lu drum, bate iarna la ușă.* Spt. S., Pn. L., Mșș.

BOĂLĂ, *boale* și *boli*, s.f. (În e x p r.) A avea (sau a-l apuca, a-l găsi) (pe cineva) boala lui Calache (sau boala ren) = a avea toane, a avea pandalii; a fi nervos, furios, iute. Sm., Ptș. A-i face boala (cuiva) = a-i pune bețe în roate. Ibid., Ptș. **Boală lungă, moarte sigură** = un lucru amnat de prea multe ori, sleit, sucit

mereu, se împotmolește, rămâne nefăcut. Ibid. **A-l trage boala** (pe cineva) = a slăbi rău (din cauza bolii), a se gălbeji. Ibid. **A fi rău de boală** = a fi plăpnd, firav, nerzistent la boală. Ibid. **A băgu în boală** (sau în boale) (pe cineva) = a scoate din răbdări, a enerva, a innebuni. *Copiii ăștia m-au băgat în boală și-or să mă bage și-n pământ.* Ibid., Mș., Sm. (P r o v.) **Lungeste-i Doamne boala, pină s-ar eoaice căpșunile** se zice cind cineva e dus cu vorba, e amăgit, păcălit, înșelat. Ibid.

BOĂLCĂ s.f. 1. Apă care a stat mult la soare, apă stătută. *E o boalcă de apă, te îmbolnăvești dacă bei.* 2. Țuică de calitate proastă. Ibid., Mșș., C. Arg. 3. (Adverbial, în e x p r.) **A fi ceva boalcă** (de apă) = a fi plin. *E vădra boalcă, am văzut eu. E flntina boalcă.* Spt. S., Cpr.

BOĂMBĂ¹, *boambe*, s.f. 1. Specie de corcodușă mare și dulce, ca pruna vărătică. Spt. S. și J., Slst. 2. (În e x p r.) **A avea boambe în gură** (sau în gît) = a vorbi încet, moale, neînțeles. *Abia vorbește, parcă ar avea boambe în gît.* Mș., Spt., Pn. L.

BOĂMBĂ², *boambe*, s.f. Persoană cicălitoare, bombănită. *Boamba aia (de muier, de unchiș) mi-a ținut calea, să-mi zică!* Spt. S. și J.

BOĂMBĂ³, *boambe*, s.f. Bombă. Mș., C. Arg., Cpr.

BOĂNTĂ, *boanțe*, s.f. Fătăciunea vacilor. Cpr., Spt. S.

BOĂSCĂ s.f. Boștină, tescovină. *S-a lăsat (sau a căzut) boasca la fund, poșirca trebuie făcută, altfel se trezește și nu mai dă bine.* Pn. L., Smr., Slst.

BOĂSCĂ s.f. sg. 1. Casă veche, dărăpănată; coșmelic. *A rămas și ea cu o boască de casă.* Mș., Sltr., Pt. 2. Fig. Femeie bătrână, hoască. Ibid., Ptș.

BOĂTEȘ, -Ă, adj., s.m. și f. v. **BOTEȘ**.

BOB, *boabe* și *bobi*, s.n. (În e x p r.) (Ironie) **A trăi cît bobul înaintea găinii** = a nu mai avea de trăit. Spt. S. **A lăsa** (pe cineva) în **bobii lui** = a lăsa pe cineva în voia lui, a-l lăsa să creadă sau să facă ce vrea, ce-i place. Ibid. **A nu fi în bobii lui** = a fi rău dispus. Ibid. **A fi numai bob și bob** (sau bobul lui) = (despre griu) a fi curățat bine de corpuri străine, a fi lamură de griu. Ibid. **A-i picu** (sau a i se arăta) (cuiva) în **bobi** = a avea preșimțiri, a bănui. *Pină în seară, ne vine băiatul, să știi; mi s-arată mie în bobi, simt eu, ai să vezi!* Sm., Pn. L.

BOBÎ, *bobesc*, vb. IV i n t r a n z. A nu se simți bine, a fi indispus, a fi cam bolnav; a ținji, a govi. (Ironie) *Mindrulcaea bălăoie, Cum o scot la cîmp sc-moaie și bobeste* (trage) a somn și-a ploaie, *Tolănită Țng-o clăie* (Pop.). Lnl. S., Cmșș., Ca.

78.046

BOBIRC, *bobirci*, s.m. (Mai ales la pl.) Fire de cîneapă pipernicite, subțiri și mărunte, rămase pe cînepiște, după culesul firelor bune; se culeg, se topesc și se torc separat, iar din tortul lor se fac preșuri, saci, țoale etc. Spt. S. și J.

BOBIȘTÓC, -**OĂCĂ**, *bobîștoci*, -*oace*, adj. (Despre oameni) Scund, mic, îndesat; ghindoc. (Substantivat) *Ce s-a făcut bobîștocu-ăla?* Cpr.

BOBÓC, *boboci*, s.m. (În expr.) A se găti boboc = a se îmbrăca frumos. *S-a gătit boboc fetița și a tulit-o la horă.* Spt. S., Pn. L.

BOBONÁ, *bobonez*, vb. I refl. I. (Despre fructe, muguri etc.) A se umfla, a se boboti. *S-au bobonat mugurii, gata să se spargă. S-au bobonat strugurii.* Pn. L., Smr., Spt. S. 2. (Despre oameni) A se bosumfla. Ibid.

BOBONÁT adj. (În expr.) A fi (sau a umbla) eu nasul bobonat = a fi supărat, a fi bosumflat. Spt. S. și J., Mșș.

BOBOROÁDÁ, *boboroade*, s.f. Colac de casă care se dă de pomană la înmormîntare sau, la crăciun, colindătorilor. Expr. **A-i mînca boboroadele** (cuiva) = a-i mînca coliva, a-l îngropa; a-i dori moartea. Spt. S., Pdr. Mș., Cpr.

BOBOTÍ, *bobotesc*, vb. IV refl. Fig. (Despre oameni) A se bosumfla. Spt. S. și J., Cpr.

BOCÍRN, -**Ă**, *boctrni*, -*e*, adj. (Despre lucruri) Care are virful rupt, gros, umflat. *Ardei boctrn = ardei gras. Creion boctrn. Peniță boctrnă. A rămas cu deștul boctrn de la operație.* Spt. S., Pn. L.

BÓCNIȚĂ, *boctnițe*, s.f. Bolniță. Cu., Smr., Gbce. [Var.: **BÓRNIȚĂ**, *bornițe*, s.f. Cpr., C. Arg.; **BÓTIȚĂ**, *botițe*, s.f. Spt. S. și J., Smr., Ca.]

BÓCSĂ, *boțse*, s.f. Negreală cu care se unge mașina de gătit și burlanele sobei, ca să nu ruginească. Ptș.

BODAPIHÓSTÍ, *bodaprostesc*, vb. IV tranz. A da de pomană sau a lua (ceva) pe degeaba (sau pe apucate). (Ghicitoare) *Măr domnesc dacă găsești, Singur fi-l bodaprostesci. O fi ici, o fi colea, N-o fi-n sin la dumneata?* (Pop.). Spt. S., Prd., Lnl.

BODICĂÍ, *bodicăi* și *bodicăiesc*, vb. IV intranz. A lucra cîte ceva (prin sau pe lingă casă); a lucra încel, a bisticii; a bodrigăli, a brichisi. Spt. S. și J., Pn. L., Mș.

BODICĂÍALĂ, *bodicăilei*, s.f. Acțiunea de a bodicăi. Spt. S., Pn., L.

BODICĂÍT, -**Ă**, *bodicăiți*, -*te*, adj. 1. Răbdător, atent, meticolos, grijuliu. Pn. L., Smr., Spt. S. 2. Moale, leneș. (Substantivat) *Hai, bodicăițule, mai iule, că ne-apucă noaptea-n lume.* Ibid.

BODICĂÍT s.n. = **BODICĂÍALĂ**. *Ce atita bodicăiț pe vlnicele alea; n-ai de gînd să te isprăvești o dată?* Spt. S., Mș., Mrs.

BODÍRLÁU¹, *bodirlăi*, s.m. Om voinic, spătos, mare, greoi. *S-a făcut un bodirlău de băiat, abia-neape pe usă.* Mrl., Cmgș.

BODÍRLÁU², *bodtrlaie*, s.n. 1. Beci. 2. Închisoare. *A intrat la bodtrlău, a dat de naiba!* C. Arg.

BODOÁȘCĂ, *bodoașle*, s.f. (Familiar, alintat) Fetiță îmbrăcată gros; durdulie, voinică. *Hai, bodoașco, acasă, că vine ploaia.* C. Arg.

BODOȘCÚȚĂ, *bodoșcuțe*, s.f. Diminutiv al lui *bodoașcă*. C. Arg.

BODRIGĂLEALĂ, *bodrigăleli*, s.f. Lucrare de mică însemnătate; robotenă. *Vezi că e și-al meu (soțul) prin grădină, s-a dat la bodrigăleală p-acolo.* Spt. S., Pn. L.

BODRIGĂLÍ, *bodrigălesc*, vb. IV intranz. A lucra cîte ceva (prin sau pe lingă casă); a bodicăi. Pn. L., Spt. S.

BODRIGĂLÍT s.n. = **BODRIGĂLEALĂ**. *S-a dat la bodrigălit prin grădină.* Spt. S.

BOGLÍ, *boglese*, vb. IV tranz. A face boagle (poloagele de la fin). *Hai să boglim Neagra, că vine ploaia.* Cpr., Șc., Sltr.

BOGLÍT, -**Ă**, *boglite*, adj. (Despre fin, poloage) Făcut boagle, căpițit. *A rămas neboglit finul din vale, restul e boglit.* Cpr., Sltr.

BOHÍLDÍ, *bohildesc*, vb. IV intranz. și refl. A se leșui de foame, a se pocliti. (S-)au bohildit boii nemîncași toată ziua. Sm., Mș.

BOHÍLDÍT, -**Ă**, *bohildíși*, -*te*, adj. Leșuit de foame, pocliti. Ptș.

BOÍ, *boiesc*, vb. IV intranz. A se năpusti, a bui. *Cum au simțit lupul, toate oile hur, au boit peste noi, pline de spaimă.* Spt. S. și J. *Au boit apele peste maturi.* Cpr.

BOIERÍ, *boieresc*, vb. IV tranz. și refl. (Ironic) A (se) umple de rîie. *Cine te-a boierit, mă?* Spt. S. și J., Pn. L., Mș., C. Arg.

BOIERÍE s.f. (Ironic) Rîie. *S-a umplut de boierie amărîtu-ăla de copil.* Spt. S. și J., Cpr. (Ironic, în expr.) A du de boierie = a da de bucluc, a intra în belea, a fi închis. Ptș., Pn. L., Spt. S., Mr. A intra boierin (în cineva) = a se îngîmfa. Ibid. Spt. S., Cst.

BOIESTRÁȘ s.m. v. **ÍMBOIESTRÁȘ**.

BOÍȘ s.n. (În expr.) A da-n boiș (ceva sau pe cineva) = a) a arunca un băț, astfel încît să sară din cap în cap; b) fig. a ocări, a beștelei pe cineva. Spt. S., Pn. L. A merge în boiș = a merge împleticindu-se, pe două cărări. Ibid. A se duce în boiș = a o lua repede din loc. *J-am făcut de s-a dus în boiș de la mine.* Ibid.

BÓIȘTE s.f. (În expr.) A da-n boiștea (cuiva) = a da-n pătăranie cuiva, a o păți la fel cu altul. *Am dat și eu în boiștea ta, cu nebunu-ătu!* Spt. S., Pn. L.

BOJBĂIT, -Ă, *bojbăiți*, -le, adj. Moale. (Substantivat) *Bojbăila aia de fată a uilat să mai vină acasă*. Pn. L., Sm., Ptș.

BOJBICII, *bojbiciei*, vb. IV intranz. 1. A bijbli. Ptș., Cst., Spt. 2. Fig. A lucra la întâmplare; a șovăi. Ibid.

BOJBICIALĂ, *bojbiciei*, s.f. Bijbială. Sm., Spt. S., Ptș.

BOJBICIT, -Ă, *bojbiciți*, -le, adj. Moale, încet, mocoșit, greoi. (Substantivat) *E o bojbiciță, de-abia se scoală de jos*. Spt. S., Ptș., Mrș.

BOJBICIT s.n. = **BOJBICIALĂ**. Spt. S., Ptș., Mșts.

BOJOGI, *bojogesc*, vb. IV tranz. A ucide, virind cuiva cuțitul (sau ghiara) în gît sau în piept; p. ext. a sfișia, a sflrleca, a borhăni. *Mi-au băjogit lupii o oaie*. Pn. L., Mș.

BOLĂNCĂNEALĂ s.f.v. **BOLONCĂNEALĂ**. Spt. S.

BOLĂNCĂNI vb. IV v. **BOLONCĂNI** (2).

BOLĂNCĂNIT s.n. = **BOLĂNCĂNEALĂ**.

BOLBOIALĂ, *bolboiaiei*, s.f. Privire holbată, dușmănoasă. *Are o bolboială cînd se înfurie, face ochii cît cepele, te sperie, îl visezi și noaptea*. Spt. S., Pn. L., Mș.

BOLBOIAT, -Ă, *bolboiați*, -le, adj. Cu ochii holbați; fig. cu privirea cruntă; posomorit. *Cînd o văd așa bolboiată, mă iau răcorile*. Mrș., Smr., Pn. L. [Var.: **BOLBOIT**, -Ă, adj. Ibid.]

BOLBOIT, -Ă, adj. v. **BOLBOIAT**.

BOLBOJEALĂ s.f.v. **İMBOLBOJEALĂ**.

BOLBOJİ, *bolbojesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) obloji; p. ext. a (se) infofoli. Spt. S. și J., Mrș., Pn. L.

BOLBOJIT, -Ă, adj. Oblojit; p. ext. infofolit. Smr., Mș. [Var.: **İMBOLBOJIT**, -Ă, adj. Ibid. Spt. S. și J.]

BOLBORİ vb. IV v. **BULBURI**.

BOLBOROC, *bolboroci* și *bolboroace*, s. m. și n. Bulbuc; p. ext. vas (care fierbe în cloce). *Bolboroc cu burta-n foc, Bolboră și stă pe loc* (Oala, ceaunul) (Pop.). Cptn.

BOLC interj. Onomatopee care imită zgomotul pe care-l face apa cînd fierbe în cloce, cînd se clatină în interiorul unui vas sau cînd se aruncă în ea un corp greu. Spt. S. și J., Mrș., Pn. L. [Var.: **BOLCA** interj. Ibid.]

BOLCA interj. v. **BOLC**.

BOLCĂI, *bolcăi*, vb. IV intranz. 1. (Despre lichide) A face „bolc, bolc”. Brșt., Ptș., Spt. S. 2. (Despre burtă) A chiorăi. *Își bolcăie burla, ai băul apă multă*. Ibid.

BOLCĂIALĂ, *bolcăieli*, s.f. = **BOLCĂIT**. *Am niște bolcăieli prin burtă*. Spt. S., Brșt.

BOLCĂIT s.n. Acțiunea de a bolcăi (1, 2). *S-aude bolcăitul valurilor izbînd în mal. Auzi bolcăitul căldării, fierbe*. Smr., Mș., Slșt.

BOLD, *bolduri*, s.n. 1. Bot de deal, țurțudan; movilă. *Copiii veneau jucîndu-se, tîn bold în bold, pe tot lungul văii*. Cpr., Pn. L., Mrș., Spt. S. 2. (La joagărul de apă) Butuc gros fixat la capătul din afară al valului, care servește la fixarea spetezelor. Cpr., Tgv.

BOLDĂN, *boldane*, s.n. Augmentativ al lui bold (1). *Cînd ne venea de joacă, luam la rînd toate boldanele și parcă tot nu ne-ajungeau*. Spt. S. și J., Cpr.

BOLDÉICĂ, *boldeici*, s.f. (Peiorativ) Femeie rea, intrigantă, zavistnică, cloțovașă. *Boldeica umbă iar cu zizăni*. Smr., Mș.

BOLDÉȚ, *boldeț*, s.n. Diminutiv al lui bold (1). *Urcă-te sus pe boldețu-ăla, poate-l vezi de acolo mai bine*. Pn. L., Mrș., Spt. S. și J.

BOLDOĂȘĂ, *boldoașe*, s.f. 1. Legătură cu mărunțisuri, boccea. *Și-a luat boldoașa și a plecat. Ce-o fi avînd în boldoașele-alea?* Cpr., Brșt. 2. (Mai ales la pl.) Scutece pentru copii mici; (p. ext.) țoale; îmbrăcăminte. *Ce-ai pus altele boldoașe pe lîne?* Ibid. 3. (La pl.) Boașe. Ibid.

BOLDOȘI vb. IV **İMBODOLI**.

BOLDOȘIT, -Ă, *boldoșiți*, -le, adj. Îmbrăcat gros, infofolit. Spt. S.

BOLDUȚ, *bolduțe*, s.n. = **BOLDEȚ**. *Mai în sus, pe bolduț, dai de stîna oitor; acolo mă aștepși!* Cpr., Spt. S.

BOLFĂ, *bolfe*, s.n. Nămete sau petec de zăpadă. *Au rămas pe dealuri bolfe de omăt*. Cptn., Spt. S.

BOLOCĂN, *bolocani*, s.m. (Ieșit din uz) Monedă de aramă; gologan. *La anul și la mulți ani Și un pumn de bolocani* (Pop.). Spt. S. și J., Pn. L.

BOLONCĂNEALĂ, *boloncăneli*, s.f. Acțiunea de a boloncăni: răgel (de vite). *S-aud boloncăneli, vin vitele de la cîmp îmboroșeăindu-se*. Spt. S. și J. [Var.: **BOLĂNCĂNEALĂ** s.f. Ibid.]

BOLONCĂNI, pers. 3 sg. *boloncănește*, vb. IV intranz. (Despre vite) A rage, a mugii. *Vîn vacile boloncănînd de la pășune*. Spt. S. și J., Pdr., Mș. [Var.: **BOLĂNCĂNI** vb. IV. Ibid.]

BOLONCĂNIT s.n. = **BOLONCĂNEALĂ**. Spt. S. și J.

BOMB, *bombi*, s.m. Specie de corcoduș care produce bombaj (1). Spt. S. și J., Smr., Mș.

BOMBĂNIT, -Ă, *bombăniți*, -le, adj. Care bombăne toată ziua; cîrlitor, cicălit. *Bombănită muiere, nimic nu-i place, nimeni nu-i intră în voie*. (Substantivat) *Bine c-am scăpat de bombănită-ăta de unchiăș*. Spt. S., Smr. [Var.: **BOMBONIT**, -Ă, adj. Ibid.]

BOMBEA s.m. Poreclă care se dă unui om cicălit, cîrlitor, bombănit. Spt. S. și J., Mș. [Var.: **BOMBONEA** s.m. Ibid.]

BOMBONEA s.m.v. **BOMBEA**.

BOMBONEALĂ s.f. = **BOMBĂNEALĂ**.

BOMBONÎT, -Ă, adj. v. **BOMBĂNIT**.

BOMBORĂ vb. I. v. **IMBORBORA**.

BOMBORĂT, -Ă, adj. v. **IMBORBORAT**.

BONCĂNEALĂ, *boncăneli*, s.f. Acțiunea de a b o n c ă n i și rezultatul ei. Spt. S., Pn. L., Cpr.

BONCĂNI, *boncăn* și *boncănesc*, vb. IV. 1. T r a n z. A ciocăni, a bocăni. Spt. S., Pn. L.

2. I n t r a n z. (Despre oameni) A bănăni; (despre muște) a zbura invirtindu-se și lovindu-se de pereți. *Boncâne un bărzăune zănalie, nu nemere să iasă*. Ibid. 3. A răsuna, a bălăngăni.

S-aud clopotele de la vaci boncănind, vin de la pădure. Ibid. 4. (Despre vaci) A se imboroșcăi.

BONCIOGĂR, *bonciogari*, s.m. Meseriaș necalificat; clrpaci. *Ce, asta e avocat, mă? E bonciogar, e conșopisl*. Sm., Smr., Spt. S. [V a r.

BOȘTOGĂR, *boșlogari*, s.m. C. Arg.]

BONCIOGĂREALĂ, *bonciogăreți*, s.f. Lucru făcut fără pricepere, grosolan, din topor. *Ce bonciogăreală e asta; îți bați joc de meserie?* C. Arg., Ptș.

BONCIOGĂRESC, -EASCĂ, *bonciogărești*, adj. Care e făcută din topor; grosolan. *Asta e lucrare de minlutață, bonciogărească; lucrare de clrpaci, nu de maestru*. C. Arg.

BONCIGĂREȘTE adv. Din topor, urit, grosolan; fără gust, lipsit de calitate. *Face el treabă; dar de, bonciogărește, cum știe el*. Spt. S. și J.

BONCIOGĂRI, *bonciogăresc*, vb. IV t r a n z. A lucra grosolan, fără pricepere, fără gust; a clrpăci, a strica. *Mi-a bonciogărit hainele, nerodu-ăla!* Spt. S. și J., Mș., Ptș.

BONCIOGĂRÓS, -OĂȘĂ adj. Lucrat grosolan, din topor. *Dulap bonciogăros*. Cpr., C. Arg., Ptș.

BONCIORÓG, -OĂGĂ adj. v. **BONTOROG**.

BONTORÓG, -OĂGĂ, *bontorogi*, -oage, adj. Care n-are virf; ciont, ciomp, bocirn. *Creion bontorog. Coadă bontoroagă. Nas bontorog*. Smr., Spt. S., Pn. L. [V a r.: **BONCIO-**

RÓG, -OĂGĂ, adj. Ibid.]

BONT s.n. 1. (Familiar) Mo!. *Se poartă cu bonțu-n sus*. Spt. S. și J., Mrș. 2. F i g. Supărare, loană. *Scot eu bonțu din tine!* Ibid. E x p r.

A umbla (sau n sta, a fi) eu bonțul umflat = a umbla (sau a sta, a fi) supărat, bosumflat. *Toată ziua mi-ai stat cu bonțu umflat*. Ibid.

BONTĂ vb. I. v. **İMBONTA**.

BONTĂT, -Ă, *bonțați*, -te, adj. Care e umflat, plin, bobotit; f i g. supărat, imbufnat. *Vin caprele cu țicle bonțate de lapte. De n-ar mai fi ochii și gura, Ctrlonții și frezura și bonțatele de țicle, Dorul cin-să-l mai ațțe?* Mș., Pn. L., Spt. S. *Mi-a rămas lelea bonțată* *Că i-a luat puiu-n armată* (Pop.) Mș., Pn. L., Spt. S. și J.

BORĂLĂ s.f. Spermă. Pn. L., Spt. S.

BORBONĂ, pers. 3 *borbonează*, vb. I r e f l. (Despre ciorchine) A începe să facă boabe. S-a

început a borbona atrugurii la vie. Șlfn., Mș., Slșt.

BORBOTÎNĂ, *borbotine*, s.f. Bolbotină. A mincal copilul numai borbotine și i s-a umflat burla. Spt. S. și J., Mrgh., Smr. *Estimp s-a făcut multă borbotină*. Ibid. E plină piața de borbotine. Ibid., Ptș.

BORHĂIALĂ, *borhăieli*, s.f. = **BORHĂ-NEALĂ**.

BORHĂNEALĂ, *borhăneli*, s.f. Acțiunea de a b o r h ă n i și rezultatul ei; slșiere, mursecare. *Borhăneală de lupi*. Spt. S.

BORHÓT s.n. sg. (În e x p r.) A vărsa (cineva) borhotul (din el) = a vomita; b) f i g. a spune vorbe rele, a-și vărsa focul, a se răcori. Mș., Pn. L., Spt. S.

BORİ, *borăsc*, vb. IV r e f l. 1. (În e x p r.) A se borî (pe cineva) = a-l bălăcări. Spt. S., Smr., Pn. L. 2. A se murdări. *Ți-ai borit hainele cu poșireă*. Ibid.

BORİT, -Ă, *boriți*, -ie, adj. Murdar. E x p r. Borit în gură = a) plin de singe; b) vulgar, trivial. Cpr., Ptș.

BORITURĂ s.f. 1. Diaree. A ieșit numai boritură din el. 2. F i g. Vorbe vulgare, triviale. *Ce om murdar, numai boritură îi iese din gură*. Spt. S. și J., Cpr., Lnl. S. 3. Borală. Ibid.

BORNITĂ s.f. v. **BOCNITĂ**.

BOROBÓC¹, *boroboci*, s.m. Monedă metalică, mărunțis; tuhoc. *Uf, mi-ai adus numai boroboci*. Ptș.

BOROBÓC², *boroboace*, s.n. Poloboc. Mș., Sm., Sltr.

BOROGHINĂ s.f. sg. 1. Borhot. Spt. S., Pn. L., Slșt. 2. Vin de proastă calitate. *Ce boroghină e asta? Asta e vin?* Ibid. 3. P. e x t. Lichid turbure, de la fundul unui vas, amestecat cu impurități și materii sedimentate. *Boroghină de oțel. Boroghină de ulei*. Ibid.

BOROI, **BOROAI**, *boroi*, -oaițe, s.m. și f. (Familiar) Om negricios. Spt. S., Smr., Mrș. Ptș., Cpr. [V a r.: **BAROI**, -OAI

CĂ, s.m. și f. Ibid.]

BORȘ, *borșuri*, s.n. (În e x p r.) A face borș (pe cineva) = a lurti, a snopi în bătaie. *Ctnd oi pune mina pe tine, borș de fac!* (Cpr., Ptș., Smr. Borș eu știr = a) ceva lipsit de însemnătate, fleac. *Am iubit un trandafir și am luat un borș cu știr* (Pop.) Ibid. A umple eu borș (pe cineva) = a bate la singe, Ibid.

BORȘALĂ s.f. sg. 1. Vărsătură, borală. A ieșit toată borșala din el. Spt. S., Sm., Mș. 2. Diaree cu singe. *Iese numai borșală (din el), bietul copil!* Ibid.

BORȘI, *borșese*, vb. IV. 1. T r a n z. și r e f l. A vomita; a face pe el. *A borșit tot din el. S-a borșit pe el*. Smr., Pn., L., Mrgh. 2. T r a n z. (Despre o fiară) A spinteca, a borhăni. Ibid. 3. T r a n z. și r e f l. A (se) terciui, a (se) muia. *Am borșit ouăle în coș*.

S-au borșit prunele pe jos. Ibid. 4. Refl. (Despre oameni) A se ingrășa peste măsură, a se deforma. *Ce s-a borșit asta, nici să nu-l mai cunoști!* Ibid. 5. Refl. (Despre obiecte) A se strica, a se deforma. *S-a borșit butia, cad dougele. S-a borșit saltea.* Ibid. Ptș.

BORȘITURĂ, *borșituri*, s.f. = **BORȘALĂ**. Pn. L., Smr., Spt. S.

BORȚEA s.m. art. Poreclă dată unui bărbat care are burtă mare. Pn. L., Lnl. S., Spt. S., Mș.

BORTOI s.n. 1. Augmentativ al lui *burtă*. *Abia mai duce borțoiul, biata Leana!* Spt. S. Smr., 2. P. ext. Om cu burtă mare; burtă-mare; burtă-verde. Sm., Mș.

BOȘINDŪC s.m. v. **BOȘINGEAC**.

BOȘINGEAC, **-GEACĂ**, *boșingeci*, *-ce*, s.m. și f. 1. Om scurt și gros, indelat. *Al naibilor boșingecul, cîl p-aci să-l pui jos pe Duroi, ditai namila de om.* Lnl., Cmgș. 2. Om (mai ales copil) molliu. *Dă-i zor, poșingecule, că te-apucă mașina.* Spt. S. [Var.: (ad. 1) **BOȘINDŪC**, **-OACĂ**, s.m. și f.; (ad. 2) (în sudul regiunii) **POȘINGEAC**, **-EACĂ**, s.m. și f.]

BOȘINGEALĂ s.f. Bătaie înăbușită, bătaie pe indesate, pe inghesuite. Cmgș., Spt. S.

BOȘINGI, *boșingesc*, vb. IV tranz. A hale infundat, a pisăgi; a morinci. Spt. S., Cmgș.

BOSUMFLICĂ s.m. (Familiar) Epitet dat îndeosebi copiilor care se bosumflă ușor; supărăcios, sensibil. Spt. S. și J., Mș., Sm.

BŌȘCĂ, *boști*, s.f. Groapă săpată în pămînt în care se păstrează pentru iarnă mere, pere, cartofi etc. *Nu sparg boșca pină la primăvară.* Dnc., Lnl. S., Cmgș.

BOȘMOANDĂ, *boșmoande*, s.f. 1. (La pl.). Descintece, farmece, vrăji; moșmoane. Spt. S. și J., Smr., Pn. L. 2. Femeie care umblă cu farmece și vrăji; descîntătoare. Ibid. Expr. **A umbla cu boșmoande** = a umbla cu minciuni, a băga intrigi. Ibid.

BOȘMONDEALĂ, *boșmondeli*, s.f. 1. Mișcare domoală; moșmoleală. *Ce atita boșmondeală acolo? Atita boșmondeală pină să te îmbraci!* Spt. S. și J., Mrș. 2. (La pl.) Descintece, vrăji. *Umblă cu șoșeli și boșmondeli dour de l-o mai întoarce!* Ibid.

BOȘMONDÎ, *boșmondesc*, vb. IV tranz. 1. A ameți pe cineva cu vorbe amăgitoare sau cu farmece și descintece: a zăpăci, a îmbrobodi, a bolmoji. Mș., Pn. L., Pdr., Spt. S. 2. A lucra încet, a moșmoli. *Ce-o fi tot boșmondind unchiașul prin grădină?* Ibid.

BOȘMONDÎT, *-Ă*, *boșmondîți*, *-te*, adj. 1. Care se mișcă încet, avevoie; mocoșil, molliu. *Boșmondită muiere, abia se mișcă!* Pn. L., Mrș., Pdr., Spt. S. 2. Care e îmbrăcat gros, infolliț; care e cu hainele în dezordine. *Ce mai odoraș de fată! Are mama sub corlată, Boș-*

mondită și buzată! (Pop.). Ibid. 3. Care e „îmbrobodit”, fermecat cu vrăji, amețit cu vorbe viclene; ormotit, zăpăcit, bolmojit. (Substantival) *Boșmonditu-ăla a ajuns să-l ducă muiera de nas.* Ibid.

BOȘNEĂG, *boșnegi*, s.m. (Familiar; ironic) Moșneag. Mș., Mrș., Pdr., Spt. S.

BOȘTOGĂR s.m. v. **BONCIOGAR**.

BOȘTORŪG, **-OĂGĂ**, *boștorogi*, *-oage*, adj. (Ironic) Boșorog. *Vezi de treabă; cu boștorogu-ăla vrei să te-ncurci?* Smr., Spt. S. și J., Mrgh.

BOTĂN, *-Ă*, *botani*, *-e*, adj. 1. Cu botul mare, gros; botos; fig. arțăgos, ifnos. Cpr., Brșt. 2. (În compusul) Mere botane = specie de mere mari, tari, fără gust. Ibid.

BŌTEȘ, *-Ă*, *boteși*, *-șe*, adj., s.m. și f. (Persoană) Care se viră, se amestecă în toate, peste tot; îndrăzneț, înfigăret, obraznic. *Mîi se pare că boteșa aia s-a băgat pe fir.* Spt. S. și J., Slșt. [Var.: **BOĂTEȘ**, *-Ă*, adj., s.m. și f. Cpr.]

BOTEȘEL, **-EA**, **-ÎCĂ**, *boteșei*, *-ele*, adj. și s.m. și f. 1. Diminutiv al lui *boteș*. Spt. S. și J. 2. Fig. Supărat, îmbufnat. *Ce stai, lele, boteșea?* Vl. Dn., Vl. Iș.

BŌTIȚĂ, *botițe*, s.f. v. **BOCNIȚĂ**.

BOTŌRNIȚĂ, *botornîțe*, s.f. Botniță. Smr. Pn. L., Spt. S.

BOȚĂȘ, *-Ă*, *boțași*, *-e*, adj., s.m. și f. (Persoană, mai ales copil) Care se ține de pozne, farse, năzdrăvănii, boate; neastîmpărat. *Mă, boțașule, n-ai să te mai lași de drăcii?* Spt. S., Pn. L., Mș.

BOȚOĂGĂ s.m. Poreclă care se dă unui om bun de boate, care se ține de boțogării; circotaș, pricinaș; boțoroagă. C. Arg.

BOȚOGĂR, *boțogari*, s.m. = **BOȚOGAȘ**. Spt. S.

BOȚOGAȘ, *-Ă*, *boțogași*, *-șe*, adj., s.m. și f. (Om) care se ține de circote, care caută ceartă eu luminaarea; arțăgos, colțos. *Boțogaș (om) ca asta, nici naiba n-a văzut!* Spt. S. și J., Slșt., Pdr.

BOȚOGĂRIE, *boțogării*, s.f. Afacere necinstită, incurcălă; circotă. *Se ține de boțogării, nebunul; n-are de lueru!* C. Arg., Ptș.

BOȚOROĂGĂ s.m. Poreclă care se dă unui om bun de boate sau unuia care se ține de boțogării; boțoaș. Spt. S.

BOU, *boi*, s.m. 1. (În expr.) **A lua boii lui Dumnezeu în cap** = a-și face de cap, a-și permite oricui trăsnește prin cap. Spt. S. și J., Ptș., C. Arg. **A nu plăti** (cineva) (sau a nu face) *nieț doi boi breji* = a nu plăti (sau a nu face) două parale. Ibid. **A nu ști** (sau a nu avea habar) *de doi boi breji* = a nu duce nici o grijă, a nu-i păsa de nimic. *Ehei, flăcăule, azi trăiești în seul lui lat-tău, habar n-ai de doi boi breji; dar cînd te-i însura, vezi tu pe sersa!* Ibid. (Prov.) **S-au dus boii** (dracului) (cu

căruță cu tot), se spune cînd cineva dă de belea mare, intră la apă. Ibid. **Pină a geme bolii, scîrșile earul**, se spune despre cineva care se plînge de greu, cînd altul muncește și el se uită; se laudă, dar nu face nimic. Ibid. **Greu la deal cu boii miel, greu la vale cu el etuși**, se spune cînd cineva se află într-o situație dificilă, nu se poate descurca, n-are nici o ieșire. Ibid. **Val de bou! pe care îl împung vaeile**, se spune cînd cineva a ajuns de risul tuturor, e luat peste picior de toți prăpădiții, nu mai e bun de nimic. Ibid. **A da tot în bou! eare trage** = a pretinde eforturi tot de la cine e conștiințios și harnic. Ibid. Stlp., Vt.

BRAD, *brazi*, s.m. (În compusul) **Bradul miresei** (sau **bradul de nuntă**) = brad care este împodobit în seara de „fedeleș” (sîmbătă) la casa ginerelei; este purtat a doua zi de „fratele de ginere”, în fruntea alaiului, pînă la casa miresei, unde este înșipt în coama casei. Cpr., Smr., Spt. S.

BRAGOBÊTE s.m. v. **BRAGOVETE**.

BRAGOVÊTE, *bragovești*, s.m. Colac de casă, în formă de păpușă, încondeiat; se unge cu miere (în credința superstițioșilor, pentru a feri copiii de hube dulci) și se împarte la sărbătoarea numită mucenici (9 martie). Spl. S. și J., Mș., Smr., Cst. [Var.: **BRAGOBÊTE**, *bragovești* s.m. Ibid.]

BRAMBURÉALĂ s.f. Dezordine, zăpăceală, balamuc. *Ce brambureală e asta?* C. Arg., Ptș.

BRAMBURI, *bramburesc*, vb. IV refl. A face pe nebunul; a se alînta, a se răsfața. *Ia nu te mai bramburi, om în toată firea!* C. Arg.

BRAMBURÎT, *-Ă*, *bramburiți*, *-te*, adj. (Despre oameni) Aiurit, zăpăcit, dezordonat. *Cam bramburil băiatul ăsta.* Slip., Ptș., Cpr.

BRĂZDĂ, *brazde*, s.f. (În expr.) A fugi mîncînd (sau rupînd) brazde = a fugi din toate puterile, a fugi ca glonțul, a fugi mîncînd pămîntul. Mș., Pn. L., Spt. S. A cădea pe brazdă = a ajunge la capătul puterilor, a cădea mort de oboseală, a se sfîrși. Ibid.

BRĂCINĂR, *brăcinare*, s.n. Cingătoare. (În expr.) A nu-l mai ține brăcinarul (pe cineva) = a slăbi, a îmbătrîni, a nu-l mai ține curelele (sau balamalele). Ibid. A lua (pe cineva) pe ața brăcinarului = a lua la refec; a-l cerceta cu de-amănuntul; a-l descoace din fir a păr. Ibid. A-l dura-n brăcinar (de cineva) = a nu-i păsa, a nu se sîchisi. *Ehei, mă doare-n brăcinar de el; atîta pagubă!* Ibid. A se ține de brăcinar (cu cineva) = a) se ține scai de cineva; b) a fi intimi. Ibid. A(-l) țîțli brăcinarul = a tremura de frică, a fi îngrijorat (de ceva), a sta cu frica-n sin. Ibid. Mș., Mrș. A(-l) strînge brăcinarul (pe cineva) = a nu se simți la largul lui, a fi strîmătorat. Ibid.

BRĂDOĂICĂ, *brădoaice*, s.f. I. Putină înfundată la gură, avînd o deschizătură mică, cit

începe pumnul; servește pentru pus murături și oțet; brebeniță. Cpr., C. Arg., Spt. S. 2. (La pl.) Specie de bureți de pădure, comestibili. Cpr.

BRĂNIȘTI, *brăniștesc*, vb. IV tranz. A desfunda o pădure tină (de 8—10 ani), curățînd din ea toate tufărișurile, uscăturile și mărăcinișurile și lăsînd numai tufe alese să crească în voie. Spt. S. și J., Pn. L., Pdr.

BRĂNIȘTITĂ, *brăniștite*, adj. (Despre o pădure) Curățată de uscături; desfundată. Spl. S., Pn. L.

BRĂTUȘI, *brățuși și brățușesc*, vb. IV tranz. (Despre lucruri) A așeza în grămezi mici, cit ai lua în brațe sau la spinare; a face brațuri. *Mergem să brățușim frunza. Brățușii frumos cocenii, ca să-i legăm în snopi.* Spt. S. și J., Mș., Slșt.

BRĂZDĂRI s.f. pl. Brazde. *Am tras cleva brăzdări și am plecat.* Spt. S.

BRĂZIȘOR, *brăzișori*, s.m. Diminutiv al lui brad; brădișor. (Fig.) *Am avut nouă feciori, Nouă mîndri brăzișori* (Pop.). C. Arg.

BREBENĂT, *-Ă*, *brăzi*. v. **ÎMBREBENAT**.

BRÉBENE s.m. (În expr.) A fi (cineva) brebene = a fi bine făcut, croit bine; dezvoltat, voinic, dolofan. *S-a făcut brebene copilu-ăsta, cit a stat la mare.* Mș., Spt. S. și J. A lăsa brebene (pe cineva) = a lăsa lefter, a-i lua toată averea, a-i toca toți banii. Ibid.

BRÉBENIȚĂ, *brebenițe*, s.f. Putinică de oțet, infundată; brădoaică. Pn. L., Smr., Spt. S. [Var.: **BERBENIȚĂ**, *berbenițe*, s.f. C. Arg.]

BRÉBENOĂICĂ, *brebenoaice*, s.f. Augmentativ al lui brebeniță. Spt. S. și J.

BRÉMURĂ, *bremuri*, s.f. Plantă ierboasă, cu tulpina trițoară și cu floarea galbenă; crește prin păduri, la umbră. Drgsl.

BRETONĂ, *bretonez*, vb. I tranz. și refl. A așeza sau a reteza părul pe frunte în chip de breton. *Ți-ai bretonat părul, fa? Cine te-a bretonat?* Ptș.

BRETONĂT, *-Ă*, *bretonați*, *-te*, adj. Care e cu breton. *Puțul țății sprînceat și cu părul bretonat, M-ai iubit și m-ai lăsat. Nu ți-e frică de păcat?* (Pop.). C. Arg., Mș., Cst.

BREZĂ, *brezez*, vb. I refl. (Despre femei, ironic) A se îmbrăca pretențios, excentric, țipător; a se farda exagerat. C. Arg.

BREZĂT, *-Ă*, *brezați*, *-te*, adj. 1. (Despre animale) Pătat, târcat, breaz. *Vișel brezat la bot.* Cpr., C. Arg., Spt. S. 2. (Despre oameni, mai ales despre femei) Care e îmbrăcat excentric, pretențios. Expr. *Face pe brezata* = a face pe grozava, a face pe deșteapla. Ibid. Arg.

BRICEĂG, *bricege*, s.n. (În expr.) A serie (pe cineva) la briceag = a-l lua în considerare, a-l băga-n seamă; a-l aprecia. *M-aș duce eu de dus, da cin-mă scrie pe mine la briceag?* Spt. S. și J. A-l tăia briceagul = a

avea succese, Ibid. A se ține de briceag = (Despre persoane) a fi în intimitate; a fi de-o teapă. Ibid.

BRICHISEĂLĂ s.f. Acțiunea de a brichisi. *S-a dat la brichiseală, p-aci, prin grădină.* Spt. S., Cpr.

BRICHISI, *brichisesc*, vb. IV în tranz. A face cite ceva prin jurul casei: a roboti, a bodrigăli. Pdr., Lnl. S.

BRIGHINEĂ, *brighinele*, s.f. Bidinea. Expr. A-i da eu brighineaua = a ameți pe cineva cu vorbe goale, a zăpăci, a amăgi. Sm., Pn. L., Pnr.

BRÎNCĂ, *brinci*, s.f. (În expr.) A sta cu brîncile pe ceva = a se ține de ceva, a slăru. *Toată ziua stă cu brîncile pe carte copilul-ăsta!* Spt. S. și J., Pn. L. A-i da (cuiva) înimă brinci = a se îndemna, a dori ceva. *Îi dă inima brinci tu horă.* Ibid. A fi sau a sta pe brinci = a sta-n loc, imobilizat, a nu se mai putea mișca. Ibid. A-i da brinci (la ceva) = a-i da zor, a luți, a îndemna. *Să-i dăm brinci la secere, acum, cil e răcoare.* Ibid.

BRÎNZĂR, *brinzare*, s.n. 1. Putină cu brinză. Crb., C. Arg. 2. Cantitate mare de brinză; brinzărie. *Mă dusei la protopop Să-i mul brinzarul din pod. Cat în brădini, brinză nu-i, Joace dracii-n podul lui!* (Pop.). Ibid., Cp.n.

BRÎNZOI, s.n. 1. Brinzoaică. *Mînți foamea c-un brinzo, două și-i minca cînd vîi acasă.* Plș., Spt. S. 2. Fig. (Ironie) Om de nimic. *Cu brinzoii-ăla nu faci nici o treabă!* Ibid. C. Arg.

BRÎNZOVENIE s.f. 1. (Familiar) Brinză în cantitate mare. 2. Fig. (Depreciativ) Om de nimic. *Ce brînzovenie de om și ăsta!* Pn. L.

BRÎU, *briie, brine, brturi*, s.n. 1. (În expr.) A călea pe briu (pe cineva) = a călea pe bătătură; a supăra. Cpr. B., Ngrș. 2. (La cusături) Șir lat de flori; rîu. *Un briu de flori la poate și alle briie pe piepși.* Pn. L., Spt. S. și J., Pdr.

BRÎUȚ, *briuțe*, s.n. Diminutiv al lui briu: briuleț. *De fi-e rușine cu mine, Fă-mă briuț lîngă lîne* (Pop.). Pn. L., Smr.

BROĂDĂ s.f. Brodeală. *Am luat-o și eu pe (sau la o) broadă: dar s-a nemerit bună.* Pn. L., Spt. S. și J., Smr.

BROĂJBĂ s.f. v. BROJBĂ.

BROĂSCĂ, *broaște*, s.f. Umflătură produsă la mușchiul brațului printr-o lovitură tare, dată cu latul palmei. (Între copii) *Hai să-ți arăt (sau să-ți scot) broasca!* Spt. S. și J., Mrgh., Pdr.

BROBÎNȚĂ, *brobințe*, s.f. Bubuliță pe piele; coș, zgrăbunță. *I-a ieșit niște brobințe pe față.* Spt. S. și J., Smr.

BROBONĂ, pers. 3 *broboncază*, vb. I ref. l. (Despre struguri) A face boabe. *Au început a se brobona strugurii la vie.* Plș.

BRŌJBĂ, *brojbe* și *broajbe*, s.f. Bucată mare (mai ales de alimente), codru. *I-am dat o brojbă de brinză.* [V a r. : BROĂJBĂ, broajbe, s.f. Ibid.]

BROSCĂR, *broscari*, s.m. Epitet dat unei persoane care consumă broaște. Plș., C. Arg.

BRUFTULUI, *bruftuluiesc*, vb. IV tranz. A bruftui. Spt. S., Pdr., Smr.

BRUFTULUIĂLĂ, *bruftuluieli*, s.f. Bruftuală. *I-a tras o bruftuluială de i-a mers peticile.* Pdr., Spt. S.

BRUT, *bruturi*, s.n. 1. Pline necoaptă; clisă, cocă; p. ext. turtă de mălai. Spt. S., Smr. 2. Bucată dintr-un aliment; bulz, drob, bruș, brojbă. *Un brut de turtă.* Ibid. H(-)Sm.

BRUȚȘŌR, *brutișoare*, s.n. Diminutiv al lui brut (2). *Un brutișor de mămătigă cu brinză, fi-ajunge să-ți astlperii foamea.* Spt. S., Smr.

BRUTULĂȚ, *brutulețe*, s.n. = BRUȚȘŌR.

BŪBEN s.m. sg. v. BUMBEN.

BUBENEĂLĂ, *bubeneli*, s.f. 1. Bălaie zdra-vănă. *I-a tras o bubeneală numărul unu.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Zgomot produs de lovituri violente (de mai, de topor, de ciocan etc.). Ibid.

BUBENI vb. IV v. BUMBENI.

BUBENIT s.n. = BUBENEĂLĂ. Spt. S., Smr.

BUBŌI, *buboaie*, s.n. Prov. *Buboiul eopt sparge singur*, se spune cînd ies la iveală pe neașteptate afaceri necinstite. Spt. S. și J., Ce., Plș.

BUCĂȚĂ, *bucăți*, s.f. (În construcția) *Viață din bucăți* = viață amărită. Spt. S. *Om din bucăți* = om fără caracter, făjarnie. Plș., C. Arg.

BŪCĂ s.m. Poreclă dată unui om cu șoldurile mari, sau cu fălcile umflate, fălcu. *Mă, ăta al lui Bucă, vin și tu la clacă, auzi? Te aștept!* Spt. S.

BUCĂȚĂREĂLĂ s.f. Acțiunea de a bucățări. *M-apucați de bucățareală, nu poți veni.* Sptș., C. Arg.

BUCĂȚĂRI, *bucățăresc*, vb. IV în tranz. A pregăti de-ale mîncării, a găti de mîncare. *Ce bucățărești astăzi?* Spt. S.

BUCĂȚĂRIT s.n. = BUCĂȚĂREĂLĂ. Spt. S., Cpr., Plș.

BUCĂȚŪRĂ, *bucături*, s.f. 1. Colac de casă sau bucată de piine care se dă de pomană. Pn. L., Pdr., Spt. S. 2. Expr. A-și da (sau a-și rupe) bucătura de la gură (pentru cineva) = a se sacrifica. Ibid., Cpr. A nu-i tîhni (cuiva) nîei bucătura de la gură = a nu avea pic de liniște, a fi mereu scîlit. Ibid. A-i căden și bucătura din gură = a fi om de nevoie. Ibid. Prov. *Clînele nu fuge de bucătură, ci de zburătură*, se zice cînd cineva fuge de trai rău. Uda.

BUCĂȚUREĂ, *-fcă, bucătorele, -ici*, s.f. Diminutiv al lui bucătură. *Niște bucătorele, numai cît ar înghiți o pasăre.* Plș.

BUCHERISEĂLĂ, *bucheriseli*, s.f. Buchercală. Spt. S. și J.

BUCHERISÎ, *bucherisesc*, vb. IV tranz. A bucheri. Spt. S. și J., Mrș.

BUCLARISÎ, *buclarisesc*, vb. IV intranz. (În expr.) A o buclarisi (de 40t) = a o băga pe mlecă, o a fleci; a o greși, a o scrinti, a o păți. Cu procesul mi se pare c-ai buclarisit-o. Spt. S., Smr.

BUCURIE, *bucurii*, s.f. Bueurie mare, intristare goală, se spune când cineva se bucură exagerat, înainte de vreme. Mș. Spt. S. și J., Ptș.

BUDANĂ s.f. BĂDANĂ.

BUDIGĂIE s.f. v. BIDIHANIE.

BUDIHĂLĂ s.f. Vreme urtă, închisă, posomorită; negură, burniță. S-a lăsat o budihălă, de-și intră lupu-n casă. Spt. S.

BUDULĂC, -Ă, -CE, *budulaci*, -ce, adj. (Adeseori substantivat) (Om) voinic, roitoman, dolofan. O copilă budulacă. Budulacu-ăla de fiu-tău mi-a mîncat cireșile. (Ironie) Ce mai noră budulace, Ți-ai găsit, dodă Marie! Placă-i badii ori nu-i place, D-apoi fie, place-mi mie! Spt. S., Smr.

BUDURLŌI s.n. v. BUDUROI.

BUDURŌI, *buduroaie*, s.n. Butoi rămas fără unul sau amîndouă fundurile; urloi. Mș., Spt. S. și J. [Var.: BUDURLŌI, *budurloaie*, s.n. Mș.]

BUF s.n. (În expr.) Ai merge buful = a-i merge numele, a se duce veste, a se deochea, Spt. S., Pn. L. A-i lua buful = a potoli, a istovi (pe cineva). Ibid. A-i afla buful = a afla pricina unei supărări, a unei dușmăanii sau atitudinii suspecte etc. Ibid.

BUFLĂ, *bufle*, s.f. Persoană (mai ales copil) cu obrajii bucălați; persoană voinică, durdulie, rofoaie. S-a făcut o bufală de fată. Spt. S., Pn. L., Mrș.

BUFLEA s.m. art. (Familiar) Epitet dat unui băiat voinic, roitoman; bucălat. Căulai pe buflea și buflea după ușă. Spt. S., Smr.

BUGLĂ s.f. v. BOAGLĂ.

BUHUI, -IE, *buhui*, adj. 1. Care aduce cu buha; urit, schimonosit. (Ironie) Vine telea buhuiuie, Cu capul bătut în cuie (Pop.). Spt. S. 2. Fig. (Ironie) Care e aiurit, zăpăcit. Stai locului, mă; ce ai? Ori ești cam buhuiu! Expr. A umbla buhuiu = a bate cimpii. (Substantivat) Unde tof umbli, mă, buhuiuile? Spt. S.

BUI interj. (Exclamativ) Cuvînt cu care se îndeamnă copiii mici să bea apă (ceai, lapte), Bui, mamă, bui! (Substantivat) Vrei bui, puule? Dă-i bui! Cpr., C. Arg. Ptș. [Pronunțat: monosilabic].

BUDIGĂIE s.f. v. BIDIHANIE.

BUJDRŪLĂ s.f. v. BUZDRULĂ.

BUJNEĂLĂ, *bujneli*, s.f. Mișcare scurtă, iute; țîșnitură; explozie, năvală. Ce bujneală de uși e acolo, mă, răilor! E pus rău inu-ăla.

acolo, în bujneala vitelor, în bujneala apelor. Vine bujneală de fum. Spt. S. și J. Mrgh.

BŪJNET s.n. v. BUȘNET.

BUJNÎ, *bujnesc*, vb. IV intranz. 1. (Despre lichide) A se umfla, a se revărsa; a bui, a năboi; a țîșni. Au bujnit apele la moară, au spart iazul. A bujnit laptele-n foc. Spt. S., Cpr., Lnl. S. Cum am turnat apă fiartă în butie, a bujnit pe toate părțile. Ibid. 2. (Despre vite) A da busna-n holde, a da iureș, a năpădi. Au bujnit oile în varză. Ibid. 3. A apărea ceva pe neașteptate, a sări brusc. A bujnit un iepure din stuf, m-am și speriat. 4. (Despre fum) A da înapoi pe ușa sobei; a bujni. A bujnit fumul, s-a umplut casa. Ibid. [Var.: BUȘNÎ, *bușnesc*, vb. IV]

BUJNIGĂI s.n. 1. Negură deasă; buhai, blihniță. S-a lăsat bujnigai mare; să-nchidem vitele, că pornesc haitele. Spt. S. și J., Pn. L. 2. Fum mult și des; fumărăie. E toată casa (un) bujnigai (de fum). Ibid., Cpr., Mrș. 3. Multime, amestec, forfot. E bujnigai de lume în piașă. Bujnigai de furnici. Ibid., Mș. [Var.: BUȘNIGĂI s.n.]

BUJNIGĂRĂI, *bujnigăraie*, s.n. Bujnigai (1, 2). S-a făcut un bujnigărai, de-și dai cu deștele-n ochi. Spt. S., C. Arg.

BUJNÎT s.n. = BUȘNET.

BUJNITŪRĂ s.f. v. BUȘNITURĂ.

BULBURÎ, *bulbur*, vb. IV intranz. 1. A bodogăni, a mormăi, a bolborosi. Și-o lua buzna prin urzici, Bulburind în patru brînci (Pop.). Lnl. S. 2. A face bulburuci în apă, a bulbuci. Bolboroc cu burta-n foc Bulbură și stă pe loc (Ceauzul) (Pop.). Ibid. [Var.: BOLBORÎ, *bôlbor*, vb. IV. Ibid.]

BULEĂRCĂ s.f. Termen depreciativ dat unui om moale, vlăguit, prăpădit, apatic; motnloc, bleg. Spt. S. [Var.: BULEĂȘCĂ s.f. Ibid.]

BULEĂȘCĂ s.f. v. BULEARCĂ.

BULÉRCĂ s.f. v. OLERCĂ.

BULERCÎ, *bulercesc*, vb. IV refl. 1. A se muia de băutură, a se fleșcăi, a se îmbăla. C. Arg. 2. A se dărăpăna de bătrînețe, a se ramoli. S-a bulercîi moșul meu, abia merge. Ibid.

BULERCÎT, -Ă, *bulercîți*, -te, adj. 1. Toropit (de căldură; de băutură, somn etc.), moleșit. C. Arg. 2. Dărăpănat, hodorogit, ramolit (de bătrînețe). (Substantivat) Unde s-o fi cărat bulercîta aia? Ibid.

BULÉS s. (În expr.) A se alege bulesu (de ceva sau de cineva) = a se alege praful. S-a ales bulesu de toată averea, după moarlea lui. S-a ales bulesu de bietul Morocilă, s-a hodorogit, s-a prăpădit. Cpr., C. Arg.

BULF, -Ă, adj. = BULFOS. Pn. L.

BULFÓS, -OĂSĂ, *bulfoși*, -oase, adj. Moale, afinat; pufos; umflat. Pn. L., Smr., Spt. S.

BULFOI, pers. 3. *bulfuie* și *bulfuește*, vb. IV refl. A se muia (de căldură). *S-a bulfuit zăpada*; a răzbit-o soarele. Spt. S. și J., Smr. Pdrț. Pune plinea în lapte fierț și o dată se bulfuite. Ibid.

BULFOIALĂ s.f. Faptul de a se bulfoi. Pn. L., Spt. S.

BULFOIT, -Ă, *bulfuiți*, -te, adj. Moale, afinat. *Pline bulfuită. Ltnă bulfuită. Zăpadă bulfuită*. Spt. S. și J., Mș., Pdr.

BULI, *bulesc*, vb. IV tranz. și refl. 1. (Despre lucruri) A (se) învechi, a (se) strica, a (se) dărâpăna. (*S*-a bulit patul de tot, nu mai fine. Tt., Bb. 2. Fig. (Despre oameni) A îmbătrâni, a se ramoli. Ibid.

BULIBĂȘĂ, *bulibași*, s.m. (Ironic) Om mare, puternic; aspru, autoritar; cu aere de stăpîn. Spt. S. și J., Smr., Mș., Ptș.

BULIBĂȘIE s.f. 1. (Ironic) Slujbă ușoară, boierie, trîndăvie. *Ai dat de bulibășie, mi se pare!* Spt. S., Pn. L., Pdr. 2. Autoritate nelimitată, samavolnicie, despotism, grosolanie. *E atins de bulibășie; suferă de bulibășie*. Ibid. Mrgh., Ptș.

BULIBĂȘITĂ, *bulibășite*, s.f. Soție de bulibașă. *Asta e bulibășita Ce mi-a sărutat gurița* (Pop.) Cptn., C. Arg.

BULIGĂI, -e, *buligăi* s.f. Om mare, gros și greoi. *O buligăie de fată. Ce buligăie de băiat*. Cpr.

BULIT, -Ă, *buliți*, -te, adj. (Despre lucruri) Uzat, stricat; fig. (despre oameni) dărâpanat. Ttn., Bbn.

BULZ, *bulzi*, s.m. Colac de casă (de obicei rotund) care se dă de pomană; boboroadă, buburuz. Spt. S. și J., Mș., Smr.

BUMB s.m. Noada șezutului, osul coccis. Expr. (Ironic) A se seula eu *bumbu-n sus* = a fi indispus, nervos, arțăgos, fără chef. *Dar ce ai, mă omule, de cîșnești mereu, ori te-ai sculat cuumbu-n sus?* Spt. S. și J., Sur.

BUMBĂR, *bumbari*, s.m. 1. Specie de gărgăune care își face cuibul sub pămînt. *Ce de bumbari s-au prăsit la plopul din hotar, și-au făcut cuibul în leasa de porumbari*. Spt. S. și J. 2. Fig. Om care se viră peste tot; vîrcios, rău, periculos. *S-a vîrît bumbaru; nici aici n-ai loc de el*. Slst., Pn. L., Mș.

BUMBĂREȚ, -EĂȚĂ, *bumbăreți*, -ește, adj. Care e lat în solduri, scurt și gros, indesar. (Substantivat) *A venit bumbăreța, cu șolzii cîlîtrna, să mă ia la corvoadă*. Pn. L., Mș., Spt. S.

BUMBEN, -Ă, *bumbeni*, -c, adj. Tare, țepăn. Expr. A lăsa (pe cineva) *bumben* din bătăle = a lăsa (pe cineva) în nesimțire, a lăsa lat, a bate rău. Pn. L., Smr., Spt. S. A îngheta *bumben* = a înțepeni din cauza gerului, a îngheta de frig. Ibid. A sta *bumben* = a) a sta degeaba; b) fig. a sta bosumflat. Ibid. A se pomeni (sau a se seula, a sta) *bumben* = a

muri. Ibid. (În imprecății) *Star-ar bumben!* [Var.: **BÛBEN**, -Ă adj. Ibid.]

BUMBENEĂLĂ, *bumbeneli*, s.f. 1. Acțiunea de a *bumbeni* și rezultatul ei. *A mîncat o bumbeneală de a zăcut o lună*. Spt. S., Cpr. 2. (La pl.) Bumbete. *Ce bumbeneli or fi acolo?* Ibid., Pn. L.

BUMBENI, *bûmben* și *bumbenesc*, vb. IV. 1. Intrans. A lovi cu putere, cu tărie, cu zgomot; a bocăni; a răsuna. *D-ai ci s-aud bumbenind. Bumbene la bufi. Bumbenesc la busleni*. Spt. S. și J., Mș., Cpr. 2. Tranz. A bate pe cineva, a-l lăsa țepăn. *L-au bumbenit, săracu, de l-au lăsat mai mort*. Ibid. [Var.: (ad 1) **BUBENI**, *bûben* și *bubenesc*, vb. IV]

BUMBET, *bûmbete*, s.n. Zgomot pe care îl produc loviturile securilor la tăierea copacilor și ale maielor, la spartul bulumacilor etc. *Hăuie pădurea de bumbetele săcurilor și ale maielor*. Spt. S. și J., Mș., Cpr.

BUMBICĂ, *bumbichez*, vb. I refl. A se supăra, a se bosumfla. *Ce te-ai bumbical din nimic, fată? — Las-că nu mă bumbichez eu degeaba!* Spt. S. și J., Cpr., C. Arg.

BUMBICĂT, -Ă, *bumbicați*, -te, adj. v. **ÎMBUMBICAT**. Pn. L., Smr., Spt. S.

BUMBULEȚ, *bumbulețe*, s.n. Diminutiv al lui *bumb*. Fig. *Ia vezi, să nu-ți ia foc bumbulețul, puil mamii!* Spt. S.

BUN, *bunuri*, s.n. (În expr.) A lua *bunul* = a) a lua partea bună. *Te-ai dus înainte mea și ai luat bunul, hoșoai!* Ptș., C. Arg.; b) (în superstiții) a lua mana (= sporul vacilor) prin vrăji și dăscintece. Spt. S., Cpr.; c) a deflora. *Și-i luași bunul, ai?* Ibid., Mș., Brșt.

BUN, -Ă, *buni*, -c, adj. (În expr.) (Ironic) A o face *p-a bună* = a face ceva rău, a greși. *Aseară o făcurăm p-a bună, ne-mbătarăm ca nebunii*. Ibid. A i-o lua în *dă bună* = a crede. *Eu t-am luat-o-n dă bună și m-am ars*. Ibid.

BUNGHISEĂLĂ s.f. Acțiunea de a *bunghisi*. *Ce atila bunghiseală pe căruța aia; parc-ași face-o din nou*. Spt. S., Mș.

BUNGHISI, *bunghisesc*, vb. IV tranz., refl. și intrans. A lucra încet, mocoșit, a se mocoși; a (se) migăli. *Ce tot bunghisești acolo?* Spt. S., Smr. *Toată iarna a bunghisit la o ie*. Mș.

BUNGHISIT s.n. = **BUNGHISEALĂ**. *Atta bunghisit pe o treanță de cămașă, dă-o-ncolo!* Spt. S.

BUNGINEĂLĂ s.f. Negură, bujnigai, buhai, blînță. Pn. L., Pdr., Spt. S. și J.

BUNGINI, *bunghinesc*, vb. IV refl. A se lăsa ceață.

BUNGINIT, -Ă, *bunghiniți*, -te, adj. Innegurat, cețos; fig. Imbufnat, posomorit. *Ce stai bunghinită, fa; ce fi s-a înțimplat?* Spt. S., Pn. L., Mș.

BUR, *bure*, s.n. Ploaie mărunță, burniță. A venit un bur de ploaie. Spt. S. și J., Pn. L.

BURBONĂ, pers. 3 sg. *burbonează*, vb. refl. = **BROBONA**. Ptș., Șifn.

BURBONĂT, -Ă, *burbonați*, -te, adj. Brobonat. Ptș., Șifn.

BURCĂNAȘ, *burcănașe*, s.n. Borcănaș, Af.

BURDIHALĂ s.f. = **BUDIHALĂ**.

BURDŌI, *burdoaic*, s.n. (La vioară) Coarda de sol. Și mai trage-i pe burdoi O învîrtită cu la noi, Să se ducă doi cu doi. Ptș., Spt. S.

BURDŪCEA s.m. art. Calificativ dat unui om scund și gras, ghindoc. Spt. S.

BURDŪF, *burdufe* și *burdufuri*, s.n. 1. (Ironie) Stomac. Spt. S. și J., Mrgh. 2. (La cămășile țărănești) Trupul cămășii de la brtu în sus. Mai am să-i pui burduful și gata, te-mbraci cu ea. Expr. A face spinarea burduf (cuiva) = a burduși în bătaie. Cpr., Spt. S.

BURDUFŌS, -OĂȘĂ, *burdufoși*, -oase, adj. 1. (Despre copaci) Cu coroana înlinsă; stufos. Ia copacul burdufos, Stau haiducii roată, jos (Pop.). Spt. S. 2. (Despre oameni) Burltos, burduhos. (Substantivat) Hai, burdufoaso, ce te făcuși; nu mergi acasă? Ibid., Cn., Chmn.

BURDUȘI, *burdușese*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. (Despre fructe) A (se) muia, a (se) cofleși, a zemui. Am burdușit două mere și le-am mîncat, pline de zeamă. Spt. S., Smr., Mrgh.

BURĖTE, *bureți*, s.m. (In expr.) A toa (la) bureți de plop = a pierde vremea, a lăsa cîinilor frunză. Spt. S.

BURĖȚI s.m. pl. Măruntaie de porc. Ciorbă de bureți. Spt. S. și J.

BURĖC, *burice*, s.n. 1. (In expr.) A sălta din burie (sau din șolduri) = a se fundosi. Ptș., C. Arg., Cpr. A ști și buricul pămîntului = a ști multe, de toate, a fi atotștiutor. Pn. L., Smr. A fi eu buricul netăiat (sau neuseat) = a fi prea lînăr, necopt, neprîceput, naiv, fără experiență; a fi nepregătit. Ibid., Spt. S. și J. 2. (In construcția) Buricul apei = partea de la mijlocul unei ape curgătoare; viul apei, curentul ei cel mai tare. Ibid. 3. (La vasele de măsurat) Virful care trece de nivelul vasului; (la clăi etc.) virf. Ia un ciur de mălai cu buric. Să-i facem buric la stog. Ibid.

BURICĂ, *buric* și *buricchez*, vb. I tranz. A umple cu buric (un vas oarecare), a virfui (ceva). Ia, burică-l merlicul mai bine; ce, așa fi l-am dat eu? Hai să buricăm căpișele, că poate să plouă la noapte. Spt. S., Pn. L., Smr.

BURICĂT, -Ă, *buricați*, -le (Despre vase, clăi, stoguri etc.) Care are buric (3). Am luat un merlic burical de mălai. Spt. S. și J., Pn. L., Mrș.

BURICŪȚ, *buricuțuri* și *buricuțe*, s.n. 1. Diminutiv al lui buric; buricel. I s-a mai

uscalt buricuțul, cade. Mș., Sm. 2. Diminutiv al lui buric (3). Virfuleț. Scoalc-i un buricuț cocenarului, să nu-l pătrundă ploaie. Ibid. Spt. S.

BURITĂ, pers. 3 *buritează*, vb. I intranz. A burnița. Pn. L., Smr., Mș.

BŪRITĂ s.f. Burniță. Pn. L., Pdr. [Var.: **BŪRLITĂ**, *burlițe*, sf. Spt. S. și J., Pn. L.] **BURLĂIOR**, *burlători*, adj. și s. Burlac. Nu-i a bine tot mereu burlător; însoară-le! Sm., Mș.

BURLĂNĖL, *burlănele*, s.n. Diminutiv al lui burlan. Aici ar mai trebui un burlănel. Sm., Mș., Ptș.

BURLŪC, *burlucuri*, s.n. Bucluc, belea. Mă, intru în burluc cu tine! Mă dai de burluc, neisprăvilule! Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **BŪTLŪC**, *bultucuri*, s.n. Ibid.]

BŪRTĂ, *burți*, s.f. (In expr.) A pune din hurtă = a mistifica (ceva), a înșela. Ibidem, Ptș., C. Arg. A-i urui (sau a-i merge) hurtu (cuiva) = a) a-i chiorăi mașele, a-i bolcăi; b) a avea diaree. Ibid., Mș., Bds.

BŪRLITĂ, *burlițe*, s.f. Burniță.

BŪȘĂ, *bușe*, și *buși*, s.f. (Familiar) Mînuță (la copii mici pînă la un an). Cînd înfași copilul, să nu-i stringi bușile, să-i lași măcar o bușă afară. Cpr., Ptș., Mș.

BŪȘLĂ, *bușle*, s.f. Cișlă; căscioară, bordei. Drgsl.

BUȘMĂN, *bușmani*, s.m. Epitet peiorativ dat unui om de la munte. Spt. S., Smr.

BUȘNEĂG s.n. Ceață groasă, bușnigai. S-a făcut un bușneag afară de-fi dai cu deștele-n ochi. Lnl. S.

BŪȘNEGĂI, *bușnegaiuri*, s.n. = **BUJNIGAI**. Vl. Dnc., Cpr., C. Arg.

BŪȘNET, *bușnele*, s.n. 1. Zgomot infundat produs de o explozie sau izbitură; bufnet. *Bușnetul sobei*. *Bușnetul ușilor*. Spt. S. și J., Pn. L. 2. Îngrămădeală, năvală; năboi, revărsare, năpăd. *Bușnet de oameni* (vile, apă, copii etc.). *Bușnetul apelor*. *Bușnetul iazului*. Ibid. [Var.: **BUȘNIT** s.n. Ibid.; **BŪJNET**, *bujnele*, s.n. Ibid.]

BUȘNĪ vb. IV v. **BUJNĪ**.

BUȘNIGĂI s.n. v. **BUJNIGAI**.

BUȘNĪT s.n. v. **BUȘNET**.

BUȘNITŪRĂ, *bușnituri*, s.f. 1. Bușnet. Spt. S. și J., Pn. L., Mrș., Ptș. 2. Săritură bruscă, ișnitură. *Bușnitură de iepure*. *Bușnituri de lăcuste* (prin ierburi). Ibid. [Var.: **BUJNITŪRĂ**, *bujnituri*, s.f. Ibid.]

BUȘTENĂR, *buštenari*, s.m. Om care lucrează la tăiatul buștenilor, pe munți. Brdl., Drgsl., Rer.

BUȘTUREĂG, *buștureaguri*, s.n. 1. Butură mare, groasă, plină de scorburi și de noduri; bucată de tulpină groasă, strîmbă, noduroasă; buștean. Am dat d-un buștureag de fag, mare și

scorboros. Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **BUTUREĂG**, *buturegi*, s.m. și *butureaguri* s.n.]

BUȘUMĂ, *bușumez*, vb. I tranz. A certa cu asprime; a snopi în bătaie; a buși. *L-a bușumat șeful, doar că nu plîngea. L-au bușumat, a zăcut o săptămină, săracu!* Spt. S. și J., Smr.

BUȘUMĂT, -Ă, *bușumați*, -te, adj. Dojenit zdravăn; bălut. *A venit bușumat, vai de el, îi curgeau sudorile*. Ibid.

BUȘUMĂT s.n. = **BUȘUMEALĂ**. *Ia-l la bușumat*. Spt. S. și J.

BUȘUMEALĂ, *bușumeli*, s.f. Acțiunea de a bușuma. Spt. S. și J.

BUTICEĂNĂ, *buticene*, s.f. Diminutiv al lui butie; butie mică (de circa 100—150 de vedre). *Am făcut vreo trei buticene de vâratice*. Pn. L., Smr., Spt. S.

BUTLUC s.n. v. **BERLUC**.

BÛTURE, *buturi*, s.m. Piciorul dinapoi de la o vită tăiată sau de la un porc. *Seoate buturii de la porc, să-i faci șunci. Îmi dai un buture întreg de pastramă*. Vl. R.-Ptș., Spt. S., Cpr., C. Arg.

BUTUREĂG s.m. și n. v. **BUȘTUREAG**.

BUTURICĂ, -EĂ, *buturici*, *buturele*, s.f. Diminutiv al lui butură. *Mai bagă o buturică-n sobă să fie*. Spt. S. și J., Mrs., Pdr. [Var.: **BUTURIGĂ**, *buturiği*, s.f. Ibid.]

BUTURIGĂ s.f. v. **BUTURICĂ**.

BUTURÎȘTE, *buturiști*, s.f. Loc acoperit de buturi. *S-au tăiat copacii toți la Pîscu-Lung și a rămas buturiște*. Spt. S.

BUTURÓI, *buturoaie*, s.n. Augmentativ al lui butură. *Cu capul pe buturoi, Cu ochii stîlpiți la oi* (Pop.). Urts., Ddlș. (Fig.) *S-a făcut un buturoi de muiere, nu mai are loc pe ușă*. Ibid.

BUZĂ, *buzez*, vb. I refl. (Ironic; despre copii) A plînge (mai ales în răsălt), a plînge fără motiv; a bizli. *Ce te buzezi, mă, fără chef?* Spt. S. și J., Slst., Pn. L.

BÛZĂ, *buze*, s.f. (În expr.). A fi (sau a sta) cu buzele umflute = a fi (a sta) bosumflat. Spt. S. și J., Mș.

BUZĂGROASĂ s.m. Poreclă dată unui om care are buzele groase. Spt. S.

BUZĂLĂT, -Ă, *buzălați*, -te, adj. (Ironic) Care are buzele late, mari, răsfrînte; răzbuțat. Spt. S. (Substantivat). Poreclă dată unui om cu buzele mari. *Mă, buzălată, fi-ai uitat căciula la prune*. Spt. S.

BUZĂLĂU s.m. sg. Poreclă dată unui om care are buzele groase, răsfrînte, mari; (fig.) care face (sau are) o figură plîngărețică; (despre copii) care plînge fără rost; buzărcea. *Urît mai ești, mă, buzălaule, cînd îngroși (sau lași) buzele*. Spt. S.

BUZĂRCEA s.m. art. Poreclă dată mai ales copiilor care bizlie fără motiv; buzălău. Spt.

BUZĂRNEA s.m. art. 1. (Familiar, ironic) = **BUZĂRCEA**. *Mă, buzărneo, taci din gură!* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Poreclă dată unui om care are buzele mari, groase, răsfrînte. *Vine și buzărnea la coasă, așa s-a fîgăduit*. Ibid.

BUZDRÛLĂ, *buzdrule*, s.f. Femeie bine legată, voinică, lată în șolduri, spătoasă; mătăbăloasă, burduhănoasă; lăllie. *S-a făcut o buzdrulă de fală, sparge piatra-n mîini*. Spt. S., Pdr., Cpr. *Decît casă șindrilită și-o buzdrulă boșmondită, Mai bine un bordei cu paie și-o copilă-n el bătaie* (Pop.). Ibid. [Var.: **BUJDRÛLĂ**, *bujdrule*, s.f. Ibid.; **BUZDRÛNĂ**, *buzdrune*, s.f. Ibid., Mș.]

BUZDRÛLEA s.m. art. Nume dat unui tinăr voinic, spătos, legat, solid, puternic. *Cu buzdrulea te pui? Ala a ridicat c-o mină sacul de cîinci merlice*. Spt. S., Mș.

BUZDRUNĂ s.f. v. **BUZDRÛLĂ**.

BUZÍCĂ s.f. Diminutiv al lui buză. Ptș., Cpr.

BUZUNĂR, *buzunare*, s.n. (În expr.). **A ieși-tîga afară din buzunar** = a ieși în pagubă, a pierde. Ptș., Cpr., C. Arg. **A pune din buzunar** = a mistifica realitatea cu date fictive, a înșela. Ibid.

C

CA interj. (Adeseori însoțit de mai). Ho. (În expr.) *Și ca (măi) lasă-mă în puce!* *Să (mai) ca vie el și-om vedea noi! Să ca vedem ne mîreșim ori ba!* Ptș., Spt. S., C. Arg.

CĂCAMACA s.f. 1. (Familiar; ironic). Mîncare proastă; amestecătură, terciălău. Clmn., Ptș. 2. Amestec de obiecte aruncate în dezordine; talmeș-balmeș. *Ce cacamaca ați făcut,*

mă, aici? Ibid. 3. Lucrare prost executată, lucrare de mintuială; rasoleală, nărcăcăleală. Ibid. 4. Îneureătură, dandana. *A ieșit o cacamaca (din toată afacerea)*. Ibid.

CĂCIOR, -Ă, *caciori*, -e, adj. 1. (Despre oameni) Negru la față, tuciuriu, oacheș; cu semne de vărsat sau pete roșii pe față. Spt. S.

2. (Despre lucruri) Murdar, mozolit. *A venit cu cămașa caciioră de poșirecă.* Ibid.

CACIOREALĂ, *cacioreli*, s.f. 1. Acțiunea de a caciori (1). *Ce cacioreală e asta?* Spt. S. 2. Lucrare de mntuală; rasoleală, mizgăleală, nărcăcăleală. *Asta nu e lucrare, mă; asta e cacioreală, bătaie de joc, mizerie.* Ibid.

CACIORI, *caciorese*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A murdări, a mizgăli, a druji; a zugrăvi urit, fără gust. *Mi-a caciorit casa, în loc s-o zugrăvească ca lumea.* Spt. S. 2. Tranz. (Despre rufe). A spăla rău, a izini. Ibid. 3. Refl. A se păta, a se murdări, a se mozoli. *Te-ai caciorit, ca dl-după-coș, parcă ai fost la povarnă.* Ibid.

CACIORIT, -Ă, *cacioritii*, -te, adj. 1. Care e murdar, mozolit, izinit. *Cămașă caciorită. Oasă caciorită!* 2. Care are clupituri de vărsat sau pelete roșii pe față. (Substantivat) *Caciorita aia tot dă tiroate pe la vie.* Spt. S.

CADALIC, *cadaliciuri*, s.n. 1. Cird de vite, rupt de turmă și răzlețit; clățau. *Un cadalic de oi rălăcite, le-am văzut eu pe la curături.* Pn. L., Spt. S., Brșt. 2. Pile de case, așezat mai de-o parte, izolat de sat. *S-a făcut un cadalic de case, Pe Valea cu Puflu.* 3. (Depreciativ) Ceată, grup de derbedei. *Nu cumva ai intrat și tu-n cadalcu ălora?* Ibid.

CADĂU, *cadăuri*, s.n. Cadou. Sm.

CAF interj. Cuvint care redă zgomotul produs de o ușoară explozie de aer; paf. *Toată ziua l-auzi: caf, caf, din tutea.* Spt. S. și J., Smr., Cpr.

CĂFNITĂ, *cafnițe*, s.f. Persoană (mai ales femeie) leneșă, murdară, îngălătă. *O cafniță de miere ca aia, mai bine lipsă.* Spt. S., Pn. L., Mș.

CAIBĂR s.n. (În expr.) A sta (sau a se ține) calbăr = a) a stărui, a plictisi; b) a sta grămadă, pilc. *Stau strugurii caibăr.* c) a se certa mereu, a sta caier (toată ziua). Spt. S., Mrgh. [Var.: **CAIBĂRĂ** s.f.]

CAIBĂRĂ s.f. v. **CAIBĂR**.

CAIER, *caiere*, s.n. (În expr.) A se luec (sau a sta, a ține) caier = a) a se îngrămădi, a se înghesui. *Stau caier cololoaiele-n porumbi. Oamenii în toată firea și stau caier pe vinzător, mai rău ca copiii;* b) a se certa, a se cirlî. *De mulți ani stau (sau se țin) caier pentru o palmă de pământ, arzător focul!* Spt. S. și J., Pn. L., Sm.

CAL, *cai*, s.m. (În expr.) A-și încura eali = a-și face de cap, a face ce-i place, fără să-i pese de nimeni; a strica. *Cu mine nu ți-ai găsit să-ți încuri caii cum ți place ție, băte;* 2. *Știi!* Spt. S. și J., Pn. L., Ptș. A seșpa eali = a-și pierde sărita, a-și ieși din fire; a-și pierde cumpătul. Ibid. *A sări peste cal = a exagera.* Ibid. *A avea picioare de cal = a*

alerga mult. Ibid., C. Arg. *A despiedien eali = a) a da cuiiva libertate, a lăsa în voie, a-i da pace.* Ibid.; b) a părăsi locul de baștină, a pleca. Ibid. (P r o v.) *Niei ealul să-ți încuri, niei treaba să-ți măsuri = să te ferești de excese.* Ptș.

CALD, -Ă, *calzi*, -de, adj. (În expr.) E numa cald, se spune cind cineva e gata să moară, e pe ducă. Cpr., Ptș. *Lipile caldă = palmă. I-a dat vreo două lipii calde.* Ibid.

CĂLE, *căi*, s.f. (În expr.) A (nu) ști (cineva) ee este eulea pe vale = a (nu) ști cum să se comporte, a nu se pricepe ce să facă, a (nu) fi pregătit, format, copt; a (nu) avea experiență. *Ce știi tu, mă, mucosule, ce e calea pe vale?* Spt. S. și J., Mș. *A se duce pe eulea mare (sau pe ealea întoarsă) = a se duce cu plocon, după nuntă, la socrîi miresei.* Mșș., Cpr., Mș.

CALIC, -Ă, *calici*, -ce, adj. 1. Care se ține de răutăți, care provoacă răc, scandaturi; care întărită sau asmute pe alții; circotaș, scandalagiu, boțogar. *N-am văzut așa calic ca omu-ăsta; dacă n-are el o ceartă sau un proces, nu poate dormi.* Spt. S. și J., Mzc., Ptș. 2. (Despre copii) Neastîmpărat, zburdalnic. (Substantivat) *Diavolu-ăsta s-a făcut un calic și jumătate.* Ibid.

CANARĂ, *canarale*, s.f. (Mai ales la pl.) Ceată, cird, clapie. *Trec turmele canarale, canarale de la munte la vale. Vin oamenii canarale, canarale de la bilci.* Spt. S. și J., Mrgh.

CANCI s.n. (În expr.) A da (sau a lua, a se alege cu) aneiu = a nu se alege cu nimic; a nu da (sau a nu lua) nimic. *M-am ales cu canciul.* Spt. S. și J., Pn. L.

CANCIOC, *canciocuri*, s.n. 1. Căuș de lemn sau metal, cu codă scurtă, cu care se curăță boasca de pe fundul cazanului. 2. Căuș cu codă lungă, care servește la curățatul canalului sau al latrinelor. Ptș.

CANDOSEALĂ, *candoseli*, s.f. Muncă grea, viață amărită; ehin, mizerie, soartă rea. *Urâtă candoseală mai au unii oameni pe lumulița asta!* Spt. S., Smr.

CANDOSI, *candosesc*, vb. IV. 1. Tranz. A chinui, a bate. *Nu mai candosi copilul degeaba, că nu e vinovat, săracul!* Spt. S., Pn. L. 2. In tranz, și refl. A trăi greu, a duce viață amărită, în mizerie; a se chinui, a răbda. *M-am candosil toată viața și am rămas cu sărăcia de coadă.* Ibid. *Candosii o viață toată, Tot pe scindură uscată* (Pop.). Ibid.

CANDOSIT, -Ă, *candosiți*, -te, adj. Trăit rău, chinuit, dosădit. *Candosil ca mine n-a fost altul.* (Substantivat) *Mă, candositule, n-ai de gînd să te-apuci și tu de ceva?* Spt. S. și J., Smr.

CANT, -Ă, *canți*, -te, adj. Fără căpătli, zăpăcit, capiu. (Adverbial) *A umbla cant.* (Substantivat) *Unde tot umbli, mă, cantule? Mai stai și pe acasă!* Spt. S. și J., Pdr., Mrș.

CĂNTĂ, *cante*, s.f. Găleată de tinichea sau de fier, smălțuită; garniță. Cpr., C. Arg., Ptș.

CANŪN, *canunuri*, s.n. Canon. Expr. A intra în (sau a se bate de) canunul morții = a fi în chinurile morții, a fi în agonie. Spt. S. și J., Smr., Mș. A fi (sau a intra) în canun de facere (sau de naștere) = (despre femei) a fi în „munci”, a intra în chinurile nașterii. Ibid. A da de (sau a intra la) canun = a da de greu. Ibid.

CAP, *capete*, s.n. (În expr.). A se da în cap peste cap = a se face luntre și punte, a nu cruța nici un efort pentru a izbuti; a se opinti, a se zbate; a zori. Spt. S. și J., Mrgh., Mș. A-și căuta-n cap = a pierde vremea. Ibid. A-i porni (sau a-i pleca) capul (la ceva) = a-și pune în gând, a se hotărî (să facă ceva). I-a pornit capul așa, lașă-l într-ale lui. Ibid. A fi (sau a se ține) cu capul mare = a fi încrezut, a face pe grozavul. Ibid., Cpr., Lnl. A moșăi din cap lu cineva = a dojeni; a-și arăta nemulțumirea. Ibid. A i se lua pui peste cap (de ceva sau de cineva) = a se plictisi, a se sătura. Ibid. A începe cap de lună nouă = a) a o lua de la început; b) a se însura. Ibid., Ptș. A lua ziua de cap (sau de căpătii) = a începe lucrul de dimineață. Ibid. A se oate cap (sau capul) = a) (despre buboaică) a face țîțnă; b) (despre boală) a apărea ici-colo pe neașteptate. *Reumatismele astea fug dintr-un loc și scot capul unde n-ai gândi*; c) (despre o faptă mirșavă) a fi descoperită, a ieși la iveală pe neașteptate. *Abia acum au scos cap fraudele de la...*; d) (despre o persoană compromisă) a ieși ostentativ la lume, a sfida. Ibid. A fi hap de cap = a fi țanc pe țanc, tocmai pe tocmai, nici mai mult nici mai puțin, a se potrivi. *Minunal îți vine costumul ăsta, hap pe cap*. Ibid. A se da cu capul la fund = a se ascunde, a fugi de răspundere. Ibid. A i se doği capul (sau ereierii-n cap) = a obosi, a se plictisi. Ibid. A lua de cap (pe cineva) = a-l zăpăci, a-i suci capul, a-i lua mințile, a seduce. Ptș. A-și pune poalele-n cap = a se deda la manifestări josnice, a se înjosii. Ibid. C. Arg. A lovi (pe cineva) în moalele capului = a lovi în interesele vitale ale cuiva, a-l nimici. Ptș., Clmn. A-și pune în cap (pe cineva) = a) a-i da nas cuiva, a-l înnădi; b) a țî-l face dușman pe cineva. Ibid. A se oate capul la lumină = a) a ieși la lume; b) a brava, a înfrunța, a se impune. Ibid. Mșș. A-l da peste cap (la ceva) = a-i da peste ochi, a face lucru de mintuală. Ibid. A se duce (în cap) peste cap = a se prăbuși, a se derăpăna; a o lua repede din loc. Ibid. (Prov.) Cap să ai, minte ce-ți mai trebuie?, se zice cînd cineva face lucruri nesăbuite. Ibid. A-i umbla (ceva) prin cap = a nu-și aduce bine aminte. Spt. S. A(-i) tăla capul = (despre acțiuni) a termina. Ibid. A(-i) căuta în cap (cuiva) = a

răsfăța, a menaja: *Prea-i caută în cap și nu-i bine*. Ibid. Capul nevoii = om de nimic, om nevoieaș. Ibid. Pro v. Capul să trăiască cu belele eurg se zice cînd necazurile se țin lanț de cineva. Ibid. Loc. a d v. Unde se bat norii (sau munții) în capete = sus, departe. Ibid. Cu cap cu tot = definitiv. *Ducă-se cu cap cu tot, atla pagubă!* Ibid. Peste cap = cel mult. *Peste cap, dacă dai o mic de lei; mai mult nu facc*. Ibid.

CĂPĂT s.n. Căpătat. *Trăiește din capăt. Lucrul de capăt nu ține de foame*. Spt. S., Ngrș.

CAPĒL s.n. Capelă. *Fă-mă, Doamne, un bobocel, Să mă puie la capel, Să fac armata cu el* (Pop.). Sm., Sltr.

CAPITALĪSTRŪ, *capitaliștri*, s.m. Capitalist. (Ironie) *E mare capitaliștru, doar că n-are ce fuma*. Pn. L., Mș., Pdr.

CAPOVĒNIE, *capovenii*, s.f. 1. Om care are obiceiul de a-și mișca capul fără rost în toate direcțiile; om care își schimbă ușor părerile; sucit, neserios. Ptș. 2. Femeie îmbrăcată pretențios sau care are pieplănătura mare, ciufulită, zbirlită. Ibid. 3. Copil anormal, mic, pocit, schilod, prizăratie la trup și cu capul prea mare în raport cu trupul; nămestenic, arătare. Ibid.

CĂPRĂ, *capre*, s.f. 1. (În expr.) A da tîrgul (sau lumea) în capră = a umbla, a călători mult. 2. (În construcția) Cornul caprii = a) ardei cu virful ascuțit. *Dă-mi o sută „cornul caprii”, de murători*. b) (în orientare geografică) direcția sud-vest. *Fulgeră la cornul caprii, ploaia e gala*. Mrș., Mș. (Pro v.) Capra face și ouă pate rușinea, se zice cînd vina cade pe cel nevinovat. Ibid.

CĂPSĂ, *capse*, s.f. (La căruțe). Piuliță care se fixează în capul osiei, pentru a împiedica roata să iasă afară. *Osie cu capse*. Spt. S., Pn. L., Ptș.

CAR, *care*, s.n. (În expr.). A atinge (sau a da) cu earul (de cineva) = a atinge pe cineva unde nu-i convine, a supăra. Bș., Ngș., Spt. S.

CARĂBĂ, *carabe*, s.f. (În expr.). A fi (sau a face) burta carabă = a fi sătul, cu burta plină. *Da știu c-am mîncat ca la pomână; mi-am făcut burta carabă*. Spt. S. și J., Slșt., C. Arg. A sta cu carabele-n sus = a sta cu burta la soare, a sta degeaba. Ibid.

CARABĒTE, *carabeți*, s.m. 1. Viermuș mare, gros care trăiește mai ales în alimentele stricate. Cpr. 2. (Ironie) Om scurt și gros; om leneș. Ibid., Cpr.

CARACAȘICURI s.n. pl. Dulciuri. Expr. (Ironie, la adresa năzuroșilor) A-l da (cuiva) (să mănince) caracașicuri = a nu-i da nimic, a-l lăsa să rabde de foame; cf. cașcove. *Lasă, puiul mamii; ție țî-oi da caracașicuri și alle*

mierte-fierte, că fasulica nu-i de tine. Spt. S., Pn. L., Mrș.

CARAFLEOȘNIȚĂ s.f. v. **CARAFLEȘNIȚĂ**.

CARAFLEȘNIȚĂ, *carafleșnițe*, s.f. Calificativ depreciativ dat unei persoane leneșe, murdare, lăllie. *S-au brodit amîndoi (sau amîndouă) niște carafleșnițe.* Spt. S. și J., Mrș., Smr. [Var.: **CARAFLEOȘNIȚĂ**. Ibid., Pn. L. J.]

CARAGĂȚĂ, *caragațe*, s.f. Năzdrăvănie, borboacă, incurcătură. *Iar ai făcut vr-o caragață p-acolo, diavole!* Ptș., Mș.

CARANTINĂ, *carantine*, s.f. (În expr.) A ține (sau a pune) pe cineva la carantină = a ține de scurt, a pune sub observație. Mș., Drgn., C. Arg.

CARICI, *cariciuri*, s.n. (În expr.) A-i lua caricul (cuiva) = a nu avea ce-i face. Spt. S. și J., Smr., Cpr. A se alege (cineva) cu carleiu = a nu se alege cu nimic, a ieși în pagubă. Ibid., Pn. L.

CĂRNE s.f. (În expr.) A prinde (sau a lua) (mal) din carne = a coase, înfigînd acul mai în plin, a lua stofa mai dinăuntru. Spt. S. și J., Pn. L. A face (ceva) cu carne, cu piele = a face cu orice preț, cu orice risc; a nu da-ndărăt, a nu se lăsa. *Cu carne cu piele trebuie s-o fac!* Ibid., Cpr.

CARPEN, *carpene*, s.n. Pungă de piele, în formă dreplunghiulară, cu cusături naționale, care servește la păstrat acte, bani etc.; port-moneu. *Mi-a dat cadou un carpen, cusut cu mătase.* Cpr., Brșt.

CARTOFĂRAIE s.f. (Cu sens colectiv) Multime de cartofi, grămădă. *Carlofăraie ca azi, n-am mai văzut de mull pe piață la noi.* Ptș.

CARTOFĂRIE s.f. = **CARTOFĂRAIE**.

CAS interj. (Repetat) Exclamație care se întrebuințează la închiderea rațelor în coteț; c.s. *Cas, manili; cas, cas!* Spt. S. și J., Pn. L.

CĂSĂ, *case*, s.f. 1. (La spata de țesut) Intervalul dintre doi „dinți”, pe unde se petrece firul ieșit din colecții itelor. *Trei case fac o vierbă.* Spt. S., Ungh., Cpr. 2. Celulă de fagure, în care albinele depun mierea, iar matca ouăle. Ibid. 3. (În construcția) Casă mare = a) familie care trăiește pe picior larg; b) (ironic) sărăcie. *Nu se simte (sau nu contează) la o casă mare*, se zice cînd cineva cheltuiește sau pierde ceva. Mș., Pn. L., Ptș., C. Arg. 4. (În expr.) A nu-i (mal) călea eusa (cuiva) = a rupe relațiile, a întrerupe vizitele cu cineva. *Nu-i mai calc casa cil oi fi.* Spt. S., Mș., Ptș. *Nu i-am mai calc casa de . . . nu știu cînd!* Ibid., Brșt.

A ține cu eusa = a aduce-n casă, a fi strîngător, econom. Cpr., Mș., Sm. A lua foc (sau a se aprinde) eusa = a se ivi neînțelegeri, ceartă, scandal în casă. Ibid. A fi om (sau femeie) de easă = a-și vedea de gospodărie, a fi harnic, econom. Ibid. A fi cu eusa-n tindă =

a avea o singură odaie, cu intrare direct în ea, fără tindă; a fi sărac. Ibid. A ține (sau a duce) eusa în spinare = a purta toate grijile casei, a conduce cu pricepere interesele unei gospodării. Spt. S., Cpr. N-a stricat Dumnezeu două case, se zice cînd s-au căsătorit două persoane la fel de nevoiașe. Ibid.

CĂȘ, *cașuri*, s.n. (În expr.) A face (sau a prinde) vrabia caș = a face cineva situație, a prinde cheag, a se pripicși; a se îngîmfa. Cpr., Spt. S.

CĂȘCAVĂL s.n. (În expr.) A se spurea la cuseval = a prinde gust de ceva; a se nărăvi. Spt. S., Mș., C. Arg.

CĂȘCOVE s.f.pl. = **CARACAȘICURI**. Spt. S. și J., Sm.

CATALÍGE s.f. pl. (În expr.) A rămîne eu entallgele gonle = a ajunge sărac. Spt. S. și J., Mrgh., Smr.

CATASTROĂFI s.f. pl. (Familiar; depreciativ) Hîrtoage, terfeloage. *N-ai mai găsit calastroafele acelea? Ce-o fi văzînd el de stă toată ziua cujbil pe niște calastroafe amărite?* Spt. S., Sm., C. Arg.

CATINDĂȚ, *catindați*, s.m. (În trecut) Nume dat învățătorului de la țară. Lnl. S., Cmgș., Dnc.

CATÎRȚĂ, *catirțe*, s.f. 1. Femela catirului. Spt. S. Mș., Sm. 2. Fig. (Ironie) Om (mai ales femeie) încăpăținat. *E o catirță de n-are pereche.* Ibid. C. Arg.

CATÓLNIC, *catolnici* s.m. 1. Catolic. Spt. S. și J. 2. Nume dat unui om care e de altă lege sau cuiva care s-a instrăinat de legea strămoșească. Spt. S. și J.

CATRĂVĂNGHEL, *catravanghele* s.n. = (În imprecății) Tetraevanghel. Spt. S. și J., Mș., Sm.

CĂȚ interj. 1. Onomatopee care imită glasul caracteristic al gaițelor sau zgomotul melței. Spt. S., Mș., Pn. L. 2. Onomatopeea care imită felul de a vorbi al femeilor cicăliteare. *Toată ziua: caș, caș, caș, cu gura pe bietul copil; lu zăpăcil, săracul!* Ibid. Sm. [Var. ad. 2: eăța interj. Ibid.]

CĂȚA, interj. v. **CĂȚ**.

CĂȚAOĂNĂ, *cațaoane*, s.f. Femeie rea de gură, cicălitoare; apucătoare, hrăpăreacă. *E o cațaoană (de muiere), de stă soarele-n loc!* Spt. S., Mș.

CĂȚAÓN, *cațaoani*, s.m. (Odinioară) Arendaș; p. e x t. om rău, hain; hrăpăreț; ajuns. *Mi-a luat cațaoanul și boii de la jug; m-a jupuit, m-a lăsat sărac.* Spt. S., Ptș.

CĂȚAVÉICĂ, *cațaveici*, s.f. 1. Coțofană. Spt. S. 2. Fig. Femeie frumoasă și bună de gură. *E o cațaveică de muiere care învîrtește satul pe deget.* Ibid., Prd.

CAU interj. (Repetat) Onomatopee care imită chioncăitul curcanilor sau chefnitul coștilor. Spt. S., Sm.

CAZARMAGIU, *cazarmagii*, s.m. (Învechit; depreciativ) Calificativ dat odinioară gradelor care vorbeau urît și se purtau rău cu soldații; p. ext. om sever, aspru, crunt, grosolan, vulgar. Sl., Sm., Broșt., Ptș.

CĂBĂRI, *căbăr*, vb. IV. 1. Intrans. A tăbări. *Au căbărit oile în porumbi*. Sm., Spt. S. și J. *Au căbărit loși pe el, l-au lăsat mai mort*. Ibid. 2. Trans. A agonisi, a acapara. *Prea se lăcomește, parc-ar avea să căbăre* (sau să acăbăre) *lumea*. Ibid. 3. Trans. A asalta, a năpădi, a copleşi. *M-au căbărit toate odală: coasă, sapă, secere, arie*. Ibid. Ngrș. [Var.: **ACĂBĂRI**, *acăbăr*, vb. IV. Ibid., **AGĂVĂRI** *agăvăr*, vb. IV Lnl., Dnc.]

CĂCĂNIU, -E, *căcăniu*, adj. (Familiar, ironic) Vopsit cu galben închis; urît. *Și-a făcut o fustă căcănic*. *Și-a vopsit casa (cu) căcăniu*. Clmn., Spt. S., Ptș.

CĂCĂREAZĂ, *căcăreze*, s.f. 1. Fig. (Familiar, ironic) Om de nimic (de obicei mic de statură și fără însemnătate); (fam., glumeț) copil. *Mă, nu l-ai văzut pe căcărează?* Spt. S. și J. 2. Grămadă mică de fin. *Hai să facem finul căcăreze*. *Hai să stringem căcărezele*. Ibid. Pn. L., Abl., Slșl.

CĂCĂREZĂ, pers. 3 sg. *căcărezează*, vb. I refl. (Despre animale) A face căcăreze. Spt. S. și J.

CĂCĂREZI, *căcărezesc*, vb. IV trans. A aduna finul de pe cîmp și a-l face grămezi mici. *Am căcărezit poloagele*. Spt. S., Smr., Mș.

CĂCĂU, *căcău*, s.m. Om de nimic, gură-cască, căscău; nătăfleț, bleot, prost. Glmhc., Gșt.

CĂCIULĂ, *căciuli*, s.f. 1. Fig. Persoană cu autoritate, stăpîn, *Se cunoaște că nu e căciulă-n casă*. Cpr., Spt. S., Mș. 2. (În expr.) A-i cădeu (cuiva) căețula din cap = a da de rușine, a se face de baflă. Ibid., Rnc. A-și seutura eșeiula de praf = a spăla rușinea, a se reabilita. *Bărbatul, cînd îi cade căciula, o scutură și merge înainte*. Ibid. A-i sări (cuiva) căețula din cap = a) a bea mult. *Dar să n-o strîngi prea mult și prea tare (ploșca), Că și căciula din cap îți sare* (Pop.); b) a mînea bătaie. *Să nu mă faci că . . . îți sare căciula cît colo!* Ibid. A-și fura (cineva) căețula = a se păcăli, a se înșela singur. Ibid. 3. (La lampa de petrol) Capsulă deasupra fitilului. Ibid.

CĂDEĂ, *cad* și *caz*, vb. II intrans. 1. (Pro v.) *Cade omul din pom* (sau din pod) și tot (se) *hodină oleneă*, se zice cînd cineva se arată grăbit să plece. Mș., Cpr., Ptș. 2.

(Despre cazan) a se opri din curs. *Cînd cade cazanul, mă chemi*. Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

CĂFĂNEALĂ, *căfăneli*, s.f. 1. Faptul de a căfăni. *Căfăneala sobei*. *Căfănelile mașinii*. Spt. S. și J., Brd., Brșt. 2. Mișcare zgomotoasă, pe uși. *Ce căfăneli sînt alea, mă!* Ibid. 3. Pufăit de lulea, căfănit. *Stă de căfăneală toată ziua, la gura sobii*. Ibid.

CĂFĂNI, *căfăni*, vb. IV. 1. Intrans. (Despre sobă) A da fumul înapoi pe ușă; a bușni. Spt. S. și J. 2. A pufăi din lulea. *Unchiașul căfăne toată ziua la gura sobei*. Ibid., Mș. 3. Trans. A trînti ușa, a umbla des pe ușă. *Nu mai căfăniți ușile, mă; stați la un loc!* Ibid., Pn. L.

CĂFĂNÎT s.n. = CĂFĂNEALĂ. Spt. S., Slșt., Mș.

CĂIER, *căieri*, s.m. Om care se ocupă cu pricepere și pasiune de creșterea și dresarea cailor. *Mai rar căier ca Niță Modavu*. Mș., Plș.

CĂLĂLĂIE, *călălăi*, s.f. (Mai ales la pl.) Picior mare, butucănoș; cotoñoage. Prb., Gt.

CĂLĂRI, *călăresc*, vb. IV trans. A duce de nas pe cineva. *Omi de nimic, îl călărește nevăsta cum îi place*. *M-a ars și el odală, dar apoi mi-ți l-am călărit eu să mă pomenească*. Spt. S., Cpr., Cst.

CĂLCĂ, *calc*, vb. I trans. (În expr.) A călea popește = a umbla cu plocoane pentru a obține ceva necinstit. Ibid., Mș.

CĂLDURĂ, *călduri*, s.f. (În expr.) A fi (sau a intra) în călduri = a) (despre animale) a intra (sau a fi) în perioada împerecherii; b) (despre oameni) a se iuși, a se aprinde, a se înțeși. Cpr., C. Arg.

CĂLEALĂ s.f. sg. (În expr.) A lua căleala (ceva) = a se aproba, a se încheia cu bine, a reuși. *A luat căleală și numirea ta; s-a aprobat*. Spt. S., Mș., Pn. L. A fi (sau a intra) la căleală = a fi în toi, în fierbere. *E la căleală alegerea președintelui; e fierbere mare*. Ibid. A-i da căleală (la ceva) = a) a da iuleală, a zori. Ibid.; b) (despre copii) a întări, a fortifica. *I-a dat căleală cînd era mic, bolețindu-l în apă rece ori în zăpadă; d-aiu nu se lipește boala de el*. Ibid.

CĂLFĂR, *călfari*, s.m. (Învechit) Călță. *Tu și-ai tăi călfari și cei meșteri mari* (Pop.). Cpln.

CĂLI, *călesc*, vb. IV trans. (În expr.) A o căli = a da zor; a termina repede; a reuși, a definitiva. *Am călit-o (și p-asta)*. Ibid., Mzc., Spt. S. și J.

CĂLIFĂR, *călfari*, s.m. Tinăr voinic, mîndru (ca un călifar). *S-a făcut un călifar de băiat, să-l sorbi cu ochii*. Spt. S. și J.

CĂLÎT, -Ă, *căliți*, -te, adj. Izvodit, născocit. *Asteu-s porecle d-alea călițe de nea Neașă*. Spt. S.

CĂLÎT s.n. Loc. adv. Din călît = din naștere, de felul lui. *Așa a ieșit de la (sau din) călît*. Spt. S. și J., Slșt.

CĂLITURĂ s.f. = CĂLEALĂ. Spt. S. și J., Pn. L.

CĂLIU, -IE, *călti*, adj. Veșted, moale. *Lemn căltu. Am găsit niște răchită căltie, moale; se mlădie ca ceara.* Spt. S., Pn. L. Fig. **Om căltu** = moale, blajin. *Viață căltie* = viață searbădă. Ibid.

CĂLUȘ s.n. (În expr.) A-l juca călușul (pe cineva) = a-l iuji, a-l băga-n năbădăi, a-i freca ridichea. Spt. S., Pdrț., Cst.

CĂLUȘĂR, *călușari*, s.m. (La războiul de țesut) Fiecare din bețele care unesc ițele între ele; căluș, scripete. Cpr., Spt. S., Cst.

CĂMĂNĂRIT s.n. (Odinioară) Dijmă luată ca chirie de proprietarul unui cazan, din juica fabricată de cineva (de obicei 1/10); otașlină. Spt. S. și J., Cst., Crb.

CĂMĂȘUI, pers. 3 *cămășuiește*, vb. IV refl. 1. (Despre lichide) A prinde la suprafață un strat subțire de „floare” (= mucegai). *S-a cămășuit varza, trebuie curățită.* Spt. S. și J., Mgh., Mș. 2. (Despre crisalide) A se înveli, a-și face gogoasă. *Au început a se cămășui omizile.* Ibid.

CĂMĂȘUIALĂ, *cămășuieli*, s.f. 1. Pielică subțire care îmbracă pe dinafară sau căptușește pe dinăuntru anumite organe; membrană. *Cămășuiala plămînilor. Cămășuiala stomacului. Cămășuiala nasului, a gurii etc.* Spt. S. și J., Pn. L., Mș. 2. Pielică subțire care îmbracă fructele sau sîmburii. *Cămășuiala sîmburilor de nucă. Cămășuiala boabelor de strugure.* Ibid. 3. Pojghiță care se formează uneori deasupra lichidelor stătute, nevinturate. *A prins cămășuială zama de varză. A făcut oțetul cămășuială.* Ibid.

CĂMĂȘUIT, -Ă, *cămășuite*, adj. 1. (Despre lichide) Care a făcut cămășuială la suprafață. *E cămășuită varza, trebuie curățată.* Spt. S. și J., Slșt., Crb. 2. (Despre crisalidă) Învelită în gogoasă. *Gîndacii mei sînt cămășuiți mai mult de jumătate.* Ibid.

CĂMĂȘUIT s.n. Învelit. *Omizile au și început cămășuitul.* Spt. S. și J., Cc., Ctm.

CĂNOI, *cănoaie*, s.n. Augmentativul lui cană. Sm., Spt. S., Mș.

CĂNTEALĂ s.f. Faptul de a (se) cânti. *Are o cănteală și cînd îi vine o ia arazna și nu-l mai vezi pînă seara tirziu.* Spt. S., Pn. L.

CĂNTI, *căntesc*, vb. IV intranz. și refl. A (se) zăpăci, a (se) prosti, a lua cîmpii. (Ironie) *Ce (te)-ai cântit, măi, omule; ce (te)-a apucat?* Spt. S. și J., Slșt., Pn. L.

CĂNTIT, -Ă, *căntiți, -le*, adj. (Și substantivat) Zăpăcit; care o ia razna. *Unde păcatele o fi tot umblind cănlilu-ăla, că mor vitele de foame!* Spt. S., Pn. L.

CĂPĂCEALĂ s.f. sg. Acțiunea de a căpăci. *S-a făcut cazanul de căpăceală; zor că se umflă poșirca și dă pe dinafară.* Slșt., Pn.

L., Spt. S. *Lăzile care s-au umplut, luați-le la căpăceală.* Ibid., Cpr.

CĂPĂCÎ, *căpăcesc*, vb. IV tranz. 1. A pune capacul (la gura cazanului de țuică, la lăzile cu marfă etc.). *Ați căpăcît cazanele?* Spt. S. și J., Cst., Mz. *Nu căpăciți merele pînă nu le văd eu.* Ibid., Cpr., Clmn. Expr. **A-l căpăci** gura cuiva = a-l reduce la tăcere. Ibid. [Var.: **CĂPĂCUI**, *căpăcuiesc*, vb. IV tranz. Tfn.-Vl., Glbc.]

CĂPĂCÎT, -Ă, *căpăciți, -tc*, adj. (Despre lăzi, cazane etc.) Închis definitiv, astupat bine la gură, blocat. *Să fie lăzile căpăciute bine!* Cpr., C. Arg., Spt. S. și J., Cst. [Var.: **CĂPĂCUIȚ**, -Ă, adj. Glbc.]

CĂPĂCÎT s.n. = CĂPĂCEALĂ. *La căpăciutul cazanului, mă chemi. S-au făcut de căpăciut lăzile, sînt pline.* Spt. S. și J., Slșt., Cpr.

CĂPĂCITURĂ s.f. = CĂPĂCÎT. *Căpăciutura n-a fost bună; cine a făcut-o?* Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

CĂPĂCUI vb. IV v. CĂPĂCÎ.

CĂPĂCUIȚ, -Ă, adj. v. CĂPĂCÎT.

CĂPĂSTRU, *căpestre*, s.n. (În expr.) A rămîne (enlu) pe căpăstru = a fi ceva pe isprăvite, aproape gata. *A rămas calul pe căpăstru, nu-mi mai pasă.* Spt. S. și J., Mz., Brd.

CĂPĂTĂTOR, -OĂRE, *căpătători, -oare*, adj., s.m. și f. Cerșetor, pomanagiu; persoană silitoare, plictisitoare. *N-am văzut așa căpătător ca unchiașu-ăsta! Dă-i ceva la căpătătoru-ăla!* Spt. S. și J., Mz., Cpr.

CĂPĂTĂTOREĂSĂ, *căpătătorese*, s.f. = CĂPĂTĂTOARE. *Mamă, au venit niște căpătătorese la poartă.* Af., Slșt., Spt. S. și J., Mrgh.

CĂPĂȚI, *căpătție*, s.n. 1. Podval. Spt. S. 2. (În expr.) A o lua de (la) căpătii = a o lua de la început. *Iar ai de gînd să iei cearta de (la) căpătii?* Smr., Slșt., Pn. L. A lua ziuă de căpătii = a se scula de dimineață, a începe lucrul de vreme. Ibid., Spt. S. A-i face de căpătii (cuiva sau la ceva) = a termina; a ucide. *Care sofinară O veni d-afară, Care-o veni-înțli, Fă-i de căpătii* (Pop.). Ibid. A o pune de căpătii = a o lăsa baltă; a renunța. Ibid. A se bate cu eapul de nouă căpătii = a se bate de ceasul morții. Ibid. A-și face căpătii = a se rostui, a se căpătui. Ibid.

CĂPENEĂG, *căpenege* s.n. 1. Chepeng. Slșt., Spt. S. și J., Cst. 2. Fînd de căciulă sau de pălărie (cu pereji cu tot); capac. *I s-au dus streșinele de tot și tot îi mai poartă căpeneagul, așa bere cum a rămas.* Ibid. 3. Glugă. Ibid. 4. Vîrf de clăie. *A luat vîntul căpenegele la cîți.* Ibid., Cpr., C. Arg. 5. (La lampa de petrol) Căciulă. Ibid. 6. (La lampa de gălit) Piesă rotundă care se așază deasupra filului. Ibid. [Var.: **CHEPENEĂG**, *chepenege*, s.f. Ibid., Pn. L.]

CĂPITĂN, *căpitan*, s.m. Expr. A fi căpitan pe plai = a fi liber și de capul lui, a nu-i păsa de nimeni. *Cît ești flăcău, ești căpitan pe plai, băte; n-ai habar de nimeni.* Smr., Pn. L., Spt. S.

CĂPIȚ, *căpițe*, s.n. (La frâu) Căpețea. Pn. L., Mș., C. Arg.

CĂPRĂRĂȘ, *căprăruși*, s.m. Diminutiv al lui c a p r a r. (Familiar) *A venit și căprărușul lui nenicu p-acasă.* Spt. S. și J., Ptș.

CĂPRĂSCĂ, **-EĂSCĂ**, adj. (În construcția) **Tunsoare căprească** (sau **tuns căprese**) = tunsoare făcută fără pricepere, bonciogărește, scărat. Ptș.

CĂPRĂSCĂ adj. 1. (În construcția) **Ardei căprese**. Specie de ardei cu vrful lunguieț. (Substantival) *Pune și d-ăla căprescu la murături.* Mzc., Brd., Brz. 2. Fig. *Rts căpresc = ris sacadat (mlnzărat).* Ptș.

CĂPRĂȘTE adv. (Cu privire la tuns) Executat fără pricepere, cu scări, urlt, bonciogărește. *Te-a tuns căprește pe la spate.* Spt. S. și J., Mș., Cpr.

CĂPRIOR, *căpriori*, s.m. (În expr.) **A-l trage un chef să trosnească căpriorii** = a bea strașnic. Mș., Cc., Abt.

CĂPȘUNICĂ s.f. Specie de vie indigenă, al cărei fruct are miros de căpșună; vin sau struguri recoltați din această viță. Ștn., Ptș.

CĂPTUȚ, *căptușuri*, s.n. 1. Partea de la brlu în sus, la cămășile țărănești, burduf. 2. Căptușea la piepți, la umeri și la spatele cămășii. Cst., Mzc., Cpr. 3 (În expr.) **A da în** (sau **a intra la**) **căptuț** (cineva) = a da de bucluc, a o păți. Ibid. **A băga** (pe cineva) **la căptuț** = a băga pe cineva la apă; a băga la închisoare. Ibid.

CĂPTUȘI, *căptușesc*, vb. IV **Tranz.** Fig. A face un rău cuiva, a băga la închisoare; a pîri. *L-a căptușit ăla, că nu i-a dat în de bună.* Ptș., C. Arg.

CĂRĂRE, *cărări*, s.f. Defect de țesătură constnd în goluri de fire rupte din urzeală. *A țese cu cărări.* Spt. S. și J.

CĂRĂȘTENIE s.f. v. **CĂRETENIE**.

CĂRĂTOR, *cărătoare*, s.f. Butoi (de circa 30—60 vedre) cu care se cară boroghina din sat la butie sau la povarnă; servește și ca unitate de măsură. *Am băgat în butie mai bine de zece cărătoare.* Pn. L., Spt. S., Ca.

CĂRBUNE, *cărbuni*, s.m. (În construcția) **Cărbune stins** = om închis, tăcut, ascuns; șiret, viclean. *Cărbunele stins arde mai rău ca cel viu.* Pn. L., Lnl. S. și J.

CĂRCĂLĂ, *cărcăli*, s.f. 1. Cărcăleală. *Asta e cărcală, mă, bătaie de joc, nu lucru de ispravă.* Cpr., Sc., Vl. 2. (Depreciativ) Om care își bate joc de muncă, care nu face lucru ca lumea. *O cărcală de om.* Ibid. [Var.: **CIRCĂLĂ**, *ctrcăli*, s.f. Ibid.]

CĂRCĂLEALĂ, *cărcăleli*, s.f. Lucrare de mltuială, rasoleală; mizgăleală, cășcăleală, năcărcălitură. *Ce cărcăleală de arătură!* Cpr., Rd.-Șc., Alb. [Var.: **CIRCĂLEALĂ**, *ctrcăleli*, s.f. Ibid.]

CĂRCĂLI, *cărcălesc*, vb. IV **Tranz.** = **CĂȘCĂLI**.

CĂRĂL interj. (Imperativ) (În construcția) **Cărel potcea** = șterge-o, cară-te, ia-o din loc!; mașir! Spt. S. și J., Big.

CĂRETENIE, *căretenii*, s.m. și f. (Depreciativ) 1. Om de nimic, care nu se ține de cuvint, mincinos, păcătos, nemernic. *Urtă căretenie de om ca ăsta, n-ai văzut cît lumea!* Cpr., Sc., C. Arg. 2. Copil mic, schilav, urlt, pocit; snamenie, arătare, monstru. *E o căretenie de copil.* Ibid. 3. Copil răutăcios, neascultător, zurbagiu. *Fugi mă căretenie, că mă dai de polcă!* [Var.: **CĂRĂȘTENIE**, *cărăștenii*, s.f. Brșt., Brd., Cst.; **CĂREȘTENIE**, *cărăștenii*, s.f. Ibid., Cpr.]

CĂREȘTENIE s.f. = **CĂRETENIE**.

CĂRĂ, pers. 3 sg. *cărăște*, vb. IV. 1. **Tranz.** și refl. (Despre lemn) A fi ros de cari, a fi găurit. *Mi (s-)a/cărit butia.* Pn. L., Spt. S. și J. 2. Refl. (Despre dinți) A se caria. *S-a cărit o măsea, trebuie plombată.* Ibid., Mzc., Ptș.

CĂRNĂRAIE s.f. Cărnărie. *E hala plină de cărnăraie.* C. Arg., Ptș.

CĂRNICĂ s.f. Cărnici.

CĂRNOTEIE, *cărneți*, s.f. 1. Carne de calitate proastă; pielotei, zgirciuri. *Ce cărneți mi-ai dat aicea?* C. Arg. 2. Piele care atîrnă sub bărbie, la gît sau de pe obraji, la oameni care au slăbit; pieloteie. Ibid., Mș., Șlșt., Spt. S.

CĂRPENIȘTE, *cărpeniști*, s.f. 1. Pădure de carpeni; cărpeniș. 2. Loc care a fost acoperit cu carpeni și s-au tăiat; curățătură (de carpeni). *Băgați vilele pe cărpeniște, că au ce ciocoli.* Spt. S. și J., Smr., Pdr., Cpr.

CĂRĂRIE, *cărării*, s.f. 1. Mulțime de cărți. *Cărărie ce am văzut la băialul ăsta, m-a speriat!* Smr., Mș. 2. Învățătură. (Depreciativ) *Ce ălta cărărie pe capul lui, ce o să-l fac popă?* Ibid.

CĂRĂRĂ, **-Ă**, adj. v. **CRUNT**.

CĂRĂȚĂ, *cărățe*, s.f. (În expr.) A (se) strica (sau a se rupe) **căruța** = a) a se isca neînțelegeri (Intr-o țovărășie), a rupe relațiile (cu cineva), a strica prietenia; b) (despre copii; ironic) a se porni repede pe plins, a o rupe de plins, a plinge cu hohote. *Mititelul cum te-ai uitat la el, a și rupt căruța.* Spt. S. și J., Smr., Sm. A se rupe **căruța** în mijlocul drumului (sau, ironic, **drumul în mijlocul căruții**) = a da de bucluc, a fi la mare nevoie, a se afla în incurcătură. Ibid. A pierde (sau a seăpa) **căruța** = a scăpa o ocazie favorabilă. Spt. S., Bcl., Bș., Ngrș. A se ține de **căruță** = a fi la curent; a merge bine (cu serviciul, cu

școală etc.). Ibid. **A îndrepta căruța** = a reveni la normal, a merge bine. Ibid. (Prov.) **S-a dus căruța** (eu boi eu tot), se spune cînd cineva a intrat într-un bucluc mare sau a pierdut o ocazie favorabilă. Ibid.

CĂSCĂ, *casce*, vb. I tranz. (În expr.) **A căsca gura** (la cineva) = a te ruga de cineva, a cere ceva. *Aici n-ai nici la cine să caști gura!* Uda, Ung., Pn. L., Spt. S.

CĂSCĂLĂU, *căscălăi*, s.m. Poreclă ce se dă unei persoane care stă tot timpul „gură-cască”; căscău, căscău, nătăfleț, prostălău. Enl., S. și J., Cmgș., Glbc.

CĂSCĂLICĂ s.m. (Ironie) Diminutiv al lui căscălău; gură-cască; nătăfleț. Glbc., Cpr., Șc.

CĂSCĂLICI s.m. = **CĂSCĂLICĂ**. C. Arg.

CĂSCĂLIT, -Ă, *căscăliti*, -te, adj. Care e gură-cască; nătărău, neghiob, uituc, căscău. *E cam căscălită fata asta și-a uitat cusătura la fintină*. Cpr., Tgv., C. Arg. (Substantivat) *Unde s-or fi infundat căscăriții ăia?* Ibid. [Var.: **CĂSCĂRIT**, -Ă adj.]

CĂSCĂRIT, -Ă, adj. v. **CĂSCĂLIT**.

CĂSCĂU adj. Distrat, uituc, neatent; hăbăuc, neghiob; gură-cască, căscăund. *Nu mai fi așa căscău, băiețe, că era să calci fetița cu bicicleta*. (Substantivat) *Mă, căscăule, uită-te pe unde mergi!* Bsvl., Drgn., Spt. S., Ptș.

CĂSCĂULEA s.m. art. Epitet depreciativ dat unui om neatent; gură-cască, căscău, nătăfleț. Brdl., Șfn.

CĂSŌI s.n. Augmentativ al lui casă; casă făcută fără gust, mare și otova, ca o magazie, Spt. S. și J., Pdr.

CĂSTĂNEĂ, -ICĂ, *căstănele*, s.f. Diminutiv al lui castană. *Adunați căstănețele de pe jos, să le dăm la capre*. Ptș., Drgș.

CĂSTORŌI, *căstorese*, vb. IV refl. Căsători. Spt. S. Cst. *Mi-am căstorit copiii, am rămas numai eu baba, ca pe tîncețe*. Pn. L., Mze. Spt. S.

CĂSTORŌIT, -Ă, *căstoriti*, -le, adj. Căsătorit. *Am o fată căstorită*. Spt. S. și J., Mgh.

CĂSCĂLEĂLĂ, *căscăleli*, s.f. I. Lucrare de mîntuială, făcută în pripă; rasoleală, cărcăleală. *Ce căscăleală e astu meștere?* Spt. S. și J., Brlg., C. Arg. [Var.: **CŌSCĂLEĂLĂ** s.f. Cpr., Vl. Dn., C. Arg.]

CĂSCĂLŌI, *căscălesc*, vb. IV tranz. A face ceva în fugă, a-i da peste ochi, a mermeli, a rasoli. *A căscălit-o și-a tulit-o*. Spt. S. și J. Cpr. [Var.: **CŌSCĂLŌI**, *căscălesc*, vb. IV tranz.]

CĂSCĂLŌIT, -Ă, *căscăliti*, -te, adj. Făcut de mîntuială, repede, dat peste ochi; mermelit, cărcălit, rasolit. *Desen căscălit. Pereți căscăliți. Arătură căscălită*. Spt. S. și J., Mze., Brșt. [Var.: **CŌSCĂLŌIT**, -Ă, adj. Ibid.]

CĂSCĂLITURĂ, *căscălituri*, s.f. = **CĂSCĂLEĂLĂ**. Spt. S. și J., Rscș., Cpr.

CĂTĂTOR, *cătători*, s.m. v. **CĂUTĂTOR**. Cpr., Drgș. Spt. S.

CĂTRĂNEĂLĂ, *cătrăneli*, s.f. Acțiunea de a (se) cătrăni; chef, beție. *S-au adunat, s-au dat la cătrăneală?* C. Arg.

CĂTRĂNŌI, *cătrănesc*, vb. IV refl. A se chefuli, a se chercheli. *Mă, da știu că v-ați cătrănit bine aseară*. C. Arg., Cst., Drgș.

CĂTRĂNŌIT, -Ă, *cătrăniți*, -te, adj. Amieșit de băutură; chiaun. *Al meu a venit cătrănit de pe la cazane*. Spt. S., Pn. L. Cc.

CĂTRĂNŌIT, s.n. = **CĂTRĂNEĂLĂ**.

CĂTĂŌI vb. IV, v. **CĂTĂNI**.

CĂTĂIĂLĂ, *cătăieli*, s.f. v. **CĂTĂNEĂLĂ**.

CĂTĂIŌIT s.n. = **CĂTĂIĂLĂ**. *M-a omoril cu cătăitul; loată ziua cătăie*. Spt. S. și J., Șfșt. Mș.

CĂTĂL, *căței* s.m. (În expr.) **A avea cătăl la cap** = a innebuni sau a face pe nebunul. *Ce și-e omule? Ce, ai căței la cap?* Spt. S., Pn. L. **A-i face** (cuiva) **cătăl la cap** = a bate la cap, a pisălogi. Ibid. **A pune cățelul** (la ceva) = a împiedica accesul, la ceva (incuind cu lacăt etc.). *I-am pus cătălul la țuică*. Ibid.

CĂTĂLĂREĂLĂ s.f. = **CĂTĂLĂRIE**. Ptș.

CĂTĂLĂRI, pers. 3 *cătălărește*, vb. IV refl. (Despre clinii) A se împerechea; (despre cățele) a prinde pui. Cpr., Spt. S., Brșt., Mze.

CĂTĂLĂRIE s.f. Împerechere a clinilor; fig. dezmat. Lnl., Spt. S., Cpr.

CĂTĂLĂRIŌITĂ, *cătălărite*, adj. (Despre cățea) Care a fost dată la ciine; care a luat plod. Spt. S. și J., Mze., Cpr.

CĂTĂLĂRIŌIT s.n. = **CĂTĂLĂREĂLĂ**. *Braica e în cătălărit*. Ptș., Șfșt., Smr.

CĂTĂNEĂLĂ, *cătăneli*, s.f. Faptul de a cătăni; cicală, dojană, ceartă. *Mi s-a luat de atita cătăneală*. Mș., Vl. M., Mș. [Var.: **CĂTĂIĂLĂ**, *cătăieli*, s.f. Spt. S. și J., Pn. L.]

CĂTĂNŌI, *cătăn*, vb. IV. 1. In tranz. (Despre clinii) a lătra (uneori) degeaba. *Cătăne la mărăcini* (sau la stele) *javra*. Spt. S. și J., Mze., Brșt. 2. (Despre meliță) a țicăni. *Cătăne o afurisită de meliță, de-ți sparge urechile*. Ibid. 3. Tranz. Fig. (Despre camere) A pălăvrăgi, a certa, a cicăli; a droji. *Mă cătăne, ciecă să-i dau boii*. Ibid. Expr. **A cătăni** (pe cineva) la cap = a bate (pe cineva) la cap. Ibid. [Var.: **CĂTĂŌI**, *cătăi*, vb. IV. Ibid.]

CĂTĂŌUN, *cătăuni*, s.m. I. Om lacom, hrăpăreț, apucător, cațanon. Spt. S., Brlg., Bl., Ngrș. 2. Om care pălăvrăgește, strigă, cătăne toată ziua fără rost, care e mereu nemulțumit. *Mă, cătăune, mai potolește-te odată!* Ibid.

CĂTEĂ, *cățele*, s.f. I. Expr. **A-l du cățeanu** (pe cineva) = a) a-l răsturna; b) a-l lua la rost. Cpr., Alb. **Leagă cățeanu**, se zice cînd

cineva cățane mereu din gură, cicăle fără rost, devine nesuferit. Ughn., Bscv.

CĂUTĂ, *caut și cat*, vb. I refl. (În expr.) (Mai ales despre bătrâni) A-și căuta-n pungă = a se cocoșa, a merge anevoie, tirșit; a se dă-răpăna, a fi „pe ducă”. *Iși caută-n pungă unchiușul; nu mai are mult!* Slșt., Pn. L., Mș.

CĂUTĂTOR, *căutători*, s.m. (În construcția) Căutător de casă = persoană care merge în pețit; pețitor. *I-au venit căutători de casă.* Slșt., Mzc., Cpr. [Var.: **CĂTĂTOR**, *cătători*, s.m. Ibid.].

CE pron. (În expr.) Ce și ce = cit de cit, cit de puțin. *Două, trei prune de-aș avea, mi-aș mai astimpăra foamea, ce și ce!* Spl., Slșt., Brșt., Cst. Ce, nece = indiferent ce; se zice cînd cineva ascunde, ocolește, nu vrea să spună despre ce e vorba. — *Ce e frate, ce s-a-n-timplat?* — *Ce, necă!* s-a dus! Ibid.

CEA interj. (Substantivat, în expr.) A ține pã cea (sau pã ceala) = a) a ține pe dreapta; b) (fig.) a nu se abate cineva din linia dreaptă, a fi corect. Spl. S. și J., Mș., Sl. A fi și de hăis și de cean = a duce tot greul de unul singur; a fi siciit de toți, în toate părțile. A da tot în al de cean = a bate tot pe cel care trage, a sili la efort tot pe cel care muncește. Ibid., C. Arg. [Var.: **CEĂLA** interj.].

CEACĂ adv. v. **CEANCĂ**.

CEACIL, -IE, *ceacii*, adj. (Despre lucruri) Bont, eiont, locit, știrb. *Coasă ceacție. Sapă ceacție.* Spl. S., Ngrș., Cst.

CEAF interj. (Repetat) Onomatopoeie care imită zgomotul pe care-l fac porcii cînd mînincă; (p. e x l.) clefăiul oamenilor care mînincă zgomotos. Spl. S., Pn. L.

CEAFĂ, *cefe*, s.f. 1. (În expr.) A o lua la ceafă (sau a-l lua ceafa foe) = (despre copii) a minca bătaie. Spl. S. și J., Smr. Nu mă mînlneă-n ceafă, se zice cînd cineva nu are încredere în cineva sau în spusele cuiva. *Mi-a promis cile-n lună și-n soare, dar ... nu mă mînlneă în ceafă; e lăudăros, îl știu eu.* Ptș., Cst. 2. (La joagărul de apă) Piesă de lemn care intră în construcția jugului. Cpr., Slte.

CEAICĂ adv. v. **CEANCĂ**.

CEĂLA interj. v. **CEA**.

CEAMUR s.n. = **CIUMUR**.

CEAMUR, -Ă, *ceamuri*, -e, adj. Amărit, supărat, îmbufnat, posomorit, indispus. *Am fost pe la ei, erau ceamuri amîndoi, se certaseră.* Spl. S., Lnl. S.

CEANCĂ adv. (Cu funcție de verb personal) Cuvînt care exprimă (la pers. 1) o intenție, o dorință. *Ceancă să merg și eu cu ocazia voastră. Ceancă te duci tu, imi luai și mie drumul din picioare.* Spl. S. și J., Brșt., Bt., Ngrș. [Var.: **CEĂCĂ** adv. (cu valoare de verb, la pers. 3); **CEĂICĂ** adv. (cu val. de verb, la pers. 2);

CEĂCĂ adv. (cu val. de verb unipersonal), cf. cică. Ibid.].

CEAPRĂZ, *ceapraz* și *ceaprazuri*, s.n. 1. Deschidere a dinților ferăstrăului, făcută prin „ceaprazare”. *Ferăstrăul nou, așa cum iese el din fabrică, n-are ceapraz.* Ctmm., Sltr., Cst. 2. Unealtă de ceprazuil, dințar. Ibid. [Var.: (ad. 2), **CEOPRĂZ**, *ceopraz* și *ceoprazuri*, s.n. Sltr., Mș.].

CEAPRAZĂRE s.f. Acțiunea de a ceaprază. *Deschizătura zimților la fierăstrău se face prin ceaprazare numai de un meșter.* Spl. S., Sltr., Bsvl.

CEAPRAZĂ, *ceaprazesc*, vb. IV tranz. A deschide puțin în afară dinții ferăstrăului cu ceaprazul, a-i da ceapraz. *Am luat un ferăstrău nou și vreau să-l ceaprazesc.* Slșt., Cmgș., Cst. [Var.: **CEAPRAZUI**, *ceaprazuiesc*, vb. IV. Ibid.].

CEAPRAZIT s.n. = **CEAPRAZARE**. *Dă-l la ceaprazil, că nu mai taie.* Spl. S. și J., Mzc.

CEAPRAZUI vb. IV v. **CEAPRAZI**.

CEARĂP, *cearapi*, s.m. Ciorap. Expr. A ține banii la cearap = a economisi, a păstra. Sm., Ptș., Chr., C. Arg.

CEĂRĂ s.f. (În expr.) A fi eu nasul de ceară = a fi susceptibil, a se supăra din nimic; a fi nervos, supăricios, sensibil. Cpr., C. Arg., Brlg.

CEAS, *ceasuri*, s.n. (Familiar, în construcția) Censu-âl bătrîn (sau al bun) = formulă amicală de salut între persoane apropiate. Ptș., Rm. V. (În expr.) A du (cuiva) la ceas cite o linguriță = a sicii. Ibid.

CEĂTĂ s.f. (Ironie, în expr.) A fi (sau pare-ar fi) din ceata lui Baboi = a fi neserios, neisprăvit, zăpăcit. Spl. S.

CEBĂLUI, *cebăluiesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. (Despre rufe, haine etc.) A izini, a mozoli, a murdări. *Mi-au cebăluit casa.* Cpr., Slte. 2. Tranz. A silui (o femeie). Ibid. 3. Refl. (Despre fructe) A se terciui. Ibid.

CECĂ adv. (Familiar) Cică. *A venit (gon-gonea), cecă să-i dai niște parole.* Slșt., Brlg

CEFĂR, *cefare*, s.n. Partea de sus a jugului, care stă pe ceafa boilor; ceafă. Spl. S.

CEFĂI, *cefăi*, sv. IV intranz. 1. (Despre porci) A face ceaf-ceaf cînd mînincă. Smr., Spl. S., Lnl. S. 2. (Despre oameni) a minca urît, zgomotos. Ibid.

CEFĂLĂLĂ, *cefăli*, s.f. Acțiunea de a cefăi; cefăit. Lnl. S., Cmgș., Spl. S.

CEFĂIT s.n. = **CEFĂLĂLĂ**. *D-aici s-aude cefăitul porcilor.* Spl. S. și J. Cpr., Cmgș.

CEL, *celesc*, vb. IV tranz. A căli, a prăji. Cpr., Spl. S. și J., Pn. L.

CELÎU, -IE, *celii*, adj. Frumos, plăcut, atrăgător. *Baba mea frumoasă nu e, Dar cu vorba ei celtie, Ca un cîntec te mîngie (Pop.). Dragi*

mi-au fost ochii celli, Culeușiți pe căpălli (Pop.). C. Arg.

CENT s.m. 1. Instrument cu care se măsoară procentul de alcool pur al țuicii. *Să vii cu centul tău, să vedem cîți cenși are țuica mea.* Spt. S. și J., Cmgș., Cst. 2. Fiecare din semnele care indică pe aparat procentul de alcool. *Țuica mea are 36 de cenși.* Ibid.

CENTŪI, *céntui și centuiesc*, vb. IV tranz. A stabili, cu ajutorul centului, procentul de alcool pur dintr-o băutură alcoolică, în special țuică. *Mi-au centuil țuica, au gâsil-o de 38 de cenși.* Spt. S. și J., Mș., Cpr., Sc.

CEOPRĂZ, *ceoprace și ceoprazuri*, s.n. v. **CEAPRAZ**. Sltr., Mș.

CER, *ceruri*, s.n. (În expr.) A so uita în cer și-n pămînt = a) a sta degeaba; b) fig. a rămîne dezorientat; a rămîne dezamăgit, descurajat. *Mă uitam în cer și-n pămînt și nu știam încotro s-o iau, de ce să mă apuc; așa eram de amărît.* Spt. S. și J., Mgh., Cst. A avea păr (sau țepi) în cerul gurii = a fi rău de gură, a fi nesuferit. Ptș. A avea (sau a fi) negru în cerul gurii = a fi nesuferit. Ptș.

CERBĂN s.m. Bou de culoare neagră sau care bate în culoarea cerbului. *Na, Cerban!* Hăis. *Cerban!* Cpr., Brst., Tgv.

CERCĂL, *cercei*, s.m. 1. Belciug ce se pune la ritul porcului ca să nu rime. Spt. S. 2. (În expr.) A-i pune (sau n-i atîrna) (cuiva) cerceelul (sau belciugul) de nas = a ține de scurt pe cineva, a stăpîni, a înfrina. Spt. S. și J., Smr.

CERCELĂT, -Ă, adj. v. **ÎNCERCELAT**.

CERCŪI, *cercuiesc*, vb. IV tranz. 1. A pune sau „a bate” cercuială pe pereții caselor sau pe tavane, pentru a ține tencuiala. Spt. S. și J., Mgh., Cpr., Ddl.

CERCUIĂLĂ, *cercuieli*, s.f. (Cu sens colectiv) Șipci de brad sau nuiete despicate (mai ales de plop), care se bat în curmeziș, peste ostrețele unei binale sau pe tavane, pentru a fixa tencuiala. Spt. S., Slșt., Ddl., Cpr.

CERȘEĂLĂ s.f. = **CERȘIT**. A umbra cu cerșeala. *A trăi din cerșeală.* Spt. S. și J.

CETĂȚIE, *cetații*, s.f. Citație. Cpr., Slșt., Smr.

CHIEF, *chefuri*, s.n. 1. (În expr.) A-i sări (sau a-i trece) cheful = a) (despre plante) a se trece din copt, a se scutura; b) (despre culturi) a nu se dezvolta la timp, a rămîne în urmă, a întîrzia; c) (despre tineri) a rămîne necăsătorit. Spt. S. și J., Pn. L. 2. (Exclamativ) Chef! Se zice cînd strănută cineva sau cînd răstoarnă paharul cu vin pe masă, înmoaie degetul și se unge pe frunte, ca să piară ne-cazul. Cpr., C. Arg.

CHEFNEALĂ, *chefni*, s.f. 1. Strigăt caracteristic clinilor de vînătoare; chefnitură, chefnel. Pn. L., Cpr., Brlg. 2. (Ironic) Strigăt ascuțit

de femeie sau de copil; cicăleală. A gâsil-o chefneala, pe nimezi, în toiul căldurilor. Ibid.

CHEFNET, *chefnele*, s.n. = **CHEFNEALĂ**.

Chefnele v-a gâsil, mă? Spt. S. și J., Mzc. **CHEFNITURĂ**, *chefnituri*, s.f. Chefneală, chefnel. *Lăsați chefniturile și culcași-vă, haida! M-am săturat de chefniturile tale; plec să nu te mai aud!* Spt. S. și J., Cpr., Cmgș.

CHIEIE, *chei*, s.f. 1. (În expr.) A-i lăsa cuiva cheia la mină = a-i da mină liberă, a-i acorda toată încrederea. Spt. S. A suci cheia = a schimba vorba, a lua altă atitudine; a-și lua vorba îndărăt. Ibid., Cpr. 2. (La construcții) Colț unde se îmbucă temele, grinzile, ostrețele. *Vezi merge linia la cheie?* Ibid. 3. Legătura pereților cu grinzile pe care se așază grinzile pe care se așază cosoroabele și căpriorii. *Am ajuns cu casa la cheie.* Ibid. 4. Grinda din coama unei binale, pe care se fixează căpriorii, coama. Ibid.

CHIEL s.m. (În expr.) A rămîne (sau a se alege) eu tichia ehelului = a nu se alege cu nimica, a rămîne mofluz, a-și bate capul degeaba. C. Arg.

CHIELCIŪG s.n. v. **CHIELȘUG**.

CHIELĂIE, *cheli*, s.f. (În expr.) (Ironic) A-i veni pe ehello = a-i veni cuiva o trăsnaie, o toană, un capriciu; a i se năzări ceva; a-i sări țandăra din senin. *Ce ți-e, omule; ce n-ai? Ți-a venit așa pe chelie? Așa-mi vine mie pe chelie cîte una.* Ptș., Ughn., C. Arg., Ptș.

CHIELȘUG s.n. 1. Abundență, belșug. *Chelșug de struguri ca estimp, nici c-a mai fost de multă vreme. S-a născut în chelșug.* (Adverbial) *Are bani chelșug.* Spt. S. și J. 2. Loc. a d v. De chelșug = de ajuns. *Aș pleca la Cîmpulung, N-am parole de chelșug* (Pop.). Ibid., Bș.-Ngrș. Din ehelșug = din moștenire, din berechet, din cheag vechi. *A făcut din chelșug tot ce-a făcut.* Ibid. [Var.: **CHIELCIŪG** s.n. Spt. S. și J., Smr.]

CHELTELĂȘ, *chelleiașc*, s.n. Diminutiv al lui chelțeu. *Da-că vrei să-mi dai și mie cu-mprumut un chelleiaș-două de porumb.* Cpr., Sltr., Cn.

CHELTĒU, *chelteie*, s.n. 1. Coș mare, cu două urechi, în loc de toarte, făcut din nuiete de alun, despicate și trase la cuțitoaie; paner, coș. Cpr., Tgv., Sltr. 2. Conținutul unui chelțeu. *Dă-mi un chelțeu de porumb.* Ibid. [Var.: **TELTEŪ**, *telleie*, s.n. Ibid.]

CHEPENEĂG s.f. v. **CĂPENEAG**.

CHERBĂLĂ, *cherbălez*, vb. I tranz. A alcătui ceva din bucăți, a înjgheba. *Mi-am cherbălat o căruță din nou. Și-a ncherbălat bine gospodăria, băiatul!* Spt. S. și J., Mrgș. Cst. [Var.: **CHERBELĂ**, *cherbelez*, vb. I. Mzc.; **ÎNCHERBELĂ**, *incherbelez*, vb. I. Cpr., Mzc.]

CHERBĂLĂTURĂ, *cherbălături*, s.f. Legătură bine strînsă cu sfoară, de jur impre-

jurul unui obiect. *Cc-attla cherbălătură la pachetu-ăsta?* Slșt., Spt. S., Cst.

CHERBĂREĂȚĂ s.m. Poreclă dată cuiva (mai ales unui copil) lipsit de energie, mollu, firav; papă-lapte. *Puiul mamei cherbăreață, S-a sculat de dimineață; Toată ziua-i vine greață* (Pop.). Spt. S. și J., Cst.

CHERBELĂ vb. I v. **CHERBĂLA**.

CHÉRCHELITĂ s.f. Expr. A fi (sau a se face) cherehelițu = a fi beat (sau a se îmbăta) criță. Mș., Smr., Spt. S. [Var.: **CHÉRCHERITĂ** s.f. Cpr.].

CHÉRGHERITĂ s.f.v. **CHERCHELITĂ**

CHERESTEĂ, *cherestele*, s.f. (În expr.) A se uita (cineva) la (sau a se lua după) cheresteaua obrazului = a se uita cineva la cinstea sau la obrazul persoanei cu care are de-a face, a ține cont. Cpr., Alb; C. Arg. A rămîne la cheresteaua obrazului = a rămîne, a lăsa la apreciere. Ibid. A se prinde pe cheresteaua obrazului = a face prinoare, fără precizarea obiectului, la aprecierea partenerului. *Hai să facem un iadeș pe cheresteaua obrazului*. Ibid.

CHERLĂU interj. (Repetat) Cuvînt care redă strigătul de durere pe care îl scoate cinele cînd este lovit. Spt. S. și J.

CHERLĂI, *cherlăi* și *cherlăiesc*, vb. IV intranz. (Despre copii) A se juca zgomotos, a face gălăgie mare. *Ce cherlăiși așa, măi, c-ai speriat lumea!* Mș. Sm., Pn. L. 2. Tranz. A bate rău un copil, a-l face să țipe. *Mi fi l-am cherlăit cu, să-i dea hoinăritul prin piele*. Spt. S. și J., Cst. [Var.: **CHERLĂLĂI**, *cherlălăiesc*, vb. IV. Ibid.]

CHERLĂIALĂ, *cherlăieli*, s.f. 1. Schelălăială. Mș., Spt. S., Pn. L. 2. Țipăt de copil mic; joc zgomotos de copii; hărmălaie, bătaie. *Ce cherlăială e aia pe voi, mă?* Ibid. [Var.: **CHERLĂLĂIALĂ** *cherlătăieli*, s.f. Ibid.]

CHERLĂIT¹, s.n. = **CHERLĂIALĂ**. *M-au asurzii copiii ăștia cu attla cherlăit*. Spt. S. și J., Smr., Pdr. [Var.: **CHERLĂLĂIT** s.n. Ibid.]

CHERLĂIT², -Ă, *cherlăiți, -te*, adj. (Despre copii) Care plînge într-una; scvrit. *Ce copil cherlăit; s-a învîțat așa!* (Substantivat) *Ce n-ai, mă, cherlăitule; de ce plîngi?* Spt. S., Mș., Brlg.

CHERLĂITURĂ, *cherlăituri*, s.f. = **CHERLĂIALĂ**. Pn. L.

CHERLĂLĂI vb. IV v. **CHERLĂI**.

CHERLĂLĂIALĂ s.f. v. **CHERLĂIALĂ**.

CHERLĂLĂIT s.n. v. **CHERLĂIT**.

CHERTĂI, *cherțăi* și *cherțăiesc*, vb. IV. 1. Intrans. (Despre șoareci) A chițăi. Mș., Smr., Brșt. 2. Refl. (Despre copii) A chicoti, a se juca. *Ia culcați-vă, mă, nu vă mai cherțăiți acolo*. Ibid. 3. Tranz. A bate un copil făcîndu-l să țipe. *Mi se pare că vrei să le cherțăi eu, nu te-am mai cherțăit de mult*. Ibid., Pn. L., Spt. S.

CHERTĂIALĂ, *cherțăieli*, s.f. Chițăit, cherțăitură.; p. ext. strigăt de copil, țipăt; chicot. *Mă ce cherțăieli sînt alea; nu vă mai astîmpărați o dată?* Mș., Pn. L.

CHERTĂIT s.n. = **CHERTĂIALĂ**. Spt. S. și J., Pn. L.

CHERTĂITURĂ, *cherțăituri*, s.f. = **CHERTĂIALĂ** Smr., Mgh., Ugbn.

CHÉSTIE, *chestii* și *chestiuni*, s.f. 1. Loc. a d v. Ca chestie = de formă, din curiozitate. *Am zis și eu așa, ca chestie; nu ca interes, nu că doară*. Cpr., Tgv., Urlș. (Interogativ) *Ca ee chestie? = ca ce interes? ce zor am eu? Să mă duc eu la ... Ca ce chestie, ce, am văzut pe mama?* Ibid. C. Arg. 2. (Familiar) Chestiuni și daraveli = afaceri mărunte. *Ce-ai la oraș? Hea, chestiuni și daraveli*. Ibid.

CHEUNĂ, pers. 3 sg. *cheună*, vb. I intranz. (Despre copii) A face cheau, cheau (la vînătoare). *Cheună copoaica de hăue pădurea; a dat de urmele vînatului*. Slșt., Spt. S. și J.

CHEUNĂȚ s.n. Acțiunea de a cheuna. *I-am auzit eu cheunatul*. Pn. L., Cpr.

CHIABUREALĂ s.f. = **CHIABURIE**.

CHIABURIE s.f. (Ieșit din uz) Starea de chiabur; bogăție, avere. Expr. A da de ehlaburie = a se procopsi; (ironic) a o păți, a da de dracu. Cpr., C. Arg., Plș.

CHIABURIT, -Ă, *chiaburiți, -le*, adj. (Ieșit din uz) Care a devenit chiabur; închiaburit. Mș., Plș.

CHIAF interj. Onomatopee care redă strigătul pe care-l scoate cinele de vînătoare cînd aleargă chefnind după vînat. Mș., Smr.

CHIAȚ, -Ă, *chianți, -te*, adj. Care umblă handra, zămatic, fără căpălii; capiu, zăpăcit, nebun, cant. (Substantivat) *Chiantu-ăla de băiat iar a tulit-o*. Spt. S., Pn. L. [Pronunțat monosilabic.]

CHIAȚALIU, -IE, *chiantalii*, adj. Zurliu, aiurit, nebun; chiantaur. Spt. S.

CHIAȚAUR, -Ă, adj. = **CHIAȚ**.

CHIAȚ, *chianțuri*, s.n. Ripă, șanț; colț de stîncă. Spt. S., Dmn., Smr. *Din pichet plnă în pichet, Eu iau chianțurile-n piept* (Pop.). Ibid. Expr. A da din chianț în chianț și din colț în colț = a se zbate fel și chip, a se frămînta. Ibid. A umbla-n chianțuri = a umbla aiurea, a pierde vremea. Ibid., Pn. L.

CHIARLĂU interj. Cherlau. Spt. S.

CHIAUN, -Ă, *chiauni, -c*, adj. 1. Amețit de băutură; chereheliț; buimac, nedormit. Spt. S., Bdș., Sm. Cst. 2. Aiurit, zăpăcit; capiu, cant, tulnic. (Substantivat) *Mă, chiaunule, ori îți bagi mîștile-n cap, ori te duci de la casa mea!* Ibid. Expr. A-l lăsa cheaun (din palme) (pe cineva) = a-l bate rău; a-l zăpăci în bătaie. Ibid.

CHECHIRÉZ s.n. (În expr.) Ce mai chihirez gileava? = ce mai tura-vura; ce atla tărăboi, ce atla gălăgie (sau vorbărie de po-mană)? Pn. L. Plș.

CHICIRĂ s.f. Chiciură. C. Arg., Cpr.

CHICURÓS, -OĂSĂ, chiciuroși, -oase, adj. 1. Plin de chiciură; rece, aspru. *E o vreme chiciuroasă, nici nu-ți vine să ieși afară.* Spt. S., Pn. L., Brșt. 2. F i g. (Despre oameni) Care e sucil, sgrcit, avar. (Substantivat) *La chiciuroșu-ăla degeaba te duci; nu te lipești de el să moară naiba!* Ibid.

CHIFNÍ vb. I v. CÍFNI

CHILABĂ s.f. 1. (Și în construcția) chilabuua țigănească. Horă vioaie, sprintenă, caracteristică pentru iuțea cu care e jucată. *S-a încins o chilaba îndrăcătă, numai de flăcăi.* Spt. S., Slșt., Brșt. 2. Petrecere mare cu lăutari; chet. *Trei zile încheiate nu s-a spart chilabaua de la Bănăni.* Ibid. 3. Ceartă, tărăboi. *Ce chilaba a mai fost, mă, ieri seară, în mahalaua voastră?* Ibid. 4. Dezordine, harababură. *Ce chilaba e asta, răitor, ați întors casa pe dos.* Ibid.

CHILIPİR, chilipiruri, s.n. (În expr.) A se arunca în chilipir = a profita. Ptș. *Ca ee chilipir? = ce interes, ce zor am? Ca ce chilipir s-o fac eu și nu el? E treaba lui.* Ibid. (Ironie) A da (cineva) de chilipir = a da de necaz, a căpăta o boală neprevăzută; a intra în bucluc. *A dat de chilipir cu nebuna.* Ibid. **Chilipir** de om pe jos = afacere proastă, necaz, belea. Pn. L.

CHILOPÁSTE s.f. Năpastă. Expr. A cădea chilopaste pe cupul euiva = a veni pe neașteptate, a incomoda; a cădea vrînd-nevrînd în sarcina cuiva. Mș., Cst., Slbz.

CHÍMBRICĂ s.f. = Chembrică. Spt. S.

CHINĂ, chine, s.f. Chinină. *Am luat niște chină de friguri.* Sm., Mș., Spt. S.

CHIOARDA s.f. art. (În expr.) A face cu chioarda = a face semn cu coada ochiului. Vl. R., Plș. A umbla cu chioarda = a umbla cu vicleșuguri, a umbla cu șoalda, a trage chiulul. Ibid. Spt. S.

CHIOFTEĂ, chioftele, s.f. 1. Chiftea. C. Arg. 2. (Ironie) Femeie grasă sau dezmațată. Ibid.

CHIOBALÍU, -IE, adj. Care nu vede bine, chiomb. Spt. S., Pdr. [Var.: **CHIORBALÍU, -IE**, adj. Ibid.]

CHIOBĂÍ, chiombăi și chiombăiesc, vb. IV refl. și în tranz. A se sili, a se căzni, a se trudi; a migăli. *Cite un ceas (se) chiombăie pînă să bage un fir pe urechile acului.*

CHIOBĂÍALĂ s.f. Faptul de a (se) chiombăi; vedere slabă, mișcare greoaie, lucrare migăloasă. *Atla chiombăială ca pe ia asta, de speriat!* Spt. S., Smr., Pdr.

CHIOBĂÍȚ, -Ă, chiombăiți, -te, adj. (Și substantivat) 1. Care nu vede bine. Mș., Spt. S., Brșt. Vd. 2. Care nu e atent; nătăflet, bleot.

Ibid. 3. Care se mișcă anevoie sau lucrează încet: mocoșit. Ibid.

CHÍOMBEA s.m. art. Poreclă dată unei persoane mioape, sașii sau care se mișcă anevoie. Spt. S., Vl., Mș.

CHIONC¹ interj. (Adesea repetat) Onomatopee care imită chioncăitul curcilor. Pn. L., Smr., Cst. [Pronunțat: *monosilabic*. Var.: **CHIORC, PIONC și PIORC** interj. Cpr., C. Arg.]

CHIONC², -OÂNCĂ, chionci, -oance, adj. și s.m. și f. = **CHIOBALÍU**. Spt. S., Vl., Pn. L. *Chioanca, sâraca, era să cadă în groapa cu apă. Chioncule, păzea mașina!* C. Arg., Plș.

CHIONCA interj. Cuvînt care redă o mișcare ticătită. *Abia vine: chionca, chionca.* Spt. S.

CHIONCĂNEALĂ, chioncăneli, s.f. Aelțunea de a chioncăni. *Ce atla chioncăneală la o cămașă?* Spt. S. și J., Smr., Bț., Ngrș.

CHIONCĂNÍ, chioncăn și chioncănesc, vb. IV. 1. În tranz. (Despre curci) A face: chionc-chionc. Spt. S., Vl., Pn. L. 2. Refl. (Despre oameni) A se trudi să facă ceva migălit, greu, anevoios; a migăli, a mocoși. *Degeaba mă chioncăn eu, nu-i pot da de rost. Se chioncăne de două zile la o bulie, altul într-un ceas n-avea ce.* Ibid. 3. Refl. A pierde vremea cu lucruri fără însemnătate, a bănăni. *S-a-n-curcat cu niște zgame de oi și toată vara s-a chioncănît cu ele prin livezi, om în toată firea.* Ibid. [Var.: ad 1. **CHIORCĂNÍ, chiorcăn și chiorcănesc**, vb. IV. Ibid.]

CHIONCĂNÍȚ, -Ă, chioncăniți, -te, adj. 1. Care lucrează încet, anevoie, mocoșit. Spt. S. și J., Smr. 2. Nealent, nătăflet, meale, motintoc. (Substantivat) *Chioncănița aia, să știi, a spart vadra, de nu mai vine de la stîlnă.* Ibid., Pn. L.

CHIONCĂNÍȚ s.n. = **CHIONCĂNEALĂ**. Spt. S. și J., Pdr. [Var.: ad 1. **CHIORCĂÍȚ** s.n. Ibid.; ad 1. **CHIORCĂNÍȚ** s.n. Ibid.]

CHIONCĂNÍȚURĂ, chioncănituri, s.f. = **CHIONCĂNEALĂ**. *S-aud niște chioncănituri prin porumbi; să știi c-au scăpat curcile.* Spt. S. [Var.: ad 1. **CHIORCĂNÍȚURĂ, chiorcănituri**, s.f. Ibid.]

CHIONDORĂ, chiôndor și chiondorez, vb. I refl. 1. (Despre berbeci, tauri, boi, vaci) A pune capul în pămînt și a se uita chiondorîș. gata de luptă, a anenînța; a se îmborșcăi. Spt. S., Pn. L. 2. (Despre curcani) A se umfla în pene, tirind aripile pe jos, țepene și privind chiondorîș. Ibid., Pdr. 3. (Despre oameni) A se uita pe sub sprîncene, posomorit, încrunțat, mînios, gata de ceartă; a se înfișora. *Ce te chiondori, bă, la mine? Ce fi-am făcut?* Ibid. 4. Fig. (Despre vreme) A se mohori. Ibid.

[Var.: **CHIONDORÍ, chiôndor, chiondorez**, vb. IV refl. Ibid.]

CHIONDORĂȚ, -Ă, chiondorați, -te, adj. 1. (Despre curcani) Umflat în pene. *Ai naibii*

curcani; se uită chiondorați unul la altul, parc-ar urea să se ia-n pere. Spt. S., Pn. L., Cst. 2. (Despre tauri, boi, vaci, berbeci etc.) Care se uită chiondorîș, amenințător, provocator; fig. (despre oameni) posomorît, mohorît, întunecat, trist; (ironic) amețit, beat. (Substantivat) *Ce n-ai, chiondorato, ce fi s-a întâmplat?* Ibid. 3. (Despre vreme) întunecat, înnoțit, bomborat. Ibid. [Var.: CHIONDORÎT, -Ă, adj. Ibid.]

CHIONDORÎLĂ s.m. Poreclă dată unui om care este de obicei crunt, posomorît; care are o indispoziție permanentă nemotivată. Spt. S.

CHIONDORÎ vb. IV v. CHIONDORA.

CHIONDORÎT, -Ă, adj. v. CHIONDORAT.

CHIOR, *chioară*, adj. Zic. Vine chioara în mîal, se zice în ironie, despre o persoană care mereu cere de la alții cîte ceva. Spt. S., Pn. L., Brșl.

CHIORBALIU, -IE, adj. v. CHIOMBALIU.

CHIORBEA s.m. Poreclă dată unui om care nu vede bine, chiomb. Spt. S.

CHIORBOROSEĂLĂ, *chiorboroseli*, s.f. Zgomot (provocat uneori de gaze) în interiorul intestinelor; bolboroseală, chiorăitură. Spt. S. și J., Pn. L., Sltr:

CHIORBOROSÎ, *chiorborosesc*, vb. IV intranz. 1. A bolborosi, a chiorăi. *Îmi chiorborosește burla!* Pn. L., Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) A vorbi cuvinte neînțelese, a șopăcăi. *Nu știu ce-or fi chiorborosind între ei, n-am putut destuși nimic ori nu înțeleg cu.* Ibid.

CHIORBOROSITURĂ, *chiorborosituri*, s.f. = CHIORBOROSEALĂ.

CHIORC interj. v. CHIONC.

CHIORCĂIT s.n. v. CHIONCĂNIT.

CHIORCĂNI vb. IV v. CHIONCĂNI.

CHIORCĂNIT s.n. v. CHIONCĂNIT.

CHIORCĂNITURĂ s.f. v. CHIONCĂNITURĂ.

CHIORDÎ¹, *chiordesc*, vb. IV. tranz. A șterpeli; a ciordi. Spt. S., Ptș.

CHIORDÎ², *chiordesc*, vb. IV. 1. Refl. A se uita urît. *Și cînd s-a chiordît o dală la nevastă-sa, ea, sărmana, s-a sculat și-a plecat.* Lnl. S., Ptș. 2. Intranz. Expr. A chiorî din (sau dintr-un) ochi = a) a face semn din ochi, a face cu ochiul; b) a se uita chiorîș, urît. Spt. S.

CHIOSTÉIE, *chiostei*, s.f. Piedică de funie, care se pune mînjilor și cirlanilor între picioare, ca să-i învețe de mici a merge în buiestru; chiostec. Spt. S., Ce., Brlg., Slbz. Expr. A stringe (cuiva) chiostele sau a stringe în chioste (pe cineva) = a-l ține de scurt, a-l infrina. Ibid.

CHIOTOĂRE, *chiolori*, s.f. (În expr.) A face clăbuci la chioturile gurii = a vorbi pe

nerăsuflate, a bate limba-n gură; a pâlăvrăgi, a cicăli. Pn. L., Lnl. S., Slbz.

CHIOTORĂ vb. I v. A încheia în nasturi.

CHIOTOREĂ, -ICĂ, *chiotorele*, s.f. Diminutiv al lui *chiotoare*; butonieră. *Pune-i o chiotorea la cămașă. Mireasa o zmeurică, S-o porți la chiotorică* (Pop.). Spt. S. și J., Cst. [Pronunțat: *chi-o-*]

CHIR interj. (Repetat și cu „r” prelungit) Onomatopee care redă sunetul caracteristic al greierilor, puilor etc. Spt. S. și J., C. Arg.

CHIRĂIALĂ, *chirăieli*, s.f. Joc zgomotos de copii, hîrjoană. *Ce atla chirăială, mormolociilor; nu v-ati mai săturat?* Mș., Spt. S.

CHIRĂITURĂ, *chirăituri*, s.f. Faptul de a chirăi; chirăit. Spt. S.

CHIRC interj. Onomatopee care redă cîripitul rîndunecelor. Sm., Mș., Pn. L.

CHIRCĂI, pers. 3 *chircăie, chircăiește*. 1. (Despre păsări) A cîrî. *Chircăie găinile, cer de mîncare.* Spt. S., Brlg. 2. (Despre greieri) A țîrî, a chirăi. *Chircăie un greiere după sobă.* Ibid.

CHIRCĂIALĂ, *chircăieli*, s.f. Faptul de a chircăi. *Chircăieli de rîndinici.* Spt. S. și J., Cst.

CHIRCĂIT s.n. = CHIRCĂIALĂ. *Chircăit de găină.* Spt. S. și J., Cst.

CHIRCĂITURĂ, *chircăituri*, s.f. = CHIRCĂIALĂ. *S-aud chircăituri de greiere.* Spt. S., Cst.

CHIRCHIRICIÓS, -OĂȘĂ, *chirchiricioși, -oase*, adj. Cîrcotaș, sucit; zgîrcit, hain. Cpr., C. Arg. (Substantivat) *Cu chirchiriciosu-ăla țî-ai băgat în plug?* Ibid.

CHIRFOSEALĂ, *chirfoseli*, s.f. Fandoseală, rîzgîlială; smiorcăială. Spt. S., Cst.

CHIRFOSÎ, *chirfosesc*, vb. IV refl. 1. A face mofturi, a se fândosi, a se marghioli. Spt. S. 2. (Despre copii) A se smiorcăi, a se scînci, a scînci. Ibid.

CHIRFOSÎT, -Ă, *chirfosîți, -te*, adj. (Despre oameni) Care face fașoane; răsfațat, fândosit, marghiolit, sucit; (despre copii) smiorcăit, scîncit, mofturos. Spt. S.

CHIRFOSÎT s.n. = CHIRFOSEALĂ. *Iar v-a găsit chirfositul măi, națode?* Spt. S.

CHIRPÎCI s.n. pl. = CHIRPICI. *Casă de chirpici.* Cpr.

CHIRNÓG, -OĂGĂ, *chirnoyi, -oage*, adj., s.m. și f. (Cel) care a pierdut o mînă sau un picior; ciung, ciont, slul. Spt. S., Mze., Ptș.

CHIRNÓGEA s.m. art. Poreclă dată unui om chirnog; ciont, ciung. Cpr., Pn. L., Bl., Ngrș.

CHIRNOGEALĂ, *chirnogeli*, s.f. Faptul de a (se) chirnogi; schilodire, slujire. *Urîtă chirnogeală l-a nimerit, săracul, taman în toiul muncii.* Spt. S., Pn. L.

CHIRNOGÎ, *chirnogesc*, vb. IV tranz. și refl. A(-și) rupe o mînă sau un picior; a (se)

schilodi, a (se) sluși, a (se) ciungi. *S-a chirnoșit de picioare, ctnd a fost la pădure.* Spt. S. și J., Pn. L., Vt.

CHIRTOC, -OĂCĂ, *chirtoci, -oace*, adj., s.m. și f. v. **CHIȘTOC**.

CHISNOVĂT, -Ă, *chisnovași, -te*, adj., s.m. și f. 1. (Cel) care e înzestrat cu o aptitudine rară; îndemnat, isteț, ingenios, năzdrăvan. *E un chisnovat de copil care, la 5 ani, ctnd la vioră ca unul mare.* Spt. S., Pn. L. 2. (Cel) care are un defect din naștere, pocit; opăcit. *Fecrește-le de omul chisnovat; e însemnat!* Ibid.

CHISOM, CHISOAMĂ, *chisomi, chisoame*, adj. 1. Închis la fire; posac, morocănos, dugos. Spt. S. 2. (Mai ales despre copii) Scurt și îndesat; voinic, gras, rotofei, dolofan. (Substantivat) *Hai, chisomule; hai mai iute, mă!* Ibid.

CHISOMETE, chisomeși, s.m. Om scurt și îndesat, înnodat bine; voinic, spătos, zdravăn. *Ctnd s-a pus chisometele, singur a răsturnat căruța plină cu umărul.* Spt. S., Pn. L. [Var.: **CHITOMETE** s.m. Ibid.]

CHISOMOC, -OĂCĂ, *chisomoci, -oace*, adj., s.m. și f. Augmentativ al lui *chisom*. *Păi, declt o chisomoacă Recc și sanchie, Tot mai bine-o sărântoacă Veselă, zglobie.* Spt. S., Pn. L.

CHISOMOI s.m. Poreclă dată unui om închis, tăcut, posomorit, sanchiu, posac. *Ce chisomoi de om; abia-i scoși vorba din gură, ca cu cleștele!* Spt. S., Smr.

CHIȘĂV, -Ă, *chișavi, -e*, adj. 1. Fără vlagă, palid, stins, firav, bolnăvicios, subred; fără chef, indispus, plictisit. *Ce femeie chișavă, parcă are bragă-n sînge. Stnt cam chișav pe ziua de azi; nu mă duc nicăieri.* Spt. S. și J. 2. Fig. Moale, influențabil. *Prea ești chișav la inimă și tu! Prea te lași dus!* Ibid.

CHIȘĂIOS, -OĂSĂ, *chișăioși, -oase*, adj. (Despre terenuri) Nisipos. *E un pămînt chișăios în tuncă, bun numai de carlofi.* Pdr., Pdl., Pn. L.

CHIȘCAV, -Ă, *chișcavi, -e*, adj. = **ȘIȘCAV** și **CHIȘAV**.

CHIȘTOC, -OĂCĂ, *chiștoei, -oace*, adj., s.m. și f. Scund, bondoc; îndesat; fundăreț. *Bună fată, la ce să zie, dar prea chiștoacă.* Cpr., C. Arg. *Nălăruza lui chiștoacă Tol ea ctndă, tol ea joacă* (Pop.). Ptș., Șifn., Mș. [Var.: **CHIRTOC, -OĂCĂ**, adj., s.m. și f.]

CHITĂ, chite, s.f. (În expr.) A avea (ceva) *chită* = a avea ceva pregătit, cilit, gata, grămadă, teanc. *Ctnd oi veni, să ai banii chită pentru boi. Are zestrea chită. Am toate cărțile chită.* Cmgș., Spt. S., Ngrș. A face (sau a ține) deștele *chită* = a face sau ține degetele lipite la cap; a le face „puică”. Ibid.

CHITIT, -Ă, *chititși, -te*, adj. (În expr.) **Chitit p-așa** = înclinat, pornit, hotărît spre ceva. *E chitit p-așa, n-ai ce-i face!* Spt. S.

CHITOMETE s.m. v. **CHISOMETE**.

CHITOMEȘ, chitomeșe, s.n. 1. Bucală de lemn scurtă și groasă; scurtătură; bită, par. *Pui eu chitomeșul pe line, vezi iu...!* Spt. S., Mzc. 2. (Ironie) Om scurt și îndesat; chituc, bondoc, chirtoc. *Măi, ce se făcu chitomeșu-ăla?* [Var.: (ad. 1.) **CHITOVÊT, chitovefe**, s.n. Mzc., Cst.]

CHITONOG, -OĂGĂ, *chitonogi, -oage*, adj. și s.n. 1. adj. Care are o mină sau un picior rupt; chirnog; cotonog. *A rămas chionoagă, săraca!* (Substantivat) *Chitonogu-ăla mi-a tras clapa, ca să vezi!* Spt. S., Mș., Pn. L. 2. s.n. Partea rămasă dintr-un braț sau picior rupt ori tăiat. *Umblă cu chitonogul gol.* J. P. ex l. Picior. *Mai stringe-ți chionoagele, omule!* Ibid. 4. Chitomeș (1). Spt. S. și J., Sibz. [Var.: (ad. 2 și 3) **COTONOG, colonoage**, s.n. Ibid.]

CHITONOGEA s.m. Epitet dat unui om chitonog; chirnogea. Pn. L., Smr.

CHITONOGĂLĂ, chitonogeli, s.f. Bătaie; slujteală. Pn. L., Spt. S.

CHITOVÊT s.n. v. **CHITOMET**.

CHITRI, chitresc, vb. IV refl. A se ameși de băutură; a se chercheli. *Unde v-afi chitrit aseară, că erași (făcuți) bine?* Cpr., C. Arg.

CHITRIT, -Ă, *chitriși, -te*, adj. Ameșit de băutură; cherchelit. *Lasă, lasă, erai chitrit și tu ctnd ai venit la noi.* C. Arg.

CHITUC, chituci, chituce, s.m. Fig. (Familiar) Om scurt și gros, îndesat, fundăreț, bine legat; chitomeș, chisomete. *Acı ești, mă, chitucule?* Ibid.

CHIȚĂIALĂ, chițăieli, s.f. = **CHIȚĂITURĂ**. Spt. S., Ptș.

CHIȚĂITURĂ, chițăituri, s.f. Sunet caracteristic șoarecilor. *S-aud chițăituri de șoareci.* Ptș., Mș., Sitr.

CHIUPULEȘ, chiupuleșe, s.n. Diminutiv al lui *chiup*. *Mi-am umplut chiupuleșul cu ulei.* Lnl. S. și J., Cmgș.

CHIURCHIULIT, -Ă, *chiurchiuliși, -te* adj. Cherchelit. *Venia bleoanta chiurchiulită.* Cmgș., Dnc.

CHIURCHIULIU, -IE, chiurchiulii, adj. 1. Cherchelit; aiurit, candriu. Dnc. 2. (Despre vin) Ghiurghiului. Ibid.

CHIUI, chiui, vb. IV tranz. A risipi. *Și-a chiuit banii în petreceri și-acum toacă pe vătrai.* Ptș., Cst., Pdr.

CHIUREA, chiurete și chiurete, s.f. (La pl.) Fructele părului numit *chiureu*. Cpr., C. Arg., Ptș.

CHIUREU s.m. Specie de păr iernatic, ale cărui fructe devin moi, zemoase și gustoase iarna, după ce s-au răscopt stînd. Cpr., C. Arg.

CIAF interj. Onomatopoe care imită zgomotul pașilor prin apă și noroaie. *Abia venea: cıaf, cıaf, prin noroiul ptnă la glesne.* Spt. S. și J.

CICĂLĂ s.f. Cicăleală. *Ce alita cicălă, frate; mai isprăviți odată!* Cpr., C. Arg.

CICCEĂ interj. Exclamație cu care se cheamă porcii la mncare. *Ciccea, ciccea; na la mama, na!* Spt. S. și J. [V ar.: cieef interj. Ibid.]

CICCI interj. v. ctecea.

CICIC, -Ă, adj. (Familiar) Frumos, elegant. (Ironie) *S-a făcut mndra cicică, Cu faină din ulcică. Și-apoi nu știu cum s-a uns, Că pe nas nu i-a ajuns* (Pop.). Clmn., Ptș.

CIMBIREĂ, cimbirele, s.f. Basma; cimbir. *Eu n-am brlu, tu n-ai murea, Nici ilic nici cimbirea, Greă e viața, tare-i grea!* (Pop.). Cpr., C. Arg.

CIMBIREALĂ, cimbireli, s.f. 1. Acțiunea de a (se) cimbi și rezultatul ei: a) (la saci, pachete etc.) legătură strnsă. *Așa cimbireală, mai zic și eu;* b) (la femei) găteală minușioasă, dichiseală multă. 2. (La pl.) Obiecte din îmbrăcămîntea intimă a femeii.

CIMBIRI, cimbireșc, vb. IV refl. (Mai ales despre femei) A se îmbrăca încet, a se găti pe-ndelete, a se dichisi; a se infoli. (Ironie) *Da cît te mai cimbirești, cocoană? A trecut un conac!* Cpr., Cpln., C. Arg.

CIMBIHICĂ s.m. Poreclă dată unui tinăr îmbrăcat pretențios, excentric; filfizon, firșau. Cpr., C. Arg.

CIMBIRIT s.n. = CIMBIREALĂ. *Ce alita cimbirul pe voi, fetelor, mai zor nu se poate?* Cpr., C. Arg.

CIMBIRIT, -Ă, cimbiriți, -te, adj. Îmbrăcat bine, infolosit. Cpr., Șc., C. Arg.

CINCE s.f. (Cu sens neprecizat) *Cincea-n curți la boieri mari Și boierii n-au habar. Dorm culcați pe căpâți, Pln-la ceasul cel dintli* (Pop.). Arf.

CINCI s.m. sg. (În construcția) Cinelul mare = Carul (sau Ursă) mare. Cinelul mic = Carul (sau Ursă) mică. Spt. S.

CINGĂTURĂ, cingături, s.f. 1. Brlu, cingătoare. Bț., Ngrș. 2. Locul de peste mijloc, pe unde se încinge brlu. *La relezatul părului, În cingătura brlului* (Pop.). Ibid.

CINSPCE num. Cincisprezece. Spt. S. și J., Mș. [V ar.: CINȘPE num. card. Ibid.]

CINSTÉLNIC, -Ă, adj. (Rare) Care e dispus să facă cinste, care are chef de băutură; chefliu. *E o femeie cinstelnică, voioasă, plină de viață.* Spt. S.

CINSTET, -EĂTĂ, cinsteti, -e, adj. (Rare cu o nuanță ironică) = CINTELNIC. *Da cinstet te-ai mai făcut, mă, nene! De pe cînd așa cinstet?* Spt. S.

CINȘPE num. card. v. CINSPCE.

CIOĂCĂ, cioci și cioace, s.f. 1. Vacă cu cornul rupt; vacă mică, slabă, de obicei stearpă. *O cioacă de vacă.* Mrgh., Spt. S. 2. Unealtă veche, ruptă, stricată, cioabă. *O cioacă de sapă. O cioacă de coasă.* Ibid., Mș. 3. (Mai ales la pl.) Stăncuță. *Ce de cioci au venit; au umplut Tri-*

valea! Ibid. Ptș. 4. Arac. *Hai să punem cioace (sau cioci) la fasole!* Spt. S. și J.

CIOĂNCĂ, cioance, s.m. și f. 1. (Familiar) Sol, soție. *Nu l-ai văzut pe cioanc-al meu?* Ptș., C. Arg. 2. (Afectiv) Copil. *Cioanc-al mami!* Cioancele mami! Ibid.

CIOĂRECI s.m. pl. (În expr.) A-i arunen (cuiva) pureci în cioareci = a întărița, a ațța, a învrăjbi, a instiga. Smr., Spt. S., Mș., Smr.

CIOB, CIOABĂ, ciobi, cioabe, cioburi, adj., s.f. și n. 1. Adj. (Despre obiecte) Căruia îi lipsește o bucată, ciobit. *Săcure cioabă la gură. Borean ciob.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. S.n. (Depreciativ; la pl.) Obiecte ieșite din uz, cațrafusc, cioveie. Ibid., Ptș. 3. Expr. A fi (cineva) sănătos eu tuelu-âl ciob = a fi dărăpănat, prăpădit, hodorogit. Ibid., Smr. [V ar.: CIOB, CIOAMBĂ, adj. Ibid.]

CIOBĂRIE s.f. (Cu sens colectiv) Grămadă (amestecătură) de obiecte casnice, de obicei scoase din uz și aruncate în dezordine. *S-a umplut magazia de ciobăraie; incură locul degeaba.* Spt. S., Ptș.

CIOBITURĂ, ciobituri, s.f. 1. Știrbitură. *Coasa asta are numai ciobituri.* Spt. S. 2. Ciob. *Adună ciobiturile alea.* Ibid., Mș., Ptș.

CIOBUREL, cioburele, s.n. Diminutiv al lui ciob; ciobuleț. *Mi-a căzut paharul din mîna și s-a făcut cioburi-cioburele.* Spt. S., Mș., Slt.

CIOC, ciocuri, s.n. 1. (În expr.) A(-i) pune etoc (cuiva) = a păcăli; b) a ponegri cu scopul de a face un rău cuiva. Ptș. A umfla etocul = a striga, a vorbi răstit; a se îngimfa. Ptș. (Ironie) A mla etocul = a o lăsa mai moale, a se potoli, a pierde îngimfarea. Ibid. 2. Fig. Sărut. *Dă-mi un cioc!* Ptș. 3. (Afectiv) Copil. *Ciocul mami, cioculeț.* Ptș.

CIOCA interj. și subst. 1. Interj. Exclamație cu care se cheamă porcii. *Cioca, cioca, ciecii!* Clmn., Ptș. 2. Subst. (Familiar) Porc. *Hai să vezi pe cioca-al meu cît a crescut de mare.* Ibid.

CIOCĂNEALĂ, ciocăneli, s.f. 1. A lucra cite ceva, pe apucate. *Ai mai găsit ceva de ciocăneală?* Spt. S., Cst., Brșt. Expr. A face de ciocăneală = a găsi de lucru. Ibid. 2. Băutură. *Ne-am dat la ciocăneală și am întins-o, hei, pînă după miezul nopții.* Ibid.

CIOCĂNI, ciocăni și ciocănesc, vb. IV intranz. 1. A găsi de lucru ici-colo, a lucra pe apucate. Mș., Brșt., Ughn. 2. A bea pe in-delete (cu ciocanul), tăifăsuind, pălăvrăgind; a se cinsti, a se juicui. *Ne-am intlnit mai mulți la povarnă și am mai ciocănit așa, ca să treacă vremea.* Lnl. S. și J., Spt. S. și J., Cpr.

CIOCĂNIT s.n. Acțiunea de a ciocăni; ciocăneală.

CIOCHIE, ciochii, s.f. 1. (Depreciativ) Obiect uzat (mai ales din cele tăioase). *O ciochie de briceag. O ciochie de coasă.* Mș., Spt. S.,

Slbz. 2. Fig. (Ironie) Femeie cicălitoare, fleacăreață. *A, e o ciochie de muier; nu i-o tăcă ei gura, cit li ziua de mare.* Ibid.

CIOCHINĂ, *ciochine*, s.f. (In expr.) A pune (pe cineva) la ciochină = a avea pe cineva la mână; a-l aranja, a-l pune bine. Spt. S., Pn. L. [Accentuat și: *ciochină*. Ibid., Vl. Dn.]

CIOCHINEĂ, *ciochinele*, s.f. Curea (sau curmei) cu care se leagă hamul calului de hulaube; opritoare. *Ciochinele de curea*. Sm., Sltr. [Var.: **CIOCHINÉTE**, *ciochinești*, s.m. Ibid.]

CIOCHINÉTE s. m. v. **CIOCHINEA**. Sm.

CIOCHINŪȚĂ, *ciochinuțe*, sf. Diminutiv al lui *ciochinea*. Sm.

CIOCHIŪȚĂ, *ciochiuțe*, s.f. Diminutiv al lui *ciochie* (1). *Cliți cartofi n-a mizdril ciochiuța asta (de custură) în viața ei.* Spt. S., Ptș.

CIOCI s.m. pl. 1. Araci care se pun la fasole sau la roși; cioace (4). Spt. S. și J. 2. Papuci de casă; cipici. Cpr., C. Arg. [Pronunțat: *monosilabic*: *cioci*]

CIOCILTEI s.n. pl. 1. Bucală de lemn scurtă; scurtătură, retelei. Spt. S. 2. (La pl.) Scule, unelte (mai ales de timplărie sau de dulgherie). *Cine a umblat ptă cioctrleiele mele?* Expr. A umbla eu cioctleiele la spinare = a căuta de lucru. Spt. S., Brșt., Cst. [Var.: **CIOCLTEIE**, **CIOCTRTEIE**, s.n. pl. Ibid.]

CIOCLTEIE s.n. pl. v. **CIOCLTEI**.

CIOCTRTEALĂ, *cioctrtelei*, s.f. Acțiunea de a *cioctrti*; a) *cioplitură grosolană*. *Ce cioctrtelei sint astea?* Spt. S., Mș., Brlg.; b) tunsoare urtă, cu scări. Ibid.

CIOCTRTEIE s.n. pl. v. **CIOCLTEI**.

CIOCTRŪȚI, *cioctrteșe*, vb. IV. 1. Intranz. A lucra ceva pe lângă casă, a meșteri. *Cioctrteșle p-afară al meu; de n-o fi la buși, e la povarnă.* Spt. S. și J., Cst., Mș., Cpr. 2. Tranz. A tăia rău, a strica ceva, a scurta. *Mi-ai cioctritul creionul, prostule! Mi-a cioctritul rochia, nebuna!* Ptș. A *cioctrtil pomii, i-a ciungărl ca naiba*. Cpr., Pn. L., Spt. S. *Abia m-am cioctrtil cu briciu-ăsta, e bleau.* Ibid., Mș.

CIOCTRŪȚ s.n. = **CIOCTRTEALĂ**. Spt. S. și J., Cpr., Bș.

CIOCTRITURĂ, *cioctrlituri*, s.f. 1. (Mai ales la pl.) Coji mărunte, rezultate din *cioctrteală*; pelice mici subțiri, locătură (din foarfecă); tunsoare nepricepută; tăietură de brici. Slșt., Pdr., Slbz. 2. Tăietură făcută cu briceagul, scobitură. *Am găsit niște cioctrilituri prin puieți; cine le-o fi făcut?* Ibid.

CIOCOT s.n. (Numai în expr.) A lua (sau a da) oile în cioeot = a scoate oile la iarbă; a le lua în păștere în voie, încet. Spt. S.

CIOCOTI, pers. 3 sg. *ciocotește*, vb. IV intranz. (Despre oi) A paște ușor, din mers, a ciupi cîte un fir ici-colo. Spt. S., Pn. L.

CIOCŪȚI s.m. pl. Ciucuri (la bete sau la brlu). *Mîndro, de dragostea ta, Zău parcă m-aș*

spinzura Cu ciocoșii britului De plimba pirtului (Pop.). Crb., C. Arg.

CIOCULÉȚ, *cioculești*, s.m. Fig. Termen de alint dat mai ales unui copil. *Cioculețul mamei, cioc!* Clmn., Ptș.

CIODOLĂNŌS, **-OĂSĂ**, *ciodolănoși*, **-oase**, adj. Ciolănos, butucănos; p. ext. puternic, mare. Spt. S., Mș., Pn. L., Slbz.

CIOFIC¹, *ciofteuri*, s.n. Toi. *Dă-ne aci cite un ciofic, să mai spălăm gurile.* Spt. S., Mgh., Ptș.

CIOFIC² interj. Onomatopoe care redă zgomotul unor pași grei prin mocirlă. *Abia mai vine baba, inotnd: ciofic-ciofic, prin apăraie.* Spt. S.

CIOFICII, *ciofciti*, vb. IV intranz. A merge greu, încet, a merge anevoie prin noroale; a fleci. Mș., Ptș., Spt. S.

CIOFICIALĂ, *ciofcicli*, s.f. Acțiunea de a *ciofcici*. Pn. L., Ptș.

CIOFICIT, **-Ă**, *ciofcitiți*, **-le**, adj. Care merge anevoie, prin mocirlă; fig. care merge încet, care se mișcă anevoie; care lucrează încet. *Ciofclitii muier; abia se mișcă!* (Substantivat) *Ciofclitii-ăla a uitat să mai vie.* Spt. S., Mș., Pdr.

CIOFICIT s.n. = **CIOFICIALĂ**. Mș., Sltr., Spt. S.

CIOILĂ, *ciolile*, s.f. 1. (Cu sens colectiv și nuanță depreciativă) Carne mullă, cărnărie. *E plină hala de ciolă.* Ptș., Cst., Pdr., Spt. S. 2. (La un om obez) Grăsimă, osinză. *Cury ciolile după el.* Ibid.

CIOLF¹ interj. Onomatopoe care redă mersul încet, greoi, anevoios, fleșcăit și apăsător, prin apă și mocirlă. *Abia vine bietul rumân: ciof, ciof!* Spt. S. și J., Mș. [Var.: **CIOLFA** interj. Spt. S., Cc.]

CIOLF², **CIOALFĂ**, *ciolfi*, *ciolfce*, s.m. și f. 1. Încălțăminte veche, uzată, scilciată, stricată; încălțăminte mare, butucănoasă, grea. *Niște ciolfi de bocanci, parcă-s butuci. Am niște ciolfce de cîme, să le arunci la gunoi.* Spt. S., Mș., Ptș. 2. P. ext. Om bătrîn, hodorigit, dărăpănat; om nelngrijit, murdar, îngălat; mare, greoi, ciodolănos. *O ciolfă de muier, cură trenșete de pe ea.* Ibid., Cst.

CIOLFA interj. v. **CIOLF**¹.

CIOLFĂI, *ciolfăi*, *ciolfăieșe*, vb. IV intranz. 1. A merge greu, plescăind prin apă sau prin noroale. *Vine moșul ciolfăind: ciolf-ciof!* Spt. S. și J., Mș. 2. (Despre porci, p. ext. despre oameni) A mîlca lacom, cu zgomot. Ibid., Pdr. Fig. (Ironie) A vorbi molfăind vorbele; a trîncăni, a pâlăvrăgi. *Ce tot ciolfăie ăla acolo?* Mș., Pn. L. [Var.: **CIORFĂI**, *ciorfăi*, vb. IV refl. și intranz. A se leorcăi (de apă etc.). Ibid., Mze., Cst.]

CIOLFĂIALĂ, *ciolfăieli*, s.f. 1. Acțiunea de a *ciolfăi*; *ciolfăit*. *S-aud ciolfăieli prin*

curle, pași grei; vine cineva! Spt. S., Mș. 2. Fig. Vorbărie, flecăreală. Ibid.

CIOLFĂIT s.n. = **CIOLFĂIALĂ**. *M-am săturat de ciolfăit degeaba toate noroaiele!* Spt. S., Mgh., C. Arg. *Mai lasă ciolfăitul, mă, că n-ai fi la troc; mântăncă frumos!* Spt. S., Bl., Ngrș. [Var.: (În sudul regiunii) **CIORFĂIT** s.n.]

CIOLFĂIT, -Ă, *ciolfăiți, -te*, adj. 1. (Despre limp) Moinos, ploios. *E o vreme ciolfăită, nici să ieși din casă afară.* Spt. S., Pn. L., Mș. 2. (Despre oameni) Plin de apă (noroi, poșircă etc.), ud learcă, murdar. *Mi-a venit omul ciolfăit de la droaie.* Ibid. 3. Moale, greoi. *Ciolfăită muiere, abia mișcă mîinile!* Ibid. [Var.: **CIORFĂIT**, -Ă, adj. Mzc.]

CIOLFEA s.m. art. Poreclă dată unei persoane care calcă greu, apăsat, tirșind picioarele sau care mînlcă zgomotos. Cpr., Spt. S.

CIOLOMP, -OĂMPĂ, *ciolompi, -oampe*, adj. 1. (Despre copaci) Fără vîrf, fără crăci; ciomp. *Dejugăm la ulmu (-ăla) ciolomp.* Spt. S. și J., Mrg., Smr. 2. (Despre oameni) Fără un picior; schiop, șofrnog. (Substantivat) *A sărit ciolompa cu gura și nu mi-a mai dat.* 3. P. r e s t r. Ciot de picior rupt sau amputat. *Umbă cu ciolompu gol.* Ibid.

CIOLOMPÂN, -Ă, s.m. și f. 1. Poreclă dată persoanelor care au un picior amputat; schiop sau beteag. *A venit ciolompan și m-a luat la goană.* Spt. S. și J. 2. Copac fără vîrf, ciot.

CIOLOMPĂR s.m. = **CIOLOMPAN**. Spt. S. și J., Sls.

CIOLOMPEA s.m. art. = **CIOLOMPAN**. I. Spt. S. și J.

CIOMB, **CIOĂMBĂ**, *ciombi, cioambe*, adj., s.f. v. **CIOB**.

CIOMPÊL, *ciompel și ciompeluri*, s.n. Crîmpel. *Un ciompel de creion. Un ciompel de prun (cracă etc.).* Spt. S., Cst., Ptș.

CIOMPI, *ciompese*, vb. IV tranz. și refl. A ciunti, a ciumpăvi. *Și-a ciompiț degetul cu barda. A ciompiț pomii n-a știut cum să-i curețe.* Spt. S., Pn. L.

CIOMPÎT, -Ă, *ciompîți, -te*, adj. Ciuntit, ciumpăvit, ciungărit, ciomp. *Creion ciompit. Haină ciompită.* Pn. L., Spt. S.

CIONDROMĂNÎ, *ciondromănesc*, vb. IV refl. (Despre două persoane) A se ciorovăi, a se sfîdi, a se ciondăni. *Ia nu vă mai ciondromăniți altă; vă vede lumea-n drum și zice că vă certați.* Crb., Lrș., Pn. L.

CIOPĂTĂ, *ciopăți și ciopăți*, s.f. (La pl.) Bucăți, fărînaturi. *Mi-au făcut lupii vaca ciopăți. Mi-a adus căruța ciopăți de la bușteni.* Spt. S., Smr., Brlg.

CIOPĂȚEA, -ICĂ, *ciopățele*, s.f. Diminutiv al lui ciopătat. Pn. L., Spt. S.

CIOPĂȚIT s.n. Acțiunea de a ciopăți, ciopățea. *L-am dat la ciopățit.* Spt. S., Mș.

CIOPÎRTĂC, *ciopîrtaci*, s. m. Copac mare, gros, cu vîrful rupt ori retezat, cu comăncii scurtați; ciolpan. *Sui cocenii în ciopîrtacu-âl gros.* Spt. S. și J., Cst.

CIOPORĂ s.f. Ciopor. *Stau strugurii cioporă. S-au făcut oile cioporă, la umbră, de zăduf.* Spt. S., C. Arg., Cpr. Expr. *A se ține cioporă* = (despre oameni, vile etc.) a merge grămadă, a se ține cîrd, stol, postomol. Ibid.

CIORĂSC, *ciorăști*, adj. Măr ciorăse = specie de măr indigen. *Mere ciorăști* = fructele acestei specii de măr. Spt. S.

CIORBALÎC s.n. 1. (Familiar) Ciorbă îngroșată (cu paste, verdețuri, bucăți de carne etc.) P. ext. (Depreciativ) Mîncare proastă, zămlcă. *A ieșit un fel de ciorbalice. Ce ciorbalice e asta? Astea-s lături de porci.* Mș., Smr., Sm. 2. Amestecătură de obiecte aruncate în dezordine. *Toată casa era un ciorbalice.* Ibid., Cpr. 3. Fig. Adunătură de derbedei; clică. *Să nu te prind c-ai intrat în ciorbaliceul ăora.* Ibid. 4. Fig. Amestec de lume, învălmășeală; ceartă, scandal; haraiman. *Se aflase un ciorbalice de nebuni taman în mijlocul străzii; șe încăteraseră beșivii.* Ibid., Ptș.

CIORBĂCĂI, *ciorbăcâi și ciorbăcâiesc*, vb. IV. 1. Tranz. și intranz. A umbra prin noroaie; a bate drumurile pe vremuri grele. *Am ciorbăcâit (drumurile) toată toamnă și m-am ales cu picioarele rupte.* Spt. S. și J., Smr., Pdr. 2. Tranz. A muia rufe; a le spăla prost. *Mi-a ciorbăcâit rufăria, a scos-o ca naiba.* Ptș., Spt. S. 3. Refl. A se umple de apă sau de noroi; a se murdări. *S-au ciorbăcâit drumurile de atîtea ploii. Unde te-ai ciorbăcâit așa, omul lui Dumnezeu?* Ibid., Cpr. 4. Intranz. A bălăcări cu lingura prin oale. *Cine tot ciorbăcăte oalele, ai?* Ibid., C. Arg. 5. Refl. A se cerca, a se bălăcări, a se insulta. *S-au ciorbăcâit amîndoi cum te-a venit la gură.* Ibid. [Var.: **CIORBICÎI** vb. IV. Pn. L., Smr., Spt. S.; **CIORBOCĂI** vb. IV. Sc., Tgv., C. Arg.]

CIORBĂCĂIALĂ, *ciorbăcăieli*, s.f. 1. Faptul de a (se) ciorbăcăi. Spt. S. 2. (Concret) Apărie, noroi, mocirlă; cirmoacă. *S-a făcut o ciorbăcăială p-afară de nu te mai poți mișca.* Ibid. 3. Fig. Lucrare prost executată. Ibid., Mș. 4. Fig. Afacere necinstită, murdară. *Nu te băga-n ciorbăcăiele lor.* Ibid. Ptș. [Var.: **CIORBICĂIALĂ** s.f.; **CIORBOCĂIALĂ** s.f.]

CIORBĂCĂIT, -Ă, *ciorbăcăiți, -te*, adj. Ciorbăcit, murdar Spt. S. [Var.: **CIORBOCĂIT**, -Ă adj. Ibid.]

CIORBICÎI, *ciorbicîi și (mai rar) ciorbicîiesc*, vb. IV v. **CIORBĂCĂI**.

CIORBICĂIALĂ s.f. v. **CIORBĂCĂIALĂ**.

CIORBICÎT, -Ă, *ciorbicîți, -te*, adj. = **CIORBĂCĂIT**, -Ă.

CIORBOACĂ s.f. Apăraie, mocirlă, noroi; ciorbăcială. *S-a făcut o ciorboacă afară, de fi-e silă să ieși din casă.* Pn. L., Mș.

CIORBOCĂI, *ciorbocăi* și *ciorbocăiesc*, vb. IV v. **CIORBĂCĂI**.

CIORBOCĂIALĂ s.f. v. **CIORBĂCĂIALĂ**.

CIORBOCĂIT, -Ă, adj. v. **CIORBĂCĂIT**.

CIORFĂI vb. IV v. **CIOLFĂI**.

CIORFĂIALĂ, *ciorfăieli*, s.f. 1. Faptul de a (se) ciorfăi; ciorfăială. Spt. S. 2. Apăraie, fleșcăralc; mocirlă. *E o ciorfăială la vite de nu se poate răzbi.* Ibid., Lnl. S., Mș., C.Arg.

CIORFĂIT s.n. v. **CIOLFĂIT**.

CIORFĂIT, -Ă, adj. v. **CIOLFĂIT**.

CIORFĂITURĂ, *ciorfăituri* = **CIORFĂIALĂ**. Pn. L., Spt. S.

CIORROBOTEALĂ, *ciorroboteli*, s.f. Acțiunea de a ciorroboti; robotcală. *S-a dat la ciorrobotcală p-afară.* Spt. S.

CIORROBOTI, *ciorrobotesc*, vb. IV tranz. A roboti; a ciocirti; a brichisi. *Ciorroboteste prin curle. Ciorroboteam pe la garduri.* Spt. S. și J., Mrgh., Sibz.

CIORROIPÂN, *ciorroipani*, s.m. Ciorroipină. *Hai la coasă, ciorroipane, că-ți dau fuică de botane.* Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **CIORROIPLÂN**, *ciorroiplani*, s.m. Cpr., Brșt.]

CIORROIPINĂ, *ciorroipine*, s.f. (Familiar) Persoană oacheșă; cioroi. *Hai, ciorroipino, să te duc acasă.* Spt. S. și J., Mș., Smr.

CIORROIPLÂN, *ciorroiplani*, s.m. v. **CIORROIPAN**.

CIORTÂN, *ciortane*, s.n. Picior de pasăre mare, găină, curcă, giscă sau de purcel etc.; (glumel) picior de om. *Ți-am ales un ciortan pe cinsle.* Spt. S., Mș., Brșt.

CIORTÂN ŌS, -OĂSĂ, *ciortănoși*, -oase, adj. Ciolănos. Spt. S.

CIOSMOLEALĂ, *ciosmoleli*, s.f. Acțiunea de a (se) ciosmoli; udeală, leorcăială, mozoleală. Cpr., Spt. S., Mș.

CIOSMOLI, *ciosmolese*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) umple de apă, a (se) leorcăi; p. ext. a (se) murdări. Cpr., Spt. S., Pn. L. 2. Tranz. și intranz. A lucra moale, a mo-coși. *Ce-o fi tot ciosmolind unchiășul acolo?* Ibid.

CIOSMOLIT, -Ă, *ciosmoliti*, -te, adj. 1. (Despre rufe) Muiate pentru spălat; spălate prost. *Mi-a lăsat rufele ciosmolite.* Spt. S., Mș., Lnl. 2. (Despre oameni) Ud, murdar. *De unde, copile, ciosmolit așa?* Ibid. 3. Cu părul vilvoi, cu hainele-n dezordine, neglijent, șleampăt. (Substantivat) *Ciosmolita pămîntului mi-a otrăvit cîtinele.* Ibid. 4. Fig. Moleșit, moale, fleșcă. Ibid.

CIOTINĂ, *ciolini* și *cioline*, s.f. 1. Buturugă scoasă din pămînt cu rădăcină cu tot; spărlură luată dintr-o buturugă fărîmată. *Am făcut o privită bună de ciotini. Am adunat ca o căru-coiară de ciotine.* Spt. S. și J., Pn. L. 2.

Fig. Om negricios, țigănos. Ibid., Mș. 3. Om de nimic. Ibid. Expr. *Clotina-botina* = termen glumel sau injurios adresat de copii unei persoane nesuferite. Ibid., Ptș.

CIOTORĂLĂ s.f. v. **CITOREALĂ**.

CIOTOREALĂ, *ciotoreli*, s.f. 1. Gălăgie, ceartă; ciorovăială, blodogoroseală. *Era o ciotoreală la ei acolo, de nu le puteai apropia.* Spt. S., Pn. L., Smr. 2. P. ext. Ciripecală, ciringăială. *Să fi văzut ciotorală pe ele (păsările), cînd au simțit că vine uliul.* Ibid. [Var.: **CIOTORĂLĂ**, *ciotorăli*, s.f. Ibid.]

CITOREȚE, *ciotorete*, s.n. și *ciotoreși*, s.m. Ciot, uscătură, osiac; trunchi noduros. Sm., Brlg., Cst.

CIOTORI, *ciotor* și *ciotorăsc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) certa. *M-a ciotorit un ceas, pentru-o ciochie de briceag.* Ibid. *Se ciotorau între ei, mai-mai să se-ncaiere.* Spt. S. și J. *Nișle vrăbii se ciotorau într-un mărăcine, ca nișle nebune.* Ibid.

CIOTORO interj. (Repetal) Cuvint care redă un amestec de glasuri multe sau de graiuri necunoscute. *S-auzeau de departe; cioloro-cioloro; dar nu puteai desluși cine și ce vorbește.* Spt. S.

CIOTOROĂNGĂ, *ciotoroange*, s.f. 1. (La pl.; depreciativ) Picioare lungi și subțiri. *Are nișle ciotoroange ca fusele.* Spt. S. 2. Picio-roange, papainoage. Ibid. 3. (Depreciativ) Obiect scos din uz, stricat, vechi; vechitură. *O ciotoroangă de puțină cu cercurile ruple. O ciotoroangă de sapă.* Ibid. 4. Fig. Om beteag, schilod; prăpădit; bătrîn, hodorogit. Ibid. [Var.: **ȘOTOROĂNGĂ**, *șotoroange*, s.f. Ibid.]

CIOTORŌNG, *ciotoronge*, s.n. Picior rupt, amputat; ciont, ciomp; colonog; p. ext. picior scurt și gros. Spt. S. și J. [Var.: **ȘOTORŌNG**, *șotoroange*, s.n. Ibid.]

CIOTURĂ, *cioturi*, s.n. Buturugă cu rădăcină cu tot; chiluc cu noduri; cracă noduroasă; ciol, ciocimp. *Mi-am rupt deștul piciorului într-o ciotură.* Spt. S. și J., Pn. L., Brșt.

CITUREĂ, *cioturele*, s.f. Diminutiv al lui ciotură. *Am făcut o privită de cioturele.* Spt. S.

CIPILIG, *cipilige*, s.n. v. **CIPILIGĂ**.

CIPILIGĂ, *cipiligi*, -ge, s.f. (Depreciativ) Bască, tichie, pălărie sau căciulă mică, pusă pe vrful capului. Stpn., Mș., Spt. S. *Unde mi-e cipiliga?* Ibid. [Var.: **CIPILIG** s.n.]

CIR s.n. (In expr.) Mămăligă cu cir = mămăligă pripită (mestecată într-una cu o mină și turnînd încet mălaiul cu cealaltă, în apă clocotită, plnă se îngroașă după voie). Spt. S., Pn. L.

CIREȘĂ, *cireșete*, s.f. Diminutiv al lui cireășă. Ptș.

CIRIGĂI, pers. 3 *cirigăie* și *cirigăiesc*, vb. IV intranz. 1. (Despre păsări) A ciripi, a

cinta. *Și-mi cirigăiau așa duios De pica frunza pe jos* (Pop.). Cst. Fig. *Păsările, cum mă vedea, Toate mă cirigăia* (Pop.). Cpr., C. Arg. 2. Fig. A răsuna. *Cirigăia pădurea de-și lua auzul. Cirigăie pământul de copii*. Ibid. [Var.: **GIRICĂI** vb. IV tranz.]

CIRIGĂIALĂ, *cirigăieli*, s.f. Acțiunea de a cirigăi. Spt. S., Sm., Ptș. [Var.: **GIRICĂIALĂ**, *girieăieli*, s.f. Ibid.]

CIRIGĂIT s.n. = **CIRIGĂIALĂ**. Spt. S., Cst. [Var.: **GIRICĂIT** s.n. Ibid.]

CIRIPITURĂ, *ciripituri*, s.f. 1. Ciripit. *Iar o păsărea răsura Mi-a zis din ciripitură* (Pop.). Pn. L., Mș., Cst. 2. Fig. Larmă de copii. *Firuc grădinița de ciripitură*. Ptș.

CIRMOACĂ, *cirmoace*, s.f. 1. Lut amestecat cu apă, baligă moale și pleavă (sau paie tocate), cu care se lipesc pereții (la case, bordeie, irlre, coșeri). Spt. S. și J., Ughn. 2. Groapă în care se face acest amestec; p. ext. bălloacă, mlaștină. *Du-le la cirmoacă și adă nișel pământ în troacă. Am scăpat aseară pe-ntunec într-o cirmoacă, am ieșit leorcă*. Ibid. Pn. L. 3. Apăraie, noroi, mocirlă; fleșcăraie. *S-a făcut o cirmoacă pe drum de se tneacă căruța*. Ibid. Cpr. 4. Fig. Afacere necinstită, murdară, mlrșăvie, lichioșie. *Nu-l băga pe el în cirmoaca aia!* Ibid.

CIRMOC s.n. = **CIRMOACĂ**.

CIRMOCEALĂ s.f. Acțiunea de a (se) cirmoci; (concret) apăraie, noroi, mocirlă. *S-a făcut o cirmoceață la coșarea vacilor de intri cu picioarele în cirmoacă ptnă la genunchi*. Spt. S. și J., Pn. L.

CIRMOCİ, *cirmocesc*, vb. IV refl. 1. A se umple peste tot de noroi, a se murdări; a se umple de apă, a se leorcăi. *Cin-le-a cirmocit așa, puțule?* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Fig. A avea purtări necinstite, a se face de ocară; a se bălăcări reciproc. Ibid., Cpr.

CIRMOCİT, -Ă, *cirmocifi*, -le, adj. Plin de apă sau de noroi; leorcăit, murdar. *De unde așa cirmocit, fato?* Spt. S. și J., Pn. L.

CIRMOACĂ s.f. 1. = **CIRMOACĂ** (1). Cpr. 2. Poreclă dată unui om de nimic; lepădătură. Ibid.

CIȘ interj. Onomatopee care redă sunetul produs de un lichid cînd curge încet și subtil; cuvînt cu care mamele indeamnă copiii mici să urineze. *Ciș, mami ciș, cișșș!* Ptș., C. Arg.

CITİ, *citesc*, vb. IV tranz. (În expr.) A citi și a proclti pe cineva = a cicăli, a dojeni. *Mă citea și mă procltea mama în tot felul; da eu tot ce știam făceam*. Spt. S., Pn. L.

CITILICĂ s.m. Poreclă dată unui om mic de statură. C. Arg.

CITIREAG, -Ă, *citiregi*, -gc, adj., s.m. și f. (Copac) fără crăci sau fără virf; ciomp, ciont. *Tușă citireagă*. Spt. S.

CİTORĂ, *citore*, s.f. Ciutură, citură. C. Arg., Bel.

CİTOV, -Ă, *citovi*, -e, adj. Bolnăvicios, șubred; govit, scrivil. *Sint cam citov pe ziua de azi, nu merg la lucru. E tot citov unchiașul, nu și-a mai venit în fire*. Spt. S. și J., Pn. L., Cpr.

CIUBUCĂREALĂ, *ciubucăreli*, s.f. Afacere necinstită, învirteală, ciupeală. *E rost de ciubucăreală*. Ptș.

CIUBUCĂRI, *ciubucăresc*, vb. IV tranz. A păcăli, a înșela. Ptș.

CIUCIŌI s.m. 1. Burete comestibil, de culoare neagră, care crește pe cîmp; ciuciuete, zbirciog (țărani și mai ales copiii îl iau ca leac pentru „dor” de burtă). Spt. S. 2. (În expr.) A sta ciucioi = a sta pe vine, tupilat; a sta retras, rușinos, smerit, ciușdit. Ibid., Cpr., Sltc. A fi (sau a se face) ciucioi de apă = a fi sau a se face leorcăi, a se leorcăi. Spt. S., Mș.

CIUCIŪC adj. invar. (Familiar) Giugiuc. Ptș.

CIŪCUR s.m. (În expr.) A sta ciucur = a sta grămadă, a sta ciurciumel, a sta clădărie, cioporă. *Stau florile ciucură pe crăci*. Spt. S., Mș., Cpr. [Var.: **CIŪCURĂ** s.f.]

CIŪCURĂ s.f. v. **CIŪCUR**.

CIUDĂȚEL, -EA, -ICĂ, *ciudăței*, -ele, adj. Diminutiv al lui ciudă. (Ironie) *Ciudățică fală, greu să-i intri-n voie. Da ciudățel ai mai fost, mă, țizule!* Spt. S.

CIUF, -Ă, *ciufi*, -e, *ciufuri*, s.m. și n. 1. (În expr.) A fi eu ciufu-n eiori = a fi privit rău, cu dușmănie, a fi ocolit de toți, a fi nesuferit. A sta ea ciufu-n eiori = a sta izolat, retras, speriat, timid, ciușdit. Spt. S., Pn. L. 2. S.m. (Ironie) Popă. *Mă-nținii cu ciufu-n poartă*. Ibid. 3. S.n. Căpălnă (de varză). *Am luat niște ciufuri de varză, ca să le bag la puțină*. Ibid. 4. S.f. Prăjină înaltă, avînd în virf o clrpă albă sau un pămătuș de paie, care se întrebuițează ca semn de hotar, ca punct de reper sau ca momie la cînepă. Ibid.

CIŪFNITĂ, *ciufnișe*, s.f. (Depreciativ) Femeie leneșă, neglijență, nelngrijită. *Auzi, ciufnișă, să-mi bală ea copilul meu!* Spt. S. și J.

CIUFULICĂ s.f. = **CIUFULICI**. C. Arg.

CIUFULICI s.m. Termen cu care se alintă un copil cu părul vilvoii; ciufulică. Ptș., Ttn.

CIUFULITURĂ s.f. Ciufuleală. *S-a ales c-o ciufulitură bună*. Pn. L., Spt. S., Cpr.

CIULAMĂ, *ciulamale*, s.f. 1. (În expr.) A se îngroșu ciulamaua = a se îngroșa gluma; a deveni serios, îngrijorător. Cpr., C. Arg. 2. (Familiar, ironic) Lucrare de mîntuială, mizgăleală, năcărcălitură. *Ce ciulama ai făcut, mă, aici?* Ptș. 3. Amestecătură de obiecte aruncate în dezordine, alandala; talemeș-balmeș. *Mi-afi făcut casa ciulama, răilor!* [Var.: **CIULAMEĂ** s.f. Cpr., C. Arg.]

CIULAMEĂ s.f. v. **CIULAMA**.

CIOLFĂ, *ciulfe*, s.f. 1. (Depreciativ) Femeie care umblă cu uneltiri și intrigi; rea de gură, mahalagioaică, intrigantă. *Vine ciulfa cu ștafeta, să te fii!* Spt. S. 2. Femeie îngălată, șleam-pătă. Ibid. [Var.: **ȘULFĂ**, *șulfc*, s.f. Ibid.]

CIUMĂRĂ s.f. Poreclă dată unui om amărit, prăpădit, zgircit. *O ciumară de om.* Spt. S., Mș.

CIUMĂRAIE s.f. Poreclă dată unui om prăpădit, nevoiaș, amărit, llențuros, urcios. *E o ciumăraie de muiere, să nu te-apeuce noaptea!* Spt. S.

CIUMĂRÎT, -Ă, *ciumărțiți*, -te, adj. Amărit închis, posomorit, acru, zgircit. (Substantivat) *Cine se poate lipi de ciumăriliu-ăla?* Pn. L., Spt. S.

CIUMŪR s.n. = **CIUMURLUIALĂ** (2). *Să facem nițel ciumur să lipim coșarea.* Spt. S.

CIUMURLUI, *ciumurluiesc*, vb. IV. 1. Tranz. A pregăti ciumurluială. Spt. S. 2. Tranz. A lipi cu lut pereții sau pardoseala. *Am ciumurluit țtrla oilor.* Ibid. 3. Refl. A se murdări. Ibid. *S-a ciumurluit de poșirecă pe la povarnă.* Ibid.

CIUMURLUIALĂ s.f. 1. Acțiunea și faptul de a (se) ciumurlui. Pn. L. 2. (Concret) Amestec de lut cu baligă și paie sau pleavă, cu care se lipește casa, țtrla etc. Spt. S. 3. Apăraie, mocirlă, noroi, cirmoacă. Ibid.

CIUMURLUIȚ, -Ă *ciumurluiți*, -te, adj. 1. Plin de apă sau noroi, murdar. (Substantivat, ironic) *Ce tot caută ciumurluila aia, ce vrea?* Spt. S. 2. Lipit cu ciumur. Ibid.

CIUNGĂREĂLĂ, *ciungăreli*, s.f. Acțiunea de a ciungări și rezultatul ei; lucrare de mlntuială. Spt. S. și J., Mș., Orj.

CIUNGĂRI, *ciungăr* și *ciungăresc*, vb. IV tranz. A face un lucru de mlntuială, a da peste cap. *A ciungărit locul* (= a arat superficial, a arat prost). *A ciungărit casa* (= a, spoil urt, cu vărgi). Ptș. [Var.: **CIUNGĂRI** vb. IV Spt. S.]

CIUNGĂRITURĂ, *ciungărituri*, s.f. = **CIUNGĂREALĂ**. Spt. S., Mș., Sm.

CIUNGĂRI vb. IV v. **CIUNGĂRI**.

CIUNGEĂLĂ, *ciungeli*, s.f. Acțiunea de a (se) ciungi și rezultatul ei. *Ferăscă-te Dumnezeu de ciungeală, că nu mai ești bun de nimic toată viața.* Spt. S., Pn. L.

CIUP¹ interj. Cuvînt onomatopeic care sugerează o înșepătură (sau o mușcătură) ușoară. *Ciup, o albină. Ciup, un unghia.* Ptș. (Repetat) *Oile cînd pasc, fac: ciup, ciup, ciup!* Spt. S. și J.

CIUP² s.n. Bucătică ruptă cu virful degetelor sau cu dinții din ceva. *Oile astea nu pasc înșipt; un ciup ici, un ciup colea și fuga; stîl sătule.* Spt. S., Pn. L. *La roșii se ia numai cite un ciup, din vtrf, cu deștele, nu se rup ramurile de lingă tulpină.* C. Arg., Ptș.

CIUPĂC, *ciupaci*, adj. (Rar, despre copaci) Care n-are vtrf; ciomp. *Un saletm ciupac.* Ld.

CIUPLECĂ, *ciuplec*, vb. I tranz. 1. (Despre oi, capre etc.) A paște în fugă, a ciupi ici-colo. Pn. L., Rcr. 2. (Despre oameni) A piguli; a plivi. Ibid., Crb.

CIUR, *ciure*, s.n. (În expr.) A freca (pe cineva) în elur fără văeălle = a-l suci, a-l hărțui, a-i face mizerii. Spt. S. și J., Pn. L., Smr. A da la elur (ceva sau pe cineva) = a freca, a suci, a descoase. Ibid. (Ironic) A tăiu (cineva) la ciure = a se lăuda, a minți. C. Arg. *Pune în ciur și-alege*, se zice cînd e vorba de ceva echivoc, neclar, înclcit sau cînd cineva vorbește în doi peri, o scaldă. Ibid.

CIURCIULÎT, -Ă, *ciurciuliți*, -te, adj. Plouat, leorecăt; (fig.) umilit, retras, ciușdit. Spt. S.

CIURCIUMEL s.n. 1. Grămadă, pll. Expr. A sta (sau a se face) *ciurei mel* = a) (despre animale) a sta (sau a se face) grămadă, pll. *Bietele oi s-au făcut ciurciumel de frică, au simțit lupul;* b) (despre lucruri) a sta înghesuite, a sta grămadă. *Stau prunele ciurei mel pe jos. Stau strugurii ciurciumel pe joarde. Stau florile ciurciumel pe crăci.* Spt. S., Pn. L. 2. Adj. Ud de sus pînă jos, plouat, leorcă; ciurciulit. *A venit ciurciumel.* Ibid.

CIURUIALĂ, *ciuruiei*, s.f. 1. Zgomot produs de un șiroi de apă. *S-aude ciuruiala burlanelor.* Ptș. 2. Răpăială de ploaie, ropotă. *A venit o ciuruială de ploaie, duduie burlanele.* Ibidem, C. Arg.

CIURUIȚ s.n. 1. Acțiunea și faptul de a ciuruia, a cerne. Spt. S., Mș., Cst. 2. Zgomotul produs de scurgerea unui șiroi de apă. *Auzi ciuruitul streșinilor; plouă nu glumă!* Ibid., Ptș.

CIUȘ interj. 1. Strigăt cu care se domolesc caii cînd ciulesc urechile și vor să muște ori să dea cu picioarele. *Ciuș, Roaiba!* Spt. S., Pn. L. 2. (Repetat) Strigăt cu care se abat caprele; se domolesc vacile, caprele, oile la muls; se îndeamnă ca să-și lase laptele; cf. ceas. Ibid. 3. *Ciuș-măgăruș*, se zice, în ironie, cînd strănulă cineva (mai ales copiii). Ibid. (Ironic) *Ciușdina botina!* Exclamație glumeală sau injurioasă, adresată de copii persoanelor nesuferite. Ibid. [Var.: (ad. 1) **CIUȘDÎ** interj.; (ad. 3) **CIUȘDINA** interj.]

CIUȘCĂ s.f. v. **ȚUȘCĂ**.

CIUȘDÎ interj. v. **CIUȘ**.

CIUȘDINA interj. v. **CIUȘ**.

CIUȘDINĂ s.f. (Cu sens colectiv) Mulțime, cîrd, puzderie, droaie, pujdină. *Are o ciușdină de copii.* Spt. S. și J., Pn. L.

CIUȘDÎT, -Ă, *ciușdiți*, -te adj. (Și adverbial) Care stă pe vine; fig. care stă retras de o parte, izolat; tăcut, sfiit, limid, rușinos; *Ce-ai rămas, mă, ciușdit; hai încoa la lume, cu loți la rînd!* Spt. S., Pn. L.

CIUTÁC, *ciutaci*, s.m. Taur tânăr; p. ext. (ironic) tânăr afemeiat. Spt. S., Rev., Rcr.

CIUVICĂ s.f. (În expr.) (Ironic) A-i fi (cuiva) frică de ciuvieă = a ști de frică, a se teme (de bătaie). *M-aș duce eu pe la ea, dar mi-e frică de ciuvică*. Spt. S. și J., Smr.

CIZMOĂCĂ, *cizmoace*, s.f. Augmentativ al lui cizmă. *Mi-am făcut niște cizmoace cu talpa de un deget*. Spt. S. și J., Ptș.

CÎ interj. 1. Strigăt cu care se dau înapoi boii înjugăți. *Ho, cî! Cî-ndărăt!* Spt. S. și J., Mș., Rnc. 2. Cuvânt care redă un ris infundat; chicot, icnet. *Copiii bagă capul în plapumă și numai ce-i auzi: cî, cî, cî!* Cpr., C. Arg. 3. Sunet pe care îl scoate din gît o persoană care se bîlbîie cînd vorbește; cf. g. l. Ibid.

CÎCĂ¹ s.m. Porcărea dată unui om care, cînd vorbește, se înnoadă din gît, se îngîlțuie, se cîcîie. Cpr., C. Arg., Ptș.

CÎCĂ² s.f. (Familiar) Bunică; p. ext. femeie bătrînă. (Copiilor, afectiv) *Hai la cîca-n-coa!* Lnl. S., Dnc.

CÎCÎI, *cicîi*, vb. IV. 1. Refl. și intranz. A chicoti, a se juca. *Ce (vă) tot cicîiți, mă, acolo?* Bds., Spl. S., Cpr. 2. Refl. și intranz. A se înnoa în gît cînd vorbește; a se îngîlțui, a gîgli. *Așa (se) cicîie el cînd vorbește*. Ibid. 3. Tranz. A cicîli, a pliclisi. *Ia nu mă mai cicîi și tu, că n-am chef, mă doare capul!* Brsl., Bds., Cpr. 4. Refl. A se învîrți fără rost, a-și da aere. *Se cicîie de colo-colo, ca să-și arde vrednicia*. C. Arg. 5. Refl. A luera încet, anevoie; a se mocoși. *O zi s-a cicîit la o problemă*. Ibid.

CÎCÎALĂ, *cicîieli*, s.f. Acțiunea de a (se) cicîi; chicoteală, răzghială, scifoseală. *Ce atîta cicîială? Lăsați cicîiele, haida!* Cpr., Bds.

CÎCÎIT, -Ă, *cicîiți*, -le, adj. 1. (Despre oameni) Care umblă fără rost, care își face de lucru, care se mișcă încet, moale C. Arg. (Substantivat) *Cicîita aia a uitat să vie*. Ibid. 2. Gîglii. Ibid.

CÎCÎIT s.n. = **CÎCÎALĂ**. C. Arg.

CÎF interj. Onomatopee care imită zgomotul produs de o ușoară explozie de aer. *A face cîf (pe nas)*. Spt. S.

CÎFNEĂLĂ, *cîfneli*, s.f. Faptul de a cîfni; cîfnet, bușnet. Spt. S.

CÎFNET, *cîfnele*, s.n. 1. Zgomot infundat produs prin cădere, izbire, explozie etc. *Ce atîta cîfnet pe ușile alea?* Smr., Mș. 2. Aer suflat brusc pe nări (mai ales în semn de nemulțumire); pufnitură. *Și ce înseamnă, mă rog, cîfnetele-astea?* Ibid. 3. Ris infundat. *Ia lăsați cîfnetele, copii și culcași-vă odată!* Pn. L., Spl. S.

CÎFNI, *cîfnesc*, vb. IV intranz. 1. (Despre sobă) A da fum-nădărăt; a bușni. *Cîfnește soba, se strică vremea*. Spt. S. și J., Pn. L. 2. A pufni de ris. Ibid. 3. A pufni pe nas sau din buze,

în semn de nemulțumire; a răsufla, a răbufni. *În sfîrșit a cîfni-o, i-a dat drumul*. Ibid. [Var.: (ad. 2) **CHIFNI**, *chifnesc*, vb. IV. Ibid.]

CÎFNÎT¹ s.n. = **CÎFNET**.

CÎFNÎT², -Ă, *cîfniți*, -le, adj. (Despre oameni) Care e supărăcios, care își arată nemulțumirea cîfnînd pe nări; bosumflat, nervos, posac. *Cîfnîta muiere; toată ziua pufăie pe nări!* (Substantivat) *La cîfnîtu-ăla nu mă duc, să mă lai*. Spt. S., Cpr., Bdș.

CÎFNITURĂ, *cîfnituri*, s.f. = **CÎFNET**. Spt. S., Mș.

CÎH interj. Exclamație cu care mamele opresc copiii de la ceva. *Cîh, mamă, nu pune mîna! Cîh, mamă: aia nu se papă!* Ptș.

CÎINE, *cîini*, s.m. (În expr.) A umbla cîine surd după vinat = a umbla fără rost, cîrnic; a bate drumurile de pomană; a pierde vremea. *Umblă toată ziua, cîine surd după vinat, n-are ce face la ea acasă*. Crb., Glb. (Pr o.v.) Cîinele lovit găsește singur ușa, se spune cînd cineva a fost primit cu dușmănie. Ibid.

CÎINOȘIE s.f. Cîinoșenie. Spt. S., Ptș.

CÎLC interj. Exclamație care exprimă îșnetul unui lichid vîscos (puroi, sînge). *M-am înșepat într-un mărăcine și cînd l-am tras afară: cîlc, sînge!* Spt. S., Smr.

CÎLCÎI, pers. 3 sg. *cîlcie* și *cîlciește*, vb. IV intranz. 1. (Despre lichide) A îșni. *Cîlciea sîngele (din rană) ca un izvor*. Spl. S. și J., Pn. L. 2. (Despre o mulțime) A coleăi. *Cîlcie viermii în rană. Cîlcie tirgul de lume*. Ibid. Cpr., Mș.

CÎLCÎALĂ s.f. Acțiunea de a cicîi. Spt. S., Mș., Pn. L. *Cîlcîială de lume*. Ptș.

CÎLCÎIT s.n. Țîșnire abundentă a unui lichid. Spt. S., Mș.

CÎLCÎTURĂ, *cîlcîturi*, s.f. = **CÎLCÎIT**. *Cîlcîturi mari de sînge îșneau din rană*. Ptș.

CÎLTÔS, -OĂSĂ, *cîlțoși*, -oase, adj. (Despre oameni) Îndărătnic, sucit, cărpănos, zgîrcit. (Substantivat) *S-a făcut și-asta un cîlțos, de nu te mai poți lipi de el*. Cpr., Mș. 2. Așos, tare. *Lemn cîlțos. Carne cîlțoasă*. Ibid., Spt. S.

CÎNTEC, *cîntece*, s.n. Bîrfă. (În expr.) A pune (pe cineva) în (sau a-i scoate) cîntec = a defăima, a ponegri, a-i scoate vorbe. Cpr.

CÎNTULEȚ, *cîntulețe*, s.n. Cîntecel. *Are ea un cîntuleț, că le unge la inimă*. Ptș.

CÎH interj. (În expr.) A nu zice (nici) eir = a tăcea chitic. Ptș., Sm., Mș. Cîț ai zice eir = repede. Ibid. [Var.: **CÎRC** interj. Hș., Sm., Ptș.]

CÎRC interj. v. **CÎR**.

CÎRCĂLĂ s.f. v. **CĂRCĂLĂ**.

CÎRCĂLEĂLĂ s.f. v. **CĂRCĂLEALĂ**.

CÎRCĂLÎT, -Ă, adj. = **CĂȘCĂLÎT**.

CÎRCĂLITURĂ s.f. = **CĂȘCĂLITURĂ**.

CIRCEĂG, *ctreaguri*, s.n. Urcior la ochi, buburuz. *I-a ieșit copilului un ctreag la ochi.* Cpr., C. Arg.

CIRCEIA vb. I = ÎNCIRCEIA.

CIRCIOGÓS, -ÓASĂ, *ctrciogoși*, -oase, adj. Care caută ceartă, circotos; rău la inimă, acru, zgîrcit. Mș., Sltr., Spt. S.

CIRCII, pers. 3 *ctrcie* și *ctrciește*, vb. IV în t r a n z. 1. (Despre mulțime) A mișuna, a colcăi; a fojgăi. *Ctrciele omizile. Ctrcie viermii-n rană, la pictorul boului. Ctrciele mușuroiul de furnici.* Sltr., Spt. S. *Ctrcie orașul de lume. Ctrcie strada de copii.* Ibid., Ptș.

CIRCIAC, *ctrcieteci*, s.m. (În expr.) A se înfișe ea *ctrciauel* = a căuta profit, a se înfișe, a se vîrli. Mș., Cst. A se aduna ea *ctrciecel* = a se înhăita. Ibid., Spt. S., Pn. L.

CIRCIĂLĂ, *ctrcieteli*, s.f. Faptul de a *ctrcii*; *ctrcitură*; mișcare multă, aglomerație, forfotă. *Ctrciălă de viermi. Ctrciălă de furnici. Ctrciălă de lume.* Mș., Pn. L., Spt. S.

CIRIĂLĂ, *ctrciteli*, s.f. (În expr.) A da pe *ctriălă* = a da pe datorie. Smr., Cst.

CIRJOAIA s.f. art. Poreclă dată unei femei cocoșate; bătrînă, babă. *A veni ctirjoaia să te descinte.* Spt. S.

CIRJOIA vb. I v. ÎNCIRJOIA.

CIRJOIAT, -Ă, adj. v. ÎNCIRJOIAT.

CIRLIG, *ctrlige*, s.n. 1. Numele unui dans popular. Spt. S. 2. Piedică pusă cu piciorul prin surprindere în timpul trînteii. *Aruncă-i ctirlig și dă-l de-a beslegala.* Spt. S. 3. (În expr.) A avea (sau a prinde) *ctrlig* (la ceva sau la cineva) = a-i plăcea, a avea drag, a avea interes; a dori, a îndrăgi. *Ai ctrlig la Nana, mi se pare! Ai prins ctrlig la mașina aia.* Ibid. A avea (un) *ctrlig* la inimă = a) avea o taină, un dor; b) a fi zgîrcit. Ibid., Pn. L., Orj.

CIRMĂCI, *ctrmaci*, s.m. Taur sau berbec care merge înaintea turmei; călăuză, ghid. Spt. S.

CIRMEĂLĂ s.f. (În expr.) A nu fi (sau a nu avea) *loe* de *ctrmală* = a se afla cineva într-o situație dificilă, a fi strîmătorat, a nu fi în largul lui, a nu avea ieșire; a fi ținut din scurt, supravegheat, constrîns, înfrînat. Spt. S., Pn. L.

CIRMOAJĂ s.f. v. CIRMOJIE.

CIRMOJEĂLĂ, *ctrmojeli*, s.f. v. CIRMÓJIE.

CIRMOJ, *ctrmojese*, vb. IV. 1. T r a n z. A repara ceva sumar; a drege, a cirpi. *Mai ctrmojeste a căruță că c pe brlnci.* Spt. S. 2. R e f l. A duce o viață grea, a trăi de pe o zi pe alta. *Mă ctrmojese și cu cum pot, ce să fac!* Ibid.

CIRMÓJIE, *ctrmojii*, s.f. 1. Sfoară de clți. Spt. S., Mș. 2. Fig. *Încurcătura bănească, datorie, ctrenie.* Sltș. 3. (În expr.) A umbla eu *ctrmojia* = a umbla cu *ctrpeala*, a merge din datorie-n datorie; a o duce greu. Ibid.

A umbla după (sau a face, a se ține de) *ctrmojii* = a umbla după nimicuri; a se ține de încurcături, a face ctșenii; a se înglota în datorii; a înșela, a păcăli. *Cine umblă cu ctrmojia mai rău se rupe.* Ibid. A rupe *ctrmojia* (sau *ctrmojile*) = a) a lichida (o datorie, o încurcătură, o ctșenie), a-i pune capăt; b) a rupe relațiile cu cineva; a ieși dintr-o tovărășie. Ibid. A da (ceva) pe *ctrmojte* = a da pe datorie. Ibid. 4. (La pl.) Lucruri lipsite de însemnătate; rămășiță, vechitură. *Am făcut o magazioară numai din ctrmojii.* Ibid. 5. (La sg.; fig.) Om de nimic. *O ctrhoajă de om.* Pn. L., Spt. S. [Var.: (ad. 5) **CIRMOAJĂ** s.f.].

CIRNIC, -Ă, *ctrnici*, -ce, adj. 1. Care umblă din casă în casă, care aciră pe la mesele altora; care n-are nici un căpătli; pierde-vară, fluieră-vînt, ușiernic, hoinar, haimana; (despre vite) care umblă razna. *Mi-am pus glandca să mă înșor, Dar fețele nu mă vor, Cică-s ctinic și dator* (Pop.). Spt. S. și J., Mș., Mzc. (Substantivat) *Pe unde a mai apucat ctnicu-ăla? S-a făcut un ctinic și jumătate.* Ibid.

CIRNOTÉIE, *ctrnolei*, s.f. 1. Vegetație ce apare uneori la nas, la gît, la ochi etc.; fibrom. *I-a ieșit o ctrnoleie la ochi. Au apărut niște ctrnolei pe nas (sau în gît).* Ptș., Spt. S. și J., Pn. L. 2. (La pl.) Zbircuri care atîrnă oamenilor slabi sub bărbie sau pe obraji, pielotei. *I-atîrnă ctrnoleile, de slab ce e!* Ibid. 3. (La oamenii grași) Grăsimi ieșite în afară, la ceafă sau la burtă; rinze. *Curg ctrnoleile (de) pe ei!* Ibid.

CIRPĂ, *ctrpe*, s.f. 1. Maramă. Spt. S., Brșt., Bst. 2. E x p r. A purta (cineva) *ctrip-n cap* = a fi lipsit de voință, moale, a fi dus de nas, a se lăsa păcălit. Ibid.

CIRPEALĂ s.f. (În expr.) A umbla cu *ctrpeala* = a se ține de încurcături, a face împrumuturi, ctșenii, a umbla cu viclesuguri; a umbla cu *ctrhojia*. Spt. S., Slt., Cst. A o duce eu *ctrpeala* = a o duce greu, a trăi de azi pe mîine. Ibid. [Var.: **CIRPEAUA** s.f. art. Ibid.].

CIRPEAUA s.f. art. v. CIRPEALĂ.

CIRPITURĂ, *ctripituri*, s.f. (Mai ales la pl.) Semințe (de porumb, fasole, dovleac etc.) puse în locul celor nerăsărite; p. ext. plante răsărite din aceste boabe. *Am terminat cu ctripiturile. Au răsărit și ctripiturile; sint mai frumoase ele ca puiturile dintii.* Spt. S., Mș.

CIRPOCÎT, -Ă, *ctrpciți*, -te, adj. 1. (Despre lucruri) Cîrpit, reparat, peticit. *Casă ctrpciță. Bocanci ctrpciți.* Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) Îmbrăcat prost, zdrențăros, peticit. Ibid.

CIRPOCÎT s.n. Cîrpeală. *Nu te-ai mă săturat de ctrpciț, mă, omule?* Spt. S. și J.

CIRPOJEĂLĂ, *ctrhojeli*, s.f. Cîrpeală. Spt. S.

CIRPOJÍ, *cirpojesc*, vb. IV. 1. **Tranz.** A cirpoci, a repara. 2. **Refi.** (În expr.) A se cirpoji = a) a o duce greu, a-și țiri zilele; b) (reciproc) a se ajuta, a se imprumuta, a se cirpi (unul cu altul). Spt. S., Pn. L.

CIRPOJÍT, -Ă, *cirpojite*, adj. = **CIRPOCIT**.

CÍRSTOV subst. (În construcția) **Círstovol** villor = ziua crucii (14 septembrie), cînd se inaugurează culesul viilor și al roadelor de toamnă, sărbătoarea belșugului de toamnă. Spt. S., Pn. L., Cc., Pdrț.

CÍRȘENIÓS, -OĂȘĂ, *cirșenioși, -oase*, adj. Care e de rea credință; care se ține de cirșenii; circotaș, buclucaș. *E om cirșenios.* (Substantivat) *La un cirșenios, să dai și să fugi.* Spt. S. și J., Sîșt.

CÍȘ interj. Exclamație cu care se alungă ori se mină gîștele din urmă. Spt. S. și J., Cpr.

CÍȘÍ, *cíșii*, vb. IV tranz. A lunga de undeva sau a conduce din urmă gîștele, zicînd: *cis! Cíșite lu gîștele din grădină, că strică tot.*

CÍȘÍALĂ, *cíșietii*, s.f. 1. Faptul de a cíșii; síșială. *S-aud cíșietile gîștelor, vine cineva!* Spt. S. 2. Acțiunea de a cíșii gîștele, alungindu-le sau conducîndu-le: *cis, cis! Ia-le la cíșială d-acolo, vor să iasă afară, nu vezi?* Ibid.

CÍȘÍIT s.n. Síșit. *S-aude cíșitul gîscanului; cíșite la cineva.* Spt. S.

CÍȘ¹ interj. 1. Onomatopee care imită sunetul ce-l scot pușorii de pasăre cînd vine mama lor cu demnitate. Spt. S. 2. Exclamație cu care se îndeamnă pușorii să caște ciocurile, cînd li se dă mîncare. Ibid.

CÍȘ² interj. Exclamație care exprimă mersul încet, domol al bătrînilor sau al copiilor mici, cînd încep a păși. *Cíș, cíș; abia vine, abia se ítrăște.* Spt. S. și J., Mrș. *Cíșa, cíșa și mălușă* = încet, încet; hai, hai. Ibid. [V a r. : **CÍȘA** interj.].

CÍȘ³ adv. **Expr.** A se uita *cíș* = a se uita ponciș. Pn. L., Sîbz. A călea *cíș* = a călea strîmb. Ibid., Pîș. A sta (în) *cíș* = a sta-ntr-o rină. Ibid., Ughn., Mze.

CÍȘA interj. v. **CÍȘ²**.

CÍȘCĂLEALĂ s.f. v. **CĂȘCĂLEALĂ**.

CÍȘCĂLÍ vb. IV, v. **CĂȘCĂLÍ**.

CÍȘCĂLÍT, -Ă, adj. v. **CĂȘCĂLÍT**.

CÍȘCĂLÍTURĂ, *cíșcălituri*, s.f. = **CĂȘCĂLEALĂ**, *cășcălitură*. *Ce cíșcălituri stîl astea, copile?* Spt. S. și J.

CÍȘÍÍ, *cíșii*, vb. IV in tranz. 1. (Despre pușori) A face :*șșș!* 2. (Despre oameni) A îndemna pușorii să caște ciocul cînd le dă mîncare pe gît, zicînd : *cíșș!* Ibid. 3. A lucra încet; a merge anevoie, țîrșit; a sufla greu. *Abia mai cíșiiie unchiașul!* Spt. S. și J.

CÍȘÍALĂ, *cíșietii*, s.f. = **CÍȘÍIT** 1. *A luat-o pe cíșială : cíșa; cíșa; pîș; pîș!* Spt. S. și J. *S-aud cíșietii în scorbură; e plîină de pușori.* Ibid.

CÍȘÍIT s.n. 1. Acțiunea de a cíșii. Spt. S., Pn. L. 2. Cuvînt care redă mersul domol, încet, anevoios al bătrînilor. Ibid. 3. **Loc.** a d v. **Pe cíșit (-e)** = încet; moale. Ibid., Mș.

CÍȘÍIT, -Ă, *cíșiiți, -te*, adj. Care merge încet, se ítrăște, se mișcă greu. *Om cíșit! E o femeie cíșitilă, moale, să-i loci varză pe spinare.* (Substantivat) *Tot pe cíșitilu-ăla-l-ai găsit?* Spt. S.

CÍȘLĂ, *cíște*, s.f. (Depreciativ) Casă mică sărăcăcioasă, bordei; coșmelie, coteț, coștomelniță. **Expr.** (Ironic) **A umbra din cíșlă-n cíșlă și din hudă-n hudă** = a umbra cîrnic, a umbra handra, fără rost; a fi fără căpătli; a acira pe la mesele (sau pe la ușile) altora. Spt. S. și J., Pn. L.

CÍȘU s.m. Poreclă dată unui om cíșlit, moale, care pronunță ș în loc de s, care merge írșînd picioarele. Spt. S.

CÍTAI adv. (Exclamativ) *Cítă. Cítai găliganul de mare!* Spt. S. [V a r. : **CÍTAMAI** adv.].

CÍTAMAI adv. v. **CÍTAI**.

CLADĂ s.f. (În expr.) A sta *cladă* = (despre fructe, flori, animale etc.) a sta pîlc, ciucure, grămadă, a sta clădărie; a sta ciurciumel, ciucură, gaibără. Spt. S., Sîpn., Ngrș. [V a r. : **CLADĂRĂ** s.f.].

CLADĂRĂ s.f. v. **CLADĂ**.

CLANARAGÍU, *clanaragii*, s.m. Muzicant care cîntă cu clanaretul. Pn. L., Spt. S.

CLANARÍȘT, *clanariști*, s.m. = **CLANARAGÍU**. *E un clanarișt dibaci ítnăru-ăsta, are să ajungă departe.* Spt. S. și J.

CLĂPĂ, *clape*, s.f. (În expr.) **Ca pe elape** = foarte bine, strună. *Merge treaba? — Ca pe elape.* Ibid.

CLĂPIE s.f. 1. Clrd; droaie, postomol. *Vin vitele clapie de la pășune. Ies oamenii clapie de la primărie.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. (În expr.) **A se ține elapie** = a se ține clrd, a merge grămadă, pîlc. Ibid. 3. **Loc.** a d v. **În elapie** = în clrd. *Trec oamenii în clapie de la zbor.* Ibid.

CLĂTĂ s.f. v. **CLEATĂ**.

CLĂTĂ, *clafe*, s.f. 1. Clanță. Spt. S. și J., Smr. 2. (În expr.) **A-l da cu clăta** (înainte) = a-i da cu gura, a trîncăni, a ílecări. Smr., Pdrț., Spt. S.

CLĂDĂRÍȘ s.n. Mulțime de lucruri similare strîns la un loc; clădărie. *Clădăriș de fructe. Clădăriș de flori* (frunze etc.). Spt. S., Pn. L.

CLĂDĂRÍT s.n. Clădit. *Hai la clădărit! De clădărit ími arde mie acum?* Cn., Bsv., Spt. S.

CLĂDÍȘ, *clădișuri*, s.n. Acțiunea de a clădi finul în clăi; clădăriș, clădit. *Mtine avem clădișul la Valea Plopilor; mergem toți la clădiș.* Cbr., Cbn., Spt. S.

CLĂTI, *clătesc*, vb. IV refl. (În expr.) A se elîti la cap (cineva) = a-și sări din minți, a se țieni. *S-a cam elătii la cap de cînd i-a murit nevasta; nu mai e-n minșile lui.* Spt. S., C. Arg. A-și elătii gura = a bea (țuică, vin etc.). Ibid., Ptș., Mș.

CLĂTIT, -Ă, *clătii*, -le, adj. (În expr.) A fi (cineva) elătii la cap (sau u avea o doagă elătii) = a fi făcînt la cap, a fi fără o doagă, a fi într-o parte. Cpr., Ptș.

CLĂȚĂU, *clăție* și *clățauri*, s.n. 1. Cîrd mic de vite care s-a rupt de urmă și s-a răzlejit. *Un clățau de oi a apucat spre porumbării.* Spt. S. și J. 2. Grup, pîlc de oameni. *Vin oamenii clăție de la blci.* Ibid.

CLEAF interj. Onomatopee care imită zgomotul unui obiect care se mișcă legîndu-se într-o parte și-n alta, lovindu-se de ceva. *Leuca face cleaf-cleaf!* Spt. S., Mrș., Pn. L.

CLEAFĂ s.f. (Ironie) 1. Persoană (mai ales femeie) care umblă cu vorbe, cu intrigi, care clevește, birfește, trîncănește, flecărește. *O cleafă de muier.* Cpr., Bl., Ngrș. 2. Persoană care se mișcă încet; moale. *O cleafă de om.* Ibid., Spt., S., Mrgh.

CLEAFĂT, *cleafăte*, s.n. 1. Mișcare a unui corp incoace și-ncolo; hișlală, flencăneală. *Leuca are cleafăt, are loc de joc.* Spt. S., Mș., Orj. 2. Zgomot produs de un corp tare care se mișcă incoace și-ncolo, izbindu-se sau frecîndu-se. *S-aude cleafătul unei roți. E cleafătul leucii.* Ibid. 3. Fig. Clevelire, birfeală. *Vezi să nu intri și tu în cleafătul muierilor.* Ibid. [V ar.: **CLĒFET**, *clefete*, s.n. Ibid.]

CLEAN, *cleanuri*, s.n. (În expr.) A (se) face clean = a) a (se) îmbăta turtă; b) a (se) culca la pămînt, a se face grămadă. *Clean t-am făcut cînd t-am pus piedica. A venit ploaia și a făcut clean toate grînele. Iar cînd flinta-i fulgera, Ramurile clean făcea (Pop.).* Bl.-Ngrș.

CLEANC s.n. = **CLINCI**.

CLEAȘĂ s.f., adj. 1. Moale, flească. *A ieșit mămăliga cleașă.* Spt. S., Brșt. Fig. (Substantivat) *O cleașă de om, abia molfolea vorbele.* Ibid. 2. (Adverbial) Beat turtă. *A venit cleașă de la cazan.* Ibid. [V ar.: **CLEAȘCĂ** s.f. Crb., Bsv.]

CLEAȘCĂ s.f. v. **CLEAȘĂ**.

CLEATĂ, *clete*, s.f. 1. Bucată de loc luat (mai ales) de-a lungul, dintr-o suprafață mai mare; fișie, laria, postață. *Am arat în dimineața asta o cleată bună de loc.* Spt. S., Mș., Slt. 2. Porțiune de palan (= gard de ulucă), de obicei cit e lungimea unui leaț sau cit ține de la un stîlp la altul. *Cleată de palan.* Ibid. 3. Grup de fire la natră sau la cusături. Ibid. 4. Clin (la haîne). *Îi mai bați o cleată.* Ibid. [V ar.: **CLĀTĂ**, *clăfi*, s.f. Cpr.]

CLĒFET s.n. = **CLEAFĂT**.

CLEFETEALĂ, *clefetele*, s.f. Acțiunea de a clefeti; birfeală, clevețeală; cleafăt. *Clefeteală ca-n satu-ăsta nici că s-a mai pomenit.* Cpr., Sc.

CLEFETÍ, *cléfel* și *clefetesce*, vb. IV refl. și intrans. 1. (Despre lucruri) A se mișca, a se clătina (frecîndu-se și izbindu-se de ceva), a flencăni. (Se) *clefete roata din cea, e buceaua largă. Mi se clefete o măsea.* Spt. S. și J. 2. A sări un os de la locul lui, a se scriși. *S-a clefedit osul piciorului de la sold. Îi clefete o mînă din umăr; a rămas moale.* Ibid., Mrș. 3. (Despre oameni) A cleveți, a birfi; a pălăvrăgi, a trîncăni. Ibid., Cpr. *Las-o să clefete pînă i s-o ntinde gura la urechi, pușin imi pasă!* Ibid.

CLEFETÍCI s.m. Poreclă ce se dă unui om care birfește sau care trîncănește toată ziua; palavragiu. C. Arg., Spt. S.

CLEFETÍRE, *clefetiri*, s.f. = **CLEFETEALĂ**. Cpr., C. Arg.

CLEFETÍT s.n. Faptul de a clefeti: 1. Birfă, pălăvrăgeală. *Iar s-au apucat de clefetit.* Cpr., Brș. 2. (Despre lucruri) Mișcare dezordonată, clefel; zgomot. *Clefetitul roatei. Clefetit de leucă.* Ibid. Spt. S.

CLEFETÍT, -Ă *clefetiți*, -le, adj. Mișcat de la locul lui, scriștit; moale. *Mînă clefedită. Măsea clefedită. Os clefetit.* Spt. S., Urln.

CLÉNCI interj. Nimic, canci. *Ai ceva biștari? - (Nici) Clenci!* Spt. S., Ptș.

CLÍCĂ, *clici*, s.f. (În expr.) A (se) trage la elcă = a căuta prietenie, a face cîrdășie. Ptș.

CLIENTŪRĂ s.f. (Familiar, ironie) Clientelă *L-a lăsat clientura.* Ptș., Cpr., C. Arg.

CLÍNCI, *clinciuri*, s.n. Osicec, clocimp. (În expr.) A-i pune elincelul (sau elenețul) (cuiva) = a-i pune piedici, a-i face greutăți, a-l ține-n loc, a-l deruta. Spt. S., Pn. L. A găsi elincelul (sau elenețul) = a afla taina cuiva sau defectul la ceva; a afla pricina, secretul, chișibușul. *Am găsit elincelul la motor. I-am aflat elincelul muierii, știu de ce-o apuca des capul.* Ibid.

CLINCHINÍT s.n. Clinchet. *Clinchinin de ape. Clinchinin de unde. Clinchinin de zurgălăi.* Spt. S.

CLIP s.n. Clipă. Loc. a d v. Într-un clip = repede, imediat, cit ai clipi. *Într-un clip am și venit.* Dnc., C. Arg., Spt. S.

CLÍPĂT s.n. Clipă, clip. *Într-un clipăt.* Cpr., Spt. S.

CLÍPÍ, *clipesce*, vb. IV trans. A avea o senzație de durere trecătoare, scurtă; a săgeta, a licări. *M-a clipit o dată prin șale de mi-a venit să pic jos.* Spt. S. și J., Cst., Mș.

CLÍPÍCI s.m. sg. Poreclă dată unui om care clipește des din ochi. *Nu t-ai văzut pe clipici?* Mș., Spt. S., Lnl. S.

CLIPITURĂ, *clipituri*, s.f. 1. Senzație de durere fizică, scurtă. *Am simțit o clipitură prin mină, parcă m-ar fi fulgerat.* Pn. L., Slșt., Cst. 2. Clipeală, clipită. *O clipitură din ochi și-s gal.* Ibid.

CLISĂ s.f. (În e x p r.) A II (cineva) o elisă de om = (a fi) om moale, greoi, nepăsător. Cpr., Pn. L., Mș. A avea elisă-n gură = a vorbi încet, moale; a vorbi molfotit, neînțeles (mestecind încet vorbele-n gură). Ibid., Spt. S. și J. A avea gura elisă = a avea ural-ncărcată, inclișoasă, amară. Ibid. Beat elisă = beat turtă, clei. Ibid., C. Arg.

CLOACĂ¹, *clovi*, s.f. Cloșcă, clocă. Lnl. S., Cmgș., Cc.

CLOACĂ², *cloace*, s.f. Fig. 1. Casă defăimată. 2. Promiscuitate. Ptș.

CLOANCĂ, *cloance*, s.f. Cloară; fig. (ironic) femeie cu nasul lung; babă. *Ho, și nu te speria, Că e nevastica mea, Lua-o-ur cloancele s-o ia!* (Pop.). Ms., Cst.

CLOAȚĂ¹, *cloațe*, s.f. 1. Bucată de lemn rămasă de la retezatul doagelor, grinzilor, stâlpiilor etc.; retezătură, deșeu, lepădătură. *Am cumpărat o cărnă de cloate.* Spt. S. și J., Ptș. 2. Spărtură de cărămidă. *Mai trebuie cloața cloațe de cărămidă.* Ibid., Orj., Brlg.

CLOAȚĂ², *cloațe*, s.f. Femeie rea de gură, arțăgoasă, intrigantă. *Ce mai cloață de muiere, talpa iadului!* Cpr., C. Arg.

CLOAȚĂ³, *cloațe*, s.f. Fructul prunului numit cloț sau cloțuș; un fel de corcoduș rotundă, neagră-vinătă, cu miezul lipit de simbură și acru la gust; se întrebuințează la fabricarea uicii. Cpr., Vl. d., Slte.

CLOCEALĂ, *cloceți*, s.f. 1. Apă stătută la soare; (apă) călție, zăcută, boalecă. *Ce cloceală de apă e asta?* Spt. S. și J., Ughn. 2. Căldură apăsătoare, zăduf. *Pe nimiezi se lasă o cloceală de căldură, de-și cade țeșin la inimă.* Ibid. 3. (Ironie) Om moale, trindav, leneș; clocitură. *E o cloceală de om, fercască sftntul!* Ibid.

CLOCÍ, *clocec*, vb. IV. 1. În t r a n z. (Despre alimente) A fierbe încet la un foc moale; (despre foc) a arde fără flacără. *Fasolea clocește-n oală.* 2. (În e x p r.) A eloei pe sărăcie (sau pe strat, pe ouă) = a sta degeaba, a dormi, a trindăvi. *Hai, tențerule, la treabă, c-a veni primăvara; ai clocit destul pe sărăcie toată ier-nicea.* Ibid.

CLOCÍMP, *clocimpi și clocimpuri*, s.m. și n. (În e x p r.) A sta cu elocimpu-n burta = a) a sta degeaba, a pierde vremea. Lnl. S. și J., Spt. S., Crb., b) a toarce în furcă;

CLOCÍȚ, -Ă, *clociți, -te*, adj. 1. (Despre oameni) Care abia se mișcă; moale, leneș, bătrîn, prăpădit. (Substantivat) *Clocitu-ăla de unchiaș nu mai dă p-acasă, s-a supărat! Cloceia aia mi-a strical o grămadă de tori.* Spt. S.

și J., Cpr. 2. (Despre foc) Închis, mocnit, fără flacără. Ibid., Sltr.

CLOCITURĂ, *clocituri* s.f. = CLOCEALĂ. Spt. S. și J., Pn. J., Ptș.

CLONC interj. Onomatopee care imită sunetul produs de coarde, cînd sînt pișcate cu virful degetelor. Ptș., C. Arg.

CLONCÂN, *cloncâni*, s.m. Fig. Persoană cu nasul mare, gros, lung; îndrăzneț, nerușinat, obraznic. *Cloncânul dracului nu se mai satură, de ce-i dai de ce mai cerc!* Ptș.

CLONCĂNEĂLĂ, *cloncăneli*, s.f. 1. Zgomot produs de coarde prin pișcare. *Cloncăneli de vioară.* Ptș., Cst. 2. Sunet caracteristic cloștilor. *Aud cloncăneli; a intrat cloșca cu puții în grădină.* Spt. S. și J., Ngrș.

CLONCĂNI, *cloncâni și cloncănesc*, vb. IV t r a n z. A ciupi cu degețele coardele unui instrument muzical, producînd sunete sacadate, scurte: *clonc, clonc, clonc!* Spt. S., Ngrș., Vl.

CLONCĂNÍȚ, -Ă, adj. (În construcția) Cîntec cloncânt = cîntec executat prin pișcarea coardelor cu degețele. Ptș., Pn. L.

CLOŢĂN, *clonfani*, s.m. (2) *clonfanc*, s.n. 1. S.m. Șobolan, guzgan. *S-au prășit niște clonfani afurisiți în pătul, au tocat porumbii.* Spt. S. 2. S.n. Glod uscat sau înghețat. *E tot drumul plin de clonfane.* Ibid. *Dar-ar dumnezeu d-o ploaie, Glonfancele să se moaie, să le duci p-o hududaie.* (Pop.). Cpr., C. Arg. [Var.: (ad 2) **GLONȚĂN**, *glonfane*, s.n.].

CLOŢEA s.m. Poreclă dată unui om rău de gură, arțăgos, colțos; coltea. Spt. S. și J.

CLOPOT, *clopote*, s.n. (În e x p r.) A-l trage (cuiva) *clopotele* = a meni cuiva de rău, a-i cobi moartea. Ptș. C. Arg. (P r o v.) **Miroase a zeamă de clopot**, se zice cînd cineva e cu sufletul la gură, trage să moară, e pe ducă. Ibid.

CLOPOTEĂSA, *clopotele* s.f. Nume care se dă unei oi (sau vaci) care prin clopotul ce poartă la gît conduce întreaga turmă, mergînd în fruntea ei. *Bir clopoteasa, unde o iei?* Spt. S. și J., Pn. L.

CLOȘCHÍȚĂ, *cloșchife*, s.f. Diminutiv al lui cloșcă. *Am mai pus o cloșchifă.* Ptș.

CLOȚ¹ interj. (În e x p r.) A face cloț cu ochiul = a face semn, a trage cu ochiul. Cpr., Pn. L., Albț.

CLOȚ², *cloațe*, s.n. Glod uscat sau înghețat. *S-au făcut niște afurisite de cloațe, de nu poți să faci urmă cu piciorul desculț.* Spt. S. și J. Cpl., Brșt.

CLOȚ³, *clofi*, adj. și s.m. (Prun) cloț = specie de corcoduș indigen, de mărimea prunului, cu fructe mici, rotunde, zemoase și acre. Vl. Dn., C. Arg. *Am umplut rîpote cu clofi.* Slte.

CLOȚ⁴, *cloațe, clofuri* s.n. 1. Bucată de cărămidă; spărtură. *Niște clofuri (sau cloațe) de cărămidă ar mai trebui.* 2. (În e x p r.) A se

face cloț = a se îmbăta turtă. C. Arg. Sltc.

CLOTĂRIE s.f. Grămadă de cloațe de cărămidă sau de lemn; mulțime de gloduri, de cloațe. Spt. S., Urliș.

CLOȚOVĂȘ, -Ă, *cloțovași*, -e, adj. Arțăgos, colțos, certăreț, intrigant; boțogaș, circotaș. *Om cloțovaș ca el mai rar. Cloțovașă femeie!* (Substantivat) *Mă, cloțovașule, mai leagă cloanța!* Spt. S. și J. Pn L.

CLOȚUȘ, -Ă, *cloțuși*, -e, adj., s.m. și f. (**Prun**) *cloțuș* = specie de corcoduș indigen. *Am sădit niște cloțuși. Prună cloțuși* = fructul acestui soi de corcoduș. *Am făcut două buți de cloțușe.* Vrn., Vl. Dn., Cpr., Urliș., Lnl. S., Cmș.

CLOȚUȘĂ, *cloțușe*, s.f. Femeie clevetitoare, arțăgoasă; intrigantă, circotașă; cloață. *E o cloțușă de muiere, te bagă-n vidăni.* Pn. L., Pdr., Sltș., Spt. S.

CLUCĂ, s.f. Legătură de fire textile (mai ales colorate) pentru diferite cusături; cuclă. Spt. S. și J., Pn. L., Sm.

CLUCUI, *clucuiesc*, vb. IV *t r a n z.* (Despre fire) A le face clucă. *Hai să clucuiam amindouă tortul, că nu pot singură.* Spt. S., Mș.

CLUCUIȚ, *clucuite*, adj. (Despre fire de bumbac de lână, de cilti etc.) Care e făcut clucă (sau cluci). *Bumbac (sau tort) clucuit. Fire clucuite.* Spt. S., Smr.

CLUCULIȚĂ, *cluculițe*, s.f. Diminutiv al lui *clucă*. *O cluculiță de mătase și una de inișor, atît mi-ar trebui.* Ptș., Spt. S.

COADĂ, *coade* și *cozi*, s.f. 1. (La pl. *coade*) Impuritățile care se aleg din grâu, la vinturătoare. Cpr., Spt. S., Mrș 2. (În *e x p r.*) A fi (sau a sta, a umbla) *cu coada umflată* = a fi (sau a sta, a umbla) supărat, bosumflat; a fi gata de ceartă. Ibid. Pn. L. A *umfla coada* = a face pe supăratul, a se supăra; a pleca. Ibid., Smr. A *trimite* (pe cineva) *la coada vacii* (sau *la coada țigăii*) = a-l da la o muncă inferioară. Ibid. A *fi cu doi pești în oală și cu coadele-afară* = a nu duce lipsă de ceva, a avea ce-i trebuie, a fi asigurat. Ibid. A *i mai seurtă* (cuiva) *din coadă* = a-l pune la respect. Ibid. A *și pune sare pe coadă* = a se supăra; a se îngimfa. Ptș. A *ridica coada* (cineva) = a) a se fuduli; a se îngimfa; b) a se supăra. A *ridicată coada și-a plecat din arie, nederul!* Spt. S. și J. A *i cădea* (cuiva) *coada* = a pierde îngimfarea, a se muia, a se umili; a se rușina. Ibid., Sltc. (Ironie) *Coadă pică de riie, dar tot țăpură e*, se zice cînd cineva face pe grozavul, se ține mare și nu e nimic de capul lui. Ibid.

COAJĂ, *coji*, s.f. 1. Așchie scoasă la jupuit sau cioplit. *Am încărcat o căruță de coji de la dulgheri.* Spt. S. și J., Pdr., Cpr. 2. (În *e x p r.*) A *i da* (sau *a-i trage*) (cuiva) *pe coajă* = a bate; a muștrului. Ibid. A *intări din coajă* (sau *din piele*) = a) a răbda, a suferi; b) a refuza cuiva ceva, a se face că nu pricepe. Ibid. A *fi tare de*

coajă = a suferi, a răbda; a fi încăpăținat, a nu ceda. Ibid.

COĂSĂ, *coase*, s.f. (În *e x p r.*) A *(-i) tăia* (sau *a(-i) merge*) (cuiva) *coasa* = a(-i) merge bine, a(-i) merge în plin; a nu avea nevoie de nimeni. Spt. S. și J., Brșt., Pn. L. A *intra-n coasă* = a începe cositul. *Acum nu mai pot, am intrat în coasă.* Ibid. A *ineheia coasa* (sau *a ieși din coasă*) = a termina de cosit. Ibid. A *umbla cu coasa împiedecată* = a incurca, a face greutăți. Ibid.

COĂSTĂ, *coaste*, s.f. *E x p r.* (Ironie) A *o lua* (sau *a merge*) *coasta* (sau *d-a costa*) = a o întinde la umbră, a pleca handra, a se infunda. *Dragă mi-i mie nevasta Care-o ia vara d-a coasta* (Pop.). Spt. S. și J. A *da coasta* (pe cineva) = a-l trînti; f i g. a-l face să-și piardă situația, a-l pune pe liber, a-l expedia. Ibid., Cpr., Cptn. Tlb. (C o m p u s.) *Gușa coastei* = poala dealului, partea de jos a unei coaste. Spt. S.

COĂȘCĂ, *coaste*, s.f. (Depreciativ) Babă, cotoroanță, hoască; unchiaș hodorogit. Ptș., Mș., Smr.

COBĂIE, *cobăi*, s.f. (Depreciativ) Arătare, pocitanie. *O cobăie de cloșcă. O cobăie de copil. O cobăie de muiere.* Sltc. [V a r.: **CÔBIE**, *cobii*. s.f. Vrn., Vl. Dn.]

CÔBIE s.f. v. **COBAIE**.

COBÎLE s.f. pl. (În *e x p r.*) A *sta între cobile* = a) (despre oameni) a fi nehotărît, a șovăi; b) (despre vreme) a fi gata să se strice, a fi gata de ploaie, a sta în cumpănă. Pn. L., Smr., Pdrț. [Accentuat și: *côbilă*. Ibid.]

COBILITĂR, *cobilitari*, s.m. (Ieșit din uz) Precepeț ambulat care își purta marfa cu cobilița pe stradă sau o ducea direct la mușterii acasă; (peiorativ) oltean. Cpr., C. Arg., Mș., Ptș.

CÔBILITĂ, *cobilite*, s.f. *E x p r.* A *pleca* (sau *a da*) (pe cineva) *la cobilită* = (odinioară) a practica (mai ales în București) comerțul ambulant, ducînd marfa cu cobilița. Ptș., Spt. S., Pn. L. [Accentuat și: *cobilitâ*].

CÔBZĂ, *cobze*, s.f. (În *e x p r.*) A *răci* (sau *a fi răcit*) *cobză* = a răci (sau a fi răcit) rău, a fi înțepenit, încordat, strîns. C. Arg. A *fi* (sau *a intra*) *în cobză* (cu cineva) = a face curte cuiva; a fi sau a intra în tratative de căsătorie. Ibid. Ptș.

COBZĂREĂLĂ, *cobzăreli*, s.f. 1. Acțiunea de a *c o b z ă r i*; amăgire, măgulire, lingușire. C. Arg. Ptș. 2. (În *e x p r.*) A *umbla cu cobzăreala* = a se da pe lingă cineva, a linguși. Ibid. A *lua* (sau *a duce*) (pe cineva) *eu cobzăreala* = a duce cu vorba, a amăgi, a cobzări. Ibid., Cpr.

COBZĂREĂȘĂ, *cobzărese*, s.f. Femeie care cîntă cu cobza. *S-o chemi pe (Tinca) cobză-*

reasa, să-ți zică ea de dor și de inimă albastră. Spt. S. și J., Cst., Af., C. Arg.

COBZĂROAICĂ, *cobzăroaice*, s.f. = **COBZĂREASĂ**. Mzc., Brlg.

COBZĂRI, *cobzăresc*, vb. IV tranz. A duce pe cineva cu vorba, a-l amăgi; a-i cînta în strună, a-l măguli, a-l linguși; a păcăli, a înșela; a face curte cuiva. *De cînd mă tot cobzărește el!* C. Arg., Ptș.

COCĂRĂL s.m. v. **COCORĂL**.

COCĂRI¹, *cocăresc*, vb. IV tranz. (Ieșit din uz) A alege și împărți porumbii; a dijmui. Drgsl., Rcr., Alb.²

COCĂRI², *cocăresc*, vb. IV tranz. A coace la cuptor alimente făcute din cocă (pline, prăjituri etc.), C. Arg.

COCĂRIE, *cocării*, s.f. = **COCĂTURĂ**. C. Arg.

COCĂRIȚ s.n. Acțiunea de a cocări (2) S-a apucat de cocărit. E la cocărit. C. Arg.

COCĂTURĂ, *cocături*, s.f. (Mai ales la pl.) Produe alimentare preparate din cocă și coapte la cuptor (pline, colaci etc.). *Iar te-ai apucat de cocături?* Cpr., C. Arg.

COCEAN, *coceni*, s.m. (În expr.) (Ironic) A(-i) lua coceanul (cuiva) = a nu avea ce să-ia (fiind sărac). Spt. S. și J. A umbla eu coceanu-n mîină = a umbla handra; a sta degeaba. Ibid. (Exclamativ) **Biț**, *cocean!* = hodoronc-tronc! *O nemeși și tu; biț, cocean!* (= ca nuca-n perete). Ibid.

COCEANĂR, *cocenanari*, s.m. Stog de snopi de coceni, așezăți teanc (grămadă), fie în pomi, fie pe pălece (podină), fie jos, pe pămîntul gol. Spt. S., Pn. L., Smr.

COCENEĂȚĂ, *cocețețe*, s.f. Diminutiv al lui *cocină*. *La a mea coceneăță La purceaua creafă, Stînt trei zidurele, Să te sui pe ele* (Pop.). C. Arg. [Var.: **COCCINEĂȚĂ**, *cocețețe*, s.f. Vrn., Vl. Dn., Cp{in.}]

COCHINEĂȚĂ, *cochinețe*, s.f. Căsuță mică, strălătită, sărăcăcioasă; chichineață, cocineață, cocioabă. Spt. S. și J.

COCHINĂȚ, *cochinețe*, s.n. 1. Spațiul dintre comănaci sau din dosul sobei. Spt. S. 2. Fig. Culcuș retras, ascuns. Expr. (Ironic) A se trage la cochineț = a fugi de muncă, a se ascunde; a se culca. Ibid.

COCHINTĂR, *cochintari*, s.m. Arendaș; bogătan, cochinte. *Mă rumânc, Ia-ți un par, Scapă-te de cochintar și dă brazda pe holar* (Pop.). Spt. S.

COCHINTE, *cochinți*, s.m. Om bogat; aspru, hain; horopcan, cochintar. Spt. S.

COCCINEĂȚĂ s.f. v. **COCCINEĂȚĂ**.

COCIRLĂȚ, -Ă, *coctrlați, -te*, adj. (Despre oameni) Coccoșat; coctrlat, gîrbov. (Substantivat) *Vine coctrlata să-ți dai vilele de la obor*. Spt. S., Smr. [Var.: **INCOCIRLĂȚ**, -Ă, adj. Ibid.].

COCIRLĂ, *coctrlă*, s.f. (Depreciativ) Om (sau animal) închircit, slab, uscat, coctrlat, prăpădit. *Am luat și eu o coctrlă de vacă. A ajuns coctrlă biala muiere!* Spt. S. și J., Pn. L., Brșt. 2. (În expr.) A face coctrlă (pe cineva) = a(-l) snopi în bătaie, a(-l) schilodi. Ibid., Pdrț.

COCIRLEĂȚĂ s.m. Poreclă dată unui om coctrlat. Spt. S.

COCIRȚ interj. Exclamație de dezaprobare (la adresa cuiva); scirț! Sltr., Pdrț., Sm.

COCIRȚĂ, *coctrlă*, s.f. (Peiorativ) Nume dat unui om (mai ales bătrîn) uscat, slab, coctrlat, hodorogit; coctrlă. *O coctrlă de unchiș. O coctrlă de muiere*. Vl. Dn., Mș.

COCLEĂNC, *cocleancuri*, s.n. = **CLEANC**. Spt. S.

COCLENCI, *coclenciuri*, s.n. = **CLINCI**. Spt. S.

COCLEȚE, *cocleți*, s.m. v. **COCLEȚ**.

COCLEȚ, *cocleți*, s.m. 1. Îmbinarea a două (sau mai multe) fructe; grup, îngemănare. *Două prune (sau alune etc.) într-un cocele*. *Am găsit cocleți cu trei și patru nuci la un loc*. Pn. L., Smr., Spt. S. 2. (În expr.) A ține (cineva) două-ntre-un cocele = a avea cineva două (sau mai multe) izvoare de venituri; a fi cu doi pești în oală și coadele-afară. Spt. S. și J., Mș., Sltr. A-i găsi (sau a-iafla) cocelețul (cuiva sau la ceva) = a-i afla secretul, rostul, chichița, chițibușul. Spt. S. A intra în coceleț cu cineva (sau a-și găsi cocelețul) = a se încrdui, a intra-n relații, a lega prietenie, a face afaceri; a intra-n dragoste; a se căsători. A-i pune cocelețul (cuiva sau la ceva) = a împiedica a unelti, a incurca, a face greutăți. [Var.: **COCLÉT**, *cocleți*, s.m.; **COGLÉT**, *cogleți*, s.m. Mzc.]

COCLEȚĂR s.m. Om care umblă cu vicleșuguri; intrigant, chițibușar. *E un cocelețar dat dracului*. Spt. S. și J., Slstr.

COCLEȚĂRI, *cocelețaresc*, vb. IV tranz. 1. (La ține) A face cocleți; p. ext. a incurca, a înclici firele. Spt. S., Smr. 2. Fig. A pune ceva la cale, a urzi, a unelti a umbla cu intrigi, a vîrî zănie. *M-a cocelețărit și pe mine, licheaua!* Ibid., Ptș.

COCLEȚĂRIE, *cocelețării*, s.f. 1. Multime (șir) de cocleți; înclicură de fire. Spt. S., Cst. 2. Fig. Combinație; intrigă. zănie. *Aici e cocelețarie mare, mă!* Cpr.

COCOLĂN s.n. v. **COLCOVAN**. Cpr., C. Arg.

COCOLĂ, *cocolăsc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) încălzi la foc; fig. a (se) menaja. Spt. S. și J., Cpr., Prv. 2. Tranz. A face cocături (colaci, cozonaci etc.); a coace; a cocări. *Toată noaptea am cocolit niște colindețe*. Ibid. **COCOLĂI**, *cocoloai*, s.n. = **COLCOVAN**, Lnl. S., Dnc.

COCOLÓS, *cocoloși*, și *cocoloășe*, s.m. și n. 1. S.n. (Mai ales la pl.) Porumb mic, crud, rămas

nedezvollat ; glojdari, ghinduri, chiciuri, gîllici. *Au ieșit niște cocoloașe de porumbi, ca gîllicile.* Gîbc., Spt. S., Cst. 2. S.m. Fig. Om moale, căllu ; bătrîn, dărăpănat ; mic de statură. *Nu faci nimic, nu, cu cocoloșu-ăla.* Ibid. 3. S.m. Copil infolotit ; copil mic. (Familiar) *Cocoloșul talii, vin aici!* Ibid. 4. (În expr.) A face cocoloș (pe cineva) = a bate, a înghemui. *Te fac cocoloș cînd ți-oi da una, auzi tu?* Ibid., Mș., Pn. L. A sta cocoloș = a sta ghem, mogil-deață ; a sta pe vine, a sta nemișcat. *Sta cocoloș la cîneapă militețu ; înghetase acolo!* Ibid.

COCORĂT, -Ă, *cocorași, -le*, adj. (și adverbial) Mîndru, fâlnic. *A sta cocorat. A merge cocorat. Un cal mîndru, cocorat* (= cu capul sus). Alb².

COCORĂL, *cocorai*, s.m. 1. Ghiocel. Pn. L., Mș. 2. (În expr.) A-i înflori (sau a-i da, a-i ieși) (cuiva) cocorăii pe la tîmple (sau pe la urechi) = a încărunți. Ibid., Spt. S. și J., Cst. [Var.: **COCĂRĂL**, *cocărâi*, s.m. Ibid., Sltr., Ptș].

COCORÎT s.n. (Ieșit din uz) Acțiunea de a transporta produsele luate ca dijmă (fln, porumb, grlu etc.) la curtea proprietarului ; clacă, podvadă. *Mline e zi de cocorît finul la curte.* Drgsl., Vl. Dn., Mr., Alb².

COCOȘ, *cocoși*, s.n. 1. Pline nedospită, invelită în foi de viță și coaptă de obicei la țest ; azimă. *Hai, că-ți fac numai decit un cocoș.* Spt. S. și J., Slșt., Pn. L. 2. Bulz² de pline, făcînd mai ales din rămășițe de cocă ; mălurie ; boboroadă. *Hai, mă, copile, că ți-a ieșit și ție d-un cocoș!* Ibid. 3. Miezul de la mijlocul lubeniței. Sm., Brșt., Spt. S. și J. 4. Fiecare din cei patru simburii din coaja unei nuci. Cpt. 5. Prov. *N-o sînt cînte cocoșul meu pe gardul lui, se spune pentru a arăta că n-are nevoie de cineva, nu-i pasă. S-a supărat? Ei și ; știu că n-o sînt cînte cocoșul meu pe gardul lui!* Spt. S. și J., Pn. L.

COCOȘĂTUL s.m. art. (Eufemism) Dracu. Expr. A-l ține cocoșatul (pe cineva) în cîră (sau a fi frate cu cocoșatul) = a se ține de cîrcote, a fi coclețas, buclucaș ; zgîrcit. Mș., Spt. S., Smr.

COCOȘĂL, *cocoșei*, s.m. Colăcel de casă (rotund și crescut) care se dă de pomană ; boboroadă. Cpr.

CODĂLBĂ, *codălbesc*, vb. IV tranz. A se uita urlt, a întoarce „ochii pe dos” ; a sta să ia pe cineva în colț, a fi pornit pe ceartă. *Ce-ai codălbît, fa, ochii la mine așa ; crezi că mă sperii?* Smr., Spt. S. și J.

CODĂNEĂ, *codănele*, s.f. (Familiar ; afectiv) Diminutiv al lui *codănă* ; fetișcană, codăniță. *D-apoi zîne și crăiese, Juptnițe și prințese, Codănele și vorese, Cari de care mai alese* (Pop.). Spt. S., Ptș.

CODĂNIȚĂ, *codănițe*, s.f. = **CODĂNEA**. *S-a făcut o codăniță de fată mai mare dragul.* Ptș., Mș., Spt. S. și J., Pn. L.

CODĂRAIE s.f. = **COADĂ** (șir de oameni care așteaptă rîndul la magazina, ghișee etc.). Ptș.

CODĂRIE s.f. = **CODĂRAIE**.

CODINEĂLĂ, *codineli*, s.f. 1. Acțiunea de a *codini*. *A început codineala oilor.* Spt. S. și J., Pdr., Cst. 2. (Familiar, ironic) Tunsoare. *Hai treci și tu la codineală, băiete!* Ibid.

CODINĂ, *codinesc*, vb. IV tranz. 1. A tunde oile și mieii pe la coadă și pe picioare ; a mișui. *S-au pus căldurile trebuie să codinim oile.* Spt. S. și J., Pn. L., Mrș. 2. (Ironic) A tunde urlt pe cineva, a tunde cu scări ; a ciungări. *Măi, da cin-te-a codinil așa pe la ceafă?* Ibid.

CODINÎT s.n. = **CODINEALĂ**. *A început codinîtul oilor.* Spt. S. și J., Smr., Pdr.

CODINITURĂ s.f. Lîină tunsă de la coadă, de pe cap sau de pe picioarele oilor ; mișă ; codină. Spt. S. și J., Brșt., Pn. L.

CODIȚĂ, *codițe*, s.f. Fig. (Familiar ; afectiv) Termen de alint dat unei fetițe ; codană. *Codița mamei!* Ptș., C. Arg.

CODRU, *codri*, s.m. (În expr.) A lăsa (sau a păstra) codrul tău în sinul altuia = a te pune la cheremul cuiva ; a risca. *Am lăsat stupii în grija unui „frate” și mi-a furat miera jumătate.* — *Așa e cînd lași codrul tău în stînul altuia.* Spt. S. și J., Cst., Ptș.

COFĂIER, *cofăieri*, s.m. Meșter care lucrează (sau om care vinde) cofe și alte vase de lemn. Zrn., C. Arg.

COFĂIȚĂ, *cofăițe*, s.f. Diminutiv al lui *cofă* ; cofiță. *Mai ad'o cofăiță de faină, că n-ajunge!* Cpr., C. Arg., Ptș.

COFLEĂȘĂ s.f. 1. (În expr.) A fi (sau a se face) cofleșă (de tot) = (despre fructe) a fi (sau a se face) fleșcă, a se muia de tot. *S-au făcut cofleșă merele din magazie.* 2. Om moale, mollu. *Ce cofleșă de muier, abia-și ltrăște picioarele.* Spt. S. și J., Pn. L., Vl.

COFLEȘĂLĂ, *cofleșeli*, s.f. 1. Stare de moliciune ; moleșală, toropeală. *M-a apucat o cofleșală (sau cofleșală) să cad jos d-a-n picioarele.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Vreme moinoasă, umedă ; fleșcăială. *E o cofleșală afară, de ți-e silă să ieși din casă.* Ibid., Smr.

COFLEȘI, *cofleșesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) muia, a (se) toropi de căldură (ohoseală etc.). *M-a cofleșit zădușu-ăsta, m-a făcut clrpă.* Spt. S. și J., Pn. L., Brșt., Slbz. 2. Refl. (Despre vreme) A se moia ; p e x t. (despre pămînt) a se umple de apă, a se muia. *S-a cofleșit afară, nu e de ieșit. S-au cofleșit locurile, nu se poate ara.* Ibid.

COFLEȘIT, -Ă, *cofleșit, -le*, adj. Moale, fleșcăit ; moinos ; fig. toropil, prăpădit. *Am*

găsit un douleac cofleșit, putred. Ce om cofleșit, abia se mișcă. (Substantivat) *O cofleșită de muiere, a trecut un conac și n-a mai sosit de la flintină.* Mș., Smr., Spt. S.

COFLEȘITURĂ, *cofleșituri*, s.f. 1. Persoană moale, fleșcălită, toropită; om bătrîn. *O cofleșitură de unchiaș.* Spt. S. și J., Mș., Brșt. 2. Fructe moi, terciuite, stricate. *Niște cofleșituri de pere, stau căzute pe jos.* Ibid., Smr., Ptș. 3. Fig. Vreme moinoasă. *Ce cofleșitură de vreme, nici s-o vezi!* Ibid.

COGÎLȚ interj. Onomatopee care imită zgomotul unei înghițituri lacome ori silite. *Cogîlț, cogîlț, i-alunecau colcovanii nerumegați pe beregată.* Mș., Spt. S., Slșt.

COGÎLȚII, *cogîlții*, vb. IV tranz. A înghiți cu lăcomie colcovanii întregi; a bea cu sete. *Așa cogîlție dumicați nerumegați parc-ar înghiți de frica morții.* Spt. S.

COGLET, *cogleți*, s.m. v. **COCLET**.

COJĂRIE s.f. (Cu sens colectiv) Mulțime, grămadă de coji. *E cojărie, să umpli căruța.* Mrș., Pdr., Spt. S.

COJITURĂ, *cojiluri* = **COJĂRIE**. Spt. S. și J. **COJOACĂ**, *cojoace*, s.f. (În expr.) A (nu) se uita (sau a (nu) întreba) de ce-l este cojoaca (sau pielea) cuiva = a (nu) ține seamă de persoană, a nu alege. *Să știi că asta e cam nebun, nu se uită de ce fi-e cojoaca și tnjură.* Cpr., Bșv., Brlg.

COL, *coluri*, s.n. (Ieșit din uz) Serviciul de pază pe care oamenii de la sat erau obligați odinioară să-l presteze noaptea, cu rîndul, la primărie sau pe uliți; strajă de noapte, caraulă. (Ironic) *De cînd col s-a așezat Nu mai e găină-n sal* (Pop.). Spt. S., Ptș., C. Arg.

COLĂC, *colaci*, s.m. Bloc de piatră, scobit în formă de arc, servind la căplușirea pereților unui puț rotund. Pn. L., Slșt., Spt. S.

COLARÉZ s.n. (Ironic) Minte slabă. *Parc-ar avea (numai) colarez în cap. Să-l vedem acum cîte parale-i face colarezul!* Spt. S. și J., Ungh., Cst., Mzc., Slbz.

COLĂCÍT s.n. Peșit; samsarlic. Expr. A pleen (sau a umbla) în colăcít = a pleca în peșit; p. ext. a mijloci o afacere (vînzare-cumpărare) între două persoane; a samsari, a nălrăpăzi. Spt. S. și J., Mș., Ughn.

COLĂSTREĂLĂ s.f. Colaștră; zăurdeală. Pn. L., Spt. S. și J.

COLĂSTRÍ, pers. 3 *colăstrește*, vb. IV tranz. și refl. (Despre lapte) A (se) face colaștră; p. ext. (despre mîncări) a se brlnzi, a se zăurdi, a se strica. Glbc., Spt. S. și J., Site.

COLC interj. Onomatopee care imită zgomotul ce-l face mîncarea sau băutura cînd alunecă pe glt; zgomotul ce-l face un lichid cînd fierbe. Spt. S. și J., Pdr., Ce.

COLCĂI, *colcâi*, vb. IV intranz. 1. A chiorăi. *De trei zile tmi colcăie burta, face: colc-colc!* Spt. S. și J., Cîmn., Cst. 2. (În expr.) A coleăi fierea-n cineva = a fierbe cineva de mînie, a se infuria, a clocoti. *Colcăie fierea în el; nici nu bea nici nu mîntneacă, e Dunăre!* Ibid., Ptș.

COLCĂIT s.n. = **COLCĂITURĂ**. *S-aude colcăitul cazanului, fierbe. Colcăit de lume (de furnici etc.).* Pn. L., Dgrl., Sm.

COLCĂITURĂ, *colcăituri*, s.f. 1. Mișcare zgomotoasă a unui lichid în fierbere; clocot. *S-aud colcăituri, a început butia să fiarbă.* Sm., Mrgh.; Pn. L. 2. Huruitură în interiorul intestinelor, chiorăitură. Ibid. 3. Mișcare agitată; foială. *Colcăitură de ape. Colcăituri de viermi.* Ibid.

COLCOT, *colcole*, s.n. *colcofi*, s.m. Clocot. *E în colcofi cazanul.* Spt. S. și J., Pn. L., Pdr.

COLCOTEĂLĂ, *colcoteli*, s.f. = **COLCOT**. Spt. S.

COLCOTÍT, -Ă, adj. Clocotit. *Apă colcotită.* Smr., Pdr., Spt. S.

COLCOTÍT s.n. = **COLCOT**. *Eu d-aici i-aud colcotitul buții; a intrat în fier.* Pn. L., Spt. S.

COLCOVÁN, *colcovani*, s.m. 1. Dumecat mare (mai ales de mămăligă). *Imbucă nebunul colcovanii cît pumnul.* Spt. S. și J., Slst., Fl., Cst. 2. Bucată mare, *codru*. *Un colcovan de brînză. Un colcovan de unt.* Ibid., Sm. [V a r.: **COCOLÁN**, *cocolane*, s.n. C. Arg.].

COLCOVÉTE, *colcoveți*, s.m. = **COLCOVAN**. Pn. L. Mș., Spt. S. Cst.

COLÉȘ, (rar) *coleșe* și *coleșuri*, s.n. Mîncare preparată dintr-un ameslec de lapte, ouă, făină sau mălai și ceapă prăjită. Mzc., Brlg., Slbz.

COLEȘÍT, -Ă, *coleșiți*, -le, adj. Moleșit (ca coleșul), colleșit, bleg. (Substantivat) *Coleșiții ăia nu mai ies la capul rîndului (cu sapa), nici pînă la nimiezi, i-a coleșit zăduful.* Dgrl., Ughn.

COLGÍU, *colgii*, s.m. (Ieșit din uz) Persoană care făcea odinioară de col; străjer, paznic (de noapte). (Ironic) *Trec colgiii fluierînd, ca s-audă găinarii.* Spt. S. și J., Pn. L., Ptș.

COLINDEȚĂR, *colindețari*, s.m. 1. Colin-dător. *Auzi, vin (sau s-aud) colindețarii.* Mș., Spt. S., Ughn. 2. P. ext. (Peiorativ) Om care umblă după învîrteli, trăiește din căpătat, din cerșit; pomanaș. *Fie, că prea e colindețar, prea aciră!* Ibid., Cst., Hm.

COLȚ, *colți*, s.m. și *colțuri*, s.n. 1. S.m. (În expr.) A înfișe colțul = a se înfișe unde vede că-i „de frupt”; a se obrăznic. Spt. S., Mș., Smr. 2. S.n. A face colțul = (ironic) a se furișa, a se sustrage. *Cum vede că e de furcă, face colțul.* Ibid., Ptș. A atînge cu colțul (pe cineva) = a provoca. Ibid. A fi tare de colț = a fi dîrz, a nu ceda; a fi obraznic. Ibid.

COLȚÁN, *colțani*, s.m. și *colțane*, s.n. 1. Colț (de piatră sau de gheață), glod tare de pămînt,

uscate sau înghețat. *M-am lovit într-un colțan de mi-au scâpărat ochii-n cap.* Spt. S. și J., Ff., Cpr. *S-au făcut niște colțane (sau colțani) pe uliță, nici nu poți merge pe dăscuțe.* Ibid. 2. Cui gros care se pune pe talpa încălțămintei iarna, ca să nu alunece pe gheață; colțar. *Am pus niște colțane la bocanci, n-am zor de gheață.* C. Arg., Cpr., Urș.

COLȚĂR, colțari, s.m. 1. Gogoasă colțuroasă, uleioasă și lipicioasă, care se formează, în mod parazitar, pe frunzele sau ramurile unor stejari. Spt. S., Pdr., Mș. 2. Amigdalită. (Se tratează popular cu „zamá de colțari”). Smr., Hșș. 3. Broderie „în colț” făcută cu croșeta, pentru a fi atașată pe marginea unui tiv (de obicei la poale). *Tulpan cu colțari și mărgeluțe.* Ibid. 4. Colțan (2). Mș., Sltr.

COLȚEA s.m. art. 1. Poreclă dată unui om care are colții ieșiți afară din gură, zîmbat. 2. Fig. Om care se legă de cineva din senin; colșos, zurbagiu. Spt. S.

COMĂT, -Ă, comăți, -te, adj. Cu coamă, cu vîrf. *O căruță de fln (porumb, etc.), comătu.* Spt. S.

COMĂNĂC, comănaei, s.m. 1. Cracă mare, groasă, lungă și stufoasă, care se desprinde de la tulpină în sus sau în afară; crac. *Zboară cucul prin copaci, Tot pe vîrf de comănaei și cînlă de bagă-n draci și pe hoși și pe sāraci (Pop.). Ai ajuns ca un copaci, Fără frunză-n comănaei (Pop.).* Pdr., Spt. S., Ughn. 2. Fiecare din cei doi stîlpi de la sobele țărănești pe care este condus fumul; cf. crac. *Am o sobă cu doi comănaei pe olane (rotunzi) și alta cu comănaei din cărămidă (prismatici).* Ibid., Brșt.

COMĂNĂT, comănaei, adj. (Învechit; mai mult în poezia populară) Viteaz încercat, voinic. *Eu mi-s voinic comănal, Cu șapte poteri mă bal (Pop.).* Crb. C. Arg.

COMĂNDĂȘ, comăndași, s.m. (Învechit) Comandant de unitate mică; (azi) nume de persoană. Stnș.

COMIȘOĂRĂ, comișoare, s.f. Diminutiv al lui c o a m ă; comișă. Mș.

COMIȚĂ, comițe, s.f. = COMIȘOARĂ. Gv., Ptș.

CONĂC, conace, s.n. Repaus care se ia la prînz (pe la ora 10), la nimiez (ora 15) și seara; mesele respective: conacul de prînz, de nimiez și seara (cina). *Vine conacul, se zice cînd se vede venind femeia cu banița cu demn-care în cap.* Ibid., Brlg, Cst., Spt. S. și J.

CONCENĂT, -Ă, concenați, -te, adj. (Familiar; ironic) Grozav, cu moț. *A, păi concenat ca el, cine mai e?* (Substantivat) *Las-c-o știu eu și pe concenata aia.* Spt. S. și J., Pn. L.

CONCENĂ, concenesc, vb. IV r e f l. (Ironic) A se hotîni. *Hai sculați, la treabă, că v-ați conce nit destul.* Spt. S. și J., Pn. L.

CONCÉNIE s.f. (Familiar, în e x p r.) *Bată-le concenia să te bată = sudalmă glumeală, lipsită de răutate. Ptiu, bată-le concenia, cum m-ai speriat!* Spt. S. și J., Pdr., Cst.

CONCEORITĂ, conciorite, s.f. Femeie care gălește bucatele sau care servește la mese mari. *Conciorita cea frumoasă Stringe lot ce e pe masă (Pop.).* Arf. [V a r.: **CONCERFITĂ**, s.f.]

CONCERITĂ s.f. v. **CONCIORITĂ**.

CONCIȘ adv. = **PONCIȘ**. *A se uita concis.* *A merge concis (= împleticit).* Spt. S.

CONCIȘĂT, -Ă, adj. = **CONCIȘ** [V a r.: **ÎNCONCIȘĂT**.]

CONDIȚIONAL, -Ă, condiționali, -le, adj. (Despre persoane) Care se ține de cuvînt, care respectă o promisiune dată, care e punctual. *Păcat, ure altea calități; dar nu-i condițională! Ai putea să fii mai condițional!* Cpr., C. Arg., Ptș.

CÓNTĂ s.f. sg. Cont. E x p r. *A lăsa (sau a lua, a face ceva) pe (sau în) conta cuiva = a lăsa (sau a lua, a face) cineva ceva, pe (sau în) socoteala, pe (sau în) contul, pe răspunderea sau în garanția cuiva. Lasă pe conta mea. Ia în conta mea.* Spt. S.

CÓNTRA adv. (În l o c. a d v.) *La din contra = în caz contrar. Dacă ești de partea mea, bine; la din contra, spargem tarbacaua.* Ptș., Gșl.

COPĂN, copane, s.n. Picior de pasăre mare (gliscă, curcă, curcan). *Am ales copanele, gîltul capul și măruntaiete, pentru ciorbă.* Crb., Cpr., Cbu., C. Arg.

COPĂIER, copăieri, s.m. Meșter care lucrează (sau vinde) copăii. Sltr., Zrn., C. Arg.

CÓPCICA s.f. art. Numele unui joc de cărți. *Hai să jucăm copcica.* Ptș.

COPILUȚ, -Ă, copiluți, -e, s.m. Diminutiv al lui c o p i l, copilaș. *S-a înimat repede copiluțul; era cît p-aci să dea ortul.* Spt. S. și J., Cst.

COPITEĂ, copifele, s.f. Diminutiv al lui c o p i t ă (de cal). *Și pe babă cum o vede, Drept în hîrcă-i se repede și-o fîrtmă-n copifele Bucăfele-bucăfele (Pop.).* Spt. S.

COPITĂ, copifesc, vb. IV t r a n z. (Cu privire la fin) A face căpițe, a căpiți, Spt. S., Pdr., Pdr., Mș.

COPITĂT s.n. Acțiunea de a c o p i ț i. Spt. S. și J., Ff., Mș.

COPORIE¹, coporîi, s.f. (În e x p r.) *A i-o pune în coporile = a refuza ceva cuiva; a lăsa baltă, a nu-i face treabă, a-i trage clapa, a-l păcăli. Mi-a fîgăduit o baniță de mălai și cînd să mi-o dea, mi-a pus-o în coporlie, că nu mai are.* Spt. S. și J., Smr. (A ține) *două-ntr-o coporlie = a face în același timp două sau mai multe treburi; a ține „doi pepeni într-o mînă”.* (Prea) *vrea și el (să fie) două-ntr-o coporlie!* Ibid.

COPORIE ², *coportii*, s.f. Epitet (glumeț sau ironic) dat unei femei care e înaltă și subțire. Cpr., Spt. S.

COPT ¹ s.n. (În e x p r.) A pune (sau a băga) la copt = (despre rufe sau despre tortul de în sau de cîneapă) A apări cu leșie. Cpr., C. Arg., Smr.

COPT ², **COAPTĂ**, *copti*, *coapte*, adj. (În e x p r.) A fi copt de bătrîn = a fi foarte bătrîn. Spt. S. și J., Pn. L., Mș. A fi copt (pe cineva) = a fi foarte supărat pe cineva, a url. Ibid. A fi (cineva) copt de boll = a fi mîncat, ros de boli, a fi putred de bolnav. Ibid.

COPTOR, *coploare*, s.n. Cuptor. Mș., Spt. S.

COPTOROS, -OĂSĂ, *coptoroși*, -roase, adj. Bătrîn rău, dărăpănat, distrus; măcinat de boli, putred. *Vai de capul lui, e coptoros din creștel ptnă-n călție*. (Substantivat) *Ce s-a făcut coptorosu-ăla bătrîn?* Pn. L., Smr., Spt. S. [Var.: **COPTUROS**, -OĂSĂ, adj. Ibid.].

COPTOROȘI, *coptoroșesc*, vb. IV refl. (Despre oameni) A se măcina de boli (de vicii sau de bătrînețe) și a fi dărăpănat, găunoșil, prăpădit; a îmbătrîni (rău de tot), a se dărăpăna. *S-a coptoroșit unchiașul, n-a mai rămas decît o umbră din el*. Pn. L., Smr., Spt. S. și J.

COPTOROȘIT, -Ă, *coptoroșiți*, -te, adj. Coptoros. *Bială femeie zace dusă, coptoroșită de cancer*. Spt. S. și J., Mș., Pn. L.

COPTURÓS, -OĂSĂ, adj. v. **COPTOROS**.

CORAJ s.n. Curaj. Loc. a d v. La (un) coraj = la (un) noroc. Ex p r. (Ironic) *Coraj, găină, eă te tai, se zice despre cineva care e fricos, care n-are curaj nici să laie o găină*. Sm., Spt. S. (Ironic) *Coraj de găină beată* = lipsă de curaj. Ibid., Smr., Pn. L.

CORCOJEALĂ, *corcojeți*, s.f. Faptul de a (se) corcoji. Spt. S. și J., Slșt.

CORCOJI, *corcojesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) corcoli; a se codi, a lenevi. Spt. S. și J., Slșt.

CORCOJILĂ s.m. Poreclă dată unui om care se codește la muncă, se menajează, e corcomenit. Spt. S. și J.

CORCOJIT, -Ă, *corcojiți*, -te adj. (Și substantivat) Corcolit; lăsător, moale, leneș; corcomenit. (Substantivat) *Corcojitu-ăla de băiat nici ptnă acum nu s-a sculat și a venit prtnzu peste el*. Spt. S. și J.

CORCOJITURĂ, *corcojituri*, s.f. Dărăpănătură. *O corcojitură de unchiaș*. Spt. S. și J.

CORCOLEALĂ, *corcoleti*, s.f. Faptul de a (se) corcoli; codeală, răsfăț. Spt. S., Smr.

CORCOMENEALĂ, *corcomeneli*, s.f. Faptul de a (se) corcomeni; corcoaleală. *Ce alilea corcomeneli pe copilu-ăsta, o să se trufeje așa!* Spt. S. și J., Cst., Fl., Smr., Pn. L.

CORCOMENI, *corcomnesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) corcoli, a (se) corcoji, a (se) păuji. *L-am corcomenit ca pe copilul*

meu, pripasul dracului, și cînd s-a făcut mare, și-a bătut joc de mine. Spt. S. și J., Slșt., Brșt. *Așa l-am pomenit, corcomenindu-se ca un pui de pasăre*. Ibid.

CORCOMENIT, -Ă, *corcomeniți*, -le, adj. 1. Corcolit, răsfățat, păujit. *Corcomenită muiere, ferice de ea!* Pn. L., Smr., Spt. S. și J. 2. Care se ferește de muncă, care se menajează, se păstrează. (Substantivat) *Corcomenitul pămîntului, stă toată ziua lingă valtră, ca muierele*. Ibid.

CORDEĂ, *cordele*, s.f. Împletitură de paie de griu, din care se confecționează pălării de paie, coșulețe etc. *Cordea de pălărie*. *Cordea de paie*. Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

CORDUN, *cordune*, s.n. Baracă făcută provizoriu pe la grădinării (de pepeni ori de zarzavat, la vii etc.); acioală, pentru paznic, pe timpul recoltelor. Mș., Sltr.

CORHĂNĂ, *corhănesc*, vb. IV tranz. A trage buștenii din munte, pe coastă la vale, plnă la uluc. Dbvc., Drgsl., Brv., Rcr.

CORHĂNIT, s.n. Acțiunea de a corhăni; coboritul buștenilor. *Azi mergem la corhănil*. Rcr., Drgsl., Brv.

CORLĂU, *corlăi*, s.m. (Depreciativ) Flăcău care umblă handra, derbedeu, haimana, hăndrălău. *Unde tot umblî, mă, corlăule, toată nopțicia?* Smr., Spt. S. și J., Brșt.

CORLÓN, *corloane*, s.n. Bucătărie de vară; baracă, colton. Cpr., Brșt., Urlș. Ex p r. A se trage la corlon = a se trage la umbră; a fugi de muncă. Ibid., Pn. L., Spt.

CORMĂNĂ, *cormene*, s.n. Holar, hat, răzor. *Am curățat cormanele de mărăcini. Mi-a spart cormanul*. Vl. Ugr., Tpn. Ex p r. A ara la cormană (sau la corman) = a turna brazdă începînd de la mijlocul locului (una lingă alta). Spt. S. și J., Smr., Pdr.

CORMĂNI, *cormănesc*, vb. IV. 1. In tranz. (Despre plug) A întoarce bine brazda din cormană, a o răsturna complet mărunțind-o. *Plugul ăsta nu cormănește bine; ori cormana e proastă, ori nu-i potrivită bine la locul ei*. Spt. S. 2. Tranz. Fig. A căsătorii un copil și a-l da la casa lui, a-l dezbășcălui. *I-am dat ce i se cuvine și l-am cormănit de la mine, mi-am tras mîinile de pe el*. Ibid., Smr. 3. Tranz. și in tranz. Fig. A înceta, a isprăvi. *Cormănește-o, ho, taci! Hai, copii, cormăniți joacu, treceți la culcure!* Ibid.

CORN, *coarne*, s.n. (În e x p r.) A pune coarne (mai ales unui copil) = a-i da nas, a răsfăț, a înnădi. *Ia nu-i mai pune coarne și tu, că mai pe urmă nici dracu nu i le mai scoate*. Smr., Mș., Spt. S. și J.; A înfițe (puștin) cornul = a adormi, a așipi, a se da-ntr-o rină. *Era obosit rău; cum s-a dat, a și-nfipt cornul*. Ibid. A lua taurul de (sau în) coarne = a înfrunta pe cineva mai tare, a se îndrji. Ibid.

CORNĂCI, *cornaci*, s.m. Om care ține plugul de coarne. Spt. S.

CORNĂR, *cornari*, s.m. = **CORNĂCI**.

CORNICI, s.m. Miez de turtă prăjit în untură; scornici. Pd.-Brșt.

CORNIȘOĂRĂ s.f. Diminutiv al lui *cornaci*. nă (viță de vie și vin), corniță. Ștfn., Ptș.

COROABĂ, *coroabe*, s.m. și f. Om bătrîn, prăpădit, uscat, slab, scoflcit, pomil. *O coroabă de unchiaș. O coroabă de babă.* Lnl. S., Spt. S. și J., Pn. L.

COROBÊTE s.m. Poreclă dată unui om mare, gros, mătuhălos; mărginit, prost. Cpr., Urș., C. Arg.

COROBÊT s.m. = **COROBETE**. Cpr.

COROPCĂR, *coropcari*, s.m. Gheșeflar, chilipirgiu, pungăș. Ptș.

COROPCĂ, *coropci*, s.f. Vas de doage (butoi, puțină etc.) fără nici un fund; urloi, văcălie. Ptș., Ughn.

CORTÊL, *corlele*, s.n. (În trecut) Haină lungă, făcută din dimie albă, cusută cu ibrișin și ornată cu găltane. Spt. S. și J., Pn. L.

CORTOROSEĂLĂ, *cortoroseli*, s.f. Acțiunea de a (se) *cortorosi*; lichidare, scoțoacă; furt. *Mai e ceva de cortoroseală p-acolo?* Spt. S. și J.

CORTOROSÎ, *cortorosec*, vb. IV refl. Cotorosi. Pn. L., Spt. S. și J., Mș.

CORTOROSÎT, -Ă, *cortorosiiți*, -le, adj. 1. (Despre oameni) Care nu mai are nimic, a rămas sărac; lefter. (*A rămas cortorosit de avere. (A ieșit) cortorosit, lefterilă de toți banii.* 2. (Despre lucruri, alimente etc.) Care e pe isprăvite, pe gata, pe ducă. *Am văzut hambarul cortorosit de tot mălaiul.* Ibid., Pn. L., Smr.

COSÎ, *cosesc*, vb. IV intranz. A merge aruncînd un picior în afară (fiind țeapăn); a șchiopăta. Spt. S. și J., Mș., Smr., Cst.

COSÎȘTE, *cosiști*, s.f. Loc cosit; cosiriște, cositură. *Dați oile pe cosiște.* Spt. S., Smr.

COSÎT adj. (Adverbial) (În expr.) A merge *cosit* = a merge aruncînd un picior în afară; a cosi cu piciorul. Spt. S., Pn. L.

COSTEIV, -Ă, *costeivi*, -e, adj. Costeliv. Om *costeiv*. *Purcel costeiv. Nuci costeive* (= cu miezul lipit de coajă). Cpr., C. Arg.

COSTIȘ, *costișe*, s.n. (La căruță) Drug de fier sau lănuș cu care se prinde limba căruții de capetele osiei (și-nainte și înapoi). *Intărește costișele bine, mă!* Spt. S. și J., Cst.

COSTORĂR, *costorari*, s.m. (Ironie) Cel care umblă pe la oale; lingău, limpău, linge-oale. Cpr., Ptș.

COSTOREĂLĂ, *costoreli*, s.f. 1. Acțiunea de a *cositori* (vase, ligheane, linguri etc.); *cositoreală*, spoire. *Am o căldare la costoreală.* 2. Fig. Curățirea mîncărilor de pe vase, rîclială. *Dă-o copiilor la costoreală* (oala de dulceață). Ibid.

COSTORÎ, *costoresc*, vb. IV tranz. Fig. A curăța cu lingura un vas, rîclînd bine alimentele rămase pe fund ori pe pereți; a rîcli; a linge, a lustrui. *Hai copii, costoriți și voi crațița de dulceață, na!* C. Arg., Cpr.

COSTORÎT, -Ă, *costoriți*, -te, adj. (Despre vase) *Cositorit*; fig. curățat (de dulceață, de resturi de mîncare). *Să mi-o dați costorită bine, copii!* Pn. L., Mș., Spt. S.

COSTORÎTĂ, *costorițe*, s.f. Femeie care *cositorește* (vasele de bucătărie). Ptș.

COSTRÊIE s.f. v. **COSTRIE**.

COSTRIE, *costrii*, s.f. (Cu sens colectiv) Costrei, mohor. *Fă un maldăr de costrie să i-o dăm calului la iesle.* Spt. S., Pn. L., Smr. [Var.: **COSTRÊIE** s.f.]

COȘ, *coșuri*, s.n. 1. Bolniță. *Pune coșurile la boi cînd rărișezi porumbii.* Spt. S. și J., Cst., Glbc. 2. Vatră (de bucătărie), așezată în fundul tinzii, avînd boltă de cărămidă deasupra, o corlată în față, firizi primprejur. Crb. 1. 3. Expr. *A-i ple-a coș* = a) a-i conveni; b) (ironic) a nu-i conveni, a se supăra. Ptș., C. Arg. *A răsturna coșul* = (despre femei) a naște. Sm., Slt.

COȘĂREĂSĂ, *coșărcse*, s.f. 1. Femeie (în special „rudăreasă”) care se indeletnicește cu împletirea sau vînzarea coșurilor. *A venit o coșărcasă cu o căruță plină de coșuri, chelleie, panere, în trg în vale.* Cpr., C. Arg., Ptș. 2. Femeie care mătură coșurile de funingine. *Mă făcui și coșăreasă azi, ce era să fac?* Ibid. 3. Soție de coșar, coșăroaie. Ptș., Cpr., C. Arg. [Var.: **COȘĂROĂICĂ**, *coșăroaice*, s.f.; **COȘĂROĂIE** s.f. Ibid.]

COȘĂROĂICĂ s.f. v. **COȘĂREASĂ**.

COȘĂROĂIE s.f. v. **COȘĂREASĂ**.

COȘCĂ, *coști*, s.f. Casă mică, veche, dărăpănată; coșmelie. Mș.

COȘCĂÎ, *coșcăii și coșcăieșe*, vb. IV refl. 1. (Mai ales despre bătrîni) A slăbi, a se usca; a se încovriga, a se dărăpăna, a se ramoli; a se hodiști, a se coșcovi. *S-a coșcăit mătușa, abia suflă.* Mș., Spt. S. și J., 2. (Despre tencuieli, furnire etc.) A se coji. Ibid., Fl., Cst.

COȘCĂÎT, -Ă, *coșcăiți*, -te, adv. 1. (Despre oameni) Care e slab uscat, bătrîn; coșcovit, trecut. *Așa e de coșcăit e-o suflă vîntul.* Ptș. 2. (Despre tencuieli, furnire etc.) Scorjit, coșcovit, cojit. Ibid., C. Arg.

COȘCOĂVĂ, *coșcoave*, s.f. 1. Om (sau animal) bătrîn slăbănog, uscat, scoflcit, dărăpănat, ramolit; reblegitură, dărăpănatură, slăbăciunc. *O coșcoavă de vacă.* *O coșcoavă de unchiaș.* Spt. S. și J. 2. Casă bătrînă, veche, dărăpănată. *O coșcoavă de casă.* Ibid. 3. Obiect vechi, prăpădit, stricat. *O coșcoavă de căruță* (bulie etc.). Ibid.

COȘCOMÊTE, *coșcomeți*, s.m. 1. Dumical mare, colcovan. Cpr., C. Arg. 2. Poreclă dată unui om scurt și gros, moale, greoi. *Coșcometele*

ăta abia (se) mișcă, parc-ar avea ouă-n poală. Ibid.

COSCOVEALĂ, *coșcoveți*, s.f. Faptul de a se coșcovi. *L-a ajuns coșcoveala pe unchiaș; n-o mai duce mult.* Spt. S. și J., Mș.

COSCOVÍ, *coșcovesce*, vb. IV refl. Fig. (Despre bătrni) A se muia de la încheieturi, a se cocoșa din spate; a slăbi; a se rebelgi, a se ramoli, a se dărăpăna. *S-a coșcovit (râu de tot) unchiașul, nu-l mai țin curețele.* Spt. S. și J., Slsť., Mș., Cst.

COSCOVÍT, -Ă, *coșcoviți, -te*, adj. 1. (Despre oameni) Fig. Bătrîn, slab, uscat, zbircit, scoflicit; adus din spate, inecirjat. *N-o mai văzusem de mult pe moașa, dar m-am mirat ce coșcovită a ajuns.* Spt. S., Mș., Fl. 2. (Despre lucruri) Vechi, uzat, dărăpănat. *O butie (cărufă etc.) coșcovită.* Ibid., Spt. S.

COSCOVITURĂ, *coșcovituri* s.f. = **COSCOAVĂ**. Spt. S.

COȘERIE, *coșerii*, s.f. 1. Împletitură de răchită, făcută într-o singură bucată ca un coș lung, cît cuprinde driicul cărușii. Cpr. 2. (La pl.) Cele patru împletituri de răchită (două laterale, numite grăți și două funduri, de formă semicirculară, care cîmpușesc cărușa, numite coșuri). Spt. S. și J., Pn. L., Mș. 3. Împletitură din nulele de alun, care îmbracă de jur împrejur pătulul de porumbi. Ibid.

COȘÍ, *coșesc*, vb. IV tranz. și refl. A se îndoi, a se cocoșa, a se cujbi; fi g. a obosi. *M-a coșit sacu-ăsta, de la moară pînă aici. S-a coșit unchiașul.* Spt. S. și J.

COȘÍT, -Ă, *coșiți, -le*, adj. 1. Cocoșat. *Am văzut-o coștită de tot pe moașa.* Spt. S. și J. 2. Fig. Istovit, prăpădit, cujbit. *A venit coșit de la coasă.* Ibid. 3. Bătut măr; rupt, frînt (în bătaie). *A venit coșit de la crișmă.* Ibid., Dmņș.

COSŢOROABĂ, *coștoroabe*, s.f. 1. Persoană bătrînă, uscată, slabă, zbircită, scoflicită, scovirdată și (mai ales) știrbă. (Zeflemistic) *Coștoroaba dracului! Gura-i teacă de ardei, și la horă, e-he-hei, Cine e de seama ei? (Pop.). Un chiluc de coștoroabă. Mitilică și firavă: N-are pic de dinle-n gură, Dar cînd e la zburdătură, Nu-i ajunge-o bătătură (Pop.).* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Obiect vechi, uzat, dărăpănat, prăpădit. *O coștoroabă de cărușă. O coștoroabă de mașină.* Spt. S. și J., Pn. L., Mș., Cst.

COSŢOROBĂ vb. I v. **ÎNCOȘTOROBA**.

COSŢOROBĂT, -Ă, adj. = **ÎNCOȘTOROBAT**.

COSŢOROBÍ, *coștorobesc*, vb. IV refl. A se cocoșa. *Am început să mă coștorobesc, s-a-propie...!* Mș., Ptș.

COSŢOROBÍT, -Ă, *coștorobiți, -le* adj. Cocosat, cujbit. *L-am văzut coștorobit de tot, n-o mai duce mult.* Pn. L., Spt. S., Pdr., Mș.

COSŢROMÉLNITĂ, *coștromelnițe*, s.f. Cocioabă, chișimie, dărăpănătură. *Stau loți ghemuiți într-o coștromelniță, mai rău ca vilele.* Spt. S. și J., Smr., Mș.

COT, *coaic* și (2) *coluri*, s.n. 1. (În expr.) A face cotul = fig. a se ascunde. Spt. S., Sm. A da cu cotul = a măsura (la plinză, dimii etc.) cu cotul. *I-am dat cu cotul la plinză mea; mi-au ieșit o sulă de coluri în cap.* Ibid., Pn. L., Smr. A se alege cu cotul = a nu se alege cu nimic. *Am fost și eu și m-am ales cu cotul.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Linie gradată cu care se ia nivelul (uicii la bolă (pe litri și vedre); băț lung cu care se ia nivelul la butoi (pe număr de bote). Ibid.

COTĂC¹, *colaci*, s.m. Viermuș care, avînd piciorușe la ambele capete, merge îndoiind mijlocul în sus, ca și cum ar măsura. Pn. L., Spt. S., Mrș.

COTĂC², *colaci*, s.m. (Depreciativ) Epitet dat unui tînăr care umblă handra; haimana. *Colacul naibii n-are zălbă, toată noaptea umblă niznai.* Ibid.

COTÉI s.m. 1. Iepure tînăr, vătui. *Am prins un cotei de iepure viu.* Spt. S. și J., Pn. L., Cst. 2. Molănel, cotoiaș. Ibid. 3. Tînăr care umblă handra, haimana; (depreciativ) om de nimic, lingău, om viclean. *Coteiul (naibii) umblă cu vorbe și șurubării; urmărește el ceva.* Ibid.

COTEICĂ, *coteie* s.f. (Depreciativ) Femeie măruntică, vioale, șurupăreață, zavistică; boldeică. Spt. S. și J.

COTELEALĂ, *coltelei*, s.f. Acțiunea de a coteli; cotobăială. *A-ha, tu erai cu coteleala; binee!* Spt. S. și J., Mș.

COTELÍCI s.m. Epitet dat mai ales copiilor care scotocește, cotobăiește pe furis, pe unde știu că ar găsi ceva bun. Spt. S. și J., Cpr.

COTELITÓR, -OĂRE, *cotelitori, -oare*, adj. Care scotocește pe oriunde, cotobăiește pe unde nimerește; scotocitor. (Substantivat) *N-ai văzut cotelitor ca impelițatul ăsta de băiat.* Pn. L., Spt. S.

COTÉȚ, *cotețe*, s.n. 1. Abatere din drum, cotitură, popas, oprire. Spt. S., Cst., Mș. Expr. A avea (cineva) cotețele lui = a avea interese, locuri de popas tainice; a umbla-n hainanalle, a umbla handra. — *De ce-ai tîntzîial, omule? — Ei, de! am avut și eu cotețele mele.* Ibid. 2. Întortochetură. *Cotețe ca în orașul ăsta, n-am mai văzut.* Ibid.

COTETĂR, *cotețari*, s.m. 1. Persoană care umblă după afaceri ocazionale (geambașlicuri, chilipiruri, ciupeli, invitelii, matrepezllicuri); ciubucar. Ptș. 2. Epitet de oceră dat unui om care umblă pe la ușile altora după băutură, mincare etc. Mș., Slt. 3. Tînăr care umblă handra; hăndrălu, hoinar, haimana. *Unde ai mas az-noapte cotețarule?* Ibid. 4. Copil care

umbă după coteleală; scotocilă. *Aha, cotețarule, tu erai care-mi lungeai oalele?* Spt. S., Mș
COTEȚĂRIE, *cotețării*, s.f. (La pl.) Fapte necinstite; matrapazlicuri, găinării, ciubucăreli. *Se ține de cotețării*. Ptș., Mș., Sm.

COTEȚĂROAIA s.f. art. = **COTEȚAR** (3).

COTINET, *colinețe*, s.n. Coteț, cotineață. Expr. A se trage la cotineț = a se duce la culcare (mai ales în locuri retrase: la umbră, la pădure, în podul grajdului etc.). Lnl. S.

COTIU, *colie*, s.n. 1. (La joagărul de apă) Piesă de fier, înclrigată în formă de manivelă cu două coturi, care servește la manevrarea jugului de joagăr. Cpr. 2. (La bou) Proeminență (în formă de cot) ce se formează la articulația piciorului dinapoi, între femur, tibia și peroneu. Cpr. *Să nu se bată bou la coltie*. Ibid., Tln.

COTING, *colinguri*, s.n. Poting. Lnl. S. și J.

COTINGI, vb. IV v. **POTINGI**, Dnc.

COTINGIT, -Ă, adj. v. **POTINGIT**.

COTÎRCĂ, s.f. sg. Om cocirlă; cocirlă. *O coltră de măușă. O coltră de unchiaș*. Spt. S.

COTÎRCEALĂ, *coltreeli*, s.f. Coțăială, Inghesuială, flăială, smotoceală. *Ce coltreală v-a găsit acolo, colacilor!* Spt. J. și S.

COTÎRCI, *coltreesc*, vb. IV. 1. Refl. A se stringe, a se ghemui; p. ext. a se Inghesui, a se juca. *S-au coltreit amândoi într-o șubă de frig. Ia culcați-vă copii; ce vă tol coltreiți în pătură?* Spt. S., Mș., Pn. L., Cst. 2. Tranz. A bate, a cujbi în bătaie. (Familiar) *Azdruncă-te că te coltreesc* (= culcă-te, că măninci bătaie). Ibid. Glbc. 3. Tranz. și refl. A (se) cocoșa, a (se) frînge, a (se) cujbi. *M-au coltreit buștenii ăia, S-a coltreit măușa, a ajuns cocirlă*. Ibid.

COTÎRCIT, s.n. = **COTÎRCEALĂ**.

COTÎRCIT, -Ă, *coltreiți*, -te, adj. Inghemuit, strîns, Inghesuit. Sm.

COTOACA, s.f. art. Poreclă dată unei femei cu purtări ușuratică. Lnl. S. și J.

COTOARBĂ, *coloarbe*, s.f. Cociorbă. Bdș., Rm. V.

COTOC, *cotoci*, s.m. 1. (Depreciativ) Bou mic, nedezvoltat; juncan. *Să vezi cum ar eu, numai cu colocii mei!* Spt. S. și J., Pn. L. 2. (Ironie) Tinăr care umblă handra, lîrțau, hăndrălu. *Mă, colocale, pe unde ai petrecut az-noapte, al?* Ibid. Smr. 3. (Ironie) Om ascuns, tăcut, închis, coloșman. *Cotocu-ăla de Ion nu-i scoți o vorbă din gură, el e zluica de mare, tace și face*. Ibid. 4. Fiecare dintre cele două lemne laterale care alcătuiesc scara, carlbii (= loitrele), porțița, grapa de mărăcini etc.; (p. rest.) capetele lor. *Colocii scării. A căzut un coloc de la porțiță. Cotocii șusleților; colocii carlbilor*. Ibid., Pn. L.

COTÓCEA s.m. art. Poreclă dată unui om ascuns, tăcut, închis. Spt. S. și J.

COTOCEALĂ s.f. (Despre pisici) Faptul de a se coto-ci; p. ext. (ironic) desfrinare, destrăbălare. *Umbă în (sau după) cotoceală*. Spt. S. și J.

COTOCÉL, *cotocci*, s.m. 1. Diminutiv al lui c o t o c. 2. (La ițe) Fiecare din bețișoarele care unesc ițele între ele; ciocirlan, cioacă, călușar, călușel. Lnl. S. și J., Cpr.

COTOCICA s.f. art. Epitet de ocară dat unei femei flustratice. Lnl. S. și J., Cc. 1

COTÓI, *cotoi* s.m. 1. Cotoc (2, 3). Sm., Sltr., Ptș. 2. Om care caută a face afaceri ocazionale, miei invrlteli; ciubucar. *Cotoiul a mirosit că e rost de ceva ciupeală și s-a și înfipt*. Ibid.

COTOLĂLĂ, (rar) *cotoieli*, sf. (Despre pisici) acțiunea de a se c o t o i; Imperechere. Spt. S., Mș., Pn. L.

COTOLÓI, *colotoaie*, s.n. (Augmentativ) Știulete de porumb bine dezvoltat; coto-lan, drugan, drug. *S-au făcut niște colotoaie de porumbi, ca porceii!* Spt. S. și J., Slș., Pn. L.

COTONÓGEA s.m. art. Epitet dat unui om care are un picior relezat. Spt. S.

COTOROSIT, -Ă, adj. = **CORTOROSIT**.

COTOȘMĂ, *cotoșmez*, vb. I refl. A se îmbrăca gros; a se înfololi, Cpr.

COTOȘMÁN, *cotoșmani*, s.m. (Familiar) 1. Om mare, înalț, gros, voinic. *S-a făcut un cotoșman de băiat, abia intră pe ușă*. Spt. S. și J. 2. (Ironie) Tinăr care bate drumurile, umblă handra; haimana, derbedeu; hăndrălu. *Iar n-a dormit acasă cotoșmanu-ăla de băiat!* Ibid. 3. Om închis, tăcut, ascuns; cotoc. *Ehe, de la cotoșmanu-ăla nu scoți o iotă*. Ibid. 4. Chiu-langiu; ștregar. *Unde s-o fi băgat cotoșmanu-ăla de băiat? Cotoșmanule, pui eu gherulița pe tine, te satur eu să mai limpăi oalele și borcanele!* 5. (Rare) Bucată, codru; coșcomele, colcovan. Un cotoșman de turtă.

COTOȘMÁT, -Ă, adj. Înăimurat, infofolit. Cpr., Urlș.

COTROĂȘĂ, *cotroașe*. s.f. 1. (Familiar) Fetiță. *Ce-ai în pachel, cotroașo?* C. Arg. 2. Femeie intrigantă, clevețitoare, cotrușă. *S-a băgat cotroașa pe fir*. Ibid. 3. (Rare, la pl.) Bulendre, mărunțișuri. *Și-au strîns cotroașele și-au plecat*. Ibid.

COTROCEALĂ, *cotroceli*, s.f. Acțiunea de a c o t r o c i. *Ce cotroceală e aia acolo, măi?* Spt. S., n. L.

COTROCI, *cotroccesc*, vb. IV tranz. A ascunde ceva, a pune bine, a piti. *A adus niște alva și îndală a cotrocit-o, să nu cumva s-apucăm și noi din ea*. Lnl. S., Cpr.

COTROCÎT, -Ă, *cotrocîți, -te*, adj. Scotocit, cotelit. *Am găsit toată casa cotrocită.* Spt. S., Pn. L.

COTROCIT s.n. = **COTROCEALĂ**. *Mai ai ceva de cotrocit?* Pn. L., Mș., Spt. S.

COTRUMPÊȚ, *cotrumpefe*, s.n. și *cotrumpefi* s.m. 1. Bucată de lemn scurt și gros; scurtătură, retezătură. *Ia un cotrumpef și dă-n ctini. Mai bagă-n sobă ctiva cotrumpefe!* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Știulete de porumb bine dezvoltat; cotoi, drugan, cotoian. *Olei, ctia-mai cotrumpetele!* Ibid., Mzc. [Var.: **COTRUMPLEȚ**, *cotrumpete*, s.n. *cotrumpelți*, s.m. Ibid. (ad. 2) **COTRUMPLEȚE** s.n. sg. Mzc.]

COTRUMPLEȚE s.n. v. **COTRUMPET**.

COTRUMPLEȚ s.n. v. **COTRUMPET**.

COTRUSĂ, *cotrușe*, s.f. Femeie clevețitoare, intrigantă; cf. coteică, cotoașă. *Să-i spu cotrușii să-și ia gura de pe mine, că de nu, cu mine are de-aface.* Spt. S., Dnc.

COȚĂI, *coțai* și *coțaiuri* s.n. (In expr.) A-i trage un coțai (sau ctiva coțaiuri) = a face un joc repezit, iute, vijelios, cu sărituri și izbituri, joc de flăcăi. Spt. S., Sltr., Mș.

COȚĂI, *coțai* și *coțaitese*, vb. IV intranz. și refl. 1. (Despre ctini) A da din coadă, a se bucura, a se gudura. *Coțăie din coadă Lupăș, se bucură c-am venit.* Spt. S. și J., Pn. L., Smr. 2. (Despre oameni; zeflemistic) A se flrîi de colo, colo: a juca țopește, sărit, furtunos, bătaios, a se fandosi. *Merge zdrîmba coțăindu-se din șolduri.* Ibid. 3. (Despre copii; ironic) A se da pe lingă ctiva, a se învîrți, a se linguși. *Tu ce (te) tot coțăi, mă, p-aci; ce vrei?* Ibid.

COȚĂIALĂ, *coțăieli*, s.f. Acțiunea de a (se) coțăi; flrîială, țopăială; joacă (de copii). *Ce-atlta coțăială pe voi, mă; ia, mai astîmpărați-vă!* Spt. S., Slșt., Brșt., Cst.

COȚĂIT s.n. = **COȚĂIALĂ**.

COȚĂIT, -Ă, *coțăiți, -te*, adj. Care merge iute, care se flrîie de colo-colo, fără rost; care joacă țopește; țopăit, fandosit. *N-am văzut așa muiere coțăită, vîntură salul cil e ziuica. Auliu, ce joc coțăit!* (Substantivat) *Coțăita aia din vale așa merge, parc-ar fi pe șuruburi.* Spt. S. și J.

COȚĂINĂ, *coțoaine*, s.f. art. Epitet depreciativ dat unei femei zvînturate. Pn. L., Mș., Smr., Spt. S.

COȚĂINĂ, *coțoaine*, s.f. 1. (Familiar) Fețișă neastîmpărată, zburdalnică. *Mai stai locului, coțoaino!* C. Arg. 2. Femeie ușuratică, înfigăreață, vicleană, cațaveică, coteică. Ibid. Spt. S. și J.

COTOFELNIȚĂ, *coșofelnițe*, s.f. (Ironic) Femeie ușuratică, neserioasă. Mzc.

COTOFLEANDURĂ, *coșoflendere*, s.f. 1. (Ironic) Cață, gură-rea. Spt. S. și J., Pn. L., Mș. 2. Coțofană. Ibid.

COȚÓINEA s.m. art. Poreclă dată unui om neserios, ușuratic, viricios, lăudăros, intrigant; zvînturatic, flrîiu. Pn. L., Smr., Spt. S.

COTOMÉDIE, *coșomedii*, s.f. (Ironic) Întîmplare hazlie; bazaconie, drăcie, belea, ciudățenie, comedie. *Ei, coșomedie ca asta! Coșomedie dracului! Ctă coșomedie!* Slșt., Spt. S., Pn. L.

COTOPENEĂLĂ s.f. Acțiunea de a (se) coțopeni; înghesuială, înțepenire; încoșopeneală. Spt. S., Pn. L.

COTOPENÍ, *coșopenesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A (se) înțepeni (două lucruri sau două piese una într-alta); a întări cu pene; a (se) încoșopeni. *S-a coșopenit leuca între spițe. Am coșopenit securea în bușlean.* Spt. S. și J., Smr., Cc. 2. Tranz. (Despre ființe) A încolți, a prinde. *Au coșopenit ctinii vulpea-n coteț. I-au coșopenit în podul casei și l-au ridicat.* Ibid. 3. A silui. Ibid.

COTOPENÍT, -Ă, *coșopeniți, -te*, adj. 1 (Despre lucruri) Înțepenit; întărit cu pene; încoșopenit. *A rămas securea coșopenită.* Spt. S. 2. (Despre oameni sau animale) Încolțit, înghesuit, îngrămădit. *Am găsit o oate coșopenită în mărăcini.* Ibid., Pn. L.

COTUȘĂ, *coșușe*, s.f. = **COTUȘCĂ**. Cpr.

COTUȘCĂ, *coșușe*, s.f. (Peiorativ) Femeie care umblă cu vorbe, rea de gură, vicleană, intrigantă; ușuratică. *Coșușca diavolului și-a vtrît ciocul și-n casa noastră!* Sm., Spt. S., C. Arg.

COVERGĂ, *covergi*, s.f. Adăpost provizoriu pentru paznic (la vii, grădinării etc.); bordel, colibă. Spt. S. și J., Pn. L.

COVEȚEA, *covefele*, s.f. Cutie (de diferite forme și mărimi) în care se păstrează felurite mărunțișuri. *Mîndra mea, numele tele Stau la mine-n covefele* (Pop.). Spt. S. și J.

COVRÍT, -Ă, *covriți, -te*, adj. (Mai ales despre bătrîni) Slab, bolnăvicios, scvrit. (Substantivat) *M-a speriat covritu-ăla de unchiăș; toată ziuă geme.* Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

COZONĂC, *cozonaci*, s.m. (Eufemism) Șezut. *Vai de cozonacul lui; numai el știe ce a tras!* Ptș.

CRAC, *craci*, s.m. 1. Cracă de copac groasă, mare; crăcănar, comănac. *Sui-te pe cracu-ăla de păr și-l hlîlnă nișel, că e plin de pere.* Spt. S. 2. (La sobele țărănești, de cărămidă) Fiecare din stîlpii care conduc fumurile sobei; comănac, stîlp. *Am făcut o sobă de cărămidă cu doi craci, trage bine, duțuie focul în ea.* Pn. L., Spt. S., Mș.

CRĂCĂ, *crăci*, s.f. Expr. Suflet cu erăci = Om rezistent, tare, solid; om care scapă din gura primejdiei; care nu poate să moară. *Parcă are suflet cu crăci, așa e de tare omu-ăsta.* Spt. S. și J. A mîncea cu erăci = a mîncea-n silă, a înghiți cu noduri, a mîncea supărat. C. Arg., Ptș.

CRAI, *crai*, s.m. 1. (Metaforic) Soarele. *Craiul zilei, crai de aur, Mi-l sfișie un balaur* (Pop.). Spt. S., Pnr. 2. (În expr.) **A fi erai pe (plai)** = a fi liber și de capul lui; a fi tare și mare. Ibid. **A fi erai pe vătrai** = (ironic) a fi sărac lipit și fudul. Ibid. **N-o fi capul lui erai** (= n-o fi așa de grav, n-o fi serios, n-o fi de spaimă), se zice cînd cineva se arată foarte îngrijorat de ceva. *Și ca ho, mă, că n-o fi capul lui crai!* Ibid.

CRAMPOĂNE s.n. pl. (În expr.) **A tăia (la) crampoane** = a spune minciuni mari, gogonate, a spune gogoși, a se lăuda. *Mă, da-i laie ăla niște crampoane, de rămlă cu gura căscută.* Cpr., C. Arg.

CRĂCĂN, *crăcani* s.m. 1. Crac (de pantalon). 2. Cracă. *Treci acum pe crăcanul ălălalt și bgle-l bine că e plin de nuci.* Spt. S. și J., Pna. L. 3. Sărar de vite, făcut dintr-o cracă cu ramificațiile deschise în lături. Spt. S.

CRĂCĂNĂ, *crăcane*, s.f. (La jujău) Partea care se pune pe ceafa porcului (o cracă cu două ramificații). Spt. S.

CRĂCĂCEALĂ, *crăcăceli*, s.f. Acțiunea de a se crăcăci; răsăcărătura. *Nu-mi place (cum stai); ee crăcăceală e aia? Șade rău, mai mare rușinea să te vadă cineva slînd așa!* Ptș., C. Arg., Cimn.

CRĂCĂCÎ, *crăcăcesc*, vb. IV refl. A sta cu picioarele desfăcute în afară; a se răsăcări; a se crăvăli. Spt. S., Ptș., Clmn., C. Arg.

CRĂCĂCILĂ s.m. Epilete dat unui om care merge crăcînat; care are obiceiul de a sta necuviincios, cu picioarele desfăcute; om cu picioarele lungi. Ptș., Cpr., Clmn.

CRĂCĂNĂR, *crăcănare*, s.n. și *crăcănari*, s.m. 1. Cracă mare, cu ramificații numeroase; crac, comănac. *Dă-le pe crăcănarele alea de la vale și scutură-le bine, că sint pline de nuci.* Spt. S. și J. 2. (Familiar) Crac de pantalon; p. ext. pantaloni mari, largi, groși, umflați. 3. (Ironie) Om care poartă asemenea pantalonii (largi și umflați); tulvurar. Ibid.

CRĂCĂNĂT, *-Ă, crăcănați, -te*, adj. (Despre copaci) Care are crăci multe și întinse în afară; răjghinat. *La mărul crăcănat, tmi fii calca.* Spt. S.

CRĂCĂNEA s.m. art. Poreclă dată unui om cu picioarele obădate sau răsăcărate. Spt. S.

CRĂCĂRIȘ, *crăcărișuri*, s.n. (Cu sens colectiv Grămadă de ramuri; crăcărie, zobărie. *Ce de crăcăriș s-a adunat la tocător.* Pn. L., Spt. S., Slșt.

CRĂCĂLĂ s.m. Poreclă dată unui om care are picioarele lungi; care umblă (ori stă) cu picioarele depărtate. Spt. S. și J.

CRĂCULIȚ, *crăculețe*, s.n. 1. Diminutiv al lui *crac*; crăcuț; cracă mică. *Lasă-te pe crăculețu-ăla de măr; sint acolo cîteva mere frumoase.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Bifurcație. *Crăculețe de deal. Crăculețul rului.* Ibid.

CRĂIEȘICĂ s.f. Diminutiv al lui *crăia* s.ă. *Crăieșica florilor* (Pop.). Hș.-Sm.

CRĂMĂLUI, *crămăluiesc*, vb. IV tranz. și intrans. **A țipa, a crăui**; a bate. *Mi fi l-am crămăluit eu să mă pomenească.* Spt. S., Bl., Ngrșt.

CRĂMĂLUIALĂ, *crămăluiele*, s.f. Crăuit, bătaie. *Așa o crămăluială îi trebuia.* Prbn., Spt. S.

CRĂMĂLUIȚ, *-Ă, crămăluieți, -te*, adj. Bătut. *A veni crămăluită de la bărbalu-său.* Prbn., Spt. S.

CRĂPĂ, *crăp*, vb. I intrans. (În expr.) **A crăpa ceasul** = a sosi momentul favorabil pentru realizarea unui lucru. *În sfîrșit a crăpat ceasul, ai rupt și tu rădăcinile o dată!* Spt. S., Ptș.

CRĂPĂȚ s.n. (În expr.) Crăpătul căldurii (sau crăpăt de căldură) = toiu căldurii; lipăr. *Cînd e crăpătul căldurii (sau crăpăt de căldură), numa ce-l vezi și pe el cu cojocul în spinare.* Cpr., Brșt., C. Arg.

CRĂPĂTUREĂ, *crăpătorele*, s.f. Crăpăturițe. *Mi s-au umplut palmele de crăpătorele. Scoarța copacului bătrîn e tot una de crăpătorele.* Cpr., Spt., S.

CRĂPĂTURICE, *crăpăturici*, s.f. Diminutiv al lui *crăpătură*. *Am găsit o crăpăturice în zid.* Spt. S., Cpr.

CRĂUI, *crăui* și *crăuesc*, vb. IV. 1. Refl. și intrans. **A țipa cît îi ține gura, a urla, a zblera.** *Ce (te) crăui așa, mă nebunule?* Spt. S. 2. Trans. **A face pe cineva să țipe.** *Da știu că l-ai crăuit!* Ibid.

CRĂUIALĂ, *crăuieli*, s.f. 1. Țipăt; larmă; petrecere zgomotoasă, chef mare. *I-a căzut leșin la inimă de atîta crăuială, bietul copil. E o crăuială la crlșmă, de se zguduie pereții.* Spt. S., Ughn., Cst. 2. Bătaie, ceartă. *I-a tras o crăuială, să-i plîngi de milă.* Ibid.

CRĂUIȚ s.n. Acțiunea și faptul de a crăui; crăuială. *S-aude un crăuit! Pare-ar fi crăuit de copil.* Spt. S., Pn. L.

CRĂUIȚ, *-Ă, crăuiți, -te*, adj. (Mai ales despre copii) Care țipă într-una; plîngăcios. *N-am văzut față crăuită ca tine. Crăuit te-a mai făcut, mă, copile!* (Substantivat) *Mă, crăuitule, taci o dată!* Spt. S. și J., Brșt.

CRĂUITURĂ, *crăuituri*, s.f. Strigăt puternic; chiot; țipăt, vaiet; (la pl.) larmă, zarvă. *S-aude o crăuitură de copil, pară l-ar bate cineva. S-aud niște crăuituri pe drum la vale, trec nebunii beți de la circumă.* Spt. S. și J.

CRĂVĂL s.n. = **CRĂVĂLITURĂ** (2). Spt. S.

CRĂVĂLEALĂ s.f. Acțiunea de a se crăvăli. *Eu ard în foc cu toate și lui ti vine de crăvăleală.* Spt. S.

CRĂVĂLI, *crăvli* și *crăvălesc*, vb. IV refl. 1. **A se lungi** (cu picioarele desfăcute), a se

Intinde; a sta necuviincios. *Ce te crăvăli așa, băiețe? Mai frumos nu poți să stai?* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Fig. A se odihni, a trîndăvi. Ibid.

CRĂVĂLITURĂ s.f. 1. Poziție (cu picioarele depărtate), atitudine necuviincioasă. *Ce crăvălilură c'ăia, mă; ție nu ți-e rușine?* Cpr., C. Arg. 2. Rostogolitură. Spt. S.

CREĂNGHIINĂ, *creaughine*, s.f. = **CREAN-GĂ**. Sllp.

CRÉDE, *crez* și *cred*, vb. III (In expr.) **Crede și tu** (sau **credeți și voi ori dv.**) = scuză, iartă; scuzăți, iertați. *Postiți la masă; n-avem cine știe ce, dar credeți și dv.!* Spt. S., Slșt. Nu te erede = a) nu te încrede norocului, nu-ți face iluzii, nu te bizi pe ce e azi, că nu se știe ce-adeuce ziua de mâine; b) să nu te miri; „nu te teme”. *Ajunge el și acolo, nu te crede! Mai are el și alți bani, nu te crede.* Ibid.

CRÉMURĂ, s.f. Plântă ierboasă cu tulpina tîrtoare și cu floarea albă; crește primăvara — încă din februarie — după ploii, la rădăcina copacilor. Rer., Bgh.

CRESTÉZ, *cresteze*, s.n. 1. Crestătură făcută cu daltă în lemn sau în piatră; incrustație. Expr. **A lucra în cresteze** = a incrusta. *Are o furcă în cresteze. Și-a făcut porțile numai în cresteze.* Spt. S. și J., Smr. 2. (La cotul de măsură) Crestătura liniară făcută pentru a indica nivelul juicii la botă sau la butori. *A curs în botă o vadră și trei cresteze sau trei linii* (= ocale). Ibid. Pn. L., Slșt.

CREȚ, *crețuri* s.n. Expr. **A-l arde la creț** (pe cineva) = a(-l) bate pe fundul gol. Spt. S.

CRÉZ, *crezuri*, s.n. (Ironie, in expr.) **A flutera crezul** = a sta degeaba, a pierde vremea; a umbla surda, fără căpălii. Glbc., Pn. L., Smr.

CRIBÍT, *cribituri* și *cribite* s.n. Chibrît. Spt. S.

CRICĂLĂ s.f. Mincare ciobănească care constă dintr-un amestec de unt (sau slănină), urdă, ouă, smîntînă și puțin mălai, prăjite laolaltă. Crb¹.

CRÍGHINĂ s.f. = **CRIVINĂ**.

CRÍLĂ, *crile*, s.f. 1. Multime, cîrd, șir; droaie, ciușdină, landră. *A făcut o crilă de copii, el știe cum i-o crește. Vin oamenii crile-crile de la bllri.* Spt. S., Smr. 2. (In expr.) **A se ține erilă** (sau **crile**) = a merge cîrd, a se ține landră, șir, droaie. Fig. *Doar de mindra și de mine Gurile rele se țin crile* (Pop.). Ibid., Pn. L., Pdr. **A sta-n erilă** = a se aduna la stat (pe marginea șoselei, la horă etc.). Ibid. **A merge-n erilă** = a merge la șezătoare, la horă, la stat etc.

CRIVÁL, *crivale*, s.n. (La joagărul de apă) Piesă de fier, în formă de manivelă cu două coturi, care servește la manevrarea jugului; cotli. Cpr., Tgv.

CRIVEÁ, *crivele*, s.f. (La războiul de țesut) Piesă de lemn cu care se fixează sulul din față, alcătuită din două bucăți: una scobită la mijloc, care se vîră cu un capăt în urechile sulului și

alta lată, cu mai multe găuri, numită mînă care se introduce în scobitura celei dinții și se fixează cu un cui. Cf. întorcător. Glbc., Cpr.

CRÍVINĂ, *crivinc*, s.f. Loc muslos, băltoș, umed, acoperit cu iarbă sau cu stufăriș; pășune, zăvoi. *Să dați vitele la crivină au ce prinde.* Bit.-Srt. [Var.: **CRÍGHINĂ**, *crivghine* s.f. Bgh.]

CRÍMPOT s.n. Crimpoteală; tăietură greșită, scurtătură. Spt. S.

CRÍNJĂȚ, *crinjăți*, s.m. = **CRÍNJET**. Mș., Spt. S.

CRÍNJÉT, *crinjeți*, s.m. Excremente tari, în formă de cocoloși. *Crinjeți de porc* (de cline etc.). Spt. S. și J., Pn. L., Mș.

CRÍȘC interj. Onomatopee care imită scrișnetul dinților, ronțaitul șoarecilor, scriștitul copacilor etc. Spt. S.

CRÍȘCĂȚ, *crișcăte*, s.n. Scrișnet; scriștit; ronțait. Crb¹.

CRÍȘCÍ, *crișceli*, vb. IV intranz. 1. (Despre șoareci) **A ronțai**. *Crișcelie ceva la dulap.* Spt. S., Mș. 2. (Despre copaci) **A scriși**, a trosni. *Bate vînt puternic, crișcelie tufanu-âl mare din rădăcină.* Ibid. 3. (Despre oameni). **A scriși** (din dinți). *Crișceli la mine, ai?* Ibid.

CRÍȘCÍĂLĂ, *crișcelii*, s.f. Acțiunea de a scriși; scrișneală, ronțăială, scriștială, trosnet. Mș. Spt. S.

CRÍȘCÍȚ s.n. = **CRÍȘCITURĂ**.

CRÍȘCITURĂ, *crișcilituri*, s.f. Ronțait (de șoareci); hlrlit (de joagăr); trosnet (de crăci); scrișnet (de măsele). *S-aud crișcilituri de șoareci. Crișcilitură de fierăstrău.* Spt. S.

CRÓI, *croiuri*, s.n. 1. Model de croială a unei haine; tipar. *Unde-i croiul d-aci? Dați-mi croiurile!* Spt. S. 2. Tăietură de ajustare (a unei haine); răscol, răscolială. Ptș. 3. Fig. Fel de-a fi; fire. *Așa e croiul lui; n-ai ce-i face.* Ibid. [Pronunțat: *monosilabic*]

CRONȚ interj. Onomatopee care imită ronțaitul șoarecilor sau zgomotul produs de ceva sfărîmat, pisat. *Bomboanele zdrobite în dinți fac: cronț-cronț.* Spt. S.

CRONȚĂI, *crônțai*, vb. IV tranz. și intranz. **A zdrobi**, a ronțai. *Cronțăie și el niște boabe coapte. Cronțăie pietrișul sub roate, e carul încărcat.* Spt. S. [Var.: **CRONȚĂNI**, *crônțan* și *crônțănese*, vb. IV tranz. Ibid.]

CRONȚĂIĂLĂ, *crônțăieli*, s.f. Acțiunea de a cronțai; ronțăială. *S-aud niște crônțăieli pe sub pat.* Spt. S. [Var.: **CRONȚĂNEĂLĂ** s.f. Ibid.]

CRONȚĂIT s.n. Ronțait. Spt. S. [Var.:

CRONȚĂNÍT, s.n. Ibid.]

CRONȚĂITURĂ, *crônțăituri*, s.f. Ronțăială. *Cronțăitură de șoarece. Cronțăituri de oase.*

Spt. S. [Var.: **CRONTĂNITURĂ**, *cronfănituri*, s.f. Ibid.]

CRONTĂNITURĂ, *cronfănituri*, s.f. v. **CRONTĂITURĂ**.

CRONTĂNEALĂ s.f. v. **CRONTĂIALĂ**.

CRONTĂNI vb. IV. v. **CRONTĂI**.

CRONTĂNIT s.n. v. **CRONTĂIT**.

CROSNĂT, -Ă, *croșnați*, -le, adj. 1. Încărcat pînă la refuz; plin, îndesat. *Sac croșnat. Cărușă croșnată. Cufăr croșnat*. Spt. S., Pn. L. 2. Fig. Îmbufnat, supărat, posomorit, minios. (Substantival) *Hai, croșnatele, rzi o dată să se facă soare*. Cmn.

CRÓSNIE, *croșnii*, s.f. Grămadă de lucruri legate la un loc, cit se poate lua o dată la spinare; croșnă, sarcină; privită. *O croșnie de lemne. O croșnie de costrei*. Cmn., Rm. V.

CROȘETĂREĂSĂ, *croșetărese*, s.f. Femeie care croșetează (mai ales pentru alții). *Le dau mai bine la o croșetăreasă să mi le facă*. C. Arg., Ptș. *Unde stă croșetăreasa?* Ptș., Brd.

CROȘETĂRIE, *croșetării*, s.f. 1. Acțiunea de a croșeta. *E neîntrecută în croșetărie; știe fel de fel de croșetării* (= modele). Cpr., C. Arg. 2. Atelier sau magazin de croșetat. *S-a deschis o croșetărie pe Trivale*. Ptș.

CROȘETĂTURĂ, *croșetături*, s.f. Împletitură ajurată (cu găurele) făcută cu croșeta; obiect croșetat. *Ūite, model de croșetărie, o croșetătură minunată. Cile croșetături are fata asta m-a speriat*. Cpr., C. Arg., Ptș.

CRŪCE, *cruci*, s.f. 1. (În expr.) (A fi) eît erucea de Vlașca = (a fi) lung, deșirat. Spt. S.; Mș., Cst. A (nu) fi eîneva eruce de biserică (sau de închinat) = a) a (nu) fi om curat, cinstit. b) (ironic, fără negație) a fi un ipocrit, a face pe „mironosița” (= pe cinstitul). Ibid. A fi (sau a sta) soarele-n eruce = a fi soarele la miezul zilei. Ibid. A l se pune eîva soarele eruce (la inimă) = a i se face foame. Ibid. A sta-i erucea = mă jur pe eruce; spune cineva (făcîndu-și semnul crucii ca întărire a celor spuse), pentru a fi crezul. Ibid. 2. Compuse. Faec-ti-al eruce = dracul. Spt. S. Cruce de drum = eruce care se așază la marginea drumului (sau la răspîntii, la izvoare, la troițe etc.) după un an de la moartea cuiva, în semn de ultimă pomenire. Ibid.

CRUCI, *crucesc*, vb. IV refl. (În expr.) (Familiar) *Crucei-te-al drace!* Exclamație de uimire în fața a ceva neașteptat sau neobișnuit. Spt. S.

CRUCIÓI, *crucioaie*, s.n. 1. (La trăsuri) Bucată de lemn de care se agață șleaurile. Spt. S., Șm. 2. Bucată de lemn care se vîră în urechile hîrdăului, ca agățătoare pentru „par”, cînd este transportat la umăr. *Unde e crucioiul hîrdăului?* Ibid.

CRUD, -Ă, *cruzi*, -e, adj. (În expr.) A împlelna eruda cu nesărată = a amesteca lu-

cruri de calitate diferită (bun cu rău) sau cantități diferite (mult cu puțin); fig. a îndulci lucrurile, a împăca. Sm., Ptș., Mș.

CRUNT, -Ă, *crunți*, -le, adj. (Despre copaci) Care e aproape uscat, trecut, răscopt; care se rupe ușor, fraged. *Nu te sui pe craca aia că e cruntă, plesnește numaidecît*. Spt. S., Pn. L. [Var.: **CĂRŪNT**, -Ă, adj. Ibid.]

CRUNTĂ, *cruntez*, vb. I tr n z. 1. (Despre lupi) A strînge o vîltă la gît; a singera (fără a sugruma, fără a o beregăți). *Mi-a cruntat „uci-gașul”* (= lupul) *două oi în tîrlă az-noapte*. Spt. S., Pn. L. 2. A rupe ceva de la viri; a ciumpăvi, a cîrmpoti. *A rămas cîrlanu-n porumbi az-noapte și a cruntat peste tot mălăsurile și coltoaiele*. Ibid. 3. Refl. (Despre apă) A da în fiert, a face bulburuci. *A început să se crunteze apa*. Ibid. 4. Refl. (Despre păr) A începe să încărunească, a se inspica. *A început să se crunteze și lui părul pe la tîmple*. 5. Refl. (Despre haine) A (se) rupe puțin într-un loc, a (se) pișca, a (se) ciupi; a (se) păta, a (se) stropi. *Ți-ai cruntat cămașa, prostule!* Spt. S. și J. 6. Tr n z. (Cu privire la fructe) A mușca o dată, a începe. *Copiii aștia numai cruntează merele și le aruncă*. Ibid., Cpr. 7. Refl. (Despre copaci) A începe să se usuce, a îmbătrîni. *A început a se crunta părul din coastă; e plin de uscături*. Ibid., Spt. S.

CRUNTĂT, -Ă, *cruntați*, -te, adj. 1. (Despre plante) Cu virful rupt, cîrmpotit, ciumpăvit. *Am găsit o sumă de porumbi cruntați*. Spt. S. și J. 2. (Despre vite) Singerat. *Am găsit o oaie cruntată de lupi*. Ibid., Pn. L. 3. (Despre haine) Ciupit; stropit. Ibid. 4. Mușcat, ciupit, început. *Am găsit porumbii (coltoaiele) cruntați de cai*. Ibid.

CRUZICIŪNE, *cruziciuni*, s.f. 1. (Mai ales la pl.) Roade (fructe, porumbi etc.) necoapte, eruce. *A mîncat cruziciuni multe și-acum nu mai poate de burtă*. Spt. S. 2. (La pl.) Verdețuri (varză, salată, lobodă etc.). *Numai cu cruziciuni nu poți ține zile bune*. Ibid.

CUC, *cuci*, s.m. (În expr.) Pui de euc = copil nelegitim; copil orfan. Cpr. Spt. S., Lnl.S., Cingș. A spurea eucul (sau pupăza) pe cineva = a-l auzi cîntînd dimineața pe nemîncate. Ibid. A-l eînta (cuiva) eucul din fața = a-i meni de bine, a-i prevesti noroc. Ibid. Nu e nîel euc = nu e nimeni. Ibid., Sm. Din lapte de euc, hrînză n-am văzut, se zice cînd se aduc laude exagerate cuiva care nu le merită. Ibid.

CŪCĂ, *cuci*, s.f. (La podul casei) Fereastră boltită, ieșită prin acoperiș (servind cite o dată și de intrare). Mș., Cpr. 2. (În pod) Gură de coș cu boltă deasupra (cînd coșul nu iese afară prin acoperiș). *Am coșul cu cucă-n pod; nu faceți foc prea mare sau cu paie, că bate vîntul*. Cpr., Sc., Rd. 3. (În tînda casei) Boltă zidită deasupra „vetrii”, unde se țin vasele; are

corlata în față și „coșul” cel mare pe colț; unghi. Spt. S., Crb¹.

CUCIE, *cucii*, s.f. Coș mare, semicircular, cu fundul și pereții de grătie împletită din nuiele de alun; se întrebuințează pentru bătutul (= curățatul) porumbilor. Mș., Spt. S. și J., Pn. L.

CUCIU interj. 1. Strigăt de chemare a clienilor; cușu. *Cuciu, na!* Mș., Spt. S. 2. (Cu funcție de substantiv) Căpel. *Unde e cuciu meu? Cuciu, na ici!* Ibid.

CUCIULICĂ s.m. Diminutiv al lui *cuciu* (2). Mș., Sm.

CUCLĂ, *cucle*, s.f. Legătură de fire, înfășurate în formă de colac, pentru a se putea pune cu virtelniță și depăna; clucă. *Cuculă de bumbac. Cinci cucle fac o „păpușă” de pachet.* Spt. S. și J., Pn. L.

CUCLIȘOARĂ, *cuclișoare*, s.f. Diminutiv al lui *cuculă*. *Mai am eu cleva cuclișoare de lincă, fi le dau.* Spt. S.

CUCLIȚĂ, *cuclițe*, s.f. = **CUCLIȘOARĂ**. *Ia-mi și mie o cucliță de inișor de la trg, tot te duci.* Spt. S.

CUCULIȚĂ, *cuclulițe*, s.f. = **CUCLIȘOARĂ**.

CUCUI¹, *cucuire*, s.n. 1. Defect; fi g. cusur. *Mașina asta are un cucui, trebuie dibăcit.* Ptș. *Bun băiat, numai un cucui îl strică; băutura.* Ibid., Spt. S. 2. Fig. Grijă, chin. *Alintată de noroaie, Te-ai distrat în barca vieții, Numai un cucui te paște: Zboară floarea tinereții.* Ptș.

CUCUIĂ¹ interj. = **CUCUMEA** (1).

CUCUIĂ², *cucuiiez*, vb. I refl. A se urca pe sus, a se cocoșa. *Unde l-a cucuiat dracu, ia priviți!* Ptș., Mș., Smr.

CUCULEAN, *-Ă*, *cuculeni*, *-e*, s.m. și f. Termen de alint dat cucului sau (p. ext.) unui copil. *Cuculeana mamei! Cuculean voinic!* Clmn., Cn., Bb.

CUCUMEA interj. și s.f. 1. Interj. (Repetat) Strigăt caracteristic cucuvelei. Spt. S. 2. S.f. Cucuvea. Ibid. 3. Ferestruică la acoperișurile caselor, de obicei rotundă, făcută dintr-o scindură cu două găuri (care amintesc ochii cucuvelei). Ibid.

CUCURIGU s.n. (Ironic) Virf de deal; înălțime. *Și-a pus casa-n cucurigu. S-a suit la cucurigu.* Expr. A se duce la cucurigu = a muri, a fi dus la cimitir. Ptș.

CUCUȚĂ, *cucăț* și *cucufez*, vb. I refl. 1. (Mai ales despre copii) A se sui pe virfuri înalte, a se cocoșa, a se cucuia. Ptș. 2. A se sui în pat să se culce. *Hai, cucufeză-te odată, că e trziu.* Ibid. *S-a cucuțit în podul grajdului, pe fln proaspăt.* Ptș. [Var.: **CUCUȚI**, *cucufesc*, vb. IV refl.].

CUCUȚI, *cucufesc*, vb. IV v. **CUCUȚA**.

CUFĂREL, *cuferete*, s.n. *Cufăraș. Vin răcuții la cazarmă, cu cufărelul la spinare.* Ptș.

CUFURILĂ c.m. Calificativ dat unui om care suferă de diaree. Spt. S., Pn. L., Mș.

CUI, *cuie*, s.n. 1. Fiecare din bețele care unesc cei doi drugii ai scării, servind la urcat. Spt. S., Mș., Pdr. 2. Băț fixat în odale, în dosul ușii, în care se atâră coșul cu mincare. *După ușă-n coș în cui, La muierea iaca-cui, Uiu, neică, ce văzui? Numai jimblă, vin și pui și mai mult nu poți să spui* (Pop.). Ibid. 3. (În expr.) A-i face (cuiva) un eul (de bleau) = a păcăli (pe cineva), a nu-i face nimic. Spt. S., Pn. L. A avea un eul (pe cineva) = a avea o pică (pe cineva), a-i purta simbetelc. Clmn., Pn. L. A tăia (sau a rupe) cuiul = a) (despre copii) a se pune pe plîns; b) a se îngrijora, a o băga pe mîncă, a o sfecti. Ibid., Mș., Ptș. A tăia la eule = a spune minciuni, a face pe grozavul, a se lăuda. Ptș. A (i-o) pune în cui = a) a renunța la ceva, a abandona; b) a nu-i mai face cuiva nici o treabă, a-l lăsa baltă, a păcăli. Ibid. A nu fi (cineva) bătut în cui = a nu fi sigur de situația în care se află, a fi lesne de dat peste cap. Ibid.

CUIBĂHEALĂ, *cuibăreli*, s.f. Acțiunea de a cuibări. *Ne-om mai întâlni la cuibăreala porumbului; vin să-ți ajut, să știi!* Pn. L., Pdr., Spt. S. și J.

CUIBĂRIȘTE, *cuibăriști*, s.f. Loc de pe care s-a tăiat porumbul, rămînînd numai cuiburile; porumbiștea. *Să întoarcem cuibăriștea.* Spt. S. și J.

CUIBĂRIȚ, *-Ă*, *cuibăriți*, *-te*, adj. (Despre porumbi, cartofi) Prăsit de-al doilea și mușuroit la rădăcină. *A lăsat porumbii necuibăriți și a plecat la miliție.* Spt. S., Pdr., Cst.

CUIBĂRIȚ s.n. = **CUIBĂREALĂ**. A început cuibăritul. Pn. L., Smr., Spt. S., Mș.

CUIBÎ, *cujbesc*, vb. IV. I refl. (Despre bătrîni) A se cocoșa, a se cocirla. *S-a cuibit mătușa, s-a făcut cocirlă.* Spt. S. și J. 2. **T r a n z.** și refl. A (se) istovi. *L-a cuibit sacul cela; greutate, nu glumă. M-a cuibit coasa.* Ibid. 3. **T r a n z. Expr.** A cuibi în bătaie (pe cineva) = a(-l) bate rău. Ibid.

CUIBÎȚ, *-Ă*, *cujbiți*, *-te*, adj. Adus de spate, cocoșat, cocirlat; împovărat; obosit; snopit în bătaie. *Cujbit de ani. Cujbit de greutate. Cujbit în bătaie. Cujbit de coasă.* Spt. S., Pn. L.

CUJNICIOARĂ, *cujnicioare*, s.f. Diminutiv al lui *cujniță*. *Lucra singur-singurel la cujnicioara lui.* Spt. S.

CUJNIȚĂ, *cujnițe*, s.f. Cușniță. Spt. S.

CULCUȘĂ, *culcușez*, vb. IV = **CULCUȘI**.

CULCUȘĂȚ, *-Ă*, *culcușăți*, *-te* = **CULCUȘIT**.

CULCUȘIT, *-Ă*, *culcușiți*, *-te*, adj. Culcat, cuibărit. *Ții tu minte cînd ploua și tuna și fulgera, iar badea mă săruta, Culcușit sub poala ta (= a teiului)?* (Pop.). Spt. S., Pn. L.

CULCUȘI, *culcusesc*, vb. IV refl. (Familiar) A se culca, a se ghemui, a se cuibări.

M-aș culcuși nițel. Ce m-aș culcuși și eu aici. lingă tine. Spt. S., Mș., Ptș.

CULÉS s.n. (În e x p r.) De la eulesul porumbilor pină la tăiatul cocenilor = puțin. (Ironie) *A fost și el ce a fost, hea, de la culesul porumbilor pin-ta tăiatul cocenilor, mare scofală!* Spt. S. și J.

CULME, *culmi*, s.f. Sfoară de rufe. Ce-l pe mine și pe culme, se zice de către cineva care e sărac de tot. Spt. S., Pn. L.

CUM adv. (În e x p r.) Cum-cum sau eum-necum = în orice caz, oricum. *Cum-necum, trebuie să plec. Cum-cum, oi potoli-o eu și p-asta.* Spt. S. și J., Pn. L., Smr. *Dădăcum* = dară-mite. *N-a ajuns să puie mina pe mine un om ca lumea, dadăcum un lifaroi ca ăla! Păi-dar-cum = vezi bine, desigur. Tu ai făcut toate astea? — Păi-dar-cum!* Cpr.

CUMĂTRĂ, *cumetre*, s.f. (În e x p r.) A nu mai avea ochi de cumătră cu cineva = a rupe relațiile, a strica prietenia. *Ochi de cumătră cu mine, de azi încolo, nu mai ai!* Spt. S., Slșt., Pn. L.

CUMETRĂIE, *cumetrii*, s.f. 1. Expr. A face (sau a intra) în eumetrie (cu cineva) = a face (sau a avea) cu cineva legătură de prietenie sau de afaceri; a fi în intimitate. *Cine a mai văzut să facă eumetrie bogatul cu săracul?* Spt. S. A spurge (sau a strica) eumetria = a desface o tovarășie; a rupe relațiile; a se certa. Ibid. 2. Fig. Ceartă, scandal. *Se încinsese o eumetrie la ei acolo, nu nemereai să fugi!* Ibid.

CUMPARATIVĂ, *cumparative*, s.f. Coopera-tivă. Cpr.

CUMPĂRĂTOĂRE, *cumpărături*, s.f. 1. Proprietate dobândită prin cumpărare; cumpărătură. *Am trei cumpărături în lunca Colmenii.* Pn. L., Smr., Mș. 2. Loc. a d j. De cumpărătore = de cumpărat. *Am o pădure de cumpărătore între comarnice.* Ibid.

CUNUNĂ, *cununi*, s.f. (În e x p r.) A avea gura cunună = a avea loți dinții, fără nici o lipsă. *Strașnică muiere; la 70 de ani, are gura cunună.* Spt. S., Pn. L., Smr.

CUPEĂLĂ¹, *cupeli*, s.f. Faptul de a (se) cupi; indoitură, cută. *Ai niște cupeli la spate.* Spt. S.

CUPEĂLĂ² s.f. Zgircenie mare, cupenie. *Are el oleacă de cupeală, dar e de înțeles.* Cpr.

CUPÉNIE, *cupenii*, s.f. 1. Zgircenie; lipsă, sărăcie. Spt. S. 2. P. e x t. Om zgircit. *N-ai văzut așa cupenie de om.* Spt. S. și J., Pn. L.

CUPI, *cupese*, vb. IV. 1. Refl. (Despre haine) A se mototoli, a se îndoi. *Ți s-a cupit rochia la spate.* Spt. S. 2. T r a n z. (La ie, la fustă etc.) A face cule; a increși. *Cupește fusta pușin la solduri, are să-ți stea mai bine.* Ibid. Ptș. 3. Refl. Fig. A se restringe la chel-tuieii, a face economii; a se zgirci. *M-am cupit*

cil am putul, să am și eu un ban de zile negre. Spt. S., Pn. L.

CUPÍT, -Ă, *cupiți*, -le, adj. 1. Mototolit. *Ți-e haina cupită la spate.* Ptș., Cpr. 2. Fig. (Și substantivat) Zgircit, avar. *E un cupit care-și mântnă de sub unghii.* Cpr., C. Arg.

CUPÍI interj. (Repetat) Strigăt cu care se cheamă păsările și mai ales puii mici la măn-care. *Cupii, pi-pi-piii! Cupii mamii, cupiii!* Cpr., C. Arg.

CURĂ, *cură*, vb. I r e f l. 1. (Despre stofe țesături) A se decolora. *Se cură de n-ai văzut stămburile astea!* Cpr., Ptș. 2. Fig. A arunca vina unul pe altul. *Se cură ăla p-ăla.* Ibid., Pn. L. 3. Loc. a d v. De cură țândările = grozav, strășnic, rău. *Minte (Injură, fură, bea etc.) de cură țândările.* Ibid.

CURĂJ s.n. Loc. a d v. La (un) curaj = la (un) noroc. *A merge la (un) curaj.* Spt. S.

CURĂȚĂ, *curăți*, vb. I r e f l. (Despre femele) A lepăda după naștere casa fătului cu toate necurățeniile din interiorul uterului. *Jo-iana nu s-a curățat, nu se poate curățta; să-i dăm niște mălai fierți, poate o ajută.* Ibid., Sm.

CURĂȚĂTURĂ, *curățături*, s.f. 1. Locul unde s-a tăiat o pădure; curătură. Spt. S. și J., Smr., Cst. 2. Tufeie sau nuielele rezultate din tăiere sau defrișare; crăcile dărimate din copaci, servind ca nutreț de larnă; frunzar. Ibid. 3. (La femele) Toate resturile care — împreună cu casa fătului — sint eliminate din corpul mamei după naștere. Ibid., Brșt.

CURCĂNEL, *curcănei*, s.m. Diminutiv al lui curcan; curcănaș. *Am cumpărat doi curcănei frumoși pentru crăciun.* Spt. S. și J.

CURCĂNIȚĂ, *curcănițe*, s.f. Diminutiv al lui curcă. *Am luat o curcăniță din piață.* Ptș.

CURCĂNUȚ, *curcănuși*, s.m. = CURCĂNEL. Ptș.

CUREĂ, *curele*, s.f. (În e x p r.) A-l strânge eureaua (sau eurelele) (pe cineva) = a fi la strimtoare, a se afla într-o situație supărătoare, a nu se putea mișca. Ptș., C. Arg. A i se slăbi (sau a nu-l mai ține, a i se muia cuiva) eureaua sau eurelele) = a-l părăsi puterile (din cauză de boală sau de bătrânețe). Ibid. A strânge eureaua (cuiva) = a înfrina, a ține scurt. Ibid. A slăbi eureaua (sau eurelele cuiva) = a-i da libertatea. Ibid. A se ara eurea (sau ea eureaun) = a se ara bine. Spt. S., Mș., Smr.

CURMÁT, -Ă, *curmați*, -le, adj. 1. (Despre pomi) Care e indoit cu crăcile plină la pământ, încăreat de fructe. *E o fructărie nemaipomenită; toți pomii sint curmați cu poalele în pământ, de greutatea recoltei.* Spt. S., Pn. L., Smr. 2. (Despre unele părți ale corpului) Cu indoituri de gră-sime; cu dulii. *Are ceafa curmată de grăsime.* Ibid.

CURMĂTURĂ, *curmături*, s.f. Îndoitură de grăsime; dulce. *Are ceața numai curmături.* Spt. S.

CURPEN, *curpene*, și *curpeni*, s.n. Bucată de sfoară împletită din coajă de lei; curm, ștreang, grlnj. *Am legal caii cu curpene să nu se bată.* Sltr., Mș.

CURTE, *curți*, s.f. (În expr. **A avea curtea plină de bătătură** = a avea curtea goală, a fi sărac lipit pământului. *Bietul creștin, l-am găsit singur în grădină și curtea plină de bătătură; nici tu vilă, nici tu pasăre, nici tu nimic!* Spt. S., Blt.-Ngrst.

CURUI¹, *curui*, s.m. Specie de pasăre răpitoare, cu aripi mari și cu ghiare puternice. Mș., Smr., Pn. L., Spt. S.

CURUI², **-IE**, adj. (Despre oameni) Care e lat în șolduri, mare, gros, spătos, voinic; curuiman. (Substantival) *S-a făcut o curuie de fală, ia căruța la spinare.* Pn. L., Spt. S., Slșt.

CURUIA s.m. Poreclă dată unui om voinic; curuiman. Cpr.

CURUIMÂN, **-Ă**, *curuimani*, **-e**, adj.; s.m. și f. Dezvoltat, corpolent, voinic. Spt. S. și J. Fl., Pdrt.

CURVÓS, **-OĂSĂ**, *curvoși*, **-oase**, adj.; s.m. și f. Destrăbălat. *S-a făcut un curvos.* Mș., Ptș.

CUSĂTURICĂ, *cusătorele*, s.f. Diminutiv al lui **cusătură**. *Las-să-i trag cu cu mașina mea o cusăturică (sau o cusătorece) deasă, feapănă, cum știu eu.* Spt. S. și J., Cst. [Var.: **CUSĂTURICE**, *cusătorele*, **-ici**, s.f. Ibid.].

CUSĂTURICE, s.f. v. **CUSĂTURICĂ**.

CUSTURĂ, *custuri*, s.f. 1. Fig. (Ironie) Femeie trecută, bătrână, rea de gură, necară. (Zellemistic) *Fost-ai, lele, cit ai fost; Fost-ai floare de răsură, Bobocel de curătură și-ai ajuns acum custură, Știrbituri și zbitcitură (Pop.).* Spt. S. și J. 2. P. ext. *Am luat o custură de vacă, îi numeri coastele.* Ibid., Pn. L.

CUSTURICE, *custurici*, s.f. 1. Diminutiv al lui **custură**. 2. Femeie micuță, vioaie, bună de gură; răutăcioasă, vicleană, intrigantă. Ibid.

CUSŪT, **-Ă**, *cusuți*, **-le**, adj. Fig. Înghetă de frig; strins, răcit. *A venit cusut de la drum și zace dus.* Ptș., Mș., Spt. S.

CUȘCĂ, *cuști*, s.f. Coș de nuiele pentru bălăt porumbul; cucie. Mzc., Slbz.

CUTEALĂ, *cuteli*, s.f. Acțiunea de a (se) cu la și rezultatul ei; mototoleală, cută, creș. *Ce cuteli sînt astea?* Ptș.

CUTÎ interj. Exclamație cu care femeile îndepărtează vițelul cînd mulg vaca sau cînd îl

mlnă dinapoi. *Cuti-cuti! Culi, boală!* Spt. S., Pn. L., Cst., Mș.

CUTÎ, *cutesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) face cute; a (se) mototoli. *Ia fierul cît e cald și culește-i rochia, că s-au cam stricat culele. Ți s-a cutit haina pe la spate, calc-o!* C. Arg., Ptș.

CUTÎT, **-Ă**, *culite*, adj. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) Cu cute; p. ext. mototolit. C. Arg., Ptș.

CUTÎȚĂ, *cutițe*, s.f. Cutișoară. *Dacă i-am face și niște cutițe pe la piepți, ce zici, n-ar sta mai bine?* Ptș.

CUTRUPEALĂ, *cutrupeli*, s.f. = **CUTRUPIRE**. *I-a luat casa și pomostul prin cutrupeală.* Spt. S., Pn. L.

CUTRUPÎ, *cutrupesc*, vb. IV tranz. (Despre bălării, ape etc.) A ieși multe, a crește excesiv de repede, a îneca; a năboi, a năpădi. *A cutrupit buruiianul răzoarele.* Fig. *M-au cutrupit datoriile. L-au cutrupit necazurile.* Spt. S. și J., Pn. L., Mșr.

CUTRUPIRE, *cutrupiri*, s.f. Acțiunea de a cutrupi și rezultatul ei; (concret) obiectul cutrupit. *Locul ăsta și casa de pe el sînt cutrupiri din averea mea moșlenească, rîpitate de hoțomanul ăla, nu l-ar mai răbda pămîntul!* Spt. S. și J.

CUTRUPÎT, **-Ă**, *cutrupiți*, **-le**, adj. 1. (Despre grădini, holde, terenuri) Plin (de apă), năpădit (de buruieni etc.), înecat, năboit. *E griul cutrupit de pătămîdă, trebuie plivit. Lunca este cutrupită de grle.* Spt. S. și J., Sbst., Pn. L. 2. Fig. (Despre oameni) Copleșit. *E cutrupit de datorii, sârmanul!* Ibid. *Sînt cutrupit de necazuri!* Ibid.

CUȚÎT, *cuțite*, s.n. (În expr.) A cere zamă de cuțit = (despre animale) a fi bun de tăiat (cînd arată a fi bolnav, bleg, trist). Cpr., C. Arg., Ptș.

CUȚITUÎ, *cuțituiesc*, vb. IV tranz. A ciopli ceva cu cuțitoaia; a răzui, a nelezi; a da la cuțitoaie. *Ia cuțituiește tu nișel utubele!* Spt. S.

CUȚITUÎT s.n. Acțiunea de a cuțitui. *Dă coadele alea la cuțitul.* Spt. S., Mrgh., Mș.

CUȚITUÎT, **-Ă**, *cuțituși*, **-le**, adj. Care e dat (lras) la cuțitoaie; nelezit. Spt. S., Mrgh., Mș.

CUVÎNT, *cuvințe*, s.n. (În expr.) A umbla eu cuvinte iuerucisate = a amăgi pe cineva cu vorbe goale, a-l duce cu minciuni; a-l păcăli. Tplv., Bgt. (P r o v.) *Pe unde iese cuvîntul iese și sufletul, se spune pentru a asigura pe cineva de respectarea cu sfințenie a cuvîntului dat.* Spt. S., Cst.

D

DA, *dau*, vb. I tranz. și refl. I. A încerca, a vrea, a fi gata. *Biețul pui, cum da să zboare, cum pica; avea o aripă ruptă. Dădu și el să zică ceva și i-o luă altul înaintea.* Spt. S., Pn. L., Smr. 2. E x p r. A da de mîna morții = a (se) zori. Ibid. A nu da în ham = a) (despre cai) a nu trage; b) f i g. (despre oameni) a nu se înfige la muncă, a lenevi, a se codi. Ibid. A da de priceală cu cineva = a se certa (cu cineva). Sm., Sltr. A se da nițel (sau un pic) = a se odihni oarecî, a ațipi, a se da pe-o rină. *O să mă dau nițel, că sînt tare obosit.* Ibid., Spt. S., Pn. L. A-i da suceală = a-i da zor, a iuți, a zori. *Dă-i suceală, că nu mai e cineștie cîl!* Ibid. A-i(-o) da (cuiva) în dă bună = a face pe cineva să nădăjduiască, să creadă; a asigura. *Nu prea mi-a dat-o-n dă bună; m-a lăsat așa-n doi peri.* Ibid.

DABILĂ, *dabile*, s.f. Înțimplare, pătăranie; poveste. *Și ia mai spune, ce-a fost cu dabila aia.* Rev., Crb., Bgh. [Accentuat și: dăbilă.]

DĂCĂ conj. (În e x p r.) (Fie) dacă ce (sau și ce dacă)! Exclamație care exprimă nepăsare, încăpăținare, indiferență; ei, și ce-mi pasă! Ptș.

DADĂCŪM adv. Darămite, darmite, dapăicum, necum. *Nu m-am sfitit eu cu alții, dadăcum c-un lifuroi ca el.* Ptș.

DĂDE s.m. (Învechit) Termen de respect adresat unui bărbat mai mare. *Dade Negru Vodă, Tu mă ispășești, Au cu drept vorbești?* (Pop.). CpIn.

DAIBOJ, *daiboji, daibojeli*, s.m. = **DAIBOJEALĂ**. (În e x p r.) A fi-n daiboji = a fi dispus. Spt. S.

DAIBOJEALĂ, *daibojeli*, s.f. (În e x p r.) A face (ceva) în daibojelă = a face un lucru de mintuală, a face în doi peri, a mermeli, a da peste ochi. Cpr., Cst., C. Arg. A da (sau a face) (ceva) pe daibojelă = a da (sau a face) ceva pe datorie, pe cirpeală. Ibid. A umbla cu daibojela (sau cu daibojeli) = a) a umbla cu cirpeli, a căuta chilipir; b) a umbla cu minciuni; a înșela, a păcăli. Ibid. A sta (sau a se da) la daibojelă = a tăifăsu, a pâlăvrăgi. Ibid.

DAIRÉA s.f. Dara. Pn. L.

DALVĂRI s.m.pl. (În poezia populară) Pantaloni. E x p r. A umbla (sau a veni) cu dalvarii-n vine = a merge repede. *Negru Vodă vine Cu dalvarii-n vine* (Pop.). C. Arg.

DAMBLĂ, *damblate*, s.f. (În e x p r.) (Familiar) A avea dambla la ceva sau la cineva = a-i plăcea (de ceva sau de cineva); a dori; a avea drag, a avea interes. *Are dambla la fata aia, a pus ochii pe ea.* Cpr., C. Arg.

DĂMITE conj. Darămite. *N-am putut eu — eu, damite el!* Spt. S., Pn. L., Mș.

DANDÓNIE, *dandonii*, s.f. I. Defect; chițibuș. *Mașina la are o dandonie: năsădește țighețul.* Spt. S. și J. 2. Melic, nărav. *Iapa asta e bună, merge frumos, dar are o dandonie; oprește la toate circiumile.* Ibid. 3. Încurcătură, dandana, belea. *Asta e altă dandonie.* Ibid.

DANF, *danfuri*, s.n. (În e x p r.) A avea (sau a lua) danf = a fi cu chef, a fi amețit de băutură. Ibid. A fi eu danf = a) a fi cheluit, amețit; b) a fi pornit pe ceartă, a fi arțăgos, a fi supărat. Spt. S. și J., Pn. L., Fl. A-i ieși (sau a-i treece) danful = a) a se trezi din beție; b) a-i trece supărarea. Ibid.

DĂNGĂ s.f. 1. Afacere, circotă, cirșenie; dandana. *Aveam noi o dangă mai de demult.* Crbn., Crb., Rer. Drslv. 2. Nărav, melic. *Așa-i e danga lui.* Sm., Spt. S.

DAR, *daruri*, s.n. 1. (În construcțiile) Masă cu dar = (la nuntă, botez, cumetrie etc.) masă la care oaspeții trebuie să dăruiască sărbătoriiilor (mire, mireasă, copil) o sumă de bani. **Darul miresei** = sumă de bani pe care mireasa o primește personal, în sîn sau pe piine, dăruind în schimb cite o sărutare. Cpr., Af., Spt. S. **Darul bucătarului** = bacșiș. Ibid. (P r o v.) **Dar din dar se face rău**, se zice cînd cineva e darnic, sau cînd un lucru, primit în dar, se împarte cu alții. Ibid., Mș. **Dacă-i dar, dar să fie**, se zice cînd cineva regretă, revine sau ridică pretenții asupra unui lucru dăruit. Ibid., Pn. L.

DARAGIU, *daragii*, s.m. Om care știe să bată sau să vljie daraua. *Să-i zică daragiul, mă, s-audă lumea c-a înepul claca!* Spt.S., Pdr., Mș.

DĂSOVĂ, *dașove*, s.f. 1. Afacere, interes, daravelă. *Am mlîne o dașovă pe la tribunal.* Spt. S. și J., Mș., Prb. 2. Snoavă, litie. *A, să vă spui o dașovă!* Ibid.

DATOR, -OĂRE, *datori, -oare*, adj. (În e x p r.) A se da în dator = a) a se recunoaște dator; b) a garanta o datorie (mai ales cu zile de muncă); a gira. *Pentru o para chioară, m-am dat în dator pe-o vară.* Ibid. A nu-i rămîne (cuiva) dator = a căuta răzbunare, a se răzbuna. Ibid.

DĂDĂCÎ, *dădăcesc*, vb. IV tranz. F i g. A bate la cap pe cineva; a muștra, a cicăli, a plictisi. *Un conac m-a dădăcîț.* Ptș.

DĂDĂNADÎNS adv. Dinadins, cu intenție. *Dădănadins a lăsat poarta deschisă, ca să intre vitele în porumbi. Cu dădănadins a făcut-o.* Spt. S.

DĂDĂOCHI s.n. Deochi. (În descâlțec) *Ieși dădăochi dintre ochi, din coatele ochilor, din fața obrazului* (Pop.). Arf.

DĂGRĂB adv. v. **DIGRABĂ**.

DĂGRĂBĂ adv. = **DIGRABĂ**.

DĂHUBÍ, *dăhubesc*, vb. IV. 1. Intrans. și refl. A slăbi, a se dărăpăna; a se leșui, a se pocliti. *S-a dăhubit mătușa, abia merge. Au dăhubit bieții boi; i-a ținut toată ziua nemîncași la plug*. Spt. S., Pn. L. 2. Trans. A istovi, a obosi. *M-a dăhubit coasa asta, toată ziua cîrlat pe ea. L-a dăhubit spitalul*. Ibid.

DĂHUBÍT, -Ă, *dăhubíți, -te*, adj. Slab mort; istovit (de muncă); juguit, poclilit (de foame), leșuit. *Mi-a adus caii dăhubíți de la plug. A venit, sărăcuțul, dăhubit de la arie*. Spt. S., Pn. L.

DĂHULĂ, *dăhulț*, vb. I refl. (Despre lucruri) A se desface de la încheieturi, a se slăbi; a se dărăpăna. *Mi s-a dăhulat căruța, m-a lăsat; n-am cu ce mă mai arîni*. Spt. S. și J. Pn. L., Mș.

DĂHULÁT, -Ă, *dăhulați, -le*, adj. (Despre lucruri) Desfăcut de la încheietori, dărăpănat, deșchiolat. *E dăhulat de tot casa bătrînă, nu mai e de nici o rană*. Spt. S., [Mș., Pn. L.

DĂINĂÍ, *dăinâi*, vb. IV trans. și refl. A (se) legăna, a (se) hîli, a (se) biși. *Dăinâie oleacă îl copil, c-așa adoarme el. Nu te mai dăinâi la masă, șade rău!* Spt. S. și J., Smr.

DĂINĂÍALĂ, *dăinâieli*, s.f. Faptul de a se dăinâi; legănare, bișială. *Ce dăinâială e aia; stai frumos!* Spt. S. și J.

DĂINĂÍT s.n. = **DĂINĂÍALĂ**. *Mai lasă, dăinâitul cu capul pe pernă, că te doare capul!* Spt. S.

DĂJUĞĂ, *dăjug*, vb. I intrans. Dejuga. Expr. *A dăjuga rău* (sau la moara frîntă) = a nemeri la un om rău sau într-un moment nepotrivit. *Acuma n-ai ce-i face, ai luat-o, a-i luat-o; dar fie vorba-ntră noi: ai dăjugal rău!* Pn. L., Mș., Smr. *A dăjuga la (nu) noroc* = a merge la împlinare. Ibid.

DĂLĂCEALĂ s.f. Stare generală de indispoziție; moleșală, plictisenă. *Am așa o dălăceală, n-am chef de nimic*. Spt. S.

DĂLĂCÍ, *dălăcesc*, vb. IV refl. A se moleși; a se blegi, a se fleșcăi. *M-am dălăcit, m-am făcut cofleașă, stînd toată ziua în soare*. Spt. S. și J., Pn. L. *M-am dălăcit șezînd numa-n casă*. Ibid. Pdr.

DĂLĂNGEĂ s.f. v. **DĂLĂNGEALĂ**.

DĂLĂNGEALĂ, *dălăngeli*, s.f. 1. Amănare nemotivată a unui lucru, a unei afaceri; tergiversare, tărăgăneală. Expr. *A duce* (ceva sau pe cineva) (sau a o duce) eu *dălăngena* (sau eu *dălăngeaua*) = a duce cu vorba, a amîna, a tărăgăna; a amăgi, a păcăli. Spt. S., Pn. L., Smr. 2. Trîndăveală. *M-a găsit o dălăngeală așa*

că nu sint bun de nimic. Ibid. [Var.: **DĂLĂNGEĂ** s.f. Ibid.]

DĂLĂNGÍ, *dălăngesc*, vb. IV. 1. Intrans. și refl. A se lăsa pe tînjală, a amîna; a trîndăvi; a tiromi. *Dălăngesc așa, că n-am ce face. S-a dălăngit cam mult procesu-ăla. M-am cam dălăngit la somn*. Spt. S., Pn. L. 2. Trans. A amîna ceva prea multă vreme, a o lăsa pe tînjală; a tărăgăna. *Vream să mă apuc de casă și am tot dălăngit-o așa, de la o zi la alta*. Ibid. Expr. *A dălăngi boala* = a) a boli pe picioare. b) a o amîna mereu, a tergiversa (o acțiune, un interes). Ibid. [Var.: (ad 2) **DĂLĂNGÍ**, *dălăngesc*, vb. IV Ibid.]

DĂLĂNGÍT, -Ă, *dălăngíți, -te*, adj. Care amînă lucrul de azi pe mîine; lăsător, moale, tărăgănat; care se lasă pe tînjală, lenș. *Dălăngită muiere; m-a ținut toată iarna cu niște sărăcii de caiere*. (Substantivat) *Cu dălăngitu-ăta de băiat, m-am luat de gînduri*. Spt. S.

DĂLĂNGÍLĂ s.m. Poreclă dată unui om de nevoie, nepăsător, trîndav; lasă-mă să te las. *Cu dălăngită n-o mai scoți la căpătii cîl lumea*. Spt. S.

DĂLHĂUC, -Ă, *dălhăuci, -cc*, adj. (Și substantivat) 1. Infometat, lacom; mlncău, găman. *Inghite dălhăucul, ca de frica morții*. Spt. S., Smr. 2. Bătăuș, derbedeu, nebun. *Au vrut dălhăucii să puie gheara pe el, dar n-au apucat*. Ibid., Mș.

DĂLUNGÍ vb. IV v. **DĂLĂNGÍ**.

DĂOCHEĂ, *dăochi și dăochez*, vb. I refl. Deochea. (Familiar, ironic) *Vezi să nu te dăochi*, se zice cînd cineva se laudă în mod exagerat. Ptș. *De nu s-ar dăochea*, se zice cînd un lenș s-apucă de muncă serioasă. Pn. L., Cpr., Spt. S.

DĂPARTE adv. Departe. Expr. *Nu mai e mult pînă departe* = a) (despre acțiuni) a fi pe gata; b) (despre oameni) a fi pe ducă. Spt. S., Pn. L., C. Arg. (Interogativ) *Mai e mult pînă departe?* = mai e pînă a ajunge la soroc, la țîntă, pînă a isprăvi ceva? Spt. S., Ptș.

DĂPĂNĂ, *dăpîn și dăpănez*, vb. I intrans. 1. Fig. (Despre cai) A merge în trap pripit, mărunt, des. Spt. S., Mș., Sltr. 2. (Despre oameni) A umbla mult și fără rost, a umbla repede, a alerga. *Toată ziua am dăpănat și nici urmă de vînat* (Pop.). Ibid. 3. Trans. și intrans. Fig. A vorbi multe și de toate, a înșira verzi și uscate, a îndruga vrute și nevrute. *Cile snoave a dăpănat, nici el nu le-a numărat*. Ibid., Pn. L.

DĂPŪNE, *dăpun*, vb. III intrans. (Despre vaci, capre, oi) A da semne de apropierea fătăturii, prin mărirea ugerului și a fătăturii. *A dăpus Priana; azi-mîine fătă*. *Au mai dăpus trei-patru oi*. Spt. S., Slșt., Cst., Pn. L.

DĂRĂCEALĂ, *dărăceli*, s.f. 1. Acțiunea de a dărăci; dărăcit. Mș. 2. (Concret) Resturi căzute la dărăcirea fuioarelor; dărăcitură,

zgrebeni. Spt. S., Pn. L. Mrș. 3. Fig. Dojană aspră, ceartă; hlrjoană (de copii), scărmeniș, joacă; bătaie. Ibid. 4. (Tranz.) (In expr.) A lua (sau a intra) la dărăceală = a) a pune la punct. *Ia mai ia la dărăceală compunerea aia, că nu-mi place cum a ieșit; e incilcilă;* b) a lua la rost (pe cineva), a-l scărmana; a certa, a cicăli; a bate. *Mai ia-l și tu la dărăceală, că s-a cam hainit derbedeul!* Ibid. (Ref.) A se lua la dărăceală = a se apuca de joacă, a se hlrjoni, a se smotoci, a se păru. Ibid.

DĂRĂCÎ, dărăcesc, vb. IV. 1. Tranz. Fig. A certa, a muștra; a-l păru, a bate. *Lasă că-l dărăcesc eu!* Spt. S., Pn. L., Pdr. 2. Refl. (Despre copii) a A se juca, a se întinde, stricind hainele, a se păru, a se smotoci, a se hlrjoni, a se zgrebeni. *Toată ziua s-au dărăcîl ca diavolii.* Ibid.

DĂRĂTNĂ, dărătnez, vb. I intranz. și refl. A se lăsa pe tînjală, a amlna din zi în zi, a tărăgăna; a da-ndărăt de la o treabă, a se retrage, a renunța. *Am tot dat să viu pe la voi și (m-) am dărătne de vreme, s-au pus ploile.* Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **INDĂRĂTNĂ**, *indărătnez*, vb. I. Ibid., Cst.]

DĂRĂTNĂTIC, -Ă, dărătnețic, -ce, adj. Care se lasă pe tînjală, care dă îndărăt se codește de la ceva; lăsător, moale; nehotărît, nevolnic, îndărătnețic. *Așa e el dărătnețic, de cînd îl știu; dărătnețic l-am pomenit.* Spt. S., Pn. L., Smr. [Var.: **INDĂRĂTNĂTIC**, -Ă, adj. Ibid., Mș.]

DĂRĂMĂ, dărăt, vb. I tranz. A tăia crăcile unui copac (cu scopul de a le face frunzar). *Am dărătmat pădurea din capul piscului; mi-au ieșit două frunzare bune.* Spt. S., Pn. L., Smr.

DĂSĂGÊI s.m.pl. Diminutiv al lui dăsa a gi. *Murgulețul prionea, Mina-n dăsăgei băga* (Pop.). C. Arg.

DĂSFĂCE, dăsfac, vb. III refl. 1. (In expr.) A se desface din somn = A se trezi. *Nici nu mă desfăcusem bine (din somn), cînd m-ai strigat.* Pn. L., Smr., Spt. S. 2. A se dezvolta, a se împlini, a crește. *Vai ce repede s-a desfăcut fata asta!* Ibid.

DĂSPIEDICĂ, dăspiedic, vb. I tranz. (In expr.) A dăspiedica cui = a) a da frlu liber cuiwa, a lăsa în voia lui; b) a o rupe din loc, a pleca, a rupe rădăcinile. Mș., Smr., Ptș.

DĂSTRĂMĂT, -Ă, dăstrămați, -te, adj. Obosit, distrat, imprăștiat. Ptș.

DĂȘCHIDE, dășchiz, dășchid, vb. III. 1. Refl. (Despre tineri) A crește mare, frumos, voinic; a se schimba, a se dezvolta. *Așa s-a dășchis fata asta, că mai să n-o mai cunosc.* S-a dășchis tîrgul nostru, zici că e altul. Ibid. 2. Tranz. A-i sta bine ceva cuiwa, a-l prinde bine, a-l aranja. *N-ai idee cît le dășchide haina asta!* Ptș. 3. (Despre vaci, capre, oi etc.) A fi gata să fete; a se deschiera. Ibid., Mș.

DĂȘIRĂT, -Ă, dășirați, -te, adj. (Adverbial, in expr.) A se uita lung și dășirat = a rămîne cu gura căscată, a se mira. Ibid., Pn. L. (A crește) lung și dășirat = (a crește) mare și prosl. Ibid.

DĂZBĂR s.n. Dezvăț. *S-a învățat rău; a prins nărav.* — *Și ce, dăzbăr nu e?* Spt. S. și J., Smr.

DĂZMINȚI, dăzmințesc, vb. IV tranz. și refl. A înnebuni; a (se) zăpăci, a scoate din minți. *S-a dăzmințit bietul băiat; l-au dus la balamuc.* Spt. S., Smr. *L-a dăzmințit muiera, că nu era așa.* Ibid.

DĂZMINȚIT, -Ă, dăzmințiti, -te, adj. Care nu e cu mîntea întregă; zăpăcit, nebun. (Substantivat) *Ascultă, mă, dăzmințitul, mull mă mai freci tu? Dăzmințita din vale mi-a zăpăcit băatul.* Spt. S. și J.

DE prep. (In expr.) *De ce, de nece* = oricare ar fi motivul. *De ce, de nece, am plecat, plecat sint.* Spt. S. și J., Pn. L.

DEA interj. Exclamație de neîncredere. *M-a asigurat el că mi-duce banii. — Dea! Să ai să iei.* [Pronunțat: monosilabic.]

DEBREȚÎN, debrețini, s.m. Clrnat mic, clrnăncior. *Altă așa vrea niște debrețini pe varză!* Ptș., C. Arg.

DEHĂINĂ, dehăinez, vb. I tranz. și refl. A (se) leșui de foame, a se lihoti, a se lihni. *M-am dehăinat lucrînd toată ziua nemincat.* Spt. S. și J., Ptș.

DEHĂINĂRE s.f. Stare generală proastă; leșuială, deprimare. Ptș.

DEHĂINĂT, -Ă, dehăinați, -te, adj. Leșinat de foame; lihnit, lihotit. *Sint dehăinat de nemincare.* Ptș., Sm.

DEHĂMĂT, -Ă, dehămați, -te, adj. 1. (Despre cai) *Deshămat. Lasă caii nedehămați și du-te repede!* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Fig. (Despre oameni) Cu îmbrăcămîntea în dezordine, îngălat. *Ce umbli așa dehămat?* Cpr.

DEIREĂ s.f. = DAIREA. Pn. L.

DEJGHÊȚ s.n. Dezgheț.

DEJGHETĂ vb. I Dezgheța.

DEJGHETĂT, -Ă, adj. Dezghețat.

DEREĂ s.f. = DAIREA. Pn. L.

DEREȘ, -Ă, dereși, -e, adj. Care merge repede, bășos, înfipt, șanșos. *S-a dus nana-n tîrg la moș, Călare p-un purec roș, Apoi cînd s-a-ntors napoi, Venia dereșu pe doi* (Pop.). (Adverbial) *A merge dereș.* Pn. L., Spt. S. și J.

DERÊTEC s.n. Acțiunea de a deretece; deretecătură. *Ce, iar v-ați apucat de deretec? V-a găsît deretecul?* Spt. S., Mrș., C. Arg.

DERETECĂTURĂ, deretecături, s.f. Faptul de a deretece; curățenie, deretec. *Ce altă deretecătură pe voi; doar nu v-or fi venind azi pețitorii?* Spt. S., Mș.

DERMEĂ, dermele, s.f. Basma neagră pe care femeile o poartă, mai ales pe dedesubt;

testemel. Glbc. [Var.: **DIRMEA**, *dîrmele*, s.f. Ht., Sm.]

DESCĂIBĂRĂ vb. I v. **DESCĂIERA**.

DESCĂIERĂ, *descaier*, vb. I. 1. **Tranz.** A desface, a descolăci, a descurca, a descilci. *Am descăierat fasolea de pe araci.* Spt. S. și J., Mrș., Smr. *Abia am descăierat ciulinii din lina oilor.* Ibid. 2. **Tranz.** (Despre oameni și animale) A despărți, a potoli, a împăca. *Niște zgame de copii se gherăneau ca pisicile, abia i-am putut descăiera.* Ibid. 3. **Ref. Fig.** A scăpa, a se descotorosi de cineva nesuferit. *M-am descăierat de nebună.* Ibid., Cpr., C. Arg. [Var.: **DESCĂIDĂRĂ**, *descăidăr* și *descăidărez*, vb. I. Spt. S. și J., Pn. L.]

DESCĂIERĂT, -Ă, *descăierați*, -te, adj. Descalcit, descurcat. *Au încolțit cartofii, trebuie descăierați și aleși.* Pn. E., Smr., Spt. S. *Greu de descăierat atâția ciulinii din lână, mai bine la darac cu ea.* Ibid. **Fig.** (Despre oameni) *Eu i-am lăsat descăierați (= împăcați); da cine știe ce-or fi mai făcut?* Ibid.

DESCHERBĂLĂ, *descherbălez*, vb. I **Tranz.** 1. A desface; a dezlega, a deznoda. *Abia am descherbălat pachetu-ăla; era numai noduri. Descherbălează sacii la gură, să fie gata!* *Descherbălează-mă la gît, că mi s-au înnodat chiolorile!* Spt. S. și J., Pn. L. 2. A demonta. *Am descherbălat căruța, am făcut-o bucăți.* Ibid.

DESCHERBĂLAT, -Ă, *descherbălați*, -te, adj. (Despre obiecte) Desfăcut, stricat, demontat. *Căruța e descherbălată, n-ai ce face cu ea. M-a lăsat cu plugul descherbălat.* Spt. S. și J., Slșt.

DESCHIABURIT, -Ă, *deschiaburiți*, -te, adj. Ieșit (sau scos) din chiaburie. Mș., Spt. S., Cpr.

DESCIMBIREĂLĂ, *descimbireli*, s.f. Acțiunea de a se descimbiri; descimbirit. Cpr., Sc.-Rd.

DESCIMBIRI, *descimbiresc*, vb. IV **Tranz.** și **refl.** A (se) descheia, a (se) dezbrăca. *Descimbirează-te o dată, femeie; prea te mocoșești cu conacul.* Cpr., Brșt.

DESCIMBIRIT, -Ă, *descimbiriți*, -te, adj. (și adverbial) Cu nasturii descheiați; cu hainele în dezordine. *A umbra descimbirit. De ce stai descimbirită?* Cpr.

DESCIÓR, -OĂRĂ, *descióri*, -oare, adj. (și adverbial) Diminutiv al lui *des*; desuț. *Dă-l ceva mai descior grîul la semănat, că prea e rar de tol.* Spt. S., Cpr.

DESCIORÉL adj. (și adverbial) Diminutiv al lui *des*; descior. *Bate mai desciorul (pinza). Coase florile mai desciorul, mai strîns, mai bătut.* Pn. L., Spt.

DESCILCIĂ, *descilciez*, vb. I **refl.** (Despre lucruri) A sări din încheieturi, a se desface; a se strimba, a se scilciea. *S-au descilciat doagele, au sărit din gardin. S-au descilciat dulapurile, s-au descleiat.* Spt. S.

DESCILCIAT, -Ă, *descilciați*, -te, adj. (Despre doage, furnire, mobilă etc.) Desfăcut de la încheieturi, dezgărdinat, strîmbat, scilciat. *Arc două doage descilciate.* Spt. S., Smr.

DESCIRCEIĂ, *descirciei* și *descircieez* vb. I **Tranz.** și **refl.** 1. (Despre plante) A se desface din circei, a (se) deslășura. *Abia am descirciat fasolea de pe porumbi.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. (Despre oameni) A face să înceteze circeul de la un mușchi, a (se) potoli. *Abia mi s-au descirciat pulpele picioarelor. Ce am pățit pină am descirciat un deget.* Ibid., Cpr. 3. (Despre fire) A descurca, a desuci. Ibid. 4. (În expr.) A-și descirciea cineva onsele = a se odihni, a se dezmorți. *M-aș da puțin p-o rină, să-mi mai descircie ale oase.* Ibid. A-l descirciea draeu de inimă (pe cineva) = a se mai îmbuna, a-și veni în toane; a deveni mai darnic, mai mărinimos. Ibid. [Var.: **DESCIRCIĂ**, *descircieez*, vb. I. Ibid.]

DESCIRCEIĂT, -Ă, *descircieați*, -te, adj. 1. (Despre mușchii care au făcut „circei”) Destins, dezmorțit. *Ce bine e acum, cu picioarele descircieate.* Spt. S. și J., Cpr. 2. (Despre fire) Descurcate. Ibid. Cpr. 3. **Fig.** (Despre oameni) Îmbunat, milos, darnic, mărinimos. *Mi s-a părut mai descirciat (de inimă) unechiașul; ce-o fi pățit?* [Var.: **DESCIRCIAT**, -Ă, adj. Ibid.]

DESCIRCIĂ vb. I v. **DESCIRCEIA**.

DESCIRCIAT, -Ă, adj. v. **DESCIRCEIAȚI**. **DESCLEȘTĂ**, *descleştez*, vb. I **Tranz.** **Fig.** A slăbi pe cineva junghiuurile, durerile din corp. *M-a mai descleştat spatele după trasu-ăsta, mă simt mai ușor.* Smr., Mrgh., Mș.

DESCORTOROSI, *descortorosesc*, vb. IV **refl.** Descotorosi. *Mă descortorosesc eu de el, scap eu de draeu!* Spt. S., Mș., Lnl. S.

DESCULȚ, s.n. Loc. a d v. Pe desuțte = cu picioarele goale; nelcățat. *Am luat-o pe descuțte prin miriște și am venit acasă cu picioarele juvinite.* Spt. S. și J., Pn. L.

DESFĂȘETEL, -ICĂ, *desfășeței*, -ele, adj. Diminutiv al lui *desfășat*. *Să mi-l pui în leagănel, Să mi-l fii desfășețel* (Pop.). Af.

DESFETI, *desfetesc*, vb. IV **Tranz.** și **refl.** (Despre fete) A ieși dintre fete, a se mărita, a pierde fecioria. Spt. S. și J., Mrș., Pn. L., Cpr.

DESFETITĂ, *desfetite*, adj. (Despre fete) Care a ieșit din fete, care nu mai e fecioară; care e măritată. Spt. S., Pdr., Cpr.

DESFOFOLÍ, *desfofolesc*, vb. IV **Tranz.** și **refl.** A (se) desface din blănuri, țoale, pleduri; a (se) desfășura; a se dezbrăca; (despre copii) a se desfășa. *Ptn-i-oi desfofoli eu, tu fă-i baia, să fie gata.* Spt. S. și J., Mș.

DESFOFOLIT, -Ă, *desfofoliți*, -te, adj. (Despre copii) Desfășat; (despre oameni) desfășurat din țoale, pleduri; dezbrăcat de blănuri, paltoane etc. Spt. S. și J., Mș.

DESHĂIMURĂ, *deshăimurez*, vb. I refl. Desfofoli. *Deshăimurează-te mai iute și hai la căldură*. Cpr., Spt. S.

DESHĂIMURĂȚ, -Ă, *deshăimurați*, -te, adj. Desfofolit. *Abia-i văzui deshăimurați*. Cpr., Sc.

DESHĂIMUREĂLĂ, s.f. Dezbrăcare. *Ce atîta deshăimureală pe voi?* Cpr., Sc.

DESPĂINJINĂ vb. I v. **DESPĂINJINI**.

DESPĂINJINI, pers. 3 sg. *despăinjinează*, vb. IV refl. 1. (Despre cer) A se însenina. *S-a despăinjit cerul*. Spt. S. și J., Păr., Cpr. 2. Fig. (Despre oameni) A i se limpezi mîntea cuiva, a se lumina, a pricepe deslușit, a înțelege ușor. *Cînd explică el, parcă îi se despăinjinează mîntea*. Ibid. *Cum a plecat nebunul mi s-a despăinjit înaintea ochilor*. Ibid. [Var.: **DESPĂINJINĂ**], pers. 3 sg. *despăinjinează*, vb. I. Ibid.]

DESPĂIENJENIT, -Ă, *despăienjeniți*, -te, adj. 1. (Despre cer) Fără nori, înseninat, senin. *Despăienjit, cerul e ca sticla de curat*. Spt. S. și J., Smr. 2. Fig. (Despre oameni) Trezit (din beție, somn etc.), cu mîntea limpede, luminat, treaz. *Abia acum mi-i capul despăienjit după cheful de alaltăieri*. Ibid.

DESPIEDICĂȚ, -Ă, *despiedicați*, -te, adj. 1. (Despre animale) Scos din piedică, liber. *Le-am dat drumul despiedicați și la cai și la boi; n-au unde se duce*. Spt. S. și J., Pn. L. Expr. *A lîsa calf despiedicîți* = a-i da cuiva friu liber, să facă ce-o vrea. Ibid. 2. (Despre arme, vehicule) Cu piedica nepusă. *Am uitat pușca despiedicată. Să nu lași căruța despiedicată pe coastă la vale!* Ibid. 3. (Despre coasă, fierăstrău) Care e cu piedica scoasă. *E despiedicată coasa? Să lași fierăstrăul despiedicat, cînd îl pui sus* (= la locul lui). Ibid., Smr.

DESPILĂ, *despilez*, vb. I tranz. și refl. = **DESPOFILA**. *S-a despilat iapa, vezi să nu fugă*. Spt. S., Mrgh.

DESPILĂȚ, -Ă, *despilați*, -te, adj. = **DESPOFILAT**.

DESPOFILĂ, *despofilez*, vb. I tranz. și refl. (Despre cai, boi, vaci, capre) A desface poșila de la picior, a scoate din poșilă, a (se) dezlega. *Despofilează caii, lasă-i slobozi, nu mai fug ei d-aci. S-a despofilat calul*. Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **DESPOMILĂ**, *despomilez*, vb. I. Spt. S. și J., Slșt., C. Arg.]

DESPOFILĂȚ, -Ă, *despofilați*, -te, adj. (Despre boi, vaci) Căruia i s-a scos poșila; despiedicat (de pomilă); despilat. *Nu-i lăsa despomilați în ogradă, că rup crăcile și mîntnă prunele*. Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **DESPOMILĂȚ**, -Ă, adj. Spt. S., Smr., Mrgh.]

DESPOMILĂ, *despomilez*, vb. I tranz. v. **DESPOFILA**.

DESPOMILĂȚ, -Ă, *despomilați*, -te, adj. v. **DESPOFILAT**.

DESPREMENI, *despremenesc*, vb. IV refl. A-și scoate cineva hainele bune de pe el și a se schimba cu cele de rînd; a se dezgăti. Sm., Mș., Spt. S.

DESPREMENIȚ, -Ă, *despremeniți*, -te, adj. Care și-a schimbat îmbrăcămintea de lume cu cea de rînd; dezgătit. *Nu e încă despremenit; acum se schimbă. Să vii despremenită, cînd îi veni la prune* (= la cules). Pn. L., Smr., Lnl. S.

DESPRIPONĂȚ, *despriponese*, vb. IV tranz. și refl. (Despre cai etc.) A scoate sau a scăpa din pripon. Spt. S. și J., Mrș., Cpr.

DESPRIPONĂȚ, -Ă, *despriponiți*, -te, adj. (Mai ales despre cai) Care nu e legat în pripon. *Am găsit calul despriponit. Iapa s-o lași despriponită, că nu se duce nicăiri*. Spt. S., Cst.

DESPROȘTI, *desproșlesc*, vb. IV tranz. și refl. (Învechit) A-și veni în mîni, a (se) deștepta, a (se) lumina. C. Arg.

DEȘȘUMENI, *deșșumenesc*, vb. IV refl. A-și veni în fire, a se dumiri, a se lămuri. *Abia acum se deșșumeni băiatul!* Blt., Ngrș. [Var.: **DEȘȘUMENI**, *deșșumenesc*, vb. IV. Tplv., Gșt.]

DESTOCMI, *destocnesc*, vb. IV tranz. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) A dezdoi, a desface, a despături, a întinde. Spt. S. și J., Pn. L., Cpr.

DESTOCMIȚ, -Ă, *destocmite*, adj. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) Dezdoit, despăturit, întins. *Mai scoate hainele și lasă-le destocmite pe culme afară, să se mai aerisească*. Cpr., Spt. S. și J.

DESTRĂBĂLĂCIUNE, s.f. Destrăbălare, destrăbălătură. *Mare destrăbălăciune s-a făcut în casa aia*. Ptș., C. Arg.

DESTRĂBĂLĂȚURĂ, *destrăbălături*, s.f. 1. Destrăbălare, dezmaț. *Destrăbălătura asta nubună*. Ptș. 2. (Concret) Femeie destrăbălătă. *A ajuns o destrăbălătură*. Ibid.

DESUCIȚ, -Ă, *desucile*, adj. Dezdoit, deșirat. *Am găsit foaia desucită, de unde o în-doiesc eu ca semn. Am găsit ghețele desucite și încurcălite*. Spt. S., Pn. L., Mș.

DESUCITURĂ, *desucituri*, s.f. Amestecătură de fire deșirate. *Ia și clucuește desuciturile alea!* Mș., Pn. L.

DESUPĂRĂ, *desupăr*, vb. I refl. A-i trece cuiva supărarea, a se împăca. *Ia lăsați-o-n pace, că se desupără ea!* (P r o v.) În ce cămașă s-a supărat, în aceea se va și desupăra (= so împacă și singur). Spt. S., Pn. L.

DESURĂ, *desor*, vb. I refl. (Despre bărbați) A divorța. *S-a desurat băiatul; acum trăiește singur*. Spt. S.

DESURĂȚ, *desurați*, adj. m., și s. m. Divorțat. *E mai bine desurat, mă?* Spt. S.

DÊȘCĂ s.m. (Familiar) Calificativ peiorativ dat unui tînar lipsit de experiență, neprinceput,

prost. *Elică, deșcă, degeaba ne candosim; nu mai facem noi brînză din iaple de cuc.* Mș., Płș., Pn. L.

DESCHIEĂ, *deșchēi*, vb. I tranz. și refl. Deschela; descuia. Spt. S., Mș., Cpr. [Var.: **DESCHĂ**, *deșchii*, vb. I. *Deșchie la-cătul mai iute.*]

DESCHIEĂT, -Ă, adj. v. **DESCHIAT**.

DESCHIEERĂ, *deșcheierez*, vb. I tranz. și refl. A (se) descheia. Spt. S.

DESCHIEERĂT, -Ă, *deșcheierați, -te*, adj. Deschial, deslăcut. Nu mai umbra descheierat la gil (sau cu gulerul descheierat)! Spt. S., Cst.

DESCHIA vb. I. v. **DESCHIEA**.

DESCHIĂT, -Ă, *deșchiați, -te*, adj. (Despre oi, vaci etc.) Cu fătăciunea umflată, gata să fete; dăpusă. *E dăschiată bine Joiana, noaptea asta trebuie să fete.* Spt. S. și J., Mș., Pn. L. [Var.: **DESCHIEAT**, -Ă, adj.]

DESCHOLĂ, *deșchiolez*, vb. I. 1. Refl. (Despre lucruri) A se slăbi la incheieturi, a se desface. *Mi s-a deschiolat căruța de tot: se mișcă, hodtclie, scriștie.* Spt. S. și J. Cst. 2. Tranz. și refl. (Despre oameni) A slăbi din toate incheieturile, a se muia; a se dărăpăna; a obosi. *Coasa și șaputul m-au deschiolat. S-a deschiolat unchiașul.* Ibid.

DESCHOLĂT, -Ă, *deșchiolați, -te*, adj. 1. (Despre lucruri) Slăbit de la incheieturi; învechit, stricat. *Dulap deschiolat. Căruța mea e deschiolată toată, n-ai ce face cu ea.* Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) Obosit, frînt, istovit; (despre bătrîni) dărăpănat, prăpădit. *Stînt deschiolat de oase, m-a deschiolat coasa.* Ibid.

DESCHIOTORĂ, *deșchiolez*, vb. I tranz. și refl. A (se) descheia. *Ți s-a deschiotorat cămașa la gît.* Spt. S. și J., Pdr. Cc.¹

DEȘTIUȚ, *deștiuțe*, s.n. Degețel. *S-a lovit la deștiuț. Mince-i mama deștiuțele lui! Inelul cum i-am dat, Pe deștiuț i-a fost turnat* (Pop.). Mș., Pn. L. [Var.: **DEȘTŪȚ**, *deștiuțe*, s.n. Ibid.]

DEȘTŪȚ s.n. v. **DEȘTIUȚ**.

DEȘUCHETURĂ s.m. Termen de ocară dat (mai ales) unui tînar cu apucături rele; dez-mățat; derbedeu, pușlama, lichea. *O deșuchetură ca el, un dez-mățat, auzi, să mă vorbească el pă mine!* Cpr.

DEȘUGUBINĂ, *deșugubini*, s.f. 1. Încurcătură, helea, bucluc, șugubină. *Urită deșugubină și asta, nu știu cum are să iasă!* Bl., Ngrș. 2. Despăgubire, compensație, răsplată. *Și-a luat deșugubina.* Ibid.

DEȘUMENI, *deșumenesc*, vb. IV refl. v. **DEȘUMENI**.

DEVEGHEĂ, *deveghez*, vb. I tranz. și refl. A (se) da pe față, a ieși la iveală, a se afla; a (se) face de ris. *Fir-ai fi, lună, jurată, La lumina-ți fermecată, Ne-a devegheat lumea toată!* (Pop.). *Hai, mîndro, să trecem Oltul, Că ne-am devegheat cu totul!* (Pop.). Spt. S.

DEVÎNT adv. (În expr.) A lua în devînt (pe cineva) = a răci. *A umblat p-afară și l-a luat în devînt, mititelul!* Spt. S.

DEVREMIȘOR adv. Diminutiv a lui *de-vreme*; (mai) de dimineață, (mai) de timpuriu. *Ai venit mai devremișor astăzi.* Spt. S.

DEZBĂIERĂ, *dez-băier* și *dez-băierez*, vb. I refl. A se descotorosi, a se dez-băra. *Te dez-băier eu de ea, n-ai tu grijă!* Cpr., Lnl. S.

DEZBĂIERĂT, -Ă, *dez-băierați, -te*, adj. 1. Care e cu băierile dezlegate. *Lasă sacii dez-băierati, că vine să-i controleze.* Cpr., C. Arg. 2. Care umblă cu cămașa deschiotorată, deschiată sau cu hainele desfăcute; fig. dez-mățat. Ibid.

DEZBĂR s.n. Dezvăț. *Învățul mai are și dez-băr.* Spt. S.

DEZBĂT s.n. Faptul de a se dez-băta; dez-bătare; dezvăț. *Îmbătutul are și dez-băt.* Spt. S.

DEZBĂTĂRE s.f. Faptul de a se dez-băta; trezire (din beție), dez-băt. *Îmbătarea e un melic urlit, dar mai e și dez-bătarea la om. Caută-l după dez-bătare, că acuma nu le înșelegi cu el.* Pn. L.

DEZBĂTĂT, -Ă, *dez-bătați, -te*, adj. Care s-a trezit din beție, s-a limpezit la mînte, s-a dez-meticit. *Nici acum nu-i dez-bătut bine.* Pn. L.

DEZBLEVUI, *dezblevui* și *dezblevuiesc*, vb. IV refl. și tranz. A(-și) răvăși părul sau hainele; a (se) zburli, a răvăși. *Ce te-ai dezblevui așa, băiete?* Dmñș.

DEZBLEVUIȚ, -Ă, *dezblevuiți, -te*, adj. Care e cu părul zburliț, cu hainele în dezordine; dez-mățat, răvășit. *A plecat dezblevuit, nu știu unde, n-a vrut să spuie.* Dmñș.

DEZBRĂCINĂ, *dezbrăcinez*, vb. I refl. Fig. A se destrăbăla, a umbla rău. Spt. S.

DEZBRĂCINĂT, -Ă, *dezbrăcinați, -te*, adj. Cu brăcinarul nestrîns, slăbit, dezlegat; fig. destrăbălat. *Rău le șade la femei Cînd umblă cu doi și trei, Dar mai rău stă la bărbăți, Cînd umblă dezbrăcinați* (Pop.). Spt. S.

DEZDOÎȚ, -Ă, *dezdoîți, -te*, adj. Care e desucit, destocmit, despăturit. *Am găsit semnul de la carte dezdoit, Ți-am lăsat prosopul dezdoit.* Spt. S.

DEZGĂȚI, *dezgățesc*, vb. IV refl. A-și schimba hainele de sărbătoare cu cele de purtal. *Cum a venit de la horă, s-a dezgățit și s-a apucat de treburi.* Spt. S., Cst.

DEZGĂȚIT s.n. Acțiunea de a se dez-gății. *Mai ușor gătitul decît dezgățitul.* Spt. S.

DEZGHINĂ, *dezghinez* și *dezghin*, vb. I tranz. și refl. (Despre lucruri) A (se) desface, a (se) slăbi; a se dezgărdina. *Mi s-a dezghinat o măsea și se mișcă. S-a dezghinat din gardin*

fundul butoiului. Spt. S., Pn. L. [V a r. : **DEJGHINĂ**, *dejghin* și *dejghinez*, vb. I Plș.]

DEZGHINĂT, -Ă, *dezghinați, -te*, adj. Desfăcut de la locul lui; mișcat, slăbit; dezgărdinat. *Am găsit un zid dezghinat la colț. Măru-âl marc are un comănac dezghinat.* [V a r. : **DEJGHINĂT**, -Ă, adj. Pl.]

DEZGLŌTA, *dezglolez*, vb. I r e f l. A mai împuțina din muncă, a se ușura, a scăpa de greu. *M-am mai dezglolat cu ale cîmpului.* Spt. S și J., Smr.

DEZGLOTĂT, -Ă, *dezglotați, -te*, adj. Ușurat de treburi, slăbit; despovărat, liber. *Sîni mai dezglolat acum, pot să viu.* Spt. S. și J., Smr.

DEZLEGĂMÎNT, *dezlegăminte*, s.n. Consimțămînt, învoire, dezlegare. *Fă o scară printre hōri, Fulgere-impletînd în sfori și-om sui la Domnul sfînt Să ne dea dezlegămint.* Spt. S.

DEZMĂRDĂGI, *dezmărdăgesc*, vb. IV r e f l. 1. A se desmorți, a se înviora. *Mai ies și eu sū mă mai dez-mărdăgesc, cū mi-au înșepenit oasele de alita șezut.* Spt. S. 2. A-și reveni din starea de beție, a se trezi, a se dezmetici. *Abia acum m-am dez-mărdăgit după cheșu ūta de alutăieri.* Ibid.

DEZMĂRDĂGIT, -Ă, *dez-mărdăgiți, -te*, adj. Care și-a revenit în fire; dezmorțit, trezit, refăcut, înviorat. *Uite, acum dez-mărdăgit, parcū sînt allui!* Spt. S., Pn. L.

DEZMĂRGINĪ, *dez-mărginesc*, vb. IV t r a n z. A despărți, a îndepărta. Fig. a uita. *L-am dat la casa lui, l-am dez-mărginît de la mine.* Fig. *Am dez-mărginît-o de la inima mea, ducă-se!* Spt. S.

DEZMĂRGINĪT, -Ă, *dez-mărginiți, -te*, adj. Care a fost îndepărtat (dintr-un colectiv, asociație, familie etc.); izolat. Spt. S.

DEZMĂRITĂ, *dez-mărit*, vb. I r e f l. (Despre femei) A divorța. *S-a dez-măritat bîlanca.* Plș., Cpr., Mș., Spt. S.

DEZMĂRITĂTĂ, *dăz-măritate*, adj. f. Divorțată; văduvă. Plș., Cpr.

DEZMINȚĪ, *dezmințesc*, vb. IV t r a n z. și r e f l. A-și sări din minți, a (se) zăpăci, a innebuni. *Te dezmințesc cînd îți-oi lu una, auzi tu?* Spt. S.

DEZMINȚĪT, -Ă, *dezmințiiți, -te*, adj. (Și substantivat) Care nu mai e în mințile lui, sărit din minți; zăpăcit, (lenil, nebun. *Mă, dezmințitule, ce faci? Vrei să dai foc casei?* Spt. S.

DEZNĂBUȘĪ, *dez-năbușesc*, vb. IV t r a n z. și r e f l. 1. (Despre oameni) A da la o parte ceea ce înăbușea respirația cuiva, a-i (sau a-și) elibera respirația. *Se învelise copilul cu plapuma peste ochi și abia mai sufla, cînd am nemerit eu și l-am dez-năbușit.* Plș. 2. (Despre pădure) A curăța o pădure (mai ales tină-ră) de toate stu-

fărișurile care o înbîcșesc, împiedicîndu-i creșterea; a livezi. Spt. S., Cst.

DEZNĂBUȘĪT, -Ă, *dez-năbușiiți, -te*, adj. 1. (Despre oameni) Scos din starea de sufocare, salvat de la înăbușire; p. e x t. care și-a revenit în fire, înviorat. Plș. 2. (Despre plante) Care a fost plivit de buruieni; (despre pomi, pădure) care a fost curățit de uscături și mărăcinișuri; livezit. Spt. S., Pn. L., Smr.

DEZNEMETĪ, *dez-nemetesc*, vb. IV t r a n z. și r e f l. A se lopi sau a se înlătura troienele. *Abia am dez-nemetit coșarea vilelor.* Spt. S., Pn. L.

DEZNODĂ, *deznod*, vb. I t r a n z. și r e f l. 1. (Despre căruțe) A (se) îndrepta cu roțile în direcția normală. *Deznoadă căruța, că-i rupi osia ori inima.* Spt. S., Smr., Mș. 2. (Despre oameni) A scoale cuiva junghiurile din corp; a se dezmorți, a se desșepeni. *M-a tras așa de bine, mi-a (sau mi s-au) deznodat toate oasele.* Ibid.

DEZNODĂT, -Ă, *deznodăți, -te*, adj. 1. (Despre car) Dezpedicat, prin îndreptarea inimii și a roților. *Îndreptează nițel oiștea și gala, e ca și deznodat.* Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) Ușurat de dureri, desșepenit, desmorțit. Ibid. 3. Bătut rău. *A venit deznodat de pe unde o fi umblat.* Ibid. 4. Obosit, frînt, prăpădit. *A venit deznodat de la arie.* Ibid.

DEZVĂRĂ, pers. 3 sg. *dezvărează*, vb. I r e f l. impers. A începe căldurile, a veni toiu primăverii. *S-a dezvărat d-a binele: soarele pripește, cîmpul a înverzit, ogrăzile sînt albe de floare.* Spt. S., Mș., Urln.

DEZVOCĂ, pers. 3 sg. *dezvoacă*, vb. I r e f l. 1. (Despre fenomene) A se porni, a se dez-lănțui. *S-au dezvocat ploile, parcū s-au rupt porțile cerului.* Lnl. S., Cc., Dnc. 2. (Despre plante) A se dezvolta, a crește, a se desface. *S-au dezvocat florile, parcū a nins.* Ibid. 3. (Despre drumuri) A se desfunda. Ibid., Dnc.

DEZVOCĂT, -Ă, *dezvocați, -te*, adj. 1. (Despre plante) Dezvoltat, umflat, deschis, desfăcut. *Mugurii sînt dezvocați, gala sū spargă. Toate florile sînt dezvoacate.* Lnl. S. și J., Cc., Dnc. 2. (Despre drumuri) Desfundat. *E șoseaua dezvocată, spartă; nu poți pleca.* Ibid. 3. (Despre ape) Pornit, dezlănțuit, înfuriat. *Sînt zăpezile și ghețurile dezvoacate la munte; vin apele năbădăioase.* Ibid.

DEZVOLBĂ, *dezvolb*, vb. I r e f l. A se dezvolta repede, a crește bine, a se forma, a se împlini. *Se dezvolbă florile, se sarg mugurii. S-a dezvolbat fetița asta, parc-u crescut din apă; e ca pepenele.* Spt. S., Prbn., Gșt.

DEZVOLBĂT, -Ă, *dezvolbați, -te*, adj. Dezvoltat, împlinit; rotund, umflat. *Coșul dezvolbat. Sîni dezvolbați. Prune dezvolbate.* Prbn.

DIBA adv. (Și repetat) Încel, ușor; pe nesimțite, tiptil; adib. *O leliță de nevastă Vine*

diba pe sub coastă (Pop.). *Diba-diba, am ajuns acasă o dată cu-nlunericul.* Spt. S., Pn. L.

DIBISÍ, *dibisesc*, vb. IV tranz. 1. A dibăci, a lucra cu iscusință; a lucra pe indelele; a o nemeri bine, a o brodi. *De cind se omoară el să înecolezeze o mașină și inec-tneet a dibisit-o.* Spt. S., Pdr., Pn. L. 2. A urmări ceva (sau pe cineva); a cerceta cu atenție, cu răbdare; a descoperi, a afla, a surprinde. Ibid.

DIBISÍT, -Ă, adj. Făcut bine, reușit, dibăcit. Spt. S. și J., Mrș. [Var.: **DIBUȘÍT**, -Ă, adj. Ughn.]

DIBUȘÍ, *dibușiesc*, vb. IV tranz. și intrans. A căuta, a scotoci, a dibisi. *Mi-a dibușit toată casa, toate le-a întors pe dos, hofoaica!* Ughn.

DIBUȘÍT, -Ă, *dibușiți, -te*, adj. v. **DIBISIT**.

DIGRÁB adv. v. **DIGRABĂ**.

DIGRÁBĂ adv. Degrabă. *Mai digrabă nu poți?* C. Arg. [Var.: **DIGRÁB** adv. Ibid.]

DIIÓNIE, *dihonii*, s.f. (In expr.) A băga-n dihonii (pe cineva) = a) a iuți, a întâri; b) a lua la rost, a certa cu asprime. Spt. S.

DILÁCHE s.m. (In expr.) A fi eu (sau a avea pe) dilache la cap = a fi jicnit, zăpăcit, aiurit, nebun. Ptș.

DILÍU, -IE, *dilii*, adj. (Și substantivat) Care e fără o doagă; aiurit, lont, jlenit, nebun. *E cam dilii, are trăsni; ia uile ce-a făcut!* (Substantivat) *Hei, diliiule, ce-ai făcut aici; te joci, ori fi bați joc?* Ptș.

DIMINEÁȚĂ, *dimineți*, s.f. (In expr.) A fi (sau a umbla cineva) cu două dimineți = a fi cu două fețe, a umbla cu șoldă; a fi prefăcut, ipocrit, fățarnic. *Mie, să știi, nu-mi plac de-ăia (de umblă) cu două dimineți.* Spt. S., Ptș., Cpr. (Pro v.) Înșurătoarea devreme e ea mîncurea de dimineață = durează, merge bine. Spt. S.

DIMINECIÓR adv. Mai de dimineață, mai devreme. *Mîine ne sculăm mai dimineciór.* Spt. S., Pn. L.

DÍNTE, *dinți*, s.m. 1. (La spata de țesut) Fiecare din „spîțele” printre care se petrec firele de urzeală. *Dinții de spată cei mai buni sînt cei de lemn de corn sau de os, nu zgîrie și nu rup firele.* Spt. S., Mrș. 2. (In expr.) A-i ști (sau a-i cunoaște) (cuiva) și dinții din gură = a-l cunoaște de aproape. Ibid. A aduce în dinți (ceva sau pe cineva) = a aduce negreșit, sigur. *În dinți l-aduc, fir-ar el jurat!* Ibid. A trage eu dinții = a se lăcomi, a apuca (cît mai mult), a năsi. Ibid. A mirii printre dinți = a cîrli, a mormăi, a protesta. Ibid. A-și țîrl pătură eu dinții = a fi bolnav, slăbănogit; bătrîn, dărăpănat. Ibid., Pn. L. A ține eudintii = a ține strîns, a fi econom, zgîrcit. Ibid.

DIRIJORÍE s.f. Acțiunea de a dirija un cor sau o orchestră. *A intrat la dirijorie. Face dirijorie la șfal.* Ptș.

DIRMEÁ s.f. v. **DERMEA**.

DÍGĂ s.f. = **GÍGĂ** și nene. (Se spune și la femei și la bărbați). Ughn.

DÍLDORĂ s.f. v. **DOLDORĂ**.

DÍLNÍÍ, *dílni*, vb. IV refl. A se da în leagăn; a se legăna (pe crăci sau pe virful copacilor); a se legăna cu capul pe pernă; a se dăinâi, a se țuțui. Spt. S.

DÍLNIALĂ, *dílnieli*, s.f. = **DÍLNÍIT**.

DÍLNÍIT s.n. Acțiunea de a (se) dílnii și rezultatul ei; legănare, țuțuială (în legăn, în țuțui, cu capul pe pernă, pe crăci etc.). *Ajungă-ți atla dílniil, că ai să amefști și te doare capul!* Spt. S.

DÍLVĂREÁLĂ, *dílvăreli*, s.f. 1. Muncă grea, corvoadă. *M-au luat la dílvăreală. A fi de dílvăreală.* Spt. S. 2. Activitate intensă, vie; iuțeală, toi; vîlvoreală. *I-am tras o dílvăreală la arie, de ieșeau nori din țoți.* Ibid. 3. Dojană aspră, ceartă; bătaie. *A luat o dílvăreală strănică de la tat-său.* Ibid. [Var.: **DÍRVĂLEÁLĂ**, *dírvăleli*, s.f. Ibid.; **DÍRVĂREÁLĂ**, *dírvăreli*, s.f. Ibid.]

DÍLVĂRÍ, *dílvăresc*, vb. IV tranz. A pune la muncă grea; a iuți, a zori; a-l trimite pe cineva la orice, a-l sîci. *L-am dílvărit două zile la coasă. Așa am fost eu dílvărit de cind m-am pomenit.* Spt. S. *M-au dílvărit țoți în toate părțile, care cum i-a plăcut.* Mrș. Expr. A-l dílvări (sau a-l lua foc) ceafa (cuiva) = a mîncea bătaie, a chelfăni. Ibid. [Var.: **DÍRVĂLÍ**, *dírvălesc*, vb. IV. Ibid. **DÍRVĂRÍ**, *dírvăresc*, vb. IV. Ibid.]

DÍLVĂRÍ s.f. pl. (In expr.) A lua în (sau a băga în) dílvări (pe cineva) = a lua la rost, a certa; a înteți, a iuți; a lua la suceală, a dílvări. Spt. S., Pn. L., Mrș.

DÍLVĂRÍT s.n. Activitate intensă; iuțeală, iufă, toi; oboseală, istov. Expr. A lua (pe cineva) la dílvărit (sau la dílvăreală) = a) a înteți, a zori, a iuți; a istovi; b) a dojeni, a certa. Spt. S. [Var.: **DÍRVĂLÍT** s.n. Ibid.; **DÍRVĂRÍT** s.n. Ibid.]

DÍLVĂRÍT, -Ă, *dílvăriți, -te*, adj. Obosit, istovit; dojenit; bătut, chelfănit. *Mi-au adus caii dílvăriți, frînși, de la plug. Bielul copil a venit cu ceafa dílvărită.* Spt. S.

DÍMBÓVNIC s.n. v. **DÍMBOVNIC**.

DÍMBOVNIC s.n. Dumbravnic. Spt. S. și J., Mrș. [Var.: **DÍMBOVNIC** s.n., **DRÍMBOVNIC** s.n., **DRÍMBOVNIC** s.n. Ibid.]

DÍNGĂ¹ s.m. Poreclă dată unui om moale. *A lui dîngă n-a venit.* Spt. S.

DÍNGĂ² interj. (Repetat) Onomatopee care imită sunetul cobzei. *Dîngă, dîngă, dîngă-da!* Spt. S.

DÎNGĂÎ, *dîngăi* și *dîngăiesc*, vb. IV. 1. Intranz. A zdrăncăni cobza. Spt. S. 2. Tranz. și refl. A îngina pe cineva. *Ce mă dîngli, mă?* Ibid. *Mull te mai dîngli, mă, acolo?* Spt. J. 3. Intranz. A lucra încet. Ibid. [Var.: (ad. 2) **DÎNGIÎ**, *dîngli* și *dîngliesc*, vb. IV]

DÎNGIÎ, vb. IV v. **DÎNGĂÎ** (2).

DÎRĂ, *dtre*, s.f. Expr. A (o) da-n dîră (sau a-l lua dîra) = a afla firul, a descoperi cauza; a găsi soluția; a-i afla coclețul, a fi pe drumul bun. *În sfîrșit i-am dat în dîră la problema asta.* Spt. S.

DÎRDITURĂ, *dîrdituri*, s.f. 1. Zguduitură puternică, dîrdit. *M-am trezit în dîrditurile geamurilor, băteau lunurile.* Ptș. 2. Tremur (de frig, de frică sau de boală). *Îl apucase o dîrditură de-i clănțăneau dinți-n gură. L-a apucat iar dîrditura (sau dîrditul) și dîrdie ea apucal de alte-alea.* Ibid.

DÎRDORĂ s.f. v. **DOLDORĂ**.

DÎRG, *dîrguri*, s.n. Uneltă de tras jarul sau cenușa din cuptor; cociorvă. Cpr., Tgv.

DÎRJ, -Ă, *dîrji*, -e, adj. Ameșit de băutură; cherchelit, cu chef; chiaun, afumat. *Erai numai dîrj, cînd te-am văzut eu.* Cpr., C. Arg., Vnșt. Expr. A fi (sau n umbra cineva) dîrj = a fi supărat, așțat, inverșunat; a fi gata de ceartă. Ibid. Spt. S.

DÎRLA interj. Onomatopee care imită zdrăncănitul viorii. (Ironic) *Și-apoi dirla, dirla, Se mărită cirna...* (Pop.). (Cu rol de substantiv) *Auzi dirla, bă!* Spt. S.

DÎRLĂU, *dîrlău*, s.m. (Depreciativ) Haimana, derbedeu; corlău, pucăr, tencher. *Mă, dîrlăule, mai bagă-ți mințile-n cap că-nțore foaia pe parlea ailtă, auzi tu?* Cpr., Spt. S.

DÎRLIÎ, *dîrlîi*, vb. IV intranz. A zdrăncăni din vioară; a face *dîrla-dîrlă!* Spt. S.

DÎRLIALĂ s.f. v. **ÎNDÎRLIALĂ**.

DÎRLIÎT s.n. Acțiunea de a dîrlîi (din fluier sau din vioară). *Și ia mai lasă dîrlîtu-ăla că mi-ai imputat urechile.* Spt. S.

DÎRLÓG, *dîrlogi*, s.m. (Mai ales la pl.) 1. (În expr.) A-l pune (cuiva) dîrlogii de nas = a înfrîna, a ține de scurt; a duce de nas (pe cineva). Spt. S. 2. Sfoară cu care se leagă ițele de culmea războiului. *Dîrlogii ițelor.* Glbc., Nș.

DÎRSĂ, *dîrse*, s.f. Piuă; dîrstă. Expr. A da (pe cineva) în dîrsă = a pune (pe cineva) la muncă serioasă, a-l băga la frecuș, a-l freca. Spt. S. A se da la dîrsă = a se obișnui cu munca, a se da pe brazdă. Ibid.

DÎRSÎ, *dîrsesc*, vb. IV. 1. Tranz. A da dîmiile la dîrsă. Spt. S., Mrș. 2. Fig. Refl.

A se obișnui; a se adapta. Ibid. [Var.: **DÎRSÎNÎ**, *dîrsnesc*, vb. IV. Ibid.]

DÎRSÎT, -Ă, *dîrsiți*, -te, adj. Care e învățat cu greutate, obișnuit cu asprimită, știe și binele și răul, are experiență multă. Spt. S., Mrș., Smr.

DÎRSÎNÎ vb. IV v. **DÎRSI**.

DÎRVĂLĂ s.f. Muncă grea; corvoadă. A lua în dîrvală. A băga la dîrvală. Mrș., Spt. S. 2. Luțală, toi. *I-am dat o dîrvală la aric, de ișa fum.* Ibid.

DÎRVĂLEĂLĂ s.f. v. **DÎLVĂREALĂ**.

DÎRVĂLI vb. IV v. **DÎLVĂRI**.

DÎRVĂLÎT s.n. v. **DÎLVĂRIT**.

DÎRVĂREĂLĂ s.f. v. **DÎLVĂREALĂ**.

DÎRVĂRI vb. IV v. **DÎLVĂRI**.

DÎRVĂRÎT s.n. v. **DÎLVĂRIT**.

DOĂGĂ, *doage*, s.f. (În expr.) A nu fi (cineva) în toate doagele (sau a nu fi în doagele lui, a-și sări din doage) = a) a nu fi în toate mințile, a fi cam zăpăcit, ășnit, nebun. *Ce-ai, băiețe, ori nu ești în toate doagele? Copilul asta are el ce are, nu e în doagele lui.* Spt. S., Cpr. b) a fi bolnav, șubred, indispus; a țtromi, a govi. Ibid., Mrș., Ptș. A fi gros în doagă = a fi bine dezvoltat, zdravăn, solid, gros, mare, voinic. Spt. S. A da-n doaga copiilor = (mai ales despre bătrîni) a se prosti. Ibid., Mrș., Ptș.

DOĂPĂ, *doape*, s.f. (Ironic) Femeie scundă, indesată; terteleacă, bondoacă. *Uite-te la ea, doupa!* Cpr.

DOAR adv. (În expr.) *Doar că = poate că, barim. Doar că n-oi fi innebunil! Doar că oi mai avea două minți!* Cpr.

DOARĂ s.f. (În expr.) A se ține (sau a trăi) (cineva) eu doara = a spera, a se lăsa pe țineală. *Dar eu „poale” și cu „doară”, Nu se țesc, nu se ară, Nu se bagă-n coș la moară, Nu se face primăvară.* Sp S., Pn. L. A ține (pe cineva) eu doara = a amfna, a păcăli. *Nu mă mai ține cu doara, Mi-i (de ajuns) de cînd aștept. Vreau s-aseull clar eu la piept; ce șoptește inimioara?* Ibid.

DODĂ s.f. Termen de respect cu care cineva se adresează femeilor mai în vîrstă; p. ext. femeie. *Dodă Marie, dă-mi un ciur de mătai imprumul. Mă dusei cu plugu-n vale, Mi-a ieșil o dodă-n cale* (Pop.). Lnl. S. și J., Ca., Dnc.

DODÎ, *dodesc*, vb. IV tranz. A nimeri, a brodi. *Știi c-ai dodit-o cu băiatul; halat să-i fie!* Expr. A-i dodi loava (la ceva) = a nimeri la timp, la țanc. *Am dodit loava la grtu.* Spt. S.

DODIE, *dođii*, s.f. 1. Nărav, melic, obicei. *Așu-i e dodia lui.* Lnl., Cmșș. 2. (În expr.) A nu fi-n dodit = a fi indispus, bolnav. Spt. S.

DOFTOROĂICĂ, *doftoroaice*, s.f. Doftoroaie. Spt. S., Cpr., Cst.

DOGĂREĂSĂ, *dogărese*, s.f. Soție de dogar. *Mă-nțilni cu dogăreasa la piață.* Ptș.

DOGĂROAICĂ, *dogăroaice*, s.f. = **DOGĂREĂSĂ**. Ptș.

DOGĂROAIE, *dogăroaic*, s.f. = **DOGĂREA-SĂ**. Ptș.

DOGÎ, *dogesc*, vb. IV tranz. (În expr.) **A-i dogi** capul (cuiva) = a bate la cap, a ameți, a plictisi. Spt. S., Cpr., Ptș.

DOI, *două*, num. card. (L o c. a d v.) **Pe două, pe nouă** = în orice caz, cu orice preț, negreșit. *Pe două, pe nouă, trebuie să mă duc, n-am ce face!* Cpr., Ptș. **Seurt pe doi** = fără vorbă, imediat. Ibid., Mș., Sm. (P r o v.) **Decît vai de doi, mai bine vai de unul**, se spune cînd cineva nu acceptă o căsătorie sau o tovărășie nefavorabilă. Spt. S. **Duei doi îți spun că ești beat, du-te și te culcă!** = lasă-te convins, cedează. Ibid. (Exclamativ) **Doi din mine n-o sū încă** = ce-o fi sū fie; spune cineva care nu se lasă intimidat, care vrea să-și facă curaj. Ibid.

DŌICĂ s.f. Nădă; mlndră, lele, țaiă. *Hai la doica, puile!* *Uile-l neica, trece dealul. Îi cunoaște doica calul* (Pop.). *Na, la doica, măr sălciiu, Că mi-ești drag de cînd te știu* (Pop.). Spt. S.

DOICULIȚĂ s.f. Diminutiv al lui **DOICĂ**. *Cît îi fi și-i fi pe lume, Poartă-te frumos și bine, Doică, doiculița mea!* (Pop.) Spt. S.

DŌISPCE, *douăspce*, num. card. Doisprezece (douăsprezece). *Am numai douăspce lei*. Spt. S.

DŌISPCELEA, *douăspcea*, num. ord. Doisprezecelea (douăsprezecea). *Asta e a douăspcea oaie cu miel; al douăspcea miel*. Spt. S., Pn. L.

DŌIȘPE, *douășpe*, num. card. = **DŌISPCE**. Spt. S.

DOLDŌAȘĂ, *doldoașc*, s.f. 1. Legătură cu boarfe sau diferite mărunțișuri; boccea. (Ironie) *Vine baba de la moși C-o doldoașă de gogoși* (Pop.). Mș., Pn. L. 2. (La pl. familiar sau ironic) **Țițe mari** (pline cu lapte); babețe. *Îi cură doldoașele căpriții, a venit sătulă*. Spt. S. 3. (La pl.) Scutece. *Schimbă-i doldoașele copilului, că s-a udat*. Ibid. 4. (La pl.) Boașe. Ibid.

DŌLDORĂ s.f. Iuțcală, toi, iureș. *A intrat tot satul în doldora ariei*. Spt. S. [V ar. : **DŌL-**

DORĂ s.f. Ibid.; **DŌIRDORĂ** s.f. Ibid.]

DOLMĂCI, *dolmaci*, s.m. (Azi ieșit din uz) Translator, tîlmaci. Cpr.

DOLMECER, *dolmeceri*, s.m. = **DOLMACI**. Spt. S.

DOLOFĂNCĂ, *dolofance*, adj. f. (Despre femei) Care e bine dezvoltată; împlinită, rotundă, voinică; rotofeică. (Substantivat) *S-a făcut o dolofancă de fată de sparge piatra-n pumni*. Spt. S., Mș.

DŌMA interj. (Repetat) Cuvînt care redă o mișcare domoală, o vorbire înceată, șopăcîită. *Doma-doma, vorba-vorba, ne-am pomenit dincolo de capul satului*. Spt. S., Lnl. S.

DŌMĂ s.f. Vorbă domoală, taifas, flecăreală, sfat. *În poiana Spinului, S-ascult doina pinului Și doma voinicilor, La crucea colnicilor* (Pop.). Spt. S., Pn. L.

DOMĂÎ, *domăiesc și dŌmăi*, vb. IV in tranz. **A vorbi încet, domol, șopăcîit; a tăinui, a dondăni. Și-am mers amîndoi domăind așa, cale de un conac, fără să știm c-a trecut vremea**. Spt. S., Lnl. S. [V ar. : **DOMĂÎ**, *domănesc*, vb. IV. Spt. S., Mș.]

DOMĂIALĂ, *domăieli*, s.f. Vorbire tăinuită, potolită, domoală, dondănit, taifas. *Ce atîta domăială pe ci, nu știu; de azi dimineață stau închiși în odaie și dondănesc singuri*. Spt. S., Lnl. S. [V ar. : **DOMĂNEĂLĂ**, *domăneli*, s.f.]

DOMĂÎT s.n. = **DOMĂIALĂ**. Spt. S.

DOMĂNEĂLĂ s.f. v. **DOMĂIALĂ**.

DOMĂÎ, *domănesc*, vb. IV v. **DOMĂÎ**.

DOMĂÎT s.n. = **DOMĂÎT**. *S-au dat la domăit, să le mai treacă de urit*. Lnl. S., Mș.

DOMN, *domni*, s.m. (În expr.) **A fi** (cineva) **domn și împărat** (sau a fi domnul domnilor și împăratul împăraților) = a fi liber și neatîrnat, a fi nepăsător, a nu duce grijă de nimic, a fi „crai pe plai”. *Cît ești tînr ne-nsurat, Ești și domn ești și-mpărat, Iar apoi de cînd te-nsoari, Rămli slugă plnă mori* (Pop.). **Uda A fi (mai) de doamne-ajută** = a) (despre lucruri) a fi solid, trainic, bun; b) (despre oameni) a fi de înțeles, cumsecade, serios. *O fi ea mai de doamne ajută, mă!* Spt. S. și J., Mș. **A se în-cîrca de doamne ajută** (sau de doamne ferește) = a-și găsi beleaua cu cineva. *Am vrut să-i dau ajutor și m-am încercat de doamne-ajută*. Ibid. **Mla Domnului** = adio, ducă-se. *Mai avea să-mi dea o mie de lei; de acum, mila Domnului!* Ibid.

DOMŌL, **-ŌĂLĂ**, *domoi, -oale*, adj. (Substantivat, în l o c. a d v.) **Cu domolul** = cu binișorul, încet, potolît. *Ia-l mai cu domolul*. Spt. S.

DŌNDA interj. (Repetat) Onomatopee care redă o convorbire liniștită, potolită, domoală. *Donda-donda, donda-donda, vremea zboară, tîcîl nici nu bagi de seamă!* Spt. S.

DONDĂNEĂLĂ, *dondăneli*, s.f. Sporovăială, șopăcîială. *Ce-atîta dondăneală pe voi? Nu v-ați mai sătura!*? Pdr.

DONDĂÎT s.n. Faptul de a dondăni; șopăcîială; flecăreală, taifas. *Ce, atîta dondănit pe voi, fa?* Pn. L., Spt. S., Cst. [V ar. : **DONDŌÎT** s.n. Ibid.]

DONDŌNÎ, *dŌndon și dondonesc*, vb. IV in tranz. **A dondăni**. Spt. S. și J., Mș.

DONDŌÎT s.n. v. **DONDĂÎT**. Brst.

DOP, *doapă*, s.m. sf. 1. (Ironie) Om mic de statură, îndesat, scund, fundăreț; (familiar) copil. Cpr., Ptș., C. Arg. 2. (În expr.) (Ironie) **A-și găsi țigva dopul** (și lelea bărbatul) = a se căsători sau a se întovărăși persoane cu aceleași cusururi, a se nemeri să fie deopotrivă de nevoiașe; a-și găsi sacul petecul. Ibid. Gîbc.

DŌPEȘ, **-Ă**, *dopeși, -e*, adj. (Despre oameni) Care e scurt și gros; fundăreț, îndesat; (despre copii) bine dezvoltat; rotofei gras, dolofan (Substantivat) *E un dopeș de băiat pietros, ca*

bolovanul. Ce s-o fi făcut dopedă aia de fată, de nu mai vine? Spt. S., Ptș., Cpr.

DOR s.n. (În expr.) Dorul lui și cinei purale (= puțin îi pasă, habar n-are), se zice cînd cineva stă nepăsător sau pierde vremea degeaba. Spt. S.

DORMI, *dorm*, vb. IV in tranz. (În expr.) A dormi d-âl lung = (mai ales în imprecăiit) a muri. *Durmi-r-ar d-âl lung*. Spt. S., Pn. L., Cst.

DOROVĂI, *dorovăiesc*, vb. IV. 1. In tranz. A sporovăi, a flecări. C. Arg. 2. Tranz. și refl. A (se) obosi. *Mi-a (sau mi s-au) dorovăit oasele, (de) coasa astu*. Ibid., Spt. S.

DOROVĂIALĂ, *dorovăieli*, s.f. Faptul de a (se) dorovăi; talfas; oboseală. C. Arg., Spt. S.

DOROVĂIT s.n. = **DOROVĂIALĂ**. *Ce atla dorovăit?* C. Arg., Spt. S.

DOROVĂIT, -Ă, *dorovăiți*, -te, adj. Obosit, frînt, rupt. *Acum a picat de la pădure, dorovăit de oase*. Spt. S.

DOS, *dosuri*, s.n. (În expr.) A se întoarce pe dos = (despre vreme) a se pune vremea rea, a vremii. Spt. S., Pn. L., Smr. A întoarce pe dos (pe cineva) = a) a bate, a pălmui; b) fig. a convinge pe cineva să ia altă atitudine, a-i schimba păreriile. Ibid. A-i întoarce mațele pe dos (cuiva) = a) a scribi, a supăra; b) a zdruncina, a zăticni. Ibid. A întoarce pămîntul pe dos = fig. a trudi. Ibid.

DÓSNIC, -Ă, *dosnici*, -ce, adj. (Despre oameni) Care înțelege sau face lucrurile pe de-a-n-doaselea, le ia anapoda; aiurit, zăpăcit, trăsmit. (Substantivat) *Mă, dosnicule, ce mi-ai făcut aici?* Spt. S. și J. [Var.: **PIDÓSNIC**, -Ă, *pidosnici*, -ce, adj. Ibid.]

DOSTĂT, -Ă, *dostați*, -te, adj. (În poezia populară, cu sens neprecizat) *Foaie verde, măr dostat, Mă culcai să dorm p-un hal, Vai de mine ce-am visat!* (Pop.). Lnl. S.

DRACUL s.m. art. 1. (În expr. și prov.) Slavă domnului și chiot dracului, se spune cînd cineva a scăpat de ceva nesuferit. Spt. S., Ptș., C. Arg. I-arăți pe Dumnezeu și el zice că e dracul, se zice cînd cineva nu primește sfaturile de bine care i se dau, rămîne refractar, încăpăținat. Ibid. A-și sparge dracul opticele = a se isca ceartă. Ibid. A ara dracul eu cineva = a fi slab mort. Ibid. A speria (cineva) și pe dracul = a) a fi șiret, intrigant; b) a fi isteț, dibaci, îndemlnatic. Ibid. Stă dracul ealare pe el, se zice despre cineva care e rău, zgîrcit, hapsîn, periculos. Ibid. Ștle și pe dracul se zice despre cineva care e foarte priceput, îndemlnatic, isteț, iscoditor. Ibid. Nu te juca cu dracul, se zice cînd cineva face glume care pot avea urmări rele. *Te joci cu dracu?* Ibid. A îmbătrîni (cineva) și pe dracul = a avea comportări necorespunzătoare, a întrece răbdarea, a deveni nesuferit. Ibid. A minca (cineva) și pe dracul = a fi

foarte mincacios, a minca orice, a nu face nazuri. Ibid. A scăpăra draci (din cineva) = a) a fi iute, viol, isteț, harnic, neîntrecut; b) a iuți, a zori pe cineva. Ibid. A avea (sau a-ți fi) mlă de dracul = a avea mlă de cineva care nu merită. Ibid. A se duce la dracul eu cărți de puce = a pleca, a-și pierde urma; a dispărea. Ibid. A fi cineva în dracii lui = a fi în putere, sănătos, viguros, voinic; activ, energic; chefliu. *Acum e el în dracii lui*. Ibid. Drac să fii și pe toate nu le știi, se zice cînd cineva nu poate să-i dea de căpăli la ceva, s-a împotmolit și se dă bătut. Ibid. A-l face ca pe dracul = a) a murdări rău; b) fig. a bălăcări, a beșteli. Ibid. A se face cu dracul = a se murdări, Ibid. A seonte pe dracul din cineva = a-l face să se cumintească. *Am scos un drac, am eu grijă și d-ăitaiți. Ehe, scot eu pe dracu din tine, las-pe mine!* Ibid. A intra dracu-ntră ei = a se certa. Ibid. (E) beleana dracului = (e) necaz mare, e scandal. Ungh. A nu fi bun nici de dracu = a nu fi bun de nimic. *S-a hodorogit bulia asia; nu mai e bună nici de dracu*. Spt. S., Muș. A nu lua pe dracul pe seamă = a nu garanta, a nu răspunde pentru cineva de care nu ești sigur. Ibid. C. Arg. A face pe dracu ghem = a nu realiza nimic; a nu izbuti, a nu reuși, a încurea. *Am făcut pe dracu ghem! M-am ales cu vremea pierdută și cu munca de pomană*. Spt. S., Pdr., Mrgh. A fi cineva dracul pe useat (sau dracul gol) = a fi foarte ager, isteț, îndemlnatic, descureț, dibaci; a fi bun de pozne și de cite (drăcovenii) toate. Ibid. A umbla cu crucea-n sîn și eu dracu-n inimă = a fi ipocrit, fățarnic, prefăcut, viclean. Ptș. A fi cu dracu-n cinepă = a fi mozolit rău, a fi murdar peste tot. Spt. S. și J., Smr. A sta cu dracu-n cinepă = a sta pitit; ferit, ciușdit, a sta cu frica-n sîn. Ibid., Mș. A învăța pe dracul să dea eu pușea = a da lecții cuiva mai priceput ca tine. Ibid., Pn. L. A scăpa de dracul și-a da peste tut-său = a scăpa de un rău și a da peste altul mai mare. Ibid. A băga-n draci pe cineva = a) a zori, a iuți; b) a-l istovi, a înnebuni; a speria. Ibid. Ce-șe face omul singur, nici dracul nu-i face, se zice cînd cineva își face singur rău, intră singur în gura primejdiei. Ibid. Dracul nu face biserici, se zice cînd un om incoruptibil, serios, cinstit, recunoscut ca atare, comite pe neașteptate ceva rău. Ibid. Dă dracul fireoale, se zice cînd cineva e în primejdie de a face sau a i se împlina un rău. Ptș., Spt. S. S-au dus hoii dracului, se zice cînd cineva a intrat la încurcătură, a pășit-o rău. Ibid., Cpr. Pe dracul l-a căutat peste el a dat, se zice cînd cineva și-a făcut singur belea pe cap. Ibid. Joacă dracul pe șurloaie, se zice cînd cineva pune la cale ceva rău, uneltește contra cuiva, se bucură de răul cuiva. *In casa aia joacă dracul pe șurloaie*. Ibid. 2. Loc. a d v. (Cu valoare de superlativ, însoțind ad-

jective ca : frumos, deștept, harnic etc.) Dat draeului = foarte, grozav. Ibid., Mș.

DRĂGOSTE s.f. (În expr.) A înțări (sau a înțări, a omori) eu dragostea (pe cineva) = a cere mereu; a vizita des; a sicii, a pliclisi. Spt. S., Pn. L. A mai slăbi eu dragostea (pe cineva) = a lăsa-n pace. *Mai slăbească-mă cu dragostea, că mi s-a luat.* Ibid. Dragoste eu năbădăi (sau eu draei) = ceartă (între soți, prieteni etc.). Ibid.

DRAM, *dramuri*, s.n. (Odinioară) Parte dintr-un munte rămas moștenire în devălmășie și împărțit în părți egale și pe care o primește fiecare din moștenitori, proporțional cu drepturile stabilite de obște. *Am avut 10 dramuri în obștea Clinenilor și 20 dramuri în Moldoveanul, bașca dramurile din obștea Argeșenilor, nestatornicilor, încă de tribunal.* C. Arg.

DRĂCĂRIE, *drăcării și drăcării*, s.f. 1. Afacere înclăcită; dandana, belea, înurecătura; glumă, poază, farsă. *Ce drăcările mai fu și asta?* C. Arg., Pn. L., Ptș. 2. (Mai ales la pl.) Lucruri mărunte, fleacuri, mărunișuri. *Cile drăcării (sau drăcării) toate în cămara asta s-au adunat.* Ibid. 3. Lucrare de mîntuială, mlzgulitură, nărcăcălitură. *Ce drăcării sint astea, copile? Auliu, mi-a umplut pereții de cile drăcării, de cile bazaconii!* Ibid.

DRĂCEA s.m. art. (Familiar, fără răutate) Termen peiorativ dat unui copil neastimpărat, nebulatic; vioi, isteț, șmecher. *Drăceo, lu ai umblat aici; așa e?* Spt. S., Mș.

DRĂCIUȚĂ, *drăciușe*, s.f. Diminutiv al lui drăcie; ceva micuț, gingaș, interesant; drăgălaș, simpatic. *O drăciușă de mașină. O drăciușă de fată.* Spt. S.

DRĂCUCI, *drăcuți*, s.m. 1. Diminutiv al lui drăc, drăcușor. Spt. S. 2. (Familiar, glumeț) Copil neastimpărat, vioi, sprinten, isteț. *E un drăcuți de fată, uile-așa îi scapără ochii-n cap.* Ibid., Cpr.

DRĂGĂICA s.f. art. (În expr.) A se înceinge (sau a se întărîta) drăguica = a se lua la ceartă, a se iuți; a se aprinde dragostea; a se încinge lărița. Bdș., Ptș., Cpr.

DRĂGĂNEI, **-ELE** adj. pl. 1. Drăgăstos, frumos, plăcut. *Mîndrulucă draga mea, Mîncă-i-ar ochii neica, Că sint dulci și drăgănei, Moare neica după ei* (Pop.). Cpr. 2. (Substantival, în compoziție) Drăgănele de Pitești = cireșe pietroase. Ptș.

DRĂNGĂLĂU, *drăngălăi*, s.m. (Depreciativ) Tinăr afemeiat; flăcău care umblă handra; derbedeu, dirlău, hăndrălău. [Var.: **DRİNGĂLĂU**, *drîngălăi*, s.m.]

DRĂSTUL s.m. art. (Eufemistic) Draeu. (În imprecății) *Hir-ar al drăstului! Lua-l-ar drăstul!* Cpr.

DREGE, *dreg*, vb. III tranz. și refl. 1. A (se) împăca. *Ne-am dres noi acumă, dar o stricasem rău. Drege-i tu, că de tine ascultă!* Pn. L., Spt. S., Pl. 2. A bea din nou (după ce s-a dezbătat). *Iar la băutură? - Ca să ne dregem, de!* Ibid. 3. (În expr.) A-și dregi gura = (ironic) a bea. Cpr., Pn. L.

DRES, **-EASĂ** adj. (În superstiții) Fermecat. *E dres, fa, nu se lipește nimic de el.* Spt. S.

DRESURĂ s.f. (ironic) 1. Acțiunea de a drege; preparare. *I-a mai făcut o dresură.* Spt. S., Cc. 2. Găleală, fardare. Ptș.

DREVĂ, *dreve*, s.f. 1. Vergea de fier, care se fixează în tocul ferestrelor în lungiș și-n curmeziș, ca să nu pătrundă cineva din afară; gratie. Lnl. S. și J., Dnc., Ca. 2. Fiecare din cele două pirghii cu care se ia la mînă hîrdăul plin (de către două persoane), sprînjinite sau legate de „crucea hîrdăului”. Cpr.

DRİMB, *drîmbe*, s.n. = **DRİMBĂ**; drîng, drîmboi. Spt. S. Expr. A se alege (sau a rămîne) eu drîmbul = a nu se alege cu nimic, a rămîne cu buzele umflata, mofluz. Ibid.

DRİMBĂ, *drîmbe*, s.f. (Depreciativ) Obiect vechi sau de mică însemnătate; fleac, rablă. *Și-a pus și el o drîmbă de difuzor. Are o drîmbă de mașină și i se pare nu știu ce.* Spt. S., Ptș., Mș., Clmn.

DRİMBŌI, *drîmboie*, s.n. Augmentativ al lui drîmb; obiect grosolan, bătăran, bocciu. *Un drîmboi de cobză.* Pn. L., Spt. S. 2. Epitet dat unui copil plîngăreț, bizăit. *Ce n-ai, drîmboi, de ce ai umflat buzele?* Ibid.

DRİMBŌMNIC s.n. v. **DİMBOVNIC**.

DRİMBŌVNIC s.n. v. **DİMBOVNIC**.

DRİMBUI, *drîmbui*, vb. IV intranz. și refl. 1. A clîta cu drîmbul, a zbîrni drîmbul; p. ext. (despre copii) a blzi, a plînge. *Ce (le) drîmbui, mă, băutele; ce n-ai?* Ibid. 2. (În expr.) (Ironie) A rămîne drîmbuind pe buze = a ieși în pagubă, a pierde, a rămîne cu buzele umflata, a rămîne mofluz. *A pierdut boii și-a venit acasă drîmbuind pe buze. I-a fugit nevasta, a rămas drîmbuind pe buze.* Ibid.

DRİNGĂLĂU s.m. v. **DRĂNGĂLĂU**.

DROĂGĂ, *droage*, s.f. 1. (Depreciativ) Cărușă mică, uneori cu două roate, veche, hodorogită, dărăpănată; cărucioară, cotigă. *Am mai rămas c-o droagă de cărușă.* 2. (La pl.) Obiecte (mai ales vase) scoase din uz, stricale, aruncate; vechituri, tronce. *Ce mai faci cu droagele alea de pulini (buși etc.).* Ibid.

DROĂȘCĂ, *drouște*, s.f. (Depreciativ) Șaretă, gabrioletă; cărucior (de un cal) mic, vechi, hodorogit; droagă. Spt. S.

DROBULĂ, *drobulețe*, s.n. Diminutiv al lui drob; drobușor. *Am făcut un drobuleț de miel, să te lîngi pe buze.* Ptș., Cpr., Clmn.

DROJĂLĂ, *drojeți*, s.f. 1. Vorbărie lungă, pălăvrăgeală, trăncăneală; pisălogeală; cică-

leală. *Ți se ia de atla drojeală, ca și de mere pădurețe.* Pn. L., Spt. S. 2. Poreclă dată unei persoane care fleacărește multe; palavragiu, flecar, pisălog. *Urită drojeală de om!* Cpr.

DRÓJDIE, *drojdii*, s.f. (În expr.) A (se) face drojdie (sau drojdii) = a) a (se) sparge, a (se) fărîma, a (se) distruge. *Mi-a căzut lampa din mînă și s-a făcut drojdii;* b) a obosi pe cineva de muncă grea, a istovi; a bate rău, a face măr. *Mi fi l-au apucat pe nebun la strimtul lui și drojdie l-au făcut haidamacii.* Pn. L. A fi cineva pe drojdie = a fi pe ducă. Mș.

DROJEĂLĂ, *drojeli*, s.f. = **DROJENEALĂ**.

DROJENEALĂ, *drojeneli*, s.f. Faptul de a drojeni; pălăvrăgeală, cicăleală, pisălogeală. *Ce atla drojeneală?* Spt. S.

DROJENI, *drôjen* și *drojenesc*, vb. IV tranz. și intrans. A îndruga vrute și nevrute, a sporoji (verzi și uscate), a pălăvrăgi; a cicăli, a certa; a bate la cap, a tocăni, a plic-tisi. *Lasă-l să drojene cît o vrea; pe el îl doare gura!* De cînd mă tot drojăne să-i iau fustă și cereei. Nu-l mai droji și tu, că e destul de amărît. Spt. S. [Var.: **DROJÍ**, *drojesec*, vb. IV. Ibid.]

DROJÍ vb. IV v. **DROJENI**.

DROȘCÎȚĂ s.f. Droșculiță.

DRUG, *drugi*, s.m. 1. Știulete de porumb. Spt. S., Pn. L. 2. (Adjectival) Fig. (Ironic) *Lelița cu nasul drug* (lung) *Duce mîncare la plug.* Cînd să saie pe pîrleaz, *Buf, s-a-mpiedicat de nas* (Pop.). Ibid. 3. (În construcția) *Drugul hîrdăului* = par cu care se ia hîrdăul la spinare. Ibid.

DRUGĂN, *drugani*, s.m. *drugane* s.n. 1. Știulete mare de porumb; drug (1), ciocălău. *Mi-a ieșit o cărușă japănă de drugane* (sau *drugani*) *din pomostul cascii.* Lnl. S., Spt. S. 2. Poreclă dată unui om înalt, gros, voinic *Mă, n-ai văzut p-aci pe drugan ori pe drugănoaia?* Cpr.

DRUGĂLĂN, *drugălani*, s.m., *drugălane*, s.n. = **DRUGAN**. Spt. S.

DRUGĂNOAIA s.f. art. Nume dat unei femei care se indeietnicește cu torsul (mai ales) cu drugă. *N-a venit drugănoaia cu tortul?* Lnl. S., Dnc.

DRUGĂTŪRĂ s.f. Fire groase, toarse cu drugă pentru a servi ca băteală (= bălătură), la țesăturile groase. *Am un coș mare, numai drugătură de cînepă și lînă.* Spt. S., Mș., Cst.

DRUJÎNĂ, *drujini*, s.f. 1. Dîră, dungă. *Ai o drujină de slnge pe obraz.* Spt. S. *Mi-a făcut pereții numai drujini.* Ibid. mș. 2. Vînătaie făcută pe piele cu nuiaua; vargă. *I-a făcut pielea drujini, mîtitelul.* Ibid.

DRUM, *drumuri*, s.n. (În expr.) A-și lua drumul = a) (despre plante) a crește frumos, a se dezvoltă bine; b) (despre oameni și animale) a se deprinde, a se deda, a (se) învăța, a merge bine; a o lua bine din loc. *L-am dat la carte (sau la meserie), nu-i plăcea la început, da acuma și-a luat drumul.* Spt. S. și J., Mș., Cst. A lua

drumul bisericii = a îmbătrîni. Ibid., Pn. L. A i se deschide (cuiva) drumurile = a-i merge în plin, a-și lua avînt. Ibid. A i se închide (cuiva) drumurile = a împina piedici, a avea greutate, a (se) lupta-n greu. Ibid. A sta eu parul la drum = a face crime. *Doamne, atitea nenorociri pe capul meu, parc-aș fi stat numai cu parul la drum.* Cpr., Brșt. (Imperativ) *Niei tu niei drumul* = cît se poate de repede, într-o clipă, acum. Spt. S., Pts. A-i lua (cuiva) drumul din picioare = a) a scuti pe cineva de a mai face un drum, mergînd în locul lui, a-i face un serviciu. *Tot mă duc eu la oraș, îți iau și fie; te scutesc de un drum, îți iau trumul din picioare;* b) a lua înaintea cuiva, a ajunge la el înainte de a pleca. *Uite c-am venit eu înainte; și-am luat drumul din picioare.* Ibid., Cpr. A lun drumul la spinare = a pleca pe jos. Ibid. (Ironic) *Să fie drumul eu oameni se zice cînd cineva a făcut drumul degeaba, nu s-a ales cu nimic, a pierdut vremea.* Mzc. 2. Transport. *I-am făcut două drumuri cu căruța.* Ibid.

DUBĂCI, -CE, adj. Dibaci. *Dubace femeie, arc arcuș!* *E dubaci la carte fii-tău!* Spt. S., Cst.

DŪ interj. (Repetat des) Cuvînt care redă zgomotul produs de un motor în mișcare, vîjlitul unui foc puternic în sobă etc. *A început soba să facă: du-du-du; merge bine, duđuie.* Spt. S.

DUBĂCÍ, *dubăcesc*, vb. IV tranz. A dibăci, a reuși; a născoci. *Că bine-ai mai dubăcít-o!* Spt. S., Cst.

DUCĂ s.f. (În expr.) A lăsa pe cineva în duca lui = a-l lăsa pe cineva în toanele, în apele lui; a-l lăsa-n voie. *I-a felini, la loc ierbat, Boii mei ca zmeii bat. Și de-i las în duca lor, Röstorn brazdele șopor* (Pop.). Spt. S. A fi pe pielor de duce = a fi gata de plecare, a se grăbi. Ibid. A-și lua duca = a) a porni la drum; b) a se apuca de ceva cu nădejde, a merge bine, c) a pleca fără rost, arazna, a se tot duce. Ibid., Mș.

DUCĂREȚ, -EĂȚĂ, *ducăreți*, -e, adj. Căruia nu-i vine să stea locului, care umblă mereu; hoinar, haimana. *Ducăreățu miere; niciodată n-o găsești acasă. Puiul meu e ducăreț, Dar la lucru n-are preț* (Pop.). Spt. S.

DŪCĂȚ s.n. Ducă. *Cînd l-apucă ducătul, dus e!* Spt. S.

DUCŪȚA s.f. art. (Ironic, în expr.) A se duce ducătu = a o lua iute din loc; a merge repede. Spt. S.

DUDOĂICĂ, *dudoaicc*, s.f. Dud care face dudu multe și mari. Ughn.

DUDŌI, *dudoii*, s.m. Dud care face dudu mici. Spt. S., Ughn.

DUDUȚ, *dúdui*, vb. IV intrans. (În expr.) A umbla (sau a veni etc.) cineva duduind = a umbla înfuriat, a fi în toane rele. *A venit duduind de la arie, că s-au strical mașinile și stau oamenii degeaba.* Spt. S., Pn. L.

DUDUIALĂ, *duduieli*, s.f. Faptul de a *dudui*; zgomot (de motor, de fabrici, de care etc.); bubuială, zguduitoră, duduiț. *S-aud niște duduieli, trec tractoarele.* Spt. S. Expr. **A lua la dudulă** (sau la *duduieli*, la *duduiț* (pe cineva) = a certa cu asprime; a lua la goană, a alunga; a dudui. Ibid.

DUDUIȚ, -Ă, *duduiți*, -te, adj. Iute (la fire); repezit, smăcit, impulsiv; neascultător, zăpăcit; aiurit, uituc. *Duduiț ești mă, băiețe; ai spart oglinda! Ți-am spus să nu mai umbli duduiț, ai uitat ceasul.* Ibid. (Substantivat; familiar) *Duduițele-a-lea de fele iar au uitat de ele.* Spt. S.

DUDURUZ, -Ă, *duduruzi*, -e, adj., s.m. și f. (Om) mare, gros, roiloman, zdravăn. *Ce s-a făcut duduruza?* Mșș.

DUGÓS, -OASĂ, *dugoși*, -oase, adj. Ursuz, morocănos, tăcut; sanchiu, posac. *N-am văzut așa copil dugos de când sint.* (Substantivat) *Dugoasa aia a speriat cloșca de pe ouă.* Spt. S.

DUHNET, *duhnele*, s.n. Miros nesuferit, greșos; duhoare. *Din ropină ieșea un duhnet de hoit împușit. Cind s-a apropiat de mine, m-a trăsniț a duhnet de fuică.* Pn. L., Spt. S.

DUHNI, *duhnese*, vb. IV intranz. 1. A-și da suflul, a muri, a duhniț az-noaple, săraca! 2. (În expr.) A duhni și suflul (din cineva) = a vomita tot. Spt. S. A duhni flerea (în cineva) = a spune tot, a-și vărsa focul, a răbuhni. Ibid.

DUHOLNIȚĂ, *duholnițe*, s.f. Vas (doniță, oală) cu păcură, pentru uns osiile la căruță; pocorniță. Pnr., Spt. S.

DUL, *duluri*, s.n. 1. Ridicătură de pământ făcută de oameni pe marginea unui iaz sau lu calea unei girle, pentru a opri sau conduce cursul apei; mal, dig. *Stam vara pe dulul lacului și ne cocream la soare. S-a spart dulul iazului.* Spt. S. 2. Răzor rămas printre brazele nespart de plug; dilmă. *A ara cu duluri.* Ibid. Fig. *Aproape pe toate străzile Intilnești acum, pe trotuare, duluri de flori.* Ptș. 3. (În expr.) A (se) face (cineva) burta dul = a se sătura, a-și umfla burta. Ibid. A se face dul = (mai ales despre aluat) = a crește, a se umfla. Ibid.

DULĂU, *dulăi*, s.m. Epitet de ocară dat unui om leneș sau afemeiat; haimana; corlău. *Scodă! dulăule, c-a venit soarele-n prinz! A plecat dulăul iar la fartiț, in vale.* Spt. S.

DULCE, *dulci*, adj. 1. (În expr.) A face (sau a lăsa) un preț mai dulce = (în opoziție cu „sărat”) a face (sau a lăsa) mai ieftin. Spt. S. 2. Fig. (Despre relații sociale) Împăciuitoare, pașnice, bune. *Acuma parcă ar fi mai dulci relațiile dintre ei; se împacă mai bine.* Ibid.

DULCIUC, -Ă, *dulciuci*, -ce, adj. Diminutiv al lui dulce; drăgălaș, drăguț, simpatic. *Ce copil dulciuc!* Ptș.

DULIE, *dulii*, s.f. 1. Dungă vinată, puțin umflată, rămasă pe piele în urma unei lovituri de nuia; virgă, drujină. *I-a făcut spinarea dulii, sârmanul!* Spt. S. 2. Cută de grăsime formată la ceafa sau pe burta unui om obez. *Are ceafa (sau burta) dulii-dulii.* Ibid. 3. Urmă sau dungă apăsată pe ceva moale. *A face dulii* (pe nisip, pe ml, în lut etc.). Ibid.

DULIGE s.f. pl. (Peiorativ) Fluierile picioarelor; p. ext. picioare. Expr. **A fi** (sau a rămîne, a umbla) (cineva) cu *duligele goale* = a fi (sau a rămîne ori a umbla) gol pușcă; fig. a fi sărac de tot. Spt. S.

DULMÂN, *dulmane* și *dulmanuri*, s.n. Haină pentru bărbați, scurtă, groasă, căptușită cu blană; dolman. *Ia-ți dulmanul pe tine că s-a pus pe viscol! Mai bine ți-ai face un dulman din pieleastea!* Vl. Dn., Cpr., Spt. S.

DULUGEĂ s.f. v. **DULUGEAC**.

DULUGEAC s. (În loc. adv.) Cu *dulugeacul* (sau cu *dulugeaia*) = încet, pe-ndelete, mocoșit, moale. *A lucra cu dulugeacul. A se găti cu dulugeacul.* Spt. S. [Var.: **DULUGEĂ** (-UA) s.f. Ibid.].

DUMÂN s.m. Epitet depreciativ dat unui om mare, voinic, puternic; grosolan, pilos. Spt. S.

DUMBA s.f. art. (În expr.) A da *dumba* (ceva sau pe cineva) = a trîni, a da peste cap, a răsturna; fig. a scoale din servicii, a face să-și piardă situația. Spt. S. (Ironie) *Dumbai-țleașcai*, se zice despre un joc țopăit, un cîntec cîntat prost sau cînd cineva face o gafă, spune o prostie. Ibid. [Var.: **DUMBĂI**. Ibid.].

DUMBĂI s.m. art. v. **DUMBA**.

DUMNEZEUȚ, -Ă, *dumnezeiți*, -te, adj. (Despre oameni) Drept, sincer, cinstit, cumsecade; (despre acțiuni) temeinic, conștiincios, bun; adevărat. *Oricum tot mai dumnezeiță e ea ca el. Asta e lucru dumnezeiț, sănătos, bun.* Spt. S., Smr., Pn. I.

DUMNEZEOAICĂ, *dumnezeoaice*, s.f. (Numai în imprecății) *Dumnezeoaica precusiei lui de tllhar!* Spt. S.

DUMNEZEU, *dumnezei*, s.m. Expr. și p r o v. Să nu minți pe Dumnezeu = la drept vorbind. Să nu minți pe Dumnezeu, am de toate; la ce să cîrțese? Ibid., Mș. Dumnezeu eu mila (sau mila domnului) = se zice, ironic, cînd cineva rămîne sau se lasă păgubaș de ceva. *Bani de la el? Dumnezeu cu mila (= adio)!* Ibid. Să nu dea Dumnezeu omului cît poate răbdă, se zice cînd cineva răbdă mult, nu se dă bătut, e pilos. Ibid. A nu (mai) fi de niel un Dumnezeu (ceva, ori cineva) = (despre animale și lucruri) a fi uzat, sricat, dărăpănat, a nu mai fi de folos. *Haina aia nu mai e de nici un Dumnezeu, degeaba o mai fii acolo; A tmbătrîniț și iapa, nu mai e de nici un Dumnezeu, nu mai e de rană.* Ibid., Lnl. S. Să te creadă

Dumnezeu = crede-mă (dacă vrei); crede ce vrei! *Am fost, am alergat peste tot, nimic; dacă mă crezi bine, dacă nu, să te creadă Dumnezeu!* Ibid. Cînd dă Dumnezeu, dă; cînd nu, ia și cenușa din vatră, se zice cînd e ori belșug mare ori sărăcie lucie. Ibid., Sm. (Exclamativ) Să ne ierte Dumnezeu = să (ne) fie cu iertare; formulă de scuzare (adeseori ironică). Să ne ierte Dumnezeu, dar și el e prea-prea (prea e de tot)! Ibid. L-a uitat Dumnezeu neolo, se zice cînd cineva a înțrziat prea mult, a uitat să mai vie. Ibid. De la noi pușin, de la Dumnezeu mult (sau spor și berechet), formulă cu care se însoțește darul, la „masa cu dar” (la nunți, botez etc.). Ibid. De unde ați dat, Dumnezeu să izvoruseă = formulă de mulțumire la primirea darului. Ibid. Dumnezeu să primească = formulă de închinare pentru răposat, cînd se bea și se mănîncă la pomeni. Ibid. A-i pune dumnezeu (cuiva) mîinile-n cap = a da norocul peste cineva; a se procopsi pe neașteptate. Spt. S., Pn. L. Dumnezeu dă, da-n traistă nu-ți bugă = nu aștepta să-ți vie de-a gata; dă din mîini, muncеște. Ibid. 2. Loc. a d v. În credința lui Dumnezeu = conștiințios, cinslit. A muncit în credința (sau în frica) lui Dumnezeu. Ibid. (În construcțiile) Drept-dumnezeu = unul din cei trei colaci ai căpețelului, în formă de trifoi, închipuind sînta treime. Ibid. Barbu lui Dumnezeu = împletitură din spice de griu, în formă de barbă; se face la sfîrșitul secerișului, din ultimile spice și se păstrează la icoane plină la recolta viitoare, pentru belșug. Spt. S. 3. (La pl.) Gunoaie (amestecate, mai ales cu alimente lichide). În laptele asta a plouat numai sfinți și dumnezei. Ibid.

DUNGĂ, *dungi*, s.f. 1. Loc. a d v. În dungi = rău de tot, de-a binele. (A fi) prost în dungi. (A fi) nebun în dungi. Cpr., C. Arg. (În compusul) Mere în dungi = varietate de mere indigene, de calitate inferioară. 2. Expr. A lua pe cineva la dungă = a pune la frecuș, a-l snopi, a-l osteni. C. Arg.

DŪRA s.f. art. Joc popular. *Dura-i jocul dracului, La casa sîracului* (Pop.). *Trageți dura pe bătaie, Pară* (sau *dracii*) *din căleți să saie* (Pop.). Spt. S.

DURDULEȚ, -fȚĂ, *durduleți*, -ițe, adj. Diminutiv al lui durd. *Copil durduleț*. (Substantivat) *U durduliță de fată*. (P. a n a l.) *O ploșchiță durduliță*. Spt. S.

DURLĂC, *durlaci*, s.m. Copil (de circa 10–12 ani); copilandru, băiețandru. *Ai un durlac de băiat, să-ți trăiască! Păi, cînd mă făcui durlac, Jucam sîrba ca un drac* (Pop.). Spt. S.

DURLĂIÓR, -OĂRĂ, *durlăiori*, -oare, adj. Diminutiv al lui durlac; măricel, răsărit, voinicul, format. (Substantivat) *S-a făcut un durlăior de băiat, de ști-e mai mare dragul*. Spt. S.

DŪRLU interj. (Repetat) Cuvînt care imită sunetul scos din caval sau din fluier; p. e x t. cîntec (de fluier sau de caval) executat fără pricepere. *S-auzia de undeva: durlu-durlu, din caval*. Spt. S.

DURLUI, *durlui*, vb. in tranz. A cînta (fără pricepere) din caval sau din fluier. Pn. L.

DURLUIĂLĂ, *durluieli*, s.f. Acțiunea de a durlui. *M-a lópit cu durluielile lui!* Spt. S.

DURÓI, *duroaie*, s.n. 1. Augmentativ al lui dură. *S-a spart duroiul de la roabă*. 2. (În expr.) A-l da duroiul (pe cineva) = a-l da de-a dura. Spt. S.

DURUBLEĂC, -Ă, *durubleci*, -ce, adj. 1. Adj. Care e mărginit la minte, prostănac, năvleg. *Nu te credeam așa durubleacă, fa!* 2. (Substantivat m., ironic) Epitet depreciativ dat unui om slab la minte, năvlegos, pipernicit, moale. Lnl. S.

DURUI, *dărui*, vb. IV tranz. Fig. A pisălogi; a bate la cap pe cineva. *M-a duruit un ceas, ca să-i dau căruța la moară*. Mrș., Spt. S.

DURUIĂLĂ, *duruieli*, s.f. Zgomot puternic, făcut de un corp rostogolit; huruială. *M-a amețit asta cu duruiata sucății. Duruială de tancuri*. Smr. Pts. Cpr.

DURUIȚ s.n. = DURUIALĂ. *S-aude duruițul briștei*. Spt. S.

DUS¹ s.n. = DUSOARE (2).

DUS² adv. (În expr.) A se duce dus = a se duce în lume, departe; a uita să se mai întoarcă; a muri. Spt. S. A fi dus de pe lume = a) a fi în comă; b) a fi distrat, împrăștiat, absent. *Vorbești cu el și el parcă e dus de pe lume, visează*. Ibid.

DUSOĂRE, *dușori*, s.f. 1. Faptul de a (se) duce. *Așa-i dusoarea lui; cînd se duce, dus e; uită să mai vie*. Spt. S. 2. Transport. *Am o dusoare, mai fac două și m-achit de datorie*. Ibid. 3. Plimbare. *Are duserile (sau duserile) lui, n-ai ce-i face!* Ibid. 4. (La cusături, sabace etc.) Șir de găurele, șir de flori etc. Cpr. {V a r.: (ad. 1.) **DUSŪRĂ**, *dușuri*.}

DUSŪRĂ, *dușuri*, s.f. v. DUSOARE.

DUȘI subst. pl. (În expr.) A (nu) fi în dușii lui (cineva) = a (nu) fi bine dispus, a (nu) fi în toane bune. Cpr., C. Arg. A-și veni în duși (cineva) = a reveni (la sentimente mai bune); a-și veni în toane, a fi bine dispus. Ibid. A vorbi cu dușii de pe lume = a) a nu fi ascultat; b) a adormi; c) a vorbi singur. Ibid.

DŪTINA s.f. art. Aiurea, anapoda. Expr. A vorbi-n dutina = a bate cîmpii. Mzc. A luera-n dutina = a lucra prost, neatent. Ibid. A se duce (sau a umbla în) dutina = a pierde vremea degeaba. Ibid.

E

EL, EA, ei, ele, pron. pers. 1. Loc. a d v. **Ca pe el** (ea, ei, ele) = fără milă, rău, tare. *Uite cum îi joacă dracii, Ca pe ei, in fundul cloacii* (Pop.). Spt. S. și J. 2. (Eufemism), **Dracu**. Ibid. 3. Șezut, spate. *S-a sculat cu el în sus* (= umblă bosumflat). Ibid. Spt. S. 4. (Exp r.) **Fie la el** (ea, ei) **acolo**, se zice despre ceva rău. *Odată a dat ochii peste cap — fie la el acolo — și-a murit*. Cpr.

ĒLEA pron. dem. = **ALEA**. *Ce-ai acolo?* — *Niște elea*. Inl. S., Dnc., Ca.

ELEFĂNT, elefanți, s.m. Fig. (Familiar, ironic) Persoană care se oferă să plătească consumația pentru toți, în un restaurant. *Ia să vedem acum, cine rămâne elefant? Care e elefantul (sau elefanții)?* Ptș., C. Arg. Cpr. [Var.: **ALIFĂNT** s.m. Ibid.]

ELICĂ interj. (Cu prelungirea lui e) Exclamație care exprimă mirare, îndoială, regret etc.; ehei!; aolică, ălică. *Elică, măre! Ce-am*

gîndit și ce-a ieșit! Elică-lică! Să fi văzut ce era acolo, nu te mai îndurai să pleci! Pn. L., Lșl.

ESPERENȚĂ s.f. Experiență. *N-are esperență, e crud!* Sm.

ĒTĂ interj. 1. (Exclamație prin care se atrage atenția asupra unui obiect, ființă, fenomen) *Elă, ce am cu! Elă, ce frumos e afară! Elă, cum fulgeră!* Spt. S., Pn. L. [Var.: **ĒTĂTĂ** interj. (Ironic) *Ētătă, da știi că ești bine?* Ibid.; **ĒTE** interj. Ibid.; **ĒTETE** interj. ... *Elete lu ea! Elete cum se fandosește!* Ibid.]

ĒTĂTĂ interj. v. **ĒTĂ**.

ĒTE interj. v. **ĒTĂ**.

ĒTETE interj. v. **ĒTĂ**.

EVLĂVIE s.f. (În exp r.) **N-are** (niel o) evlavie = n-are cap; e slab de minte, prost, mărginit. Ptș., Spt. S., Vel.

EZĂCT, -Ă, ezacți, -le, adj. Exact. Sm. [Var.: **IZĂCT, -Ă, izacți, -le, adj.** Mș.]

F

FĂCE, fac, vb. III tranz. și refl. 1. (În exp r.) **A se face** (cineva) = a) a se prefăce. *Îa nu te mai face;* b) a se cheful. *Te făcuseși bine*. Spt. S., Pn. L. **A-i face** cuiva **un pui de bleau** (sau un pustiu de bine) = a păcăli. **A face** colțul = a) a da pe după colț; b) a se fofila, a se eschiva, a o șterge. Ptș. **A-i face** cuiva **un dos** = a rupe relațiile cu cineva, a-i întoarce spatele. Ibid., Cpr. Refl. **A se face** ruptoarea tirgului = a se începe vînzările, a se așeza prețurile. Ibid. 2. Refl. (Despre alimente) **A se acri**. *S-a făcut zama de varză, înșeapă la limbă. S-a făcut și oțetul*. Ibid. 3. Tranz. **A pirl**, a spune. *Te fac eu la mama, uriciosule!* Ibid., Inl. S. 4. In tranz. (Despre fructe, cereale etc.) **A se coace**, a fi gata de cules. *S-au făcut prunele, sint locmai bune de cules. Am fost la grine; s-au făcut de secere*. Ibid. **Cine face la fîntînă, tot fata bătrînă se z'ce cînd vina cade pe nevinovat**. Cpr. **A-i face** cu pe el = a certa, a besteli. Ibid., Spt. S. și J., Mrgh. **A face** pe el = a tremura de frică. Ptș., Smr. Mș.

FĂIER, faiere, s.n. Chef, petrecere. Spt. S.

FĂINA adj. invar. Bun, foarte bun,; fain. *Ai lovit-o bine cu juica; ai luat un preț faina!* Mș., Sm., Pn. L.

FĂLĂ s.f. (Prov.) **Fală goală, traistă ușoară**, se zice despre o persoană lăudăroasă; farfara, fanfaron. Spt. S., Smr.

FĂLCĂ, fălci, s.f. Fiecare din cele două foi laterale care alcătuiesc gura meliței; fofează. Spt. S.

FAMILIÓN s.n. (Familiar) Familie. *A plecat la plimbare (cu) tot familionul, cu toată cemelia*. Cpr., C. Arg., Ptș.

FAMILIŪNE s.f. = **FAMILION**. (Familiar) *Un-le fi-i familiunea?* VI. Mr., Ptș.

FAPT s.n. Loc. a d v. **În fapt** = asupra faptului, în flagrant delict. *L-a prins in fapt*. Cpr., C. Arg.

FARAÓN, -OĂNĂ, faraoni, -oane, s.m. și f. Om oacheș la față. *Faraoane, hai lu cules!* Mș., Ptș.

FARFARĂCIE s.m. Poreclă dată unui om lăudăros, ușuratic, neserios, palavragiu; farfara. Spt. S.

FARFARĂTIC, -Ă, farfaratici, -ce, adj. Care e prea slobod la gură: palavragiu; lăudăros, flecar, neserios. *Ar fi o femeie cumsecade, dacă n-ar fi prea farfaratică, prea flecăreală*. (Substantivat) *C-un farfaratic eu el nu bag eu in plug*. Spt. S. [Var.: **FĂLFĂRĂTIC, -Ă, falfăratici, -ce, adj.** Gbce.]

FARFARISĂ, *farfarisese*, vb. IV refl. (Zelflemistic) A se fândosi, a se scilifosi, a-și da aere. *Se farfarisește aci cu noi, cic-a venit cu fasoane de oraș și e cucoană marc.* Spt. S., Pn. L., Smr.

FARFUZĂ, *farfuze*, s.f. (Peiorativ) Femeie frivolă, ușoară; șulfă. *Să nu mai prind farfuza p-aci.* Lnl. S., Dnc.

FARTÎR, *farlire*, s.n. 1. Loc de întâlnire și de petrecere pentru cheflii. *Iar a șters-o la fartir; nu e seară să nu se ducă!* Spt. S. 2. Dezmăț.

FASOLĂ, *fasolesc*, vb. IV refl. A i se coji cuiva pielea obrazului (din cauza vântului, a soarelui); a se înăspri, a se păli. *Te-ai cam fasolit la față de cînd cu secerea, și s-au fasolit obrazii.* Spt. S., Vl.-Iș.

FASOLIT, -Ă, *fasoliți*, -te, adj. Care are față pălită, cojită, arsă de soare, bătută de vînt. *Au venit fasoliți de la cîmp; i-a ars soarele.* Vl.-Iș.

FASONEL s.m. (Zelflemistic) Tânăr ușuratic, sclivisit, afectat, ridicul; filizon, mușunache. Cpr.

FĂȘĂ, *feși*, s.f. Bucată de loc lungă și îngustă. *Pe fașa din luncă am scos un pătul de porumbi.* Spt. S., Pn. L.

FĂTĂ, *fete*, s.f. (În expr. și prov.) A nu fi nlei cu fetele ulei eu nevestele = a) a fi între două vârste; b) a fi într-o situație nesigură, neconvenabilă; c) a fi neholărît, a o scâlda, Spt. S. și J. A fi (sau a leși) *fată mare* = a fi corect, a ieși basma curată. Ibid. (Interogativ, familiar) *Ce-a leșit, fată ori bîlat?* = Cum a mers treaba, bine ori rău? Care e rezultatul? Ibid., Zrn., C. Arg. (Familiar) *Asta-i fata, cui (sau daeă) îi place; alta tetea nu mai face* = asta e situația. Ibid. A se grăbi ea *fata mare la mîritat* = a face ceva nechibzuit; a greși-o. Ibid. (Ironie) *La o fată mare, zbiară și un măgar*, se zice cînd cineva dorește ceva ce nu merită, nu-i de nasul lui; ridică nasul prea sus. Ibid., Mrș., Lnl. A leși din *fete* = a se mărita, a se desfeli. Arf., Spt. S., C. Arg. (Familiar) *Gata fata*, se zice cînd s-a terminat o lucrare. Spt. S., Smr. *Gata, mă, băte!* — (Glumeț) *Gata fata, gata!* Cpr.

FĂȚĂ, *fețe*, s.f. (În expr.) A merge (sau a sta) la *fața feții* (sau *față la față*) = a merge (a sta) față la o confruntare. *Eu vreau (să merg) la fața feții, să s-alegă mincinosul.* C. Arg. *Fața fătuște*, se zice: a) cînd mărfurile cele bune se pun la vedere, la față, pentru a atrage atenția, a face reclamă; b) (ironic) despre femeile care amăgesc, prin dresuri, prin farduri, cosmetice. Ptș. *Uită-te în față și întreabă de viață*, se zice cînd i se poate ghici situația sau dispoziția cuiva, după înfățișare. C. Arg.

FĂCALEĂȚĂ, *făcălețe*, sf. 1. (Peiorativ) Moară de apă; făcău. *Arc și el o făcăleășă pe*

Topolog. Cpr., C. Arg. 2. Poreclă dată unui om de nimic; secătura, lichea. Ibid., Pn. L.

FĂCĂLÊȚ s.m. Fig. (Ironie) 1. Om înalt și subțire, slab, uscat. Mrș., Cpr., 2. Om sărac lipit, gol pușcă; golan, sărăcan. (Adverbial) *A venit făcăleț în averea muierei și acum cine mai e ea el?* Spt. S., Vlc.

FĂCĂLEȚOĂIA s.f. art. 1. Epitet depreciativ dat unei femei uscățive, slabe Cpr. 2. Femeie îmbrăcată sărăcăcios și care umblă după căpătat. Spt. S.

FĂCĂTURĂ s.f. Făptură, fire; croială (mai ales îndărătnică). *N-ai ce-i face, așa e făcătura lui.* Spt. S.

FĂGĂDUÍ, *făgădui* și *făgăduiesc*, vb. IV refl. A se angaja, a se obliga, a se lega. *Nu mă făgădui.* Spt. S.

FĂLFĂRĂȚIC, -Ă, adj. v. FARFARATIC.

FĂLMĂȚUC, *fălmătuce* și *fălmătuci*, s.m. și n. 1. Mototol de cirpe (sau frunze, paie, foi etc.); ghemotoc. *Fă un fălmătuc de foi de porumb și șterge cazanul bine de boască pe funil.* Spt. S. 2. Bucată de cojoc rupt; petec. Ibid. 3. Smoc de păr sau de lină. *Curg fălmătucile de pe jigodia aia de cîine, năpirlește. Cad fălmătuce mari de lînă de pe oata a bătrînă.* Ibid. 4. Fulg mare de zăpadă moinoasă; fleoașcă. Ibid. [Var.: FOLMOTOC, șolmotoace, s.n. Ibid.; ȘOLMOTOC, șolmotoace, s.n. Cmn.]

FĂLMĂȚUCÍ, *fălmătucesc*, vb. IV tranz. și refl. A face fălmătuc, a mototoli. *Ți s-a fălmătucit cămașa (rochia, haina etc.).* Spt. S.

FĂLMĂȚUCÍT, -ă, *fălmătuciți*, -te, adj. Care e făcut ghemotoc; ghemotocit, mototolit; ghemosît. Spt. S.

FĂRĂMITURICĂ, *fărămiturici*, s.n. Diminutiv al lui *fărămitură*. *Dă-i și lui numai o fărămiturică, de gust.* Spt. S., Crb. *Așeptam la ei să pice cîte-o fărămiturice* (Pop.). Ibid. [Var.: FIRIMITURICĂ, firimiturile, s.f. Ibid.; FĂRĂMITURICE, fărămiturici, s.f. Ibid.]

FĂRĂMITURICE s.f. v. FĂRĂMITURICĂ.

FĂRĂMIȚITURĂ, *fărămițituri*, s.f. Fărămătură, zobitură mărunță, tocătură. *Fărămițituri de hîrlie.* (Cu sens colectiv) *Ce atîta fărămițitură, atîta zobărie de mămăligă!* Cst., Pn. L.

FĂȘTEICĂ, *fășteici*, s.f. Bucată de pămînt, flșie. *Am arat o fășteică bună de loc plînă la prînz.* Spt. S. [Var.: FESTEICĂ, feșteici, s.f. Mzc.; FÎȘTEICĂ, flșteici, s.f. Slbz.]

FĂȘTEICĂȚĂ, *fășteicuțe*, s.f. Diminutiv al lui *fășteică*. *Am luat o fășteicuță de piele, vreau să-mi fac o pereche de opinci.* Spt. S., Bldr.

FĂȚĂCIUNE, *fățeciuni*, s.f. Pui de animal fătat de curînd (și mai ales) nedezvoltat, pipernicit, lepădat; lepădătură. *Fățeciune de mînz moleșit ca ăsta, n-am văzut!* Spt. S.

FĂTŌI s. (Peiorativ) Augmentativ al lui *f a t ă*; *fată bătrână. A rămas fătŏi la mă-sa pe vatră. Spt. S. și J.*

FĂȚUIĂLĂ, *fățuieli*, s.f. Loc. a d v. De (sau ea) *fățuială* = a) de probă. *Alegeți fruntea merelor și-o puneți ca fățuială deasupra*; b) de mintuială, de ochii lumii. *Dumneata faci ce faci, numai așa de fățuială. Pn. L. (Pl.).*

FEL, *feluri*, s.n. (În e x p r.) A umbla (sau a încerca) în tot felul felului = a umbla (sau a încerca) în toate chipurile, a epuiza toate posibilitățile. Mș., Mrgh. De fel de loc = (prin tautologie, cu rol de superlativ) absolut de loc. *N-am găsit de fel de loc. Nu văd de fel de loc. Spt. S., Cpr.*

FELEDUȘCĂ s.m. Poreclă dată unui om prăpădit, nevoiaș, zdrențaros. *Săracul, bietul feledușcă; pe unde-l vezi, tot cu fleșele ltrș. Spt. S. și J.*

FELETIC, *feletice*, s.n. Zdreanță, ruptură. *Curg feleticele de pe el, amărțitul! Spt. S., Cst. Mai am un feletic de cămașă. Ibid. [Var.: FELENTIC, flentice, s.n. Cpr., C. Arg.]*

FELETICI, *feleticesc*, vb. IV tranz. și refl. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) A (se) zdrențui. *Unde (ți)-ai feleticit, omule, cămașa? Spt. S. și J.*

FELETICIT, *-Ă, feleticiți, -te*, adj. 1. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) Rupt, făcut zdrențe; zdrențuit, clrpăcit. Smr., Mș. 2. (Despre persoane) Feleticos. Spt. S. și J.

FELETICOS, *-OĂSĂ, feleticoși, -oase*, adj. (Despre oameni) Care umblă cu hainele zdrențuite sau clrpăcite; zdrențaros, flențuit, petecărit. (Substantivat) *Ce-i cu tine mă, feleticosule, cum ai ajuns așa? Spt. S. și J., Mș., Pl.*

FERECĂTOĂRE, *ferecători și ferecătoare*, s.f. 1. Încuietoare, lacăt. *Zace Manea la-nchisoare, Cu cinci fiare la picioare și nouă ferecătoare (Pop.). Cptn. 2. Fi g. Gură; (ironic) gură-rea. Ia vezi să nu-ți mul ferecătoarea. Ibid., Lnl. S.*

FERECĂTURĂ s.f. 1. (La pietrele de moară sau de rîșniță, la pl.) Scobituri săpate cu ciocanul pe fețele pietrelor care macină; zimțuitură. *S-a șters ferecătura. Cpr. Spt. S. 2. Șină pentru legat roți, căruțe etc. Am luat fier de ferecătură. Spt. S. și J., Mrș. 3. Dinți, falcă, gură. *Vezi să nu-ți sară ferecătura. Așa-i turuia gura, Gura și ferecătura (Pop.). Ibid.**

FERESTRICĂ, *ferestrici*, s.f. Diminutiv al lui *f e r e a s t r ă*: *ferestrică, ferestruță. Avea la bordei o ferestrică, de nici capul nu-ncăpea pe ea. Mă uitai p-o ferestrică, Văzui munții cum ridică Ziduri mari pe cer de sîclă, Țara-n două o despică (Pop.). Vl. Dn., Spt. S.*

FERESTRIOARĂ, *ferestrioare*, s.f. = FERESTRICĂ. *Și-apoi iarăși se lăsară (porumbeii) tneel, pe-o ferestrioară (Pop.). Alb¹. Vl. Dn., Arf.*

FERESTRUÎ, *ferestruiesc*, vb. IV tranz. A deschide o fereastră în perete (la pod etc.); p. e x t. a găuri. Spt. S.

FERESTRUȚĂ, *ferestruțe*, s.f. = FERESTRICĂ. *L-am văzut eu pe ferestruța podului. Peria și șesala sînt pe ferestruța grajdului. Spt. S., Cpr.*

FĒRFERIȚĂ, s.f. Ferfeniță. Mșș. Pn. L.

FĒRMECE s.n. pl. Fermece. A umbla cu fermece. Spt. S., Cpr., Pn. L.

FEST adv. Tare, strîns *Strînge fest încheieturile (unei mobile)! Leagă fest dopurile de la sicle! Strînge fest pachetul! Leagă nodul fest! Vl. Is., C. Arg., Pts., Cpr.*

FĒȘTEICĂ s.f. v. FĂȘTEICĂ.

FĒȘTELÎ, *feștelese*, vb. IV tranz. (În e x p r.) A-i feșteli cuiva obrazul = a da pe cineva de rușine, a face de ocară. Cpr., C. Arg.

FĒTETĒU s.m. (Mai ales adverbial; în e x p r.) A rămîne (cineva) feteteu = a rămîne de unul singur; a rămîne necăsătorit. *Dintr-o ceală de voinici, am rămas eu... feteteu! Spt. S. și J. A-l lăsa feteteu pe cineva = a-l lăsa gol-goluț, a-i lua tot din casă. A fugit nevasta cu copilul și i-a luat tot; l-a lăsat feteteu. Ibid., Pn. L.*

FI, *sint*, vb. IV tranz., intranz. și refl. Expr. Ce ml-ur fi = ce zor am? Ce interes ași avea? Cpr., Ptș. (Ironie) A fi (cineva) de la Brusa = a fi lăudăros peste măsură. Spt. S., Pn. L. A fi (cineva) de la Chiajna = a fi considerat simplu, naiv, prost, moic. *Crede că noi sintem de la Chiajna, nu vedem unde bate el! Ibid. I-o (sau mă-o, ți-o) ea fi = e destul, ajunge! I-o ca fi, cît a luat (a furat etc.). Mă-o ca fi, de cînd aștept! Ibid.*

FIER, *fiare*, s.n. 1. (În e x p r.) A face (cineva ceva) eu fierul de la el = a face ceva pe proprie răspundere; b) a face ceva pe gratis, a face în dar. *Las-că asta o fac eu cu fierul de la mine. Spt. S. și Mrgh. A-i băga-n sim (cuiva) un fler ree (sau roșu) = a-l speria, a-l băga la idei; a-l necăji. Ibid. A-i pune (cuiva) flare de picioare = a-i face greutăți. Ibid. A-i tăta (cuiva) gura-n fier = a vorbi repede și mult; a turna vrute și nevrute, a trăncăni. Ibid. A fi (cineva) de unde se taie fierul = a fi zgîrcit, cărpănos, rău. Ibid., Cpr., Vrn. (P r o v.) Fierul rău nu se prăpădește sau De fierul rău nici rugina nu se prinde, se spune cînd cineva iese cu fața curată, scapă teafăr și nevătămat dintr-o împrejurare nefavorabilă. Ibid. 2. Beschie (= pinza de joagăr). *Fier de gater. Fier de joagăr. Ibid.**

FIĒRBET, *fierbele*, s.n. Fierbere, ciocoteală; fi g. amestec de lume, freamăt, forfot; v i e r m e t. Spt. S.

FIEROTĂNIE, *fierotanii* s.f. 1. (Mai ales la pl.) Bucăți de fier (mai ales nefolositoare), aruncate grămadă la un loc; amestecătură (de tot felul de fiare); grămadă. *Cîte fierotanii a*

adunat acolo, n-au loc într-o căruță. Spt. S. și J. 2. (La coșul vetrii) Lanț lung și gros atârnat pe coșul cel mare de la vatra tinzii. *Fierolaniile coșului.* Ibid. 3. Ferecătura, pusă pe o căruță legată-n fier; legătură, îmbrăcătura. *Ce de fierolanii ai pus pe căruță, vere; asta mai zic și eu legătură.* Mrș., Spt. S., Pn. L.

FIERTURĂ, *fierțuri*, s.f. (În expr.) A lua fierțură = a) (despre două fiare) a se lipi, a se suda; b) a avea succes, a reuși, a se termina cu bine și definitiv. *În sfrșit, a luat fierțură și numirea ta.* Sm., Spt. S. și J., Mrgh. A fi (sau a intra) la fierțură = a fi (sau a intra) cineva în mare zor, a fi în toi, a intra la frecuș, la greu, a fi în fierbere. Ibid.

FIGURĂ, *figuri*, s.f. (În muzică) Fragment dintr-o melodie; motiv armonios introdus în cursul unei melodii. *Ce figuri minunate are doina asta!* Spt. S., Cpr. [Accentuat și: figură. VI. Dn.]

FIÎ, *fișe*, vb. IV refl. A se sfii. *Nu te fii de cal, că nu mușcă!* Spt. S., Pn. L.

FIINȚĂ, *ființe*, s.f. (Rar, în expr.) Pe ființă de adevăr = constil, sincer, cu adevărat. *A jura (a arăta, a spune) pe ființă de adevăr.* Spt. S.

FIJER s.n. (Cu sens neprecizat, în expr.) A fi tare (sau iute) ca fijerul = a) (despre țuică) a avea mult alcool, multă tărie. *Strajnică țuică, e ca fijerul (de lare);* b) (despre alimente) a înșepa la limbă, a ustura. *S-a făcut zama de varză, înșeapă la limbă, e ca fijerul! Bun ardei, iute ca fijerul, ia gura foc!* c) fig. (despre oameni) a fi dezghețat, vioi, sprinten; săritor. *Indeminatec, iute. Halam băiat, e ca fijerul de iute; e numai spirit, bată-l norocul!* Ibid.

FILERĂȘ, *filerăș*, s.m. Diminutiv al lui *filer*. (Ironie) *Filerăș cu locuri nalte, și cu oala după lapte* (Pop.). Spt. S. și J.

FILIMÉTRU s.m. sg. Loc. adv. *La filimetru* = exact, la țanc. *Ne-am socotit la filimetru,* Spt. S. și J.

FILOXERĂ s.f. (În expr.) A fi (cineva) atins de filoxeră = a fi băul, amețit; a fi atins de patima beției. Spt. S. și J.

FILTRU, *filtruri și filtre*, s.n. Uneltire, intrigă, „fîl”. *A băgat filtru căteauu, vrea să le spargă casa.* Cpr.

FINICĂ, *finice*, s.f. Diminutiv al lui *fină*: *finșoară.* *Ia, finico, vin și bea* (Pop.). VI. Dn.

FINULEȚ, *finuleți*, s.m. Diminutiv al lui *fin*: *finuț, finișor.* *Ce mai face finulețul meu?* Cpr.

FIR, *fire*, s.n. (În expr.) A (nu) rămâne strana-ntr-un fir = a (nu) rămâne în pană, a (nu) rămâne pe drojdi. *De, de, că n-a rămas strana-ntr-un fir, știu eu. Mai are balla pește; nu te face!* Spt. S. (Cst.).

FIRĂI, *firăi și firăiesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) drăcuî, a (se) ocări. *L-am*

firăit eu, pe diavolu-ăla. S-au firăit amîndouă. Cpr.

FIRFIZÓN, *firfizoni*, s.m. *Fillizon.* Cpr.

FIRIMITURICĂ s.f. v. **FĂRIMITURICĂ**.

FIROTISÍ vb. IV v. **AFIROTISI**.

FIRULEȚ, *firulețe*, s.n. Diminutiv al lui *fir*; *firuț. Grul e tare slab, abia vezi ici-colo un firuleț frijit. Ia un firuleț de ață și prinde-mi un rasture de la cămașă, că stă să cadă.* Spt. S. și J.

FISTIGÓI s.n. (În expr.) A lua (sau a ridica) (pe cineva) fără fistigoi = a lua (sau a ridica) pe cineva pe neașteptate (din așternut, de la masă, de la lucru etc.); a-l lua fără voie; a-l lua pe sus, cu de-a sila. Spt. S. și J.

FIȘĂRAIE s.f. pl. (În expr.) A se ține fișăraie = a umbla forțata, a se ține șir unul după altul; a se fofila (eschivându-se de la treabă). *Ia nu vă mai fineți fișăraie p-acolo și treceti la mașină (la fabrica de țesut).* Ptș.

FIȘCUI, *fișcui*, vb. IV tranz. A da cu fișca, a bate cu fișca. *Nu mai fișcui căi degeaba, că merg destul de bine! Ia fișcuie-nădrăt, că s-a agățat unu-n spatele trăsorii!* Spt. S., Cpr., Pn. L.

FIȘCUIALĂ, *fișcuieli*, s.f. = **FIȘCUIȚ**.

FIȘCUIȚ s.n. Lovitură cu fișca; sfichiuire, plesnitură, bătaie. *Mai lasă fișcuiul, că trag ei (cail, boii) și așa.* Spt. S. și J.

FIȘCUIȚ, -Ă, *fișcuiți, -le*, adj. Lovit, bătut cu fișca. *Mi-a adus cail fișcuiți, plini de vârgi pe spinare.* Spt. S. și J., Pn. L.

FIȘCULIȚĂ, *fișculițe*, s.f. Diminutiv al lui *fișcă*. *Atinge-i o fișculiță pin-o ia din loc.* Spt. S., Ptș.

FIȘTĂRĂU, *fiștăraie*, s.n. (Peiorativ, mai ales la pl.) Picioare lungi și subțiri; cotoaie, dulige. Spt. S. și J.

FIȘTILICĂ s.m. (Ironie) Epitet dat unui om mărunț, pipiriu; neserios, ușuratic; fulău. *fleoandăr.* Cpr.

FIT s.n. (În expr.) A fi fit (cu cineva) = a fi chit. *Ei, acuma stntem fit! Așa e?* C. Arg.

FITULĂLĂ s.f. Acțiunea de a fitui și rezultatul ei; înșelătorie, furt. *Asta e fituială; să tragă cinci merțice de grlu de la numărătoare; fituială pe față.* Cpr., Ptș.

FITUȚ, -Ă, *fituți, -le*, adj. 1. Isprăvit, achitat. *Mai înecă cu porumbul că e mai-mai fituț.* 2. Furat. *Cind am venit, am găsit ceasul fituț de pe masă.* Ptș., Spt. S. 3. (Substantivat; în loc. adv.) Pe fituite = gata, pe isprăvite. *Mălaiul e pe fituite, să știi!* Spt. S.

FIȚĂRAIE s.f. pl. 1. Fasoane, nazuri, mofturi, toane, capricii. *Fițăraie muieręști. Fițăraie de om bătrn. Ce fițăraie stni astea, mă?* C. Arg., Ptș. Expr. A face (sau a umbla) eu fițăraie = a se fardosi, a se sclifosi. Ibid. 2. Podoaabe fistichii, zorzoane. *A pus etle fițăraie toute pe ea!* Ibid.

FIU interj. (În expr.) A fi (sau a avea) *fiu-fiu-la cap* = a avea nebulii, aiureli, gărgăuni, sticleți, a fi zăpăcit. Spt. S., Slșt.

FIX s.n. sg. (Familiar, ironic: în expr.) A sta (cineva) *pe fix* = a se încăpățina, a avea idei fixe. C. Arg. A sări (sau a fi sărit) *de pe fix* = a bate cimpii, a deraia, a o lua razna. Ibid. A pune la fix pe cineva = a pune la respect, a-l ține la distanță. Ibid.

FIC interj. (Repetat) Onomatopee care redă mișcarea sau zgomotul produs de un obiect care se mișcă într-o parte și-n alta, se leagănă, se freacă, se flencăne. *Fie incolo, fie Incoace! Fie după colț!* Spt. S., Mrgh., Cst. *Venia fleac-flea pe poleac!* Ibid. [V ar.: **FICA** interj.]

FICA¹ interj. v. **FIC**.

FICA² s.f. art. Epitet dat unei femei care umblă fără rost toată ziua: *ficilită, înfigăreală, ușuratică; sfica*. Lal. S. și J.

FICEA s.m. Poreclă dată unui om de nimic, ușuratic, pierde-vară; care caută de băut și viră nasul peste tot. A mai adus *ficea o noutate, cic-a băut rachiul de dude și-a zăcut o săptămnă*. Spt. S.

FICII, *ficii*, vb. IV intranz. și refl. 1. (Despre lucruri) A se mișca într-o parte și alta, a se legăna; a se flencăni. (*Se ficie roata cărușii. Au-i cum (se) ficieie făcăul (= fusul) morii, face: fie, fie!*) Spt. S., Cpr. 2. (Despre membrele corpului) A se legăna, a se flencăni, a se mișca cu vioicune, a umbla iute. *Nu mai ficie picioarele, mă, copile! Așa-i ficie minile ca subeica, femeie harnică.* Ibid. 3. (Mai ales despre copii) A se alinia, a se învîrli, a se gudura, a se linguși. *Tu ce tot te ficii, mă, pe lângă mine?* Ibid. 4. A merge (sau a lucra) anevoie. *Abia ficie omul prin noroaiele astea.* Ibid. [V ar.: **SFICII**, *sficii*, vb. IV intranz. Ibid.]

FICILĂLĂ, *ficiteli*, s.f. Mișcare legănată într-o parte și-n alta; flencăneală; frecuş. Cpr., Spt. S. Expr. A da de (sau a intra la) *ficilală* = a da de (sau a intra la) frecuş, a da de greu. Ibid. A-l găsi *ficilala* pe cineva = (mai ales despre copii) a umbla fără rost de colo-colo; a flencăni picioarele (sînd pe scaun). *Te-a găsit ficilala, ai?* Ibid. [V ar.: **SFICILĂLĂ**, *sficiteli*, s.f. Ibid.]

FICIT, -Ă, *ficitti*, -te, adj. Care umblă iute, sficiit; (despre copii) neastîmpărat; fig. sficit, sucit. *Ficiti! mai ești; of, nu mai ai loc, din cil loc e!* (Substantivat) *Ficiti-ăla de băiat a spălat pulina pe lăcute*. Spt. S. și J.

FILFÂN, -Ă, *filfani*, -ne, adj. 1. (Despre plante) Care are foile mari, umflăte și înlinse mult în afară, care nu face căpașină. *Varză filfană. Ceapă filfană. Usturoi filfan.* Glbc., Spt. S., Pn. L. Expr. a rămîne *filfan* = (despre unele plante) a rămîne fără rod, a rămîne sterp, nelegat. Ibid. 2. (Substantivat)

Am luat niște filfane de varză (= ciufuri). Ibid. 1. P. exl. Larg, umflat. *Rochie filfană* = rochie mare, largă. Ibid.

FILFĂNI, pers. 3 sg. *filfâne* și *filfânește*, vb. IV refl. 1. (Despre plante) A se dezvolta mult în afară, a se infoia; (despre bulbul unor plante) a se umfla; a gușa. *S-a filfănit varza, nu mai face căpățînă.* Spt. S., Cpr. Glbc., Flfn. *S-a filfănit usturoiul, a gușat; s-a dus!* Ibid. 2. (Despre rufe, pinzeturi etc.) A filfia (în vînt). *Îi filfănea șorțul și poalele de iute ce venea.* Fig. *Filfăne strada de sleaguri.* Ibid.

FILFĂNIT, -Ă, *filfăniți*, -te, adj. 1. (Despre plante) Care are foile desfăcute, întinse în afară; afinat, infoiat; umflat, alterat; gușat. *Varză filfănită, Usturoi filfănit. Ceapă filfănită.* Glbc., Cpr. Flfn. 2. (Despre oameni) Care umblă iute și cu poalele hainelor desfăcute, infoiate, largi; zorit, grăbit; fig. care e repezil, aiurit, zănatec. *Așa umblă ea, filfănită!* Fig. *E cam filfănit la cap, nu-l știi?* Ibid.

FILFĂNÓS, -OASĂ, *filfănoși*, -oase, adj. 1. (Despre plante) Care are foi multe, mari, rare, afinăte, umflăte; care are bulbul umflat, spart; care e gușat, fără rod, nelegat, sterp. *Porumb filfănos. Ceapă filfănoasă.* Expr. A rămîne *filfănos* = (despre plante) a rămîne sterp. Glbc., Cpr., Slșt. 2. Fig. (În construcții) Om *filfănos* = lăudăros, ușuratic. *Rochie filfănoasă* = largă. Ibid.

FINĂR, *fnare*, s.n. Pătul (pe furci, sau pe ostrețe), îngrădit jur împrejur cu șipci de brad, ca să aibă aer; șervește la păstrarea nutrețului pentru vite. *Grajd cu fnar.* Cpr., Spt. S.

FINIȘTE, *finiști*, s.f. Loc de iarbă rezervat pentru fin; loc acoperit cu fin; fineală. *Să nu găsească picior de vită prin finiște, că e prăpăd, să știți.* Spt. S.

FIRLIFŪS adj. invar. (Substantivat m.) Calificativ peiorativ dat unei persoane care se îmbracă subțire și excentric; afectat, ridicul; filfizon; fasonel. (Familiar, glumeț, unei fetițe) *Domnișoară firlifus, ce mai spui? Ai crescut mare?* Cpr., Plș. Expr. A umbla *firlifus* = a) se a purta îmbrăcat subțire; b) a fi îmbrăcat pretențios, excentric. Ibid.

FIRȚA interj. (Repetat) Exclamație care exprimă o mișcare grăbită, de obicei fără rost și fără spor. Expr. A umbla *firța-firța* = a bate drumurile de pomană, a umbla de colo-colo, haihui; a se firți. Spt. S. și J.

FIRȚĂU, *firțai*, s.m. (Depreciativ) 1. Tinăr care umblă handra, aiurea, fără rost; hoinar, derbedeu, hainana; fleoandăr. 2. Tinăr care face pe grozavul, care e pretențios, infumurat, excentric. Plș., Cpr., Mșțș.

FIRȚII, *firții*, vb. IV refl. 1. (Cu nuanță de ironie) A umbla *firța-firța*; a se da-n vînt, a se freca de colo-colo; a umbla repede, a da

zor, a se iuți; a da-n răpi, în răpări, în brinci. *Toată ziua se firție, parcă n-ar avea ce mai face acasă! Ce vă tot firțiiți, mă copii, pe ușile-alea; mi-ați dogit capul!* Spt. S. și J. 2. (Despre copii; glumeț) A da throale (pe limbă cineva), a se gudura, a se linguși. *Tu ce te tot firții, mă, pe lângă mine, ștregarule?* Ibid. 3. (În expr.) A se firții (din șolduri) = (despre femei) a) a se legăna (exagerat) pe șolduri; b) a se fandosi, a se scilfosii. Ibid., Pn. L.

FIRȚIALĂ, *firțielii*, s.f. 1. Acțiunea de a se firții; alergătură, muncă, loi, zor. *Ce atita firțială pe ușile-alea, Firțială multă, ca la nuntă, de!* Spt. S. 2. Fandoseală scilfoseală. *Ce firțielii stnt astea pe line, fetișo, ce te-a găsit?* Ibid.

FIRȚIIT, -Ă, *firțiiți*, -te, adj. 1. Care umblă mult, repede, fără rost; fițit, umblăreț. Spt. S., Mș. 2. (Despre copii sau femei) Rîzgiit, scilfosit, neastîmpărat. *Firțit ești, mă, copile; nu te mai încape pămîntul!* (Substantivat) *Firțitule, lasă-mă-n pace, că mă dai de potcă!* Ibid.

FIRȚIIT s.n. = **FIRȚIALĂ**, alergătură, frecus; rîzgiială. Spt., S., Mș., Cpr.

FIS s.n. Cuvint care redă sunetul produs de scurgerea unui gaz sub presiune. *Ascultă, s-aude un fis: s-a spart batonul.* Mș., Ptș. (În imprecății) *Fisul lui de nebul!* Ibid.

FISIÎ, *Fisti*, vb. IV Refl. Fig. (Despre oameni; mai ales despre bătrîni și leneși) A se căzni să lucreze ceva, a lucra încet, a mocoși. *D-un ceas se fistie la un braț de lemne. Ce vă tot fistiiți, mă, la prunele alea, dați mai zor că ne-apucă noaptea.* Mș., Pn. L., Cpr.

FISIĂLĂ, *fistieli*, s.f. Acțiunea de a (se) fistii; mocoșeală. *Ce atita fistială, să aduni o strachină de fasole!* Spt. S., Cpr.

FISILĂ s.m. Poreclă dată unui om, care se mișcă încet, moale, *Moș Fistolă, ia uite, l-a uitat dumnezeu la gura sobei!* Spt. S.

FISIÎT, -Ă, *fistiți*, -te, adj. s.m. și f. (Persoană) care se mișcă încet, moale, tărăgănat, mocoșit, moleșit, leneș. *N-ai văzut (om) fistit ca ăsta. Ia vezi ce tot mocoșește fistila aia acolo!* Spt. S., Pn. L., Mș.

FISITURĂ, *fisituri*, s.f. Fislit. Spt. S. Fig. (ironic) *O fislitură de unchiaș, moale batișă, a adormit călare pe foc.* Ibid.

FISNĂ, *fisne*, s.f. 1. (La găini) **Țfnă**, cobe. Ptș. 2. Fig. (Familiar) Fetișă, copilă; femeiușcă. *E o fisnă de fată, (iule) ca zvlruga. O fisnă de muiere numai ctt nodul și te miri ce dă din mîinile ei.* C. Arg.

FISTIBOC s.m. Epitet glumeț dat unui copil neastîmpărat sau unui om mic de statură. Spt. S. și J.

FISTIC¹, *fisticuri*, s.n. Toană, capriciu; repezeală, bizdic. *Ce fisticuri te-a găsit, băiețe; ce, nu-ți vine a sta? Are și el fisticurile lui.* Spt. S.

FISTIC² interj. Exclamație care redă o mișcare scurtă (urmală uneori de dispariția bruscă a obiectului). *Nici n-am apucat s-o văd bine și fistice, pe ușă! A și pierit!* Spt. S. Expr. **A face fistice** (ceva sau cineva) = a se mistui într-o clipă, a dispărea. Ibid.

FISTICII, *fisticii*, vb. IV intranz. și refl. A umbla repede și fără rost, a lucra-n fugă, a lucra fără preget, a nu avea aslîmpăr, a (se) bisticlei. *(M-)am fisticlit o zi întreagă prin loale magazinele, degeaba. Toată ziua fisticăie, ctnd tn casă, ctnd afară.* Spt. S.

FISTICIALĂ, *fisticlietii*, s.f. Acțiunea de a (se) bisticlei; mișcare grăbită, alergătură; firțială, bisticlială. Spt. S., Smr., Cpr.

FISTICIIT, -Ă, *fisticliți*, -te, adj. Care umblă brambura de colo-colo; neastîmpărat, bizdicit; zăpăcit, aiurit, (Substantivat) *Mă, fisticliitule, unde ți-ai lăsat haina?* Spt. S., Slșt.

FISFIȘ s.n. Un fel de fulgarin *Ia-și fisfișul, că te apucă ploaia.* Ptș.

FISNEĂȚĂ, *fisnețe*, s.f. 1. Poreclă dată unui om subțire, prizărit, mic, nevoiaș pripădit. Spt. S. 2. Femeie mică, vioaic; fetișă, Arg-**FISȚEICĂ** s.f. v. **FĂȘTEICĂ**.

FISTOC, -OACĂ, *fistoci*, -oace, s.m. și f. (Familiar) Copil îndesat, scund; (depreciativ) om mic de statură; năpirstoc, ghindoc, țștoc. Spt. S., Smr.

FIT interj. 1. Exclamație care redă o mișcare scurtă și repede. *Cățelușu-și bîlție coada la mine: fit, fit, fit!* Spt. S. 2. (Cu funcție de substantiv; familiar) Copil mic. *Fitul mamei, fit!* *Hai la mama, fitule!* Ptș., Clmn. [V a r : **FITA** interj. Ibid.]

FITA interj. v. **FIT**.

FITILĂ s.m. Poreclă dată unui om care umblă mult și fără rost sau unui copil neastîmpărat. Spt. S., Cpr.

FITIIT, -Ă, *fitiți*, -te, adj. s.m. și f. Care umblă grăbit, adeseori fără rost, de colo-colo; neastîmpărat, sleit, bisticăit. *Mai stai locului, fitiito!* Spt. S., Pdț., Cpr.

FITILOANCĂ, *fitloance*, s.f. (Familiar) Copil mic. *Fitloancele mamei; unde mi-e fitloanca?* Ptș., Clmn.

FITOI, *fitoi*, s.m. 1. Augmentativ al lui **fită**. *Ia un fitoi de pește și-l frige.* Spt. S. și J. 2. (Familiar) Copil mic; băiețel. *Are mama un fitoi (mic).* Ptș., Clmn.

FITOAICĂ, *fitoaice* s.f. 1. Orice soi de pește mărunt. *Să-mi frigi o fitoaică-două să le iau la drum.* Spt. S. 2. (Familiar) Fetișă. *Camce-ai vrea, fitoaico, să-ți aduc din oraș?* C. Arg.

FITULICĂ s.f. Diminutiv al lui **fit** (2). *Fitulică al mamei; fitul mamei, fit!* Ptș.

FLAIFUȘTĂR, *flaifuşteri*, s.m. (Peiorativ) Tinăr fără căpătli; golan, derbedeu. Expr. **A umbla** (sau a pleca) **flaifuştur** = a umbla.

Imbrăcat subțire, golăneț. *Unde-ai plecat așa flaifuștăr; nu vezi ce sloată e afară?* Spt. S., Mrgh., Pn. L.

FLAIFUȘTERIȚĂ, *flaifușterite*, s.f. = **FLAIFUȘTĂR**.

FLANDARISÍ, *flandarisc*, vb. IV refl. (Peiorativ) A se fandosi, a se sclifosi; a se opăci. *Și ce te flandarisești așa; crezi că-ți șade bine?* Spt. S., Cpr., Mșș.

FLANDARISÍT, -Ă, *flandarisiți*, -le, adj. Fandosit, sclifosit. *Flandarisite d-alea, care n-au după ce bea apă, am mai văzut eu.* C. Arg.

FLANEĂ s.f. = **FLANEL**. Spt. S. și J., Mrgh.

FLANÉL, *flanel*, s.n. Haină țărănească cu minci, făcută din dimie neagră. *Ia-ți flanelul pe mineci, nu pleca flaifușter.* Spt. S., Mș., Flfn.

FLANELĂȘ, *flanelăș*, s.n. Diminutiv al lui flanel. *Ia-ți și flanelășul cu line, că de, e cam frig.* Spt. S., Mzc.

FLAȘNETĂR, *flașnetari*, s.n. (Peiorativ) Om care cîntă din clarinet; clanaragiu. *Hai la claca de porumbi, că avem acolo și lăutar și flașnetar și daragiu.* Spt. S. și J.

FLAȘNETĂ, *flașnete*, s. f. (Depreciativ) Clarinet, muzicuță. *Și-a luat Stancu o flașnetă; am auzit că-i zice bine.* Spt. S. și J.

FLĂCĂRĂ, *flăcăr* și *flăcărez*, vb. I. I. Intrans. A-i dogori cuiva obrazii, a fi aprins (la față). *Îi flăcăra pielea copilului; arde.* Spt. S. și J. 2. Trans. A pălmui, făcînd să se roșească cuiva obrazii; *I-am flăcărat oleacă obrazii, că se făcuse caltr.* Ibid. [Var.: **FLECĂRĂ**, *fleăcăr*, *flăcărez*, vb. I. Ibid.]

FLĂȘCĂU, *flășcăi*, s.m. (Ironie) Tinăr care începe a se crede flăcău; băiețandru, adolescent. *Auliu, ce mai flășcău; Dă-l la frunză pe prău!* (Pop.) Spt. S., Lnl. S.

FLEANC interj. Onomatopee care redă o legănare, o izbire, o căzătură bruscă, sau zgomotul corespunzător. *Dilai omul a căzut fleanc! la pămînt, cu bușteanul la spinare. Se bale leuca pe roată: fleanc — fleanc! Toată ziua s-a biștit o fereastră deschisă: fleanca, fleanca, fleanca!* Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **FLEÂNCA** interj. Ibid.]

FLEÂNCA interj. v. **FLEANC**.

FLEĂNTĂ, *flențe* și *flențuri* s.f., 1. Obiect de îmbrăcăminte vechi, rupt, clăpocit; zdreanță. *A rămas într-o fleanță de cămașă. Umblă cu flențele ținș.* Spt. S. și J., 2. Fig. Persoană care vorbește necontrolat, care clevețește, pune grește, birfește; gură-rea; fleandură. *O fleanță de miere nesuferită!* Ibid.

FLEĂNDURĂ, *fleanduri* și *flenduri*, s.f. Fig. Persoană rea de gură, gură de cirpă. Pn. L., Spt. S.

FLEĂRTĂ s.f. v. **FLEOARTĂ**.

FLEĂȘCĂ s.f. Lucru vechi, purtat, uzat; vechitură, ruptură, zdreanță, *Am petrecut vara*

c-o flească de pălărie. Mzc., Spt. S. [Var.: **FLEĂȘCĂ** s.f.]

FLEĂȘCOTĂ, *fleașcole*, s.f. 1. Vreme moioasă, ploioasă, umezeală, lapoviță; apăraie, mocirlă, fleoșcot; p. restr. fulgi mari de zăpadă; ninsoare moale, apoasă. *Vin niște fleașcole de zăpadă, niște lospe moi; cum cad, cum pier.* Spt. S. și J. 2. Om moleșit, prăpădit; cofleașă, moleșitură. *O fleașcotă de miere, abia mișcă, cură și trenjele de pe ea.* Ibid. [Var.: (ad. 2) **FLEOĂȘCĂ**]

FLECĂRĂ vb. I. v. **FLĂCĂRA**.

FLECĂRĂT, -Ă, *flecărați*, -te, adj. (Despre oameni) Care are temperatură, e aprins la față; p. ext. certat, ocărit; pălmuit. *A ieșit cu obrazii flecărați, bietul copil!* Pn. L.

FLECĂREȚ, -EĂȚĂ, *flecăreți*, -te, adj. Guraliv, flecar, limbuz, palavragiu. (Substantivat) *Un flecăreț, un terchea-berche, nu dai doi bani pe el.* Spt. S. și J., Pn. L., C. Arg.

FLECUÍ, *flécui* și *flecuiesc*, vb. IV 1. Trans. și refl. (Despre lucruri) A (se) lustrui; a (se) freca (plină prinde luci). *S-a flecuil pușcociul, s-a făcut ca ghiața pe țavă.* Spt. S., Pn. L. 2. Refl. (In expr.) A so flecuil (cineva) în (sau cu) viața = a avea experiența vieții. *Ásta e om care s-a flecuil cu viața, mă; e om care știe multe.* Ibid.

FLECUIALĂ s.f. = **FLECUIT**.

FLECUÍT s.n. Acțiunea de a flecuil; reparație la tocuri, cu petec de talpă. *Am dat pantofii la flecuil.* Pts.

FLECUÍT, -Ă, *flecuiți*, -le, adj. 1. (Despre lucruri) Frecat, lustruit. *Am pușcociul flecuil, pocește ca un pistol.* Spt. S. 2. Fig. (Despre oameni) Care are experiență multă, care cunoaște viața; e vlăguit, dirsit. Ibid., Pn. L., Smr.

FLENCĂNEĂLĂ s.f. Acțiunea de a (se) flencăni; biștială; fig. flecăreală. Spt. S.

FLENCĂNÍ, *flencăn* și *flencănesc*, vb. IV trans., intrans. și refl. 1. (Despre obiecte, despre mlini etc.) A (se) mișca într-o parte și-n alta; a (se) bălăncăni; a (se) legăna. *Flencăne leuca pe roată. Îi flencăne o mîndă din umăr, i s-a scîrînit.* Spt. S. și J., Smr., Cpr. *Nu mai flencăni picioarele, băiete!* Ibid., Ptș.

FLENCĂNÍT, -Ă adj. (Adeseori substantivat) 1. (Despre obiecte) Care e mișcat sau sărit de la locul lui și se biștie fără rost. *Ai o leucă flencănită; flencăne pe roată.* Ibid. 2. Fig. (Despre oameni) Care vorbește mult și fără rost; palavragiu, limbuz, flecar. *Are o gură flencănită, doamne-doamne! Flencănită miere, nu i-o lăcea ei melița, cît e zulica!* Spt. S.

FLENCĂNITURĂ, *flencănituri*, s.f. Mișcare fără rost; fig. pălăvrăgeală. Spt. S.

FLÉNDERIȚĂ, *flenderițe*, s.f. 1. (Depreciativ) Buleandură, zdreanță; p. ext. (adverbial) persoană îmbrăcată zdrențaros. *Umblă flenderiță.* Spt. S.,

Mș. 2. Fig. Persoană cicălitoare; gură-rea, gură-spartă. Are o *flenderiță* (de gură), *toată ziua îi meliță*. E o *flenderiță* de miuere, căfane *toată ziua*. Ibid.

FLÉNDURĂ, *flenduri*, s.f. = **FLENDERIȚĂ**. Spt. S., Mrs.

FLENTIC s.n. v. **FELETIC**.

FLENTĂRI, *flențaresc*, vb. IV refl. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) A se rupe, a se zdrențui; a se ferfeniți. Spt. S. și J., Mș. [Var.: **FLENTUI**, *flențui* și *flențuiesc*, vb. IV refl. Ibid.]

FLENTĂRIȚĂ, -Ă, *flențăriți*, -le, adj. 1. Rupt, zdrențuit; ferfeniți. Spt. S. 2. (Despre persoane) Zdrencăros, feleticos. Ibid. 3. Fig. Care trăn-cănește și verzi și uscate; care clevește; clefăit. Ibid. 4. (În expr.) A fi *flențarit* (sau *flențuit*) la gură = a-și da (cineva) drumul gurii, a vorbi ce (și cum) nu trebuie; a clefeti. Ibid. [Var.: **FLENTUIT**, -Ă, adj. Ibid.]

FLENTĂRÓS, -OĂSĂ, *flențăroși*, -oase, adj. Zdrencăros. (Substantivat) Hai, bă, *flențărosule să-ți dau eu o haină ca lumea*. Spt. S., Mrs. [Var.: **FLENTURÓS**, -OĂSĂ, adj. Ibid.]

FLENTEA s.m. Poreclă dată unui om care umblă îmbrăcat neingrijit; zdrencăros; feleticos, *flențăros*. Spt. S.

FLENTOI, -OĂCĂ, *flențoi*, -oaițe, s.m. și f. Obiect de îmbrăcăminte vechi, uzat; zdrencă, ruptură. *Un flențoi de cofec*. Mai am o *flențoaică de cămașă*. Spt. S., Mș., Smr.

FLENTÓS, -OĂSĂ, *flențoși*, -oase, adj. Zdrencăros, feleticos, *flențăros*, Spt. S., Smr.

FLENTUI vb. IV v. **FLENTĂRI**.

FLENTUIT, -Ă, adj. v. **FLENTĂRIȚĂ**.

FLENTURÓS, -OĂSĂ, adj. v. **FLENTĂRÓS**.

FLEOĂDĂRIȚĂ, *fleoădări*, s.m. (Familiar; ironic) Tinăr neinsurat, liber, de capul lui, crai pe plai; flăcău, holtei; becher. Spt. S.

FLEOĂDĂRIȚĂ, *fleoădărițe*, s.f. Termen peiorativ dat (mai ales) unei fete care umblă fără rost. C. Arg.

FLEOĂRTĂ, *fleoarțe*, s.f. (Injurious) Femeie destrăbălată; p. ext. om de nimic; irlă. *Ce fleoarță de om; a spus că vine la lucru și m-a mințit!* Expr. A fi *fleoarțu* (la gură) = a trănăni de toate, a nu-și ține gura; a flecări, a pălăvrăgi. Spt. S., Cpr. [Var.: **FLEĂRTĂ** s.f. Ibid.]

FLEOĂȘCĂ s.f. v. **FLEAȘCĂ**.

FLEOĂNC interj. 1. = **FLEANG**. Spt. S., Cst. 2. Cuvînt care redă o vorbire molfăită. Ibid. *Toată ziua t-auzi: fleonc, fleonc p'âl unchiaș*. Ibid.

FLEOĂNCĂNEĂLĂ, *fleoăncăneli*, s.f. = **FLEOĂNCĂNEALĂ**.

FLEOĂNCĂNIT, -Ă, *fleoăncăniți*, -le, adj., s.m. și f. (Om) care se mișcă anevoie, moale, molu; fig. care vorbește incet, neînțeles; p. ext. flecar. Spt. S. și J.

FLEORTĂI, *fleorțai* și *fleorțaiese*, vb. IV. 1. Refl. (Despre femei; injurious) A se deprava. Cpr., Spt. S., Mșțș. 2. Refl. și tranz. (Despre copii; p. ext. și despre oameni) A (se) uda, a (se) leorcăi; a (se) murdări. *Unde te-ai fleorțait așa, omule? Cine mi te-a fleorțait așa, copile?* Ibid. [Var.: **FLORTĂI**, *florțai* și *florțaiese*, vb. IV; **FLERTĂI**, *flerțai* și *flerțaiesc*, vb. IV. Ibid.]

FLEORTĂIALĂ, *florțaieli*, s.f. Faptul de a (se) fleorțai; leorcăială, murdărie; fig. destrăbălare, dezmăț; insultă, ocară; nestă-tornicie. *Ce flortăială e asta, mă; azi una, mine alla?* Spt. S., Cst. [Var.: **FLORTĂIALĂ**, *florțaieli*, s.f. Ibid.; **FLERTĂIALĂ**, *flerțaieli*, s.f. Ibid.]

FLEORTĂIT, -Ă, *florțaiți*, -le, adj. 1. Ud leorcă, murdar de noroi. Cpr., Spt. S. 2. (Mai ales despre femeile ușurate) Destrăbălat. Ibid. 3. Expr. (A fi) *florțait la gură* = a vorbi urit, neconvincios, vulgar. *N-am văzut om flortăit la gură, așa ca tine*. Ibid.

FLEORTĂITURĂ, *florțaituri*, s.f. (Injurious) Femeie destrăbălată, destrăbălătură. Spt. S., Mș., C. Arg.

FLEORTĂRIE s.f. 1. Stricăciune morală; destrăbălare, dezmăț. Ptș. 2. Tesătură de vorbe mincinoase; intrigă, zizanie. Ibid.

FLEOȘCĂI, *fleoșcăiesc* și *fleoșcăi*, vb. IV. 1. Refl. (Despre oameni) A se umple de apă și noroi, a se uda, a se leorcăi, a se murdări. Spt. S. 2. Tranz. A chelfăni pe cineva, a pălmuși. *I-a fleoșcăit clevea, de n-a nemerit să iasă*. Ibid. 3. Refl. (Despre vreme) A se moia, a se muia. *S-a fleoșcăit zăpada*. *S-a fleoșcăit afară, plouă*. Ibid.

FLEOȘCĂIALĂ s.f. Faptul de a (se) fleoșcăi. Spt. S.

FLEOȘCĂIT, -Ă, *fleoșcăiți*, -le, adj. (Despre oameni) Ud leorcă, murdar; fig. dojenit, certat, bălăcărit; (despre copii) chelfănit. *A venit fleoșcăit*. Spt. S., Pn. L.

FLEOȘCĂIT s.n. = **FLEOȘCĂIALĂ**. Smr., Pn. L., Spt. S.

FLEOȘCĂITURĂ s.f. Ninsoare moioasă, cu fulgi mari și moi; zăpadă moale, fleoșcă, apăraie, mocirlă subțire; *A venit o fleoșcăitură de zăpadă și cum a venit așa s-a dus*. Spt. S. *E o fleoșcăitură pe drum de-ți taie poșta de drum*. Ibid. [Var.: **FLEȘCĂITURĂ** s.f. Ibid.]

FLEOȘCOT s.n. Vreme rea, umedă, noroioasă, ploioasă; p. ext. apăraie, mocirlă, noroi. *S-a făcut un fleoșcot afară, de și-e silă să mai ieși din casă!* Spt. S., Cst.

FLEOȘCOTEĂLĂ, *fleoșcoteli*, s.f. Faptul de a (se) fleoșcoti; ninsoare moioasă; zăpadă moale; apăraie, mocirlă, noroi; fig. oboseală, moliciune, trîndăvie, slăbiciune. Spt. S. [Var.: **FLOȘCOTEĂLĂ**, *floșcoteli*, s.f. Ibid.]

FLEȘCOTI pers. 3. sg. *fleșcoale* și *fleșcoalește*, vb. IV. 1. Intranz. A ninge moinos. *A început a fleșcoli; vin niște fulgi de zăpadă mari (fleșcoale) cum cad se și lopesce; nu ține.* Spt. S. și J., Smr., Pn. L. 2. Refl. (Despre zăpadă) A se muia de căldură, a se topi. *S-a fleșcolit zăpada, pină mine n-o mai vezi.* Ibid. 3. Intranz. (Despre oameni) a se muia (de somn, oboseală etc.). 4. A se leorcăi (de apă, noroi); a merge anevoie. *Abia fleșcoale.* [Var.: **FLOȘCOTI**, pers. 3 *floșcoalește*, vb. IV. Ibid.]

FLEȘCOTINĂ, *fleșcotine*, s.f. 1. Varză foioasă (mai ales murată). *Mai am cîteva fleșcotine în putină.* Spt. S. și J. 2. (Peiorativ) Persoană care se mișcă încet, greoi, moale; moleșitură, cofleașă. *Nici e-am văzut de cînd sint așa fleșcotină de om!* 3. (Injuriu) Fleortotină. Ibid. [Var.: **FLOȘCOTINĂ**, *floșcotine*, s.f. Ibid.]

FLEȘCOTIT, -Ă, *fleșcotiți*, -le, adj. 1. (Despre vreme) Moioasă, ploioasă, noroioasă, urilă, nesuferită. *An fleșcotit ca ăsta, n-am văzut.* Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) Plin de apă, leorcăit, murdar; fig. fără vlagă, obosit, moale, trîndav; (depreciativ) desfrinat. (Substantivat) *Un fleșcotit de unchiș și te amărăște de-ți scoate sufletul.* Ibid. [Var.: **FLOȘCOTIT**, -Ă, adj. Ibid.]

FLERTĂI vb. IV v. **FLEORTĂI**.

FLERTĂIALĂ s.f. v. **FLEORTĂIALĂ**.

FLERTĂIT, -Ă, *flertăiți*, -le, adj. Leorcăit, murdar; fig. destrăbălat, fleortăi. Spt. S. și J.

FLEȘCĂITURĂ s.f. v. **FLEȘCĂITURĂ**.

FLEȘCĂRAIE s.f. Fig. Persoană care abia se mișcă; om moleșit, trîndav. *Ce fleșcăraie de om!* Spt. S. și J. [Var.: **FLEȘCĂREALĂ**, *fleșcăreli*, s.f. Ibid.]

FLEȘCĂRAU, *fleșcărai*, s.m. 1. Persoană care se mișcă încet, moale, cofleșit. Spt. S. *Cu fleșcăraul ăta ți-ai găsit!* Spt. S. 2. (Peiorativ) Băiețandru, flăcăiandru; flăscău. Ibid.

FLEȘCĂRI, *fleșcăresc*, vb. IV refl. Fleșcăi, fleșcoți. Spt. S.

FLEȘCĂRIȚI, -Ă, *fleșcăriți*, -le, adj. Fleșcăiit. Spt. S.

FLEȘNIȚĂ, *fleșnițe*, s.f. 1. (Peiorativ) Femeie neingrijită, murdară, moale, leneșă, îngălată, lăliie. 2. (Injuriu) Femeie de moravuri ușoare; carafleșniță. Spt. S., Pn. L.

FLEȚ, **FLEĂȚĂ**, *fleți*, -e, adj. și s.m. și f. Nătăfleț, moale, naiv. *Mă, că fleț ai mai fost!* (Substantivat) *Nu fii flețușă, șa; îți ia altul înainte!* Cpr., Ptș., C. Arg.

FLOARE, *flori*, s.f. (În expr.) A-i face cuiva o floare = a-i face cuiva un neajuns mic (ca semn de răzbunare). Spt. S. *A merge eu floare (sau eu flori) la ureche* = a merge cu curaj (la o încercare grea, la o primejdie).

M-am dus la război cu floare la ureche și m-am întors viu și nevătămat. Ibid. 3. Loc. a d v. *Cu flori la ureche* = ușor, repede, voios. *A (se) vinde (ceva) cu flori la ureche.* *A (se) mărila cineva cu flori la ureche.* Spt. S. și J., Pn. L., Mș.

FLOC, *floci*, s.m. și *floace*, s.n. Fig. Fulg (de zăpadă, de pasăre, scamă etc.). *Au început să vină floace de zăpadă. Ai un floc pe guler.* Spt. S., Smr., Mșț., Cpr.

FLOCĂRIE s.f. = **FLOCĂRIE**.

FLOCĂRIE s.f. (Cu sens colectiv) Păr mult și des; smocuri de păr. *Ce flocărie are pe piept!* Spt. S., Cpr., Ptș.

FLŌCEA s.m. Poreclă care se dă unui om păros. Crbn.

FLOCIȘOR, *flocișori*, s.m. = **FLOCULEȚ**. *Are și el cițiva flocișori în mustață.* Spt. S., Cpr.

FLOCULEȚ, *floculețe*, s.n. și *floculeți*, s.m. Diminutiv al lui *floc*. *I-au ieșit și lui cîteva floculețe în barbă. Au început să ningă niște floculeți (sau floculețe) mici de zăpadă; are de gînd să ningă. Ai un floculeț de scamă, stai să-l iau.* Spt. S., Cpr., Clun.

FLORICĂ, *floricile*, s.f. 1. Diminutiv al lui *floare*. (Fig.) *Și să-i ducem soțioară O florică bălăoară* (Pop.). Arf., C. Arg.

FLORICUȚĂ, *floricuțe*, s.f. Diminutiv al lui *floare*; floricică. Spt. S., Cst.

FLORTĂI vb. IV v. **FLEORTĂI**.

FLORTĂIALĂ s.f. v. **FLEORTĂIALĂ**.

FLOȘCOTEALĂ s.f. v. **FLOȘCOTEALĂ**.

FLOȘCOTI vb. IV v. **FLEȘCOTI**.

FLOȘCOTINĂ s.f. v. **FLEȘCOTINĂ**.

FLOȘCOTIT, -Ă, adj. v. **FLEȘCOTIT**, -Ă.

FLOȘMOTŌC, *floșmoloace*, s.n. 1. Mototol, folmotoc. falmătuc. *Ia un floșmotoc (de ceva) și șterge mobila!* Vl. Dn. 2. Fulg mare (de zăpadă) folmotoc. *Vin niște floșmoloace de zăpadă rari, mari și moi.* Mș., C. Arg.

FLŪIER, *fluier*, s.n. (În expr.) A-i trage un fluier lung și unul scurt = a fluiera a pagubă, a fi amărit, a se lingui, a se căina. *Ce să mă fac? Am tras un fluier lung și unul scurt, am pus pluțul în căruță și m-am întors acasă.* Spt. S.

FLŪIERA adv. (În expr.) A umbla fluiera = a umbla tîind ciinilor frunză, a umbla handra, a pierde vremea. Spt. S.

FLUIERĂ, *fluiere*, vb. I. tranz. 1. A bea pînă la fund, a bea cu sete. *Am fluierat o cînceacă de trăscău, ca nimie. Cum a pus plocea la gură, lu fund a fluierat-o.* Spt. S. și J. Pn. L., Smr. 2. Tranz., intranz. și refl. A lua ceva pe furis, a șterpeți; a isprăvi ceva repede-repede. *Ai și fluierat hambarul de mălai, știi asta? Mi-a fluierat ceasul de pe birou. S-a fluierat o mie de lei, cu nimie. Greu pînă-ncepi, e-apoi fluieri (prin el).* 3. (În expr.) A fluiera d-ăi lung = a fluiera a pagubă. Ibid. *A fluiera-n țigvă* = a pierde vremea degeaba. Ibid.

FLŪIERĂ-N TIGVĂ s.m. (În batjocură) Om de nimic, pierde-vară; om sărac, nevoiaș, prăpădit. Spt. S.

FLUIERICI, *fluiericiuri*, s.n. Fluieraș. *Mai dă-l focului de fluierici, mă; că mi-ai spart urechile.* Spt. S.

FLUȘTIŪC s.n. v. **FLUȘTUC**.

FLUȘTŪC, *fluștucuri*, s.n. Gustare de dimineață; micul dejun. Spt. S., Cst. [Var.: **FLUȘTIŪC**, *fluștiucuri*, s.n. Ibid.]

FLUȘTURĂ, pers. 3 sg. *fluștură*, vb. I intranz. A fulgui. Spt. S., Cst.

FLUȘTUREALĂ s.f. 1. Amenințare cu capul pe care o fac uneori caii, boii, berbecii, șapii; (mai rar) vacile. *Are ci așa o fluștureală din cap, dar nu face nimic.* Spt. S., Cst. 2. Dojană, bătaie ușoară. *I-am tras o fluștureală, așa ca de probă.* Ibid. 3. Fulguială ușoară; ninsoare cu vânt. *S-a pornit o fluștureală de zăpadă, își scoate ochii.* Ibid., Pn. L., Pt.

FLUTUROAICĂ, *fluturoaice*, s.f. Femela fluturului. *Se cunoaște că e fluturoaică: e mai mare, are pntelece mai umflat.* Spt. S.

FOĂLE s.f. pl. (În expr.) A se umfla în foale = a-și da aere, a se înglmi. Ptș.

FOĂME s.f. (În expr.) A-l lua foamea la goană (pe cineva) = a-l răzbi foamea, a nu mai putea răbda. Spt. S.A da foamea-n cineva = a i se face foame; a-l răzbi. Ibid. (Ironie) A-i da (cuiva) foameu în sete, se zice cînd cineva bea pe nemincate. *Ce bei, mă, cu burta goală, ori fi-a dat foamea-n sete?* Ibid.

FOANȚĂ, *foanțe*, s.f. 1. (La animale; eufemistic) Organ genital feminin; fătăciune, boanță. 2. (Familiar) Copil, plod. *Foanța mami!* *Foanțele mami!* Cpr., C. Arg.

FOC, *focuri*, s.n. (În expr.) A da cu ochii pe foc = a) a da norocul peste cineva, a se procopsi pe neașteptate, a da mîna cu norocul; b) (ironic) a se căsători în condițiuni favorabile. Spt. S. A-l lua ceafa foc (cuiva) = a-l chelfăni. Pn. L., Spt. S. A-și băga sufletu-n foc (pentru cineva) = a se sacrifica, a-l ajuta. Ibid., Cpr. A-și băga sufletu-n foc (cu cineva) = a-i pune gînd rău, a-și face păcat. Spt. S. (Ironie) Arde focu-n pule ude = a se îndrăgosti la bătrînețe. Cpr., C. Arg., Ptș. A turna gaz peste foc = a interveni cineva să împace lucrurile cu mijloace nepotrivite, a întăria lucrurile și mai rău. Ibid. Am băgat un pietroi în foc, se zice glumeț, cînd cineva are musafiri mulți. Ibid.

FOCĂT, -Ă, *focați, -te*, adj. 1. (Despre animale) Prăpădit, jigărit; bolnav, istovit. (Substantivat) *Focatul de el, abia se mai ține pe picioare!* Cpr. 2. (Despre oameni, mai rar) Amărit, supărat, necăjit. (Substantivat) *Focatul de Ion, i-a murit vaca; a rămas un cîrd de oștii muritori de foame.* Ah, *focatul de bărbat*, *Vine seara pe-nserat și se culcă beat sub pat* (Pop.). Ibid.

FOCĂRAIE s.f. = **DIJĂ**. Fig. necaz, su-părare. *Ce focăraie e pe mine, numai inima mea știe!* (Pop.) Cpr.

FOCHIȘTE s.f. Loc pirjolit de foc, arsură; urma unui foc, vatră. *Pe fochiște n-a rămas (nici) fir de iarbă.* Spt. S. Cst.

FOFEĂZĂ, *fofeze*, s.f. 1. Bucată lungă dintr-o țesătură; foaie. *Am cusut o velință din două fofeze.* *Am făcut un covor lat, într-o singură fofează.* Spt. S., Cpr. 2. (La virtelniță) Fiecare din cele două scindurele culcate (însipite) cruce pe piciorul virtelniței și la capetele cărora se înfig fusele care destind cucla. Cpr.

FOFÎC interj. Cuvînt care redă o mișcare vioaie, scurtă. *Vine lelea: fofic, fofic!* Spt. S.

FOFÎCEA s.m. = **FÎCEA**. Mș., Cpr.

FOFICÎI, *foficlei și fofctiesc*, vb. IV intranz. și refl. A (se) flicii; a face: fofle, fofic. Spt. S.

FOFICIALĂ, *fofctieli*, s.f. Acțiunea de a foflicii; flicială, alergătură; flfilitură; frecuş. *După fofctiala rochiei, am recunoscut-o că e ea.* Spt. S.

FOFICÎIT s.n. = **FOFICIALĂ**. *Mai avem de foficlit, oho!* Spt. S.

FOFICÎIT, -Ă, *fofctiți, -te*, adj. Care n-are astîmpăr; flfilit, bisticlit, sficlit. *Fofctit copil, n-o sta el o clipă locului!* Spt. S. (Substantivat) *Unde-o fi apucat fofctiia aia de fată; pleacă așa, cînd n-ai gîndi.* Ibid.

FOFÎLC interj. Onomatopee care redă flfilitul unui obicei (mișcat de vînt). *Venia popa cu poatele anterului: fofle fofle, în bătaia vîntului.* *Vine lelea pe cărare cu fola fofle, fofle.* Spt. S. Expr. A merge fofle-fofle = a) a merge repede; b) a merge șchiopătînd de un picior. Ibid. Mrgh. A se găti (cineva) fofle = a se îmbrăca bine, a se pune la punct. Ibid.

FOFÎLCÎI, *foflicii*, vb. IV intranz. 1. A merge cu hainele flfilit în vînt; a juca șopălt, sărit. Spt. S. 2. A merge cu un picior țeapăn, aruncat, cosit (în afară). Ibid.

FOFÎLCIALĂ, *fofctieli*, s.f. Acțiunea de a (se) foflicii; flficială, șovilelială. Spt. S.

FOFLĂNGHER s.m. (Glumeț) Luceafăr. *Am ieșit la plug odată cu foflăngerul.* (În imprecății) *Foflăngerul mă-si, mi-a pierdut ceasul!* Spt. S.

FOFOLÎ, *fofolesc*, vb. IV tranz și refl. A (se) înfofoli. *Prea te-ai fofolit și tu, doar nu te duci la potul nord!* Smr.

FOFOLÎT, -Ă, *fofoliți, -te*, adj. Înfofolit. Fig. menajat; coreolit, corcomenit, coreojit. *Fofolit mai ești, m-ai speriat!* Spt. S.

FOFOLOĂNCĂ, *fofoloance*, s.f. 1. (Familiar) Nume de alint dat unui copil mic. *Hai, fofoloance!* *Hai, mai iute!* *Fofoloancele mami!* Ptș. 2. Nume dat unei rațe sau unei găini, care abia merge de mare și grasă ce e. *Fofoloancea face ou în fiecare zi.* Ibid., Cpr., Smr.

FOI s.f. pl. (In sintagma) **Cămașă în foi** = (la costumul național) cămașă cu fusta largă, făcută din latul plnzei; foile cusute cu găurele la cusături, cu flori și șabace la poale, încrețită la spate și dreaptă în față. *Se poartă numai cu cămăși în foi, dacă îi dă mîna.* Spt. S., Smr., Mze.

FOLMOTOC s.n. v. **FĂLMĂTUC**.

FOLMOTOCEALĂ, *folmotoceli*, s.f. Acțiunea de a (se) *folmotoci*; mototoleală, infofoleală. Spt. S.

FOLMOTOCÍ, *folmotocesc*, vb. IV. 1. **Tranz.** A face folmotoc; a mototoli; p. ext. a boți, a șifona. *Ți-ai folmocit cămașa la spate. Ai folmoteit rochia.* Spt. S., Ptș. Cpr. 2. **Tranz.** și **refl.** (Despre oameni) A (se) infofoli. *S-a folmotocit într-un maldăr de foale, s-a făcut mototol.* Ibid.

FOLMOTOCÍȚ, -Ă, *folmotociți, -te*, adj. 1. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) Mototolit, boțit. *De unde vii, fa, cu ia folmotocită, ai?* Spt. S. 2. Fig. (Despre oameni) Infofolit. Ibid.

FOLOȘTINĂ, *foloștinc* și *foloștini*, s.f. Fig. Persoană care se mișcă încet, moale; moleșitură, flească. *E o foloștină de muiere, o flească; abia se mișcă.* Mș., Spt. S., Smr.

FOMICĂ s.f. = **FOMIȚĂ**. *Ți-e fomică, puile?* Ptș.

FOMIȚĂ s.f. Diminutiv al lui foame. *Mititelul, lui i-e fomiță de nu mai poate.* Ptș. **FONDAMENT**, *fundamenturi*, s.n. Fundament. Sm. Pt.

FONFĂNEALĂ s.f. Faptul de a *fonfăni*. *Are o fonfăneală, că abia îl înșelegi ce spune.* Spt. S., Mș., Cst. [Var.: **FONFONEALĂ** s.f. Ibid.]

FONFĂNÍ, *fonfăn* și *fonfănesc*, vb. IV **intrans.** A vorbi pe nas, a fonfăni. *Așa fonfăne el.* Spt. S. și J., Mrgh. [Var.: **FONFONI**, vb. IV **intrans.** Spt. S.]

FONFĂNÍȚ, -Ă, *fonfăniți, -te*, adj. Care vorbește înfundat, care fonfăne pe nas; fonf. (Substantivat) *Cu fonfonila am vorbit și eu.* Spt. S., Pn. L.

FÓNFEA s.m. art. Poreclă dată unui om care vorbește pe nas, fonfănit. Spt. S.

FONFÓNEA s.m. art. Poreclă dată unui om fonfănit; fonfea. Spt. S., Cst.

FONFONEALĂ s.f. v. **FONFĂNEALĂ**.

FONFONÍ, *fonfon* și *fonfonesc*, vb. IV **intrans.** v. **FONFĂNÍ**. Spt. S.

FONFONÍȚ, -Ă, *fonfoniiți, -te*, adj. = **FONFĂNÍȚ**. (Substantivat) *A venit fonfonila după mălai.* Spt. S.

FOR interj. (Repetat și cu *r* prelungit) Onomatopee care imită zgomotul produs de un lichid cînd fierbe în clocot sau de mișcarea gazelor în intestine. *Mămăliga face for, for, orr; trebuie luată la mestecat.* Spt. S., Pn. L.

FORFÓNEA s.m. art. Poreclă dată unei persoane (de obicei bătrîn sau copil) căruia îi chiorăle mațele. Spt. S. și J.

FORFONEALĂ, *forfoneli*, s.f. Acțiunea de a *forfoni* și rezultatul ei; zgomotul produs de un lichid în fierbere sau de mișcarea gazelor în intestine; forfot. *Ai forfoneli; îți merge burta, forfone; ai mîncat făsui.* Spt. S., Pn. L.

FORFONÍ, *forfonesc* și *fórson*, vb. IV **intrans.** 1. A fierbe în clocot, a clocoti, *Forfone căldarea cu mămăliga. Forfone oala cu fasole.* Spt. S., Mrs., Smr. 2. (Despre prune) A fermenta (în butie), a fierbe. Ibid. 3. (Despre intestine) A chiorăi. *Îi forfone burta copilului; s-a stricat la burd.* Ibid.

FORFONÍȚ s.n. Mișcare zgomotoasă a unui lichid în interiorul unui vas; forfoneală, chiorăială, huruit, clocot, forfot. *Aud forfonitul mămăligii.* Spt. S., Mș.

FORFONITŪRĂ, *forfonituri*, s.f. = **FORFONIT**. *S-aud forfonituri în butie; au început prunele să fiarbă.* Spt. S.

FÓRFOT s.n. 1. Clocot, fierbere. **Expr.** **A fi** (sau **a da**) **în forfot** = a) (despre lichide) a fi (sau a da) în clocot; b) (despre prune, în vase) a începe să fermenteze. *Dă oala-n forfol. A dat butia în forfol.* Spt. S., Pn. L., Mș. 2. Chiorăit (de mațe). *Ce mai forfol e-n burticica lui, mititelul.* Ibid.

FORFOTEALĂ s.f. = **FORFOT**.

FOTOGRAFIOARĂ, *fotografioare*, s.f. Diminutiv al lui *fotografie*; fotografiuță. *Trimite-i și lui o fotografioară de-a ta, o să-i facă plăcere.* Cpr.

FOTOGRAFIŪȚĂ, *fotografiuțe*, s.f. = **FOTOGRAFIOARĂ**. *Mi-am făcut și eu niște fotografiuțe de buletin.* Ptș.

FRAI s.m. (Argotic) Persoană care poate fi ușor păcălită; naiv, fraier. *Mă, fraiule! Te-ai ars, ca un frai!* C. Arg., Cpr., Ptș.

FRÁIER, -Ă, *frateri, -e* adj., s.m. și f. (Argotic) Persoană care se lasă păcălîtă, trasă pe sfoară; credul, naiv, prost. *Nu fi fraier, mă; ride de tine, tu nu vezi?* (Substantivat) *A plătit ca fraierul, tot.* Ptș., C. Arg.

FRÁILÍ, *frailese*, vb. IV **trans.** (Argotic) A înșela pe cineva, a păcăli; a trage pe sfoară; a fraieri. *M-a frailit c-un sutar, licheaua!* Ptș., C. Arg.

FRANCIGÍTĂ s.f. (Argotic, ieșit din uz) Criză de bani. *Suferă de francigită. E bolnav de francigită.* Ptș., C. Arg.

FRANȘ adv. Deschis, sincer, franc. *Ți-o spui franș.* Cpr., Mș., Pn. L.

FRÁȚE, *frați*, s.m. 1. (În **expr.**) (Familiar, glumeț) *Dacă iei, mi-ești eu un frate! Dacă nu, mi-ești ea doi = dacă primești îmi pare bine; dacă nu, și mai bine.* Spt. S., Ptș., Smr. 2. **Frate de ginere** = flăcău care însoțește pe ginere la mireasă, duce bradul și pantofii miresei,

1ncalță mireasa și aduce cu ea apă de la izvor. Cpr.

FRĂȘTILĂ, frăștile, s.f. (În poezia populară) Șindrila. *Voi să dăruieți Aripa de frăștilă și zburai cu ele Peste zidurile (Pop.)*. Cpln.

FRĂȚELNIC, -Ă, frățelnici, -ce, adj. 1. (Despre persoane) Familiar, popular, prietenos, apropiat; amabil. *Românul e din firea lui frățelnic cu oricine. Om mare, învâsat și încă așa de frățelnic cu toată lumea*. Spt. S., Ughn. 2. (Despre plante) Care dă pui de la rădăcină, care înfrățește. *Grtu frățelnic. Ceapă frățelnică*. Ibid.

FRĂȚENIE, frățenii, s.f. 1. (Cu sens colectiv) Totalitatea copiilor născuți într-o familie. *La noi a fost frățenie mare: 18 copii, toți în viață*. Ughn., Urln. 2. Legătură de rudenie între frați; iubire frățescă; p. ext. prietenie strlună, frăție. Ibid.

FRECA, frec, vb. I tranz. A scoate boabele de pe coccanul de porumb cu mina, a smicura. *Am fost aseară la freca de porumbi și am freca, până mi s-au băscat palmele, ia uite ici!* Spt. S. Expr. A se freca cu lumea = a avea experiență vieții. *Asta e om adinc, mă, s-a freca cu lumea în tot chipul*. Ibid.

FRECĂT s.n. Acțiunea de a freca porumbii, curățindu-i de boabe (cu mina sau cu mașina). *Hai la freca de porumbi!* Spt. S., Cpr.

FRECUȘ, frecușuri, s.n. 1. Mișcare multă; forțotă, inghesuală; alergătură, dezordine: frichiniș. *Ce atla frecuș pe ușile-alea, mă, neastlm-părașilor*. Spt. S. E un frecuș lu alimentară, de nu-ți poți trage sufletul! Ptș. 2. (În expr.) A băga (sau a lua) (pe cineva) la frecuș = a-i cere socoteală, a-l lua la cereclări. C. Arg., Ptș. A intra la (sau a da de) frecuș = a da de greu, a intra la apă. Ibid.

FREȘURĂT, -Ă, freșurați, -te, adj. (În poezia populară) Înășurat. *Scoate-mi. maică, mina mea, Freșurată-ntr-o bezmea (Pop.)*. Mșș.

FRICĂ s.f. (În expr.) A dormi fără frică = a fi cu conștiința curată, a fi liniștit, a nu avea de ce se teme. *Despre parle aiă, pot să dorm fără frică*. Ptș. A dirdii (sau a țifii) de frică = a fi îngrijorat. Spt. S. Frică la frică = a se teme unul de altul. Ibid.

FRICHINEALĂ, frichineli, s.f. 1. Mișcare multă și mai ales fără rost: umblet, alergătură, inghesuală, forțot. *Ce-i atla frichineală pe ușile-alea?* Spt. S., Pn. L. 2. Scărpinăală. (Ironie) *Ce frichineală le-a găsit, fine? — Pielea, nașule, trage-a ploaie*. Ibid. 3. Zbenguală. *Ajungă-vă atla frichineală, copii!* Ibid. 4. (În expr.) A-i trage (cuiva) o frichineală (bună) = a-i trage o bătaie bună sau a dojeni cu asprime. Ibid.

FRICHINI, frichin și frichinesc, vb. IV refl. 1. A se scărpină. *Ce te frichini așa, femeie? — De zăduf, omule!* Spt. S. și J., Pn. L.

2. Tranz. Fig. (Cu privire la lucruri) A suci, a învîrți; a examina, a studia. *Mull ai să mai frichini cartea aiă, nu le-ai săturat?* Ibid.

FRICHINIȘ s.n. = FRICHINEALĂ. Spt. S. (În expr.) A da de frichiniș = a intra la frecuș. Ibid. (Ironie) A prăsi sămînță de frichiniș = a avea paraziți. Ibid.

FRICHINIȚ s.n. = FRICHINEALĂ. Spt. S. *Ce-i atla frichiniț pe ușile alea?* Spt. S.

FRIG s.n. (În expr.) A lua cu frig (pe cineva) = a tremura; a răci. *M-a cam luat cu frig de ieri de la rtu, am stat mull în apă*. Spt. S.

FRIGĂRI, frigărese, vb. IV tranz. (Familiar) A frige. *Am frigărit niște mindărci, o bunălate*. Mș.

FRIGĂRIȚ, -Ă, frigăriți, -le, adj. Fript. Fig. *Inimioara-ți piriie, Frigărită pe lăciuni (Pop.)*. Mș.

FRIGE, frig, vb. III refl. (În expr.) A frige urzlel = a) a o duce greu; b) a pierde vremea. Cpr. (Prov.) *Cine s-a fript cu clorba, suflă și-n haurt, se zice cind cineva care s-a păcălit o dată se teme și cind nu trebuie*. Ibid. Ptș., Mș.

FRIGURĂ, frigure, s.f. (La prunele verzi) Simburele crud, neformat, zemos, învelit într-o pieleșă subțire (în loc de coajă). *Să nu mântneț gurlupi și frigure, că le-mbolnăvești de friguri*. Spt. S., VI. Dn.

FRIJIT, -Ă, frijiți, -te, adj. Sfrijit. Pn. L., Spt. S.

FRIPT s.m. Om nevoiaș. pirlit; fig. zgircit. *Ferească-le Dumnezeu să ai nevoie de friptu-ăla, că nici e-un fir de așă nu le lipești de el!* Cpr.

FRIȘCA s.f. art. Porclă dată unei femei miucele, vioaic, veselă, îndemnată, fășneală. Ptș.

FRINGUI, fringui și fringuesc, vb. IV tranz. și refl. (Rare) A (se) îndoi, a (se) suci, a (se) fringe; fig. a se legăna, a se fardosi. *Vine leica alin pe vale, Fringindu-se din șale (Pop.)*. Spt. S.

FRINTUREA, frinturele, s.f. = FRINTURICĂ. Spt. S.

FRINTURICĂ, frinturici, s.f. Diminutiv al lui frintură. Spt. S.

FRUCTĂRIE s.f. (Cu sens colectiv) Mulțime de fructe; belșug de fructe. *E o fructărie ce nu s-a pomenit*. Cpr., Spt. S.

FRUMÓS, -OĂȘĂ, frumoși, -oase, adj. Și frumoasă și lăptosă și devreme acasă (nu se poate), se zice cind cineva este excesiv de pretențios. Spt. S.

FRUNZĂR, frunzare, s.n. Stog de crăci, grămădite cu frunză cu tot, pentru a servi ca nutreț de iarnă la vite. Spt. S. și J.

FRUNZĂ, frunze, s.f. (În expr.) A face frunză = a tăia crăcile cu frunză cu tot și a le așeza în stog, pentru a servi de nutreț la vite, iarna. Spt. S. și J., Pn. L. A veni (sau a merge) (cineva) frunza-frunza = a merge

iute prin pădure, frunzărind crăcile cu pieptul și frunza așternută pe jos, cu picioarele. *Hai, lelișo, frunza-frunza, C-au trecut oile strunga* (Pop.). Ibid.

FRUNZĂREALĂ, *frunzăreli*, s.f. Acțiunea de a frunzări; frunzărit. *S-aude (o) frunzăreală prin pădure; acu te pomenești cu lupul!* Spt. S.

FRUNZĂRI, pers. 3 sg. *frunzăre* și *frunzărește*, vb. IV intrans. A (se) produce un sunet caracteristic atingerii sau călcării frunzelor. *Frunzăre pădurea. Frunzăre vîntul. S-aude frunzărind ceva prin pădure. N-o fi lupul?* Spt. S. și J., Cpr.

FRUNZĂRIȘ, *frunzărișuri*, s.n. 1. Mulțime de copaci tineri, deși, stufoși; tufăriș, desiș. *S-a-nfundat în frunzăriș* (= s-a pierdut). Spt. S. 2. Mulțime de frunze (pe ramuri sau pe jos); frunziș. *S-aude (ceva) mișcînd prin frunzăriș: frunzăre cineva.* Ibid.

FRUNZĂRIT s.n. Acțiunea de a frunzări; frunzăreală. *S-aude un frunzărit pe coastă; cine-o fi, ce-o fi?* Spt. S., Cpr., Mșș.

FRUNZĂRITURĂ, *frunzărituri*, s.f. Zgomot produs de răscolirea frunzelor. *S-aud frunzărituri pe colnie. E o frunzăritură pe sus, prin pom: frunzăre o păsărică.* Spt. S., Cpr.

FUDULICE, *fudulici*, s.f. 1. Diminutiv al lui *fudulă*. 2. (Ironie) Femeie ușuratică, neserioasă, fandosită, infumurată; cațaveică, teleleică. Spt. S., C. Arg.

FUDULIT, -Ă, *fuduliți*, -te, adj. *Fudul. Umbăt lelea fudulită, Cu zăvelea lăfuită* (Pop.). Arf.

FUGĂ, s.f. (În expr.) A nu-și bate joc de fugă = a fugi rupînd brazde. *Poleșași cum fugia, Joc de fugă nu-și bătea. Haiducii, cînd îi vedea, De ris că se prăpădea.* Bl., Ngrș.

FUGĂREALĂ s.f. (În expr.) A lua la (sau a pune pe) fugăreală (pe cineva) = a lua la goană, a fugări, a alunga. Spt. S., Cpr.

FUGĂ, *fug*, vb. IV intrans. (În expr.) A fugi de bine (sau de noroc) = a scăpa din mină o ocazie favorabilă. Ptș., C. Arg.

FUIOR, *fuitoare*, s.n. (În expr.) A-i băga (cuiva) futoarele în gură (sau în dinți) = a-l împiedica să vorbească, a-i astupa gura. Arf. L o c. a d v. *Ca futorul popii* = pe deasupra. *Asta treacă, fie de la mine, ca futorul popii.* Ibid.

FULĂU, *fulăi*, s.m. (Peiorativ) Tînăr fără căpătii; hăndrălău, haidău, fleoandăr. Cpr., C. Arg.

FULFŪC adv. (În expr.) A se găti *fulfuc* = (mai ales despre femei) a se îmbrăca pretentios; a se spileui. Mș., Cpr.

FULFUCA vb. I v. ÎNFULUCA.

FULFUCĂT, -Ă, adj. v. ÎNFULFUCAT.

FULGER, *fulgere*, s.n. (Adverbial) Repede, iute (ca fulgerul). *A trecut fulger pe lângă mine, nici bună ziua nu mi-a dat.* Mș.

FULGERĂT, -Ă, *fulgerați*, -te, adj. Fig. Repezit, ținut, nebun. *Ca un diavol fulgerat, M-a plesnit și-n lung și-n lat.* (Substantivat) *Ce fi-e, mă fulgeratul, ce n-ai? Unde alergi așa?* C. Arg., Spt. S.

FULGERĂTURĂ, *fulgerături*, s.f. Durere musculară ascuțită, scurtă, vie, ca un licăr de fulger; junghi. *M-a luat cu fulgerături prin coaste. Am simțit o fulgerătură în inimă, ca o săgeată.* Spt. S.

FULGERIȘ, *fulgerișuri*, s.n. Teren nisipos, care se usucă repede, impropriu pentru cultură. *Pe fulgerișurile din coastă, n-am ales nimic.* Spt. S. și J.

FULGURĂ, pers. 3 sg. *fulgură* și *fulgurează*, vb. I intrans. A ninge rar, a da cîte un fulg. *A început a fulgura; are de gînd să ningă.* Spt. S.

FULGUREALĂ s.f. Ninsoare ușoară și de scurtă durată; fulguală. *A venit o fulgureală de 1 aprilie, parcă s-ar scutura cerul de floare.* Spt. S., Pn. L., Cpr.

FULGURIȘ s.n. 1. Stropitură de ninsoare mărunță, zburată de vînt, spic de ninsoare; fig. spulberîș de petale scuturate de vînt. *Vine un fulguriș de zăpadă.* Fig. *Mă topese, mă pierd în zare, Ca un fulguriș de floare.* (Pop.). Spt. S.

FULGUȘÓR, *fulgușori*, s.m. Fulguleț. *Au dat cîțiva fulgușori azi-noapte; parcă ar avea de gînd să s-așlearnă pe ninsoare.* Spt. S., Cpr.

FULTŪC, *fulluce*, s.n. Perniță umplută cu fulgi de pasăre și cu fața înflorată cu cusături alese. Cpr.

FUMĂRAI s.n. Nor des de fum; fumărie, fumăraie. *S-a făcut un fumărai acolo să-și dai cu deștele-n ochi.* Lnl. S.

FUMĂRIU, -ÎE, *fumării*, adj. Fumuriu. *Căciulă fumărie. Cer fumăriu.* Spt. S. Cst.

FUMIGĂI s.n. 1. Fumărie. *S-a umplut casa de fumigai.* Spt. S., Cpr. 2. Ceață, negură. *S-a lăsat un fumigai afară, de nu vezi înaintea ochilor.* Ibid. 3. Pulbere de pulregai (sau de mucegai). Ibid. Ptș. 4. (În expr.) A face să iasă (sau să dea) fumigai (din cineva) = a-l pune la greu, a-l freca; a bate. Ibid.

FUN, **FO** adj. nehot., pron. nehot. Vreun, vreo. *Barim de-ar fi fo brînză de el. Ascultă, n-o fi și-asta funul d-ăta... cu gîrgăuni lu cap?* Spt. S., Pn. L., Cpr.

FUNCȚIONĂREASĂ, *funcționărese*, s.f. Funcționară. Cpr.

FUND, *funduri*, s.n. (În expr.) A fi pe (sau la) fund = a fi pe isprăvite. *E pe fund pătulul, dacă o mai fi d-un măcînș.* Spt. S., Pn. L. *A-i da de fundul pungii* = a nu mai avea nici o lățeală, nici un ban. Ibid. *A se da la fund* = a trăi retras, a se izola, a nu mai

apărea, a sta de-o parte. *Ce le-ai dat la fund așa, omule, unde le-ai infundat; și-a zis cineva ceva?* Ibid. **A merge pin-la fundul fundului** = a merge plnă-n pinzele albe, a nu se lăsa. Ibid. **A-l pune-n fund** (pe cineva) = a-l infunda, a-i lua piuitul, a-l da gata. Ibid. (Ironic). **A umbla cu fundu-n sus** = a fi bosumflat. Ibid. **A-i pune (cuiva) palma-n fund** = a-i lua apărarea, a părtini; p. e x t. a alinta, a răsfăța exagerat. Ibid. Cpr. **A întorece (ceva) cu fundu-n sus** = a face dezordine, a răsturna, a răvăși. *Am găsit casa (sau grădina etc.) cu fundu-n sus.* Ibid. (Ironic) **A-l mînea-n fund și după ureche** (pe cineva) = a nu-i păsa, a nu se sinchisi (de cineva sau de ceva). **A lua fundul foc** = a mînea bătaie. Ibid.

FUNDÁC, *fundace*, s.n. = **FUNDEI** (1). Mș.

FUNDĂRET, **-EĂȚĂ**, *fundăreți, -ețe*, adj. (și substantivat). (Despre oameni, ironic) mic și lădăș; ghindoc, bondoc, chituc; bursuc. *Ce-o fi căulind fundăreața aia de fată pln cotețele noastre?* Spt. S., Cpr. 2. Scund. *Sobă fundăreață. Dulap fundăreț.* Ibid., Ptș., VI.—Mr.

FUNDĂTURĂ, *fundături*, s.f. 1. Vale îngustă, înșesată de tufișuri dese, greu de răzbătut; vale care e astupată la un capăt de coasta unui deal, infundată. *În fundătura Găinușii, aci e cloaca lupilor.* Spt. S., Cpr. 2. Depresiune; loc cu depresiuni, adeseori pline de tufișuri. *Am trecut pe la fundături și mi-a ieșit înaintea un vîezure.* Ibid. [V a r. : **INFUNDĂTURĂ**, *infundături*, s.f. Ibid.]

FUNDÊI, *fundei*, s.n. 1. Capac de lemn care se pune deasupra unui ulei de albine (uneori și dedesubt ca așternut). *Au căzut fundeiele de la ulei.* Spt. S. 2. Partea de jos (de la fund) a unei clăi de fin (stog etc.); rețea; p. e x t. urma unei clăi. *Am găsit fundeiele, clăile au zburat.* Ibid. 3. (La porc) Mașul gros (infundat), care se întrebuițează la tobă, la caltaboși, „traista popii”. Glbc., Cpr. 4. Clrăpător. Mș.

FUNDÊȚ, *fundefe*, s.n. = **FUNDEI** (1).

FUNDÍC, *fundicuri*, s.n. Funduleț.

FUNIE, *funii*, s.f. 1. Pripon; p. e x t. timpul cit durează sucitului sau desucitul priponului pe steajăr. *Mai dă-le 2—3 funii (cailor), să zdrobească bine spicele!* Spt. S. și J., Pn. L. 2. (În e x p r.) **A merge funie** = a) a merge bine, întins, fără popas; b) f i g. a merge strună, a se desfășura fără piedici (o acțiune, o afacere etc.) Ibid. **A (se) ara funie** = a (se) ara bine, răsturnînd complet brazdele și mărunțind bine pămîntul. Ibid.

FUNȚĂ, *funte*, s. f. Fundă. Ptș.

FURĂ, *fur*, vb. I tranz. (În prov. și e x p r.) (Ironic) **Fură** de la ei și duce la altul, se zice despre un om naiv, nerod, bleot. Spt. S. **Fură și (se) eură** (sau se jură) = a

(despre hoț) se leapădă, jură că e nevinovat; b) f i g. (despre un om viclean, fățarnic) face pe cînsitul, se prefăce. Ibid. **A-l fura păcatul** (pe cineva) = a) a-și da-n petec; b) a cădea-n cursă. Mrcn.

FURÁT s.n. (În construcțiile) **Horă pe furate** = joc popular în care partenerii se prind și se desprind, schimbîndu-și perechile, din cînd în cînd, prin surprindere. Lnl. S. **Înot pe furate** = înot în care cineva bate apa cînd pe burtă, cînd pe spate, cînd pe-o rină, cînd pe alta; dar mai ales în picioare. *Trecui Oltul pe furate, Pln-la calea jumătate* (Pop.). Spt. S. **Copil de furat** = copil din flori; tufean, fo-chiu. Ibid. Cpr.

FURCĂ, *furci*, s.f. (În e x p r.) **A o (sau a se) ține furec** = a nu ceda, a nu se lăsa. Spt. S., Lnl. S., Cpr. **A-și împărți părul cu fureca** = a se certa; a trăi rău. Ibid. **A rămîne în furec** = a nu mai avea de nici unele, a sărăci. Ibid., Pn. L. **A toarece-n furec** = a trudi, a se chinui. Ibid.

FURCÊL s.n. v. **FURCER**.

FURCÊR, *furcere*, s.n. **Furc** cu coadă lungă și cu dinții drepți servind (mai ales) la ridicatul cocenilor în copaci și la aruncatul finului pe virful clăilor înalte; țăpoi, furcoi. Spt. S., Pdr. [V a r. : **FURCÊL**, *furcele*, s.n. Ibid.]

FURGĂSÍ, *furgăsesc*, vb. IV t r a n z. (Ironic) **A ascunde cineva un lucru găsít**; a fura. *Și pe unde l-ai furgásít, ai putea să ne spui-și nouă?* Pn. L.

FURNICĂÍ, pers. 3 sg. *furnicăie*, vb. IV i n t r a n z. = **FURNIGĂÍ**.

FURNICĂÍALĂ s.f. v. **FURNIGĂÍALĂ**.

FURNICĂRĂÍE s.f. Furnicărie.

FURNIGĂÍ s.n. Mușuroi de furnici; p. e x t. multime de lume, forfotă. *Era piața furnigai de lume. N-am mai văzut de de mult așa furnigai ca la țirgu-asta!* Spt. S.

FURNIGĂR, *furnigare*, s.n. = **furnigai**. Smr., Spt. S.

FURNIGĂÍ, pers. 3 sg. *furnigăie și furnigăiește*, vb. IV. 1. I n t r a n z. (Despre insecte) **A furnica**, a fojgăi; *Furnigăie mușuroiul, parcă l-ar fi întărltat cineva.* Spt. S. 2. I n t r a n z. **A forfoti**, a mișuna. Ibid. 3. T r a n z. i m p e r s. (Despre piele) **A avea mîncărime**. *Mă furnigăie toată pielea, parc-ar fi un mușuroi de furnigi pe mine.* Ibid. [V a r. : **FURNICĂÍ**; pers. 3 sg. *furnicăie și furnicăiesc*, vb. IV i n t r a n z. Spt. S.]

FURNIGĂÍALĂ s.f. 1. Mișcare vie, forfotă. Spt. S. 2. Senzație de mîncărime (pe piele sau pe corp). *Mă ia așa o furnigăială prin tot corpul, nu-ș ce să fie!* Ibid. [V a r. : **FURNICĂÍALĂ** s.f. Spt. S.]

FURNICĂRĂÍE s.f. = Furnicărie. Mș., Pt.

FURNIGŪTÁ, *furnigute*, s.f. Diminutiv al lui **furnigă**; furnicuță. Spt. S., Pn. L.

G

GA¹, s.f. v. **GIGĂ**.

GA² interj. Onomatopee care redă strigătul caracteristic al ciorilor. *S-aud ciorile: ga, ga, ga; au simțit de hoit.* Spt. S.

GĂDINĂ, *gadine* și *gădini*, s.f. 1. Fig. Om rău la suflet, uricios, nesuferit. *M-am întâlnit cu gadină, lăman în poarta casei, când să plec la drum, semn rău.* Lnl. S., Cc². 2. Ființă închipuită, monstru. *Vine gadină și te ia; taci, nu mai plinge!* Ibid.

GĂGIC, **-Ă**, *gagici*, **-ce**, s.m. și f., adj. I. S.m. și f. 1. Iubit (-ă); amant (-ă). (Ironie) *Și-a găsit lelea gagicul!* C. Arg., Ptș. 2. Soț (-ie) *Gagica mea nu ște pe la voi?* II. Adj. Drăguț, simpatic, frumos. *Mi-am găsit gagic băiat și-alla, mamă, mi l-a luat* (Pop.). Ibid., Cst.

GAGICĂREALĂ s.f. (Familiar) Faptul de a se g a g i c ă r i. *Am făcut și noi un pic de gagicăreală și mama, foc!* C. Arg., Ptș.

GAGICĂRI, *gagicăresc*, vb. IV refl. A se da-n dragoste; a se distra, a flirta. *Și dacă m-am gagicărit oleacă, ce crimă e?* Ptș.

GAGICĂRIE s.f. = **GAGICĂREALĂ**. C. Arg. Ptș.

GĂIBĂRĂ adv. Plin, încărcat. *Am două joarde de vie găibără de struguri; slău ciorchinii găibără pe ele.* Spt. S.

GĂIE, *găi*, s.f. 1. Fig. (Ironie) Persoană înaltă și subțire, cu fața ascuțită, cu nasul coroiat. Spt. S. 2. (Ironie) Ex pr. A se ține gâia-mașul (de cineva) = a) a se ține scai de cineva; b) (despre mai multe persoane) a se ține șir. Ibid. A o ține gâia-mașu = a nu ceda. Ibid. A lua gâia (pe cineva) = a fi pe ducă, a muri. Mș., Sm., Pn. L.

GĂRA interj. Onomatopee care imită zgomotul produs de un amestec de glasuri nedeslășite, nelămurite. *De departe se auzea un larmăt, un vuiet surd: gara, gara! veneau ursarii!* Spt. S., Cpr.

GARDILÓP s.n. Garderob.

GĂRDIN, *gardine*, s.n. Unealtă dogărească care servește la scobitul grădinii, unde se fixează fundul la vasele de lemn, grădinar. Spt. S., Mș., Pn. L. Ex pr. A da la grădin pe cineva = a-i impune ascultare. Ibid.

GARGARISEALĂ, *gargariseli*, s.f. 1. Fig. (Ironie) vorbărie goală, pălăvrăgeală. *Ce gargariseală mai fu și asta?* C. Arg. Mș., Ptș. 2. (Glumet) Băutură. *S-au dus iar la gargariseală.* Ibid.

GARGARISÍ, *gargarisesc*, vb. II. refl. 1. (Ironie) A îndruga verzi și uscate, a spune gogoși, a pălăvrăgi, a se lăuda. *Prea se gargari-*

sește și-asta! Mș., C. Arg. Ptș. 2. (Glumet) A bea. *Hai să ne gargarisim oleacă; mi s-a uscat gâtul.* Ibid.

GARÓI, **-OÁICĂ**, *garoi*, **-oaice**, s.m. și f. (Familiar) Epitet dat unei persoane oacheșe. Spt. S., Ptș., Pdr. **ZGARÓI**, **OÁICĂ** [s.m. și f. Mș., Sm.]

GĂURĂ, *găuri*, s.f. Fig. Datoric. *E plin de găuri săracul!* Ex pr. A astupa găurile = a lichida datoriile. Spt. S.

GĂ s.f. v. **GIGĂ**.

GĂGEALĂ s.f. Faptul de a se g ă g i; lăndăleală; trândăveală; plictiseală; oboseală. *M-a apucat o găgeală de-mi vine să casc.* Spt. S., Cst.

GĂGÍ, *găgesc*, vb. IV refl. A se sătura (de cineva sau de ceva), a se plictisi; a i se acri. *Mi s-a găgít de atita fasole. Mi s-a găgít de omu-ăsta, ca de mere pădurețe. M-am găgít tot slănd degeaba.* Spt. S. și J., Smr.

GĂGÍT s.n. = **GĂGEALĂ**. *Ia lasă găgítul și-apucă-te de pune răzoarele, că le trece vremea.* Pn. L., Spt.S., Mș.

GĂICULIȚĂ s.f. Diminutiv al lui g a i c ă (nume de alint adresat de femeii copiilor). *Ce-ai pățit, găiculiță? Hai, găiculiță, hai la gaita încoace!* Spt. S.

GĂIMĂCÍ, *găimăcese*, vb. IV refl. A se zăpăci, a se buimăci, a se rătuti. *Nu știu cum de m-oi fi găimăcít așa, că parcă mi-a luat cineva mințile.* Spt. S., Cpr.

GĂIMĂCÍT, **-Ă**, *găimăciți*, **-te**, adj. Buimăcít, zăpăcít, uluit, amețít. *M-am sculat găimăcít din somn și n-am avut chef de lucru toată ziua, parcă aș fi fost beat.* Spt. S.

GĂINĂ, *găinez*, vb. I in tr an z. A moșăi de somn, a picoti. *Tu ce tot găinezi, mă, la gura sobei? Du-te și te culcă!* Spt. S., Cpr.

GĂÍNĂ, *găini*, s.f. (P r o v.) A murit găina cure făcea două ouă (sau care făcea oul mare), se zice când a încetat cuiva favorul de care se bucura mai înainte; cf. a înfăreat murgana. Spt. S., Cpr., Mșș. Umblă ea găina beată, se spune despre cineva care umblă fără rost, capiu, năuc. Ibid.

GĂINEALĂ s.f. Faptul de a găina; indispoziție, încezeală, gogeaală. *M-a găsit o găineală, că-mi tot vine să dorm.* Spt. S.

GĂINÓS, **-OĂSĂ**, *găinoși*, **-oase**, adj. Care stă posomorit; mahmur, posac, bleg, indispus. *Nu-mi place când te văd așa găinoasă* Cpr.

GĂITĂNEALĂ s.f. = **ÎNGĂITĂNEALĂ**.

GĂLBEAZĂ, *gâlbeze*, s.f. 1. Om slab, palid, sfrijit, pierit. *E o gâlbează de om, îl suflă vîntul.* 2. Om răutăcios, inveninat, nesuferit. (Ironie; cu ciudă) *Gâlbeaza aia mi-a băgat mie copilul în pămînt!* Spt. S., Mș.

GĂLBEJÎ, *gâlbejesc*, vb. IV r e f l. (Despre plante) A se îngălbeni, a se ofili. *S-au gâlbejit porumbii de secetă. S-au gâlbejit florile în timnie.* Lnl. S., Cpr., Spt. S.

GĂLBEJILĂ, s.m. Poreclă dată unui om de nimic, sfrijit, prăpădit sau unui om răutăcios, invidios. Spt. S.

GĂLBEJIT, -Ă, *gâlbejiți*, -te, adj. (Despre plante) Ofilit. *Am scos din pivniță toate florile gâlbejite.* Spt. S., Cst.

GĂLBEJITURĂ, *gâlbejituri*, s.f. (Depreciativ) Om fără vlagă, palid, slab, stîns; gâlbejit, gâlbează; fig. (ironic) om rău la inimă; incoercibil, intrigant. *Gâlbejitura focului cîl p-aci să mă dea afară din serviciu.* Ptș., Spt. S., Cpr.

GĂLBENĂRE, *gâlbenări*, s.f. Gâlbenuş. Spt. S. Loc. a dj. Cu gâlbenarea ne-nghițtă = (despre lîneri; ironic) care e necopt la mînte, care nu are experiență; naiv, neserios; crudac. *Auzi dumneală, un tirfău cu gâlbenarea ne-nghițtă să dea lecții la niște oameni în toată firea!* Spt. S., Mrgh., Ughn., Ptș.

GĂLBEOR, -OĂRĂ, *gâlbeori*, -oare, adj. Gâlbior. *O copilă gâlbeoră are părul gâlbeor (gâlbuie, gâlbiu).* Spt. S.

GĂLBEORU s.m. art. Calificativ dat unui om cu păr blond sau cu fața palidă, slab, gâlbejit. Spt. S.

GĂLBINIȚĂ, *gâlbinieș*, adj. f. 1. Diminutiv al lui gâlben. *O funțiță gâlbinieșă* (Pop.). C. Arg. 2. (Bot.) Gâlbenca. Ibid.

GĂLBINIŪ, -IE, *gâlbinii*, adj. Gâlburio, gâlbiu, gâlbeniu. *O mantie gâlbinie* (Pop.). C. Arg.

GĂLBINŪȚ, -Ă, *gâlbinieș*, -te, adj. Gâlbiu, gâlbinii. Pn. L.

GĂLBURIU, -IE, *gâlburii*, adj. gâlbiu, gâlbiu, gâlbior. *Un macat gâlburio. O rochie gâlburie.* Spt. S., C. Arg.

GĂLMĂȚIE, *gălmății*, s.f. 1. Gălmăcie. C. Arg. 2. Umflătură care se formează sub piele (îndeosebi la ceafă); glică; scurtă. *I-a ieșit o gălmăție la vîntre. A făcut o gălmăție la ceafă.* Ibid., Spt. S. 3. (Adverbial) Grămadă, mănunchi, pile. *Stau florile gălmăție.* Cpr. [V a r. : **GLĂMĂȚIE**, *gălmății*, s.f.]

GĂOĂZĂ, *găoaze*, s.f. 1. Scobitură; viziună, văgăună; ascunzătoare, loc secret. (Familiar) *Ai mai pus ceva bani la găoază?* C. Arg. 2. Fig. Închisoare. *L-a băgat la găoază; u dat de dracu!* Ibid. 3. Fig. (Peiorativ) Om de nimic; om neatent; nălăfșet, nerod, chiomb. *Ce-ai făcut aici, mă, găoază?* Ibid.

GĂOCEĂLĂ, *găoceli*, s.f. 1. Acțiunea de a se găoci și rezultatul ei; dejghiocare, descojeală; scobire; coșcoveală, scorboroșeală. Spt. S., Pn. L., C. Arg. 2. (Mai ales la pl. : concret) Coji, găoci, coșcoveți etc. Ibid. [V a r. : **GHIOCEĂLĂ**, *ghioceli*, s.f. Ibid.]

GĂOCI, *găoceșe*, vb. IV. 1. T r a n z. A scobi ceva pe dinăuntru (în formă de găoace). *Nu mai găociți mămăliga cu lingurile. Tăiași-o felii cu ața!* Spt. S. și J., Cpr., Ughn., Clmn. 2. T r a n z. A curăța (ouăle, nucile etc.) de coajă, a descoji. Ibid. 3. R e f l. (Despre copaci) A se găuoniș, a face scorbură; a se scorboroși. *S-a găocit fagu-âl mare, intri-n el ca-ntr-un butoi.* R e f l. 4. (Despre teneuieli, furnire etc.) A se coșcovi. *S-au găocit lencuțelile.* Ibid. 5. R e f l. (Despre persoane) A se scoflici. *I s-au găocit obrăzii, șafa, ochii; parcă e mor!* Ibid. [V a r. : **GHIOCI** vb. IV. Ibid.; **GHIOSĂ** vb. IV. Ibid.]

GĂOCIT s.n. = **GĂOCEALĂ**. *S-au dus toți la găocitul nucilor.* Cpr., Spt. S. [V a r. : **GHIOCIT** s.n. Ibid.]

GĂOCIT, -Ă, *găociți*, -te, adj. 1. (Despre ouă, nuci etc.) Cojit. Cpr., Spt. S. 2. (Despre copacii bătrîni; despre fructe etc.) Găurit, scobit pe dinăuntru, gol. *Am găsit cartofii găociți. De ce ați lăsat mămăliga găocită?* Ibid., Clmn. 3. (Despre furnire, teneuieli etc.) Cojit, coșcovit. Ibid., Ptș. [V a r. : **GHIOCIT**, -Ă, *ghiocite*, adj. Ibid., Cpr., Pn. L.]

GĂOCITURĂ, *găocituri*, s.f. Mulțime de coji, găoci etc. Spt. S.

GĂRĂI, *gărâi*, vb. IV. 1. T r a n z. și i n t r a n z. (Despre ciori) A face : gar-gar! ; p. e x t. (despre copii) a-i striga în ciudă unui om regretos *gar, gar!* a necăji. *Gărâie ciorile, au găsit hoii!* Spt. S. 2. T r a n z. și r e f l. Fig. (Despre persoane) A (se) certa, a (se) hîrîi; a se ciondăni; a-și arunca cuvinte triviale, a se insulla. *Frați buni și s-au gărâit cu la ușa cortului.* Ibid., Pn. L., Smr. *M-a gărâit nevasta un conac pentru tine, bătete; așa-mi trebuia!* Ibid.

GĂRĂIALĂ, *gărâieli*, s.f. 1. Amestec de glasuri de ciori (sau alte păsări); cîrlială; p. e x t. gălăgie, ciorovăială, ceartă; zbenguială, haraiman. *S-au luat la gărâială ca nebunii. Mă, copii, ce gărâială e asta pe voi; jucați-vă frumos!* *E o gărâială de ciori, parcă au innebunit.* Spt. S. și J., Ptș., Clmn.

GĂRĂITURĂ, *gărăituri*, s.f. = **GĂRĂIALĂ**. *S-aud gărăituri de ciori, au găsit hoii.* Spt. S.

GĂRGĂRIȚĂ, pers. 3 sg. *gărgărițeză*, vb. I r e f l. (Despre cereale) A face gărgărițe. *S-a gărgărițat griul în magazie, nu mai e bun de semănat; trebuie dat la vînturătoare.* Spt. S., Pn. L., Cpr.

GĂRGĂRIȚĂȚ adj. (Despre cereale) Care a făcut gărgărițe. *E lot grîul gărgăritat; ce ne facem?* Spt. S. și J.

GĂRGĂUNĂRIȚĂȚ, *gărgăunarițe*, s.f. 1. Cuib de gărgăuni. *E o gărgăunariță în scorbura tufanului; cum le-appropii, le-ncăieră.* Spt. S. și J., Mșș. 2. Fig. Adunătură de derbedei; gașcă, clică, bandă. *Să nu le bagi în gărgăunarița lor, n-ai ce căuta!* Ibid. 3. Ascunzătoare pentru bandiți. *Sus, în creierii munșilor, își are gărgăunarița banda lui Beeșă.* Cpr., Lnl. S.

GĂȘCĂRIE, *gășcării*, s.f. Clică, bandă, gașcă. *A face gășcărie. A spurge gășcăria.* C. Arg., Ptș.

GĂTEALĂ s.f. Gătît, preparare a mîncării. *M-am apucat de găteală, nu pot veni; lasă-le pe mînc.* Cpr., Spt. S.

GĂŢULEA s.m. artē (Ironie) Om lacom la mîncare; mîncău, găman; hîlpău. *Inghite gătlea, ca nimic, o mămăliță întreagă.* Spt. S. și J., Cpr.

GĂUNOȘI, *găunose*, vb. IV tranz. și refl. Refl. Fig. A se umple de boli, a se măcina; a îmbătrîni; a se coporoși. *I s-au găunoișit plămîinii de oștică. S-au găunoișit ficeafii în el de atîta băut.* Spt. S., Pn. L.

GĂUNOȘIT, -Ă, *găunoișiti, -te*, adj. Găunos, scorbos. *Copac găunoișit.* Fig. *Un om găunoișit = putred de bolnav.* Spt. S., Pn. L.

GĂVĂN, *găvane*, s.n. (Prov.) Vine el Ivan la găvan, se zice despre cineva care o ia razna, face pe nebunul, se ține încăpăținat, nu cedează. *Lasă-l în pace, nu-ți mai bate capul cu nebunul, căci curînd-curînd vine el Ivan la găvan.* Cpr., Spt. S.

GĂVLEĂĂĂ s.f. = **GLĂVEAJĂ**.

GĂZERNIȚĂȚ, *găzernițe*, s.f. Lămpiță de petrol, cu sau fără globuleț, care se ține aprinsă în nopțile de iarnă, mai ales dacă e copil mic în casă; gazorniță. *Lasă aprinsă găzernița toată noaptea că copilul nu suferă la iuneric.* Spt. S. și J. Pn. L.

GĂZOĂICĂ, *găzoaice*, s.f. = **GĂZERNIȚĂȚ**. Spt. S.

GĂZŢI, *găzoaic*, s.n. = **GĂZERNIȚĂȚ**. Spt. S.

GEALĂP s.m. Om voinic; fig. om rău la suflet, hapsin, hrăpăreț. *Nu te pune cu gealapu, nu te lua rău cu el!* Mșș., Spt. S.

GEIĚȚ, -EĂȚĂ, *geiți, -te*, adj. (Rar) Frumos, elegant, faldic, mindru. *Foicieă izmă creață, Mîndra-i mîndră și geieșă (Pop.). Calul meu e cal geieș, Cil e țirgul n-are preș (Pop.).* Spt. S., Cpr.

GEMENĚL, *gemenei*, adj. Diminutiv al lui *gemene*. *Amîndoi sînt gemenei, d-ăia seamă-nă ca două picături.* Spt. S.

GEMŢȚ, -Ă, *gemuși, -te*, adj. (Despre persoane) Care geme într-una, văicăros, scrivil. *N-ai văzut om gemuș ca unchiașu-ăsta.* Pn. L., Spt. S.

GENULIȚĂȚ, *genulețe și genulițe*, s.f. Diminutiv al lui *geană*. *Mi-a intrat în ochi o genuliță.* Ptș.

GEONOĂȚĂȚ, *geonoate*, s.f. (Ironie) Genunchi; p. ext. picior. *I-au țeșit geonoatele prin nădrați. Mai strînge-ți geonoatele, că mi-ai gaurit spatele.* Spt. S. și J., Mșș. [Pronunțat: *geo-noă-tă*]

GER, *geruri*, s.n. (În expr.) A se lăsa (sau a fi) o vîpie de ger = a se lăsa ger puternic. Spt. S. Ger trăsuit (sau ger de seapără, ger de ustură, tuic, frîge, arde la ficeafii) = ger strașnic. Ger useat = ger fără ninsoare; ger tare, iute aspru. Ibid., Smr.

GHEĂOȘ, -Ă, *gheaoși, -șe*, adj. 1. (Despre lichide) Clocit, strical, sărbezit; slab, apos. *Apă gheaoșă. Țuică gheaoșă. Lapte gheaoș. Oțel gheaoș.* Spt. S., Mșș., Pdr. 2. (Despre pămînt) Slab, sărac, sterp. *Pămînt gheaoș.* Ibid. 3. (Despre port) Împestrițat cu elemente orășenești. *Port gheaoș.* Ibid. 4. (Despre persoane) Născut din încreșurarea a două nații; corcitură. (Ironie) *E român gheaoș; se vede după pielîșă, bale-n luciuriu.* Ibid. 5. Născut din moși-strămoși, de baștină. *get-beget, autentic, sadea, neaoș.* (Ironie) *Eu sînt pileștean gheaoș, bă; nu venie ca tine.* Ptș. 6. (În expr.) A fi gheaoș la față = a) a fi palid, slab, gălbejit; b) a fi blond, bălan. Ibid. A avea singele gheaoș = a fi anemic. Ibid. (A fi) prieten gheaoș = (a fi) prieten nesincer, fals. Ibid. (A avea) origină gheaoșă = (a avea) origine nesigură. Ibid. (A fi) frați gheaoși = (a fi) frați vitregi. Ibid.

GHEĂȚĂ s.f. (În expr.) A da hoii pe gheău = a pierde vremea degeaba. Ptș., Brig.

GHEĚLBETȚ, -Ă, *ghelbeși, -te*, adj. (Despre cireș și fructele lui) Pădureț. *Cireș ghelbeș. Cireșe ghelbeșe.* Cpr.

GHELMOTŢC, *ghelmotoc*, s.n. Ghemoloc. Lnl. S.

GHELMOTOCĚ, *ghelmotocesc*, vb. IV tranz. și refl. v. **GHEMOTOCI**.

GHELMOTOCĚȚ, -Ă, *ghelmotociți, -te*, adj. v. **GHEMOTOCIT**.

GHEMOTOCEĂLĂ s.f. Faptul de a (se) ghemoloci: ghemuală, încovrigeală, îngheșuală. *Ce ghemolocală v-a găsît măi, vă e frîg? Ce v-ați ghemolocit așa?* Spt. S. [Var.: **GHEMOTOȘĂLĂ** s.f. Ibid.]

GHEMOTOCĚ, *ghemotocesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) face ghemoloc; a (se) ghemul, a (se) cocoloși. *S-au ghemolocit țoși în pătură de frîg. Ghimoloceste 2-3 foi de porumb și fă-ți glamnică.* Spt. S. și J. [Var.: **GHEMOTOȘĚ**, *ghemotoșesc*, vb. IV. Ibid.: **GHELMOTOCĚ**, *ghelmotocesc*, vb. IV. Lnl. S., Cc².]

GHEMOTOCĚȚ, -Ă, *ghemolociți, -te*, adj. ghemulit, strîns, motololit. Spt. S., Pn. L.

[Var.: **GHEMOTOȘIT**, -Ă adj. Ibid.; **GHELMOTOCÎT**, -Ă adj. Ibid.]

GHEMOTOȘI vb. IV. v. **GHEMOTOCL**.

GHEMOTOȘIT, -Ă adj. v. **GHEMOTOCIT**.

GHEMS s.n. și adj. (Ieșit din uz) Piele de capră pentru fasonat încălțăminte; încălțăminte de ghems. *Ghete ghems*. (Subst.) *Ghems cu scrf*. Spt. S. [Var.: **GHEMȚ**, s. Ibid.]

GHENĂR, *ghenare*, s.n. Șir de flori cusute pe guler sau la poale (la ii, cămăși etc.); chenar. Hț.-Sm.

GHEORGHIÎN, *gheorghini*, s.m. = **GHEORGHINAR**. Spt. S. [Pronunțat: *gheor-ghin*].

GHEORGHINĂR, *gheorghinari*, s.m. Arbust ghimpos, cu frunza crestată, cu flori albe și fructe roșii; păducel. Spt. S. [Var.: **GHERGHINĂR** s.m. Pn. L., Pt.]

GHEORGHINĂ, *gheorghine*, s.f. Fructul gheorghinarului. Spt. S.

GHEOȘĂ, pers. 3 sg. *gheoșează*, vb. I refl. 1. (Despre lapte) A se strica, a se serbezi. Spt. S., Pn. L. 2. (Despre anemie) A deveni sărac în substanțe producând anemierea organismului. *Mi s-a gheoșit stingele în vine*. Ibid. 3. **Tranz.** (Despre țuică, vin etc.) A subția cu apă, a adăpa. Ibidem. [Var.: (ad. 2) **GHEOȘI**, *gheoșesc*, vb. IV refl.]

GHEOȘI vb. IV. v. **GHEOȘĂ**.

GHERĂN, *gherane*, s.n. 1. Cirlig gros, mare. *S-a rupt un gheran de la macara*. Ptș. 2. (La pl., la păsările răpitoare) Gheare încovoiate, lungi, groase. Mș., Spt. S. 3. (Ironie) Unghii mari. *Cînd ai să dai jos gheranele alea?* Ibid.

GHERĂI vb. IV. v. **GHERĂNI**.

GHERĂIALĂ s.f.v. **GHERĂNEALĂ**.

GHERĂIT s.n. v. **GHERĂNIT**.

GHERĂITURĂ, *gherăituri*, s.f. v. **GHERĂNITURĂ**.

GHERĂNEALĂ, *gherăneli*, s.f. Acțiunea de a (se) gherăni și rezultatul ei; zgrietură, rliclială; fig. ceartă, încăierală. *A venit plin de gherăneli pe față*. *A fost o gherăneală între ei, să se mîntuce nu altceva*. Spt. S., Pdr., Mrgh. Cpr. [Var.: **GHERĂIALĂ**, *gherăieli*, s.f. Ibid.]

GHERĂNI, *gherănesc*, vb. IV tranz. și refl. 1. A (se) zgria cu ghearele, cu unghiile. *S-au gherănit pisicile să se omoare*. *L-a gherănit muicrea pe Ion*; *l-a făcut ojdii pe față*. Mș., Spt. S. 2. **Tranz.** P. anal. A rlicli. *Cîinii au gherănit (sau au gherănit) pămîntul, au simțit ei ceva*. Ibid. 3. **Tranz.** (Ironie) A ara la suprafață, superficial. *Abia a gherănit locul pe d-asupra, l-a zgriat numa*. Ibid. [Var.: **GHERĂI**, *gherăi și gherăiesc*, vb. IV tranz. și refl. Ibid.]

GHERĂNIT s.n. Rliclitură, gherăneală, *Aici e gherănit de cîini*. Spt. S. [Var.: **GHERĂIT** s.n. Ibid.]

GHERĂNITURĂ, *gherănituri*, s.f. = **GHERĂNIT**. Spt. S. [Var.: **GHERĂITURĂ** s.f. Ibid.]

GHERGHINĂR, *gherghinari*, s.m. v. **GHORGHINAR**.

GHERLĂN, *gherlani*, s.m. (Învechit) Term de batjocură dat de către boieri țărănilo țoprlan, bădăran, ritan, mojie. (Familiar, gl meț) *Mă, gherlane, ai tu obraz să stai de vor. cu mine, mă?* Spt. S.

GHERLĂNIE s.f. Atitudine de gherla necuviincioasă; Ingimfare, mojiecie, mitocăni bădărănie. *S-a îngroșat gherlănia în el, de n mai încape*. Ptș.

GHERUȘICĂ, -EĂ, *gherușele*, s.f. Diminutiv al lui g h e a r ă. (Porumbeii) *Se lăsară, Lua! apșoară-n gurișoară. Petricele-n gherușele și suiră-n nori cu ele* (Pop.) Arf. Fig. *Nu-i căde tu-n gherușica mea! Pui cu gherușica pe tine* Spt. S.

GHETRÉU, *ghetreuri*, s.n. Ghetră. C. Arț

GHIBĂCI, *ghibăcesc*, vb. IV tranz

A dibăci. Cpr. Lnl. S.

GHIBĂCÎT, -Ă, *ghibăciți*, -te, adj. v. dibăciți

Lnl. S. Cpr.

GHIBER, -Ă, *ghiberi*, -re, adj. Pădureț

ghelbeț. *Cireș ghiber. Cireșe ghibere*. Arf.

GHIBERDEICĂ s.f. Poreclă dată unei femei micuțe, sprintenă, înfigăreață; flșneată frișcă. Bșr.

GHIBERDÉL s.m. Plantă erbacee care crește prin pădure; se pune în baia copiilo mici, pentru întărire. Cpr.

GHIBERÉSC, -EĂSCĂ, *ghiberești*, adj. = **GHIBER**. Arf.

GHIBUJEALĂ s.f. Faptul de a fi (sau a sta) ghibujit; ghrboveală, cocoșă. *Îl cunosc după ghibujeală*. Spt. S.

GHIBUJÍ, *ghibuiesc*, vb. IV refl. 1. A se aduce din spate; a se încovoia; a se cocoșa; a se gheboși. *S-a ghibujit unchiașul, duce 82 de ani în cărcă*. Spt. S. 2. A se ghemui; a se stîrci. Ibid.

GHIBUJÍT, -Ă, *ghibujiți*, -te, adj. 1. Cocoșat, ghebos. Spt. S. 2. Fig. Timid, retras, ciușdit. Ibid.

GHÍBURI s.n. pl. Resturi de la darac; gunoaie, șlim. *Au țeșit o groază de ghiburi la darac, nici nu credeam*. Cpr.

GHICITOREĂSĂ, *ghicitorese*, s.f. Ghicitoare. *Au venit la poartă două ghicitorese, bobărese, meșterite*. Spt. S.

GHIDĂNĂC, *ghidănacc*, s.n. Bită scurtă și grosă; ciot noduros, relevei. Spt. S. Expr. **A pune** (sau a se pune cu) **ghidănaucul pe cineva** = a) a pune la frecuș; b) a ține de scurt; c) a bate. *Pui eu ghidănaucul pe tine, diavole! Pu-n-te cu ghidănaucul pe el, vere, dacă cu bine nu merge!* Ibid.

GHIDĂNĂCEALĂ, *ghidănăceli*, s.f. Acțiunea de a ghidănăci; cicăleală, dojană, pisălogeală. *A lua la ghidănăceală. A da de ghidă-*

năseală. Spt. S., Cst. [Var.: **GHIDĂNĂ-SEALĂ** s.f. Pl.]

GHIDĂNĂCI, *ghidănăcesc*, vb. IV tranz. 1. A cerceta, a dojeni, a cicăli; a bate la cap, a plictisi. *L-am ghidănăcit eu, i-ajunge!* Spt. S., Pn. L. 2. (În superstiții) A ciocăni cărbunii cu văturai cind țiuie (ca să astupe gura dușmanilor). Ibid. [Var.: **GHIDĂNĂȘI**, *ghidănăsesc*, vb. IV tranz.]

GHIDĂNĂCIT, **-TĂ** adj. Dojenit, cicălit, certat. Spt. S., Pn. L.

GHIDĂNĂCIT s.n. = **GHIDĂNĂCEALĂ**. *Are chef de ghidănăcit*. Pn. L., Pt. [Var.: **GHIDĂNĂȘIT** s.n. Ibid.]

GHIDĂNĂSEALĂ s.f.v. **GHIDĂNĂCEALĂ**.

GHIDĂNĂȘI vb. IV v. **GHIDĂNĂCI**.

GHIDĂNĂȘIT s.n. = **GHIDĂNĂCIT**.

GHIDILEALĂ s.f. = **GIDILEALĂ**.

GHIDILITURĂ s.f. *Ghidlitură*

GHIDULUȘ, **-Ă**, *ghiduluși*, **-șe**, adj. Poznaș, glumeț; mucalit, ghiduș. *Un copil ghiduluș, te prăpădești de dragul lui!* Lnl. S.

GHIGHIEL, **-Ă**, *ghigheli*, **-le**, adj. (Familiar; mai ales despre bărbați) Dichisit, aranjat, fercheș; drăguț. *Ghighele băiat, n-ai ce zice!* Spt. S., Pn. L.

GHIMBIȘ s.n. = **GIMBIȘ**.

GHIMOTOȘEALĂ s.f.v. = **GHEMOTOCEALĂ**.

GHIMOTOȘI vb. IV = **GHEMOTOCI**.

GHIMPULÊT, *ghimpuleți*, s.m. Diminutiv al lui *ghimp*. *Am vrut să rup un trandafir și m-au înțepat niște ghimpuleți*. Spt. S.

GHINĂ, *ghine*, s.f. Întimplare defavorabilă, ceas rău, nenoroc, ghinion. *Astăzi am avut numai ghine*. Cpr., C. Arg.

GHIND, *ghinduri*, s.n. Știulete de porumb rămas crud și mic, nedezvoltat; cocoloș, glojdar, gîllice. *Ce vrei să faci cu ghindurile astea? Doar la porci să le dai!* Spt. S.

GHINDĂR, *ghindari*, s.m. Stejar (lăsat de sămință). *Am lăsat în tăietură vreo patruzeci de ghindari (de sămință)*. Spt. S.

GHINDÓCEA s.m. art. (Familiar) Epitet dat unui copil sau unui om mic de statură. Spt. S.

GHINDOCUȚ, **-Ă**, *ghindocuți*, **-fe**, adj. Diminutiv al lui *ghindoc*; pitic. (Ironie) *Ghindocuța eț un pui, Mai te pierzi în umbra lui*. Spt. S.

GHIOACĂ, *ghioace* și *ghioci*, s.f. Găurice făcută în pământ la jocul „de-a purceaua”; bibă. Spt. S., Pn. L. [Pronunțat: *ghi-oa-că*. Var.: **GHIOACE**, *ghioci*, s.f. Ibid.]

GHIOACE s.f.v. **GHIOACĂ**.

GHIOALCĂ adj. (În construcția) *Apă ghioaleă* = apă clocită, stătută la soare, care nu este bună de băut. *Țuca ghioaleă* = țuică proastă; zămfrecă, otcă, poșetele. Spt. S., Cpr. [Pronunțat: *ghioal-că*. Var.: în nord-estul regiunii: **GHIOLCĂ** adj.]

GHIOC, *ghiocuri*, s.n. Căruță mică, purtată de un singur cal, servind la transporturi mai mici. Cpr. [Pronunțat: *ghi-oc*]

GHIOCEALĂ s.f.v. **GĂOCEALĂ**.

GHIOCEL, *ghiocei*, s.m. Expr. *A-i da (sau a-i ieși) (cuiva) ghiocel pe la urechi (sau pe la timple)* = a încărungi. *A început a-i da ghiocelii de tînăr*. Spt. S. [Pronunțat: *ghi-o-cel*]

GHIOCI, *ghioce* și *ghioccesc*, vb. IV tranz. v. **GĂOCI**.

GHIOCIT s.n.v. **GĂOCIT**.

GHIOCIT, **-Ă** adj. v. **GĂOCIT**.

GHIOLC interj. Onomatopee care redă sunetul produs de un lichid care se elatină în interiorul unui vas. *Butoiul face ghioc-ghioc, în căruță. Face burta: ghioc!* Spt. S., Cpr. [Pronunțat: monosilabic]

GHIOLCĂ adj. f.v. **GHIOALCĂ**.

GHIOLCĂI, pers. 3 sg. *ghiocăie* și (rar) *ghiocăiește*, vb. IV intranz. (Despre lichide) A face *ghioc-ghioc*; a se clătina; a se hilteli. *Ghiocăie butoiul în căruță. Îmi ghiocăie burta. Ghiocăie apa-n opinci*. Spt. S., Cpr.

GHIOLCĂIALĂ, *ghiocăieli*, s.f. Faptul de a (se) *ghiocăi*; hiltelială, clătire, bolcăială. *Am niște ghiocăieli prin burtă, parcă se plimbă șerpilor-n ballă*. Spt. S. [Pronunțat: *ghioc-că-ia-lă*]

GHIOLCĂIT s.n. = **GHIOLCĂIALĂ**.

GHIOLCĂITURĂ, *ghiocăituri*, s.f. = **GHIOLCĂIALĂ**. *S-aud ghiocăituri în cazan, fierbe*. Spt. S., Mș.

GHIOLDĂN, *ghioldane*, s.n. = **GILDAN**. C. Arg.

GHIOLDIȘ adv. (În expr.) A sta (sau a se pune) *ghioldiș în culca cuiva* = a se înțepeți într-un loc, a sta nemișcat; a împiedica, trecerea. Spt. S. A lua (sau a vorbi) *ghioldiș* = a vorbi în răspăr; a împunge cu vorba, a împildi, a ironiza; a vorbi răstit, a ocări, a rezezi. Ibid. A privi *ghioldiș* la cineva = a se uita la cineva cu ochi dușmănoși; gata de ceartă; a se uita chiorș. Ibid.

GHIOLDORA¹ interj. v. **GHIOLDORO**.

GHIOLDORA² adv. Plin pînă la refuz; înțesat, doldora. *Era cu stnul ghioldora de cireșe*. Spt. S. [Var.: **GHIOLDURA** adv. Ibid.]

GHIOLDORO interj. (Repetat) Cuvînt care redă o vorbire zgomotoasă, amestecată, neluțeleasă, bolborosită (de o mulțime de lume) sau de oameni străini; *hodororo*. Spt. S. [Var.: **GHIOLDORA**¹ interj. Ibid.]

GHILDOROSEALĂ, *ghioldoroseli*, s.f. Faptul de a *ghioldorosi*; vorbire amestecată, bolborosită, neluțeleasă. Spt. S.

GHIOLDURA adv. v. **GHIOLDORA**².

GHIONȚIȘ adv. = **GHIOLDIȘ**.

GHIOLDOROSI, *ghioldorosesc*, vb. IV intranz. A vorbi repede, neluțeles, incurcat; a bolborosi. Spt. S. *Ghioldoroseau țiganii pe*

limba lor și strigau, pareă se certau, pareă nu; nu era chip de a-i înțelege. Spt. S.

GHIONOȘEALĂ, *ghionoșeli*, s.f. Acțiunea de a ghionoși; scormoneală. *Ce atita ghionoșeală acolo?* Spt. S. [Pronunțat; *ghi-o-*. Ibid.]

GHIONOȘI, *ghionoșesc*, vb. IV 1. Tranz. A face găunos, a găuri, a scobi; a găoci, a găunoși; p. ext. a săpa. *Copii, nu mai ghionoșiți piinea! Ghionoșește și el pe coastă niște găuri de pomi. Au ghionoșit (= săpat) mirtanii toate ripile.* Spt. S., Pn. L. 2. Tranz. și absol. (Despre păsări și animale) A rici cu ghiarele, a găuri, scormoni; a dezghioaca. *Niște ghioroși au ghionoșit porumbii. Cine a ghionoșit cartofii? Au ghionoșit ciinii la colțul magaziei după guzani.* Ibid. [Pronunțat: *ghi-o-*. Ibid.]

GHIONOȘIT, -Ă, *ghionoșiți*, -te, adj. Riciit, găurit, scobit, scormonit; zgîmlit. *Sint o groază de cartofi ghionoșiți de viernuși. Porumbii i-am găsit ghionoșiți de ciori, s-au învățat la boabe. Cite cuiburi de cartofi erau ghionoșite (umbrate, căutate); cine le-a ghionoșit? Au rămas coastele ghioșite (= cu găuri de pomi): trebuie săditi prunii că vine uscătura.* Spt. S. [Pronunțat: *ghi-o-no-șit*]

GHIONOȘIT s.n. Ghionoșeală. *S-au pornit pe ghionoșit pământul; au făcut o mic de găuri.* Spt. S. [Pronunțat: *ghi-o-*]

GHIONOȘITURĂ, *ghionoșituri*, s.f. Scobitură, riciitură, zgîmlitură (la știuleți); ghionoșeală. Spt. S.

GHIRDÂN, *ghirdane*, s.n. = **G²LDAN**. Spt. S.

GHIOROI, -OĂIE, *ghioroi*, -oai, s.m. și f. 1. S.m. și f. Specie de ciori care ghioroiesc cuiburile de porumbi în timpul încolțirii. *Au tăbărit ghioroii (sau ghioroaiete) pe ogoare.* 2. S.f. Ciocăniloare, ghionoaiete. Ibid. [Pronunțat: *ghi-o-*]

GHIOROI, *ghioroii* și *ghioroiesc*, vb. IV 1. Tranz. A scobi cu ghioroii; p. ext. a face găuri în pământ, a săpa, a scormoni. *Am ghioroit de pomână toate coastele.* Spt. S., Cpr. 2. In tranz. A scormoni, a răscoli, a scoate ceva afară din pământ. *Am ghioroit la niște buturi.* Ibid. 3. Tranz. (Despre păsări) A rici pământul cu ghearele, a scormoni; a scorbeli. Ibid. [Pronunțat: *ghio-ro-i*; la prez. ind.: *ghió-ro-i*]

GHIOROIALĂ, *ghioroiești*, s.f. 1. Acțiunea de a ghioroii și rezultatul ei; scormoneală, riciială. *Ghioroială de ciori. Ghioroiești de copii.* Spt. S., Cpr. *Arătură e asta, mă, ori ghioroială de orbești?* 2. (La pl.) Gropi de sădit pomi. [Pronunțat: *ghio-ro-*]

GHIOROIȚ, -Ă, *ghioroiți*, -te, adj. Scormonit, răscolit, riciit; arat, săpat. *Cuiburi ghioroite. Porumbi ghioroii.* Spt. S., Cpr.

GHIOROITURĂ, *ghioroituri*, s.f. = **GHIOROIALĂ**. *Ghioroituri de ciori.* Spt. S., Cpr. [Pronunțat: *ghio-ro-*]

GHIOȘĂ, *ghioșez*, vb. I tranz. și refl. v. **GĂOCI**. Spt. S.

GHIOȘITURĂ, *ghioșituri*, s.f. Scobitură, gaură. *Am găsit cîteva ghioșituri la porumbi, la cartofi.* Spt. S., Pn. L.

GHIZDĂ, *ghizde*, s.f. 1. (La strîmtari, la cioareci) Buzunar, de obicei fără căptușală, lăsat aparent pe cusătura din afara cracului și uneori ornate cu găitane. (Ironie) *Scoate, mă, mîinile din ghizdele nădragilor, că n-ai fi vătăf la porci.* Spt. S. 2. Deschizătură care se lasă în părți, spre șolduri, la fuste; șliț. *Să-mi lași ghizdă la fustă, că-i pui fermuar.* Ibid. Pts.

GHIZDĂVEL, -EĂ, *ghizdăveli*, -ele, adj. Diminutiv al lui *ghizdă*; dragălaș, simpatice. *Mindra cu ochi ghizdăveli! Iți dai viața pentru ei* (Pop.). Spt. S.

GHIZDĂVEȚ, -EĂȚĂ, *ghizdăveți*, -e, adj. = **GHIZDĂVEL**. Și mi-i calul ghizdăveț, Cîtu-i lumea n-are preț (Pop.). *E-un voinic de cătăreț, Mindru, așer, ghizdăveț* (Pop.). Spt. S. (Substantivat: ironie) *Ghizdăveța aia de soru-la, n-am mai răzut-o p-aici de cînd a luat banii.* Ibid.

GHIZDĂVIOR, -OĂRĂ, *ghizdăviori*, -oare, adj. = **GHIZDĂVEL**. *Am o mindră ghizdăvioră, S-o pui leac la inimioară* (Pop.). Mrs.

GIMBIȘ, *gimbișuri*, s.n. Glumă ușoară; pozna, năzdrăvănie; earaghioslic. *Ia, te rog, nu mai face gimbișuri cu mine, că n-am chef.* Spt. S.

GINERĂ, *gineresc*, vb. IV refl. A se logodi. *Am auzit că te-ai ginerit; cînd ai nunta?* Spt. S. **GINGIE**, *gingii*, s.f. (La porumb). Boabe cu lapte, crude, fragede. *Au început porumbii a face gingii; le-au dat gingiile.* Spt. S.

GINĂ, *ginesc*, vb. IV tranz. A ochi, a observa, a urmări. *L-am ginît cu taman cînd se furîșa să plece.* Mș., Pts.

GIOARSĂ s.f. Cioarsă.

GIRICĂ vb. IV v. **CIRIGĂ**.

GIRICĂIALĂ s.f.v. **CIRIGĂIALĂ**.

GIRICĂIT s.n.v. **CIRIGĂIT**.

GIUGIUC, -Ă, *giugiuci*, -ce, adj. (Familiar) (Mai ales despre bărbați) Dichisit, bărbierit proaspăt, îmbrăcat îngrijit, pus la punct; ghighel, ferecheș. *Te-ai făcut giugiuc.* Pts.

GIUREĂ, *giurele*, s.f. Secătură, lichea, pușlama; giurumea. Cpr.

GIURUMEĂ, *giurumete*, s.f. = **GIUREA**. *Să-răcuț de mîca mea, Toși mă fiu de giurumea.* (Pop.). Cpr.

GÎ, interj. (Repetat) Sunet pe care-l scot din gît persoanele gîgite, cînd se împiedică în articularea cuvîntelor. Cpr., C. Arg., Pts.

GÎ s.f. = **GĂ**.

GÎB, *gîburi*, s.n. Gheb, cocoșă. *Are un gîb în spate, mai ețl un mușuroi.* Spt. S.

GIBĂ, *glbc*, s.f. 1. Gheb, cocoasă. *Ctta-mai giba a făcut în spate, săracul!* Spt. S. și J. 2. S.m. Poreclă dată unui om ghebos, cocoșat. *Mă, al lui Gibă, să-i spui lui tat-lău să vie la clacă, auzi!* Ibid. 3. (Eufemism) Dracu.

GIBÓS, -**OASĂ**, *giboși*, -*oase*, adj. Ghebos, cocoșat; fig. caraghios. (Substantivat) *Hai, gibosule, lasă-mă în pace, pleacă!* Spt. S.

GIBUI¹, *gibui*, vb. IV refl. A se cocoșa. *S-a gtbuit nea Niculaie de tot.* Spt. S.

GIBUI², *gibui*, vb. IV tranz. 1. A surprinde; găbui. *Am gtbuit o coșofană-n scorbură.* Spt. S. 2. Fig. A bate pe cineva. *L-a gtbuit de i-au trosnit oasele.* Ibid.

GIBUI³, *gibui* și *gibuiesc*, vb. IV tranz. A adresa unui om cocoșat calificativul injurios: *gibă*; a porecli (cu răutate). *Ce mă gibui mă, făcătosule; ce și-am făcut eu?* Spt. S.

GIBUIALĂ, s.f. Faptul de a porecli un om ghebos, zicându-i: *gibă*. *Îți dau eu fie gtbuială, cînd te-oi apuca, afurisache?* Spt. S. 2. Fig. Bătaie. Ibid.

GÎDEA s.m. art. 1. Personaj inchipuit care inspiră teamă, groază, mai ales copiilor. *Vine gîdea și te ia! Vezi tu pe gîdea! Vrei să te dau la gîdea?* Spt. S. și J., Ms., Cpr. Mș. 2. Personă cu autoritate care inspiră oarecare teamă. *Vine gîdea!* Ibid. 3. P. restr. Om care crede despre sine că poate să inspire teamă, să intimideze, să sperie. *Dai tu de gîdea! Vii tu la gîdea!* Ibid. 4. Fig. Bici, nua, bătaie. *Caușl pe gîdea mi se pare. Tot gîdea, săracu!* Ibid.

GÎDILEALĂ s.f. (Glumet) Chelfăneală, bălaie. Spt. S., C. Arg. *Ai chef de gîdileală?* Cpr.

GÎDILICI, *gîdilici*, s.m. și *gîdiliciuri* s.n. 1. Gîdileală. Nu suferă gîdiliciurile. *Mor de gîdilici.* Spt. S., Pn. L. 2. Fig. Nervi, neastîmpăr. *Ce te-a apucat gîdiliciul? Hai să te scarpîn eu!* Ibid. 3. (În ex pr.) A avea gîdiliei = (mai ales despre copii) a fi neastîmpărat, a nu sta locului. C. Arg. A avea gîdiliei în sîn = (mai ales despre femei) a avea nervi, loane; a fi cu năbădăi. Ibid.

GÎGĂ s.f. Termen de respect cu care tinerii și copiii se adresează femeilor mai în vîrstă (rude sau străine) însoțind și numele persoanei. *Gîgă Ioană, dă-mi un ciur de mălai. Gîgă, ia-mă și pe mine cu tine!* Spt. S. și J., Pn. L. *Ga Rada toarec lîrsini.* Ibid. *Gă Mario, dă-mi un ciur de mălai împrumut!* Ibid. [Var.: (prin prescurtare) **GA** s.f.; **GĂ** s.f. Ibid.]

GÎGÎ¹, *gîgii*, vb. IV tranz. (Ironie) A zice „gîgă” unei fele cam de aceeași vîrstă. *Ce mă gîgii, mă; ce nu sintem d-o samă? Zi-mi pe nume, cum mă chiamă, nu mă gîgii cu prostul.* Spt. S.

GÎGÎ², *gîgii*, vb. IV refl. și intranz. A vorbi înodindu-se din gît; a se cicli, a se îngitui. *Rău se mai gîgii, săracu. Urit face cînd gîgii!* Ptș.

GÎGIALĂ, *gîgieli*, s.f. Vorbire sacadată, intreruptă; înglituire. Cpr., C. Arg.

GÎGÎLĂ s.m. Poreclă dată unui om care gîgii cînd vorbește, cletic. Cpr., C. Arg. Mșș. **GÎGÎT** s.n. = **GÎGIALĂ**. *Are un gîgîit femeia asta, fie la ea!* Cpr.

GÎGÎT, -**Ă**, *gîgiți*, -*te*, adj. Care se gîgii. (Substantivat) *Du-te la gîgîta și-i dă banii ăștia!* Cpr., Ptș.

GÎJ interj. 1. Onomatopee care imită respirația grea a astmaticilor; gîfilit. Spt. S. 2. (Cu funcție de substantiv) *Are un gîj (= o hrlitură) în piept, de abia mai suflă cînd merge.* Ibid.

GÎJGANIE, *gîjgăni*, s.f. 1. Gînganie, goan-gă. *Ce, te-ai speriat d-o gîjganie?* Spt. S. 2. P. ext. Fiară (lup, vulpe). *A ieșit gîjgania la oi. Am prins gîjgania în coteș.* Ibid. 3. Fig. (Depreciativ) *O gîjganie de copil a băgat porcii-n porumbi, bată-l vina lui! Afurisită gîjganie de om, mi-a omorît doi porci!* Cpr.

GÎJGĂI, pers. 3 sg. *gîjgăie* și *gîjgăiește*, vb. IV intranz. v. **GÎJGI**.

GÎJGĂIALĂ, *gîjgăieli*, s.f.v. **GÎJGIALĂ**.

GÎJGĂIT s.n. = **GÎJGĂIALĂ**.

GÎJGĂRIE s.f. 1. (Cu sens colectiv) Mulțime de insecte; p. ext. mulțime de lume; lmbulzeală, înghesuială, forfotă. *E gîjgărie mare de oameni, vin colindețarii.* Ptș. 2. Amestecătură de glasuri; gălăgie, haraiman, ceartă. *Ce gîjgărie e acolo? S-a întărltat lărlța?* Cpr. **GÎJGĂRIE** s.f. = **GÎJGĂRIE**. Spt. S.

GÎJGI, pers. 3 sg. *gîjgii*, vb. IV intranz. 1. (Despre insecte) A umbla forfota de colo-colo; a fojgăi, a coleăi. *Îi gîjgii păduchii pe cămașă, săracul! Gîjgii viermii-n rană, bietul cal.* Pn. L., Cpr. 2. (Despre o mulțime) A forfoti. *Gîjgii lumea pe luncă (la secere, la sapă), aleargă toți în toate părțile; numai noi stăm și ne uităm, omule!* Ibid., Spt. S. [Var.: **GÎJGĂI** vb. IV. Spt. S., Mș.]

GÎJGIALĂ s.f. Acțiunea de a gîjgii; forfotă. Spt. S. [Var.: **GÎJGĂIALĂ** s.f. Ibid.]

GÎJGÎT s.n. = **GÎJGIALĂ**.

GÎJGI, *gîjii*, vb. IV intranz. A hirlî (din gîtlej), a răsuffla greu (din cauza unei boli de plămîni). *Abia mai gîjii bietul unchiaș; arc năduș, suflă greu.* Spt. S., C. Arg.

GÎJIIALĂ, *gîjiieli*, s.f. Faptul de a gîjii. *Are o gîjiială în piept, o duce greu; sună a groapă.* Spt. S.

GÎJIT s.n. = **GÎJIIALĂ**. *Ce gîjii e asta la tine? de cînd îl ai?* Spt. S.

GÎJÎT, -**Ă**, *gîjiți*, -*te*, adj. Care gîjii din piept cînd răsufflă, care respiră greu. (Substantivat) *Gîjiiu-ăla de unchiaș n-arc de lucru, umblă cu șoalda pe la vecini.* Spt. S.

GIJITŪRĂ, *gijituri*, s.f. = **GIJIALĂ**. Am niște *gijituri* nesuferite pe piept. Spt. S.

GIJU s.m. Epitet dat unui bătrîn care gijlie din piept. Spt. S.

GIJULEĂSA s.f. art. Calificativ dat unei femei care vorbește gijlit (gros), sau care e soția unui om gijlit. Spt. S.

GIŁCĂ, *gilei*, s.f. (În expr.) A trage de gilei (pe cineva) = a-i face mizerii; a-l surchidi. Mșș., Cpr.

GIŁCEA s.m. art. Poreclă dată unui om care poartă la gît semnele unor bube sau ale unei operații de scrofule, gilci etc. Spt. S.

GIŁCURŌS, -**OĂSĂ**, *gilcuroși*, -*oase*, adj. 1. (Despre oameni) Care are gilci sau scrofule la gît; scrofulŃs; care are la gît cicalrici, în urma extirpării ganglionilor. (Substantivat) *Gilcurosul lui Rujan mi-a rupt roata la șaretă. Gilcuroasa din vale mi-a prăpădit o sumă de tlnă.* Spt. S., Cst. 2. (Despre firele de tort) Care are noduri din loc în loc; care e cu gilci. *Tort gilcuros. Fire gilcuroase. A toarce gilcuros.* Ibid., Pn. L.

GIŁDĂN, *gildane*, s.n. Groapă săpată lângă casă, pentru strins apă; gropan, lac mai mic; adincitură plină cu apă pe marginea unui riu; groapă cu apă de ploaie sau noroi. Spt. S. *Și-am să răscol vînturile. Din toate pămînturile, Să sece gildanele* (Pop.). Ibid. [V a r.: **GIŁDĂU**, *gildaic*, s.n. Pdr., Pt. **BILDĂN**, *bildane*, s.n. Mș., Pd.]

GIŁDĂU s.n.v. **GIŁDAN**.

GIŁMĂ, *gilme*, s.f. Gușă. Expr. (Ironic) *Gilmă* neoperată = om prost, năvleg. C. Arg.

GIŁTOFĂN, -**Ă**, *giltofuni*, -e, adj., s.m. și f. 1. (Persoană) cu ceafa groasă, gît scurt și gros, burtă mare; roitoman; girtan, girtoman. Spt. S., Pn. L. 2. Poreclă dată unui asemenea om. Ibid.

GIŁMB, -**Ă**, *gimbi*, -e, adj. Mic și urît la înfățișare, cu gîtul strîmb, pocit, scălămbăiat; năling, zbanghiu. Spt. S. (Substantivat; familiar) *Unde se duce gimba?* Ibid. (Adverbial; în expr.) A se uita *gimb* = a se uita într-o parte, a se uita strîmb, ponciș. A merge *gimb* = a merge strîmb, a merge impleticit. Ibid.

GIŁDĂC, *gindaci*, s.m. 1. (Familiar) Copil. *Măi, gindacule, o să mă dai de potcă!* Ptș. 2. (Ironic, în construcția) Cavaler *gîndue* = om care face pe cavalerul, fără să-l prindă (e nepotrivit sau exagerat). Ibid.

GIŁDURĂT, -**Ă**, *gindurași*, -te, adj. Gînditor, îngîndurat. *Vine, pleacă, treaz ori beat, cum îl vezi, tot gîndurat.* Spt. S.

GIŁNEĂT s.m. Găinaș. Spt. S., Cpr. Ptș., Mșș.
GIŁNEȚĂ, pers. 3 sg. *gînețază*, vb. I refl.

(Despre păsări) A se găinașa. Spt. S., Cpr., Clmn.
GIŁNEȚĂRIE s.f. Grămadă de gîneaș. Spt. S., C. Arg.

GIŁGĂNIE, *gingăanii*, s.f. (Familiar, depreciativ) Copil; snamenie, loază; p. ext. om de nimic; jigodie, ligoare. *Ginganie urietoasă* (sau *afurisită*) *mai ieși și afară. Gingania dracului mi-a furat un pătul de coceni.* Spt. S., Cpr.

GIŁGĂNEALĂ, *gingăneli*, s.f. Faptul de a *gingăni*; *gingăveală*, *ingînare*; *dondăneală*; *gongoneală*, *gingureală* (de copii mici). Spt. S. [V a r.: **GONGONEĂLĂ**, *gongoneli*, s.f. Ibid., Mș., Pn. L.]

GIŁGĂNII, *gingănesc* și *gingăn*, vb. IV *tranz.* (Mai ales despre copii) A *ingîna* pe cineva care vorbește. *Ce mă gîngăni, măi; nu ți-e rușine?* Ibid.

GIŁGĂNIT, -**Ă**, *gingăniți*, -te, adj. Care vorbește pe nas; *gîngav*. Spt. S. (Substantivat; ironic) *Iar a venit gîngănila aia după bani? Dă-i o dată și scapă-te de ea!* Ibid. (adverbial) A vorbi *gingănit*. Ibid. [V a r.: **GONGONIT**, -**Ă**, *gongoniți*, -te, adj. Ibid.]

GIŁGĂNIT s.n. Vorbire nedeslușită; șopăcăit, *dondănit*; *gîngurit* (de copil mic); *gongonit*. *D-abia s-aude un gîngănit, nu-ntelegi ce spune. S-aude gongonitul copilului; s-a trezit!* Spt. S. [V a r.: **GONGONIT** s.n. Ibid.]

GIŁGUREALĂ, *gingureli*, s.f. Faptul de a *ginguri*; *gîngurit*, *gongonit*. *Stă-n troacă și doar gîngurelite i se aud, ca la un copil cuminșel.* Spt. S., Cpr.

GIŁNJŌS, -**OĂSĂ**, *ginjoși*, -*oase*, adj. (Despre funii) Gros, puternic, tare. Mș., Smr. 2. (Despre lemne) Care se despică greu; așos, cîlșos, șliros, tare. Ibid., Spt. S. 3. Fig. (Despre oameni) Puternic, sănătos, vînjos, vînos, pilos, voinic, tare. Ibid., C. Arg. [V a r.: **GIŁNJURŌS**, -**OĂSĂ**, *ginjuroși*, -*oase*, adj. Ibid.]

GIŁNJURŌS, -**OĂSĂ**, adj. v. **GIŁNJOS**.

GIŁR interj. (Repetat) Cuvînt cu care se mînă gîștele. *Gir, gir, gir! Gtr, mamii, giri, giri!* Spt. S. [V a r.: **GIŁRI** interj. Ibid.]

GIŁRBIȚĂRUL s.m. art. Poreclă dată unui om cu ceafa groasă, gras; bogat, îngîmfat. Pn. L., Spt. S., Lnl. S.

GIŁRBIȚĂ, *girbițe*, s.f. (Ironic) (În expr.) a face (sau a se umfla) în *girbiță* = a se îmbogăți, a prinde se; a se îngîmfa. Spt. S.

GIŁRI interj. v. **GIŁR**.

GIŁRI, *giri*, vb. IV. 1. *In tranz.* (Despre gîște) A face *gir*, *gir*, *gir!* *Girtie gîștele, e ceva!* Spt. S. 2. *Tranz.* A alunga gîștele. *Girtie gîștele alea, c-au intrat în grădină.* Ibid. 3. *In tranz.* (Despre femei; ironic) A vorbi multe deodată, fără să se înțeleagă ce spun. Ibid. 4. Refl. A se certa. *Ce se tot girtie aia acolo; ce-au de împărșit?* Ibid.

GIRIALĂ, *girieli*, s.f. Amestec de glasuri de girșle; (Fig.) de femei, de copii, de lume; (ironic) gălăgie, ceartă. *E o giriială acolo, ca la clacă!* Ibid.

GIRIȚURĂ, *giriituri*, s.f. = **GIRIALĂ**.
S-aud giriituri, vin girștele. Spt. S.

GIRJĂV, -Ă, *girjavi*, -e, adj. Care vorbește hiriit, răgușit; care are vocea îngroșată, alterată. (Substantival) *Am fost pe la girjavu; i-am dat vorbă să coboare la vale*. Spt. S.

GIRJĂVEALĂ s.f. Faptul de a fi girjăv.
S-a îmbolnăvit de girjăveală. Are girjăveală la git. Spt. S.

GIRJĂVÎ, *girjăvesc*, vb. IV refl. A vorbi gros, a fi cu vocea îngroșată; a răguși. (Familiar, glumeț) *Ce te-ai girjăvit așa, mă, ori ai văzut lupul!* Spt. S.

GIRJĂVÎT, -Ă, *girjăviți*, -le, adj. Care vorbește girjav; care e bofnav de girjăveală; girjav. (Adverbial) *L-am găsit girjăvit în pat! A vorbi girjăvit (= răgușit)*. Spt. S. (Substantival) *Girjăvitul drăstului, a pus cîinii pe mine cînd m-a văzut, ca să nu-mi mai dea săcurea*. Ibid. Cpr.

GIRLĂN s.m. v. **GIRTAN**.

GIRLĂ, *girle*, s.f. (În construcția) **Deștept girlă** = prost de dă-n gropi. Pts., Mș.

GIRLĂCI, *girliciuri*, s.n. 1. Jghiab pe care se scurge apa. *Girliciul fîntinii*. A căzut girliciul de la izvor. C. Arg. 2. Gurguiul urciorului prin care se bea apă; țîță, ciuciur. *Girliciul ulciorului*. Spt. S.

GIRTAN, *girtani*, s.m. 1. (În nord-estul regiunii) Om înalt, mare, gros, spătos, voinic; girtoman. Vl. Mr. 2. P. ext. Bogătan. Spt. S. [V a r.: **GIRLĂN**, *girtani*, s.m.]

GIRTOMAN, *girtomani*, s.m. (Mai ales în sudul regiunii) = **GIRTAN**. *Girtomane, bogătane, Ce te lauzi cu rădvane. Cu pătute încărcale, Că averi nenumărate?* (Pop.). Spt. S., Pn. L.

GISCĂ, *giști și girște*, s.f. (La lampa de petrol) Capsulă de metal care se pune deasupra fitilului; căciulă. *S-a mișcat gisca de la lampă, n-ai pus-o bine, scoale fum*. Spt. S.

GISCĂRIE s.f. Fig. (Ironic) Adunare de femei; amestecătură de glasuri femeiești, vorbărie gilecavă. Spt. S., Pts.

GÎT, *gituri*, s.n. 1. Expr. A o lua-n gît = a face ceva pe răspundere proprie, la curaj; a o lua-n piept, a risca. Spt. S., Cpr., Pts. A-i băga (cuiva) pe gît (ceva sau pe cineva) = a sili pe cineva să accepte o situație neconvenabilă sau să înghită pe cineva nesuferit. Pts. A băga pe gît (sau pe sub nas) = a minca. Spt. S., Mrș. Cpr., Cst. A-i veni pe gît = a) a vomita; b) fig. a nu suferi (ceva sau pe cineva) Ibid. A da-n gît (pe cineva) = a piri, a denunța, a-i pune piedici, a-i compromite situația, a răsturna. Pts. A-și pune unghia-n gît = a) a fi zgîrcit; b) a se căi că a scăpat o ocazie

favorabilă. Cpr., C. Arg. A-i da-n gît (cuiva) = (În medicină empirică) a sparge „gilecile” din fundul gitului, cu degetul plin de sare, în caz de inflamație a amigdalelor. *I-a dat în git ga Rada, a spart gilecile și... a scăpat copilul pe sterp*. Spt. S. A nu putea (cineva) să-și frîngă gîtul de neeaz = a fi amărit că a pierdut ceva sau a făcut ceva de care îi pare rău, a se căi. Ibid. 2. Loc unde se îngustează ori cotește o apă curgătoare. *La gitul Colmenii, dinspre Lunca Corbului, mă aștepți*. Ibid.

GÎTCIOĂRĂ, *giticioare*, s.f. Diminutiv al lui git, gîtiță. Expr. *A-i da vînt pe giticioară* = a bea. Mș., Sltr., Pn. I.

GÎTIȚĂ, *gitîțe*, s.f. (Mai ales la păsări) Beregată, gîtlej; p. ext. (la oameni) *I s-a oprit puicîi un bob în gîtiță*. Spt. S., Pn. L., Mrș.

GÎTIȚOĂIE, *gitîțoie*, s.f. 1. Augmentativul lui gîtiță. Spt. S., Pn. L. 2. Poreclă dată unei femei care are gîtul lung și subțire sau căreia-i place să bea. *Gitîțoia vrea bani, auzi!* Ibid.

GÎTLĂN, -Ă adj. (Și substantival) 1. (În compusele) **Prun gîtlan** = specie indigenă de prun vâralic. **Prună gîtlună** = fructul acestui prun. Spt. S., Pn. L., Smr. 2. Fig. (Despre persoane) Cu gîtlung și subțire. Ibid. 3. Gîtleajă. Ibid.

GÎTLEAJĂ s.m. Poreclă dată unui om care are gîtul lung și subțire; gîtlan, gîtlejan. Pn. L., Spt. S.

GÎTLEJĂN, -Ă, *gitlejani*, -e, adj., s.m. și f. = **GÎTLAN** (2, 3). Pn. L., Spt. S.

GÎTLEJĂT, -Ă, *gitlejați*, -le, adj. (Despre păsări) Cu gîtul golaș, fără fulgi. *Găină gillejată. Cocos gillejat*. (Substantival) *Gillejata are ou*. Pts., Mș., Cpr.

GÎTUÎ, *gîtui* și *gituiesc*, vb. IV refl. (Despre apele curgătoare) A se îngusta; a coti într-o parte. *Unde se gituie riul, să nu te scalzi, face sorb și ineață*. Spt. S.

GÎȚÎ interj. Strigăt cu care se alungă porcii; hiida. *Na, c-a intrat porcu-n grădină: gîțî! Dă, mă, n el, nu vezi că mîincă boabele păsărilor: gîțî!* Spt. S. [Accentuat și: *gîțî!*]

GÎȚÎÎ, *gîțîi*, vb. IV tranz. A alunga porcii. *Gîțîie porcii d-acolo; nu vezi că au lăbărit pe grădină?* Spt. S. și J., Pn. L., Mș.

GLĂDĂ s.f. = **GLĂDIȚĂ**. Mș.

GLĂGOMĂ s.f. Amestec de glasuri multe; gălăgie, hărmălaie. *Glăgomă-i și gloată multă. Turcii stî? Ba nu! Ascullă!... Prin năouga de troiene, Mai pe coate, mai pe brinci, Vin încel dar vin măi nene, Un popor întreg de fînci (= colindătorii)*. Spt. S.

GLĂJĂ s.f.v. **GLEAJĂ**.

GLĂVIE, *glavii*, s.f. Glamnică. Lnl. S., Dnc., Ce.

GLĂDITĂ, *glădițe*, s.f. Arbore decorativ cu ghimpi și cu frunze dese și ascuțite; se plantează în parcuri și pe marginea șoselelor; gladă, glădice, glădici, Mș., Pn. L., Ptș.

GLĂMĂTIE s.f.v. **GĂLMĂTIE**.

GLĂVEAJĂ, *glăveje* și *glăveji*, s.f. 1. Coajă de dovleac curățată bine de miez și uscată; găvleajă, gleajă, glajă, troacă; 2. Fig. cap sec; dovleac, bostan. *Ce vrei să iasă, bă, tontule, dintr-o glăveajă (ca a la)?* Ibid.

GLEAJĂ, *gleje*, s.f. = **GLĂVEAJĂ**; fig. cap sec. Cpr. Albt., C. Arg. [Var.: **GLĂJĂ**, *glăji* și *gleje*, s.f. Ibid.]

GLEAVĂ, *glave*, s.f. Hircă; fig. (depreciațiv; ironic) cap sec. Spt. S., Cpr., Mșts., Ptș.

GLENG, *glenguri*, s.n. (La încălțăminte) Porțiunea de talpă, cuprinsă între toc și pingea. *S-a desfăcut pantoful la gleng; a ieșit glengul din cuie.* Ptș.

GLOBI, *globesc*, vb. IV. 1. Refl. (Despre cai) A se răni prin frearca hamului. *S-a globit iapa la spinare.* 2. Trans. Fig. A hîrțui, a sîci, a străgăni, a istovi. *L-a globit la curte, la boier, pînă i-a rămas oasele înșiralc.* Ibid.

GLOD, *gloduri*, s.n. 1. Bulgăre, grunz; bulz, boț. *Am luat un glod de sare de 20 kg. Am scos un glod de unt.* Spt. S., Pdrț., Mș. Expr. A se face burta **glod** = a se întări. Ibid. A se pune foamea **glod** la inimă = a avea leșin de foame la burtă. Ibid. A avea un **glod** la inimă = a avea un dor, un neceaz, o suferință. *Am un glod la inimioară, Azi bădi-al meu se-nsoară* (Pop.). Ibid. 2. Gunoic mic, murdărie. *Mi-a intrat un glod la ochi.* Ibid.

GLODEĂLĂ, *glodeli*, s.f. Rosătură. *Glodeală de molii. Glodeală de pantof.* Spt. S., Mș., Cpr. *Am o glodeală în ochi* Bltn., Mș.

GLODI, *glodesc*, vb. IV trans. A roade; a toca. *Niște afurisite de molii mi-au glodit firele de lînă.* Spt. S., Mzc.

GLODIRE s.f.v. **GLOJDIRE**.

GLODIRIȘTE s.f. = **GLODITURĂ** (1). *Nu mai dași vitele la glodiriște.* Cpr., Mș.

GLODÍT, -Ă adj. v. **GLOJDIT**.

GLODITURĂ s.f. 1. Loc cu iarba tăiată scurt. 2. Rosătură, rană. *Are o gloditură la piciorul calului alb, s-a cosit.* Spt. S., Pn. L., Cpr.

GLODORĂ vb. I v. **GLODORI**.

GLODORĂLĂ, *glodoreli*, s.f. 1. Rosătură. *Glodoreli de molie.* Spt. S. 2. Mulțime de gloduri. Urlș.

GLODORÍ, *glódor* și *glodoresc*, vb. IV trans. (Despre vite) A paște, lăsînd pămîntul gol, uscat, ras. *Au glodorit vitele pe islaz, pînă l-au lăsat ca ars.* Spt. S. și J., Cpr. 2. A înșepa, a freca. *Nu pot merge, mă glodore nu știu ce la talpă.* Ibid. *M-au glodorit bocancii la călcii.* Ibid. [Var.: **GLODORĂ**, pers. 3 sg. *glódore*,

vb. I trans. Ibid.; **GLODURĂ**, pers. 3 sg. *glódurá*, vb. I refl. Urlș.]

GLODORÍT, -Ă, *glodoriți*, -le, adj. 1. Care e plin de gloduri; gloduros. Spt. S., Cpr. 2. (Despre oameni și animale) Care e ros, rănît. Ibid.

GLODURĂ vb. I v. **GLODORI**.

GLODURÁT, -Ă adj. = **GLODORIT**.

GLÓDURĂ s.f. Mulțime de gloduri; glod, glodărie. *S-a făcut numai glodurá pe șosea. Mi-am juit picioarele, într-o glodurá, uscată ca fierul.* Cpr., Urlș., Pn. L.

GLODUREĂLĂ s.f. = **GLODURĂ**. *E o glodureală, de n-ai loc să te cirmești, nici cu carul nu pot merge.* Spt. S., Mș.

GLOGOZÉNIE, *glogozenii*, s.f. (Mai ales la pl.) Lucruri neînsemnate, mici; lepădături, gunoaie. *Ași umplut casa de glogozenii.* Spt. S.

GLOJD, *glójduri*, s.n. 1. Glójdar. Spt. S., Pn. L. 2. Glod, glodurá, glonțan. *Nici nu poți să mergi pe glójdurile astea.* Urlș., Sc.-Rdn.

GLOJDĂR, *glójdari*, s.m. 1. Știulete mic de porumb, rămas nedezvoltat; cocoloș, ghindurá, nod, glójd, glonț, gíglice. *Ategeți bine glójdariii dintre colotoaie și-i dați la porci să roadă.* Spt. S. și J. 2. Expr. A lăsa glójdar pe cineva = a-i toca averea, a-l sărăci. Ibid.

GLOJDĂREĂLĂ s.f. 1. Acțiunea de a glójdări; rozătură, tocitură, mizdreală. 2. (Concret) Porumbi mici; gíglici, glójdari, noduri. *Ategeți glójdăreala la o parte.* Spt. S. 3. (In expr.) A ajunge pe glójdăreală = a rămîne pe drojdie, sărac. Spt. S. și J. A nu mai avea de glójdăreală = a nu mai avea ce toca, a (nu mai) găsi „os de ros”. Ibid.

GLOJDĂRÍ vb. IV. v. **GLOJDI**.

GLOJDĂRÍT, -Ă, *glójdăriți*, -le, adj. 1. (Despre pomi, știuleți etc.) Cu coaja sau boabele roase; mizdrit, zdrelit, jupuit, ros. Spt. S. și J., Pn. L. 2. (Despre oameni) Sărăcit. Ibid.

GLOJDÍ, pers. 3 sg. *glójdește*, vb. IV trans. 1. (Despre animale) A paște iarba pînă la rasul pămîntului; a tocî, glójdări; a roade coaja pomilor cu dinții; a jupui, a mizdri; a mînca ceva tare (coceni, strujeni, dovleci, ramuri etc.). *Iepurii și caprele mi-au glójdit puietii. Aruncă niște glójduri la porci, să aibă și ei ce glójdări.* Spt. S. 2. Fig. (Despre oameni) A-i mînca cuiva averea, a-l toca, a-l ruina. *L-a glójdit, pînă l-au sărăcit, l-a lăsat loacă.* Ibid. [Var.: **GLOJDĂRÍ** vb. IV trans. Ibid.]

GLOJDIRE s.f. Acțiunea de a glójdi și rezultatul ei; rosătură. *Asta e glójdire de iepuri.* Cpr., C. Arg. [Var.: **GLODIRE** s.f. Spt. S., Cst.]

GLOJDÍT, -Ă, *glójdiți*, -le, adj. Ros, jupuit. *Pruni glójdiți. Porumb glójdit. Iarbă glójdită.* Cpr., Spt. S. [Var.: **GLODÍT**, -Ă adj.]

GLOJDITURĂ, *glojdături*, s.f. 1. Rosătură, mizdritură; rană. 2. Cruziciune, glojduri. Spt. S.

GLOJDORÓS, -OĂȘĂ, adj. v. **GLOJDUROS**.

GLOJDURÓS, -OĂȘĂ, *glojduroși*, -oase, adj. 1. (Despre pământ) Gloduros. *Drum glojduros* Spt. S. 2. (Despre lucruri) Care e pisat mare, care are zdrobințe. *Sare glojduroasă. Tencuieți glojduroase.* (= cu nisip mare). Ibid. [Var.: **GLOJDORÓS**, -OĂȘĂ, *glojdoroși*, -oase, adj. Ibid.]

GLOMOTIȘ adv. 1. Mulțime de fructe; năoagă, nălog, grohot. (Adverbial) *Stau prunele glomotiș pe jos.* Cpr., Spt. S. 2. Mulțime de oameni; înghesuială. *E glomotiș mare de lume, nici nu-ți poți trage sufletul de atla glomotiș.* Ibid.

GLOMOTÓC s.n. 1. Mototol de cirpe (hirtii etc.); ghemoloc. Lnl. S., Ca., Dnc., Spt. S. 2. Amestecătură de obiecte de tot felul, aruncate în dezordine, unele peste altele. *Atla glomotoc de boarfe ce s-au strins în cămară, umpli cărușa. Stau prunele glomotoc pe jos.* Ibid. 3. Mulțime de lume; îngrămădeală, adunătură, glomotiș. (Adverbial) *E tirgul glomotoc de oameni.* Ibid.

GLOMOTOCEALĂ s.f. Acțiunea de a glomotoci și rezultatele ei; îngrămădeală, înghesuială, glomotoc. Lnl. S., Spt. S.

GLOMOTOCÍ, *glomotocesc*, vb. IV 1. *Tranz.* A ghemoloci, a folmotoci, a mototoli. Lnl. S., Spt. S. 2. *Tranz.* A (se) refl. A (se) îngrămădi, a (se) aduna, a (se) înghesui. *S-au glomotocit toate: și coasă și secere și arie și sapă.* Ibid.

GLOMOTOCÍT, -Ă, *glomotociți*, -te, adj. Mototolit, ghemolocit; îngrămădit, înghesuit, plin; năpădit; glomotoc. *Cămașă glomotocită. Rochie glomotocită. Lume glomotocită.* Lnl. S., Spt. S.

GLONȚ, *gloanțe și glonțuri*, s.n. Glod de noroi uscat sau înghețat. *E drumul năsădit de glonțuri, n-ai loc unde pune piciorul; și înșapă de le seacă la ficești.* Spt. S. și J.

GLONȚÂN, *glonțane*, s.n. **CLONȚAN** Cpr., Spt. S.

GLOTIȘ adv. Gloată, îngilveală. *Glotiș ca în toiul verii: și secere și arie și coasă și sapă. . . nu e tot anul așa.* Spt. S., Pn. L.

GLUGUI, *gluguiesc și glugui*, vb. IV *tranz.* A așeza snopii în glugă. *Să glugui repede cocenii, c-acuș vine ploaia! Lasă, că-i glugui eu.* Spt. S.

GLUGUIALĂ s.f. Acțiunea de a glugui. *Gluguiala cocenilor. Gluguiala inului. Gluguiala cînepii.* Spt. S., Mș.

GLUGUIȚ. s.n. = **GLUGUIALĂ**. Spt. S., Cpr.

GLUMĂ, *glume*, s.f. (În expr.) A lua (cineva) gluma-n serios = a se supăra, a o

lua-n nume de rău. Ptș., Pn. L. *Gluma glumă, dar treaba e treabă, se zice cînd cineva devine obraznic și uită de datorie.* Mș., Pn. L.

GOĂGĂ, *goage și gogi*, s.f. 1. Goangă; p. e x t. ființă inchipuită, monstru. (Cu aluzie la copii) *Vine goga (sau goagele, gogile) și te papă, dacă ieși afară!* Cpr., Clbș. 2. (Familiar) Copil. *Vino mă, goagă, pe la noi!* Clbș. 3. (P. e x t.; ironic) Om mic, fundăreț, sprinten. *Al lui Goagă nu vine?* Ibid. Pnr. [Var.: **GÓGĂ**, *gogi*, s.f. Spt. S.]

GOĂNDĂ, *goande*, s.f. (Mai ales la pl.) Acțiuni, vorbe, gesturi care strnesc buna dispoziție, veselie; hazuri, glume, gimbușuri. *A face goande.* Spt. S. [Var.: **ZGOĂNDĂ**, *zgoande*, s.f. Ibid.]

GOĂNGĂ, *goange*, s.f. (în expr.) A avea goanțe la cap = a avea idei absurde, ciudate, aiuristice; a avea gârgăuni. Spt. S., Cpr. A face goange = a face glume, hazuri; goande. Ibid.

GODINĂȘ, *godinașe*, s.n. Diminutiv al lui *godin*; sobiță de fier. *Nu mai sta așa în frig; pune un godinaș, mai aburește și el cît de cît.* Ptș.

GÓGĂ, *gogi*, s.f.v. **GOAGĂ**.

GOGLEĂZĂ¹, *gogleze*, s.f. 1. (Mai ales la pl.) Gunoaie, tăieturi, resturi, mărunțuri, tocătură, ogrinji, dezordine. *Măturăți bine curtea de gogleze!* Spt. S. 2. Fig. Idee absurdă, trăsnaie. Ibid.

GOGLEĂZĂ² s.m. Poreclă dată unui om care are capul plin de idei năstrușnice, absurde; om neserios, zăpăcit, aiurit, trăsănit. Spt. S.

GOGOȘERIE, *gogoșerii*, s.f. 1. Mulțime de gogoși, grămadă. *Atla gogoșerie, ca la tine n-am mai văzut!* Cpr., Brst. 2. (La pl.) Fig. Minciuni gogonate, palavre; aiureli. *Ia dă-l încolo! N-am venit s-ascult gogoșeriile lui!* Ptș.

GOL, *goală, goi, goale*, adj. Expr. Sărăcie goală = a) sărăcitură. *A luat o sărăcie goală;* b) sărăcie lucie. Spt. S.

GÓLEA s.m. art. Poreclă dată unui om jerpelit, sărac, prăpădit; golan. Spt. S. și J.

GOLEȘICĂ adj. f. (Mai ales despre păsări) Diminutiv al lui *golaș*. (Substantivat) *Goleșica a făcut zee ouă sub hambar și s-a pus să le clocească.* Spt. S.

GOLGOAZĂ¹, *golgoaze*, s.f. 1. (Mai ales la pl.) Impurități care se găsesc amestecate prin grlu; p. e x t. gunoi, tocătură; tuhoc, glogozenii. *E plin de cîle golgoaze griul estimp. S-au strins cite golgoaze și-n curte și-n casă.* 2. Fig. Idei absurde; năzdrăvănii, trăsnaii, minciuni, aiureli, bazaconii. *Cîte golgoaze și golgozeli, în capul lui roiesc.* Ibid.

GOLGOAZĂ² s.m. Poreclă dată unui om care are idei ciudate, absurde; are sticleți, gâr-

găuni; vorbește aiurea, bate cîmpii, înșiră moși pe groși; palavragiu, flecar. Spt. S.

GOLGOZEA s.m. = **GOLGOAZĂ**². Spt. S.
GOLGOZEĂLĂ, *golgozeli*, s.f. 1. Faptul de a golgozi; lăncoteală (în somn, în delir etc.); fig. aiureală, golgozenie. *Are golgozeli pînă somn. Ai timp s-ascuți golgozelile lui?* Spt. S. și J., Pn. L. 2. (La pl.) Diferite impurități, gunoaie; golgoaze. Ibid.

GOLGOZÉNIE, *golgozenii*, s.f. = **GOLGOAZĂ**. *Ai timp s-ascuți la golgozeniiile lui? Grtul de estimp e îndoit cu cîte golgozenii.* Spt. S.

GOLGOZÍ, *golgozesc*, vb. IV intranz. A înșira vorbe fără șir (în somn sau în delir); a aiura, a lăncoli; a bate cîmpii. Spt. S.

GOLGOZÍT, **-Ă**, *golgoziți*, **-te**, adj. (Despre oameni) Care n-are simțul realității; absurd, oiurit; care vorbește aiurea, spune golgoaze, bate cîmpii. (Substantivat) *De la golgozitu-ăla, nici n-ai ce înțelege, degeaba-ți pierzi vremea cu el.* Spt. S.

GOLGOZITŪRĂ, *golgozituri*, s.f. Golgozeală, lăncoteală; vorbă de clacă, pălăvrăgeală; (la pl.) aiureli, nebunii, trăsna, golgozenii. *Degeaba caști gura la golgoziturile lui!* Spt. S.

GOLICÉL, **-EĂ**, **-ICĂ**, *golicel*, **-ele**, adj. Diminutiv al lui *gol*; golișor, goluț, golaș. *A plecat cam golicică fata aia.* Fig. *Deel cu salbă la gît și cu bărbatul urît, Mai bine gîl golicel și bărbatul frumușel* (Pop.). Arf.

GONGHIȚĂ, *gonghițe*, s.f. = **GONGIȘOARĂ** Pdr.

GONGIȘOARĂ, *gongișoare*, s.f. Diminutiv al lui *gong* și *gă*; gonguță, gonduliță. *Hai, nu te speria d-o biată gongișoară!* Pn. -L.

GONGÓNEA s.m. Poreclă dată unui om care vorbește pe nas, fonfonit; fonfea, fonfonea. *A venit gongonea după bani.* Spt. S.

GONGONEĂLĂ, *gongoneli*, s.f. v. **GĂNGĂNEALĂ**.

GONGONÍ, *gongon* și *gongonesc*, vb. IV intranz. 1. (Despre oameni) A vorbi pe nas (sau cu nasu-fundat); a fonfăni, a gîngăvi. *Gongonește așa pe nas; nici nu-nțelegi ce spune.* Spt. S., Pn. L., Smr. 2. (Ironic) A bombăni. *Ce tot gongoni, mă, acolo?* Ibid.

GONGONÍT s.n. = v. **GÎNGĂNIT**.

GONGONÍT, **-Ă**, adj. v. **GÎNGĂNIT**.

GONGONITŪRĂ, *gongonituri*, s.f. Gîngăneală. *Mînce-i mama gongoniturile lui!* Ptș., Spt. S., Mș.

GÓNGORITĂ, *gongorife*, s.f. Buburză, gîngăriță. *Gongorită, mongorită, Pune pînza pe mosor și-arată-ncotro mă-nșor* (Pop.). (Sint cuvinte pe care le recită copiii, jucîndu-se cu ea pe virful degetelor, pînă-și ia zborul încotrova). Spt. S.

GÓNITĂ, *gonițe*, s.f. Spt. S., 1. Cîrd (sau șir) de tauri, care se lîn după o vacă, în călduri; tăuroaie; (ironic) oameni care umblă handra.

Spt. S., mș., Smr. 2. Fig. Cîrd sau șir de persoane sau ființe (în mișcare, în joc etc.). *Goniță de copii. Goniță de șoareci.* Ibid.

GOSPODĂREALĂ, *gospodăreli*, s.f. (Familiar) Acțiunea de a gospodări. *Fac și eu nișică gospodăreala pe tîngă casă, ca ăla singur.* Ptș.

GOȘOIMÁN, *goșoimani*, s.m. Om mare, voinic; gușal; mărginit, redus. Cpr.

GOVEĂLĂ s.f. Faptul de a govî; stare generală proastă; indispoziție, slăbiciune, apatie, lncezeală, gogeaală. *M-a apucat o goveală, că-mi tot vine să zăc, n-am chef de nimic; aș tot govî.* Lnl. S., Cpr.

GOVÍ, *govesc*, vb. IV intranz. A duce boala pe picioare; a boli, a țromi; a bobi, a gogi; a nu avea chef de nimic, a fi indispus; a sta degeaba, a lincezi. *Govește la gura sobei; gene, doarme și păfăne.* Lnl. S., Cpr.

GOVÍT, **-Ă**, *govîți*, **-te**, adj. Care duce boala pe picioare, care lincezește; moale, lincez; scrivit, țromit. *Om govît. Vîlă govîtă.* Lnl. S.

GOZOMÓC s.n. Amestecătură de lucruri mărunte; golomoz, goz. *Era niște gozomoc la locător. — L-am adunat eu și l-am pus la foc.* Spt. S. 2. Monedă măruntă, mărunțiș, tuhoc. *Mi-a dat casierîța numai gozomoc.* Ibid.

GHAFIÉH s.m. = **Grefler**. Sm., Sltr.

GRAS, **-Ă**, *grasi*, **-se**, adj. Loc. adv. **De gras** = degeaba, de imbuibat, de sătul, de surda. *Fii sigur, n-a fugit el de gras! Nu vine el de gras! Nu cere de gras!* (Ironic) *De gras, li cură untura pe nas.* Spt. S.

GRĂDUIĂLĂ, *grăduieli*, s.f. Acțiunea de a grădui și rezultatul ei. *Am dat o probă de juică la grăduială.* Spt. S., Cpr.

GRĂDUIRE s.f. = **GRĂDUIALĂ**. *A venit fiscul la grăduirea juicii.* Cpr., Spt. S.

GRĂDUIT s.n. = **GRĂDUIALĂ** și **GRĂDUIRE**. Spt. S., Cpr., C. Arg.

GRĂMĂDÍ, *grămădesc*, vb. IV tranz. A încolți (pe cineva), a înghesui; a bate. p. ext. a viola. Smr., Mș., Sm., Cpr.

GRĂMĂJOAIE s.f. Grămăjuie. *A ieșit o grămăjoaie bună de cartofi.* Spt. S., Cpr.

GRĂMĂJUÍ, *grămăjuiesc*, vb. IV tranz. A face grămezi-grămezi, a brățui. *Am grămăjuil cocenii, îi putem lua. Grămăjuii crăcile și le seotești la drum.* Spt. S.

GRĂMĂJUIALĂ, *grămăjuieli*, s.f. Acțiunea de a grămăjui; grămădeală. *Hai toți la grămăjuiala cocenilor.* Spt. S.

GRĂMĂJUÍRE s.f. = **GRĂMĂJUIALĂ**. Spt. S.

GRĂMĂJUÍT s.n. = **GRĂMĂJUIALĂ**. *S-au dus toți la grămăjuitul cocenilor.* Spt. S.

GRĂMĂȚICI s.m. pl. Specie de ciuperci, ghebe. *Am găsit un morman de grămățici.* Mș.

GRĂMĂȚIE, *grămățui*, s.f. = **GRĂMĂJOAIE**. Pn. L.

GRĂSIME, *grăsimuri*, s.f. (Mai ales la pl.) Stratul de grăsime, îndoițuri; dulari. *Curg grăsimurile de pe el, săracul!* Spt. S.

GRĂSUNE, *grăsuni*, s.m. (Familiar) Epitet dat unui om (mai ales copil) bine dezvoltat, gras, voinic. *S-a făcut un grăsune (de copil), se sparge (de dolofan ce e)!* (Se întilnește și ca nume) Ptș., C. Arg.

GRĂUNEĂLĂ s.f. Acțiunea de a grăuni (grul în pleavă). Mș. [V a r. : **GROONEĂLĂ** s.f. Spt. S.]

GRĂUNÎ, *grăun și grăunesc*, vb. IV tranz. A lopăți (a scormoni cu lopata) zolul (= stratul) de grul rămas în pleavă pe arie, după ce s-au scos paiele și a-l treiera cu caii (2-3 funii), pentru a zdrobi și scutura spicele care au mai rămas nezdrobite. *Grăuniți și voi grul-ăla pînă vin eu.* - *Las'că-l grăun eu și singur.* Mș. [V a r. : **GROONÎ**, *gróon și groonesc*, vb. IV. Spt. S.; **GROHONÎ**, *gróhon și grohonesc*, vb. IV tranz. Pn. L.]

GRĂUNÎT s.n. = **GRĂUNEALĂ**. *Hai la grăunil.* Spt. S.

GRĂUNTE, *grăunți*, s.m. Cățel (de usturoi). *Curăți și pisează cîțiva grăunți de usturoi, să-i punem la rasol.* Spt. S.

GREOI, -**OĂIE**, s.m. și f. (Ironie; în expr.) A face pe greoiul (sau pe greoiu) = a face mofturi, a-și da importanță; a se lăsa greu. Cpr., C. Arg., Ptș.

GRÉSIE, *gresii*, s.f. 1. (În expr.) A avea (sau a fi cu) burta gresle = a avea (sau a fi cineva cu) burta umflată, țeapănă. Spt. S., Cst. 2. Șină de fier care îmbracă „scaunul” căruții, pe locul unde se freacă în mers. Tln., Cpr.

GREULÉȚ, *greuleți*, adj. m. Greușor. *Greuleț copilul! Cam greuleț săcoteiu-ăsta pentru tine.* Spt. S., Cst.

GRIJĂ, *griji*, s.f. (În expr.) A lua grija în spinare = a se apuca serios de lucru, a nu mai aștepta să-i vie de-a gata de la alții. Spt. S. A se lua de grijă (cu cineva) = a fi îngrijorat, a nu ști ce să-i mai facă. *M-am luat de grijă cu diavolu-ăsta de copil, m-a speriat, nu știu ce să-i mai fac.* Ibid.

GRIJULÎ, *grijulesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) îngriji. *Aș vrea să mi-l grijulesc (dorul), Dar dușmanii mă pîndesc* (Pop.). *M-am grijulit singură, cum am putut.* Pn. L.

GRINDĂ, *grinzi*, s.f. (În expr.) A da de grindă = obicei popular care constă în a ridica de trei ori în sus, pînă la grindă, copilul mic (de sau pînă la un an) punându-i pe cap un colac de casă și diferite roade (boabe de grul, porumb, fasole, semințe de dovleac, de flori etc.) și urindu-i sănătate și noroc. Ceremonia se face în ziua de Anul Nou, de către moașa copilului. *Datul de grindă se incheie cu o petrecere familială.* Crnș., Cpr.

GRINDINEĂLĂ, *grindinoți*, s.f. Grindină. *Grindinelii îngrindinară, Boierii se deșleplară* (Pop.). Arf. [V a r. : **ÎNGRINDINEĂLĂ**, *îngrindinelii*, s.f. Ibid.]

GRIVEĂ¹, *grivele*, s.f. (La cai, în arie) Spe-tează legată cu un cap de pripon și cu celălalt de gîtul cailor, servind la întoarcerea acestora cînd ajung la steajăr. Mș. [V a r. : **GRIVELĂ**, *grivele*, s.f. Sm.]

GRIVÉA², *grivele*, s.f. = **CRIVEA**. Cpr.

GRIVELĂ s.f.v. **GRIVEA**.

GRİUNÎ, *griunesc*, vb. IV = **GRĂUNI**. Cmșt.

GROHĂIALĂ, *grohăieli*, s.f. = **GROHOT**¹. *Ce grohăială i-o fi apucat?* Cst., Spt. S., Cpr. **GROHONÎ** vb. IV. v. **GRĂUNI**.

GROHOT¹, *grohote*, s.n. Grohăit, grohăială. *M-am trezit în grohotul (sau în grohotele) porcilor; îi speriasse lupul!* Cpr., Spt. S., Mrgh.

GROHOT² s.n. Mulțime de lucruri similare; glomotiș, năloagă; p. e x t. mulțime de oameni; înghesuială. *E grohot de crăci și de frunze, le-a dărîmat grindina. E grohot de lume la trg.* Cpr.

GROHOTÎ, *grohotesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) înghesui, a se face buluc, a veni duim; (despre fructe) a se scutura cu grămada, a se hurui. Cpr.

GROHOTIȘ adv. Mulțime, grămadă; postolmol, glomotiș. Cpr., Pn. L.

GROON s.n. = **GROONEALĂ**.

GROONEĂLĂ, *grooneli*, s.f.v. **GRĂUNEALĂ**.

GROONÎ vb. IV v. **GRĂUNI**.

GROONÎT s.n. = **GROONEALĂ**. *La groonil.* Spt. S.

GROPINEĂȚĂ, *gropinețe*, s.f. Diminutiv al lui *groapă*. *Și-a rupt piciorul într-o gropineățu.* Spt. S.

GROS¹, **GROĂSĂ**, *groși, groase*, adj. (În expr.) A da de-a (sau a vedea p-a) *grosă* = a da de belea, a vedea pe dracu; a o păți. Spt. S. **E grosă rău** = e lată; se zice cînd cineva a ajuns într-o situație grea, cînd e în primejdie de a-și pierde situația. *Fraților, e grosă rău, toți ne ducem pe copcă.* Ibid. **Pînză de grosă** = pînză de tort (de cînepă, de in). Ibid.

GROS² s.n. (În expr.) A intra la gros (cu ...) = a da de bucluc, a intra la închiisoare; a intra în cheltuieii mari. *Ai pornit casă nouă, ai intrat la gros, băte; ai de împins.* A intrat la gros cu copilul, arc de cheltui, nu glumă. Spt. S., Pn. L., Pdr.

GROSCIOREL, -**ÎCĂ**, *grosiorei, -ele*, adj. Diminutiv al lui *gros*. *Cam grosiorel locul, nu face de mine. Cam grosiorică stofa, nu-i de copil.* Spt. S.

GROSULEȚ, -**ÎȚĂ**, *grosuleți, -ițe*, adj. = **GROSCIOREL**. *Cam grosuliță couda toporului.* Spt. S.

GRUNJ, *grunji*, s.m. și *grunjuri* s.n. Bulgăre, glod. (Adverbial) *I s-a făcut burta grunj, mititelul, e bolnav. E carnea grunj pe el, e ca piatra*, Ht., Sm., Spt. S., Ptș. Fig. *Moartea copilului i s-a pus grunj la inimioară*. Ibid.

GRUNJÓS, **-OĂSĂ**, *grunjoși*, *-oase*, adj. Fig. Sănătos, voinic. *E un copil grunjos, nu se lipește boala de el*. Spt. S., Mș., Smr.

GRUNȚ, *grunți* și *grunțuri*, s.m. și n. Bucată mărunță rupă din ceva tare; zob. *Grunțuri de nisip. Grunțuri de sticlă. Grunți de sare*. Spt. S. [Var.: **ZGRUNȚ**, *zgrunți* și *zgrunțuri*, s.m. și n. Ibid.]

GUGULEĂLĂ, *guguleli*, s.f. Acțiunea de a se guguli și rezultatul ei; joacă (de copii). *Voadă vă arde de guguleală și lecțiile așteaptă*. Bdșt.

GUGULĂ, *gugulesc*, vb. IV refl. (Despre copii) A se juca de-a pilita; a se ciuculi. Bdșt.

GUGULÎT, **-Ă**, *guguliți*, *-te*, adj. Ghemuit, stric, ciucullit. *I-am găsit guguliți pe sub mese, ca soarecii*. Bdșt.

GUGUȚĂ, *guguțez*, vb. I refl. = **GUR-GUIA**. C. Arg.

GUGUȚĂ s.m.sg. Epitet dat unui copil poznaș, năzbtios. C. Arg.

GUICEĂLĂ, *guiceli*, s.f. 1. Acțiunea de a guici; guilat. 2. Fig. Cercetare (anchetă) pătimașă, muștrare severă, dojană, frecuş. *Le-am tras o guiceală care-o rămîne de pomînă*. Mșș.

GUICĂ, pers. 3 sg. *gulce*, *guicește*, vb. IV. Fig. 1. Intrans. (Despre copii) A țipa (cît îl ține gura). Spt. S. 2. Trans. A face pe cineva să țipe; a bate. *Mă, cînd oi pune ghiara pe tine și te-oi guici o toană, zici că nu ești tu!* Mș. 3. A muștra, a face (cuiva) mizerii, a scărmana. Ibid. Mșș.

GUICÎT s.n. Guițat, guiceală. *S-aude un guicît, încă unul și-altul! A venit Ignatul*. Spt. S. Expr. A lua în guicît pe cineva = a-i face mizerii. Ptș., Mșș.

GUIȚ, *guițuri*, s.n. = **GUICIT**. *Ce de mai guițuri fură azi!... se vede c-a venit Ignatul*. Cpr., C. Arg.

GUMIȚĂ, *gumițe*, s.f. = **GUMULIȚĂ**. *Ia gumița și șterge binișor*. Ptș.

GUMULIȚĂ, *gumulife*, s.f. Diminutiv al lui *gumă*; *gumiță*. *Dă-mi și mie gumulița la!* Ptș.

GUNOAIE, *gunoaie*, s.f. Gunoi. *Mi-a dat o gunoaie-n ochi*. Spt. S.

GUNOI, *gunoaie*, s.n. (In expr.) A da lovitură la lada cu gunoi = a face o încercare nereușită, a da greș. Ptș.

GURĂ, *guri*, s.f. (In expr. și prov.) A avea cineva gură de trențe (sau gură zdrențuroasă, flendurită, flențurită etc.) = a vorbi urit, murdar, trivial, fără rușine; a fi prea slobod la gură. Cpr., C. Arg. A-i trage o gură (șapînă) = a) a trage o înghițitură, a bea cu

poftă; b) a certa pe cineva. Ibid. A da gură (la ceva sau la cineva) = a striga tare, a da chiot (pentru a speria, a alunga ceva sau pe cineva). *Dă gură la vitele-alea, c-au intrat în porumb!* Spt. S., Mrgh. A fi eu gura proșăpîtă = a) a fi cu gura plină (de mincare); b) fig. a fi cu gura moale. Ibid. A fi eu gura-n-clelată = a fi moale de gură. Ibid. A-l lua-n gură (pe cineva) = a ocări. Ibid., Ptș., Mș. A vorbi (sau a rîde, a săruta, a minca) eu gura plină = a vorbi (sau a rîde etc.) din toată inima, cu poftă, sincer. Ibid. A minea eu gură de foc (sau de lup) = a minca mult, stingînd pămîntul; p. e x l. a costa mult întreținerea cuiva. *Că n-o minca cu gură de foc, nu te speria*. Ibid. A vorbi eu gura altuia = a fi moale de gură, a fi ca și cum ar avea prune în gură. Ibid. A zice eu gura goală = a zice de formă. *Mi-a zis să rămlî și eu la masă, dar știi, așa, eu gura goală*. Ibid. Laudă-te gură, că pumnii-ți cură, se zice — ironic — cînd cineva se laudă, se grozăvește (degeaba), mințe de zvîntă. Ibid., Mș., Gura omului, gură de cline, cere pline, se zice pentru a arăta că omul are multe nevoi care trebuiesc împlinite. Lnl. S. Uda. O gură are omul, se zice cînd cineva nu vrea să dea-n greu, se mulțumește cu puțin, vrea să fie comod, liniștit. Ibid. A face (pe cineva) cum îl vine la gură = a bălăcări (pe cineva) Ibid. A-i da (sau a lua) eu gura (înainte) = a vorbi pe nerăsuflăte; a-i da zor, pentru a împiedica pe altul să mai zică ceva. Ibid. A-și da drumul gurii = a vorbi și ce nu trebuie. Ibid. (Ironic) A face elăbuei la gură = a vorbi mult, repede și fără rost; a pălăvrăgi. Ibid. A fi eu gura aurită = a meni de bine, a ieși întocmai cum a spus el; (ironic) a ieși rău. Ibid. A sări eu gura = a interveni în favoarea sau în defavoarea cuiva, a-i lua parte, a apăra sau a invinui. Ibid. A minea eu elăbuei la gură = a minca cu lăcomie. Ibid., C. Arg. A intra-n gura nevoii (sau a da de nevoie) = a intra-n belea, a o păți. Ibid. A seăpa (pe cineva) din gura nevoii = a salva pe cineva dintr-o încercătură. Ibid. A-și strica (sau a-și răci, a sparge) gura degeaba = a nu fi ascultat. Ibid. (Familiar) De gura lumii și pofta inimii, se zice — glumeț — cînd cineva se face că acceptă o invitație, o situație (convenabilă) etc., mai mult de hatrul cuiva. Ibid. Cine ride gura-și întinde, se zice — ironic — cînd cineva rîde în ciudă sau face glume pe socoteala cuiva. Ibid. A rîde eu gura plin-lă urechi = a ride zgomotos, a ride cu chef. Ibid.

A face ceva de gura cuiva = a face ceva la insistențele cuiva, a lucra în silă, fără convingere, a face ca să scape de cicăleală. Pn. L., Pt. A-și sufla-n gură = (despre persoane intime, apropiate etc.) a se influența, a-și destăinui secretele, a se înțelege, a se pupui. Ibid. A lua o

gură de aer = a face o plimbare scurtă, a se vîntura. *Hai să luăm o gură de aer pînă pe Trivale.* Ibid.

GURĂ interj. (Repetat) Strigăt de chemare a purcelor și a puilor de gîină. *Gureii, mami, gurei!* Mș.

GURGUIĂ, pers. 3 sg. *gurguiază*, vb. I refl. A se țuguia. *I s-au gurguiat sinii fetii.* Spt. S.

GURGUIĂT, -Ă, *gurguiți*, -te, adj. Umflat, țuguia. *Nas gurguiat. Gutui gurguiete.* Spt. S. (În construcția) Măr *gurguiat* = specie de măr indigen; fructul de formă lunguiață al acestei specii. Spt. S.

GUREĂLĂ s.f. = **GURIT**. *La gurcală pinzei.* Spt. S.

GURĂ, *guresc*, vb. IV tranz. A băga pinza în război; a lega gura pinzei. *Ieri am gurit-o și pînă azi am bătut 20 de coluri.* Spt. S.

GURIT s.n. Acțiunea de a guri pinza, înnodind pe sul capetele urzelii. *Vino și tu să-mi ajuți la gurit.* Spt. S.

GURLU interj. (Repetat) Cuvînt care imită strigătul făcut de porci cînd le e foame ori sint întărîtați; groh. *Gurluic porcii; gurlu, gurlu; iar a venit lupul.* Spt. S.

GURLUIĂLĂ, *gurluicli*, s.f. Strigătul caracteristic al porcilor; gurluic. *S-aud gurluicli, țipă de foame bieții porci, ne-au simțit.* Spt. S.

GURLUIT s.n. = **GURLUIĂLĂ**. Spt. S.

GURLUITURĂ, *gurluituri*, s.f. = **GURLUIĂLĂ**. Spt. S.

GURLUP, *gurlupi*, s.m. Prună tînără, alterată și deformată de un soi de ciuperci; hurlup. *O groază de prune s-au făcut gurlupi.* Spt. S.

GUSTĂTURĂ, *gustături*, s.f. Cantitate mică dintr-un aliment; fărîmă. Spt. S.

GUȘĂ, *gușez*, vb. I intranz. (Despre usturoi) A i se umfla grăunții, deformîndu-se și spărgînd învelișul. *S-a gușat usturoiul de năpădul ploilor.* Spt. S., Mș., Cpr., Glbc.

GUȘĂT, -Ă, *gușafi*, -te, adj. 1. **Prun gușat** = specie de prun vîratic. **Prune gușate** = fructele prunului gușat, mari, dulci, zemoase și cu miezul lipit de simbure. Spt. S. 2. (Despre fructe, plante etc.) Care e crescut peste măsură; umflat (ca o gilcă), alterat, fără gust. *Usturoi gușat. Ceapă gușală.* Spt. S., Cst. 3. (Despre firul de tort) Care e tors cu noduri, cu guși, gilcos. *Tort gușat.* Ibid.

GUȘĂTUL s.m. Poreclă dată unui om care are gușă. Se întîlnește și ca nume. Spt. S.

GUȘĂ, *guși*, s.f. 1. Nod în caier sau în firele toarse. *A loarce cu guși. Are guși prea multe ltna asta.* Spt. S., Pn. L. 2. (P r o v.) **Ce e în gușă și-n căpușă**, se spune cînd cineva nu poate ține un secret, se dă ușor de gol, e naiv, sincer. *El nu știe să s-ascundă, nu poate să mintă; la el... ce e-n gușă și-n căpușă.* Ibid.

GUȘĂTURĂ, *gușături*, s.f. 1. Om gușat. Ibid. 2. Boală care provoacă gușa. *E atins de gușătură.* Lnl. S.

GUȘMĂN, *gușmani*, s.m. (Depreciativ) Om de la munte (cu aluzie la gușă), gușat; nerod, prost. *Ăsta e gușman d-ăia de la munte, nu faci ltrg cu el.* Cpr., C. Arg.

GUȘOI s.m. Poreclă dată unui om care are gușă. Cpr.

GUȘTER, *gușteri*, s.m. Epitet dat unui om negricios; (ironic) șiret, viclean, mincinos; șuster. *Hai la coasă, guștere, ce te-ai dat la umbră?* Lnl. S., Spt. S.

GUȘTERIȚĂ, *gușterițe*, s.f. 1. Femela gușterului. Spt. S. 2. Fig. (Familiar) Femeie oacheșă la față, țigancă. Lnl. S. 3. (În e x p r.) **A impușeu (la) gușteri** = a cosi prost, pîlînd iarba cu coasa pe de-asupra, ciupînd-o din vîrfuri; b) (ironic) a pierde vremea; a umbla tîind cîinilor frunză. Spt. S., Cst.

GUTURĂIOS, -OĂSĂ, *guturăioși*, -oase, adj. Care se îmbolnăvește ușor de guturai, care răcește ușor. *Nu te știam așa guturăios.* Spt. S., Ptș., Cpr.

H

HA adv. (Cu rol de întărire, în e x p r.) **Bine ha** = foarte bine, perfect, hotărît, precis, sigur. *Ne-am înțeles noi bine ha să mergem amîndoi, dis-de-dimîneașă, și cînd vro, el plecase din spicul nopții.* Spt. S. S. (Cu valoare de art.) **Ha seofulă** (sau **ha brîuză**) = cine știe ce, vre-o (seofală). *Nu-i ha seofală de marfă (sau de capul lui etc.). Ce atita hiră pentru ha (n) pustie de gură.* Spt. S., Cpr., Lnl. S.

HABĂR s.n. (În e x p r.) **A-și lua habaru** (de la ceva) = a-și lua nădejdea, a se spăla pe bot (de ceva). *Du-le culcă, mă băiete, Ia-ți habarul de la fete, Fetele au azi de furcă* (Pop.). C. Arg.

HĂBĂRĂ s.f. Dezordine, vraiaște. (Adverbial) *A lăsat casa habără și a plecat la horă.* Glbc.

HĂBDRU, interj. (Cu *a* prelungit și cu silaba *băru*, repetată) Exclamație cu care se întârile berbecii, ca să se bată în capete: *haabdrubăru, băru . . . pac!* Spt. S.

HACANĂ adv. v. ACANA.

HAI, *haiuri*, s.n. 1. Petrecere, chef; p. e x l. dojană, ceartă; scandal. C. Arg. 2. E x p r. A face (sau a trage) un hai (cu cineva) = b) a avea o dispută, o răfuială (cu cineva). Ibid. A-i face (sau a-i trage) (cuiva) un hai = a certa, a dojeni. *Mi-a tras, măre, un hai acasă tata pentru tine, ehe!* Spt. S.

HAIA pron. nehot. = AIA. Lnl. S.

HAIȚA interj. (Cu funcție de substantiv; în e x p r.) A înțelna pe *haida* = a) a o lua din loc, a porni la drum; b) (ironic) a merge pe jos. *Și cînd văzui că m-apucă noaptea la ei, mi-ți încalcai pe haidă și drumul!* Spt. S.

HAITIC s.n. 1. (Peiorativ) Ceată de oameni fără căpății, cheflii, derbedei etc.; cîrd, clică. *Și-au făcut haiticilor lor.* Spt. S. 2. (În e x p r.) A pleca (eu) *haitic* = a) a se inclruia la drum lung, mai ales noaptea, mai multe persoane pentru a-și ține de urlat, a se feri de primejdii etc. Ibid.; b) (În trecut, despre mărimile satului, ironic) a se ține șir, umblind prin sal după corvezi, dăjzii, rușfeturi. Ibid.

HĂLA interj. 1. (Repetat) Onomatopee care redă lătratul zgomotos al cînilor, cînd se reped (în haită) la ceva sau la cineva. *Odată s-au repezit loși ciinii: hala-hala, hala-hala! Veniseră lupii.* Spt. S. 2. (Repetat) Onomatopee care redă un amestec de mulțime de glasuri. *S-auzea din depărtare un chîloman de glasuri: hala-hala, hala-hala! Tăbărise o șatră de căldărari.* Ibid. 3. Strigăt de urare, pe care colindătorii îl repetă de trei ori, în semn de mulțumire, după ce au primit „colindețe” de la cineva. Arf.

HĂLA—BALA s. E x p r. Ce mai hala-hala = a) (interogativ) ce mai veste-poveste, ce mai nou? Plș., Glb., Cpr., Spt. S.; b) (exclamativ) ce să mai lungim vorba degeaba; ce mai lura-vura. *Ce mai hala-bala; mergem și gata!* Ibid.

HALĂM inter. Halal. *Halal să-i fie, brava lui!* Spt. S.

HĂLMES—BALMEȘ s.n. Talmes—balmeș. *S-au făcut toate halmeș-balmeș.* Glb., Spt. S.

HALP interj. Onomatopee care redă zgomotul făcut de cîini cînd vor să prindă ceva cu gura sau de porci cînd mîncă. *Arunci cîinctului un os; el, halp! l-a prins din zbor.* Spt. S. *Cum îi pui căldarea dinainte, porcul: halp, halp! înghile pe nemeslecate.* Mș.

HAM, *hamuri*, s.n. E x p r. A-și lua (cineva) hamul (sau hamul și praștia) = a-și lua grijile-n spinare, a-și vedea de propriile interese. *Te-am înșurat, băiatule! De-acuma ia-ți hamul și praștia și descureă-te singur, cum te-o*

țuia capul. Spt. S. A intra la ham = a intra la greu, a se apuca serios de muncă. Ibid. A se da la brazdă ca albu la ham = a se obișnui, a se acomoda. Ibid.

HAMBĂCA s.f. art. (În l o c. a d v.) Cu hambaca (sau eu hambacul) = cu forța, cu sila, cu anasina. *Mi-a intrat cu hambaca în pomostul casei.* E x p r. A se pune eu hambaca (sau eu hambacul) (pe cineva) = a sta pe capul cuiva, a-l sili să facă ceva care nu-i convine. *Mă pui eu cu hambacul pe tine, vezi lu! Ia mai pun-te cu hambaca și pe zvezecula de băiat, e-a luat cîmpii de tot.* Spt. S. [V a r.: **HAMBĂCUL** s.n. art. Ibid.]

HAMBĂCUL s.n. art. v. HAMBACA.

HĂMNIC, -Ă, *hamnici*, ce, adj. Vrednic, priceput, destoinic, sirguincios, capabil. *Croitor hamnic. Elev hamnic.* Spt. S.

HANASINA s.f. art. Anasina. E x p r. A umbla (sau a lua) eu hanasina = a face uz de forță, a abuza. Lnl. S., Dnc., Cmgș. [Accentuat și: *hanasina*.]

HĂNDRA adv. (În e x p r.) A umbla *handra* = (mai ales despre tineri) a umbla fără treabă, a fi liber de capul lui, a-și pierde vreme cu nimicuri, a se ține de fleacuri, a nu se infige la muncă. *Am umblat handra prin sat, Toată noaptea neculcat, Nebătut și nemincal, Numai de javre lătrat.* (Pop.) Spt. S.

HĂNTILĂ, *hantile*, s.f. Construcție mare, largă, întocmită fără plan, fără gust, fără simetrie; hărăbaie, dam, haște. A porni o hantilă de casă, parcă e cazarmă. *Cită hantila de magazie, doamne: înghile pe nemînșile 30 de vagoane.* Spt. S.

HĂOT, *huole*, s.n. 1. Amestec de obiecte aruncate aiandala, în dezordine; haște. *Ce haot e asta? Toată casa e un haot.* Plș. 2. Zgomot, gălăgie, hărmălaie, larmă. *Era un haot de copii, să te ici cu mîinile de păr. E un haot în pădure de ciini, împuscături, strigăte; hănie pădurea.* Lnl. S., Drg. 3. F i g. Vîlvă, fierbere, vuiet. *E un haot în tot satul, pă cum că s-a-mpușcat eri la vinătoare un om.* Spt. S., Cst.

HAP interj. L o c. a d v. Hap pe cap = exact, tocmai pe tocmai, țanc pe țanc. *Ți-am adus împrumutul, hap pe cap* (nic imai mull nici mai puțin). Spt. S.

HAPAIDÉ adv. E x p r. A lua pe cineva la hapaide = a lua la rost, la refec, la adică; a-i cere socoteală; a lua la rapanghel. Glbc. [Accentuat și: *hăpaide*.]

HAPCĂN, *hăpăni*, s.m. Cel care ia cu hăpca dreptul cuiva; lacom, apucător, hrăpărel; jăman. *A venit un hăpăni de arendaș; fiță satul ca-n gura șarpetui.* Spt. S. *Plină-i lumea de hăpăni și satul de horopăni, Ca moara de șobolani* (Pop.) Ibid. [V a r.: **HĂPCĂN**, *hăpăni*, s.m. Ibid.]

HĂPLEA s.m. art. Poreclă dată unui om lacom; hălpău, găman. Cpr.

HAPLEĂLĂ s.f. Acțiunea de a hapli. Cpr., C. Arg.

HAPLÍ, *haplesc*, vb. IV tranz. A mînca repede, a înghiți cu lăcomie; a hali. Ptș., C. Arg.

HAPSINIE s.f. Hainie, clinie, zglăcenie, răutate. *Atîta hapsinie, atîta lăcomie la omul ăsta, e ceva de speriat!* Spt. S.

HĂRA interj. (Repetat) Onomatopee care redă un amestec de glasuri, o hărmălaie; hala. *Venea hălătăind o laie făgănească: hara-hara, hara-hara.* Spt. S.

HARABĂ, *harabale*, s.f. Obiect de proporții neobișnuite, mare; obiect vechi, stricat, dărăpănat, hodorogit; dărăpănătură, vechitură, lăpădătură. *O haraba de cărușă. O hărăbaie de casă.* Smr., Spt. S. [Var.: **HARABĂIE** s.f.; **HĂRĂBAIE** s.f. Cpr.]

HARABĂIE s.f.v. **HARABA**.

HARABĂNĂ, *harabane*, s.f. Căruță mare de transport; haraba. Cst.

HARABRĂMBURĂ s.f. Dezordine, zăpăceală; harababură. *Toată casa era harabrambură.* (Adverbial) *Umbli harabrambura. Vorbește harabrambura.* Pnr., Rev., Glbc.

HARHALIE, *harhalii*, s.f. (Mai ales la pl.) Nebunie, toană; năvîrîie, pandalie. (În imprecații) *Lua-l-ar harhalii!* Lnl. S. și J., Dnc., Cmgș. Expr. *A-i veni culva* (sau *a-l apuen pe cineva*) *harhalii* = a se infuria. *Cînd îl apucă harhalii, fulgeră și trănzește.* Ibid., Drg. [Var.: **HARPALIE**, *harpalii*, s.f. Spt. S.]

HĂRIȘTE s.f. (În poezia populară) Groază, panică. *Și-o să stringem ban pe ban. Să dea hăriștea-n dușman* (Pop.). Spt. S.

HARPALÍ, *hărpălese*, vb. IV tranz. 1. A șterpeli, a fura. *Mi-a harpalit din ochi trei linguri de argint.* Spt. S. 2. A mînca repede, a înghiți pe nerăsuflăte, a hălpăni. *Mamă, uile, ăsta mi-a harpalit tot din strachină.* Ibid.

HARPALÍE s.f.v. **HARAHALIE**.

HARPALIÓS, *-OĂSĂ*, *harpalioși, -oase*, adj. Iute la mînie; furios, năvîrlios, nebun. *Să nu le iei cumva de el, nici c-un fir de păr să nu-l atingi, că e un harpalios, mama focului!* Spt. S.

HĂRPIE, *harpîi*, s.f. 1. (În poezia populară, numai în loc. a d.v.) *În harpîi* = în furii, groaznic. *Strigă-n harpîi căpitanul, Dînd în vînt cu iataganul* (Pop.). Spt. S. Expr. *A lua-n harpîi* (pe cineva) = a dojeni, a repezi; a lua la zdrăvițe. Ibid.

HĂRȘTÍ, *harșlesc*, vb. IV tranz. și intrans. 1. A face: *harști* (cu briciul, cu cușitul, cu palma etc.); a lăia scurt; a lovi ușor cu biciul; a pălmu. *I-a harștit o palmă din fugă. Harștești ușor vîrfurile rădăcinilor, ca și cum le-ai tunde.* 2. A fura. *Mi-a harștit ceasul din buzunar.* Ibid.

HĂRȘTINĂ s.f.v. **ARȘTINĂ**.

HARTĂL, *hartale*, s.n. Zdreanță; hartan. *Nevestica fără foale, Casa loacă, cu hartale* (Pop.). Spt. S.

HARTĂN, *hartane*, s.n. 1. Picior de pasăre (indeosebi de curcă, de gîscă); cioloi. Lnl. S., Ca. 2. (Peiorativ) Picior (de om). *Dă-ți hartanele mai incolto, că m-ai înghesuit în perete.* Cpr., Spt. S.

HĂRTA-PARTA adv. (Numai în expr.) **A face harta-parta** = a distruge, a face harceaparea. Spt. S.

HARTAPĂLE s.f.pl. (În expr.) **A face hartapale** (ceva sau pe cineva) = a rupe, a zdreanți; a distruge, a nimici; a face praf. *Grîndina asta a făcut hartapele toate ogrăzile. Am intrat prin leasă și mi-au făcut mărcini cămașa hartapale, zdrețe, șofile.* Spt. S.

HĂRTEA, interj. Hart. *Harlea, caii; hart incoa!* Pnr.

HĂRTEO, interj. Strigăt cu care se dau vacile într-o parte, cînd se mulg; harte; hart. *Harleo, Joiana!* Pnr.

HARTÍC s.n. v. **ARTIC**. Lnl. S.

HARTABĂ, *harjabale*, s.f. 1. Obiect vechi, stricat, dărăpănat; vechitură, dărăpănătură, reblegitură; haraba. *Am rămas c-o harjaba de cărușă să-mi țin casa. E o harjaba de mașină stricală; n-ai ce mai face cu ea.* Spt. S. 2. Om (sau animal) prăpădit, bolnav, slab, dărăpănat; bătrîn hodorogit. *E o harjaba de unchiș, horșăil. O harjaba de muiere, trecută și prin ciur și prin dîrmon.* Ibid.

HARTĂLE, s.f. pl. Ochelari. *Ce mi-ai făcut, mă, harșalele?* C. Arg.

HAT interj. v. **HATA**.

HĂȚA interj. Onomatopee care redă: a) un amestec de lătrături repezite, furioase, zgomoloase. *O javră de călea: haș, haș, haș, la mine, mai-mai să mă ia de picior.* Spt. S., Cst.; b) (ironic) cășănitul plictisitor al unei persoane cicălitoare. *Toată ziua hașa-hașa, hașa-hașa cu gura pe bietul copil.* Ibid. [Var.: **HAT** interj.]

HĂZNĂ¹ s.f. (În expr.) **A-i fi haznă** (cuiva de ceva sau de cineva) = a-i fi silă. *Mi-e haznă cînd te-aud vorbind prostii.* Cpr. **A fi** (sau **a rămîne**) **de haznă** = a rămîne păgubaș, a pierde. *Mi-a rămas averea de haznă (la el); dacă n-oi rămîne și eu de haznă pe viață, tot la el!* Ibid.

HĂZNĂ² s.m. Epitet dat unui om moale, bleg; nerod, tont; nevleg. Cpr.

HĂDĂRĂU, *hădăraie*, s.n. 1. Par lung și gros cu care se poartă hîrdăul la spinare sau pe mîini, cînd e plin. *Luafi hîrdăul la spinare cu hădăraul, că la mînă e prea greu și se varsă.* Spt. S. 2. (La rișniță) Hădărag. Ibid., Pn. I.

HĂGÎȘ, *hăgișuri*, s.n. Desiș de stufuri, stufăriș; păduree înțesată de mărcini, lufe, rugi

etc.; mărăciniș, leasă; hățiș. *Hai, lelișo la hăgiș, Să-mi dai gura pe furieș* (Pop.). *Prin hăgiș, prin tușăriș, Pe sub verde alunieș, Vin felifele pitiș, Să culeagă muri și fragi Și iuc de la feciori dragi* (Pop.). Spt. S., Smr.

HĂIS interj. Strigăt cu care se alungă pisicile; hri! Spt. S.

HĂISUI, *hăisui* și *hăisulesc*, vb. IV *tranz.*
1. A da *hăis* (la boi), a face *hăisa*; a abate carul din drum spre dreapta. *Nu-l mai hăisui degeaba, că el încă nu știe d-aiă, e juncan, e copil*. Spt. S. 2. A speria, a alunga o pisică, strigându-i: *hăis!* Ibid.

HĂLĂIȘĂ interj. Strigăt, repetat din cînd în cînd, în ritmul unui dans popular și în special la jocul călușarilor, pentru a însufleți jocul și a înviora pe călușari. *Hălăișă-hălăișă; Și pe stînga tot așa!* Spt. S., Pdr.

HĂLĂLĂIE s.f. v. **HĂLĂLĂU**.

HĂLĂLĂIALĂ, *hălătăteli*, s.f. 1. Vorbire încurcată, neînțeleasă; gălgăie, larmă; joc; (ironic) pălăvrăgeală; hălălaie. Spt. S. 2. Lătrătură infuriată de cîini. Ibid., Pn. L., Smr.

HĂLĂLĂIT s.n. = **HĂLĂLĂIALĂ**. Pn. L., Pdr.

HĂLĂLĂU, *hălălaie*, s.n. 1. Hălălaie, hărmălaie; chiloman, haraiman. *Ce hălălau e asta, mă, copii*. Smr. 2. Scandal. *I-a făcut un hălălau de s-au speriat vecinii!* Pn. L., Spt. S. și J. 3. (În *exp r.*) A o ține hălălau (sau hălălaie) = a lungi vorba de pomană, a plictisi; a o ține turuic, a o ține vigă, tulpă; a nu ceda. Ibid. [Var.: (ad. 3) **HĂLĂLĂIE** s.f.]

HĂLFĂNEALĂ, *hălfăneli*, s.f. Faptul de a hălfăni; pălăvrăgeală, trăncăneală; cicăleală. *Ce atîta hălfăneală de pomană, oameni buni; mai bine să trecem la treabă; haida!* Cpr.

HĂLFĂNI, *hălfăn* și *hălfănesc*, vb. IV. 1. *Tranz.* A bate la cap, a cicăli, a plictisi. *Ce mă tot hălfăni degeaba; ca mai taci odată!* Cpr., C. Arg. 2. *Intranz.* A vorbi în neștire, a trăncăni, a pălăvrăgi. *Ce tot hălfăne ai; nu-l mai doare gura?* Ibid.

HĂLFĂNIT, -Ă, *hălfăniți*, -te, adj. Palavragiu, gură-spartă. *Hălfănită* *mulier!* n-apuci să-i spuie ceva, că toată lumea știe. Cpr.

HĂLPĂN, -Ă, *hălpăni*, -e, adj., s.m. și f. Mincăcios, lacom; hălpănea. *Hălpănă fală, a mîncat și porția copilului!* (Substantivat) *Mă, hălpăne, mai încet cu bucățile, nu ești numai tu la masă!* Spt. S.

HĂLPĂIALĂ s.f. = **HĂLPĂITURĂ**.

HĂLPĂILĂ s.m. Poreclă dată unui om lacom; hălpău, hălpăne, hălpănea. *Nu-ți prinde mînșea cu hălpăilă, că-ți suflă o mămăligă întregă, pe nerăsuflat!* Cpr., Spt. S.

HĂLPĂIT s.n. = **HĂLPĂIALĂ**. *S-aude hălpăit în bucătărie; nu cumva a intrat cîinele?* Smr.

HĂLPĂITURĂ, *hălpăituri*, s.f. Acțiunea de a mîncă și a înghiți cu lăcomie; zgomotul produs de cineva care înghite cu lăcomie, mîncă zgomotos; hălpăială, hălpăit. *S-aude hălpăituri în cămară*. Ptș.

HĂLPĂNEALĂ, *hălpăneli*, s.f. 1. Acțiunea de a hălpăni (1). Spt. S., Pn. L. 2. Lovitură dată cu palma; chelfăneală. *A lua la hălpăneală*. Ibid. 3. Fig. Pălăvrăgeală, hălfăneală. Ibid. [Var.: **HĂLPĂREALĂ** s.f. Pn. L.]

HĂLPĂNI, *hălpăn* și *hălpănesc*, vb. IV. 1. *Intranz.* (Despre cîini, porci) A face: *hălp*; a înghiți repede; p. ext. (despre oameni) a mîncă cu lăcomie. Spt. S., Smr. 2. *Tranz.* A chelfăni, a pălmui, a bate. *I-am hălpănit cîteva de i-au scăpărat ochii*. Ibid. 3. *Intranz.* A trăncăni, a pălăvrăgi; a hălfăni. *Toată ziua hălpăne, ti merge gura ca moara; dar mîinile stau te lemn*. Ibid. [Var.: (ad. 1) **HĂLPĂRI**, *hălpăresc*, vb. IV. Ibid.]

HĂLPĂNIT, -Ă, *hălpăniți*, -te, adj. Mincăcios, lacom; fig. palavragiu. *Hălpănită* *mulier, toată ziuica nu-i stă gura*. Spt. S. [Var.: **HĂLPĂRIT**, -Ă adj. Ibid.]

HĂLPĂNIT s.n. = **HĂLPĂNEALĂ**. *A lua la hălpănit*. Mș., Spt. S. [Var.: **HĂLPĂRIT** s.n. Ibid.]

HĂLPĂNITURĂ s.f. = **HĂLPĂNEALĂ**.

HĂLPĂREA, *hălpărea*, s.m. Poreclă dată unui om mincăcios, lacom; găman, hălpăilă. Pn. L., Smr., Spt. S.

HĂLPĂREALĂ s.f. v. **HĂLPĂLEALĂ**.

HĂLPĂRI vb. IV. v. **HĂLPĂNI**.

HĂLPĂRILĂ s.m. = **HĂLPĂILĂ**. Pn. L.

HĂLPĂRIT s.n. v. **HĂLPĂNIT**.

HĂLPĂU s.m. Poreclă dată unui om care mîncă cu lăcomie, care înghite hălpăind; hălpăilă, găman. Spt. S., Pn. L.

HĂMUÎ, *hămuiesc*, vb. IV. 1. *Tranz.* (Despre cal) A învăța să tragă la ham; a îndemna să tragă; a obosi trăglnd. *I-am hămuil azi toată ziua, i-am făcut spume, săracii!* Spt. S. 2. Refl. (Despre oameni) A se obișnui cu munca, a se deda la greu; a se căli, a se hirsii. *S-a hămuil băatul; știe ce-are de făcut*. Ibid. *Tranz.* A freca, a căzni. *L-am hămuil de-a ieșit untul din el*. Ibid.

HĂMUÎT, -Ă, *hămuîți*, -te, adj. (Despre oameni) Învățat cu munca, hirsit; istovit, juguit. Fig. *E hămuil săracul; n-are cine ce mai globi după el*. Mș., Spt. S.

HĂNDRĂLATIC, -Ă, *hăndrălatici*, -ce, adj. Care umblă fără rost, fără căpătli; care pierde vremea degeaba. (Substantivat) *Hăndrălaticu-ăla nu se mai strînge o dată de pe drumuri*. Spt. S.

HĂNDRĂLEALĂ, *hăndrăleli*, s.f. Acțiunea de a hăndrăli; hoinăreală, haimanalte; fig. pălăvrăgeală. *Nu v-ați mai sătural de*

händrăleală? Spt. S. *Au plectat iar în händrăleală, haimanalele!* Mș., C. Arg.

HÄNDRÄLÍ, *händrălesc*, vb. IV. 1. *Intranz.* A umbla handra, a umbla fără treburi, fără căpătli; a hoinări. Spt. S., Pn. L. 2. *Tranz.* A culreiera; a bânănăi. *Am händrălit pădurea toată și nici coadă de iepure n-am prins.* Spt. S. 3. *Intranz. Fig. (Ironie)* A pălăvrăgi, a flecări; a hondrăni. *Händrălește* (sau *händrăluiește*) *ette-n lună și soare. Așa hondrălește el!* Ibid. [Var.; (ad. 3) **HONDRÄLÍ**, *hondrălesc*, vb. IV *intranz.* Ibid.; (ad. 3) **HÄNDRÄLUÍ**, *händrăluiesc*, vb. IV. Ibid.]

HÄNDRÄLÍT s.n. *Händrăleală, hoinăreală. Nu te-ai mai săturat de händrălit, derbedeule?* Spt. S.

HÄNDRÄLUÍ, *händrăluiesc*, vb. IV *intranz. v. HÄNDRÄLÍ.*

HÄP interj. **Hop.** (Familiar, în expr.) **Hüp** odată! = a) exclamație care însoțește o săritură; b) exclamație care exprimă bucuria de a fi scăpat de ceva neplăcut. Spt. S.

HÄPCÂN s.m.v. **HAPCAN.**

HÄPCĂÍ v. **HÄPCĂNÍ.**

HÄPCĂNÍ, *hăpcân* și *hăpcănesc*, vb. IV *tranz.* A lua cu hăpca; a cotropi, a rășlui. *Mi-a hăpcănit pomosul de la șosea; a intrat cu anasina și s-a făcut stăpin.* Spt. S. *Împărate, împărate, Ai umblat cu strîmbătate, Hăpcăind holarele, Vrașolind popoarele* (Pop.). Spt. S. [Var.: **HÄPCĂÍ**, *hăpeăi* și *hăpcăiesc*, vb. IV. Ibid.]

HÄPCĂNÍT s.n. *Expr. Pe hăpeănit(e) = pe apucate. S-a pus pe hăpcănit(-e) nebunul; parc-ar moșteni pămtntul.* Spt. S.

HÄPCĂNÍT, -Ă, *hăpcăniți, -te*, adj. *Luat cu hăpca, cotropit. Loc hăpcănit.* Spt. S.

HÄPCĂU, *hăpcăi*, s.m. *Om care ia cu hăpca de la altul; care jăcmănește; jăcman.* Spt. S.

HÄPCĂÚN, *hăpcăuni*, s.m. = **HÄPCĂU.**

HÄRÄBÄIE s.f. v. **HARABAIE.**

HÄRÄNÄTIC, -Ä *häränatici, -ce*, adj. v. **ÄRÄNÄTIC.**

HÄRÄNÍ, *häränesc*, vb. refl. *A-și ciștiga existența prin muncă proprie. Plec în lume, plec de la voi, m-oi häräni și eu, așa cum oi pulea.* Lnl. S. și J. *S-a făcut băiatul mare; de-acum se arănește singur.* Spt. S.

HÄRÄRÄIE s.f. *Zgomot, gălăgie; ceartă. Ce atita häräraie; pe ce v-ați luat?* Expr. *A o* (sau *a se*) *ține häräräie* (sau *täräräie*) = a nu ceda, a o amina merceu; a o ține talpă, a o lungi (fără rost). *De nouă ani se* (sau *o*) *țin*

häräraie cu un amărit de partaj. Lnl. S. și J., Dnc., Cmgș.

HÄRIPIOÄRÄ, *härpioare*, s.f. *Diminutiv al lui h a r i p ä*; arpioară. *Dă-i și lui o härpioară, că rimnește, mititelu!* Lnl. S., Dnc.

HÄRNICÍÓU, -OÄRÄ, *härniciori, -oare*, adj. *Härnicuț, härnicel. Cam micuță și ușoară, N-are zestre para chioară, Da-ncolo e härnicioară* (Pop.). *Härnicior băiat, n-ai ce zice, dar cam fudulache.* Spt. S.

HÄRNICÓS, -OÄSÄ, *härnicosi, -oase*, adj., s.m. și f. (Ironie sau glumet) *Härnic. Că härnicos te-ai mai făcut, măi omule, de la o vremeșoară.* Cpr., Spt. S.

HÄRPÄLÍ, *härpälesc*, vb. IV *tranz.* 1. *A härtäpäli* (3). Spt. S., Pn., L., Mrș. 2. *A face o lucrare de mintuială, a rasoli; a zori. Mi-a härpälit locul (= a arat pe deasupra) și-a fugit.* Ibid.

HÄRPÄLÍT, -Ä, *härpäliți, -te*, adj. *Grăbit, pripit, zorit (să facă ce-o face). Așa e el härpäliți și la mîncare, da și la treabă.* Spt. S.

HÄRPÄLITÜRÄ s.f. = **HÄRTÄPÄLEALÄ.** *Am tras o härpälitură de sapă la porumbii äia, de scăpărau sapele.* Spt. S.

HÄRŞ interj. v. **ARŞ.**

HÄRTÄPÄLEÄLÄ s.f. *Acțiunea de a härtäpäli*; lucrare de mintuială; iuțeală, toi, vîpie; distrugere, prăpăd, jaf. *Era o härtäpăleală la clăile de grîu, să te iei cu mîinile de păr, le vrașoliseră vacile.* Cpr., Spt. S.

HÄRTÄPÄLÍ, *härtäpălesc*, vb. IV. 1. *Tranz. și refl. (Despre obiecte de îmbrăcăminte etc.) A (se) sfîșia, a (se) rupe; a (se) șofili; (despre lucruri) a (se) distruge, și (se) face hartapale. Mi s-a härtäpălit cămașa la pădure. Au härtäpălit vitele clăile din coastă.* Cpr., Spt. S., Mș. *Au härtäpălit lupii patru oi.* Ibid. 2. *Tranz. (Despre oameni) A mîncea repede. Au härtäpălit un mămăligoi, cît ai zice cîrc!* Ibid. 3. *Tranz. A fura. Mi-a härtäpălit ceasul din casă.* Ibid. [Var.: (ad. 1, 2 și 3) **HÄRTÄPÄNÍ**, *härtäpănesc*, vb. IV. Ibid.]

HÄRTÄPÄLÍT, -Ä, *härtäpăliți, -te*, adj. 1. *Făcut harcea-parcea, sfîșiat în bucăți, stricat, nimicit. Cămașă härtäpălită. Grădină härtäpălită.* Spt. S. 2. *Șterpelit, furat.* Ibid. [Var. ad 1.: **HÄRTÄPÄNÍT**, -Ä adj. Ibid.]

HÄRTÄPÄNÍ vb. IV v. **HÄRTÄPÄLÍ.**

HÄRTÄPÄNÍT, -Ä adj. v. **HÄRTÄPÄLÍT** (1).

HÄRTUI, *härtui*, *härtuiesc*, vb. IV *tranz.* *A conduce caii, mai mult din hături, a hătui; a da într-o parte, a cîrmi spre dreapta. Nu-i mai härtui degeaba, cînd vezi că merg. Härtuie-l puțin pe roibu.* Cpr., Spt. S. 2. (Despre oameni) *A härtui, a scii. Mă härtuie toți; hart încolo. hart încoace; parc-aș fi ajuns gloaba satului.* Ibid.

HÄRTUIÄLÄ, *härtuieli*, s.f. *Acțiunea de a härtui.* Spt. S.

HĂRTUIT s.n. Expr. De hărtuit = de strapal, de corvoadă. *Am rămas eu de hărtuit, (de) haramul satului.* Spt. S.

HĂT interj. (Ieșit din uz) Exclamație care însoțea odinioară anumite exerciții militare. *Hăt, stîng(-u)! Hăt drept(-u)! Hăt, un(-u)! Hăt, doi!* Ptș., Mș., Spt. S.

HĂȚ, *hățuri*, s.n. (În expr.) A se ține hăt de hăt = a) (Despre două sau mai multe persoane) a se ține scai, a se ține șir; a se ține landră; b) f i g. a fi în raporturi de intimitate; a se pupui. Spt. S.

HĂȚĂI vb. IV v. **HĂȚĂNI**.

HĂȚĂIALĂ s.f.v. **HĂȚĂNEALĂ**.

HĂȚĂITs.n.v. **HĂȚĂNIT**.

HĂȚĂNEALĂ, *hățăneli*, s.f. 1. Gălăgie, ceartă; dojană; călăneală. *Mi s-a luat de altă hățăneală.* Pn., L., Smr., Spt. S. 2. Lătrătură de cîini. Ibid. [V ar.: **HĂȚĂIALĂ**, *hățăieli*, s.f. Ibid.]

HĂȚĂNI, *hățăn*, vb. IV. 1. Intrans. (Despre cîini) A face: *haț-haț-haț*; a lătra cu furie, a cățăni. *Afurisită cățea, hățăne toată ziua la stele* (= degeaba). Spt. S. 2. Trans. (Despre oameni) A cicăli, a pliclisi; a cățăni, a droji. *Nu mă mai hățăi, mă muiere, că știu eu ce am de făcut.* Ibid. [V ar.: **HĂȚĂI**, *hățăt și hățăiese*, vb. IV. Ibid.]

HĂȚĂNIT s.n. Acțiunea de a hățăni; lătrat (de cîini întăritați); f i g. cicăleală. *Și mai ho, cu hățănitul, că mi s-a acrit, o să iau lumea-n cap.* Spt. S. [V ar.: **HĂȚĂIT** s.n. Ibid.]

HELCI s.m. (În expr.) A rămîne (sau a lăsa) helci (de avere) = a (se) curăța (de bani); a rămîne (sau a lăsa) sărac, lefter. *L-au tocat prietenii (răi), l-au lăsat helci.* Spt. S., Cpr. A nu (mai) zice (nici) helci = a lăcea chitic. *Cînd l-am luat la refec, n-a mai zis (nici) helci!* Ibid. [Pronunțat: *monosilabic*]

HENGHER-MENGHER s.m. (În expr.) A rămîne (sau a lăsa, a veni) hengher-mengher = a rămîne (sau a lăsa, a veni) fără nimic; a rămîne (sau a-l lăsa) toacă, lefter, a-l sărăci. *Cînd a fugit, i-a luat muierea tot, l-a lăsat hengher-mengher.* Pn. L., Ptș. A veni hengher-mengher în averea nevastii, numai cu hanțele de pe el. Spt. S., Cst.

HENGHEȘ-MENGHEȘ adj. **HENGHER-MENGHER**.

HERBEJÎ, *herbejesc*, vb. IV tranz. și refl. 1. (Despre obiecte) A se învechi, a se uza, a se ruina. *Mi s-a herbejit casa a bătrînă, plouă-n ea; i s-a herbejit șita.* Pn. L., Spt. S. 2. (Despre oameni) A îmbătrîni, a se dărăpăna, a se ramoli; a se reblegi. *M-am herbejit și eu, băte; m-au herbejit necuzurile.* Ibid.

HERBEJILĂ s.m. Poreclă dată unui om prăpădit, dărăpănat, bolnăvicios, șubred; pihav. Spt. S., Smr.

HERBEJÎT, -Ă *herbejiți, -le*, adj. (Despre lucruri) Vechi, uzat, stricat, dărăpănat; (despre oameni) bătrîn, prăpădit, reblegit. *Ce garduri herbejite, intri-n voie pe unde vrei. Un om herbegil, nu mai face un ban.* Spt. S., Pn. L.

HERBEJITURĂ, *herbejituri*, s.f. = **HERBELIȘTE** (1, 2). O herbejitură de cărușă. O herbejitură de unchiaș. Spt. S. și J., Smr.

HERBELIȘTE, *herbeliști*, s.f. 1. Obiect vechi, dărăpănat, ruinat; rebelgitură. O herbeliște de cărușă. O herbeliște de mașină. Smr., Spt. S., Pn. L. 2. P. ext. Om bătrîn, hodorogit, dărăpănat, ruinat, ramolit. A ajuns o herbeliște de babă cujbită, zbircită, tirșitilă și fără nici-un dinte-n gură. Ibid. 3. (Cu funcție de adverb), vraiște; haiște. Am lăsat casa herbeliște. A ajuns curtea herbeliște, de cînd a murit stăpînul. Ibid. [V ar.: **HÎRBELIȘTE**, *hîrbeliști*, s.f. Pnr.]

HĒRIE, *herii*, s.f. 1. Fiară. Mișună heriile. Spt. S. 2. (În superstiții) Ființă imaginară care colindă noaptea și cu care se sperie copiii. *Vin heriile noaptea și caută să fure copiii; închideți bine ușile și ferestrele și să le ungeți și eu usturoi, că fug, nu se mai apropie.* Ibid. 3. (F i g.) E o herie de copil ca argintul viu numai spirț în el. Ibid. Expr. Iute ca heria, mîlteleu, iute și săritor nevoie mare. Ibid. A se zbate (sau a umbli) ca heria = a se frămînta, a da zor, a face treburile în fugă; a da-n răpi. Ibid.

HĒRIȘ-VERIȘ s.n. Afacere, interes; aliș-veriș. Smr. Expr. A (nu) avea heriș-veriș (cu cineva) = a (nu) avea interes, legătură de afaceri cu cineva. *Adică ce heriș-veriș am avut cu cu tine, ca să mă iei așa „per tu”?* Spt S.

HĒRĂ, *hiare*, s.f. Fiară. Cpr.

HĒC interj. Onomatopee care redă un geamăt infundat, un icnet scurt. *Cînd l-am trîntit o dată de pămînt a făcut; hiic!* Spt. S.

HĒCNET s.n. Ris infundat. *Ce hienele v-a mai găsit, neadormiților?* Spt. S.

HĒCNEĂLĂ, *hieneli*, s.f. = **HĒCNET**; icnire. Spt. S.

HĒCNĂ, *hienesc*, vb. IV. 1. Trans. A trînti. *Cînd te-oi hieni o dată de pămînt, ies mafele din lînc; auzi tu?* Ibid. 2. Intrans. și refl. A bufni în ris. *Îi tot venia lui a hieni, pare-ă! gîdila cineva. Ia nu vă mai hieniți și culcași-vă!* Ibid.

HĒHĂLĂ, *hiiheli*, s.f. Ris infundat sau forșat. *Ce hiihălă e acolo? Mai lăsați hiiheliile și vedeți-vă de treabă!* Spt. S.

HĒHI, *hiihiesc*, vb. IV intrans. A face hi-hi-hi, a ride infundat, a chicoti: (ironic) a se rinji. *Ce vă tot hiihiți, mă!* (Ironic) *Se hiihiesc ca prostul, nici el nu știe de ce, nu-l vezi?* Spt. S.

HĒHIIT s.n. = **HĒHĂLĂ**. *Te-a găsit hiihitul, ai?* Spt. S.

HIHOT, *hihote*, s.n.v. **HINCOT**.

HIHOTEALĂ, *hihoteli*, s.f. = **HIHALĂ**; *hihiit*, *hihot*. Spt. S.

HIHOTI, *hihotesce*, vb. IV intranz. v. **HINCOTI**.

HINCOT, *hincote*, s.n. = **HINCOTEALĂ**, *chicot*; p. ext. joc de copii; chiloman. *Lasă, că seol cu hincotele din voi, n-aveți grijă!* Spt. S. [Var.: **HIHOT**, *hihote*, s.n. Ibid.]

HINCOTEALĂ, *hincoteli*, s.f. = **HIHOTEALĂ**; *hincot*. Spt. S.

HINCOTI, *hincolesc*, vb. IV intranz. A pufni în ris; a chicoti. Spt. S. [Var.: **HIHOTI**, *hihotesce*, vb. IV. Ibid.]

HIOLĂ, *hiole*, s.f. Mullime, grămadă; clrd. *O hiolă de vaci. E hiolă mare de lume la bilci; geme pământul.* Spt. S. Loc. adv. În *hiolă* (sau în *hiole*) = cu grămadă, în clrd, în turmă. *Trec oile în hiole de la munte. Vin oamenii (în) hiolă de la bilci.* Ibid.

HIRCOV, *hircove*, s.n. Partea de la mijloc a riului; curentul, frul apoi. *A da (sau a trage) buștenii la hircov.* Bgh., Rer., Drgsl. [Var.: **IRCOV**, *ircove*, s.n. Crb., C. Arg.]

HIRETICIT, -Ă, adj. v. **INIRETICIT**.

HIROSİ, *hirosesc*, vb. IV tranz. și refl. (Mai ales, în poezia populară) A pierde; a (se) risipi; a (se) irosi. *De ce strigi, Mileo, așa? Ori ai hirosit ceva? — Ba n-am hirosit nimic, Numai cil ce-am adormit (Pop.).* Cpłn.

HIİ, *hiiese*, vb. IV refl. 1. (Despre lucruri) A se desface de la incheieturi, a se selcia; a se coji, a se coșcovi. *S-u hiil butia de la fund. S-a hiil dulapul. S-a hiil tenciuila de pe pereți.* Spt. S. 2. Fig. (Despre oameni) A se holba; p. ext. a rîde prosteste, (ironic) a rînji; a se strimba. *Ce te hiiești, mă, la mine?* Ibid.

HIIT, -Ă, *hiifi*, -le, adj. 1. (Despre lucruri) Stricat, selcial, năruit. *Am văzut tenciuila hiită peste tot. Sînt hiile mai toate doagele de la gardinul buloiului.* Spt. S. 2. Fig. Holbat; zgăbirdat. *Ochi hiifi.* Ibid.

HILDĂNŌS, -OĂSĂ, *hildănoși*, -oase, adj. (Despre cînepă) Stufos, mare și gros, în felul hildanului. Din tortul ei se fac numai cergi, preșuri, saci etc. Cpr.

HILTIC interj. v. **BILTIC**.

HILTICIİ, *hiltieli* și *hilticiese*, vb. IV intranz. și refl. (Despre lichide) A se mișca în interiorul unui vas, făcînd: *hiltic-hiltic*; a se hiltieli. *Se hilticteie apa în butoi. İmi hilticteie burla.* Spt. S., Cpr. [Var.: **İLTICIİ**, *ilticii*, vb. IV, Ibid.]

HILTICHALĂ, *hiltietieli*, s.f. Faptul de a se hilticici. *Hilticetala butoiului.* Spt. S.

HILTICİST s.n. = **HILTICHALĂ**. *M-a speriat un hilticist neosoit de la burlă.* Spt. S.

HILTICİIT, -Ă, *hilticiiși*, -le, adj. Țienit, zăpăcit, aiurit; fără o doagă. *E cam hilticiti*

(la cap) *săracul! nu mai știe bine ce vorbește!* Spt. S., Cpr.

HİLTUGĂ s.f. sg. Grăsimă de porc topită. *A ieșit numai hiltugă din porcu-ăsta, jumări aproape de loc. Mă, ați umplut țigaia de hiltugă; o să vă facă rău alțta hullugă.* Spt. S. [Var.: **İLTUGĂ** s.f. Ibid.; **HULTUGĂ** s.f. Mzc.]

HİMB, -Ă, *himbı*, -e, adj. 1. (Despre lucruri) Înclinat într-o parte, povrlnit; desfăcut de la incheietură, ieșit afară de la locul lui, strîmb. 2. Fig. (Despre oameni) Sașiu, paliu, zbanghiu. 3. Fig. Năling, bleot; gîmb. (Substantivat) *Mă, himbule, vezi că ți-a căzut căciula! Mș. Unde-o fi peccat hîmba, cu trenșele la spinare?* Spt. S.

HİR interj. Strigăt cu care se alungă pisicile. *Hir, d-acolo!* Spt. S.

HİRĂ¹, *hire*, s.f. (Depreciativ) Animal jigărit; hirlă. *Am cumpărat o hîră de vacă îi numeri coastele.* Smr., Cpr.

HİRĂ², *hire*, s.f. Bătaie de cap, muncă, grijă. *Ce-mi trebuie mie hîră de pomană! Ce alțta hîră pentru o (sau a) pustie de gură!* Spt. S. și J., Pn. L.

HİRBELİȘTE s.f.v. **HERBELIȘTE**.

HİRC interj. Onomatopee care redă zgomotul produs de tiritul sau ricitul unui obiect. *Scaunul face: hîrc, cînd e tirit pe jos. S-aud: hîrc, hîrc, hîrc, lopeșile pe arie. Curăță eratița: hîrc, hîrc!* Spt. S.

HİRCĂ, *hirci*, s.f. (În expr.) A-i fi (cuiva) de hircă (și de pomană) = a-i fi de cap; praful și pulbera să s-aleagă. *De hircă să-i fie, dacă s-a bucurat el la muncușila mea, la bănișorii mei buni (= muncii).* Spt. S.

HİRCİİ, *hircii*, vb. IV. 1. Tranz. și intranz. A tiri sau rici un obiect producînd un zgomot caracteristic. *Nu mai hircii scaunul și ia-l frumos în mină! Ce-o fi hirciind pe sus? — Mulț dulapurile. Hircieie cratișele.* Spt. S. 2. Tranz. Fig. A supăra pe cineva, producînd un zgomot de hircitură. *De un ceas mă hircieie la cap cu cratișele. Mi-a hirciit urechile, m-a inebunit!* Ibid. 3. Tranz. A zgîria ceva producînd zgomot; a rici, ricișci, a curăți. *Mi-a hirciit masa cu ghiarele nebuna aia de pisică. Na, hircieie și tu cratișă de dulceață.* Plș.

HİRCİHALĂ, *hircieteli*, s.f. 1. Acțiunea de a hircii. Plș., C. Arg. Cpr. 2. (Concret) Flegmă. *Numai hircieteli pe jos, la el în cameră.* Ibid.

HİRCİTURĂ, *hircituri*, s.f. = **HİRCİHALĂ** Plș., Cpr., Spt. S.

HİRG s.n. (În expr.) A da hîrg în trg = a da sfoară-n țară, a face vilvă, a da de veste. Pnr., C. Arg.

HİRIİ, *hirii* și *hiriiese*, vb. IV tranz. A face hîr! (la pisici) pentru a le alunga. *Hiriie pisicile alea că au lăbărit pe strachina cu lapte, tu nu vezi?* Spt. S., Cpr.

HÎRȚIALĂ, *hîrȚieli*, s.f. Acțiunea de a (se) hîrȚii; ceartă. *Ce atîta hîrȚială pe voi, mă, oameni buni; ia împăcați-vă și spargeți tarba-caua!* Ptș.

HÎRȚIT, -Ă, *hîrȚiți*, -le, adj. (Despre oameni) Certăreș, circotaș; (despre copii) neastîmpărat, zurbagiu. *HîrȚiți oameni, doamne ferește! HîrȚită muiere!* (Substantivat) *Mă, hîrȚiților, vă astîmpărați ori vreți să mă pui cu dîrjala pe voi!* Spt. S.

HÎRȚI interj. 1. Onomatopee care redă zgomotul aspru al unui obiect greu tîrît pe jos. *HîrȚi, cu dulapul pe dușumea! HîrȚi, cu scaunele!* Spt. S. 2. Onomatopee care imită hîrȚitul joagărului și al fierăstrăului: *hîrȚ-hîrȚ!* Ptș.

HÎRȚOLEALĂ, *hîrȚoleți*, s.f. Joc de copii; hîrȚoneală, hîrȚoană. *Au tîncins o hîrȚoleală nagodele, ridică nori.* C. Arg. Spt. S.

HÎRȚOLĂ, *hîrȚolese*, vb. IV refl. (Despre copii și tîheri) A se hîrȚoni. C. Arg., Pn. L.

HÎRLĂ, *hîrle*, s.f. Animal jigărit, slab, costeliv, srijit; jigăritură, slăbiciune. *Am luat o hîrlă de purcel, nu mai dă-nainte de loc, are jăp.* P. ext. E o hîrlă de muiere, numai pielea pe os. Spt. S., Mș.

HÎRLEȚE, *hîrleți*, s.m. 1. Roabă. Spt. S. 2. (Depreciativ) Cărucioară, droagă. *Se canu-nește și el c-un hîrlețe (de cărușă), ca s-aducă lemne, să care snopi, să facă drumuri și transpoarte, ca vai de capul lui!* Ibid. 3. Fig. Om (sau animal) slab, jigărit, cocoșat, strîmb; hîrlă. *Ară și el cu niște hîrlețe de juncant.* Ibid.

HÎRLEȚ, *hîrleți*, s.m. = HÎRLEȚE (3); hîrlă. *Cu hîrlețu-ăsta mic și slab, coctrlat și prizăral, cu asta vrei să le măriți?* Cpr., Spt. S.

HÎRSI, *hîrsesc*, vb. IV refl. A se obișnui, a se acomoda, a se deda; a se dirsi. *S-a hîrsit cu viața (în toate chipurile).* Spt. S.

HÎRSÎT, -Ă, *hîrsiți*, -le, adj. Obișnuit și cu bine și cu rău; învățat, adaptat, dedat. *Om hîrsit.* Spt. S.

HÎRȘOAGĂ, *hîrșoage*, s.f. 1. (Mai ales la pl.; depreciativ) Hîrșoagă. Pnr., Mzc., Prb., Gșl. 2. (Depreciativ) Ființă, lucru sau obiect prăpădit, uzat, dărăpănat. *Mai am niște hîrșoage de opinci (bocanci, cizme etc.). Am luat o hîrșoagă de vacă (iapă, cal). O hîrșoagă de babă.* Spt. S.

HÎRTEĂ, *hîrtele*, s.f. = HÎRȘIE (în special piele de cal). Cpșn., C. Arg.

HÎRȚ¹, interj. Strigăt cu care se sperie, se alungă pisicile. *HîrȚ, pisica! HîrȚ, d-acolo! HîrȚ, afară.* Spt. S.

HÎRȚ² sau **HÎRȚ-SCÎRȚ**, interj. 1. Onomatopee care redă zgomotul făcut de vătale cînd se țese. (Ironic) *Toată vara hîrȚ-scrȚ, Ți-i dragă lumea s-ascuți* (Pop.). 2. Cuvînt care exprimă o dezaprobare. Spt. S.

HÎRȚA¹ interj. (În expr.) A umbla hîrȚa-hîrȚa (sau hîrȚa-scrȚa, hîrȚa-șrȚa, hîrȚa-

pîrȚa) = a umbla de colo, colo, fără rost, a bate drumurile; a hîndrăli; a umbla cu vorbe de la unul la altul; a băga zizanic, a unelti; a umbla cu plosca, a umbla teleleica. Spt. S.

HÎRȚA² interj. (Repelat) Onomatopee care imită mișcarea hîrȚită (mai ales) a unui vehicul (șaretă, brișcă etc.); hîșa. Spt. S.

HÎRȚA-SCÎRȚA s.m. Calificativ dat unui om de nimic, palavragiu; (depreciativ) cuiva care face o muncă de cancelarie (secretar, notar, hîrșogar etc.). *Un hîrȚa-scrȚa ca el n-are să facă vre-o ispravă; degeaba se laudă, nu-mai lauda e de el.* Spt. S.

HÎRȚII, *hîrȚii*, vb. 1. Trans. A speria pisicile, a le zgorni. *HîrȚie pisica, șa! Nu vezi c-a băgat capul în oală?* Spt. S., Smr., Cpr. 2. Trans. și refl. (Despre obiecte) A (se) mișca din inchieturi, a (se) hodorigi; a scrȚli, a zdrăngăni. *Se hîrȚie patul. Nu mai hîrȚiți ușile-alea că le scoateți din batamale.* Ibid. 3. Refl. (Ironic) A umbla de colo-colo fără treabă; a se fîrȚi. *Mă, mult vă mai hîrȚiți voi p-acelea?* Ibid. 4. Trans. A hîrȚui, a sclîi, a străgăni. *M-au hîrȚit toți în toate părțile, ca pe o gloabă de pripas.* Ibid.

HÎRȚIALĂ, *hîrȚieli*, s.f. Faptul de a (se) hîrȚli; hîrȚială, scrȚială; zdruncin; fig. ceartă, hîrȚă; hîrȚuală, străgăneală. *Ce atîtea hîrȚieli pe ușile-alea? Mă-n tras o hîrȚială cărușa asta, oi pomeni cil oi fi. Nu s-a mai terminat hîrȚiala aia a voastră cu partajul?* Spt. S., Cpr.

HÎRȚIȚ, -Ă, *hîrȚiți*, -le, adj. 1. (Despre lucruri) Mutat cu zgomot de la un loc la altul. 2. Slăbit de la incheieturi; hodorigit; horșăit, deșchiolat. Spt. S., C. Arg. 3. Fig. (Despre oameni) Sclîit, hîrȚuit. *HîrȚit cu mine n-a fost altul pe lume.* Ibid.

HÎRȚITURĂ, *hîrȚituri*, s.f. = HÎRȚIALĂ; scrȚilitură; hîrȚuală. Ptș.

HÎRȘOAGĂ, *hîrșoage*, s.f. 1. (Depreciativ) Om sau animal bătrîn, dărăpănat; mîrșoagă, gloabă. *O hîrșoagă de iapă. O hîrșoagă de unchiș.* Spt. S., Cpr. 2. Obiect de încălțăminte vechi, uzat, degradat. (Depreciativ) *Am luat niște hîrșoage de cizme (bocanci, opinci etc.).* Ibid.

HÎRȘOGĂR, *hîrșogari*, s.m. (Depreciativ) Om care se ocupă cu lucrări de cancelarie (notar, secretar, condeier de orice soi). Spt. S., Ptș.

HÎRȘOGĂRIE, *hîrșogării*, s.f. (Cu sens colectiv; depreciativ) Aglomerare de hîrșoage. *Ce faci cu atîta hîrșogărie; mai dă-le incolo de hîrșogării, că mori de foame cu ele.* Spt. S., Ptș.

HÎRȚUIALĂ, *hîrȚuieli*, s.f. = HÎRȚIALĂ, hîrȚială. Spt. S.

HÎRȚUIT, -Ă, *hîrȚuiți*, -te, adj. Sclîit, hîrȚuit, străgănit; hîrȚit (2). Spt. S.

HIRZÓB, *hírzoburi*, s.n. (În expr.) A scoate (ceva de la cineva en) cu hírzobul = a scoate greu, anevoie; a scoate cu țirlița. *I-am împrumutat două mișoare de lei și abia-abia i-am scos (ca) cu hírzobul. Abia-i scoși vorbele din gură, (ca) cu hírzobul.* Spt. S. și J., Pn. L.

HITĂ, *hîțe*, s.f. 1. (Depreciativ) Cal mic și slab; gloabă, mîrtoagă. *Am cumpărat o hîță de iapă, mai să-i numeri coastele.* Spt. S., Mș., Pn. L. 2. (Ironic) Femeia slabă, uscată, sfrijită. *E o hîță de muiere, parcă e poamă ținută la fum.* Ibid. (Familiar) *Ce s-au făcut hîțele-alea de fete?* Ibid.

HITII, *hîții*, vb. IV tranz. și refl. 1. A umbla de colo-colo; a se flîți; Spt. S. 2. A sîcîi, a hărțui. *Numai pe mine mă hîție care cum vine.* Ibid.

HITIALĂ, *hîțieți*, s.f. 1. Flîțială; străgăneală, sîcîială, frecuş. *Ce atîta hîțială pe ușile alea?* Spt. S., Pn. L. 2. Acțiunea de a hîții (pomii, ca să se scuture fructele); hîțneală. *Dă-le la toți cîte o hîțială bună, să cadă pirga întii.* Ibid.

HITIT, -Ă, *hîțiti*, -te, adj. 1. (Despre pomi) Scuturat prin hîținare; hîținat. *Sînt hîțite de mine prunele alea. Sînt hîțiti toți prunii.* Spt. S., Pn. L., Mș. 2. (Despre copii) Neastîmpărat; (despre oameni) sîcîit. *Hîțit copil! Hîțită muiere!* Ibid. 3. Fig. (Despre drum) Gloduros, rău. Ibid.

HITINEALĂ, *hîțneli*, s.f. = **HITINAT**.

HOAGĂ, *hogi* și *hoage*, s.f. Vale îngustă, înfundată cu tufișuri și mărăcișișuri. *P-aici pe hoaga asta a apucat lupul; aici e hoaga lupilor* (= viziunile lor). Spt. S. 2. Mîncătură de apă (pe coaste, pe drumuri); hîrtoapă, scochină. *Mi-a scăpat căruța într-o hoagă și s-a rupt osia.* Ibid.

HOAITĂ, *hoaită*, s.f. 1. Cal bătrîn, mare, slab, istovit, dărăpănat. *O hoaită de cal a umplut ropina.* Spt. S. 2. (Depreciativ; injurios) Femeie destrăbălată, dărăpănată; haită, harțăba. *O hoaită de muiere.* Ibid. 3. (Injurios) Boaită, Ibid.

HOANCĂ s.f. 1. Cal schiop; slab, istovit. C. Arg., Spt. S., Cpr. 2. (Depreciativ) Femeie schiopă. *Vine hoanca cu vadra cu apă, huncă-nînd ea vai de ea.* Ibid.

HOANTĂ, *hoante*, s.f. 1. (Ironic) Om (sau animal, cu deosebire cal) mare, ciudolănos, slăbănog, prăpădit, dărăpănat; hîță, mîrtoagă. *Mi-a adus o hoantă de iapă, îi numeri coastele.* Cpr., C. Arg., Pn. L.

HOASCĂ, *hoaste*, s.f. Coajă uscată și tare ca fierul. *O hoască de pîine* (lurlă, dovleac etc.). Spt. S.

HOASCHINĂ, *hoaschine*, s.f. Om (sau animal) slab, prăpădit, dărăpănat; slăbiciune; hoască; p. ext. carne de calitate proastă; zgîrciuri, oase goale. Glbc.

HODINÎT, -Ă, *hodiniți*, -te, adj. (În construcția) Loc *hodinît* = loc nemuncit de mai mulți ani, loc virgin, nespert, țelină. *Asta e loc hodinît, nespert de 10 ani.* Spt. S., Pn. L.

HODIC interj. Onomatopee care redă zgomotul produs de o piesă în frecare sau în mișcare ritmică. *Făcăul morii face: hodie-hodie!* Spt. S., Cpr., Mș.

HODICI, *hodicti*, vb. IV. 1. In tranz. și refl. (Despre lucruri) A se mișca ritmic într-o parte și-n alta. *Vezi că roata din cea (se) hodice, are joc.* Spt. S., Pdr., Mș. 2. Tranz. A zdruncina. *M-a hodicit căruța aia de mi-a rupt oasele.* Ibid.

HODICIALĂ, *hodictieli*, s.f. 1. Mișcare legănată a unui obiect (piesă), care prin frecare și-a lărgit locul de fixare și se mișcă într-o parte și-n alta; sfîcîială. *O roată dinapoi și-a făcut loc de joc și are hodictială (în părți).* Spt. S., Pn. L., Mș. 2. Zdruncinătură. *Hodictieli ce am mîncat cu căruța la drumu-ăsta, mi-ăntors mașele pe dos.* Ibid.

HODICIIT s.n. = **HODICIALĂ**. *Să-ți vie rău de atîta hodicit.* Spt. S.

HODICIT, -Ă, *hodictiți*, -le, adj. Zdruncinat, istovit, rupt de oase. *Am venit de venit, dar hodicit (de oase), de-mi vine leșin.* Spt. S.

HODIRNĂ, *hodirnese*, vb. IV refl. 1. (Despre lucruri) A se slăbi de la încheieturi; a se desface, a se hodorogi. *S-a hodirnit dulapul. S-a hodirnit butia a mare, stau doagele să se verse.* Spt. S., Pn. L. 2. A se apleca într-o parte; a se inclina, a se povîrni. *S-a hodirnit coșarca, gata să dea pe brînci.* Ibid. 3. Fig. (Despre oameni) A pierde vîlga, a slăbi, a se muia, a se hodorogi (de trai rău sau de bătrînețe). *S-a hodirnit de tot unchiașul.* Ibid.

HODIRNIT, -Ă, *hodirniți*, -te, adj. 1. (Despre obiecte) Slăbit de la încheieturi, hodorogit. *Am o butie hodirnită, stă să cadă.* Spt. S., Mrgh. 2. (Despre oameni) Istovit de bătrînețe, slăbănogit, dărăpănat, ramolit, leșmegit. Ibid. 3. (Despre clăi, stoguri, căruțe încărcate etc.) Aplecat într-o parte, înclinat, lăsat, povîrnit. *E o clăie hodirnită, trebuie proplîtă să nu cadă.* Ibid.

HODIRNOAGĂ s.m. Poreclă dată unui om hodorogit. Spt. S., Pn. L.

HÓDORO interj. (Repetat) Cuvînt care redă larma produsă cînd vorbesc mai mulți oameni deodată; zgomotul făcut de un butoi gol, transportat cu căruța (mai ales pe caldarîm); zgomotul unor obiecte răsturnate, izbite etc. Spt. S. și J. [V a r.: **IIÓRORO** interj. Ibid.]

HODOROGITURĂ, *hodorogituri*, s.f. 1. Obiect vechi, uzat, dărăpănat, stricat. *O hodorogitură de căruță. Niște hodorogituri de butoaie* (buți, putini etc.). *Ce mai faci cu hodorogiturile-astea?* Spt. S. și J. 2. Epitet dat unui om bătrîn,

slab, istovit, prăpădit, neputincios. *Iar a venii hodoroștura aia să mă cicăle?* Ibid.

HODOROSEALĂ s.f.v. **HODOROSEALĂ**.

HODOROSÍ vb. IV. v. **HODOROSI**.

HODOROSÍT s.n.v. **HODOROSIT**.

HÓGEA s.m. art. Poreclă dată unui om care vorbește tare, răstit. Lnl. S.

HÓGEALĂ, *hogeli*, s.f. Strigăt, țipăt; jalet. *Ce hogeli sint alea?* Lnl. S.

HÓGET, *hoge*, s.n. Strigăt, țipăt, zbieret (cum fac mai ales copiii, în joacă). *Ce hogete stnt aslea pe voi, mă?* — *Ne jucăm și noi nu hogim*. Lnl. S. și J., Dnc.

HOGÍ, *hogesc*, vb. IV in tranz. A vorbi cu vocea tare, răstit, strigat; a da chiot, a striga, a răeni; (despre femei) a jeli, a boci; (despre copii) a plnge cu glas tare, a orăcăi. *Ia vezi de ce-o fi hogind copilul-ăta, are el cc are. Ce-or fi hogind femeile alea, a murit cineva, să știi! Ia nu mai hogi așa, omule, că-mi sperii copilul!* Lnl. S., Dnc., Cpr. [Var. **OGÍ**, *ogesc*, vb. IV Spt. S., Pn. L.]

HOGILĂ s.m. Poreclă dată unui om care vorbește răstit; hoga. Dnc.

HOGIOAICA s.f. art. Poreclă dată unei femei aprige, repezite, care vorbește iute, tare, răstit. Lnl. S., Dnc.

HOGÍT s.n. = **HÓGEALĂ**; jalet. *A început hogitul femeilor la cimilir*. Lnl. S., Spt. S.

HÓIT, *hoituri*, s.n. (Adverbial; în expr.) **Hoit de sînge** = plin de sînge, totuna. *L-a bătut ptnă l-a lăsat hoit de sînge*. Spt. S. și J., Mș.

HOLÁNDRA s.f. Handra, brambura. Expr. **A umbra holandra** = a umbra fără rost, a umbra handra, a umbra aiurea. Lnl. S.

HOLÁURA adv. (în expr.) **A umbra holaura** = a umbra handra, a hoinări. Dnc.

HOLÁLÁI, *holălái* și *holălái*esc, vb. IV. 1. In tranz. A face larmă, a vorbi zgomotos, a hălălái. *Vin colindătorii holăláiind pe drum la vale*. Spt. S. 2. Refl. A se ciondăni, a se certa (uneori învinuindu-se reciproc); a se văicări. *Ce vă mai holăláiți atla? S-a rupt, se repară și gata. Degeaba te holălái, femeie, n-ai dreptate*. Ibid. 3. Tranz. A bale la cap, a plictisi. *De cînd mă holăláiie nebunul să-i dau boii și căruța la pădure, că-mi plătește el*. Ibid.

HOLÁLÁIÁLĂ, *holăláieli*, s.f. Amestec de glasuri; gălăgie, larmă, chiloman, haraiman, hălăláiială. *E o holăláiială de copii la gtrlă, de crezi că au tábărlt tătarii*. Spt. S. 2. Văicăreală, jalet. *Se aude holăláiială peste vale*. Ibid.

HOLÁLÁIT s.n. = **HOLÁLÁIALĂ**; larmă, văicăreală, hălălăit, Spt. S.

HOLOMOCEALĂ s.f. Faptul de a (se) holomoci, amestecătură, dezordine; oboseală, amețală; fig. zăpăceală, aiureală. Glbc.

HOLOMOCÍ, *holomocesc*, vb. IV. 1. Tranz. A face dezordine. *Au holomocit casa copiii-ăia!* Glbc. 2. Refl. A se moleși; a obosi. *M-am*

holomocit de căldură (de oboseală etc.). 3. Fig. *Mi s-a holomocit capul de băutură; prea tare fuica aia*. Ibid.

HOLOMOCÍ, -Ă, *holomocíți*, -te, adj. 1. (Despre lucruri) În dezordine. Glbc. 2. (Despre oameni) Obosit; fig. zăpăcit, amețit. *Mi-e capul holomocit* (de oboseală, băutură etc.). Ibid.

HONC interj. Exclamație care sugerează mișcările schiopătatului. *Venea bietul cal: honc-honc; îi intrase un cui în picior. Vine schioapa; honc-honc!* Spt. S.

HONCĂÍ vb. IV v. **HONCĂNI**.

HONCĂIALĂ, *honcăileli*, s.f.v. **HONCĂNEALĂ**.

HONCĂNEALĂ, *honcăneli*, s.f. Faptul de a h o n c ă n i; șchiopeală, zdruncineală. Spt. S. [Var.: **HONCĂIALĂ** s.f.]

HONCĂNI, *honcăn* și *honcănesc*, vb. IV in tranz (Despre animale și oameni) A merge șchiopătînd, a șchiopăta; (despre cai) a merge sărit, zdruncinat. *A început gloaba să honcăne. M-a honcănit iapa de mi-a ieșit mașele. Abia a venii bietul băiat, honcăind de la pădure*. (Zicală populară) *Cînd vorbește honcănește și cînd merge honcănește* (Pop.), se zice despre un nerod. Spt. S. [Var.: **HONCĂÍ**, *honcăi*, vb. IV in tranz. Ibid.]

HONCĂNÍT s.n. Acțiunea de a h o n c ă n i. Spt. S.

HONCĂNÍT, -Ă, *honcăniți*, -le, adj. (Despre oameni sau animale) Care merge șchiopătînd sau cu un picior aruncat în afară; (despre cai) care merge sărit, aruncat, zdruncinat; hodițit, hițit. *Arc o mersură honcănită iapa asta, te zdruncină de-ți ies mașele*. (Adverbial) *Merge honcănit (rău)*. Spt. S. și J., Mrgh., Pn. L.

HÓNDRA interj. (Repetat) Cuvînt care sugerează firul unei convorbiri lungi și liniștite. *Hondra-hondra, hondra-hondra; am ajuns la Pitești; nici n-am simțit, cînd am făcut 20 km., pe jos*. Spt. S., Pn. L., Mș.

HONDRĂLÁU, *hondrălái*, s.m. Hăndrălău.

HONDRĂLÍ vb. IV v. **HÁNDRÁLI**.

HONDRĂNEALĂ, *hondrăneli*, s.f. Vorbărie fără rost și fără căpătii; pălăvrăgeală, trăncăneală; cicăleală fără rost; drojeală. *Mai lăsați-mă-n pace, stnt sătul de hondrănelile voastre, ptnă-n gtl*. Spt. S., Pn. L.

HONDRĂNÍ, *hondrăn* și *hondrănesc*; vol. IV, in tranz. A trăncăni, a flecări [Var.: **ONDRĂNI**, vol. IV]

HONDRĂNÍT s.n. Acțiunea de a hondrăni; flecăreală, pălăvrăgeală, taifas. *S-au așezat pe hondrănit și pe ciocănit* (= pe băut). Spt. S.

HONDRÓBÓ, -OÁSA, *hondroboși*, -oase, adj. (Rar, în poezia populară) Mare, greoi, mălăhălănos, burduhănos, butucănos. *Cine le-a făcut buhoase, Ciufe, lli și hondroboase?* (Pop.). Glbc.

HONT! interj. = **HONC**. Spt. S.

HONT², *hoântă, honți, hoante*, adj. Șchiop. (Substantivat) *Vine hoanta pe cărare Cu tain și sărutare* (Pop.) Spt. S.

HONTEA s.m. art. Poreclă dată unui om care merge șchiopătînd, honticînd; șontea. Spt. S.

HONTICÎI, *honticli*, vb. IV intranz. (Despre cai și oameni) A face: *hontic-hontic*; a șchiopăta, a hontăni, a șonticli. *Vine honticînd, i-a dat un cui în picior*. Spt. S., Cst.

HOPA interj. (Familiar, în expr.) *Hopamite!* se zice: a) cînd un copil mic învață a sta în echilibru, a păși, a merge; b) (ironic) unui om beat, care merge pe două cărări, se clatină, e gata să cadă; c) la o jucărie, care oricum ai aranja-o, în cap ori culcată, ea se ridică în sus, clătîndu-se pe un fundei rotund, plîn și reia echilibrul. C. Arg., Cpr.

HOPAȘA interj. 1. Exclamație care însoțește o săritură, un salt. Mș. 2. (Prav.) *Nel n-a pus picioru-n șa și a început eu: hopașa!* se zice cînd cineva sare, joacă, se bucură de ceva înainte de a se realiza (se bucură degeaba). Spt. S.

HORDORO interj. v. **HODORO**.

HORDOROSEĂLĂ, *hodoroseli*, s.f. Zgomot puternic, (uneori) continuu, produs de obiecte trîntite, răsturnate; huruială, duruială. *Ce hodoroseli s-aud în pod? E o hodoroseată de-și sparge uréchile! Trec tancurile*. Spt. S., Ptș. 2. Fig. Vorbărie lungă, obositoare, plictisitoare. *Ce atla hodoroseată de pomană?* Ibid. [Var.: **HODOROSEĂLĂ**, *hodoroseli* s.f. Ibid.]

HORDOROSI, *hodorosesc*, vb. IV. 1. Intranz. A face zgomot mare, zdroncînd, răsturnînd, trîntînd, izbînd obiectele; a merge tropînd. *Cine o fi hodorosînd în pod? Vin tancurile hodorosînd. Trec niște camioane cu buloate goale și hodorosesc de geme pămîntul*. Spt. S., Pn. L., Smr. 2. Intranz. Fig. A pâlăvrăgi, a flecări. Ibid. 3. Tranz. A bate pe cineva la cap; a plictisi; a droji. *Ia nu mă mai hodorosi și tu la cap, că știu eu ce fac*. Ibid. 4. Intranz. A vorbi repede și neînțeles; a blodogori. *Cînd merge tropăiește, cînd vorbește hodorosește*. Ibid. [Var.: **HODOROSI**, *hodorosesc*, vb. IV. Ibid.]

HODOROSIT s.n. Zgomot produs de obiecte răsturnate sau vehicule grele; huruitură. *Hodorosit de căruță*. Mș., Pn. L., Spt. S. [Var.: **HODOROSIT**, s.n. Ibid.]

HORHOLÎ vb. IV. v. **HORHONI**.

HORHÓNEA s.m. art. Poreclă dată unui om care vorbește pe nas, fonfănit; horhonit; care molfăie vorbele în gură; care mormăie; bombăne, bolbore. Spt. S., Pn. L.

HORHIONEĂLĂ s.f. Vorbărie lungă, flecăreală; vorbărie cu glasul scăzut, domoală, mormăită. *Ce horhoneală t-a găsit; d-un conac stau în casă și horhonesc, blodogoresc închiși acolo*. Spt. S., Pn. L.

HORHONI, *horhonesc*, vb. IV. 1. Intranz. A vorbi pe nas, a fonfăni; a vorbi din buze, molfăind cuvintele în gură; a mormăi, a blodogori. Spt. S., Pn. L., Smr. 2. A vorbi multe și de toate, a flecări, a tăifăsu. Ibid. 3. Tranz. A bate la cap (pe cineva), a dojeni, a plictisi; a droji. *Ia nu mă mai horhoni și tu, că destul m-a lăuzit tat-tău*. Ibid. [Var.: **HORHOLÎ**, *horhonesc*, vb. IV. Ibid.]

HORHONIT s.n. = **HORHONEALĂ**. *Ce atla horhonit?* Pn. L.

HORHONIT, -Ă, *horhoniți, -te*, adj. Care vorbește pe nas, înfundat, fonfănit; care vorbește abia auzit, încet, mormăit, închis, neînțeles. (Substantivat) *Horhonita aia e supărată foc; de la culesul prunelor n-a mai dat p-ai. Te-ai întîlnit cu horhonitul lui Gibă, că te-a căutat adineauri?* Spt. S., Pn. L.

HORN interj. (Repetat) Onomatopee care imită zgomotul șofăritului; horc! *Cum pune capul pe pernă, tncepe ca pe nole: hoorn-hoorn; se zdruncină pereții*. Spt. S., Mș. Cpr.

HORNĂI, *hornăi*, vb. IV intranz. A sforăi. Pn. L., Cpr., Spt. S.

HORNĂIALĂ, *hornăieli*, s.f. Sforăială. *Urîtă hornăială te-apucă, mă, cînd dormi; sperii și cîinii!* Cpr., Spt. S.

HORNĂIT s.n. Sforăit; hornăială. Cpr.

HORNIST, *horniști*, s.m. Gornist. *Horniștii sună adunarea*. Sm., Pnr.

HOROBOCEĂLĂ s.f. Dezordine. *Ce horoboccală e asta, diavoli împelițați?* Arf.

HOROBOCI, *horobocesc*, vb. IV tranz. și intranz. A face dezordine, a strica. *Cine a horobocit paturile?* Cpr., Arf.

HOROBOCIT, -Ă, *horobociți, -te*, adj. În dezordine. *Cînd am venit, am găsit toată casa horobocită de copii*. Cpr.

HOROBOTEĂLĂ s.f. Acțiunea de a horoboti; roboteală, robot, bodrigăleală. Spt. S., Pn. L.

HOROBOTI, *horobotesc*, vb. IV intranz. A face cîte ceva pe lîngă casă; a trebălui; a roboti, a bodrigăli. *Toată ziua horobotește prin grădină unchișul meu, nu stă o clipă*. Spt. S.

HOROBOTIT s.n. = **HOROBOTEALĂ**. *L-am luat și pe el cu mine la horobotit, prin grădină, cumera să-l las singur?* Spt. S.

HOROPCÂN, -Ă, *horopcani, -ne*, adj. Lacom, apucător, hrăpăreț; jăcman, hăpcan. (Substantivat) *Plînă-i lumea de hăpcani și satul de horopcani, Ca moara de șobolani* (Pop.) (Familiar, la adresa copiilor) *Horopcanule, pui eu ghiara pe tine; mi-ai lins smîntînile toate!* Spt. S.

HOROPCĂR, *horopcani*, s.m. = **COROPCAR**, gheșftar; horopcan. Spt. S.

HORȘT s.n. (Cu sens colectiv) Pietriș, prundiș. *Seacă-l (Oltul), Doamne, pîn-la fund, Să rămîie horșt și prund* (Pop.). *Trebuie cărate*

cleva cărușe de horști și pus prin curte; prea s-a făcut noroi. Spt. S.

HORTĂI, *hórțai* și *horțai*esc, vb. IV r e f l.

1. (Despre lucruri) A se slăbi de la încheieturi; a se desface; a se hodorogi, a se strica; a se deșchiola. *S-a horțait cărușa. S-a horțait dulapul, se mișcă, scriștie. S-a horțait butia, numai ce să cadă.* Pn. L., Spt. S., Smr. 2. (Despre oameni) A se dărăpăna, a se prăpădi, a se hodorogi, a se ramoli; a se reblegi; a i se muia balamalele. *S-a horțait unchiașul, scriștie.* Ibid.

[V a r. : **HORTĂI**, *horțesc*; vb. IV. Ibid.]

HORTĂIȚI, -Ă, *horțaiți*, -te, adj. 1. (Despre lucruri) Desfăcut din încheieturi; slăbit, stricat, dărăpănat, hodorogit. *O masă horțaită, scriștie, se leagănă. O butie horțaită, e gata să cadă, abia mai stă-n picioare.* Pn. L., Spt. S., Mș. 2. (Despre oameni) Bătrîn, slab, prăpădit, dărăpănat. *Cum l-am văzut eu, e horțait (de tot) unchiașul, nu mai ține.* Ibid. 3. (Despre femei; injurios) Stricată, dezământată. (Substantivat) A ajuns o horțaită, de risul tuturor.

Ibid. [V a r. : **HORTĂIȚI**, -Ă, adj. Ibid.]

HORTĂITURĂ, *horțaituri*, s.f. 1. Lucru vechi, uzat; obiect dărăpănat, stricat; vechitură, hodorogitură, dărăpănătură. *Ce mai faci cu horțaiturile astea, la gunoi cu ele!* Spt. S. 2. Fig. (Depreciativ) Om (sau animal) bătrîn, dărăpănat. Ibid. [V a r. : **HORTĂITURĂ**, *horțituri*, s.f. Ibid.]

HORTĂI vb. IV v. **HORTĂI**.

HORTĂIT, -Ă, adj. v. **HORTĂIȚI**.

HORTĂITURĂ v. **HORTĂITURĂ**.

HOȘCĂI, *hoșcăi* și *hoșcăiesc*, vb. IV r e f l.

1. (Despre oameni) A slăbi, a se scoflci, a se zbirci, a îmbătrîni. *S-a hoșcăit unchiașul, abia merge: piș; piș!* Spt. S., Pn. L. 2. (Despre lucruri) A se învechi, a se strica, a se dărăpăna; a se scoroji, a se coșcovi. *S-a hoșcăit cărușa mea, nu mai face două parale.* Ibid.

HOȘCĂIT, -Ă, *hoșcăiți*, -te, adj., s.m. și f. (Despre oameni) Zbircit, scoflcit, coșcovit, prăpădit; (despre lucruri) scorojit, stricat, dărăpănat. *Dulap hoșcăit. Tencuieli hoșcăite.* Fig. *O babă hoșcăită.* (Substantivat) *Hoșcăitu-ăla de unchiaș nici nu mai vede bine, s-ajută cu bățul.* Spt. S., Smr.

HOȘCOTI, *hoșcotesc*, vb. IV r e f l. (Despre oameni și animale) A îmbătrîni, a se hodorogi, a se dărăpăna, a slăbi; a se hoșcăi. *S-a hoșcolit (de tot) baba, n-o mai țîn curecle, abia-și țîrșăste picioarele.* Spt. S. *S-a hoșcolit iapa aia, nu mai poate.* Pn. L. [Var. : **OȘCOTI**, vb. IV. refl.]

HOȘCOLINĂ, *hoșcolini* și *hoșcoline*, s.f. 1. Animal (și mai ales cal) bătrîn, prăpădit, dăulat. *O hoșcolină de iapă, abia se mai țîne pe picioare.* Spt. S., Pn. L. 2. (Depreciativ) Om bătrîn, prăpădit, hodorogit, dărăpănat, harțaba, horțit-

tură. *O hoșcolină bătrînă. O hoșcolină de babă.* Ibid. 3. Femeie trecută înainte de vreme. Ibid.

HOȘCOTIT, -Ă, *hoșcoliti*, -te, adj., s.m. și f. 1. (Despre oameni și animale) Slab, neputincios, bătrîn, hodorogit; hoșcăit. (Substantivat) *Hoșcolitu-ăla bătrîn a lăsat poarta deschisă și-au intrat porcii-n grădină.* Spt. S. 2. (Despre lucruri) Învechit, uzat, stricat, dărăpănat. *O cărușă hoșcolită. Butie hoșcolită.* Ibid. [Var. : **OȘCOTIT**, -Ă, adj.]

HOȘTOROG, -OAGĂ, *hoștorogi*, -oage, adj., s.m. și f. 1. (Om sau animal) Bătrîn, dărăpănat; boșorog. *C-un hoștorog ca mine ce-ai mai putea să faci?* Pn. L., Mș., Spt. S. 2. (Obiect) Stricat, uzat, ruinat. *O hoștoroagă de roată, îi cură obezile.* Ibid.

HOȘTOROGEALĂ s.f. Stare de hoștorog; uzură, bătrînețe. *L-a ajuns și pe el hoștoroageala, începe să dea îndărăt, îi tremură miinile.* Spt. S.

HOȘTOROGI, *hoștorogesc*, vb. IV t r a n z. și r e f l. (Despre oameni și animale) A deveni neputincios, a slăbănogi, a se dărăpăna, a îmbătrîni. (Familiar) *Ce te-ai hoștorogit așa mă, băiatule, țîn-le bine!* Spt. S. 2. (Despre lucruri) A se învechi, a se dărăpăna, a se ruina. *S-a hoștorogit mașina, merge ce merge și slă.* Ibid.

HOȘTOROGIT, -Ă, adj. 1. (Adeseori substantivat) Bătrîn, prăpădit, dărăpănat. (Substantivat) *Hoștorogita nici acum nu se lasă de zbir, pareă tot ar întineri.* Spt. S. 2. (Despre lucruri) Stricat, uzat, prăpădit. *Mi-a adus cărușa hoștorogită, dor s-o pui pe foc.* Ibid.

HOTĂC, *holacuri* și *holacc*, s.n. (Învechit) Ascunzătoare unde haiducii își aveau odinioară sălașul de odihnă, depozitul de muniții și merinde; cuib, sălaș. *La vadul strimlorilor, în inima codrilor, în adnclul munților, E holacul hoșilor (Pop.). Și te-oi duce la holac, în frigare să te bag (Pop.).* Arf.

HOTĂRI, pers. 3 sg. *hotărăște*, vb. IV r e f l. (Despre alimente) A se strica; a se zăurdi, a se brlnzi. *S-a hotărit laptele.* Cpr., Ptș., C. Arg.

HOTĂRIRE s.f. Moment potrivit, soroc, ceas, vreme. *Cînd i-o veni hotăritrea, s-o însura și el, că nu i-a trecut vremea.* Spt. S.

HOT, *hoși*, s.m. (P r o v.) (Ironic) Tot hoțul de păgubaș plătește oalele sparte, se zice cînd vinovatul scapă și păgubașul rămîne mofluz. Spt. S.

HOTI, *hoșesc*, vb. IV t r a n z. (Familiar, glumeț) A lua ceva pe furis, fără voie; a ascunde, a șterpeli. *Cine mi-a hoșit briceagul? Ți-a hoșit și el un leu din buzunar, ca să aibă de bomboane.* Ptș.

HOTŢI, *hofoi*, s.m. Augmentativ al lui hoș. *S-a făcut un hofoi și jumătate diavolul ăla de băiat, să știi!* Spt. S.

HOȚOIMĂN, -Ă, *hofoimani*, -e, s.m. și f. Hoțoman. Spt. S.

HOTÓS, -OĂSĂ, hofoși, -oase, adj. (Familiar; ironic) Ca un hoț, viclean, șiret; șmecher. *Vrei să pari mai arătos, mai hoșos?* (Substantivat) *Mă, hoșosule, ia mai lasă fata-n pacer!* Spt. S.

HRĂNTUI, hrântuiesc, vb. IV. 1. *Tranz.* A sfișia în bucăți; a hărtăni, a murseca. Spt. S. 2. *Ref.* (Despre o haină) A se uza, a se roade, a se rupe. *Gvn., Ptș.* [V ar.: **RĂNTUI, răntuiesc, vb.** IV. Ibid.]

HRĂNTUIȚ, -Ă, hrântuiți, -te, adj. 1. (Despre ființe) Sfișiat (în bucăți); hărtănit, mursecat. *Am găsit vaca hrântuită de lupi în vâlcea curăturii.* Spt. S. 2. (Despre haine) Rupt în bucăți; zdrențuit. *uzat.* Ibid.

HUCĂ s.f. (Numai în expr.) **A-și face hucă de fugă** = a o rupe de fugă, a-și face spaimă, a se speria. *Toate oile, și-au făcut deodată hucă de fugă; s-au speriat d-o frunză: li s-a năzărit a lup.* Spt. S.

HUDUBĂIE s.f. v. **HURDUBAIE.**

HUDUBLEĂJĂ, hudubleji și hudubleje, s.f. 1. Obiect stricat, vechi, dărăpănat; horțăitură, hodorigitură. *O hudubleajă de cărușă; se odiclie din toate încheieturile, scărție.* Spt. S. 2. *Fig.* Om bătrîn, prăpădit, horțăit; hoșcolină. *O hudubleajă de mălușă. Hudubleaja aia de unchiaș a început să găineze.* Ibid., Pn. L. [V ar.: **UDUBLEĂJĂ, udubleje, s.f.** Ibid.]

HUDUDĂIE, hududăi, s.f. Vale înfundată cu tufe, mărăcișișuri, ripe și poieni; vlcea, ropină. *Dași oile pe hududaie, că vin și eu. Am ajuns la hududăi.* Mș. [V ar.: **UDUDĂIE, ududăi, s.f.** Spt. S.]

HUDUDOI, hududoie, s.n. 1. Trunchi gol pe dinăuntru, servind ca ulei sau ca ghizdură la flintni. Mș. 2. Femeie groasă, mare, diformă. *S-a făcut un hududoi de miuere, cît malul.* Spt. S.

HÛDUDU interj. Onomatopee care imită zgomotul înfundat, precipitat, produs de căderea unui corp greu, de prăbușirea sau rostogolirea unui vas gol; de trecerea unui car pe pod sau pe caldarîm; dududu. *Auzii hudududu, în pod; răsturnase cineva lăzile.* Spt. S.

HUGUI, pers. 3 sg. *hûguie, vb.* IV *intrans.* (Despre porumbei) A cînta din gușă; a gurlui. Mș., Sm. [V ar.: **UGUI, ûguic, vb.** IV Pn. L.]

HUI¹, huiesc, vb. IV *refl.* (Despre lucruri) A se lăsa într-o parte, a se povîrni; a cădea, a se prăbuși; a se hli. *S-a hui o claie de fln. S-a hui az-noaple coșurea vacilor.* (F i g.) *Afursitu-ăta de băiat s-a hui (și-a dat vînt) peste mine.* Spt. S.

HUI², huiesc, vb. IV *trans.* A lua la goană, a alunga. *Nemernicii au hui copitul din casă.* Spt. S.

HUIĂC, huiace, s.n. 1. Loc sălbatic, fundătură. *O, frumoasa mea stăpînă, Un destin din cer mă mînă, în huiacul munților, în pustiul codrilor*

(Pop.). Spt. S. 2. (La pl.) Fiare, sălbăticiuni. *A căzut iarna; ba! huiacele la drum.* Ibid., Pnr.

HUIDUMĂC, -Ă, huidumaci, -ce, adj. 1. (Despre pomi) Mare, gros, plelos, uriaș. *Sus, la nucul huidumac, Cîntă cuculeț buiac* (Pop.). Spt. S. 2. (Despre oameni) Mare, gros, înșișat, voinic; mătăhălos, moliu. (Substantivat) *Huidumacul ăsta ia sacul la spinare, ca pe o traistă.* Ibid.

HUIET, huiete, s.n. vuiet (În expr.) A se duce huietul = a se duce vestea; a-i merge numele. Ibid. [V ar.: **UIET, uiete, s.n.** Ibid.]

HUIMĂ, huime, s.f. 1. Uimă, glcă. *Boul din cea u făcut o huimă la gil cît o broajbă.* Spt. S., Cpr. 2. (Ironic) Femeie care umblă cu farnece; vrăjitorie. *Umblă huima pe răzoare, Să puie fermecătoare* (Pop.). Mș.

HUIUM s.n. Oiem. Crb.²

HULĂ¹, hule, s.f. Șa de deal sau de munte; curmătură; culme. *Și-am făcut de caraulă Șapte așșori pe hulă* (Pop.). Cpr.

HULĂ² s.f. (În expr.) **A-și face de hulă** (cu cineva) = a-și face de urit, a rupe relațiile, a se certa. Ibid. [V ar.: **ULĂ, ule, s.f.** Ibid.]

HULPÎȚ, -Ă, hulpiți, -te, adj. (Despre plante) Pălit, firav, ofilit, sec. *A rămas hulpiț grul; a ieșit hulpiț la bob.* Arf., Dmș. 2. (Despre oameni) Lihnit de foame, hupit; slab, uscat. Ibid. [V ar.: **ULPÎȚ, -Ă, ulpiți, -te, adj.** Ibid.]

HULTUGĂ, s.f. v. **HILTUGĂ.**

HULUBĂ, hulube, s.f. Fig. (La pl.) Picioare (mai ales de femeie) lungi, subțiri și (uneori) puțin curbate. Spt. S., Ptș.

HULULUI adv. În grabă, cu mare repeziție; valvirteț. *A se duce hulului. O vorbiță doar să-i spui, Vine puil hulului* (Pop.). Lnl. S.

HUR, interj. (Cu r prelungit) Onomatopee care redă zgomotul produs de căderea sau rostogolirea unor obiecte, de alergarea unui grup de vite speriate etc. *Hur, copacul peste coastă, cade ca trăsniț. Hur, prunele în butie! Hur, oile speriate! Hur, coșarea; a căzut grămadă.* Spt. S și J., Pn. L., Smr.

HURDUBĂIE, hurdubăi, s.f. Obiect sau construcție de proporții exagerate, disproporționat; dam, hantilă; hardughie. *Hurdubaie de casă (magazie, cameră etc.). Hurdubaie de mașină.* Spt. S. [V ar.: **HURDUBĂIE, hurdubăi, s.f.** Ibid.]

HURDUI, hurduiesc, vb. IV *refl.* 1. (Despre lucruri) A se desface din încheieturi, a fi gata să se prăbușească; a se ruina. *S-a hurdui casa de tot. S-a hurdui butia, stă-ntr-o rină și doagele-i cură.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. (Despre oameni) A se dărăpăna. *S-a hurdui unchiașul.* Ibid.

HÛRIE, hurii, s.f. (În imprecății, cu sens neprecizat) *Dur-ar huria în el să dea. Găsi-l-ar hurii.* Spt. S.

HURISTE s.f. Loc unde se adună purcoaiile (câpițele) de fln, pentru a fi clădite în clăi; totalitatea grămezilor de fln, așezate rotocol în jurul locului unde urmează a fi clădită clăia; horliște. Neș.

HUSTĂ, *hustle*, s.f. Întindere de pământ netedă, șes; pustă. *Să vezi porumbi pe husta Bărăganului, o minune!* (Fig.) *Ne-am pierdut cu sănii cu tot în husta zăpezilor.* Lrș., Rcr.

HUSTUPĂ s.f. (În construcția) **Hustupă** de lucru = activitate intensă, iușală, zor, toi. *Am tras o hustupă la secere, scăpărau secerile.* Spt. S. și J. **Hustupă** de ploaie = ploaie repede, scurtă; ropot. *A veni o hustupă de ploaie, o răpăială repede și tot repede a trecut.* Ibid. **Hustupă** de căldură = căldură mare, zăduf, dogoare, vîpie. *S-a lăsat pe nîmiezi o hustupă de căldură să-și iasă sufletul.* Ibid. **Hustupă** de chef = petrecere scurtă și zgomoloasă. *I-am tras o hustupă de chef, să se ducă pomina.* Ibid. **Hustupă** de ceartă = ceartă strașnică. *I-am tras o hustupă de ceartă d-ale bune, eu vîru-tău Ion pe chestia morii.* Ibid. [V ar.: **USTUPĂ** s.f. Ibid.]

HUȘ interj. Strigăt cu care se alungă găinile. *Huș găină; huș d-acolo!* Spt. S., Pn. L. [V ar.: **UȘ** interj. Ibid.]

HUȘLĂ, *hușle*, s.f. Chițimie; clșlă. Lrș., Rcr.

HUȘTER, *hușteri*, s.m. (Familiar) Nume dat în glumă unui om negricios la față; gușter, sușter. *Asculă huștere, cînd bem adălmașul la casa nouă, că barim ai și intrat în ea.* Lnl. S., Dnc., Ca.

HUȘUȚ vb. IV. A ușii.

HUȚURE, *huluri*, s.m. Om mare, gras; bogat, cu trecere; puternic, influent; rău la inimă, apucător, hrăpăreț; tiran; cochinte, pahonț. *Mi-a mîncat huturele averea copiilor, a intrat iar cu japecă în pomoastele mele bune, moștenire din moși-strămoși.* Spt. S. [V ar.: **ŪTURE**, *uturi* s.m. Ibid.]

HUȚUPEĂLĂ, *huțupeli*, s.f. Acțiunea de a se huțupi; efort, opintire. *A rămas cu ruploare la mijloc din huțupeală.* Spt. S. [V ar.: **UȚUPEĂLĂ**, *uțupeli*, s.f. Ibid.]

HUZMÎ, *huzmesc*, vb. IV. 1. Intran z. și refl. A se bizui, a se încrede, a-și pune nădejdea în ceva sau în cineva; a se rezema pe ceva sau pe cineva; a răzbate. *Am huzmît în muncă, alte puteri n-am avut. M-am huzmît și eu în unchi-meu, că-mi era neam și avea putere, cînd colo... el m-a dat alivanta! A uzmît în bani huturele, d-aia a reușit.* Spt. S. 2. Tran z. și intran z. A izbuli, a reuși. *Abia am huzmît să urnesc căruța din loc; se împotmolise încercată.* Ibid. [V ar.: **UZMÎ**, *uzmesc*, vb. IV.]

I

IA pron. dem. Aceasta, asta. *În ia seară,* = în seara asta. VI. Dn.

IACA interj. 1. (În expr.) **Iaca** na, pe da-o-aș dracului (= na-ți-o bună!) se zice exclamativ cînd cineva dă greș, o scriștește; cînd ceva iese contra așteptărilor, iese pe dos. *Pierdii opt mîișoare de lei! — Iaca na, pe da-o-aș dracului! Și cum făcuși nenîșorule?* Spt. S. 2. (Compus) **Iacacine** sau **iacaecul**. (Eufemistic) **Dracul.** *Vezi tu pe iacacine, te spui eu lui tată-tău!* Spt. S. și J., Pn. L. (În imprecății) *Lua-l-ar iacacine, să-l ia!* Ibid. *Fîr-ar el al iacacii!* Spt. S., Pn. L.

IAPĂ, *iepe*, s.f. (În expr.) (Pron.) (Ironie) **Dacă** ar face toate muștele mîere, ar fi și la coada iepii, se zice despre un om de nimic, lăudăros, fanfaron, infumurat. Spt. S., Mrgh. **Dintr-o iapă țigănească** (sau **dintr-o gloabă**) naște un cal zburător (sau un armăsar boiereșe), se zice cînd dintr-o familie de jos, se naște un copil minunat. Ibid. **A fi rudă după iapa popii** = a nu fi nici un fel de rudă. Cpr. (Ironie) **A se înfige** ca murea în conda iepii = a-și băga

nasul unde nu-i fierbe oala, a se obrăznic. Ptș., Ughn.

IĂRBĂ, *ierbi* și *ierburi*, s.f. (În expr.) **A fi d-o iarbă** = a) a fi de aceeași vrstă; b) a avea aceeași stare socială sau materială; a fi d-o apă. *Mi se pare că sintem cam d-o iarbă amîndoi, sintem leat.* Spt. S. **Paște iarbă** care o eunoști = nu te băga în cîrd cu persoane care nu inspiră încredere, necunoscute, neverificate. Cpr., Urîș. (Glumeț) **Iarbă fiarelor** = țuică tare. Dmnș.

IĂRNĂ, *ierni*, s.f. (În expr.) **A eădea ea iarna grea** = a cădea cineva paoste pe capul cuiva, a sta povară, a nu mai pleca. *A venit din lume și a picat, ca iarna grea, în vatră la mine, nu-l mai pot urni.* Spt. S.

IASTŪC, *iastueuri*, s.n. Răsadniță. VI.-R.

IATĂJ, *iataje*, s.n. Etaj. Smr., Pt.

ICIȘA adv. Aici. *Să-l vad eu icișa, altfel nu cred.* VI. Dn. [Accentuat și: *icișă*. Ibid.]

ICOANĂ, *icoane*, s.f. (În expr.) **A nu fi ciueva dus** (sau **dat**) **pe la icoane** = a nu se închina cineva înaintea celor tari, puternici,

a nu se umili, a nu se ploconi; a fi nefricos, dirz, demn, neînduplecat. *Ăsta nu prea e dus pe la icoane, nu ştie multe.* Spt. S. A da pe cineva eu capul pe la icoane = a-l face să fie smerit, modest, supus; a-l înmuia. Ibid. A umbla (sau a fi) eu icoana-n sân (şi eu draeu-n inimă) = a fi ipocrit, făţarnic. Ibid.

ICONĂR, *iconari*, s.m. (În practica religiei ortodoxe) Colindător (de obicei copil) care umblă cu icoana, în ajunul Crăciunului. *Au sosit iconarii.* Spt. S.

ICRĂ, *icre*, s.f. (În e x p r.) Iera pământului (sau ieră de pământ) = pământ de calitate superioară, gras, fertil; aşezat la poziţie. *El şi-a ales icra pământului şi mic mi-a lăsat ligările.* Spt. S. A avea cineva ieră în el (sau a fi numai ieră) = a fi sprinten, vioi, înimos, isteţ, priceput, harnic. Spt. S. şi J., Mş.

IDÉE, *idei*, s.f. 1. Ţucă mică, ţoi. *Cite o idee la ficcare!* Ptş. 2. (În e x p r.) (Argotic) A-i veni cuiva o idee la grătar = (cu privire la băutura, mâncare etc.) a-i veni cuiva o inspiraţie nouă, neaşteptată, o surpriză care să convină şi celorlalţi sau care să provoace bucurie, uimire, mirare. (Glumet) *A, mi-a venit o idee la grătar, fraţilor: mă-nsoar!* Ptş. A băga în idele (pe cineva) = a pune (pe cineva) într-o situaţie grea, incertă, a-l pune la cumpănă, a-l îngrijora. *Ştii că asta m-a cam băgat la idei? Cine ştie ce încurcătură poate ieşi d-aici!* Ptş.

IDIÓT, -OĂTĂ, *idioti, -oale*, adj. (Despre acţiuni, lucruri etc.) Greşit, nepotrivit, supărător, rău. *Ce gard idiot! Ce arătură idioată! Ce poziţie idioată! O mîncare idioată ca asta, nici c-am mai văzut.* Cpr. Fig. *Viaţă idioată* (= nesuferită, amărită). Ibid., Ptş.

IELE s.f. pl. (În e x p r.) A-l lua pe cineva sau a fi luat (cineva) din iele = a-şi sări (cineva) din minţi, a se ţicni; a fi nervos, a avea manifestări violente. *Ţipă, înjură (parcă) e luat (sau l-a luat) din iele!* Spt. S. şi J., Pn. L.

IEPĂNĂ, *iepane*, s.f. = IEPŞUNĂ. Fig. Fetiţă. *S-au adunat aici un cîrd de iepane.* Cpr.

IEPÎRŞĂ, *ieptrşe*, s.f. Epitet injurios dat unei femei destrăbălate. Spt. S.

IEPŞUNĂ, *iepsune*, s.f. 1. Diminutiv al lui iapă; cîrlană; iapă de statură mică; hlă. *Ar cu iepşunele mele; nu mă ploconesc nimănui, nu mă ştie nimeni.* Spt. S., Mş. 2. Fig. (Familiar) Fetiţă dolofană. Ibid., Ptş.

IERBĂT adj. Înţelenit, inierbat. *La felini, la loc ierbat, Botii mei ca zmeii bal* (Pop.). *Pe locul ierbat din vale, am să trîntesc nişte porumbi, să trosnească.* Spt. S.

IFOSÓS, -OĂSĂ, *ifosoşi, -oase*, adj. s.m. şi f. (Ironic) Care îşi dă aere, care e plin de ifose; îngîmfat. *Ifosoşi d-ăştia am mai văzut noi!* C. Arg.

IGLIŢĂ, *igliţez*, vb. I t r a n z. A croşeta. Ptş.

IMĂŞ, *imaşuri*, s.n. 1. Bălegar de vite putrezit bine, folosit ca îngrăşămintă în agricultură. *Să pui porumbii cu imaş, să vezi ce bine le merge!* Spt. S., Pn. L. 2. Bucată de loc pe care a stat tîrla oilor. Mzc.

INĂRIŢĂ, *inarişe*, s.f. 1. Loc cultivat cu in, cultură de in. *Să nu başi vişelul în inarişă.* Spt. S. 2. Loc rămas liber după culesul inului; mirişte de in. Spt. S. şi J.

INĂRIE, *inării*, s.f. = INARIŢĂ. Spt. S.

INC, *incuri*, s.n. = IINCOT. *Scot cu incurile din voi, neasltmpăraţilor; stai-mi-ţi voi, să vie gîdea!* Spt. S.

INELÉL, *inelele*, s.n. Diminutiv al lui inel, ineluş. *Uşa puşinel crăpa, Numai cîl mina băga. La deget o căuta, Inelelul cunoştea* (Pop.). Lnl. S., Drg.

INFILTRĂ, *infiltrez*, vb. I t r a n z. A monta pe cineva împotriva cuiva; a aţîla, a îndrîji, a infuria. *Moşmoanda l-a infiltrat, de-a venit acasă Dunăre pe mine!* Lnl. S., Dnc., Cpr.

INFILTRĂT, -Ă, *infiltraţi, -te*, adj. Plin de minciuni, împănăat; aţîlat împotriva cuiva; pornit, îndrîjit, infuriat. *Niciodată nu l-am văzut aşa infiltrat ca acum, cîl p-aci să mă omoare nebunul.* Lnl. S., Cpr.

INIMĂ, *inimez*, vb. I r e f l. A se restabili cineva (după o boală), a prinde faţă, a se întrema. *S-a înimat repede copilul; uite ce bine arată!* Spt. S., Cpr., C. Arg., Mşş.

INIMĂ, *inimi*, s.f. 1. (În e x p r.) A avea coceleji (sau coceleţuri) la inimă = a avea secrete. Spt. S. A fi cu inima încoceleţată = a fi zgîrcit. Ibid. A fi cu inima-nelîsă = a fi trist, posomorit; a fi indispus. Ibid. A face rîle pe inimă = a nu mai avea răbdare; a se agita, a se frămînta. Ibid. A-l face (cuiva) rîle pe inimă = a-l necăji; a-i face în ciudă. Ibid. A nu-l lăsa (pe cineva) draeu de inimă (să facă ceva) = a fi rău la inimă, a fi impietrit. Ibid. A fi (cineva) cu inima friptă (sau inimă aeră) = a fi zgîrcit. Ibid. A băga inimă-n cineva = a-l însufleţi, a-l îndemna. Ibid. A da (sau a fi) cu inima indoită (sau măgăduită) = a da ceva cu părere de rău, a regreta; a fi indoit, măgăduit. *Să nu dai cu inima măgăduită (Indoită).* Ptş., Spt. S. A avea un cui la inimă = a) a avea pică pe cineva; b) a avea un necaz, un dor, o suferinţă. Ibid. A-i zbură inima (cuiva) = a se speria. Spt. S., Cpr. 3. (La creion) Mină. *S-a rupt inima creionului.* Mş., Spt. S. 4. (Despre varză) A face inimă = a se înveli, adunînd foile la mijloc. Ibid.

INTRĂ, *intru*, vb. I i n t r a n z. (În e x p r.) A intra în banii cuiva = a cheltui bani străini (încredinţaţi pentru păstrare). Ptş., C. Arg. A intra în cineva = a lua de scurt pe cineva, a-l lua la refec, a-l muştrului. Ibid. A intra (sau a cădea) în mîinile cuiva = a fi în puterea sau la discreţia cuiva, a da de belea.

Intri tu-n mîinile mele, dimone! Spt. S., Cpr. (Ironie) **A-i intra** (cuiva) **cu supărare** = a se bosumfla, a-i sări țandăra (adeseori degeaba). Ptș.

IORDÂN s.n. (În expr.) **A umbla cu iordanul** = fig. a linguși; a umbla cu minciuni, a pirl. *Vezi că ăsta cam umblă cu iordanul pe lîngă mărimi.* Cpr., C. Arg.

IORDĂNI, *iordănesc*, vb IV tranz. Fig. A bate la cap pe cineva, a împăna cu vorbe, a linguși. Cpr., C. Arg.

IPOCRÎT, -Ă, *ipocriți, -le*, adj.; s.m. și f. Zgîrcit, avar. (Substantivat) *Ce să-ți dea ipocritu-ăla; nici moartea nu se tipește de el!* Cpr.

ÎRCOV s.n.v. **ÎIRCŌV**.

IRITIC, -Ă, *iritici, -ce*, adj. și s.m. și f. (Om) mic de statură, scund, fundăreț, ghindoc. *Mă, iriticele, să nu te-mpîngă obejdia să scapi o vorbă, c-ătlă ă-a fost!* A rămas iritică biala fală. Spt. S.

ISCODÓS, -OĂSĂ, *iscodoși, -oase*, adj. (Adeseori substantivat; ironic) (Persoană) care spionează, cercetează, descose ceva sau pe cineva (cu intenții răuvoitoare); p. e x l. șiret, viclean, intrigant; infumurat. *Ehe, iscodos cu el, cinc mai e?* (Substantivat) *Iscodoasa aia u uneltit de l-a băgat la apă, om nevinovat!* C. Arg., Mș.

ISPĂȘILĂ, *ispașile*, s.f. Constatare făcută de autorități, la fața locului, pentru a stabili o pagubă făcută de vitele cuiva sau de cineva; amenda și despăgubirea plătită pentru stricăciunile constatate; ispașă. Spt. S. și J., Mș., Smr.

ISPRĂVEĂLĂ s.f. Sfirșit, isprăvenie. *Am venit cu isprăveala.* Spt. S.

ISPRÉ adv. Expre. Expr. **Ispre și dădănădins** = eu tot dinadinsul, intenționat. *Asta, știu eu, mi-a făcut-o el ispre și dădănădins; dar lasă, nu-i nimic.* Cpr.

ISTRÉȚ, -EĂȚĂ, *istreți, -ețe*, adj. (Familiar, ironic) Viclean, șmecher. *M-a făcut maica istreț, Mititel ce înfigăreț* (Pop.). Spt. S. Cst. (Substantivat) *Ce tol caută istreașa aia, ce vrea?* Ibid.

IȘFÂN, *ișfani*, s.m. (Rare, în poezia populară) Monedă veche. *Și-o să stringem bani pe bani, Poli de aur, șfanși, ișfani* (Pop.). Spt. S.

IȘITURĂ, *ișituri*, s.f. Gaură, ieșitură. *Am găsit o ișitură prin gard.* Spt. S.

IUB, (rar) *iuburi*, s.n. Bubuliță purulentă, care apare la lîneri, mai ales pe față, în perioada adolescenței; coș. *I-e plină fața de iub.* Spt. S., Pn. L.

IUF, *iufe și iufuri*, s.n. = **IUFĂ** (2). *Și-ntr-un iuf, cu țargi, cu sape, Toți dau zor ca să-i îngroape* (Pop.). Spt. S.

IUFĂ s.f. I. Ropotă. *A venit o iufă de ploaie, s-a mai răcorit pămîntul.* Spt. S.

2. Avînt la muncă, îndemn, repezeală, iuțeaală, zor. *Hai, să-i dăm o iufă la secrete acum, cll e răcoare.* Ibid. *Dimineața e iufa secerii. A trecut iufa ariei.* Ibid. 3. Dorință, patimă, chef, toi. *L-a apucat iufa țnsurătorii.* Ibid. 4. Zăpușeală. *Pe nimiez se lasă o iufă de căldură, de te inecă.* Ibid.

IŪTEA s.f. art. (În expr.) **Iutea mare** = foarte iute, repede, fuga. *Vin la mine iutea mare, Ți-oi lua junghiuful c-o floare și oful c-o sărutare!* (Pop.). Spt. S.

IUȚÎME s.f. I. Violență, minie. *Are el o iuțime așa, da-i trece repede.* Spt. S. 2. Dogoare. *Iuțime de căldură ca azi, mai rar.* Ibid.

IZĂCT, -Ă, adj. v. **EZACT**. Cpr., Pn. L.

IZALTĂT, -Ă, *izaltați, -te*, adj. Zăpăcit, țicnil, nebun; exaltat. *E izaltat de tot băiatu-ăsta, de cînd a dat în iufa dragostei.* (Substantivat) *Ho, izaltatule, ce dai așa, vrei să omori vaea? Mă, izaltatule, vezi că te spu la mama!* Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **ZĂLTĂT**, -Ă adj. Ibid.]

IZBEĂLĂ, *izbeli*, s.f. I. Ropotă. *A venit o izbeală de ploaie, au lnuiat toate pe cîmp.* Spt. S. și J., Mș. 2. Avînt în muncă, îndemn, repezeală, zor, toi; iufă. *Hai să le dăm o izbeală la porumbii ăia, acuma pe răcoare.* 3. Loc. a d v. **În** (sau **din**) **izbeală** = la repezeală, în fugă, în trecere. *Au trecut vitele în izbeală peste grînc, da șliu că s-au săturat.* Ibid. *Am venit așa din izbeală pe la voi, nu stau decît două minute.* Ibid.

IZBI, *izbesc*, vb. IV. I. Intrans. A veni cineva pe neașteptate, a pica. *Hai să curățăm casa, curtea, ograda, că cine știe cine mai izbește și azi.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Trans. A oferi un preț derizoriu, a nemulțumi. *M-a izbit cu un preț de rts.* Ibid. 3. (În expr.) (Exclamativ, ironic) **Fie că o izbiși** (= o trîntiși, o nemeși ca nuca-n perete), se zice cînd cineva face o gafă, spune o prostie, are o ieșire nepotrivită etc. Ptș.

IZBIȘ s.n. Lovitură în pieziș, ghionț; izbire. Spt. S. Expr. **A lua pe cineva** (în) **izbiș** = a lua peste picior, a lua în bătaie de joc. Ibid.

IZBOĂVĂ, *izboave* s.f. Mintuire, scăpare, salvare, izbăvire. *Nu mai e loc de izboavă, se prăpădește unchiașul; nici leacul nu i-a fost de (fo) izboavă!* Pn. L., Smr., Smr. Spt. S.

IZDRAILIT, -Ă, *izdrailiți, -te*, s.m. și f. I. Om bine legal, voinic, puternic. *Cu izdrailitu-ăla te pui tu, mă, picuile?* Spt. S. 2. Epitet dat unui om zgîrcit, hrăpăreț, apucător Mș., Pn. L.

IZGOĂLĂ, *izgoale*, s.f. (Depreciativ) Copil nedezvoltat, mic, slab, arătare; prizăritură, snamă, izgolie; p. e x l. om de nimic. *O izgoală de om (sau de muiere). O izgoală de copil; mai mare spaima cînd l-am văzut.* Pn. L., Spt. S.

IZGÓLIE, *izgolii*, s.f. 1. Ceva mic, nelnsennat; nimicură, fleac. *Abia am mai găsit o izgolie de creion, din cîte duzini am adus.* (Depreciativ) *Niște izgolii de vrăbii mi-au eiugulit ctnepa, n-o lasă-n pace de loc. Unde o fi izgolia aia de fală?* Spt. S., Plș., Cpr. 2. (Depreciativ) Om de nimic. *C-o izgolie ca ăsta vrei să pui de mămligă?* Ibid.

IZINITURĂ, *izinituri*, s.f. Pul de animal sau copil slab dezvoltat; prizăritură, slăbiciune. *A ieșit o izinitură de copil, să-l sufli. O izinitură de minz.* Cst.

IZMÂNĂ, *izmene*, s.f. (Ironie în expr.) *A se invirti* (sau a umbla cineva) *ea bășina prin izmene* = a umbla (a se invirti) de colo-

colo, fără a se apuca de ceva serios, a se prefaca că lucrează. Cpr., Plș. Mșș. **A da izmene pe eălător** = a încredința ceva cuiva care nu merită încredere. Spt. S.

IZMENILĂ s.m. Poreclă dată unui om prefăcut, capricios, mofturos, sau unui copil răsfățat. Smr., Spt. S., Plș., Mrș.

IZNOĂVĂ, *iznoave*, s.f. (Depreciativ) Copil nedezvoltat, mic; snamenie, izgolie. *E o iznoavă de copil, n-ai ce ține într-o mină.* Spt. S.

IZVORI, pers. 3 sg. *izvorăște*, vb. IV tranz. **De unde ați dat, Dumnezeu să izvorașcă**, se zice — în semn de mulțumire — cînd se primește darul la nuntă. Sot. S., Cpr.

I

IHI interj. 1. Exclamație care exprimă o mirare, o surpriză etc. Se rostеше: *i-hi!* *Î-hi!, acuma vin de-acasă* (= acum înțeleg, știu)! Spt. S., C. Arg., Cst. 2. Exclamație afirmativă: *da, da; așa e! Știi și tu? — ihi!* Ibid. Brșt., Cpr. 3. Sunet gutural, sacadat, însoțind un acces de luse: *i-hi, i-hi!* *Toată ziua l-auzi: i-hi!* Ibid.

ILTICHI vb. IV. v. **HILTICHI**.

ILTUGĂ s.f.v. **HILTUGĂ**.

IMBĂRBURĂ, *imbărburez*, vb. I. 1. Tranz. și refl. A unge copiii pe față cu miere, în ziua de mucenici (9 martie) sau de barburi (4 decembrie) pentru sănătate, făcîndu-li-se cîte un semn în formă de cruce pe frunte, în barbă și pe obraji. *Hai îmbărburează-te și tu; îmbărburează și p-ăla micu din troacă.* Spt. S. și J., Pn. L., Smr. 2. P. ext. Refl. (Ironie) A se mînji (mai ales copiii) pe față cu alimente sau cu fructe moi; a se păta cu singe, a se zgîria (pe față). *Cine te-a-imbărburat, mă, așa pe la nas?* Ibid. [Var.: **IMBĂRBURĂ**, *imbărburesc*, vb. IV. Sm.]

IMBĂRBURĂT s.n. = **IMBĂRBUREALĂ**. *La voi cînd se face îmbărburatul?* Spt. S.

IMBĂRBUREALĂ s.f. Ungere tradițională cu miere, dovleac, singe etc. toamna, primăvara sau la creácun, pentru a feri copiii de bube dulci. *Treceți la îmbărbureală, copii!* Spt. S.

IMBĂRBURĂ, *imbărburesc*, vb. IV tranz. și refl. v. **IMBĂRBURĂ**.

IMBĂȘINĂ, *imbășinez*, vb. I tranz. A certa pe cineva cu asprime, a rușina, a ocări, a bălăcări. Spt. S., Cst.

IMBĂȘINĂT -Ă, *imbășinați, -te*, adj. Certat, rușinat, umilit, ocărit, plouat. *A ieșit îmbășinat,*

săracul, nu mai avea chef de nimic, îi venea să plîngă. Spt. S., Pn. L.

IMBĂT s.n. 1. Îmbătare, beție. *Îmbătul are și dezbăt.* Spt. S., Smr., Plș. 2. Fig. Miros plăcut. *Era parcă amețit de îmbătul teilor, de îmbătul serilor cu lună.* Ibid.

IMBĂȚOȘĂT -Ă, *îmbățoșafi, -te*, adj. 1. Rigid, țeapăn; *Guler îmbățoșat.* Plș. 2. Fig. Care ia o atitudine dîrză, neînduplecată, tare. *Oho, să fi văzut-o ce îmbățoșată era baba cînd i-a zis să plece.* Hș., Sm.

IMBEREGĂȚI, *imberegățesc*, vb. IV tranz. 1. (Despre fiare) A stringe de beregăți, a sugruma, a incolți; p. ext. a tăia. *Mi-a imberegățit lupul două oi în țirul azi-noapte.* Spt. S. și J. 2. Fig. A pune mina în beregăți, a bate. *L-imberegățesc cînd l-oi apuca.* Ibid., Mrș., Cpr.

IMBEREGĂȚIT -Ă, *imberegățiti, -te*, adj. (Despre animale) Care a fost strîns de gît; sugrumat, incolțit (la gît). *Am găsit minzul imberegățit de lupi. Niște oi imberegățite pe vâlcea.* Spt. S.

IMBLEDEREALĂ s.f. Acțiunea de a imblederi și rezultatul ei. Pnș., Alb.², Spt. S.

IMBLERERİ vb. IV v. **IMPLETERI**.

IMBODOLİ, *imbodolesc*, vb. IV tranz. și refl. Îmboldori. Cpr., Pn. L., Mrș. [Var.: **BOLDOȘI**, *boldoșesc*, vb. IV. Cpr., C. Arg., **IMBOLBOJİ**, *imbolbojesc*, vb. IV. Ibid.]

IMBODOLİT -Ă, *imbodoliți, -te*, adj. Îmbrăcat gros, înfășurat gros; înfofolit, înhăimurat. Cpr., C. Arg., Pn. L. [Var.: **IMBOLBOȘIT** -Ă, adj. Ibid.]

IMBOÍ, *imboiesc*, vb. IV^{*}. 2. Tranz. Fig. A certa, a repezi, a alunga, a expedia. Ibid.

1. R e f l. A se împiedica. *M-am imboit într-un cleenci.* Spt. S., Cst.

IMBOIERI, *imboieresc*, vb. IV refl. (Ironie). 1. A se îmbrăca cu straie de oraș, schimbând portul strămoșesc. Spt. S., Pn. L. Sm. 2. A se muta cineva de la sat la oraș. Ibid. 3. A parveni într-o situație nemeritată; a se fuduli; a se îngîmfă, a se boieri. Ibid.

IMBOIERIT, -Ă, *imboieriți*, -te, adj. (Și substantival) (Cel) care și-a schimbat portul; s-a mutat la oraș; a parvenit într-o situație nemeritată; fudul; îngîmfat, boierit. *Imboierit, de, cum o să mai stea el de vorbă cu nespălații!* Mș., Spt. S.

IMBOIESTRĂȘ, *imboiestrași*, s.m. Cal care merge în buiestru. *Am luat un imboiestraș, mă! Ții paharul plin în mîină pe el, așa merge de lin.* Spt. S., Pn. L., Lnl. S. [Var.: **BOIESTRĂȘ**, *boiestrași* s.m.]

IMBOIȘ adv. v. **IMBOIT**.

IMBOIT, -Ă, *imboiți*, -te, adj. (Adverbial) Dat peste cap, răsturnat; imboiș; f i g. repezit, amețit, năuc. E x p r. A se duce imboit (sau imbolș) = a o lua (repede) din loc. Spt. S. A ieși imboit (sau imbolș) = a ieși rușinat, beștelit, Ibid., Ptș. A merge imboit (sau imbolș) = a merge pe două cărări. Ibid., C. Arg. [Var.: **IMBOIȘ**, adv. Ibid.]

IMBOLBOJEALĂ, *imbolbojeli*, s.f. Faptul de a (se) imbolboji; oblojeală; p. e x t. infofolcă; (la pl., concret) blănuri, foale, pleduri etc. (care servesc la imbolbojeală). *Ce faci cu attea imbolbojeli, că n-ai fi plecnă la pol?* Spt. S. și J. [Var.: **BOLBOJEALĂ**, *bolbojeli*, s.f. Ibid.]

IMBOLBOJÎ vb. IV v. **IMBODOLI**.

IMBOLBOȘIT, -Ă, adj. v. **IMBODOLIT**.

IMBOLMOJEALĂ, *imbolmojeli*, s.f. = **IMBOLBOJEALĂ**; (la pl.) farmece.

IMBOLMOJÎ, *imbolmojesc*, vb. IV. 1. R e f l. și tranz. A (se) infofoli. Pn. L., Cpr., C. Arg. 2. Fig. Tranz. A duce pe cineva de nas, a prosti, a înșela; a imbrobodi. *L-a-imbolmojit muierea, săracul păcat de el!*

IMBOLMOJÎT, -Ă, *imbolmojiți*, -te, adj. 1. Infofolit. 2. Fig. Imbrobodit, înșelat. Spt. S. și J.

IMBOMBORĂ, *imbomborez*, vb. I refl. 1. (Despre cer) A se acoperi de nori groși; a se întuneca. *S-a-imbomborat de ploaie.* Spt. S. și J., Smr. 2. Fig. (Despre oameni) A se posomorî, a se întuneca la față, a se bosumfla. Ibid. [Var.: (ad. 2) **BOMBORĂ**, *bomborez*, vb. I refl. Ibid.]

IMBOMBORĂT, -Ă, *imbomborați*, -te, adj. 1. (Despre cer) Intunecat, innorat. Spt. S. și J., Pn. L. 2. Fig. (Despre oameni) Supărat, mîniat, posomorit. (Ironie) *Ce ești, bade, bomborat; Aurul și s-a înecat, Ori mîndra s-a mîniat?* (Pop.) Ibid. [Var.: **BOMBORĂT**, -Ă, adj. Ibid.]

IMBONȚĂ, *imbonțez*, vb. I refl. (Despre femei) A se împopoșona, a se înzorzona. *S-a imbonțat și a șters-o la sbînț, fără fistigoi.* Ptș. [Var.: **BONȚĂ**, *bonțez*, vb. I refl. Ibid.]

IMBONȚĂT, -Ă, *imbonțăți*, -te, adj. (Despre femei) Înzorzonată, împopoșonată. Ptș.

IMBORONGĂI, pers. 3 *imborongăte* și *imborongăiește*, vb. IV refl. = **IMBOROȘCĂI** (1). Cpr., Crst.

IMBOROȘCĂI, *imboroșcăi*, vb. IV refl. 1. (Despre vite, mai ales despre tauri) A scormoni pămîntul cu coarnele și cu picioarele, gata de luptă; a se înfuria. *Vin vilele imboroșcăindu-se.* Mrș., Spt. S., Smr. 2. Fig. (Despre oameni) A se uita chiondorș, a se lua-n colț, a se întărita; a se aprinde; a se înfișora. *Se imboroșcăie ei așa, dar nu se-ncaieră, nu te teme!* Ibid.

IMBŌULEA adv. (In e x p r.) A da (ceva sau pe cineva) de-a-imboulea = a-l da de-a bestegala, de-a dura; a repezi (pe cineva), a ocări; a-l da pe usă afară. Mzc., Mș., Spt. S.

IMBRĂCĂTURĂ, *imbrăcățuri*, s.f. 1. Înevelitoare. *Le-am făcut cu imbrăcățură (la caiete, cărți).* Spt. S., Mș., Ptș. 2. Căpușala la haine. *Vezi că și-am băgat-o sub imbrăcățura paltonului.* Ibid. 3. (La dinți) Coroană. *Imi trebuie o imbrăcățură la măsea.* Ptș.

IMBRĂCINĂ, *imbrăcinez*, vb. I tranz. și refl. A (se) stringe cu brăcinarul; p. e x t. a (se) încheia la nasturi, a (se) imbumba. Spt. S.

IMBREBENĂ, *imbrebenez*, vb. I intranz. și refl. 1. (Despre oameni) A se rumeni la față, a se bucăla; a se împlini la făptură, a se face voinic; a se înzdrăveni. Spt. S. și J. 2. (Despre cer) A se umple de stele. (*S-a imbrebenat cerul.* Ibid. 3. (Despre cîmp, pădure, pomi) A se umple de flori, frunze, fructe. (*S-a imbrebenat pădurea (cîmpul etc.)* Ibid.

IMBREBENĂT, -Ă, *imbrebenați*, -te, adj. 1. (Despre pădure, pomi etc.) Încărcat de frunze, flori, fructe etc.; împătulat. *Stau cîreșii imbrebenați de cîreșe. E cîmpul imbrebenat de flori.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. (Despre cer) Plin de stele, senin. *Ce frumos e cerul seara, imbrebenat de lumini.* Ibid. 3. (Despre oameni) Gătît, frumos; plin, rumen, voinic, zdravăn. *A ieșit fata la horă, brebenată ca o mireasă.* Ibid. [Var.: **BREBENĂT**, -Ă, adj. Ibid.]

IMBREBENÎ, *imbrebenesc*, vb. IV refl. A-și reveni cineva după boală, a prinde față, a se îmbujora; a se imbrebena. *S-a imbrebenit la obraji, s-a făcut ca bujorul. S-a imbrebenit (la făptură), e ca pepeșele.* Mrgh., Spt. S. și J.

IMBREBENIT, -Ă, *imbrebeniți*, -te, adj. Înzdrăvenit, rotofei, voinic. *Copil imbrebenit.* Pn. L., Mrgh., Spt. S.

IMBREJUȚ vb. IV v. **MREJUI**.

IMBREJUIĂLĂ s.f.v. **MREJUIĂLĂ**.

IMBREJUȚ, -Ă, *imbrejuți*, -te, adj. Îngrădit provizoriu, închis; reparat sumar. *Cîțiva pari*

imbreguiți cu mărețini apără locul de vite. Fă acolo o ltră! Imbreguiță, cum o fi, numai să nu stea vitele-n ctmp. Spt. S., Pn. L.

IMBRÎNCIȘ adv. În brinci; brinciș, Imboiș. Cum m-a văzut, m-a luat Imbrinciș, n-am Inmerit să plec. Spt. S., Pn. L.

IMBUCĂTURĂ, *imbucături*, s.f. 1. Colac care se dă de pomană; boboroadă. Am făcut niște alea de imbucături, să am ce împărți de ziua asta. Mrș., Spt. S., Pdr. 2. Copil mic. O imbucătură de copil și n-are ochi să-l vadă, clinele! Ibid. (P r o v.) Cîinele nu țuge de imbucătură ei de zburătură = cînd vrei s-ai apropii pe cineva, îl ieși cu binele nu cu răul. Ibid.

IMBULUCEALĂ s.f. Înghesuială. Ce Imbuluceală e asta? Vă Imbulucești ca oile! Ptș., Mș., Pn. L.

IMBULUCI, *Imbulucesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) stringe grămadă, a (se) Ingrămădi, a (se) Inghesu. S-au Imbulucit oile la umbră, nu mai pot de căldură. I-a Imbulucit pe loși într-o oadaie, abia-ncep. Spt. S. și J.

IMBUMBICĂ, *imbumbichez*, vb. I refl. A se bosumfla, a se Imbufna, a se Imbonța. Nu Inșeleg de ce te-ai Imbumbical așa, fi-am făcut cu ceva? Spt. S. și J.

IMBUMBICĂT, -Ă, *imbumbicați, -te*, adj. Bosumflat, Imbufnat. E Imbumbical, de ce nu știu, nu i-a zis nimeni nimic. Umblă! Inna-Imbumbicală, că nu i-am luat vîlnic de la ltrg. Mrș., Spt. S. și J. Cpr. [Var.: **BUMBICĂT**, -Ă, adj. Ibid.]

IMBUNĂTĂ, -Ă, *Imbunate*, adj. f. (În construcție) Masă Imbunată = masă încărcată cu toate bunățiile; Imbușugată. S-a Inlins masă Imbunată pentru crai și pentru gloată (Pop.). Mai te uită și la spate. Cum stau mesele-Imbunate! (Pop.). Spt. S., Pn. L.

IMBUNGHINEALĂ, *Imbunghineli*, s.f. Acțiunea de Imbunghini; lucrare de pigală, migălită, meticuloasă, grea. Ce de Imbunghineală la o pîrdălnică de te! Spt. S. și J. [Var.: **IMBUNGHISEALĂ**, *Imbunghiseli*, s.f. Ibid.]

IMBUNGHINI, *Imbunghin și Imbunghinesc*, vb. IV refl. A lucra încet, mult, Indelung; a lucra cu răbdare, stăruitor; a se încorda asupra unei lucrări meticuloase; a se ține de lucru, a stăru, a migăli. Se-Imbunghinește la o pîrdălnică de te. Spt. S., Mșș. [Var.: **IMBUNGHISĂ**, *Imbunghisesc*, vb. IV. Ibid.]

IMBUNGHINIȚ, -Ă, *Imbunghiniți, -te*, adj. Care stă și lucrează mult, nemișcat, atent, Incordat, cocoșat (asupra lucrului). Stă Imbunghiniță ceasuri întregi fata asta! Mrș., Pn. L., Smr. [Var.: **IMBUNGHISĂT**, -Ă adj. Ibid.]

IMBUNGHISEALĂ s.f.v. **IMBUNGHINEALĂ**.

IMBUNGHISĂ vb. IV v. **IMBUNGHINI**.

IMBUNGHISĂT, -Ă adj. v. **IMBUNGHINIȚ**.

IMBUNGINĂ, pers. 3 sg. *Imbunaginează*, vb. IV refl. A se lăsa ceață, a se face negură, a se Innegura. Spt. S. și J., Cst., Cpr. [Var.: **IMBUNGINĂ**, vb. IV. Ibid.]

IMBUNGINĂT adj. sg. 1. (Despre cer) Innegurat, cu ceață, Intunecat, Inchis. E cerul ImbunGINAT, se așterne pe vreme. Cpr., Spt. S., Mrgh. 2. Fig. Bosumflat. Ibid.

IMBUNGINEALĂ s.f. Ceață groasă, negură. S-a lăsat o Imbunagineală de-ți dai cu deștele-n ochi. Spt. S. și J., Cpr., Mșș.

IMBUNGINĂ, pers. 3 sg. *Imbunaginează* și *Imbunaginește*, vb. IV refl. v. **IMBUNGINĂ**.

IMBUNGINIȚ, -Ă, *Imbunghiniți, -te*, adj. = **IMBUNGINAT**. S-a Imbunghinit afară, acuma ies Jigăniile la drum. Lnl. S., Cmgș. Spt. S. Stă Imbunghinit la gura sobei, parcă i s-au Inneecat corbiiile. Cpr., Lnl. S., Spt. S.

IMPĂNĂ, *Impănez*, vb. I. 1. Tranz. A completa cuiburile de porumb, punind alte boabe în locul celor care n-au răsărit. Am Impănat toate cuiburile din vale. Smr., Spt. S. și J. 2. Tranz. și refl. A umplea ceva plină la refuz, a (se) încărca, a (se) Inșesa, a se Impătula, a se Imbrebena. A Impănat cufărul cu cărți, abia i-a mai pus capacul. S-a Impănat pădurea de frunză. S-a Impănat ctmpul (de arături). Ibid. Ex p r. A Impăna (sau a umple) (pe cineva) eu minciuni = a-i băga cuiwa în urechi cîte minciuni, cîte zizăni toate; a așța, a Intriga, a pîrl. L-a Impănat codoașa cu cîte vorbe și minciuni, ca să-i spargă casa. Ibid. A (se) Impăna satul (sau lumea) = a (se) răsbindi fel de fel de zvonuri, a (se) face vîlvă; a (se) Impîndura. Ibid.

IMPĂNĂT, -Ă, *Impănați, -te*, adj. 1. (Despre saci, lăzi etc.) Incărcat plină la refuz, Inșesat, plin. Are o ladă Impănată cu boarfe. Spt. S., Cst. 2. Fig. Impnzit, plin; Impîndurat. E Impănat satul de vorbe (e plin de zvonuri). Ibid.

IMPĂPURĂ, *Impăpurez*, vb. I tranz. (Cu referire la vasele de lemn) A introduce papură între doage. Vezi și-mpăpurează-l bine, să nu cure! Spt. S. și J., Ptș., Cpr.

IMPĂPURĂT, -Ă, *Impăpurați, -te*, adj. (Despre vase de lemn) Impănat cu papură la fund, pe gardin sau printre doage. Fund Impăpural. Butie Impăpurală. Să fie trăsurile Impăpurate bine, nici lacrimă să nu piștească; auzi meștere? Spt. S. și J., Cpr., Ptș.

IMPĂPUREALĂ, *Impăpureli*, s.f. Acțiunea de a Impăpuri. Trage-i o Impăpureală, să nu mai dea nici pic de pic. Spt. S. și J., Ptș., C. Arg.

IMPĂTULĂ, *Impătulez*, vb. I. 1. Tranz. (Despre clăie, căruță etc.) A încărca plină peste loitre în afară. Să Incarci zdravăn căruța (cu ftn), s-o Impătulezi. Să-mi Impătulezi bine clăia de ftn, să-i scoți burtă. Spt. S. și J., Pn. L.

2. R e f l. (Despre pomi) A-și dezvoltă coroana; a-și întinde ramurile în lături, a se îmbrăca; p. e x t. (despre pomi, pădure) a se indesi, a infrunzi bine. *S-a împătulat mărul, că nici raza nu-l pătrunde. Ibid. S-a împătulat pădurea; e ca peria. Ibid.*

IMPĂTULĂT, -Ă, *impătulați, -te*, adj. 1. (Despre car) Încărcat zdravăn, cu marginile în afară, peste carimbi. Pn. L., Spt. S. și J. 2. (Despre pomi) Cu coroană stufoasă, mare, largă, îmbrăcată; p. e x t. (despre pădure) cu frunza deasă. *Stnt merii împătulați, plini de fructe. E pădurea împătulată de frunză, de nici soarele n-o răzbate. Ibid. Flori împătulate. Pts.*

IMPICIORONGĂ, *impicioronghez*, vb. I r e f l. (Despre un pui de animal sau despre un copil mic) A se ridica singur în picioare, a începe să meargă. *Ptiu, nu-i fie de deochi; da așa de iute s'a-mpiciorongat vițea asta, că nici n-a apucat s-o lingă bine și s-a și sculat de jos. Spt. S. și J., Pn. L.*

IMPICIORONGĂT, -Ă, *impiciorongați, -te*, adj. 1. (Despre miei, minji, viței etc.) Care s-a pus pe picioare și merge singur; p. e x t. (despre copii) care a început să umble. Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) Sculat de pe boală, întremat, inviorat. Ibid. [V a r.: **PICIORONGĂT**, -Ă, adj. Ibid.]

IMPIEDICĂ, *impiedic*, vb. I t r a n z. 1. (Despre fierăstrăul de mină) A suci coarda fierăstrăului cu ajutorul piedicii, pentru a întinde pinza. Tpn., Spt. S., Cpr. 2. (Despre căsea) A-i monta piedica (hreacha), cu ajutorul căreia așterne în brazde palele cosite la cereale. Ibid.

IMPIELMĂ, *impielmez*, vb. I t r a n z. 1. A amesteca două sau chiar mai multe substanțe pentru a împlini lipsurile unuia cu calitățile celeilalte, potrivit întrebuirii ce i se va da; a potrivi. *Impielmează lemnele verzi cu uscate și ai să vezi cum duduie soba. Prea e tare juica asta, mai impielmează-o cu nițică apă, cît suferă. (Fig.) O mai impielmează el cu glume d-ale lui, cu snoave; altfel ar fi să stea numai de ceartă. E x p r. A impielma cruda cu nesărata = a) a apropia două lucruri opuse, a găsi calea de mijloc; b) a îndrepta o situație înclcită; a împăca capra cu varza. 2. A avea, a agonisi, a se înstări; fig. a se inviora, a se întrema. O impielmează bine băiatul, are casa stup nerezat. Ibid. S-a mai impielmat unchiașul, arată altfel. Ibid.*

IMPIELMĂT, -Ă *impielmate*, adj. Întremat, inviorat; ajuns, înstărit. *O gospodărie bine impielmată. Spt. S. și J.*

IMPIETRUÎ, *impietruiesc*, vb. IV t r a n z. A așterne pietriș pe drum pentru a-l întări, să nu se desfunde la ploi și să nu facă gropi. *A rămas să mai impietruim drumul din Găinușa. Spt. S., Smr., Pn. L.*

IMPIETRUÎT, -Ă, *impietruite*, adj. (Despre drumuri și șosele) Așternut și întărit cu piatră. *Șosea impietruită. Drumeag nelmpietruit. Spt. S. și J.*

IMPILĂT, -Ă, *impilați, -te*, adj. Împiedicat; fig. constrins. *Nu băga vacile-n ogradă nelmpilate, că rup crăcile. Spt. S. și J. Nici așa impilat nu e bine; copilul va să știe să fie și liber, să se bucure de libertate. Ibid.*

IMPILDEĂLĂ, *impildeli*, s.f. Înțepătură ironică, aluzie; sfadă. *Mă ia cu impildeli d-ale lui, crede că nu pricep unde bale! Iar v-ați luat la impildeală. Spt. S. și J., Cpr., Mș.*

IMPILDÎ, *impildesc*, vb. IV. 1. T r a n z. A lua pe cineva pe ocolite, în pilde; a înțepa; a ironiza, a face aluzie. *Și ce mă-mpildești pe mine, cu n-am făcut nimic. N-o mai impildi și tu, c-acum se pune pe plîns, ea nu' prea știe de glume. Spt. S. și J., Cpr. 2. R e f l. A se ciondăni, a se sfădi, a se lua-n colț. *Foaie verde măr creșc, Două mindre se-mpildesc, Sub fereastră lui badea, Care din două să-l ia (Pop.). Ibid.**

IMPISTRĂ, *impistrez*, vb. I t r a n z. = Impistri. Mșș.

IMPICLIȘI vb. IV. Impicli.

IMPICLIȘIT, -Ă adj. Impiclit. Fig. Posomorit, amarit. Mș., Spt. S.

IMPÎNDURA, *impîndur* și *impîndurez*, vb.

I t r a n z. și r e f l. 1. (Despre cer) A se innora. Lrș., Bgh. 2. A răspindi zvonuri, a face vilvă. *Mă, tu le-ai apucat și-ai impîndurat satul cu vorbe; ce fi-a venit? Ibid., Spt. S.*

IMPÎNDURĂT, -Ă, *impîndurați, -te*, adj. 1. (Despre cer) Innorat, încărcat. *E ceru-impîndurat de nori. Alb.², Bgh., Spt. S. 2. Fig. Împinzit, pîn. E tot satul impîndurat de vilva cu pădureanca. Ibid.*

IMPLETEREĂLĂ, *impletereli*, s.f. Împletitură de nuiele, pletor; p. e x t. gard. *Trage-i o impletereală acolo, la capul locului, să nu bată vilele cînd vin de la pășune. Spt. S. și J.*

IMPLETERÎ, *impleter* și *impleteresce*, vb. IV t r a n z. și i n t r a n z. A împleti ceva din răchită; a îmbrăca. *Am impleterit o poștață bună de gard. Împletore și el la niște coșuri. Împletore o damigeană. Smr., Spt. S. și J., Mrș. [V a r.: **IMLEDERÎ**, *imblederesce*, vb. IV. Mșș.]*

IMPLETERÎT, -Ă *impleterîți, -te*, adj. (Despre garduri, coșuri obiecte de nuiele, vase etc.) Împletit cu nuiele sau cu mărećini; p. e x t. inclus, împrejmuit. *Mi-a rămas damigeana impleterită de jumătate. Grădina e impleterită peste tot. Spt. S. și J.*

IMPLETERÎT s.n. = **IMPLETEREALĂ**. A lua la impleterit. Spt. S.

IMPLIMBĂRE, s.f. Plimbare. *E la implimbare cu copilul. Pn. L., Sm.*

IMPLIMBĂT, s.n. = **IMPLIMBARE**. *Le arde de implimbat*. Sm. Ptș.

IMPLINÍ, *implinesc*, vb. IV tranz. (În expr.) A n-o implini bine = a ajunge rău, a o sflrși prost. *Am spus eu că ăsta n-o implinește bine*. Spt. S.

IMPOFILĂ, *impofitez*, vb. I v. **IMPOMILA**.

IMPOFILĂT, -Ă, adj. v. **IMPOMILAT**, -Ă.

IMPOLOGĂ, *impologhez*, vb. I refl. (Despre, pomi, copaci etc.) A se încărca (de frunză, flori, fructe). *S-a impologat pădurea ca peria*. *S-au impologat pomii*, stau cu crăcile-n pămint. Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

IMPOLOGĂT, -Ă, *impologăși*, -te, adj. Încărcat (de frunză, flori, fructe). *Se rup prunii de impologăși ce sint*. *Sint impologăși pomii de flori*, parcă i-a nins. Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

IMPOMĂ, *impomez*, vb. I tranz. A planta pomi. *Harnic băiat*; *singur și-a impomat toate coastele cu meri, peri, pruni, nucii*, cu de toate! Cpr., Spt. S., Mșș.

IMPOMĂT, -Ă, *impomați*, -te, adj. (Despre terenuri) Plantat cu pomi. *Am toate coastele impomate*, Spt. S. și J., Pn. L., Cpr.

IMPOMILĂ, *impomilez*, vb. I tranz. A împiedica (o vită) cu pomila; a împila. *Impomilează vaca la amndouă picioarele și de cap*. *Impomilează iapa d-un picior și las-o slobodă*. Spt., S. [Var.: **IMPOFILĂ**, *impofitez*, vb. I tranz. Ibid., Cpr.]

IMPOMILĂT, -Ă, *impomilați*, -te, adj. (Despre cai, boi, vaci) Căruia i s-a pus pomila legându-i capul de un picior; împiedicat. *Cal impomilat*. *Vacă impomilată*. *Lasă-i impomilați în mijlocul prunilor și n-ai nici-o grijă*; *nimic nu strică*. Spt. S. și J., Cpr., Mșș. [Var.: **IMPOFILĂT**, -Ă, *impofilați*, -te, adj. Ibid.]

IMPOPISTRĂ, *impopistrez*, vb. I tranz. 1. (În nord-estul regiunii) A împodobi ceva cu desene, figuri, culori și modele variate; a combina culorile cu gust; a încondeia, a sculpta frumos; cf. împistri, Crb., Rcr., Drgsl., Alb.².

IMPOPISTRĂT, -Ă, *impopistrați*, -te, adj. (Despre culori, desene, încondeieli, sculpturi etc.) Îmbinat cu măiestrie. *Crpe (marama, ii) impopistrate*. *Ouă impopistrate*. *Uși (porți etc.) impopistrate*. C. Arg., Alb.².

IMPRINDE, *imprind*, vb. III. 1. Refl. i m p e r s. A se pricepe; a se deprinde cu ceva, a se deda, a învăța ușor; a se potrivi ceva cu firea culva. *Așa i se imprinde lui pe orice pune mîna*; *e tare îndemnatic copilu-ăsta!* *Nu minți*, *că nu te-mprinde*; *te cunoști!* Spt. S. și J., Mș. 2. (În expr.) (Asta) nu se imprinde = (mai ales în jocurile de copii) nu se ia în considerație, atunci cînd cineva a făcut o mișcare greșită, călcînd regulile jocului. *Al spurcal*, *nu se imprinde!* Ptș.

IMPUDRĂT, -Ă, *impudrați*, -te, adj. Pudrat, pudruit. *E impudrată s-o ricii cu cușitul*. Arf. Ptș.

IMPUDRĂLÍ, *impudrălesc*, vb. IV tranz. și refl. (Ironic). A (se) da cu pudră multă. Arf., Neș. [Var.: **PUDRĂLÍ**; *puđrălesc*, vb. IV refl. Ibid.]

IMPUDRĂLÍT, -Ă, *impudrăliți*, -te, adj. (Familiar, ironic; despre femei) Care a dat cu pudră multă pe față; pudrălit, pudruit, pudrat. *Șade lelea-mpudrălită și-n grajd n-are nici-o vilă*. *Vitele-s la farmacie*, *Pe pudră și p-afște* (Pop.). Arf., C. Arg. [Var.: **PUDRĂLIT**-Ă adj.]

IMPUNGĂLEĂLĂ, *impungăleli*, s.f. Cusătură rară, cirpeală. *Ce impungăleli sint astea, fata mea?* *Impunge și tu mai des*, *ca să iasă cusătura cusătură*, *ca lumea*. Spt. S. și J. [Var.: **IMPUNGHILEĂLĂ**, *impunghileli*, s.f. Ibid.]

IMPUNGĂLÍ, *impungăl* și *impungălesc*, vb. IV tranz. și refl. A coase rar, pășit, a înseila, a cirpi, a repara; a coase încet, mișălit; a se mocoși. *Impungăl la niște amărte de opinci*, *că s-au făcut praf*. *Mi-a-mpungălit muierea o cămașă*. Spt. S. și J., Smr. [Var.: **IMPUNGHILĂ**, *impunghilez*, vb. I tranz.; **IMPUNGHILÍ**, *impunghilesc*, vb. IV tranz. Ibid.]

IMPUNGĂLÍT, -Ă, *impunghileți*, -te, adj. (Despre obiectele de îmbrăcăminte) Care e cusut pășit, rar; înșirat, înseilat; fig. (despre oameni) care lucrează încet, moale, mocoșit. Cpr., Spt. S. [Var.: **IMPUNGHILÍT**, -Ă, adj. Ibid.]

IMPUNGE, *impung*, vb. III tranz. A însămînța cu mîna, a planta; a înfige. *Hai să impungem usturoiu-ăta*. Pn. L., Spt. S.

IMPUNGHILĂ vb. I v. **IMPUNGĂLÍ**. **IMPUNGHILEĂLĂ**, s.f. v. **IMPUNGĂLEALĂ**.

IMPUNGHILÍ vb. IV v. **IMPUNGĂLÍ**. **IMPUNGHILÍT**, -Ă adj. v. **IMPUNGĂLIT**.

IMPUȘCĂ, *impușc*, vb. I tranz. 1. (La scuturatul fructelor, la cules de porumbi etc.) A găsi ici-colo, rar, cite un fruct, a nu avea ce scutura sau ce culege la rînd. *Abia impușc ici-colo*, *cite o nucă (cite o prună, cite un porumb etc.)*. Spt. S., Smr. 2. Expr. A impușca gușteri = a cosi prost, fără pricepere. Ibid.

IMPUȘCĂT, -Ă, *impușcați*, -te, adj. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) Găurit. *Am găsit haina impușcată de molii*. Spt. S. și J., Mrș., Cst.

IMPOTĂ, *impuț*, vb. IV. 1. Tranz. A scribi, a dezgusta, a supăra pe cineva; fig. a-i impuța urechile cu minciuni, cu plre, cu zavistii; a-l împăna. *L-a impuțit zavrăgioaica cu birfăriile ei*, *l-a făcut tun*. Ptș., Mș. 2. (În expr.) A se impuți oțetul = a se certa cu cineva, a rupe relațiile. Ughn. A impuți cineva pămîntul pe unde euleă = (despre oameni,

leneși, vicleni, răi etc.) a scribi pe toată lumea, a se face nesuferit, a lăsa amintiri neplăcute. Spt. S., Mș.

IMPUȚICIUNE s.f. (În construcția) **Impuțiciunea pământului** = calificativ de ocară dat unui om leneș, nesuferit, nemernic; lepădătură. Mș., Cpr., Ptș.

IMREJUÎ vb. IV v. **MREJUI**.

IMREJUIALĂ s.f. v. **MREJUIALĂ**.

INAINȚĂȘI s.m. pl. Ochelari. *Am uitat acasă înaințășii; ce mă fac fără ei?* Mș., Pn.L., Ptș.

INCĂIER s.n. sg. Hălăciugă, desîș, hățiș, încilcitură, mulțime. *Toată leasa e un încăier de mărăcinșuri, că nici cu toporul nu poți răbata. Să vezi încăier de cotoloaie la mine în luncă, te sperii.* Pn. L., Vț., Spt. S.

INCĂIBĂRĂ, *Incăibăr și încăibărez*, vb. I. 1. **T r a n z.** A cere socoteală, a lua din scurt, a certa. *Cum a ajuns acasă, l-a și încăibărat nevasta și nu l-a slăbit pină nu i-a spus.* Spt. S. și J., Brșt. 2. **T r a n z.** A apuca, a prinde, a încolți pe cineva. *Voi nu vedeți, mă, că au încăibărat clinii pe biata fală?* Ibid. 4. **R e f l.** (Despre mărăcini, stufuri etc.) A se amesteca, a se înclei. *S-au încăibărat rugii și mărăcinii pe leasă.* Ibid. 5. **R e f l.** (Despre cereale, legume etc.) A încolți din cauza umezelii, amestecându-se, încleicându-se vreții laolaltă. *S-au încăibărat porumbii în pătul. S-au încăibărat cartofii, în beci, trebuie aleși. S-au încăibărat snopii în stoguri.* Ibid. [V a r. : **INGĂIBĂRĂ**, *Ingăibăr*, vb. I **t r a n z.** și **r e f l.**]

INCĂIBĂRĂT, -Ă, *Incăibărați, -te*, adj. 1. (Despre plante, la pl.) Înfășurate, încolăcite, amestecate, încleite. *Au încolțit porumbii-n pătul și stau încăibărați, s-au făcut caier. Mărăcinii încăibărați.* Spt. S., Pn. L. 2. (La pl., despre oameni) Certăți, încăierați. *I-am găsit încăibărați, se băteau ca orbii.* Ibid. 3. (Ieșit din uz) Încorporat cu forța, prins; încătărâmat, încoștorobat. Ibid. [V a r. : **INGĂIBĂRĂT**, -Ă, adj. Spt. S.]

INCĂIERĂ, *incăier*, vb. I **t r a n z.** și **r e f l.** 1. (Despre plante, fructe etc.) A se încolăci, a se înclei, a se amesteca, a se incurca. *S-a încăierat fasolea cu porumbii. S-au încăierat cartofii, au încolțit.* Spt. S. și J., Mș. 2. **R e f l.** Fig. Se-nealeră vînturile, se zice cînd bat vînturile din direcții opuse. Se încăieră norii, se zice cînd au loc descărcări electrice dese și amenință cu furtună. Ibid.

INCĂIERĂT, -Ă, *incăierați, -te*, adj. 1. (Despre plante, mărăciniș, ramuri etc.) Încolăcit, înclecit, amestecat, des. *S-au făcut niște porumbi de stau știuleții încăierați. Am găsit cartofii în beci încăierați; încolțiseră.* Spt. S. și J. *Să fi văzut ciulinii încăierați în lina oilor, te cruceai, nu era chip de scos.* Ibid.

INCĂIEREALĂ s.f. Încilcitură. *Încăiereală de rugi. Încăiereală de mărăcini.* Spt. S. și J., Mș.

INCĂLDURÎ, *Incălduresc*, vb. IV **t r a n z.** și **r e f l.** A (se) încălzi. *Fă-i o frecție și învelește-l bine, numaidecît se încăldurește. Băgați-vă-n pătură că amîndoi vă-ncălduriți mai repede.* Spt. S. și J., Pn. L., Cpr.

INCĂLDURÎT, -Ă, *Incălduriți, -te*, adj. Ținut la căldură, încălzit. *Au adormit pisoii încălduriți, unul lîngă altul.* Spt. S. și J., Cpr., Ptș.

INCĂLȚĂTURĂ s.f. Faptul de a (se) încălța; încălțare. *Ce încălțatură e asta, mă, parcă e de orbete!* Spt. S.

INCĂPESTRÎ, *Incăpestrez*, vb. IV **t r a n z.** (La cai) A pune căpăstrul (șaua, chinga); a închinga; fig. a stringe în chingi pe cineva, a înfrîna, a ține din scurt; a pune șaua pe el, a muștrului. *Lasă-mi-l pe gheara mea, că l-oi încăpestri cu să-i placă și lui.* Spt. S.

INCĂRNĂ, *Incărnez*, vb. I **r e f l.** (Despre unghie) A crește înfigindu-se adînc în carne. *Mi s-a încărnat o unghie de la picior și mă supără rău.* Pt.

INCĂRNĂT, -Ă, *Incărnați, -te*, adj. 1. Gras, corpulent, rotofei. Mrș., Spt. S., Ptș. 2. (Despre fructe) Rotund, mare, plin. *Prună încărnată.* Ibid. 3. (Despre unghii) Crescută adînc în carne, înfiptă. *Am o unghie încărnată.* Ptș.

INCĂTĂRĂMĂ, *Incătărâmez*, vb. I **t r a n z.** 1. (Ieșit din uz) A încorpora cu forța. *L-a încătărâmat armata.* Spt. S., Ptș. 2. A pune pe cineva la impozite, dări etc.; a obliga. *Abia a venit din armată și l-a și încătărâmat birul, șoseaua, colul și cîte alte angarale.* Ibid., Mș. 3. Fig. A impune cuiva un regim sever, a ține din scurt. *Lasă că le încătărâmez eu, dacă e p-așa! Vezi tu pe dracu!* Ibid.

INCĂTĂRĂMAT, -Ă, *Incătărâmați, -te*, adj. Ținut din scurt, strîns, închis, pus la greu; încoștorobat, încăibărat. Spt. S.

INCĂȚĂLĂ, *Incățălez*, vb. I **i n t r a n z.** 1. (Despre plante) A da lăstări de la rădăcină. *Au încățălat prunii, trebuie copiliți.* Spt. S. și J., Smr. 2. (Despre bube) A se întinde, a împuia. *Am un buboi la ceafă și a încățălat, mi-a umplut ceafa.* Ibid.

INCĂȚĂLĂRE s.f. Acțiunea de a încățăla și rezultatul ei. Spt. S.

INCĂȚĂLĂT, -Ă, *Incățălați, -te*, adj. 1. (Despre plante, bube etc.) Care are pui la rădăcină. *Buboi încățălat. Grtul e bine încățălat. Am găsit toți prunii încățălați de lăstări.* Ibid.

INCĂȚĂLĂTURĂ s.f. = **INCĂȚĂLĂRE**. *Ce încățăltură de bube e în ceafa lui, te sperii!* Spt. S.

INCENUȘĂ, *Incenușez*, vb. I **t r a n z.** Fig. A ponegri; a ocări, a certa, a beșteli. Spt. S., Ptș.

INCENUȘĂT, -Ă, *Incenușați, -te*, adj. Murdar, nelngrijit; fig. oropsit, ocărlit; mohorlit, supărat. *Și muierea măritată, Ca ciuperca-ncenușată* (Pop.). *Prea umblă și el Incenușat, zdrenșul, murdar, prea s-a lăsat așa!* Fig. *A ieșit Incenușat săracu!* *A plecat Incenușat.* Ptș., Spt. S.

INCECELĂT, -Ă, *Incecelați, -te*, adj. 1. (Despre animale) Care are „cercei” la gât (un fel de excrescențe rotunde care apar uneori sub bărbie la oi și capre). *Miel Incecelat. Oaie Incecelată* (de unde și numele „cerceșu”). Spt. S. 2. (Adverbial) Grămadă, ciurciumel, cioporă. *Stau strugurii Incecelați pe joarde. Sînt Incecelați pomii de flori.* Ibid. [Var.: **CERCELĂT**, -Ă adj. Ibid.]

INCEȚINĂ, *Inceținez*, vb. I tranz. Incețini. *A mai inceținat-o cu ploile.* Spt. S., Pn. L.

INCEȚINĂT, -Ă, *Inceținați, -te*, adj. Inceținit, domol. (Adverbial). *Lasă cazanul să curgă (mai) Inceținat.* Spt. S.

INCHEIĂT, -Ă, *Incheiați, -te*, adj. Complet. *I-a dat loși dinții copilului; are gura Incheiată.* Spt. S.

INCHERBĂLĂT, -Ă, *Incherbălați, -te*, adj. (Despre lucrări; p. ext. despre gospodării, întreprinderi, planuri etc.) Întocmit în toate amănuntele, Incheiat, înghebat, rostuit. *Căruța e Incherbălată cu toate ale ei, gata de drum. Nu e Incherbălată încă bine casa, mai are de furcă.* Spt. S. *E bine Incherbălat băiatul, are tot ce-i trebuie.* Pn. L.

INCHICIURĂ, pers. 3 *Inchiciurează*, vb. I refl. *A se încărcă cu chiciură. S-a Inchiciurat grădina, parc-a nins.* Spt. S. 2. (Despre vreme) *A se răci, a se aspri. S-a-nchiciurat vremea, trebuie să ningă.* Ibid.

INCHICIURĂT, -Ă, *Inchiciurați, -te*, adj. 1. Plin de chiciură. *A venit Unchișul cu barba și mustățile Inchiciurate, e ger tare.* Spt. S. 2. Fig. Rău la inimă, aspru, rigid, sucit, acru, posac, posomorit; cupit, avar, zgârcit. (Și substantivat) *E un (om) Inchiciurat, doamne ferește! Ți-ngheață sufletul cîl stai lîngă el!* Ibid.

INCHINĂ, *Inchin*, vb. I tranz. *A vinde. M-am gîndit să-nchin tot ce mai am acolo; dau tot și case și pămînt.* Spt. S. și J., Pn. L.

INCHINĂT, -Ă, *Inchinați, -te*, adj. 1. (Familiar; fără răutate, despre copii) Neastîmpărat, neascultător; afurisit. *Inchinat copil, n-o sta el locului o clipă!* (Substantivat) *Inchinata aia (de fată) iar a șters-o.* Pn. L., Spt. S., Mzc., Cpr. 2. (Familiar; ironic) Nepricopsit. (Substantivat) *N-ai văzut pe-nchinatu-ăta al meu pe unde?* Ibid.

INCHINOSÎT, -Ă, *Inchinosiți, -te*, adj. = **INCHINAT**. (Substantivat) *Mă-nchinositul, fă-ți lecțiile că te-apucă noaptea negata!* Spt. S.

INCHINCÎ, *Inchincesc*, vb. IV refl. *A se lăsa pe vine; a se ciuciuli, a se slăci. S-a-nchincîl acolo între mărăcini, nu s-a mai văzut nimic.* Spt. S.

INCHINCÎT, -Ă, *Inchincîți, -te*, adj. (Și adverbial) Lăsat pe vine, ciuciulit, slăcit. *L-am găsit Inchincîl în niște stufuri.* Spt. S.

INCHIONDORĂ, *Inchiondor* și *Inchiondorez*, vb. I refl. = **CHIONDORA**. Spt. S., Ptș., Cpr. [Var.: **INCHIONDURĂ**, *Inchiondur* și *Inchiondurez*, vb. I refl. Ibid.]

INCHIONDORĂT, -Ă, *Inchiondorați, -te*, adj. 1. (Despre berbeci, tauri, boi, vaci) Care se uită chiondorîș, amenințător, gata de luptă. 2. (Despre oameni) Încrunțat, posomorit, întunecat, gata de gilceavă. 3. (Despre curcani) cu capul încordat, cu cîoada înfoiată, cu aripile în pămînt; fudul, semeț, trufaș. 4. (Despre vreme) Înnorată, gata de ploaie. Spt. S. și J., Smr., C. Arg. [Var.: **INCHIONDURĂT**, -Ă, adj. Ibid.]

INCHIONDOREALĂ, *Inchiondorcli*, s.f. Căutătură dușmănoasă, privire încrunțată; posomorală; îngîmfare. *Ce Inchiondorcli sînt astea?* Spt. S. [Var.: **INCHIONDUREALĂ** s.f. Ibid.]

INCHIONDURĂ vb. I v. **INCHIONDORA**. **INCHIONDURĂT**, -Ă adj. v. **INCHIONDORAT**.

INCHIONDUREALĂ s.f. v. **INCHIONDOREALĂ**.

INCHIORCOȘĂ, *Inchiorcoșez*, vb. I refl. 1. (Despre păsări) *A da semne de boală, a fi indispus; a picota.* [Pn. L., Ptș. 2. (Despre oameni) *A se bleghi, a se muia; a se fleșcăi; a picota* (de somn, de oboseală, de boală etc.). Ibid.]

INCHIORCOȘĂT, -Ă, *Inchiorcoșați, -te*, adj. Indispus, bolnav; obosit. *De ieri stă-nchiorcoșată găina moșată.* Pn. L., Ptș.

INCHIOROIĂ, *Inchioroi* și *Inchioroiez*, vb. I refl. 1. (Despre păsări) *A sta bleg, a fi bolnav, a fi indispus. S-a Inchioroiat o găină. Ce-o fi avînd, că nu mîntîncă, nu bea și stă bleagă, cu aripile lăsate.* Spt. S. și J. 2. (Despre curcani) *A se umfla în pene, a se înfoia* (lăsînd aripile pe pămînt, bolborosînd și încrunțînd privirea). *Uite-l cum se Inchioroiază curcanul, te-a văzut cu zîvelca roșie.* Ibid. 3. (Despre oameni) *A se uita chiorîș, a se încrunta; a fi supărat, posomorit, mohorlit, trist.* Ibid. 4. (Despre vreme) *A se înnora, a se întuneca; a se pregăti de ploaie, a se strica. S-a Inchioroiat vremea, trage a ploaie.* Ibid., Glbc.

INCHIOROIĂLĂ, *Inchioroieli*, s.f. 1. Vreme urtă, închisă, umedă, ploioasă; posomorală. *Ce Inchioroială de vreme, de trei zile stă așa Inchioroială, nici nu plouă nici nu se îndreaptă.* Spt. S. și J., Smr. 2. Boală de păsări, caracterizată prin lăsarea aripilor în jos, lipsă de poftă

de mâncare, indispoziție. Ibid. 3. (La oameni) Indispoziție generală, lipsă de chef, posomorală, lincezeală. *Ce Inchioroială te-a găsit omule; ce n-ai azi?* Ibid.

INCHIOROIĂT, -Ă, *Inchioroiași, -te*, adj. (Despre ființe) A fi (sau a sta) bleg, trist, indispus, bolnav. *Două găini stau Inchioroiate, cu aripile-n jos*; b) (despre vreme) a fi gata să se schimbe, a sta să ningă sau să plouă. *De ieri stă vremea-nehioroială, azi a început să pice*; c) (despre oameni) a sta posomorit, încrunțat, morocănos, indispus. *Nu știu ce are că de trei zile stă Inchioroial, parcă tot îi ninge și-i plouă*. Spt. S. și J., C. Arg., Glbc.

INCHIOSTEIĂ, *inchiosteiez*, vb. I tranz. 1. (La mîji) A pune chiosteile, legendă picioarele cruciș cu niște funii, ca să se învețe a merge în buieștru; p. ext. a împiedica, a lega. Spt. S., Smr. 2. Fig. A constrînge pe cineva, a-l ține din scurt, a înfrina. *L-Inchiosteiez eu, dacă e așa; las pe mine*. Ibid. Mșșș. [Pronunțat: *in-chios-t*].

INCHIOSTEIĂLĂ, *inchiosteielii*, s.f. Acțiunea de a închiosteia și rezultatul ei: (la cai) piedică; (la oameni) îmbrăcăminte strimță; fig. minte îngustă; judecată slabă; constrîngere. Spt. S.

INCHIOSTEIĂT, -Ă, *inchiosteiași, -te*, adj. 1. (Despre pachete) Legat strins, cu sfori multe. *Lasă că l-am strins cu; e Inchiosteiat pînă la naiba*. Ibid. 2. (Despre cai) Împiedicat cu chiosteile. Spt. S., Pdr., C. Arg. 3. Fig. (Despre oameni) Îngust la minte, sucit; îngîmfat; fudul; îinul de scurt, constrîns. *Inchiosteiat la cap ca ăsta nu e altul. Îl ține Inchiosteiat lat-său, că altfel ar lua timpii nebunul*. Ibid. Brșt. 4. Îmbrăcat în haine strimte (din fudulie). Ibid.

INCHIOTORĂT, -Ă, *Inchiotorăși, -te*, adj. (Despre oameni) Cu chiotorile și nasturii încheiași; (despre saci, pachete etc.) legal strins, înnotat. *Să nu găsesc sac nelchiotorat*. Spt. S. și J., Mșșș. [Pronunțat: *in-chi-o*]

INCHIOTOREALĂ, s.f. Legătură (la saci); nod (la chiotori); încheietură (la haine etc.); p. ext. găteală multă, chimbireală. *Ce atita Inchiotoreală? Dași mai repede!* Spt. S. și J.

INCHIPUIALĂ, *inchipuieli*, s.f. 1. Închipuire. *Și-a făcut el Inchipuiata e-o fi așa; da de unde! Astea sînt numai Inchipuieli d-ale lui*. Spt. S., Pn. L., Smr. 2. Fig. Ființă sau lucru mic, nelsemnat. *O Inchipuiată de ninsoare. O Inchipuiată de minz. O Inchipuiată de nor*. Ibid.

INCIMBIREĂLĂ, *incimbireli*, s.f. Acțiunea de a (se) încimbiri. *M-ai speriat cu atita Incimbireală!* Cpr.

INCIMBIRI, *incimbiresc*, vb. IV. 1. Tranz. A lega ceva cu sfori multe, a înnota bine, a strînge. *Da știu c-ai Incimbirit pachetu-ăta, de*

nu l-o mai desface nici lat-său. Cpr., C. Arg. 2. Refl. (Despre oameni) A se îmbrăca încet, pe delete, a se găti cu migală, a se lighini; a-și pune zorzoane multe, a se strînge; a se infofoli cu haine multe. Ibid.

INCIMBIRIȚ, -Ă, *incimbiriți, -te*, adj. 1. (Despre saci, pachete etc.) Legat bine, strins (cu sfori multe). Cpr., C. Arg. 2. (Despre oameni) Îmbrăcat bine, gros, infofolit; (despre femei) pusă la punct amănunțit, dichisită, gătită; (despre copii) înfășat gros. Ibid.

INCIMBIRIȚ s.n. Faptul de a se încimbiri; găteală, dichiseală, încimbireală. *Ce atita Incimbirit; parc-ai fi mireasă!* Cpr.

INCINDE, *incind* și *incinz*, vb. III refl. (În expr.) A se încinde ciobul = a fi cineva îndrăgostit foc, a nu mai avea astîmpăr, a sta ca pe jar, ca pe ghimpi, a se zori. Cpr.

INCIOCĂLĂ, *inciocătez*, vb. I. I tranz. și refl. (Despre plante) A se umple de lăstări, a se încărea de rod. (S-)au inciocălat prunii de lăstări. (S-)au inciocălat porumbii de colotoaie. Spt. S., Pn. L. 2. A strînge, a aduna; a încăputa, a încherbăla. *Am inciocălat banii pentru o pereche de boi*. Ibid.

INCIOCĂLĂT, -Ă, *inciocălați, -te*, adj. 1. (Despre plante) Plin de rod, încărcat zdravăn. *Stau porumbii inciocălați de colotoaie. E via inciocălată de struguri*. Spt. S. și J., Mrș. 2. (Despre lucruri) Aranșat, pregătit, încheiat, gata. *E căruța inciocălată, plugul inciocălat; numai să injugi și să pleci*. Ibid. 3. (Despre bani) Completat, încăputat. *E inciocălată suma pentru o pereche de cuse*. Ibid.

INCILCEALĂ, *incilceii*, s.f. (Despre animale) Împreunare. Ptș.

INCILCI, *incilcesc*, vb. IV. 1. Tranz. (Despre oameni; ironic) A face o căsătorie nepotrivită; p. ext. a o duce rău, a nu se înțelege, a se certa, a se încăiera. *Numai dracu ia incilci așa de bine* (= i-a potrivit în rău). Spt. S. și J., Pn. L., Cst. 2. Refl. (Despre animale) A se împerechea. Ibid.

INCILȚOȘĂ, *incilțoșez*, vb. I refl. 1. (Despre fire, lină, păr, fin, snopi etc.) A se încileci. *S-au incilțoșat lina pe spinarea oilor, e plină de ciulinii. S-au incilțoșat snopii în clăi, au incolțit boabele*. Spt. S. și J. 2. Fig. A-i slăbi vederea cuiva; a-i slăbi mintea, a se întuneca. *Mi s-au incilțoșat vederile, parcă s-a pus o ceață pe ochi, ca o perdea, abia văd. I s-a incilțoșat mîntea, sârmanul! Mi s-au incilțoșat gîndurile, nu mai pot judeca ca lumea, am obosit*. Ibid.

INCILȚOȘĂT, -Ă, *incilțoșați, -te*, adj. (Despre oameni) Rău, avar, cupîl, căcaș. *Are inima incilțoșată rău*. Cpr., C. Arg.

INCİRCEIĂ, *incîrcîi* și *incîrciez*, vb. I. 1. Refl. (Despre fire) A se suci, a se încurca; (despre plante) a se agăța (cu crecii de ceva);

a se încolăci, a se suci, a se sui. *S-a încrceiat fasolea de garduri și de mărăcini, că n-o mai poți descăiera.* Spt. S., Mrș., Smr., Cpr. 2. (Despre unele părți ale corpului) A fi strins, înțepenit, zgîrcit de crcel. *Mi s-a încrceiat un picior.* Ibid. 3. Tranz. A avea crampe. *L-a încrceiat de la stomac și țipă.* Ibid. [Var.: **INCIRCIĂ** vb. I. Ibid.]

INCİRCEIĂT, -Ă, *incrceiași, -te*, adj. Fig. (Despre oameni; ironic) Acru la inimă, strins; cupit; zgîrcit. *E încrceiat rău, nu te poți lipi de el, l-a încrceiat dracu de inimă.* Spt. S. și J. 2. Care are crampe la stomac. *E încrceiat rău de la burtă, a mâncat bolbotine.* Cpr. [Var.: **INCIRCIĂT**, -Ă, adj. Ibid.]

INCIRCIĂ, *incrciez*, vb. I v. **INCİRCEIA**.

INCIRCIĂT, -Ă, adj. v. **INCİRCEIAT**.

INCIRJOI vb. IV v. **INCIRJOIA**.

INCIRJOIA, *incirjoișez*, vb. I tranz. și refl. A (se) încovoia, a (se) îndoi; a se cocoșa. *S-a încirjoiat unchișul, s-a făcut covrig.* Ibid. [Var.: **INCIRJOI**, *incirjoișesc*, vb. IV. Ibid.; **CIRJOIA**, *ctrjoișez*, vb. I. Ibid.]

INCIRJOIĂT, -Ă, *incirjoiși, -te*, adj. 1. (Despre obiecte) Încirligat. (Substantivat) *Vezi să nu te iau de gît cu încirjoiata mea.* Spt. S. 2. (Despre oameni) Adus din spate, încovrigat, cocoșat. *Vine o babă încirjoiată.* Ibid. [Var.: **CIRJOIĂT**, -Ă, adj. Ibid.]

INCIRLIGĂTURĂ, *incrligături*, s. f. 1. Obiect încirligat, strîmb, încolăcit. *Am adunat o cărușă de încrligături, niște crăci uscate, sucile și noduroase.* Cpr., Spt. S. 2. Cotitură. *La încrligătura șoselei, faci hăisa.* Ibid. 3. Om sau animal slab, uscat; încocrlat. *O încrligătură de vacă.* Ibid.

INCLEȘTĂ, *incleştez*, vb. I tranz. și refl. (Despre o parte a corpului) A înțepeni din cauza junghiurilor, a durerilor. *Mi (s)-a încleştat spatele, gîtul, șalele.* Spt. S., Pn. L., Cpr.

INCLITOȘĂ, pers. 3 *inclitosează*, vb. I refl. 1. A se încălca limba cu salivă clișoasă și amară, a se înclcia. *Mi s-a-nclitoseat limba în gură. Mi s-a inclitoseat gura.* Spt. S., Pn. L. 2. A se încurca, a se înclci. *I s-a inclitoseat părul de unseală.* Ibid.

INCLITOȘĂT, -Ă, *inclitoseși, -te*, adj. (Despre limbă, gură) Coclit, amar; înclcia. Spt. S., Pn. L., Smr.

INCOBLĂ, *incobilez*, vb. I tranz. A pune plugul în cobile. *Incobilează plugul și pleacă, c-a venit soarele-n prinz, ce mai aștepti?* Spt. S., Smr., Cpr., Lnl. S.

INCOBILĂT, *incobilate*, adj. n. 1. (Despre plug) Pus pe cobilă (sau între cobile). *Vii numai cu plugul incobilat (= fără căruță).* Spt. S., Lnl. S. 2. Fig. (Despre mustăți) Înțapurate, ridicare în sus. *Îl știu eu p-ălu cu mustățile incobilate.* Ibid.

INCOCHELĂ, *incochelez*, vb. I tranz. 1. (Despre lucruri) A reconstitui un obiect din piesele componente, a încheia; a aduna la un loc elementele necesare, a face rost; a înconghila, a încherbela, a încocleța, a inciocăla. *Mi-am încocheleat cărușa singur eu, fără nimeni lângă mine. Cu resturile de la casă și-a încocheleat omul o maga-zioară. Am încocheleat suma cît îmi trebuia pentru casă.* Spt. S., Pn. L. 2. (Despre copiii mici) A începe să vorbească. Ibid. [Var.: **INCOCHILĂ**, *incochilez*, vb. I].

INCOCHILĂ, vb. I v. **INCOCHELA**

INCOCIRLĂ vb. I A (se) cocrla.

INCOCRIALĂT, -Ă, adj. v. **COCRIALAT**.

INCOCLEȚĂ, *incoclețez*, vb. I tranz. 1.

A face rost, a înjgheba, a încropi; a întocmi, a potrivi. *Mi-am încoclețat mai toate de-ale gospodăriei. Am încoclețat și suma d-o mie de lei.* Spt. S. și J., Lnl. S. Ai încoclețat bine planul de cultură de estimp. Ibid. 2. A încurca pe cineva, a scoate din minți, a zăpăci, a amăgi, a păcăli, a prinde. *Ce-a făcut, ce-a dres, a-noclețat-o; i-a căzut în labă. Am să-i încoclețez eu și p-ăia; mă prind că peste o lună jucăm la nuntă.* Expr. A o încoclețu bine = a-și aranja cineva afacerea, a le potrivi bine, a-i merge strună. *Cum-necum o încoclețează (bine) băatul.* Spt. S. Cst.

INCOCLEȚĂT, -Ă, *incoclețești, -te*, adj. 1. (Despre lucruri) Înjghebat, înfiripat, încheiat; completat, aranjat, rostul. *Nu e încoclețată suma și nici ocazia de transport.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. (Despre oameni) Încurcat, amăgit, păcălit, dus. *A fost greu, pînă l-au văzut încoclețat.* Ibid. (Ghicitoare) Două late încoclețale. *Cînd pe burtă, cînd pe spate; Cum apucă ceva-n gură Rumegă rumegătură (Foarfecele).* Lnl. S.

INCOCLEȚĂTURĂ, *incoclețături*, s.f. 1. Laț, cocleț; fig. uneltire, intrigă, combinație, șurupărie. *Aici e încoclețatură mare, nu-i de glumit. Încoclețaturi ca la omu-ăsta, nici la dracu nu găsești.* Ptș., Spt. S. 2. Încrucșătură de poteci, drumuri, șosele etc.; întortochetură de văi, ape, munți etc. *La încoclețatura văilor, o crmești spre soare răsare.* Lnl. S., Cmgș., Spt. S.

INCOCORĂ, *incocorez*, vb. I refl. A se supăra, a se bosumfla, a se îmbufna. Spt. S., Arf., Bgh.

INCOCORĂT, -Ă, *incocorași, -te*, adj. Îmbufnat, supărat, bomborat. *Toată ziua mi-a stat încocorat, nu-ș de ce.* Arf., Bgh., Spt. S.

INCOLĂCI, *incolăcesc*, vb. IV. Tranz. A încocleța (2). Spt. S., Cpr. 2. Fig. A se ghemui, a se cuibări. Ibid.

INCOMPLECTĂ, *incompletez*, vb. I tranz. A completa. *Mi-am incomplectat banii de drum, taman cît îmi trebuie.* Smr., Ptș.

INCONCIȘĂT, -Ă, *inconcișești, -te*, adj. 1. Care se uită cruciș, ponciș. *Cu privirea-neon-*

cișală. (Adverbial) *De ce se uită inconcișat?* Spt. S. 2. *Împleticit. Merge înconcișat.* Ibid.

INCONDEIALĂ, *incondeieli*, s.f. Acțiunea de a *incondeia* (pe cineva): ponegreală, calomnie, intrigă. *Tc priedpi la incondeieli, ai?* Ptș.

INCONGHILĂ, *incongihlez*, vb. I tranz. 1. A încheia, a reface un obiect din piesele care îl compun; a potrivi; a încherbăla, a încoaleța, a inciocăla. Spt. S. 2. A pune la cale, a înfiripa. *S-a inconghilat o serbare de strînsul recoltei.* Ibid. *Și-au inconghilat și ei gospodăria.* Ibid. 3. A lega, a strînge. *Le-am inconghilat eu (piesele unui obiect: cărușă, roată etc.); de nu s-or mai desface cît lumea.* Ibid.

INCONGHILĂT, *-Ă*, *incongihlați*, *-te*, adj. Îmbinat, încheiat, înghiebat, adunat, strîns. *Asta zic și cu gospodărie (bine) inconghilați.* Spt. S., Cst.

INCOȘTOROBĂ, *incoștorobez*, vb. I tranz. 1. (Despre lucruri) A strînge tare, a înșepeni. *Le-am incoștorobat eu de nu s-or mai mișca cît lumea (piesele unui obiect).* Spt. S., Cst. 2. (Despre animale) A strînge de gît, a sugruma. *Jigania iacacui mi-a incoștorobat berbecu-âl mare și a tulit-o-n pădure cu el la spinare.* Ibid. 3. (Despre oameni) A înșepeni din cauza răcelii. *Mi-a incoștorobat spatele niște afurisite de junghiuri.* Ibid. 4. A încolți, a înghesui, a imobiliza, a prinde. *Au incoștorobat clinii o vulpe, au înghesuit-o într-un colț de magazie.* *L-au incoștorobat în podu casei, l-au luat ca din oală.* Ibid. 5. (Ieșit din uz) A lua în armată (cu forța), a prinde. *L-a incoștorobat armata; s-a dus!* Ibid. [Var.: **COȘTOROBĂ**, *coștorobez*, vb. I tranz. Ibid.]

INCOȘTOROBĂT, *-Ă*, *incoștorobați*, *-te*, adj. 1. (Despre lucruri) Înșepeni, înghesuit, acoperit. *Era incoștorobat bine butoiul; băgat sub lăzi, vase, putini, că nici cu gîndul nu-l dodeai.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. (Despre animale) Încolțit; strîns de gît, sugrumat. *Incoștorobată de ciini, vulpea sta smerită-n coteș și se uită cu spaimă la dușmanii dimprejur. Cu beregata incoștorobată de colții lupului, biala oaie abia mai sufla.* Ibid. 3. (Despre oameni) Răcit, înșepeni, încheștat. *Mi-s toate oascele incoștorobate, parcă-s cusut.* Ibid. 4. (Ieșit din uz) Luat cu forța la oaste, încorporat; cf. *incătărâmat.* Ibid. 5. Fig. Constrîns, silil, încolțit. *Incoștorobat din toate părțile s-a dat prins. Incoștorobat de toți, a iscălit-o, nu mai avea încotro.* Ibid.

INCOȘTOPENEALĂ s.f. Faptul de a (se) *incoștopeni*; înșepeneală, strînsoare, înghesuială. *A dat de incoștopeneală.* Spt. S., Smr., Mze.

INCOȘTOPENI, *incoștopenesc*, vb. IV tranz. și refl. 1. (Despre lucruri) A (se) înșepeni.

S-a incoștopenit leuca între spițe. (S-) a incoștopenit săcurea în bușlean. Spt. S., Pn. L. 2. (Despre ființe) A înconșura din toate părțile, a prinde; a intra la strîmtoare. *(S-)a incoștopenit lupul între coșări. Stă și fișă biata femeie: au incoștopenit-o dulăii în poartă.* Ibid.

INCOȘTOPENIT, *-Ă*, *incoștopeniți*, *-te*, adj. 1. (Despre lucruri) Înșepeni, fixat. *A rămas săcurea incoștopenită în bușlean.* Spt. S., Pn. L. 2. (Despre animale și oameni) Încolțit; înghesuit, ghemuit, strîns; pironit, înșepeni. *Rămăsese vulpea incoștopenită în coteș, că i se închisese ușa și nu mai avea pe unde ieși.* Ibid., Ptș. Fig. *Ce-o fi avînd de nu mai vine? Stă incoștopenit acolo, parc-a prins rădăcini.*

INCOVRIGEALĂ, s.f. Faptul de a se *incovrigi*; ghemuială. *Ce incovrigeală e aia, puile; mai stai un pic, pînă mestec mămălița, mîncăm și te incovrigești ca lumea.* Spt. S., Pn. L., Sus., Cst.

INCOVRIGI, *incovrig* și *incovrigesc*, vb. IV refl. A se incovriga (de frig sau de bătrînețe); a se ghemui, a se culca; a se cocoșa. *M-am incovrigit de frig sub pătură. S-a incovrigit unchiașul, s-a făcut hare.* Pn. L., Spt. S., Mș.

INCOVRIGIT, *-Ă*, *incovrigiți*, *-te*, adj. 1. (Despre oameni) Bătrîn, cocoșat; bolnăvicios, scriviț. *Biala mătușă e incovrigită de tot, sărmana!* (Substantival) *Încovrigita aia se ține de comedii; păi... să nu mă faci!* Spt. S., Pn. L., Mș. 2. Încolțit, incovoiat, ghemuit. *Stă-incovrigit sub pături, dar nu doarme. Stelcau incovrigiți în foi (paie, fîn etc.).* Pn. L., Mș., Flîn.

INCROPI, *incropesc*, vb. IV tranz. A amesteca (două substanțe, două materiale diferite), a împielma. *Încropește lemnele uscate cu d-ale verzi, ca să nu se treacă focul (iute). Încropește mătaiul cu nițică sînă.* Spt. S.

INCROSNĂ, *incrosnez*, vb. IV. 1. Tranz. A încărea, a umple cu vîrf și îndesat. *A încrosnat cărușă de lemne, nebunul; o să rupă osiile. Am încrosnat un sac cu mătai și l-am adus în cîrcă de la moară.* Spt. S., Smr. 2. Refl. (Despre femei) A ajusta rochiile strînse pe corp (ca să-și formeze țelă), a se încrosseta. (Ironic). *S-a încrosnat leuca-n flanel, țipă fișele sub el* (Pop.). Ibid.

INCROSNĂT, *-Ă*, *incrosnați*, *-te*, adj. 1. Încărcat, plin, îndesat. *Un sac încrosnat de boabe. O cărușă încrosnată de lemne.* Pn. L., Spt. S. 2. Fig. Supărat, mînios, mahmur. *De ce ești încrosnat? Tu ce-ai de umbli încrosnată?* Pn. L., Spt. S., Cpr.

INCRUDĂ, pers. 3 sg. *incrudează*, vb. I refl. (Despre alimente) A se întoarce din copt sau din fiert, cînd au dat de răceală. *Nr*

lăua plinea cu cuțitul, cind e cu aburi în ea, că se încrudează. S-a încrudat mămăliga; ai pus apă rece la mestecat. Cpr., Ptș., Spt. S. [Var.: INCRUZI, pers. 3 sg. *incruzește*, vb. IV. Ibid.]

INCRUDĂT, -Ă, *incrudate*, adj. (Despre alimente) Întors din fiert sau din copt, devenit crud. *Ciorbă încrudată. Pline încrudată.* Spt. S., Cst.

INCRUNTĂ, *incrunt* și *incruntez*, vb. I tranz. A ciupi, a ciumpăvi. Nu încrunta plinea caldă, că se încrudează, se întoarce. Au scăpat caii-n porumbi și i-a încruntat mai pe toți. Spt. S., Pn. L., Smr.

INCRUNTĂT, -Ă, *incrunțați*, -te, adj. Ciumpăvit, ciupit, ciunt, cruntat. Am găsit o sumă de porumbi încrunțați de cai. Pline încrunțată. Moșurile de la roșii le-am văzut încrunțate; cine le-a cruntat? Cpr., Spt. S.

INCRUȚI vb. IV v. INCRUDA.

INCURCĂ, *incure*, vb. I refl. (În expr.) (Familiar, ironic) A se încurea eu cineva = a se căsători (rău). Cu asta ți-ai găsit, mă, să te-neurci? Spt. S., Ptș. (Exclamativ; ironic) Încureă-i drace = se zice cind e vorba de o afacere înclăcită, de persoane viclene sau (glumel) despre o căsătorie nepotrivită. Ibid. A o încurea bine = a se descărca. Ibid.

INCURCĂLĂ, *incurecăli*, s.f. 1. Amestecătură de lucruri aruncate alandala; harababură; p. ext. încurecătura. Ce încurecălu s-a făcut acolo în magazie, parcă e la maidanul de gunoaie. Cpr., C. Arg. 2. S.m. (Depreciativ) Om de nimic. Ce încurecălu de om și ăsta; una vorbește și alla iese! Ibid.

INCURCĂLEALĂ, *incurecăleli*, s.f. Lucrare de mîntuială; mîzgăleală, năcărceleală, Ce încurecăleli sînt astea mă; ce, astea-s desene? Bine, omule, ce încurecăleală mi-ai făcut? Ți-ai bătut joc! Spt. S., Mș., Ptș.

INCURCĂLI, *incurecătesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) incurca, a (se) înclăci. Mi-ai încurecilit masa. Ai încurecilit socotelile. S-a-n-curcălit o oaie-n mărăcinii. Cpr., C. Arg., Mș. Expr. A o-neurecăli = a o duce greu; a o mermeli. Ibid.

INCURCĂLIT, -Ă, *incurecăliți*, -te, adj. Încurcat, înclăcit, amestecat. Am găsit toate firele încurecălite, vai de lume; abia le-am descileit. Cpr., Mș.

INDĂRĂTNĂ vb. I v. DĂRĂTNĂ.

INDĂRĂTNĂTIC, -Ă, adj. v. DĂRĂTNĂTIC.

INDĂRĂTNEALĂ, *indărătneali*, s.f. Delăsare, moliciune, nehotărîre. Măi, da hotărîși-vă odată! Ce atîta îndărătneală pe voi? Spt. S. și J., Smr.

INDESUIĂLĂ s.f. Înghesuială. Îndesuială, ca la trg, ce vrei! Spt. S.

INDESUÎT, -Ă, *indesuîți*, -te, adj. Strîns, des, înghesuît. Mai îndesuît, futo; coase mai in-

desuît! Prea îndesuîte florile-astea! Spt. S., Pn. L.

INDEȘI, *indeșesc*, vb. IV tranz. A îndesi. Mai îndeșește pinza, că e cam răuie. Expr. A îndeși pe cineva eu vizitele = a pliclisi pe cineva, vizitîndu-l sau cerîndu-i prea des cîte ceva. Spt. S.

INDÎRJÎT, -Ă, *indîrjiți*, -te, adj. (și adverbial) Amețit de băutură; cu chef, afumat, cherchelit, făcut. A venit indîrjit. Umbă indîrjit. Ptș.

INDÎRLII, *indîrlii*, vb. IV. 1. Tranz. A amăgi pe cineva, a duce cu vorba, a linguși; a ademeni, a seduce. L-a indîrlit pe unchiș pină i-a apucat averea și apoi i-a dat cu piciorul. A indîrlit-o pină i-a sucit capul și apoi a lăsat-o. Pn. L., Spt. S., Mș. 2. Refl. A se hirjoni, a se distra. S-au indîrlit amîndoi prin zăvoi. Ibid.

INDÎRLIALĂ s.f. Acțiunea de a (se) indîrlii; distracție, ademenire, dragoste, păcăleală. Ce-atîta indîrlitii soro? Ar trebui să facă la un fel; boală lungă, moarte sigură. De nouă luni, o țin așa în dîrlitii. [Var.: DÎRLIALĂ, *dîrlitiei*. s.f. Ibid.]

INDÎRLIÎT s.n. = **INDÎRLIALĂ**; hirjoană, joc, dragoste. Ce atîta indîrlit pe tinerii-ăștia; de ce nu se iau, dacă se plac? Pn. L.

INDOGĂȚEL -EA, *indogăței* -ele, adj. (Cu nuanță afectivă, atestat numai în forma de plural feminin) Care se înțeleg bine, care trăiesc în armonie. (Chicitoare) Două surioare Călugărișoare Merț indogățele, Surpă mălurele (Foarfecele). Lnl. S.

INDOGĂȚIȚI, -TE, adj. (Numai la pl.) Care se au bine, o duc bine, se impacă; care se împogodesc. Așa indogățiți cu ei, n-am mai văzut. Spt. S.

INDOI, *indoiuri*, s.n. (La obiectele de îmbrăcăminte) Îndoitură, tiv, cută. Fă indoiul la poatele rochiei. Calcă bine cu fierul toate indoiurile. Spt. S.

INDOIĂ, *indoi*, *indoiéz*, vb. I. 1. Tranz. A amesteca în părți egale; a îndoi. Ai indoiat vinul cu apă. Spt. S. 2. Tranz. și refl. A (se) încovoia. S-a indoiat fierul. Indoiézi o nuia și-ți faci alt poting din ea. Ibid.

INDOIĂT, -Ă, *indoiăți*, -te, adj. 1. Amestecat (de obicei în părți egale). Prost griu mi-a ieșit anu-ăsta, e-ndoiait cu neghină. Țuică indoiată cu apă. Spt. S. 2. Curbat, încovoiait. O nuia indoiată. Ibid. 3. Fig. Îndoiit, nesigur. Să nu fii cu inima indoiată (măgăduită). Ibid.

INDOLDOȘĂ, *indoldoșez*, vb. I tranz. și refl. A (se) îmbrăca sau înfășura gros; a (se) înhăimura; a (se) infofoli (în șoleturi multe); indoldora. Spt. S.

INDOLDOȘĂT, -Ă, *indoldoșați*, -te, adj. Înhăimurat, infofolit; imboldoșat. Spt. S.

INDREVENI, *indrevenesc*, vb. IV refl. (Despre oameni) A se face bine după o boală; a se întrema, a se înzdrăveni. Spt. S., Cpr.

INDREVENIT, -Ă, adj. Întremat, înimat, înzdrăvenit. Cpr., Spt. S.

INDRUGĂ, *indrug*, vb. I tranz. (În expr.) A o *indruga* (sau n o *ineurea*) bine = a-și potrivei treburile, a o duce bine, a merge bine; a reuși. O *indrugă* (sau o *incurcă*) bine *băiatul*, a *lua-o (bine) din loc*. Spt. S.

INDŪTINA adv. Aiurea, fără rost. A *umbla indutina*. A *vorbi* (sau a *lucra*) *indutina*. Mzc.

INECĂ, *inec*, vb. I tranz. și refl. (Despre unelte tăioase, mașini etc.) A lua (sau a-i da) prea mult în gură, a (se) împiedica. Nu lua în *foarfecă* prea gros, *că se inecă*. *Urlă baloza, ați inecat-o*; nu mai *băgați așa nebunește*. *La oșșălușile groase și mașina de cusut se inecă*. Spt. S.

INFĂINĂ, *infăinez*, vb. I tranz. și refl. 1. A (se) umple de făină. 2. A se pudra exagerat. *Unde te-ai infăinat așa, mă băiețe? S-a infăinat s-ascundă zbitcurile*. Spt. S., Mș., Cpr.

INFĂȘUREALĂ s.f. Înfașurare; fig. în-virtueală fără rost, alergătură. *Ce-i atita înfașureală pe voi acolo, nu mai isprăviți o dată?* Spt. S.

INFĂȘURĂ, *infășur*, *infășor* și *infășurez*, vb. IV tranz. și refl. Înfașura. Fig. *Tu ce te tot înfașurezi p-aci, mă, hoțule; ce n-ai; ce vrei?* Spt. S., Smr., Pn. L.

INFĂȘURĂ, -Ă, *infășurii*, -te, adj. Înfașurat. *Strmă infășurită*. *Bumbac infășurit*. *Afă infășurită* (= incurcată). Smr., Spt. S., Pn. L.

INFĂGE, *infig*, vb. IV refl. 1. A se lega de cineva, a-l lua din scurt, a-l lua la rost, la zor. *Cum m-am infigt în el, o dată s-a muiat*. Ptș. 2. (În expr.) A *infige ghearele* = (despre oameni) a apuca cu lăcomie, a lua fără rușine, a se obrăznicii. Spt. S., Pn. L., Cpr., C. Arg.

INFILTRĂ, *infiltr*, vb. I = **INFILTRĂ**. Spt. S., Cpr.

INFILTRARE, *infiltrări*, s.f. Intrigă; zlanie. *Ce infiltrare mai fu și asta? Hei, de infiltrările ei nu mai poci eu!* Cpr.

INFILTRAT, -Ă, *infiltrăți*, -te, adj. = **INFILTRAT**. Cpr.

INFIPT, -Ă, *infipti*, -te, adj. (În expr.) A *lucra infipt* = a lucra intens. Mș.

INFİTORA, *infițorez*, vb. I refl. A lua atitudine dîrză, a se rățoi la cineva, a amenința; a certa, a ocări; a se înfoia, a se grozăvi, a se umfla-n pene. *Și acum ce te infițorezi la mine? Ce stric eu?* Spt. S., Mș., Cst.

INFİTORARE, *infițorări*, s.f. Acțiunea de a se înfițora; îndrjire, rățoială, amenințare. *Ce infițorări sint astea; Ori crede că mă sperie?* Spt. S.

INFİTORAT, -Ă, *infițorați*, -te, adj. Învrăjbit, înveninat; infuriat, înverșunat. *A venit infițorat acasă, tună și fulgeră*. Spt. S., Cst.

INFİTOREALĂ, *infițoreli*, s.f. = **INFİTORARE**. *Cu infițorelele tele nu faci nimic, tot mai bine cu binele*. Spt. S.

INFLOCOȘĂ, *inflocoșez*, vb. I tranz. și refl. A (se) umple pe haine de peri, scame, fulgi etc.; a se umple de păr mult și des pe corp. *I s-au inflocoșat picioarele, parc-ar fi un urs*. Ptș., C. Arg.

INFLOCOȘĂ, -Ă, *inflocoșați*, -te, adj. Flocoș; p. ext. mișos; cu părul zburlit, plin de gunoaie. *Căciulă inflocoșată*. *Picioare inflocoșate*. *De unde vii așa inflocoșat, unde ai dormit?* Pn. L., Spt. S.

INFORTĂ, *inforțez*, vb. I tranz. și refl. A (se) forța, a (se) sili; a lua cu forța, a silui. *S-a inforțat la bușteni și a dat în vălămătură*. Lnl. S., Cpr.

INFORTĂT, -Ă, *inforțați*, -te, adj. Spart, distrus. *Am găsit ușa inforțată, lacătul inforțat*. Lnl. S., C. Arg.

INFREȘURĂ, *infreșur*, vb. I tranz. (În poezia populară) A înfașura. Arf.

INFREȘURĂT, -Ă, *infreșurați*, -te, adj. (În poezia populară) Înfașurat. *Cum venea așa venea, infreșurată-n bezmea* (Pop.). Mșțș.

INFRIGURĂ, *infrigurez*, vb. I tranz. și refl. A lua cu frig, a îngheța, a răci; a rebegi. *Așa m-a (sau m-am) infrigurat (de) geru-ăsta, că mi-au înghețat toate oasele*. Spt. S.

INFULFUCĂ, *infulfuc*, și (rar) *infulfucuez*, vb. I refl. (Mai ales despre femei) A se îmbrăca pretențios, a se împoțoțona. Spt. S., Pn. L. [Var.: **FULFUCĂ**, *fulfuc*, vb. I refl. **Ibid.** [Accentual și: *infulfuc*].

INFULFUCĂT, -Ă, *infulfucați*, -te, adj. (Mai ales despre femei) Îmbrăcat pretențios; împoțoțonat. *Umblă telea-nfulfucată și n-are pielm în covată* (Pop.). (Substantivat) *Fulfucata aia, o știm noi: are rochii, dar n-are după ce bea apă*. Spt. S. [Var.: **FULFUCĂT**, -Ă adj. **Ibid.**]

INFUNDĂT, -Ă, *infundați*, -te, adj. 1. (Despre plante, pomi etc.) Care e umbrit, înăbușit de pomi mai înalți, stufoși ori prea deși. *Măru-ăsta e prea infundat aici, nu va lega (rod) nici-o dată*. Spt. S., Pn. L., Cpr., Ptș. 2. (Despre terenuri) Plin. *Sint toate rtpile infundate eu (sau de) salcimi*. **Ibid.** 3. (Despre clădiri) Încărcat, înșesat, plin. *E cartierul infundat de chiriași*. *Are pătulul infundat de porumbi*. **Ibid.**

INFUNDĂTURĂ s.f. v. **FUNDĂTURĂ**.

INGĂIBĂRĂ vb. I v. **INCĂIBĂRĂ**.

INGĂIBĂRĂT, -Ă, *ingăibărați*, -te, adj. v. **INCĂIBĂRAT**.

INGĂIDĂRĂ, *ingăidăr* și *ingăidărez*, vb. I refl. 1. (Despre plante) A se încolăci de ceva,

a se acăța ; a se încelci între ele. Mșțș. 2. (Despre oameni) A se lnhăita, a se încruidi. Ibid. [Prez. indic., pers. 2 s. : *ingaideri*.]

INGĂIDĂRĂȚ, -Ă, *ingăidărași, -le*, adj. 1. (Despre plante) Încolăcit, încelcit, agățat. *Trebuie s-arăcim fasolea, că am găsit-o ingăidărată pe porumbi și pe garduri*. Spt. S. 2. (Despre oameni) Înălțat, încruidit. Mșțș.

INGĂIMĂCEĂLĂ, *ingăimăceli*, s.f. Acțiunea de a se ingăimăceli ; amțeală, oboseală, sflrșeală ; aiureală, zăpăceală. *M-apucase aseară un fel de ingăimăceală, că-mi venea să pic d-a-npicioarele*. Spt. S.

INGĂIMĂCÍ, *ingăimăcesc*, vb. IV. 1. Tranz. A vorbi încet, a pronunța nedeslușit, a încelci vorbele. *ingăimăcea așa vorbele că mai nu înțelegeam ce spune*. Spt. S. 2. Refl. (Despre ochi) A se împăienjeni. *Mi se ingăimăciseră ochii de băutură*. Ibid. 3. Refl. Fig. A nu putea să judece limpede, a avea ideile încelcitate. *Mi s-au ingăimăcit toate-n cap, că nu mai înțelegeam nimic, parcă eram beat*. Ibid.

INGĂIMĂCÍT, -Ă, *ingăimăciți, -te*, adj., s.m. și f. Amețit (de băutură, oboseală, nesomn etc.) ; fig. zăpăcit, rătuit, aiurit, uituc. (Substantivat) *ingăimăcita aia de fată și-a uitat cusătura*. Spt. S.

INGĂITĂNĂ, *ingăitănez*, vb. I tranz. (Cu privire la obiecte de îmbrăcăminte, mai ales de lină) A orna cu găitan, a înflori. *Au ingăitănăl cortelul (sau zeghea, gheba)*. Unii au obicei de *ingăitănează și minteanul și cioarecii*. Spt. S. și J.

INGĂITĂNĂȚ, -Ă, *ingăitănăși, -te*, adj. (Despre obiectele de îmbrăcăminte de lină) Împodobit cu găitane ; ornat, înflorit. *Mintean ingăitănăt*. *Zeghe ingăitănătă*. Spt. S. și J.

INGĂITĂNEĂLĂ, *ingăităneli*, s.f. Acțiunea de a ingăitănă și rezultatul ei. *Să-ți fac eu un cortel, cu ingăităneli, numai de drag*. Spt. S. și J.

INGĂLĂ, *ingălez*, vb. I. 1. Refl. (Despre cer) A se acoperi cu un ștrat subțire de nori. *S-a ingălat cerul ; o să se strice vremea*. Spt. S., Pn. L. 2. Refl. A nu vedea clar. *Mi s-au ingălat vederile ochilor, parcă s-ar fi pus o perdea, o ceață, peste ei*. Ibid.

INGĂLĂȚ, -Ă, *ingălași, -le*, adj. 1. (Despre cer) Înnorat puțin. *E ceru-ngălat, dar nu plouă*. Spt. S. 2. (În construcția) Vedere îngălită = vedere tulbure, neclară. Ibid.

INGĂURIT, -Ă, *ingăuriți, -te*, adj. (Cu nuanță de superlativ, în expr.) Nebun (sau prost) *ingăurit* = nebun rău, prost de tot, nebun sau prost fără pereche. Vl. Dn., Cpr., Pn. L.

INGHENUNCHEĂ vb. I v. **INGHENUNCHEA**. **INGHENUNCHEĂ**, *inghenunchez*, vb. I intranz. A ingenunchea. Spt. S., Pn. L. [Var. : **INGHENUNCHEĂ**, *inghenunchez*, vb. I intranz. Ibid.]

INGHESUȚ s.n. Loc. a d v. Pe-nghesuite = fără să știe nimeni, pe înfundate. *A-i trage (sau a-i da) ctleva pe-nghesuite*. C. Arg.

INGHIBUȚÍ, *inghibujesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) cocoșa ; a (se) inghemui ; a bate. *Te-nghibujesc ctnd fi-oi da una!* Spt. S.

INGHIBUȚÍT, -Ă, *inghibujiți, -te*, adj. Coșat ; inghemuit, strîns. *Steleau amtdoi inghibujiți într-un fol*. Spt. S., Cst.

INGHIOLDÍ, *inghioldesc*, vb. IV refl. (În expr.) A i se inghioldi culva. *serpii-n burțu* = a-i chiorăi mațele de foame. Spt. S., Pn. L.

INGHIOLDÍȘ adv. = **GHIOLDÍȘ**. Expr. A lua inghioldiș (pe cineva) = a) a lovi cu ghioldul ; b) a lua peste picior ; a lua în răspăr, a repezi cu asprime. Spt. S., Smr.

INGHIORTĂIALĂ, *inghiorțâeli*, s.f. Acțiunea de a înghiți cu lăcomie și zgomotos. *Ce inghiorțâeli sint alea, omule ; mântneć mai înceț, că nu te iau turcii la goană!* Spt. S., Pn. L.

INGHIORTĂÍȚ s.n. = **INGHIORTĂIALĂ**. **INGHIORTĂITURĂ**, *inghiorțături*, s.f. = **INGHIORTĂIALĂ**. *De n-aș mai auzi inghiorțăturile-alea!* Spt. S.

INGHIȚÍ, *inghiți și inghit*, vb. IV refl. (În expr.) Nu se inghite = n-o admit, n-o iert, n-o rabd! *Asta una nu se inghite*. Ptș.

INGINGÍĂ, *ingingiez*, vb. I intranz. și refl. 1. (Despre ființe) A prinde putere, a se înviora, a se întrema ; (despre plante) a-și reveni în urma unei ploii, a se înviora. (S-)a *ingingial copilul, credeam că nu mai apucă ziua de mine*. *Au ingingial ierburile, grinele, toate, fi-e mai mare dragul*. Spt. S. 2. Intranz. (Despre porumbi) a face gingii (= boboțe), a le da gingiile. *Au început porumbii (știuleții) să ingingieze*. Ibid.

INGINGÍĂȚ, -Ă, *ingingiași, -le*, adj. 1. (Despre păpușile de la porumbi) Care a început a face gingii (= boabe cu lapte). *Am găsit ctțiva știuleți ingingiași ; ca mtine se fac de fierț*. Spt. S. 2. (Despre oameni și animale). (Adverbial) Care a început a prinde putere, a se întrema, a se înzdrăveni ; (despre plante) care și-a revenit, s-a înviorat. *După ploaia asta, toate ierburile par ingingiate, vesede ; parcă rid de mindre și fragele ce stnt*. Ibid. *Cum l-am văzut eu e ingingial de-a binele copilul, e vioi, vesel, arătos, zăref ; scăpat de moarte*. Ibid.

INGÍLVEĂLĂ s.f. Îngrămădeală, inghesuală, gloată ; năpăd. *E ingilveală mare, treburi multe, angarate și nevoi, cile și mai ctte*. *Atita ingilveală de lume la bticiu-asta, iți ia sufletul*. Spt. S., Pn. L., Ptș., Gșt.

INGÍLVÍ, *ingilvesc*, vb. IV tranz. și refl. A se îngrămădi, a se inghesui ; a se înglota, a năpădi. *S-au ingilvit porumbii cu dovlecii, stnt puși prea deși*. *Voi ce v-ați ingilvit*

așa pe mine? S-au (ori m-au) înglîvit toate odată : și secere și sapă și coasă și arie. Spt. S., Pn. L., Mrș., C. Arg. [Var.: **NĂGÎLVÎ**, *năgilvesc*, vb. IV tranz. Ibid.]

INGLIVIT, -Ă, *ingliviți*, -le, adj. Înghesuit, prididit, incolțit; înglotat, năpădit, năglvit. *Înglîvit ca acuma n-am fost niciodată. E înglîvit de treburi, nu poate veni.* Spt. S. și J., Mrgh., Ptș.

INGIRBIȚĂ, *inglrbîțez*, vb. I refl. A se îngrășa prea tare, a se umfla în ceafă; a face dulii de grăsime, a face rinze; fig. a se umfla-n pene; a se îngîmfa. *Unde se-nglrbîțează nebunul, parcă nu l-am ști noi cîte parale-face pielea!* Spt. S., Mș., Mșț.

INGIRBIȚĂT, -Ă, *inglrbîțaiți*, -te, adj. Cu ceafa mare, groasă; fig. ajuns; procopsit, bogat; încrezut; îngîmfat. (Substantivat) *Cu înglrbîțatu-ăla nu faci, nici nu stă de vorbă, îl știu eu.* Mș., Pn. L., Spt. S.

INGITUÎ, *ingittui* și *ingittuiesc*, vb. IV refl. A i se opri cuișă vorba în gît cînd vorbește; a se înnođa; a se opinti, a cicli, a gîgli. Cpr., Ptș., C. Arg.

INGITUÎALĂ, *ingltuieli*, s.f. Faptul de a se înglîlui (vorbind înnodat, întrerupt, sacadat); gîglială. *Vai, cînd o apucă ingltuiala, face urt de tot, se strîmbă, se schimonosește, înfepenește, pare-o apucă alle alea.* Cpr., C. Arg., Ptș.

INGITUÎRE s.f. = **INGITUÎALĂ**. Ptș.

INGITUÎT s.n. = **INGITUÎALĂ**. *Frumușică fata, numa ingltuitu-ăla o strică, sărmana!* Ptș.

INGITUÎT, -Ă, *ingltuiți*, -te, adj. Care vorbește înnodat, sacadat, întrerupt, opintindu-se din gît; p. e x t. care (din cauza unei emoții puternice) vorbește împiedicat, incurcat; ciclit; gîgli. VI. Dn., Ptș., Cpr., Mșț.

INGLOTĂ, *inglotez*, vb. I tranz. și refl. A se incurca în mai multe treburi deodată; a se incurca; a se îngloda. *S-a înglotat în datorii de nici naiba nu-l mai scapă.* Ptș., C. Arg., Mrgh.

INGLOTĂT, -Ă, *inglotaiți*, -te, adj. Care e strîns din toate părțile; prididit, năpădit, înglîvit, năotit, (de afaceri, de treburi, de nevoi, de oameni etc.), *Înglotat ca acuma, nu știu să fi mai fost vreodată. Înglotat de datorii. Înglotat de treburi.* Spt. S. și J., Ptș., Mșț.

INGRĂDEALĂ, *ingrădeli*, s.f. Împletitură de nuiete (gard, împrejmuire, îngrădătură); p. e x t. orice fel de împletitură cu croșeta sau cusătură cu găurele. *Fă-i o îngrădeală acolo: cu mărăcini, nuiete, palan, cum o fi — îngrădit să fie!* Pn. L., Spt. S. și J., Mș.

INGRĂDÎT, -Ă, *ingrădiți*, -te, adj. Împrejmuit, închis (cu gard). *E un loc îngrădit și altul netngrădit, amîndouă lipite; alegi pe care-ți place.* Pn. L., Spt. S.

INGRINDINĂ, *ingrindinez*, vb. I. 1. In tranz. A cădea grindina. 2. Tranz. (fact.) A face să cadă (pietrel) ca grindina. (Porumbelii) *Pietricele ingrindinară, Pe boieri li deșleplară* (Pop.). Arf.

INGRINDINEALĂ s.f. v. **GRINDINEALĂ**. Arf.

INGURLUÎ, *ingurlui* și *ingurluiesc*, vb. IV refl. 1. (Despre porci) A face: gru, gru, gru, cînd se întîlnesc. *Lasă-i așa, să se ingurluie plîă se împrietenesc; așa se ingurluie ci.* Spt. S. 2. (Despre porumbel; p. e x t. și despre oameni) A se drăgosti; a se îndrîli. Ibid.

INHĂIBURĂ vb. I tranz. și refl. A (se) îmbrăca cu țoale multe; a (se) înfololi, a (se) încotoșmăna. Pn. L., Spt. S.

INHĂIBURĂT, -Ă, *inhăiburați*, -te, adj. Înfololit, încotoșmănat. Pn. L. *Ce te-ai inhăiburat așa, omule, unde pleci?* Spt. S.

INHIREȚICÎ, *inhirețesc*, vb. IV. refl. A se amesteca, a se încleci; a da buzna, a năvăli; a se răzni. *S-au inhirețicil oile-n porumbi. S-au inhirețicil mărăcini în leasă, S-au inhirețicil apele. S-a inhirețicil pîsoiul în picioarele mele și l-am călcat pe coadă.* Mlr., Bgh., Pn.

INHIREȚICÎT, -Ă, *inhirețiciți*, -te, adj. Amestecat, incurcat, vîșolit, răvășit, înclețit; rătăcit. *Afă inhirețicită. Mărăcini inhirețiciți.* Fig. *Mi-e capul inhirețicil, amețit, năuc* (de băutură, nesomn etc.). Crbn., Crb.¹. [Var.: **HIREȚICÎT**, -Ă adj. Ibid.]

INIERBĂ, pers. 3 sg. *inierbează*, vb. I refl. (Despre un loc nearat) A se înțeleni; a se acoperi cu iarbă, cereale, plante. *S-a-nierbat cîmpul. S-a-nierbat zdravăn miriștea, s-a făcut (aproape) ca felina.* Pn. L., Spt. S.

INIERBĂT, -Ă, *inierbate*, adj. (Despre terenuri) Înțelenit. *Loc inierbat. Poieni inierbate. Miriști inierbate. Inarișă inierbată.* Spt. S. și J., Pn. L., Mrgh.

INIERNĂ, *iniernez*, vb. I tranz. 1. (Cu privire la vite) A băga în iarnă. *N-am să pot inierna anu-ăsta decît o junică; mai mult n-am cu ce.* Pn. L., Spt. S. și J. 2. In tranz. (Despre oameni) A petrece iarna. *Nu știu cum oi inierna iarnu asta, că n-am de nici unele.* Ibid.

INJOSĂ, *injozez*, vb. I tranz. și refl. A (se) înjosi. *Că nu m-oi înjosa cu pină-ntr-ălit. Crede că se-njosează cu mine, că s-ar înjosa dacă mergem amîndoi.* Cpr., Lnl. S.-

INJUGĂ, *injug*, vb. I. I. Tranz. A (se) îmbrăca două piese una cu alta; a (se) potrivi, a (se) încheia; a se alibzi. *Ia vezi dacă se injugă bine colțurile la uși și la ferestre.* Spt. S. și J. 2. (În expr.) A-i înjuga dracu = (despre două sau mai multe persoane) a nu se împăca bine, a nu se potrivi, a nu se înțelege Ibid.

ÎNJUGĂT, -Ă, *injuțați, -le*, adj. (Despre piese) Care se îmbucă perfect; care sînt bine potrivite. *Nu sînt injugate bine porțile, se flencăne, au loc de joc.* Spt. S.

ÎNLESNEĂLĂ s.f. v. **LESNEALĂ**. Spt. S. și J., Cpr., Lnl. S.

ÎNNĂDÍ, *innădesc*, vb. IV tranz. 1. A injuga o pereche de boi înaintea rotașilor, pentru a urni o greutate. *Aveți grijă să innădiți la coastă, că numai cu-o pereche nu merge.* Spt. S., Pn. L. Mș., Cpr. 2. (În expr.) A se innădi la vorbă = a lungi vorba fără rost, a avea chef de taifăsuială. Ibid. A se **innădi** cineva (în ciorbă) = a se nărăvi, a-și lua nasul la purtare; a se obrăznic. Ibid., Ptș.

ÎNNĂDÍT, -Ă, *innădiți, -le*, adj. Fig. (Despre oameni) Care lungeste vorba ori se întinde unde nu-i fierbe oala. *E el cam innădit (la vorbă), dar treaba e treabă.* Spt. S. și J.

ÎNNEBUNÍ, *innebunesc*, vb. IV in tranz. (Despre plante) A crește cu repeziciune uimitoare, a merge bine. *Au innebunit grânele după ploile astea, cresc nebune! Porumbii ăia au innebunit, cresc ca din apă, parcă sînt trași de moșuri.* Spt. S., Cst., Pn. L., Ptș.

ÎNNODĂ, *innod*, vb. I tranz. și refl. 1. (Despre căruța) A (se) împiedica roțile, sucind în loc partea dinainte. *Ți-am spus să nu mai întorci căruța-n loc, că se innodă. Ai innodat-o și s-a înțepenit; trebuie îndreptată la loc, ca să-și ia drumul.* Spt. S. și J., Pn. L., Mș. 2. (Despre animale, insecte) A se împerechea. Ibid. 3. (Cu privire la oameni) A răci, a se înțepeni. *Mi s-au innodat toate oasele, toate încheieturile.* Ibid. 4. A se innoda de (sau în) plîns = a-i veni cuiva să plîngă, a-l podidi plînsul, a o rupe de plîns. Ibid. A se **innoda** din gît = a se îngitui cineva cînd vorbește; a se gîgli, a se cicli. Ibid.

ÎNNODĂT, -Ă, *innodați, -le*, adj. 1. (Despre car) Cu roatele din față sucite în loc; împiedicat. *A rămas în coastă cu căruța innodată, nu știe ce s-i mai face.* Spt. S. și J., Mș., Cpr. 2. (Despre oameni) Bine legat, voinic, spătos, înspîțat, zdravăn. C. Arg. 3. Înțepenit din cauza răcelii. *Sînt innodate toate oasele, toate încheieturile, sînt mereduc, abia mișc.* Ibid. Spt. S., Mrș. 3. (La pl. despre animale, insecte etc.) Împerecheate, împreunate. *Stau cîinii innodați în drum.* Mș. 4. (În expr.) A fi innodat la inimă = a fi zgîrcit, cupit; a fi rău; a fi tăcut, ascuns. Spt. S. și J. Buiestru innodat = buiestru des, mărunt. Ibid. (Adverbial) A vorbi innodat = a se îngitui, a vorbi împiedicat. Ibid. A merge innodat = a merge impleticit. Ibid.

ÎNRURĂ, *nrurtez*, vb. I tranz. și in tranz. (În poezia populară). A stropi [Porumbelii] *Cu apoșară nrurată, Pe boieri îi desteptară* (Pop.). Arf.

ÎNSPIȚĂ, *inspițez*, vb. I refl. Fig. (Despre oameni) A se dezvolta bine, a fi bine legat. *S-a inspițat bine flăcăul!* Spt. S. și J., Pn. L.

ÎNSPIȚĂT, -Ă, *inspițați, -le*, adj. Fig. (Despre oameni) Bine legat, dezvoltat, voinic, solid. Spt. S., Mș., Pn. L., Mrș.

ÎNSTICLÍT, -Ă, *insticliți, -le*, adj. Ca sticla, sticlos. *Cer insticlit. Gheață insticlită.* Spt. S.

ÎNSTÎNJENÍ vb. IV v. **ÎNSTÎNJINI**.

ÎNSTÎNJINĂ vb. I v. **ÎNSTÎNJINI**.

ÎNSTÎNJINÍ, *instînjinesc*, vb. IV tranz. A stingheri, a stînjeni. *Poftiți intrați. Nu mă instînjiniți cu nimic!* Spt. S. și J. *Nu-l mai instînjina și lu; are mult de lucru.* Ibid. [Var.: **ÎNSTÎNJINĂ**, *instînjitez*, vb. I tranz.; **ÎNSTÎNJENÍ**, *instînjenesc*, vb. IV tranz. Mș.]

ÎNSTRUNĂ, *instrunez*, vb. I. 1. Tranz. (Mai ales despre copil) A vaccina. *Ne-a chemat cu copiii ca să-i instruneze sanitarul.* Spt. S. și J., Pn. L., Mș. 2. Tranz și refl. A (se) tăia, a (se) cresta; a (se) zgîrcia; a slingera. *M-am instrunat asta cu briceagul.* (Glumeț) *Mă, dacă nu ești cuminte, te instrunez la nas!* Ibid. 3. Tranz. (Despre animale) A cresta la ureche, cu scopul de a-i lăsa sînge. Ibid. [Var.: **STRUNĂ**, *strunce*, vb. I tranz. Ibid.]

ÎNSTRUNĂT, -Ă, *instruniți, -le*, adj. 1. (Despre copii) Vaccinat. *Sînt toți copiii instrunați?* Spt. S. și J. 2. (Despre animale) Crestat, slingerat. *Am toate oile instrunate la cîte o ureche.* Ibid.

ÎNSULÍ, *insulesc*, vb. IV tranz. A coase rar, provizoru, a înseila; a coase iute, a coase rău, a pungăli, a cirpoci; a coase cu undreaua, a coase pășit. *I-am insulit sacii, sînt gați. Am insulit o cergă din două fozeze.* (Familiar; depreciativ). *Ți-oi insuli și fie o cămașă de cînepă, e-ai rămas gol, săracul de tine!* Pn. L., Spt. S., Cpr.

ÎNSULÍT, -Ă, *insuliți, -le*, adj. (Despre saci, pături etc.) Cusut cu undreaua; rar, pășit; înșirat; (despre haine noi) înseilat; (depreciativ) cusut la repezeală, cusut prost, cirpocit. C. Arg., Ptș., Cpr.

ÎNȘĂIĂ, *înșătez*, vb. I tranz. A pune șaua pe cal, a înșeua. *Înșătează tu calul, pină-mbuc și cu ceva.* [Var.: **ÎNȘEIĂ**, *înșeiez*, vb. I. Ibid.]

ÎNȘEIĂ, vb. I v. **ÎNȘĂIA**.

ÎNȘIRĂ, *înșir*, vb. I tranz. și refl. (În expr.) A se înșira cu (sau a înșira pe) toți (sau toate) = a se destrăbăla. Cpr., Lnl. S., Ptș., C. Arg.

ÎNSURUPĂ, *înșurupez și înșurúp*, vb. I tranz. Fig. A constrînge pe cineva, a-l ține din scurt. *Lasă că țî-l înșurupez eu, de nu mai țice: cîrc!* Spt. S.

ÎNȘURUPĂT, -Ă, *înșurupați*, -le, adj. 1. (Despre oameni) Încolțit; constrâns. *E înșurupat bine; nu mai are încotro cîrmi*. 2. Fig. Tăcut, ascuns; închiosteat, chisom; strîns; zgîrcit. *Ăsta e d-ăia înșurupați, nici cu cleștele nu scoți vorba din el*. Spt. S. și J., Pn. L.

ÎNTĂCIUNĂ, *întăciunez*, vb. I. 1. Refl. (Despre plante) A face tăciuni. *S-a-ntăciunat grtul. Mrș., Pn. L., Spt. S. 2.* (Despre oameni) A se innegri cu praf de tăciune; p. ext. a se umple de cărbuni; a se murdări. *Am intrat nișel prin grtu și iole cum m-am întăciunat, m-am făcut ca naiba. Cine te-a întăciunat așa? Unde te-ai întăciunat?* Ibid. 3. Tranz. Fig. A certa, a ocări, a beșteli; a face cu ou și cu oțet. *Fie, că prea l-ai întăciunat, bietul băiat!* Ibid.

ÎNTĂCIUNĂT, -Ă, *întăciunați*, -le, adj. 1. (Despre plante) Plin de tăciune. *E întăciunat porumbul din vale*. Spt. S. și J., Pn. L. 2. Fig. (Despre oameni) Supărat, întunecat, posomorît, mahmur. *E întăciunat rău, nu scoate o vorbă, are cl ce are*. Ibid.

ÎNTĂRI, *întăresc*, vb. IV tranz. 1. A îndemna; a întezi, a zori, a așlă. *M-a întărit receptorul; n-am încotro; dau și scap. Mai întărește băieții, că au lăsat școala pe ltnjeală. Mai întărește al foc, c-a adormit*. Ptș., Spt. S., Pn. L. 3. (In expr.) A întări din coajă = a răbda; a se face că nu pricepe, a refuza. Ibid.

ÎNTIGNI, *întignesc*, vb. IV intranz. A tihni. *Nu-i întignesc, sărmanul, nici bucătura de la gură*. Spt. S., Smr.

ÎNTINDE, *întind și întinz*, vb. III refl. A se dezvăla. *O știu eu; se întinde cu toți*. Ptș., Lnl. S.

ÎNTINS s.n. 1. Acțiunea de a întinge (mămăliga în unsoare); întinsoare. *Avem de întins ceva bun. Hai la întins, copii!* Mș., Mrș., Spt. S. 2. Hîrjoană. *Ce atla întins pe voi, mă, hai astimpărați-vă!* Ibid.

ÎNTINSOARE s.f. 1. = **ÎNTINS** (1). *Hai, la întinsoare, copii*. Spt. S. și J. 2. Acțiunea de a întinde. *Sînt plecați la întinsoare snopilor*. 3. Hîrjoană. *Ce atla întinsoare, copii; mai treceți la culcare, ajungă-vă!* 4. Culcare, hodină. *După un conac de secere, o întinsoare la umbră nu-i de vise rele*. Pn. L., Spt. S. și J.

ÎNTINSURĂ s.f. 1. (Concret) Mîncare cu sos, unsoare. *Mai e ceva întinsură?* Spt. S. și J., Mș., Pn. L. 2. Culcare, odihnă. *Ce întinsură v-a mai găsit înaintea prînzului?* Ibid. 3. Întinsoare, destindere. Ibid.

ÎNTILNEĂLĂ s.f. Întîlnire. (Ironie) *Fi-ne-ar întilneala (de ris) să ne fie*, se zice cînd a ieșit prost o afacere, o tovărășie. Spt. S.

ÎNTOĂRCE, *întorc*, vb. III tranz. 1. (Despre alimente) A se încruța. *Nu tăia plinea fierbinte că se întoarce*. Mșțș., Spt. S., Ptș. 2. (Despre vacile gonite de cîrînd sau despre

iepele armăsărite) A avorta, a lepăda. *Să nu lăsați vaca gonită sau iapa armăsărită să lingă sare că se întoarce, lapădă*. Ibid. 3. (In expr.) (Mal) întoarce-o că s-a fript (sau s-a urs) se zice cînd cineva se dă de gol, e prins cu mîla-n sac, minte Ibid. A întoarce ejojeul (pe dos) = a schimba atitudinea, a deveni serios. Spt. S. și J., Pn. L. A-i întoarce cuiva vorbele (pe dos) = a răspunde obraznic. Ibid., Smr. A-i întoarce vizita cuiva = a se răzbuna. Ptș.

ÎNTOCMEĂLĂ, *întocmeli*, s.f. Acțiunea de a întocmi și rezultatul ei; întocmire. *Ce întocmeală e asta? N-ai învîștat nici să întocmești o cămașă și vrei să te măriți!* Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

ÎNTOCMI, *întocmesc*, vb. IV tranz. (Despre rufe) A îndoi, a face pachet, a împacheta, a împături; a face teanc, a tencui. *Întocmește frumos cămașile. N-ai întocmit bine ceorceafurile*. Pn. L., Spt. S. și J. [Var.: **ÎN-TOMNI**, *întomnesc*, vb. IV. Ibid.]

ÎNTOCMIT, -Ă, *întocmite*, adj. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) Împachetat, îndoit, împăturit. *Am lăsat haina întocmită în cușăr. Să așezi rufele întocmite la locul lor*. Mrgh., Spt. S. [Var.: **ÎN-TOMNIT**, -Ă, adj. Ibid.]

ÎN-TOMNI vb. IV v. **ÎNTOCMI**.

ÎN-TOMNIT, -Ă, adj. v. **ÎNTOCMIT**, -Ă. **ÎNTOCĂREȚ**, -EĂȚĂ, *întocărești*, -ește, adj. 1. Care știe suci capul cuiva, isteț, viclean. Ptș. 2. Care își ia vorba îndărăt, sucit. (Substantival) *Întocărețu-ăla, îl știu eu, una spune, alla face*. Ibid.

ÎNTOURSURĂ, *întorsuri*, s.f. (Mai ales la pl.) 1. Boală care cuprinde din nou pe cineva (abia vindecăt). *Întorsura e întoldeauna mai rea decît boala*. Ibid., Ptș., Mș. 2. (Prima) vizită pe care tinerii căsătorii o fac joi după nunță la părinții miresei, aducîndu-le plocon și daruri; (a doua) vizită pe care mirii o fac duminică, după nunță, la nași, aducîndu-le plocon și daruri, cu care ocazie nașa li scoate miresei lămlîța de pe cap, semn că a intrat în rîndul femeilor. Cpr., Spt. S., Mrș. Ex pr. A merge pe întorsuri = a face joi și duminică după nunță vizitele de rigoare la părinții miresei și la nași. Ibid. 3. (În vrăji și descîntece) *Descîntec de cușit cu întorsură asupra stricătorului* = descîntec prin care boala de cușit, trimisă de cineva, se întoarce asupra trimițătorului. *Descîntec pentru întorsura vitelor stricale* = descîntec pentru vindecarea vitelor îmbolnăvite, întorcînd boala asupra vitelor trimițătorului. Arf.

ÎNTREBĂRE, *întrebări*, s.f. (Prov.) Întrebarea morțe n-are se zice — ca îndemn — cînd cineva șovăie, nu îndrăznește să întrebe ceva pe cineva. Spt. S., Ptș., Mșțș. *Întrebă-mă să te întreb*, se spune cînd cineva nu știe ce să

răspundă la întrebarea pusă. Ibid., C. Arg., Cpr.

INTRISTĂRE s.f. (Prov.) **Bucurie mare, intristare goală**, se zice când o situație favorabilă se schimbă pe neașteptate în rău, sflrșește prost. Spt. S., Mș., Ptș., C. Arg.

INTRULOCĂ, *intrulochez*, vb. I tranz. și refl. A (se) amesteca. Am *intrulocat laptele* (al de seară cu-âl de dimineață). S-au *intrulocat lemnele mele cu-ale tale*. Hș.-Sm., Ptș.

INTRUPIȚĂT, -Ă, *intrupițaiți*, -te, adj. (Mai ales în poezia populară) Dezvoltat; trupeș, voinic, mare, mălăhălos. *Du-te ciuf intrupițat, Că de tine mi s-a luat, Du-te, du-te, duce-te-ai Nouă ani pe nouă cai!* (Pop.). Spt. S.

INTUNECĂTUL s.m. art. (Eufemism) Dracul.

INTUNERICĂL, pers. 3 sg. *intunericește*, vb. IV refl. A se întunece; p. ext. a nu mai vedea bine; fig. a nu suferi pe cineva. *Ctnd l-am văzut, o dată mi s-a întunericit înaintea ochilor*. Spt. S.

INTUNERICIT s.n. (În expr.) Pe întunericește = pe innoptate. Am *intrat în sat pe întunericește, o dată cu aprinsul luminilor*. Spt. S. și J.

INTUNERICIT, -Ă, *intunericiți*, -te, adj. Fig. (Despre oameni) Închis la inimă, întunecat, posomorit; rămas înapoiat; nesuferit, urcios. (Substantivat) *Intunericitule, să piei din ochii mei!* Spt. S. și J.

INTUNERICITUL s.m. art. *Intunecatul, dracul*. Spt. S.

INTUPSECĂ, pers. 3 sg. *intupsecă* și *intupsechează*, vb. I refl. 1. A se face întuneric, a se întuneca; a se înnopta tare, a se înnegura, a se întuneric. S-a *intupsecat zarea (cerul, pământul)*. Spt. S. 2. Fig. (Despre oameni) A se întuneca la față; a se încrunta, a se posomor. *Ce-are, mă, de s-a intupsecat așa taică-tău?* Ibid.

INTUPSECĂT, -Ă, *intupsecați*, -te, adj. Negru la față, urlt; fig. încrunțat, posomorit; rău la suflet; mărginit la minte, idiot, prost. *Măi, ce chip intupsecat!* (Substantivat) *Intupsecatule, ce mi-ai făcut aici?* Spt. S.

INTURTUȘIT, -Ă, *inturtușiți*, -te, adj. Care stă în capul oaselor, pe șezut; care stă ghemul, mototolit. Bgh., Crb.¹ Rcr. (Adverbial, în expr.) *De-u-nturtușit* (ele) (sau în *turtușit*) = pe șezut. A *adormi (a mânca etc.) în turtușit* (sau *de-a-nturtușite*). Ibid. [Var.: **TURTUȘIT**, -Ă adj. Ibid.]

INTĂFOIĂ, *intăfoiez*, vb. I. 1. Tranz. Despre car, căruță etc.) A încărcă mult, peste loitre (cu paie, fin, snopi etc.); a împătula. *Intăfoleşte carul cu fin de nu mai avea loc pe șusea*. Lnl. S., Ca. 2. Refl. Fig. A se răsti la cineva, a se umfla în pene, a se răloi. *Ce te intăfoiești la mine? Eu n-am făcut nimic, nu știu nimic*. Ibid., Spt. S. 3. Refl. A se umple

de lapte (ugerul, țțele). *Li s-au intăfoiat țțele de lapte* (la oi, capre, vaci); *se vede că au păscut bine*. Ibid., Pn. L.

INTĂFOIĂT, -Ă, *intăfoiați*, -te, adj. 1. (Despre car) Încărcat zdravăn, infoiat; împătulat. 2. (Despre țțe, uger) Plin de lapte, umflat. *Mi-a venit Mărgelușa cu ugerul și țțele intăfoiate de lapte*. Ibid. 3. Fig. Supărat, îmbufnat, umflat. *Umblă tot intăfoiat săracu, nu știu ce are, că de bine nu-i*. Ibid.

INTĂPURĂ, *intăpur* și *intăpurez*, vb. I. 1. Tranz. A pune țepușile la car. *Intăpurează căruța că pleedm*. Spt. S. 2. Refl. Fig. A lua atitudine, a sta țăpur, a se uita chin-doriș, a amenința; a se înfișora. *Degeaba te intăpuri la mine; nu eu am dat drumul la vite, ele au scăpat*. Ibid. [Var.: **INȚEPURĂ**, *intăpur*, vb. I tranz. și refl. Ibid.]

INȚEPURĂT, -Ă, *intăpurați*, -te, adj. 1. Țepos, infoiat. Spt. S. 2. Fig. Arțăgos, băhos; infumurat. *A venit intăpurat ca nebunul, bag-samă iar l-a mai împănăat cineva cu minciuni*. Ibid. [Var.: **INȚEPURĂT**, -Ă, adj. Ibid.]

INȚEPUȘĂ, *intăpușez*, vb. I tranz. (Despre car) A-i pune țăpuși; p. ext. a așeza pe car, pătulul ințepușat. Spt. S. [Var.: **INȚEPUȘĂ**, *intăpușez*, vb. I tranz. Ibid.]

INȚEPUȘĂT, -Ă, *intăpușați*, -te, adj. (Despre car) Cu țăpuși. *Cu căruța-nțepușată, aduc două dintr-o dată*. Spt. S., Pn. L. [Var.: **INȚEPUȘĂT**, -Ă, *intăpușați*, -te, adj.]

INȚĂRMURĂ, *intărmur* și *intărmuresc*, vb. IV intranz. și refl. A rămne (cineva) nemșcat locului (de frică, de mirare, groază etc.); a înlemni, a încremenii, a ințepeni, a înmărmuri. *Ctnd a ieșit jigania, am intărmuril de frică. De aproape-ntărmurată, aduc două că-nțarmurea* (Pop.). Arf., Spt. S., Pn. L.

INȚĂRMURIT, -Ă, *intărmuriți*, -te, adj. (Despre oameni) Nemșcat, neclintit, încremenit, înmărmurit, uimit (de frică, uimire, surpriză, spaimă etc.). *A rămas intărmurit ctnd ne-a văzut; nu s-aștepta să-i pice așa plocon*. Spt. S.

INȚEPURĂ, vb. I v. **INȚĂPURA**.

INȚEPURĂT, -Ă, adj. v. **INȚĂPURAT**.

INȚEPUȘĂ, vb. I v. **INȚĂPUȘA**.

INȚEPUȘĂT, -Ă, adj. v. **INȚĂPUȘAT**.

INȚIGLĂT, -Ă, *intăglați*, -te, adj. (Despre car) Cu țepuși. *E intăglată căruța?* Pdr.

INȚIFNĂ, *intăfnez*, vb. I refl. (Ironic) A i se pune înna cuiwa; a se bosumfla. *Ce, ori te-ai intăfnat, că și-a zis „dă-te mai încolo?”* Spt. S.

INȚIFNĂT, -Ă, adj. Cu țifna pusă, bosumflat. *A venit intăfnat, de unde-o fi venit și nu-i mai trece de loc*. Spt. S.

INTOTONĂ, *intătonez*, vb. I refl. Împopoțona. Pn. L., Spt. S.

INTOTONÁT, -Ă, *ințoțonați, -te*, adj. Impopoșonat. Pn. L., Spt. S.

ÎNȚURCĂȚ, -Ă, *ințurcați, -te*, adj. (În poezia populară) Care are vrful ridicat în sus; moșat, gurguiat. *Doi neferi cu ceșe late, Cu turbanele-nțurcate Și cu puștile-ncărcate Și cu poterele-n spate* (Pop.). Clmn.

ÎNVĂLĂTUCEALĂ s.f. Faptul de a se învâlătuți, învălmășeală. *S-a pierdut în învălătuțea aia*. Pn. L., Spt. S. și J.

ÎNVĂLĂTUȚI, *invălătuțesc*, vb. IV refl. (Despre oameni) A se învîrți de colo-colo, fără rost; a se înfășura, a da tircoale; a se amesteca în mulțime, a se învălmăși. Spt. S. și J., Pn. L.

ÎNVĂLI, *invălesc*, vb. IV refl. (Despre glandacii de mătase) A-și face gogoasă. *Au început a se învăli glandacii mei*. Mrș., Pn. L., Spt. S. și J. 2; (Despre varză) A face „inimă”, a strînge foile la mijloc. *S-a învălit varza*. Ibid.

ÎNVĂLÎȚ s.n. **Învălîțul miresei** = ceremonie de nuntă, cînd mireasa schimbă voalul (= sovonul) de mireasă cu marama de nevestă. Ibid., Arf.

ÎNVĂLÎȚ, -Ă, *invălîți, -te*, adj. (Despre glandacii de mătase, despre fluturi etc.) Care și-au făcut gogoasă. *Glandacii mei sînt mai toți învălîți*. Spt. S. și J.

ÎNVĂLMĂȚICI vb. IV v. **VĂLMĂȚICI**.

ÎNVĂȚĂTORĂȘ, *invățătorăș*, s.m. (Familiar; uneori ironic, depreciativ) Diminutiv al lui **Învățător**. *Învățătorășu-ăsta nu prea-mi place cum se poartă cu copiii*. Lnl. S., Pn. L., Mș.

ÎNVĂȚĂTORÎE (Mai rar) s.f. Funcția de învățător. *M-am lăsat de învățătorie. Am terminat cu învățătoria*. Lnl. S., Uda, Ca.

INVERIĂȚ, -Ă, *inveriate*, adj. 1. (În croitorie) Care e tăiat înclin, oblic, pieziș, în diagonală; în veriu. C. Arg., Cpr., Ptș. 2. P. ext. Oblic, pieziș. *Seris inveriat. Seriere inveriată. Rînduri inveriate*. Ibid. 3. Fig. (În construcția) Privire inveriată = privire poncișă. 4. Expr. A merge inveriat = a merge împleticit, a se îmboi, a se împletici. Ibid.

INVIESTRĂ, *investrez*, vb. I tranz. A inzeștra. *Și-a investrat fata cu de toate, c-a avut de unde*. Spt. S. și J., Mrș., Cpr.

INVIESTRĂȚ, -Ă, *investrați, -te*, adj. Inzeștrălat. Spt. S. și J.

INVITĂ, *invit și invitez*, vb. I tranz. A așta (pe cineva împotriva cuiva), a pune la cale, a asmuți; a întări; a instiga, a unelti. *Numai hoșu de frati-meu l-a invitat pe nevley să-mi pule foc la căi*. Cpr.

ÎNVÎLVORĂȚ, -Ă, *invîlvorați, -te*, adj. 1. Fig. Înfierblntat, aprins, iute, înfuriat. *A venit invîlvorată la mine, — să-i dau socoteală că de ce i-am închis oile? Secerău toți invîlvorați, fulgerău secerile*. Pn. L., Spt. S. 2. Cu obrazii aprinși; certat, palmuit. *Ce ești așa invîlvorat la față?* Ibid.

ÎNVÎLVORÎ, *invîlvoresc*, vb. IV tranz. și refl. A face să ardă cu flacără mare; a (se) încinge. *Hai să invîlvorim soba cu paie și cu uscături, să duduie*. Spt. S. și J., Mș., Cst. 2. Refl. Fig. *S-a-nvîlvoril cerul*. Ibid. 3. Fig. (Despre oameni) A se iuți (la vorbă, la muncă etc.), a se înfierblnta, a se aprinde; a palmui. *S-au invîlvoril flacăii și fețele; zboară secerile în minile lor. I s-au (sau i-a) invîlvoril obrazii, militețul, a luat cîteva scatoalce*. Ibid.

ÎNVÎLVORÎȚ, -Ă, *invîlvoriți, -te*, adj. 1. (Despre foc) Cu flacără mare, aprins; fig. (despre oameni) invîlvorat (1). Ibid. [Var.: **VÎLVORÎȚ**, -Ă, *vîlvoriți, -te*, adj. Ibid.]

INVOLBĂ, *invôlb și involbez*, vb. I refl. Fig. (Despre oameni) A se tulbura, a se agita, a se răscula. *S-a involbat satul tot, ies oamenii cîrduri-cîrduri*. Rșet., Blbc.

INVOLBĂȚ, -Ă, *involbați, -te*, adj. 1. (Despre muguri, fructe, stni, ape etc.) Dezvoltat, încercat, crescut, umflat, mare. *Are stni involbați fetișcana, e fată mare, de! Vin apele involbate, a plouat la munte*. Glbc., Spt. S. 2. Fig. (Despre oameni) Care e bosumflat, supărat, minios, înfuriat. *E tot satul involbat, c-a ridicat boierul dajdia*. Ibid.

ÎNZĂPĂDÎ, pers. 3 *înzăpădește*, vb. IV tranz. și refl. Înzăpezi. *(S-au) înzăpădit drumurile, e nămol de zăpadă*. Smr., Ptș., C. Arg., Lnl. S., Drg.

ÎNZĂPĂDIRE s.f. Înzăpezire. Sltr., Spt. S.

ÎNZĂPĂDÎȚ, -Ă, *înzăpădiți, -te*, adj. Înzăpezit. C. Arg.

ÎNZORZOLÎ, *înzorzolesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) găli exagerat, a (se) împopoșona, a (se) înzorzona. Arf., C. Arg.

ÎNZORZOLÎȚ, -Ă, adj. v. **ZORZOLIT** Arf., C. Arg.

ÎRDICĂ, *irdic*, vb. I tranz. și refl. Ridica. *Hai să irdicăm cocenii! İrdică-le mai iute, că n-ai fi avînd ouă-n poală!* Spt., S., Cst.

IU interj. Strigăt de spaimă (uneori prefăcută). *Iu, cum m-ai speriat! Iu, (cîtă) lupul!* Spt. S.

J

JAGARDEĂ¹, *jagardele*, s.f. 1. (Depreciativ) Tirgoveț; nădrăgar, cioflingar. Spt. S. 2. Porcelă dată unui țaran îmbrăcat în straie de lîng. A venit jagardeaua aia de nolar să-i dau fata. Ibid.

JAGARDEĂ², *jagardele*, s.f. (Familiar, ironic) Jambieră de piele. Cînd te vîd în jagardete, Pareă-mi intră splîz prin piele (Pop.). Cpr.

JĂINĂ, *jaine*, s.f. = JAITĂ (1), Cc.

JĂITĂ, *jaițe*, s.f. 1. Coajă subțire care se prinde deasupra unei tăieturi sau zgrieturi; zgaibă. Să nu zgîndări jaița că dă stîngele. Spt. S. și J. 2. (Ironic) Persoană care se ține scai de cineva. O jaiță de fată. Ibid. [Pronunțat : jăi-ță.]

JAMBILBÔC, *jambilbocuri*, s.n. (Familiar, depreciativ) Haină scurtă, confecționată din stofă inferioară (de obicei îmblănită); scurtă. Cpr.

JĂNGHINĂ, *janghine*, s.f. Termen injurios dat unui om de nimic; lepră, lepădătură, jigară. Spt. S.

JANTILICĂ, *jantilici*, s.f. (Familiar) Hănuță mică, sărăcăcioasă, strimută, subțire. A venit numai c-o jantilică pe el și tremură de-i clănțane dinții-n gură. Cpr., Spt. S.

JAP interj. Onomatopee care redă zgomotul produs de frunzele uscate, călcate în picioare; onomatopee care redă zgomotul produs de pași greoi, apăsați. Auzirăm jap, jap, prin pădure; venea ursul. Spt. S., Pn. L., Mș.

JĂPIU, *jepii* și *japiuri*, s.n. 1. Piele (de vilă, mai ales de oaie) jupuită de lînă; pieloteie jupuită de pe cărnuri; p. e x t. pieloteie care atîrnă sub bărbia unui om din cauza slăbiciunii sau bălîneții. A rămas numai japiul de el. Îi cură jepiile, săracu; e slab mort! Ibid. 2. (Depreciativ) Carne de calitate inferioară, cu zgirciuri și pieloteie multe în ea. Ibid.

JARCALETE, *jarcaleți*, s.m. (Depreciativ) Orășean, tirgoveț; nădrăgar, jagardea, parpalele. Spt. S.

JĂRCĂ s.f. 1. (Depreciativ) Nume dat unui om (p. e x t. și unui animal) uscat, slab, cu pielea pe os. O jarcă de oaie. O jarcă de muieră. Spt. S. 2. Nuia subțire (cu vîrf ramificat). Arde-i o jarcă-două, dacă n-aflege de vorbă bună. Ibid.

JĂRCHINĂ, *jarchină*, s.f. 1. Om slăbănog, prizărit; om de nimic, lepădătură; janghină. Spt. S., Cst. 2. Piele de vilă; p. e x t. (depreciativ) vilă slabă. O jarchină de oaie. Ibid.

JARCHINÔS, *-OĂSĂ*, *jarchinoși*, *-oase*, adj. Slab, bătrîn; murdar, lenes; janghinos. Spt. S.

JĂRIȘTE, *jarîști*, s.f. Loc pîrlit de foc sau soare; pîrlitură. A rămas izlazul jariște, nu

mai are fir de iarbă; l-a ars seceta. E o jariște cît aria în mijlocul pădurii, a luat foc și s-a slins singur. Spt. S.

JĂCMĂN, *jăcmani*, s.m. Om care ia cu japea, hrăpăreț; hăpcan, jăpcan. Spt. S., Smr.

JĂCMĂNÎ, *jăcmănesc*, vb. IV t r a n z. și a b s o l. A lua cu japea. (P r o v.) Cine are burtul plin jăcmănește mai puțin = păduchele sătul pișcă, cel flămînd băsică, sugă. Spt. S. și J.

JĂCMĂNÎT, *-Ă*, *jăcmăniți*, *-te*, adj. Jefuit, prădat; cotropit. Cînd am venit din război, am găsit pădurea jăcmănită (= lăiată, distrusă), casa jăcmănită (= prădată) și pomostul din vale jăcmănit (= cotropit); nimic n-a scăpat ne-jăcmănit de jăcmani. Spt. S.

JĂFĂNEĂLĂ s.f. Stricăciune, distrugere, prăpăd, jaf. Ia, numai vino să vezi ce jăfăneală au făcut porcii; toată grădina au întors-o pe dos. Spt. S. și J., Pn. L.

JĂFĂNÎ, *jăfîn* și *jăfănese*, vb. IV t r a n z. A strica, a distruge, a prăpădi. Au scăpat porcii și au jăfănit grădina. Au intrat vacile-n grlu, au jăfănit tot grlu. Spt. S. și J., Smr., Cpr.

JĂFĂNÎT, *-Ă*, *jăfăniți*, *-te*, adj. 1. (Despre holde, grădini, ogrăzi etc.) Fărîmat, zobil, prăpădit, nimicil, distrus. Au rămas holdele jăfănite de grindină. Am găsit cînepa jăfănită de niște oi. Spt. S. și J., Pn. L. 2. Răscolit, vrasolit, întors pe dos. Cînd am venit, era toată casa jăfănită de copii. Ibid., Smr., Mrgh.

JĂLĂVEĂȚĂ, *jălăvețe*, s.f. Nuia groasă, lungă; par, bltă; pătăchie. Dă cu jălăveașa în clină, că te rup. Mă, nu mă face să pui jălăveașa pe tine! Spt. S. și J., Pdr.

JĂLBĂRÎT s.n. (În expr.) A se ține de jălăbărit = a) a face reclamații (pentru alții); b) a reclama, a umbla cu jelba-n proțap, a se ține de certuri. Spt. S. și J.

JĂNDĂRÎȚĂ, *jăndărițe*, s.f. (Familiar) Soție de jandarm. Cpr., Spt. S.

JĂNDĂROAICĂ, *jăndăroaice*, s.f. (Cu nuanță de antipatie sau dispreț) Soție de jandarm. Mi-a luat jăndăroaica ouăle pe degeaba. Spt. S.

JĂP s.n. 1. (La porci) Boală de piele; rlie porcească. Are jăp pureclu-ăsta, e jăpal rău; voi nu vedeți? Spt. S. și J. 2. (La oameni) Murdărie pe piele, slin; jeg; rlie. S-a făcut scoarță jăpal pe gîtul lui. S-a umplut de jăp toți ai casei. Ibid.

JĂPĂ, *jăpez*, vb. I. i n t r a n z. A se umple de jăp; a fi murdar, a fi plin de jeg, de slin sau de rlie; p. e x t. a slăbi rău (din cauza mizeriei). Spt. S. și J., Pn. L.

JĂPĂT, *-Ă*, *jăpați*, *-te*, adj. Plin de jăp, murdar, jegos. A ajuns cu un ciine jăpat, toți fug de el. Spt. S.

JĂPĂÎ, *jăpăi*, vb. IV intranz. A face *jap*, *jap* prin frunziș; a umbla vrășcănind, a frunzări; a călca apăsat. *Cine jăpăie acolo? Jăpăie ceva în porumbi, au scăpat porcii.* Spt. S. [Var.: **JĂPĂNÎ**, *jăpăn*, vb. IV intranz. Ibid.]

JĂPĂIALĂ, *jăpăieli*, s.f. Acțiunea de a jăpăi și rezultatul ei; jăpăit. *S-aud jăpăieli în pădure: n-o fi lupul?* [Var.: **JĂPĂNEALĂ**, *jăpăncii*, s.f. Ibid.]

JĂPĂIT s.n. Zgomot de pași grei, apăsați (mai ales prin frunze); vrășcănit. *Asta e jăpăit a (sau de) lup.* Spt. S. [Var.: **JĂPĂNIT** s.n. Ibid.]

JĂPĂITURĂ, *jăpăituri*, s.f. = **JĂPĂIT**.

JĂPĂNEALĂ, s.f. v. **JĂPĂIALĂ**.

JĂPĂNÎ vb. IV. v. **JĂPĂÎ**.

JĂPĂNIT s.n. v. **JĂPĂIT**.

JĂPĂNITURĂ s.f. = **JĂPĂIT**. Spt. S.

JĂPĂTURĂ, *jăpături*, s.f. 1. (Depreciativ) Purcel mic, slab, prăpădit, jigărit. *Cît cei pe jăpătura asta?* Spt. S., Pn. L. 2. (Injurios) Om nevoiaș, slab, jigărit; (ironic) tinăr infumurat, fillizon, jigodie. *Ia te uită la el, jăpătura (iacacui) vine cu prelenții, cu acre; parcă nu-l cunoaștem noi, n-am ști noi elte parale-i face pielea!* Ibid. [Var.: **JEPĂTURĂ**, *jepături*, s.f. Cpr.]

JĂPCĂNIT, -Ă, *jăpcănite*, adj. Luat cu japca, cotropit. *Asta e pomostul meu, jăpcănit acuma de hoțomanu-ăla.* Spt. S., Pn. L., Smr.

JĂPCĂNIT s.n. Cotropire. Expr. *Pe jăpcănite = pe distrugere, pe apucate. E pus pe jăpcănit; ia cu japca tot ce-i cade-n mână.* Spt. S. și J.

JĂVREALĂ, *jăvreli*, s.f. Pălăvrăgeală; (ironic) cicăleală. *Ce atita jăvreală de pomână!* Smr. Spt. S.

JĂVRÎ, *jăvresc*, vb. IV. 1. Intranz. A vorbi-n dodij, aiurea, a bate cîmpii; a trăncași, a pălăvrăgi. *Ce-i fi jăvrind așa la stele de pomână; nu te doare gura?* Cpr. 2. Tranz. A cicăli, a cățăni. *Ia nu mă mai jăvri și tu, muiere, că mi-ajunge elte am eu pe cap! M-a jăvril un conac ăla, pentru line!* Ibid.

JĂVRIT s.n. = **JĂVREALĂ**. *Azi e pusă pe jăvril și mai multe nu!* Spt. S.

JĂVRIT, -Ă, *jăvriți*, -te, adj. Care umblă cu vorbe, pălăvrăgește multe; jăvră, palavragiu. (Substantivat) *Jăvrila n-a mai dat p-aci.* Spt. S., Smr.

JĂVRUȚĂ, *jăvrufe*, s.f. Diminutiv al lui *jăvră*; (familiar, ironic) persoană clevețitoare, birfătoare; palavragiu, flecar. *E și asta o jăvrufă, doamne, doamne!* Spt. S.

JĎRELÎ, *jărelesc*, vb. IV. 1. Refl. A-și jupui puțin pielea, a se juvini. *M-am cam jărelit la genunchi.* Spt. S. și J. 2. Tranz. (P. ext.) A jupui coaja unui copac. *Mi-a jărelit prunii cu plugul netrebnicu-ăla.* Ibid.

JĎRELÎT, -Ă, *jăreliți*, -te, adj. 1. (Despre oameni) Cu pielea jupuită; juvinit. *Mi-a venit*

afurimatu-ăla de copil cu amindoi genunchii jăreliți la stnge. Spt. S. și J., Pn. L., Smr. 2. (P. ext. despre pomi) Cu coaja jupuită. *A arat ca nebunul, fără grijă și mi-a lăsat mai toți pomii jăreliți.* Ibid.

JĎRELITURĂ, *jărelituri*, s.f. Zgrietură, jupuială, juvinilură; (la copaci) rozătură; mizdritură. *Ai o jărelitură la cap, ce-ai pățit? Am găsit o sumă de jărelituri prin puiești.* Spt. S.

JEPĂTURĂ s.f.v. **JĂPĂTURĂ**.

JĎPIE, *jepii*, s.f. Nua groasă; jordine, jălăveață, vleştie. *Pun-le cu jepia pe el, c-o ia din loc, ai să vezi.* Sltr.

JERPELITURĂ, *jerpelituri*, s.f. 1. Haină veche, ponosită; zdreanță; încălțăminte uzată. *O jerpelitură de cămașă. Niște jerpelituri de opinci.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. P. ext. Om îmbrăcat în zdrențe, jerpelit, zdrențaros; fig. (ironic) mic de nimic, jigodie. Ibid.

JIGĂRĂ, *jigări*, s.f. = **JIGĂNITURĂ**. *Am luat o jigară de vacă. Urtă jigară de om!* Cpr.

JIGĂRE, *jigări*, s.f. Fiară sălbatică, jiganie (mai ales lup). *Mi-a ieșit jigarea înaintea și de loc să mai plece din drum.* Pn. L., Smr., Spt. S.

JIGĂRITURĂ, *jigăriluri*, s.f. Animal (p. ext. om) jigărit, slab, srijit, prăpădit; slăbăciune, jigară. Spt. S., Pn. L., Smr.

JIGODEALĂ s.f. Boală clinească, jigodie. Spt. S.

JIGODÎ, *jigodesc*, vb. IV intranz. și refl. (Despre animale și oameni) A se îmbolnăvi de jigodie; a se jigări, a slăbi. (S-)a jigodit de tot căfeaua ata; ce-o fi avînd? *Ce te-ai jigodit așa, mă băiele, parcă ai mîncat numai scorușe?* Pdr., Smr., Spt. S.

JIGODÎT, -Ă, *jigodiți*, -te, adj. 1. (Despre vite) Bolnav de jigodie, jigodios. Spt. S. 2. (Despre oameni) Slab, prăpădit; fig. ticălos, nemernic. (Substantivat) *Pe jigoditu-ăla să nu-l mai pripășești.* Ibid.

JIGODIÓS, -OĂSĂ, *jigodioși*, oase, adj. (Despre oameni injurios) Slinos, murdar; leneș, prăpădit. (Substantivat) *Cu jigodiosul ăsta am rupt-o, ne-am certat.* Smr., Cpr.

JIJĂU, *jijaie*, s.n. Drug de lemn care se pune curmezis între capetele a doi cai, la arie, ca să nu se bată, mai ales dacă sînt armăsari „spurcați” (dați la iepe). Li se atîrnă de gît cu elte o curea (sau funie) și (ca să nu-i roadă) capetele li se înfășoară în elte un șomoig de paie (cirpe, fin etc.). Mș.

JILĂVÎ, *jilăvesc*, vb. IV refl. (Despre vreme) A se moîna. Spt. S. și J., Mrș., Mș.

JILĎT, -EĂȚĂ adj. = **GELET**. Cpr.

JIMBLULIȚĂ, *jimblulițe*, s.f. Diminutiv al lui *jimblă*. *Am luat și o jimbluliță pentru copii.* Spt. S.

JINĂ s.f. (Cu sens neprecizat; probabil) Nămol, murdărie. *Noi (zinele) ne ducem la Marea Neagră să o curățăm de așchii, de jină, de rugină și de toate necurătențiile* (Pop., într-un descântec). Arf.

JINGĂRĂU, *jingăraie*, s.n. Petrecere care se face în simbăta nunții la ginere și la mireasă — separat — cu rudele și cu prietenii respectivi; fedeleș. Rcv.

JIROI, *jiroaie*, s.n. Șuviță subțire de lichid în scurgere; șiroi. *Curg burlanele jiroaie. M-am tăiat și s-a pornit un jiroi de sînge*. Spt. S.

JNEAP, *jnepi*, s.m. 1. Parte din tulpina unei plante, care rămîne în pămînt după ce planta a fost retezată; țepă. *Mi-am spart pictorul într-un jneap afurisit de pălămidă*. Spt. S. și J., Abt., Sm. 2. Ghimpe, spin. *Mi-a intrat în căleți un jneap de salcîm cît cuiul*. Ibid. [Pronunțat: *jneap*. Var.: **ȘNEAP**, *șnepi*, s.m. Ibid.]

JOACĂ s.f. (Prov.) Joaca rupe (sau sparge) eojoaca, se spune: a) (despre copii) cînd din joc ajung la păruială; b) (despre oameni) cînd din glume, ajung la ceartă. Spt. S., Pn. L. Expr. Se întoarce joaca, se spune cînd se schimbă o situație favorabilă cu alta nefavorabilă. *Îa vedeți voi, să nu se întoarcă joaca; prea v-ați întins*. Cpr.

JOAPĂ, *joape*, s.f. Nuia groasă; pălăchie, vleștie, jordine. *Nu mă face c-acuș pui mina p-o joapă și te jopăi de-ți merg peticile, auzi tu?* Spt. S.

JOARDĂ, *joarde*, s.f. Tulpină de viță de vie; coardă, lăstar; tufă, butuc. *Am înfipt (plantat) și eu cîteva joarde în grădina. Am o joardă bătrînă în fața casei, c gaibără de struguri*. Spt. S., Ptș., Cpr.

JOC, *jocuri*, s.n. (În expr.) A (nu) lăsa loc de joc = a) a (nu) da cuiva o (prea mare) libertate; b) (despre prețuri) a lăsa loc de tocmeală; a lăsa prețurile să varieze în voie. Spt. S., Pn. L., Mș. A avea loc de joc = a) (despre două piese angrenate) a se mișca, într-o parte și alta, a se lărghi, a se flencăni; b) (despre oameni) a fi cineva liber, de capul lui, a-și face de cap, a abuza. Ibid. A-și face loc de joc = a) (despre piese) a-și face lărgime; b) (despre oameni) a se strecura, a se învîrți, a se aranja, a chiuli. Ibid. Jocul șteșenlă așteaptă, se zice (între jucători) cînd cineva a dat greș. C. Arg., Cpr. Ptș.

JOGĂRĂR, *jogărari*, s.m. Om care are pe seamă conducerea unui joagăr (galer). *Ni s-am bolnăvit jogărarul*. Cpr., C. Arg. [Var.: **JUGĂRĂR**, *jugărari*, s.m. Ibid.; Vrșt., C. Arg.]

JOPĂI, *jopăi și jopățesc*, vb. IV tranz. = **JORDĂI**. Spt. S.

JORDĂI, *jordăi și jordățesc*, vb. IV tranz. A bate cu jordia, cu nuiaua. *Îa să pui mîna*

și să mi-l jordăi nișel cînd o veni acasă, că s-a făcut o kaimana. Spt. S., Mrș.

JORDĂIALĂ, *jordăieli*, s.f. Bătaie cu jordia. *I-a tras o jordăială bună*. Spt. S. și J.

JORDĂIT, *-Ă, jordăiți, -te*, adj. Bătut cu jordia. *Mi-a venit jordăit de niște japlani; l-au prins la struguri*. Spt. S., Pn. L.

JÓSUL s.n. (În expr.) A-i ieși (sau a-i merge) cuiva toate cu josu-n sus = a obține rezultate negative. Smr., Ptș., C. Arg. A întoarce (ceva) cu josu-n sus = a răsturna, a răscoli, a vrasoli, a răvăși. *Am găsit casa întoarsă cu josu-n sus de snamele-alea*. Ibid.

JUCĂ, *joc*, vb. I. 1. In tranz. (Despre prețuri) A fluctua, a varia, a crește. *Joacă prețurile pe piață*. Spt. S., Ptș. 2. Tranz. și refl. (În expr.) A se juca cu pisica cu coada = a-și pierde vremea degeaba. Ibid. A-l juca înudeaua pe cineva = a-l freca, a-l iuți; a-l băga-n năbădăi, a scoate fum (din el). Ibid. A se juca cu dracu (sau cu focul) = a face ceva care poate avea urmări serioase, grave. Ibid. A juca pe sîrmă = a se adapta împrejurărilor, a se acomoda. Ibid., C. Arg. 3. (Despre foc) A bate intens într-un loc. *Aici joacă flacăra, aici pui oala să fiarbă*. Ibid.

JUCĂREȚ, *-EĂȚĂ, jucăreți, -te*, adj. s.m. și f. (Cel) căruia îi place să joace, să danseze, să zbrunguie; jucăuș. *Măi, da jucăreț mai te-ai făcut!* (Substantivat) *Jucărețea asta șopăie de scoate nori, dar habar n-are cum se mestecă o mămăligă*. Spt. S. și J., Mrgh.

JUG, *juguri*, s.n. 1. Sistem de potcovit animalele în picioare, anume: patru pari bătuți în pămînt și instinghiați lateral, servind a introduce și fixa animalul care e de potcovit. Cpr., C. Arg. 2. Fig. Patrafir. (Cu aluzie la preoți) (Ironic) *Pune jugul de gîl, te citește, te spovedește și te împacă cu Dumnezeu, dacă te pui bine cu el*. Ibid., Spt. S. 3. (În expr.) A fi (sau a trage) doi într-un jug (sau a duce jugul în doi) = a fi legați (prin căsătorie, tovărășie etc.); a duce împreună jugul vieții, jugul căsătoriei, a se însoți, a se uni, a se înțelege, a se ajuta reciproc; a se împogodi. *Așa a fost pesemne orînda de sus, să tragem (să fim) doi într-un jug, să ducem în doi jugul vieții, ca să ni se pară mai ușor*. Ibid.

JUGĂNEALĂ, *jugăneli*, s.f. Acțiunea de a ju g â n i; castrare. *Cîte jugăneli ai făcut azi?* Mșș., Spt. S., Cpr.

JUGĂNI, *jugăn și jugănesc*, vb. IV tranz. Fig. A ancheta (pe cineva) cu de-amănuntul; a certa, a dojeni; a bate. *Barim l-ai jugănit bine?* Mșș.

JUGĂRĂR s.m. v. **JOGĂRĂR**.

JUGHINEALĂ s.f. = **JUGHINIT**. *I-a tras o jughineală, știi!* C. Arg.

JUGHINI, *jughin și jughinesc*, vb. IV. 1. Tranz. Fig. A băga pe cineva la frecuș,

a-l sili să facă eforturi peste puteri; a istovi, a stoarce; a dojeni, a certa, a freca; a surchidi; (despre copii) a bate. *Îl jughini tu ori îl jughinesc eu?* Mșș., C. Arg.

JUGHINÎT s.n. Faptul de a jughini. *Ia-l la jughinit.* Mșș.

JUGHINÎT, -Ă, *jughiniți, -te*, adj. Certat; mustrat; frecat, istovit; bălut. C. Arg.

JUGUÎ, *jūgui și jūguiesc*, vb. IV. 1. **T r a n z.** și **r e f l.** (Despre o vită de muncă) A o ține mult în jug, la muncă; a se roade la ceafă de jug. *Bieții boi astăzi știu că i-am jūguît de le-au mers peticile. S-a jūguît la ceafă ul din hâis; nu-l mai pot înjuga.* Spt. S. 2. **F i g.** (Despre oameni) A chinui, a obosi. *M-au jūguît nevoile, m-au tăbăcit ca pe o seoarță de gorun.* Ibid.

JUGUĂLĂ s.f. Acțiunea și faptul de a (se) jūgui. Mșș.

JUGUÎT, -Ă, *jūguîți, -le*, adj. 1. (Despre vite) Frecat la ceafă; rănil, ros, însingerat. Spt. S. 2. **F i g.** (Despre oameni) Trudît, obosit, sunșit, istovit; hămuît. Spt. S. și J.

JUMULEĂLĂ s.f. 1. Acțiunea de a jūmulii; hlrjoană, joacă, smotoceală. *Ajūngă-ră atita jūmuleală!* Sm., Spt. S. și J.

JUMULÎ, *jūmul și jūmulesc*, vb. IV. **T r a n z.** și **r e f l.** (Despre tineri și copii) A se juca (răvășindu-și părul și hainele); a se hlrjoni; a (se) smotoci; a (se) bate. *S-au jūmulit așa, un conac.* Pn. L., Spt. S. și J.

JUMULÎT s.n. = **JUMULEALĂ**. Zor cu jūmulitul. Ptș.

JUMULÎT, -Ă, *jūmulîți, -te*, adj., s.m. și f. Zburliit. (Substantival, familiar) *Ce s-au făcut jūmulitele-alea de fețe?* Spt. S. și J.

JUMULITURĂ s.f. Pene, fulgi (de păsări). *Jūmulitura s-o puneși bine, să n-o aruncași.* Spt. S., Cpr.

JUNCĂIÖR, *juncăiori*, s.m. Diminutiv al lui jūnc; juncănaș. *Frumoși juncăiori ai luat. Câl ai dat pe ei?* Pn. L., Mș., Cpr.

JUNGHIETURĂ, *jūnghieturi*, s.f. (În cursul unei ape curgătoare) Loc unde riul se fringe într-o parte, schimbând direcția; colitură. *La jūnghietura Argeșului se află așezat orașul Pitești.* Spt. S. și J., Ptș.

JURĂ, *jur*, vb. I. **i n t r a n z.** (În exp r.) **Jură de cură** (ândările (sau jură de stă soarele-n loe) = minte de la obraz, fără rușine; jură strimb. Spt. S. și J.

JURĂMÎT, -Ă, *jurămiți, -te*, adj. (Familiar; mai ales despre copii) Neastimpărat, afurisit; închinat. *Jurămiit copil; iar a zbughit-o!* Spt. S., Pn. L. (Substantival) *N-ai văzut încet o fi luat-o jurămiu-ăla al meu?* Ibid.

JUREBIE, *jurebii*, s.f. 1. Colac de fire de tort (cuclă mare) date la rășchitor și grupate (legate) în vierbe (de cîte 3 fire), *păpuși* (a cîte 10 vierbe sau 30 de fire) și *afe* (2—3—5) după lungimea țesăturii. Cpr. Mșș. 2. (În exp r.) A se ține jurebie = (despre oameni) a se ține, șir, unul după altul; a se ține clapie. Ibid. Spt. S. și J. A se face jurebie (sau jurebii) = (despre rufe) a se rupe, a se face șofile, a se zdrențui. Ibid. 3. Poreclă dată unui om moale, încet; tirlic-briu. Spt.

JURUBÎTĂ, *jurubițe*, s.f. **F i g.** (Familiar; ironic) Femeie subțirică, sprintenă, îndemnată, înfigăreață; cațaveică, frișcă. *E o jurubiță de muier, uile-așa se-nfășură, uile așa se perpele, ca zvirluga.* Spt. S.

JUVINEĂLĂ, *juviniți*, s.f. = **JUVINITURĂ**. Spt. S.

JUVINÎ, *juvinesc*, vb. IV. **t r a n z** și **r e f l.** A-și jupui pielea (cineva); a (se) juli, a (se) zdreli; a (se) beli. *Mi-am juvinit amîndouă geonatele cînd am căzut pe caldarim.* (Zeflemistic) *Vinde leleu un cocoș, Ca să-și ia de buze roș. Apăi ce s-a rujuit, Bucele și-a juvinit* (Pop.). Spt. S.

JUVINÎT, -Ă, *juvinîți, -te*, adj. Jupuit, zdrelit, julit. *Am picioarele juvinițe de ta mașină.* Pn. L., Spt. S.

JUVINITURĂ, *juvinituri*, s.f. Jupuială, rană. *Mi-a venit cu juvinituri și pe la coate și pe la genunchi, numai sînge.* Pn. L., Spt. S.

JUVLEĂNTĂ, *juvlențe*, s.f. 1. Obiect de îmbrăcăminte vechi, uzat, dărăpănat; zdreanță, veclitură, ruptură. *Am rămas e-o juvleacă de cămașă.* Spt. S., Pn. L., Pdr. 2. (Depreciativ sau injurios) Femeie îngălată, murdară, zdrențoasă sau decăzută; destrăbălătură, tiritură. *O juvleacă de muier.* Ibid.

L

LĂCE s.n. pl. Lacuri. *Am fost cu vitele pe la lace.* Cpr., Bșș.

LĂCOVIȘTE s.f. Loc smireos, smircuri; bălțină. Spt. S.

LĂCRĂ, *lacre*, s.f. 1. Porțiune de palan (de obicei cît ține lungimea unui leaț sau spațiul dintre două babe); cleată. Smr. 2. Fâșie (bucată) de teren luată dintr-o suprafață mai

mare; postață, fășteică, cleată. *Am secerat singur o lacră de grlu. Am arat o laeră bună de loc, pină-n prinz.* Spt. S. și J., Mrgh.

LAGŪN, lagune și lagunuri, s.n. (Învechit) Groapă cu apă și noroi; mocirlă, băltoacă. *Lagunul din piață e un adevărat focar de infecție.* Ptș.

LĂMBĂ, lambe și lămbi, s.f. Lampă (de petrol). Spt. S., Pn. L.

LANLÊTE adv. Încet, domol; cu grijă, cu atenție. *A luera lanlete. A pune ceva lanlete.* Lnl. S., Dnc., Ca.

LANTÊȚ, lanțeli, s.m. Leaț de brad, fasonat în patru muchii. *Am închis grădinița numai cu lanțeli de fabrică.* Cpr.

LĂPTE s.m. 1. (În construcția) Laptele eueului = mîncare (ărănească constînd din mămăligă friptă, dumeată în oțet, subțiat cu apă; terci, cf. țicsaiman. Rîiev. 2. Loc. a d v. sau a d j. (Nici) eîi laptele eueului = puțin, de loc. Ibid.

LAT s.n. (În expr.) *A se da* (sau *a se perpelii*) și *pe lat și pe usent* (sau *lat pe lat*) = a se zbate cineva în toate chipurile (să facă ceva), a se face luntre și punte, a se frămînta, a se zbucluma, a nu cruța nici un efort. Spt. S.

LAT, *lătă, lafi, -le*, adj. (În expr. și pro v.) *C-o fi* (sau *ba e*) lungă, *e-o fi* (sau *ba e*) lătă, *pin-ți-o lasă negrăpată*, se zice cînd cineva lungește, lărăgănează, amină lucrul de azi pe mîine. Spt. S. și J., Mrș., Smr. *De unde eîinii mă lutră, aeolo mă fac mai lătă* = a se îndrji, a nu ceda, a o duce pină la capăt. Rset. *A o croi lătă și a rămîne negrăpută* = a se apuca de ceva prea greu, a n-o putea duce pină la capăt, a nu isprăvi. Ptș., Cpr., Flfn.

LAT, *lafi, s.m. și lafuri, s.n.* Leaț. Compuse. *Pădure de lafi* = pădure (înără, cu lufe de grosimea unui laț. Spt. S., Smr.

LĂȚĂ, *lafe, s.f.* = **LAT**. (Pro v.) *Ți-a seăpat din mină lafa, a zburat puțul cu afa, se zice cînd cineva a pierdut din mină o ocazie favorabilă.* Spt. S. și J., Mrgh.

LĂVRĂ, *lavre, s.f.* (Ironie) Adunare gălăgioasă, hărmălaie, joc zgomotos de copii; gălăgie, zarvă, haraiman. *Ce lavră e asta, mă, răilor; așa stați voi în elasă?* Spt. S., Mrș., Ptș.

LĂBÎRȚĂ, *lăbîrțez, vb.* I refl. *A se lăbărța, a se îngrășa tare, a se deforma; fi g. a se umfla-n pene, a se îngimfa; a se rățoi.* Cpr., Ptș., Spt. S.

LĂBÎRȚĂT, *-Ă, lăbîrțafi, -te*, adj. 1. (Despre cusături, țesături etc.) Cusut (sau țesut) rar, pășit, deslinat, moale. *Cusătură* (sau *țesătură*) *lăbîrțată.* Cpr., Ptș. 2. (Despre car, vase etc.) Mare, otava; deformat; slăbit din cercuri sau de la încheieturi; desfăcut, scilciat, hodrogît; lăscăbăiat, deschisolat, hodrînit. *Ce butie lăbîrțată! Cărufa stă lăbîrțată sub polată și el cere de la alții.* Ibid., Spt. S. 3. (Despre oameni) Cu

burta mare, gras, deformat. *Ce femeie lăbîrțată, abia merge, săraca.* Ibid. 4. (În construcțiile) *Ris lăbîrțat* = ris zgomotos, tare, prostesc. *Seris lăbîrțat* = scris mare, rar, scilciat. *Mers lăbîrțat* = mers crăcînat. Ibid.

LĂBÎRȚĂTĂRĂ, *lăbîrțături, s.f.* Cel care e lăbîrțat, deformat, mare, hodrogît. *O lăbîrțătură de om. O lăbîrțătură de casă pareă e magazie.* Spt. S., Cpr.

LĂBÎRȚÓS, -OĂSĂ, *lăbîrțosi, -oase*, adj. = **LĂBÎRȚAT** (1, 3) Sm. Mș.

LĂCĂRĂU, *lăcărare, s.n.* = **LĂCĂU**; p. e x t. mocirlă, lacoviște.

LĂCĂȚOI, *lăcăfoaic, s.n.* Augmentativ al lui *lăcăt*. *Cilamai lăcăfoiu!* Spt. S., Cpr., Ptș.

LĂCĂU s.n. Băltoacă, lăcărare; cantitate mare de apă provenită din ploii; apăraie, mocirlă. *Ce lăcău ați făcut aici, în bucătărie, ca la gîrlă! S-a făcut un lăcău (sau lăcărău) în curle, de n-ai încolțo cîrni.* Spt. S. și J., Pn. L., Mrș.

LĂCRĂȚIE, *lăcrății, s.f.* Recreacție. Cpr., Lnl. S.

LĂCRIMĂ, *lăcrimez, vb.* I in tranz. (Despre vase) *A picura, a piști. Lăcrimează butia pe gardin. A început butoiul să lăcrimeze pe la fund; n-a fost împăpurat bine.* Spt. S. și J., Smr., Brșt.

LĂIA, *lăiez, vb.* I tranz. și refl. *A face baie; p. restr. a (se) spăla pe cap. Nu m-am lăiat de-o săptămînă și mă mîntîncă capul, pielea, tot.* Spt. S., Smr. [Forme gram. reg.: (prez. ind. pl.) *lăiem, lăiafi, lăiază*; (gerunziu) *lăiind, lăind*.]

LĂIAT s.n. Faptul de a (se) lăia; spălat. *Dă copilul la lăiat.* Pn. L., Smr.

LĂLĂIALĂ, *lălăieli, s.f.* = **LĂLĂIT**. Spt. S. **LĂLĂIT** s.n. 1. Gălăgie, larmă. *Ce lălăit e asta, zurbagiilor! S-aude lălăitul colindărilor; sint p-aproape!* Spt. S. și J. Mrș. 2. Cinlec domol. *Lu - la - la! Ea e, ea; o cunose după lălăit.* Ibid.

LĂNCOT, *lăncote, s.n.* Acțiunea de a lăncoti; lăncolire, lăncoteală, aiureală; palavră, zvon. *Ce lăncote sint astea? Băgați-vă mințile-n cap! Are lăncote copilul, e bolnav!* Spt. S., Mrș., Pn. L.

LĂNCOTEĂLĂ, *lăncotelei, s.f.* (Mai ales la pl.) 1. Vorbe fără șir, spuse în somn sau în delir; aiureală. Spt. S., Pn. L., Cpr. 2. Vorbărie lungă, fără rost și fără șir, trăncăneală. *Ce-nseamnă lăncotelele astea? alleeva mai serios n-avem de spus?* Ibid.

LĂNCOTÍ, *lăncot și lăncotese, vb.* IV in tranz. 1. *A vorbi în somn sau în delir; a aiura. Toată noaptea a lăncotit și arde ca focul, bietul copil!* Spt. S., Pn. L., Cpr. 2. *A pălă-*

vrăgi, a trâncâni. *Nu mai lăncoti degeaba, omule, nu vezi că spui prostii?*

LĂNCOTIRE, *lăncoliri*, s.f. Faptul de a lăncoti; vorbe fără șir; lăncoteală, lăncot, aiureală. *Altă treabă nu mai avem noi, decît să ascultăm lăncolirile lui?* Spt. S., Pn. L., Mrgh.

LĂNCOTIT s.n. = **LĂNCOTEALĂ**. Spt. S.
LĂNCOTIT, -Ă, *lăncotiți*, -te, adj. (Și substantivat) Palavragiu, flecar; fig. distrat, aiurit, nituc. *Lăncotită* *muiere, ce i-am spus eu și ce-a ieșit? Cu lăncotilu-ăla nici nu mai stric vorbele degeaba.* Spt. S. și J., Pn. L.

LĂPTĂRIT s.n. 1. Perioadă de timp în care vitele mulgătoare dau lapte. Cpr. 2. (În expr.) **A da vitele în lăptărit** = a le băga în turmă, la munte, vara, pentru păscuit și muls. **A seoaate din lăptărit** (vitele) = a sparge silna, trăgîndu-și fiecare drepturile din lactate și vitele din turmă. Cpr. Sltc., Arf.

LĂPTŌS, -OĂSĂ, *lăptoși*, -oase, adj. Compus: **Burete lăptos** = varietate de ciupercă comestibilă, cu pălăria și razele albe, din care — cînd e rupt — mustește un lichid alb, ca laptele. Se mîntîcă fripl sau rasol. Spt. S. și J., Pn. L., Mrș.

LĂPTŪCĂ, *lăptuci*, s.f. Lovitură ușoară dată cu palma; fleoașcă. *Arde-i vr-o două lăptuci, că s-a obrăznicil rău.* Spt. S. și J., Slt.

LĂPTUCI, *lăptucesc*, vb. IV tranz. **A trage palme, a palmui, a chelfăni.** *Mi-a lăptucit două, da bune!* Mrgh., Spt. S., Pn. L.

LĂPTUCEALĂ s.f. Bătaie, chelfăneală. *A lual o lăptuceală bună de la tat-său.* Spt. S.

LĂPTUCIT, -Ă, *lăptuciti*, -te, adj. Chelfănit, palmuit, bătul. *A ieșit lăptucit, că-i vilvoriau obrajii.* Spt. S.

LĂPUȘ s.m. Brusture, lipan. Spt. S.

LĂSĂ, *las*, vb. I tranz. și refl (În expr.) **A se lăsa** (sau a fi) **de nevoie** (sau a se lăsa nevoii) = a) a nu se îngriji de sine, a se neglija, a se lăsa la voia împlîririi. *Fie, că prea le-ai lăsat și tu de nevoie; nici cămașă pe tine, nici haine, nici mincare, prea ești prea! prea de nevoie;* b) a se lăsa moale, a se lăsa dus, păcălit, proslit. *Nu fii de nevoie; mă; nu te lăsa nevoii; apucă-te de ceva!* Ptș., Cpr., Mrș.
Lăsă-! Exclamație cu care se oprește un cline, cînd se repede să muște pe cineva. Ibid. Smr.
Lăs-o *ușa pe oncheșa* = las-o incurcă! Ibid.
A o (sau a se) **lăsa pe urechea-nă** = a amina ceva, a se lăsa-n nădejdea cuiva, care nu merită încredere. *Lasă-te tu pe urechea aia, că mai vezi bani, cînd fi-i vedea ceafa!* Spt. S.

LĂSĂTORI s.f. pl. v. **LĂSĂTURĂ**.

LĂSĂTURĂ, *lăsături*, s.f. (Mai ales la vite; p. ext. ironic, și la oameni) Smoc de păr (sau de llnă) ce atîrnă în jos, pe frunte; zbilă, buclă. *Toate (oile) mîndre și cornule și cu lăsături pe frunte* (Pop.). Cpjn. [V ar.: **LĂSĂTORI** s.f. pl. Ibid.]

LĂSCĂBĂIE, *lăscăbăi*, s.f. 1. (La pl. depreciativ) Picioare. *Ia dă-ți lăscăbăile mai încolo!* Spt. S. 2. Țte mari și moi. Ibid. 3. (Depreciativ, la pl.) Desene strimbe, urite; zugrăveli lăbărțate, mari; litere selciate. *Ce lăscăbăi mi-ași făcut aici, mă? Ce lăscăbăi sint astea?* Ibid. [V ar.: **RĂSCĂBĂIE**, *răscăbăi*, s.f. Ibid.]

LĂSCĂBĂIĂ, *lăscăbăiez*, vb. I refl. 1. **A sta cu picioarele depărtate, răscăcărare;** a sta crăvălit, întins, lungit, cu picioarele desfăcute; a sta necuviincios. *Ce le-ai lăscăbăiat așa? Mai frumos nu poți sta?* Spt. S. 2. (Zeflemistic) **A ride cu gura pînă la urechi, a ride prostește;** a vorbi tare, a țipa; a se răsti, a se rățoi. *Ce te lăscăbăiezi așa?* Ibid. 4. (Despre lucruri) **A se selcia, a se răjghina.** *S-au lăscăbăiat două doage.* Ibid. [V ar.: **RĂSCĂBĂIĂ**, *răscăbăiez*, vb. I refl. Ibid.]

LĂSCĂBĂIĂT, -Ă, *lăscăbăiați*, -te, adj. (Despre lucruri) Desfăcut, selciat, scovirdat, răjghinat, hlit. *Doage lăscăbăiate. Desene (sau litere) lăscăbăiate. Are ochii lăscăbăiați, pleoapele lăscăbăiate, hțite.* Spt. S. [V ar.: **RĂSCĂBĂIĂT**, -Ă, adj. Ibid.]

LĂTURĂ, *lături*, sf. Lături. Cpr.

LĂȚOĂIE s.f. pl. Augmentativ al lui **la țe**. (Ironic) *Mai codinește-ți și tu lăfoatele alea, prea le-ai lăsat claic.* Spt. S.

LĂȚŌI, *lăfoaie*, s.n. Augmentativ al lui **la ț**; leaț. *Mă, da ai pus niște lăfoaie să fite cil pămînlul!* Spt. S.

LĂȚUI, *lățui și lățuiesc*, vb. IV tranz. (Despre mașina de cusut) **A nu stringe ața la cusături, a o face lațuri, a o ghemotoci.** Spt. S.

LĂȚUIĂLĂ, *lățuieli*, s.f. 1. Lățuire, lățuit. *Am ajuns cu coșarea la lățuială. Am dat-o de lățuială (casa).* Spt. S. și J. Mș., Cst. 2. (La mașina de cusut) Faptul de a lățui ața pe dedesubt, făcînd-o lațuri, ghemotocînd-o. *Lățuieli ca la mașina asta, nu s-a mai pomenit.* Spt. S.

LĂȚUIȚ s.n. = **LĂȚUIĂLĂ**. (Cu privire la construcții) *A ajunge la lățuit. A o da de lățuit (= a fi căpriorită).* Spt. S. și J., Mrș., Cst.

LĂȚUIȚ, -Ă, *lățuiți*, -te, adj. 1. Care are lații puși; care e cu lați. *Gard lățuit. Coșare lățuită.* Spt. S. și J., Brșt. 2. (Despre cusăturile de mașină) Care e nestrînsă bine, care are lațuri pe dedesubt. *Cusătura lățuită nu ține; se desface.* Spt. S. 3. Fig. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) Care e țesut (sau cusut) cu flori multe și desc. *Umblă telea fudulită, Cu țelca lățuită* (Pop.). *Are fola lățuită de flori și fluturi.* Ibid.

LĂȚĂREĂSĂ, *lătăreșe*, s.f. Cîntăreață care face parte dintr-un taraf de lături. *Pe llnca, lătăreșea, singură s-o duci la furdărie și face cil un taraf întreg.* Pn. L., Ptș., C. Arg.

LĂUZI, *lăuzesc*, vb. IV tranz. (În expr.) **A lăuzi** *la cap pe cineva* = a bate la cap, a pisălogi, a plictisi. *M-a lăuzit la cap cu aiurelile lui.* Spt. S. și J., Mș.

LĂUZIT, -Ă, *lăuziți, -te*, adj. Fig. Amețit (de vorbe rele) pisălogit, plictisit. *Am plecat de la ei lăuzit de atâtea palavre.* Spt. S., Pn. L., Pdr.

LĂZĂRET s.n. 1. (Datină cu caracter religios) Timpul de 40 de zile cit stă lăuza acasă, după naștere; lăuzie. Spt. S., Mrș. 2. P. ext. Timpul cit ține toila unei boli; perioada de incubatie și de vindecare; (mai ales) perioada de convalescență. *Mi-am făcut lăzărelul la spital.* Ibid. 3. Fig. Stagiul legal pentru o avansare în slujbă. *Și-a făcut lăzărelul, ar fi cazul pentru propunere.* Ibid.

LEA s.f. art. Lele. *Lea Mario!* [Pronunțat: *monosilabic.*] Spt. S. și J., Pn. L.

LEAC, *leacuri*, s.n. (În expr.) A fi (cineva) fntină de leac = a avea (de toate) din abundență; a fi izvor nesecat. *Da ce, mă, eu stnt (sau la mine e) fntină de leac? Mai vedeți și de altul!* Spt. S. și Leac și babil colae, formulă de urare, adresală — fie în caz de boală, fie cu alt prilej — unei persoane apropiate; succes! Ptș., C. Arg.

LEĂGĂN, *leagăne*, s.n. (La brișcă) Scaun cu arcuți și cu rezemătoare, care se fixează pe loitrele briștii, servind la amortizarea zdruncinăturilor. *Am o brișcă cu două leagăne; stau în voie patru persoane.* Spt. S., Pn. L., Pdr.

LEĂSĂ, *lași*, s.f. 1. Gard de mărăcini rari, înșirați pe pari; mreajă. *Am făcut o leasă de mărăcini la capul porumbilor.* Spt. S., Smr. 2. (La portul femeiesc) Bantă de califea neagră, cusută cu fir, mărgele și fluturași, care se poartă pe frunte, cu partea de sus virită sub maramă. Ibid., Hl. — Sm. 3. (În expr.) A fi (sau a face, a lăsa etc.) leasă (la pământ) = (despre plante) a fi culcate jos, întinse la pământ; a fi bătucite, pălângite *Au băciuil vilele toată noaptea prin grtu și l-au făcut leasă (la pământ). Au driciuil ciinii cinepa și au făcut-o leasă.* Ibid. A fi (sau a se face) leasă = (despre oameni) a fi beat sau se îmbăta turtă. Ibid. A cădea (sau a da) în leasă = a da de belea, a intra într-un bucluc; a cădea pe bec. Ibid.

LEAU, *leauri*, s.n. (Mai ales la pl.) Obiecte, fel de fel de bagaje; oleaburi. Crb.¹, Mșș., Bdș., Dșl..

LEGĂ, *leg*, vb. I tranz. 1. A face virf la căile de fin, la stoguri de griu, coceni etc. ca să nu le răzbească ploile; cf. a face „capac”. *Să mergem să legăm căile (stogurile), că uile-o, ploaia e aproape!* Spt. S. și J., Mrș. 2. (La car) A strînge caroseria cu fier; a îmbrăca. Ibid.

LEGĂTURĂ s.f. sg. 1. Rod. Porumbii de estimp au o legătură ce n-am văzut. Pdr., Lnl. S., Spt. S., Cpr. 2. (La car) Îmbrăcătura de fier aplicată pe caroserie. Ibid. *Are o legătură căruța asta de nu mai are moarte.* Ibid.

LEGUMEĂLĂ s.f. (În loc. a d v.) Cu legumeală = cîte puțin. *A mîncă cu legumeală. A cheltui cu legumeală.* Spt. S. și J., Pdr.

LEGUMI, *legumesc*, vb. IV tranz. 1. Fig. A păstra, a prețui, a îngriji. *Dorul de-aș mai dobtndi. Azi aș ști a-l legumi (Pop.).* Spt. S. 2. (În expr.) A-și legumi vorbele = a vorbi rar, încet, slins. Ibid., Ptș., Cpr.

LEGUMIT, -Ă, *legumiți, -te*, adj. 1. (Și adverbial) Cu economie, puțin cîte puțin. *Fă porțiile legumite, să s-ajungă la toți.* Spt. S. și J. 2. (În expr.) A vorbi legumit = a vorbi încet, moale, rar. Ibid., Mș.

LEIȘOR, *leișori*, s.m. Diminutiv al lui leu. *M-a costat cîtiva leișori afacerea asta!* Spt. S.

LEMN, *lemn*, s.n. 1. (În expr. și prov.) Pe unde am tălat eu lemne, tu aduni sureele, i se spune ironic cui va lipsit de experiență, nepri-ceput, tlnăr, crudac. Spt. S. și J., Mș. A fi cineva de lemn Tănase = a fi tăntălău, moale, prost. *Mă, că prea ești și tu de lemn Tănase. Să nu scoți tu o vorbă cît ai stat acolo!* Ibid. Lemn de ouă = bucățele de lemn imbibate cu o substanță colorată, roșie, servind la înroșitul ouălelor de paști. 2. Loc. a d v. A lemne seel = rău, tare, exagerat. *A sc vîlta a lemne seci. A blestema a lemne seci.* Ibid.

LEMNĂR, *lemnari*, s.n. Păduche de lemn; ploșniță, stelniță. *E plină casa de lemnari.* Cpr., C. Arg., Spt. S.

LENE s.f. (Familiar, în expr.) Nu ți-e lene? = nu ți-e rușine (obrazului)? *Bine, mă, nu ți-e tene, dîtai mîgădăul, să stai și să te uiți la mă-la cînd muncește, de dă-n brinci singură?* Cpr., Urș.

LENEVEĂLĂ s.f. Trîndăvie, încezeală, moliciune, lene. *Mă, ce e leneveala asta pe tine? Am așa o leneveală că n-am chef de nimic.* Spt. S., Cst.

LENEVOȘI, *lenevoase*, vb. IV refl. A se lenevi, a trîndăvi. *Ce te-ai lenevoșit așa, băte! te știam mai altfel; ori poate căldura asta te-a moleșit?* Spt. S., Pdr., Mrș.

LENEVOȘIE s.f. = LENEVEALĂ. *M-a găsit o lenevoșie, de nu-mi vine să pui mîncă pe nimic.* Spt. S.

LENEVOȘIT, -Ă, *lenevoșiți, -te*, adj. Care n-are poftă de lucrău; indispus, lenevos, trîndav, moale. *Nu știu ce-am de sint așa lenevoșit, moale cîrpă.* Spt. S. și J.

LEOĂRBĂ, *leorbe*, s.f. Persoană care trîncănește de foarte, care înșiră verzi și uscate, vrute și nevrute: flecar, palavragiu. *Nu fi leorabă, fa muiere!* *Ce vîd eu nu e părere, Nu-i nălucă, nu-i stafie, Ci e om cu pâlărie (Pop.).* Spt. S., Cst. [Pronunțat: *leor-bă.*]

LEORB interj. Onomatopoe care redă zgomotul produs de porci și ciini cînd limpăiesc; p. ext. de oameni, cînd mînlîncă sorbind cu

zgomot. Lnl. S., Ca., Spt. S. [Pronunțat : *monosilabic.*]

LEORBĂCĂI, *leorbăcăi* și *leorbăcăiesc*, vb. IV. 1. Intrans. (Despre porci, cîini și p. ext., despre oameni) A mânca cu zgomot, sorbind tare. Lnl. S., Spt. S. 2. A spăla cu zgomot, făcînd : *leorc, leorc!* *Leorbăcăie mai încet vasele alea, măi fată, să închid și cu un ochi.* C. Arg. 3. Trans. A merge ciolfăind prin noroi. *Vine-ncel, leorbăcăind abia-abia prin mocirlă.* Ibid. 4. Refl. A se umple de apă, a se leorcăi, *Unde te-ai leorbăcăit așa?* Ibid.

LEORBĂCĂIALĂ, *leorbăcăieli*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) leorbăcăi; leorcăială, sorbocăială. C. Arg. 2. Mîncare proastă, zeamă chioară; spălătură de vase, lături. Ibid., Spt. S., Mș. 3. Apăraie, mocirlă. Ibid. 4. Mers anevoios prin mocirlă. Ibid.

LEORBĂCĂIT s.n. = **LEORBĂCĂIALĂ**. *Ce atîta leorbăcăit?* Cpr., Spt. S.

LEORBĂCĂIT, -Ă, *leorbăcăiți, -te*, adj. Leorcăit, murdar. C. Arg.

LEORBĂI, *leorbăi* și *leorbăiesc*, vb. IV intrans. 1. (Despre cîini) A face : *leorb-leorb* (cu limba); a sorbăcăi, a limpăi; a leorbăcăi; p. ext. a mânca zgomotos, a sorbăcăi. Spt. S., Mș., Mș. 3. Fig. A trîncăni, a flecări. Ibid. [- Pronunțat : *leorbă-i*.]

LEORBĂIALĂ, *leorbăieli*, s.f. = **LEORBĂIT**; fig. vorbărie de clacă. Mș.

LEORBĂIT s.n. Acțiunea de a leorbăi; limpăială, sorbocăială; zgomotul produs în asemenea împrejurări. Spt. S.

LEORC interj. Onomatopee care redă zgomotul apei, cînd se spală rușele ori se bălăcește cineva. *S-aude leorc, leorc!* Ptș., Spt. S.

LEORCĂI, *leorcăi* și *leorcăiesc*, vb. IV trans. 1. A spăla ceva în grabă, a muia. *Am leorcăit numai d-ale copiilor cîte ceva.* Cpr., C. Arg., Mș. 2. Fig. A dojeni pe cineva, a certa, a bălăcări. *M-a leorcăit numai c-am intrizat oleacă.* Ptș., Mș., Sm.

LEORCĂIALĂ s.f. Acțiunea de a (se) leorcăi și rezultatul ei; bălăceală, spălare; apăraie, udeală; zgomot. *Ce leorcăială e p-afară, te spei!* Spt. S.

LEORCĂIT s.n. = **LEORCĂIALĂ**. *E acolo; nu-i auzi leorcăitul : leorc, leorc?* *Leorcăie mereu.* Spt. S.

LEORCĂIT, -Ă, *leorcăiți, -te*, adj. 1. Plin de apă, muțat; fleșcăit, murdar. *Am lăsat rușele numai leorcăite.* *A venit leorcăit de poșirec.* Spt. S., Ptș. 2. Fig. (Despre vreme) Moins. *Ce vreme leorcăită; nici nu poți să ieși din casă afară!* Ibid., Cpr. 3. (Depreciativ) Depravat. Ibid.

LEORCĂITURĂ, *leorcăituri*, s.f. Spălătură, lături. *Nu mai arunca leorcăiturile în fața casei!* Cpr., C. Arg.

LERĂȚIE, *lerății*, s.f. Relație. Cpr., Vl.-Dn.

LESNEĂLĂ s.f. Pășuire, înlesnire, ajutor. *Cîte o (în-)lesneală am mai avut și de la ci; la ce să zic?* Cpr., C. Arg. [Var. : **ÎNLESNEĂLĂ** s.f. Ibid.]

LESNÍ, *lesnesc*, vb. IV. 1. Refl. A se ușura, a scăpa. *M-am mai lesnit de unele (treburi), dar s-au năgvlvit altele.* *Cînd m-oi lesni cu secerea, vin pe la voi.* *Bodaproste că m-am mai lesnit cu datoriile.* Spt. S. și J., Cpr. 2. Refl. (Despre prețuri) A scădea. *S-au mai lesnit prețurile la porumb.* Ibid., Ptș. 3. Trans. A ajuta. *Te-oi mai lesni și cu ce-oi putea.* Ibid.

LESPENDERITĂ, *lespenderițe*, s.f. 1. Tîndără subțire; așchiuță, spărtură. *O lespenderiță mi s-a vîrît taman sub unghie.* *Adună niscaiva lespenderițe s-așfîm al foc.* *Mi-a dat în ochi o lespenderiță de piatră.* Spt. S. și J.

LEȘINĂT, -Ă, *leșinați, -te*, adj. 1. (Mai ales despre copii) Mîncăcios, pofticios, lacom. (Substantivat) *Ho, leșinato, nu-ți ajunge cît îți-am dat!* Ptș., Crb. 2. (Despre prăjituri, alimente). Care are zahăr prea mult; leșuit. *Tort leșinat.* *Frișcă leșinată.* *O prăjitură nu trebuie să fie nici așa leșinată.* Ptș.

LEȘINĂTURĂ, *leșinături*, s.f. (Peiorativ) 1. Persoană care mîncă mult și orice; om mîncăcios, lacom; pofticos, nesățios. *Uf, leșinătură ce ești; nu te mai satură Dumnezeu!* Spt. S. și J. 2. Om lacom de avere, hapsin, dornic de bogății. *Leșinătura pămîntului.* Ibid.

LEȘUIȚ, -Ă, adj. = **LEȘINAT** (2) Ptș.

LETÎN, *letini*, s.m. Păgîn, nelegiuit; necredincios, rău. *Cu letinu-ăla să nu-ți bați în cîrd.* Spt. S. 2. Om mare, greoi, mollar. Ptș.

LEUCI, *leucese*, vb. IV trans. și refl. A (se) încovoia din spate, a (se) cocoșa, a (se) cujbi. *Tc leucesc cînd îi-oi da una, dcrbedeule!* Mș., Stlpn., Spt. S.

LEUCIT, -Ă, *leuciți, -te*, adj. 1. (Despre lucruri; p. ext. despre oameni) Îndoit, adus ca leuca; încovrigat, cocoșat. Spt. S., Stlpn., Mș.

LIC interj. Cuvînt care redă o scinteiere, o sclipire, un licăr; exprimă o mișcare sau o senzație scurtă; *Chibrîtul face lic cînd îl scaperi.* *Azi am simțit o dată lic, în inimă; apoi : lic, lic, în șale.* *Un țepure a făcut lic în stufuri.* *Vine leleu pe colnic, Cu zlvleca lic, lic, lic (Pop.).* Pn. L., Pdrț., Cst., Cpr.

LICĂ interj. Aolică. *Lică, măre.* (sau *mărelică*) *ce mîndrețe era acolo!* Dnc., Ca, Lnl. S. *Măre-lică* (sau *lelelică*) *s-a dus vremea aia!* Pn. L., Spt. S.

LICĂRE, *licăre*, s.n. Expr. (A face) licăr *poteca* = a o zbughi, a o rupe la sănătoasă; (imperativ) șterge-o, fugi, păzea! *Și să nu puie mîna pe mine : licăr poteca, tunde-o pîrleo!* *de-mi scăpărau călcîtele.* Spt. S. [Var. : **LICUR**, *licuri*, s.n. = muc, capăt. *Un licur de figară.*

Ibid.; **LICURĂ**, *licure* și *licuri*, s.f. = ceva mic, fărlimiță, frîntură. O *licură de copil*, ca *scinteia de iute*, *mi-a sărit înaintea*. *Furnica e și ca o licură de viață*. Ibid.]

LICĂRIȘ s.n. Acțiunea de a *licări*; *licărire*, *Abia am nemerit poțeca în licărișul stelelor*. *Adormisem pe mal, în licărișul undelor*. Spt. S.

LICĂRITURĂ, *licărituri*, s.f. Durere musculară vie, ascuțită; fulgerătură, junghi. *Am simțit niște licărituri prin coaste, am răcit la rîtu*. Spt. S.

LICUR s.n. v. **LICĂR**.

LICURĂ s.f.v. **LICĂR**.

LICURÎ, *licur*, pers. 3 sg. *licură*, *licurește*, vb. IV intranz. 1. A se mișca iute (ca scinteia, ca fulgerul). *Așa licureau deștele culegătorilor (la prune)*, ca *scinteile*. VI.-Dn., Spt. S., Mș. 2. Intranz. A i se părea, a i se năluci (ceva cuiva). Ibid. 3. Tranz. Fig. *Mi-a licurit ceva prin minte, mi-a venit o idee*. Ibid. 4. Tranz. Fig. A avea o senzație de durere trecătoare. *Mă licăre o măsea*. *M-a icărit prin șale*. Ibid.

LICURICI, *licurici*, s.n. 1. (În expr.) A avea *licurici la cap* = a avea idei bizare; extravagante; a avea năzăreli, aiureli, toane; a fi zănalic; cf. a avea sticleji, gârgăuni, fluturi. Urln. A-i scoate cuiva *licuricii din cap* = a-i scoate nebuniile, toanele (din cap), a-l face să devină serios. Ibid. 2. Fig. (Familiar) Copil vioi, sprinten; lifuroi. *E plină strada de licurici, mînea-i-ar norocul!* Ptș.

LIFUROI, -**OĂCĂ**, *lifuroi*, -*oac*, s.m. f. și f. 1. (Familiar) Copil mic. *Lifuroaica mamei dragă*. *E plină strada de lifuroi, mînea-i-ar norocul*. Spt. S. 2. (Depreciativ) Tînr sclivisit, ușuratic; lîrșău. Expr. A *umbla lifuroi* = a) umbla handra, fără rost; b) a umbla îmbrăcat excentric, subțire. Ibid. 3. S.m. Cantitate mică din ceva. *Fă un lifuroi de mămăligă* Ibid.

LIGĂRE, *ligări*, s.f. 1. Scindură de la marginile unui buștean, tăiat în joagăr; margine, lăturoaică; (la pl.) deșeură. *Am luat niște ligări de la fabrică, pentru foc*; *am s-aleg ce-o fi mai bun pentru închisoare*. Spt. S., Pn. L., Smr. 2. Teren de calitate inferioară, neproductiv. *Ca mai mare, frati-meu și-a ales ica pămîntului și mie mi-a lăsat ligările, aruncăturile, lăpădăturile*. Ibid. 3. Om de nimic; *Ce ligare de om!* *Cu ligările-astea, nu faci nimic, degeaba te-ai încurat*. Ibid.

LIGĂVEALĂ s.f. Lipsă de poftă de mîncare. *Are o ligăveală copilu-ăsta, nimic nu-i place, trăiește cu zile; nu știi ce să-i mai faci!* Spt. S., C. Arg. [V ar.: **LINGĂVEALĂ** s.f. Crb.³]

LIGĂVI, *ligăvesc*, vb. IV intranz. și refl. A-și pierde pofta de mîncare, a fi ligav, a fi mofturos; a slăbi. *Așa (s-)a ligăvit copilu-*

ăsta, parcă ar fi după boală! *Nu te mai ligăvi la mîncare, că mori cu zile!* Spt. S., Ptș.

LIGĂVÎT, -**Ă**, *ligăviți*, -*te*, adj. Ligav; slab, uscat. *Copil ligăvit*. *Purcel ligăvit*. Spt. S., Ptș.

LIGHINEALĂ s.f. Acțiunea de a se lighini. *Ce atita lighineală pe voi, fetelor!* C. Arg.

LIGHINI, *lighinesc*, vb. IV refl. A se găti pe îndelete, tacticos, migălos; a se dichisi. *Da mult te mai lighinești, mă femeie; nici un conac de zi de vară nu-ți ajunge!* Spt. S., Ptș.

LIGHINÎT, -**Ă**, *lighiniți*, -*te*, adj. Pus la punct, dichisit, gătit, curat. *Toldeauna o vezi lighinîtă femeia asta*. Ptș. Cpr., Spt. S.

LIGHINÎT s.n. = **LIGHINEALĂ**. *Ce atita lighinît pe voi, fetelor?* *S-au pus pe lighini, cu dulgeacul*. Ptș., Spt. S., Cpr.

LIHĂI, *lihăi* și *lihăiesc*, vb. IV refl. 1. A i se uri, a se plictisi (de ceva) sau (de cineva); a i se lua. *M-am lihăit de femeia asta, m-am săturat*. *Mi s-a lihăit de atita fasole*. Spt. S. și J. 2. A se leșui de foame, a se lihni. Ibid., Ptș.

LIHĂIALĂ, *lihăieli*, s.f. 1. Leșuală. *M-a apucat o lihăială, să caz jos*. Ptș. 2. Fig. Vorbărie fără rost; plictisală; găgeală. *Prea multă lihăială; v-a găsit lihăitul*. Ibid.

LIHĂIT, -**Ă**, *lihăiți*, -*te*, adj. 1. (Despre vite) Cu stomacul supt, gol, tras; leșuit (de foame). Ptș., Spt. S. 2. Fig. (Despre oameni) Plictisit, indispus, obosit; posac; chisom. *Mă, că lihăită fată, n-are sare nici de frică*. *Parcă tot li ninge și-i plouă*. Ptș.

LIHOTĂIE, *lihotăi*, s.f. 1. Animal slab, care abia se ține pe picioare, uscat, prăpădit; hupit, poclitit; slăbăciune. *Boii mei nu-s boi de otac, Lihotăi de om sărac* (Pop.). Spt. S. 2. (Peiorativ) Om de nevoie; sărac, prăpădit, leneș; lepădătură. *Ce lihotăie de om, abia mestecă vorbele-n gură!* Ibid.

LIHOTĂ, *lihot*, s.f. Liotă; pojatic, pujdină, ciurdă. *Are o lihotă de guri la masă, te miri de unde-i mai satură!* Lnl. S., Uda. [Pronunțat: cu *h* aspirat.]

LIHOTEALĂ s.f. Stare generală de sfirșeală (de foame sau de oboseală); leșuală. Spt. S.

LIHOTI, *lihotesc*, vb. IV tranz. și intranz. A se sfirși de foame (sau de oboseală); a se leșui, a se lihni, a slăbi, a obosi; a (se) hupi, a se lihăi. *M-a lihotit pîrdalnicu astu de coasă*. *Am lihotit, am ajuns ca un ogar, de cînd cu bolbolinele astea*. Spt. S. și J., Mș., [Pronunțat: cu *h* aspirat.]

LIHOTIIE s.f. Faptul de a (se) lihoti; leșuală; p. ext. slăbire, oboseală. Spt. S.

LIHOTÎT, -**Ă**, *lihotiți*, -*te*, adj. (Despre oameni și animale) Leșuit de foame; poclitit, lihăit; fig. obosit, istovit, sîrșit. Spt. S. și J., Pn. L.

LIMBĂRIȚĂ s.f. (În e x p r.) A avea (cineva) limbărițu = a) a vorbi mult, a îndruga verzi și uscate, a avea mincărime la limbă, a fi limbut, vorbăreț, flecar. Spt. S. și J., Smr.; b) a avea ața limbii prea scurtă, împiedicând articularea cuvintelor. Ibid. A(-i) tăla (cuiva) de limbărițu = a) a opera membrana sublinguală, dînd limbii libertatea să articuleze corect sunetele; b) f i g. a-i tăia cuiva pofla de a vorbi pe seama altora, de a blrîi, de a trîncăni; a pune la respect, a pune la punct. Ibid., Cpr., Ptș.

LIMBĂ, *limbi*, s.f. 1. (În e x p r.) A-și bate limba-n gură de pomană = a vorbi alandala, a trîncăni; a vorbi degeaba, a nu fi ascultat. Ptș., C. Arg. A-și mușea limba de necaz = a regreta cele spuse mai nainte. Ibid. A fi cu (sau a avea) țepi pe (sau ușurdă sub) limbă = a fi răutăcios, înșepat, ironic. Ibid., Spt. S. 2. (La războiul de țesut) Selndură cu găuri, virilă în scobitura Intocătorului și servind la fixarea acestuia în sulul dinainte. Ibid. 3. (La meliță) Bătător. *Limba meliții*. Ibid.

LIMBLÎNG s.m. (Ironie) Calificativ de dispreț dat unui om neresios; lingău, limpău, ciorbagiu, „linge-oale”. Ptș. Clmn.

LIMBRÎC, *limbrici*, s.m. (F i g.; depreciativ) Om mic de statură, lipsit de însemnătate. *Și ce mai vrea limbricu-ăla?* Ptș., C. Arg.

LIMBURUȘ s.n.v. LIMBUȘ.

LIMBUȘ, *limbușuri*, s.n. 1. Ridicătură mică de pămînt în lungul sau de-a curmezișul unei văi; ridicătură de pămînt ieșită din coasta unui deal; maidan; bold, măgurice, boldan. *Am clădit stînul pe un limbuș* (sau *limbuș*) *din fundul văii* (sau *din coasta dealului*). Spt. S. și J., Mrș., Smr. 2. (La inculețorile primitive de la uși) Clanță. *Ai se pare că a căzut jos limburușul de la ușă; a sărit din cui*. Ibid. [V a r.: LIMBURUȘ, *limbușuri*, s.n. Ibid.]

LIMONÎT, -Ă adj. v. ALIMONÎT.

LIMP interj. (Repetat) Onomatopee care redă zgomotul făcut de un cline sau de pisică cînd soarbe cu limba. Spt. S. [V a r.: LIMPA interj. Ibid.]

LIMPA¹ interj. v. LIMP.

LIMPA² s.f. art. Poreclă dată unei femei care umbă după chilipir. Spt. S., Pn. L.

LIMPĂI, *limpăi* și *limpătesc*, vb. IV t r a n z. (Despre cîini, pisici și — ironic — despre oameni) A face *limp-limp*; a sorbăcei. *A limpăit năvlegul strachina de lapte, cîl ai zice plici!* Cpr., Spt. S., Pn. L.

LIMPĂIALĂ, *limpăicli*, s.f. Faptul de a minca repede și cu zgomot; hălpăială. *S-aud limpăicli de cine în bucătărie. Ce limpăială e asta, mă, copile; mîntîncă frumos, că nu te iau tîtarîi la goană!* Spt. S., Ptș., Mș.

LIMPĂIT s.n. = LIMPĂIALĂ. *M-ai speriat cu limpăitu-ăla al tău nesuferit*. Cpr.

LIMPĂIT, -Ă, *limpăiți*, -te, adj. (Despre oameni) Mîncăcios, lacom, limpău. *Limpăit copil!* (Substantivat) *Te-ai învățat* (sau *te-ai făcut*) *un limpăit, uriciosule!* Spt. S., Cpr., Ptș.

LIMPĂITURĂ, *limpăituri*, s.f. = LIMPĂIALĂ; p. r e s t r. imbucătură (lacomă). *Citeva limpăituri și gata strachina*. Spt. S., Mș., Cpr.

LIMPĂU, *limpăi*, s.m. Calificativ dat unui om care mîntîncă ciolfăind iute, nemeslecat, lacom; hălpău, mîncău, găman; lingău; *E un limpău p-aicea care-mi tot limpăie smintîntile; cine o fi ăla, ai?* Spt. S.

LINC interj. (Repetat) Onomatopee care redă sunetul lin, ușor al undelor sau al unui clopoțel. *Curge apa: linc, linc*. Spt. S. și J. [V a r.: LÎNCA interj. Ibid.]

LÎNCA interj. v. LINC.

LINCĂI, *lincăi* și *lincăiesc*, vb. IV i n t r a n z. 1. (Despre ape) A face: *linc-linc*. *Stam pe malul girlei și ascultam undele lincăind*. *S-aude lincăind un izvoarăș: linc, linc!* *E pe undeva pe aproape*. 2. A limpăi. *Lincăie pisica*. Cpr. 3. R e f l. A se spăla, a se scălda. Ptș., Spt. S.

LINCĂIALĂ, *lincăieli*, s.f. Acțiunea de a (se) lincăi; lincăit, linciureală. Spt. S., Pn. L.

LINCĂIT, -Ă, *lincăiți*, -te, adj. s.m. și f. (Persoană) care mîntîncă cu lăcomie, care linge mîncarea de pe fundul vaselor; mîncăcios, lacom. *Ho, lincăitule, ho, că-ți rămîne și ție, să tot lingi!* Spt. S.

LINCIUREĂLĂ, *linciureli*, s.f. Acțiunea de a (se) linciuri: a) bălăceală. *Ce atîta linciureală!* b) linsul vaselor (la dulceațuri etc.). *Hai, la linciureală!* Cpr., C. Arg.

LINCIURÎ, *linciuresc*, vb. IV. t r a n z. (Mai ales despre copii) A minca ce rămîne pe cratițe, pe oale; a linge; a minca pe furîș, pe apucate; a limpăi. *Na, linciurește lu cratița de dulceață. Cine mi-o fi linciurit bucățile din oală?* Spt. S., Mrș., Cpr.

LINCIURÎT s.n. = LINCIUREALĂ. *Treceți la linciurît!* Cpr.

LINCIURÎT, -Ă, *linciuriți*, -te, adj. s.m. și f. (Copil) care se linciurește mult în apă, care mîntîncă pe furîș, linge vasele. *Linciurît copil!* Cpr.

LÎNCOT, *lincote*, s.n. Chicot, lîncot. *Ce lincote v-a găsit, mă, neadormiților; nu vă mai culcați o dată?* Spt. S.

LINCOTEĂLĂ, *lincoteți*, s.f. Faptul de a lincoti, ris, chicot; *Iar v-a apucat lincoteala* (sau *lincotitul*)? *Atîtea lincoteți pe copiii-ăștia m-au speriat!* Spt. S.

LÎNCOTÎ, *lincotelesc*, vb. IV i n t r a n z. și r e f l. (Mai ales despre copii și fete) A ride infundat; a chicoti; a face haz (pe socoteala cuiva). *Ce vă tot lincotiți, mă, acolo?* *Mîndro*,

eu *te-am iubit, Tu ai rts și-ai lincolit* (Pop.). Spt. S.

LINCOTIT, -Ă, *lincoliti, -te*, adj. (Mai ales despre copii și fete) Care rîde mereu; vesel, zburdalnic. *Lincolită fată, toată ziua ar lincoli și tot nu s-ar sătura*. Spt. S.

LINCOTIT s.n. = **LINCOTEALĂ**. *El, cum știi, cu lincolitul (cu aiureala) lui*. Spt. S., Pn. L.

LINGĂV, -Ă, adj. v. **LIGAV**.

LINGĂREA s.m. art. Poreclă dată unui om care aciră pe la mesele altora, care ar bea și ar mîncă de la alții, pe degeaba; lingău, cirnic; lingușiter. Spt. S.

LINGĂVEALĂ s.f.v. **LIGĂVEALĂ**.

LINGE, *ling*, vb. III tranz., intranz. și refl. (În expr.) (Familiar, ironic) A linge pila = a rămne cu buzele umflate, a se păcăli, a o scrinti. Cpr., C. Arg. A nu se sătura cineva mîncînd, dărmite lîngînd = a nu se pricopsi cineva din ciupeli, din înșelăciuni, din furturi. Ibid., Pn. L., Smr.

LINGOĂRE, *lingori*, s.f. Fig. (Peiorativ) Om de nimic; om nevoiaș, slab, prăpădit, nepuțințios; leneș, codil; tigoare, jigodie, lihotaie. *O lingoare de om. Au rămas lingorile Să ne poarte florile* (În timpul războiului) (Pop.). Spt. S.

LINGURĂ, *linguri*, s.f. (P r o v.). Care eum se seonlă, cu lîngura-n oală, se zice cînd cineva se amestecă nepoftit unde nu-i fierbe oala Spt. S.

LINIE, *linii*, s.f. Șosea principală care străbate satul pe la mijloc; vatra satului, centru. Expr. A ieși la linie = a) a pune casa în vatra satului; b) a ieși la cislă. Spt. S.

LIPĂN, -Ă, *lipani, -e*, adj., s.m. și f. 1. (Despre copaci) Înalt, drept, frumos, fără noduri și fără crăci, plnă în virf. *Am niște tufe lipane, ca lumînările*. Spt. S. 2. S.m. *Stnt în pisc niște lipani de stejari, să tragi sfoara pe ei*. Spt. S. 3. Fig. (Om) Tinăr, înalt, voinic, chipeș, frumos. *E un lipan de băiat, să-l mîntnei. S-a făcut o lipană de fată, mai mare dragul*. Ibid. 4. S.f. Fig. Palmă. *I-am ars fo două lipane, că se cam obrăznicise*. Ibid.

LIPĂIALĂ, *lipăieli*, s.f. Bătaie cu palma, chelfăneală; pîlmuit, pîlmuială. *I-am tras o lipăială de i-a licărit ochii*. Spt. S., Cst. [Var.: **LIPĂNEALĂ**, *lipăneli*, s.f. Ibid.]

LIPĂI, *lipăi și lipăiesc*, vb. IV tranz. A pîlmuia, a bate; a lipi, a lipăi. *I-a lipăit fo ctleva scaloalce, de-a auzil ctinii-n Giurgiu*. Spt. S., Pn. L., Smr. [Var.: **LIPĂNI** vb. Spt. S.]

LIPĂIT, -Ă, *lipăiți, -te*, adj. Care a mîncat bătaie, care a fost chelfănit. *Și tu ai fost lipăiit? Au ieșit amîndoi (cu obrăjiți) lipăiți*. Spt. S., Cst. [Var.: **LIPĂNIT**, -Ă adj. Ibid.]

LIPĂIT s.n. = **LIPĂIALĂ**. Spt. S., Cst. [Var.: **LIPĂNIT** s.n. Ibid.]

LIPĂITURĂ, *lipăituri*, s.f. Plesnitură, palmă; bătaie. *S-aud lipăituri zdravene; a încasat-o*. Spt. S., Cst. [Var.: **LIPĂNITURĂ**, s.f.]

LIPĂNEALĂ s.f.v. **LIPĂIALĂ**.

LIPĂNI, *lipăni și lipănese*, vb. IV tranz. v. **LIPĂI**.

LIPĂNIT, -Ă adj. v. **LIPĂIT**.

LIPĂNIT s.n. v. **LIPĂIT**.

LIPĂNITURĂ s.f. v. **LIPĂITURĂ**.

LIPĂR s.n. Căldură arzătoare; arșiță; vipie; dogor. crăpăt. *Am stat dezbrăcat în lipărul soarelui și mi-a făcut pielea bășici. Cine poate răbda lipărul de pe nimiez? Ferește din lipărul cuplorului, că-ți ia ochii!* Spt. S.

LIPĂLĂ, *lipeli*, s.f. Chelfăneală, lipăitură. Spt. S., Ptș.

LIPĂI, *lipesc*, vb. IV refl. (În expr.) A i se lipi buzele (cuiva) = (cînd vorbește despre ceva ori despre cineva) a vorbi cu plăcere, cu dragoste, cu interes. Spt. S., Smr., Pn. L.

LIPĂC s.n.sg. Lipici. Ptș., Mș.

LIPIE, *lipii*, s.f. Fig. (Ironic) Palmă, scoalcă, bătaie; labă, calcăvură. *Mi se pare că ai postă de o lipie caldă, ai?* Spt. S., Smr., Pdr.

LIPSĂI, *lipsesc*, vb. IV refl. (În expr.) A se lipsi ca Adam de rai = a se lăsa pîgubaș, a renunța. Spt. S.

LIPSĂTĂ s.f. (În expr.) A fi lișită de foame = a fi leșinat de foame, a fi leșuit, Spt. S.

LISĂVEĂ s.f. (Complinit cu „de apă”) Întindere de apă; apăraie. *E tot cîmpul (o) lișteavă de apă. S-a făcut drumul (o) lișteavă de apă*. Spt. S., Smr.

LITII, *litiiesc*, vb. IV intranz. A spune litii, snoave, glume, istorioare de haz; (ironic) a bate cîmpii, a trîncăni, a pâlăvrăgi. Spt. S., Stlpn.

LITIALĂ, *litieli*, s.f. Pâlăvrăgeală, aiureală; palavră. *Astea sint litieli d-ale lui, nu vezi?* Spt. S.

LITROSĂNIE s.f. = **LITROSEALĂ**; nimicire, distrugere, dărăpănare, prăpădenie. *Aici, ehe, e litrosanic mare*. Expr. A fi (cineva) pus (sau a se pune) pe litrosanie = a împraștia în dreapta și-n stînga, a cheltui fără cumpăt; a dărăpăna, a distruge, a nimici. Spt. S., Smr., Pn. L.

LITROSEALĂ s.f. Faptul de a (se) l i t r o s i (de bani, de avere etc.). Loc. adv. Pe litrosenlă = pe distrugere. *Asta e pus pe litroseală, mă! Vrea să dărăpene tot*. Cpr.

LITROSĂI, *litrosesc*, vb. IV. Refl. A se descotorosi, a scăpa de cineva nesuferit. *M-am litrosit de nebun*. Ibid. Expr. A se litrosi de avere (sau de bani) = a (-i) toca averea sau banii; a cheltui tot, a (se) ruina. Spt. S., Cpr., Smr. A se litrosi de zile = a muri. Ibid.

LITROSIT s.n. = **LITROSEALĂ**. *Sint puși pe litrosit*. Spt. S.

LITROSÍT, -Ă, *litrosiți, -te*, adj. Curățat (de bani, de avere etc.), tocat, ruinat, lefter. *A veni litrosit de la cărți; a rămas hengerhengher, lefterit, litrosit, curățat.* Cpr., Spt. S.

LIVĂDIE, *livezi*, s.f. 1. Livadă. *Să nu bage careva vitele-n livadie.* Cpr. 2. Pădure tinăre de tufe (înre 15—25 de ani); braniște. *Am o livadie tinăre, o mîndrețe.* Spt. S., Pn. L., Smr.

LIVÉJ s.n. 1. Must de fructe, cidru, *Livej de mere.* Vl.-Dn., C. Arg. 2. (Depreciativ) Vin de calitate inferioară. *Ce, mă, asta-i vin? Asta-i livej toată ziua, livej sadea.* C. Arg.

LIVÉRDE s.f. Floare de pădure sau de cîmp. *Foaie verde de liveerde, Ce-am iubit nu se mai vede* (Pop.). Urșt., Cpr.

LIVEZEĂLĂ s.f. Acțiunea de a livezi (curățind o pădure tinăre de uscături, mărăcini, tufișuri etc.); curățire, desfundare. *Am făcut o livezeală la Comarnic, numai de drag, rîde pădurea nu altceva.* Spt. S.

LIVEZÍ, *livezesc*, vb. IV tranz. 1. A curăța o pădure de nițele (pină la 7—8 ani) de toate tufărișurile, uscăturile și mărăcinișurile care o înăbușesc, pentru a-i da libertate să se dezvolte în voie; a brăniști. Spt. S., Smr. 2. Fig. A ucide. *Vino să te livezesc, Cu tine să isprăvesc* (Pop.). Mștș.

LIVEZÍT s.n. = LIVEZEALĂ. *Mergem cu toții la livezit, în comarnice.* Spt. S.

LIVEZÍT, -Ă, *liveziți, -te*, adj. 1. (Despre o pădure tinăre) Curățată bine de uscături, mărăcini, tufișuri, rugi, muri etc.: desfundată, limpezită; brăniștită. Spt. S. Pn. L. 2. P. ext. (Despre izlaz, flnețe) Curățat de urșuri, mărăcini etc. Vl. R., Ptș.

LIVORVÉR s.n. v. REVOLVEL.

LIU, *lie, lli*, adj. Mollu, îngălat, spatie; prostănac, nătălieț, bleg; lăllu. *Liu ești, mă!* (Ironie) *Lele, bărbățelu-și liu, Pune-l mătauz la grlu.* (Pop.). *Și cînd fui de înșurătoare. Îmi găsi mama o floare, Răzbuțată, bleoată, llie, Stă la cînpă momlie* (Pop.). Spt. S., Mș.

LOĂVĂ s.f. (În expr.) A uimeri (sau a dool) loava (la ceva) = a da lovitura, a o brodi. *Am nimerit loava la grlu: cum l-am semănat, l-a scrobil bine soarele și fac, ploaia. Am nimerit loava la țig: am dat cu preț și am luat ieștin.* Spt. S. și J. A avea loavă (la ceva) = a o nimeri bine, a avea noroc. *A avut loavă la înșurătoare.* Ibid. A (nu)-și găsi loava (cu cineva) = a (nu)-i merge; a (nu) se potrivi. *Cu mine nu și-ai găsit loava, tinere!* Ibid.

LOĂZĂ, *loaze*, s.f. 1. (Depreciativ) Copil nedezvoltat, izini, slab; snamenic, arătare, snamă. Ptș. 2. Obiect nelsemnat, mic, nimicură. *O loază de creion.* Spt. S.

LÓBĂ, *lobe*, s.f. Lodbă. *Am făcut două majere mari de lobe la pădure, una pentru foc*

și cealaltă pentru babe la palan. Hai să cioplim lobele de babe, le luăm numai la săcure. Cpr.

LOBIDRĂG, *lobidragi*, s.m. Plantă erbacee de cîmp; buruiiană. *Foaie verde lobidragi, Dusuni-s-au toți ai dragi* (Pop.) *Și-am zis verde lobidrag, Nu-i cin-mă-a fost mie drag* (Pop.). Urșt.

LOC, *locuri*, s.n. 1. (În expr.) A o lua (sau a o rupe) (bine) din loc = a) (despre vite) a urni ceva, a porni. *Abia au luat-o din loc, era greutate, nu glumă;* b) (despre oameni) a începe o activitate, a-i da zor, a porni repede. *Cînd am văzut că m-apucă noaptea acolo, am rupt-o din loc. Cum stai cu coasa? — Am rupt-o din loc.* Spt. S. și J., Cpr., Ptș. A se duce (cineva) la locul lui = a muri. Ibid. A da la locul lui (pe cineva) = a căsători. Ibid. *Toate pină la un loc = pin-aici; se zice cînd ceva sau cineva a depășit limita.* Ibid. 2. L o c. a d v. Drept de loc = loc, localitate, parte. *În ce drept de loc ai fost de fel? Din ce drept de loc ești?* Ibid. Pe unde-locuri = prin anumite locuri, prin unele locuri. Neam de loc = absolut de loc. *N-ai găsit nimic, nimic? — Neam de loc, de-afurisenic.* Ibid.

LOGODÍT, -Ă, *logodiți, -te*, adj. (În expr.) A fi cu (sau a avea) ochii logodiți = a) (despre femei) a fi angajată, promisă; a fi logodită. *La mine să nu te uiți Că mi-s ochii logodiți* (Pop.); b) (despre oameni) a fi eu ochii umflați (de băutură sau de nesomn). *L-am văzut eu, era cu ochii logodiți, abia se sculase.* Spt. S.

LOHÓN s.n. Grămadă de gunoi; treanc de vite (băligi, coceni, paie etc.); amestec de surcele, coji, paie, pleavă, coceni etc. *E plin grajdul de lohon. De mult nu s-a mai măturat lohonul din curte. Hai, să scoatem grtul din lohon* (= pleavă). Ibid. [Pronunțat și cu h aspirat. V a r.: LOÓN s.n. Mzc.]

LOIÁN, *loiane* și (ad. 2) *loianuri*, s.n. 1. Întindere mare de apă, apăraie; venitură, revărsare; noian. *Curg loiane de apă pe vale. Cine s-a spălat aici? Ia uile ce loian ați făcut jos!* Spt. S., Pn. L., Smr. Expr. A eurge loian = (despre lichide) mult, repede, a eurge prîdidit. Ibid. A-i veni (cuiva) loianul în vatră = a nu izbuti să facă ceva, a se împotmoli, a se izbi de greutate. Ibid. 2. Teren de luncă, loc întins și neted. *S-au umplut loianurile cu grlu. Hai să arăm loianul din Sămara.* Ibid.

LOLOĂȚĂ, *loloațe*, s.f. (Ironie) Femeie nelngrijită, flentăroasă, murdară, îngălată, șleampătă. (Adverbial; în expr.) A umbra loloață (mai ales despre femei) a umbra murdar, nepieplănat, zdrențăros. Spt. S., Pn. L.

LOÓN s.n. LOHON.

LOPÁTĂ, *lopeți*, s.f. (La om și la animale) Fiecare din cei doi dinți lați, așezați în față, sus. *Are două lopeți late, cu strungăreașă la*

mijloc. *I-au dat lopețile mînzului.* Spt. S., Smr., Cpr.

LOPĂȚI, *lopățesc*, vb. IV tranz. 1. (Despre griu) A-l vintura cu lopata Spt. S., Pn. L., Mș. 2. A întoarce cu lopata zolul de griu de pe arie (amestecat cu pleavă); a grooni. Ibid. 3. A aduna „zolul” cu lopata, ridicându-l și grămădindu-l la steajăr, a stringe. Ibid.

LOPĂȚIT s.n. Acțiunea de a lopați (griu). *Hai, la lopați, toți o dată! Noi cu lopații, voi cu mătureala, acu-l dăm gata!* Spt.S.

LORCĂI, *lorcăi* și *lorcăiesc*, vb. IV refl. și intrans. = **LEORCĂI**. Te-ai lorcăit ca naiba! Spt. S.

LORCĂIALĂ, *lorcăieli*, s.f. = **LEORCĂIALĂ**.

LORCĂIT, -Ă, *lorcăiți*, -te, adj. = **LEORCĂIT**.

LORCĂIT s.n. = **LORCĂIALĂ**. *Ce atla lorcăit?* Pn. L.

LÔSPĂ, *lospe*, s.f. 1. Spărtură de buștean; lodbă. *Am adus o cărușă de lospe.* Spt. S. 2. Așchie mare, sărită din săcure, la cioplitul unui buștean. *Am făcut o majără de lospe.* Ibid. 3. Fulg mare de zăpadă moinoasă. *Vin lospe mari de zăpadă, s-așlerne pe ninsoare.* Ibid.

LOSPĂTURĂ, *lospături*, s.f. 1. Așchie din bardă (mai mică decît „lospa”); spărtură de scindură, țandără. *Adună cîteva lospături s-aflăm focul.* Spt. S. 2. Spărtură dintr-un corp solid. *Nu sta lângă mine cînd cioplese la piatră, că-ți sare o lospătură-n ochi și vezi pe naiba!* Ibid. 3. Fulg moinos de zăpadă, lospă. *Curg lospăturile de zăpadă în roiuri, s-a pus pe ninsoare.* Ibid.

LOSTOPINĂ, *lostopini*, s.f. 1. Coajă mare, groasă; spărtură de buștean, țandără; lospă, lospătură. Spt. S. 2. Brazdă de țelină nespartă, mare, groasă. Ibid. 3. Fig. (Ironie) Femeie mare, zdravănă, vînjoasă, voinică; hulupină. Ibid., Brlg.

LÔVIȘTE s.f. Ținut accidentat, acoperit de păduri și cu mult vînat. *Hai pe loviște la deal, că simt de toate; iepuri, vulpi, lupi.* Spt. S.

LOZ, *lozuri*, s.n. Stral gros care se formează de-asupra poșireii, după ce s-au fermentat prunele; prășlină. *A căzut lozul, poșirea trebuie făcută; altfel se trezește.* Spt. S., Smr., Pdrț.

LOZEALĂ, *lozeli*, s.f. Delir; (la pl.) lăncoteli; fig. vorbă lungă fără rost; p. ext. aiureli, bazaconii, minciuni. *Ce lozeli sînt astea? Vîno-ți în fire omule!* Spt. S.

LOZÉNIE, *lozenii*, s.f. 1. Copil mic, slăbănog, pipernicit, slut; izinitură; izgolie, snamenie, loază. *Ce lozenie de copil și-asta! parcă e o arătare!* Spt. S. și J., Pn L. 2. Om slăbănog, zăcut, topit, uscat; slăbăciune; p. ext. om de nimic; loază. Ibid. 3. (La pl.) Lucruri mici, fără însemnătate; tocătură, gunoaie. *Ia adunați lozenii astea; ați umplut casa de lozenii.* Ibid.

Expr. A avea lozenii la cap = a avea idei greșite; a avea sticleți, licurici; a bate cimpii. Ibid.

LOZÍ, *lozesc*, vb. IV intrans. A vorbi cineva în neștire (în somn sau în delir); a avea halucinații, a lăncoti, a aiura. Spt. S.

LUA, *iau*, vb. I. 1. Tranz. A întrece. *Te-am luat la aritmetică, ai văzut?* Spt. S., Mș., Ptș. 2. Refl. A se apuca, a se deda, a se ține, a învăța. *S-a luat bine de meserie. O să se ia el și de carte, n-are-neotro!* Ibid. 3. Tranz. și refl. (În expr.) A și-o lua-n cap = a face cineva ceva pe cont propriu, a nu ține seamă de nimeni, a face pe nebunul. Ibid. A i se lua peste cap (sau ea de mere pădu-rețe) (de ceva sau de cineva) = a se sătura (pînă-n gît), a nu mai putea suferi, a se plictisi, a se scribi. Ibid. A se lua (rău) (cu cineva) = a se pune rău; a se certa, a se încăiera. *Din ce vă luarăți?* Ibid. A-și lua gura (de pe cineva) = a lăsa-n pace (pe cineva). *Spune-i mă-tii ca mai bine Să-și ia gura de pe mine* (Pop.). Ibid. (Familiar) Cine zice: ”Doamne Ia-mi”? = darul nu se refuză, se zice cînd se oferă cuiva o ocazie favorabilă un avantaj, un dar etc. (Ironie) Să ai sū le! (= te-ai spălat pe bot), se zice cînd cineva a rămas păgubit, n-are ce mai lua. *Mai arc să-mi dea o mie de lei. — Lică-măre; să ai sū lei! El a și plecat dup-aici!* Ibid. Nu știu de unde sū-l iau, se zice cînd cineva nu-și amintește precis de unde cunoaște o persoană, despre care are o amintire vagă. *Îl cunose și (sau dar) nu știu de unde sū-l iau.* Ibid. În-l de unde nu e l se zice cînd ceva sau cineva a dispărut pe neașteptate, și-a pierdut urma. Ibid. (Familiar, glumeț) Ia-l pe pune jos = a nu avea ce lua, a mai da de la el. Ibid. A se lua-n coarne cu cineva = a se certa. Ibid. A lua-n coarne pe cineva = a repezi, a certa, a cicăli. A se lua cu altele = a schimba gîndul, a se da după altceva, a uita. Ibid. (Exclamativ) Id-l = strigăt cu care se asmut clinii sau — glumeț — se așliă o ceartă, o discuție. Ibid. [Forme gramaticale reg.: (prez. ind. pers. 1 pl. și :) *lom*; (prez. subj. pers. 2 sg. și :) *să tai*. Ibid.]

LUAT s.n. Expr. El cu luatul, noi cu răbdatul = (sub regimul trecut) se zicea cînd stăpînii luau mai tot produsul muncii. Spt. S. A avea mină de luat = a încasa de la toți. *Popa are mină de luat și de la vii și de la morți.* Ibid., Ptș. Loc. adv. Pe luate. *Hai să ciocnim pe luate*, se zice cînd se ciocnesc ouă roșii și cine a spart are dreptul să ia și oul care s-a spart. Ibid.

LUCRU, *lucruri*, s.n. (În expr.) A-l da (cuiva) de lucru = a-i pune piedici, a-i face greutate. Ptș. Loc. adv. Atla lucru = puțin, ce și ce. *Atla lucru i-am cerut și eu! Atla lucru, mă pricep și eu!* Ibid.

LULEĂ, *lulele*, s.f. (În expr.) A ajunge la lulele = a ajunge la aman, a ajunge în mizerie, a ajunge rău a sărăci. Spt. S., Cst. A da luleaua prin cenușă = a) a se îmbăta, a lua luleaua neamțului; b) (despre femei și mai ales despre fete mari) a se greși, a rămîne grea. Ibid. A se oate la lulele (pe cineva) = a-l sărăci, a-i pune paru-n ușă. Ibid.

LULU¹ s.m. Leagăn atârnat, țiteică. *Hai, la lulu!* Ptș.

LULU² interj. Exclamație care însoțește mișcarea ritmică a leagănului: *lu-lu! Hai, să ne dăm lulu!* Ptș.

LULUI, *lului și luluiesc*, vb. IV. I. Intrans. A face lu-lu-lu; a cînta. *Mai lului și tu al copil, e-aeuș adoarme.* Spt. S. 2. Trans. și refl. A (se) legăna. *Hai, să te lului! M-am lului destul.* Ptș.

LŪME, *lumi*, s.f. (În expr.) A lua lumea-n rîspăr = a se certa cu toți, a se pune rău, a se încăiera. Spt. S. A (nu) fi (sau a (nu) ieși) din lume afară = a) a (nu) cumpăra (sau vinde) cu preț mai mare sau mai mic decît cel curent, a fi în jurul sau în limitele prețurilor stabilite; b) a (nu) avea comportări extravagante, a (nu) fi excentric, aiurit, a (nu) fi altfel decît lumea. Ibid., Mș. *Haine de lume* = hainele cele mai bune, cu care cineva merge la horă, iese între oameni, la zile mari. Ibid.

LUMI, *lumesc*, vb. IV refl. A se naște, a se face. *De cînd lumea s-a lumit, Asta nu s-a pomenit* (Pop.). Arf.

LUMINĂ, *luminez*, vb. I refl. (În expr.) A i se lumina înaintea ochilor = a scăpa de ceva sau de cineva nesuferit. *A plecat, ducă-se; abia (câ) mi s-a luminal înaintea ochilor.* Spt. S. A i se lumina calea = a înlătura greutățile care împiedicau realizarea unui proiect. Ibid., Ptș.

LUMINĂȚII s.f. pl. (În expr.) A se duce-n luminășli = a lua lumea în cap, a dispărea. *S-a dus în luminășli, nu mai știe nimeni nimic de el.* Spt. S., Mrș.

LUMINĂRE, *lumînări*, s.f. (În expr.) Colae fără lumînare = chilipir, plească. Spt. S. 2. Fig. Muc. *Ia-ți lumînările de la nas!* Ibid., Ptș.

LUMULIȚĂ s.f. Diminutiv al lui *lume*; *lumiță*. *Nu-î ajunge lui să se vnture, cil e lumulița de mare.* Spt. S.

LUNA s.f. (În expr.) A-i ieși luna-n ceafă (cuiva) = a cheli. Cpr., Ptș.

LUNGULIȚĂ, *lungulițe*, adj. f. Diminutiv al lui *lung*, -ă. *Cam lunguliță pentru tine rochia asta.* Ptș.

LUNGUȚ, -Ă, *lunguți, -țe*, adj. Diminutiv al lui *lung*; *lunguleț*. *Cam lunguță haina asta; alta n-ai?* C. Arg., Ptș., Spt. S.

LUNIȘOARĂ s.f. Diminutiv al lui *lună*. *Lunișoară nouă, laie plinea-n două! Ție jumătate, mic sănătate* (Pop.). Spt. S.

LUP, *lupi*, s.m. (În expr. și prov.) Fie și-un lup mîneat d-o oate, se zice cînd cineva se lasă păcălit de o persoană mai slabă decît el și cu care nu vrea să-și prindă mintea. Spt. S. Trătești eu lupii, urlii ca ei = a se da cineva după păr, a se adapta împrejurărilor. Ibid., Ptș. A fi cineva eu păr de lup = a fi nesuferit, a fi indezirabil. Ibid., C. Arg. A se bate lupii la gura cuiva = a mîncă cu lăcomie, a înghiți pe nerumegate. Ibid. Oaia care nu-și păstrează lîna s-o mînlînce lupii, se zice despre cineva care e moale, care se lasă păcălit, care nu-și apără interesele. Ibid. Lupul tot mai abate (sau mai trece, mai dă) pe unde a mîneat oaia, se zice cînd cineva mai trece pe unde a petrecut o dată, n-a uitat locuri sau persoane cu care a trăit odinioară. Ptș. Mînînce-mă, lupe, de-a guta, se zice cînd cineva se lasă jumulit, prădat, fără nici-o împotrîvire. Ibid., Pn. L., Spt. S. Lupul mînînce și din număr, se zice cînd cineva e nevoit să cheltuiască și economiile, să intre în rezerve. Ibid.

LUPĂRAIE s.f. Mulțime de lupi, haită; lupărie. *S-a prăsit o lupăraie, de te mînlînce în mijlocul drumului.* Spt. S.

LUȘI, *lușesc*, vb. IV tranz. și refl. 1. A (se) lovi a se luxa. *S-a lușit la cap. Și-a lușit osul de la șold afurisita aia de iapă.* Spt. S., Mș., Pn. L. 2. (În expr.) A se luși de foame (cineva) = a se leși. Ibid., Mș. A se luși (cineva) de căldură = a se moleși, a se toropi. Ibid. A luși (pe cineva) în bătăle = a snopi, a deznoda. Ibid.

LUȘIT, -Ă, *lușiți, -te*, adj. 1. (Despre oase, membre) Sărit de la incheietură, scrintit. *Are un os lușit. A venit cu o mînă lușită.* Spt. S., Smr. 2. Leșuit, moleșit, toropit. *E lușit de foame.* Ibid. Expr. Lușit în bătăle = bătut măr. *A venit lușit în bătăle, de pe unde o fi umblat.* Ibid.

LUȘITURĂ, *lușituri*, s.f. Scrintitură. *Asta e lușitură, se vede.* Ptș.

M

MĂCI s.n. Secreție ce se formează la coada caprelor în perioada mirlitului. Spt. S. [Pronunțat : *monosilabic*]

MACIOALĂ, *macioale*, s.f. (Peiorativ) Femeie mare, grasă, mătălăhoasă; mollie, leneșă. *Vine macioala mătălăindu-se pe șosea; mai cere ceva!* Spt. S., Pn. L. [Pronunțat : *ma-cioa.*]

MACIOLEA s.m. art. Poreclă dată unui om mare, greoi, mătălăhos, molatec. *L-alcargă maciolea cu sufletul la gură și scaloiiul fuge de-i scapără picioarele.* Spt. S.

MĂFTIMA s.f. art. (Cu sens neprecizat, în imprecății) *Maftima și iacacine!* (= alege-s-ar praful, duce-s-ar pe pustie) ocară adresată unei persoane nesuferite. Spt. S.

MAGHER, *maghier*, s.m. Poreclă dată unui om rău, nesuferit. *Să fugi de sămțina magherilor, să le sai urma-n ciomag!* Spt. S.

MĂGLĂ, *magie*, s.f. Grămadă, stivă; boagă, majeră. *O maglă de crăci. Am scos de pe mejdînă două magte bune de fin.* Spt. S., Cpr.

MAHMUREALĂ s.f. Vreme moinoasă, pl-cioasă, mohorită, închisă. *S-a lăsat (sau s-a făcut) o mahnureală afară, de fi-i frică să ieși.* Spt. S., Mrș., Pn. L.

MAHMURĂ, *mahnuresc*, vb. IV refl. 1. Fig. (Despre vreme) A se face negură, a se posomorî, a se împleci, a se strica. Spt. S., Pn. L. 2. (Despre oameni) A se ameți (de băutură), a se „afuma”, a se chefui. C. Arg.

MAHMURIT, *-Ă*, *mahnuriți*, *-te*, adj. 1. (Despre oameni) Mahmur. *S-a sculat mahnurit.* Mrș. 2. Fig. (Despre vreme) Rea. *Ce vreme mahnurită; de două săplămni plouă într-una și nici gînd n-are de îndreptare!* C. Arg.

MAHOANCĂ, *mahoance*, s.f. Femeie bătrînă, mătălăhoasă, greoaie; mahorniță, macioală. Lnl. S., Cc., Pdr.

MAIORNITĂ, *mahnurițe*, s.f. 1. Termen depreciativ dat unei femei mătălăhoase, grasă, leneșă sau care fumează mahorecă cu luleaua; mahoancă, baborniță. Pn. L., Spt. S. 2. Mahorecă. *Am tot băgat mahorniță d-asta în mine și mă doare pieptul.* Ibid., Mș., C. Arg.

MAIMUȚOI, *maimuțoi*, s.m. 1. Jucărie care — oricum ai așeza-o — revine în echilibru. 2. Fig. Om lipsit de personalitate, care oricum l-ai da, nu zice ba, face ca toți; care prin schime, gesturi, comicării, slrșnește risul; caraghios. Cpr.

MĂJERĂ, *majerc*, *majeri*, s.f. Grămadă, șiră, movilă. *Am făcut o majeră lungă de cartofi; n-o iei în două căruțe. S-a strîns o majeră zdra-vănă de crăci.* Spt. S., Pn. L.

MAL, *maturi*, s.n. Loc. adv. și adj., Rupt (en) din mal = voinic, mare, zdravăn. Ptș.

Cpr. *De surpă mulul* = strașnic, puternic. *S-a făcut un nebun de surpă malul cu umărul.* Ibid.

MALCAVÉTE, *malcaveți*, s.m. Termen injurios dat unui om grosolan, bătăran, mojit; făcut din topor; bleot, prost, neghiob. *Cu malcavetele-ăla fi-ai găsit și tu să-ți bagi în cîrd?* C. Arg.

MĂMĂ, *mame*, s.f. (În expr. și prov.) Copilul dacă nu plînge, mama nu-i dă papă (supt, sîn, mlneare, țîță etc.), se zice cînd cineva — prea smerit, sfios — nu îndrăznește să-și arate păsul, nevoia, dorul. Pn. L., Smr., Stlpn. (Exclamațiv) *Ce-a fost mamă, i-o fi și tată* = la un noroc, ce-o fi o fi! Ibid. *Cere și pe mă-sa și pe tat-său* = cere mult, are pretenții exagerate, e scump. Ibid., Ptș. A fi (ceva) de la mama lui = (mai ales despre băuturi alcoolice) a fi curat, nefalsificat. Ibid. A fi cineva de la mama (sau de la rădăcina) țulei (sau a vinului) = a fi cunoscător, priceput, a fi expert în alegerea țuicii și a vinului. Ibid. *Fă-mă, mamă, să-ți semnăn*, se zice ironic despre cineva care moștenește defectele părinților. Ibid. O mamă, de... = (ceva) strașnic, grozav. *Am tras o mamă de somn (sau o mamă de beție). Am găsit o mamă de vin, sparge gura.* Ibid. Mamă Doamne (sau mamă, mamă) = exclamație de uimire, deznădejde, admirație etc. Ibid. Ce, am văzut pe mama? = exclamație de protest. *Hai, du-te tu că n-are cine, zău du-te!* — *Da ce, am văzut pe mama?* Ibid. [Gen.-dativ : *mtni-sa (-ta)*. Ibid.]

MAMORNITĂ, *mamnurițe*, s.f. (Familiar, peiorativ) Mamă vitregă; p. ext. babă rea, baborniță. Spt. S., Cst.

MANG, *manguri*, s.n. (Ieșit din uz) Truc negustoresc care consta în a înșela pe client ciupindu-l la măsurătoare. Expr. A face mangul = a ciupi, a înșela, a păcăli. Ptș.

MANGOL, *mangoli*, s.m. Pore mangaliță; fig. (ironic) Om mare, gras, greoi, burduhănos; năvleg, bleg, prost. *Mă, vezi c-a adormit mangolu-n strană, sforăie de (se) dîrdăie perefii.* Spt. S.

MANGOLITĂ, *mangolițe*, s.f. Scroafă mangaliță; (ironic) femeie grasă, mătălăhoasă, moale. Ibid. *Mangolița aia din vale m-a mîncat varza cu oile.* Ibid. [Accentuat și : *măngoliță*.]

MAP s.n. Material de lipit (la cizmărie); pap. Ptș.

MĂRĂ, *mere*, s.f. Măr (fructul). *Mai vinzi o mară, o pară; le inimezi, prinzi cheag.* Cpr.

MĂRCĂ, *mărci*, s.f. Inscripție (semn) aplicată pe trunchiurile copacilor perisabili (care urmează a fi tăiați și scoși din pădure); p. ext. (concret) copac marcat; mărcătură.

Avem vreo 300 de mărci numai în ocolul Trivalea. Plș.

MARCOÁVĂ, *marcoave*, s.f. Precupeață, zarzavagioaică; mahalagioaică. *S-au strîns marcoavele la sfat, în mijlocul lrgului.* C. Arg., Cpr.

MĂRE, *mari*, adj. 1. Compus: Pămînt d-îl mare = pămînt care se ară și se muncește greu; tare. Spl. S. 2. (În expr.) Mare nevoie (sau mare seofală, mare brînză) = exclamație de indiferență sau de depreciere. *Ei și, dacă n-o vrea, marc nevoie!* (= puțin îmi pasă!) C. Arg. (Ironic) Mare seofală (sau mare brînză) de el (sau de capul lui)! = nu e nimic de capu-i! Ibid. Mare și devreme = lung și deșirat, mare și prost. Cpr., Pn. L.

MĂRFĂ, *mărfuri*, s.f. (În expr.) Marfa bună (sau gata) mușterii (sau bani) așteaptă, se zice cînd ceșca (sau fig. cineva) n-are nevoie de reclamă. *Am un vagon de mere unul și unul, dar nu le dau acum, mai stau; marfa gala, bant așteaptă. Bună fată, dar n-o peșeste nimeni. — Nici n-are nevoie, e prea tîndră și marfa bună mușterii (sau peșilor) așteaptă.* Spl. S., Cst. Cunose eu (la) mărfa = știu eu cine-i ăla; se zice cînd făptașul stă în umbră, nu-i convine să se arate. Ibid.

MARGHIOĂLĂ, *marghioale*, s.f. Termen de preciativ dat unei femei excesiv de mare, grasă, lăbărțată; (adeseori) grosolană, necioplită, vulgară; neserioasă, mahalagioaică, țafă. Mș., Cpr., C. Arg.

MARGHIOLITĂ, *marghiolițe*, s.f. Diminutiv al lui *marghioală*. Mș., Sm. [Accentuat și: *marghioliță*.]

MĂRGINE, *marginii și margini*, s.f. 1. Lătură. *Am luat o cărușă de margini să închid coșarea vacilor.* Spl. S. 2. (La pl.). Terenuri aruncate lateral; departe; ligări, aruncături. *Marginile sînt totdeauna supuse stricăciunilor.* Ibid. 3. (La arie) Circumferința ariei. 4. (Exclamativ) *Marginea!* strigăt cu care se mină caii la arie, ca să întindă bine funia. Ibid.

MARTALŌG, *martalogi*, s.m. Om mare, zdravăn, voinic; mățau. Spl. S.

MARTALŌGEA s.m. art. Epitel dat unui om voinic. Spl. S.

MARȚ s.n. sg. (În expr.) A (se) face marț = a) a (se) îmbăta. C. Arg.

MARȚAFOĂICĂ, *marșofoaice*, s.f. (Depreciativ) Femeie neserioasă, înfumurată; defăimată, lepădătură. *Să nu mai văd marșofoaicele alea prin casa mea!* Cpr., Plș.

MĂSCUR, *mascuri*, s.m. (Familiar, ironic) Om mare, gros, voinic, spătos, bine legat, înșișat. *S-a făcut un mascur, de răstoarnă cărușă cu umărul. Cu muscuru-ăla te pui tu, mă, picuile?* Spl. S.

MAȘIR interj. 1. Marș. *Mașir d-aiți, potaie! Mașir afară! Mașir din fața mea!* Spl. S., Mrș. 2. (Cu funcție de substantiv; ironic;

în expr.) *Vine vremea lui mașir* = iarna (anotimp în care — odinioară — muncile rurale se suspendau, săteanul nu mai avea de lucru, nu mai era solicitat, ci respins). *Vine vremea lui mașir, Cere pilă, bani de bir; Tu n-ai lăsaie-n chimir!* Spl. S.

MĂȘTERIȚĂ, *mașterițe*, s.f. 1. Mamă vitregă; p. ext. femeie aprigă, rea, asupritoare; tartoriță. Lnl. S. 2. (În superstiții) Femeie care umblă cu farmece și vrăji; vrăjitoare. *Să nu te mai duci la mașterița aia, că arc pe dracu-n ea; umblă cu dracu.* Ibid.

MĂȘTIMĂ, *maștime*, s.f. 1. Mamă vitregă, mașteră; femeie cumplită, aprigă, rea. *Trecui valea schitului, la fata suditului, Maștima iubitelui* (Pop.). Spl. S. 2. Căpetenie. *Baba-hrea, muma lor, Maștima huiacelor* (Pop.). Ibid. 3. (În superstiții) Ființă inchipuită, harpie. *Maștima pămîntului, Pe aripa vîntului, Dă tîrcoale sfîntului* (Pop.). Ibid.

MATOȘI, *matoșesc*, vb. IV refl. A se matufi. C. Arg.

MATOȘIT, -Ă, *matoșiți, -te*, adj. 1. Amețit de băutură, beat; matuf. C. Arg. 2. Prăpădit, bătrîn; teșmegit, reblegit. *Cum l-am văzut eu, e matoșit de tot unchiașul.* Ibid.

MATUF, -Ă, *matufi, -e*, adj. Afumat, chefuit, beat, matoșit (1). C. Arg.

MATUFÎ, *matufesc*, vb. IV refl. A se ameți de băutură, a se chercheli. C. Arg.

MATUFÎT, -Ă, *matufiți, -te*, adj. Care e amețit de băutură, cherchelit. *L-am văzut și eu, era matufit de tot.* C. Arg.

MATURÎ, *maturesc*, vb. IV refl. A ajunge la maturitate. *S-a maturit flăcăul; acum e om în loată firea.* Spl. S., Mrș. [Var.: **MĂTURÎ**, *măturesc*, vb. IV refl. Ibid.]

MATURÎT, -Ă, *maturiiți, -te*, adj. Ajuns la maturitate, în plinătatea facultăților fizice și intelectuale; matur. *Da pînă l-am văzut maturiți, zece copii, ehe, numai eu știu ce-am tras!* Spl. S.

MATOL s.m. (Argotic; în expr.) A fi (sau a se face) mașol (de băutură) = a se îmbăta turtă. *S-a făcut mașol din ctleva pahare.* C. Arg.

MAZIL, *mazili*, s.m. (Ieșit din uz) Om cu dare de mînă și cu trecere în sat, om instărit; moșnean. *A intrat și el în rîndul mazililor. Mi l-a pus statul la bir, Ca mazil, nu ca copil* (Pop.). Spl. S. și J.

MĂCĂLĂU, *măcălăi*, s.m. 1. (La pușul cu roată) Suport pe care se sprijină și se învîrte fusul roții. Cpr. 2. (Fi g.; ironic) Om mătăhălos, mare, greoi, mollar; care se lasă dus de nas, năvlegos, prost. *El un măcălău, un trud e; nici nu vede, nici n-aude!* Ibid.

MĂCIUCĂ, *măciuci*, s.f. (În expr.) A umbla eu măciuca în (sau pe) sus = a fi pus pe gilceavă, a căuta ceartă. Cpr. (Nu) vine eu măciucei, se zice cînd un eveniment e așteptat

cu îngrijorare sau cu pregătiri exagerate. *Vine iarna cu măciuci. Ho, că nu vine paștele cu măciuci!* Pn. L., Spt. S.

MĂGAR, *măgari*, s.m. 1. (La un pod de lemn) Fiecare din grinzile care se pun cermeziș pe pari (sau pe căsoaie) și peste care vin apoi „urșii”, așezați de-a lungul. Cpr. 2. (La binale) Grindă care se pune la coamă și pe care se fixează căpriorii. Ibid. 3. (În expr.) A (-și) lega (cineva) măgarul de (sau la) gurd = a ieși de-asupra nevoii, a se instări, a se ajunge; a scăpa de sărăcie. Cb. Se ineură măgarul, se strică vremea, se zice — ironic — cind oameni în toată firea — mai ales lineri — se joacă zgomotos, neserios, ca copiii. Ptș. (Imperativ) Mână măgarul (= mergi, mișcă, marș!), se spune cuiva, care incurcă drumul. Ibid. (Ironic) La o fată mare, zbură și-un măgar, se zice cind cineva are pretenții exagerate. Lnl. S.

MĂGĂDĂN, *măgădani*, s.m. (Depreciativ sau ironic) Om lenevos, om fără căpătli; blendărău, hândrălău, hojmândău. *Hai, măgădane, scoal și du-te la coasă, că te-apucă soarele-n prinz cu cerga-n spinare!* Ibid.

MĂGĂDUÎ, *măgădui și măgăduiesc*, vb. IV refl. A se îndoi de ceva, a fi nesigur. *Să nu te măgădui, că i-am dat banii în mină chiar eu, capul meu.* Spt. S.

MĂGĂDUIALĂ, *măgăduieli*, s.f. (În expr.) A da cu măgăduială = a da cu inima îndoită, a da cu părere de rău. *Să nu mi-o dai (vaca) cu măgăduială, că nu-mi merge bine și ar fi păcat de bani.* Spt. S. A avea (sau a fi) eu măgăduială (de ceva) = a avea îndoieli, grijă, a se teme, a fi nesigur. *Să n-ai nici-o măgăduială, am aranjat eu și sigur se face.* Ibid.

MĂGĂDUÎȚ, *-Ă, măgăduiți, -te*, adj. Îndoit, îngrijorat, nesigur. *Să nu fi măgăduiț de scri-soare, am pus-o eu la cutie, sigur! Parc-ai fi cam măgăduiț de afacerea asta!* Spt. S.

MĂGĂREĂȚĂ, *măgărește*, s.f. 1. Grămadă de cinci snopi, din care patru culcați jos în cruce, cu spicele la mijloc; iar al cincilea pus ca virf deasupra, peste spice; măgar. Ughn. 2. Femela măgarului. Ptș. 3. Fig. (Ironic) Persoană lipsită de considerație; năling, bleg; moșic, bătăran, prost. *Nu, s-a apucat și măgăreățu să vorbească; să te fii!* Spt. S.

MĂGĂRÎ, *măgăresc*, vb. IV. 1. Transz. (Cu privire la snopii de griu) A-i face „măgari”, grămădind cîte, cinci snopi la un loc. *Hai să măgărim snopii repede, că vine ploaia!* Spt. S., Ughn. 2. Refl. (Despre plante) A crește anormal, a se deforma, a se sălbătăci, a degenera. *S-a măgărit usturoiul, a avut apă prea multă. S-a măgărit trifoiul, trebuie schimbat locul.* Cpr. 3. Refl. (Despre var) A se stinge formînd bulgări; a se înlări, a se împietri. *S-a măgărit varul nostru, n-am mererit-o.* Ibid.

4. Refl. (Despre oameni) A se obrăznicii, a-și lua nasul la purtare. Ibid., Mș., Ptș.

MĂLĂIÓS, *-OĂSĂ, mătăioși, -oase*, adj. 1. Care e fărîmicios ca mălaiul. 2. Fig. (Despre oameni) Moale, mătăieț. *Prea e mătăios și el!* Mș., Pn. L.

MĂMĂLIGĂ, *mămăligi*, s.f. (În expr.) A o face de mămăligă = a o încurca, a o face de oaie, a greși. Mș.

MĂR, *mere*, s.m. (În construcția) Măr roșu = specie de măr indigen care face un soi de mere roșii; fructul acestui măr. Expr. *Ducă-se la măr roșu* = (imprescație) ducă-se la dracu. Spt. S.

MĂRĂCINE, *mărăcini*, s.m. (În expr.) A da (sau a intra) eu cupa-n mărăcini = a se pomeni într-o situație complicată, grea; a se încurca, a da de belea, a nu mai ști pe unde să scoată cămașa. Spt. S. A atîrna mărăcinele de coada vacii = a arunca vina pe altul, a ponegri. Mș., Ptș. (Eufemistic) *Ăl-din-mărăcine* = diavolul. *Ăl-din-mărăcine-Cu-ochii* (sau *călare*) se tine. *Ăl-din-mărăcine, Coccoșat pe vine* Se uită la tine (Pop.). Ibid.

MĂRCĂTURĂ, *mărcături*, s.f. Inscricție (număr sau semn) aplicată cu ciocanul silvice pe trunchiul copacilor perisabili de la pădurile statului; mareă; p. ext. (concret) copac marcat. *Cîte mărcături avem la parchetul nr. doi?* Ptș., C. Arg.

MĂRDĂGEALĂ s.f. Stare generală proastă; oboseală, moleșală, amorțală, indispoziție, plictiseală. *M-a apucat așa o mărđăgeală prin toate oasele, n-am chef de nimic.* Spt. S.

MĂRDĂGÎ, *mărdăgesc*, vb. IV refl. 1. A amorți, a (se) înțepeni. *M-am mărdăgîț de altă ședere pe scaun.* Spt. S. 2. A se moleși, a obosi. *M-am mărdăgîț de căldură.* Ibid. 3. A (se) ameți de băutură. *M-a mărdăgîț vinu-ăla.* Ibid. 4. Transz. A lucra înecet. *Trei zile a mărdăgîț la o roută.* Pn. L., Spt. S. 5. Expr. A o mărdăgi = a o duce de azi pe mine, a o lungi, a o amîna; a o tîroni, a o tărăgăi. *Nu e nici bolnav nici sănătos ca lumea, o mărdăgește așa pe picioare.* Ibid.

MĂRDĂGÎȚ, *-Ă, mărdăgiți, -te*, adj. Moleșit, obosit, ameșit. *Sînt cam mărdăgîț, n-am închis ochii toată noaptea. Sînt și-acum mărdăgîț după cheful de ieri-noaptea.* Spt. S.

MĂRCELĂȚĂ s.f. art. = MĂRCELĂȚĂ (2). *Mărcelăta a fătat doi miei.* Pn. L.

MĂRCELĂȚĂ, *mărcelușe*, s.f. 1. (La pl.) Încrățituri ale pielii de mărimea unei alună, care apar sub bărbie, la unele oi sau capre; mărgea. Spt. S., Csl. 2. (Articulat) Nume ce se dă unei oi sau capre care are „mărgele” la gît; mărcelata. *Sis, mărcelușe!* Ibid.

MĂRGIUȚĂ, *mărgiuțe*, s.f. Diminutiv al lui mărșine; mărgioară. *Am luat-o pe mărgiu-*

fă-n sus și m-am tot dus! Tivește și tu mărgiușa asta de la cămașă. Cpr.

MĂRÎCĂ interj. Diminutiv al lui *măre* (pe care uneori îl și însoțește); exprimă mirare, nedumerire, uimire. *Măre-mărică sau alică-mărică! Aălică-mărică, locmai acu te-ai trezit? Măre-mărică, unde dai și unde crapă; unde tună, unde fulgeră!* Lnl. S., Spt. S.

MĂRITĂT s.n. (În expr.) A i se face de măritat, se zice: a) (despre oameni) cind cineva nu mai corespunde serviciului și trebuie concediat. *Mi se pare că ăstuia i s-a făcut de măritat, vrea să plece;* b) (despre animale) cind nu mai e apt de muncă și trebuie vindut. *Ăl din cea nu mai poate, i s-a făcut de măritat, îl dau;* c) (despre lucruri) cind s-a uzat și trebuie schimbat. *Nu mai merge mașinuța mea, i s-a făcut de măritat, alta nouă.* Spt. S.

MĂRITȘ s.m. (În expr.) (Ironie) A se grăbi (cineva) ca fata mare la măritș = a da greș, a o scintli. Spt. S., Pn. L., Cst. *Soba noastră mi se pare că i s-a făcut de măritș, prea dă jumul pe nas. A i se face de măritș = a i se face de măritat. Japa mea nu mai ține, i s-a făcut de măritș.* Pn. L., Cpr.

MĂRMURĂȘ s.m. (În poezia populară, cu sens neprecizat) *Foaie verde mărmuraș, Eu cu mndra duce-m-aș, În codri la Colibași, Fără popi, fără nănaș* (Pop.). Bl.-Ngrș.

MĂRTURIE, *mărturii*, s.f. Pline mică, făcută pentru copii, de obicei din coca de la urmă sau din rosăturile de pe copaie. *Am făcut și pentru tine o mărturie, puile.* Sm. Expr. **A da ceva (nlei) ca de mărturie** (sau nlei ca de leac) = a da puțin de tot. Ibid., Spt. S., Pn. L.

MĂRUNȚIT adj. 1. Cu pași mărunți și repezi. *Joc mărunțit* (Adverbial). *A juca mărunțit.* Spt. S., Cst. 2. Pripit, perpelit (Adverbial). *Îl știu, c unul care vorbește mărunțit.* Ibid., Mș.

MĂRUNȚITA s.f. art. Numele unui dans popular, cu mișcări scurte și repezi. *Zi-i din cobză, măi Zamfire, Mărunțita pe subfire, Să-mi mai ies un pic din șire* (Pop.). Spt. S.

MĂSCĂREALĂ, *măscăreli*, s.f. 1. (La pl.) Cuvinte obscene; insulte, măscări. *Ce măscăreli sint astea, mă, nu vă e rușine?* Sm., Ptș. 2. Sulmeneală. Ibid., Pn. L.

MĂSCĂRI, *măscăresc*, vb. I refl. 1. A se farda exagerat, a se sulmeni, a se măscui. Pn. L., Mș. 2. A se ocări, a se insulta. C. Arg.

MĂSCĂRIT, -Ă, *măscăriți*, -te, adj. (Mai ales despre femei) Fardat exagerat; sulmenit, măscuit. *Să fi văzut-o cum era de măscărită, fugeai în luminății.* Spt. S.

MĂSCUI, *măscui și măscuiesc*, vb. IV refl. (Despre femei; ironic) A se farda exagerat; a se sulmeni. *Ce te-ai măscuit așa, parcă ai fi o paioță!* Pn. L., Smr., Ptș., Cpr.

MĂSCUIRE s.f. Faptul de a se măscui; sulmeneală. *Ce măscuire! Mai mare risul!* Sm., Cpr.

MĂSCUIT, -Ă, *măscuiți*, -te, adj. = **MĂSCĂRIT**. *A ieșit ca așa măscuit la horă?* (Substantivat) *Măscuita lui Bălan, nu-i mai face pielea un ban.* Sm., Ptș., Mș.

MĂSURĂ, *măsur și măsor*, vb. I tranz. (În expr.) *Nlei calul să-ți incuri, nlei treaba să-ți măsur* = nici să-ți faci de cap, nici să stai degeaba. Ptș.

MĂTĂ s.f.sg. (Familiar) Chemare adresată de femeile mai în vîrstă, îndeosebi copiilor; maică. *De ce plîngi mătă? Hai, mătă, să-ți dau ceva!* Mrs., Pn. L., Spt. S.

MĂTĂCĂL, *mătăcei*, s.m. Ornament decorativ tăiat din scindură, la ferăstrău; servește la împodolît streșinile caselor. *Bordeciăș, bordei, bordei, Cu mătăceii de lei* (Pop.). Icn.

MĂTĂHUZ, -Ă, s.m. și f. v. **MĂTĂUZĂ**. **MĂTĂLĂI**, *mătălăiesc*, vb. IV refl. A merge încet, șovăitor; a-și bălăncăni miinile (sau trupul) cind într-o parte cind în alta; a se bălăbăni, a se mătănăi. *Vine bondoaca mătălăindu-se ca o rață.* Lnl. S.

MĂTĂRÎNGĂ, *mătărîngi*, s.f. Calificativ de batjocură, dat unui om de nimic; prui, bleot, nărod, bleontorog. Spt. S., Pn. L.

MĂTĂUZ, -Ă, *mătăuzi*, -c, s.m. și f. 1. Momie (la cinepă). Expr. **A sta mătăuz** = a sta degeaba. *Ce-mi stai, bade, noapte mare, Mătăuz în șezătoare, Fetelor depănătoare?* (Pop.). Pn. L., Spt. S. 2. Fig. (Ironie) Om prăpădit; moale, bleg. *Vine mătăuzu-ăla de unchiăș, abia tirșindu-și picioarele.* Ibid., Ptș. 3. (Ironie) Femeie îngălată, ciufulită, cu hainele în dezordine; îngălăciune, ciuf, smuțică. *Ce mătăuză, parcă toate le-a pus cu furea pe ea!* Ibid., Lnl. S. 4. S.n. Apărătoare de muște, avind o coadă de lemn și un stuf de fășii de hîrtie legat la un capăt. Ptș. [Var.: **MĂTĂHUZ**, -Ă s.m. și f. Ibid.]

MĂTRĂȘANIE s.f.v. **MĂTRĂȘENIE**. **MĂTRĂȘENIE** s.f. Faptul de a (se) mătărăși; nimicire, distrugere; curățenie, prăpădenie. *Nimic, nimic n-a mai rămas din toată strînsura lui; mătărășenie (nu alleeva).* *E pus pe mătărășenie.* Spt. S., Cpr. [Var.: **MĂTRĂȘANIE** s.f. C. Arg.]

MĂTRĂȘI, *mătrășesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) termina, a (se) isprăvi. *Am mătrășit de coasă, încep cu aria. S-a mătrășit culesul, vine căratul.* Pn. L., Spt. S. 2. Tranz. A bate; a ucide. *Tc mătrășesc de pe fața pămîntului, cind oi pune mîna pe tine, prăpăditule!* Ibid. 3. Refl. (În expr.) **A (se) mătrășii de zile** = a (se) curăța, a muri. Ibid.

MĂTRĂȘIT s.n. Expr. **Pe mătrășit (-e)** = de distrugere. *E pus pe mătrășit (-e), nebunul; nimic să nu mai rămîie pe urma lui!* Cpr.

MĂTRĂȘIT, -Ă, *mătrășiti*, -te, adj. 1. (Despre lucruri) Nimicit, prăpădit, distrus. *Am umblat la lăzi; toate merele sînt mătrășite, putrede.* Spt. S., Pn. L., Cpr. 2. (Despre oameni) Sărăcit; bătut; bolnav rău, pe ducă. *Cum l-am văzut eu, e mătrășit de zile, abia suflă, e pe ducă.* Ibid. *A venit mătrășit sărucu; numa-n bite l-a ținut.* Ibid., Mrș.

MĂTURĂ¹ s.f. = **MĂTURĂTURĂ**, mătura. *Dăți o mătură bună (sau o mătură, două) ariei și dup-ai năsădiți snopii.* Spt. S.

MĂTURĂ², *mături*, s.f. (În expr.) A crește (sau a se face) mătură (în sus) = (despre plante, mai ales despre pomi) a crește în sus, cu ramurile adunate, pilcuite, strînse (cum crește mătura). *A pus prunii deșt-deși și s-au făcut mătura, s-au dus fus, în sus, în loc să se înlîndă în afară.* Spt. S. A-i face (cuiva) eblea mătură = a bate pe cineva. Spt. S., Cst. A I se face (cuiva) eblea mătură = a se speria. Ibid.

MĂTUREALĂ, *măturai*, s.f. Acțiunea de a mătura; rezultatul ei; măturat, măturătură. *Hai la măturală, copii; noi cu lopățitul, voi cu măturala, acu-i gata aria!* Spt. S.

MĂTUREL, -EĂ, -ICĂ; *măturai*, -ele, adj. Diminutiv al lui mătura. *E mătural băiatul, numai bun de insurat.* Spt. S., Pn. L.

MĂTURĂ vb. IV v. **MATURI**.

MĂȚĂGĂIE s.f.v. **MĂȚĂRAIE**.

MĂȚĂRAIE s.f. (Cu sens colectiv) Mațe multe, amestecătură, grămadă de mațe. Plș. [V a r.: **MĂȚĂGĂIE**, *mățăgai*, s.f. Sm., Gvn., Plș.]

MĂȚĂU, *mățai*, s.m. Om înalt, voinic, spătos, virtos. *S-a făcut un mățau de făcău, de sparge pialra-n pumni.* Mșș., Spt. S.

MĂZĂRAR s.m. Specie de leguminoasă agățătoare, cu ramuri și frunze dese, înrudită cu mazăricea; se seamănă amestecată cu ovăz și dă un nutreț foarte bun pentru vite. *Am umplut (= semănat) toate ogrăzile cu mazărar.* Cpr.

MĂZGUGĂR, *măzgugări*, s.m. Termen depreciativ dat unui om mare și năvlegos; tontă-lău, pucăr, teacăr, teter. Cpr., C. Arg.

MECHERÉZ, *mechereze* și *mecherezuri*, s.n. 1. Defect, cusur; chițibuș, cocleț. *I-am aflat mecherezul la molor, acuma știu ce are. Așa e mecherezul; cine-l știe, ciștigă procesul.* Spt. S. 2. (Argotic) Șmecherie, secret. *Asta e omul dracului; are mecherezurile lui; nimeni nu i le știe.* Ibid., C. Arg. [V a r.: **MERCHÉZ**, *mercheze* și *merchezuri*, s.n.; **MECLÉZ**, *meclenze* și *meclenzuri*, s.n. Ibid.]

MECLÉZ s.n.v. **MECHEHEZ**.

MEHĂI, pers. 3 sg. *mehaie* și *mehăiește*, vb. IV i n t r a n z. (Despre capre) A face „me-he-he”, a zbiera. *Venea capra singură de la pădure, mehăind după țezii care o așteptau acasă.* Spt. S., Pn. L.

MEHĂIALĂ, *mehăieli*, s.f. Strigătul caracteristic caprelor. *S-aud mehăieli, vin caprele de la pădure.* Spt. S.

MEHĂIT s.n. = **MEHĂIALĂ**. Spt. S.

MEHMÉT s.n. Defect, obicei, melic; slăbi-ciune; dangă. *Așa-i e mehmetul, n-ai ce-i face!* Spt. S.

MELEHOAIE, *melehoaie* și *melehoi*, s.f. Învelișul verde al nucii, coajă. *Hai să curățăm nucile de melehoaie!* Cpr.

MELEȘTERGURĂ, *meleşterguri*, s.f. 1. Ștergar; p. c x t. otreapă. E x p r. A (nu) fi (sau a (nu) ajunge) meleştergura cuiva = a (nu) fi sau a (nu) ajunge de risul cuiva, a-și apăra onoarea. Spt. S. 2. (Depreciativ) Om de nimic, otreapă, lepădătură. *O meleştergură (de om), îl iau toți în picioare.* Ibid.

MELETĂR, *meletari*, s.m. Militar. *Frunzu-leană verde, verde de stejar, Ce frumoasă-i viața, cînd ești meletar!* (Pop.). Plș. Sm.

MELIȚĂTURĂ s.f. (Cu sens colectiv) Fărmituri ce cad din gura meliții cînd se melițează inul, cînepa; zobură; pîzdării. Pn. L., Spt. S.

MERCHÉZ s.n.v. **MECHEREZ**.

MEREDUC adv. (În expr.) A-l lega mereduc (pe cineva) = a-l lega cobză; a-l ridica, a-l lua pe sus. *L-au prins cu arcanul, l-au legat mereduc și l-au dus la gros.* Spt. S., Pn. L. A-i face mereduc (pe cineva) = a-i face marț, a-l pune cu botul pe labe, a-l încuia, a-l înfunda. *A, l-am făcut mereduc la adunare, cît se crede cî!* Ibid.

MEREDUI, *mereduiesc*, vb. IV t r a n z. și r e f l. A amorți, a înțepeni; a obosi. *Mi s-au mereduil oasele șezînd numai pe scaun. M-a mereduil de oase atîta ședere, abia mă mișc.* Spt. S., Smr., Bln.

MEREDUIALĂ s.f. Stare de amorțire; amorțelă, înțepeneală, încremeneală; oboseală, istovire. *Am așa o mereduială în corp, parcă mi-au înțepenit oasele.* Spt. S.

MEREDUIȚ, -Ă, *mereduîți*, -te, adj. Înțepenit, amorțit, încremenit; p. e x l. obosit, istovit, vlăguit. *Mă scol uneori mereduît din pat, pare-aș fi zăcut. Sînt mereduît de atîta alergătură. Stau toată ziua pe scaun și mă scol mereduît.* Spt. S.

MÉRGE, *merg*, vb. III i n t r a n z. (În expr.) A-i merge hurta (cuiva) = a avea diaree Bdșt., Cpr.

MERINTIC, -Ă, *merintici*, -ce. (Despre oameni) Greu de cap, nepriceput; neîndeminatic, nerod, proslănac, tont. *Mă, că merintică muier; n-ai priceput tu că de tine era vorba?* Sln., Cc.

MERIU, -IE, *merii*, adj. (Despre oameni) Palid la față; anemic, plăpînd, slab, slîns. *Ce copil meriu, cum iese pușin p-afară a și răcit;* (despre plante) fraged, slab, ofilit, veșted,

belaliu. *Florile sint tare merii; cum le pătește bruma, s-a zis cu ele, s-au dus!* Sln., Pnr.

MERMELEALĂ, *mermeleli*, s.f. Lucrare de mîntuială; lucrare făcută în fugă, fără grijă, în bătaie de joc. *Ce mermeleală de arătură mi-ai făcut aici, omule? Mă, izgolie, ce mermeleli sint astea prin caietele tale?* Spt. S., Cpr., Ptș.

MERMELI, *mermelesc*, vb. IV tranz. A face ceva d-a-n fuga, a da peste ochi; a cășcăli. *Lasă că fac eu ce-i fac, o mermelesc și singur; tu vezi de altceva.* Spt. S.

MERMELIT, -Ă, *mermeliți*, -te, adj. Care e făcut la repezeală, dat peste ochi; cășcălit. *Desen mermelit. Arătură mermelită.* Spt. S. Fig. *O viață mermelită* (= amărită, necăjită). Ptș.

MERMELITURĂ, *mermelituri*, s.f. Mermeleală. *Mi-ai făcut o mermelitură de n-o mîntîcă nici clinii.* Spt. S.

MERSULĂȚ s.n. Diminutiv al lui mers. *Mersulețu-i legănat, Cu dragoste amestecat, La inimă m-a secat.* (Pop.). Spt. S.

MESTECĂ, *mestec*, vb. I tranz. și intranz. Fig. A merge repede; a da din picioare, a blîii (picioarele). *Așa mestecă din picioare de zbrînie cînd merge. Ia nu mai mesteca ăle picioare, mă, copile; șezi frumos, cînd stai pe scaun.* Cpr., Ptș., Sm.

MESTECĂLI, *mestecăli* și *mestecălesc*, vb. IV tranz. A amesteca. *Mestecăle (în) oala aia că uite-o, dă-n foc.* Pn. L. Fig. *Așa-i mestecăliau picioarele: lic, lic; iicăreau!* Spt. S.

MESTECĂTOARE, *mestecători*, s.f. 1. (Familiar; ironic) Gură. (Glumeț) *Nu-i prea-ndemna cu mîncarea, Că te strici mestecătoarea* (Pop.). Spt. S. Expr. A-l muta mestecătoarea (cuiva) = a-l lovi peste fălci, a bate; a-l arde la mușliuc. Ibid.

MEȘ, *meși*, s.m. și *meșuri*, s.n. 1. Nod (mai ales la scîndurile de brad). *Scîndurile astea sint pline de meși; nu merg la mobilă.* 2. Fig. Încăpăținare, nărav. *Scot cu meșul din tine, oho!* Spt. S.

MÊȘDINĂ, *meșdine*, s.f. Holar, răzor, hat. Expr. A(-și) veni la meșdină (cineva) = a-și veni în fire, a se da la brazdă, a se adapta. *Lasă-l încel, că-și vine el la meșdină.* Lnl. S., Ca.

MÊȘTER, *meșteri*, s.m. (Ironic, în prov.) *Meșterul de la Hirău, strică bun și face rău, se zice cînd cineva s-apucă să facă ori să repare ceva ce nu se pricepe și strică mai rău.* Mș., Ptș., C. Arg. *Meșterul strică și drege de frică, se zice cînd cineva vede greșeala și o repară imediat, pe loc.* Ibid.

MÊȘTEȘUG, *meșteșuge*, s.n. (În expr.) A-i afla meșteșugel (cuiva) = a-i afla (cuiva) șiretlicurile, vicleniile, combinațiile, uneltirile; a-i afla melicurile. Spt. S. A-l lua meșteșugel (cuiva) = a-l lua năravul cuiva; a-l imita, a-l învăța, a-l fura meșteșugul. Ibid.

METEĂ s.f. Defect, cusur; meteahnă. *Ciorapul ăsta are o metea la călcii; nu-l iau. Ți-aș da iapa, dar arc o metea la picior, i s-a umflat glezna.* Cpr., Ptș.

METELEU, *meteleie* și *meteteuri*, s.n. Vergea de lemn (de cca 40—50 cm lungime) infășurată de la cap la cap cu bătătură de tort gros sau cu flșii de zdrențe; servește la introducerea bătăturii pe rostul mamei, în loc de suveică (la țesături grease ca: pături, cergi, preșuri etc.); drugă. Arf., Cpr.

MIIIII interj. Exclamație rostită silabic, ușor, cu gura închisă, uneori însoțită și de o mișcare a capului înainte, exprimînd o afirmație ca răspuns la o întrebare; da! *Gata de plecare?* — *Mhi-hi!* Spt. S.

MIA, *miele*, s. (În expr.) A fi (a se face sau a face) (cineva) (pe) *miaun lui Roman* = (mai ales despre femei) a fi (sau a face pe) mironoșita, a se arăta cinstit, inocent, blînd; a fi prefăcut, ipocrit, perfid, cutră. Spt. S.

MICĂ¹ s.f. 1. Maică, mamă, mică. *Mică, mi-e foame!* Ughn., Ptș. 2. (Familiar) Termen dragăstos cu care femeile se adresează copiilor sau unei persoane apropiate. *Mică, ce faci tu acolo?* Ibid.

MICĂ² adv. v. Mă tem că.

MICHIDUȚ, *michiduți*, s.m. Om de statură mică, slăbuț; îndemnat, vioi, isteț, descurăreț; bun de litii și drăcii. *Cu michiduțu-ăla să nu te pui, că e mic și-al dracului!* Spt. S., Ptș.

MICOȘEALĂ s.f. Faptul de a (se) micoși; migală. *Ce altă micoșeală pe cămășuța aia?* Spt. S.

MICOȘI, *micoșesc*, vb. IV intranz. și refl. A lucra încet, moale, migălos, atent; a mocoși, a migoroși. *Ce tot micoșești acolo, mă fată? De două luni de cînd se micoșește la o pirdalnică de ie.* Spt. S.

MICOȘIT, -Ă, *micoșiți*, -te, adj. Mocoșit. *Măi, că micoșită fată are mama!* (Substantivat) *Micoșita aia a adormit acolo de n-a mai dat semne nici pînă acum!* Spt. S.

MICUȚIC, -Ă, adj. Diminutiv al lui mic; micuț, micuțel. *Mi-a dat în ochi o aia micuțică de lol, o muscuță zănată ori fo gunoaic. A rămas cum micuțică biata fată, da n-arc nimic, e plăcută și așa.* Mș., Sm., Ptș.

MIDRIGĂLĂ¹ s.m. Poreclă dată unui om care lucrează încet, moale; mocoșit; care lucrează cu atenție; migălit. *Ce midrigală de om; te scoale din răbdări!* Cpr., Brst.

MIDRIGĂLĂ², *midrigăli*, s.f. = **MIDRIGĂLEALĂ**. Cpr., Tgv.

MIDRIGĂLEALĂ, *midrigăleli*, s.f. Acțiunea de a midrigăli; lucrare de migală. Cpr., Sc.

MIDRIGĂLI, *midrigălesc*, vb. IV tranz. A lucra cu migală, cu atenție, a migăli, a migo-

roși; a lucra încet, moale; a (se) mocoși. Cpr., Brst.

MIDRIGĂLIT, -Ă, *midrigăliți, -te*, adj. 1. (Despre oameni) Care se mișcă încet, mocoșit, moale; îngălat, leneș; migălit, atent. *Midrigălită* *muliere, of!* (Substantival) *Midrigălitu-ăla de sobar mi-a nenorocit soba, nu mai trage de loc.* Cpr. 2. (Despre lucruri, acțiuni) Făcut în pripă, mlzgalit, strical. *Mi-a lăsat casa midrigălită și-a plecat.* Ibid. [V a r. : **MIZDRIGĂLIT**, -Ă, adj. Ibid.]

MIDRIGĂLIT s.n. = **MIDRIGĂLEALĂ**; migală, migăleală, migălit. E x p r. A lua (ceva) la *midrigălit* = a migăli. Cpr.

MIELULĚT, *mieleuți*, s.m. Diminutiv al lui *miele*; mieuț, mieușel. *Cite parale mieuțelu-ăla?* Pts.

MIELUȘĚL, *mieușei*, s.m. (Mai ales la pl.) Inflorescență în formă de ciucuraș, care apare primăvara de timpuriu la unele plante (nuci, sălcii etc.); ament. *Au dat mieușei la sălcii.* Spt. S., Cpr., Pts.

MIERĂR, *mierari*, s.m. Om care se ocupă cu stupăritul; producător sau vinzător de miere. *Ion mieraru.* Pts.

MIERE s.f. (În e x p r.) A fi (sau a se face) (cineva) *miere de găleată* = a se preface, a se linguși; a fi taler cu două fețe, a fi ipocrit, perfid. Spt. S. A fi eu *degetele-n miere* = a minui bunuri străine. Spt. S.

MIERLĂU interj. Cuvint care imită strigătul caracteristic al pisicilor; miau, miorlău. Spt. S., Ms.

MIERLI, *mierlesc*, vb. IV. 1. Tranz. (În e x p r.) A o *mierli* = a) a o băga pe minecă, a o sfecli; b) a fi pe ducă; a muri. *Și cum văzurăm ursul pe cărare, toți am mierlit-o, am tragețat de frică. Că-că mierlit-o și moș Bingă az-noapte!* Spt. S. 2. Refl. A se muia cineva (de somn, de băutură, de boală etc.), a se blejdi. *Că te-ai mierlit așa, mă? Fine-ți firea!* Ibid.

MIERLIȚ, -Ă, *mierliți, -te*, adj. Moleșit de somn sau de băutură, bleg. *Of, cînd te vîd așa mierliț, tare nu-mi place; du-te mai bine și te culcă!* Spt. S., Pn. L.

MIERLIU, -IE, *mierlii*, adj. Bolnav, indispus; mlăciu, moringlău, șistav; retras, sfilit; ciușdit. *E o oaie cam mierlie; cere zamă de cușil. Mă simt cam mierliu pe ziua de azi; n-am chef de nimic.* Spt. S.

MIERTE-FIERTE s.f.pl. (Ironie; în e x p r.) A da (cuiva) (să mănînce) *mierle-fierle* = a nu-i da nimic, a-l lăsa să rabde; răbdări prăjite, caracașicuri, cașcove. *Slugării trei ani de-a rîndul, La trei rînduri de chiaburi. M-alesei cu mierle-fierle și un sac de calcavuri.* Spt. S.

MIEZURĂ, *miezuri*, s.f. (Cu sens colectiv) Firimituri (de piine, mămăligă, turtă etc.). *Că atla miezură (sau miezuri) pe masă, că doar n-ăfi fi la pomand!* Spt. S.

MIGLISEĂLĂ s.f. Acțiunea de a (se) *iglisii*; cicăleală fără rost; plictiseală. *M-a apucat o migliseală, c-aș pleca și nu știu unde!* Spt. S. *Că atla migliseală pentru nimica mare!* Spt. S. și J.

MIGLISĂ, *miglisesc*, vb. IV. 1. Tranz. (Rare) A bate la cap pe cineva, a cicăli, a plictisi; a tocăni. Spt. S. 2. Tranz. și refl. A lua cu vorbe dulci, a măguli, a linguși, a păcăli. *Se miglisește el, dar nu fine; m-a mul miglisit o dată.* Ibid.

MIGLISĂȚ, -Ă, *miglisăți, -te*, adj. Indispus, plictisit. Spt. S.

MIGOROȘĂLĂ, *migoroșeli*, s.f. Acțiunea de a (se) *migoroși*; meticulozitate; migăleală, mocoșeală. *Că atla migoroșeală pe voi acolo, fetelor? Dați mai zor, fă, că ne-apucă noaptele-n cîmp!* Spt. S.

MIGOROȘI, *migoroșesc*, vb. IV în tranz. și refl. A lucra încet, moale, meticulos, atent; a mocoși, a migăli. (Se) *migoroșește de ieri pe lingă o naulă de butie. (Se) migoroșește de astă-iarnă la niște pîrdalnice de alesături în-coclețale foc.* Spt. S., Smr., Pn. L.

MIGOROȘIT, -Ă, *migoroșiți, -te*, adj. Mollu, mocoșit; meticulos. *N-am văzut om migroșit ca ăsta, de cînd sint.* (Substantival) *Migoroșita aia n-o scoși din ale ei să moară naiba!* Spt., S. și J. Smr.

MIJLOACĂ, *mijloace*, s.f. 1. (La podina căruței) Scindura așezată în mijloc. *Mijloaca de la pomoștină trebuie schimbată, s-a sparl.* Spt. S. 2. (La vioară) Coarda de la sau de sol. *Mi s-a rupt o mijloacă. Mi s-au rupt mijloacele amîndouă.* Spt. S. 3. Doagă așezată la mijlocul unui fund de vas; „stîlp”. *A ieșit din gardin mijloaca de la butia a mare.* Pn. L. 4. Fată care ocupă locul de mijloc între mai multe surori. *Mijloaca tmi place mai mult ca alelalte.* Spt. S.

MILCOȘĂLĂ s.f. v. **MILGOȘĂLĂ**.

MILCOȘI vb. IV v. **MILGOȘI**.

MILCOȘIT, -Ă adj. v. **MILGOȘIT**.

MILGOȘĂLĂ, *milgoșeli*, s.f. Acțiunea de a se *milgoși*; lingușeală, căciuleală, milogeală. *Umblă cu milgoșeala și cu căciuleala, ba la unul, ba la altul, doar de l-o băga cineva-n samă să-i facă un rost pe undeva.* Spt. S. [V a r. : **MILCOȘĂLĂ**, *milcoșeli*, s.f. Ibid.]

MILGOȘI, *milgoșesc*, vb. IV refl. A se da pe lingă cineva, a se căciuli, a se gudura, a se linguși; a se milogi, a acira. *Se milgoșește ca molanul, dar lasă că știu eu cîte parale ti face pielea. Vine să se milgoșească numai cînd ti pasă, ticheaua!* Spt. S. [V a r. : **MILCOȘI**, *milcoșesc*, vb. IV refl. Ibid.]

MILGOȘIT, -Ă, *milgoșiți, -te*, adj. Prefăcut, perfid, lingușitor; milog. *Noaptea mă fura și ziua venea milgoșit în prag, să cerșească, nerușinatul!* (Substantival) *Milgoșiții ăștia care*

fac pe milogii, cînd le intră cușitul, sint niște lepre; să te ferești de ei, ca de ciună! Spt. S. [Var.: MICLOȘIT, -Ă, micloșiți, -te, adj. Ibid.]

MILULIȚĂ s.f. Diminutiv al lui milă; ajutor; fig. dor, dragoste. *Alla miluliță aveam și eu pe lume, acum s-a dus și-asta!* Spt. S.

MINCIUNĂ, *minciuni*, s.f. 1. (La joc, la trîntă) Figură prin care cineva încearcă să-l păcălească pe adversar, prefăcîndu-se că intenționează o mișcare și, prin surprindere, face alta; truc, șiretlic, manevră. Spt. S. 2. (În expr.) A face minciună = a păcăli pe cineva, folosind o șiretenie abilă; a-i trage clapa. *Am zis că-i dau o mie de lei, dar numai i-am făcut minciună, l-am lăsat cu mina întinsă.* (Fig.) *Ne-a prins ploaia fără umbrelă. Hai să-i facem minciună; fuga pe sub streșini, fuga pe sub pom, pînă dăm de un adăpost bun.* Ptș., Mș. A ieși (cineva) de minciună = a se dovedi mincinos, a rălmne de ocară. Ibid., Spt. S. A-l prinde (pe cineva) de minciună (sau de mincinos) = a-l face să se dea de gol. Ibid.

MINDILICĂ, *mindilici*, s.f. Femeie intrigantă, șurupăreață, vicleană. *Mindilica s-a băgat pe fir, vrea să le spargă casa.* Cpr., C. Arg.

MINTE, *minți*, s.f. (În expr.) A du (sau a lucra etc.) pe ține minte = a da pe datorie (fără nici o dovadă); a lucra pe degeaba. Spt. S., Pn. L., Smr. A nu da minte afar' din eusă (pe cineva) = a fi sărac cu duhul. Vl., Ptș. A-și sūri (cineva) din minți = a-și pierde cumpătul, a se infuria, a lnebnuni. *Ho, nebunule, ce țipi așa, că nu ții fi săril din minți!* Ibid., Mș. A mai avea două minți (cineva) = a judeca sănătos, a nu se lăsa păcălit. *Nu te teme, nu snt așa proastă, cred c-oi mai avea două minți!* Cpr., Brst. Dă, Doamne, românul minte eea de pe urmă, se zice cînd cineva se trezește la realitate prea tîrziu. Cpr.

MINTI, *mint și minț, mințesc*, vb. IV tranz. (Cu privire la lucruri) A mișca din loc, a da pușin mai la o parte; a polrivi. *Minte-o pușin mai așa, doaga aia, mințește-o un pic; așa! Ia minte cărușa mai acana din drum, vere, să trec și eu!* Mș., Spt. S.

MINTIȘOARE s.f.pl. Diminutiv al lui minte. Expr. A-i lua Dumnezeu mințișoarele (cuiva) = a-și sări din doage, a se țicni. Spt. S. A mai avea două mințișoare = a nu-și pierde capul, a nu se lăsa păcălit. *Mai am vreo două mințișoare, nu mi-am pierdut eu capul.* Cpr.

MINTŌS, -OĂSĂ, *mințoși, -oase*, adj. (Mai mult ironic) Mintos. Pn. L. (Substantivat) *Mințosul (de el); de mințos ce e, a pierdut și căciula din cap.* Ibid.

MIOANCĂ, *mioance*, s.f. 1. (Peiorativ) Femeie (mai ales bătrînă) care are vederea slabă; chioambă. *A veni mioanca să-i mai bag cîteva*

fire pe ac. Spt. S. 2. Femeie care are glasul subțire, pițigăit; care vorbește încet, domol, abia auzit; care se mișcă încet, moale; mioncăt. Spt. S., Cpr. 3. Poreclă dată unei femei mioncăite, moleșite. *Mioanca n-a mai dat p-aii de cînd am prins-o cu minciuna.* Ibid. {Pro- nunțat : mioan-că}

MIONCĂI vb. IV v. MIONCĂNI.

MIONCĂIALĂ s.f.v. MIONCĂNEALĂ.

MIONCĂIT, -Ă adj. = MIONCĂNIT.

MIONCĂNEALĂ, *mioncăneli*, s.f. Acțiunea și faptul de a (se) mioncăni. *Ce mioncăneli snt alea? Ce allta mioncăneală acolo?* Spt. S., Cpr., Cst. [Var.: MIONCĂIALĂ, mioncăieli, s.f. Ibid.]

MIONCĂNI, *mioncăn și mioncănesc*, vb. IV.

1. Tranz. și intranz. A bate la cap, a cicăli; a vorbi abia auzit, încet, stins, subțire, miorlăit. *(Mă) mioncăne baba ca să-i dau niște lemne.* Spt. S., Ptș., Cpr. 2. Intranz. și refl. A lucra încet, moale; a piguli îndelete; a (se) migăli, a (se) mocoși. *De cînd (se) mioncăne copiii-ăia la niște prune, m-au speriat.* Ibid. 3. Intranz. și refl. A nu vedea bine; a încerca, a se căzni, a trudi. *Se mioncăne să bage pe ac și nu nemere. De cînd (se) mioncăne la o carte poștală.* Ibid. Pn. L. [Var.: MIONCĂI, mioncăi și mioncăiesc, vb. IV. Ibid.]

MIONCĂNIT s.n. = MIONCĂNEALĂ. *Abia i-auzi mioncănitul.* Ptș.

MIONCĂNIT, -Ă, *mioncănițl, -le*, adj. Care vorbește subțire, pițigăiat; încet, stins; care se mișcă anevoie; care lucrează încet, moale; mocoșit; care nu vede bine. *Prea e mioncăniță și fata aia!* (Substantivat) *Hai, mioncănițo, hai, mișcă-le mai cu înimă!* Spt. S., Cpr., Mșș. [Var.: MIONCĂIT, -Ă adj. Ibid.]

MIREĂSĂ, *mirese*, s.f. (În expr.) A umbla (eu) mireasa după ținere = a face apel la serviciile sau favoarea cuiva, a se ruga, a se căciuli, a se ploconi la cineva mai slab, inferior. Spt. S., Sitr., Mșș. Cînd nu mergi la nuntă, nu cunoști mireasa, se zice cînd cineva își lasă afacerile pe seama cuiva care îl înșeală; a se păcăli. *Am luat niște marfă pe nevăzute și... m-am ars; așa este cînd nu mergi la nuntă, nu cunoști mireasa.* Spt. S., Ptș. A aștepta (pe cineva) eu pe mireasă = a aștepta mult (pe cineva), care se lasă greu, care se mișcă anevoie. Ibid.

MIREȘI, *mireșesc*, vb. IV refl. (Despre fete) A se face mireasă; a se mărita. Spt. S. Expr. Să (ea) vedem mireșim ori nu, se zice, ironic, cînd cineva se laudă înainte de a reuși să facă o ispravă. *Ho, mai înții să (ea) vedem, ne mireșim ori ba?* Ibid., Pn. L.

MIREȘIE s.f. Faptul de a fi mireasă. *S-a isprăvit și cu mireștia.* Spt. S.

MIREȘIT s.n. = MIREȘIE. Expr. A-i da mireșitul prin piele = a nimeri rău. Spt. S.

MIRIȘTE, *miriști*, s.f. (În expr.) A o luu pe miriște = a o lua razna, anapoda; a-și face de cap. *De* (= lasă-l), *că prea o luase și el pe miriște; bine i-a făcut!* Spt. S., Mrș. A-și încura (sau a scûpa) enii pe miriște = a-și face (cineva) de cap, a face pe nebunul, a înnebuni. Ibid., Ptș.

MIROĂSNE s.f. pl. Mirodenii. *Să nu uifi miroasnele.* Cpr.

MIRODIE, *mirodii*, s.f. (În construcția) *Mirodii domnești* = a) mîncări alese, rare, scumpe; b) (ironic, la adresa mosturoșilor) răbdări prăjite; caracașicuri, mierte-fierte, cașcove, plăcinți calde. *Lasă, puiule, că fie o să-ți dea mămăica mirodii domnești. Nu-ți place fasulea cu mămăliguță, o să-ți lipărese niște mirodii domnești, să te lingi pe bot.* Spt. S., Pn. L.

MIRÓS, *miroase*, s.n. (În expr.) A luu mirosul = a) a lua cunoștință (de ceva) la timp, a afla, a-i lua urma cuiva, a-l dovedi; b) a prinde gust de ceva; a se deduce. *A fost el, capul lui acolo și — ehe — i-a luat mirosul! Le-ă luat mirosul, oho, sint pe urmele lor.* Spt. S.

MIROSLÁV, *-Ă, miroslavi*, -e, adj. (Rar; în poezia populară) Deosebit, ales, frumos, mîndru. *N-avem vreme de voroavă. Scoateți floare miroslavă, S-o mutăm la loc de stavă. Și-o gătiți cum se gătește, C-ai ei locul nu-i priesște* (Pop.). Cpr.

MIȘCĂ, *mișc*, vb. I n t r a n z. (În expr.) A mișca din urechi = a mitui. Ptș.

MIȘCHIU, *mișchii*, s.n. 1. Magnet; obiect magnetizat. *Briceagul ăsta arc mișchii, fură acul de la distanță.* Spt. S. 2. Amnar. *Scoate mișchii să scăpărăm o iască.* Ibid. 3. Fig. Farmec, nuri, grație. *Are mișchii fala!* Ibid.

MIȘINĂ s.f.v. **MIȘUNĂ**.

MIȘUNĂ, *mișune*, s.f. 1. Ascunzătoare de șoareci; cuib, gaură. *Pisica a dat de mișuna șoarecilor, ie-a găsit mișuna.* Spt. S. 2. Loc secret pentru ascuns banii; ascunzătoare. *Te vași de bani? Caută la mișună.* Ibid. 3. (Învechit) Loc retras unde stăteau ascunși haiducii; ascunzătoare; hotac. *Le-a aflat mișuna și i-a luat ea din oală.* Ibid. [Var.: **MIȘINĂ**, *mișine*, s.f. Ibid.]

MITELUȘ, *-Ă, mititeluși*, -e, adj. Diminutiv al lui *mititel*; *mititeluș*. *Am găsit un cuib de pasăre cu cinci puișori, toți golași, toți gâlbeori și mititeluși, abia ieșiți din găoace.* Spt. S.

MITOCOȘI, *mitocoșese*, vb. IV. 1. T r a n z. și refl. A (se) clinti, a (se) mișca ceva de la locul lui, a (se) clăti. (*S-a mitocoșit o doagă. Mi s-a mitocoșit o măsea.* Spt. S., Smr.

MITOCOȘIT, *-Ă, mitocoșiți*, -te, adj. (Despre articulații) Sărit de la locul lui; ieșit, mișcat, clintit. *Os mitocoșit. Am găsit fundul bușii*

mitocoșit din gardin și trei doage mitocoșite. Am o măsea mitocoșită, se mișcă ca mărgeaua. Spt. S.

MITOȘI, *mitoșesc*, vb. IV. 1. T r a n z. și refl. (Despre fructe) A (se) muia, a (se) terciui, a (se) pistosi. *S-au mitoșit prunele pe jos. Am mai mitoșit eu butia* (= a mesteca prunele din bute). Spt. S. 2. Refl. A se moleși, a se înmuia, a se bătuci. *S-a mitoșit carnea pe mine de altă zăcere (sau de ședere). Mi s-au mitoșit gingiile, cură singe din ele.* Ibid.

MITOȘIT, *-Ă, mitoșiți*, -te, adj. 1. (Despre fructe) Moale, colțelit, storcit. *Stau prunele mitoșite pe jos, trebuie culese.* Pn. L., Smr., Spt. S. 2. (Despre gingii) Inflamate, umflate. *Am gingiile mitoșite, singerează mereu.* Ibid. 3. (Despre corp) Fleșcăit, moale. *Mi-e toată carnea mitoșită (de căldură, zăcere, obosenă etc.).* Ibid. 4. Clintit, sărit, mișcat (de la locul lui), mitocoșit. Ibid. *Os mitoșit.* Ibid.

MIȚĂB, *mițari*, s.m. Om care tunde, cumpără sau vinde mișe. Ptș.

MIȚĂRIU s.m. Epitet dat unui om care se ocupă cu cumpărarea sau vânzarea mișelor. Ptș.

MIZĂ, pers. 3 sg. *mizează*, vb. I n t r a n z. A se lumina de ziua. Cpr., C. Arg.

MIZDREĂLĂ, *mizdrelă*, s.f. Acțiunea de a mizdri; jupuială, jupuit. (Fig.) *Geaba umblă; n-a mai găsit nimic de mizdreală.* Spt. S.

MIZDRÉȚ, *-EĂȚĂ, mizdreți*, -te, adj. 1. (Despre pomi) Jupuit de coajă; mizdrit, belit. 2. (Despre ochi) Cu albeață. *Sus pe deal un călăreț Roitoman și ghizdăveș, Ceafa groasă, părul creș, Capul șui, un ochi mizdreț* (Pop.). Spt. S.

MIZDRIGĂLĂ, *mizdrigăli*, s.f. 1. Lucrare de mîntuială. *Ce mizdrigală e asta pe pereți? Ia te uită ce caielete!* Numai mizdrigăli, numai lăscăbăi. Cpr. 2. Amestecătură de lucruri aruncate în dezordine; gunoi. *Ce de mizdrigală s-a făcut în cămară, vai!* Ibid.

MIZDRIGĂLĂIE, *mizdrigălăie*, s.f. = **MIZDRIGALĂ** (2). Cpr.

MIZDRIGĂLEĂLĂ, *mizdrigăleli*, s.f. Acțiunea de a mizdrigăli; lucrare de mîntuială. Cpr.

MIZDRIGĂLÍ, *mizdrigălesc*, vb. IV t r a n z. 1. A scormoni, a rici, a răscoli. *Ia uită ce arătură de orbeși; au mizdrigălit pămîntul pe deasupra, parc-au rîmat porcii.* Cpr. 2. A lucra rău, a da peste ochi, a mizgăli, a năcărcăli. *Ai mizdrigălit caielete, copile; păcat de hirtic! Cine-a mizdrigălit pereții?* Ibid.

MIZDRIGĂLUI, *mizdrigăluiesc*, vb. IV t r a n z. = **MIZDRIGĂLI**. Brșt.

MIZDRIT, *-Ă, mizdriți*, -le, adj. Ros, jupuit. *Clnd am intrat în ogradă, să mă iau cu mîinile de păr; toți prunii mizdriți!* Spt. S.

MIZDRITURĂ, *mizdriluri*, s.f. Rosătură făcută cu un corp tare în coaja pomilor, jupu-

tură, mizdreală. *Astea stîi mizdrituri de iepuri.* Spt. S.

MIZGUI, *mizgui* și *mizguiesc*, vb. IV. 1. *Tranz.* A sparge cu unghia foile de pe un știulete de porumb (pentru a-l căuta de boabe); a jupui coaja unui copac, a mizdri; a rupe o zgaibă, a mizgli. Spt. S. 2. *Tranz.* A face o lucrare de mintuală, a mizgăli, a năcărăli. *Ai mizguit caietul, bătefaș; ce litere stîi astea?* Ibid. 3. *Intranz.* A burnița subțire, a țlrli; (despre pămînt) a prinde umezeală; a se face noroi; a aluneca. *Mizguie de sus. Mizguic (pe) jos.* Ibid. [Var.: **MIZGURI**, *mizgur* și *mizguresc*, vb. IV. Ibid.]

MIZGUALĂ, *mizguială*, s.f. Acțiunea de a mizgui și rezultatului; mizdritură, alunecuş, burniță. *E un șel de mizguială, nu plouă ca lumea. S-a făcut o mizguială pe drum și-un alunecuş, de-ți frîngi gîtul.* Spt. S., Pn. L. [Var.: **MIZGUREALĂ** s.f. Ibid.]

MIZGUIT, -Ă, *mizguiți*, -te, adj. 1. (Despre plante) Dezhlocat, spîntecat, scobit, rclit, mizdrit. *Am găsit porumbii mizguiți de ciori. Am găsit prunii mizguiți de iepuri.* Spt. S. 2. (Despre lucruri) Executat rău; mizgălit. Ibid. 3. (Despre pămînt) Umed. Ibid. [Var.: **MIZGURIT**, -Ă, adj. Ibid.]

MIZGUREALĂ s.f.v. **MIZGUALĂ**.

MIZGURI vb. IV v. **MIZGUI**.

MIZGURIT, -Ă, *mizguriți*, -te, adj. v. **MIZGUIT**.

MÎ interj. 1. (Familiar; cu nuanță ironică) Chemare adresată unei persoane de sex masculin. *Mî, tu n-azi: te strigă cineva! Mî, nătăfleașă, nu vezi că vine mașina?* Spt. S. 2. Exclamație de mirare, surpriză, nedumerire etc. *Mîi, ce-mi fu dat să mai văd (sau să aud)! Mîi, ce clădire frumoasă! Mîi, ce costum minunat! Mîi, cil fui de dobiloc!* Ibid.

MÎLCI s.n. (Numai în expr.) A sta milei (sau ea milelul) = a sta chitic, a sta smirna; a sta cuminte. Spt. S. **A rămîne milei** = a îngheța de frică. *Am rămas mlci cînd am dat cu ochii de urs, în mijlocul pădurii.* Ibid. [Pronunțat: *monosilabic*]

MÎLCI, *mlcese*, vb. IV intranz. (În expr.) A o milei = a fugi; a coti, a cirni, a dispărea; a da din colț în colț, a o incurca. *A mlcit-o pe după colț. A mlcit-o în pădure. A mlcit-o la scaldă.* Mzc., Tfn.-VI., Slbz.; b) a o băga pe minecă, a o sfecli. *Cum am primit ordin să plecăm, toți am mlcit-o!* Spt. S.

MÎNĂ, *miini*, s.f. (În expr.) A-i veni de la mină a-i veni de-a gata. Spt. S., Cpr. **A fi** (a sta, a umbla) eu **mina-ntîns** = a se milogi, a se căciuli; a acira. Ibid. **A da la mină** = a alege. *Trbuie date la mină* (merele, perele, porumbii etc.), *c-au început a se picni, a se strica.* Ibid. **A i-o pune-n mină** (cuiva) = a-i trage clapa (cuiva), a păcăli; a-i face figura.

I-a pus-o-n mină nevasta, cînd li era lumea mai dragă. Ibid. **A-și trage** (sau **a-și lua**) **miinile-n sus** = a se descotorosi (de ceva sau de cineva), a se elibera, a se spăla pe miini. Ibid. **A avea copii de două miini** = a avea copii de la două mame. Ibid. **A avea marfă de două miini** = a avea marfă de două calități. Ibid. **A pune mina** = a) a se apuca de ceva cu nădejde, a se înfige serios, a se hotărî. *Pune mina pe sapă, fă, că nu-ți cade nasul! Pune mina și te însoară, băiete, c-acum ți-e timpul!* Ibid.; b) a strica, a pișca, a șterpeli, a fura; c) a se obrăznic. *Nu pune mina!* Pts., Mș. **A-i lua din mină** = a pișca, a fura; a păcăli. Spt. S., Sm. **A avea mină lungă** = a fura. Ibid. **A da p-a mină** = a da eu porția, a da pe sponci; a da fiecăruia în parte. Spt. S. **A-i da e-o mină și a-i lua eu două** = a înșela, a amăgi, a păcăli; a exploata, a stoarce. Ibid., Smr. **A pune mina pe „nu știu, n-am văzut”** = a tăgădui, a nega. Ibid., Pn. L. (**A uita**) **de la mină pin-la gură** = a uita repede, a-i slăbi memoria cuiva. Ibid. **A fi pus** (sau **a sta**) **peste mină** = a fi pus (sau a sta) într-un loc aruncat, izolat, a fi pus rău. **A face** (ceva) **eu miinile altuia** = a se lăuda cu lucrul făcut de altul. *Tu ai desenat astea? — Eu ... mda! — Da, da; cu miinile altuia!* Ibid. **A-i intra în mină** (ceva sau cineva) = a apuca; a lua la refec, a certa, a bate. Ibid. **A merge** (a da, a umbla etc.) **din mină-n mină** = a merge (a umbla, a da) de la unul la altul, Ibid.

MÎNCĂ, *mtnc* și *mănine*, vb. I tranz. și refl. (În expr.) **A fi mîncat de siliiști pustii** = a fi pățit de multe, a fi frecat cu viața. *Nu mai mă învâța pe mine, că-s mîncat eu de siliiști pustii.* Spt. S. **A-i mîncea** (cuiva) și **efinîi** **din mină** = a fi moale, slab, bleg, prost. Cîmn., Cpr. **Nu mă mînceu în ceafă** = nu cred, se zice cînd cineva are îndoială, ezită, e nehotărît. **Mă mînceu ce mă mînceu, dar...**, se zice cînd cineva e silît să accepte o situație neplăcută. Ibid. **A mîncea tere!** = a minți. Ibid. **A-și mîncea credința** (ca țiganul biserică) = a pierde încrederea. Ibid. **A mîncea nefript** (pe cineva) = a urla de moarte, a nimici. Ibid. **A mîncea, ca de frica morții** = a mîncea cu lăcomie. Ibid., Smr. **A-i mîncea ceafa** = (cu privire la copiii neastîmpărați) a căuta bătaie, a nu sta locului. Ibid., Mrș. **Nu mă doure, nu mă leș; nu mă mînceu, nu mă free**, se zice cînd cineva nu vrea să se amestece unde nu-i fierbe oala. C. Arg. **Au mînceat și-ăi d-au pierdut olle**, se zice cînd s-a întirziat cu masa. Mș.

MÎNDRILĂ s.m. (Ironie) Om infumurat, fudul, prost. Se întîlnește și ca nume de bou. Spt. S., Pn. L.

MÎNECĂTOĂRE s.f. Datină eiobăncască după care, în noaptea de Sfîntul Gheorghe, toate vitele sînt scoase și lăsate slobode să pască pe oriunde, chiar și în grîne; pascutul

vitelor în noaptea de Sf. Gheorghe, în orice parte din hotarul satului. *Az-noapte, toată noaptea am fost cu oile la mincătoare.* Spt. S. și J.

MINEȘTERGURĂ, *mineșterguri*, s.f. 1. O-treapă (de șters), cirpă. (Fig.) *Da ee crede el, c-am ajuns mineștergura lui, băjocura lui? Să se spele pe bot!* Lnl. S. 2. Fig. Lepădătură. Ibid.

MİNJEALĂ, *minjeli*, s.f. Mită. *Asta e minjeală, mă, păcătoșule, ce-ai făcut?* Ptș.

MİNJI, *minjesc*, vb. IV. 1. Refl. A primi bani sau daruri, pentru servicii ilegale. *S-a minjit ticătosul!* Ptș. 2. Tranz. A milui. *A încerea să-l minjească, dar nu s-a lăsat orbit, n-a primit.* Ibid.

MİNUCHEĂ, *minuchez*, vb. II tranz. (Despre fire de grâu, nuiele, richită etc.) A face minuchi; pală, pilc. *Minucheză tu richita pe care o tai eu.* Spt. S. și J.

MİNUCHEAT, -Ă, *minucheați*, -te, adj. (Despre fire de richită, nuiele, paie de grâu etc.) Făcute minuchi; pilc, grup, pală. *Flori minuchiate. Richită minuchiată. Nuiele minuchiate.* Spt. S. și J.

MİNUCHI, *minuchiuri*, s.n. Mănunchi. *Un minuchi de paie (de impletit). Citeva minuchiuri de richită ne trebuie la legal cocenii.* Spt. S. și J., Pn. L.

MİNŪȘĂ, *minuși*, s.f. 1. Foile de porumb, care îmbracă știuletele. Cpr., Spt. S. 2. (La războiul de țesut) Scindură găurită care se vîră în scobitura întorcătorului;lopăcioară, mină. Mș.

MİNZĂLĂ, *minzali*, s.f. 1. Terci de țările în care se fierb firele înainte de a se urzi. Cpr. 2. Murdărie (ieșită din rufe); im. *Ce de minzală a ieșit din rușele astea, o!* Ibid., Spt. S. 3. Apăraie, noroi, flească. *S-a făcut o minzală prin curte, de și-e silă să ieși din casă.* Ibid. 4. Fig. Lucrare de mintuală. C. Arg.

MİNZĂLEALĂ, *minzăleli*, s.f. Minzală; apăraie, noroi, flească; lucrare de mintuală. Cpr., Spt. S.

MİNZĂLÎ, *minzălesc*, vb. IV tranz. 1. A spăla rău rufe; a izini. *Mi-a minzălit citeva rufe și-a plecat.* Spt. S. și J., Cpr. 2. Fig. A face o lucrare de mintuală, a-i da peste ochi, a năcărcăli. *Mi-a minzălit casa. Ai minzălit cărțile și caietele ca naiba.* Ibid.

MİNZĂLÎT, -Ă, *minzăliți*, -te, adj. Stropit, pătat, murdar. *A adus cărțile și caietele minzălite, pare-au umbat porcii cu ele-n gură* (Fig.) *Mi-a fost soarta minzălită, Viața grea și dosădită* (Pop.). Mzc.

MİNZĂRĂT adv. (Numai în expr.) A ride minzărăt = a ride șilii, a ride nechezat (minzește); a ride-n bătaie de joc, ironic; a rinji. Lnl.S., Dnc.

MİNZĂTURĂ, *minzături*, s.f. Vișel pină la un ar; minzat. *Am băgat în iarnă doi boi, o vacă și două minzături.* Spt. S., Cst.

MÎNZÎ, *minzesc*, vb. IV refl. (Despre iepi) A prinde minz; a se armăsări. Spt. S.

MÎRLĂN, *mirlani*, s.m. 1. Berbec lînăr (pină la doi ani), care începe a mirla. Spt. S. 2. P. ext. (Familiar; ironic) Băietan (între 14—16 ani) care începe a se uita la fețe; minzoc. Ibid.

MÎRLĂNIE s.f. Grosolanie, bătărănie. *E plin de mirlănie, nebunul!* Ptș.

MÎRLEALĂ s.f. (Despre oi, capre, iepuri etc.) Faptul de a se mirla; împerechere. *Au intrat vitele în mirlăleală.* Spt. S.

MÎRȘĂV, -Ă, *mîrșavi*, -e, adj. Care nu se simte bine; indispus, bolnav; mlăciu. *Azi ts cam mîrșav; nu ies la lucru.* Cpr.

MÎRTĂC, *mirtaci*, s.m. (Familiar) Om zdravăn, voinic, rezistent, bun de dirvală; pilos. *S-a făcut un mirtac de surpă malul.* Spt. S.

MÎRTĂN, *mirtani*, s.m. Om mare, voinic; mirtac. *Nu te prinde cu mirtanul, că te arună-n sus c-un deget.* Spt. S. [Var: **MÎRȚĂN**, *mîrțani*, s.m. Ibid.]

MÎRȚĂN s.m. v. **MÎRTĂN**.

MÎRȚĂNĂ, *mîrțtne*, s.f. Fig. (Depreciativ) Femeie lungă, subțire, slabă, uscată. Spt. S.

MÎRZĂC, *mîrzaei*, s.m. Om zdravăn, răbduriu, pilos; mirtan, mirtac. Spt. S.

MÎȘĂLĂ, *mîșiieli*, s.f. Acțiunea de a mîși. Lnl. S.

MÎȘÎT s.n. = **MÎȘĂLĂ**. *S-aude un mîșit în grădina.* Lnl. S.

MÎȘĂTURĂ, *mîșituri*, s.f. = **MÎȘĂLĂ**. *Sînt mîșituri de porc.* Lnl. S.

MÎȚĂ, *mîțe*, s.f. (În expr.) A rupe mîța de la început = a nu-i îngădui cuiva să-și facă de cap; a lua atitudine, a se împune din capul locului. *Ehei, băiețe, n-ai rupt mîța de la început; acum e prea târziu!* Cpr.

MÎZĂLĂ, *mîzgăli*, s.f. Lucrare de mintuală; lucrare nelndemnatică, nereușită; năcărcăleală, mîzgălitură; cîrcală, minzală. Cpr.

MÎZĂV, -Ă, *mîzgavi*, -c, adj. Indispus; șubred; mlăciu, mîrșav. *E cam mîzgav omul meu, nu se simte bine azi.* Spt. S.

MÎZĂ s.f. Umezeală; reveneală; *Are și pămîntul mîzga lui, singele lui!* Cînd sameni în mîzgă, recolta e asigurată, merge bine. Spt. S. 2. Mina creionului. *Vezi să nu rupi mîzga creionului cînd l-ascuți.* Ibid. 3. (În expr.) A ara (sau a semăna) în mîzgă = a ara (sau a semăna) de timpuriu. Ibid.

MÎZGÎI, *mîzgli* și *mîzgiiesc*, vb. IV. 1. Tranz. A scobi cu un obiect tăios în scoarța unei plante, pină iese mîzga (seva); a ricli; (fig.) a scotoci; a scormoci, a scofeli. *C tot mîzgli, mă, p-acolo? Nu mai mîzgli zgaiba,*

c-o rupi și dă singele. 2. Refl. A se face noroi din cauza umezelii. *S-a mizgît pămîntul; aluneci.* Ibid. 3. Intran z. (Cu privire la plante) A se porni mizga (seva). *Mizgle salcia.* se zice cînd mizga apare la tăietura cojii sau la rupura unei rămurele. Ibid. 4. Tranz. A murdări; a minji, a mizgăli; (f i g.) a plictisi. Fig. *Nu mă mai mizgîți și lu că mi-e silă, n-am chef!* Cpr. 5. Intran z. și refl. A lucra încet, a (se) mocoși. *Ar face ca ce-ar face, dar abia mizgîte. D-un ceas (se) mizgîte la niște scutece ale copilului.* Ibid.

MIZGIALĂ, *mizgieli*, s.f. Acțiunea și faptul de a mizgi; lucrare superficială. *Ce mizgieli sint astea, puile?* Spt. S.

MIZGIAT, -Ă, adj. v. **MIZGIIT**.

MIZGIIT, -Ă, *mizgiiti*, -te, adj. 1. (Despre pămînt) Umeșit, umed. *E pămîntul mizgiit, numa bun de arat.* 2. (Despre arătură) Superficial. *Mi-a lăsat locul doar mizgît pe deasupra.* Ibid. 3. (Despre răni) Rieșit, sîngerat. *E mizgiită buba; nu vezi? e plină de singe.* Ibid. 4. (Despre lucruri) Dat peste ochi, cișcălit, minjit, mizgăit. *Arătură mizgîtită. Mi-a lăsat pereții mizgițiți, opăcila ata; văruiată e asta?* Ibid. 5. (Despre pomi) Cu coaja ruptă; ros; mizdrit, zdrelit. Ibid. [Var.: **MIZGIAT**, -Ă adj. Ibid.]

MIZGIIT s.n. Lucrare de mîntuială, superficială; mizgială, minzală; lucrare mocoșită. *Ce alta mizgiit, mă, omule; isprăvește o dată!* Spt. S., Cpr.

MIZGIITURĂ, *mizgilituri*, s.f. = **MIZGIALĂ**. *Ce mizgilituri sint astea, copile?* Cpr.

MLĂCIU, -IE, *mlăcii*, adj. 1. (În construcția Măr mlăciu = specie de măr indigen, care face mere mari, fără gust, fade; fructul acestei specii de măr. Spt. S. 2. (Despre oameni) Care e toropit, moale, indispus; șubred, mizgav. *Sint așa mlăciu, pareă m-a pisat cineva-n piură.* Spt. S., Cst. 3. (Cu privire la plante) Mlădios, elastic. *Richita e mai toldeana mlăcie, se-ndoaie ușor și nu se rupe.* Ibid. 4. (Despre mîncări) Fără gust, nesărat. *Ciorba asta e mlăcie de tot, n-are pic de sare.* Ibid. Fig. *E mlăciu de tot băiatu-ăsta, n-are nici-un haz. Frumușică jălă, dar prea mlăcie (=posacă, fără haz).* Ibid.

MOĂFĂ, *moaște*, s.f. Femeie moale, apatică; mototoală, țalimbă, bleontorogă, bleagă. Cpr.

MOĂLFĂ, *moaște*, s.f. Femeie molfăită, moale. Cpr., C. Arg.

MOĂNGA s.f. art. (Numai în e x p r.) A-și face moanța (sau poeălta) = a lucra cu slăruință, a munci intens; a stărui. *Așa-și face moanța băiatu-ăsta; cînd îl cauți, tot la atelier.* Spt. S.

MOĂRĂ, *mori*, s.f. (În e x p r.) A-i merge moara = a-i merge treburile, a avea succes. Cpr. A-i face (cuiva) moară-n cap = a-l plictisi, a-l pisălogi. Ibid. Spt. S. A-și face moară în

cap = a-și face de lucru fără să aibă nevoie, a-și lua pe cap pe cineva care nu merită, a-și complica singur existența. Ibid. A nimeri (eu) la o moară frîntă = a nimeri la un moment nepotrivit, a nimeri rău, a fi fără noroc. Ibid., Ptș. A pleca eu de la (o) moară frîntă = a) a pleca fără succes; b) (ironic) a pleca fără a-și lua rămas bun. Ibid. A-i merge (cuiva) moara-n see = a nu avea succes, a-i merge prost. Spt. S., Pn. L. A măcina la două mori = a-i merge bine, a avea profit din două părți. Ibid., Cpr.

MOĂRTE, *morți*, s.f. E x p r. A da în anul morții = (despre bătrîni) a se prosti; a se opăci. Cpr. A fi (cineva) moartea goală = a fi urit foc. Ibid. Sm., Spt. S., Mș. Încercarea (sau întrebarea) moarte n-are = încercă, întrebă nu pierzi nimic; se zice — ca indemn — cînd cineva n-are curaj să încerce să facă ceva. Ibid. (Exclamativ) Moartea îi s-a tras = ai pășit-o; se zice — ironic sau glumeț — cînd cineva a făcut (sau a e gata să facă) o greșală. Ibid. A-i muri moartea (cuiva) = a ieși zvon e-a murit cineva care e sănătos perfect; a crede mort, dărimat, distrus pe cineva care e încă tare și mare. Ptș. A-și căuta moartea eu luminarea = a merge în gura primejdiei. După moarte și poeăință, se zice cînd cineva are sau manifestă o părere de rău, pentru fapte de demult, uitate. După moarte și cal de gînero = asta mai trebuia; se zice cînd după o nenorocire, vine — în împrejurări nepotrivite — o înlimplare neașteptată, o surpriză incomodă. Spt. S.

MOĂȚĂ, *moaște*, s.f. 1. Panglică (sau fir roșu) cu care fetele își leagă sfircul cozii; glă, moț. Mș., Sm., Pn. L. 2. Fig. Calificativ dat unei fete codane sau cu părul vlvoi; zburdălnică, vioaie, veselă. (Familiar) *Ce s-au făcut moaștele alea de fete?* Ptș.

MOCĂI, *mocăi* și *mocăiesc*, vb. IV intranz. și refl. A moăi de somn, a picoli. A mocăi toată vremea la jurcările. Spt. S. Fig. *Mocăie jocu-n sobă; voi nu vedeți?* Ibid.

MOCIOĂCĂ s.m. Poreclă dată unui om care umblă cu capul pe sus, încăpățînat; increzut, infumurat. Spt. S. și J.

MOCIOREĂLĂ s.f. Vreme închisă, mohorită, umedă, ploioasă; apăraie, noroi, mocirlă; murdărie; fig. indispoziție. *E o mocioreală afară, că nu te poți mișca, nu poți pleca la drum.* Fig. *Ce mocioreală e asta pe line, draș gule, ce fi s-a mai întmplat?* Spt. S., Pn. L.

MOCIORÎ, *mociorăse*, vb. IV refl. 1. (Despre cer) A se innora d: ploaie, a se întuneca, a se posomări. *S-a mociorit afară, stă să pice.* Spt. S. 2. (Despre oameni) A (se) umple de murdărie. *Ți-ai mociorit hainele cu poșireă. Ia uite cum te-ai mociorit de noroi!* Ibid.

MOCIORÎT, -Ă, *mociorîți*, -te, adj. 1. (Despre cer) Înnorat, întunecat, mohorit, închis. Spt.

S. 2. (Despre oameni) Plin de apă sau noroi; leorcăit, murdar; fig. posomorit. *Nu știu ce-a avut că a stat toată ziua mociorlit, întuneceat, negru.* Ibid.

MOCIORLĂI, *mociorlăi* și *mociorlăiesc*, vb. IV. 1. *Tranz.* A frământa cu picioarele lut amestecat cu paie, balegă și apă; a cirmoci. *Mai mociorlăiți-l nișel și gata!* Spt. S. și J. 2. *Refl.* A se leorcăi, a se murdări. *Vai, cum te-ai mociorlăit, ești leoarcă!* Ibid. 3. *Tranz.* (Despre rufe) A muia; a spăla rău, a izini. *Mi-a mociorlăit rușele nebuna.* Ibid. [Var.: (ad. 1, 2) **MOCIRLĂI**, *mocirlăiesc*, vb. IV. Spt. S., Mș.]

MOCIORLĂIALĂ, *mociorlăieli*, s.f. 1. Lut amestecat cu balegă, pleavă și apă, întrebuințat la lipit; cirmoacă. *Fă-mi nișcă mociorlăială să lipesc irtla oilor.* Spt. S. 2. Acțiunea de a (se) mociorlăi și rezultatul ei; apăraie, fleșcăială, mocirlă, noroi. *S-a făcut o mociorlăială afară, de nu răzbești nici cu picioarele goale.* Ibid.

MOCIORLĂIT s.n. = **MOCIORLĂIALĂ**.

MOCIORLĂIȚI, -Ă, *mociorlăiți*, -te, adj. Ud, leorcăit, murdar. *Mi-a venit mociorlăița fata aia, cu naiba.* Spt. S. și J.

MOCIORLĂRIE, *mociorlării*, s.f. Apăraie, mocirlă; fig. promiscuitate, mizerie. *Ce mociorlărie e acolo, să tnehiți ochii și să nu vezi!* Spt. S.

MOCIORLEA s.m. Poreclă dată unui om murdar. Spt. S.

MOCIORNITĂ, *mociornițe*, s.f. 1. Vreme ploioasă; S-a făcut o mociorniță afară, de speriat. Lnl. S., Spt. S. 2. Mocirlă, apăraie, cirmoacă; p. ext. mlaștină. *Am nemerit într-o mociorniță.* Ibid.

MOCIRLĂI, *mocirlăiesc*, vb. IV v. **MOCIORLĂI**.

MOCIRLĂIALĂ, *mocirlăieli*, s.f. = **MOCIORLĂIALĂ**. *Uf, ce mociorlăială s-a făcut la vitele-alea!* Mș.

MOCIRLĂIȚI, -Ă, *mocirlăiți*, -te, adj. Leorcăit, murdar. Spt. S.

MOCIRLEALĂ s.f. Plointe, apăraie, mocirlă. Sm., Mș., *E o mociorleală pe-afară de nu-ți vine să mai ieși din casă.* Spt. S., Pn. L.

MOCIRLI, *mocirlesc*, vb. IV *Tranz.* și *refl.* = **MOCIORLĂI** (2). *Unde te-ai mociorlit așa, băiatule?* Cpr., Pn. L., Spt. S.

MOCIRLIȚI, -Ă, *mocirlăiți*, -te, adj. Mocirlăit. *Mi-a venit mocirlitul de noroi.* (Substantival) *Mocirlitul, fugi și te spală, să nu te mai vad așa!* Pn. L., Spt. S.

MOCITICLETĂ s.f. Motocicletă. Pnr.

MOCOȘILĂ s.m. Poreclă dată unui om care lucrează moale, încet; migălit, mocoșit. *Ți-ai găsit să faci treabă cu mocoșila.* Spt. S.

MOCOȘIT, -Ă, *mocoșiți*, -te, adj. Care lucrează încet, moale; migălit. *Ce miere mocoșită!* (Substantival) *Unde Dumnezeu l-ai mai găsit și pe mocoșilu-ăsta?* Spt. S.

MODĂ, *moda*, s.f. (In expr.) A-i arăta (sau a-i trage cuiva) o modă de bătaie = (a-i da) o mamă de bătaie, o bătaie strașnică. *Lasă că i-arăți eu lui modă de bătaie, să fie minte ett o fi.* Spt. S.

MODORĂN, *modorani*, s.m. 1. Om mare, voinic, înalt, gros. Sltc. 2. Om posac, sanchiu. Ibid.

MODOROG, -OĂGĂ, *modorogi*, -oage, adj. Moale, bleg. (Substantival) *Unde s-o fi înfundat modoroaga aia, de nu mai vine?* Spt. S.

MODOROGEA s.m. art. Poreclă dată unui om care se mișcă încet, moale; măcălău. Spt. S.

MODRIGĂLĂ s.m. Poreclă dată unui om vorbăreț, flecar, palavragiu. Pn. L., Cpr.

MODRIGĂLI, *modrigălese*, vb. IV *Tranz.*, *intrans.* și *refl.* A face câte ceva, a face lucruri mărunte, de mică importanță; a lucra pe îndelete, încet, moale; a bodicăi, a bodrigăli, a mocoși. *Ce-o fi tot modrigălind acolo? Modrigălește la niște garduri. Așa (se) modrigălește el, nu-i dă brinci, o ia cu dulgeacu, da face lucru bun.* Cpr.

MODRIGĂLIT, -Ă, *modrigăliți*, -te, adj. (Adeseori substantival) (Cel) care se mișcă încet, anevoie; moliu, mocoșit, lenes. *Modrigălitu-ăla de uncheaș a lăsat răzoarele neplivite; abia s-apucase de ele și s-a lăhăit.* Cpr.

MODRIGĂLIT s.n. = **MODRIGĂLEALĂ**. *Ce atita modrigălit pe fasolea aia, dați zor că ne-apucați noaptea.* Cpr.

MOGILDĂN, *mogildane*, s.n. Ridicătură mică de pământ; maidan, boldan, turludan, deluș. *Sui-te pe mogildanu-ăta, poate-l vezi viind.* Spt. S. 2. Sm. Poreclă dată unui om voinic, înalt ca malul. Ibid.

MOGILDEA s.m. art. Poreclă dată unui om înalt, voinic, spătos; încet, moale, greoi mogildan (2). Spt. S.

MOGILDĂU s.m. v. **MOGÎNDĂU**.

MOGÎNDĂU, *mogindăi*, s.m. 1. Om voinic, mare, lung, creoi; moale, lenes; nătărău. *Hai, mogindăule, scotă-te odată, că te-a apucat prânzu-n așternul.* Spt. S. 2. (In expr.) A sta mogindău (sau mogindență) = a sta în calea alțora, a sta împotriva; a sta degeaba. Ibid.

Pn. L. [Var.: **MOGILDĂU**, *mogildăi*, s.m. Ibid.]

MOGÎNDEȚ, -EĂȚĂ, *mogindelți*, -efe, s.m. și f. 1. Arătare, momie. *Mi s-a vârl că văd un mogindel în potecă.* Spt. S. 2. (Copil sau) om de statură mică, scurt și îndesat, gros, bonduc; chituc, ghem, molotol, ghemetoc. *O mogindeașă de fată.* Hai, mogindelule, sui-te sus. Ibid., Pn. L.

MOHORĂLĂ s.f. 1. Vreme ploioasă, posomorlă, întunecoasă. *S-a lăsat o mohorală, a învăluit tot satul. S-a făcut o mohorală, de nu vezi nici la doi pași.* Spt. S. 2. Fig. Stare sufletească apăsătoare indispoziție, plictiseală, tristețe, melancolie. *M-a cuprins (așa) o mohorală, parcă tot îmi ninge și-mi plouă, nu știu nici eu din ce.* Ibid.

MOICEÂN, *moiceni*, s.m. Cioban venit din Transilvania și stabilit în satele din zona muntoasă; mocan. *Moiceni de la Corbi. Moiceni de la Rucăr.* C. Arg., Mșș. [Pronunțat: *mô-i-cean.*]

MOITURĂ s.f. 1. Mncare mocănească conștind dintr-un amestec de unt, brânză, ouă și mălai copt. Crb.². 2. Acțiunea de a înmuia (rufe); muierură. Dmns.

MOJICĂREALĂ, *mojicăreli*, s.f. = **MOJICĂRIE**; obrăznicie, bătăranie. *Ce mojicăreli i-au ieșit din gură, să nu-și audă urechile!* Pș.

MOJICĂRIE, *mojicărese*, vb. IV. 1. Refl. A se obrăznici, a fi mojic. *A început a se mojicări băiatul; crede că i se cuvine, că-l împrinde.* Cpr. 2. T r a n z. A certa pe cineva, a bălăcări. Ibid.

MOJICĂRIE, *mojicărie*, s.f. Vorbă, gest sau faptă de mojic; mojicie. *Lasă-l în pace, că e în stare să-și facă o mojicărie, să-și plesnească obrazul de rușine!* Cpr. *Să nu-și fi cuvântul, asta e curată mojicărie, mă!* Pș.

MOJICĂR ȐS, **-OĂSĂ**, *mojicăroși, -oase*, adj. Care spune sau face mojicii; bătăran, mojic. *Cam mojicăroasă la gură fata asta; păcat de ea, că încolo e frumoasă, bal-o vina!* Cpr. C. Arg.

MOJICI, *mojicesc*, vb. IV refl. A-și lua nasul la purtare, a se obrăznici, a fi mojic. *Prea le-ai mojicit, vezi să nu-și dea mojicia pe nas.* C. Arg.

MOLĂN, **-Ă**, *molani, -e*, adj. Moale, apatic; mollar. Lnl. S.

MOLCĂLĂU, *molcălăi*, s.m. și adj. = **MOLCĂLIU**. *Molcălău-ăla de frați-tău a uitat să-mi mai aducă căruța.* Spt. S.

MOLCĂLIU, **-ÎIE**, *molcălii, -e*, adj. Fără vlagă, apatic, moale, molar, mollar. *Frumușică, dar cam molcălăie fata. Mă simt cam molcălău azi, n-am chef de nimic.* Spt. S.

MOLEȘITURĂ, *moleșituri*, s.f. (Depreciativ) Persoană care se mișcă anevoie, vorbește îngălat, merge lîrșlit; colșitură. *Ce moleșitură de om, n-a îngrădit el toată ziua el a face unul într-un ceas!* Spt. S.

MOLÉTE, *moleți*, s.m. Om moale; bleg, moleșitură. *E un molete (de om), nici mncarea n-o plătește.* Spt. S.

MOLF¹ interj. Cuvnt care redă mișcarea molfăită a buzelor. *Cînd mntnă, abia mișcă buzele; molf, molf!* Spt. S.

MOLF², *moalfă, molfi, moalfe*, adj. Care abia se mișcă, abia vorbește, abia mntnă; moale,

bleg. (Substantivat) *O moalfă de miere ca ea, abia-și molfote vorbele.* Spt. S., Cst.

MOLFĂIT, **-Ă**, *molfăiți, -le*, adj. Care mntnă încet; care se mișcă anevoie; care lucrează moale. *Molfăit ești, mă băiețe, m-ai speriat!* (Substantivat) *Cu molfăilu-ăta, nu mai termini nici la anul!* Spt. S.

MOLFEA s.m. art. Poreclă dată unui om moale, care abia molfăie cînd vorbește sau cînd mntnă. Spt. S.

MOLFOTEĂLĂ, *molfotei*, s.f. Acțiunea de a molfoti și rezultatul ei; molfăială. Spt. S.

MOLFOTI, *molfot și molfolesc*, vb. IV t r a n z. A molfăi. *Abia molfote mncarea. Cînd vorbește molfote vorbele, parcă le rumegă. Așa molfote el luleau, toată ziua n-o lapadă din gură.* Spt. S.

MOLFOTIT s.n. = **MOLFOTEALĂ**. Spt. S.

MOLFOTIT, **-Ă**, *molfotiți, -te*, adj. 1. = **MOLFĂIT**. (Substantivat) *Molfotita aia nu mai vine, parc-a prins rădăcini acolo.* Spt. S.

MOLOȘI, *moloșesc*, vb. IV. 1. Refl. (Despre lucruri) A se muia; a se colșei, a se storci, a se fleșcăi. *S-au moloșit merele în magazie, s-au făcut cofleașă. S-a moloșit căpada de căldură, e ca vala.* Spt. S. 2. T r a n z. (Despre oameni) A se moleși. *M-a moloșit zăduful; m-a făcut fleacășă. M-a moloșit zăcerea asta lungă. M-a moloșit boala.* Ibid.

MOLOȘIT, **-Ă**, *moloșiți, -te*, adj. 1. (Despre fructe) Cofșeit, muțat. *Mere moloșite. Prune moloșite.* 2. Fig. (Despre oameni) Moloșit. (Substantivat) *Hai, moloșitul, hai, mai iute că te-apucă mașina! Ce s-o fi făcut moloșitu-ăla de unchiuș?* Ibid.

MOLOȘITURĂ, *moloșituri*, s.f. (Depreciativ) Om neputincios, slab, prăpădit, moale, leneș; molete, moleșitură, colșitură. Spt. S.

MOLUZ s.n. Moloz. Pș., C. Arg.

MOMIRLĂN, *momirlani*, s.m. (Mai ales) Tinăr mare, voinic, înalt, spătos, zdravăn, zaplan; măgădan, moglidan, mirlan. Mș., Pn. L.

MOMOLOACĂ s.f. Poreclă dată unui om moale, încet, greoi; mofleată, moftei. Spt. S., Pn. L.

MOMONDÊT, **-EĂȚĂ**, *momondeți, -e*, s.m. și f. 1. Pline mică, făcută din ultima rămășiță de cocă; colăcel, mărturie. Spt. S. 2. Momlie. Ibid. 3. Fig. (Familiar, ironic) Copil sau om scund. Ibid. 4. (În e x p r.) A sta momondeț (sau momondeț) = a) a sta ciuculit, ghemuit, pitit; b) a sta sliit, a nu scoate o vorbă; c) a sta proțăpit în calea altora, a împiedica; d) a sta degeaba, a leneși. Spt. S.

MONCEA s.m. art. = **MONGEA**. C. Arg.

MONDÓC, **-OĂCĂ**, *mondoci, -oace*, s.m. și f. Om mic de statură, bondoc; nătăfleț, moale. *Ce te faci cu mondocu-ăta, aici nu e de el.* Spt. S.

MONG, *moangă, mongi, moange*, adj. Mocoșit, moale; *mongăit*. (Substantivat) *Ce-o fi cu moanga aia de fată de nu mai vine?* Spt. S.

MONGĂI, *móngăi și mongăiesc*, vb. IV *intrans.* și *refl.* A lucra încet, cu răbdare; a se trudi, a stăru, a migăli, a lucra moale, a mocoși. (Se) *mongăie la o ie de clevea luni de zile; da și iese! Sc mongăie d-un ceas la o problemă și degeaba, nu-i poate da de căpătii*. Spt. S., Pn. L.

MONGĂIALĂ s.f. Acțiunea și faptul de a (se) *mongăi*. *Ce atita mongăială pe rusele alea*. Spt. S.

MONGĂIT, *-Ă, mongăiți, -te*, adj. Care lucrează migălit, atent; încet, mocoșit, moale; migoroșit. (Substantivat) *Hai, mongăitule, mai las-o-ncolo de treabă, că s-a răcit și mltncarea*. Spt. S., Pn. L.

MÓNGEA s.m. art. Poreclă dată unui om mocoșit, mongăit, moale. Spt. S.

MORFOLEĂLĂ s.f. Acțiunea de a *morfoli*; a) (despre rufe) a muia, a spăla prost, a mozoli; b) lucrare de mltntuială; rasoleală. Spt. S.

MORFOLÍ, *mórfol și morfolesc*, vb. IV *trans.* (Despre rufe) A le muia în apă; a spăla rău, a mozoli. Spt. S.

MORFOLÍT, *-Ă, morfoliți, -te*, adj. 1. (Despre acțiuni) Dat peste cap; mozolit, molfotit; rasolit. Spt. S. 2. (Despre oameni) Moale, molfăit, bleg. Ibid.

MORÍNGLĂV, *-Ă, morínglavi, -e*, adj. In-dispus, șubred; mlăciu, mlzgv, mlrșav. *De clevea zile stau așa morínglav, nici în fire, nici bolnav; mă tirăsc pe picioare*. Spt. S., Smr.

MORMÓNEA s.m. art. Poreclă dată unui om bombănit. Spt. S.

MORMONEĂLĂ, *mormoneli*, s.f. Bombăneală. Spt. S., Pn. L.

MORMONÍT, *-Ă, mormoniți, -te*, adj. Care bombănește mereu; cicălit, bombănit. (Substantivat) *Mormonita aia din vale s-a supărat că nu i-am dat mălaiul degeaba*. Spt. S.

MOROÍ, *moroiesc*, vb. IV. 1. *Ref.* A se umple de apă sau de mocirlă; a se leorcăi, a se murdări, a se noroi. *Unde te-ai moroiț așa, omule?* Spt. S. 2. *Trans.* A fierbe firele de tort în moroială. Cpr.

MOROIALĂ s.f. 1. Acțiunea de a (se) *moroi*. Spt. S. 2. Terci de țărțe (sau de eunușă) în care se fierb firele de tort, pentru a se albi și a se muia. Cpr.

MOROÍT s.n. = **MOROIALĂ**. *Am băgat firele la moroiț*. Cpr., Spt. S.

MOROÍT, *-Ă, moroiți, -te*, adj. 1. Plin de apă sau de noroi; leorcăit, noroiț; mociorlăit. Spt. S. 2. (Despre tort) Fierț în moroială, nălbít. *Firele din pod au rămas nemoroite*. Cpr.

MOROMÉTE, *moromeți*, s.m. 1. Om scurt și gros, lndesat bine, lnspițat, zdravăn, voinic. *Ia moromelele două rínduri de porumbi la sapă și tot el iese înaintea tuturor (la capul ríndului)*. Spt. S. 2. Poreclă dată unui astfel de om. Ibid.

MORT, *moárlă, morți, moarte*, adj. (Și substantivat) (În *expr.*) A fi (cineva) *mort de viu* (sau *mort între vii*) = a) a fi slab mort, dărăpănat, a fi pe ducă; b) a-și fi ratat viața, a nu mai fi bun de nimic, a fi pierdut. Ibid., Ptș. A *dezgropa morți* = a aminti lucruri uitate (uneori neplăcute); a cerceta amintirile trecutului. Ibid., C. Arg. A *spune și morților* = a păți ceva rău, care nu se poate ulta (nici pe ceea lume). *Prin ctte am trecut și ce-am pățit eu acolo, oi spune și morților. A mltncat o bătaie de-o spune și morților*. Spt. S., Smr. *Morți* eu *morți*, *viii* eu *viii*, se zice cnd cineva răscolește (înviază) amintiri neplăcute, cu privire (mai ales) la morți. C. Arg.

MOSTOCHÍNĂ, *mostochine*, s.f. Femeie voinică, vlnjoasă; aprigă, certăreață. *Cu mostochina să nu-ți prea bagi în ctđ, și-am mai spus-o*. Spt. S.

MOSTOGHIÚ, *-ÍE, mostoghi*, adj., s.m. și f. (Om) voinic, mare, vlnjos, butucănos; (om) necioplit, bádărănos, bleoncos. Spt. S. și J. (Substantivat) *Cu mostoghiu am aranjat eu*. Ibid.

MOȘ, *moși*, s.m. Cirligul de la copcă. *Am doi moși, dar am pierdut babele*. Clmn., Ptș.

MOȘÍ, *moșesc*, vb. IV *refl.* A se mocoși. *Mult vă mai moșiți voi acolo, mă?* Spt. S., Cpr.

MOȘMOÁNDĂ, *moșmoande*, s.f. 1. Femeie care se mișcă anevoie, moale; care lucrează încet, migălit. Spt. S., Cpr. 2. Lucrare făcută cu greutate, cu migală, cu atenție; migălitură. *Ea, tot cum o știi, cu moșmondelile ei!* Ibid. 3. Femeie care umblă cu farmece; vrăjitoare. Ibid. 4. Fig. (La pl.) Intrigi. *Umbłă nebuna cu moșmoande de colo-colo*. Ibid.

MOȘMOLEĂLĂ, *moșmoleți*, s.f. Lucrare fără însemnătate; lucrare de mintuială. Spt. S., Pn. L.

MOȘMOLÍ, *moșmolesc*, vb. IV. 1. *Trans.* (Despre rufe) A muia, a spăla rău, a izini; a mozoli. Spt. S., Pn. L., Cpr. 2. A moșmondi (a lucra încet). Ibid.

MOȘMOLÍT, *-Ă, moșmoliți, -te*, adj. (Despre oameni) Care se mișcă încet, mocoșit; (despre lucruri) făcut rău, dat peste ochi. (Substantivat) *Moșmolitu-ála de creștin al meu n-a mai venit nici pină acum*. Spt. S., Pn. L.

MOSMÓNDEA s.m. art. Poreclă dată unui om (mai ales bătrín) lipsit de vlagă, neputincios, istovít; care se mișcă anevoie, lucrează încet, ticăit, moale. *Ce tot năftctie moșmondea álă acolo de nu mai termină?* Spt. S., Pn. L.

MOȘMONDEALĂ, *moșmondeli*, s.f. 1. Lucrare încetă, mocoșită, domoală; lucrare de mică valoare, ușoară, bojdicăială, mocoșeală; inigală. *Atta moșmondeală ta niște prune, dă-le-ncolo! Ce atita moșmondeală la o ie, măi, femeie; isprăvește-o o dată!* Spt. S. 2. Convorbire domoală, molcomă, țăinuilă; p. e x t. uneltire. *Ce moșmondeală o fi fost acolo, între ei, numai ei știu.* Ibid. 3. (Mai ales la pl.) Farmece, vrăjitorii; moșmoande (4). *Face la moșmondeli. Umbra cu moșmondeli.* Ibid.

MOȘMONDÍ, *moșmondese*, vb. IV. 1. R e f l. (Despre femei, ironic) A se găti pe îndelete, a se dichisi încet, fără grabă. *Da est le mai moșmondești femeie?* Spt. S. și J. Pn. L. 2. T r a n z. A duce cu vorba, a amăgi. *L-au moșmondit pe unchias ptnă i-au apucat toată averea.* Ibid. 3. R e f l. și i n t r a n z. A sta de vorbă în taină, a tăinu; a pune ceva la cale. *S-au închis umndoi singuri în odaie și de un conac (se) moșmondese acolo.* Ibid. 4. I n t r a n z. A umbra cu farmece. Ibid.

MOȘMONDÍT s.n. = **MOȘMONDEALĂ**. *Ce atita moșmondit; nu mai isprăvești o dată?* Mș.

MOȘMONDÍT, -Ă, *moșmondíti*, -te, adj. Moale, greoi; grijuliu, ticăit, migălit. (Substantivat) *Moșmonditu-ăta bătrnu a uitat sculele prin grădina și caută de se omoară.* Spt. S.

MOȘTROFLEANC, -Ă, *moștrofleani*, -ce, s.m. și f. Epitet dat unui bătrn care se mișcă anevoie, moale. *Moștrofleanca abia mocăie și tot mai învârește iglița și ctrițe.* Pn. L.

MOTOĂȘCĂ, *motoaște*, s.f. 1. Molleă; p. e x t. gușă, glică. C. Arg. 2. F i g. (familiar) fetiță; p. e x t. femeie tinăru, scundă, grăsuță; ghindocă. *Unde ai plecat, motoașco?* Ibid.

MOTOFEI s.n. Epitet dat unui copil gros îmbrăcat sau unui om mic de statură, îndesat, moale; motofele, moromete. *Hei, motofei, mai iute nu vrei?* Spt. S. [V a r.: **MOTOFLEI** s.m. Ibid.]

MOTOFILCĂ, *motofilci*, s.f. 1. Ghemotoc. *Motofleă de pucea, C-o fi ici, c-o fi colea, Toată ziua-ntrubi de ea* (Peria) (Pop.). Ln. S. 2. F i g. (Familiar) Fetiță infolită. 3. (Ironic) Femeie scundă, îndesată, îngălată, șleampălă; motofleață, motoașcă. Ibid.

MOTOFLEI s.m. v. **MOTOFEI**.

MOTOFLET, -EĂȚĂ, *motoflet*, -ete, s.m. și f. Om mic, îndesat, scund; om tăcut, posac; moale, bleg, nătăleț. (Ironic) *Motoflete, brtnză-nbele, Cere juc și flori la fete. Dar se secolă motofleață și ia tot de dimineață.* Spt. S. *O motofleață de muiere, abia se secolă!* Ibid.

MOTOFÓI, -OĂICĂ, *motofoi*, -oaițe, adj. (Și substantivat) Mic, scund; moale, greoi; leneș. *N-ai văzut așa (un) motofoi de copil!* *Hai, motofoaico, hai mai iute, rupe picioarele și ia-te după mine!* Spt. S.

MOTORIȘCĂ, *motoriște*, s.f. (Ironic) Motorelă. *Și-a luat și el o motorică și toată ziua o turuie.* Ptș.

MOTORÓG, -OĂGĂ, *motorogi*, -oage, adj. (Despre persoane) Moale, molli; (despre bătrini) hodorog, prăpădit. (Substantivat) *Încet o fi mai apucat motorogu-ăta de unchias?* C. Arg.

MOTORÓGEA s.m. art. Poreclă dată unui om molli, greoi, leneș. Spt. S., Pn. L.

MOTOTOĂLCĂ, *mototoalce*, s.f. 1. (Glumeț) Fetiță îmbrăcată gros. 2. (Ironic) Femeie mare, greoaie, moale; îmbrăcată gros, șleampălă. Mșt.

MOTOTÓI, -OĂIE, -OĂICĂ, *motoloi*, -oaițe, adj., s.m. și f. (Om) Greoi, moale; infolită, mic. Spt. S., Cst. *Mototoaica aia a fugit din cules.* Pn. L., Ptș. *Hai, mototoiule, hai!* Ptș.

MOTRÓC, -OĂCĂ, *motroci*, -oace, s.m. și f. (Familiar) 1. Copil îmbrăcat gros. *Hai, motroaco, iuțește pasul, că ne-apucă ltrivul.* C. Arg. 2. (Ironic) Femeie îmbrăcată nengrijit, îngălată; molie; nătătoacă. *Motroaca aia mi-a adus ltna netoarsă.* Ibid.

MOTROĂȘĂ, *motroașe*, s.f. (La pl. eufemistic) Testicule, boașe. *I s-au umflat motroașele de atita plins, bietul copil!* Cpr., C. Arg. 2. Boccea; (la pl.) boarfe. Ibid. 3. F i g. Fetiță; p. e x t. femeie scundă; motoașcă, motofleă. Ibid.

MOTROCĂLEALĂ s.f. Acțiunea de a motrocăli; moșmondeală, robotenă. Pn. L., Spt. S.

MOTROCĂLÍ, *motrocălesc*, vb. IV t r a n z. A lucra alte ceva, a roboti; a lucra încet; a bodicăi; a-i da peste cap, a rasoli. Spt. S., Pn. L.

MOTROCĂLÍT, -Ă, *motrocăliți*, -te, adj. Care se mișcă încet, greoi, moale. *Motrocălită muiere, iți iese sufletul cu ea la lucru!* Pn. L.

MOTRÓCEA s.m. Epitet dat unui om îndesat; moale, leneș. Pn. L.

MOTRÚN, -Ă, *motruni*, -e, adj. (Rar, în construcția) Păr motrun = varietate indigenă de păr; fructul acestui păr. *Pară motrună; pere motruni.* Spt. S.

MOȚ, *moță*, *moațe* și *moșuri*, s.n. și f. 1. F i g. Copil, fetiță. *Unde s-a dus moața aia?* 2. E x p r. A ieși (cineva) moț înainte = a apărea pe neașteptate, la un moment nepotrivit. *A face botul moț* = a fuguia buzele; f i g. a se bosumfla. Ibid.

MOȚIȘÓR, *moțișoare*, s.n. 1. Diminutiv al lui moț. Mș. 2. P. e x t. Epitet afectiv dat unei fetițe care poartă moțul ridicat în sus sau unui om care are păr null, mare și des. Ptș.

MOTOÁCA s.f. art. Epitet familiar dat unei femei micuțe, cu părul vilvoiat în sus; soție a cuiva care e poreclit „Moțoc” sau „Moțocă”. Cpr.

MOŢOĂCĂ s.m. Poreclă dată unui om scurt, gras, îndesat. *Mă, al lui Mofoacă, să vii şi tu la clacă; auzi?* Cpr., Spt. S.

MOZĂC, mozaci, s.m. 1. Om închis, tăcut, posac, dugos. *E un mozac de bătal, că nici cu cleştele nu-i scoşi vorba din gură.* Spt. S. 2. Om care duce la tăvăleală; răbduriu, pilos; mîrtan, mîrzac, mîrlan. *Cu mozacii ăia, faci pămîntul harta-parla; sînt grozavi la muncă!* Ibid.

MOZOĂCA s.f. art. Epitet glumeţ dat unei fetiţe; (ironic) unei femei care umblă fără rost, cîrnică. Spt. S.

MOZOC, mozoci, s.m. 1. Căţeluş. *Na, ici, mozoc! Cuflu, mozoc!* Spt. S. 2. P. ext. (Familiar) Copil, băietan. *Şin-le bine, mozoc, să nu 'ia ceafa foc.* Ibid. 3. Om fără căpătli, care umblă (ca un cătel) pe la uşile altora; cîrnic, lingău, papă-lapte. *Pe unde o fi intrîind mozoc pînă acuma?* Ibid.

MOZOL, mozoluri, s.n. Moloz; grămadă de ogrinji, gunoi, lreane. *S-a umplut coşarea vacilor de mozol. E plină curtea de mozol.* Spt. S.

MOZOLEĂLĂ, mozoleli, s.f. Faptul de a (se) mozoli şi rezultatul ei; lucrare de mîntuială; mînjeală, mîrdărie. *Asta e mozoleală de rufe, nu spălat.* Spt. S.

MREAJĂ, mreje şi mreji, s.f. 1. Mrejuială. Spt. S. 2. Gard provizoriu, făcut din mărăcini înşiraţi. *O mreajă de gard.* Ibid. 3. Închisoare de vite (acioală, şarc, tirlă, polată etc.); construcţie improvizată din scinduri din gard, de nuiele, reţele de sîrmă etc. *Am făcut o mreajă de mayazioară, să sprijin cile ceva, pînă mi-oi încropi una ca lumea.* Spr. S., Smr.

MREJUI, mrejuî şi *mrejuiesc*, vb. IV tranz. 1. A împrejmui cu un gard provizoriu (de mărăcini sau de nuiele); a îngrădi. *Am mrejuît porumbii din vale, că erau lăsaşi așa în pleasna vitelor.* Spt. S. (Fig.) *L-au mrejuît, l-au îmbrobodit, l-au îmbolmoşit cu fel de fel de ocleşe şi vicieşuguri pînă i-au apucat averea.* Ibid. 2. A coase rar, împungînd ici colo; a cîrpi prost. *Îmbrejuie sacu ăla, să mă şină pînă la moară.* Ibid. [Var.: **ÎMBREJUI, imbrejuiesc**, vb. IV Ibid.; **ÎMBREJUI, imbrejuiesc**, vb. IV Ibid.]

MREJUIALĂ, mrejuieli, s.f. 1. Acţiunea de a mrejuî; gard mic de nuiele sau de mărăcini înşiraţi; închisoare provizorie; apărătoare. *Am făcut o mrejuială (sau o imbrejuială) acolo, ca să se vadă că e cprît.* Spt. S. 2. Cusătură înselată, rară. Ibid. [Var.: **ÎMBREJUIALĂ, imbrejuieli**, s.f. Ibid.; **ÎMBREJUIALĂ, imbrejuieli**, s.f.]

MREJUIT, mrejuîti, -te, adj. 1. Care e închis cu un gard provizoriu. *Gard mrejuît. Grădina mrejuîtă.* 2. Care e cusut la iuţeală, rar, înşirat. *Un săcoici mrejuît.* Spt. S.

MUC, mucii, s.m. 1. (În expr.) A-i piea mucu-n strachina cuiva = a acira la masa cuiva; a pliclisi pe cineva (cu vizite fără rost). Spt. S. şi J., Pn. L. A-i piea mueul după ceva (sau după cineva) = a) a fi pasionat (de ceva) *Îi pică mucu-n cărţi.* b) a fi îndrăgostit (de cineva). *Îi pică mucu după fata popii.* Ibid. A nu-şi da nici mueli (pe cineva) = (În semn de dispreţ) a lipsi pe cineva de orice consideraţie, atenţie, a-l dispreţui. Spt. S. 2. Fig. Parlea cea mai de frunte a griului; lamură. *Ăsta e grîtuş, numai mucul lui, grîu ca de colivă.* Ibid. 3. (La plante) Virful. *Mucul florii. Mucurile ramurilor. Hai să rupeţi mucurile ta roşii.* Ibid.

MUCALÎT, -Ă, mucaliţi, -le, adj. Zgîrcit; cupit, pomisit. (Substantivat) *Degeaba încerci; pe mucalitu-ăsta nici pasărea nu-l atinge, nici musca nu-l ciupe.* Cpr.

MUCA s.f. (Familiar) Bunică; p. ext. femeie bătrînă; bătrînică. *Hai la muca, puîule! Du-te pîn-la muca să-ţi dea pirostriile.* Spt. S.

MUCEA s.m. 1. (Familiar) Termen de ocară dat unui copil căruia li curg mucii; mucos. Spt. S. 2. (Depreciativ) Om de nimic, om care aciră pe la uşile altora; lingău, papă-lapte, mozoc. Ibid.

MUCHIA, muchiez, vb. I tranz. A ciopli în patru muchii. *Muchiază lu grinzile frumos, la linie, ca pe apă, să nu rîză lumea de noi.* Spt. S., Pn. L. [Pronunţat: *mu-chi-a.*]

MUCLEA s.m. art. Poreclă dată unui om de nimic, care aciră la masa cuiva; lingărea, mucea, mozac. *Parcă-l văd pe muclea, cu băşu subţuoară, picînd la masă, ca musca-n strachină.* Spt. S.

MUCLÎ, muclesc, vb. IV tranz. (În expr.) A o mueli = a o face de oaie, a o feşeli; a tăcea chitic, a nu zice cîrc. Spt. S.

MUCOĂRE, mucori, s.f. Termen de dispreţ adresat mai ales unei tinere sau unui tinăr înfumurat, încrezut, necopt la mînte, crudac; lingău, fulău, fleoandă. *O mucoare de fată lşi bayă şi ea nasul unde nu-i şierbe oala.* Spt. S.

MUGUR s.m. Epitet dat unui om tăcut, închis, ascuns, căruia abia-i scoşi vorba din gură. Spt. S.

MUGURIŞ s.n. (Cu sens colectiv) Pădure cu muguri; mulţime de muguri. *Au intrat caprele în muguriş, au dat de muguriş; să le vezi cum rod! A spart mugurişul, e semn de primăvară.* Spt. S.

MUIA s.f. art. (Numai în expr.) A duce (pe cineva) cu muia = a duce cu vorba, a-l duce cu şoşele şi momete; a amăgi, a păcăli, a prosti, a înşela. *L-a dus cu muia pe unchiş, pînă i-a apucat casa.* Cpr., C. Arg.

MUIERĂR, muicrari, adj. m. (Despre bărbaţi) Muieratic, afemeiat; stricat. *Un zăpăcit,*

un derbedeu, un muierar fără căpălli; nu e nimic de capul lui! Pn. L., Spt. S.

MUIERCÎ, *muiercesc*, vb. IV refl. 1. (Ironic) A se amesteca în treburi femeiești (mai ales la bucătărie). Cpr. 2. A fi afemeiat, muierar. *Băteții s-au muiercît, Fetele s-au colnăvil* (Pop.). Ibid.

MUIERLÎC, *muierlucuri*, s.n. 1. Muieret. *E atla muierluc prin magazine, n-ai loc să te miști*. Cpr. 2. (La pl.; ironic) Afaceri puse la cale de femei, interese femeiești; intrigă, clcote. *Vezi-ți de treabă, nu te băga în muierlucuri d-astea!* Ibid.

MUIETURĂ s.f. 1. Acțiunea de a pune rufele (de cu seară) la muia t (lăsându-le în apă plină a doua zi, cînd se iau la frecat). *A da o muietură*. Çrb.¹, Smr. Expr. *Muietură de ouse = muncă grea*. Ibid.

MULT num. nehotărit. (În expr.) A nu ști multe (cineva) = a nu ține seamă de nimic, a fi repezit, trăsmit. *Vezi că ăla e cam nebun, nu știe multe*. Ptș, Spt. S. Unde s-a dus ăl mult, ducă-se (sau merge) și-ăl puțin, se zice cînd cineva mai trebuie să cheltuiască ceva, să facă un efort, ca să termine o lucrare începută. Ibid. Co e mult nu e bun (sau strică), se zice cînd e vorba de exces (la băutură, la mîncare, la muncă etc.). Ibid.

MUMURLUC, *mumurlucuri*, s.n. (Numai în expr.) A se oate mumurlucul din cineva = a potoli, a astîmpăra. *Pui 'eu mîna pe tine, scot eu mumurlucul din tine, diavol neastîmpărat*. Spt. S., Cst.

MUNTE, *munți*, s.m. Expr. (Livresc; ironic) Dacă Mahomet nu vino la munte, vine muntele la Mahomet, se zice cînd o persoană superioară vizitează pe cineva care e inferior. Ptș. A du cineva munții Cozlei și Oltul eu totul = a făgădui marea cu sarea (ca să-și facă interesul); a minți, a amăgi, a păcăli. Cpr., C. Arg. A urni munții din loc = a) a fi voinic, a fi năzdrăvan. *Ăsta urnește și munții, mă, cînd se apucă*. Ibid.; b) a face eforturi mari, a se apuca de ceva foarte greu. *Nu zice nimeni să urnești munții; dar ce poți face, jă!* Spt. S. Muntele de e munte și tot se mută, se zice cînd cineva e nevoit să schimbe locul sau să ia altă atitudine. Cpr.

MURĂȘCĂ s.m. Poreclă dată unui om nevoiaș, prăpădit, nevolnic, coclit, moale. Spt. S.

MURĂ s.f. Partea moale și grasă de la gușa porcului; gușă. *Mie să-mi dai mura*. Ptș.

MURĂTOR, *murători*, s.m. *Murătură. Scoate elțiva murători la friplură. Mie mi-ajunge un murător*. Spt. S., Ptș.

MURDALIC s.n. (Învechit) Grămadă de gunoi, murdărie. *În ceair s-adună tot murdalicul din oraș*. Ptș.

MUREĂ, *murele*, s.f. (Învechit; azi aproape dispărut) Haină femeiască; vestă (de catifea). *N-ai ilic, n-ai cimbirea, N-ai nici ie, nici murea. Grea e viața, tare-i grea!* (Pop.). Lnl. S., Mzc.

MURGANA s.f. art. (În expr.) A înșurea murgana = a i se opri cuiva veniturile (de care s-a bucurat); a-i înceta avantajele avute pînă la un moment dat. Spt. S. (Familiar, ironic) A veni murgana (sau bălana) lu leste (sau lu mălul) = a veni cineva să se roage, să ceară; a veni des, a plictisi. Ibid.

MURSECĂ, *mursec*, vb. I. 1. Tranz. (Despre lucruri) A desface în bucățele, a demonta. *A mursecat ceasul în toate măruntaiele lui și cîl ai fuma o țigară l-a și făcut la loc*. Ibid. 2. Tranz. A sparge în bucăți, a despica. *Am dat jos un făg mare și plină seara abia l-am mursecat doi inși*. Ibid. 3. Tranz. și refl. A (se) sfîșia în bucăți, a (se) rupe în fișii. *Mi-a mursecat cămașa mărîcinii și clenciurile la pădure. Ți s-a mursecat cojocul de tot; îi curg felețicele*. Ibid.

MURÎ, *mor*, vb. IV. intranz. (În expr.) A murî de înghesulă la pomună, se zice despre un om de nimic, pomanagiu, neam prost. Ibid. (Exclamațiv) Așa moare = așa rămîne! *Despre partea lui, nici-o grijă, așa moare!* Ibid. *Ehei, n-o mai iau eu de la cap; așa moare!* Ptș. Să moară mineinosul? se întreabă, ironic, cînd cineva spune minciuni gogonate ori se laudă exagerat. Ibid. A murî de dor de dor = a fi îndrăgostit foc. Ibid.

MUSC s.m. Muscă. *Ca p-un muse il strivese dacă vreau!* C. Arg.

MUSCĂ, *muște*, s.f. 1. Fig. Capriciu. *Care și cu musca lui*. Ptș. 2. (În expr.) A se învîrti (cineva) ca musca-n oală (sau ca eufu-n căldare) = a se învîrti fără rost, a bătănăi. Spt. S. A-i lua musca (cuiva) = a-l pune la respect. Ibid. A se juea d-a musca în gaură = a) joc de copii; b) a umbla handra. Ibid. A prinde muște = a sta degeaba. Ibid. A se pune musca = a) (despre vite) a da strechea; b) (despre oameni) a fugi de muncă, a se da la umbră. Cpr.

MUSCĂLESC, -EASCĂ, *muscălești*, adj. (În construcția) Sobă muscălească = sobă țărănească, făcută din cărămidă, otova, fără olane, (uneori) fără „comănacl” (răspîndită mai ales în părțile de șes ale regiunii, unde combustibilul de bază îl formează cocenii, palele, floarea soarelui etc.); cf. sobă oarbă. Spt. S.

MUSCĂRAIE s.f. Muscărie. *S-a făcut (sau e) o muscăraie la bucătărie, dc nu c chip să stai. De unde muscăraia asta?* Ptș.

MUSCĂRESC, -EASCĂ, adj. Care ține de muște. *Neam muscăresc; nație muscărească*. Spt. S., Mș.

MŪSCUR, -Ă, adj. = MUZGUR.

MUSCURI vb. IV v. MUZGURI.

MUSCURIT, -Ă, adj. v. MUZGURIT.

MUSCURIU, -IE, *muscurii*, adj. = MUZGUR.

Miel muscuriu. Oaie muscurie. (Substantival)
Muscuria a jălăt doi miei muscurii. Pn. L., Spt. S.

MUSTAȚĂ, *mustăți*, s.f. 1. (La pl.) Firișoare subțiri care cresc pe rădăcinile plantelor; rădăcioare. *Dacă are mustăți, pomișorul se prinde la sigur; numai apă să aibă.* 2. (În e x p r.) Cit s-a șterge la (o) mustăță = numai-decît. *Cît te-a șterge la mustăță, gata!* Ibid.

MUSTĂCÎ, *mustăcesc*, vb. IV în t r a n z. și t r a n z. 1. A aștepta (cineva) să fie invitat la masă, a trage cu coada ochiului (la mîncări, la băuturi); a face zimbri; a dori, a pofti, a acira; a bea sau a minca cu poftă, a suga, a trage pe sub mustăță; (despre copii) a coteli prin oale pe furiș. *Mustăcește și el pe la oatele cu smîntînă mitilețul. Mustăcește unchiașul pe la ușile cazanelor, poale pică ceva.* Spt. S., Pn. L., Cpr. 2. (Despre plante) A face mustăți a rădăcină. *Au mustăcîl rădăcinile, se prind pomii noștri.* Ibid.

MUSTĂCILĂ s.m. 1. Om cu mustățile mari. Cpr. 2. Poreclă dată unui om bețiv. Spt. S.

MUSTĂREĂȚĂ, *mustărețe*, s.f. 1. Scobitură pe care (de obicei) copiii o fac în tulpina jugășirilor, pentru a colecta seva și a o sorbi cu paiul. Spt. S. 2. Presă cu care se store strugurii. Ptș. 3. Loc unde se store strugurii; cramă. *Mergem la mustăreăță să ne săturăm (de must).* Ibid. 4. Prăvălie de art. Ibid., Șfn.

MUSTĂȚEA s.m. art. Poreclă dată unui om care are mustăți lungi, groase și zburlițe Spt. S.

MUSTEĂLĂ, *musteli*, s.f. 1. Zeamă ieșită la stoarcere dintr-o bubă. Spt. S. 2. Zeamă ce se scurge din bălgar; urină. Ibid. 3. Sevă, mizgă. Ibid. 4. Umezeala pămîntului, reveneală. Ibid. 5. (La vasele cu doage) Lichid care se strecoară pe trăsuri (= printre doage) ori pe gardin; pișteală. *Are nișică musteală, că e nou (buloiul); dar asta pină s-or umfla bine doagele.* Ibid.

MUȘTRU s.n. (În e x p r.) A face muștru (cu cineva) (sau u-l du la muștru) = a muștrului, a instrui, a certa. Ptș., Pn. L.

MUȘTŪC, *muștucuri*, s.n. Clește pe care potcovarii îl atîrnă de nasul calilor, cînd îi

potcovesc, ca să nu dea cu picioarele. Ptș., Spt. S. E x p r. A-l pune (cuiva) muștucul la nas = a-l struni, a-l ține de scurt. Ibid. A-l da (cuiva) (sau u-l atînge pe cineva) la muștuc = a-l lovi peste bot; (f i g.) a-i tăia nasul, a-l obrăznici. Ibid.

MUTUL s.m. art. 1. Nume care se dă uneori lacătului. *Am pus pe mutul la magazie.* Ptș. 2. (În e x p r.) Mutul de la manutanță = nume dat odinioară măgarului care era nelipsit de pe lângă orice manutanță. Ptș. A face (cineva) pe mutul = a se face a n-auzi; a face pe prostul. Ibid.

MUTĂTURĂ, *mutături*, s.f. Mutare. *Dă-i o mutătură la dreapta și numai-decît o ia cărușa din loc.* Spt. S., Mș.

MUZGOARE, *muzgori*, s.f. 1. Pată (mai ales de mîncare) pe haine, pe față, pe miini etc.; mînjeală, murdărie. C. Arg. 2. Epitet depreciativ dat unui copil murdar. Ibid. 3. Urdoare. Ibid., Mș.

MŪZGUR, -Ă, *muzguri*, -e, adj. (Mai ales despre oi) Care are pete negre (picuri, pistrii) pe la bot. *Oaie muzgură. Berbec muzgur.* (Substantival) *Muzgura, vin aiei!* Spt. S.

MUZGUREĂLĂ, *muzgureți*, s.f. Stropitură de murdărie, pete. *Ce muzgureți sînt astea pe tine; unde te-ai muzgurit așa?* Spt. S., Cst.

MUZGUREL s.m. Epitet dat unui copil care se pălează des pe ochi, pe miini, pe haine; murdar. Spt. S.

MUZGURI, *muzgur* și *muzguresc*, vb. IV t r a n z. și r e f l. (Ironic; mai ales despre copii) A (se) stropi, a (se) păla la gură, pe față, pe miini, cu diferite alimente (și mai ales cu fructe moi); a (se) mînji. *Mă, da cîn-te-a muzgurit așa pe la bot și pe cămăși; ori ai mînceal dudu?* [V a r.: **MUSCURI**, *muscuresc*, vb. IV r e f l. Ibid.]

MUZGURÎCÎ s.m. = MUZGUREL.

MUZGURILĂ s.m. = MUZGUREL.

MUZGURIT, -Ă, *muzguriți*, -te, adj. (Mai ales despre copii) Pătat, mînșit, murdar. *Umblă muzgurit de cerneală. Hai, cămașa nouă muzgurită cu păcură!* (Substantival) *Hai, muzgurito, treci și te spală la lighean!* Spt. S. Cst.

MUZGURÓS, -OĂSĂ, *muzguroși*, -oase, adj. = MUZGURIT. *Ia uite ce muzguros mi-ai venit; unde te-au muzgurit așa?* (Substantival). *Fugi din ochii mei, muzgurosule! Du-te și te spală!* Spt. S.

N

NA interj. E x p r. Na-ți-o draco = exclamație de supărare, surpriză, mirare, necaz etc. Spt. S. și J. Na-ți-o bună = na-ți-o frîntă că ți-am dres-o; se zice cînd cineva face o boro-

boață sau are o surpriză neplăcută: *Na-ți-o bună; asta mai lipsea!* Ibid. A pleca (sau a se duce) na-ți-o nu = a pleca înțepat, a o lua repede din loc; a o lua razna. Lnl. S., Ca. Ei, na!

= exclamație care exprimă surpriză (= ce vorbești?) sau îndoială, nelcredere (= o brodiși!). Cpr., Spt. S. (Exclamațiv) (Ca înlărire a unei afirmații). Gata, poftim. *Am fost eu, capul meu, na! Bu-te tu, na!* Ibid. *Na-ți-o-na* (sau *na-o-na*) *pe iac-așa* (sau *pe da-o-aș dracului*) se zice cînd cineva o face de oale, o scrîntește, o pătește. Ibid. (Ironie) *Na-ți-o na, pe iac-așa!* Ibid.

NACAFĂLĂ, *nacafale*, s.f. 1. Om de nimic, lepădătură. *Fost-am fost cu om de fală Și-am ajuns o nacafală* (Pop.). Spt. S. 2. (Mai ales la pl., ironic) Podoabă femeiască, zorzoană. *Ea eu rochi și nacafale, Bărbătețul coale-goale* (Pop.). Ibid.

NĂDĂ, *nade*, s.f. 1. (La plug) Piesă de fier (sau de lemn) care unește roțile cu linjala; circie. Spt. S. 2. Atelaj așezat înaintea roților (la coastă, la plug, la greutăți). *Pune-ți și p-ai tăi nadă, că alfel n-are să meargă*. Ibid. 3. (P r o v.) *Nada e hună (numai) la plug, se zice, ironic, cînd cineva devine îndrăzneț, se obrăzniceste, se înlinde la cașcaval, își ia nasul la purtare, cere mereu*. Spt. S.

NĂDEJDIE s.f. v. **NĂDEJDIE**.

NĂGODĂ, *nagode*, s.f. (Depreciativ) Copil; izgolie, snamenie, oșlție. *Ia vezi de ce lipă nagoda aia!* Spt. S. și J.

NĂIBU s.m. art. Naiba, dracul. **II-ar** (= fire-ar) al naibului! Răutatea naibului! (= copil neascultător). Spt. S. [V a r.: **NAMBU** s.m. art. Ibid.]

NĂMBU s.m. art. v. **NAIBU**.

NĂNA interj. Nani. *Hai (să facem) nana; nana, nana!* Cpr., Ptș., Mșș.

NANAMUC s.m. (Exclamație exprimînd supărare, ciudă, indignare; însoțită și de cuvinte ca: *tu, bă, mă, fă, mi, bl, fi* etc., cu sufixul -xina; (În e x p r.) *Tuxina nanamuc, făxina nanamuc, bîxina nanamuc* etc.; i se spune unei persoane care își permite a tutui sau a fi intim cu cineva mai mare decît el sau superior lui (luîndu-l cu: *bă, mă, bl, ft* etc.). *Făxina nanamuc, mucosule; ce, eu sînt fû cu tine, ai păzîl porcii cu mine; nu fi-e rușine?* Spt. S., Lnl. S., Cpr.

NĂNĂ, *nane*, s.f. 1. (În compusul) Nană de eal = burete șerpesc. Spt. S. și J., Pn. L. 2. (La cai, eufemistic) Organ genital. Ibid.

NANIE, *nanii*, s.f. Ceva de proporții neobișnuite, fantastice; arătare, fantomă, fiară; naulă etc. *Mi-a ieșit o nanie în mijlocul drumului, am încremenit de frică*. Spt. S. și J. (Exclamațiv) *Ei, nania (= comedia) dracului! Ce nanie (= belea) mai fu și-asta?* Ibid., Mrgh.

NAP, *napi* s.m. (În e x p r.) A face nap (pe cineva) = a pricopsi; a ferici. (Ironie) *O să te faci nap copiii cînd s-or face mari, n-ai grijă; eîl ti avea, tot tu să te dai!* Spt. S. și J. (Ironie) *Nap-cocean* = nimic. A veni nap-cocean = a veni cu mina goală, a nu realiza nimic. Ibid.

NART s.n. Loc. a d v. Cu nart = cu economie, măsurat. Spt. S. E x p r. A fi eu nart = a fi chibzuit, econom, măsurat; (la exces) zgîrcit. *Prea e cu nart la toate; nici pasărea să n-atingă de el cu un strop*. Spt. S. A da eu nart = a da cîte puțin, a da cu porția; a da pe sponci. *Dă cu nart la ștecare și la păsări, porția cuvenită, să nu se risipească un bob*. Spt. S. și J., Cpr.

NAS, *nasuri*, s.n. (În e x p r.) A-i pune (cuiva) plotojul de nas = a face de ocară pe cineva; a face de risul lumii. *I-a pus muierea plotojul de nas, sărucul!* Lnl. S. și J. A i se muia (sau n-i cădea) nasul (cuiva) = a pierde înghimărea, a se rușina, a se umili. *Mă duc și eu la gaz; ce, îmi cade nasul?* Spt. S. și J. A fi eu nasul umflat (sau bobotit) = a fi supărat, a fi bosumflat. Ibid. A înmula nasul = a bea, a acira la băutură. Ibid., Cpr. A-i plea nasul (sau mueul) în strachina cuiva = a acira la cineva să-i dea ceva (mîncare, băutură). Ibid. A-i pune (cuiva) beletugul de nas = a-i restringe libertatea cuiva, a ține de scurt, a înfrina. Ibid. A înfițe nasul = a) a se amesteca unde nu-i fierbe oala; a se obrăznic; b) a adormi; c) a se da la băutură. Ibid. A da-n nas = a) (despre cai, oameni) a merge cu capu-n jos, cocoșat; b) (despre plug) a ara adine. Ibid. A seonte (sau a da) fumul pe nas = (despre sobă) a da fumul pe gură (fiind înfundată sau atmosfera încărcată). Ibid., Ptș.

NASMÓDIE, *nasmodii*, s.f. Borboanță, drăcie, năzbltie; incurcătură, belea, dandana. *Am dat d-o nasmodie, să te iei cu mlinile de păr! Mă, diavole, iar ti fi făcut vr-o nasmodie pe la școală!* Dmș.

NASOĂLCĂ, *nasoalce*, s.f. Epitet peiorativ dat unei femei cu nasul lung; (ironic) nătăfleață. *Nasoalcele alea au lăsat ștful nestrîns și au tulit-o la gîrlă. Ce-ai văcut, mă, tu la nasoalca aia de mori după ea?* Cpr.

NASŪL, **-OĂLĂ**, *nasoli*, *-oale*, adj. 1. (Despre lucruri) De proastă calitate, nereușit, bocciu. *Mi-a făcut niște cisme nasoale, uf! Un bufet nasol ca ăsta... phu! Cam nasol romanul ăla, nu mi-a plăcut!* Ptș., C. Arg., Cpr. 2. (Despre oameni; depreciațiv) Cu nasul mare; (ironic) nepriceput, naiv, fraier, nătăflet, prost. *Nu fii nasoală, fa; rîde de tine, nu vezi?* C. Arg. (Substantival) *Nasoala lui Ion a venit să mai ceară căruța cu boii; crede că la mine e de elacă (= e de pomână)*. Ibid.

NASÓLEA s.m. art. Poreclă dată unui om care are nasul lung; care e bleontorog, năvlegos, prost. C. Arg., Ptș.

NASULIU, **ÎE**, *nasulii*, adj. Rău, suspect, incurcat, necorect. *Bă, s-aude a fi nasuliu de tot, ne dă-n gît pe toți! Băiatule, e cam nasulie afacerea, nu miroase a bine!* C. Arg.

NAȘ, *năși*, s.m. (În expr.) **O dată vede nașul nă a flinii**, se zice — ironic — cînd cineva pierde încrederea, nu merită cîntea ce i s-a acordat mai înainte. *Credeți că mai vede ceva de la mine? Ehe, o dată vede nașul aia a finii, s-a spălat pe bot!* Mș., Spt. S., Cpr.

NĂTA-PLATA s. și adj. invar. art. Derbedeu, haimana, lichea, pierde-vară, zăpăcit; care se face că nu pricepe, care face pe nîznai. Spt. S. (Adverbial) **A umbla năta-plata** = a umbla fără rost, aiurea. Ibid. **A luera năta-plata** = a lucra alandala, într-o doară, anapoda. Ibid.

NATARĂ, *natarale*, s.f. Defect, năray, melic. *Așa e nataraua ei; n-ai ce-i face!* Sm.

NĂTIMA s.f. art. (Eufemistic) **Dracu**. (În imprecății) *R-ar al nătimii să fie!* *Am jurat pe cer, Marine, Nătima și iucacine* (să-l ia pe) *Cînc-o mai vorbi cu tine!* (Pop.). Spt. S., Smr.

NATRPAZÎLC, *natrapazlicuri*, s.n. Matrapazlic. *N-am nici în clin, nici în mîncă eu cu natrapazlicurile lui!* Spt. S., Pn. L.

NĂULĂ, *naule*, s.f. Om mare, uriaș; namilă; snamenie, arătare. *Nici e-am mai văzut de cînd sint așa năulă de om!* Spt. S., Cst. *Ce năulă de copil! Te sperie!* Ibid.

NAZGODIE, *nazgodii*, s.f. 1. Arătare, snamenie. (Fig.) *O nazgodie de copil.* Spt. S. și J. 2. Fiară, lup; dilhanie. *A ieșit nazgodia la vile.* Ibid. 3. (Depreciativ) Obiect stricat, ciobit, ciont, rupt. *O nazgodie de sapă* (secere, coasă, topor etc.). Ibid. 4. (La pl.) Bazaconii, închipuirii, năzbitii. *Înșiră ete nazgodii; are capul roș de nazgodii.* Ibid.

NĂBĂDĂIE, *năbădăii*, s.f. p. (În expr.) **A băga în năbădăi** (ceva sau pe cineva) = a iuși, a înlări; a lua la zor, a băga-n draci. *Am băgat în năbădăi soba, duduie de te sperii. I-am băgat în năbădăi, pe toți la secere, curgeau năduselile de pe ei.* Spt. S., Mș. Cpr., Pn. L.

NĂBĂDĂI, *năbădăii* și *năbădăiesc*, vb. IV tranz. și intranz. **A umbla năbădăi**, a căuta, a scotoți; a bînănași. *Un conac am năbădăi prin păture că să găsească niște zgume de oi. Toată ziua a năbădăi dup-un iepure, degeaba!* *Nu mai năbădăi de pomană, că n-ai să-l mai găsești în utila gunoi, un fleac de cerețuș.* Spt. S., Mș.

NĂBĂDĂIT, *-Ă, năbădăiți, -te*, adj. Care și-a ieșit din fire; cu arlag, năbădăios, furios, repezit, zăpăcit, nebun. (Adverbial) *Caulă năbădăit peste tot și nu găsește; ce-o fi pierdut, nu știu.* **A umbla năbădăit.** Spt. S.

NĂBĂRÎ, *năbăr* și *năbărîsc*, vb. IV tranz. și intranz. **A da năvală**, a se năpusti, a veni iureș; a tăbărî; a năgîlvi. *Au năbărît vîtele peste porumbi.* *Au năbărît omizile.* Fig. *Mă năbăr toate odată, cînd te vine tor* (nevoile, interesele, muncile etc.). Pdr., Pnv.

NĂBĂDIÓS, *-OASĂ, năbădioși, -oase*, adj. Năbădăios. (Substantivat) *Vezi că s-a făcut o năbădioasă de iapă, nici nu te poți atinge de ea.* Pn. L., Mș., Spt. S.

NĂCĂFĂI, *năcăfăi* și *năcăfăiesc*, vb. IV intranz. **A merge încet, anevoie, greu**; a obosi; a roboți. *Abia vine unchiașul, năcăfăind pe coastă la deal.* Sitr. [Var.: **NĂCĂFĂI**, *năcăfăii* și (mai rar) *năcăfăiesc*, vb. IV intranz. *Năcăfăie, sărmanul, cu sacul la spinare, d-abia-l duce!* Spt. S.]

NĂCĂFĂIT, *-Ă, năcăfăiți, -te*, adj. Mocoșit, greoi, moale; obosit, istovit. *Năcăfăită muieră, abia se mișcă!* (Substantivat) *Hai, mă, năcăfăitule, mototolule; dă mai iute, că pierd trenul cu tine.* Spt. S.

NĂCĂFĂLÎ, *năcăfălesc*, vb. IV intranz. **A lucra încet, moale**; a se mișca anevoie; a trebălui, a mocoși; năcăfăi. Glbc.

NĂCĂFĂLÎT, *-Ă, năcăfăliți, -te*, adj. s.m. și f. Care se mișcă anevoie; greoi, moale; obosit; năcăfăit. *Așa e el năcăfălit, n-ai ce-i face!* Glbc. (Adverbial) **A merge năcăfălit.** Ibid.

NĂCĂFĂLÓS, *-OASĂ, năcăfăloși, -oase*, adj. Moale, greoi. *E năcăfăloasă rău, mă, nu-i de (nici o) rană.* (Substantivat) *Năcăfăloșu-ăla abia-și lîrte nădrații, nemite să urce el atîta grămada-n pălul.* Spt. S.

NĂCĂJICÍÓS, *-OASĂ, năcăjicioși, -oase*, adj. Supărăcios, nervos, iute. *N-am văzut așa om năcăjicios ca tine; își sare țandăra din senin!* (Substantivat; familiar) *Năcăjiciosule, mai ești supărat?* Spt. S., Mș., Smr.

NĂCĂRCĂLEĂLĂ, *năcărcăleți*, s.f. Lucrare de mîntuială; mîzgăleală, cărcăleală. *Ce năcărcăleți ai făcut p-aiți, mă băiete?* *Parcă s-au jucat muștele d-a baba oarba!* Spt. S. și J.

NĂCĂRCĂLÎ, *năcărcăli* și *năcărcălesc*, vb. IV tranz. **A face o lucrare de mîntuială**, a da peste cap; a mînji; a cărcăli. *Ai năcărcălit caietele, copile!* *Nebuna a năcărcălit pereții și-a spălat puțina.* Spt. S. Pțș.

NĂCĂRCĂLÎT, *-Ă, năcărcăliți, -te*, adj. Lucrat în grabă, fără interes, dat peste cap; mîzgălit; murdar, urît. *Arătură năcărcălită. Seriere năcărcălită.* Desen năcărcălit. Mș., Pțș., Cpr.

NĂCĂRCĂLITURĂ, *năcărcălituri*, s.f. Acțiunea de a năcărcăli; mîzgălitură, năcărcăleală. Pțș., Cpr., Spt. S.

NĂCOVĂLNĂ s.f.v. **NICOVALNĂ.**

NĂCREĂLĂ s.f. 1. Acreală. *Îmi vine un fel de năcreală pe gîl, de la stomac.* Spt. S. 2. Fig. Supărare, mahmureală. *M-a găsit așa o năcreală de-mi vine să iau cîmpii.* Ibid.

NĂCRÎT, *-Ă, năcărîți, -te*, adj. 1. Amărît, supărat, infuriat. *A venit năcărît nu știu de unde; lună și fulgeră!* Pn. L., Mș. 2. Amețit de băutură, cherchelit, afumat, făcut. *Erai năcărît asară, mă; nu se mai înțelegea nimeni cu tine.* Ibid., Spt. S.

NĂDEJDIE s.f. (În expr.) A nu (mai) fi de nîc o nădejde (ceva sau cineva) = a nu (mai) fi bun de nimic, a fi strical, prăpădit. *Mașinufa mea, care m-a slujit o viață, m-a lăsat, nu mai e de nici o nădejdie; Grtulețul din vale l-au inecat apele, nu mai e de nici o nădejdie; Bătălul ăsta, degeaba-l mai candoșești cu școala, nu e de nici o nădejdie (nu e bun de nimic). A îmbătrînit calul, săgetul, nu mai e de nici o nădejdie!* [Var.: **NADEJDIE** s.f. Ibid.]

NĂFICII vb. IV v. **NĂCAFĂI**.

NĂGILVI vb. IV v. **ÎNGĂLVI**.

NĂGRĂB adv. (Cu) grămada, buluc, repede. *Au dat toți năgrab peste mine. Au intrat năgrab înăuntru.* Spt. S., Pdrț. E x p r. A-i fi (cuiva) (de) năgrab = a se grăbi, a fi zorit. *Dă-mi sămbuc ceva, că mi-i (de) năgrab.* Ibid. [Var.: **NĂGRĂBĂ** adv. *M-am pomenit cu toți copiii năgrabă la ușă.* Ibid.]

NĂGRĂBĂ adv. IV v. **NĂGRAB**.

NĂGRĂBII, *năgrăbesc*, vb. IV t r a n z., i n t r a n z. și refl. A veni în grămadă, a se îngrămădi, a da buzna, a năvăli; a se repezi; a se năpusti; a (se) năgllvi. *De ce (vă) năgrăbiți așa ca oile? Nu (mă) năgrăbiți toți o dată!* Spt. S., Mrgh., Pdrț.

NĂIER, *năieri*, s.m. Clintăreț cu naiul. *Halam năier, ăsta-l taie și pe Luca.* Mș., Ptș.

NĂMĂT s.n. 1. Sedimente rămase după revărsarea apelor curgătoare. Lnl. S. 2. Întăritură făcută pe malul apelor curgătoare pentru a împiedica revărsarea. Ibid. 3. (Adverbial) Mulțime. *E nămăt mare de fructe.* Ca., Dnc.

NĂMÔLS s.n. F i g. Cantitate mare, mulțime, prăpăd. *E nămol de fructe. Nămol de lume ca la tirgu-ăsta, n-ai văzui. Biata femeie e nămol de grăsimă, parc-a pus-o cu lopata.* Spt. S., Cpr., Ptș.

NĂNDRĂLĂU, *năndrălău*, s.m. Tînăr care umblă handra; derbedeu, haimana, hăndrălău. Pn., L., Spt. S., Smr.

NĂNICĂ s.f. (În expr.) A faee nănică = a dormi, a se culca. *Ai făcut nănică? Hai (să facem) nănică!* Cpr., Mșșș. Ptș.

NĂŌT s.n. Mulțime, grămadă; porobot, postomol, năloagă. *Năot de fructe ca estimp, de mult n-a mai fost. A venit lumea năot la filmu-ăsta, ca la tirg.* Mzc., Vlcl., Urln.

NĂOTEĂLĂ s.f. = **NĂOTIRE**. Pdr., Spt. S.

NĂOTII, *năotese*, vb. IV. 1. I n t r a n z., t r a n z. și refl. A (se) aduna, a (se) strînge laolaltă, a (se) îngrămădi, a se înghesui; p. e x t. a da năvală, a năpădi, a copleși. (S-)au năotit, ca naiba, toate o dată; și sapă, și secere, și coasă și arie; nu știi pe care s-o tei mai trainte. *Au năotit oile-n grădină, fuga la ele. (M-)au năotit copiii. (L-)au năotit nevoile, săracu!* Spt. S., Mrș., Pdrț.

NĂOTIRE s.f. Grămădeală, mulțime; potop, năot. *E năotire de lume. Năotire de fructe. Năotire de ape, vin buluc de la munte.* Spt. S.

NĂOTIT, -Ă, *năotiți, -te*, adj. Îmbulzit, înghesuit, grămădit, năpădit. *E năotit de treburi, sărmana, că nu-și mai vede capul. Stă lumea năotită la bilele și bilele nu mai stnt.* Spt. S., Ptș., Mș.

NĂPĂD s.n. Mulțime, grămadă, prăpăd. *După ploii și orbii văd, les ciupercile năpăd* (Pop.). Spt. S., Cst.

NĂPÎRSTEA s.m. art. 1. Epitet (adesea ironic) dat unui om mic la statură, iute la fire, vioi, isteț; năplrstocea. *Nu te prinde cu năplrstea că nu știi ce-i poate capul.* Spt. S. 2. (Eufemism) Dracu. *Nici năplrstea nu-l întrece.* Ibid.

NĂPÎRSTŌCEA s.m. art. Poreclă dată unui copil indosat sau unui om de statură mică; sprinten, indemlnatic; ghiudocea. Pn. L., Spt. S.

NĂPÎRȘĂ s.f.v. **PÎRȘĂ**.

NĂPÎRȚĂ, *năptrțe*, s.f. Epitet injurios dat unei femei ușuralice; pîrșă, năpîrșă. Ptș.

NĂPÎRȚU s.m. art. Poreclă dată (mai ales) unui om bătrîn, prăpădit, hodorigit, teșmegit sau unui om moale, blegos, nătăvălos, ărliebrîu. Spt. S.

NĂPLĂI s.n. 1. Căldură mare, zăduf, zăpușeală; dogor, crăpăt. *S-a lăsat un năplai de arde pămîntul.* Spt. S. 2. Astm, năduf. *Am un năplai în piept; mă-neacă cîteodată de cred că mor.* Ibid., Mș.

NĂPURŌJNIE, *năpurojnii*, s.f. Colac mare, făcut de obicei în casă, ornat pe deasupra cu patru lipiuțe, dispuse în formă de pătrat, despărțite prin două linii perpendiculare, toate închise de jur împrejur într-un cerc; este unul din cei trei colaci de bază care — în ritualul religios de înmormintare — formează „căpețul”. Mzc., Spt. S.

NĂRĂU s.m. (În poezia populară; cu sens neprecizat) *Foaie verde bob nărău, Dar-ar bunul Dumnezeu Să fie pe gîndul meu* (Pop.). Cptn., Spt. S.

NĂSĂDĂ, *năsăzi*, s.f. 1. Grămadă. *Era o năsadă de lume în sală, de nu se putea răzbi.* (Adverbial) *Stau femeile năsadă la coadă. Stă-teau năsa-tă lăzile pe rampă.* Spt. S. și J., Mrgh. 2. Zăgaz făcut din capre de lemn, umplute cu bolovani, ca să abată apa la iazul unei mori. *A venit apa mare az-noapte și a spart năsada.* Cpr., Brșt. 3. Leasă înțesată de mărăcini și lufe; desîș, hățîș. *S-a făcut pe holar o năsadă de porumbari, deasă ca peria.* Spt. S., Pn. L. 4. Gard viu, făcut pe malul iazurilor, din sălcii, arini etc. Cpr. 5. Cusătură de mașină cu lațuri pe dedesubt; lățuială. Spt. S.

NĂSĂDI, *năsădesc*, vb. IV. 1. Refl. A se îngrămădi, a se înghesui. *S-au năsădit măr-*

cinii pe leasă. Ce v-ași năsădit așa, măi oameni buni? Spt. S., Mș. 2. **T r a n z .** (Despre mașina de cusut) A aduna, a ghemotoci, a Ingrămădi firul. *De ce-o fi năsădind firul mașina asta? — Nu-i suveica bună, d-ai!* Ibid.

NĂSĂDIT, -Ă, *năsădiți*, -le, adj. 1. Ingrămădit, înțesat, înghesuit, plin. *Mi-s tăpile năsădite de mărăcini. Stau lăzile năsădite pe rampă. Stau oile năsădite în ttră. Stau toate alea năsădite-n magazie, clauie peste grămadă.* Fig. *De-i redea nor năsădit, Să știți, mndro, e-am murit* (Pop.). Spt. S. 2. (Despre mașina de cusut) Care nu stringe cusătura, face lațuri; p. e x t. (despre cusătură) nestrinsă, lăluită. *Cusătură năsădită.* Ibid. (Adverbial) *Coase năsădit mașina asta.* Ibid.

NĂȘILNIC, -Ă, *nășilnici*, -e, adj. (În construcția) Pămînt nășilute = pămînt greu, tare, care se ară și se muncește anevoie; pămînt „d-âl mare”. Spt. S.

NĂȘLI, *nășlesc*, vb. IV r e f l. și i n t r a u z. A (se) lăcomi la ceva; a se înfige, a se întinde. *M-am nășlit la rișe unt cu mămăligușă și mi-a făcul rău.* Fig. *Că de nu nășleam la somn, Nu ne afla pui de om!* (Pop.). *M-am nășlit la coasă, cean-că* (= ziceam că) *să fac ce-oî face mai dăgrabă si-acuma, uite. zac de friguri.* Spt. S.

NĂȘLICĂ s.m. (Ironie) Poreclă dată mai ales copiilor care se lăcomesc la mîncare sau unei persoane care agină în somn. *Nu te-ai sătural la masă, nășlică? Hei, nășlică, a venit soarele-n amiază; ce-ai de glnd?* Spt. S.

NĂȘLIT, -Ă, *nășliți*, -le, adj. Înșipt, lacom. *Nășlită la treburi cu ea, nu e alta. Nășlit la somn.* Spt. S.

NĂȘTIMIRE, *năștimiri*, s.f. 1. Născocire, bazaconie, basmodie, belea, pacoste, răutate. Spt. S. 2. Fiară. Ibid. 3. Fig. Închipuire, nălucă, arătare, monstru; nămestenie. *O năștimire de copil. Arc năștimiri.* Ibid., Pr. L.

NĂȘIT s.n. Faptul de a năși. *M-am pus pe nășit; am 50 de fini, merg la sută.* Cn., Cpr., Pțș.

NĂȚĂRŪZ, -Ă, *nățăruzi*, -e, adj. (Și substantivat) Mărginit, la minte, neghiob, nătîng, prost. *Nu fi nățăruz, mă, ia-o!* Spt. S., Cpr. [V a r.: **NETERÉZ**, -EĂZĂ, adj. Ibid.; **NEBERÉZ**, -EĂZĂ, adj. Ibid.]

NĂȚĂVĂLÓS, -OĂSĂ, *nățăvăloși*, -oase, adj. 1. (Despre pămînt, zăpadă etc.) Moale; clisos, lipicios. *Zăpadă nățăvăloasă. Pămînt nățăvălos.* Cptn., Dmș. 2. Fig. (Despre om) Moale, bleg. *Om nățăvălos ca asta, mai rar găsești.* Ibid.

NĂȚĂRĂPĂZ, *nățărăpazi*, s.m. Geambaș; p. e x t. mijlocitor, pețitor. *Nu te-i face nățărăpaz?* Spt. S., Mș., Pțș.

NĂȚĂRĂPĂZI, *nățărăpăzesc*, vb. IV t r a n z. A face pe geambașul; a mijloci o afacere; p.

e x t. a găsi, a peți. *Cine fi-a nățărăpăzit (afacerea?)* Spt. S., Mș.

NĂȚĂRĂPĂZIT s.n. Meseria de nățărăpaz. *El e cu nățărăpăzitul; nu-l știi?* Spt. S.

NĂȚĂRĂCĂ s.m. Termen depreciativ dat unui om iute, repezit, năvîrlios, zănat, extravagant. Spt. S.

NĂȚĂRĂLIE, *nățărlii*, s.f. (Mai ales la pl.) Năbădăi, loane, pandalii. E x p r. A-l veni (cuiu) (sau a-l găsi, a-l upucea) *nățărliile* = a se infuria. Spt. S., Mș.

NĂȚĂLÉG, -EĂGĂ, *nățlegi*, -e, s.m. și f. Om redus la minte, prostănac, cretin. *Mă, nățlegule, unde fi-ai pierdut căciula!* Lnl. S., Cpr.

NĂȚĂLÉGI, *nățlegesc*, vb. IV r e f l. A se muia, a se blegi; p. e x t. a se lăsa nevoii, n se prosti. *Ce te-ai nățlegit așa, omule, te știam mai vioi, mai ager.* Cpr.

NĂȚĂLÉGIT, -Ă, *nățlegiți*, -le, adj. Moale, bleg; morocănos, trist, uitit; nățlegos. *Stă nățlegil la gura sobei; ori e băut ori nu e în loți porcii.* Cpr.

NĂȚĂLÉG ÓS, -OĂSĂ, *nățlegoși*, -oase, adj. Care are înfățișare de nățleg, arată ca un nățleg; prostănac, blegos, bleg. Cpr., C. Arg.

NĂȚĂLÉGUȚ, *nățleguți*, -le, adj. (Și substantivat). Diminutiv al lui nățleg; prostuț. Cpr.

NĂȚĂBÎȚIÓS, -OĂSĂ, *nățbțioși*, -oase, adj. Repezit, iute; nebunatic, zburdalnic; aiurit, trăsniț, zăpăcit, zurliu; glumeț, poznaș. (Substantivat) *Fugi, că nu faci treabă cu nățbțiosu-ăla.* Spt. S. *Nățbțiosa cea de fală mi-a încurcat tortul și-a spălat putina.* Cpr.

NĂȚĂDRÎMB, -Ă, *nățdrțmbi*, -e, adj., s.m. și f. (Om) grosolan, bătăran; bleot, prost; șantaliu, zdrîmb. *A venit nățdrimba să te colăcească* (= a venit în pețit). Spt. S.

NĂȚĂGÎMB, -Ă, adj. v. **ZĂGÎMB**.

NEA adv. Dec; nici gînd! *Nu l Ceancă dormi — Nea! Ți-a adus vîrt-tău banii? — Nea! Alita rău!* Spt. S.

NEAM, *neamuri*, s.n. 1. Generație. *Păcate de la nouă neamuri* (= din moși strămoși). C. Arg., Spt. S. 2. (La vocativ, chemare) *Ce mai faci, neamule?* C. Arg. 3. Speșă, soi. (Glumeț) *(Ba)-lă-vă focul dugherari, Vă legați de fete mari Cu tot neamul de căneli, Dresuri și silemeneți!* (Pop.). Ibid. 4. (În e x p r.) *Neam prost* = om de nimic. *Neamul prost, tot prost.* Ibid.

NEBEREĂGĂ, *neberegi*, -ge, s.m. și f. Om cu mintea slabă, mărginit, redus, nerod; (regional) nățleg, nățfleț, nățântol, bleot. *Neberaaga a pierdut oile. Neberază și-a uitat căciula.* Lnl. S., Spt. S. [V a r.: **NEBEREĂZĂ**, *neberezi*, -e s.m. și f. (art.). Cpt., Spt. S.]

NEBERÉZ, -EĂZĂ, adj. v. **NĂȚĂRŪZ** și **NEBEREAGĂ**.

NECERŪT s.n. (adverbial) Din proprie inițiativă, spontan. *A făcut-o necerut, de la el, din cheful lui. Mi-a dat necerat.* Mș., Cpr. 2. (În expr.) **Pe necerute** = nerugat. *Pe necerute? Cum o să-ți dea?* Spt. S.

NĒDER, *nederi*, s.m. (Familiar; ironic) Tinăr necăsătorit, fără căpătii, fără grijă; crai pe plai, tencher, pucăr, fleoandăr; p. restr. nevleg. Lnl. S., Dnc., Ca.

NEFĂTĂTĂ, *nefătate*, adj. și s.f. (Despre oaie, capră, vacă, iapă etc.) Care n-a făcut niciodată (e tinără, crudă); care e gata să fete. *Ți-o dau nefătăta, dar nu mai are mult.* (Substantival) *Nefătatele le-am dat la izlac, am oprit p-ule cu lapte.* Cpr., C. Arg.

NEFIERT, **-IĂRTĂ**, *nefierți*, *-ierțe*, adj. (În expr.) **A o fiere** (cineva) (p-a) **nefiertă** = a o face (p-a) boacăină, a o face de oaie; a o scrinti. Spt. S.

NEGRIJIT, **-Ă**, *negrijiți*, *-te* adj. Neîmpărțășit. *A murit negrijit(-ă).* Pțș.

NĒGRU, *negră*, *negri*, *negre*, adj. 1. (În construcția) **Prun negru** = specie de prun indigen, foarte răspândit în centrul regiunii. **Prune negre** = fructele prunului negru; dau o zeamă închisă, aproape neagră, foarte bună pentru fabricarea țuicii. Spt. S. 2. (În expr.) **Albă-neagră** = bine-rău, cum o fi. *Albă-neagră, trebuie să mă duc; am promis, n-o mai pot cirni. Albă-neagră o fac; nu mă las.* Ibid. **A fi cineva negru-n cerul gurii** = a fi rău sau nesuferit. Ibid.

NEGRUȘ, **-Ă**, *negruși*, *-e*, adj. Diminutiv al lui **negru**; negrișor, negruș. (Substantival) *Brr, negrușa!* Spt. S.

NEGUREĂ s.f. Negureață, negură. Spt. S. (Fig.) *Ridică-te negurea, De pe par, de pe noia, De pe inimioara mea!* (Pop.). Ibid.

NEGUREĂȚĂ s.f. 1. Ceață, negură; negurea, piclă; întunecime. *S-a lăsat te cu seară o negureață, s-o tai cu cușitul.* (Fig.) *Doamne, tu inima mea, Bate-o negureață grea!* (Pop.). Spt. S., Pn. L., 2. (Concret) Mogildeală, arătură. *Am văzut o negureață, sta înșiplă drept în mijlocul plectii și nici nu puteam să șip de frică.* Ibid.

NEGUSTĂT, **-Ă**, *negustați*, *-te*, adj. (și substantival) 1. Nemințat și nebăut. *Sînt negustăta de ieri de la prinz.* Spt. Expr. **A lua** (pe cineva) **pe negustate** = a-l lua din somn, dis-de-dimi-neață; a-l lua prin surprindere. Ibid., Mș. 2. Loc. adv. **Pe negustate** = pe nemincute, pe stomacul gol. *A bea pe negustate.* Ibid., Pn. f.

NEGUSTORĒȘTE adv. (În expr.) **A plăti negustorește** = a plăti pe loc, imediat, a plăti cu bani gheață, peșin; a plăti tot, pînă-ntr-o prre. Spt. S., Pțș. **A da mina negustorește** = a încheia o afacere, a se lega ambele

părți contractante că vor respecta cuvîntul dat. Ibid. **A se tocmi țigănește și a plăti negustorește** (sau tocmală țigănească și plată bole-reuseă) = a se tocmi (a se cirii, a se țigăni) înainte și a plăti cinstit (fără cîrțială) la urmă. Ibid.

NELĂCĂTUIT, **-Ă**, *nelăcătuite*, adj. Nelncuiate (cu lacăt), nezăvorit bine. *A rămas banta prăvăliei nelăcătuită. E magazia nelăcătuită.* Pțș.

NELCOȘI, *nelcoșesc*. vb. IV refl. (Mai ales în poezia populară) **A suferi de nelcoșie**; a se topi de dor. Ca.

NELCOȘIE s.f. Alcan, jale, melancolie. *Cinc-mi cîntă d-alior, De nelcoșie și dor?* (Pop.). Ca.

NELEĂPCĂ, *nelepci* și *nelepce*, s.f. Fată care se mărită nevîrstnică; p. ext. fată crudă, neformată. *S-a umplut satul de nelepci, bată-le norocul! A se mărița (de) neleapeă.* Spt. S.

NEMĂTURĂT, **-Ă**. adj. (Prov.) **Casa nemăturată** musafiri așteaptă, se zice — ca o scuză glumeață — cînd vine cineva pe neașteptate și găsește casa în dezordine. Pțș., Cpr., C. Arg.

NEMERI, *nemer* și *nemeresc*, vb. IV tranz (În expr.) **Să-l bați** (sau să-l pîzezi) **în plo și nu-l nemeri**, se zice despre o persoană îndemințică, iule, vioaie, ageră, isteasă, vicleană. Spt. S. **A nu nemeri** sîu vie = a veni repede, imediat; a veni „în răpi”. Ibid., Cpr.

NEMERIT, **-Ă**, *nemeriti*, *-le*, adj. Sflit. stingaci, nelndemințec; stingher; ciușdit. *Ce stai, mă, nemerit așa, parc-ai fi picat din lună?* Spt. S. și J.

NĒMINCINOS adv. = pe nemînșite, pe puțin, sigur. *Nemincinos, imi ies o mie de vedre de vin estîmp.* Spt. S.

NĒMÎNȘIT s.n. Loc. adv. **Pe nemînșite** = pe puțin, fără exagerare, fără laudă *Pe nemînșite, fac unu-ăsta 2000 de duble de griu. Pe nemînșite, fac opt km. pe ceas cu piciorul.* Spt. S. și J., Mș.

NEMÎNȘOS, **-OĂȘĂ**, *nemînșoși*, *-oase*, adj. Care e prea lînăr. cu mintea necoaptă; fără experiență; crud. *Tinăr nemînșos, ce să-i faci; e la vîrstă cînd crede că tot ce zboară se mîntîreă. Copilă nemînșoasă, mîi crede-i și tu, nu-i lua-n seamă tot.* Spt. S.

NĒMITE conj. Darmite, cu alt mai puțin. *Dorul de șale nu mi-a dat pas nici să mă dau jos din pat, nemite să merg la plug.* Spt. S.

NEMȚI, *nemțesc*, vb. IV refl. **A se îmbrăca în haine de oraș**, „nemțesti”; a-și schimba portul. *S-a nemțit flăcăul de cînd s-a dus la oraș.* Spt. S.

NEMTOAICĂ s.f. Specie de ceapă care face pui la rădăcină, care crește plic, în clădire; vrapniță. Pn. L., C. Arg., Ptș.

NEMUI, *nemui* și *nemuiesc*, vb. IV *tranz.* (Familiar) A zice cuiva „neamule”; a fi intim (cu cineva); a tutui. *Ce mă tot nemui, ce, ești d-o samă tu cu mine, ptiule!* C. Arg.

NEMURIRE s.f. I. o. c. a d. v. Lu *nemurire* = mult, ștrașnic, grozav. A *bea* (a dormi, a cheltui etc.) *la nemurire*. C. Arg., Ptș.

NENIC, *nenici*, s.m. 1. Termen de respect, adresat unui om în vîrstă. *Nenicule, ia-mă și pe mine!* Cpr., Ughn., C. Arg. 2. Unchi. *Tu ai nenic?* Ptș.

NENIMIC pron. neg. (Așezat pe lingă un alt cuvînt, singur sau asociat cu „nimic”, atribuie acestora o valoare de superlativ) Absolut nimic, de loc. *Cînd s-a întors, n-a mai găsit nici casă nici masă, nici căfel, nici purcel, nimic — nenimic.* Spt. S., Smr., Ptș., Cpr.

NEN-SĂU s.m. (Eufemism) Dracu. *Expr.* A *vedea* pe *nen-său* = a o păți. A *văzut* pe *nen-său*, *l-a apucat iarna la drum*. Spt. S. A *da* de *nen-său* = a da de belea. Ibid.

NENTULE s.m. art. (Familiar) Chemare adresată unei persoane intime; neică. *Noroc, nentule! Ce mai faci, nentule? Ehe!* *nentule, s-a dus pomana lui Buică!* C. Arg.

NEOȘENIT, -Ă, *neoșeniți*, -le, adj. Neobosit, neostenit. *Copil neoșenit. Ascultți ceasuri întregi cirigăulul neoșenit al păsărețurilor.* (Adverbial) *Lucrez neoșenit de trei luni și abia am ajuns la jumătate.* Mșș., Mrl. [Accentuat și: *neoșenit*, -ă.]

NÉPIPIIT, -Ă, *nepipiți*, -le, adj. Nou-nouț, nepurtat; neatins, nepipiit. *Haina asta acum am scos-o, e nepipiită. Am o pereche de pantofi nepipiți, stau la cutie.* Mrș., Bgț. [Accentuat și: *nepipiit*.]

NÉPREA s.m. art. (Eufemistic) Dracu. (În imprecății) *R-ar al neprli de om, mi-a mîncat zilele!* Spt. S., Pn. L.

NÉPREVESTIT s.n. (În *expr.*) Pe *neprevestit(-e)* = neanunțat, neprevenit, prin surprindere. A *lua* pe *cineva* pe *neprevestite* (sau *neprevestit*). Spt. S., Ptș. [Accentuat și: *neprevestit*.]

NEPRISTINIT, -Ă, *nepristiniți*, -le, adj. Neostoit, neobosit. *Am lucrat nepristinit. Șase ani l-am slugărit și nici azi nu mi-a plătit (Pop.).* Spt. S.

NEPREGUSTĂT s.n. (În *expr.*) Pe *nepregustate* = pe nemincate. Spt. S.

NESĂRĂT, -Ă, *nesărați*, -le, adj. (În *expr.*) A o *face nesărăt* = a o face de oale, a o feșteli, a o scrinti, a o face nefiartă. Pn. L. A *face o* (sau *una*) *nesărăt* = a face o gafă, o boroboată, o prostie. Spt. S.

NESIMTÉNE s.f. Nesimțire. Ptș.

NEȘTERS, -EĂRSĂ adj. (În *expr.*) A o *lua neștersă* = a o lua repede din loc, a o rupe la fugă, a o tuli. Ibid.

NEȘTINE adv. Aiurea; fără rost. *Jaca eu, cum vezi prea bine, Nu-mi beau banii așa neștine, Cum fac mulți ca d-alde line!* Spt. S., Pn. L. *Ce-mi tot umbli așa neștine, mă, derbedule?* Ibid., Mș. [Accentuat și: *neștine*.]

NETRAI s.n. Trai rău. *Mi-a făcut netrai în casă, scorpia!* Spt. S.

NETERÉZ, -EĂZĂ adj. v. NĂTĂRUZ.

NEVĂZŪT, -Ă, *nevăzuți*, -te, adj. (Și substantivat; în *expr.*) A o *face nevăzută* = (despre greșeli) a trece cu vederea, a ierta. *Astăzi o fac nevăzută, dar d-aci încolo, să știi, stînt zbir.* Cpr. A *face nevăzut* (pe cineva) = a-l da drumul cuiva pe furis; a se face că nu vede pe cineva. *L-am găsit în vie la struguri, dar l-am făcut nevăzut.* Spt. S. A *ști* (sau a *învăța*) pe *nevăzute* = a ști (sau a învăța ceva) pe dinafară, pe de rost. *Știu lecția pe nevăzute; ascultă.* Ibid. A *crede* (pe cineva) pe *nevăzute* = a crede pe cuvînt. *Lasă, lasă; nu-mi mai arăta, te cred (și) pe nevăzute.* Ibid.

NEVOIEȘI, *nevoieșesc*, vb. IV *refl.* A slăbi rău, a se prăpădi, a se dărăpăna. *S-a nevoieșit unchiușul, nu mai face două parole.* Spt. S., Cst.

NEVOIEȘIT, -Ă, *nevoieșiți*, -le, adj. Neputincios, slab, prăpădit, nevoiaș, sărac. *Cînd îl vezi așa nevoieșit, și-e mai mare mila.* Spt. S.

NEZÍS adv. De la sine, fără a fi îndemnat de cineva. *Nezis și-a făcut lecțiile; nezis mi-a adus lemne, apă; ce copil cuminte!* Cpr., Spt. S.

NIA interj. Strigăt de abatere a vitelor. *Nia, boală! Nia, mai încolo!* Spt. S.

NIC pron. neg. = NIMIC. *Nic n-am văzut; zău, nic!* Spt. S.

NICĂ s.m. (Familiar; afectiv, stilistic sau retoric, cu scopul de a atrage atenția) Neică. *Vin la nica încoa! Și cînd văzui și văzui că rost de mașină nu-i, tmi luai, nică, picioarele d-a spinare și drumul peste răzoare (= de-a dreptul).* Spt. S.

NICHIPÉRCEA s.m. Poreclă dată unui copil neastîmpărat sau unui om îndemnat, înfigăreț, isteț, viol. *Nichiperce, mai stai locului, că dai de zbrlea!* Spt. S.

NICOVALNĂ, *nicovalne*, s.f. Nicovală. *Înfige nicovalna-n pămînt și bate ușurel coasa pînă-i faci gura ca briciul.* Spt. S. [Var.: **NĂCOVALNĂ**, *năcovalne*, s.f. Ibid.]

NIMIC pron. neg. (În *expr.*) (Familiar, ironic) *Dă-mi ceva să-ți spun nimic*, se zice cînd cineva vorbește aiurea, fără șir, bate apa-n piuă. Spt. S., Cpr. *Mal mult nimic (deci ceva) = puțin, foarte puțin. Ți-a ieșit ceva? — Mai mult nimic (deci ceva).* Ibid., Pn. L. I. o. c. a d. v.

Ca nimie = repede. *Treee timpul, ca nimic.* Ptș., C. Arg.

NIMICURĂ s.f. Diminutiv al lui *nimic*; fleac. *O nimicură de proces mi-a mîncat și bani și timp. O nimicură de copil. O nimicură de om.* Fig. Om de nimic, lepădătură. Spt. S., Pn. L.

NIMICURICĂ s.f. Diminutiv al lui *nimic*; nimicură. *O nimicurică mică, Suie șuic; uile-o, nu e* (Scnteia) (Pop.). Spt. S., Cpr.

NIMINEA pron. neg. v. **NIMINI**.

NIMINI pron. neg. Nimeni. *Nimini nu te mai ia, falo, așa mongăul!* Spt. S., Smr. [V a r.: **NIMINEA** pron. neg. Ibid.; (genitiv-dativ) *nimulii, nimunții*, pron. neg. Ibid.]

NINGE vb. III intrans. (În expr.) *Nu mi-a* (sau *n-n*) *nins eu să nu-mi degere* = nu-i nimic, nu-mi pasă; se zice de către cineva care nu se sperie de greu, nu se lasă intimidat, nu cedează, e hotărît să lupte. Spt. S. și J., Pn. L. Loc. a d v. **De cînd a nins pe gard** = de demult. *Asta e de cînd a nins pe gard.* (Ironic) *A ajuns și el nu știi ce, de cînd a nins pe gard.* Cpr.

NININI subst. (În expr.) *A lua* (pe cineva) *cu ninini* = a-l lua pe departe; a linguși. *L-a luat cu ninini, plîdă l-a băgat în pungă și i-a luat tot.* Spt. S., Pn. L., Smr. **A umbla cu ninini** = a umbla cu șoșele, cu minciuni; a înșela, a păcăli. Ibid.

NINIÎ, *niniesc*, vb. IV. Tranz. *A lua pe cineva cu ninini*, a-l lua cu binișorul, a-l lua cu vorbă dulce; a linguși, a peria, a înșela, a-l „duce”. *L-a niniit pînă i-a apucat acle pe casă și pe pămînt; d-aci încolo i-a făcut paidosul* (= i-a dat pașaportul). Spt. S.

NITUÎ, *nitui* și *nitulesc* vb. IV tranz. Fig. (Despre animale) *A ține priponit, legat, închis*; p. e x t. (despre oameni) *a ține-n frlu*, *a ține din scurt*. Ibid.

NIȚICUȘ, -Ă adj. Puțințel, oleacă, nițeluș, o idee. *O felie de mămăligă cu nițicușă brînză mi-ajunge!* (Adverbial) *Mai dă-i drumul nițicuș la curea.* Spt. S.

NOĂJĂ, *noaje*, s.f. 1. Obiect vechi, uzat, stricat, dărăpănat; vechitură, ruptură, lepădătură. *Am mai găsit în pod niște noaje de opinci. Ce-ai făcut cu noajele-alea de bocanci?* Spt. S. 2. (În expr.) **A nu (mai) fi de nici-o noajă** (ceva sau cineva) = a nu mai fi bun de nimic, a nu (mai) fi de nici o ispravă. *Nu-i de nici-o noajă băteășu-ăsta; geaba s-au canunit părinții cu el! Nu mai e de nici-o noajă mașina aia; s-a zis cu ea, alta nouă.* Ibid., Smr. **A nu mai avea (nici-o) noajă** = a nu mai avea nimic; a fi sărac lipit. *Nu mai am noajă de ban la sufletul meu.* Ibid., Mș. **A-i da de noajă** (cuiva sau la ceva) = a-i afla rostul, a-i da-n diră; a nemeri, a reuși. Ibid. **A da-n noajă cuiva** = a o păți la fel cu cineva. Ibid.

NOAPTE, *nopti*, s.f. (În expr.) **Bună ziua, noapte**, se zice cînd cineva trece fără a da „bună ziua”. Ibid. **Prost cu noaptea** = foarte prost. Cpr., C. Arg. **Din miez de miez de noapte** = din noapte. *A se scula din miez de miez de noapte.* Ibid. **A face noapte mare** = a nu dormi toată noaptea, a lucra toată noaptea. Ibid. **Din sple și pînă în miez de noapte** = dis-de-dimineață și pînă în miezul nopții. Ibid.

NOD, *noduri*, s.n. 1. (În expr.) **A da de nod** = a da de greu, a o păți; a i se înfunda, a se împotmoli. Ptș. **A-i găsi nodul** (sau **a-i da de nod**) = a-i da-n diră, a-i afla rostul, a lămuri. Ibid. 2. (La pl.) Porumbi mici, cruzi; nedezvollați; ghinduri, cocoloașe, glojdari. Spt. S.

NODĂȚICĂ s.f. 1. (Și cu sens colectiv) Plantă ierboasă, cu tulpina și ramificațiile alcătuite din fragmente mici, care se desprind ușor la noduri (de unde probabil și numele) și care crește prin grîne și porumbării. Spt. S. 2. Fig. (Familiar) Fetiță. *Nodățica mamei; nici nu-ți vine să crezi ce știe nodățica asta să facă.* Ibid.

NODIȘOR, *nodișoare*, s.n. 1. Noduleț. *Fă-i și lui un nodișor cu laț, la chiotori.* 2. Fig. (Familiar, ironic) Motiv, pricină, cusur. *Și cum s-ar zice ai găsit nodișorul; ai pe ce te certa!* Cpr., Ptș. 3. (Fig.) Copilaș. *Un nodișor de copil și scrie și citește pe fugă.* Ibid.

NODURĂȚ, -Ă, *nodurate*, adj. Noduros. *Tors nodurat. Fir nodurat.* Mș., Stc.

NOJEĂLĂ, *nojeli*, s.f. Vechitură, ruptură, lepădătură, cirpeală. *Din nojeală, procopsală n-am văzut.* Spt. S. Expr. **A umbla cu nojeala** (sau *cu nojelele*) = a umbla cu cirpeala, a face datorii, a se incurca, a se ține de cirnojiil. Ibid.

NOJÎȚĂ, *nojite*, s.f. (În expr.) **A-l strînge** (sau *a-l roade*) *nojîtu* (pe cineva) = a se afla într-o situație supărătoare, grea, a se simți stingherit de ceva sau de cineva. Spt. S. **A călea pe nojîtu** (pe cineva) = a) a afla, a supăra, a înfură; b) a înșela. *Vezi, maică, să nu te calce muierea pe nojîtu!* Bl., C. Arg. **A (i) se rupe nojîtu** (sau *nojîtele*) (cuiva) = a da de necaz. Spt. S., Ptș. **A i se slăbi** (sau *subțiu*) *nojîtele* (cuiva) = a se dărăpăna; a i se muia curelele (sau balamalele). Ibid., Mș.

NOR, *nori*, s.m. (În expr.) **A nimica nori** (sau *a merge mincînd nori*) = a merge foarte iute, a merge mincînd pămîntul sau rupînd brazde. *Am luat o iapă, mîntnea nori cînd îi dau drumul.* Spt. S.

NOROC, *noroc*, s.n. Expr. și prov. **Nici noroc, nici dobîtoc**, se zice cînd cineva s-a păcălit din toate părțile; (în căsătorie) cînd cineva n-a luat nici avere nici soție bună. Spt. S. și J., Mș., Cpr. **Prost să fii, noroc să ai.**

se zice cînd norocul dă peste cineva care nu-l merită. Ibid., Ptș. **A cădea** (sau a da norocul (plenseă) peste cineva = a avea cineva un succes neașteptat, a se procopsi peste noapte, a câștiga la loterie. Ptș. **A se ține norocul gîrlă** (sau — ironic — ea pulberăa după ciine) = a) a avea mare noroc; b) (ironic) a fi lipsit de noroc. Ibid., Spt. S. (Exclamativ) **Ce-o da tîrgul și norocul** = la noroc, ce-o fi o fil! Ibid.

NOTĂREĂSĂ, *notăreșe*, s.f. Soție de notar. Cpr., Mș.

NOU, *nouă, noi, nouă*, adj. (În e x p r.) (Ironic) **A face nou** (un lucru) = a-l sparge, a-l nimici (așa lincit trebuie înnoit, cumpărat). *Ai spart oglinda, ai? O făcuși nouă, vezi? Olin, ai zăbit bicicleta; o făcuși nouă!* Spt. S.

NOUĂ num. card. (În imprecății) **Ducă-se** (sau *duce-s-ar*) **nouă ani pe nouă cai** = ducă-se (sau *duce-s-ar*) să nu se mai înloarcă; ducă-se nouă cu-a brinzii. Spt. S. **Ducă-se nouă ani de duminici** = ducă-se dracului! Ibid.

Ń interj. (Repetat) Exclamație care exprimă o mirare, o admirație etc.; *măi! Ń!, n!, n!*; *n-am mai văzut așa ceva!* Spt. S.

ŃU¹ interj. Exclamație care exprimă o negație; *nu! Știi ceva? — Ńu! Ti-ar plăcea fata aia? — Ńu!* Spt. S., Mș.

ŃU² interj. 1. (Repetat des) Onomatopee cu care se îndeamnă copiii mici la mîncare. *Hai cu mama, ia; nfu-nfu-nfu!* Spt. S. 2. Strigăt cu care se cheamă porcii la mîncare. *Cicci, cicci: nfu-nfu-nfu!* Ibid.

NU adv. (În e x p r.) **Nu și nu și mai multe nu** = negreșit. *Nu și nu și mai multe nu, să ne ducem joi la ci la masă.* Spt. S., Mrș., Smr. **Da do nu** = ba nu zău, ce spui? Exprimă mirare, surpriză. *A picat nebunu-n leasă. — Da de nu!* Ptș. (Interrogativ, ironic) **Păi dar nu?** =

firește, sigur; n-a fost vorba așa? Nu ne-am înțeles așa? *Vrei să pui lemnele aici? — Păi dar nu? Și-l mai și compătimizește? — Păi dar nu?* Cpr.

NUCĂRIE s.f. Mulțime mare de nuci (= fructe). *Nucărie ca estimp, n-am văzut de cînd sini!* Cpr., Spt. S.

NUCĂRIȘ s.n. Livadie de nuci; nucet. Spt. S., Lnl. S.

NUME, *nume*, s.n. Expr. (Familiar, ironic) **A zice la ceva pe numele mare sau pe numele mic** = (despre un lucru „rușinos”) a-l spune pe șleau sau pe ocolite, eufemistic. Spt. S., Pn. L.

NUN, *nuni*, s.m. (În e x p r.) **A se pune nun** (sau *nună*) = a acceptă să asiste la efectuarea căsătoriei religioase a mirilor, îndeplinind formele cerute de ritualul bisericesc. Ptș.

NUNĂ, *nunesc*, vb. IV in tranz. **A fi nună**, a se pune nună. *Am nunat și eu odată. N-ai vrea să nunesti și la tinerii ăștia!* Ptș.

NUNIE, *nunii*, s.f. 1. Faptul de a fi nună, îndeplinind obligațiunile corespuuzătoare. *Am fost și eu la nunia lui.* Spt. S., Ptș. 2. Timpul cîl durează nunta. Ibid.

NUNTĂ, *nunte și nunți*, s.f. (Ironic) Împerecherea animalelor; p. e x l. Încirduirea animalelor, în timpul împerecheatului; tăuroaie, goniș. *S-a umplut grădina de dulăi, are nuntă Braica.* Ughn., Spt. S., Cpr.

NUȘCUI pron. nehot. genitiv. (Cu rol de substantiv m., eufemistic) *Dracu. R-ar al nușcui de băiat, m-a lăsat în vîpia lucrului și a tulit-o la scîldat.* Spt. S., Pn. L.

NUZUI, *nuzui și nuzuișe*, vb. IV in tranz. **Năzui**. (Mai ales în poezia populară) *Și pe prunc cum l-a zărit, El spre prunc a nuzui!* (Pop.). Cpr.

O

OĂCĂR, *-Ă, oacări, -re*, s.m. și f. Tinăr flușturalic; derbedeu; hăndrălău, fleoandăr, neder, pucăr. *Mă, oacăre, că nu ești tu pe mîna mea; știi eu ce îți-ar trebui!* Cpr., Lnl. S.

OĂFĂ, *oafe*, s.f. Femeie îngălată, moto-toală; blontoroagă, lălie, moafă. Cpr.

OĂIE, *oi*, s.f. (În e x p r.) **A răzni oile** = a-și pierde cumpătul, a rămîne dezorientat; a fi abătut, indispus; distrat, împrăștiat. Ptș., Spt. S. **Oaia care nu-și păzește lina, s-o mănînce lupii**, se zice despre un om neglijent, nepăsător, tonlălău; care nu-și apără interesele proprii, care se lasă jumulit. Spt. S., Pnl. L.

OĂR conj. Ori. *Aia o știi, oar ba? Ai înțeles, oar ba?* Pn. L., Smr.

OĂRBA s.f. art. Cuvînt care — însoțit de gestul ciupirii unui dinte, cu unghia degetului mare — exprimă un dispreț profund sau o plăcere răutăcioasă pentru răul și paguba cuiiva, sporindu-i suferința; sic! *Na, oarba! Ste, oarba! Btne și-a făcut! Oarba!* Expr. **A-i da cu oarba** (cuiiva) = a-i face în necaz, a-l insulta; a-i da cu „sic!” *Mi-a dat cu oarba cînd i-am cerut banii.* Ibid. **Oarba după voi!** = (imprecăție) să vă ia moartea; naiba să vă ia! Ptș.

OĂRCĂ conj. Ori.

OĂRZĂN, -Ă, oarzăni, -e, adj. (În e x p r.) A fi (mal) oarzăn (ceva sau cineva) = a fi mai bun; (ironic) mai cu moț, mai breaz, mai grozav. *Adică de ce ar fi mai oarzănă lucrarea lui? De ce ele, locmai ele mai oarzâne ca toate?* Mrș., Spt. S.

OATĂF, oatafi, s.m. 1. (La țigani) Vătaf (de satră). *Unde e, mă, oataful vostru?* Pn. L. 2. P. e x t. (Familiar) Șef. *Noroc, oatafe! Unde e oataful? Ce face oataful?* Ibid., Mș. [Var.: **OTĂF**, otafi, s.m. Ibid.]

OBĂDĂ, obezi, s.f. (În e x p r.) Caleă roată pe obadū (= ferește-le, păzea l E de rău!), se spune cuiva care e amenințat de primejdie. Spt. S.

OBĂDĂT, -Ă, obădați, -te, adj. (Despre picioare) Strimbe, încovoiate, aduse (ca obezile). *Aha, ăta cu picioarele obădate, îl cunosc!* Spt. S. (Adverbial; în e x p r.) A merge obădat = a merge cu picioarele aruncate, a merge cosind cu picioarele. Ibid.

OBĖJDIE, obejdii, s.f. 1. Om mare, greoi, nătăvălos; namilă; primejdie, naulă. *S-a făcut o obejdie de om, e!l malul.* Spt. S., Cst. 2. Belea. *Mare obejdie mai fu și asta pe capul lui!* Ibid. 3. Diavolul. *Duc-te obejdia să scapi vro vorbă, c-ai scrințil-o cu mine!* Ibid.

OBIĂLĂ, obiele, s.f. Epitet injurios dat unui om îmbrăcat zdrențuros, murdar sau unui om de nimic; clrpă, zdreanță, lepădătură. *Da ce, am ajuns obiata lui, să rtdă el de mine?* Spt. S.

OBINZEĂ, obinzele, s.f. Al doilea șir de găurele, cusut pe marginea unui tiv. *Cămașă cu obinzele.* Cpr., Spt. S.

OBINZICĂ s.f. Diminutiv al lui o b i n z e a. *Să faci intli obinzica și după ea șabacu-ăl mare; ai înțeles cum?* Cpr., Spt. S.

OBLĂMNICĂ, oblamnici și oblamnice, s.f. Glamnică; blamnică, glavie. *Uitai vadra pe ftntlnă și oblamnica pe mină* (Pop.). Spt. S. [Var.: **OBLĂNICĂ**, oblanici, -ce, s.f. Pn. L.]

OBLĂNICĂ s.f.v. **OBLAMNICĂ**.

OBLEĂGĂ s.f. (În poezia populară; cu sens neprecizat) *Foaie verde și-o obleagă, Aleargă, dorule, aleargă, Ziua-ntreagă, noaptea întreagă, Pin-la mltndra nechii dragă* (Pop.). Mșt.

OBLICĂREĂLĂ, oblicăreli, s.f. Lucrare gospodărească făcută în casă ori primprejur (în curte, în grădină); roboteală. *Ce de oblicăreală mai e și la casa omului; numai cine-o face știe!* Pn. L., Smr., Spt. S.

OBLICĂRI, oblicăr și oblicăresc, vb. IV în tran z. A roboti. *Am oblicărit toată ziuțica, ba-n casă, ba-n grădină; stnt frintă! Oblicăre și el prin curte, nu știu la ce.* Spt. S., Smr., Pn. L.

OBLOJÍ, oblojesc, vb. IV tran z. Fig. A repara sumar; a clrpoci. *Am mai oblojit căruța, că se dărăpănase săraca. Mi-am mai*

oblojit niște ptoage de opinci, că nu mai aveam ce lua-n picioare. Spt. S.

OBORÍ, oborăsc, vb. IV în tran z. 1. (Despre vite) A cobori de la munte la șes, în iernatic. Cn., Prșn. 2. (Despre ape) A se umfla; a se revărsa, a năboi. *Oborăsc apele de la munte, trebuie sc tntările iazurile și năsăzile, altfel le ia cu mori cu lot.* Bșr., Brsl.

OBRĂZ, obraji, s.m. E x p r. A-i feșteli obrazul eulva = a da de rușine pe cineva, a face de ocară; cf. a-i pune plotogul de nas. *Mi-ai feștelit obrazul, fata mamii, m-ai făcut de risul lumii!* Spt. S., Lnl. S. (Exclamativ, Să-ți (sau să-l) fie-n obraz! = să-ți (sau să-i) fie rușine! Ibid.

OBRĂZNICÓS, -OĂSĂ, obrăznicoși, -oase, adj. (Și substantivat) Nerușinal, obraznic. (Familiar). *Te-ai cam făcut (un) obrăznicos, dragul mamii.* Pșș.

OBRICEĂLĂ, obriceli, s.f. Acțiunea de a (se) obrici sau a fi obricit; deochetură; fermecătură; ormoțelă. *E apucal (luat) din obriceală.* Spt. S. *Nu dau nimic din casă lunea, miercurea și vinerea, că e rău de obriceală* (= opăceală, sminteală, nebuneală, pagubă în păsări, vite etc.). Cpr.

OBRICÍ, obricesc, vb. IV tran z. și refl. 1. (În superstiții) A (se) deochia. *S-a obricit copilul. L-a obricit cațaveica aia, că are niște ochi de șarpe, șfededesc omul ptnă la fcași.* Spt. S. 2. A fermeca pe cineva (cu descintece); a-l opăci; a-l ormoți. *L-a obricit babornifa.* Ibid. 3. A-i aduce pagubă în casă sau în vite, prin vrăji și descintece. Cpr.

OBRICÍT s.n. Sminteală, opăceală. *A-i descinta (cuiva) de obricit (sau de obriceală)* = (în superstiții) a-l face sănătos (prin descintece). Spt. S.

OBRICÍT, -Ă, obriciți, -le, adj. 1. (În superstiții) Atins de obriceală; fermecat, zăpăcit. Spt. S. 2. (În superstiții) Oprit (prin fermece) să facă anumite lucruri. *Eu nu dau nimic din casă, nu vtnă nimic lunea, miercurea și vinerea, că sint obricit (păgubos).* Cpr.

OCĂRĂLĂ, ocărăli, s.f. Mustrare, dojană, ceartă. *Ajungă atila ocărălă! A-i trage cuiva o ocărălă bună* (= a certa zdravăn, a dojeni cu asprime). Spt. S.

OCHEĂ, ochez, vb. II tran z. A pune ochii (pe ceva sau pe cineva), a privi cu interes; a fixa, a studia, a dori. *Am ocheat-o și eu; tmi place, o iau!* Spt. S. 2. A observa, a urmări, a surprinde; a gini. *L-am ocheat taman cind voia să puie mtna.* Ibid., Mș.

OCHEĂNĂ, ochene, s.f. Luminăș într-o pădure; poiană. *Săraca fată, săraca; Toată vara păscu vaca, Pin livezi și pe ochene, Cu dorul lipit de gene!* (Pop.). Cpr.

OCHENÁT, -Ă, *ochenași, -le*, adj. Fig. (Ironie) Care s-amestecă unde nu-i fierbe oala, care face pe deșteptul, grozav; firoscos, teribilos. *Mă, da ochenat mai ești! A, pui, ochenată ca eu, cine dracu mai e?* Spt. S., Cst. Pțș., Brlg.

OCHÉȚ, *ochefe*, s.n. și *ochefi*, s.m. 1. (La ițe) Coclete, clocelet. *Cînd pui urzala-n ițe, vezi să nu sai vreun ochef, că face pinza „pise”.* Spt. S. 2. Laț făcut cu cirligul (la ciorapi, jerseie etc.) sau cu iglița (la dantele). Ibid. 3. Laț la nod; ochi. *Fă nod cu ochef.* Ibid. [V a r. : **OICHÉȚ**, *oichefe*, s.n. Vl.-Dn.]

OCHII, *ochi*, s.m. 1. Expr. și prov. **Ochii care se văd mal rar se văd mai bine** = vizitele rare sint cele mai plăcute. C. Arg., Cpr. **A-i seoute** (sau **a-i lua**) (culva) **ochii eu nimie** = a-i arunca un preț derizoriu; a păcăli; a înșela. Ibid. **A-i seoute** (cuiva) **ochii degeaba** (sau **pentru nimie**) = a-i băga vină (pentru lucruri de nimic); a invinui degeaba. Ibid. **A codulbi ochii** = a) a face ochii mari, a se mira; b) a se uita chiondărș; c) a muri. Ibid. **A-i sării ochii** = a) (despre plante) a se trece din copt. *I-a sărit ochii la grlu, se scutură, cînd intri-n el.* Ibid.; b) (despre oameni) a se trece (a încărunți, a se ofili, a se zblrci); a-i trece vremea, a rămîne necășitorit. *Ălică mare, i-a ieșit laba gștii și cocărăii i-a sărit ochii, a rămas fată bătrînă.* Ibid. **A luera pină a-i ieși ochii din cap** = a lucra intens, a obosi. Ibid., Pn. L., **Ochii care nu se văd se uită**, se zice cînd s-au rărit vizitele și s-au cam răcit relațiile între persoane. Pțș., C. Arg. (Ironie) **A lubi pe cineva eu saren-n ochi** = a nu suferi. Ibid. **Să nu-ți crezi ochilor** = să nu-ți vină a crede, să vezi și să nu crezi; se zice cu ocazia unui eveniment neobișnuit, rar, excepțional. *Am fost și eu și cite minunății erau acolo, să nu-ți crezi ochilor.* Mș., Pn. L. **A aștepta** (ceva sau pe cineva) **piuă l-a sării ochii** = a aștepta mult, a pierde răbdarea. Ibid. **Inchide ochii și ia** = se zice cînd cineva nu se poate hotări în a alege (ceva sau pe cineva). *Inchide ochii, fa, și ia-l p-asta; ce-o fi o fi!* Ibid., Pțș. **A inchide un ochi** = a așipi, a se odihni. *Ptn-a pune tu masa, inchid și eu un ochi.* Spt. S. și J. **Ochii au văzut, ochii sã sale**, se zice — cu nuanță de ironie — cînd cineva s-a păcălit (la resturi, la marfă etc.) și nu i se mai ia-n seamă, dacă e nemulțumit; înghite-o, rabdă! Pțș., Spt. S. și J. **Ce văd ochii erede înlma**, se zice cînd cineva s-a păcălit luînd marfa pe nevăzute. **Păduren are ochi și zidul urechii**, se zice pentru a-i atrage atenția cuiva să nu vorbească sau să nu facă ceva ce nu trebuie văzut ori auzit de alții. Spt. S., Pn. L., Lnl. S. **A-i face culva un ochi** (cu să te cunoască) = a-i face cuiva un rău mic, un semn, o floare, numai așa ca să

știe că-i cunoști vicșugurile, că i-ai aflat intențiile, că-l știi cite parale face. Lnl. S., Drg. **Prost cine se uită în ochii lui**, se zice cînd cineva ascultă de un om care nu merită, se ia după el. Ibid. **Cine nu cascade ochii**, deschide punga, i se spune cuiva care s-a păcălit, nefiînd atent la cumpărături, la rest sau pentru a-l preveni să nu se înșele (la cumpărături, la luare în primire etc.). Ibid. L o c. a d v. **Cu ochii-nchiiși** = fără cirlială, fără tocmeală, fără (multă) vorbă. *Mă, asta s-o iei cu ochii-nchiiși, face banii!* Ibid.

OCHIÓS, -OĂSĂ, *ochioși, -oase*, adj. Fig. Care e vigilent, atent; care urmărește, isco-dește, observă, vede. *Jurată femeie, ochioasă ce n-ai văzui; nimic nu-i scapă!* Spt. S., Pn. L.

OCOLNIC, -Ă, *ocolnice*, s.n. și f. = **OCOLNIȚĂ**. Mș.

OCÓLNITĂ, *ocolnițe*, s.f. (Învechit) Act vechi, scris adesea pe piele de căprioară și întărit cu pecete-domnească, privitor mai ales la holărnicierea (delimitarea) unui sat; hrisov domnesc; document. *Ocolnița Săpeșii, scrisă în cirilice, s-a păstrat din moși strămoși de ptre-abatul satului.* Spt. S.

ODĂIE, *odăi*, s.f. (Ironie în expr.) Casă cu odaie-n tindă = casă care n-are declt o singură cameră, fără tindă; casă sărăcăcioasă, chițimie. Spt. S.

ODINÍT, -Ă, *odiniți, -te*, adj. Odihnit. Expr. **A lua pe cineva de odinít** = a lua pe cineva, fără veste, la o muncă nouă, ca și cum ar fi odihnit (deși poate e frint de oboseală), a-l lua de bun. Spt. S.

ODORĂLĂ s.f. Faptul de a o d o r i; isprăvenie. *Odată cu odorala, vin și berzele.* Spt. S.

ODORĂNIE s.f. v. **ODORALĂ**. **A fi la** (sau **pe**) **odoranie**. Spt. S.

ODORÍ, *odorăsc*, vb. IV în tranz. A isprăvi de arat; p. ext. a termina ceva. *Am odorit de plug pe anu-ăsta. N-ai mai odorit (cu) lucrarea aia?* Spt. S.

OF, *ofuri*, s.n. (În expr.) **A-i lua oful culva** = a) a obosi pe cineva la muncă, a-l sili peste puteri, a-l istovi. *I-am luat oful de tot, săracu; l-am ținut un conac și mai bine cu coasa-n mină.* Spt. S. b) a întrece (pe cineva). Smr.; c) (despre acțiuni) a fi pe gata, a fi pe isprăvanie. *I-am luat oful la se cere.* Ibid.

OFTÁT s.n. (În expr.) **A rămîne** (sau **a se alege**) (cineva) cu **oftatul** = a rămîne mofluz, a rămîne păgubaș, a se resemna. Pn. L.

OGEALĂ, *ogeli*, s.f. Faptul de a o g i; chiot, strigăt, șipăt, zbieret; jalet, bocet. *Ce-i atîta ogeală în casă, dragă; ia vezi ce au făcut diavolii aia de copii!* Spt. S.

ÓGET; *ogete* s.n. Ogeală; joc zgomotos; jelanie. *Ce ogete stînt astea pe voi, copii; jucași-vă frumos! Vai ce ogete erau la cimitir jeleanu femeile de ziua morților.* Spt. S., Ca., Cst.

OGÍ, vb. IV v. **HOGI**.

OGILĂ s.m. Poreclă dată unui om care vorbește cu voce tare, răstit. Spt. S.

OGÓD, *ogoduri*, s.n. 1. (La războiul de țesut) Rostul firelor pe nătră. Spt. S. 2. (În expr.) A cătu (sau a-i purta) *ogodul* (cuiva) = a-i da cuiva respectul și atenția cuvenită (ca mai în vîrstă, mai mare etc.); a avea grijă (de ceva sau de cineva). *I-am purtat ogodul de mamă. Cătu-i ogodul femeii; nu te lua rău cu ea. I-am purtat ogodul că e om bătrîn.* Ibid.

OGORĂLĂ, *ogoreli*, s.f. Acțiunea de a ogori și rezultatul ei; arătură făcută pentru a îmbunătăți locul (nu pentru a fi însămînțat); ogor, întorsură. *I-am tras o gorolă adîncă, să-și mai vie în fire pîrloaga.*, Spt. S.

OGORIȘTE, *ogoriști*, s.f. Loc întors (arat vara sau toamnă și lăsat așa plină primăvara, cînd se ară din nou și se seamănă); ogorolă, ogor. *Dați vitele pe (la) ogoriști, că s-au înierbat, au ce prinde.* Spt. S.

OICHET s.n. v. **OCHET**. Cpr.

OJĂJEALĂ s.f. Acțiunea de a (se) o jăji; (despre lemne) a se zvînta; ojăjit. Spt. S. A pune surcele la ojăjeală. Pn. L., Smr., Ptș.

OJĂJÍ, *ojăjesc*, vb. IV tranz. și refl. (Despre lemnele verzi sau pline de apă) A (se) zvînta, a (se) usca. *Pune-le pe plîtă (sau pe lîngă sobă) lemnele acelea ude (sau verzi), ca să se ojăjescă bine, altfel clocesc în sobă, fîsiie; nu ard.* Spt. S. [Var. **OJÍJÍ**, *ojjesc*, vb. IV Ibid.; **OJÍJÍ**, *ojjiti*, vb. IV. Ibid.]

OJĂJÍT s.n. = **OJĂJEALĂ**. *Pune la ojăjit pe sobă, un braț bun de surcele, ca să avem cu ce afîta focul dimineață.* Spt. S., Mș. [Var.: **OJÍJÍT** s.n. Ibid.]

OJÍJÍT s.n. Ibid.]

OJĂJÍT, -Ă, *ojăjite*, adj. (Despre lemne verzi) zvîntat la căldură, uscat. *Lemn ojăjit.*

Surcele ojăjite. Spt. S. [Var.: **OJÍJÍT**, -Ă adj. Ibid.]

OJDIE, *ojdii*, s.f. 1. Bucală, coajă, rîclitură, zgaibă, zgrietură. *I-a putrezit piciorul; cade carnea ojdie după el. Mi s-a rupt o ojdie din zgaibă. Am o pilă nouă, cînd trag cu ea sar ojdie din gura săcurii.* Pn. L., Smr., Spt. S. 2. Flșie; șofilă; ruptură, zdreanță. *Am venit cu cămașa ojdie de la pădure.* Ibid.

OJÍJÍ vb. IV v. **OJĂJI**.

OJÍJÍ vb. IV v. **OJĂJI**.

OJÍJÍT, -Ă, adj. v. **OJĂJIT**.

OL, *oluri*, s.n. 1. Val, undă, virtej. *Cînd curge apa face oluri-oluri, mai ales pe la bulboane.* (Fig.) *Spicele se leagănă în oluri, la bătaia vîntului. Zăpada zboară în oluri mari, cînd o ia vîntul.* Spt. S. și J. Pn. L. 2. Polog. *Iarba se așterne oluri, oluri, pe urmele cosașilor.* Ibid.

OLÁC s.n. Loc. adj. și adv. De olac = de corvadă; de alergătură, de tăvăleală, de ștrapat. *Muncă de olac. Parecă am ajuns de olac! Ce, mă, m-ași luat voi de olac?* Spt. S. și J.

OLAILA interj. Strigăt de mirare, surpriză, durere, necaz. *Olaila, s-a dărîmat șandramaua! Olaila, a inecat grădina! Olaila, mă ustură.* C. Arg.

OLĂLĂÍ, *olălăi* și *olălătesc*, vb. IV. 1. Intrans. A vorbi amestecat; a face gălăgie. *Vin colindătorii olălăind.* Spt. S. 2. Intrans. și refl. A (se) jeli în gura mare, a (se) bocii; a se văicări, a se țingui, a se olecăi. (Se) *olălăie una pe vale; cine-o fi murit? Degeaba (te) olălăi, măi omule, n-am nici-o putere.* Ibid. 3. Trans. A bate la cap, a plictisi. *Nu mai mă olălăi și tu, știu povestea!* Ibid.

OLĂLĂÍALĂ, *olălăieți*, s.f. Gălăgie, hărmălaie; văicăreală, bocel. *Ce olălăieți e asta copii, așa vă jucați voi?* Spt. S. și J.

OLĂLĂÍT s.n. **OLĂLĂÍALĂ**. *Ce atita olălăit?* Spt. S.

OLEĂB, *oleaburi*, s.n. (Mai ales la pl.) Obiecte de gospodărie (car, plug, rariță; buți, butoaie, cazane, putini etc.). *Să fie toate oleaburile așezate frumos la locul lor, la acioală. Ce de oleaburi ai, mă, nene!* Spt. S.

OLEĂJĂ, *oleji*, s.f. 1. Obiect de gospodărie vechi, stricat, dărăpănat; vechitură. *Am rămas c-o oleajă de căruță, trebuie s-o înnoiesc. Am găsit o oleajă de mașină, stau la gînduri: s-o iau, să n-o iau!* Pn. L., Smr., Spt. S. 2. Calificativ peiorativ dat unui om bătrîn, prăpădit, dărăpănat sau unui om lipsit de însemnătate; olejitură. *Mă întîlnii c-o oleajă de babă, abia-și mai lîrșea picioarele, sărmana!* Pn. L.

OLECUTÍCĂ adv. Olecuță. *Dă-i și copilului numai olecuțică de alba, de gust, că rîmnește!* Sm.

OLEÍ interj. Strigăt de mirare (cu nuanță de ironie) *Olei, ce spui, frate!* C. Arg. [Var.: **OLELEI** interj. Ibid. Accentuat și: *olei; olcléi.* Ibid.]

OLEJÍ, *olejesc*, vb. IV tranz. A repara sumar; a dregge, a clrpoji. *Am mai olejit-o eu și singur căruța, da trebuia dusă la meșter.* Spt. S.

OLEJITURĂ, *olejituri*, s.f. Obiect vechi, dărăpănat, stricat. *Am o olejitură de dulap; nu mai e de reparat. Olejitura aia de butoi s-a vărsat; trebuie dată jos și făcută din nou.* Spt. S.

OLELEÍ interj. v. **OLEI**.

OLÉRCĂ s.f. Tăuică de calitate inferioară; poșlete, otcă, holercă. Spt. S. și J., Smr. [Var.: **BULÉRCĂ** s.f. Cpr.]

OLÍCĂ interj. Exclamație de mirare, regret, nelcredere, îndoială etc.: *olică, elică. Olică-măre, nu mai ajung eu s-o văd și p-asta!* Spt. S.

OLIOLOÍ interj. (Cu funcție de substantiv, în expr.) A da de ololio = a da de dracu, a pățit-o. (Adjectival) *Mui ololio* = mai grozav.

Am luat un cal mai oliotio ca al tău. Spt. S., Mș. [Accentuat, mai ales ironic, și : *olio!*]

OLIŪ interj. Oleo.

OLOGILĂ s.m. Epitet dat unui om olog sau șchiop. Ptș.

OM, oameni, s.m. (În expr.) Sirmă de om = om de frunte, om ales, isteț, cinstit, harnic. Spt. S., Pn. L. Ce-și face omul (eu minui lui) nici draeu nu-i face, se zice cînd cineva își face singur un rău și complică singur situația. Ibid.

OMENĂȘ, *omenași*, s.m. Gospodar, chiver-nisit, harnic; om serios, de ispravă; om de încredere. *Tînăru-ăsta pare a fi un omenaș, nu un terchea-berchea d-ăia. A, c omenaș la casa lui, băiatul; are o gospodărie de laudă!* Spt. S. și J., Mrș.

OMENÍ, *omenesc*, vb. IV refl. A-și face (cineva) nevoile fiziologice. Cpr.

OMOĂIE s.f. (Familiar; ironic) Femeie, soție. *Au ieșit și ei la plimbare (sau la lume); ca omul cu omoaia lui!* Spt. S.

OMÓR, *omoruri*, s.n. (În expr.) Omor de lume = înghesuală marc, imbulzeală, prăpăd. *Omor de lume la filmu-ăsta!* Ptș.

OMOHÍ, *omor*, vb. IV. 1. Trans. (Ironic, în expr.) (Glume!) *Ia-l după mîne că-l omor*, se spune cînd cineva nu se poate cotorosi de ceva sau de cineva, dar se laudă că nu vrea, face pe grozavul, își dă aere de pomană. Spt. S. și J. (Exclamativ) *M-a (sau m-ai) omorit* = m-a (sau m-ai) speriat; exclamație de uimire, admirație, spaimă, oboseală etc. Cpr. 2. Refl. A se căi. *Acu nu te mai omorî degeaba; ce-a fost, s-a dus!* Ibid. 3. Trans. A plictisi. *M-a omorit cu aiurelile lui.* Ptș.

OMORÍT, s.n. (În expr.) Pe omorite = pe viață și pe moarte, din răspuseri. *Se luplau ca lei pe omorite.* Pn. L., Spt. S.

ONÁNIE, *onanii*, s.f. (Eufemistic) Dracu. *Am văzut eu cu ochii mei onania ieșind din casa a pustie.* Lnl. S.

ONĂNĂÍ, *onănái* și *onănăiesc*, vb. IV intranz. A umbla fără rost, a bânăni. *Onănăie ca prostul, caută ziua de ieri.* Spt. S.

ONĂNĂU, -ĂIE, *onănái*, s.m. și f. 1. Om lung și deșirat; lungan. *Cîtă onănaia de om s-a mai făcut și-ăla! A crescut onănău.* Spt. S., Smr. 2. Momlie. (Fig.) *L-am pus pe unchiaș onănău la cinpă, să mai ușuie vrăbiile.* Ibid. Expr. A sta onănău (sau onănule) = a sta degeaba, a sta-n calea altora. *Stă onănăie la gura sobei și păfâne.* Ibid. A umbla onănău = a umbla fără rost, a hândrăli. Ibid.

ONDRĂNEĂLĂ, *ondrăneli*, s.f. Acțiunea de a ondrăni și rezultatul ei; palăvrăgeală, cicăleală. *Ce alita ondrăneală degeaba?* Spt. S. și J.

ONDRĂNÍ, *ondrăn* și *ondrănesc*, vb. IV intranz. A palăvrăgi, a cicăli, a bombăni. *Ce tot ondrăni acolo, ce spui? Toată ziua ondrăne, parc-ar fi făcut la meliță.* Spt. S. și J., Mrș.

ONDRĂNÍT s.n. = ONDRĂNEALĂ. *Mai lasă ondrănitul, că-mi fiuie capul.* Spt. S.

OPĂCEĂLĂ, *opăceli*, s.f. Farmec, vrăjitorie, vrajă. *A rămas cu mintea sărîlă din opăceală.* Ibid.

OPĂCÍ, *opăcese*, vb. IV. 1. Refl. A apuca cineva pe căi greșite, a o lua razna; a se nărăvi, a se strica. *S-a apucat de beție, s-a opăcit băiatul.* Ibid. 2. Refl. A face fițăriie, mofturi, nazuri; a face pe nebunul. *Ia nu te mai opăci; știi, mi-e silă!* Cpr. 3. Refl. (Despre femei) A se îmbrăca excentric; a se impoțona, a se fandosi. *Nu te mai opăci, fa, așa, că te ride lumea.* Ibid. 4. Refl. (Despre copii) A se răsfăța. *Ia șezi locului, nu te mai opăci, că-ți ia foc căciula!* Ibid. 5. Trans. A-i lua cuiva mințile, prin vrăji și descintece; a fermeca; a vrăji. *L-a opăcit bahnîța iadului; i-a luat mințile băiatului.* Lnl. S. și J. 6. (Cu privire la pomi) A ciunti ramurile, stricînd coroana și lăsînd crăci puține; a ciumpăvi. *Mi-a opăcit grădina opăcitu-ăla de băiat.* Cpr. 7. Trans. și refl. (Cu privire la oameni) A (se) tunde rău, scărît; a (se) poci. *Te-a opăcit rău de tot pe la spate; te-a ciungărit.* Ibid. Spt. S., Mș., Cst. 8. (Cu privire la obiecte de îmbrăcăminte) A croi greșit, strîmt, scurt; a scurta, a poci. *Ți-a opăcit rochia, draga mea; n-ai ce-i mai face. Mi-a opăcit bunătate de pallon!* Ptș.

OPĂCÍT, -Ă, *opăciți*, -le, adj. 1. Răsfățat. (Substantivat) *Mă, opăcitul, ia vezi tu! Nu mă scoale din sările!* Ibid. 2. (Despre copii) Înzestrat, excepțional, ieșit din comun, precoc. *Copilu-ăsta e opăcit; cîntă la vioară ca un om mare.* Ibid. 3. (Despre haine) Care e prea mică; strîmtă, scurtă, pocită, stricată. *M-a lăsat cu rochia opăcîtă, ce să-i mai fac?* Ptș. 4. (Despre pomi) Cu ramurile tăiate prea din scurt sau prea rărite. *Au rămas pomii opăciți, toată grădina e opăcîtă; anevoie și-o mai veni în fire!* Cpr. 5. (Despre tunsoare) Făcută fără pricepere; pocit, scărât, ciungărit. *Tunsoare opăcîtă.* Spt. S.

OPĂCÍTŪRĂ, *opăciturî*, s.f. Lucrare rău executată; ființă opăcîtă; pocitură, snamenie; (la pl.) fandoseli, mofturi, rîzgîieli etc. *Ce opăciturî sînt astea, copile, mai stai locului!* Spt. S., Mș., Pn. L.

OPÎNCĂ, *opînci*, s.f. (În expr.) A fi (cineva) opîncă nerasă = a fi prost crescut, a fi țoapă, mojie, țopirlan. Spt. S., Mș., Cst. A se duce (cineva) unde și-a spart draeu opîncile = a-și lua lumea-n cap. Ibid. (Invechit) A ținea opîncea la seară = a nu da voie țăranului să se ridice, a nu-l nădi la cașcaval, a-l ține-n

loc. Ptș. A întinde de (sau pe) (cineva) ea de (sau ea pe) o opinieă seurtă = a trage toți de cineva, a-l sili toți, în toate părțile. Ibid.

OPINTEA, *opintele*, s.f. 1. Plrghie, servind la mutarea unui obiect greu, la mișcarea din loc a unei greutate. Spt. S. și J., 2. Proplea. S-a urnit zidul din spate; pune-i o opiniea la colț. S-a lăsat gardul într-o parte; pune-i câteva opintele și mai fină. Ibid.

OPŪR, *opoare*, s.n. (În expr.) Joacă ronta la opor, se zice cînd cineva o ia razna, își face de cap. Spt. S.

OPRISEALA s.f. (În expr.) A pune (sau a ține) la opriseală = a) a pune bine, a păstra; b) a pune la opreală; c) a ține închis, deoparte; d) a obijdui. Mș.

OPRISI, *oprișesc*, vb. IV tranz. 1. A asupra, a năpăstui, a obijdui. Degeaba ai oprisit copilul, era nevinovat. 2. (Despre micii) A-i separa de oi, a alege. Oprisești mieii și dai drumul oilor. Mș. 3. (Despre lucruri) A ține la păstrare; a păstra, a îngriji. Ibid. 4. Refl. Fig. A se trudi, a se chinui. Atla m-am oprisit, ca să ridic casa asta, numai eu știu! Ibid.

OPRISIT, -Ă, *oprișiți, -te*, adj. 1. Pus deoparte, păstrat, menajat; 2. Chinuit, trudit. Mș.

OPRITURA s.f. Dig construit în cursul unui riu, pentru a abate apa la jaz, sau la gura iazului, pentru a-i lua apa. Cpr.

ORACILA, *oracile* s.f. Copil care plînge într-una, orăcăie, țipă, zbiară. Mai leagăndă oracila-aia, că mi-a împuiat urechile! Pn. L., Spt. S., Cpr.

ORACAIT, -Ă, *orăcăiți, -le*, adj. (Despre copii) Care țipă într-una; plîngăreț. N-am văzut copil orăcăit ca ăsta! (Substantivat) Ia vezi ce-are orăcăitu-ăla dc copil! Spt. S., Pn. L.

ORB, **OARBĂ**, *orbi, oarbe*, s.m. și f.; adj. (În expr.) A se împrăștia ca lăuna orbilor = a o lua care încotro, a se îndepărta; p. e x t. a se certa, a se despărți, a desface o asociație; Din toți ai lui, n-a rămas barim unul sleajăr casei și făclie neamului; toți s-au împrăștial ca făina orbilor. S-au certat pe cștig și s-au împrăștial ca făina orbilor. Spt. S. A avea cineva orbul găinilor = a fi neatent, distrat, aiurit, zăpăcit. Ce dai așa peste oameni, ori ai orbul găinilor? Ibid. Ferească-te Dumnezeu de minia nebunului și de bita orbului, se zice cînd cineva are de-a face cu un om neîntreg, țienil, trăsmit, nebun. Ibid. Oarbă-șchioapă = bună, rea; cum o fi, la noroc. Oarbă-șchioapă, eu o fac! Ibid.

ORBENIE s.f. 1. Orbie. Te-a găsil orbenia, de fi-ai pus ochelari de acuma? Spt. S., Pn. L., Cpr. 2. Întuneric; lumină slabă. Ce orbenie e asta aici? De ce n-aprîndeți lampa? Ibid. 3. Fig. Neatenție, prostie; om prost. Mare orbenie! Să nu numeri tu banii! Ibid. Ce orbenie pe mine, căzui în mlaștină! Ptș.

ORBETE, *orbeți*, s.m. Fig. (Depreciativ) Om de nimic, prăpădit, care aciră pe la ușile altora; pomanagiu. Smr., Mș. Expr. A (nu) fi orbetele cuiva = a (nu) acira ia mila cuiva; a (nu) fi pomanagiu. Da ce crede el că am ajuns orbetele lui? Spt. S. A duce-n spinare (pe cineva) cu pe un orbete = a-l ține pe seama lui, ca p-un trîntor. Ibid., Pn. L.

ORBICI, *orbici* și *orbiciesc*, vb. IV. Intrans. și refl. Fig. A face cineva o lucrare la care nu se pricepe, anevoioasă, incilcîtă, grea; a lucra încet, pe dibuite, pe încercate; a dibui, a bljbi, a șovăi. Orbicie și el la un fel de bilanș; dar se descurcă greu, nu se pricepe. Ptș. Spt. S.

ORBICIALA, *orbictieli*, s.f. Acțiunea de a orbici; dibuială, bljbiială, încercare. Cu orbictiala nu facem brînză, băetele; trebuie să aducem unul de meserie. Pn. L., Ptș.

ORBICIT s.n. = **ORBICIALĂ**. Loc. adv. Pe orbicite = pe încercate, la împlinare, la noroc. A merge pe orbicite. A o lua pe orbicite. Pe orbicite degeaba ne omorîm; mai bine s-aducem un tehnician, ori ne-apucăm de carte. Mș., Pn. L.

ORBŪC, -OĂCĂ, *orboci, -oace*, s.m. și f. Persoană care nu vede bine; fig. care nu este atent, merge orbește; orbete, orbeș, chiorbaliu, chior. Ce-ai făcut acolo orboaco? Orboeu-ăla a lăsat poarta deschisă și-au intrat porcii-n grădină. Spt. S.

ORCĂCUM adv. Oricum, Îmi place omul dichisit, dejghefat; nu așa, orcăcum! Pn.L.

ORDEN s.n. Ordin. Orden de la procorol. Spt. S.

ORETENIE, *oretenii*, s.f. Orătanie. Spt. S., Ptș.

ORJOAVĂ, *orjoave*, s.f. Obiect vechi, stricat, dărăpănat; ruptură, vechitură, reformătură. Niște orjoave de cizme, bune de aruncat la gunoi. Ia-ncearcă de mai poți face ceva din orjoava aia de căruță. Am înseilat o orjoavă de coșare, mai cu blăni, mai cu nuiele, să fie acolo acioală. Spt. S., Pn. L.

ORJOVENEALA s.f. Reparație sumară, cirpeală. Ar mai fi de dat o orjoveneală pe la garduri, că s-au paradi de tot. Nici la coperișul casii n-ar strica o mică orjoveneală; s-a găurit șița și plouă-n casă. Pn. L., Spt. S., Smr.

ORJOVENI, *orjoven, și orjovenesc*, vb. IV tranz. A face o reparație provizorie a cirpoji. Am mai orjovenit cizmoacele, că nu mai aveam ce încălța. Mai orjovene și tu vechitura aia de cărută, le mai arănești cu ea. Spt. S., Pn. L.

ORJOVENIT, -Ă, *orjovenite*, adj. (Despre oameni) Oblojit, îngrijit; corcomenit, cirpit. Umbă cu piciorul orjovenit; ce să faci vîelul

om! Fig. *Bătrâneți orjovenite, moșule; greu de dus!* Spt. S. și J., Pn. L.

ORMOTEALĂ, *ormoteli*, s.f. 1. Faptul de a or moti (pe cineva); fig. a-l duce de nas, a-l îmbolmoși, a-l prosti. Pn. L., Spt. S., Mș. 2. (În superstiții, la pl.); Descintece, farmece, vrăjitorii. *Umbă cu ormoteli maștima!* Ibid. 3. Stare de beție, amețală; stare de somn, somnic, moleșală. *M-a apucat așa o ormoteală, de-mi vine să pic jos.* Ibid.

ORMOTI, *ormotesc*, vb. IV tranz. A fermeca pe cineva, a zăpăci; fig. a îmbolmoși, a îmbrobodi, a duce de nas. *L-a ormotit muiera, îl duce de căpăstru.* Spt. S., Cpr.

ORMOTIT, -Ă, *ormotiți, -te*, adj. Amețit (de băutură sau de somn); rălătit, zăpăcit; fermecat, bolmojit. *S-a sculat ormotit, nu e bun de nimic.* Cpr., Spt. S.

OROȘĂN, -Ă, *oroșeni, -e*, s.m. și f. Orășean. *Ce, fa, te-ai făcut oroșan, ai?* Nu mai stai de vorbă cu foapele? Crb.², Arf.

OROȘĂNCĂ, *oroșance*, s.f. Orășeancă. Crb.², Arf.

ORZATIC, -Ă, *orzatici, -ce*, adj. (În construcția) *Păr orzatic* = specie de păr indigen; fructul părului orzatic. (Substantivat) *S-au sculurat orzaticele, ca frunzele. Le-a dat vîntul jos.* Spt. S.

OS, *oase*, s.n. 1. (La prune) Simbure. *Alegeți oasele de la prune.* Cpr. 2. Partea lemnoasă din tulpina pomilor. *Ai mizdrît pomii cu plugul pînă la os.* Ibid. 3. (În expr.) A băga boală-n oase = a strica organismul prin ceva neprielnic (băuturi alcoolice, mincări alterate, fumat etc.). Ibid., Spt. S., Ptș. A avea oase-n burtă = a) despre femei) a fi însărcinată; b) (despre oameni, ironic) a se mișca încet, moale, greoi; a se apleca încet. *Mișcă, mă, că n-ai fi avînd oase-n burtă!* *Apleacă-te mai cu inimă, băiete, că n-ai fi avînd oase-n burtă!* Ibid., Mșțș. A-și rupe oasele = a trudi, a obosi. *N-am de gînd să-mi rup oasele degeaba la el!* Ibid. (Ironic) *Os fără măduvă* = afacere slabă, slujbă neplătită, muncă degeaba. *Unde e os de ros, ia el; unde e os fără măduvă, mă bagă pe mine, — deșteptul!* Ibid., Ptș. (Ironic) La oase, lu Chitila, i se spune, în bătaie de joc, unui om de nimic. Ibid.

OȘCĂI, *oșcăi și oșcătesc*, vb. IV refl. 1. (Despre lucruri) A se usca, a se scoroji; a se scovirda, a se coșcovi. *S-a oșcăit casa, cură tencuielile de pe ea. S-a oșcăit șifa de pe casă, o zboară vîntul, e zob. S-a oșcăit butia de tot, i s-au scovirdat doagele.* Spt. S. 2. (Despre oameni) A slăbi, a se usca, a se scofilci, a se zblrci, a se dărăpăna, a se coșcovi. *S-a oșcăit baba mai rău decît unchiașul, a ajuns scovergă. S-a oșcăit și soru-la, parc-a mîncat numai scorușe fierte.* Ibid.

OȘCĂIALĂ, *oșcăieli*, s.f. (La oameni) Stare generală de dărăpănare (scofilceală, coșcoveală, zblrcală); (la lucruri) scorojeală, cojeală, scovirdătură. *Pereții sînt numai oșcăieli. Oșcăială de furnile.* Spt. S., Smr.

OȘCĂIT, -Ă, *oșcăiți, -te*, adj. 1. (Despre vase, tencuieli etc.) Scorojit, coșcovit, uscal, scovirdat. *Doage oșcăite. Dulapuri oșcăite. Casă oșcăită. Tavan oșcăit.* Spt. S., Pn. L. 2. (Despre oameni) Slab, uscat; bătrîn, dărăpănat, zblrcit, coșcovit. (Substantivat) *O oșcăită de babă.* Ibid.

OȘCĂITURĂ, *oșcăituri*, s.f. = **OȘCĂIALĂ**; dărăpănătură, scovirdătură, scorojeală, Niște *oșcăituri de doage.* F i g. *O oșcăitură de om.* Spt. S.

OȘCOTI, *oșcotesc*, vb. IV refl. v. **HOȘCOTI**. Pn. L.

OȘCOTINĂ, *oșcoline și oșcolini*, s.f. Hoșcotină. *O oșcolină de butie, stă să cadă. O oșcolină de cărușă, abia scirflie. O oșcolină de unchiaș, abia-și mai lîrlie picioarele. O oșcolină de vacă, li numeri coastele.* Pn. L., Spt. S., Smr.

OȘCOTIT, -Ă, *oșcotiți, -te*, adj. v. **HOȘCOTIT**. Pn. L.

OȘENI, *oșenesc*, vb. IV refl. 1. (Despre acțiuni) A se potoli, a se muia, a se ostoi. *S-au oșenit ale cîmpului, mai e aria. S-a oșenit ploaia.* Lrș., Brvs. 2. (Despre oameni) A se odihni. *Ne-om oșeni destul la iarnă (sau pe lumea ailaltă).* Ibid.

OȘENIE, *oșenii*, s.f. (Depreciativ) Copil nedezvoltat, pipernicit, izinit, prizărit, mic; arătare; izgolie, snamenic, oșîștie; pacoste, belea. Mzc.

OȘENIT, -Ă, *oșeniți, -te*, adj. (Despre fenomene și acțiuni) Care a început a se trece; muiaț, potolit, ostoit, obosit. *O căldură tot mai oșenită se lasă către seară.* Bgh., Pnt. 2. (Despre oameni) Obosit, istovit, moleșit. *A venit oșenit de la coasă.* Ibid. 3. (Despre plante, copii, pui etc.) Care e nedezvoltat; prizărit, izinit. *Niște fire de griu oșenile. Un copil oșenit. Un minz oșenit.* Ibid.

OȘIȘTIE, *oșiștii*, s.f. (Depreciativ) Copil. *I-a mai dat Dumnezeu o oșiștie. Are un cîrd de oșiștii, sâraca!* Spt. S.

OȘIȘTINĂ, *oșiștine*, s.f. (Depreciativ) Copil mic sau om neputincios; beleag, bătrîn (care cade povară în sarcina altuia); oșiștie. Mș., Smr.

OȘTELEA s.f. Obicei la lăsata secolui de păsărimi, cînd tinerii ies pe dealuri, aprind focuri, fac motoaloale de paie și le dau de-a dura pe coaste aprinse, trag cu armele și fac strigări satirice (și chiuituri) la adresa femeilor deochiate. — *Aoleo-aoleo* (strigă unul dintr-o parte). — *Ce e băă?* (întrebă altul din altă parte). — *Leana băă, i-a crescut o floare.* — *Și cine i-o poartă?* — Radu lui Cicioare. Gvn., Ptș., Sm.

OȘTORÓG, -OĂGĂ, *oștorogi*, -oage, adj. = **HOȘTOROG**. Spt. S., Pn. L., Smr.

OȘTOROGEALĂ s.f. = **HOȘTOROGEALĂ**. Pn. L.

OȘTOROGÍ, *oștorogesc*, vb. IV refl. = **HOȘTOROGI**.

OȘTOROGÍT, -Ă, *oștorogiți*, -te, adj. = **HOȘTOROGIT**.

OTÁF s.m. v. **OATAF**.

OTCĂ s.f. 1. Dijmă care se ia din țuică; otașină. Lnl. S. 2. Țuică de calitate inferioară care se lasă să curgă după ce s-a tras bota (cu țuică de calitate bună); olercă, poșlete. Cpr.

OTICNEALĂ, *oticneli*, s.f. Efort pe care îl face cineva când vomită; opintire, icnet. *M-a apucat o oticneală să vărs și mașele din mine*. Spt. S., Smr., Mș.

OTÎNC s.n. Mijloc prin care se otîncește unul dintre cei doi boi înjugați, fie prin mutarea cuiului din jug spre boul care trebuie otîncit, fie prin strîngerea jugului de proșap cu un laț în aceeași parte. *I-am pus otîncul la ul din cea; că-l spetise p-ăltănt*. Spt. S.

OTÎNCEĂ, *otîncele*, s.f. 1. Otînc. Pn. L. 2. (La car) Piedică ce se pune la roată, cînd căruța coboară încercată, pe coastă la vale. Orj., Ptș. 3. Fig. Piedică. *I-am pus eu și eu otînceaua lui, să nu-i mai meargă!* Ptș.

OTÎNCEALĂ s.f. Acțiunea de a otînci (o vită) și rezultatul ei; otîncire, otînc; fig. împilare. Spt. S., Csl.

OTÎNCÍ, *otîncesc*, vb. IV tranz. 1. A potrivi jugul la boi în așa fel ca greutatea să apese pe boul cel mai puternic sau care o ia înainte, fuge; a pune otîncul, a cumpeni. Spt. S. 2. Fig. A oprima; cf. a oprisi. Ibid.

OTÎNCIRE s.f. 1. Acțiunea de a otînci; fixarea otîncului. Spt. S. 2. Fig. Oprimare. Ibid.

OTÎNCÍT, -Ă, *otînciți*, -te, adj. (Despre vite) Căruia i s-a pus otîncul; fig. supus la muncă grea, împilat, oprimat. Spt. S.

OTÎNTĂVĂ s.f. (În poezia populară, cu sens neprecizat) *Foicică otîntavă, De-aș fi moartă de bolnavă, Tot m-oi trage la dumbravă* (Pop.).

OTRĂVĂ s.f. Expr. *Otrava pămîntului* (sau a dracului) = epitet dat unei persoane nesuferite. Ptș.

OTRĂȚEL, *otrăței*, s.m. Tortei. *Foaie verde otrăfel, Cît e omul tinerel, Se ține dorul de el* (Pop.). Cpr.

OU, *ouă*, s.n. 1. (În expr.) A nu face ouă roșii cu cineva = a nu face treabă, a nu se înțelege, a nu trăi bine, a o duce rău; a nu se împogodi. Spt. S. A sta (cineva) cu pe ouă coute = a da semne de nerăbdare, a se grăbi să plece. Ibid. A ieși (sau a rămîne) ouăle limpezi = (despre ouăle clocite de cloșcă) a ieși (sau a rămîne) fără pui. Ibid.

OUĂR, *ouare*, s.n. 1. Suport în formă de pahar, în care se așează ouăle fierte moi, cînd se mînlcă. Cpr., C. Arg. 2. (Rar) Vas în care se servesc ouăle roșii (de paști) la masă. Sm., Sitr.

P

PĂAR, *paare*, s.n. (Mai ales în sudul regiunii) Pahar.

PACEARÍS, -Ă, *paceariși*, -se, adj. Pătat murdar, urît; caraghios. *Ești pacearísă pe la nas*. (Adverbial) *A venit pacearis de la povarnă*. Spt. S., Pn. L., Mrs.

PACEASÍRĂLĂ, *paceastreli*, s.f. Lucrare de mîntuială, mîzgăleală, mînjală. *Ce paceastreli ați făcut aici?* Spt. S., Pn. L.

PACEASÍRÍ, *paceastrăsc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) murdări peste tot; a (se) minji. *Cum de te-ai paceastrít așa, omul lui Dumnezeu?* Spt. S. și J., Smr. 2. Tranz. A lucra fără interes, a da peste ochi. *Mi-a paceastrít cămășile ale bune, femeia aceea. Mi-a paceastrít locul; a arat cu duluri și pe deasupra. Ai paceastrít caietul băiete; ce scălbăituri sînt astea?* Ibid. *Mi-a paceastrít casa; a umplut pereții de drujini*. Ibid. 3. Tranz. Fig. A ocări, a beștelei, a bătălcări. Ibid.

PACEASÍRÍT, -Ă, *paceastrítți*, -te, adj. Care e lucrat prost, fără gust, fără atenție; mîzgălit, murdar, stropit, pătat, mozolit. *Iole-l cum a venit paceastrít și de păcură și de noroi și cu toate cărțile paceastrítte. Ce arătură paceastrítte, numai duluri!* (Substantivat) *Paceastrítul lumii, de unde vii în halu-asta?* Ibid.

PAF interj. și s.n. 1. Onomatopee care redă plescăitul din buze al celor care fumează cu luleaua. *Stau cocoșnețele cu luleaua-n gură și toată ziua: paf, paf!* Cpr. C. Arg. 2. (Cu f prelungit) Onomatopee care imită sunetul produs de un obiect care se desumflă. *A dat un cui în cauciuc și paff, a rămas mașina pe geantă*. Ibid. 3. (Substantivat, n.) Fum. *Mai trage moșul un paf, mai spune o snoavă*. Ibid. 4. (În expr.) A face paf pe cineva = a da gata (pe cineva), a reduce la tăcere, a infunda. Ibid. A rămîne paf = a rămîne surprins, a rămîne cu gura căscată. Ibid. Spt. S.

PĂFNITĂ, *paşnițe*, s.f. Termen injurios adresat unei femei fumătoare, leneșe, murdare și palavragioaică; bafniță. *Stă paşniță la gura sobei toată ziua, păfâne din tinea și pune țara la cale.* Cpr., Spt. S. și J., Brșt.

PĂGUBĂ, *pagube*, s.f. (În e x p r.) A se uita ea la o pagubă = a) a se uita cu părere de rău, deznădăjduit (la ceva devenit ireparabil, pierdut, distrus), a rămâne holbat, uluit, surprins; b) a se mira de ceva (sau de cineva) neașteptat. *Și ce te uiți așa, mă, ca la o pagubă; ce-ai văzut?* Spt. S. A fi rău de pagubă (ceva sau cineva) = a fi păgubos. *Marfa e rea de pagubă. Asta e o femeie rea de pagubă.* Ibid. **Fie paguba-ntr-ntit** = Nu-i nimic; se zice cind s-a stricat sau s-a întimplat ceva de mică însemnătate. Ibid.

PAHONȚ, *pahonți*, s.m. 1. Termen de batjocură dat unui om hrăpăreț, nesuferit; ciocoi, cațaron. *Că pahonțul cel spurcat Zilele mi te-a mineat!* (Pop). *Pahonțu-ăla de frate-tău nici acum n-a adus boii!* Spt. S. și J., Pn. L. 2. (Familiar) Copil răutăcios, neascultător, zurbagiu. *Pahonțule, te-apuc eu; vii tu-n gheara mea!* Ibid.

PAL, *paie*, s.n. (În e x p r.) A tăia paiul = a da de dracu; a o păși, a o sfecli; a o băga de mincă. Plș., Clmn. A-1 intra un pai (cuiva) = a se supăra. Ibid. **A rupe paiul** = a) (despre copii) a se pune pe plins, a nu se mai putea stăpîni; b) (despre adulți) a se supăra, a se bosumfla. Spt. S.

PĂICĂ adv. Parcă. (Ironie) *Lele, paică tu erai! Care ie fâgăduiai! Că pe altul nu mai ai. Iar azeară la fîntînă, Te găsiu cu doi de mină. Unu-ți frîngea oușele, Allu-ți ținea vasele!* (Pop.) E x p r. *Paică ce = ei și, puțin îmi pasă. Paică ce, de el mor eu?* Spt. S. și J., Pn. L.

PAIDÓS s.n. (În e x p r.) A lua (pe cineva) eu puidosul (sau la paidos) = a certa, a repezi, a lua la goană; a lua la zdravițe, a lua la rapanghel. *Nici n-am intrat bine pe ușă, că m-a și luat cu paidosul (sau la paidos).* Spt. S. A-1 lua cu frumosul și a-1 urăta (sau a-1 da) paidosul (cuiva) = a linguși pe cineva, plină a-și vedea treaba făcută și apoi a-1 întoarce spatele. Ibid. A-1 face (sau a-1 da) (cuiva) (eu) puidosul = a-1 da cuiva cu piciorul, a lua la goană. Ibid.

PALĂINĂ, *palaine*, s.f. Poreclă dată unui om înalt și subțire, cu gîtul lung; cu capul în nori, molatec, palavragiu. Cpr.

PALEORDI, *paleordesc*, vb. IV tranz. (Argou) A șterpeli, a fugi, a șterge-o. A o paleordi. Plș.

PALIU, *palie*, *palii*, adj. Zăpăcit, aiurit, trăznit. E x p r. A fi (sau a umbla) (cineva) (eam) **palii** = a fi (cineva) cam atins cu leuca, a fi p-o parte, a fi fără o dogă, a fi țicnit; a umbla lela, handra, fără rost. (Substantivat) *Mă palitul, unde-ți stau gîndurile; tu n-ai ce spui eu?* Spt. S. și J.

PĂLMĂ, *palme*, s.f. 1. (În compusul) **Palmă ingenunchiată** = unitate de măsură empirică, constind din lungimea unei palme întinse, plus un „genunchi”, adică degetul mare indoit, de la vîrf pînă la nod. *Opt palme ingenunchiate fac un stînjîn împărătesc.* Spt. S. și J. 2. (În e x p r.) A fi (cineva) de șapte palme în frunte = a fi deștept tare, a fi grozav. Ibid. **A-1 pune palma în spate** (cuiva) = a-1 lua partea, a pîrtini, a răzgîlia. Ibid., Pn. L.

PĂNĂ, *pene*, s.f. 1. (La sg., adjectival) Umplut pînă la refuz; plin, doldora. *Am făcut căruța pană de snopi. Am două lăzi pană de șoale, zestrea fetii.* Spt. S. și J., Smr., Plș. 2. (În e x p r.) A tăia-n pană (ceva) = a tăia-n curmeziș, oblic, ascuțit, în formă de pană. *Să tai copacul în pană, ca să se scurgă apa de pe butură.* Ibid. A umbla cu **pălăria** (sau cu căciula) pană = a ține căciula sau pălăria pe vîrfurile capului, ascuțită în formă de pană; f i g. (ironic) a se fuduli. *Și cu pălăria pană, Așezată pe-o sprînceană, Mi-a făcut inima rană* (Pop.). Spt. S. și J., Mrș., Pn. L.

PANC, -Ă, *panci*, -ce, adj. 1. Capiu, trăsnit, zăpăcit, țienit, cant. (Substantivat) *Cu pancu-ăla de băiat m-am luat de gînduri; nu mai e de înțeles; s-a făcut un derbedeu, un nebun.* Spt. S., Smr. Cst., 2. (În e x p r.) A umbla **pane** = a umbla fără rost, zănat, aiurea; a bate cîmpii. Ibid.

PANCEAŪR, -Ă, *panceauri*, -e, adj. Aiurit, zăpăcit, candriu. *Umblă panceaur, ca nebunii.* (Substantivat) *Unde-a mai plecat panceaura aia?* Spt. S.

PANDALIOS, -OĂȘĂ, *pandalioși*, -oase, adj. Care are pandalii; furios, aiurit, nebun. (Substantivat) *Cu pandaliosu-ăta nu vreau să mai dau ochi.* Pn. L., Smr., Spt. S.

PANDARĂ, *pandarale*, s.f. Toană, pandalie, melic. *Are-o pandara a lui; Cînd ia săcurea din cui și-i ia urma cui și cui, Este vai de mama lui!* (Pop.) Sm., Mș.

PANTACÚZĂ, *pantacuze*, s.f. (Ieșit din uz) Culiă închisă și sigilată, în interiorul căreia se string donații benevole, într-un scop de binefacere. (Ironie) *Ce, mă, iar ați plecat cu pantacuză?* C. Arg.

PANȚŪȘCĂ, *panțuște*, s.f. Termen depreciativ dat unei femei ușuralice, cicălitoare; cloșoasă. *Cu panțușca, am rupt-o; nu mai are ce căuta.* Plș.

PAPACIÓC, -OĂCĂ, *papacioci*, -oace, adj. Urit, bătrîn, scoflecit, zbircit; urlicios, rău. (Substantivat) *E o papacioaică de muiere, să dai să fugi! Ce să mă mai fac eu cu papaciocu ăta de unchiș, nu știu!* Plș.

PAPAINOĂGE s.f.pl. E x p r. (Ironie) A călea (sau a umbla) în papainoage = a) a merge urît, țopăit; a călea șantaliu; b) (ironic) a

merge cu nasul pe sus, a se fandosi, a-și da aere. Pn. L., Spt. S.

PAPALÉTE, *papaleți*, s.m. (În trecut) Nume de batjocură dat de țărani orașenilor de pripas. (Ironic) *Ne-a venit notar nou, un papalete de la Pitești*. Spt. S. [V a r. : **PARPALÉTE**, *parpaleți*, s.m. Ibid.]

PAPÉLCĂ, *papelci*, s.f. Termen de batjocură dat unei femei neserioase; marcoavă. Cpr.

PAPLEĂGĂ, *paplege*, s.f. Termen depreciativ dat unei femei prostănace; năvleagă, îngălată, mollie, tărăbleagă. Slpn.

PAR, *pari*, s.m. 1. (În expr.) și p r o v. **A umbla cu parul pe sus** = a se ține de certuri, a se lua-n colț cu toată lumea, a căuta rică cu luminarea. Spt. S., Cpr. **A sta (cineva) par în culea (sau înuinta) cuiva** = a împiedica pe cineva, a-i șta picdică-n drum. Ibid. **A pune puru-n ușă și mărăcinii în fereastră** = a părăsi (ceva), a închide, a lăsa încuiat, a abandona. Ibid. **A-i pune cuiva parul în ușă** = a-l sărăci. Ibid. C. Arg. **A lua eu parul la goună (pe cineva)** = a alunga. Ibid. (Ironic) **Cine sare garduri multe, îl mai intră câte un par**, se zice despre o persoană zurlie, care se ține de fleacuri, umbliă haimana, face pozne și plină la urmă dă de belea. Ibid. **Pare-am stat numai cu parul lu drum**, se zice cînd cuiva îi merge numai rău, se țin toate relele de capul lui. Cpr., Tgv., Brșt. 2. (În construcțiile) **Par de porumbi** = par cu care se pun semințele în cuiburi. *Dorul drag ține de coarne Dragostea pune la boabe, Cu parul sau cu piciorul, Crească firul ca fuiorul* (Pop.) Ibid. **Parul hîrdăului** = drug cu care se ia hîrdăul la spinare. Ibid. **Legatul parilor**, datină după care fețele — în ajun de crăciun — leagă parii seara, cu fir roșu și dimineața vin să vadă ursitul, după cum e parul (gros, subțire, drept, strîmb, noduros, neted etc.). Ibid.

PARĂ, *parale*, s.f. (În expr.) **A nu ști (sau u nu vedea) (cineva) câte parale face sfanțui** = a nu prețui (ceva sau pe cineva) la timpul potrivit. Spt. S., Cst.

PARADÍ, *paradesc*, vb. IV. 1. T r a n z și r e f l. (Despre lucruri) **A (se) strica, a (se) distruge, a (se) nimici**. *Mi-ai paradit bunătate de căciulă, bontorogule. S-au paradit gardurile de tot*. Cpr., Tgv. 2. R e f l. (Despre oameni) **A se hodorogi, a se dărăpăna. S-a paradit unchiașul**. Ibid.

PARADÍCHI s.n. Distrugere totală; prăpăd, ruină, părădău. *Paradichiul s-a ales de toată averea, de toată munciulița lui*. Expr. **A se alege paradichiul** (de ceva sau de cineva) = a se alege praful, a se nimici. Spt. S., Smr.

PARADÍT, -Ă, *paradiți*, -te, adj. 1. (Despre lucruri) Stricat, dărăpănat. *I-a rămus casa paraditâ din război. Mai am o biată de căciulă*

paraditâ, plotog. Cpr. Șc.-Rdn. 2. Fig. (Despre ființe) **Hodorogit, îmbătrînit. Am fost pe la mătușă; am găsit-o în pat, paraditâ**. Ibid.

PARCEĂ, *parcele*, s.f. Parcelă. Cpr.

PARDĂF s.n. (În expr.) **A (se) face (ceva sau pe cineva) purdaf** = a) a dojeni aspru pe cineva, a certa, a bate; b) a (se) strica, a (se) prăpădi. *Mi s-a făcut cămașa pardaf. Mi-au făcut grădina pardaf ajurisiții aia de porci. Vijelia asta, cum a venit, toate le-a făcut pardaf*. Spt. S. și J., Mrgh.

PARDÁLE, s.f. pl. (În expr.) **A face (ceva) pardale** = a prăpădi, a distruge, a nimici. *Au intrat vacile-n clăile de griu și mi le-a făcut pardale*. Spt. S., Mș., Cpr.

PARDONISEÁLA, *parдонiseți*, s.f. (Argou, ironic, cu nuanță de protest; în expr.) **Pardon de pardoniseală** = să avem iertare, scuzați. *Pardon de pardoniseală, ași greșit, dacă nu vă supărați!* C. Arg., Sm., Ptș., Cpr.

PARIGORÍE s.f. (În expr.) **A face (cineva ceva) în (sau de) parigorie** = a o face de (sau în) halțul cuivă; a o face de plăcere, din distracție, a o face de formă. *Ți-am făcut-o eu asta, așa de (sau în) parigorie* (de la mine). Spt. S. **A zlee în (sau de) parigorie** = a vorbi într-o doară, neserios. *O zice și el așa de (sau în) parigorie; dar nu că doară!* Ibid.

PARLAGEÁ, *parlagele*, s.f. Pătlașea. Sm., Gmn.

PARȘIVĂRIE, *parșivării*, s.f. Parșivenie. *Asta e curată parșivăric*. C. Arg., Ptș., Pn. L.

PARȘIVÉNIE, *parșivenii*, s.f. Murdărie; ticăloșie, mîrșăvie, nerușinare, dezmaț. (Familiar) *Mă, parșivule, mi-ai promis niște mere și mere s-au făcut; asta, ce zici, nu e parșivenie?* Cpr., C. Arg., Ptș.

PAPALÉTE s.m.v. **PAPALETE**.

PÁRTE, *părți*, s.f. (P r o v.) (Ironic) **Noroc ai, dar parte nu-i**, se zice cînd cuiva îi merge totul pe dos, n-o nimereste bine niciodată, n-are succes. Cpr., Spt. S. (Familiar) **Ce e-al tău (ui lui etc.) e pus deoparte**, se zice (adeseori ironic) cînd cineva are impresia că e tras pe sfoară, e înșelat. Ibid. **C-o fi e-o păți, e-nșu și pe dincolo și pe d-aiuntă parte** = (în narațiuni) formulă stereotipică servind a scurta vorba și a arăta că povestirea e lungă și întortocheată; restul se subînțelege. Ibid.

PÁȘ, *pași*, s.m. (În expr.) **A-și lua pasul** = a) (despre cai) a merge strună, a o lua înaintea cuiva, a depăși; b) (despre plante și animale) a se dezvolta în condiții favorabile, a crește repede, ca din apă. *Porumbii și-au luat pasul, nu mai au zor de ploaie. Și-a luat pasul porcușul meu, a scăpat de jeg și crește văzînd cu ochii*. Ibid.; c) (despre oameni) a se apuca serios de treabă, a se înfige la muncă; a progresa. *Și-a-mpomat omul locurile și-l saltă*

ogrzăile; acuma și-a luat pasul, merge strună. Ibid. **A bate pasul pe loc** = a nu progresa, a bate apa-n piuă. Ibid. **A-1 da drumul (sau vînt, brînel) pasului (sau la pas)** = a iuți pasul, a se zori. Ibid.

PAȘOĂLĂ s.f. art. Calificativ dat unei femei care merge cu pași mari, greoi, apăsați, tîrșiți; matahală. Spt. S., Pn. L.

PAȘOLEA s.m. art. Epitet glumeț sau peiorativ, dat unui om care merge cu pași mari, apăsați, grei, tîrșiți. Spt. S., Pn. L.

PĂȘTE, paști, s.m. (P r o v.) Paștele nu vine cu mîciuel, se zice cînd cineva face pregătiri exagerate pentru ziua de Paști. Spt. S. Nu e în toate zilele paștil, se zice cînd cineva vrea să fie mereu gătit, să aibă de toate, fără să muncească în toate zilele. Ibid. **Paștele săracului e cînd are pe masă ouă și imbruceu cămașă nouă**, se zice cînd cineva nu se poate pregăti, ca toată lumea, pentru ziua de paști, ci se bucură cînd are posibilități. Ibid.

PĂȘTE-VÎNT s.m. Calificativ de dispreț dat unui om netrebnic, lenevos; fără apuc, flusturatic; pierde-vară. Spt. S., Pn. L.

PATARAMĂ, pataramale, s.f. (În e x p r.) A da (sau a ajunge) în pataramaua cuiva = a o păși la fel cu cineva. *Am dat și eu în pataramaua ta! Bă, țin-te bine să nu dai și tu-n pataramaua ăluia! Dar și eu te-oi blestema S-ajungi patarama mea!* (Pop.) Pn. L., Spt. S. și J. {Pronunțat și: *pataramă*}.

PATRAFÎR, patrafire, s.n. P. e x t. Venit pe care preotul îl primește de la credincioși, pentru servicii religioase particulare (în afară de leafă). *Patrafirul aduce cil o moșie* (Pop.). Spt. S., Cst.

PĂĂRŪȚ, păăruțe, s.n. (Mai mult în sudul regiunii) Păhăruț.

PĂCĂȚ¹ interj. (Repetat) Onomatopee care redă glasul caracteristic al bibilicilor. *Și noaptea le-auzi strigînd în cotef; păcăt—păcăt!* Ptș.

PĂCAT², *păcate*, s.n. (În e x p r.) A-1 căra (sau a-1 puște) păcatul (pe cineva) = a-1 lrage așa pe cineva (să facă ceva rău). Crb. (De-o fi rău), *să fie păcatul meu* = pe răspunderea mea: se zice cînd cineva șovăie, n-are curaj să întreprindă ceva. Spt. S. și J., Pn. L.

PĂCĂNEĂLĂ, păcăneli, s.f. Păcănit¹, țicănit. *Îi cunosc cărușa după păcăneală.* Spt. S.

PĂCĂNEL, *păcănei*, s.m. Răcănel, brotac. Cîntă *păcănei*. Bds.

PĂCĂNÎȚ¹ s.n. Zgomot ritmic, scurt, sacadat, produs prin ciocnîturi ritmice; țicănit. *S-aud păcănîturile cărnșii, vine tata de la cîmp. Cunosc puiul pe iubit și carul pe păcănit.* (Pop.) Spt. S.

PĂCĂNÎȚ² -Ă, *păcăniți*, -le, adj. Țicănit, aiuril, țicnit, trăsmit. Pn. L., Smr., Spt. S.

PĂCĂNITOĂRE, păcănitori, s.f. Morișcă pentru speriat păsările stricătoare; sperietoare

care se pune la cîncpă, în vîrfurile cireșilor și — decorativ — pe coama caselor. Spt. S.

PĂCĂNITŪRĂ, păcănituri, s.f. Țicănătură; păcănit. *S-aud păcănături; vin cărușele. De departe răsună păcănăturile dogarilor.* Spt. S. și J., Mș.

PĂDŪCHE, păduchi, s.n. (În e x p r.) A ieși (cineva) ca păduchele-n frunte = a apărea la timp nepotrivit, a se vîrli, a incomoda; a stingheri; a supăra, a plictisi. Spt. S., Cpr. **Păduche leșinat** = om lacom, apucător. *Ferescă cerul de păduche leșinat: unde pișcă, băsică!* Ibid.

PĂFĂNÎ, păfăn, vb. IV în tranz. 1. A fuma cu luleaua; a face; *paș—paș!* *Toată iarna a păfănit la gura sobei.* Spt. S., Cpr. 2. (Despre sobă) A da fumul îndărăt pe gură. *Păfăne soba, miroase a vreme rea (se strică vremea)* Ibid.

PĂHĂR, păhare, s.n. (În e x p r.) A du păharul pe dinafară = a pierde răbdarea Lnl. S., Cmgș., Spt. S. A bea dintr-un păhar (cu cineva) = a fi de-o teapă (cu cineva), a fi intim. *Ce mă luluiști, mă; ce, am băut amîndoi dintr-un păhar?* Ibid.

PĂHUÎ, -IE, păhui, -ie, adj. Aiurit, zăpăcit, zănatic. *Fată păhuite ca tine, mai nu mai e (alta)!* Rnc.

PĂHUÎE, păhui, s.f. 1. (La pl.) Prăjini lungi care, legate la vîrfuri, se așează peste vîrfurile clărilor de fln sau peste coama șirelor de paie, pentru a le întări, ca să reziste împotriva vînturilor. Spt. S. și J., Smr. 2. Fig. (Ironie) Persoană lungă, subțire, șuiață; nelndeminatică, momlie. *E o păhuite de om. Ce păhuite de muiere!* Ibid.

PĂÎ, pătesc, vb. IV în tranz. A întoarce cu furca paiele treierate pe-o parte și a le scutura de boabe, spărgînd și risipind spegmele (= palele) nerăzbitate la treierat. Spt. S. și J., Pn. L., Cst.

PĂIALĂ, păieli, s.f. Acțiunea de a păi. *La păială, copii! Două, trei păieli bune și gata, dăm caii afară.* Spt. S. și J., Mrș.

PĂIȘ, s.n. (Cu sens colectiv) 1. Fire de in sau de cîncpă subțiri, gălbencioase, firave, care rămîn după culesul cîncpei sau al inului și care, amestecate cu mohor, buruienii etc., nu mai sînt bune de nimic. Spt. S., Pdr. 2. Fire de fln subțiri, trecute din copt, lipsite de vlagă; fln rar, pierdut, nedezvoltat, crescut pe loc sărac. *A ieșit numai niște pătș, că nici n-ai ce prinde cu coasa, în piețururile alea.* Ibid.

PĂIȘĂ, păișe, s.f. Diminutiv al lui *pai*; pătș; pai de fln uscat. (Ironie) *Dac-o ia pe cositură, ti dau pătșele-n gură* (Pop.). Spt. S. și J., Mrgh.

PĂIȘÎ, pers. 3 sg. *păișește*, vb. IV ref l. (Despre fln) A se trece (din copt), a se usca,

a rămâne numai paiele goale. *S-a păișit ftnul din coastă, n-ai ce mai costi.* Spt. S., Mrș.

PĂIȘIT, -Ă, adj. (Despre fin, iarbă) Care s-a pălit de arșiță, rămânând numai paiul uscat, fără foi. *Fin păișit. Iarbă păișită.* Spt. S. și J.

PĂIȘTE, păiști, s.f. 1. Loc acoperit cu păiș. *Dați drumul vilelor în păiște.* Spt. S. 2. Păiș. *Nimic nu s-a mai ales din păiștile — alea.* Ibid.

PĂIT s.n. Acțiunea de a păi. *Hai, la păit; zor, cît bate căldura! La al doilea păit, scoateți afară paiele tocate.* Spt. S. și J., Slșt., Flfn.

PĂLĂDUI, pălădui și pălăduiesc, vb. IV intranz. A locui, a trăi. *Am pălădui și cu cîndva pe melegurile astea.* Spt. S., Mrș.

PĂLĂIÖR s.n. Diminutiv al lui palan. *Un pălăior de stacheți, ar trebui la grădinița din față.* C. Arg.

PĂLĂNUȚ, pălănușe, s.n. = PĂLĂIÖR.

PĂLĂVĂCĂI, pălăvăcătesc, vb. IV intranz. A bate clmpii, a pălăvrăgi. Pn. L., Spt. S.

PĂLĂVĂCĂLĂLĂ s.f. Pălăvrageală. Spt. S.

PĂLĂVRĂȚIC, -Ă, pălăvrățici, -ce, adj. Palavragiu; clefăit. (Substantivat) *O pălăvrățică de muiere; pe toți îi meliță, pe toți îi dărăcește, dar ea pe ea nu se caută! V-ați găsit voi, doi pălăvrățici.* Spt. S. și J., Pn. L.

PĂLĂVRĂGÎT, -Ă, pălăvrăgiți, -te, adj. (și s.m. și l.). (Om) flecăreț, palavragiu; pălăvrățic, zăpăcil. *Așa e cîl pălăvrăgiț, n-ai ce-i face!* (Substantivat) *Ho, pălăvrăgițo, că nu și-am zis fie!* Spt. S.

PĂLĂVRĂGÎTURĂ, pălăvrăgituri, s.f. 1. Pălăvrageală, flecăreală. *Ce i-a găsit alita pălăvrăgitură!* Spt. S., Pn. L. 2. Persoană căreia îi place să pălăvrăgească; palavragiu, flecar. *Urită pălăvrăgitură de om și asta!* Cpr., Șc.-Rdn.

PĂLĂVRÎ, pălăvresc, vb. IV. 1. Intranz. A trăncăni, a flecări; a pălăvrăgi. Pn. L. 2. Tranz. A bate la cap, a cicăli, a zăpăci (cu vorba). *M-a pălăvrit nebuna de-mi venia să urlu!* Ibid. Spt. S.

PĂLĂVRÎT s.n. Acțiunea de a pălăvrî; pălăvrăgeală. *M-am săturat de pălăvrit la ălu; e bun de litiu, nici nu simți cînd trece vremea.* Spt. S., Smr.

PĂLĂVRÎT, -Ă, pălăvrîți, -te, s.m. și f. = PĂLĂVRĂGÎT. (Substantivat) *Cu pălăvritul ăla n-o mai isprăvești, mult pîn-de-ăpucă.* Cpr.

PĂLIȘ, pălișuri, s.n. 1. Vînt amestecat cu spic de ninsoare sau de ploaie, care te izbește pieziș. *E un păliș de-ți scoate ochii.* Hș.-Sm. 2. (In expr.) A lua (-n) păliș (pe cineva) = a-i vorbi răstlit; a lua-n răspăr; a certa, a dojeni, a lua peste picior, a lua-n rls. Spt. S., Smr. (Ironic) A se uita păliș (la cineva) = a) a se uita cu coada ochiului, b) a se uita chiondorș,

urit, înțepat, ironic. Ibid. A se întînde (sau a se du, a se lăsu cineva) în pălișul soarelui = a se prăji la soare, a se expune, a se prigori, a se prjoli (in dogorul soarelui); a se moleși, a lenevi. Spt. S. A o lua (in) păliș = a o lua pieptiș, de-a dreptul. Ibid.

PĂLÎT, -Ă, păliți, -te, adj. (Despre oameni) Cam p-o parte; alîns, țicnit. *E cam pălit de felul lui. A rămas pălit din spăimî.* Pn. L., Flș.

PĂLIȘTE, păliști, s.f. = PĂLITURĂ. Spt. S.

PĂLITURĂ, pălituri, s.f. 1. Cîmp ars de arșița soarelui, pirlit, pălit; pirlitură, păliște. *E tot izlazul o pălitură; mor vilele de foame, n-au ce mai ciocoti.* Spt. S. 2. Spaimă. (In superstiții) *A rămas șoflloc din pălitură, bietul copil.* Ibid. Pn. L.

PĂMÎNT s.n. (In expr.) A pune în pămînt = a semăna, a însămînța, a răsădi, a planta. *Toată lumea a pus în pămînt, numai noi nu. Să puneți voi arabגיע-n pămînt, că eu n-am timp.* Spt. S. Nu e peste pămînt = nu e departe de aici. *Hai, mă, du-te, că n-o fi peste pămînt!* Ibid. (Exclamativ) *Nu se dărimă pămîntul, se zice cînd cineva se arată îngrijorat sau zorit de ceva. Și dacă mai pun un sac ce, se dărmă pămîntul? Du-te mai repede omule, că te-ăpucă prînzul neplecat. — Ho, ho, că nu se dărimă pămîntul, plece îndată! Pămînt viu = pămînt nemuncit, țelină.* Ibid. [Forme gramaticale: la vocativ: pămînte! Pămînte, cum nu te-ngrăși, Cu cît tineret mînceași! (Pop.). Ibid.]

PĂNCĂNEĂLĂ, păncăneli, s.f. Faptul de a pāncāni, umblînd fără rost; pierdere de vreme, plimbăt, vintureală. *Ce păncăneli l-o fi mai găsit și p-ăsta, taman acum în toiul arici? Are păncănelile lui!* Spt. S.

PĂNCĂNI, păncăn și păncănesc, vb. IV intranz. 1. (Familiar) A face cîte ceva, a nu sta degeaba; a face lucruri mărunte, nelsemnate; a bisticlei, a oblicări, a bodrigăli. *Păncăne și-ăl unchiaș ba-n casă, ba p-afară, ba prin grădină; numa să nu stea degeaba.* Spt. S. Pn. L. 2. A umbla fără rost; a umbla tîind frunză cîinilor, a bate drumurile de pomană. *Am păncănit toată ziua prin pădure, doar d-oi prînde un iepuraș; nimic!* Ibid.

PĂNCĂNÎT, -Ă, păncăniți, -te, adj. Zăpăcit, aiurit, zănatie. (Substantivat) *Unde-o fi apucat păncănițu-ăla de băiat?* Spt. S. și J.

PĂPUȘĂ, păpuși, s.f. (La năvăditul pinzei) Grup de zece vierbe (30 de fire) (Ughn.) sau de dousprezece vierbe (36 fire) (Cpr.).

PĂPUȘOĂICĂ, păpușoăice, s.f. = PĂPUȘOĂIE. *Fă-i și lui o păpușoăică din niște cîrpe.* (Ironic) *Da ce credea el, că sint păpușoăica lui?* Spt. S.

PĂPUȘOĂIE, păpușoi și păpușoăie, s.f. Augmentativ al lui pāpūșă; mînușă de in;

glugă de minșu de in sau de cinepă; păpușoi, păpușoaică. *Strînge minușile alea (de cinepă) și fă-le păpușoale (= glugi).* Spt. S.

PĂPUȘOI s.m. Augmentativ al lui *păpușă* (jucărie de copii). Spt. S., Mș.

PĂR, *peri*, s.m. (În *e x p r.*) A avea (cineva) *păr de lup* = a fi nesuferit. Spt. S. A se *ține în păr* (cineva) = a se menține. Ibid. A fi cu *păru-n mină altuia* = a fi sub autoritatea cuiva, a depinde, a asculta de cineva. Ibid. A i se face (cuiva) *părul puleț* = a i se zburli cuiva *părul de frică*, a îngheța de spaimă. Ibid. A-i lua *părul foc* (cuiva) = a-l iubi ca sarea-n ochi; *Ba că ai avut noroc, Că nu ți-a luat părul foc* (Pop.). Ibid. (Ironie) A *băgu* (pe cineva) de *păr în sin* (de drag ce-i e) = a-l iubi ca sarea-n ochi; a *uri*, a nu-l suferi. Ibid., Pn. L. A se *lăsu* (cineva) *tras de păr* = a se lăsa pe *înjală*. Ibid. A-l *trage de păr* (pe cineva) = a-l sili să facă ce nu-i place; a-l *ridica*, a-l *ține în propte*, a-l *duce țărlș*. Ibid., Mș. A *nu atinge* (pe cineva) *nei cu un fir de păr* = a-i menaja susceptibilitățile. Ibid. *Păr intrulocat* = *păr tras pe frunte*; *breton*. Ibid. Ptș.

PĂRINTE, *părinți*, s.m. (În *e x p r.*) De cînd te-au făcut doi *părinți* = niciodată. *N-ai văzut* (sau *n-ai auzit, n-ai păfit* așa ceva), *de cînd te-au făcut doi părinți*. Cpr. Ultimul la *părinți* = (despre bani) ultima rezervă. Ibid. C. Arg.

PĂRĂDĂU, *părădaie* și *părădăuri*, s.n. 1. Prăpăd, praf și pulbere; nimicire. *S-a ales părădăul de ogrăzile și holdele oamenilor; le-a parădit grădina în citeva clipe*. Spt. S. 2. Fig. Mulțime, grozăvenie, prăpăd. *Salu-i mare cit un hău și-n el fete părădău* (Pop.). *Are părădău de avere*. Ibid.

PĂRĂDUIALĂ, *părăduieli*, s.f. Nimicire, prăpăd, părădău. *Mare părăduială la casa moșului, s-a ales părădăul de strînsura lui*. Spt. S.

PĂRĂSIȘTE, *părăsiști*, s.f. 1. Loc necultivat; paragină. *A prădit buruiana-n grădina parc-ar fi părăsiște. Pe părăsiștile din pîrloage, s-au tncăierat ciulinii și scațelii*. Spt. S. 2. Casă nelocuită, mare, pustie, dărăpănată. *În părăsiștea aia vrei să mă bagi pe mine?* Ibid.

PĂRERE, *păreri*, s.f. (În *e x p r.*) A-și ieși (cineva) din *păreri* = a se convinge, a se lumina. *Acum mi-am ieșit din păreri, am văzut cu ochii, n-am cu zice!* Spt. S. și J., Pn. L. A. avea (sau a-și face) (cineva) *păreri* = a judeca, a judeca greșit, a avea idei false, a i se năzări. Cpr., Ptș.

PĂRPĂLĂTIC, *-Ă, părpălălici, -ce*, adj. 1. Care vorbește iute, pripit și în virful limbii; *perpelit* (la gură). Spt. S., Pn. L., Prbn. 2. Care se dă în vînt după treburi, dă zor; care se zbate, se perpeleşte ca zvirluga; care dă-n răpi. *N-ai văzu! așa om părpălătic ca asta!* Spt. S., Cst. [Var.: **PĂRPĂLĂTIC**, *-Ă*, adj. Ibid.]

PĂRPĂLIT, *-Ă, părpăliti, -te*, adj. v. **PERPELIT**.

PĂRTINEĂLĂ s.f. Părtinire. *Eu te-am bănuț de părtineală, așa mi s-a părut*. Spt. S.

PĂRUGEĂN, *părugenii*, s.m. Păr de mijloc (nici prea mare, nici prea mic). *Fă-i un gărduleț cu părugeni de salcie pe marginea iazului, ca să, nu mai bușnească apa*. Spt. S.

PĂSĂREL adv. Pe inserat. *Cîtă mai păsărel, mă las și eu pe la voi, să știi!* Spt. S.

PĂSĂRICĂ, *păsărici*, s.f. Fetiță. *Păsărica mamii!* C. Arg., Ptș., Cpr.

PĂSĂRŌI, *păsăroi*, s.m. Fig. (Familiar) Copil, băiat. C. Arg., Ptș.

PĂSĂRŪIE, *păsărui*, s.f. Diminutiv al lui *pașăre*; *păsăruiică*. *Păsăruiie albăstruie, Pin-lu soare mi te suie* (Pop.). Spt. S.

PĂSMĂNGEĂLĂ s.f. v. **BĂSMĂNGEALĂ**.

PĂSMĂNGI vb. IV. v. **BĂSMĂNGI**.

PĂSMĂNGIT, *-Ă, păsmăngiți, -te*, adj. 1. Amărit, chinuit, cîndos. *Păsmăngit și dosădit Mi-a fost traiul, ce-am trăit* (Pop.) Mzc. 2. Zăpăcit, aiurit. (Substantivat) *Păsmăngitu-ăla de băat a lăsat boii nelegați și-au scăpat în grădina cu lucernă*. Spt. S. și J.

PĂSTRĂMI, *păstrănesc*, vb. IV. 1. *T r a n z.* A face (o vită) *pastramă*. Ptș., Cpr., C. Arg. 2. *Refl. Fig.* (Despre oameni și animale) A slăbi rău, a se usca de-a-n picioarele, a rămine pielea pe os. *Vai, cum s-a păstrămit femeia asta, parc-ar fi finut-o cineva numai la fum!* Mș. Spt. S., Cpr.

PĂSTRĂMIOĂRĂ, s.f. Diminutiv al lui *pastramă*. *O bucățică de păstrămioară cu mămăligușă caldă, gata masa*. Ptș., C. Arg.

PĂSTRĂMIT, *-Ă, păstrămiți, -te*, adj. Slab, uscat, zbircit, scoflicit. (Substantivat) *Păstrămila aia, de rea ce e, nu se lipește nici carnea pe ea*. Spt. S. și J.

PĂȘIT, *-Ă, -te*, adj. Rărit mai mult decît trebuie, sărit; *inșeiat*. *Cusătura pășită. Scris pășit. Rînduri pășite*. Spt. S. și J.

PĂȘITURĂ, *pășituri*, s.f. Săritură peste rînd, răritură. *Cusul cu pășitură*. Spt. S. *Model cu pășituri*. Spt. S.

PĂȘTERE s.f. Acțiunea de a *paște*; *păscut*. Spt. S. și J. *E x p r.* A lua în *păștere* = (despre vite) a le scoate la *păscut*, a le lăsa să *pască* domol, în voie. Ibid., Smr.

PĂȘTITĂ, *păștite*, s.f. Diminutiv al lui *paște*. *Ai lua păștite?* Spt. S. și J.

PĂȘTOĂICĂ, *păștoaice*, s.f. (Depreciativ) Paști. (În imprecății) *Păștoaicele lui de nărod, mi-a paccăstril grădina!* Spt. S. și J., Mrș.

PĂȘTUÎ, *păștuice*, vb. IV. 1. *Refl.* (În practica religiei ortodoxe) A lua paști, a se împărtăși. *Tu te-ai păștuit, mă, păcătosule?* Spt. S. și J. 2. *T r a n z.* A înjura de paști. *Ia nu mai păștui, mă, așa copilul!* Ibid.

PĂTĂCHIE, *pătăchii* s.f. Bită, ciomag; scurlătură, jălăveață. *Cu pătăchia să-l iei la*

goană ctnd o mai veni! Să te pui cu pălăchia pe el! Spt. de S., Cst.

PĂTĂRÎNGĂ, *pătârîngi*, s.f. Bită mare, no-duroasă, pătăchie; mătârîngă. Ctnd *fi-oi da o pătârîngă o fii minte și pe lumea ailaltă*. Spt. S., Smr.

PĂTIC, *pătîcuri*, s.n. Diminutiv al lui *p a t*; pătut. *Ți-am făcut păticul, poți să te culci*. Smr., Cpr., Ptș.

PĂTUIAC, *pătuiece*, s.n. Pat de o persoană, alcătuit dintr-o singură scindură mai groasă, pusă pe pari sau improvizat dintr-o gratie, pusă pe niște scăunase; laviță. *Mi-am făcut un pătuiac pe sala jignișii. Culeă-te tn pătuiacul de sub părul lămlîos*. Spt. S. și J.

PĂȚĂU, *pățăuri*, s.n. Întimplare neplăcută, pățanie, pățaranie; belea, necaz. *Știi că am dat și eu de pățăul tău?* Spt. S. *Din pățăuri, prinde minle omul*. Ibid.

PĂUJĂ, *păujesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) îngriji, a (se) cruța, a (se) menaja, a (se) păstra; a (se) cocoloși. *L-am păujit ca pe ochii din cap, cît a trăit. Prea se păujește, prea se ferește să nu dea tn greu!* Spt. S. și J., Smr.

PĂUJIT, *-Ă, păujiți, -te*, adj. Îngrijit, păstrat, menajat; corcomenit, cocoloșit. *E păujit la mine (calul) cum nu se poate mai bine; n-ai nici-o grijă! A fost tare păujit de mă-sa, cît a fost mică, fata asta*. Spt. S., Mș.

PĂUȘĂ, *păuși*, s.f. (Mai ales la pl.) Prăjini lungi care legate una de alta, se așază peste clăile de fin sau peste șirele de pale, ca să nu zboare vîntul coama; păhuie. Spt. S.

PĂZUI s.m. Deal, pisc, culme. *La mîndrușa din păzui, geaba vii, geaba te sui, Nu-i acasă, nu-i!* Lnl. S.

PEAG, *-Ă, pegi, -ge*, adj. (Despre păsări și animale) Cu pete; pestriț, pălat, lărcat. *Cuculeț pasăre peagă, Ocolește lumea-ntreagă și te du la mîndra-mi dragă* (Pop.). Crbn.

PEĂRCĂ adj. f. (Despre pălărie) Veche, deformată, murdară, pleoștită; plească. (Substantivat) *A umblat toată vara e-o pearcă de pălărie, s-o arunci la gunoi*. Spt. S.

PECIĂ, *peciez*, vb. I t r a n z. A tăia carnea în fășii, pentru a fi pusă la vînt sau la afumat. Cpr., C. Ag.

PECIOAICĂ, *pecioaice și pecioci*, s.f. Cartof. *Să scoatem pecioicile că s-au făcut*. Spt. S.

PEIȘTE, s.f. 1. L o c. a d j. De peiște = (despre oameni) de nevoie, de pierzanie, prăpădit. *Așa om de peiște ca asta nici e-ai mai văzut vrodătă!* Spt. S., Pn. L. 2. Loc sârac neproduktiv. *O peiște de toc, nici iarba nu-i priește*. Ibid.

PELEACĂ, *peteci*, s.f. = PELELEACĂ. Bit.

PELELEACĂ, *petelcei și petelece*, s.f. Nuia groasă (ca de împletit la gard); jălăveață, vleştie, dirjală, peleacă. *Rupe o peteleacă din gard, ca*

să te aperi de clini, altfel de mîntîncă, sînt ca lupii. Nu m-oi pune eu cu peteleaca pe tine? Pn. L., Smr., Spt. S.

PELITĂ, *pelețe* s.f. (Mai ales la pl.) Foiță de porumb subțire, vîrlă printre șirele de boabe de pe știulete. *Curățați știuleții bine să nu rămînie pelețe printre boabe, că le strîng șoarecii și-și fac cuib cu ele*. Spt. S. și J., Flfn.

PENITĂ, *penițe*, s.f. Țandără mică de lemn; țîndărușă, așchiuță; lespenderiță. *Mi-a dat în ochi o peniță de brad de la tocător*. Spt. S., Pn. L.

PENSIONĂREȘTE adv. Ca un pensionar; fără grijă, liniștit. Ptș.

PENSIONĂRIE s.f. Calitatea de pensionar; situația celui care a ieșit la pensie. *Mai ai mult plînă la pensionărie?* Ptș.

PEPENĂRIȚĂ s.f. Plantă erbacee ale cărei frunze se usucă și servesc la scăpărat în loc de iască. Mzc.

PEPENOĂICĂ, *pepenoaice*, s.f. Pepene verde de formă lunguiață și cu coaja vărgată. *Alege-mi o pepenoaică d-alea încondeiate, să prîie la miez*. Ptș., C. Arg., Spt. S.

PERCEĂ, *perceș*, vb. II. 1. Tranz. și refl. A (se) stropi cu ceva care pătenză; a (se) păta, a (se) murdări, a (se) mînji. *Ia uite cum le-ai perceat cu cerneală pe haine! Cine le-a perceat așa pe la bot?* Spt. S., Pn. L. *Mi-a perceat pereții, i-a făcut numai drujini, numai pele*. Ibid. 2. Refl. (Despre femei; ironic) A se farda exagerat; a se bălța. *S-a perceat ca o maseă pe față*. Ibid. 3. Tranz. A-i face cuiva vinălăii pe piele prin lovire, a lovi. *Cin-te-a perceat așa la ochi, nevastă?* Ibid.

PERCEĂT, *-Ă, perceați, -te*, adj. 1. (Despre vite) Care are pete mari pe spinare; bălțat. *Bou perceat. Vacă perceată*. Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) Pătat (din naștere) sau stropit, murdărit. *Așa s-a născut, perceat la nas*. Mrgh., Mrș., Spt. S.

PERCITOR, *percitori*, s.m. Perceptor. Sm., Mș., Cpr.

PERETE, *pereti*, s.m. (În e x p r.) A avea doi pereți = a avea cineva cămin întemeiat, gospodăric. Spt. S. *De-ala are omul doi pereți, se spune cînd cineva își manifestă bucuria de a primi oaspete pe cineva (un călător)*. Ibid., Cpr.

PERIĂLĂ, *perieti*, s.f. Acțiunea de a p e r i a; perietură. *Trage-i o perială la paltonu-ăla că e plin de scame*. Ptș., C. Arg. E x p r. *A umbla eu periala (sau eu perla) = a linguși*. Ibid.

PERIETURĂ, *perieturi*, s.f. Periere. *I-am dat vr-o trei perieturi; abia la a treia (perietură) s-a curățat bine*. Ptș. Fig. (Ironic) *Linguseală. Asta umblă cu perietura*. Ibid.

PERINÉL s.n. Periniță. *Cine joacă perinița, Ala sărută gurița. Cine joacă perinclul, Sărută*

și băiețelul (Pop.). Fig. *Perinel cu dor umplut, De minuța mea cusut* (Pop.). Cpr.

PERITURĂ s.f. 1. Recollă slabă. *A ieșit în vale o peritură de grâu mic, rar, galben, sfrijit; parecă l-ar fi opărit cineva, cu apă fiartă.* Spt. S. și J., Smr. 2. Loc sărac. *O peritură de loc, pe unde nici țarba nu crește.* Ibid. Mrș. [Var.: **PIERITURĂ**,-I, s.f.]

PERPELEALĂ s.f. Faptul de a (se) perpeleli; activitate intensă, vie; iuțeață, toi, zor. Mrș., Mrș., Spt. J. Expr. **A-i da** (sau **a-i trage**) o **perpeleală** (bună) = a intensifica, a înțări, a-i da zor, a face la repezeală; a-i trage un stupai zdravăn. Pn. L., Spt. S. și J. Loc. a d v. **Lu perpeleală** = de-a-n fuga, iute, la repezeală. Ibid.

PERPELÍ, *perpel* și *pérpelesc*, vb. IV tranz. A lucra superficial, a da peste ochi; a rasoli, a cășcăli, a mermeli. *Ai cam perpelit-o, nu-mi place cum a ieșit.* Spt. S. și J., Mrș.

PERPELÍT, -Ă, *perpelitți*, -te, adj. și s.m. și f. 1. Care vorbește iute, pripit; care vorbește-n vîrlful limbii; pârpalatic; i g. care își dă drumul gurii, care e repezit, nesocotit. *Așa e el, cam perpelit lu gură; dar n-are inimă rea.* Spt. S., Pn. L. 2. Care se zbate, muncește-n fugă; care e viol, zorit, grăbit; uituc, neglijent. *Perpelit om, nici n-ai văzut cu el; se perpelește ca zvirloga pe uscat.* (Substantivat) *Perpelita aia de fată u uitat să-mi aducă sita. Mă, perpelitule, și-ai uitat pachetul pe masă.* Spt. S. Ptș. [Var.: **PĂRPĂLIT**, -Ă, adj. Lnl. S., Cings.]

PERPELITURĂ, *perpelituri* s.f. 1. = **PERPELEALĂ**; iuțeață, toi. 2. Lucrare de mintuială. Mrș., Sm.

PÉRPELIȚĂ, *perpelitțe*, s.f. 1. (La fusul morii) Bucată de fier sau de lemn, fixată în piatra alergătoare (de de-asupra), pentru a se îmbuea cu capătul fusului care o învirtește. Mrș., Cpr. 2. (La rîșniță) Gaura din mijlocul pietrii alergătoare, pe unde se toarnă boabele cu mina. Spt. S. Fig. *Are o perpelitță de gură, duruie cînd îi dă drumul.* Ibid.

PÊSTE prep. (Adverbial, în expr.) **A îi** (sau **a du**) (ceva) (și **mul**) **peste** = a fi (sau a da) ceva mai mult decît trebuia; a trece de la el. *I-am dat eu tot, ba și mai peste* (= cu trecere, cu bătaie). Spt. S. **Peste poate** = imposibil, de necrezut. *A, asta e peste poate!* Ibid.

PESTRÍOR, -IOĂRĂ, *pestriori*, -ioare, adj. Diminutiv al lui **pestrîț**; peștișor, peștișor. *Cu căciula pestrioară, Trupulețul trestioară, Ochșor ca de vioară, A dormit lu maica-n poală* (Cp.). Arf.

PETECĂRAIE s.f. = **PETECĂRIE**. Spt. S.

PETECĂRI, *petecăresc*, vb. IV tranz. A cîrpi ceva cu petice multe, a pune petic de petic. *Am petecărit cojocelu-ăsta plotog de plotog, petic de petic.* Spt. S.

PETECĂRIE, *petecării*, s.f. (Cu sens colectiv și la sing.; în opoziție cu „blană”) Locuri (terenuri) mici, suprafețe înguste, aruncături. *Are el ce are, dar tot petecării, aruncate ca vai de lume.* Spt. S.

PETECĂRÍT, -Ă, *petecăritți*, -te, adj. Pelicit. *Un cojoc petecărit.* Mrș.

PETECÍ, *petecesc*, vb. IV refl. Fig. (Despre zăpadă) A se topi, rămînind bucăți ici-colo. *Soarele cum a sosit, Zăpada s-a petecit* (Pop.). Spt. S.

PETRÉC s.n. Petrecere; petrecanie. *S-au strîns la petrec, astăseară au zbenghi mare* Expr. **A-i** (sau **a-și**) **face capulul petrec** = a). a-și face de lucru cu ceva sau cu cineva, fără să aibă nevoie, a-și face singur belea; b) a-i face cuiva de petrecanie, a ucide. *Nu-mi fă capulul petrec, Dacă-mi fuse prui și sec* (Pop.). Spt. S.

PETRÉCE, *petrec*, vb. III. 1. Tranz. (Despre cusături) A aplica o margine de stofă peste alta; a refeca. *Petrece-le mai mult, să am de unde da drumul, la nevoie.* Ptș. 2. Refl. (Despre mărfuri, bani etc.) A prisosi. *Mi-ajunge leașa, ba se mai și petrece de la o lună la alta. Unele mărfuri se petrec de la zi la zi, altele n-ajung.* Ibid.

PETÍ, *pelesc*, vb. IV tranz. Fig. A înlesni cuiva o afacere, a mijloci; a nătrăpăzi, a samsari. *Bună afacere, cine îți-a peșit-o?* Spt. S.

PETÍTÓR, *peșitori*, s.m. Fig. Mijlocitor, nătrăpaz, samsar; cumpărător. *Mărfa bună peșitori așteaptă.* Spt. S.

PEZEVENTLÍC, *pezeventlicuri*, s.n. Șmecherie, viclenie, șiretic. *Mi s-a luat de pezeventlicurile ei, m-am săturat!* Ptș.

PFU interj. 1. Onomatopee care redă zgomotul produs de cineva cînd suflă greu. *Așa face la coastă: pfu, pfu!* Spt. S., Ptș. 2. Exclamație care exprimă dezgust, scîrbă, dispreț; pliu! *Pfu, potaia dracului, nu-i e rușine!* Ibid.

PIĂTRĂ, *pietre*, s.f. (În expr.) **(A se alege) piatra și useata** (de ceva sau de cineva) = (a se alege) praf și pulbere; nimic. *Piatra și useata s-a ales din toată strînsura lui.* Cpr. (Prov.) **Două pietre tari nu macină bine** (sau **nu fac mîlaiul bun**), se zice cînd două persoane la fel de încăpățînale, dîrze nu se pot acomoda, nu se impacă, nu se împogodesc. Ibid.

PICĂ, *pic*, vb. I intranz. 1. (Despre cazan) A înceta din curs; a „cădea”. *Mai aștept să pic cazanul, acuș pică.* Spt. S., Pn. L. 2. Tranz. și refl. A (se) stropi, a (se) păta. *Te-ai picat cu cernelă pe cămașă!* — *El m-a picat!* Ibid. 3. (În expr.) **A-i pică nucea în strachina cuiva** = a acira pe la ușile altora. Ibid. (Argotic) **Cu ce piei la dar** (sau **ce pică**) = ce iese, ce dai? Ptș., Mrș.

PICĂT, -Ă, *picați*, -te, adj. Pătat; picuriu. *Trandafir roșu picat, Rău, mamă, m-ai bles-*

temat, Să colind din sat în sat, Nebăut și nemincat! (Pop.). Mș., Spt. S.

PICHIRI interj. 1. (Repetat) Strigăt de chemare a puilor mici; *pichiri—pichiri, pui!* Brvș., Pn. L. 2. (Substantivat, repetat, ironic) Cuvint care imită o vorbire pretențioasă ori neînțeleasă. A o ține; *pichiri, -pichiri* = a vorbi păsărește. *Cind se întâlnesc amândoi, toată ziua pichirisesc între ei: pichiri-pichiri!* Ibid.

PICHIRICĂ s.f. = **PICHIRIN**.

PICHIRÎN, -Ă, *pichirini, -e*, s.m. și f. Puișor de găină pitică (turcească). Ptș.

PICHIRISEALĂ, *pichiriseli*, s.f. 1. Acțiunea de a *pichirisi*; (la pl.) cuvinte neînțelese. *Ce pichiriseli or mai fi și-astea?* Spt. S., Smr. 2. Vorbire amestecată cu vorbe neînțelese sau numai în vorbe neînțelese; limbă păsărească. *Au venit niște cioclovine și unde s-a încins între ele o pichiriseală de nici naiba n-avea ce alege.* Ibid.

PICHIRISÎ, *pichirisesc*, vb. IV *intrans.* 1i. A chema puii la mncare, strigându-i repede: *pichiri, piri-piri!* Spt. S. 2. A vorbi o limbă neînțeleasă sau împestrătată cu barbarisme; a vorbi păsărește; p. ext. a vorbi repede, bolborosit. *Au venit cu mașina, s-au dat jos și au început a pichirisi pe limba lor.* 3. A pâlăvrăgi, a sporovăi. *Cc-or fi tot pichirisind muierile alea, că d-un conac stau cu vadra-n cap, în mijlocul drumului.* Ibid.

PICHIRISÎT s.n. = **PICHIRISEALĂ**. Smr.

PICIOR, *picioare* și *picere*, s.n. 1. Grămadă de 13 snopi, așezați în formă de cruce, cu spicele în mijloc. *Două picioare fac o „clae” de grâu.* Spt. S. și J., Sitr. 2. (In expr.) A-l lua cuiva drumul din picioare = a scuti pe cineva de un drum, venind la el sau mergând undeva, în locul lui. Ibid. A juca eu picioarele (ceva sau pe cineva) = a) a frământa cu picioarele, a bate, sărind asupra cuiva (cu picioarele). Spt. S. și J., Ughn. A sta eu picioarele pe pereți = a sta degeaba. Ibid., Mrș., C.Arg. A mânca de-an picioarele = a lua ceva la repezeală, a mânca în fugă. Ibid., Pn. L. Nu-l da eu piciorul, e-o să-i duci dorul = a nu desconsidera (ceva sau pe cineva), că nu se știe, când îți va prinde bine. Ibid. Nu stă lumea-ntr-un picior, se zice cind cineva face pe greoiul, se crede indispensabil, grozav, refuză ceva sau pe cineva. *Ei și ce; de nu m-o lua, nu stă lumea într-un picior!* Ibid. Puricele a văzut cum se poteovește calul și-a ridicat și el piciorul, se zice cind cineva ridică nasul prea sus, dorește ceva ce nu i se cade, nu i se potrivește. Ibid. A se duce (cineva) unde-l duc picioarele = a pleca alurea, fără țintă, fără interes. Ibid. (Ironic) A sta picior peste picior = a sta degeaba; a fi fără griji. Ibid. Loc. a d v. Cît îl țin picioarele = cât se poate de repede. Ibid.

PICIORONGĂ, *picioronghez*, vb. I refl. A se pune pe picioare, a se scula de jos; a se întrema. *S-a piciorongat vișelul, se scoală singur, umblă neșinut. S-a piciorongat unchiașul, și-a venit în fire; credeam că dă ortul.* Spt. S. și J., Smr., C. Arg.

PICIORONGĂT, -Ă, adj. v. **ÎMPICIORONGAT**.

PICNEĂLĂ, *picneli*, s.f. 1. Început de boală; boală. *Are o picneală la piept, de cind a fost în război.* Spt. S., Mrș. 2. (La obiectele de îmbrăcăminte sau încălțăminte) Ruptură, gaură, defect. *Pantoful stâng are o picneală la gleng. Haina are cteva picneli pe la coate.* Ibid., Pn. L. [Var.: **PIGNĂLĂ** s.f. Ibid.]

PICNI, *picnesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. (Despre haine) A (se) toci, a (se) găuri; a (se) ciupi, a (se) roade. *Haine nou-noușe, mi le-au picnit molii peste tot.* Cpr. Spt. S. și J., Pn. L. 2. Tranz. Fig. A apuca, a înțepa, a supăra. *M-a picnit un dor de măsele. M-a picnit un somn, cad d-a-n picioarele.* Fig. *L-a picnit dorul de-acasă.* Ibid. 3. A nimeri rău, la un moment nepotrivit. *Sint așa de obosit și taman acum (m-)au picnit și aștia cu haraimanul și cu chefurile lor!* Ibid. Ptș. [Var.: **PIGNI**, *picnesc*, vb. IV. Ibid.]

PICNÎT, -Ă, *picniți, -te*, adj. 1. (Despre haine, pături, șoale, etc.) Care e puțin găurit (de molie), atins. *Am găsit cojocul picnit, în mai multe locuri.* Spt. S. și J., Smr. 2. (Despre oameni) Atins, pălit, bolnav. *Sint cam picnit la o măsea. L-am găsit picnit de gripă.* Ibid. Ptș. 3. Fig. Izbit de ceva pe neașteptate, surprins. *Cind mă mai văzui picnit și cu amenda aia, îmi venia să iau cîmpii.* Ibid. [Var.: **PIGNÎT**, -Ă, adj. Mș., Sm.]

PICNITURĂ, *picnituri*, s.f. = **PICNEALĂ**; ruptură; început de boală. *Cojocul are cteva picnituri de molie. Am simțit niște picnituri prin șale.* Spt. S. și J.

PICUR, -Ă, *picuri, -e*, adj. (Despre oi, miei) Care are pete mici, ca niște stropi negri, pe la bot; picuriu. *Oaie picură. Mieluș picur.* Am cumpărat niște nasturi picuri (= picurii, picuriți). Spt. S. și J., Pn. L.

PICUREĂLĂ, *picureli*, s.f. = **Burniță**. Spt. S. și J.

PICURÎ, *picur*, vb. IV *trans.*, *intrans.* și refl. A picura; a (se) stropi. *Toată noaptea a picurit. M-am picurit pe cămașă (cu) niște bozii. Cine te-a picurit așa pe la bot?* Spt. S. și J., Pn. L.

PICURÎT s.n. = **BURNIȚAT**. *S-a păs pe picuril, un picuril des și mărunț, își scoale ochii.* Spt. S. și J., Pn. L.

PICURÎT, -Ă, *picuriți, -te*, adj. Cu stropi, cu picuri; picuriu. *Desen picuril.* (Adverbial), *Plouă picuril.* Spt. S. și J. (substantivat *Picu-*

mila (sau picuria) a fătal doi miei picuriți (sau picurii). Ibid.

PICURIU, -IE, picurii, adj. Care are pe la bot pete mici, ca niște picături, ca și cum ar fi stropit; p. e x t. care e ornal cu picățele. Am o mia picurie, arc bolul picurii. Am găsit un cuib de pasăre, cu șapte oușoare picurii. Floare picurie. Cămașă picurie. Fală picurie. Spt. S. și J., Smr. Brș.

PID ÓSNIC, -Ă, adj. v. **DOSNIC**.

PIÉDICĂ, *pedici*, s.f. 1. Grebluță fixată la coasă, pentru a culca păioasele în brazde; hreapcă. Spt. S. și J., Cst., Smr. 2. (La fierăstrăul de mină) Pană de lemn, cu ajutorul căreia se încordează și descordează fierăstrăul; cordar (3). Ibid. A slăbi *pedica* = (despre oameni) a acorda libertate mai multă. Ibid. Tpn.

PIEITÓR adj. (Cu rol de adverb) Pentru totdeauna, pe veci. Am cumpărat pieilor două pioane, în lunca Sămării. Spt. S.

PIELE, *piel*, s.f. E x p r. 1. (La copacii tineri) Coajă crudă. Ai jupuit pielea cu plugul la cițiva pruni. Spt. S., Cpr. 2. Coaja fructelor. Piele și oasele prunelor se aleg cu sita, la facerea magiunului. Ibid. 3. (În e x p r.) A pune (sau a veni) eu pielea pe *ciomag* = a) (despre vite) a muri, a-i lua pielea; b) f i g. (despre oameni) a muri. Moș glibă a pus pielea pe *ciomag*. Nu-i e bine Joienii, vine telea cu pielea pe *ciomag*. Mș., Plș. A plăd cu pielea = (în referire la copii) a mânca bătaie. Ibid. Spt. S. A nu-și da pielea pe mîna altuia = a nu se lăsa exploatat. Ibid. A răbda-n piele = a tăcea chitic, a nu cîrți; a fierbe-n zama lui. Ibid. A trăi pe pielea cuiva = a mânca din munca altuia, a nu munci, a trîndăvi. Ibid. A nu-și da pielea pe-a cuiva = a nu schimba situația cu a cuiva, mai rea. Ibid. (La hală sau la măcelărie) Mul multe piei de miel (deciit de oi bătrîne), se spune — ironic — cînd cineva se laudă că nu-i pasă nici de boală nici de moarte, fiind tînăr și voinic. Ibid. A-și face pe piele (sau a nu-și păzi pielea) = a face ceva contra intereselor proprii. Ibid. A rămîne (sau a ajunge) (cineva) în pielea goală = a rămîne sărac, a ajunge la ananghie. Ibid. A umbla după piei de cloșcă = a pierde vremea, cf. a face pui de pupăză. Ibid. Mș. Piele de drac = a) (ironic) femeie rea sau necredincioasă; b) copil neascultător rău; c) om pilos. Ibid. (Ironic) Negustor de piei de cloșcă = om de nimic. Ibid.

PIELE-LUNGĂ s.m. Poreclă dată unui om slab, căruia li atîrnă pieile pe la git și pe la obraji; cf. zgăbircea. Bdș., Mșts.

PIELOTÉIE, *pielotei*, s.f. Piele de vită (mai ales de oaie sau de miel). A strîns o căruță de pielotei de tot felul, pentru tăbăcărie. C. Arg. 2. Zbricitură lungă ce atîrnă pe obraji sau la gitul

oamenilor bătrîni, slăbănogiți. (Ironic) I-atîrnă pieloteile de gras ce-i! Ibid. 3. (La organele interne) Membrană, mucoasă; pieliță, cămășuială. Se curățu pieloteile din carne și se aruncă. Pieloteile de pe mațe (la porc) se rictie și se lapădă. Ibid. 4. (La fructe) Coaja din afară care acopere miezul. La fabricarea magiunului, pieloteile și stmburii de la prune se aruncă. Cpr. 5. (La lichide) Pojghiță subțire care se formează uneori pe suprafața lichidelor. Adună pieloteile alea de la zama de varză și dă-le afară. Ibid. 6. Excescență; vegetație parazită; tumoare. I-a scos la operație o pieloteie, ca ghemul, din hurlă. I-au crescut niște pielotei la ochi. Parcă am o pieloteie-n gil. Ibid. 7. Carne de calitate inferioară. Ce pielotei mi-ai pus aici? Ibid.

PIEPT, *piepturi*, s.n. Loc. a d v. Cu pieptul = cu puterea; cu japca. A luat cu pieptul. S-a pus hoșomanul și i-a luat cu pieptul toată bruma de avere ce-o avea de la părinți. Spt. S. și J.

PIÉPTEA s.m. art. Personaj închipt, simbolizînd forța; om voinic, uriaș, viteaz; cf. mandea. E x p r. Dai tu de pieptea = vii tu la mine, vezi tu pe dracu. Spt. S., Pn. L.

PIÉPTENE, *piepteni*, s.m. Căpăcel mic de lemn cit podul palmei, cu care se astupă gura unei putinele înfundate, pentru castraveți sau oțet. Ai uitat pieptenele (sau pieptenul) nepus la puțină. Spt. S., Cpr.

PIERDÚT, -Ă, *pierduți, -te*, adj. (În e x p r.) A (o) face pierdut(-ă) = a se preface că nu știe unde e ceva, că s-a pierdut; a ascunde. A dat drumul cailor noaptea-n livezi, ca să-i facă pierduți (scăpați). A pilit puna cu bani și-a făcut-o pierdută, ca să scape. Pn. L., Spt. S. și J.

PIERITURĂ, *pierituri*, s.f. v. **PERITURĂ**. Spt. S. și J., Smr.

PIERZĂRE s.f. Loc. a d v. De pierzare = de lepădat; prăpădit, distrus. Lasă, că nu ești de pierzare, te ții încă bine. Spt. S., Mș.

PIEZ s.n. (În e x p r.) A o lua-n piez = a) a o lua de-a coasta, de-a curmezișul; b) (f i g.) a o lua razna. A vorbi în piez = a vorbi ironic, în răspăr. Spt. S. și J., Pn. L.

PIFTÉ, *piftii*, s.f. (În e x p r.) A avea carnea piftie = a fi extrem de obosit; a fi zobit, a fi dăulat, a fi frînt. Spt. S. și J., Mș.

PIGĂLĂ s.f. Acțiunea de a pigăli; lucrare meticuloasă, minuțioasă, delicată; migală. Mare răbdare pe fata asta, cu eltă pigală a lucrat ea vilnicile și alesăturile atea! Spt. S. și J., Mrs.

PIGĂLEALĂ s.f. = **PIGALĂ**.

PIGĂLI, *pigăl* și *pigălesc*, vb. IV t r a n z. și i n t r a n z. 1. A lucra cu atenție, minuțios; a lucra încet, anevoios. Pigăle de două luni la o ie și tot nu e gata. Spt. S. și Mș. 2. F i g. A cerceta ceva cu atenție. I-a pigălit punct cu

punct, articol cu articol, filă, cu filă, loată gestiunea, pe zece ani în urmă. Plș.

PIGĂLÎT, -Ă, *pigăliți*, -le, adj. 1. (Despre oameni) Meticulos, migălos; care lucrează încet, atent. Spt. S., Plș., Mș. 2. (Despre lucruri) Lucrat cu migală. *O ie pigălită ca asta, rar se întimplă să vezi.* Ibid.

PIGĂLÎT s.n. Acțiunea de a pigăli; pigăleală, pigală, pigulit; migală. *Atita pigălit, ce-u pigălit fata asta, la o ie, te crucești!* Spt. S., Pn. L.

PIGĂLITURĂ, *pigălituri*, s.f. = **PIGĂLIT**. *Atitea pigălituri ceare modelu-asta, te dor și ochii!* Spt. S.

PIGNEĂLĂ, *pigneli*, s.f. v. **PICNEALĂ**.

PIGNÎ vb. IV. v. **PICNI**.

PIGNIT, -Ă, adj. v. **PICNIT**.

PIGULEĂLĂ, s.f. Acțiunea de a piguli (adunând unul cîte unul lucruri mărunte). *Hai la piguleală, la prune, copii!* Spt. S., Smr.

PIGULÎ, *pigul și pigulesc*, vb. IV. 1. *T r a n z.* (Despre păsări) A ciuguli; p. e x t. (despre animale) a paște, a ciupi. *Dă drumul la oi să pigule și ele nișcă iarbă.* Mrș., Smr., Cst. 2. *T r a n z.* A aduna lucruri mărunte, unul cîte unul, bob cu bob, fir cu fir. *Hai să pigulim prunele alea sculturate de vin. Să piguliți bine spicele de pe miriște; unul să nu rămîie.* Ibid. Spt. S. și J. 3. *Fig.* A agonisi învașătură; a culege date. *Mi-a fost greu a piguli datele.* Plș.

PIGULÎT s.n. Acțiunea de a piguli; piguleală. *S-au dus toți la pigulit de prune. Mai avem de pigulit: noi stratele și voi fasolea.* Cst., Spt. S. și J.

PÎLĂ, *pîle*, s.f. (Ironie; în e x p r.) A linge pîla = a rămîne de rușine, a rămîne mofluz, a o scrinti. *Ce făcuși, mă, la examen? Ai lins pîla!* Cpr., C. Arg.

PÎLDĂ, *pilde* și *pilduri*, s.f. (În e x p r.) A lua (sau a ține) în pilde (sau în pilduri) (pe cineva) = a lua (sau a duce) pe cineva pe departe, pe ocolite; a-i vorbi în lilcuri; a face aluzie (la ceva sau la cineva), a ironiza, a împildi, a înșepa, a împunge. Spt. S., Cpr.

PILÔS, -OĂSĂ, *piloși*, -oase, adj. Care are tărie, vigoare, solid, puternic; zdravăn. *Pilos om; i-a murit nevasta și doi copii și n-a dat o lacrimă din ochii lui!* Spt. S., Pdr. Csl.

PILOSTRÎE, *pilostrii*, s.f. Pirostrie. (În e x p r.) N-are alb în căpîstre și-a pus tuciu-n pilostrii, se zice despre cineva care se laudă că face ceva, înainte de a-și asigura mijloacele. Spt. S., Mș., Smr., Orj.

PÎNTEN, *pîtenii*, s.n. (În e x p r.) A da-n pîtenii (de bucurie) = a se bucura. *Dă-n pîtenii de bucurie, c-a luat fata lui Ilie* (Pop.). Mș., Spt. S.

PIO interj. Sunet pe care îl scot grangurii cînd cîntă. *I-avzi grangurul, cum zice; pio, pio.* Spt. S. și J.

PIOCEĂLĂ, *pioceli*, s.f. Stare generală de slăbiciune; moliciune, indispoziție; pircoleală de somn, blegeală; vorbire încetată; voce pișigăiată; piuitură de pui. *M-a găsît o pioceală să cad jos. S-aud niște pioceli de pui.* Spt. S., Mș.:

PIOCÎT, -Ă, *piociți*, -te, adj. (Despre oameni) Care vorbește pișigăiat, subțire, încet, stîns; care e moale, bleg, indispus. (Substantivat) *Cu piocita aia, va să ascuți bine urechile, ca s-o înțelegi.* Plș., Mș., Spt. S.

PIOCÎT s.n. Piuit (de pui); p. e x t. glas subțire, voce pișigăială, vorbire încelinită. *Abia-i auzi piocitul.* Spt. S.

PIONC interj. v. **CHIONC**.¹

PIONCĂÎ vb. IV v. **PIONCĂNI**.

PIONCĂIALĂ, *pioncăieli*, s.f. 1. Vedere slabă. *L-a găsît pioncăiula și p-âl bătrîn, abia mai vede!* Spt. S., Plș. 2. Vorbire pișigăiată. *Ce pioncăieli s-aud acolo? — A venit mătușa Mariara.* Ibid. 3. Lucrare de migală. *Frumoase modele; dar și pioncăieli pe ele!* Ibid. 4. (La pl.) Chiorcăituri de curcă. Ibid.

PIONCĂÎT, -Ă, *pioncăiți*, -te, adj. Cu vederea slabă; mocoșit, moale; galeș. Pn. L., Mrș.

PIONCĂÎT, s.n. = **PIONCĂIALĂ**, Pn. L.

PIONCĂITURĂ, *pioncăituri* s.f. = **PIONCĂIALĂ**. Smr. Cpr.

PIONCĂNEĂLĂ, *pioncăneli*, s.f. Pioncăială; mocoșeală; chiorcăneală. *Ce atita pioncăneală pe voi acolo? Dați-i zor!* Spt. S. [V a r. : **PIORCĂNEĂLĂ**, *piorcăneli*, s.f. Ibid.]

PIONCĂNÎ, *pioncăn și pioncănesc*, vb. IV. 1. *In t r a n z.* (Despre curci) A face: *pione, pione.* Spt. S. și J. 2. *In t r a n z.* și *r e f l.* (Despre oameni) A slăbi, a se topi (de boală sau de bătrînețe); a se muia, a se fleșcăi; a nu vedea bine; a lucra pe dibuite; a vorbi încet, slab, stîns; a merge anevoie. *Abia mai pioncăne băbușa.* Ibid. [V a r. : **PIONCĂÎ**, *pioncăi și pioncăiesc*, vb. IV. Ibid. **PIORCĂÎ**, *piorcăi și piorcăiesc*, vb. IV.; **PIORCĂNÎ**, *piorcăn și piorcănesc*, vb. IV. Ibid.]

PIONCĂNÎT, -Ă, *pioncăniți*, -te, adj. Slab, moleșit, prăpădit, mocoșit; care se mișcă anevoie; care are vederea slăbită, orbăcălită. (Substantivat) *Ce urea pioncănită aia?* Spt. S. și J., Mș. [V a r. : **PIONCĂÎT**, -Ă, adj. Ibid.]

PIONCĂNÎT s.n. Acțiunea de a pioncăni. *S-aude pioncănitul curcilor.* Spt. S., Pn. L. [V a r. : **PIORCĂNÎT** s.n. Ibid.]

PIONCĂNITURĂ, *pioncănituri*, s.f. = **PIONCĂNÎT**. *S-aud niște pioncănituri prin grădină; au intrat curcile, să știi!* Mrș., Cst. [V a r. : **PIORCĂNITURĂ**, *piorcănituri*, s.f. Ibid.]

PIONERIE s.f. Organizație de pionieri. *Tălicule, am intrat și eu în pionerie!* Ptș., C. Arg.

PIORC interj., v. **CHONC** Spt. S.

PIORCĂI vb. IV. v. **PIONCĂNI**.

PIORCĂNEALĂ s.f.v. **PIONCĂNEALĂ** (de curci).

PIORCĂNI vb. IV. v. **PIONCĂNI**.

PIORCĂNIT s.n. v. **PIONCĂNIT**.

PIORCĂNITURĂ s.f.v. **PIONCĂNITURĂ**.

PIPIȚI, *pîpii și pipiesc*, vb. IV *tranz.* 1. A pipăi. Spt. S. 2. (Despre copii) A muștrului, a atinge, a bate (ușor). *Ia dă-l pe mîna mea să-l pipăi oleacă cu sfîntuțica* (= nuiaua)! Ibid.

PIPILOĂNCĂ, *pipiloance*, s.f. (Familiar) Copil de față; copil mic. *Unde ești, pipiloance?* Ptș.

PIPOTĂ, *pipote*, s.f. (În expr.) A avea (a face, a fi cu) pipotă (mare) = a se îngîmfa, a se ține mare. *A făcut pipotă, băiatul; acum nu le mai poți atinge de el; e cu pipota (mare.)* Cpr., C. Arg. A veni (sau a fi cu) pipota plină (sau umflată) = a fi infuriat. Ibid.

PIPOTÓS, *-OĂȘĂ*, *pipoteși, -oase*, adj. Infumurat; țințos, arțăgos. *Da pipotos ai mai fost, mă băiete; nu le credeam așa!* (Substantival) *Pipotoasa aia nici bună ziua nu mai dă, e cu pipota umflată.* Spt. S. și J.

PIR, interj. v. **PIRI**.

PIRI interj. Strigăt (repetat) cu care se cheamă găinile. *Dîmîneașa cum se scoală, Iese cu boabele-n poală și strigă găinile, S-audă vecinile; piri, piri, piri; țugurei, țugurei.* (Pop.) Spt. S. și J. [Var.: **PIR** interj. Ibid.]

PIRCIT, *-Ă*, *pirciți, -te*, adj. 1. Acru la inimă, închis, strîns, sucit, zgircit. (Substantival) *La pirciți am fost eu.* Spt. S. și J. 2. Care a rămas nedezvoltat, prizărit, chireit, mic. *Copil pircit. Porumbi pirciți.* Ibid.

PIRCITULĂ, *pircitură*, s.f. Cel care a rămas nedezvoltat; prizărit, chireit, mic; slrpitură. *O pircitură de copil. Niște pircituri de porumbi.* Spt. S., Mș., Ptș.

PIRCOTEALĂ, *pircoteli*, s.f. Moțăială, picoteală, mocăială; f i g. moleșală, blegeală, indispoziție. *Ce pircoteli sint alea, mă; treceți la culcare!* Mrș., Spt. S.

PIRCOTĂ, *pircotez*, vb. I. *intrans.* 1. (Despre păsări) A sta bleg; a tinji, a pioci, a boli. *De cteva zile pircotează porumbuța. Acum a început să pircoteze și bătălanea.* Spt. S., Smr., Mrș. 2. (Despre oameni) A dormita, a mocăi, a picota. Ibid. [Var.: **PIRCOTI**, *pircotesc*, vb. IV. Ibid.]

PIRCOTI vb. IV. v. **PIRCOTA**.

PIRCOTIȚ s.n. **PIRCOTEALĂ**. *M-a apucat pircotițul. M-a găsit un pircotiț, cad d-an picotearele.* Spt. S.

PIRUIALĂ, *piruieli*, s.f. Sunet caracteristic greierilor, puilor și altor păsări. *S-aud piruieli de greier.* Spt.

PIRUITURĂ, *piruituri*, s.f. = **PIRUIALĂ**; piuit, ciripit. *Astea sint piruituri de pui; s-au răznit prin grădina, mititeii. S-aud, piruituri de păsărele!* Spt. S. și J.

PISĂGEALĂ s.f. Oboșală. *Pisăgeală de case ca la coasa asta, numai la aric am mai tras.* Mrș., Smr., Ptș.

PISĂGI, *pisăgesc*, vb. IV *tranz.* Fig. A bate la cap; a pisălogi, a plictisi Spt. S. și J., Pn. L.

PISĂGIT, *-Ă*, *pisăgiți, -te*, adj. 1. (Despre lucruri) Fărîmat, zobit, pisat. Spt. S., Smr., Mrgh. 2. (Despre oameni) Bălul rău. *L-au găsit pisăgit măr, în mijlocul pădurii.* Ibid. Expr. *A fi pisăgit de oase* = a fi obosit, rupt de oase. Ibid.

PISĂLUG, *pisătuțe*, s.n. Pisălog. Expr. *A-i sta (cuiva) pisălug pe cap* = a bate la cap, a pisălogi. Spt. S. și J. *Să-l bați în pio cu pisălugul și nu-i nemeri, se spune despre un om deștept, pe care nu-l poți incurca cu vorba; isteț, vioi, ager.* Ibid., Pn. L.

PISCI, *piscuri*, s.n. (La pinza de țesut) Defect care se produce cînd se bate cu spata mai mult într-o parte decît în alta, făcînd colț la pinză. *Vezi că face pise. Are pinza pisc.* Spt. S. și J., Mrș., Pn. L.

PISCI, *piscuri*, s.n. 1. Compuse. Fruntea piscului = partea de sus a dealului. Spt. S. **Capul piscului** = virful. *Am pus aria în capul piscului.* Ibid. **Gușă (sau gîtul) piscului** = partea de jos, poala dealului. Ibid. **Gura piscului** = imbucătura a două văi la gușa unui pisc. *La pârul cocoșat, din gura piscului, mă aștepți.* Ibid.

PISICĂ, *pisici*, s.f. (În expr.) A rupe pisica (de la început) = (despre soț) a lua atitudine scioasă din capul locului, a fi cu ochii-n patru; a se împune. *Ilei, băiete, n-ai rupt pisica de la început, te-ai ars!* Cpr. (Familiar; argotic) *A fi (sau a face) rost de pisică pe orez* = a fi sau a face rost de ceva bun, gras, gustos, delicios; a fi rost de ciubuc, a se învîrți. Ibid. Ptș. **A trage pisica de coadă pe rogojină** = a se lupta cu sărăcia, a o duce greu, a fi la mare nevoie. Spt. S. **A da apă (sau țuică) la pisici** = a pierde vremea degeaba. Ptș.

PISICOCINĂ s.f. (Depreciativ) Pistică. *Uile-ți pisicocina; ziceai că s-a pierdut; a fost și eu în nunță.* Spt. S., Mș.

PISOC, **PISOACĂ**, *pisoci, -oace*, s.m. și f. Pui de pisică; pisoi. Spt. S., Pdr.

PISTOCEALĂ s.f.v. **PISTROCEALĂ**.

PISTOCÍ vb. IV. v. **PISTOSI**.

PISTOCÍT s.n. v. **PISTROCIT**.

PISTOCÍT, -Ă, adj. v. **PISTROCIT**, -Ă.

PISTOSEALĂ, *pistoseală*, s.f. Terciuală, terci, zob. *S-au făcut prunele pistoseală pe jos. Mi s-au făcut toate ouăle pistoseală în coș.* Spt. S., Mrș., Brșt. Fig. *Mi-a făcut spinarea pistoseală* Ibid. *M-a făcut pistoseală coasa.* Ibid. [Var.: **PISTROCEALĂ** s.f. Ibid.]

PISTOSÍ, *pistosesc*, vb. IV. 1. **Tranz.** și refl. (A (se) terciui, a (se) strivi, a (se) zobi. *S-au pistosil ouăle-n buzunare. Mai pistosește prunele în butie cu parul, ca să fiarbă mai iute.* Spt. S., Mrș., Cpr., Mșș. 2. **Tranz.** A snopi-n bătaie pe cineva. *L-au prins furtnd și l-au pistosil în bătaie.* Ibid. 3. **Tranz.** A istovi pe cineva în muncă. *M-a pistosil aria asta, stl zobit.* Ibid. 4. **Tranz.** A trage tare (pe spinare); a masa. *M-a pistosil nederul, mi-a deschiolat ouale.* Ibid. [Var.: (ad. 1) **PISTOCI**, *pistocesc*, vb. IV. Pn. L.]

PISTOSIT s.n. = **PISTOSEALĂ**.

PISTOSÍT, -Ă, *pistosíți*, -le, adj. Strivit, terciuit; fig. snopit (de oboseală ori în bătaie). *Erau merete pistosile, se bătuseră în căruță pe drum. A venit pistosil de la arie.* Spt. S., Mș., Brșt.

PISTROCEALĂ s.f. v. **PISTOSEALĂ**. *Prunele stl pistroceală pe jos, trebuie tuale numai-decăt, că se duc.* Pn. L. [Var.: **PISTOCEALĂ** s.f. Ibid.]

PISTROCÍ, *pistrocesc*, vb. IV **tranz.** și refl. A (se) pistosi; a (se) terciui, a zobi; a făcălui. *Pistroceșc și tu fasolea, dac-o vrei sleită, pînă mestec eu mămălița.* Ibid.

PISTROCÍT s.n. = **PISTOSEALĂ**. A lua (ceva) la pistrocit = a terciui. Pn. L. [Var.: **PISTOCÍT** s.n. Ibid.]

PISTROCÍT, -Ă, *pistrociți*, -le, adj. Strivit, zdrobit, terciuit. *Slau prunele pistrocite pe jos. Am găsit un ou pistrocit.* Pn. L. [Var.: **PISTOCÍT**, -Ă, adj. Ibid.]

PIȘA, *piș*, vb. I refl. (In expr.) (Ironic) A nu stl (cineva) pe unde se pișă gălma = a fi simplu, nuiv, fără experiență, prost. Spt. S., Ptș. Cpr. A-și pișă oelil (cineva) = a plinge cu lacrimi. *Degeaba-ți mai piși ochii, mortul de la groupă nu se mai întoarce.* Ibid.

PIȘÁT s.n. (Ironic) Țuică de calitate inferioară; otcă, poșlete. Spt. S., Pn. L., Mș.

PIȘĂLĂU s.n. Amestec de urină cu bălegar; fig. lucru de calitate inferioară; amestec de lucruri în dezordine, talmeș — balmeș. Spt. S. și J., Ptș., Cpr.

PIȘĂLCIÓS, -OĂSĂ, *pișălcióși*, -oase, adj. (Mai ales despre copiii mici) Care urinează mult; care se udă des. Ptș., Cpr., Mș., 2. Fig.

om de nimic, moale, nevoiaș, prăpădit. (Substantivat) *Cu pișălțosu-asta, nu mai ieșim deasupra nevoii.* Ibid.

PIȘCĂ, *pișc*, vb. I. 1. Refl. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) A se roade puțin, a se ciupi. *S-au pișcat pantalonii pe la manșete.* Ptș. 2. **Tranz.** Fig. A cerceta ceva (o gestiune, un bilanț, un dosar etc.) pe sările. 3. **Tranz.** A lua, a călca (pe cineva) fără veste. Ibid.

PIȘCÁT, -Ă, *pișcați*, -le, adj. Ros puțin; ciupit, atins. C. Arg., Ptș.

PIȘCHIRÍCĂ s.m. Epitet depreciativ dat unui om mic, prizărit, nelsemnat, ridicul. Bdș.

PIȘCOÁCE, *pișcoace*, s.f. (Familiar; glumeț) Fată (sau femeie) mică de statură; fundăreață, îndesată, mărunță. *Mie, spui drept, mi-a plăcut pișcoacea-aia de fată.* Spt. S., Mș. Cst. [Var.: **PITCOÁCE** s.f. Ibid.]

PIȘCÓCI s.n. v. **PUSCOCI**.

PIȘCURĂ, pers. 3 sg. *pișcură și pișcurează* vb. I. 1. **Intranz.** A burnița. *A început să pișcure puțin, pișcurează subfire ca firul de ață.* Ibid. 2. Refl. (Despre grlu) A se rări, a rămâne nedezvoltat, pipernicit, plhav. *S-a pișcurat griulețul nostru, slabă nădejde de el.* Ibid. 3. Refl. (Despre stofe, haine, etc.) A se ciupi. *S-au pișcurat dimiile, stlnd grămadă în pod.* Ibid.

PIȘCURÁT, -Ă, *pișcurati*, -le, adj. 1. (Despre stofe, haine, etc.) Ciupit, atins. *Am găsit paltonul pișcurat de molie.* Spt. S., Cpr., Ptș. 2. (Despre holde) Care a răsărit rar, firav, pălit, pipernicit; p. ext. (despre boabele de griu) sec, plhav, nedezvoltat. *Grlu pișcurat. Bob pișcurat. Spice pișcurate.* Ibid. 3. (Despre fire de tort) Care c tors cu glei; glleuros. *Mi-a ieșit tortul (cam) pișcurat.* Mș., Sernc. 4. (Despre țesături) Care are goluri. *Pin-ză pișcurată.* Ibid. 5. (Despre ploaie) Cu stropi mici și rari. *Ploaie pișcurată.* (Adverbial) *Plouă pișcurat.* Pn. L.

PIȘÓLCĂ s.f. 1. Vreme ploioasă, umedă; ploaie mărunță și de durată; apărie. *E o pișolcă (de vreme) afară, că nu-ți vine să ieși din casă.* Mș., Slșt., Cpr. 2. Țuică de calitate inferioară; poșlete, holercă. Ibid. 3. Ciorbă goală, zeamă lungă; zămircă. Ibid. 4. Fig. Calificativ depreciativ dat unui om fleșcăit, moale; ținție — briu. *Ce pișolcă de om!* Ibid.

PIȘÓLCEA s.m. art. Poreclă dată unui om prăpădit, dărăpănat, dăulat; moale, lenș. *Dracu m-a pus să bag în plug en pișolcea!* Spt. S.

PIȘOLCÍT, -Ă, *pișolciți*, -le, adj. (Și substantivat) 1. (Om) de nevoie; prăpădit, dărăpănat, dăulat; moale, lenș. (Substantivat) *Cu pișolcitu-asta ți-ai găsit să te-neurci!* Spt. S. și J. 2. (Despre vreme) Moinoasă, ploioasă, umedă. *Ce toamnă pișolcită! O vreme pișolcită; să te lipsești!* Ibid. 3. (Despre copii) Care se udă

des. 4. (Ironie) Pîingăreț, scivit, rîzgîit, năravîit. *Dă-l încolo de pișolcil, plînge degeaba, nu vezi? Pn. L.*

PIȘORNIȚĂ s.f. = **PIȘOALCĂ** (1). *Ce pișor-niță de vreme: Îți scoate ochii, te pătrunde la măduva oaselor! Pdr., Pn. L., Spt. S.*

PIȘTÎ, pers. 3 sg. *piștește*, vb. IV in t r a n z. (Despre vase) A lăsa să curgă lichidul printre doage; a lăcrima. *Piștește butia a mare pe la fund, pe gardin; n-a fost împăpurată bine, trebuie smolită. Butoiul n-a piștit o lacrimă, pe nicăieri.* Spt. S. și J., Smr., Mș.

PIȘTITURĂ, *piștituri*, s.f. Picătură de lichid; strop, pic. Spt. S. și J.

PITCOĂCE s.f.v. **PIȘCOACE**.

PITCOCI, -OĂCE s.m. și f. 1. Țevă de soc, cu piston de lemn și gloanțe de cîlți, cu care se joacă copiii; pișcoci, pușcoci. Spt. S. și J., Mrș. 2. F i g. Epitet glumeț adresat copiilor sau unei persoane mici, nedezvoltate; ghindoc. Ibid.

PITÎȘ, *pitîșuri*, s.n. Loc retras; ascunzătoare. *Una-două, se trage la pitîș. Face ce face: -dup, la pitîș.* Spt. S.

PITROCEALĂ, *pitroceli*, s.f. Pritoccală. Mș., Mșțș.

PITROCÎ, *pitrocese*, vb. IV t r a n z. A cicăli, a certa. *L-a pitrocit un conac, sârmanul, și nici nu era vinoval, barim! Pn., L., Spt. S., Smr. Mș. E x p r. A pitrocit limba (sau vorbele) în gură = a vorbi încurcat, amestecat, nedeslușit, nelămurit; a trîncăni; a nu fi ascultat.* Ibid.

PITROCÎT s.n. = **PITROCEALĂ**. E x p r. A lua (pe cineva) la pitrocit = a cicăli, a certa, a lua la refec. Pn. L., Mș.

PITROCÎT, -Ă, *pitrocîți*, -te, adj. Pritocit. *Varza a rămas nepitrocită, trebuie pitrocită aci, că-i trece termenul.* Pn. L.

PITROCITURĂ, *pitrocituri*, s.f. Pritoccală. *La pitrocitura a doua te ajut și eu.* Pn. L., Smr.

PITĂ s.m. Poreclă dată unui om subțiratic, slab; nevolnic, prăpădit, bețiv. Spt. S.

PITIGOĂIE, *pișigoi*, s.f. Figură de lemn, pusă decorativ pe coama caselor; p. e x t. sperietoare de păsări, păcănitore (care se atrna prin cireși etc.). Spt. S.

PITIGŪL, *pișigoi*, s.m. 1. Poreclă dată unui om mic, slab; sprinten; vioi, guraliv; flecar, palavragiu. Spt. S. și J. 2. Lacăt, p. e x t. încuietore. *Lasă că-i pui cu pișigoiul la magazie!* Ibid. 3. (În e x p r.) A-i veni (cuiva) un pișigoi = a-i veni o trîsnaie, o toană, o nebunie. *Mă, primare, măi jandare; Nu mai fiți cu capul mare, Că de-mi vine un pișigoi, S-alege polca de voi!* (Pop.) Spt. S. și J.

PITIGŪȘ, *pișiguși*, s.m. 1. Pișigoi. 2. F i g. (Ironie) Toană, capriciu, aiureală, țicneală. Spt. S., Pdr. E x p r. A avea (sau a prîsi)

cineva pișiguși la cap = a avea idei năstrușnice, cf. a avea „sticleți”, Ibid.

PIU (Cu u prelungit) Cuvînt care imită sunetul unui glonț sau vijlîtul unei ghiulele prin aer. Spt. S., Pdr., Mș., Cst.

PIUȚA s.f. art. (În e x p r.) A-i lua (sau a-i pieri) piuța (cuiva) = a) a-i lua graiul, a amuți; a-l pune cu bolul pe labe, a-l infunda. *Numai ce-am ridicat degetul la el și i-am luat piuța.* Spt. S.; b) a se muia, a slăbi, a istovi. *Boala asta i-a (mai) luat piuța, sărac! Aia le-a luat piuța la toți;* c) a fi pe ducă, a muri. *I-a pierit piuța, bietul unchiaș, e ca dus; mare minune să mai scape.* Ibid.

PICI, *ptci*, s.m. 1. Țap (de prăsilă). *Iar lipsește piciul; e la capre prin vecini.* Spt. S., Pn. L., Smr. 2. F i g. (Ironie) Tinăr ușuratic. *I-ascultă, piciule, pe unde bînănăi nopșile, pe unde pierzi vremea? Ibid.*

PICIOȘ, -OĂSA, *picioși*, -oase, adj. (Despre oameni) Leneș; murdar, nesuferit; pucios. *Ia să nu te faci picios, ca-nloarcem șuba pe dos.* Spt. S. și J. Mrș., Mș.

PICÎI, *pîcii* și *picițesc*, vb. IV in t r a n z. (Despre un fir de ață) A face: *ptc* (cînd se rupe); a se rupe. *M-a speriat ce piciie ața asta, parcă e putredă.* Pțș.

PICILĂLĂ, *picieli*, s.f. Acțiunea de a face *ptc*; zgomot ușor, produs de lampă cînd se stinge brusc, de o ață cînd se rupe sau de cineva cînd trage din lulea. Pțș., Spt. S., Pdr.

PICLĂ s.f. (În e x p r.) Pielă de zăduf = căldură înăbușitoare. *S-a lăsat o piclă de zăduf de cazi d-a-n picioarele.* Spt. S. și J., Flfn.

PICLÎT, -Ă, *piciți*, -te, adj. Întunecat la față, închis; picișit, urcios, posomorit. *Piclită muiere. Îi-e frică să te uși la ea.* Pn. L., Pțș.

PÎHĂV, -Ă, *pthavi*, -e, adj. 1. (Despre boabe) Care e ușor la mină; pălit, sec; pișcurat. *A ieșit un grtu pihav estîmp, ușor la bob, parcă e pleavă.* Spt. S. și J., Flfn. 2. (Despre oameni) Care e bolnăvicios, anemic, șubred; pîrpor. *Pthav băial, cum se schimbă vremea nișel, boala e călare pe el.* Ibid.

PÎHĂVÎ, *pthăvesc*, vb. IV r e f l. 1. (Despre grtu) A se păli. *S-a pthăvit grtul de anu-asta.* Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) A se anemia, a se șubrezi. *S-a pihăvit de tot bietul băial, e galben ca turla de ceară, tras la față, slîns.* Ibid.

PÎHĂVÎT, -Ă, *pthăviți*, -te, adj. 1. (Despre plante) Ofilit, pălit, pthav. *E un grtu pihăvit, rar, pierdul, dus; nu mai e de nici o nădejde!* Spt. S., Stlnc. 2. (Despre oameni) Bolnăvicios, șubred, nerezistent; slab, pthav. *A venit pthăvit de la spital, l-a tras boala.* Ibid., Mș.

PÎNĂREĂSĂ, *ptîndrese*, s.f. Vmzătoare de pline. *Ne-a murit ptîndreasa.* Pțș.

PÎLNĂIE, *ptlnai*, s.f. 1. Oală mare (circa două vedre) de gătit (la nunți, la pomeni etc.)

sau de păstrat untură; p. e x t. obicei mare. *Am avut două pîlnăi de untură și mai-mai să nu mi-ajungă. O pîlnăie de mămăligă.* Spt. S. și J., Plș. 2. Plinie mare (circa 2—3 vedre) făcută din doage și servind la turnat juica (sau vinul) în zăcători; unie. Ibid.

PINGĂRĂ, *pingări*, s.f. 1. Murdărie, spureăciune, scîrnă; p. e x t. vorbă de ocară. *Uf, ce pingări îți ies din gură!* Cpr., Brșt. 2. Om spurcat, nerușinat, licălos. *Urită pingară de om, pliu, pingara pămîntului! Se spurcă și-n vinerea paștilor!* Ibid.

PINGĂRICIÓS, -IOĂSĂ, *pingăricioși, -ioase*, adj. Care vorbește necuviincios, urit, nerușinat; care mănincă lucruri oprite, spureăciuni, broaște etc. Spt. S., Pdr., Mrș.

PINGĂRICIÚNE, *pingăriciuni*, s.f. 1. Murdărie, spureăciune, spire, scîrnă; pingăritură. Spt. S., Mrșș Plș. 2. Mincare care inspiră scîrbă; spureăciune. *Sînt unii care mănincă toate pingăriciunile* (șerpi, broaște, raci, șoareci, pisici etc.). Ibid. 3. P. e x t. Mincare gătită prost; zeamă chioară, spălătură de vase, lături. Ibid. 4. Om care vorbește urit, nerușinat; om care mănincă de dulce în zilele de post, oprite de religie; spurcat. *O pingăriciune de om.* Ibid.

PINGĂRITURĂ, *pingărituri*, s.f. 1. Faptă urită, vorbă necuviincioasă; murdărie, spureăciune, scîrnă; pingăriciune. Pn. L., Sitr., Spt. S. 2. P. e x t. (Ironic) Pingăriciune (4). *Pingăritura necuratului.* Ibid.

PINTECĂR, *pintecare*, s.n. Burtieră. Mș., Pn. L., Spt. S.

PINZĂRĂ, *pinzări*, s.f. Plnză. *De-ar fi mîndra cum i-e ȧala, N-ar pune războiul vara și i-ar pune cînd se pune, Să-i iasă pinzările bune.* Crb.

PIRCIÓS, -OĂSĂ, *pircioși, -oase*, adj. Care prăște (din răutate); răulăcios. *Ce copil pircios!* (Substantivat) *Pirciosule, te ȧii numai de pirciuni, alȧa știi!* Mș., Plș., C. Arg., Cpr.

PIRJOLEĂLĂ s.f. 1. Încălzire (la plajă); arsură, zăduf. *Hai și noi la pîrjolcală. Se lasă o pîrjoleală pe nimiezi, de fierbe apa-n vadră.* Spt. S., C. Arg. 2. (În e x p r.) A-I da o pîrjoleală = a) (despre porei) a pîrli, a pîrjoli; b) (despre acțiuni) a intensifica lucrul, a iuȧi, a zori. *I-am tras o pîrjoleală la arie de ișia fum.* Ibid.

PİRLEA s.m. 1. Poreclă dată unui om nevoias, prăpădit; sărac, pîrlit, amărit. Spt. S. 2. (Eufemistic) Dracul. *Vezi tu pe pîrlea!* (În imprecaȧii) *R-ar al pîrlii! Lua-t-ar pîrlea!* Ibid.

PİRLEĂLĂ s.f. Pelagră. *S-a îmbolnăvit de pîrleală. A înnebunit din pîrleală. A murit de pîrleală.* Spt. S. și J. Ptș., C. Arg.

PİRLEĂZ, *pirlezuri*, s.n. (În e x p r.) A sări pîrleazul = a umbla handra, a face nebunii. Spt. S. (Ironic) Cine sare pîrleazuri multe, îi

dă cîte un par = cînd cineva e prea flușturalic, zurbagiu, neastîmpărat, dă de bucluc, o pățește. Ibid.

PİRĂLĂTIC, -Ă adj. v. PĂRĂLĂTIC.

PİRĂLĂTIC, -Ă, *pirălățici, -ce*, adj. = PĂRĂLĂTIC; pripit, zorit, iute. Spt. S. **PİRĂLEĂLĂ** s.f. Căldură mare, zăduf; f i g. iuȧeală, toi. *S-a lăsat o pîrleală de zăduf, de abia-ȧi tragi suștelul.* F i g. *Hai să-i mai tragem o pîrleală la secere, să scapere!* Spt. S., Pn. L.

PİRĂLIT, -Ă *pirăliți, -te*, adj. Pîrălit; f i g. (despre oameni) iute la fire, zorit, pripit, harnic; pîrpolatic, pîrpalatic. *Pîrăliȧă fată, a lăsat rușele în albie și s-a dus eu vitele la apă; a văzut că n-are cine.* Spt. S., Pn. L.

PİRĂR, -Ă, *pirări, -re*, adj. Plăpînd, gingaș, șubred; pîhav. *N-ai văzut așa copil pîrpor la frig; numai ce atînge de răceală, gata gularaiul!* Spt. S. și J., Mrș., Pdr.

PİRĂRĂ, *pirăre*, s.f. Pîrăre. Spt. S. și J. Mrș.

PİRȘĂ, *pirșe* s.f. Calificativ de ocară dat unei femei destrăbălate; paľachină. Spt. S. și J., Vȧ. [V a r. : NĂPİRȘĂ, năpîrșe, s.f. Ibid.]

PİRȘOG, -OĂGĂ, *pirșogi, -oage*, adj. (Și substantivat). Sărac, pîrlit, zdrenăros; murdar, îngălat; sărăcitură, îngălăciune, lepădătură. *Ai văzut ce paale face o pirșogă (de om) dacă ȧi pune stichiul să facă ceva? S-au ridicat pîrșogii, s-au făcut „oameni”.* Spt. S. și J., Pdr., Vȧ.

PİRȘU s.m. Termen depreciativ dat unui om îmbrăcat neingrijit, zdrenăros, îngălat, murdar. *Vine pirșu cu opinele plotoage; păcat de averea lui.* Vȧ., Spt. S.

PİRȧIE, *pirȧii și pirȧi*, s.f. A (nu) sta-n pîrȧie de ceva sau de cineva = a (nu) avea zor, a (nu) se împiedica, a (nu) se sinchisi. *Ce crezi că d-ȧia stau eu acu-n pîrȧie? Nu te speria, că nu stau eu în pîrȧie de el (sau de bani etc.).* Spt. S. și J. A-I sta cuiva în pîrȧie = a-i face greutăȧi, a împiedica. *Vrea să tuveșe mai departe? Nu eu am să-i stau în pîrȧie!* Ibid.

PİRȧ interj. (În e x p r.) Hîr-pîrȧ, se zice cînd cineva spune o prostie sau face o gafă. Spt. S. și J., Pdr. A umbra hîrȧ-pîrȧ = (mai ales despre tineri) a umbla handra, a pierde vremea. Ibid. [V a r. : PİRȧA interj.]

PİRȧA interj. v. PİRȧ.

PİRȧĂ, *pirȧe*, s.f. Calificativ de batjocură dat unei femei destrăbălate; femeie ușoară. Spt. S., Mrgh.

PİRȧĂGÓS, -OĂSĂ, *pirȧăgoși, -oase*, adj. (Și substantivat). (Ironic) Supărăcios, ȧifnos,

nervos, arăgos. (Ironie) *Da pirăgos ai mai fost, mă, ticule! Cui semeni?* Spt. S., Mș.

PIRĂC, *pirăi*, s.m. Calificativ de ocară dat unui linar flustratic, care umblă lăind clinilor frunză; fleoandăr, firău, pierde-vară. fluieră-vint. *Ehe, pirăi d-ăștia fandosifi am văzul destui! Da eu știu una și bună: cu pirăii mor vacile de sete.* Spt. S., Csl.

PIRĂOTINĂ, *pirăotini* și *pirăoline*, s.f. Calificativ de ocară dat unei persoane leneșe sau ușuratic. *Pirăotină bătrână.* Ptș. C. Arg.

PISĂT s.n. Mincare făcută din mălai mare, zgrunțuros, fierț cu lapte și jumări de porc. Spt. S. și J.

PÎȘCII, *pîșci*, vb. IV intranz. A trage din lulea; a picii, a păfăi. Cpr., C. Arg., VI. - Dn.

PÎȘCIALĂ, *pîșcieli*, s.f. Zgomot produs de cineva care trage din lulea. *Numai pîșcieliile i s-aud.* Cpr., C. Arg.

PÎȘCIȚ, -Ă, *pîșciți*, -le adj. Care pișcie toată ziua din lulea; care se mișcă anevoie; moale, leneș, îngălat. (Substantival) *Pîșciitula a uitat poarta deschisă și-au intrat vacile-n gradină.* Cpr. C. Arg.

PÎȘCIȚ s.n. = **PÎȘCIALĂ**. *Cu pîșciitul se ocupă de cînd deschide ochii și plină cînd se culcă.* Cpr. VI. - Dn.

PLAI, *platuri*, s.n. (În expr.) A fi erai pe lai = a fi necăsătorit; a fi liber și de capul lui, a nu avea nici o grijă; a nu-i păsa de nimeni. Spt. S. și J., Mrgh., Mș.

PLAN, *planuri*, s.n. (În expr.) A lua (pe cineva) eu (un) plan subțire = a lua pe cineva pe departe, cu binșorul, pe ocolite; a trage de limbă fără să bage de seamă. *Mhîl, cu un plan subțire, m-ai adus la masă.* Spt. S., Csl.

PLĂS, *plăși*, s.m. 1. (La războiul de țesut) Fiecare din cele două grindele de lemn care susțin sulurile și încadrează dispozitivul de țesut; talpă. Mrș., Spt. S., Slșt. 2. (La sanie) Talpă. *Plăși sâniei de boi sint mai groși decît plăși sâniei de cai.* Ibid.

PLĂSĂ, *plăși*, s.f. Porțiune de palan, atît cît ține lungimea unui lai sau spațiul dintre două babe; cleată, postață. *Dacă nu e făcută poartă la intrare, scoți o plasă de palan și-ți faci deschidere, să intri cu căruța în voie. Plasă de gard (= cleată).* Spt. S. și J., Pdr., Mș.

PLĂSTORE s.m. Plasture, Spt. S., Smr.

PLĂTĂGEA, *plătăgele*, s.f. Pălăgea. Sm. [Var.: **PLĂTĂGEA** s.f. Cpr.]

PLĂVIE, *plăvii*, s.f. Fig. Mulțime de lume, cîrd; postomol, clapie. *Vine lumea plăvii de la bîci.* Smr., Spt. S. și J.

PLĂCÎNȚĂ, *plăcînți*, s.f. (În expr.) A-i da (sau a-i arde) (cuiva) o plăcîntă caldă (sau fierbinte) = a-i da o palmă (sau citeva palme); a chelfăni. Spt. S. A aștepta să-i vie plăcînta la

nas = a aștepta să-i vie de-a gata, a aștepta (să-i picce) „pară mălăiață”, chilipir. Ibid. [Var.: **PLĂCÎNȚE**, *plăcînți*, s.f. Ibid.]

PLĂCÎNȚE s.f.v. **PLĂCÎNȚĂ**.

PLĂTĂGEA s.f.v. **PLĂTĂGEA**.

PLĂVÎȚ, -Ă, *plăvîți*, -le, adj. (În expr.) A fi cineva de viță-plăvîț (= ironic) a se pretinde de neam mare, de viță subțire; a se crede, a se infumura. A, *vezi bine, dumnealui e de viță-plăvîț; cum ar putea el să fie seceera de coadă?* Spt. S. și J., Mș., Pdr.

PLEĂFTURĂ, *pleăfturi*, s.f. 1. Praftoriță; p. ext. zdreanță. *O pleăftură de cămașă.* Spt. S., Pn. 1. 2. (În expr.) A-i da (cuiva) eu pleăftura pe la nas = a lua în ris, a lua peste picior, a supăra. 3. Fig. (Ironie) Om de nimic, *O pleăftură de babă.* Ibid.

PLEĂSNĂ, *plesne*, s.f. 1 (În expr.) A merge în plesna ploii = a merge cu ploaia în picpl, a se lăsa izbit de plesnetul ploii. Spt. S. și J., Csl. A sta-n plesna vinturilor = a fi în bătaia vinturilor: fig. a fi pus la o poziție frecventată, a sta în treacățul, în frecușul, în izbișul tuturor. Ibid. A fi (sau a sta) în plesnă = a fi pus la loc nepotrivit, a sta rău, a sta-n treacăț. *Părul orzatic e-n plesna tuturor. Griul din vale e taman în plesna vitelor. Ți-ai pus casa-n plesnă, toți te izbesc aici.* Spt. S. 2. (Mai ales la pl.) Mătreață. *Hai să te lăiez, că și-i capul (numai) plesne. Îi cură plesnele din cap.* Ibid.

PLEĂSCĂ s.f.v. **FLEĂSCĂ**.

PLEĂTCĂ s.f.v. **PHEĂTCĂ**.

PLEĂURĂ s.f. 1. Pleavă. *Nu merg la arie că-mi dă pleaura-n ochi.* Spt. S. 2. (În expr.) A umbla pleaura = a umbla tăind ciiniilor frunză. a pîncăni, a pierde vremea. Ibid.

PLESNEĂLĂ, *plesneli*, s.f. Acțiunea de a plesni; plesnitură; izbeală, lovire. Expr. A veni (sau a trece) (pe undeva) din plesneală = a veni în trecere, pe neașteptate, din intimplare. *Dragă, am picat și noi din plesneală; am avut ocazie; nu stăm decît două minute.* Pdr., Mrș., Mrgh. L o c. a d v. Din plesneală = repede, din fugă, la repezeală, iute. *Din plesneală, am secerat cu copiii lot grul din coastă. Am luat din plesneală și prunele de pe jus, de la Drăghicești, scuturate de vînt.* Ibid.

PLESNICI, *plesniciuri*, s.n. Șfichi de cînepă care se pune la virful biciului; plesnă, plesnitoare. Spt. S.

PLĂȘNITĂ, *plășnițe*, s.f. 1. Obiect moale. *O plășniță de mămăligă.* Slpn. 2. Fig. Om dărăpănat, moale, leneș. *O plășniță de om; unde cade, nu se mai scoală.* Ibid. 3. (În expr.) A sta plășniță = a sta degeaba. Ibid.

PLÉTER, *pletere*, s.n. 1. Rînd de două-trei nuiele, împletite toate o dată; grădele. *Mai trage două-trei pletere peste mărăcini, ca să-i întărească.* Spt. S., Pn. L. 2. Porțiune de gard,

cleată, postață. *Am făcut un pter bun de la coșarea vacilor pînă la grajdul iepei; ce zici?* Ibid. *Expr.* A se uita (cineva) prin pter (sau prin pter) = a cerceta, a spiona. Ibid.

PLETEREALĂ s.f. = **IMPLETEREALĂ**. *Mai, trage-i o ptercală-două, ca să iasă gardul mai nălțuț.* Spt. S., Pn. L.

PLÉURĂ s.f.v. **PLEVURĂ**.

PLEVURĂ s.f. Pleavă mărunță; plevușcă. *Ca și fata codrului, Trece viața omului. Așlăzi stîncă pe pămînt, Mîine plevură la vînt.* (Pop.) Spt. S. *Fugi din bătaia vîntului, că-ți intră pleura-n ochi!* Ibid. [V a r. : **PLÉURĂ** s.f. Ibid.]

PLEVUȘCĂ s.f. Pleavă ușoară, mărunțică; plevură. *Mi-a intrat o plevușcă-n ochi și-așa mă glodore!* Spt. S.

PLÍCI, *pliciuri*, s.n. (În *expr.*) Cît ai zice *pliei* = într-o clipă. *A suflat toată mămăliga de pe cîrpător, cu lapte bătut, cît ai zice pliei!* Spt. S., Cpr.

PLICUȘÓR s.n. Pliculeț. Ptș.

PLIMBARISÍ, *plimbarisesc*, vb. IV refl. (Familiar; ironic) A se plimba. *Pe unde v-ați plimbarisit, mă rog?* Ptș.

PLÍMBĂ, *plimbe*, s.f. 1. Prăjine care se pune de obicei sub streășina casei, pentru a se culca gămile pe ea, în timpul nopții; culme. Spt. S., Pn. L. 2. Prăjină care se pune în casă, la o margine a tavanului, servind pentru a se pune pe ea straietele cele mai bune („de lume”); culme. Ibid. 3. (La războiul de țesut) Prăjină scurtă, de care se atrnă dirlogii, itele și vătatele; prăjină, culme. Ibid. 4. (La punte, peste apa unui rlu) Prăjină groasă care se fixează la marginea unei punți (sau podeț), să se sprijine trecătorii cu mina, ca să nu cadă în rlu. (Ironic) *Mîndro, de dragostea ta, Îmi vine-a mă spînzura, Cu ciucurii brului, De plimba ptrlului* (Pop.). Ibid.

PLIMBĂREALĂ, *plimbăreți*, s.f. (Familiar; glumeț) Plimbare scurtă. *Iar a plecat la plimbăreală? Fac o plimbăreală pînă la Trivale.* Ptș.

PLÍMBĂT, *plimbete*, s.n. (Adeseori ironic) Plimbare. *L-a găsit plimbătul acu-n toiul ariei.* C. Arg. 2. pl. Fig. Ciudățenii, toane. *Are plimbetele lui. N-ai ce-i face!* Spt. S., Smr.

PLIMBULÍȚĂ, *plimbulițe*, s.f. = **PLIMBUTĂ**. Spt. S.

PLIMBÚȘ, *plimbușuri*, s.n. (Familiar; ironic) Plimbare scurtă; acriseală, plimbăt, plimbăreală, dueă. *Are plimbușurile lui de fiecare zi; dacă nu se duce undeva, și le face prin casă.* Ptș., C. Arg.

PLIMBÚȚĂ, *plimbuțe*, s.f. Diminutiv al lui *plimbă*; plimbuliță. Cpr.

PLISC interj. Onomatopee care imită zgomotul unei lovituri de palmă; plescăitul cu limba sau cu buzele; plescăitul apei cînd e lovită

cu un corp tare. *Plisc. cu dosul palmei! Plisc, cu limba! Plisc, din buze!* Spt. S., Mș., Cpr.

PLISCĂIALĂ, *pliscăieli*, s.f. Faptul de a pliscăi; plesnet. *Pliscăieli de palmă. S-aud pliscăieli de ploaie, toarnă cu găteata.* Mrș., Pn. L.

PLISCĂIT, *-Ă, pliscăiți, -le*, adj. Bătut cu palma lipăit, chelfănit. *A ieșit pliscăit și fata.* Spt. S., Mș.

PLISCĂITURĂ, *pliscăituri*, s.f. = **PLISCĂIALĂ**. *Pliscăituri de ploaie. Pliscăitură din buze. Pliscăituri cu limba. I-a ars niște pliscăituri de i-au trosnit fălcile.* Mșlș., Spt. S.

PLIVÍȚĂ, *plivite*, s.f.v. **PRIVÍȚĂ**.

PLOĂIE, *ploi*, s.f. (În *expr.*) A-l aranja ploile (cuiva) = a pregăti terenul în favoarea cuiva; a-i face atmosfera favorabilă; a înlesni, a ajuta, a servi. *Hai, mă, că ți s-au (sau ți-am aranjat) ploile; mîine te prezinți la post.* Ptș., Mș. A-l lăsa (pe cineva) în ploile lui = a lăsa în voia lui, a lăsa-n pace. Ibid. C. Arg.

PLOĂPĂ, *ploape*, s.f. pl. (În *expr.*) A umbla după ploape = a umbla după cai verzi, a pierde vremea. Spt. S.

PLOCĂV, *plocavuri și plocave*, s.n. Pocladă. Mș., C. Arg.

PLOCÓN, *plocoane*, s.n. (În *expr.*) A-i plea plocon = a-i veni cuiva pe neașteptate (ceva sau cineva nesuferit). Ptș., C. Arg.

PLODÓS, *-OĂSĂ, plodoși, -oase*, adj. Prolific. *Neam de oameni plodoși.* Spt. S., Cpr.

PLOIERNITĂ s.f. Bură subțire, ploaie mărunță; plointe multă. *S-a așezat o ploierniță, de te taie la oase.* Spt. S.

PLOÍȚĂ, *ploițe*, s.f. (La pl.) Cofeturi mici (ca ploaia mărunță) care servesc la ornarea colivelor. Ptș.

PLOPÁN, *plopani*, s.m. Plop mare, gros. *E un plopan numa bun de șifă.* Spt. S., Cpr.

PLOPIRÍȘ, *ploprișuri*, s.n. Plopiș (mai ales linăr). Spt. S., Vl.-Dn.

PLOPIȘTE, *plopiști*, s.f. Plopiș. *In plopiște au impuiat vulpile, și-au făcut vizuini.* Spt. S. și J.

PLOSCĂR, *ploscari*, s.m. Om care face sau vinde ploști. *Era un ploscar în țirg, cu șel de șel de ploști.* Ptș.

PLÓSCĂ, *ploști*, s.f. 1. Fig. Mamelă mare, lăbirțată, moale; p. ext. uger. *Cîtămai plosca! Căprița a venit cu ploștile pline; ai ce lua de la ea.* Spt. S. 2. (În *expr.*) Ai noștri de la gura ploștil, formulă amicală de salut, mai ales între cheflii. Cn., Clmn.

PLÓȘNITĂ, *ploșnițe* s.f. Termen de ocară dat unei persoane leneșe. *Stîpn. Expr.* A sta ploșniță (sau ca ploșnița) = a sta degeaba. Pnr., Mș.

PLOȘPANĂ, *ploșpăni și ploșpanc*, s.f. Poala unei haine lungi; pulpană. Spt. S. și J., Mrș. *Expr.* A merge cu ploșpanile vîlcînd (în vînt) = a merge iute. Ibid. A se ține de ploșpanu

cuiva = a se ține scai de cineva. Ibid. A fi sub ploșpana cuiva = a fi ocrotit, protejat de cineva. Ibid.

PLOȘPĂRĂ, *plospări* și *plospare*, s.f. Pulpană, ploșpană. Ex pr. A tăia ploșpările și-a cirpi spăturile = a se cirpi de azi pe mâine, a o duce greu, a trage sărăcia de coadă. Sm., Sltr.

PLOTOĂGĂ, *plotoage*, s.f. 1. Obiect de încălziminte sau (p. e x t.) de îmbrăcăminte, vechi, stricat, rupt, dărăpănat; vechitură, ruptură. *Mai cirpește-ți plotoagele-alea de bocanci. Mai ia plotoaga aia de cojoc și mai drege-o, că nu e așa de lepădat.* Spt. S. și J. 2. Fig. Om de nimic, lepădătură. Ibid. 3. Bătrîn hodorogil, prăpădit. *O plotoagă de unchiaș.* Ibid.

PLOGĂR, *plotogari*, s.m. 1. Cizmar necalificat, cirpaci; p. e x t. meseriaș prost. *Asta nu e avocat, e plotogar.* Mș., Spt. S. și J. 2. (Ironic) Pungaș, escroc, potlogar. *Plotogaruie, am să te dau pe mîna miliției!* Ptș.

PLOGĂREALĂ, *plotogăreli*, s.f. Afacere mărunță, ocazională; cirpeală; învrteală. *Cu plotogăreli d-astea îți mai duce și el viața; o trărește așa, de azi pe mâine.* Ptș., Cpr.

PLOGĂRIL, *plotogăresc*, vb. IV tranz. A lucra prost, a cirpăci; fig. a înșela, a păcăli. Spt. S. Cpr., C. Arg.

PLOGĂRIE, *plotogării*, s.f. 1. (Depreciativ) Lucru făcut fără pricepere, cirpeală. *Fac și eu plotogărie dacă m-apuc.* Spt. S., Ptș., C. Arg. 2. (Ironic) Pungașie, licăloșie. *Asta e plotogărie goală, mă! D-astea te-ai apucat?* Ibid.

PLOGĂRIT, *-Ă*, *plotogăriți*, *-te*, adj. 1. (Despre obiecte de încălziminte sau îmbrăcăminte) Cirpit petec de petec; ferfenițit, rupt. *Cămașă plotogărită. Cojoc plotogărit. Opinci plotogărite.* Ptș., C. Arg., Cst. 2. (Despre oameni) Care e îmbrăcat și încălțat cu rupturi, care umblă cu trențele țiriș. *De ce-i fi umblînd așa plotogărit, mă, ca doar ai eu ce, nu ești nevoit ca alții!* Ibid.

PLOTŢGEA s.m. Calificativ depreciativ dat unui om care umblă cu plotoagele țiriș, zdrențaros; care trăiește din cirpeli; fig. om de nimic. Spt. S.

PLOGĂLĂ s.m. = **PLOTŢGEA**. Mș., Pdr.

PLOGITURĂ, *plotogituri*, s.f. 1. Încălziminte sau îmbrăcăminte ruptă, cirpită (petec de petec); zdreanță, ruptură; cf. *plotoagă*. *O plotogitură de cortel.* Spt. S. și J. 2. (Ironic) Om care umblă plotogil, zdrențaros; p. e x t. om de nimic, cirpă. Ibid.

PLOTŢEALĂ, *plotojeli*, s.f. Acțiunea de a *plotoji*; cirpeală. *I-am mai făcut (sau tras) o plotojală; să vedem cît m-o mai ține.* Spt. S., Pn. L.

PLOTŢI, *plotojesc*, vb. IV. 1. Tranz. A petici, a cirpi. *Am mai plotojit oleacă cizmele.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Tranz. și refl. Fig. A cirpi (sau a se cirpi), a o duce de azi pe mâine. *A o plotoji. A se plotoji.* Ptș. 3. Tranz. Fig. A-i face cuiva un rău mic; a atinge, a cirpi. *L-a plotojit cu o amendă de o mie de lei.* Ibid.

PLOTŢIT, *-Ă*, *plotojiți*, *-te*, adj. 1. (Despre obiecte de îmbrăcăminte sau încălziminte) Cirpit petec de petec; p. e x t. (despre lucruri) reparat (pînă nu mai are ce). *O cămașă plotojită. Un cojoc plotojit. Opinci plotojite. O căruță plotojită. O coșare plotojită.* Spt. S. și J., Mș. 2. (Despre oameni) Care umblă îmbrăcat cu vechituri; zdrențaros. *Fie că plotojit om ca tine, mai rar!* (Substantivat) *Plotojitu-ăla umblă așa, (numai) de zgircil, de neam rău ce e!* Ibid.

PLUG, *pluguri*, s.n. (în expr.) A-i merge (cuiva) plugul = a avea succes. Spt. S. și J. A-i merge plugul în grădina altuia = a munci la altul, a slugări. Ibid.

PLUGĂRIE s.f. (în expr.) A sparge plugăria = a) a termina de arat; b) fig. a se cerla cu cineva, a rupe relațiile, a sparge prietenșugul. Spt. S. și J.

POĂCĂ s.f. v. **POCĂ**.

POĂRĂ s.f. (în expr.) A (se) pune poară = (despre animale) a n-o mai lua din loc, a nu mai trage, a sta nemișcat; a pune tagă. *Au luat melic juncanii naibii, cum văd căosta pun (sau se pun) poară și n-o mai iau din loc, pînă nu-i nădesc.* Spt. S. și J., Pn. L.

POĂTE s.n. (în expr.) A fi peste poate = (a fi) prea mult, prea greu, peste puteri; imposibil. *Nu-mi vine să cred c-a făcut el una ca asta, e peste poate!* Spt. S.

POBRIGĂNIE s.f. Slujbă religioasă de înmormîntare, pogribanie. (În imprecății) *Pobrigania cui l-a-nchinat, mi-a stricat o sumă de griu cu vacile lui!* Spt. S.

POCĂNIE, *pocanii*, s.f. 1. (În practica religiei ortodoxe) Canon pe care îl dă preotul la spovedanii pocăiților, pentru a obține iertarea păcatelor. *Ce pocanie ți-a dat? Eu mi-am făcut pocania.* Spt. S. și J. 2. Muncă slăruitoare, intensă, făcută cu devotament și pasiune. *Asta-i e pocania lui: toată ziua la atelier. Așa-și face el pocania!* Ibid.

POCĂ, *poci*, s.f. Arac de fasole. *Puncți pocile la fasole, c-a început să fugă pe garduri.* Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **POACĂ**, *poace*, s.f.]

POCĂITA s.f. art. Activitate stăruitoare, intensă, făcută de cineva cu pasiune; fel de a lucra, obișnuință; moangă, pocanie (2). *Așa-și face pocăita, toată ziua la birou. Asta e pocăita lui.* Ptș., Spt. S.

POCĂNEALĂ, *pocăneli*, s.f. Faptul de a pocăni; bocăneală, păcăneală. Spt. S. și J., Smr.

POCĂNÎT s.n. = POCĂNEALĂ.

POCĂNITURĂ, *pocănituri*, s.f. Pocănit, pocăneală, păcănitură. *Ce pocănituri s-aud acolo?* — *Dreg bufile*. Spt. S. și J., Smr.

POCHI vb. IV v. **POCHIA**.

POCHIA, *pochiez*, vb. I tranz. A lovi pe cineva (mai ales la cap); p. ext. a bate. *L-a pochiat nevasta la ochi, d-ai-a e negru*. Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **POCHI**, *pochesc*, vb. IV tranz. Ibid.]

POCHIAT, *-Ă, pochiați, -te*, adj. Lovit, bătut; p. ext. mort. *A pochiat-o la cap și pochiată a rămas, blata găină; abia a mai mișcat dintr-un picior. Mi-a venit copilul pochiat de nebunu-ala, ce-o fi avut cu el nu știu*. Pn. L., Smr., Spt. S. [Var.: **POCHIT**, *-Ă*, adj. Ibid.]

POCHIT, *-Ă*, adj. v. **POCHIAT**.

POCI, *pocesc*, vb. IV tranz. A pune poeii la fasole (roșii etc.); a arăci. *Hai să pocim fasolea, că s-au înțins prejurile pe jos*. Spt. S., Mrș., Pn. L.

POCIGĂNIE, *pocigăni*, s.f. 1. Fiară sălbatică; dihanie. *M-am întâlnit cu pocigania necuratului în inima pădurii*. Spt. S. 2. Pocitanie. *O pociganie de copil*. Ibid. *Mi s-a arătat în vis o pociganie cu aripi și gheare de fier, și cînd s-a m-apeuce, m-am trezit*. Ibid.

POCIȘTĂNIE, *pociștanii* s.f. Pocitanie. Vl. -Dn.

POCÎNZÉU, *pocînzei*, s.m. (Mai ales la pl.) Persoană (rudă sau prieten apropiat) care însoțește pe părinții miresei la ginere acasă, după ce acesta a plecat cu mireasa și după ce s-a luat masa. *Masa pocînzeilor*. Cpr.

PŌCNET, *pocnetc*, s.n. (În expr.) A-i lua poenetul (cuiva) = a) a cădea (greu) bolnav, a fi pe ducă, a muri; b) fig. a reduce pe cineva la tăcere, a infunda; a-i lua piuita. Ptș.

POD, *poduri*, s.n. (În expr.) A călea din pod = a) a călea de sus; b) a se crede, a se îngîmfa. Mș. (Familiar, glumeț) *Cade omul din pod (sau din pom) și tot se hodină oleneu* (= mai stai, ce atîta grabă?), se zice cînd cineva se arată grăbit să plece, stă ca pe ghîmpi. Cpr. (Ironie) *Că n-ai fi la capul podului, se zice cînd cineva aruncă un preț derizoriu, nu vrea să dea cîl se cuvine; caută chilipir, vrea plească, e zgireit*. Ibid. **A-i face** (cuiva) *treabă pînă-n pod* = a păcăli. Ibid. 2. (La car) Piesă de lemn așezată pe osie. *Podul osiei*. Cșt. 3. Blană (sau sclmădură) așezată pe fundul căruții, peste osii și pomoșlină. *Podul căruții*. Orj., Mzc., Spt. S.

PODĂN, *podani*, s.m. Muncitor cu palmele, robotaș; p. ext. clăcaș, slugă. Crb.¹, Rer., Drgsl.

PODVĂL s.n. Podbal. Spt. S., Mș.

PODVŌLNIC, *-Ă, podvolnici, -ce*, adj. 1. Liber, disponibil. *Azi sînt podvolnic, pot să-ți ajut și eu*. Spt. S., Pn. L. Expr. **A rămîne** (sau a lăsa) (pe cineva) *podvolnic* = a rămîne (sau a lăsa) pe cineva liber, pe dinafară; a concedia, a pune în disponibilitate. Ibid. (Adverbial) *Leagă-l și pe minzocu-ăsta să meargă podvolnic pe lingă oișle (sau după căruță)*. Ibid. 2. (Adverbial) De bună voie, nesilit de nimeni. *A face ceva podvolnic*. Ibid.

PŌFIL s.n. v. **POPILĂ**.

PŌFILĂ, *pofile* s.f. Funie cu care se leagă capul unui animal de picior, ca să nu fugă sau să nu poată ajunge cu gura la crăcile pomilor; pomilă. Expr. **A-i pune** (cuiva) *pofila* (sau *poiful*) de nas = a ține în frîu pe cineva, a-l ține de scurl, a infrina. Spt. S., Pn. L. [Var.: **PŌFIL**, *pofile*, s.n. Ibid.]

PŌFTĂ, *poște*, s.f. (În expr.) **A-i face** pe *poftă* (sau *a-i face poștele* cuiva) = a-i satisface voile, dorințele, capriciile, toanele cuiva; a se lăsa dus, amăgît, păcălit. Spt. S. și J. **A-i tăia pofta** (cuiva) = a face pe cineva să nu mai mdrăznească (ceva), a-l pune la punct. Loc. a d v. *Niei de poftă = de loc, nimic. A nu da (ceva) niei de poftă = a fi zgireit*. Ibid.

POFTÎM subst. (În expr.) **S-a dus luna** (sau *vremea*) *lui poftim*, se zice a) cînd a trecut luna august sau anotimpul toamnei, cu belșugurile lor; b) cînd a trecut copilăria, în care avea cineva toate de-a gata; c) cînd a pierdut cineva avantajele de care s-a bucurat mai înainte. *Hai omule, pune umărul la roată, că s-a dus vremea lui poftim*. Spt. S., Pn. L., Smr.

POGŌN, *pogoane*, s.n. Bucată de loc însămînțată cu ceapă, usturoi, mărar, pătrunjel etc.; stral, răzor. Spt. S., Pn. L., Mrș.

POGONĂCI, *pogonaci*, s.m. Om angajat să are cu pogonul, căruia i se plătește aratul la pogon. *L-am luat pogonaci, cu toate ale lui: boi, plug, mîncare, nutref*. Spt. S.

PŌLĂNĂ, *poieni*, s.f. (În expr.) **A ieși** (sau a se duce) *în poiană* (sau *afară*) = a-și face nevoile fiziologice. Spt. S., Mrș.

POJĂTIC s.n. Mulțime de lume; grămadă de copii; pușdină, ciușdină; lîrlă, porobot. *S-adunase pojatic de lume să vadă ce-a ars și de unde a luat foc*. Vl.

PŌLĂTĂ, *polăți*, s.f. 1. Porțiune de acoperiș, cîl ține o față întreagă (cu căpriori, cu laji, cu tol). *Mulăm șopronul foarte bine, așa: pereții bucată cu bucată, învălișul polată cu polată*. Spt. S. și J., Mș. 2. Porțiune de palan; cleată, clată, postață. Ibid. [Var.: **PŌLĂTRĂ** *potatre*, s.f.]

POLECHÎ, *potecresc*, vb. IV tranz. A porecli. Spt. S. și J. [Var.: **POLICRÎ**, *policresc*, vb. IV tranz. Ibid.]

PŌLĂȘNIC, *-Ă, poleșnici, -ce*, adj. Care e pușin înclinat; care urcă treptat, lin, ușor.

Drum poleșnic. Acoperiș poleșnic. Coastă poleșnică. Șosea poleșnică. Spt. S.

POLFĂI, *pölfai* și *polfăiesc*, vb. IV *tranz.* A mânca în gingii; a vorbi încet; a molfăi. Pîș., Pn. L., Mș.

POLFĂIALĂ, *polfăieli*, s.f. Mișcare înceată a buzelor; mîncare în gingii; vorbire domoală; molfoteală, molfăială, polfăit. *Urită polfăiată are și-âl unchiuș!* Cpr., Spt. S.

POLFĂIT s.n. = **POLFĂIALĂ**.

POLFĂIT, -Ă, *polfăiți*, -te, adj. Care mînceală încet, mestecă în gingii, cătăne din hulea sau vorbește anevoie. *Polfăit unchiuș! Fumat polfăit. Mîncare polfăită.* C. Arg.

POLFĂITURĂ, *polfăituri*, s.f. = **POLFĂIT**.

POLICRĂRI, *policrăresc*, vb. IV. A porecli. Pn. L.

POLICRĂRÓS, -OĂȘĂ, *policrăroși*, -oase, adj. Care știe să dea cuiva porecla potrivită; spirital, ironic. *Om policrăros.* Spt. S.

POLICREĂLĂ, *policreli*, s.f. Acțiunea de a porecli; poreclă. *E bun de policreală. Nimeni nu-l întrec în policreli.* Spt. S.

POLICRI vb. IV. v. A **POLEGRI**.

POLICRÎT, -Ă, *policriți*, -te, adj. Poreclit. *Așa-i policrită ea; ce stric eu dacă-i zice lumea; și zdrăuna și mostoghia.* Spt. S.

PÓLIȚĂ, *polițe*, s.f. 1. Stinghie în care se fixează crăcana de la jugul porcilor; așezată sub gusa poreului. *Îl strînge la gît polița, e pusă prea în scurt, e strîmta.* Spt. S., Pn. L. 2. (La jugul boilor) Stinghie așezată sub gusa boilor (în opoziție cu: „cefara”, „ceală”). Ibid.

POLOGĂT, -Ă, *pologați*, -te, adj. Încărcat, plin; îmbelșugat, indestulat. *Am un păr dulce, pologat de pere. Am fost pe la pruni, sint pologați de prune. Puneți masă pologată, Cu nănaș, Cu mîndră jută* (Pop.). Mș., Pdr., Spt. S.

POM, *pomi*, s.m. (în expr.) La pomul lăudat să nu te duci cu sucul mare = să nu te feli după laude, să nu te aștepli la cine știe ce. Spt. S. În pomul plin (sau încărcat) toți dau (sau aruncă) cu pietre = pe omul vrednic toți îl invidiază, îl critică, îl hulesc, îl dușmănesc. Ibid.

POMĂNĂ, *pomeni*, s.f. Expr. și prov. *La omul dracului nici drae u' nu cere de pomână* = nimeni nu se duce la omul rău, hain, hapsin, avar. Spt. S. și J., Mrgh. (Ironic) Nu mai e (sau s-a dus) pomana aia (sau pomana lui Buică), se zice cînd s-a schimbat o situație favorabilă cu alta rea. Ibid. Pn. L. (Ironic) A dat prea mult de pomână, se zice cînd cuiva (mai ales bătrîn, zgîrcit) îi tremură minile. Ibid. Pomână fără luminare (sau pomana lui Buică) = chilipir, pleacășă. *L-ai luat ieftin, băiețe, pomână fără luminare, să zici și bodaprost!* Spt. S. și J., Pn. L., Mrș. Unde e (sau unde dă Dumnezeu) pomana aia = unde am eu norocu-ăla? Se zice

cînd e vorba de o afacere rentabilă; cîștig, chilipir, noroc. Ibid. *Nu te mai întîlnești eu pomana asta*, se zice cînd cineva a scăpat sau e pe punctul să scape o ocazie favorabilă. Ibid. Loc. a d v. *Ca la pomână* = mulți, cu grămada. *S-au strîns* (sau *vin*) *ca la pomână!* Ibid.

POMÍ, *pomesc*, vb. IV refl. A îmbătrîni înainte de vreme, a slăbi, a păli, a se zblreci. *S-a pomit așa de rău femeia asta, nici nu-ți vine să crezi că e ea, mai-mai să n-o mai cunoști!* Cpr.

POMIÉBĂ, *pomicre*, s.f. Vas în care se servesc fructele. C. Arg.

PÓMILĂ, *pomile*, s.f. = **POFILĂ**. *Punc-le pomila și dă-le drumu-n ogradă și la cai și la boi.* Spt. S. și J.

POMISI, *promisesc*, vb. IV refl. 1. A se zgîrci. *Te promisești tu, băiețe, dar mîine-poimîne cine știe cine mînceală.* Cpr. 2. A se pomii, a slăbi. Ibid.

POMISÍT, -Ă, *promisiți*, -te, adj. 1. Zgîrcit, avar; strîns, cupit. *Pomisit om! Nici dracul nu se lipește de el!* (Substantivat) *De la pomisilu-ăla nici moartea n-are ce lua.* Cpr. 2. Pomit, slab. Ibid.

POMÍT, -Ă, *pomiți*, -te, adj. 1. Slab, uscat (ca o poamă); zbîrcit, scofilit, stafidit. 2. Fig. Zgîrcit. Cpr. (Substantivat) *Pe pomitu-ăla l-am cunoșcut și eu; i s-a lipit pielea de os de zgîrcit ce e!* Vl.-Dn.

POMIȚĂ, *pomițe*, s.f. Calificativ de ocară dat unei femei ușuratică. *E o pomiță bună; cin-n-o știe!* Cpr.

POMNET,¹ *pomnele*, s.n. Pomet. *S-a auzit un pomnet de pușcă în pădure.* Ca.

POMNÉT,² *pomneți*, s.m. Pomneată. Spt. S., Pn. L. [Var.: **POMNÉTE**, *pomneți*, s.m. Ibid.]

POMNÉTE s.m. v. **POMNET**².

POMÓST, *pomoaste*, s.n. Teren pentru construcție. *I-am dat zestre felii un heclar de rană și două pomoaste la linie, în valra satului. Ar mai avea poștă să între și-n pomostul casei, la munc.* Spt. S., Mrș., Pn. L.

POMOSTEĂLĂ, *pomosteli*, s.f. Umplutură de pămînt care se face în interiorul unei case noi; peste pomosteală vine pardoseala. *Să-i facem pomosteala, băieți, cit e timpul frumos.* Spt. S. și J., Mș.

POMOSTÍ, *pomostesc*, vb. IV *tranz.* A umple cu pămînt o încăpere; a nivela. Spt. S. și J.

POMOSTÍRE, *pomostiri*, s.f. Acțiunea de a pomostii; pomosteală. Pn. L., Mș.

POMOSTÍT, -Ă, *pomostite*, adj. (Despre case) Care are camerele umplute cu pămînt, pînă la nivelul pragurilor. *Am două camere pomostite. Antreul e nepomostit. Sala am lăsat-o nepomostită, ca să-i fac beci dedesubt.* Spt. S.

POMOSTÍT s.n. Acțiunea de a pomosti; pomosteală. *Am început pomostitul. Am de pomostit patru camere.* Spt. S.

PONCĂI, *põncăi* și *põncăiesc*, vb. IV intrans. și refl. A (se) trudi, a (se) mocoși; a nu vedea bine, a lucra încet. *(Se) põncăie degeaba să bage un fir pe urechile acului și nu-l nemere. (Se) põncăie d-un ceas la un petec.* Spt. S., Plș., Cpr.

PONCĂLĂLĂ, *põncăicli*, s.f. Lucrare anevoioasă, greoaie; înceată, moale; mocoșeală, mongăială. *Ce atita põncăială la o scrisoare? Ce de põncăială pe ia ia! Cu põncăieli d-alea adurmite, nu mai ieșim noi din hălăciuga asta; mișcați mai iute!* (Se zice la lucru migălit, la plivit la cules de prune etc.). Spt. S. și J.

PONCĂIT, -Ă, *põncăiți*, -te, adj. 1. Care nu vede bine; care se mișcă anevoie, moale, încet; fig. care lucrează nealent; mocoșit, mongăit, migălit. *Cite nopți põncăie la ia asta, numai eu știu.* (Substantival) *Põncăitu-ăta de băut a plecat să nu mai vie și-a uitat de el. Hai, põncăito, hai mai iute; parcă ești de cocă, așa te miști!* Mrgh., Mrș., Spt. S.

PONCĂIT s.n. = **PONCĂIALĂ**. *Ce atita põncăit pe voi acolo?* Spt. S.

PONCĂITURĂ, *põncăituri*, s.f. = **PONCĂIALĂ**.

PONÓJIE s.f. v. **POTNOJIE**.

POPĂ, *popi*, c.n. (In expr.) Nlei toate ale popii, nlei toate ale preotesii = nu te lua morțiș nici după unii nici după alții, alege și de la unii și de la alții ce e sănătos, convenabil, bun. Mș.

POPÍC, *popici*, s.m. (Ironic) Popă mic, tinăr, dichisit, sclivisit și cam prea „de lume”. *Ne-a venit acuma un popic fără barbă și fără mustăți!* Cpr.

POPIȘTÓC, *popiștoci*, s.m. (Depreciativ) Popă (mai ales tinăr); popic. Cpr., C. Arg.

POPINDÓC, -OĂCĂ, *popindoci*, -oace, s.m. Popindău; fig. om scurt și îndesat; bondoc, ghindoc, năpîrstoc, chituc. Spt. S.

POPIRȚĂC, *popirțaci*, s.m. Termen depreciativ dat unui popă (mai ales tinăr) care prin atitudinea și purtările lui ușuratică nu inspiră increderea și respectul cuvenit. Spt. S., Mrgh.

POPULÉȚ, *populeți*, s.m. Diminutiv al lui, pop; stîlpuleț, propteluță (la gard, la coșare, la zid, etc.) *Mai pune-i un populeț sau doi polății în partea ăsta, că parc-amenință să cadă.* Smr., Spt. S.

PORC, *porci*, s.m. (Prov.) Nlei n-a avut popu porci, nlei nu trebuie să nîbă, se zice cînd cineva nu poate realiza ceva și se lasă pîgubaș, renunță. Spt. S. și J., Pn. L. Nu (se) mai învașă poreul să bea apă din fedeleş, se zice — ironic — cînd orice ar face cineva, nu-și poate schimba firea, rămîne cu apucăturile și caracterul lui primitiv, grosolan; nu se poate adapta; cf.

„calul bătrîn nu se mai învașă în buiestru”. Ibid. Nu i-s poreli acasă (sau nu e în poreli lui, nu e-n toți poreli), se zice cînd cineva e indispus, supărat, bolnav. Pn. L., Spt. S.

PORCĂI, *põrcăi* și *põrcăiese*, vb. IV trans. și refl. A adresa cuiva cuvinte injurioase, a ocări, a insulta; a porci. *L-a põrcăit cum i-a venit la gură; la făcut ca pe el!* Spt. S. *S-au põrcăit unul pe altul.* Ibid.

PORÎNCEĂLĂ, *porîncei*, s.f. Acțiunea de a porîncei. Expr. A face (ceva) pe porînceală = a face pe comandă. *Mi-am făcut o pereche de pantofi pe porînceală la Pitești.* Spt. S. și J.

PORÎNCI, *porîncesc*, vb. IV trans. Porunci. *Cînd toți porîncesc, n-are cine mai trage cizmele. Nu lua țată cu moșie, Să-ți porîncească ea ție!* (Pop.). Spt. S., Mrș.

PORÎNCIT s.n. = **PORÎNCEĂLĂ**. *De porînceit e lesne. La porînceit e meșter; cred și eu! Numai din porînceit nu se face ciorba ciorbă.* Spt. S.

PORNÉALĂ s.f. 1. Ruptoare. *S-a făcut porneală la prețuri (la vînzări etc.). A face porneala (= a-i da drumul).* Ibid. 2. Iuțeală, repezeală; inversunare, minie. *Are el o porneală; cînd i se năzare de ceva, nimic nu-i mai intră-n voie.* Ibid. C. Arg. 3. (Despre clădiri înalte pomi, clăi etc.). Înclinare într-o parte, cu tendința de a cădea; povîrneală. *Acoperișul casei are o porneală spre spate; i s-au stăbit cosoroabele. Coșarea vacilor a luat porneală spre stînga; i-au putrezit două furci.* Ibid. Mș.

PORNÍ, *pornesc*, vb. IV trans. (In expr.) A-l porni (cuiva) capul la ceva = a-și propune să facă ceva, a se hotări, a fi neclintit (în hotărîrea luată). *I-a pornit lui capu-ăsa, n-ai ce-i face; lasă-l într-ale lui!* Spt. S.

PORNÍT s.n. = **PORNÉALĂ**. *La pornitul cazanului, hop și el.* Spt. S.

PORNÍT, -Ă, *porniți*, -te, adj. Gata de hartă; învrăjbit, așîțat, infuriat, minios. *E pornit rău azi; nici să nu te arăți că e joc!* Spt. S. și J., Mș.

POHOBÓT, (rar) *poroboturi*, s.n. Multime, poroboteală, inghesuală; hărmălaie. *Ce v-ați făcut porobot toți acolo? Așezați-vă în ordine! E atita porobot de copii!* Slșt., Spt. S.

POROBOTEĂLĂ, (rar) *poroboteli*, s.f. Acțiunea de a (se) poroboti; inghesuală, porobot. Slșt.

POROBOTÍ, *porobolesc*, vb. IV. 1. Intrans. A da năvală, a năboi, a năpădi. *Au porobotit oile în grădină.* Slșt. 2. Refl. A se strînge grămadă, a se inghesui. *De ce v-ați porobotit toți la ușă? Nu vă mai porobotiți toți odată!* Ibid. Spt. S.

PORUMB, *porumbi*, s.m. Loc. adv. De la culesul porumbilor pînă la tăiatul cocenilor =

puțin; (ironic) de joi pină mai apoi. *A fost și el șef de la culesul porumbului pină la tălătul cocenilor; mare scofală!* Spt. S.

PORUMBĂRIE, *porumbării*, s.f. 1. (Cu sens colectiv) Mulțime de porumbi. *Porumbărie ca estimp, mai rar. Mș. 2.* Suprafață de pământ cultivată cu porumb. *Mai dă și tu cte o raită pe la porumbării, vezi ce mai e pe acolo!* Ibid. Spt. S.

POSÎNGEAC, -EACĂ s.m. și f. v. **BOSÎNGEAC**.

POSÎNGI, *posîngesc*, vb. IV tranz. A înghemui, a îndesa; a înghesui, a bate pe înghesuite. Lnl. S.

POSMOĂGĂ s.m. Poreclă dată unui om zgîrcit sau unui bătrîn hodorigit, prăpădit, scoflicit, zbricit, dărăpănat. *Al posmoagă de unchiaș mi-a luat traița și-a plecat.* Spt. S., Fifn.

POSMOGI, *posmogesc*, vb. IV refl. 1. (Despre oameni) A slăbi rău, a se usca, a se sfriji, a se pomi, a se zbrici, a se scoflici; a se istovi, a se toropi. *Rău te-ai mai posmogit, măi fato, parc-ai fi la 60 de ani!* Spt. S., Sibz. 2. (Despre fructe) A se usca, a se zbrici, a se stafidi. *S-au posmogit prunele (strugurii, poamele etc.) pe crăci, neculese.* Ibid.

POSMOGIT, -Ă, *posmogiți*, -te, adj. Slab, uscat, sfrijit, zbricit, scoflicit; colșșit, prăpădit, moloșit; zgîrcit, pomit. (Substantivat) *Ce s-o fi ales de posmogitu-ăla bătrnu?* Hrst., Sibz.

POSOACĂ s.m. și f. Poreclă dată unui om (sau unei femei) posac, tăcut, morocănos; îndesat, gros. *Posoaca n-a mai dat p-aici.* Hrst., Spt. S.

POSOMĂN, -Ă, *posomani*, -e, -ce, adj. Care slă posomorit; închis, tăcut, morocănos, urcios, acru. (Substantivat) *N-ai văzut așa posomană de fată. Ml, posomane, ce stai așa închioroial, parcă îți ninge și-ți plouă!* C. Arg.

POSTIRNĂC, *postirnaci*, s.m. Păstirnac. Spt. S.

POSTRÎNGĂ s.f. Strungăreață (la dinți). *Aia cu postrîngă-n dinți.* Pn. L., Smr.

POȘĂLĂTĂTE, *poșălătăți*, s.f. Om de nevoie; leneș, tigoare, pușlă. *E o poșălătate; ar dormi toată ziua. S-a făcut o poșălătate.* (În imprecății) *Poșălătate ce ești, să piei din casa mea!* Pn. L., Spt. S.

POȘIRCĂR, *poșircari*, s.m. Cel care cum-pără poșircă; negustor de poșircă. Spt. S. și J., Mș.

POȘIRCĂRIE s.f. 1. Cantitate mare de poșircă. *A strîns atîta poșircărie că nici cu două cazane n-o poate fabrica.* Spt. S., Ca. Lnl. S. 2. (Ieșit din uz) Afaceri cu poșircă; negustorie

(de poșircă). *S-a apucat de poșircărie. Se ține de poșircărie, îi merge; e ațacere bănoasă.* Ibid.

POȘLETE s.n. Ţuică de calitate proastă; slabă, leșioasă, sălcie, amară; olercă, otcă. *Cu poșletele ăsta vrei să faci nuntă?* Spt. S.

POȘTĂR, *poștari*, s.m. (În nordul regiunii) Om care conduce buștenii pe apă, cu țăpinul, ca să nu se îngrămădească la un loc. Drgsl., Rcr.

PÔTCĂ, *polci*, s.f. (Depreciativ) Copil neastîmpărat. *Mă, potcă ajurisită, stai la un loc; ori vrei să mă dai de polcă?* Spt. S.

POTCOVÎȚĂ Șină de fier subțire din care se pot confecționa potcoavele. Ughn.

POTEHÎME, *poterimi*, s.f. Totalitatea elementelor care constituiau odinioară organizația de poterași. *Nu mă tem de-o întreață șteahță, Nici de poterimea toată* (Pop.). Mș.

POTINTEU, -ÉIC, *potintei*, -ce, s.m. și f. Persoană (de obicei femeie) care însoțește („păzește”) mireasa de acasă pină la mire, căruia i-o dă în primire dimineața; în timpul horii stă în spatele miresei, ținînd în brațe o pline înfășurată în prosop. Cpr., Arf., Spt. S.

POTÎNG, -Ă, *potîngi*, -ge, adj. Cocoșat, strîmb, pocit. *Nu-l știi mă, p-ăla din capul piscului, care are o fată cam potîngă?* (Ironie) *I-ar sta bine-n rochie lungă, De n-ar fi la nas potîngă* (Pop.). Lnl. S., Dnc.

POTÎNGI, *potîngesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) cocoșa de greutate sau de bătrînețe; a (se) cujbi, a (se) gheboșa. Lnl. S., Spt. S. 2. Tranz. A snopi în bătaie pe cineva, a schilodi; fig. a împila. Ibid. [Var.: **COTÎNGI**, *cotîngesc*, vb. IV. Ibid.]

POTÎNGIT, -Ă, *potîngiți*, -te, adj. 1. Cocoșat, ghebos, cujbit; potîng. Spt. S. 2. Fig. Asuprit, împilat; schilodit în bătaie. Ibid. [Var.: **COTÎNGIT**, -Ă, adj. Dnc.]

POTIRNÔG, *potirnogi* (s.m.) și *potirnoage* (s.n.). Pumn tare, ghiont puternic. *Nu mă face că-ți arunc în spate niște potirnoage de nu le poți duce. A-i umfa țălcile de potirnogi.* Smr., Spt. S.

POTMOLITURĂ, *potmolituri*, s.f. Venitură, aluviune. *Locul de potmolitură e bun de cartofi.* Spt. S.

POTNÔJIE, *potnojii*, s.f. 1. Sfoară de cîlți împletită gros, servind: a) la împiedicarea căilor; b) ca țășini, la legatul obielelor de picior; curmei; c) ca tălpigi la războiul de țesut. Mș., Spt. S. și J. [Var.: **PONÔJIE**, *ponojii*, s.f. Ce.]

POTRIVĂ s.f. (În expr.) A-și găsi potriva = a) (despre piese) a se lua, a se potrivi (una cu alta); b) (despre oameni; ironic) a-și găsi nașul, a da de dracu. Spt. S. Expr. Să nu fie de o potrivă, se zice — bătînd cu degetul în lemn —

cind vine vorba de o asemuire neplăcută. *Să nu fie de o potrivă, așa semeni cu răposata, cu două picături.* Cpr.

POTRIVITÉL, -ÎCĂ, *potrivitei, -ele,* adj. Diminutiv al lui *potrivit*. (Cu nuanță de ironie) *Nu-i nici prea mare, nici prea mică; potrivică; taman cum îi șade bine.* (Adverbial) *Încarc-o potrivitel, pe seama boilor. Nu-i tocma pe măsură rochia asta; fă-o mai potrivică.* Spt. S., Pn. L.

POTROĂCĂ, *potroace,* s.f. (În expr.) A fi (ceva sau cineva) *potroneă* = a fi (cineva) supărat foc, a fi otrăvit, cătrănit, de supărare. Pn. L., Spt. S.

POTROCÎ, *potrocesc,* vb. IV tranz. și refl. 1. A săra peste măsură; a (se) amări (ceva) din prea multă sare. *Ai potrocit murăturile!* Fig. *S-a potrocit fierea-n mine de cîte supărări.* Spt. S., Mș.

POVARNAGERIE, *povarnagerii,* s.f. 1. Locul unde sînt instalate (unul sau mai multe) cazane; povarnă; căzănărie; balgierie. *Te duci cu-astea la povarnagerie de vule.* Ca., Spt. S., Lnl. S. 2. Ocupația povarnagului. Ibid.

POVARNAGIOĂCĂ, *povarnagioaice,* s.f. Soție de povarnagiu; balgierasă. *A venit povarnagioaica cu deminare.* *S-au luat la ceartă povarnagioaicele.* Ca.

POVİRNEALĂ s.f. (La încăleături inalte; la clăi, la stoguri, construcții etc.) Înclinare într-o parte, aplecare cu tendință de cădere, gata să cadă; porneală. *Pătutul are o povirneală spre înainte, mai-mai să vie în nas. Una din clăi are o povirneală spre stînga. Coșareau are povirneală în spate.* Spt. S.

POZÍȚIE, *poziții,* s.f. Centrul satului; vatră, linie. Expr. *A ieși la poziție* = a așeza casa în vatra satului, la centru, la „linie”. Spt. S., C. Arg.

PRAF s.n. 1. (În construcții și expr.) Un praf de . . . (ceva) = puțin, foarte puțin. *Dă-i un praf de sare. A venit un praf de ploaie, taman cînd legam la snopi. A dat un praf subțire de zăpadă, un prășcăiș.* Fig. *I-am tras un praf de ceartă cu nebunul.* Spt. S., Pn. L. **A-i tăla praful** (cuiva) = a i-o tăia, a i-o rețea scurt, a-l pune cu botul pe labe; a-i lua maul. Ibid. Cpr. **Praf** (de floare) = polen. *Se scutură praful de pe moșurile porumbilor. Vin albinele încercate de praf (de floare) cules de pe cîmp.* Ibid., Ptș., Spt. S.

PRĂFTORIȚĂ, *praftorițe,* s.f. (În expr.) A-i da (cuiva) cu praftorița pe în nas = a-l supăra, a-l lua „în pleasnă”. *Așa s-a bosumflat de parcă i-ar fi dat cîeva cu praftorița pe la nas.* Spt. S.

PRĂJILĂ s.f. Mincare făcută din lapte (acru sau dulce) amestecat cu mălai și ouă (crude) într-un castron, peste care se toarnă

apoi untură încinsă și se fierb laolaltă, pînă iese grăsimea deasupra. Cpr.

PRAVALÍCII, *pravalichiuri,* s.n. Dojană; sfadă, ceartă. *I-am tras un pravalichi, d-o pomeni și el.* Spt. S.

PRĂDVÁL s.n. Rostogol. (Adverbial) *A da prădval. A se duce prădval.* Spt. S.

PRĂDVÁLNIC, -Ă, *prădvalnici, -ee,* adj. Care se prăvălește. *Zîna albă lin răsare Din prădvalnica villoare* (Pop.). Spt. S.

PRĂFOȘĂ, *prăfoșez,* vb. I refl. A se umple de praf. *Așa ne prăfoșisem (sau prăfoșasem) la arie, că ne răzbise pînă la piele. Unde mi te-ai prăfoșat așa, puțule?* Spt. S. [Var.: **PRĂFOȘÍ,** *prăfoșesc,* vb. IV refl., **ÎMPRĂFOȘĂ,** *împrăfoșez,* vb. I. Ibid.]

PRĂFOȘÁT, -Ă, *prăfoșați, -te,* adj. Prăfuit, prăfos. *Ai intrat în casă cu hainele prăfoșate de la drum. A venit copilul prăfoșat de la școală. Am găsit toate lucrurile prăfoșate.* Spt. S. și J. [Var.: **ÎMPRĂFOȘÁT, -Ă,** adj. Ibid.]

PRĂFOȘÍ vb. IV v. **PRĂFOȘA.**

PRĂJEĂLĂ, *prăjăli,* s.f. Fig. Păcăleală. *A ieșit cu prăjeală la socoteală.* Ibid.

PRĂJÍ, *prăjesc,* vb. IV tranz. și refl. Fig. A (se) păcăli, a (se) arde. *M-a prăjit la rest. S-a prăjit la socoteală.* Ptș.

PRĂJÍNĂ, *prăjini,* s.f. (La războiul de țesut) Băț lung cu ajutorul căruia se fixează sulul cu urzeala; întorcătoare. *Prăjina sulului.* Spt. S., Pn. L., Șmr.

PRĂPĂDITURĂ, *prăpădituri,* s.f. Epitet dat unui om de nevoie, mic, slab, prăpădit, jigărit, netrebnic; stîrpitură. *O prăpăditură, o izgoție, o snamenie de om și are pretenția să stea-n capul bucațelor.* Spt. S., Pn. L.

PRĂSĂD, *prăsuduri,* s.n. Răsad. Brdt.

PRĂSÉLNIC, -Ă, *prăselnici, -ce,* adj. Care se înmulțește repede, care face pui mulți; prolific, rodos. *Găini prăselnice. Neam prăselnic. Viță prăselnică. Vite prăselnice.* Spt. S. și J.

PRĂȘCĂIĂȘ, *prășcăiașe,* s.n. Diminutiv al lui *prășcăiu*; stral subțire de zăpadă. *I-a mai tras și az-noupte un prășcăiaș (de zăpadă).* Spt. S.

PRĂȘCĂU, *prășcăuri, prășcăi și prășcaie,* s.n. Ninsoare ușoară, subțire, trecătoare, stral subțire de zăpadă; prășcău. *A venit un prășcău de zăpadă. Cu două-trei prășcăi, a trecut iarna.* Spt. S.

PRĂȘITOĂRE s.f. Prașilă. (Rar) *Lăsați sapa-n prășitoare și copilă ca o floare și plecați în lumea mare, C-a sunat mobilizare* (Pop.). Spt. S.

PRĂȘTÎNĂ, (rar) *prăștini,* s.f. (În expr.) A-i cădea (cuiva) prăștina = a-i cădea nasul, a-i picri fumurile. Spt. S., Pn. L., Șmr. **A-i lua prăștina** (cuiva) = (despre femei) a necinsti. Ibid. **A-i**

da (cuiva) eu prăștină pe la nas = a lua-n ris, a supăra. Ibid.

PRĂVĂLĂ s.f. 1. Povirniș, repeguș, rostogolire; mulțime, grămadă. *Expr.* A se da (sau a se duce) prăvălă (sau d-a prăvăla) = a se da de-a tumba, a se da peste cap; a se prăbuși, a se nimici. *S-a dus (ca sau de-a) prăvălă toată muncuțița lui. Se finu el cit se finu, dar o dată s-a dus prăval.* Pn. L., Spt. S. 2. Ropot. *A venit o prăvălă de ploaie.* Ibid. 3. Iureș. *Hai, să-i dăm o prăvălă la prunele alea de pe jos!* Ibid. 4. Fig. Prăpăd, nenorocire; năpastă. *Prăvălă mare a căzut pe capul lui!* Ibid. 5. *Expr.* A-l da prăvăla (sau prăval) pe cineva = a-l da peste cap, a-l doborî. Ibid. A veni prăval (sau prăvălă) = a veni postomol, grămadă, a veni cu repeziune. *A venit o grindină prăvălă peste holde. Au venit apele prăvătă. Au venit oile prăvălă.* Ibid. [Var.: **PRĂVĂL**, s.n. Ibid.]

PREĂJMĂȚ s.n. 1. Preajmă, împrejurime. *Face ce face, dar tot prin preajmătu ei se ține.* Spt. S., Ptș. 2. Împrejmuire, îngrăditură. *Fă-i un preajmăț bun de măracini, să nu mai calce picior de vită pe acolo.* Ibid.

PREĂȚCĂ s.f. Platcă. [Var.: **PLEĂȚCĂ** s.f. Mzc.]

PRECÉPTIE s.f. Percepție. Cpr.

PRECEȘTUI, *precestuiesc*, vb. IV. 1. *Tranz.* și *refl.* (În practica religiei creștine) A (se) cumineca, a (se) împărtăși. *S-a precestuit, că era bătrînă și bolnavă pe moarte.* Ptș. 2. *Intranz.* A înjura de preceștanic. Ibid.

PRECEȘTUIȚ, -Ă, *precestuiți, -te*, adj. (În practica religiei ortodoxe) Care a primit cuminecătura; grijit. *A murit precestuită.* Ptș., Spt. S.

PREFĂCE, *prefac*, vb. III *tranz.* (Despre țuică) A o distila a doua oară. *Am s-o prefac țuica asta, nu-mi place cum a ieșit; e slabă, acră și cu miros de prăjălă.* Cpr., Pn. L., Smr.

PREFĂCŪȚĂ adj. f. sg. (Despre țuică) Distilată de două ori; tare, bună. *Asta e țuică prefăcută; are 40 de cenți.* Cpr., Pn. L., Smr.

PREFRÎGE, *prefrig*, vb. III *tranz.* A păcăli, a înșela. *M-au prefripi ei pe mine, dar le-o coc eu lor!* Spt. S.

PREFRÎPT, -Ă, *prefripiți, -te*, adj. Înșelat, păcălit; prăjit. *A ieși prefript din afacere.* Spt. S.

PREGETŪS, -OĂȘĂ, *pregețoși, -oase*, adj. Care pregeț, stă-n cumpănă (să facă ori să nu facă ceva); șovăielnic. *Pregetos mai ești, mă; pină să te holărăști tu, ti trece toiul.* (Substantivat) *S-a făcut un pregetos, un leneș, un zăbavnic! Nu mai e ăla care-l știi.* Cpr., A. Arg., Spt. S.

PRELŪCĂ, *preluci*, s.f. Vale îngustă, vileca (Infundată). *Să nu bagi vilele pe preluca asta, că s-a prăsit lupărie.* Spt. S.

PRELUMÎNĂȘTEREA s.f. art. (În imprescații) *Preluminașterea lor de vite, m-au speriat!* Spt. S.

PREMETEĂ, *premete*, s.f. 1. Mătură de nuiete de mestecăn, cu care se curăță pleava de pe boabele de grâu, la vinturatul cu lopata. Mș., Smr., Spt. S. 2. Prosop de șters pe mâini; oțrepă de bucătărie; cîrpă de spălat pe jos. Lnl. S., Pnr. 3. Bidinea. *Dă-mi și mie premeteaua să vărui.* Pnr.

PREMETEĂLĂ, *premeteli*, s.f. 1. Acțiunea de a *premeti*; curățire, prinenire. *Ți-am adus (de) premeteală.* Lnl. S. 2. (La pl.; concret) Rufărie de schimb; premeneli, schimburi. *Astea stnt premetecele palului.* Ibid. 3. Curățenie în casă. Pnr.

PREMETÎ, *premetesc*, vb. IV *tranz.* 1. A da la o parte pleava de pe boabele de grâu, cu premeteaua, cînd se vîntură cu lopata. Spt. S., Pn. L. 2. A prineni rufăria (de corp sau de pat). Lnl. S. 3. A vărui, a curăți. Pnr., Rev.

PREPELEĂC, *prepeleci*, s.m. și *prepelece*, s.n. (În *expr.*) A lăsa (sau a rămîne) *prepelece (pe) cineva* = a) a-l lăsa (sau a rămîne cineva) gol pușcă. *L-au lăsat prepeleac; acum loacă pe vătrați.* Spt. S.; b) (despre plante) a lăsa sau a rămîne fără crăci, fără frunze, dărimat, despuiat, gol, citireag. *Au rămas porumbii prepelece din grindină.* Ibid., Pn. L.

PREPÎNGE, *preping*, vb. III *tranz.* A trece cineva ceva de la el (eventual ca o compensație); a da mai mult; a înlocui lipsa unui lucru cu un alt lucru; a completa; a repara, a despăgubi. *Pentru stricăciunea aia ți-am prepins un mertic de mălai de la moară.* Spt. S.

PRESEĂ, *presele*, s.f. = **PRĂSEA**. Mș., Spt. S.

PRESUREĂ, *presurele*, s.f. Diminutiv al lui *presură*. *Și într-o coadă de vâlcea, Așa-mi zice-o presurea (Pop.).* Pnr.

PRESURĂȚ, -Ă, *presurați, -te*, adj. Împresurat. *Presurat e cuibul ei, De balauri și de zmei (Pop.). Și-n poiana ceea lată, De lușferi presurată, S-a-nlins masă-mbelșugată (Pop.).* Spt. S.

PREȘCHIMBĂ, *preșchimb*, vb. I *tranz.* (Ieșit din uz) A înnoi o poliță expirată cu alta nouă, prelungind termenul, dînd ceva din capete și dobinzile corespunzătoare. *Am preșchimbât polița pe șase tuni.* Ptș.

PREȘCHIMBĂRE s.f. (Ieșit din uz) Acțiunea de a *preschimba* (o poliță). *Vin eu la preșchimbare.* Ptș.

PREȘCHIMBĂȚ, -Ă, *preșchimbați, -te*, adj. (Ieșit din uz) (Despre polițe) Înnoit. *Polița preșchimbată. Împrumut preșchimbât.* Spt. S.

PREȚ, *prețuri*, s.n. (În *expr.*) A se țuți prețurile = a se ridica. Pn. L.

PREUCĂ, *preuci*, s.f. Cîrd de cai, herghelie (mică). Lrș. [Pronunțat : *preu-că*].

PRICĂJIT, -Ă, *pricăjiți*, -te, adj. 1. Cu conștiința întinată, pingărit. (Ironie) *Ești pricăjit, hoșule, d-ai ai uitat căciula*. Pn. L. 2. Supărat, mîhnit. *Pricăjit am fost și sint De cînd mă știu pe pămînt!* (Pop.). Ibid.

PRICOPSÎT, -Ă, *pricopsiți*, -te, adj. Bolnav de boli lumești. *A venit pricopsit de la vale*. Ibid.

PRIGÓR s.n. 1. Căldură mare; arșiță, dogor. *Ce prigor s-a pus pe lume, fierbe apa-n lac!* Spt. S. 2. Fig. Necaz, beca. *Mare prigor pe inima mea, știe numai Dumnezeu! Și de cazi la vrun prigor, Eu și-oi fi de ajutor* (Pop.). Ibid.

PRIGOREALĂ, *prigoreli*, s.f. Acțiunea de a se prigori; încălzire, dogoreală, prăjire. Expr. *A sta (sau a se da) la prigoreală* = a face plajă; a sta cu burta la soare. Spt. S.

PRIGÓRIE, *prigorii*, s.f. (În expr.) *A se usea (cineva) ea prigoria* = a slăbi, a se topi d-a-npicioarele; a trăi rău. *M-am uscat ca prigoria și nimeni nu-mi crede; mă leagăna vîntul, mă cheamă pămîntul!* Spt. S. *A minca (cineva) ea prigoria* = a minca puțin, a gusta, a nu avea poftă de mîncare. Ibid. Pn. L.

PRIGORÎT, -Ă, *prigoriți*, -te, adj. 1. Încălzit, dogorit; p. ext. roșu la față, rumen, aprins; cu temperatură. *Ce ești așa prigorită la față, fu; unde ai fost?* Spt. S. 2. Fig. Zorit, pripit; iute, repezit, aprins. *Prigorită la treburi, lucru mare! Prigorit la minie, ferească cerul!* Ibid.

PRIJIN s.n. 1. Sprijin. *L-am crescut, l-am făcut mare, ceancă să am și eu un prijin la bătrînețe*. Smr. 2. Proplea. *Pune-le prijin la crăci, că se rup*. Ibid. Spt. S.

PRIJINI, *prjini* și *prjinesc*, vb. IV tranz. A lăsa (sau a primi) cineva ceva în păstrare (în chip provizoriu). *Prijin bagajele-astea la tine, până mă-norc*. *Prijine-mi prunele astea în vasele tale, că n-am unde să le mai pui*. — *Hai, că le-oi prjini!* Cpr., Spt. S.

PRIJINIȚ, -Ă, *prjiniți*, -te, adj. Sprijinit, întărit; asigurat. Cpr.

PRIMEJDIE, *primejdii*, s.f. 1. (În construcția) *Primejdie de om* = nămilă, năulă. *Așa primejdie de om nici n-am mai văzut!* Pn. L. 2. (În expr.) *A da de primejdie cu cineva* = a) a da de necaz, a ucide; b) (familiar) a bate. *Mă, diavole, mă dai de primejdie; nu mai stai locului?* Spt. S. 3. Berechet, mulțime, prăpăd. *Primejdie de porumb ca estimp, n-a mai fost!* *E primejdie de prune*. *Primejdie mare de lume la ulg*. Ibid.

PRIMÍ, *primesc*, vb. IV intranz. A înnebuni; p. ext. a se obrăznicii. *Ce, ai primit, mă omule? Ce și-a venit?* Cpr.

PRIMÎT, -Ă, *pimiți*, -te, adj. Zăpăcit, aiurit, țicnit, nebun. *Zău că ești primit de-abinelea!*

(Substantivat) *Mă, primitule, bagă-ți mințile-n cap, că le spui la mama! Mă-nîntii cu primitu-ăta de Nicu, nu și nu, să mă duc la el!* Cpr., C. Arg., Vl.-Iș.

PRÎNDE, *prind* și *prinz*, vb. III refl. (În expr.) *A-și prinde mintea eu cineva* = a-și băga-n cîrd cu cine nu trebuie. (Ironie) *Nu te prinde, Stăne, că e noaptea mare, se zice cînd cineva se crede mare și tare, se grozăvește, se laudă*. Mșș., Pnr. *Nu-ți prinde mintea cu nebunul!* Ibid. Ptș.

PRIORÓC, *prioroci*, s.m. Prooroc. Sm., Pn. L.

PRÍÓT, *prioturi*, s.n. (La vaci) Organ genital; fătăciune. *A dăpus vaca la priot; e gata să fete*. Spt. S. [Pronunțat : *pri-ol*].

PRIPÉLNIC, -Ă, *pripelnici*, -ce, adj. 1. (Despre pămînt) Care pierde ușor umezeala, care se zvîntă iute și pripește (usucă) plantele la rădăcină. *Chișaiul e un loc pripelnic, iute, care nu ține la secetă*. Spt. S. 2. (Despre soare) Arzător, dogoritor, iute. *E un soare pripelnic, ie arde; are să plouă negreșit*. Spt. S.

PRIPÍ, pers. 3 sg. *pripește*, vb. IV. Tranz. și intranz. (Despre terenuri) A se usca repede, a pierde umezeala; a arde plantele la rădăcină, a le usca. *Chișaiul e un loc iute, pripește (creșterea) și (la secetă) usucă*. Ibid.

PRIPÓN, *pripoane*, s.n. (La arie) Durata de timp pînă a se înfășura și desfășura priponul, în toată lungimea lui, de jur împrejurul steajărului. *Mai dați-i două-trei pripoane și gata!* Pn. L., Lnl. S., Spt. S.

PRISTINEĂLĂ s.f. 1. Pășuire. *O zi, două de pristineală de mi-ar da, aș încropi suma*. 2. Răsfăț. *Nu-l învăța cu pristineală de acuma, căci — mare — nu te mai înțelegi cu el, și se suie în cap*. Spt. S.

PRISTINI, *pristinesc*, vb. IV tranz. 1. A pune parte cuiwa, a-i ține partea; a părtini. *Vezi bine, ti pristinește și el p-ai lui!* Spt. S. 2. A păsu pe cineva, a îngădui. *Te-oi mai pristini eu așa o zi, două; mai mult nu poci*. Ibid.

PRISTINIȚ, -Ă, *pristiniți*, -te, adj. Care e părtinit de cineva; care e păsu, îngăduit, așteptat. *Lasă c-a fost de două ori pristinit și... de!* Spt. S.

PRISTOSÍ, *pristosesc*, vb. IV intranz. A prisosi, a trece peste. *Bea voinicul și tot bea, C-o ulcică mititea, Două vedre și-o oca și mai pristosea ceva* (Pop.). Spt. S., Pn. L.

PRÍU, *prie*, *prii* adj. (Despre animale) Cu pete albe sau negre; floriu, breaz, bălțat, prie, prian. *Vacă prie*. *Bou priu (sau prie)*. (Substantivat) *Hei, priat! Hai, priule, hai!* Spt. S.

PRIVÍȚĂ, *privițe*, s.f. 1. (La coteț) Plimbă pe care se suie găinile, noaptea, cînd dorm. Tplv. 2. Mică ctajeră, raft. Ibid. [Var.: (ad. 1) **PLIVÍȚĂ** *plivițe*, s.f. Ptș.]

PRIZĂRĂȚIC, -Ă, prizăraticei, -ee, adj. Nedezvoltat, chircol, prizărit, sfrjiit. A ieșit niște grtu prizăratice, d-abia-l năzărești printre bulgări. E un biet de copil mic, prizăratice, slins, ea un psoiaș. Spt. S.

PRIZĂRITURĂ, prizărituri, s.f. 1. Plantă nedezvoltată, plăpindă, ofilită, firavă. A ieșit o prizăritură de grtu. Spt. S. 2. Copil sau om rămas nedezvoltat, pipernicit, mic, slab, plăpind. O prizăritură de copil, să-l suflă. O prizăritură de om. Ibid.

PRINZCEAN, prinzcene, s.n. Prințul mic. Pe sub prinț, pe la prinzcean, Să m-aștepți, puicoșo-n deal Cu friptură și tain, Cu guriță și cu vin (Pop.). Pdr.

PRINZUȚ, prinzuț și prinzuiesc, vb. IV in tranz. (Mai ales în poezia populară) A lua masa de prinț; a prinzi. (Ironice) Piel, moșicute, d-ai, Vodă nu-i penru moșici; Vodă acuma prinzuiesc Și cu sfințici sfătuieste (Pop.). Pn. L.

PRISNEA s.m. Prislea. Spt. S.

PROĂPTĂ s.f. 1. Proptea, proptă; fig. sprijin. Să-mi fie proaplă la bătrînețe, d-ai-a l-am crescut, d-ai-a m-am candsit cu el. Pn. L. 2. Împotrivire. Nu te pune proaplă, că faci rău. Mș.

PROBĂ, probe, s.f. Expr. Probă (sau modă) de bătaie = bătaie strașnică, mamă de bătaie. I-am tras o probă de bătaie să mă pome-nească! Spt. S., Mrș.

PROBOZĂNIE, probozenii, s.f. Cicăleală, pălăvrăgeală, probozală. Tot n-am scăpat de probozeniiile lui. Spt. S.

PROCITĂNIE s.f. Dojană, cicăleală, ceartă. Ce atla procitanie; ajunge o măciucă! Spt. S.

PROCITĂȚ, -Ă, procități, -te, adj. Cicălit, drojit, plictisit. Am plecat procitit și răsprocitit; mă doare capul. Spt. S., Pn. L.

PROCLINTEALĂ, proclinteli, s.f. Acțiunea și faptul de a (se) proclinti (ceva); zăticneală, scrinteală. Ce ai, omule, de ce șchioapești? — Uite, o proclinteală la picior, am călcat strmb și mă doare de-mi vine să șip. Spt. S., Pn. L.

PROCLINTI, proclintesc, vb. IV refl. și tranz. A (se) scriinti, a (se) zăticni, a se strivi. Mi s-a proclintit stngul de la gleznă. S-a proclintit o vină de la picior. Spt. S., Pn. L.

PROCLINTIRE s.f. Faptul de a (se) proclinti; vălămare. E o proclintire a vaselor; nu e nimic, trece. Spt. S.

PROCLINTIȚ, -Ă, proclintiți, -te, adj. Care e puțin „clintiț” (mișcat) de la locul lui; sărit, zăticnit, scriintiț, strivit. Os proclintiț. Vlnă proclintiță. Picior proclintiț. Spt. S.

PROCOROL, procoroli, s.m. Procuror. Sm.

PROMIȚ, promiți, vb. IV tranz. A promite. Numai el promița și uita. Ptș.

PROPTITURĂ, proptituri, s.f. Întăritură, sprijin; opinteală. Îi trebuie o proptitură sănă-

toasă morii, altfel cade pe brinci. Încă o proptitură japună, băieți, toți o dală și-l dăm jos. L-am răsturnat dintr-o proptitură. Spt. S.

PROSTEALĂ s.f. 1. Lucrare de mîntuială. Asta e treabă, ori prosteaală toală ziua? Ptș. 2. Sclifoseală, fandoseală, răsfaț. Ce prosteli stni astea? Fii serioasă! Ibid.

PROSTĂ, prostesc, vb. IV refl. A se alinta, a se fandosi. a se răsfața; a face pe nebulul, a se preface. Ia nu le mai prosti așa, că-ți șade rău! Cpr., C. Arg.

PROSTIE, prostii, s.f. Loc. adv. În prostie = mult, fără măsură, fără socoteală; în neșlire. M-am ingrășat în prostie, ia uile-mă! Cheltuieste-n prostie, ca nebulul, ptnă o da de fund. Se laudă în prostie. Ptș. Din prostie = din neatenție, fără a-și da seama. A zis și el așa din prostie. Ibid.

PROȚĂP, proțapi, s.m. (În construcția) Proțapul soacrei = masă care se face luni, după nuntă, cind soacra își primește darurile hărăzite; cf. „tutululș soacrei”. Cpr., Spt. S.

PRUD, -Ă, pruzi, -de, adj. Greu de cap; nerod, bleont, prost. Prud ești, mă! Cpr.

PRUI, prui, prui, adj. Năvleg, tărăntuc, bleot, fleș, prost, năprui. Prui mai ești, măi fată; nici nu m-așteplam la una ca asta! Spt. S.

PRUNĂRIE s.f. Mulțime de prune, rod bogat. Prunăric ca estimp, de mult n-a mai fost. Spt. S.

PRUNET s.n. Recoltă bogală (de prune), rod mare; prunărie. Spt. S.

PST interj. Strigăt cu care se alungă pisicile. Pst, d-acolo! Pst, afară; pst, pst! Cpr., Spt. S.

PTU interj. Onomatopee care imită plescăitul zgomotos al buzelor, cind se dă un sărut tare, cu buzele ținute. Ptș.

PUCĂR, picări, s.m. (Familiar) Calificativ depreciativ care se dă unui tînăr necăsătorit. hândrălatice, haimana; fleoandăr, tencher, leter. Pucăre, unde ai fost aseară? Lnl. S., Dnc., Cpr.

PUCHINEALĂ s.f. Lucrare meticuloasă, migală. Atita puchineală ce e la rochia asta, să tot ai răbdare. Ptș.

PUCHINĂ, puchinesc, vb. IV tranz. și refl. A lucra încet, stăruitor, a (se) migăli; a (se) bunghini. Cpr.

PUCHINIȚ s.n. = PUCHINEALĂ. Ce atla puchiniț! Ptș.

PUCHINIȚ, -Ă, puchiniți, -te, adj. Care lucrează încet, moale, migălit, stăruitor. Ptș.

PUCIÓS, -OĂSĂ, pucioși, -oase, adj., s.m. și f. (Om) trindav, leneș, murdar, nesuferit; puturos, plicios, tută; ștregar. (Substantivat) Puciosu-ăla bătrînu a plecat și-a lăsat ușa deschisă, să mântnce etinii tot. Spt. S., Mrș., Cpr.

PUDRĂLĂ vb. IV v. ÎMPUDRĂLĂ.

PUDRĂLIT, -Ă adj. v. ÎMPUDRĂLIT.

PUF, *pufuri*, s.n. Fig. Înțepătură (de ac); p. ext. injecție. *Hai să-ți fac un puf!* Ptș., Bdșt., 2. (Eufemism) Bășină. Ibid.

PUFNET, *pufnete*, s.n. 1. Zgomot produs de izbire, trântire, explozie etc.; pufnitură. *Pufnetul ușii. Pufnelele mașinii.* Spt. S. și J. 2. Zgomot produs de aerul suflat cu putere pe nări; (ironic) răsuflet sacadat pe nări, manifestând îmbufnare, supărare, nemulțumire, provocare; cîfnel. *Și ce pufnete sînt astea, mă rog?* Ibid. 3. Ris infundat. *Lăsați pufnețele, măi, și culcați-vă!* Cpr.

PUFNIȚĂ, *pufnițe*, s.f. Calificativ injurios dat unei femei leneșe, murdare, moale; tăcută, posacă; cu hainele în dezordine, cu părul nepieptănat; capovenie, chisoamă, ciufniță. *E o pufniță de mașiere; n-a dat o dată cu mătura sau cu var pînă casă, de cînd s-a măritat.* Spt. S.

PUI, *pui*, s.m. 1. Bucată de pînză de formă triunghiulară, care se coase la un obiect de îmbrăcăminte (fustă, bluză, cămașă etc.); clin. Spt. S. 2. (In expr.) A sta (sau a trăi) ca puflu-n găoace = a sta retras, izolat, singuratic; resemnat, tăcut. Ibid. A zbura pulul cu ața = a scăpa momentul potrivit, a pierde o ocazie favorabilă. Spt. S. (La pl.) Pui de pupăză = a) rezultate negative; b) fapte rele, năzbltii. *Pe unde se duce, tot pui de pupăză aduce.* Ibid.

PUICĂ, *puici*, s.f. 1. (In expr.) A i se face părul puică = a îngheța de frig; a i se face părul măciucă. 2. (La porumbi) Rod, păpușă. *Au dat puicile la porumbi.* Ibid.

PUIEZITURĂ, *puiezituri*, s.f. Mulțime de pui; spuzenie, puzderie; p. ext. mulțime de copii; pujdină, pojalie, ciurdă, ciușdină. *Ce de puiezitură am văzut la gostat! Eru curtea rapănă; puia pămîntul. Duduia curtea școlii de puiezitura satului.* Spt. S.

PUIJDINĂ, *pujdini* și *pujdine*, s.f. Mulțime, puzderie, grămadă; ciușdină. *Are o pujdină de copii. E lîrgul pujdină de lume.* Spt. S.

PULPĂ, *pulpez*, vb. I tranz. (Despre prune) A sparge scoțînd sîmburii, a despica. Ptș.

PULPĂT s.n. Acțiunea de a pulpă; despicaire. *Hai la pulpă (de prune).* Ptș.

PULPEȘ, -Ă *pulpeși*, -e, adj. Care are pulpe încarnate, rotunde, pline; pulpos. *Fată pulpeșă.* (Fig.) (Ghicitoare) Două mere gurguiete, Pulpeșe și cucuiete; *Hai, ghicește-le băiete, De n-or fi în sin la fete (Pop.).* Spt. S.

PULPÓS, -OĂSĂ, *pulpoși*, -oase, adj. 1. (Despre uger, sîni) Bine dezvoltat, mare, cărnos, pietros; cu lapte puțin. *Femeie pulpoasă. Vacă pulpoasă. Uger pulpos.* Mgșt. 2. (In compuse) Prună pulpoasă = prună mare, cărnoasă, cu miezul gras. Prun pulpos = prun care face prunele pulpoase, grase. Pdr., Spt. S.

PUMN, *pumni*, s.m. (In expr.) A-i pune (cuiva) pumnu-n gură = a nu lăsa să vorbească, a împiedica. Spt. S. și J., Cpr.

PUNE, *pun și pui*, vb. III tranz. și refl. (In expr.) A o (sau a-l) pune jos = a) (despre acțiuni) a o lăsa baltă, a abandona, a renunța; b) (despre oameni) a răzbi pe cineva; a-l întrece, a-l rămîne, a-l lua. *Ehe, la matematică l-am pus jos: eu 10 și el 5.* Ptș. A se pune pe vreme = a se schimba vremea, a vremii, a se așterne pe ploaie, pe ninsoare etc. Ibid., Spt. S. A pune pe liber (pe cineva) = a concedia din serviciu. Ptș.

PUNGĂ, *pungi*, s.f. (In expr.) A-l avea (sau băga) în pungă (pe cineva) = a-l avea la mîină, a dispune de cineva după voie. Spt. S. A-l băga (popa) în pungă (pe cineva) = a muri. Ibid. A-și căuta-n pungă = a îmbătrîni, a fi pe ducă, a se încovriga. Ibid. A sta cu mîina în pungă = a cumpăra de toate, a cumpăra mereu, a nu avea venituri în natură, a trăi din bani. *La oraș trebuie să stai numai cu mîina în pungă.* Ibid. A-l mîncea (sau a-l ustura) în pungă (pe cineva) = a face cheltuieli (de prisos); a da de pagubă, a pierde. *Nu umbla acolo; ori te mîntîncă-n pungă sun sular?* Ptș.

PUNGHILEALĂ, *punghileți*, s.f. Mocoșeală; migală. *Cîtă punghileală la fetele-astea!* Spt. S.

PUNGHILĂ vb. IV v. PUNGHINI.

PUNGHILIT, -Ă, adj. v. PUNGHINIT.

PUNGHINEALĂ, *punghineli*, s.f. Acțiunea de a punghini; migală, trudă. Spt. S.

PUNGHINI, *punghin* și *punghinesc*, vb. IV intranz. și refl. A lucra încet, migălit; a mocoși, a migăli. (Se) *punghinește biata fată din păsimesi lu o'ie și nu-i dă de cap.* Smr. [Var.: PUNGHILĂ, *punghil* și *punghilesc*, vb. IV. Mș. PUNGHISĂ, *punghiesc*, vb. IV. Ibid.]

PUNGHINIT, -Ă, *punghiniți*, -te, adj. Care lucrează atent, migălos, meliculos, migălit; care lucrează încet, moale, mocoșit. *Punghinilă fată, are o răbdare de fier.* Spt. S. [Var.: PUNGHILIT, -Ă, adj. Ibid.]

PUNGHINIT s.n. = PUNGHINEALĂ. *Atita punghinilă la o maramă, m-a speriat!* Spt. S.

PUNGHISĂ vb. IV v. PUNGHINI.

PUNGÎ, *pungesc*, vb. IV refl. 1. A slăbi rău, a se închirci, a se zbirci; a se pomi. *S-a pungit baba, a rămas mîltică, o cocirleață plină de zbircituri și pieloți.* Cpr. 2. A se strînge cineva la bani, a face economii severe, a se zgirci (mai ales unde nu trebuie). *Te pungești la nimica și cînd e la gros nu le mai aiși, dai cu ochii închiși. Toată viața le pungești (= te cîndosești) și tot pungit (= pirlit) isprăvești.* Ibid.

PUNGÎT, -Ă, *pungiți*, -te, adj. 1. Cu obrazul încrețit de zbircituri; zbircit, scofîlcit, cocoșat, uscat; fig. amărit, chinuit. *Are obrazii pungîți, buzele pungite; s-a pungit, s-a covrigit.* Cpr. 2. Zgircit, avar, cupit. (Substantivat) *Un pungit, mama focului!* Ibid.

PUNGUI, *pungui* și *punguiesc*, vb. IV. 1. *Tranz.* A-i lua cuiva banii, cu sau fără voie; a buzunări, a lefteri. *Dragă, m-ai punguil de toți banii; nici de figări nu mi-ai lăsat.* C. Arg. 2. *Refl.* A se căuta cineva de bani; a se scotoci prin buzunare, peste tot. *Trei bătefași s-au punguil în fața cinematografului, ca să incropească suma d-un film.* Ibid.; Ptș. 3. A se pungi (1). Ibid.

PUNGUIĂLĂ, *punguieli*, s.f. Acțiunea de a se p u n g u i; căutare atentă a banilor (mărunțiș, resturi etc.) prin toate buzunarele, din toate colțurile, sertarele etc.; scotoceală, buzunăreală; p. ext. furt. *Ce de punguială pină să incropim bănușii d-un adălmaș!* Ptș.

PUNȚIȘOĂRĂ, *punțisoare*, s.f. Diminutiv al lui p u n t e. Cpr.

PUP, *pupi*, s.m. Sărut. *Hai și dă un pup la mama! Hai, pup!* Ptș.

PUPĂZĂ, *pupez*, vb. I refl. (Despre copii) A se cocoșa pe sus. *Ce te-ai pupăzat acolo, mă diavole; dă-te jos, că mă pui cu jălăveașa pe tine!* Spt. S. 2. (Despre femei) A se impoțona, a se zorzona. *S-a pupăzat marghioala să meargă zorzonată la nuntă!* Ibid. 3. (În expr.) A l se pupăza (cuiva) vâzul = a i se slăbi, a i se scurta vederea. *A început a mi se pupăza vâzul.* (Ironie) *Ce-ai băiatule, nu poți să dai „bună ziua”? Ori fi s-a pupăzat vâzul?* Ibid. 4. A scurta ceva prea mult, a strica. *Mi-a pupăzat rochia, deșteapta!* Ptș. 5. A sta ridicat în sus; a sta țâpur. *Ți s-a pupăzat gulerul la cămașă, uite-l cum stă btzoi.* Ibid.

PUPĂZĂT, -Ă, *pupăzați*, -le, adj. și adv. 1. A d j. (În expr.) A fi (sau a umbla) cu nasul pupăzat = a) fi cu nasul strîmb, într-o parte sau clrn; b) a fi (sau a umbla) cu nasul pe sus, a se fuduli, a se îngimfa. *Prea e și ea cu nasul pupăzat;* c) a fi (sau a umbla) bosumflat, supărat. *Ce-o fi avînd de umblă cu nasul pupăzat?* Spt. S. și J., Smr., Pn. L. 2. A d v. Adus în chip de sabie; pieziș, oblic, strîmb. *A lăta pupăzat. A șese pupăzat. A se uita pupăzat* (= ponciș). Ibid., Cpr., C. Arg.

PUPĂZĂ, *pupeze*, s.f. (În expr.) A-l spurea pupăza (pe cineva) = a) a auzi pupăza cîntînd pe „înima goală”, nemîncat; b) (ironic) a vedea o femeie goală. *Mi se pare că te-a spurcat pupăza de dimineață, d-aia fi s-a rupt turpița!* Spt. S.

PUPEJOĂRĂ, *pupejoare*, s.f. 1. Diminutiv al lui p u p ă z ă. *Am apucat o pupejoară-n scorbură și am prins-o.* 2. Fig. Fată impoțonată. *Ce e cu pupejoara aia? Ce vrea?* Spt. S., Pn. L. 3. (La pl.) Pupezele. *Am cules o chită de pupejoare.* Ibid.

PUPEZOĂICĂ, *pupezoaice*, s.f. Fig. Epitet depreciativ dat unei fete (sau unei femei

tinere) cu purtări zvinturatic. *Încotro au luat-o pupezoaicele-alea?* Mș., Pdr., Pn. L.

PUPEZÓI, *pupezoii*, s.m. Fig. Termen depreciativ dat unui tînăr ușuratic; fleoandăr. *Ascultă, falo, să nu le-apuci să-mi pripășești pupezoii! ăla p-aici, înfelesu-m-ai?* Spt. S., Smr.

PUPUI, *pûpui* și *pupuiesc*, vb. I refl. 1. (Despre tineri) A se giugiuli, a se drăgosti. Pn. L., Spt. S. și J. 2. A șosoti, a vorbi în taină; a pune ceva la cale, a urzi. *Ce tot vă pupuiți, mă, ori aveți de gînd să puneți țara la cale?* Ibid., Mș., Cpr.

PUPUIĂLĂ, *pupuieli*, s.f. Acțiunea de a se p u p u i; tăineală, uneltire. *Ce pupuieli i-o fi mai găsît? Ce altă pupuială?* Smr., Spt. S. și J.

PUPUIȚ s.n. = PUPUIĂLĂ. *S-au dat la pupuiț singuri în odaie.* Spt. S.

PURADÍCHIUL s.m. art. (În expr.) A se alege puradichiul (de ceva sau de cineva) = a se alege praful, a se distruge, a se nimici. (În imprecății) *Alege-s-ar pulbera și puradichiul de ei; uche-așa!* Spt. S., Brșt.

PURCEĂ, *purcele*, s.f. (Familiar; ironic; în expr.) A se juca d-a pureeaa în ceafa (sau pe spinurea) cuiva = a trage cuiva o chelfăneală; a buși. Ibid. *Pureeaa e moartă-n cocină, se zice cînd cineva e preocupat, îngrijorat, supărat, necăjit de ceva grav. Noi ridem și glumim aci, dar pureeaa e moartă în cocină, vai de păcatele noastre!* Ibid., Mrgh., Mș.

PURCOLĂ *purcoiez*, vb. IV tranz. A stringe finul în purcoale, a-l grămădi; a bogli, a copii, a căcărezi. *Să purcoiem finul, să nu-l apuce ploaia așa.* Spt. S.

PURECĂTURĂ, *purecături*, s.f. Faptul de a (se) p u r e c a (ceva sau cineva); fig. verificare amănunțită; control; cercetare, examen. *A intrat la purecatură.* Spt. S.

PÚRECE, *pureci*, s.m. (În expr.) A-l arunca (cuiva) pureci în cioareci = a) a zori, a iuți pe cineva; b) a băga zlzăni, a unelti. Spt. S. (Ironie) A-și seutura (cineva) purecii = a scăpa de sărăcie. Ibid. *Cit a pișea un purece = puțin.* Ibid., Sm.

PURECÉI s.m.pl. 1. Turtă mărunțită, prăjită cu jumări; scornici. Spt. S. și J., Flîn. 2. Primul șir de găurele cusute pe marginea unui tiv. Cpr.

PURÓINIC, -Ă, *puróinici*, -ce, adj. Care are culoarea puróinicii; turchez, liliachiu. *Mi-am făcut o vestă puróinică. Mi-ar mai trebui vro două jurubițe puróinice ca să termin.* Spt. S. și J., Cpr.

PURÓINICĂ, *puróinici*, s.f. Plantă erbacee mică, cu frunze lungi, lucitoare și florile turcheze, adunate măciulie în virful tulpinii; crește prin

poienile din pădure și prin pășuni. Spt. S., Ptș., Vl.-R.

PUS s.n. (În e x p r.) *Lu* (sau *în*) *pusul lunii* = a) când începe o lună nouă, la prima zi a unei luni; b) la răsăritul lunii. *La pusul lunii, înjugăm și plecăm.* Spt. S. și J. *Pusul de oule* = (În superstiții) datină care constă în căutarea ursitei, în ajun de an nou. Ibid.

PUȘCĂRIE, *pușcării*, s.f. (În e x p r.) *Pușcărie de fum* = fum mult, negură. *E toată casa pușcărie (de fum).* Cpr., Spt. S.

PUȘCOCI, *pușcoace*, s.n. (Familiar) Om (mai ales copil) mic de statură; îndesat, fundăreț. Lnl. S., Dnc. *Mă, pușcoacule, dau eu tine de pământ, cînd te-oi mai auzi înjurînd!* Spt. S. [V a r. : **PIȘCOCI**, *pișcoace*, s.n.]

PUȘLĂ, *pușle*, s.f. 1. Cline leneș, jigodie, cotarlă, javră. *Ni, pușlă!* Spt. S., Mș., Pn. L.

2. P. e x p. Termen injurios dat unui om leneș; uneori copiilor neascultători ori leneși. *Unde ai fost, pușlă?* Ibid.

PUTERE, *puteri*, s.f. (În construcțiile) *Puterea ursului* = (soi de) vin negru. Ptș. *Puterea pămîntului* = locul cel mai gras, cel mai bun; iera pămîntului. Mrș., Pn. L., Spt. S. *Puterea apei* = locul adine din mijlocul unei ape curgătoare; curentul, „viul apei”. Ibid.

PUTRIGĂIE, *putrigăi* și *putrigaiuri*, s.f. (Cu sens colectiv și la sg.) *Putregai. Niște putrigăie (sau putrigăi) de șag ardeau la întunec.* *Astăzi mîndru ca un munte, Mline putrigăi mărunte* (Pop.). Spt. S.

PUTUROȘI, *puturoșesc*, vb. IV refl. A deveni puturos, a se da lenii. *Nu știu ce e cu băiatu-ăsta, că de la o vreme-nea s-a puturoșit de tot.* Spt. S. și J., Pn. L., Pdr.

R

RĂCA interj. (Repetat) Onomatopee care imită cîntecul răcănelor, frecvent în serile de primăvară. *Raca — raca!* Ptș., Spt. S., C. Arg.

RĂCILĂ, *racile*, s.f. (Peiorativ) Copil. *Ho, că n-am venit să-ți văd racila. Avea și ea o pușdină de racile.* Ptș., Spt. S.

RĂMĂT s.n.v. **REAMĂT**.

RĂNĂ s.f. Hrană. E x p r. (A *î*) om de rană = (a fi) om harnic, isteț, descurcăreț. Mș., Smr., Ptș. *Loc de rană* = loc productiv. Ibid., Spt. S., Pn. L. A nu mai fi de neli o rană = (despre oameni, animale, lucruri) a fi uzat, stricaț, prăpădit, dărăpănat. Ibid.

RĂNIȚĂ, *ranițe*, s.f. (În e x p r.) A-și lua (cineva) concediu de la raniță = a-și acorda cineva un răgaz de odihnă. Ptș.

RAP interj. (Repetat) Zgomot ritmic produs de izbirea măruntă a ploii, a grindinii etc., pe o suprafață tare sau de mersul în trap al cailor pe caldarîm. Spt. S. și J., Pn. L.

RĂPĂN, *-Ă, rapeni*, -e, adj. Încărcat (zdravăn), plin, înțesat. *E ograda rapănă de prune.* *E via rapănă de struguri.* Spt. S., Cpr.

RAS s.m. (În e x p r.) *Rus pe ras* = a) măsură pentru măsură; f i g. râu pentru râu, una pentru alta; b) distrus, nimic. Spt. S. A ieși ras pe ras = a) a ieși exact; b) f i g. (ironic) a ieși lefter, curățat, distrus. Spt. S., Mș. L o c. a d v. *La ras* = total, complet. *Au păscur vitele iazul la ras, nici fir de iarbă n-a rămas.* Ibid. C. Arg. A toca (pe cineva) la ras = a nu-i mai lăsa nimic, a-l lăsa toacă. Ibid. A tăia la ras = a tăia tot. *Am tăiat o pădure la ras.* Ibid. L o c. a d v. *În ras* = (la vase) pînă

în gură, la nivelul gurii. *Să lași să curgă cazanul pînă în rasul boții.* Ibid.

RAS, *-Ă, rași*, -se, adj. (În e x p r.) *Răs și așinat* = (la măsurat de cereale) încărcat ușor (îndesat) și cu virful dat jos (ras cu linia) la nivelul gurii (în opoziție cu: „cu virf și îndesat”). *Au ieșit în vale o sulă de mertice de ozăv, rase și așinate.* Spt. S., Mș.

RASTAPĂLĂ, *rastapale* și (rar) *răslăpeli*, s.f. Vint puternic cu ploaie multă și repezită; vijelie, vifornia; hală. *A venit o rastapală de ploaie, taman cînd eram în toiul secerii.* Spt. S. și J., Smr. *Au venit niște rastapale de ninsoare de s-au împotmolit drumurile.* Ibid.

RATÉU, *rateuri*, s.n. (Argou; În e x p r.) A da (cineva) niște rateuri (de prostie) = a spune lucruri neserioase, absurde, a spune prostii; a se face de ris. *Dă niște rateuri de prostie (din et), de-ți slă mintea-n loc; te năucește.* Cpr. C. Arg.

RĂȚĂ, *rațe*, s.f. (În e x p r.) A-i băya (cuiva) o rață în truistă (sau un șarpe-n sîn) = a-l speria, a-l înfricoșa; a-l păcăli. *Așa e că fi-am băgat o rață în truistă?* Spt. S. și J., Pn. L., Mș.

RAȚĂȚĂ, *rațețe*, s.f. Rețetă. Sm.-Hf.

RAVLĂ s.f. 1. Grămadă; nălog, rapănă. *Stau prunele ravlă pe jos. Ravlă de ninsoare.* Spt. S. și J., Smr., Cst. 2, Belșug. *E ravlă de struguri. Ravlă mare la masa lui, ca la un praznic împărătesc.* Ibid.

RĂZĂ, *raze*, s.f. (În construcția) *Raza șoselei* = flșie de pămînt — circa 2 m — de la șanțul șoselei în afară, lăsat liber; rezerva șoselei. *Sai bă, c-au scăpat porcii în raza șoselei și dai de potcă cu cantonierul.* Cpr., C. Arg., Spt. S., Mș.

RĂBOLÍ, *răbolesc*, vb. IV refl. A-și descărca nervii pe cineva; a țipa a se răsti, a se rățoi; a-și vărsa focul *Te-ai răbolit degeaba pe el, săracu; ce strică el?* Spt. S. și J.

RĂBDÁT, s.n. Răbdare. *Și răbdatul are o margine.* Expr. (A se alege) el eu luatul, noi eu răbdatul, se zice când cineva este nedreptățit la împărțirea unor avantaje, bunuri etc. Spt. S.

RĂBDUR ÓS, -OASĂ, *răbduroși*, -oase adj. Rezistent, tare, răbduriu; pilos. *Neam de oameni răbduroși, piloși.* Spt. S., Pn. L.

RĂBOLEĂLĂ, *răboletii*, s.f. Răsteală, răbufneală, rățoială. *Ce răboletii sint astea pe tine mă, omule; mai incet nu poți vorbi?* Ibid., Pn. L.

RĂCĂNÍ, pers. 3 pl. *răcăn, răcâne* și *răcănesc*, vb. IV. in tranz. (Despre răcânei) A face: *raca, raca*, producind un larmă ritmic, în serile de vară. *Răcăn răcâneii: raca, raca, raca!* Spt. S. și J., Ptș.

RĂCĂNÍT s.n. Larmă sacadat, ritmic, produs de glasurile sincronizate ale răcâneilor, în serile de vară. *S-aude răcănii de brotăcei; am scăpat de iarnă!* Spt. S. și J., Ptș.

RĂCOREĂLĂ s.f. (Familiar; uneori ironic) Plimbare; aeriseală; scaldă. *A lăsat sapa și a șters-o la răcoreală.* Spt. S. și J. Expr. (Ironic)

RĂCÚT, *răcuți*, s.m. Recrut. Spt. S., Ptș., Cst.

RĂDĂCÍNĂ, *rădăcini*, s.f. (În expr.) A rupe (cineva) rădăcinile = a se hotărî să plece, a pleca. Cpr., C. Arg., Ptș. A fi de la rădăcina prunului = a) (despre oameni) a fi din regiune pomicolă; a ști să aprecieze o țuică de calitate; b) (despre țuică) a fi curată, a fi de calitate, superioară, gustoasă, tare, nefalsificată. Ibid. **A merge la rădăcină** = a cerceta amănunțit (ceva sau pe cineva), a lua din fir a păr, a lua pe vrei, a cerceta spița, neamul, obârșia, tot. Ibid.

RĂDĂGEĂLĂ s.f. Răceală Expr. A lua eu rădăgeală (pe cineva) = a lua cu frig, a răci. Spt. S. și J., Pn. L.

RĂDĂGÍ, *rădăgesc*, vb. IV tranz. și in tranz. A-l răzbate frigul pe cineva, a-l pătrunde; a răci. *L-a rădăgil (frigul) bietul copil; dtrădie de-i clănțănesc dinții-n gură.* Spt. S. și J., Pdr., Mș.

RĂDĂGÍT, -Ă, *rădăgiți*, -te, adj. Răcit. *Am venit rădăgit; trei zile de drum, cu vișor-n piept.* Spt. S., Smr., Cst.

RĂGĂDUÍ, *răgădui* și *răgăduiesc*, vb. IV tranz. 1. A stringe, a agonisi. *Ce-am răgădui eu o vară, a cheltuit eu într-o seară.* Mș., Pn. L., Prb. 2. A păsu, a amina, a îngădui; a aștepta. *Te-oi mai răgădui o zi, două; mai mult nu poți, să știi.* Ibid.

RĂGĂDULĂLĂ s.f. 1. Aminare, păsuire. *De mi-ar da puțină răgăduială, să răsufiu, că tare sint încolțit acuma.* Spt. S., VI. Mr., Cst. 2. Strlinsură, agoniseală. *Asta e toală răgăduiala mea de estimp.* Glbc., Prbn.

RĂÍ, *răiesc*, vb. IV refl. A se infuria, a se iuți, a se aprinde, a se rățoi; a se răboli. *Nu le mai răi omule; te omori degeaba.* Spt. S. și J., Pn. L.

RĂÍALĂ s.f. Răutate, minie, iuțelă; ceartă gălăgie, haraiman. *Ce răială s-a încins acolo la voi, mă, ce s-a întâmplat?* Spt. S. și J.

RĂJGHINĂTŪRĂ, *răjghinduri*, s.f. Răjghineală. *Ai văzut ce răjghinătură s-a făcut la fundul bușii?* Spt. S.

RĂJGHINEĂLĂ, *răjghineli*, s.f. Acțiunea de a se răjghina; scorojeală, scilcietură, despăcătură; crăvăleală. *S-a făcut o răjghineală în zid, la colțul casei. S-a pornit răjghineala de la grădina bușii și cură.* Spt. S., Mrș. *Ce răjghineală e asta, băiete?* Ibid.

RĂMĂȘITURI s.f. pl. Lucruri mărunte, nelsemnate; resturi; gunoale; tuhoc; restanțe bănești, rămășițe. (Învechit) *Mai aveam niște rămășituri de anșur și mi-a venit urmărirea.* Spt. S. și J. Mrgh.

RĂMULIȚĂ, *rămulițe*, s.f. I. Diminutiv al lui *ramură*; rămurică. *Am ales niște rămulițe de alloi; toate, s-au prins.* Spt. S. și J. II. Diminutiv al lui *ramă*; rămiță. Ibid.

RĂMURIȚĂ, *rămurițe*, s.f. = RĂMULIȚĂ (I) rămurică. *Îți dau eu cteva rămurițe de alloi.* Sm., Smrv., Mrgh.

RĂNCOT, *râncote*, s.n. Strigăt (de copii), țipăt, gălăgie, larmă. *Mă, ce aâltea râncote pe voi; mai frumos nu vă puteți juca?* Spt. S. și J., Smr., Ca.

RĂNCOTEĂLĂ, *râncoteli*, s.f. Gălăgie, larmă, țipăt, râncot; joc zgomotos. *Ce râncoteli sint astca? Mai lăsați râncoteala și treceți la lecții.* Spt. S. și J., Pn. L.

RĂNCOTÍ, *râncot* și *râncolesc*, vb. IV in tranz. (Despre copii) A se juca zgomotos; a face gălăgie; a țipa, a striga, a răcni. *Măi, ce râncotiți așa, c-ați speriat lumea!* Pn. L., Smr., Spt. S.

RĂNCOTÍT s.n. = RĂNCOTEALĂ. Mș., Pn. L.

RĂNCUREĂ, *râncurele*, s.f. Creangă mică, crenguță, rămurea. *Ce de râncurele au rămas în urma crăcilor! Pe un spic de râncurea, cîntă cîntă o presurea (Pop.).* Drsgl., Rev., Pnr.

RĂNTUÍ vb. IV. v. HRĂNTUI.

RĂPĂCIÚGĂ s.m. Epitet dat unui om sucit, zgireit, zăcaș. Cpr., C. Arg.

RĂPĂCIÚNE s.m. Epitet dat unui om răpănos, apucător, lacom; jăcman. *O răpăciune afurisilă ca asta, nu s-a văzut cît lumea.* Cpr. [Var.: RĂPCIÚNE s.m. Tplv.]

RĂPĂNEALĂ, *răpănci*, s.f. Răpăială, răpăit. *A venit o răpăneală de ploaie și cum a venit, așa a trecut.* Spt. S., Pn. L.

RĂPĂNI, pers. 3 sg. *răpăne*, vb. IV A răpăi. Spt. S. și J., Pn. L., Mș.

RĂPĂNIT s.n. = **RĂPĂNEALĂ** Spt. S.

RĂPĂNITURĂ, *răpănituri*, s.f. Răpăitură. Spt.

RĂPĂNÓS, -**OĂSĂ**, *răpănoși*, -*oase*, adj. (Adeseori substantivat) Hrăpăreț, lacom, clrpănos, hapsin, zgircit. Mzc., Slbz., Spt. S.

RĂPĂREȚ, -**EĂȚĂ**, *răpăreși*, -*eșe*, adj. Hrăpăreț. Spt. S., Pn. L., Smr.

RĂPĂRI s.f. pl. (Numai în expr.) A lua în răpări (pe cineva) = a certa; a lua la trei păzește, a lua la rapanghel. *Cum m-a văzut, m-a și luat în răpări; nu mi-a dat pas să scot o vorbuliță!* Spt. S., Pn. L. [Var.: **RĂSPĂRI** s.f. pl. Ibid.]

RĂPI, *răpesc*, vb. IV în tranz. A aiura prin somn sau în delir; a striga, a fi agitat, a delira. *Toată noaptea a avut fierbințeli mari și a răpit bietul copil, că nu știam ce să-i mai fac.* Spt. S. și J., Pn. L.

RĂPI s.f. pl. Loc adv. În răpi = repede. *Harnică femeie; numai în răpi o vezi alergând și luertnd toată ziua.* Pn. L., Smr., Spt. S. [Pronunțat; monosilabic]

RĂPŪNE, *răpân* vb. III tranz. și refl. A (se) pierde, a (se) rătăci. *Unde-ai răpus oile, afulisache? Spune, că te toc! Mi s-a răpus o hirtie de o sută; n-ai dat cumva de ea pe undeva?* Spr. S., Pn. L., Smr.

RĂPŪS, -**Ă**, *răpuși*, -*se*, adj. (Și adverbial) Rătăcit, răznit, pierdut. *Mi s-a răpus un miel și răpus e și-n ziua de azi, parcă l-au înghițit lupii.* Spt. S., Pdr., Pn. L.

RĂRIȚĂTURĂ, *rărițături*, s.f. 1. Șanț rămas printre rindurile de porumbi în urma răriței. Spt. S. și J., Smr. 2. P. ext. Loc rărițat. *Am dat și pe la rărițături, rtd porumbii de veseli ce stn!* Ibid.

RĂRŪI, -**IE**, *rărui*, adj. (Adeseori adverbial) Diminutiv al lui rar; rărișor. *Vezi că feși (cam) rărui; trage spata mai tare. Ti-a ieșit ptnza rărui. Prea rărui florile astea.* Spt. S. și J.

RĂSĂLNIȚĂ, *răsălnițe*, s.f. Răsadniță. *Mi-am făcut singur răsălniță.* Vl.R.-Ptș., Spt. S. [Var.: **RĂSTĂLNIȚĂ**, *răstălnițe*, s.f. Ibid., Pn. L.]

RĂSĂRI, *răsăr*, și *răsări*, vb. IV în tranz. 1. (Despre fire, la țesut) A trece unele prin altele, clnd se calcă ipele; a rosti. *Bagă de seamă că firele, ctnd răsăr pe natră, se și încurcă.* Spt. S., Smr. 2. A i se năzări, a avea toane. *Așa-i răsare lui cte una, din senin. Ce fi-a răsărit, băiete?* Ibid.

RĂSĂRIRI s.f. pl. Tresăriri, aiurări. *Are răsăriri.* Spt. S., Pn. L., Mș.

RĂSCĂRAIE s.f.v. **LĂSCĂBAIE**.

RĂSCĂBĂIĂ vb. I v. **LĂSCĂBĂIA**.

RĂSCĂBĂIAT, -**Ă**, adj. v. **LĂSCĂBĂIAT**.

RĂSCĂCĂRĂ, *răscăcăr* și *răscăcăréz*, vb. I refl. 1. (Ironie) A vorbi tare, răstit; a țipa; a ride cu gura pin-la urechi, a ride tare, zgomotos a ride-n bălaie de joc, ironic. *Ce te răscăceri așa, mă, crezi că sperii lumea?* Spt. S., Mmr., Ptș. *Ei și tu ce te răscăceri așa, ca prostul; nu fi-e silă?* Ibid. 2. (Despre obiecte) A se desface, a se scilcia. *S-a răscăcărât fundul, a ieșit din gardin. S-au răscăcărât ușile din tocuri și pervazuri.* Ibid. 5. Fig. A se crăpa de ziuă. *S-a răscăcărât de zio.* Ibid., Mzc.

RĂSCĂCĂRĂT, -**Ă**, *răscăcărăți*, -*te*, adj. 1. (Despre obiecte) Care e desfăcut de la încheieturi, răjghinat. *Slau ușile și ferestrele răscăcărâte, au ieșit din tocuri.* Spt. S., Mș. 2. (Despre pomi) Care are comănacii (= cracii) desfăcuți mult în afară. *La părul răscăcărât, facem un pătul de coceni.* Ibid. 3. Tare, strident. Fig. *Are un rts răscăcărât ăsta, fi-e silă!* Ibid.

RĂSCĂCĂRĂTURĂ, *răscăcărături*, s.f. 1. (La obiecte) Deschizătură, sclicietură (din cauza uscării, a vechimii, a uzurii etc.). *Buloiul are o răscăcărătură la fund, curge.* Spt. S. 2. (La pomi). Deschizătură între comănaci. *Părul sintilesc are o răscăcărătură, numai bună de clădit un pătul de coceni.* Ibid. 3. Fig. (Ironie) Rts lăbărțat, prostesc. Ibid.

RĂSCOACE, *răscoc*, vb. III tranz. și refl. 1. (Despre obiecte) A se învechi, a se uza, a se rupe ușor, a-și pierde rezistența. *Ți s-au răscopt cămășile toate; altele noi de-acuma.* S-au răscopt bușile. 2. Fig. (Despre oameni) *M-a răscopt o afulisită de tuse.* Ibid. 3. Tranz. (Despre fire, rufe etc.) A le pune la copt, a le fierbe cu leșie, a le înalbi. Cpr., C. Arg.

RĂSCOL s.n. 1. Joc zgomotos de copii; hărmălaie, zarvă; răvășeală, dezordine. *Ce răscol e ăsta, mă neatmpărăților; ași întors casa pe dos!* Ibid. 2. Viscol mare; vișor. *Tol văzduhul c un răscol, un roi alb și plin de floare.* Ibid. [Accentuat și: *răscól* (1).]

RĂSCOLNIȚĂ, *răscolnițe*, s.f. 1. Dezordine, răvășeală; vraște; tulburare, invierșunare, amestec. *E toată casa o răscolniță, un talmeș-balmeș.* Spt. S. 2. (Învechit) Răzmiriță, răscoolă. *E răscolniță mare-n țară, s-a ifit răscolnița pătmașilor.* Ibid. 3. Viespar infuriat. Fig. *Să nu te vtri în răscolnița gărgăunilor (= să nu te amesteci unde nu-ți fierbe oala!* Ibid. 4. Vijelie. *A venit az-noapte o răscolniță de vișor, a răvășit toate lanurile, toate ogrăzile.* Ibid. [Var.: **RĂSCÓRNITĂ**, *răscornițe*, s.f. Spt. S.]

RĂSCOPT, **RĂSCOAPTĂ**, *răscopți*, -*oapte*, adj. 1. (Despre obiecte) Învechit, uzat, slab,

neresistent; ros de cari; măcinat, dărăpănat. *E răscopt paltonul, trebuie înnoit. Și cizmele stît răscopte.* Spt. S. și J., Cpr. *Doage răscopte. Butie răscoptă. Cărușă răscoptă.* Ibid., Pn. L. 2. Fig. (Despre oameni) Îmbătrînit rău, dărăpănat; coptoroșit de boale, ramolit. *E răscopt unchiușul; are plămîinii răscopți.* Ibid., Ptș., C. Arg.

RĂSCÓB, *răscóarc* și *răscóri*, s.n. Izvor; izvoare; confluență de izvoare; răs pintie. *Și nîr-un amurgit de vară, Ne-nîlînrăm la răscóară* (Pop.). *Cînd se varsă zorile, Eu mă-ngînt cu florile Și privighetorile, La toate răscórite* (Pop.). Spt. S., Mș.

RĂSCÓRNITĂ, *răscórnîțe*, s.f.v. **RĂSCOLNITĂ**.

RĂSCRĂCEĂLĂ, *răscrăceli*, s.f. Poziție necuvincioasă (cu picioarele răscrăcărâte); fig. ris lăbărjat. *Ce răscrăceală e aia, mă!* Ptș., Mș.

RĂSCRĂCĂ, *răscrăcesc*, vb. IV refl. 1. (Despre oameni) A sta cu picioarele răscrăcărâte, a se întinde, a se crăci, a se crăvăli. 2. Fig. A rîde zgomotos. Ptș., Mș.

RĂSCRĂCÎT, *-Ă, răscrăcîți, -te*, adj. Crăcit, crăvălit, răscrăcărât. Ptș.

RĂSCRÓI, *răscóiri*, s.n. (La obiectele de îmbrăcăminte) Răscóială, răscóitură. *Aici trebuie un răscóroi. Îi mai trebuie două răscóiriuri la umeri e gata; vine bine.* Spt. S., Ptș.

RĂSCURMĂ, *răscúrma*, vb. I tranz. A scurma, a răscoli. *Am răscúrmat pămîntu-ăsta pînă-n măruntăiele lui.* (Ironie) *Tu-l răscúrmi cu ghearele (tocul, jarul), Să mai piguli fiarele* (Pop.). Spt. S.

RĂSFĂDĂ s.f. Gălăgie, ceartă, zarvă, glagomă. *Ce răsfadă era acolo? — Căzuse podul morii în apă cu saçi cu tot.* Sltre.

RĂSFLOCEĂLĂ, *răsfloceli*, s.f. Răsfăț, rizgială. *Seoate ea școala răsfloceala din tine!* Ptș., C. Arg.

RĂSFLOCÍ, *răsflocesc*, vb. IV. 1. Tranz. (Cu privire la lînă) A scărmana. *Răsflocíți-o bine, ja, să nu rămîie spegmă nespártă.* Spt. S. 2. Tranz. și refl. Fig. (Despre tineri) A (se) smotoci, a (se) ciufuli, a (se) jumuli, a se hirjoni. *Da știu că le-afi răsflocit ca pe ele.* Ibid., Mș., Pn. L. 3. Refl. (Despre persoane) A se fândosi; a-și face de cap, a-și da aere; a se opăci. *Se răsflocește în toate, că-i dă mîna.* Ibid., Ptș.

RĂSFLOCÍT, *-Ă, răsflocíți, -te*, adj. 1. (Mai ales despre femei) Zburlit, stroflocit. 2. (Despre copii) Dezmiardat, alintat, rizglit; p. ext. (despre tineri) fândosit, sclifosit, ajurit, izmenit, opăcit. *Răsflocit copil! Răsflocitele alea nici gînd n-au să mai vină.* Spt. S., Ptș., Cpr.

RĂSPĂRI s.f. pl. v. **RĂPĂRI**.

RĂSPÚNS, *-Ă, răspunși, -se*, adj. (Cu privire la obiecte de îmbrăcăminte sau de încăl-

țăminte) Găurit, pătruns. *Mi-i haina răspunsă-n coale; opincile răspunse-n lăpți, n-am ce mai lua pe mine.* (Ironie) *Oi de mine ce-am ajuns, Mi-i sumanul tot răspuns* (Pop.). Spt. S., Cst.

RĂSTĂLNITĂ s.f.v. **RĂSALNITĂ**.

RĂSTĂPĂLEĂLĂ s.f. 1. Vrașoleală, dezordine, vraște. *A făcut o răstăpăleală vijelia asta, să te iei cu mîinile de păr.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Viforniță. Ibid. 3. Fig. Activitate intensă, vipie, zor, toi. *Hai (să-i dăm) o răstăpăleală la arie.* Ibid.

RĂSTĂPĂLÍ, *răstăpălesc*, vb. IV tranz. și in tranz. 1. A răscoli, a vrașoli. *Vijelia asta a răstăpălit grîul de nu mai știi cum să-l iei.* Spt. S., Pn. L., Smr. *Au intrat porcii-n grădină și au răstăpălit toate stratele, cuiburile, florile, tot. Copiii au răstăpălit casa cu fundu-n sus.* Ibid. 2. (Despre oameni) A dărîma, a tăia; p. ext. a da zor; a vrașoli. *Au intrat 20 de haidamaci și-au răstăpălit pădurea.* Ibid.

RĂSTĂPĂLÍT, *-Ă, răstăpăliți, -te*, adj. și part. 1. Dărîmat, răsturnat, scurmat, răscolit, vrașolit, răvășit; nimicitor, distrus. Spt. S. și J., Smr. 2. Fig. (Despre oameni) Cu părul vilvoi, cu hainele în dezordine; fig. speriat. *De unde vîi așa răstăpălit, bătute Parcă te-ar fi luat heriile la goană.* Ibid.

RĂSTEĂ, *răstele*, s.f. Vorbă aspră, spusă răstit. *Bietul băiat, numai în răstele-l fine!* Expr. A lua cu resteaua (pe cineva) = a se răsti la cineva, a certa cu asprime. Spt. S. Cst. [V a r. : **RESTEĂ**, *restele*, s.f. Ibid.]

RĂSTÍT s.n. Răsteală; rățoială. *Cu răstitul nu merge; tot cu binîșorul dacă n-ai face ceva.* Spt. S., Mș., Sm., Smr.

RĂSTITÚRĂ, *răstituri*, s.f. Răsteală; răstit; fig. dojană aspră, ceartă. *Cu răstiturile astea ai speriat copilul.* Mș.

RĂSTÓC, *răstoace*, s.n. 1. Locul unde se despart două ape curgătoare. *Fă-mă doamne ce m-ai face; Fă-mă pui de răgăoace Și m-aruncă între răstoace, Mă gusească cîn-mă place.* (Pop.). Mș., Ptș. 2. Virtej de apă curgătoare. *Să nu te scalti în răstoc, că te fură și te bagă la fund.* Ibid.

RĂSTURNÍCA s.f. art. Calificativ ironic dat unei femei ușuratică. *Răsturnica lui Pistol Face hora rostopol.* Spt. de S., Cst.

RĂSUCEĂ *răsucele*, s.f. 1. Unealtă de lemn, cu cîrlig la vîrf și două ramuri laterale; servește la răsucit fire din cînepă sau din păr de capră (pentru preșuri, dăsași etc.); răsuc. Spt. S., Mș. Expr. **A-l lua** (pe cineva) în răsucea (sau cu răsuceaua) = a-l lua la zor, a-l iuși, a-l repeci. *L-am cam luat cu răsuceaua (sau în răsucea) și s-a dus p-aei-ncolo.* Ibid. 2. Par cu care se stringe lanțul ce leagă o căruță încărcată cu lemne; tarbacă. *Pune-i răsuceaua.* Spt. S. și J., Smr. (În expr. **A-l pune răsuceaua**

(cuiva) = a-i astupa gura, a-l infunda; a ține de scurt, a infrina. Ibid.

RĂSUCICA s.f. art. 1. (Familiar) Epitet dat unei femei micuțe, slabă, subțire; vioaie, sprintenă, bună de gură, adeseori ușuratică. Spt. S. 2. Joc popular (în doi), cu figuri invirtite; invirtita. Ibid. Dnc., Lnl. S., Rm. V.

RĂSUFLĂ, *răsuflu*, vb. I. 1. **In tranz.** (Despre boli sau dureri organice) A ieși din nou la iveală, a scoate cap; a se muta. *Se închisese și iar a răsuflat ofița lui. Reumatismul te-nțapă azi în genunchi, mîine răsuflă în umăr.* Mș., Cpr. 2. **Tranz.** A bea fără oprire, a bea pînă la fund, tot. *Cum a pus ploșca la gură, la fund a răsuflat-o.* Ibid., Spt. S. 3. **In tranz. și refl.** (Despre alimentele fierbinți) A se răcori. *Nu începeți piinea (sau mămăliga) pînă nu (se) răsuflă, Nu băgați lingura în ciorbă pînă nu se răsuflă bine.* Spt. S.

RĂSUFLĂȚ, *-Ă, răsuflați, -le*, adj. 1. (Despre alimentele fierbinți) Care s-au răcit cît trebuie; călduțe. *Nu tăia mămăliga nerăsuflată. Nu mînea ciorbă pînă nu e răsuflată bine.* Spt. S. și J., Pdr., Smr. 2. **Fig.** (Despre oameni) Care a pierdut vigoarea; slăbit, stîns, ramolit. Ptș., Spt. S. (Substantivat) *Cu răsuflatu-ăla n-am făcut nimic; m-a păcălit.* Ibid.

RĂSŪR, *-Ă, răsuri, -e*, adj. Sur, vinăt. *Am doi juncani răsuri, gata de pus la jug. Dragi mi-s boii răsuri, Să mi-i pasc pe la-nțorsuri.* Spt. S.

RĂTĂCĂI s.f. pl. (Numai în expr.) A băga-n rătăcăi (pe cineva) = a întări, a luți, a zori, a certa; a băga-n năvrili. *Mi-ți-l-am băgat eu în niște rătăcăi, la arie, de ieșea fum din el.* Spt. S.

RĂTUNJĪ, *rătunjesc*, vb. IV **tranz.** (În expr.) A i-o rătunji (cuiva) = a i-o spune verde în față; a i-o tăia scurt, a-i vorbi deschis, fără ocoluri, pe șleau. *I-am rătunjit-o din două vorbe, i-am tăiat pofta să mai dea p-aci!* Spt. S., Smr.

RĂTUTEĂLĂ s.f. Zăpăceală, fisticală, spaimă, uluială, năuceală. *Ce rătuteală e aia? Ce, ești copil mic să le fisticești?* Spt. S., Tgv.

RĂȚOĂICĂ, *răfoaice*, s.f. Rață. Cpr. C. Argș. *Am luat două răfoaice.* Ibid.

RĂU, *reu, răi, rele*, adj. (În expr.) A ține de rău (pe cineva) = a ține de scurt. *Îl ține de rău și de la mîncare, bietul copil.* Spt. S. și J. Spr. A umbla rău = a-și face de cap, a se desmăța. Spt. S., Ptș. (Ironie) Tot era mai bine cînd era mai rău, se zice cînd cineva regretă o situație trecută, care i se părea rea, dar care, prin comparație, nu era așa de rea. Ptș., C. Arg.

RĂU², *rele*, s.n. **Expr.** 1. Tot răul spre bine, se zice cînd dintr-o situație neplăcută decurge una favorabilă. Ptș., C. Arg. **E de rău**, se zice pentru a preveni pe cineva de urmările

neplăcute ale unei acțiuni. Ibid. (Exclamativ) *Atîta rău = puțin lîni pasă!* Ibid. *Cîte rele și bebele, toate-n capul babei mele, se zice despre cineva care e foarte plăpînd, șubred, bolnăvicios; supărăcios, arțăgos.* Spt. S., Cst. 2. S.m. Dracul. (Fi-)R-ar al răului de diavol; *mi s-a ars bunătate de friptură, cît am stat aici de vorbă.* Ibid.

RĂVĂCEĂLĂ, *răvăceli*, s.f. Răvășeală. *Răvăceală în casă, răvăceală în ogradă, să te iei cu mîinile de păr!* Spt. S., Cst. [Var.: **RĂVOCEĂLĂ** s.f.]

RĂVĂCĪ, *răvăcesc*, vb. IV **tranz.** A răvăși. *Ași răvăcit casa, năbădătoșilor! Au intrat porcii în grădină și au răvăcit toți castraveții. Plugul e-a veni Cuibu-a răvoc!* (Pop.). Pn. L., Mrș., Spt. S. [Var.: **RĂVOCĪ**, *răvocesc*, vb. IV **tranz.**]

RĂVĂCĪȚ, *-Ă, răvăciți, -te*, adj. Răvășit, vrășolit, jăfănit, distrus. *Casa răvăciță. Holde răvăcițe (de grîdină). Ia nu mai umbra așa cu părul răvăciț!* Spt. S., Pn. L. [Var.: **RĂVOCIT**, *-Ă* adj. Dst.]

RĂVĂȘĪ, *răvășesc*, vb. IV **tranz.** și **refl.** A alege oile după semnele de la urechi și a împărți produsele lactate. *Mîine se răvășesc oile la munte.* Arf., C. Arg., Cplg., Rcr.

RĂVĂȘĪȚ s.n. Acțiunea de a (se) răvăși și *Peste trei zile avem răvășitul (oilor).* Arf., C. Arg., Cplg.

RĂVOCEĂLĂ s.f.v. **RĂVĂCEĂLĂ.**

RĂVOCĪ vb. IV. v. **RĂVĂCĪ.**

RĂVOCĪȚ, *-Ă* adj. v. **RĂVĂCĪȚ.**

RĂZBŪI, *războaie*, s.n. 1. (La construcții) Schelet de grinzi care susține și întărește acoperișul unei clădiri. Spt. S. și J., Smr., Cst. 2. (În construcția) Război rotăresc = unealtă întrebuințată de rotar la înspîțatul și obădatul roții. Ibid.

RĂZBUZĂ, *răzbuzez*, vb. I **refl.** (Despre oameni) A lăsa buzele-n jos (de plîns sau de supărare); a fi gata de a se porni pe plîns; a se bosumfla. *Ce te-ai răzbuizat așa, fata mării?* Spt. S. și J., Pn. L.

RĂZBUZĂȚ, *-Ă, răzbuzați, -te*, adj. (Despre oameni) Cu buzele groase, mari și răsfrînte; p. ext. supărat, bosumflat. Spt. S. și J. (Substantivat) *Aoleu, răzbuzațule, ce fi-aș mai face eu să fiu în locul mă-tii!* Ibid. 2. (P. a n a l.; despre lucruri) Cu marginile întoarse în afară, răsfrînte. *Vezi unde e căldarea de aramă, aia răzbuzață!* Ibid. *Umbă cu cămașa răzbuzață. Vezi că ai gulerul răzbuzaț.* Spt. S., Smr.

RĂZDANĪE s.f. (Rar) Danie, dărnicie. (Și în imprecății) *Răzdanăia lui de copil, mi-a ars clăia.* Spt. S.

RĂZLŪG, *răzlogi*, s.m. Prăjină groasă sau laț care se pune ca despărțitoare între cai, în grajd (stănoagă), sau cu care se construiesc

[arcuri, tirlle etc. *Închisoare de răzlogi*. Spt., Rm. V.

RĂZNĂȚIC, -Ă, *răznalici*, -ce, adj. 1. Care umblă razna; izolat, stingher; rătăcit. *Un pui răznatic fuge d-ăilalți, ca nebunul*. Spt. S. și J. *Ce copil răznatic, fuge de clrd, parcă-i e frică*. Ibid. (Adverbial) *Umblă răznatic*. Ibid.

RĂZNEALĂ, *răzneli*, s.f. Răznire, rălăcire; fig. țicneală, aiureală. *Are așa vite o răzneală, o ia răzna, anapoda, da-și revine*. Mș., Pn. L.

RĂZNI, *răznesc*, vb. IV tranz. (În expr.) A răzni vorba = a pierde șirul ideilor, a uita unde a rămas, a nu-și putea aduce aminte un cuvânt; a se zăhăi. *Și cum vă spuneam... ori ce vă spuneam, că răznii vorba!* Ibid.

RĂZNIȚ, -Ă, *răzniți*, -te, adj. (Despre oameni și animale) Care iese din clrd și o ia anapoda, singur, izolat, stingher, rătăcit. *Am găsit un copil răznit*. Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

REĂB, *reaburi*, s.n. Cracă uscală; crăcărie, uscături, rascote. *Am adunat niște reaburi din pădure, de pe jos*. Spt. S. și J., Mș.

REĂM, *reamuri*, s.n. Scoarță, covor. Cpr.

REĂMĂȚ, (rar) *reamăte*, s.n. Forfotă; foșnet; freamăt. *S-a rătăcit copilul în reamătul țirgului. Am adormit în reamătul pădurii. Busu-ioc în stuț cum sta, Durdulița-și sloboza, Prin reamătul frunzelor, Prin desișul fașilor* (Pop.). Spt. S., Vl.-Mr., C. Arg. [Var: RĂMĂȚ s.n.]

REBEĂGĂ s.f. 1. Vechitură, ruptură, rablă. *E o rebeagă de mașină, n-ai ce face cu ea. Am rămas c-o rebeagă de căruță*. Spt. S. și J., Pn. L. 2. (Despre animale) Căzătură, slăbiciune. *Am luat o rebeagă de vacă. O rebeagă de iapă*. Ibid. [Var.: REPEĂGĂ s.f. Ibid.; REBLEĂGĂ s.f. Ibid., Smr., Sm.]

REBLEĂGĂ s.f.v. REBEAGĂ.

REBLEGITURĂ, *reblegituri*, s.f. 1. Obiect vechi, stricat, dărăpănat; vechitură. *O reblegitură de mașină. Toate vasele au ajuns reblegituri, de când nu s-au mai reparat*. Spt. S. și J., Mrgh. 2. Om (sau animal) bătrân, prăpădit; dărăpănat. Fig. *O reblegitură de unchiș, și nu se lasă de besedii*. Ibid.

REDE, *redii*, s.f. Pădure tinăre; lăstăriș, lufăriș, hăgiș; rediș. *Ochii tăi mătase verde, Parcă i-ai găsit pe rede!* (Pop.). Sm.-Hl., Slr. [Var.: RÉDIE s.f. Ibid.]

RÉDIE s.f.v. REDE.

RÉDINĂ, *redini* și *redine*, s.f. (La pl.) Amestec de rădăcini și crengi aduse de o apă curgătoare sau implectite pe sub mal în vreo scochină; răgălii. *Prin redini se ascund de obicei racii, peștii și uneori șerpții*. Spt. S.

REGRÉT s.n. Expr. (Argou; ironic) Îmi pare (eu) regret = n-am ce-ți face, îmi pare rău. Ptș., C. Arg., Cpr.

REPEGŪȘ, *repegușuri*, s.n. Ropotă. *A venit un repeguș de ploaie și ne-a scos din arie*. Spt. S., Smr., Vț.

REPEȚEĂLĂ s.f. (În expr.) A lua (pe cineva) la repețelă = a lua la zor, a-i cere socoteală; a lua la zdravițe, a repezi. *Și unde mi fi-l-a luat la repețelă, de n-a nemerit pe unde să iasă*. Pn. L., Smr.

REPEĂGĂ s.f.v. REBEAGĂ.

REPEZEĂ s.f. art. (În expr.) A lua la repezea (sau eu repezeaua) (pe cineva) = a lua la rost, a repezi; a iuți, a zori; a lua la zdravițe sau la repezeală. *Las-o mai domol, tinere, n-o lua așa cu repezeaua, că nu ține*. Pn. L., Spt. S.

REPEZEĂLĂ, *repezezi*, s.f. Minie, furie. *Are el așa cite o repezeală, da-i trece iute*. Spt. S., Mș.

RESTEI s.n.v. RESTEU.

RESTÉU, *resteie* și *restouri*, s.n. 1. (În expr.) A umbla eu resteiul la briu = a căuta ceartă cu luminarea, a fi pornit pe glceavă. 2. (Articulat) Joc popular cu mișcări iuți, vii, sprintene. *Zi-i resteiul, lăutare!* Spt. S. și J., Smr. [Var.: (ad. 1) RESTEI, *resteie*, s.n. Ibid.]

RESTIȘOR, *restișoare*, s.n. Diminutiv al lui rest; restuleț. *Mai aveam un restișor de primit ori restișoarele tree nebăgate-n seamă?* Ptș., C. Arg., Mz.

RESTULEȚ, *restulețuri*, s.n. = RESTIȘOR. *Parcă mai aveam un restuleț de luat?* Ptș., C. Arg., Spt. S.

RETEĂCĂN, *releacăne*, s.n. 1. Partea de la fund a unei clăi de fin (sau a unui stog de coceni), rămasă după ce i s-a luat virful și mijlocul; fundei, fundac. *Am vindut clăia a mare de fin, mi-a mai rămas releacănul. Mai am un releacăn de coceni*. Spt. S., Cpr. 2. Așternutul unei clăi; podină, urmă. *Mi-au jurat az-noapte toate clăile din Negară; am mai găsit releacănele*. Ibid. 3. Fig. Cărcănul lunii. *Releacăn de lumină*. Ibid.

REVOLVÉL, *revolvele*, s.n. Revolver. *Utilă-te, codre, la mine. Să vezi dacă-mi șade bine, Cu cincii revolvele pline* (Pop.). Spt. S., Pn. L. [Var.: LIVORVÉR, *livorvere*, s.n. Ibid.]

RIMÍG, *rimiguri*, s.n. (Mai ales la pl.) 1. Ramură mică, crăchiță, rîncurea; zob de crăci, zobitură. *Adunați rimigurile alea de prin curte*. 2. (Resturi de la diverse lucruri). *S-a umplut casa de rimiguri* (coji de ouă, coji de nuci; hîrtii, strame, tocături etc.) Spt. S. și J., Mș., Pn. L.

RISTÓV, *ristoave*, s.n. Act vechi, scris de obicei pe pergament, cu litere chirilice; hrîsov; p. e x t. hîrțoagă, terfeloagă. *A găsit niște ristoave vechi, rămase de la bunicii bunicilor*. Expr. (Ironic) A sta cu nasu-n ristoave (sau în hîrțoage) = a lucra la birou; a scrie, a citi, a studia. Spt. S. și J., Smr.

RISCHITÓR, *rișchitoare*, s.n. Rășchitor. Spt. S., Pn. L.

RICÍȘ s.n. Riclială, riclit (mai ales de vase) *Iar te-ai apucat de riclîș? Mi-ai spart urechile!* Spt. S., Ptș.

RILĂ, *riiez*, vb. I tranz. și refl. A se îmbolnăvi de rlie. (*M-am riiat... nu știu de unde! Cine te-a riiat?*) Spt. S. și J., Pn. L.

RILĂLĂ s.f. Faptul de a (se) rlia; rlie. *Este riială peste tot.* Spt. S.

RILÁT, *-Ă, riiafi, -te*, adj. Bolnav de rlie. *A venit copilul riiat de la școală. Sînt riiafi toți ai casei.* Mș., Spt. S.

RIDE, *rid și rîz*, vb. III intrans. (Prov.) *Unde ride viața, moartea rinjește pe la spate* (sau *în umbră!*) Spt. S.

RILE s.f. 1. (În expr.) A face (cineva) (sau a-i face) (cuiva) rile pe inimă = a) a nu mai avea cineva răbdare, a se stăpini greu; a fi înlăritat, a fierbe de minie; b) a-i face cuiva în ciudă, a necăji. Spt. S., Ptș.

RIJGHINĂ vb. I. Răjghina. Mș.

RIJGHINÁT, *-Ă*, adj. Răjghinat.

RIJNEĂ, *rijnele*, s.f. 1. (La cai) Lanț scurt, prevăzut la un cap cu un mineraș, care se petrece printr-unul din inelele aflate pe lanț, cînd se leagă calul; iar la celălalt capăt, cu un cîrlig cu clamă, care se prinde de belciugul de la căpițul friului sau al căpăstrului; servește drept coadă (la frlu, căpăstru). *Legafi caii cu rijneaua de răzlogii iese!* Spt. S., Smr. 2. (La cai) Piedică de fier. Pnr., Brșt.

RIJNEALĂ s.f. 1. Acțiunea de a rijni; rijnit. Spt. S., Pn. L. 2. (Concret) Mălai rijnit. *Mai e niște rijneală veche, o dau la porc.* Ibid.

RIJNIȚĂ, *rijnițe*, s.f. Fi g. (Ironic) Gură-rea. *Toată ziua-i merge rijnița.* Mș., Smr., Spt. S.

RIMBOACĂ, s.m. Poreclă dată unui om grosolan, necioplit; greoi la minte, bleoncos. Cpr., C. Arg.

RIMNĂ, *rimne*, s.f. (În expr.) A face rimne = a pofti, a rimni a jindui. Spt. S. și J., Pn. L.

RINĂ s.f. (În expr.) A sta p-o rină = a trîndăvi. (Ironic) *Nu mai sta bușlean p-o rină, Că nu-ți vine de la mînă* (= de la moșie) (Pop.). Spt. S. și J., Mș., Cpr.

RINDĂ, *rinde*, s.f. Rînd. *Am cules două rinde de pruni. La sapă își ia fiecare rinda (lui).* Urș., Vl.-Dn., C. Arg.

RINDUIALĂ s.f. Soartă, destin. *Așa i-a fost rinduiala. Care și cu rinduiala lui.* Spt. S. și J., Mș.

RINDURELE s.n. pl. (Mai ales în cîntece și în scrisori) Diminutiv al lui rînduri. *Și fi-am scris trei rîndurile, Să te culci noaptea cu ele.* (Pop.) C. Arg., Ptș., Cplg.

RÎNZĂ, *rinze*, s.f. Osînză, *A avul rinză bună porcu-asta.* Spt. S. și J., Mș. *Ia uite, ce*

mai rinză ai făcut. Ptș., C. Arg. 2. Expr. A avea (sau a face) rinză = a face avere, a se îmbogăți. Ibid. A fi în rinza părinților = a) a trăi pe seama părinților; b) a moșteni avere de la părinți. *Hea, ce-i pasă lui, e-n rinza părinților, are de unde, n-are zor!* Ibid. A-i slăbi rinza (cuiva) = a sărăci. *I-a slăbit rinza și lui, nu mai are de unde; o cirpește greu.* Ibid.

RÎPȘOARĂ, *ripșoare*, s.f. Diminutiv al lui rîpă, rîpuliță, rîpșoară. *Un căfălandru de iepure a apucat p-aci, pă rîpșoara asta.* Pn. L., Spt. S.

RÎȘ, *rișete*, s.n. (În expr.) A-i da (cuiva) risul (sau bîzul) prin piele = a minca bătaie; a da de necaz, a o păți; a-i sări „risu-n călcîle”. *Mă, diavolilor, ia vedeți să nu vă dea risul prin piele!* Spt. S. și J., Cpr. Cst. A(-și) pînge (cineva) risul de astă-vară = a avea necaz de pe urma unei bucurii nesocotite. *Mîncă-te-ar lupii de vacă, Eu cu lapte și tu stearpă, Tu tenhuri și zbieri p-afară, Eu-mi plîng risul d-astă vară* (Pop.). Ibid. A ride cu risul făcut de altul (sau de alții) = a ride provocat de glumele cuiva; a ride prin molipsire (fără a ști de ce); a ride influențat de o veselie generală. Ibid. A fi sau a ajunge (ceva sau cineva) de risul dracului = a) (despre lucruri) a nu mai fi bun de nimic. *Nu mai lua hainele-alea, c-au ajuns de risul dracului;* b) (despre cineva) a se compromite. *Femeie de oameni cumsecade, a ajuns de risul dracului.* Ibid. *Mai mare risul = rușine! Auzi, să faci tu așa ceva, mai mare risul!* Ibid., Ptș. Risul pămîntului = om de nimic, netrebnic. Ibid. *Ris de lume* = a) faptă de ocară; b) lucrare de mîntuială. Ibid. Loc a d v. Pe ris = pe gratis. *Lasă că nu-ți face el pe ris.* Ibid.

RÎȘC interj. Onomatopoeie care redă zgomotul produs de un obiect frecat cu ceva tare. *Rîșc, cu cușitul! Rîșc, cu pila. Rîșc, cu saplăicul, pe fundul cazanului!* Spt. S. și J., Cst.

RÎȘCHIA vb. I. v. RÎȘCII.

RÎȘCII, *rîșcii*, vb. IV tranz. 1. A freca aspru, tare, cu zgomot; a hîrșcii. *Nu mai rîșcii cratișele cu cușitul! Rîșciet pila pe gura săcurii, dar mai tare rîșciet pe dinții fierăstrăului.* Spt. S., Pn. L. 2. A zgîrlia. *A rîșcilit pisicu picioarele mesei cu ghearele. Care din voi o fi rîșcilit banca cu briceagul?* Ibid. [Var.: RÎȘCHIA *rîșchiez*, vb. I tranz. Ibid.]

RÎT, *rituri*, s.n. (În expr.) A face rit = a scoate colții, a se obrăznicii; a face nazuri. *Cam face ea rit, dar o înmoi eu!* Spt. S., Cpr., Cst. A avea (sau a fi eu) rit = a fi obraznic. (Ironic) A-i da peste rit (cuiva) = a pune la respect, a-i tăia nasul, a-l obrăznicii. Ibid., Ptș.

RÎTÓS, *-OĂȘĂ, rituși, -oase*, adj. Care se vîră (ca porcul), dă năvală; botos, nerușinat,

obraznic. *N-ai văzut așa ritos ca tipul ăsta.* Mș., Ptș., Cpr.

RITĂ, *ritșe*, s.f. (Familiar) Literă, slovă, buche; p. ext. (ironic) învățătură de carte, spoyală de învățătură. *A învățat și el două ritșe și umbă numai cu nasul pe sus, par-ar fi dat cu mîinile de loartele cerului.* Spt. S. și J., Mrgh.

RIZGILĂ s.m. (Familiar) Epitet dat unui copil răsfățat sau unei persoane căreia li place să se alinte; om molțuros, fandosit, scilfosit. *Mai stai locului, rîzgilă, că mi-ai mîncat sufletul.* Cpr., C. Arg., Ptș., Smr.

ROADE, *rod*, vb. III r e f l. (Despre vin, țuică) A căpăta tărie și aromă, învechindu-se. *Am o țuică de 20 de ani, s-a ros, s-a așezat; e cu untdelemnul. După 2-3 ani și vinul începe a se roade.* Ptș., C. Arg.

ROAGA s.f. art. (Numai în expr.) Vine ea roaga = te vei ruga tu iar, dai tu de mine; se zice cînd cineva refuză să facă un bine sau uită binele făcut de altul. *Așa faci? Bine, bine; vine ca roaga; o să ai tu și tu nevoie de mine și de, să nu-ți paie rău!* Spt. S., Pn. L., Cst.

ROATĂ, *roate și roși*, s.f. (În expr.) Se întoarce (sau vine eu) roata la știrbină = dai tu de mine; vine ea roaga, se zice cînd cineva rămîne surd la rugămîntea cuiva, refuză să-i dea ajutor, nu vrea să știe de nimic, nu-i pasă. Spt. S. și J., Mrgh. *Calea roata pe obodă, se zice cînd cineva ajunge într-o situație nesigură, se clatină, cînd suferă consecințele propriilor greșeli.* Ibid., Pn. L. A fi leul (sau șfanțul, rubla) eît roata carului = a fi (banul) scump, a avea valoarea mare. *Mai lasă și tu ceva, că doar n-o fi leul cîl roata carului.* Spt. S., Ptș. A rămîne la roată = a rămîne cineva la greu, a duce tot greul unei gospodării, a fi străgănit, siciit, a rămîne de dirvală. *Dintre toți copiii eu am rămas la roată, eu duc hamul.* Ibid.

ROBAGIU, *robagii*, s.m. 1. Om care lucrează cu roaba; conduce o roabă cu mîinile. Ptș. 2. Om care muncește în corvoadă; corvaگیu; p. ext. muncitor cu palmele, slugă de pomană; robot. Spt. S.

ROBOTITÓR, -OĂRE, *robotitori, -oare*, adj. Robaci; harnic. Cc., Ptș.

ROCĂINĂ, *rocaine*, s.f. Plantă ierboasă răspîndită mai ales la munte; are lulpina tîrtoare și frunzele grase. Bgh., Rcr. [Accentuat: ro-cai-nă].

ROB¹, *roade*, s.n. (În expr.) A da pe rod = a) (despre pomi) a rodi pentru prima oară. *Cum a dat via pe rod, a și izbil-o grindina;* b) a îngriji, a cultiva pomii pînă ajung în stare de rodire, a-i ridica. *Am dat ogrăzile pe rod, nu-mi mai pasă.* Spt. S.

ROD² s.n. Mici zgrunțuri care ies în relief pe o suprafață netedă; p. ext. găuri sau scobituri, de pe o asemenea suprafață; rosătură, pori. *Coaja oului are rodul mic. Fașa zidului are (un) rod zgrunțuros.* Spt. S., Mș., Cpr.

RODÓȘ, -OĂȘĂ, *rodóși, -oase*, adj. 1. (Despre obiecte) Aspru la pipăit, zgrunțuros. *Pereții au ieșit cam rodóși. Oul are coaja rodosă.* Cpr. *Mătai rodos.* Nisip rodos. Ibid.

RÓINIȚĂ, *roinițe*, s.f. Fig. Adunătură de copii, hărmălaie. *Ce roiniță e asta la mine? Duceți-vă, mă, copiii, și jucați-vă-neolo, pe poiană. Cînd sună recreația, curtea școlii e roiniță de copii.* Ptș.

ROITOMÁN, -Ă, -CĂ, *roitomani, -e, -ce*, adj. Care e bine dezvoltat; trupeș, voinic, dolofan, rotofei. *E o femeie roitomană (sau roitomaneă), ridică sacul pînă c-o mînă.* (Substantivat) *S-a făcut un roitoman de băiat!* Spt. S. și J.

RÓPINĂ, *ropini și ropine*, s.f. Rîpă; surpătură; p. ext. scobitură făcută de ploii, de torente; șanț, scoclină. *S-a făcut o ropină-n coastă, s-a surpat pămîntul și fuge la vale. Drumul din pîrloage e numai ropini; l-au mîncat apele.* Spt. S., Pn. L.

ROPINIȚĂ, *ropinițe*, s.f. Diminutiv al lui r o p i n ă. *A căzut într-o ropiniță și și-a scrinlit piciorul.* Spt. S.

ROS *roasă*, adj. sg. (Despre vin și țuică) Care prin vechime capătă limpezime, culoare, tărie și aromă specială. *Vin ros. Țuică roasă.* Spt. S., Pn. L., Ptș. C. Arg.

ROS s.n. = **ROSURĂ**. *Ros de șoareci.* Expr. *A veni (iar) la ros* = a se învîrți, a ajunge în situație favorabilă, a se căpătui, a pune mina pe cîolan. Ptș. *A se pune pe ros* = a se apuca de afaceri, a se învîrți; a cheltui, a toca; a înșela. Ibid. C. Arg.

ROSTEĂLĂ, *rosteli*, s.f. 1. Chiverniseală gospodărească. *Mi-am făcut rosteala pentru mîine, am toale gata; dimineață doar injug boii și drumul! N-are nici o rosteală omul ăsta la casa lui.* Spt. S., Mș. 2. Căsătorie. *Pînă i-a face rosteala, mai va. Ibid.*

ROSTÍ, *rostesc*, vb. IV. 1. Tranz. și r e f l. A da pe cineva la casa lui, a (se) căpătui, a (se) căsători. *L-am rostít și pă pîrșlea. Se rostesc el și singur care e om.* Sm., Mș., Cpr., Sln. 2. R e f l. A-și găsi un rost, o ocupație. *Tu te-ai rostít undeva?* Ibid.

ROSTOPĂLĂ, *rostopale și rostopeli*, s.f. 1. Ropot. *A venít o rostopală de ploaie taman cînd eram în toiul ariei.* Spt. S. și J., Smr. 2. Iuțeală, avînt, iuță. *Hai să-i dăm o rostopală la secere, să scape scînteii.* Ibid.

ROSTOPÓL, *rostopoluri*, s.n. Virtej; valvirtej. *Soarele cînd o vedea (luna), Rostopol din*

cer cădea (Pop.). (Adverbial) *Răsturnica lui Pistol Face hora rostopol* (Pop.). Spt. S. și J.

ROSTOPELEALĂ, *rostopeleli*, s.f. Acțiunea de a rostopoli și rezultatul ei; vraște. Spt. S. și J., Pn. L.

ROSTOPOLÍ, *rostopolesc*, vb. IV tranz. A amesteca lucrurile, aruncându-le unele peste altele; a răsturna, a rostogoli; a răvăși. Spt. S., Smr.

ROSTOPOLÍT, -Ă, *rostopoliți*, -le, adj. Amestecat, aruncat unul peste altul; răsturnat, rostogolit, răvășit. *Cind am venit am găsit casa rostopolită vraște peste lot*. Spt. S., Smr.

ROSTULÉȚ, *rostulețe*, s.n. Diminutiv al lui *rost*. *Eu, când eram în anii lui, ehe, mi-aveam rostulețu' făcut!* Spt. S.

ROSURĂ, *rosuri*, s.f. 1. Zgomot ce se aude cind rozătoarele rod ceva; rozătură. *S-aud rosuri de șoareci*. Pn. L., Mș., Spt. S. 2. Tocitură, mizdritură, gaură. *Rosură de molii* (la haine). *Rosură de iepuri* (la pomi). *Rosură de cari* (la doage). Ibid. 3. Răzătură de cocă (de pe căpistere). *Fă-i și-ului copil o pupă-ză din rosuri*. Ibid.

ROȘALĂ, *roșăli*, s.f. Fard. *Tine-ți hora-n loc, flăcăi, C-asudează mîndrele și le curg roșă-lile* (Pop.). Arf., C. Arg., Crbn.

ROȘIT s.n. Acțiunea de a înroși (ouăle în ajunul Paștilor). *Am băgat ouăle la roșit. La roșitul ouălor vii și lu să (le) incondciem*. Spt. S., Pn. L., Mș.

ROTELÁT, -Ă, *rotelați*, -te, adj. Rotund ca roata rotilat. *De m-aș mai vedea odată, La o masă rotelată, Lingă mumă, lingă tată* (Pop.). Crb.

ROTILE s.f. pl. (În expr.) A sta (sau a se pune) vremea între roțile = a fi gata de ploaie; a sta în cumpănă. Spt. S., Pn. L. A sta (cineva) între rotile = a sta la indoială, a sta pe gânduri, a fi nehotărît, a șovăi. Ibid.

ROVINIȘ s.n. Loc mîncal de ape, rîpos, mlăștinos; rovină, mlaacă. *A intrat căruța-n niște rovinis; dracu o mai scoale-o d-acolo!* Cpr.

ROVINIȘTE, *rovinisți*, s.f. = **ROVINIȘ**. Cpr.

RUBLĂ, *ruble*, s.f. 1. (Învechit) Monedă de argint de 5 lei. *Rubla, ehe, era cli roata plugului; c-o rublă încercai căruța* (de marfă). Spt. S. și J., Smr. 2. Fig. (La pore) Rit. 2. (În expr.) A fi (cineva) eu rubla în nas = a fi nerușinat, obraznic. Ibid. A lua (cineva) *rubla* (sau rușinea) în nas = a-și lua inima în dinți, a îndrăzni. *Ce-o fi o fi, iau eu rubla-n nas pentru voi și mă duc la el acasă*. Ibid.

RUDĂREĂȘĂ, *rudărese*, s.f. Femeie din familia Țiganilor rudări; soție de rudar. Plș., C. Arg., Cpr.

RUFTURÓS, -OĂȘĂ, *rufturoși*, -oase, adj. Zdrengăros, murdar. *Und-te duci așa rufturos, te rîde lumea*. Spt. S.

RUGINEALĂ s.f. Rugină. *A prins rugineală*. Pn. L., Smr., Cpr., Mș.

RUGINITURĂ, *ruginituri*, s.f. Fig. Om bătrîn, vlăguit, dărăpănat, care nu mai e bun de nimic; lepădătură. *Ce tot agină p-aci ruginitura aia? Nu cumva o vrea să-mi cadă iar pe cap?* Cpr., Spt. S., Mș.

RUJÁN s.m. Poreclă dată unui om cu părul roșu. Spt. S.

RUJUÍ, *rujuiesc*, vb. IV refl. (Ironie) A da cu ruj, a se ruja exagerat. *Și atît s-a rujuít, Buzele și-a juvínit* (Pop.). C. Arg.

RUMĂNEȘTE adv. (În expr.) A vorbi rumânește = a vorbi deschis, a spune-n față, fără ocoluri. *Vorbește rumânește, omule! Nu mai mă duce pe mine cu gogoși*. Spt. S., Pn. L., Fîfn.

RUMÁN ÓS, -OĂȘĂ, *rumánoși*, -oase, adj. Plin de omenie; blind, bun, cumsecade, ales. *Rumános, tare rumános mi s-a părut omul ăsta; nu te mai poți declipi de el*. Spt. S., Cst.

RUPE, *rup*, vb. III tranz., intranz. și refl. (În expr.) A rupe căruța = a) a da de belea; b) a rupe relațiile cu cineva; c) (despre copii) a se porni pe plîns. Spt. S. și J., Pn. L. A o rupe de plîns = a se pune pe plîns, a plînge, cu hohote. Ibid. A o rupe din loc = a) (despre animale) a porni, a urni, a merge; b) (despre copii) a începe să slomnească, să articuleze vorbele; a se deda cu învățătura sau cu meseria, a o porni bine; c) (despre oameni) a porni o lucrare, a începe. *S-a apucat de casă, a rupt-o din loc*; d) a o rupe la fugă, a fugi, a o șterge. Ibid., Mrș. În loc să te cîrpești, mai rău te rupi, se zice cind cineva, vrînd să facă economie, cheltuiește mai mult. Ibid.

RUPT, -Ă, *rupți*, -te, adj. Expr. A fi rupt de oase (de șale etc.) = a fi obosit tare, a fi frînt. Spt. S. și J., Cpr., Revț.

RUPTĂ, *rupte*, s.f. Calificativ injurios dat unei femei disprețuite; ruptură. *Ce tot cală ruptele alea p-aci și nu-și vîd de treabă?* C. Arg., Plș., Cplg.

RUPTOĂRE, *ruptori*, s.f. Rupere. (În sintagma) Ruptoare de oase (sau de șale) = muncă grea, zdroabă, extenuare. *Coasa asta e curată ruptoare de oase, nu altceva. Am o ruptoare de șale de cînd am fost la pădure*. Spt. S. și J. Într-o ruptoare = intens, cu toată energia, pe întrecere, pe rupte. *Seceră toți într-o ruptoare. Muncau echipele într-o ruptoare*. Pn. L., Spt. S. și J., Pdr.

RUSĂLII s.f. pl. (În expr.) A lua (pe cineva) din rusalii = a-i lua mințile cuiva, a-l zăpăci: a se jigni. *Ce fi-i bă, neică, ce n-ai? Ori te-a luat din rusalii?* Mș., Cst., Fîfn.

RUSTEM, *rustemuri*, s.n. (În sud-estul regiunii) Joc popular asemenea „briului” sau „restelului”. Plș.

RUȘINE s.f. 1. C o m p u s e. **Rușinea pământului** = om de nimic, lepădătură, sclrbă. Spt. S. și J., Mș. 2. (În e x p r.) **A lua (cineva) rușinea-n nas** = a risca să fie refuzat, infundat, certat; a înfrunta o situație neplăcută; a îndrăzni. *Cred că-ți convine să mă duc eu; da eu iau*

rușinea-n nas, nu tu! Ibid. **A împăca rușinea** = a face față (unei situații delicate). *Vin oamenii-ăta la noi și nici nu știu cum o să-mpăcam rușinea.* Ibid., Ptș. **A spăla obrazul de rușine** = a ieși cu fața curată. Ibid.

S

S interj. Onomatopee care redă sunetul caracteristic giscanilor. Spt. S., Pn. L.

SABĂȘ s.n. Origine, soi, viță. *De unde fi-i sabășul, vere?* Spt. S., Pn. L., Mș.

SAC, saci, s.m. (În e x p r.) **A fi (sau a sta) (cineva) eu capu-n sae** = a) a fi prost; p. r e s t r. a trăi retras, izolat, smerit, închis. Mș., Ptș., Cst. **A se vedea (cineva) cu sueli-n cap** = a se vedea asigurat; a nu-i mai păsa. C. Arg.

SAD, saduri, s.n. 1. F i g. Sămînță, neam, soi. *Are sad bun (în el) băiatu-ăsta, se cunoaște. Sărăcie, sărăcie, Fiți-ar sadu-n pușcărie! Te-ai avut cu lata bine și nu te-nduri nici de mine* (Pop.). Pn. L., Spt. S., Pdr. 2. (În e x p r.) **A avea (cineva) sad (bun) la vorbă** = a avea talent, a vorbi cu rost; a avea sămînță multă de vorbă, a avea chef de vorbă. Spt. S. și J., Brșt. [V a r.: **SĂDĂ** s.f. Ibid.]

SAITOĂCE s.n. pl. Saitocuri. *Ce mai sailoace fac lăcustele-alea mari!* Spt. S.

SĂLĂ, săli, s.f. (La casele lăărănești) Prispă. *Și cit a fost vara vară, M-am culcat pe sală afară, Învelit-n folișoară* (Pop.). Spt. S. și J., Cst., Cpr.

SĂLCIE, salcii și săleii, s.f. (În e x p r.) **Frate de saleie** = frate vitreg. **Copil de saleie** = copil de suflet. **Itudă de saleie** = amant. Spt. S., Cpr.

SĂLCĂMĂ, salcime, s.f. Fructul salcimului; teacă de saleim. Spt. S., Pdr., Brșt.

SĂLCĂMĂRIE, salcămării, s.f. Pădure de salcimi; p. r e s t r. pepinieră; pui deși, mulți. *S-a prăsil o salcămărie pe Valea Găinușii, de nu mai poți răzbi cu plugul.* Spt. S., Cst.

SĂLCĂMIȘ s.n. Mulțime de salcimi tineri; deși, hățiș. Spt. de S., Cst.

SĂMĂ s.f. (În e x p r.) **A lua pe dracu pe samă** = a lua pe încredere pe cineva care nu merită, a garanta pentru o persoană deochiată. *E femeie cinslilă, o știe toată lumea! — Da, da; amu nu lua pe dracu pe samă!* Ibid. **A nu-și lua sama** = a uita. *Nu mi-am luat sama să-ți las bani pentru piață.* Ptș. **A (nu)-și lua sama la vorbă** = a (nu) vorbi cuviincios. Spt. S., Mrș., Cpr. L o c. a d v. **Fără echip și samă** = neobișnuit, grozav, strașnic, fără asemănare.

Dar ce fată! Numai s-o vezi, e ceva fără chip și samă. Ibid. **Fără rost și samă** = mult, fără socotelă. *Umblă fără rost și samă. Bea fără rost și samă. Cheltuiește așa, fără rost și samă. Vorbeș-le toată ziua, fără rost și samă.* Ibid.

SAMODIVĂ, samodive, s.f. 1. Moartea. Lnl. S., Dnc., Cmgș. 2. F i g. Femeie grasă, mătăhăloasă; urită (ca moartea). *Așa o samodivă d-alea își trebuia fie!* Ibid.

SAMSARÍ, samsaresc, vb. IV tranz. A mijloci o afacere între două persoane; (ironic) a trage pe sfoară pe cineva, a păcăli. *L-a samsaril și pe Ion cu o mie de lei.* Ptș.

SANTÍM s.n. v. **SANTIMĂ.**

SANTIMĂ, santime, s.f. L o c. a d v. **La santimă** = exact, pină-ntr-o para; plnă la ultima centimă. *Ne-am socotit la santimă; n-am să-i dau, n-are să-mi dea. Nici un santim mai mult nu dau.* Cpr., Spt. S., Mș. [V a r.: **SANTÍM** s.n. Ibid.]

SARE s.f. (În e x p r.) (Ironie) **Tigvă fără sare (sau goulă)** = om fără spirit, fără farmec, fără haz; cap sec. Spt. S.

SARSANĂ s.f. v. **SAXANA.**

SARVÁT, s.n. (Cu sens neprecizat). *Foicică și-un sarvat, Cite mindre-am sărutat, De te-aș stringe, aș face-un sal* (Pop.). Spt. S.

SAT s.n. (În e x p r.) **A avea saț de (sau la) vorbă** = a) a vorbi mult; b) a vorbi cu miez. Spt. S.

SAXANĂ s.f. (În e x p r.) **A-și găsi saxanuu** eu cineva = a-și găsi beleaua. **Uda S. (A fi) saxana de bani** = (a fi) plin de bani; *Uite, bă, chimirul: saxana de bani*, se zice, ironic, bătînd chimirul a plin, iar el sună a gol. Ibid. Spt. S., Pdr. **Saxana briceag**, se zice în bătaie de joc despre un om nevoiaș, sărac, gol pușcă. Ibid. [V a r.: **SARSANĂ** s.f. Ibid.]

SĂBIÁT, -Ă, săbiați, -te, adj. Strimb, oblic. *Ca să nu iasă țesătura săbiată, trage vătala drept.* (Adverbial) *Ca să nu tai săbiat, taie pe fir.* Spt. S. și J., Cpr., Prbn.

SĂCEÁS interj. Cuvînt exclamativ cu care se încearcă a domoli vacile la muls; ceas. Sin.

SĂDÍȘ, sădișuri, s.n. Loc plantat de curînd cu puleți; plantație. *Să nu băgați vitele-n sădiș!* Crb., C. Arș.

SĂGÉT adj. (Adesea substantivat, exprimă compătimire față de ceva sau de cineva) Biet, sărman, sărac, nenorocit. *Săgetu, auzi cum cheralăie, l-a lovit rău! Săgetu de el, viorean a căzut mugind pe brazdă!* Cpr., Sc.-Rdn.

SĂLCĂRIE, *sălcării*, s.f. (Cu sens colectiv) Desiș de sălcii; sălcăriș. *Ce sălcărie s-a făcut pe zăvoi, să te mântuce lupii!* Cpr., Ptș., Spt. S.

SĂLCĂRIȘ s.n. Sălcărie. *De furia muștelor, toate vitele s-au băgat în sălcăriș.* Spt. S., Pdr.

SĂMĂLUI, *sămălui* și *sămăluiesc*, vb. IV tranz. A asemui, a confunda. *L-am sămăluit cu nen-său.* Spt. S. și J.

SĂMĂNĂ, *sămăn*, vb. I, intranz. Expr. (Glumet) *Samână, dar nu răsare* = parcă ar fi, aduce; dar nu e; se zice când cineva face o asemuire greșită, o confuzie; sau riscă o afirmație necorespunzătoare. *Așa samână una cu alta, ca două picături.* — *Samână, dar nu răsare.* Spt. S., Mș.

SĂMINȚĂ, *semințe*, s.f. (În expr.) *Sămînță slabă* (sau *proastă, rea*) = neam prost. *Sămînța rea (sau slabă), să-i sai urma-n ciomag.* Cpr., Stln., Pnr.

SĂMINȚOS, *-OĂSĂ, sămințoși, -oase*, adj. (Despre oameni) Care face copii mulți; prolific, rodos. *Sămînțoasă muier*; *16 copii a turnat și tot voinică e.* Spt. S. și J., Pn. L., Ptș.

SĂNĂTOS, *-OĂSĂ, sănătoși, -oase*, adj. 1. (În expr., ironic) Nu-i e boala sănătoasă = e bolnav rău, e pe ducă. Spt. S.

SĂNIN s.n. Senin. Expr. *A face (cineva) tun pă sanin* = a nu face nimic. Cpr., Tgv.

SĂNINĂ, *săninez*, vb. I intranz. și tranz. A se cocoța pe virfuri; a ajunge de parte, a se procopsi repede. *Ptiu, unde te-a săninat nichipercea! Dacă nu eram eu, nu mai săninau tu în vrful teleului.* A *săninat nebunul unde nici în vis nu s-a visat.*

SĂRĂR, *sărare*, s.n. Crăcan în care se pune un bolovan de sare, pentru vite. Spt. S.

SĂRĂCĂTURĂ s.f. v. **SĂRĂCITURĂ**.

SĂRĂCII, *sărăcesc*, vb. IV tranz. A văita, a căina pe cineva care nu trebuie. *Ia nu-l mai sărăci tu p-asta; cu ce-are el ar putea trăi un sat.* Spt. S.

SĂRĂCIE, *sărăcii*, s.f. 1. (În expr.) *A trage sărăcia de coadă* = a o duce greu, a trăi în mizerie; a trage mița de coadă. *A face eumetrie cu sărăcia* = a nu mai scăpa de mizerie, a se ține sărăcia scai de cineva. Spt. S. și J. (Impreciație) *Ducă-se-n sărăcie* = ducă-se la mama dracului. Mrgh., Mș. *A înoda sărăcia* = a se cirpi; a o duce greu. Ibid. (Ironic) *A se înfili sărăcia eu neaverea* = a nu avea de nici unele, a fi sărac lipit. Ibid.

SĂRĂCITURĂ, *sărăcături*, s.f. Om sărac lipit pământului. *I-auzi la el, sărăcitura, să se*

puie el cu mine! Ia vezi, mă, de ce au venit sărăciturile alea? Spt. S., Mzc., Cpr. [Var.: **SĂRĂCĂTURĂ**, *sărăcături*, s.f. Ptș.]

SĂRĂCUȚ, *-Ă, sărăcuți, -fe*, adj. (În expr.) *Sărăcuț de maica mea* = vai de mine și de mine; vai de capul meu! *Sărăcuț de maica mea, ce mai mă fac eu acuma, încotro o mai iau?* Spt. S. și J., Mrgh.

SĂRĂNTUC, *-Ă, sărăntuci, -ce*, adj. Sărăntoc. Spt. S., Pn. L., Pdrț.

SĂRI, *sar, sai, sâr, vb. IV. 1.* Intranz. A trece peste, a fi mai mult decît trebuie. *E o mie de kg. acolo, dacă nu și mai sare.* Spt. S., Mrș. 2. Tranz. A adăuga. *Mai sai ceva (peste prețul dat) și hai să facem trgul!* Ibid.

3. (În expr.) **A-i sări cheful** (cuiva sau la ceva) = a) a-i trece timpul. *I-a sărit cheful la grtu. Nu se mai mărîta ea la 30 de ani, i-a sărit cheful.* Ibid., Pn. L.; b) a se supăra, a se lipsi. *Nu mai vrea să meargă, doamne ferește; i-a sărit cheful.* Ibid. **A-și sări din urmă** (cineva) = a-și pierde mințile, a o lua razna, a devia. Ibid. **A sări de pe făneuș** = a-și pierde cumpătul, a se înfuria. Ibid.

SĂTUL, *-Ă, sătui, sătule*, adj. (Substantivat; în expr.) **A da (cineva) de sătule** = a) a se sătura bine; b) a da de bine. *A dat și el o dată de sătule și acuma, na, i-a ieșit pe nas.* Mș., Spt. S. Loc. a d v. **Pe sătule** = a) după masă, pe nemincate. *Nu mă lua pe sătule, că nu sînt bun de nimic;* b) pe săturate. Spt. S., Pn. L.

SCAFOĂLCĂ, *scafoalce*, s.f. 1. Termen de ocară dat unei femei neserioase, ușuratică; flecare, intrigantă. *Ia te uită la ea, scafoalca, ce i-a dat dracu-n gînd!* Spt. S. 2. Scatoalcă. *I-a tras cîteva scafoalce.* Ibid.

SCALOĂICĂ, *scaloaice*, s.f. Calificativ dat unei fete (sau unei femei) micuță, sprintenă, plină de viață. Spt. S. și J.

SCALOI¹, *scaloi*, s.m. Copil neastîmpărat, sprinten, vioi, ștremgar. *Mă, scaloiule, mai astîmpăr-te o dată!* **Scaloi împelișat** (= copil neastîmpărat, diavol). Spt. S., Pn. L., Mzc.

SCALOI², *scaloi* s.m. Căpățînă de usturoi, fără căței. *A rămas scaloi tot usturoiul, a ieșit numai scaloi.* Mș., Mrș., Mrgh.

SCAM, *scame, scămi, scămuri*, s.n. Scamă. *Ai un scam pe guler. S-a umplut covorul de scămi, trebuie scuturat.* Numai scămuri aici. C. Arg.

SCARĂBĂ, *scarabe*, s.f. (În expr.) **A se face scarabă** (sau *scarabe*) = a se întări, a se usca. *S-au uscat pieile din pod, s-au făcut scarabe.* *Opincile le-am găsit scarabe.* *S-au făcut rușele scarabă de îngheț.* Spt. S. și J., Pdrț. [Var.: **SCRĂBĂ**, *scrabe*, s.f. Ibid.]

SCARPÉT, *scarpeți*, s.m. (Mai ales la pl.) Papuci de casă, făcuți din stofă, pislă sau impletii din lînă. Cpr., C. Arg. [Var.: **SCARPÉTE**, *scarpeți*, s.m. Ibid.]

SCARPÊTE s.m. v. **SCARPET**.

SCĂUN, *scaune*, s.n. (La car) Dispozitiv de lemn care, aşezat deasupra fiecărei osii, susţine dricul căruţei; pod. Ttn., Spt. S.

SCĂFĂLIE, *scăfălii*, s.f. 1. Chelie. Ca., Pt. 2. Scafă. Ibid., Sîşt.

SCĂLĂMBĂIE, *scălămbăi*, s.f. = **SCĂLĂMBĂITURĂ**. Spt. S. şi J.

SCĂLĂMBĂITURĂ, *scălămbăituri*, s.f. 1. Lucru strimbat, scilciat, deformat. Cu scălămbăiturile astea de bocanci — vezi? — cu ele o să-mi petrec eu toată iernică. Spt. S., Pn. L. 2. Fiinţă schimonosită, pocită; pocitanie, snamenie. O scălămbăitură (de om, copil etc.) Ibid. 3. Strimbatură, grimasă. Ce înseamnă, puiule, scălămbăiturile astea? Stai cuminte! Ibid.

SCĂLÎMB, -Ă, *scălîmbi*, -e, adj. Deformat, scilciat, strimbat. *Doage scălîmbe*. (Substantival. Fig.) Scălîmba aia de fată a fugit din secere. Pn. L., Spt. S.

SCĂMOŞEALĂ, *scămoşeli*, s.f. Acţiunea de a (se) scămoşi şi rezultatul ei; (concret) mulţime de scame, material scămos, pufos. *Scămoşea de vală*, *Scămoşea de mătase*. Ptş., C. Arg.

SCĂMOŞI, *scămoşesc*, vb. IV tranz. şi refl. A (se) scămoşa; (uneori) a scărmana. S-a scămoşit pătura de lot. C. Arg. Scămoşi şi voi zgrebenii-ăia, tot staţi degeaba. Spt. S., Pn. L.

SCĂMOŞIT, -Ă, *scămoşiţi*, -le, adj. Scămoşat. E scămoşită rău cuvertura; nu mai fine. E o stofă scămoşită pe-o parte. C. Arg.

SCĂMOŞIT s.n.; = **SCĂMOŞARE**. Ia-le la scămoşit. Spt. S.

SCĂPĂRĂ, *scăpăr*, vb. I intranz. (În expr.) A scăpăra (cineva) de bani = a fi în lipsă de bani, a fi la ananghie, a căuta. Spt. S., Mrş. A-i scăpăra (cuiva) călcătele = a fugi mîncînd pămîntul. Ibid. Seară în el se zice: a) despre cineva care e sărac luciu; b) despre un teren nisipos, pietros, neproductiv, sărac. Ibid.

SCĂPĂU s.n. 1. Alunecuş. *scăpău de gheaţă*. Pn. L. 2. Fig. Scăpare din vedere; greşeală. Scăpăuri d-astea se întîmplă; n-ai ce le face! Ibid. Fig. (Glumeţ) Cu scăpău de fată mare, Ńi trece de dor de şale. Pn. L., Spt. S., Ptş.

SCĂRĂJĂ, *scărăje*, s.f. = **SCOROABĂ**. S-a făcut scărăjă pielea aia din magazie. Lnl. S., Spt. S.

SCĂRĂT, -Ă, *scărate*, adj. Cu trepte (ca scara). Alee scărătă. Fig. Tuns scărăt. Tunsore scărătă. Spt. S., C. Arg.

SCĂRĂJĂ, *scărăjesc*, vb. IV refl. A se Scoraji. Strj., Ughn., Lnl. S.

SCĂRĂJIT, -Ă, *scărăjiţi*, -lc, adj. v. **SCOROJIT**.

SCĂRĂJITURĂ, *scărăjituri*, s.f. **SCOROJITURĂ**.

SCĂRÎNDĂV, -Ă, *scărîndavi*, -e, adj. Şubred, llnceđ, indispus; mlăciu; scivit; sclrciomit; ligav, scarandiu. E un copil scărîndav, mamă doamne! S-a făcut un scărîndav şi unchiaşu-ăsta, loată ziuă geme! Spt. S., Smr.

SCĂRMENEALĂ, *scărmeneli*, s.f. 1. Acţiunea de a scărmana; fig. dojană; smotoceală, păruială. I-am tras o scărmenea să mă pomenească. Spt. S. 3. Fig. Cercetare minuţioasă, frecuş. Ńi l-am luat eu la scărmenea. Ibid.

SCĂRMENIŞ, *scărmenişuri*, s.n. 1. = **SCĂRMENEALĂ**. Spt. S. şi J., Pn. L. 2. Joc de copii; neastîmpăr, frichineală, zgrebeniş. Ce scărmenişuri sînt astea pe voi, mă, neastîmpăraşilor? Ibid. 3. Fig. Mustrare; anchetă. L-am luat eu la scărmeniş. Ibid., Cpr., C. Arg.

SCĂRPINĂTOĂRE s.f. Fig. (Ironic) Bătăie, frecuş; nuia de bătut; om aspru. *Bucură-te, soacră mare, Ńi-am adus scărpinătoare* (= noră) (Pop.). Pn. L.

SCĂRPINĂTURĂ, *scărpinături*, s.f. = **SCĂRPINEALĂ**, p. ext. frecuş, dojană, păruială; bătaie. O scărpinătură bună nu i-ar strica derbedeului. Ibid.

SCĂRPINEALĂ, *scărpineli*, s.f. Acţiunea de a (se) scărpinga; scărpinătură. Spt. S. şi J., Mrş. Ńi s-a făcut de scărpineală? Ibid., Cpr.

SCĂRPINICI s.m. pl. 1. Paraziţi; p. ext. mlncărime de piele; fig. neastîmpăr; bătaie. Ce, aveţi scărpinici, mă, de nu vă mai vine a sta? V-a gîsit scărpiniciul? Spt. S. şi J., Mrş., Pn. L. 2. (În expr.) A avea (sau a prinde) scărpinicii la limbă = a vorbi vrute şi nevrute, a avea chef de vorbă, a trîncăni. Ia mai tacă-Ńi fleanca ori ai prins scărpinici la limbă? Ibid.

SCĂRPINIŞ s.n. Scărpinicii, scărpineală; bătaie. Ori Ńi s-a făcut de scărpiniş? Nu-Ńi mai vine a sta? Spt. S., Pn. L., Cpr., Mştş.

SCĂVODĂR, *scăvodari*, s.m. (Învechit; în sudul regiunii; mai ales în poezia populară) Luntraş. *Venia Vidrosu îngăibărat, Cu nisip amestecat, Pe scăvodari i-a-necat* (Pop.).

SCHĒFNĒT, *schefnete*, s.n. 1. Schelălăială. Auzii schefnete în fundul ropinii; erau patru căfeluşi aruncaşi acolo. 2. Scîncet. 3. (Ironic) Cicăleală. Da mai ajungă-Ńi, femeie, alttea schefnete, c-ai impuiat urechile oamenilor. Ibid.

SCHĒFNĒ, *schefnesc*, vb. IV intranz. 1. (Despre cîini) A schelălăi, a chefni. De ce-o Ńi schefnind căteaua? Pesemne c-a lovit-o cineva. Spt. S. şi J., Mrş. 2. (Mai ales despre copii) A scînci. [Var.: (ad 1) **SCHĒFNĒ**, *schifnesc*, vb. IV].

SCHĒFNĒT¹ s.n. 1. Schelălăiit, schefnet. *Schefnîl de cătea*. Spt. S., Pn. L. 2. Scîncet. *Schefnîl de copil*. Ibid. [Var.: **SCHĒFNĒT** s.n. Ibid.]

SCHĒFNĒT², -Ă, *schefniţi*, -le, adj. 1. (Despre copii) Scîncit; rîzgiat, scivit. Ce copil schefnîl!

Spt. S., Cst. (Substantivat) *Mă, schefnitule, te dau afară, auzi tu?* Ibid. 2. Cicălitoare. Ibid. *Schefnită femeie!* [V a r.: SCHIFNÎT, -Ă, adj. Ibid.]

SCHEFNITURĂ, *schefnituri*, s.f. 1. Scheunat de cline, chelălăitură; p. ext. sclncet (mai ales de copil răsfățat). *Ce schefnituri sînt astea pe tine, mă, scrivitule!* Spt. S. 2. (Ironic) Cicălitoare. *Ia mai lasă schefniturile, soro, că m-ai sperial.* Ibid., Pn. L.

SCHERLĂI, pers. 3 sg. *schertăie* și *scherlăiește*, vb. IV in tranz. 1. (Despre cline) A scheuna (de durere), a schelălăi; p. ext. (despre copii) a plînge, a țipa, a urla; a cherlăi. Mș., Sm., Pn. L. 2. Tranz. A bate. *Nu-l mai scherlăi și tu!* Ibid. [V a r.: SCHERLĂLĂI vb. IV. Spt. S. și J., Pn. L.]

SCHERLĂLĂLĂ, *schertăicli*, s.f. 1. Vaiet (de cline); p. ext. sclncet; țipăt, urlet (de copil). Spt. S., Mș., Mșțș., Cpr. [V a r.: SCHERLĂLĂLĂ s.f. Spt. S., și J., Mrgh.]

SCHERLĂIT s.n. Scheunat de cline; p. ext. țipăt de copil. Spt. S. și J. [V a r.: SCHERLĂLĂIT s.n. Spt. S. și J., Slșt.]

SCHERLĂIT, -Ă, *schertăiți*, -te, adj. (Despre copii) Plîngăreț; bizilî, scrivit. *Mă, că scherlăit te-ai mai făcut!* (Substantivat) *Ia vezi ce are scherlăitu-ăla de copil!* Spt. S. și J., Pn. L.

SCHERLĂITURĂ, *schertăituri*, s.f. 1. Scherlălă, scherlăit; joc zgomotos. *Ce scherlăituri sînt alea, mă, că viu la voi cu jălăveaș!* *Jucași-vă mai frumos!* Mș., Pn. L. [V a r.: SCHERLĂLĂITURĂ s.f., Spt. S. și J., Pn. L.]

SCHERLĂLĂI, *schertătăi*, *schertătăiesc*, vb. IV in tranz. v. **SCHERLĂI**.

SCHERLĂLĂLĂLĂ, *schertălăietii*, s.f. v. **SCHERLĂLĂLĂ**.

SCHERLĂLĂIT s.n. v. **SCHERLĂIT**.

SCHERLĂLĂITURĂ, *schertălăituri*, s.f. v. **SCHERLĂLĂITURĂ**.

SCHIAU interj. Onomatopee care redă lătratul cîinilor de vînătoare; cau. *Schiau, schiau, răsună prin pădure; a început vînatul.* Pnr., Pn. L.

SCHIDOĂLĂ, *schidoale*, s.f. Femeie slujită, pocită, infirmă; schiloadă; schilodenie, slujenie. *Am iubit un trandafir, Luai schidoala lui Zamfir* (Pop.). Spt. S. și J., Pn. L.

SCHIDOLÎT, -Ă, *schidoliți*, -te, adj. Schiodit. Spt. S.

SCHIFNÎ vb. IV v. **SCHEFNÎ**.

SCHIFNÎT s.n. v. **SCHEFNIT**.

SCHIFNÎT, -Ă, adj. v. **SCHEFNIT**.

SCHILĂ s.f. Șosea principală, vatra satului; linie. *Și-a făcut casă la schilă.* Spt. S. și J., Mș., Pdr.

SCHILODÉNIE, *schilodenii*, s.f. 1. Copil nedezvoltat, chiricit, izinit, rahitic; pocitură,

snamenie, arătare. Spt. S., Pn. L. 2. Om atins de infirmități grave; nenorocit; pocitură. *S-a dus voinic ca bradul la război și a venit o schilodenie de om.* Ptș.

SCHILOMONEĂLĂ, *schilomoneli*, s.f. Grimasă urlă, strîmbătură, schimonoseală; atitudine ridicolă; afectare; izmeneală, fando-seală, sclifoseală. Spt. S. și J.

SCHILOMONÎ, *schilomonesc*, vb. IV refl. 1. (Despre copii) A se strîmba, a se schimonosi, a se sclîmbăia. *Nu te mai schilomonii așa, că-ți rup gîtul, auzi tu?* Spt. S., Smr. 2. (Despre femei) A se farda exagerat, a se îmbrăca excentric; a se izmeni, a se opăci. *Ce te-ai schilomonii așa, dragă, parc-ai fi de la circ.* Mș., Ptș.

SCHILOMONÎT, -Ă, *schilomoniiți*, -le, adj. = **SCHIMONOSIT**. Spt. S.

SCHINCEĂLĂ, *schinceli*, s.f. Acțiunea de a (s e) s c h i n c i; scinceală. *Hai, lasă schinccala și culcă-le, c-are să-ți treacă.* Spt. S., Cst., Smr., Ptș.

SCHINCET, *schincete*, s.n. Scincet. *Ce schincete s-aud?* Spt. S.

SCHINCÎ, *schincesc*, vb. IV in tranz. și refl. A (se) scinci. *Ce te schincești, mă, de pomană?* Spt. S. și J., Mș. 2. (Despre ciini, căței etc.) A scheuna (de durere, de foame, de bucurie etc.), a se gudura. *Ce te tot schincești, mă, jigodie; îți pare bine c-am venit ori te doare ceva?* Ibid., Pn. L., Mșțș.

SCHINCÎT s.n. Scincit. *Mai lasă schincitul și du-te de te culcă!* Spt. S. și J., Mrș., Mrgh.

SCHINCÎT, -Ă, *schinciiți*, -le, adj. (Despre copii) Care plînge-ntr-una; răzgîlit, scrivit. (Substantivat) *Mă, schincitul, ia spune tu drept: cine-a dat și n-a dat bine?* Spt. S. și J., Smr., Cpr., Mșțș.

SCHINCITURĂ, *schincituri*, s.f. Scincet. *S-aud schincituri de căței în poiată.* Pn. L., Pdr., Spt. S.

SCHINDISEĂLĂ s.f. Acțiunea și faptul de a (se) s c h i n d i s i. Glbc.

SCHINDISÎ, *schindisesc*, vb. IV in tranz. (Mai mult în poezia populară) A trudi; a zori; a scinci. *Țese Jana, schindisește și de nuntă se gătește* (Pop.). Glbc., Cpjn.

SCHINDISÎT, -Ă, *schindisiți*, -le, adj. Obosit, îndispus; mlhnit. Glbc.

SCHINDUȘ, -Ă, *schinduși*, -e, s.m. și f. Om mic de statură (sau copil) infolilit, ciufulit, zburlit, îngălat; fig. mollu, sanchiu. *Hai, schinduș* (sau *schindușule*, *schindușo*) *hai mai iute!* Spt. S., Smr.

SCHINDUȘA s.f. art. Calificativ depreciativ dat unei femei ciufulite, zburlite, cu hainele în dezordine; posacă, ursuză, sanchie, chiso-moacă, năvleagă. *Schindușa lui Durubleac nici bună ziua nu știe să dea.* Spt. S. și J., Smr.

SCHIRNÁV, -Ă, *schirnavi*, -e, adj. (Adeseori substantival) Care nu se simte bine; bolnăvicios, plăpînd, șubred; indispus, moale; prefăcut, rizglit; sclrciomit, scirvit. *Mă simt cam schirnav azi, nu merg.* (Substantival) *Mă, schirnavule, mult te mai schirnăvești tu p-aci?* Spt. S. și J., Smr., Pn. L. [Var.: **SCÍRNÁV**, -Ă, adj. Ibid., Mrgh.]

SCHIRNĂVEĂLĂ s.f. Stare generală proastă, indispoziție, moliciune, șubrezeală; lncezeală; sclrcioeală, sciveală. Spt. S., Pn. L.

SCHIRNĂVÍ, *schirnăvese*, vb. IV refl. (Mai ales despre copii și bătrîni) A (se) plînge mereu, a geme; a se smiorcăi, a se scrivi, a se sclrciomi. *Se schirnăvește el așa, dar n-are nici pe dracu.* Spt. S. și J., Smr.

SCHIRNĂVÍE s.f. Șchirnăveală, sciveală. *Atita schirnăvie ca pe omu-ăsta n-ai văzut; se vaită și cînd nu-l doare.* Spt. S.

SCHIRNĂVÍT, -Ă, *schirnăviți*, -te, adj. (Mai ales despre copil) Smiorcăi, scirvit (adeseori), prefăcut), rizglit; (despre bătrîni) șubred, gemut, bolnăvicios, schirnav. Spt. S. și J.

SCHIRNÓG, -OĂGĂ, *schirnogi*, -oage, adj. Beteag de o mînă sau de un picior; cotonog, chirnog. *A rămas schirnog de cînd a fost la pădure. A venit schirnog din război.* Mș., Spt. S. (Substantival) *Schirnoaga mi-a furat doi pui!* Ibid., Sm.

SCHIRNOGEĂLĂ, *schirnogeli*, s.f. Acțiunea de a (se) schirnogi; faptul de a rămîne schirnog. Mș., Pn. L.

SCHIRNOGÍ, *schirnogesc*, vb. IV tranz. și refl. A-și beteji (cineva) o mînă sau un picior, a (se) cotonogi; a (se) chirnogi. *La schirnogit în bătaie.* Mș., Pn. L., Spt. S.

SCHIRNOGÍT, -Ă, *schirnologi*, -te, adj. = **CHIRNOG**; chirnogit, slut. Spt. S. și J., Mș.

SCHITONCÚȚ, -Ă, *schitoncuți*, -te, adj. (Mai ales despre copii și femei) Militel, sprinten, vioi, jucăuș. (Ironie) *Fata dodii schitoncuță Sarc-n joc ca o broscuță. Iar de-i cei o sărutare, Apoi drept în brațe-ți sare!* (Pop.). Dnc., Lnl. S.

SCÍLCEIĂ, *scilceti* și *scilceiez*, vb. I refl. 1. (Despre lucruri) A ieși de la locul lor, a se strîmba; a se deschioala, a se scâlămbăia. *S-au scilceiat doagele și fundul de la bulie. S-a scilceiat dulapul de la încheieturi.* Spt. S. și J., Mș., Cpr. 2. Refl. (Construit cu dativul; despre oameni) A i se strîmba; a se deforma. *Vai, ce-o fi păfit biata femeie de i s-au scilceiat făcile!* Ibid.

SCÍLCEIÁT, -Ă, *scilceiați*, -te, adj. Scilciat, strîmb, zîmbat, scâlămbăiat. *Are doi dinți scilceiați.* Mș., Spt. S.

SCÍLCEIETURĂ, *scilceieturi*, s.f. Scilcietură. Spt. S.

SCÍLCHITURĂ *scilchituri*, s.f. Scilcietură. Smr., Pt.

SCÍRBÉLNIȚĂ, s.f. = **SCÍRBOVENIE** (2). Cpr.

SCÍRBOVÉNIE, *scirbovenii*, s.f. Scirnăvie, scirboșenie. 2. Spermă. Ibid.

SCÍRCIÓB s.n. Scirciob, leagăn, Cpr.

SCÍRCIOMEĂLĂ, *scirciometi*, s.f. Faptul de a se sclrciomi; plîns gemut, prefăcut, silit, sclifoseală, sciveală, rizglială. *Ia mai lasă scirciomeala, diavoliță mică, că pui mina pe nuia!* Spt. S. și J., Mrgh.

SCÍRCIOMÍ, *scirciomesec*, vb. IV refl. 1. (Mai ales despre copii) A plînge fără rost; a se sclifosi; a se scrivi, a se schinci; (despre bătrîni) a se vaita, a geme; a se scrivi; (despre femei) a face nazuri. *Se scirciomește el așa, dar n-are nici pe dracu!* Ibid. Smr., Mș., Spt. S.

SCÍRCIOMÍT, -Ă, *scirciomiți*, -te, adj. 1. (Mai ales despre copii) Care se preface că plînge; care plînge rizglit (amestecat cu ris), sclifosit; smiorcăit, scirvit, schincit. (Substantival) *Scirciomita aia de fie-ta se smiorcăia rizînd; e o vicleană de n-are zăbă.* Pn. L., Spt. S. 2. (Despre oameni) Mofturos, capricios, sucit; zgîrcit. *Scirciomilă muiere!* (Substantival) *Scirciomitu-ăla de unchiaș te bagă-n sperieți, nu altceva.* Ibid., Cpr.

SCÍRJ interj. = **HÍRJ**. Ptș.

SCÍRJÍF, *scirjiți* și *scirjițesc*, vb. IV intrans. A zgîrcia; a ricii apăsat, a hirji. *Nu mai scirjiți căldarea cu cușitul.* Spt. S., Ptș.

SCÍRJÍALĂ, *scirjițeli*, s.f. Hirjițială. Spt. S., Ptș.

SCÍRJÍIT s.n. = **SCÍRJÍIALĂ**. *Ce scirjițit e acolo, mă?* Ptș., Spt. S.

SCÍRJÍITURĂ, *scirjițituri*, s.f. Faptul de a scirjiți. *Ce scirjițituri s-aud acolo?* Spt. S., Mș., Ptș.

SCÍRLÉTE s.m. (Familiar, glumeț) Calificativ dat unui copil sau unui om mic de statură, vioi, iute, neastîmpărat. *Scirletele naibii, nu-i ajunge locul, n-ai loc de el. E iute ca scirletele.* Spt. S. și J., Pn. L.

SCÍRMĂ, *scirm*, vb. I. 1. Tranz. și intrans. A ricii, a scociori, a zgîndăra; a scărpină. *Mai scirmă-n focu-ăla, că se slînge. Mă scirmă un purice. Nu mai scirma buboiul, că mai rău îl otrăvești.* Spt. S. și J. 2. Tranz. Fig. A irita, a supăra. *Nu-l mai scirma și tu pe nen-tău, că și-așa e Dunăre.* Ibid. 3. Refl. și tranz. Expr. A (se) scirma-n pungă = a se căuta de bani, a se scotoci. Ibid. **A-l scirma șerpil la hurtă** (pe cineva) = a-i fi foame. Ibid.

SCÍRMÁCI, -CE, *scirmaci*, -ce, adj., s.m. și f. (Persoană) care caută, cotrobăiește, scotocește, cotelește, sclrcmocește; neastîmpărat, cotelitor; cotelici. *Copil scirmaci. Fata scirmace. N-ai văcut scirmaci ajurimal ca împelițatu-ăsta.* Spt. S., Cst.

SCIRMOCEALĂ, *scirmoceli*, s.f. Acțiunea de a scirmoci și rezultatul ei; vrașoaleală, răscoleală, zgîndăreală. Spt. S. și J., Smr. [Var.: **SCORMOCEALĂ**, *scormoceli*, s.f. Ibid.]

SCIRMOCI, *scirmocesc* (pers. 3 sg. și: *scirmoce*), vb. IV. 1. Tranz. A răscoli, a scotoci, a scociori, a scirma; p. ext. a zgîndări, a așija, a întelji, a întărîta. *Cine a scirmocit cuiburile de cartofi? Mai scirmoce al foc, c-a adormit. Mai scormoce prin traistă cū mă cam scirmoce la burtă. Nu-mi mai scormoci amintirile, cū-mi vine acru! Mi-ai scirmocit copilul și abia adormise. Mă scirmoce la burtă.* Spt. S. și J., Smr. 2. Refl. (Despre copii și tineri) A se hlrjoni, a se smotoci. Ibid. [Var.: **SCORMOCI** (pers. 2 și 3 sg. și): *scormoci*, *scormoce*, vb. IV].

SCIRMOCILĂ s.m. Epitet dat unui copil său om care își viră nasul peste tot; care scotocește, întoarce totul pe dos; scotocilă. Spt. S. **SCIRMOCÎT**, -Ă, *scirmocîți*, -te, adj. 1. Răscolit, scurmat, scotocit. 2. (Despre pămînt) Arat (superficial), săpat. Spt. S. și J., Pn. L., Smr. 3. Fig. (Despre oameni) Neastimpărat (Substantivat) *Scirmocilele alea de fete s-au dus la zbit și duse sint!* Ibid.

SCIRN, -Ă, *setrni*, -e, adj. Clrn. (Substantivat, familiar) *Hai, setrno, să-ți dau ceva!* Ibid.

SCIRNĂV, -Ă, adj. v. **SCHIRNAV**.

SCIRNĂCI s.m. (Familiar) Epitet glumeț dat unui copil care are nasul mic; clrn. *Hai, scirneciule, să le iau pe bicicletă.* Spt. S.

SCIRNEI s.m. (Familiar) Epitet glumeț ce se dă în general unui copil vioi, neastimpărat sau unui băiețan șmecher. *Scirneciul tatii, setrnci!* Spt. S. și J., Pn. L.

SCIRȚIȘ, *setrțișuri*, s.n. Scirțit. *Ce atita scirțitș pe ușile-alea? Copila bogatului șade-n fundul patului. Vrea papuci cu setrțitș și dă gura pe furiș* (Pop.). Cpr., Arf.

SCINTEALĂ s.f. (În expr.) A avea (o) selinteală la cap = a fi țenit, a nu fi în toate mințile. *Are el o scintecală, nu vezi? Zdravăn nu e!* Sm., Mș., Sltr., Spt. S.

SCINTÎT, -Ă, *scintîți*, -te, adj. Scrintit.

SCLI PĂT s.n. Licăriș, sclipit. *Pe sclipătul stelelor am ajuns și noi acasă. Luna tremuru în sclipătul (= tremurul) undelor.* Spt. S. și J.

SCLI PICI s.n. Luciu; lustru. (În loc. a d j.) Cu sclipici. *Te cu sclipici (= ie cu fluturi, cu fir). Pantofi cu sclipici (= pantofi cu lustru). Nasturi cu sclipici (= nasturi de metal, lustruiți).* Spt. S. și J.

SCLIPIȘ s.n. = **SCLI PICI**; sclipăt. *În sclipiș undelor, luna parcă e fărîmată.* Spt. S.

SCOB, *scoburi*, s.n. 1. Scobitură, adlncitură, șanș, gaură; slai (în care se fixează de obicei o piesă). *Scobul doagelor (= gardin). Scobul ușii. Scoburile geamurilor.* Spt. S. și J. 2. Unealtă

de dogărie, dințată, cu ajutorul căreia se trage gardinul la fundurile vaselor; gardin. Ibid.

SCOBELI vb. IV v. **SCORBELI**.

SCOC, *scocuri*, s.n. (În poezia populară) Groapă, gaură, ripă, scochină. *Și e vina mndrii melc C-a pus casa-n scocuri grele* (Pop.). Cc.

SCOCIOREALĂ, *scocioreli*, s.f. Acțiunea de a scociori și rezultatul ei. *Atita scocioreală și tot n-ai mai găsit-o?* Pn. L.

SCOFELĂLĂ s.f. Acțiunea de a (se) scofeli și rezultatul ei; scotocire. Spt. S.

SCOFELI, *scofel* și *scofolesc*, vb. IV. Refl. A se scobi cu degetu-n nas; a se căuta-n pungă sau în buzunare. *Nu te mai scofeli-n nas, puiule; e urt!* Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

SCOFELICI s.m. Poreclă dată (mai ales) unui copil care se viră, scotocește tot, peste tot; scofelitor. Pn. L., Mrgh.

SCOFELÎT s.n. = **SCOFELĂLĂ**. (Ironic) *Mai lasă scofelitul, mă, că-ți cade nasul și rămîi ctrn!* Spt. S.

SCOFELÎT, -Ă, *scofeliți*, -te, adj. Răscolit, scormonit, scotocit, căulat. *Am găsit ctleva cuihuri de cartofi scofelile. Toate buzunarele le-am găsit scofelile.* Spt. S. și J.

SCOFELITURĂ, *scofelitori* s.f. = **SCOTOȘEALĂ**. *Aici e scofelitură de-a lui; cunosc eu la marfă.* Spt. S.

SCOFLEAJĂ, *scofeje* și *scofeji*, s.f. (Ironic) Scăfirlie; fig. cap sec; p. ext. om bătrîn, slab, scofilcit, zbircit. *O scofeajă de unchiaș (sau de babă). (Depreciativ) Asta-i cap? Scofleaajă, bă, de pus boabe-n eu!* Spt. S. și J.

SCOLOPĒNDRIȚĂ, *scolopendrite*, s.f. Scolopendră; fig. (Ironic) femeie șupureată, înflăcăreală, vicleană. Spt. S., Pn. L.

SCONĂT, -Ă, *sconafi*, -te, adj. (Ironic) Care se crede isteț; care face pe grozavul, care s-a mestecă și unde nu-i fierbe oala. *Da sconat ai mai fost, zău așa! Ce se crede ei, sconatul, C-amăgește-așa tot salul? Că un clmp întreg de oameni Este orb și plin de snameni?* Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

SCORBELEALĂ, *scorbeleli*, s.f. Acțiunea de a (se) scorbeli. *Mai lasă scorbeleala (sau scorbclitul) din nas, că șade rău!* Spt. S. și J.

SCORBELI, *scorbcl* și *scorblesc*, vb. IV. 1. Tranz. A răscoli, a scormoni; a cotrobăi, a coteli, a scotoci. *Scorbete și tu un cuib-două de cartofi. Cine a scorbclit boreanele cu dulceață? Niște afurisite de ciori au scorbclit cuiburile și au dat afară porumbii răsăriți.* Spt. S. și J., Pdr., Stloc. 2. Tranz. și intranz. A săpa, a ara; a face scoburi, a scobi. *Am scorbclit toate coastele și toamna, nimiea toată. Scorbete toată ziua la niște găuri de pruni.* Ibid. *Nu te mai scorbcl-n nas.* Ibid. [Var.: **SCOBELI**, *scobelesc*, vb. IV tranz. Ibid.]

SCORBELÍT s.n. = **SCORBELEALĂ**. *Aici e scorbilit de ciori (sau de ciini)*. Spt. S., Cst.

SCORBELÍT, -Ă, scorbeliți, -le, adj. 1. (Despre lucruri) Scormonit, scotocit, scobit. *Am găsit dulapul scorbilit. Trei mușuroaie de cartofi erau scorbilite; de cine?* Spt. S. și J., Pn. L., 2. (P. ext.; despre terenuri) Săpat, arat, ricit (de ciori, ciini etc.). *Toate coastele sint scorbilite, pomii mai lipsesc*. Ibid., Mșș.

SCORBELITURĂ, scorbilituri, s.f. 1. Gaură, scobitură. *Am găsit niște scobilituri făcute cu briceagul în coaja pomilor*. Spt. S. și J., Mrș. 2. Ricitură. *Scorbilitură de cline*. Ibid.

SCORBOROȘEALĂ s.f. Gaură, scorbura. Spt. S., Pn. L. *Are o scorboreșeală măseaua aia*. Ibid., Mș.

SCORBOROȘI, scorboreșesc, vb. IV refl. 1. (Despre dinți) A se caria. *Mi s-au scorboreșit două măsele*. Ptș.

SCORBOROȘIT, -Ă, scorboreșiți, -le, adj. (Despre dinți) Cariat. *Am un dinte scorboreșit la rădăcină*. Ptș., C. Arg.

SCORMOCEALĂ s.f. v. **SCİRMOCEALĂ**.

SCORMOCI, scormocesc, pers. 3 sg. și scormoce, vb. IV tranz. și refl. A se mișca încet, a lucra moale; a (se) căuta, a (se) scotoci; a se îmbrăca indelele. *Hai, moleșitul, că pin-a te scormoci tu, vine soarele-n primz*. Spt. S. și J.

SCORMOCILĂ s.m. Poreclă ce se da unui copil neastîmpărat sau unui om care își bagă nasul peste tot; scotocilă. Spt. S. și J.

SCORMOCIT, -Ă, scormociți, -le, adj. Răscolit, vrasolit. *Am găsit toată casa scormocită. Grădina e scormocită de porci*. Spt. S., Mrș.

SCORMOCITURĂ, scormocituri, s.f. = **SCORMONEALĂ**.

SCORMOLÍ vb. IV. v. = **SCORMOCI**.

SCORMOLÍCI s.m. = **SCORMONICI**. Spt. S., Pn. L.

SCORMONEALĂ, scormoneli, s.f. Scormonire; fig. scornitură. *Ce scormoneli sint astea; cine te-a mai scormonit?* Spt. S., Mșș., Cpr.

SCORMONÍCI s.m. Calificativ dat unci persoane care se viră, răscolește, caută, scotocește. *N-ai văzut scormonici ca băiețu-ăsta; n-o fi ceva să nu știe el*. Spt. S. și J.

SCOROABĂ, scoroabe, s.f. 1. Piele (sau încălțăminte de piele) scorojită, uscată, leapănă (de uscătură), scliețată. *Am niște scoroabe de bocanci nici nu mai încep în picioare. Scoroabele alea de cizme s-au sculămbăiut în pod. Am mai găsit o scroabă de piele prin podul grajdului*. Spt. S. 2. Fig. Om (mai ales bătrîn) uscat, scoflicit, zbircit, prăpădit. *A ajuns o scoroabă (sau scoroajă), biala femeie*. Ibid. [Var.: (ad. 1.) **SCOROAMBĂ**, scoroambe s.f.; **SCHOAMBĂ**, scroambe, s.f. Ibid.]

SCOROÁMBĂ, scoroambe, s.f. v. **SCOROABĂ**.

SCOROJÍT, -Ă, scorojiți, -te, adj. (Despre oameni) Slab, uscat, scoflicit, zbircit. *Am văzut*

și pe unchtaș și pe babă, amîndoi, scorojiți ca niște scofețe de dovleac. Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **SCĂRĂJÍT**, -Ă, adj. Strj., Ughn., Lnl. S.]

SCOROJITURĂ, scorojituri, s.f. 1. Obiect uscat, scorojit, deformat. *Niște scorojituri de bocanci. O scorojitură de dulap. Sint pereșii rapeni (= plini) de scorojituri*. Spt. S. și J., Smr. 2. Om slăbit, scoflicit, zbircit, uscat de boală sau de bătrînețe. *Scorojitura aia de unchiaș nu mai vine pe la noi, s-a supărat*. Ibid. [Var.: **SCĂRĂJITURĂ**, s.f. Strj. Ughn.]

SCORȚIȘOÁRĂ, scorțioare, s.f. Diminutiv al lui scoarță; a) copertă. *Cine fi-a rupt scorțioarele de la caiete, copile?* b) cuvertură, pătură. *Așterne și tu o scorțioară pe pal; să nu fie palul gol*. Spt. S. și J.

SCORTÓS, -OÁȘĂ, scorțoși, -oase, adj. (În construcția) *Dovleac scorțos = dovleac cu miezul tare, consistent și dulce*. Spt. S.

SCORTOȘÁ, scorțoșez, vb. I refl. A deveni scorțos. *Mi s-a scorțoșat mințile de coada sapei. Mi s-au scorțoșat tălpile de atila umbrel pe desculțe. S-au inscorțoșat bocancii de uscătură*. Spt. S. și J., Smr.

SCORTOȘÁT, -Ă, scorțoșați, -le, adj. Scorțos. *Mi sint palmele și tălpile scorțoșate, ca coaja de gorun*. Spt. S. și J.

SCORÚMNIC, -Ă, scorumnici, -ce, adj. 1. (Despre fructe) Care se coace de limpuriu; văratic. *Pere scorumnice. Porumb scorumnic*. Smr., Spt. S., Pn. L. 2. (Despre oameni) Care se trece iute; căruia li albește părul de tinăr. *Femeie scorumnică. Neam scorumnic*. Ibid.

SCORÚȘĂ, scorușe, s.f. (În expr.) A îngliși scorușe = a) (mai ales despre fete) a rămîne însăreînată, a da de ocară; b) a muri. Spt. S. și J., Mș., Smr.

SCOTELÍ, scotel și scotelesc, vb. IV tranz. și intranz. A scotoci; a scofeli, a coteli. *Ce tot scotelești pe-acolo? Nu mai stai locului?* Spt. S. și J., En. L.

SCOTELÍCI, s.m. Calificativ peiorativ dat mai ales unui copil care cotrobăiește, scotocește, umblă peste tot. *Scoteliciule, te-am prins; tu erai hoșu-âl mare, ai?* Sm., Mș., Mrgh.

SCOTOCÍLĂ s.m. Poreclă dată unui copil sau om care are obiceiul a scotoci; scotelici. Spt. S., Cpr., Mșș.

SCOTOȘEALĂ, scotoșeli, s.f. Acțiunea de a scotoși; scotoceală, scotocire. *Ce scotoșeli sint astea?* [Var.: **SCOTROȘEALĂ**, scotoșeli, s.f. Ibid.; **SCOTROCEALĂ**, scotroceli, s.f. Ibid.]

SCOTOȘÍ, scotoșesc, vb. IV intranz. A scotoci. Sp. S., Pn. L., Pdr. [Var.: **SCOTROȘÍ**,

scolroșesc, vb. IV Ibid.; **SCOTROCÎ**, *scolrocesc*, vb. IV. Ibid.]

SCOTOȘILĂ s.m. = **SCOTOCILĂ**, Spt. S. și J., Pn. L.

SCOTOȘIT, -Ă, *scoloșiți, -te*, adj. Scolocit. *Am găsit dulapurile scoloșile, celarul scoloșit; a umblat cineva*. Spt. S. și J., Flf. [Var.: **SCOTROCÎT**, -Ă, adj. Ibid.; **SCOTROȘIT**, -Ă, adj. Ibid., Pn. L.]

SCOTOȘIT s.n. = **SCOTOȘEALĂ**. *O să vă dea scoloșitul prin piele, odată și odată, auziți voi?* Spt. S. [Var.: **SCOTROCIT** s.n. Ibid.]

SCOTROCEALĂ s.f. v. **SCOTOȘEALĂ**.

SCOTROCÎ vb. IV v. **SCOTOȘI** și **COTROCÎ**.

SCOTROCÎT, -Ă, adj. v. **SCOTOȘIT**.

SCOTROCÎT s.n. v. **SCOTOȘIT**.

SCOTOȘEALĂ s.f. v. **SCOTOȘEALĂ**.

SCOTOȘI vb. IV v. **SCOTOȘI**.

SCOTOȘILĂ s.m. **SCOTOȘILĂ**.

SCOTOȘIT s.n. = **SCOTOȘEALĂ**.

SCOVĂRDĂ, *scoverzi*, s.f. Fig. (Ironie) Om slab, scofilcit, pomil, sfrijit. *E o scovardă de muiere, scindură. S-a făcut scovardă unchiașul*. Spt. S., Mrș. [Var.: **SCOVĂRGĂ** s.f. Ibid.]

SCOVĂRGĂ s.f. v. **SCOVĂRDĂ**.

SCOVÎRDĂ, *scovirdez*, vb. I refl. 1. (Despre oameni) A se cocoșa. *S-a scovirdat baba*. Spt. S., Mș., Pn. L. 2. (Despre teren) A se lăsa în jos, a se scufunda, a aluneca. 3. (Despre față, obraji, ochi) A se adincea, a se scofilci. Ibid.

SCOVÎRDĂT, -Ă, *scovirdați, -te*, adj. 1.

(Despre teren) Lăsat în jos, scufundat. *Loc scovirdat*. Pn. L., Spt. S., Mrș. 2. (Despre oameni) Cocoșat. Ibid. 3. (Despre obraji, ochi etc.) Scofilcit, adinecit, dus în fundul capului. *Cu ochii scovirdați*. Ibid.

SCOVÎRDĂTURĂ, *scovirdături*, s.f. Loc dintr-o suprafață, lăsat în jos; scobitură, adinecitură; depresiune, vale; indoitură, scelcietură etc. Spt. S.

SCRĂBĂ s.f. v. **SCARABĂ**. Spt. S.

SCRĂDĂ s.f. Obiect foarte uscat, tare. *E scradă grîul; trebuie cules că se scutură. Stau pieile scradă în pod; ce ai de gînd cu ele?* Spt. S. și J., Ughn.

SCRĂDÎ, pers. 3 sg. *serădește*, vb. IV refl. A se face s c r a d ă; a se usca tare. *S-a scrădit pielea de vacă. S-a scrădit grîul*. Mzc., Blg., Pdr.

SCRĂDÎT, -Ă, *scrădiți, -te*, adj. 1. Uscat, întărit, scorojit (de uscătură); scrobît. *E așa de scădit grîul pe arie, că se face praf în picioarele căilor*. Spt. S. și J., Dgrl.

SCRÊME, *serem*, vb. III refl. 1. Fig. 1. A se sili din toate puterile să facă ceva, a se opinti. *Ne seremem loți să rezolvăm o problemă și nu-i putem veni de hac. Ce te mai scremi, mă, degeaba; nu vezi că nu e de nasul tău?* Cpr.,

C. Arg., Ptș. 2. Fig. (Despre vreme) *De cînd se serem se plouă și degeaba!* Ibid. Spt. S. 3. (Familiar, ironic) A lucra încet, moale, a se mișca anevoie; a fi greoi. *De ieri de cînd se serem se facă un strat de usturoi și tot nu e gata!* 4. Ex p r. S-a seremut un munte și-a leșit un șoarece, se zice cînd cineva s-apucă să facă lucruri peste puterile lui. Cpr.

SCREMUȘ, *seremușuri*, s.n. Efort, opintire, scremet. Ex p r. A intra lu (sau a du de) seremuș = a da în greu; a intra la frecuș; a da de belea. Spt. S. și J., Mrgh.

SCREMÛT, -Ă, *seremuți, -te*, adj. Care geme într-una, plîngăcios, sclrciomit, scriverit; scuit. *Scremul copil!* Spt. S., Pdr.

SCREMÛT s.n. = **SCREMUȘ**; scremet, opintire; p. e x t. osteneală, efort. *Barim de nu i-ari scremul degeaba!* Spt. S., Sitr.

SCRIVEALĂ, *scriveli*, s.f. Acțiunea de a se scrivi; scinceală. *Ce scriveală e asta, mă; ori taci ori plîngi ca lumea, nu te mai scrivi!* Spt. S., Urln.

SCRIVÎ, *scrivesc*, vb. IV refl. 1. (Despre oameni) A se văita, a geme; a se sclrciomi, a se sclnci, a bizii; a se sclifosi. *Nu te mai scrivi aci de pomână, lighioană (ce ești), că pui varga pe tine și numaidecît îți trece!* Spt. S. și J., Mș., Sitr.

SCRIVÎT, -Ă, *scriviți, -te*, adj. Plîngăreț, biziiit, sclncit, sclrciomit, gemut, scremut; sclifosit, hîrlit. *N-ai văzut om scrivit, vătăros, gemut ca ăsta (de cînd ești)!* (Substantivat) *Mă, scrivitule, mai taci răului, că mă dai de chilipir!* Urln., Spt. S.

SCRIVÎTURĂ, *scrivituri*, s.f. 1. Scriveală, sclncitură. *Ce scrivituri te-a mai găsit, copile; mai fine-ți gura*. Spt. S., Mș., Pn. L. 2. *Scrivitura iadului (sau a focului) = copil nesuferit*. Ibid.

SCROĂMBĂ, s.f. v. **SCÔROABĂ**.

SCROB s.n. (În e x p r.) A se face serob = a) a se usca tare, a se face „scradă”; b) (despre zăpadă) a prinde pe deasupra o pojghiță tare de gheață; c) (despre rufele ude) a îngheța tun, a se întări. Spt. S., Mș., Sitr.

SCROBÎ, *scrobesc*, vb. IV. 1. Refl. și tranz. A se usca, a se zvîlna de soare. *Pe nimezi, cînd e soarele-n loi, se scrobește grîul numaidecît, îl ia soarele și se treieră ușor. A scrobî, soarele arătura, e numai bună de grăpat*. Spt. S. și J., Cst. 2. Refl. (Despre zăpadă) A prinde la suprafață o pojghiță de polei. *S-a scrobît zăpada, poți merge ca pe gheață*. Ibid. 4. Refl. (Despre rufe) A se întări (de ger). Ibid.

SCROBÎT, -Ă, *scrobîți, -te*, adj. 1. Uscat, scradă. *Ia vezi, sînt scrobite bine paicle-n arie?* Spt. S., Rscț. 2. (Despre zăpadă) Întărită cu polei, înghețată. *E scrobîtu zăpada, nu se poate*

pleca la drum. Ibid. 3. (Despre rufe) Înghețate de ger. Ibid.

SCROMBĂI, pers. 3 sg. *scrombăiește*, vb. IV tranz. și refl. (Despre zăpadă) A se întări de ger, a se scrobi, a îngheța. Spt. S. și J. 2. Refl. (Despre piei) A se usca, a se scoroji. Ibid.

SCROMBĂIALĂ, *scrombăieli*, s.f. (Despre piei) Faptul de a se scrombăi; scorojeală. Spt., Dgrl.

SCROMBĂIT, -Ă, *scrombăiți*, -te, adj. 1. (Despre piele și încălțăminte) Uscat, tare, teapăn, scorojit. *O piele scrombăită. Cizme scrombăite.* Spt. S., Sm. 2. (Despre zăpadă sau despre rufele ude) Întărit de ger, înghețat, scrobit. *E zăpada (sau rufe) scrombăită tun.* Ibid.

SCROMBĂITURĂ, *scrombăituri*, s.f. (Concret) Lucru scrombăit, deformat, uscat; scorojitură. *Niște scrombăituri de cizme.* Pn. L.

SCUIPĂ, *scuip*, vb. I. 1. Intrans. și tranz. Expr. A scuipa-n ochi (pe cineva) = a insulta. Mș., Ptș., Pn. L. A linge unde a scuipat = a șterge „cu buretele” (trecutul), a trece cu vederea, a da uitării, a uita (supărările din trecut, certurile, ocările etc.); a reveni la normal. Ibid. Ptș. 2. Tranz., intrans. și refl. (Despre pisici) A (se) amenința, scoțind sunete caracteristice, a se hlrlî, a se înfuria; a se gherăni, a se bate; *Am vrut să șgornesc pisica și a început să scuipe.* Ibid. 3. Tranz. A face: *pliu-pliu*, zicînd: *să au-i fie de deochi*, la adresa unui copil frumos, dragălaș sau la adresa unei persoane care a apărut prin surprindere. Cpr., Pn. L.

SCUIPICI s.n. 1. Scuipat. Expr. A-și scintări scuipicelul (sau scuiputul) = a pierde vremea, a sta degeaba, a nu avea ce face. *Belferii tirgului stau șanșoși la ușa cafenelei și pun țara la cale, cîntărindu-și scuipicelul printre deșle.* Cpr., C. Arg. 2. (În construcția) Scuipicelul (sau scuipatul) cucului = lichid apos, viscos (asemenea scuipatului), care se formează pe tulpina unei plante de clmp numită *laptele cucului*. Ibid. 3. Lipici. *Dă-i cu scuipici că merge.* Ibid.

SCUIPIȘ, *scuipișuri*, s.n. Pămînt ușor, nisipos, sterp, neproductiv. *Pe scuipișurile din vâlceaua Găinușei nu s-a ales nici cît laptele cucului.* Spt. S.

SCUIPÎT s.n. Scuipat, scuipici. Clmn.

SCULĂ, *scol*, vb. I. refl. și tranz. Expr. Care eum (i) se secolă, tot Volnea îl cheamă se zice cînd ridică pretenții cineva care nu merită, care își dă aere, care face pe grozavul, care se crede. Cpr., C. Arg. *Te secolă de pe boală = e foarte bun, excelent. Așa o cîntare (un vin etc.) te secolă de pe boală.* Ibid. Ptș., Csl. A i se scula (cuiva) = a se hotărî, a-i veni chef, a fi bine dispus. *Dac-oi sta eu ptnă i s-o*

scula lui, îmi iese sufletul. Ibid. A aștepta pînă i s-o scula cuiva = a aștepta mult și (adeseori) degeaba. Ibid.

SCULĂ, *scule*, s.f. 1. Termen depreciativ dat unei persoane cu purtări neserioase; poamă. *Și-asta e o sculă; o știu eu!* Expr. A pune seulele în eul (cineva) = a nu mai fi bun de nimic; a slăbi, a îmbătrîni. Cpr., C. Arg., Ptș. 2. Sculă de văduvă = lucru vechi, stricat, rupt, cioarsă. Ibid.

SCULĂRIE s.f. (Cu sens colectiv) Mulțime de scule, amestec; sculărie. *N-am văzut altă sculărie ca la omu-asta; are o pîmîniță plină.* Spt. S.

SCULĂREȚ, -EĂȚĂ, *sculăreși*, -te, adj. 1. Care joacă cu putere; vioi, sprinten, săltăreț; jucăuș. *Sculăreașă mai e și-asta, arz-o focul; parcă-i pusă pe grătar.* Spt. S., Dgrl. 2. Care ațîiță pofta. *Sîrbă sculăreașă (= săltăreașă).* Ibid.

SCURĂ, *scur*, vb. I tranz. și refl. A (se) scurge. *Scură cașu-ăla și dă-l incoa.* Expr. A i se seura ochii (după ceva sau după cineva) = a dori cu pasiune. *Mi se pare că i se scură ochii băiatului după jula noastră.* Spt. S.

SCURT, -Ă, *scurți*, -le, adj. (În expr.) Seurt pe doi = fără multă vorbă, fără discuție. *Seurt pe doi; te duci ori ba?* Cpr., C. Arg.

SCURTĂ, *scurte*, s.f. (În expr.) A face seurtă la limbă = a lungi vorba, a pălăvrăgi mult și fără rost; a trîncăni; a cicăli. *Mai ho, cu altă meliță, că faci seurtă la limbă.* Spt. S., Pn. L., C. Arg.

SCURTĂC, -CĂ, *scurtaci*, -ce, adj. Scurt. *Aici trebuie niște pari mai scurtaci. Cam scurtacă haina asta pentru tine, nu-ți vine bine.* Spt. S., Pn. L.

SCUTĂR, *sculari*, s.m. Om care supraveghează și consemnează activitatea „buștenarilor” și a „poștarilor”, la tăiatul și transportul buștenilor. Drgsl., Rer.

SCUTURĂ, *scătur*, vb. I refl. Fig. A se lepăda cineva de faptele (cuvintele, ideile etc.), care i se impună; a se apăra, a se dezvinovăți. *Și de ce te scuturi așa, omule, că nici n-a aruncat la tine!* Spt. S., Pn. L., Mș.

SCUTURĂTOR, -OĂRE, *scuturători*, -oare, s.m. și f. Om (sau femeie) care scutură fructele din pom, cu prăjina. *Am avut la cules de prune cinci scuturători și 20 de culegători. Scuturătorii și-au luat repede pasul, i-au lăsat pe culegători, che, departe.* Pn. L., Smr., Cpr.

SCUTURĂTURĂ, *scuturăture*, s.f. 1. (În expr.) Seuturătură de friguri = acces. Spt. S., Pn. L. 2. Fig. Dojana; urecheală. *I-am tras eu o scuturătură (zdrăvănă).* Ibid.

SCUTUREĂLĂ s.f. 1. Derețecătură, curățenie. *Să facem o scutureală bună, pe la toate camerele.* Ptș., Cpr., C. Arg., Cst. 2. Ploaie

ușoară, trecătoare. *E o scuturăală de nori, acum trece.* Ibid. 3. Scuturarea fructelor, prin hîlîneală; (concret) fructele scuturate (de vînt sau prin hîlînare), scuturătură. Ibid. 4. Ninsoare ușoară, fulguală. *O scuturăală de ninsoare.* Ibid.

SCUTURIS, *scuturișuri*, s.n. Scuturat, scuturare. *Te-ai grăbil la mărițiș, Ca floarea la scuturiș* (Pop.). Lnl. J., Spt. S., Ptș., Cts. *Zor la scuturiș, flăcăi, că vă prind culegătoarele!* Ibid.

SEC, **SEACĂ**, *seci, sece*, adj. (Substantivat, n.) (În e x p r.) A fulgera în sec = a fulgera pe senin. Spt. S. și J. A-i merge (cuiva) în sec = a-i merge rău. Ibid. Adj. A avea gură seneu = a meni de rău. Ibid.

SECĂRIȘ, *secărișuri*, s.n. Lan de secară. *S-au pierdut în niște secărișuri, mai mari ca omul.* Spt. S.

SECĂRIȘTE, *secăriști*, s.f. Lan de secară; miriște de secară. *Am fost cu vitele pe secăriște.* Spt. S. și J., Mș.

SECĂTURICĂ s.m. Diminutiv al lui *secătură*; lichea. *Ce mai secăturică e și ăsta!* Spt. S., Ptș.

SECERIȘTE, *seceriști*, s.f. Loc rămas după secerarea păioaselor; secerătură, miriște. Spt. S. și J.

SECSIE, *secsii*, s.f. Secție *L-a chemat la secsie.* Spt. S. și J.

SECTEMBRIE s.f. Septembrie. Mș., Spt. S., Ptș.

SECTORIST, *sectoriști*, s.m. (Recent) Militan care supraveghează un sector din oraș. *A venit sectoristul să vadă buletinele.* Ptș.

SECURIST, *-Ă, securiști, -ste*, s.m. și f. (Recent) Persoană în serviciul securității. Ptș.

SEMENIȘ¹, *semenișuri*, s.n. Semănătură. *Toate semenișurile au tnuat după sftntulița de ploaie de ataltăieri.* Spt. S., Cst.

SEMENIȘ² s.n. Asemănare. *N-am văzut așa semeniș ca la copiii ăștia, parc-ar fi gemeni.* Spt. S.

SEMINȚISURI s.n. pl. = **SEMINȚIURI**. *Ne vin seminișuri noi de la stat.* Cpr., C. Arg.

SEMINȚIURI s.n. pl. Diferite soiuri de semințe. *E piața plină de seminișuri.* Cpr., Ptș. C. Arg.

SEMN, *semne*, s.m. (În e x p r.) A lăsa semn = (în superstiții) datină după care cineva, cînd merge la un copil nou născut, trebuie să-i lase pe piept sau pe căpătîi, un semn de la el (un fir roșu, o stramă etc.), ca să nu-i ia somnul. Ptș., Brz.

SEMPLU, *-Ă, simpli, -e*, adj. Simplu. *Noi stînem oameni simpli; dar la atîta lucru ne taie capul, să judecăm și noi, cu mîntea noastră simplă, proastă.* Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

SENSIBILÓS, *-OĂSĂ, sensibiliși, -oase*, adj. 1. (Ironie) Supărăcios, nervos, iute. *Prea e sensibiloasă și ea, ti sare țandăra din nimic.*

C. Arg., Ptș., Cpr. 2. (Despre obiecte) Care se strică ușor. *Poarlă-te frumos cu motoru-ăsta că e foarte sensibilos. Am o lampă de gătit tare sensibiloasă; cum simte de curenți, fumegă ca un coș de fabrică.* Ibid.

SEÓ interj. v. **SO**. (Pronunțat : *monosilabic*).

SERECÚSTĂ s.f. Sărăcustă, sărindar.

SERGENȚÓI, *sergențoi*, s.m. (Familiar) Aug-

mentativ al lui *sergent*. *Mă, sergențoiu-ăla, vii diseară, că te aștept, auzi?* Spt. S. și J., Pn. L.

SÉRSEA s.m. (Eufemistic) Dracu. *Vezi tu pe sersea! Dai tu de sersea (intr-o zi)!* Spt. S. și J., Pn. L.

SĒU s.n. Fig. Belșug (În e x p r.) A trăi în seul cuiva = a trăi din munca altuia; a trîndăvi. *Huzurește în seul lui tal-său; dar să-l vedem cînd o rămîne pe conta lui cite parale-i face pielea!* Spt. S. și J.

SFANT, *sfanți*, s.m. (În e x p r.) A vedea cite parale face stăntul = a aprecia (ceva sau pe cineva) după ce nu-l mai are, a-i simți lipsa, a-l regreta. *O să vadă el cite parale face sfanțu, cînd n-oi mai fi eu la roală!* Spt. S. și J. A nu ști (cineva) cite parale face stăntul = a nu ști să aprecieze ceva (sau pe cineva) cînd trebuie. Ibid. A-i arăta (cuiva) cite parale face stăntul = a-l face să sufere, a-l învăța minte. Ibid.

SFĂROGÍ, *sfărogesc*, vb. IV refl. 1. A se scoroji, a se usca. Ptș. 2. Fig. (Despre oameni) A se zbrei, a se scofilci. Ibid. [Var. : **SFÍROGÍ**, *sfirogesc*, vb. IV refl. Spt. S., Cst.]

SFĂROGÍT *-Ă, sfărogiți, -te*, adj. 1. Sfarogit. 2. (Despre oameni) Bătrîn, zbricit, scofilcit. Ptș. [Var. : **SFÍROGÍT**, *-Ă*, adj. Spt. S., Cst.]

SFETÍ, *sfelesc*, vb. IV refl. A spune la loți, a se destăinui; a se lăuda. *Te-ai sfetit la loți din sat Că pe mine m-ai și luat* (Pop.). Spt. S. și J., Smr., Flfn.

SFÍC¹ interj. Exclamație care exprimă o mișcare scurtă, vioaie, sprintenă, *Cînd ti veni bine sftc, in ctreium! Sftc și ea după el! Iepurele sftc, in stufuri.* (Substantivat n., în imprecații). *Sftcul lui de copil!* Spt. S. și J., Smr., Flfn.

SFÍC² subst. 1. Ceva mic, neînsemnat. *Un sftc de creion.* Sm., Cpr., Pdr. 2. Epitét peiorativ dat unui om mic de statură sau (mai ales) unui copil neastîmpărat, vioi, sprinten. *Iar un sftc de băietan Călărește p-un bostan.* (Pop.) Spt. S.

SFÍCĂ s.f. Calificativ glumeț dat unei fetițe sau unei femei de statură mică, vioaie, îndemănată, sprintenă. *E o sftcă de fată, ca argintul viu.* (Peiorativ) *A venit sftca să ne cheme la nuntă.* Lnl. S., Dnc., Cmgs.

SFÍCÍF, *sftclí*, vb. IV in tranz. și refl. 1. A umbla repede, a umbla de colo-colo, a da

zor, a (se) zori; a se fiții; 2. P. e x t. A lucra mult, intens, fără preget. *Toată ziua se sficie femeia asta de colo-colo, n-are răgaz, n-are preget.* Lnl. S., Spt. S., Cpr.

SFICIT, -Ă, *sfictiți, -te*, adj. Care umblă iute, care lucrează intens, care n-are preget; neastimpărat, neobosit, bizdiclit. (Substantivat) *Sfictito, mai stai locului! Sfictita, vai de ea, Sfictie-n virf de nuia* (Aluna). Lnl. S., Spt. S., Cpr.

SFINT, *sfinți*, s.m. 1. (În e x p r.) A lua sfinșil (ceva) sau pe cineva = a) (despre lucruri) a se distruge. *Haina asta a luat-o sfinșii, s-a dus; nu mai face două parole. S-a bulșuit de tot zăpada, a mai luat-o sfinșii; plină mlinc s-alege de ea!* b) (despre oameni) a da de belea, a da în greu; a adormi repede; a se îmbolnăvi; a muri. *A băut pină l-a luat sfinșii (= a băut mult). Cum a pus capul jos, l-au luat sfinșii (= a și adormit) L-a mai luat sfinșii, zace dus!* Spt. S. și J., Pn. L., Mrș., Cst. (Exclamativ) *Fie înaintea sfintului = treacă de la mine, ducă-sel* Se zice când cineva renunță la ceva, face o concesie (vrind-nevrind). Ibid. 2. F i g. (Ironie, la pl.) Gunoaie mici amestecate în alimente. *Ce de mai sfinți în laptele ăsta!* Ibid.

SFINTULÊT, -ÎȚĂ, *sfintuleți, -lițe*, adj. 1 F i g. Ceva binevenit. (Substantivat) *A ieșit un sfintuleț de nor, are de gînd să plouă. A venit o sfintuliță de ploate, toate au inviat.* Mș., Spt. S. și J., Smr. 2. F i g. Luna. *Cînd o ieși sfintulița, pleacă.* Ibid. 3. Nuia, bătaie. *Ai uitat pe sfintulița?* Ibid.

SFIRC, *sfircuri*, s.n. (În e x p r.) A lua în sîrse (pe cineva) = a lua peste picior; a lua la zor. Mș., Cpr.

SFÎRLĂ¹, *sfirle*, s.f. (La porc) Rit. E x p r. A-l da peste sfirlă cuiva = a-l da peste nas, a-l obrăznic. Spt. S.

SFÎRLĂ², *sfirle*, s.f. 1. Om (și mai ales femeie) slab, uscat, piele pe os. *E o sfirlă de muiere; dar scapără.* Pn. L. 2. Ceva mic, neînsemnat; sflc. *O sfirlă de nas. O sfirlă de creion.* Ibid.

SFÎRLEAZĂ s.f. art. Numele unui joc popular local și melodia după care se execută. Ptș.

SFÎRLOAGĂ s.f.v. **SFÎROAGĂ**.

SFÎRLOG s.m.v. **SFÎRLOAGĂ**.

SFÎRLŌGEA s.m. Epitet dat unui copil sau unui om mic de stat, slab, uscat. Lnl., Cmgș.

SFÎRLOGI vb. IV. v. **SFÎROJI**.

SFÎROAGĂ, *sfiroage*, s.f. 1. Piele (sau opinci din piele) de porc subțire, uscată, răsucită. *O sfiroagă de piele. Niște sfiroage de opinci.* Spt. S. și J., Smr. 2. F i g. Om (sau femeie) slab, uscat, sfrijit. *O sfiroagă (sau sfirloagă) de muiere.*

Ibid. [V a r. : **SFÎRLOAGĂ**, *sfirloage*, s.f. Ibid. ; **SFÎRLOG**, *sfirlogi*, s.m.]

SFÎROGI vb. IV. v. **SFĂROGI**.

SFÎROGIT, -Ă, adj. v. **SFĂROGIT**.

SFÎROJĪ, *sfirojesc*, vb. IV r e f l. 1. A se sfarogi. *S-a sfirogit porumbul, s-a îngâlbenit și s-au răsucit foile de secetă.* Spt. S., Mrș., Sln. 2. (Despre oameni) A slăbi, a se scofilci, a se zbirci (de boală sau de bătrînețe). *S-a sfirojit baba.* Ibid. [V a r. : **SFÎRLOGI**, *sfirlogesc*, vb. IV r e f l. Ibid.]

SFÎROJIT, -Ă, *sfirojiți, -te*, adj. 1. Sfarogit. *Au ieșit niște fire de grlu sfirojite, pâlite, subțiri, pierite. Opinci sfirojite. Piele sfirojită.* Mș., Spt. S., și J. 2. (Despre oameni) Slab, scofilcit, zbircit. *E sfirojit unchiașul; a rămas piele și os. Copil sfirojit.* Ibid. [V a r. : **SFÎRLOGIT**, -Ă, adj. Ibid.]

SFÎRTŌC, *sfirtoace*, s.n. Bucată (circa un sfert) luată din ceva mai mare; crîmpei. *Am arat plină-n prtne un sfirtoc bun din blana de la Lipia. Dă-i și lui un sfirtoc de piine.* Spt. S. și J., Smr.

SFÎȘTŌC, -ŌACĂ, *sfîștoci, -oace*, s.m. și f. 1. (Familiar) Copil mic, vioi, neastimpărat. *E un sfîștoc de fată, n-ai ce prinde-n mină. Ce se făcu sfîștoci-ăla de băiat?* 2. P. e x t. Ceva mic. *Un sfîștoc de creion. Printre fire sprinteioară, Ca scînteia vine, zboară, Un sfîștoc de suveicuță* (Pop.). Mș., Mrgh., Spt. S. și J.

SFOARĂ, *sfori*, s.f. (În e x p r.) A merge (ea pe) sfoură = a merge bine, drept, lin, neted, fără piedici. Ptș., C. Arg., Cst.

SFREDELICI s.m. (Familiar) Poreclă dată unui copil neastimpărat, jucăuș, zburdalnic; p. e x t. om care se viră oriunde; viricios, îndrăzneț, descurcăreț. *Da mai astimpăr-te odată, mă, sfredeliciule!* Spt. S.

SFREDELŪȘ, *sfredeluș*, s.m. (Familiar) Copil neastimpărat; am isteț, viricios, descurcăreț. Spt. S. și J., Smr.

SICHEREM s.n. v. **SICHERM**.

SICHERM, *sichermuri*, s.n. Unealtă meșteșugărească. *Și-a luat sichermurile-n traistă și-a plecat după lucru.* Mzc. [V a r. : **SICHEREM**, *sichermuri*, s.n. Drșl., Rer.]

SICNEALĂ, *sicneli*, s.f. Faptul de a sicni; secare, golire; fig. suferință. *Am așa o sicneală la inimă de cînd mi-a murit copilul, că nu-mi mai viu în fire nici moarlă.* Spt. S. și J.

SICNI, *sicnesc*, vb. IV tranz. și intrans. A seca; a goli. *A sicni o sticlă de rachiu la fund pe nerăsuflate. A sicni flînă; i-au sicniț izvoarele.* Spt. S. și J., Pn. L. E x p r. A-l sicni la inimă pe cineva (sau a-l sicni înțima) = a suferi o durere mare grea, o pierdere ireparabilă. *Moartea bătatului l-a sicniț la inimă, săraeu; i-a sicniț inima!* Ibid. A-l

sieni burta (sau mațețe) (cuiva) = a fi nemlncat, a fi cu burla goală. Ibid.

SICNÍT, -Ă, *sicniți*, -te, adj. Secat, sec. gol. *Am găsit fntlna sicnilă, ptnă la fund. A pus la gură plosca plină și cnd a luat-o era sicnilă mai mult de jumătate. Fig. Mi-e inima sienită și nimeni pe lume nu știe dorul care-mi este mie.* Pn. L., Spt. S.

SICTİR interj. (În expr.) Vremea lui sietir = iarna. *Vine vremea lui sietir. Cere piine, bani și bir. Tu n-ai lăscate-n chimir* (Pop.). Spt. S. și J., Mș., A lua (pe cineva) la (sau eu) sietir = a lua la goană, a ocări, a insulta. Ibid. Sietir-pașa = a) (ironic) sărăcie. A da mina cu sietir-pașa b) (ironic) a fi despotie, grosolan. *Că n-ai fi lu sietir-pașa.* Ibid. Pn. L., Smr. [V a r. : **SITİR** interj. Ibid.]

SICTIREALĂ, *sictireli*, s.f. Acțiunea de a sictiri (pe cineva); ocară, înjurături. *S-a ales c-o sictireală și pe ușă afară.* Expr. A lua la sictireală (sau lu sietirel) (pe cineva) = a dojeni, a ocări, a bălăcări; a lua la zdravițe. Spt. S. și J., Mrș. [V a r. : **SITIREALĂ** s.f. Ibid.]

SICTIRÍT, -Ă, *sictiriți*, -te, adj. Repezit, ocărit, bălăcărit. *A ieșit sictirit și a plecat cu coada-nre picioare.* Spt. S. și J., Slșt.

SICTIRÍT s.n. Dojană, ocară, sictireală. Expr. A lua la sietirít = a rezezi. Spt. S. și J., Pn. L.

SIÉRBE, *sierb*, vb. III tranz. Fierbe. *Sierbe luciul.* Spt. S. și J., Pn. L.

SIERTŪRĂ, *sierțuri*, s.f. Fiertură. *E gata sierțura?* Pn. L., Smr., Spt. S. și J.

SIFÓN, *sifoane*, s.n. (În expr.) A-l veni (cuiva) eu sifon = a nu-i conveni, a nu-i plăcea, a se supăra, a se simți jenat, stingherit. *I-a cam venit cu sifon, cnd ne-a văzut.* Ptș., Cpr.

SIFONĂ, *sifonez*, vb. I tranz. 1. A amesteca vinul cu sifon. 2. Fig. A se supăra, a se imbufna. (Ironie) *Ori te-ai sifonat, dacă fi-am zis?* Ptș., C. Arg.

SIFONÁT, -Ă, adj. 1. (Despre vin și bere) Amestecat cu sifon. *Astai-i bere sifonată, cum te vād și mă vezi. Are numai vin sifonataici.* Ptș., Cpr., Pn. L. 2. Fig. Supărat. *A venit sifonat de la ședință, l-au lărbăcilit unii.* Ibid.

SILĂ s.f. (În expr.) Milă de silă, dor de nevoie, se zice: a) despre un om de nimic, prăpădit, silnic, molliu; „lasă-mă, să te las”; b) despre o lucrare de mntuială, făcută în silă, fără tragere de inimă; năcărcăleală, cășcăleală. *A făcut el ce-a făcut, dar știi: milă de silă, dor de nevoie!* Spt. S. A-l fi silă (cuiva) și de că-mașa de pe el = a fi indispus, plicisit, fără chef. Ibid.

SILÍȘTE, *siliști*, s.f. (În expr.) A fi mlncat (cineva) de siliști pustii = a fi sătul

de belele și nevoi; a fi pălit. *Lasă, că sint mlncat eu de siliști pustii!* Spt. S., Smr.

SIMȚÍ, *simf, siml*, vb. IV refl. (În expr.) A nu se simți (cineva) în boii (sau în apele lui) = a fi indispus, șubred, bolnav. Ptș., Cpr., C. Arg.

SÍNCIIȘ s.n. (În expr.) A lua (pe cineva) la sinehiș = a lua-n răspăr, a dojeni, a ocări, a sictiri. Spt. S., Smr. A-l da (cuiva) eu sinehiș = a) a-i da cu tifla; a-l face-n ciudă; b) a lua la goană, a rezezi. Ibid.

SINGURÍU, -ÍE, *singurii*, adj. Singuratic. *Singurie și pustie, N-a legat prietenie* (Mierla). Smr., Spt. S.

SINSIÁC, *sinsiece*, s.n. Hambar mare, cu acoperiș de șindrilă. *Am umplut sinsiacul cu boabe ptnă-n gură.* Spt. S., Smr., Pn. L. [V a r. : **SÍNSIÁC**, *sinsiece*, s.n. Ibid. **SÍSIÁC**, *sisiece*, s.n. Ibid.]

SINTILÉSC, -EASCĂ, *sintilești*, adj. Compuse: Păr sintilese = păr indigen. *Pere sintilești = fructele părului sintilesc, mici, galbene și aromate; se coc în vară, pe la sintilie* (În luna iulie). *Am găsit cea dintii pară sintilească coaptă, dulce și mătăiafă; mi-a umplut gura de miroasnă.* Spt. S., Cst.

SIPILÍGĂ s.f. v. **ȚIPILIGĂ**.
SIPILIGEALĂ, *sipiligeli*, s.f. Săpătură făcută cu sipiliga. *Dă-i o sipiligeală la strale și le plivim noi.* Pn. L., Spt. S. și J.

SIPILIGÍ, *sipiligesc*, vb. IV tranz. A slăbi buruiianul la rădăcină cu sipiliga, pentru a-le plivi mai ușor; a scurma pământul. *Am sipiligit eu răzoarele; Voi luați-le la plivit!* Spt. S. și J., Pn. L.

SIPILIGÍT, -Ă, *sipiligiți*, -le, adj. (Despre straturi) Care a fost săpat cu sipiliga; (despre buruiian) care e scurmat la rădăcină cu sipiliga, dezrădăcinat. *Răzoarele stnt sipiligite gala, numai să smulgeți buruiianul.* Pn. L., Spt. S.

SIPILIGÍT s.n. = **SIPILIGEALĂ**. *Ia pogoanele la sipiligil, că te-a prididit buruiianul.* Pn. L., Spt. S.

SIRIPÍ, *siripesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) risipi; a (se) lmpărăștia. *S-au siripit oile în pădure; au văzut lupul și s-au speriat.* VI.-Dn.

SIRIPÍT, -Ă, *siripiți*, -le, adj. Risipit. VI.-Dn.
SIRIPITŪRĂ, *siripituri*, s.f. Risipă, risipitură. *Ce-i atla siripitură la masă, că doar n-o fi pomana lui Buică!* VI.-Dn.

SIRVÍCI s.n. Serviciu. Sm., Sltr.

SIS interj. Strigăt (adeseori repetat) cu care se abat caprele sau se mână dinapoi. *Sis, Mărgețușă! Sis, caprele, sis, sis!* Spt. S. și J., Pn. L.

SISILÍCA¹ interj. Chemare adresată caprelor. *Sisilica, vin la mama!* Spt. S.

SISILÍCA² s.f. art. Sifilis; sfrinție. Expr. A l se urca (cuiva) sisilica la eap = a-și sări

din minți, a lua cimpții, a aiura; (ironic) a se înglîmfa. Spt. S., Mș., Cpr.

SITIR interj. v. **SICTIR**. Smr., Mș.

SITIREALĂ s.f. v. **SICTIREALĂ**. Sm., Mș.

SITIRI, *sitiresc*, vb. IV. tranz. A sictiri. Spt. S. și J., Pn. L., Sltș.

SİDEĂ interj. Strigăt cu care se alungă porcii; hîdeea. *Sîdeea, d-acolo!* Spt. S. și J., Pdr., Mș.

SİLNIC, -Ă, *silnici*, -ce, adj. (În construcția) Loe silnic = teren tare, bolovănos, greu la muncă, rezistent la plug; greu de răzbit; pămînt „dă-l mare”. Spt. S. și J., Pn. L., Smr.

SİMCEĂ, *simcele*, s.f. Sulă subțire. *Mi-a băgat o simcea în nas și a dat drumul la puroi*. Spt. S.

SİMȚI, *stmt*, și *simț*, vb. IV tranz. și refl. Simți. *Nu te simți? Simte-te și tu, că ești mare*. Sm., Pdr., Cpr.

SİMȚIRE, *stmtiri*, s.f. Simțire. Expr. A băga simțiri (în cineva) = a face pe cineva să devie conștient, lucid, stăpin pe sine, a-i trezi conștiința. *Bagă stmtiri în tine, omule; nu vezi că calci în gropi?* Pn. L., Mș., Spt. S.

SİN, *sini* și *sinuri*, s.n. (În expr.) A ține în (sau la) *sin* pe cineva = a menaja. Spt. S., Cpr., Sln. Ibid.

SİNCELĂ, *sincetez*, vb. I tranz. și refl. (Despre razele soarelui) A se răspindi în văzduh, ca niște săgeți vii, a săgeta cerul; p. ext. a se lumina de ziua. *S-a sincelat cerul la răsărit. Razele au sincelat cerul*. Dmnș.

SİNGE s.n. Expr. Să (tu) și nu dă *singe*, se zice despre cineva care e foarte supărat. Spt. S., Ptș. (Cu accent de milă) Că n-o da *singele* = că nu-i a pagubă; se zice cînd cineva e așa de zgîrcit că nu se îndură să treacă nimic de la el. *Ho, mă, că n-o da singele, dacă apucă și-ăl copil o gustătură*. Spt. S., Mș., Ptș. L o c. a d v. La *singe* = aprig, fără milă. *L-a frecat la singe*. Ibid.

SİNGERİ, *singerez*, vb. IV intranz. (În poezia populară) A singera. *Fo alice te-o păli, Singele fi-a singeri. Maci din el or înflori* (Pop.). Spt. S.

SİNJOR, *stnjori*, s.m. Ramură sau pui de fag care se pune pe la case, în ziua de Sf. Gheorghe, în cîntea primăverii; pe unele locuri se pun și brazde de iarbă, la pragul caselor. Lnl. S. și J., Dnc., C. Arg.

SİNSIAC s.n. v. **SINSIAC**.

SİRBĂ, *sirbe*, s.f. (În expr.) A-l juca (pe cineva) *sirba* impletită = a-l întări, a-l zori; a-l băga la apă. Spt. S. și J.

SİRBULIȚĂ, *sirbuliță*, s.f. Diminutiv al lui *sirbă*. *Și-am încins o sirbuliță, de scăpărau scintei*. Smr., Pn. L.

SİRMĂ, *strme*, s.f. (În expr.) A juca pe *sirmă* = a face ca toți; a se acomoda cu împrejurările. Ptș., C. Arg. *Sirmă de om* = om de neam bun, om înzestrat, dislins, ales, priceput, harnic. Spt. S. și J., Pn. L.

SİSIIAC s.n.v. **SINSIAC**.

SİV, -Ă, *stvi*, -c, adj. (Despre animale și oameni) Care are părul cenușiu, vinăt, sein; cărunt. *Am luat doi juncani cu părul siv, amîndoi stvi. Ai venit acasă siv, Gâlbejit și uscățiv* (Pop.). Spt. S., Cpr.

SLAB, -Ă, *slabi*, -c, adj. Expr. *Slabă viață* = nici-o nădejde *Ehe, dacă e vorba să-ți faci el, apoi slabă viață, băute!* *Mai e vreo nădejde de scăpare?* — *Slabă viață!* Spt. S. și J., Mș. *Minte slabă* = a) om de nimic, b) femeie ușuratică. Cpr. *Sămînță slabă* = neam prost. Ibid.

SLĂI, *slaiuri*, s.n. Scobitură făcută pentru a se imbuca și fixa două piese. *Slaiul ferestrii. Slaiul ușii*. (La vasele de lemn) *Slaiul fundului* (= gardinul). Spt. S. și J., Pn. L.

SLĂBĂCIUNE, *slăbăciuni*, s.f. Om (sau animal) foarte slab, prăpădit, dărăpănat. *Am luat o slăbăciune de vacă, îi numeri coastele. A ajuns slăbăciune, umbră, bietul om, îl dă vîntul jos*. Cpr., Șc.-Rdn., C. Arg.

SLĂBCEA s.m. Poreclă care se dă unui om slab, uscat, scofilic, sfrijit, prăpădit. Spt. S.

SLĂVİ, *slăvesc*, vb. IV tranz. A încînta, a fermeca, a înflora. *Cînd vorbește te slăvește* (Pop.). *Ca un trandafir bătut, Te slăvește c-un sîrut* (Pop.). Ptș.

SLEITURĂ, *slaituri*, s.f. Piftie. *Cum îi-au ieșit slaiturile?* Sm., Cmgș. Lnl. S.

SLOAMĂ, *sloame*, s.f. Slovă, buche, literă; p. ext. Invățătură de carte. (Ironie) *A prins și el două sloame și i se pare c-a dat cu mîinile de toarele cerului*. Vl.-R., Spt. S., Smr.

SLŌI, *sloiuri*, s.n. Carne (de porc, de oaie etc.) iartă cu seu cu tot; se sleiește și se pune la păstrare pentru iarnă. Cpr.

SLOMNEĂLĂ s.f. Acțiunea de a slomoni; bucherisaiă, citire anevoioasă; p. ext. șopot-călală de unul singur; (despre copiii) început de articulare a cuvîntelor; (în muzică) descifrarea unei melodii (în surdina). Spt. S., Ptș.

SLOMNI, *slovnesc*, vb. IV. 1. Tranz. A afla, a descoperi, a dibui, a mirosi. *Am cam slomnit cu și eu ceva, nu prea miroase a lucru curat*. Spt. S. și J., Smr., Mș., 2. Refl. A se zvoni ceva. *S-a slomnit că vin semințuri și tractoare*. Ibid. 3. Intranz. (Mai ales despre bătrîni) A vorbi singur, în șoaptă, mișcînd ușor buzele, a șopăcăi. *Merge slomnind din buze, cine știe la ce se gîndește*. Ibid., Urln. 4. (Despre lăutari și cîntăreți începători) A încerca să deprîndă un cîntec, a exersa. Ibid., Ptș.

SLON, *slonuri*, s.n. Șopru; polată, acioală (servind de adăpost pentru oleaburi, vite etc.). Lnl. S. și J., Cmgș.

SLONÉCI, *stoneciuri*, s.n. Slon mai mic; slo- nișor. Lnl. S. și J., Dnc., Ca.

SLONIȘOR, *slonișoare*, s.n. Diminutiv al lui slon; slonuleț, sloneci. Cpr., Lnl.

SLONULEȚ, *slonulețe*, s.n. = **SLONIȘOR**. Lnl. **SMAG** s.n. (Mai ales despre copii) Poftă de glumit, chef de joc; zburdălnicie, neastîmpăr. *Seol cu smagul din tine, diavole!* Spt. S.

SMĂGĂ s.f. v. **SNAGĂ**.

SMÉTIE, *smetii*, s.f. Nuia (lungă, groasă); vleştie, pelecă, bită. *Pun eu smetia pe tine, afurimatule!* Ptș., Clmn.

SMICEALĂ, *smiceli*, s.f. Acțiunea de a (se) smici; smucitură, zvoneală. *Arc o smiceală păcatoasă, reaf, prdatnicu-ăsta de cal; de cîte ori nu m-a dat el de smintă!* Spt. S. și J., Mrș., Mș. **Expr.** A avea (cineva) o smiceală (la cap) = a avea o țicneală, o sminteață, a fi cam scrîntit; a avea o vină de nebulie. *Cam are o smiceală (la cap) băiatu-ăsta, nu e în toate ale lui!* Ibid.

SMICELUȘĂ, *smicelușt* și *smicelușe*, s.f. Diminutiv al lui smicea; smiceluță. *Ia niște smiceluși de richilă, că ne trebuie la legal cocenii. Arde-i o smicelușă, să vezi cum aude cînd îi spui ceva!* Spt. S. și J.

SMICELUȚĂ, *smiceluțc*, s.f. = **SMICELUȘĂ**. Spt. S.

SMICÎ, *smicesc*, vb. IV în **tranz.** (Despre cai) A izbi (în ham), a sări (din loc); a zvicni, a smuci. *Așa smicesc el la început, pînă își ia drumul.* Spt. S. și J., *Cal nărăvaș; cînd u zbicil o dată, a rupt huluțele amîndouă.* Ibid., Ptș. [V ar.: **ZBICÎ**, *zbicesc*, vb. IV în **tranz.**]

SMICÎT, *-Ă, smicîți, -te*, adj. Țicnit, zăpăcit, aiurit, zvicnit. *E cam smicîtit fata aia; îi spui una, ea face alta.* (Substantival) *Mă, smicitulc, stai la un loc, că te spui la mama!* Spt. S., Prbn.

SMICÎT s.n. = **SMICEALĂ**, smicitură. *Are un smicil al naibii calu-ăsta.* Spt. S., Slșt.

SMICITURĂ, *smicături*, s.f. = **SMICIT**. *Cal năbădătos; dînr-o smicitură, rupe tot!* Spt. S. **SMICURĂ** vb. I. v. **SMICURÎ**.

SMICURĂRE s.f. Acțiunea de a (se) smi- cura; fig. tristețe, amărăciune, tulburare (sufletească). Cst., Vlc., C. Arg.

SMICURĂT, *-Ă, smicurați, -te*, adj. Amărit, mîhnit, tulburat. Cst., Clmn., C. Arg.

SMICUREALĂ, *smicureli*, s.f. I. Scîncet. *Ce smicureli sînt astea pe tine, fetișo?* Spt. S. 2. Curățat de boabe. *Treci la smicureală!* Cst., Vlc.

SMICURÎ, *smicur* și *smicuresc*, vb. IV. 1. **Tranz.** A desface boabele de pe știuleții de porumb, frecînd un știulete de altul; a cura, a curăța. *Ne-am apucat a smicuri niște boabe.* Crb.,

Pnr., Blț.-Ngrș. 2. **Intranz.** și **refl.** (Despre copii) A plînge încet, potolit, infundat; a suspina, a schinci. *Ia nu (te) mai smicura acolo și culcă-te!* Spt. S., Pn. L. [V ar.: (ad. 2.) **SMICURĂ** *smicur* și *smicurez*, vb. I. Ibid.]

SMICURÎT s.n. = **SMICUREALĂ**.

SMIERC interj. v. **SMIORC**.

SMIERCĂÎ, *smiercăi* și *smiercăiesc*, vb. IV. 1. **Intranz.** (Despre apă) A face: *smierc, smierc!* (cînd a intrat în încălțăminte sau cînd se storc rufe). *Smiercăie apa-n opinci.* Spt. S. 2. **Intranz.** A fi plin, a fi îmbibat (de un lichid). *Smiercăie pămîntul de apă.* Ibid., Mș., Mrș. 3. **Tranz.** A face pisica să țipe, trăgînd-o de coadă. *Mamă, etă-l cum o smiercăie, săraca!* Ibid. 4. **Tranz.** A face să plîngă, a bate. *L-am smiercăit eu, îi ajunge.* Ibid. 5. **Refl.** (Despre copii) A se juca, a se hîrii; a se bate, a plînge, a țipa. *Ce vă tot smiercăiți, mă, acolo?* Ibid. [V ar.: **SMIERCĂNI**, *smiercăn* și *smiercănesc*, vb. IV. Ibid.]

SMIERCĂLĂLĂ, *smiercăieli*, s.f. 1. Zgomot pe care-l face apa, cînd a intrat în încălțăminte sau cînd se freacă ori se storc rufe. 2. Țipăt, joc, bătaie. Spt. S., Smr., Cst. [V ar.: **SMIORCĂ- NEĂLĂ**, *smiercăneli*, s.f. Ibid.: **SMIERCĂNEĂ- LĂ**, *smiercăneli*, s.f. Ibid.]

SMIERCĂÎT s.n. = **SMIERCĂLĂLĂ**. Spt. S. **SMIERCĂNEĂLĂ** s.f. v. **SMIERCĂLĂLĂ**. **SMIERCĂNI** vb. IV. v. **SMIERCĂI**. **SMIERCĂNÎT** s.n. = **SMIERCĂNEĂLĂ**.

SMÎNTĂ s.f. (În **expr.**) A da (pe cineva) de smintă = a-i face un rău, a-l supăra. *De cîte ori nu m-a dat el de smintă calu-ăsta; dar mi-am scos eu de pe pielea lui.* Spt. S.

SMINȚENIE s.f. Sminteață. *O smințenie de om (de copil etc.). Ce smințenie e asta?* Ptș., C. Arg.

SMIORC interj. Onomatopee care redă: a) zgomotul pe care apa îl face în opinci (în cizme, în bocanci etc.), cînd merge cineva; b) zgomotul pe care apa îl face cînd se storc rufe; c) zgomotul pe care îl fac rufe cînd se spală și se apasă pe ele; zgomotul pe care îl face cineva cînd își trage sau suflă nasul. *I-auziam pașii-n tindă, cînd venea cu opincile pline de apă: smiore, smiore!* Spt. S. și J. [V ar.: **SMIERC** interj. Ibid.]

SMIORCĂÎ, *smiercăi* și *smiercăiesc*, vb. I. 1. **Intranz.** (Despre apă) A face: *smiore!* Spt. S., Pn. L., Mș. 2. **Tranz.** A face pisica să scuipe, să țipe, să stropole, a o supăra. Ibid. [V ar.: **SMIORCĂNI**, *smiercăn* și *smiercănesc*, vb. IV. Ibid.]

SMIORCĂIT, *-Ă, smiercăiți, -te*, adj. (Despre copii) Plîngăreț, bizlit; rizglit. *Smiercăiță fală, loală zua bizlic!* (Substantival) *Aleo, Smiercăitule, țfi dau eu fie!* Spt. S. și J.

SMIORCĂNEALĂ s.f. v. **SMIERCĂIALĂ**.

SMIORCĂNI vb. IV. v. **SMIORCĂI**.

SMIORCĂNIT s.n. = **SMIORCĂNEALĂ**.

SMIORCĂNIT, -Ă, *smiorcănișt, -le* adj. = **SMIORCĂIT**.

SMĪCĪT, -Ă, *smĪcișt, -te*, adj. Repezit, iute, nervos, năbădăios, smintit, zăpăcit, țicnit. *Declt casă șițuită Și-o nevastă-n ea smĪcĪtă, Măi bine un bordei cu paie Și-o mĪndrușă-n el bălaie* (Pop.). Spt. S. și J.

SMĪCĪTŪRĂ s.f. = **SMĪCITURĂ**.

SMĪNGĂLĂ, *smĪngălti*, s.f. 1. Lucrare de mĪntuială; mĪzgăleală, năcărcăleală, mĪnjeală; murdărie. Spt. S. și J., Pn. L. 2. Calificativ depreciativ dat unui copil murdar sau unui om neglijent, leneș, murdar. *Urtă smĪngălă de om!* Cpr.

SMĪNGĂLEALĂ, *smĪngăleli*, s.f. Acțiunea de a (se) smĪngăli și rezultatul ei; mĪzgăleală, mĪnjeală, spoială; lucrare de mĪntuială; scriere proastă, desene urite. *Ce smĪngăleli sĪnt astea, mă, copile?* Spt. S., Cpr.

SMĪNGĂLĪT, -Ă, adj. MĪzgălit. *Ești smĪngălit pe la bot. Ai venit cu caietele smĪngălite de la școală.* Cpr., Spt. S.

SMĪNGĂLITURĂ, *smĪngălituri*, s.f. Lucrare de mĪntuială; mĪzgălitură. *Ce smĪngălitură e asta, copile!* Cpr.

SMĪRCĂLĂ, *smĪrcăli*, s.f. = **SMĪRCITURĂ**. *Urtă smĪrcălă mai ai, copile!*

SMĪRCĪ, *smĪrcesc*, vb. IV in tranz. și refl. 1. (Despre copii) A (se) smĪrcăi. *Nu mai (te) smĪrci acolo, mă copile!* Spt. S., Pn. L., Pdr. 2. (Despre oameni) A acira la băulură, a bea. Ibid. 3. (În expr.) A smĪrei din nas = a face mofturi; a se înțimfa. Ibid.

SMĪRCĪLĂ s.m. Epitet de batjocură dat unui om care bea cu zgomot; care bea mult; care neiră la băutură. Spt. S.

SMĪRCĪT, -Ă, adj. v. **SMĪRCIT**.

SMĪRCITŪRĂ, *smĪrcituri*, s.f. 1. Faptul de a (se) smĪrci. Spt. S., Pn. L., Smr. 2. S.m. (Depreciativ) Copil smĪrcăit, plingăreș. *Mă, smĪrcitură uricioasă ce ești, nu taci?* Ibid. 3. Om de nimic, lepădătură, bețivan. *O smĪrcitură ca el vrea să fie șef de brigadă!* Ibid. [Var. (ad. 1) **SMĪRCITURĂ**, *smĪrcituri*, s.f. Ibid.]

SMĪRCĪLĂ s.m. **SMĪRCILĂ**. Spt. S., Cst., Smr., Pt.

SMĪRCĪȚ, -Ă, *smĪrcĪșt, -te*, adj. (Adesea substantivat) Care smĪrcie. *SmĪrcĪtă fată, n-am mai văzut așa!* (Substantivat) *Mă, smĪrcĪtule, mai tacă-ți ciocul!* Spt. S., Pn. L. [Var.: **SMĪRCĪT**, -Ă, adj. Ibid.]

SMĪRCITURĂ s.f. v. **SMĪRCITURĂ**.

SMOCĂI, *smocăi* și *smocăiesc*, vb. IV in tranz. 1. (Despre pui de animale) A suge cu lăcomie, izbind ugerul cu capul, ca să lase laptele; a

smocoti; (despre copii) a molfoti buzele (uneori în somn), ca și cum ar suge. Ddlș., Spt. S.

SMOCĂLĂLĂ s.f. Acțiunea de a smocăi. Ddlș.

SMOCĂIT s.n. v. **SMOCOTIT**.

SMOCOT, *smocole*, s.n. Acțiunea de a smocoti; supt lacom, smocoteală. *I-a tras niște smocote (vișelul) de-o azvirlea-n sus pe mă-sa.* Spt. S., Pn. L.

SMOCOTEALĂ, *smocotele*, s.f. = **SMOCOT**. Spt. S.

SMOCOTĪ, *smocot* și *smocotesc*, vb. IV in tranz. = **SMOCĂI**.

SMOCOTĪT s.n. = **SMOCOTEALĂ**; supt. *Are un smocotil copilul-ăsta, că s-aude d-afară, ctnd smocole.* Spt. S., Pn. L., Cst.

SMOCOTĪȚĂ, *smocotite*, adj. f. (Despre țife) Suptă complet. *Joiana a venit cu țifele smocotite; a supt-o vișelul.* Spt. S. și J., Pdr., Mș.

SMOTOCĪT s.n. Supt. A lua la smotocil. [Var.: **SMOTROCĪT** s.n.]

SMOTOCĪT, -Ă, *smotocișt, -te*, adj. Ciufulit, sbirlit; zblencăit (= supt de țot). Spt. S. și J., Mș. [Var.: **SMOTROCĪT**, -Ă, adj.]

SMOTROĂCA s.f. art. Epitet peiorativ dat unei femei îngălate, cu părul ciufulit, zburlit, nepieptănat; cu hainele în dezordine; uneori unei fete zburdalnice. Spt. S.

SMOTROCEALĂ s.f. Smotoceală. Spt. S. și J., Mrș., Pdr.

SMOTROCĪ, *smotrocesc*, vb. IV in tranz. A smotoci.

SMOTROCĪT s.n. v. **SMOTOCIT**.

SMOTROCĪT, -Ă, adj. v. **SMOTOCIT**.

SMULTUREALĂ s.f. Acțiunea de a smulturi; smulturare; (concret) smultură. *Am adunat două tirne de smultureală.* Pn. L., Spt. S., Mș.

SMULTURĪ (rar) *smultur* și *smulturesc*, vb. IV in tranz. A smulge părul (lĪna) unui animal cu mina, a aduna folmotoacele de pe corp (și mai ales de pe burtă și de pe picioare), a curăța. *Smulturește nișel iapa, că-i cade părul cu grămada. Ai smulturit oile, miei?* *Smulturește tu cĪnele ăla că e plin de folmotoace.* Spt. S.

SMULTURĪT, -Ă, *smulturișt, -te*, adj. 1. (Despre animale) Care e cu blana plină de folmotoace; năpirlit, jumult. Spt. S. 2. (Despre oameni) Ciufulit, smotocit, zburlit. *Pe ulița noroiă, Stă mĪndrușa smulturită* (Pop.). Ibid.

SMŪȚĂ, *smuțe*, s.f. Termen de batjocură dat unei femei îngălate; zburlită, ciufulită; închisă, tăcută, ursuză, chisomoacă, sanchie. *Cu smuță aia să mă leg eu la cap?* Lnl. S. și J., Dnc., Ca.

SMŪȚIȚĂ, *smuțife*, s.f. Diminutiv al lui smuță; femeie îngălată, ursuză, sanchie. (Familiar, depreciativ) *Smuțifa aia de fată pe unde-o fi hăndrăluind, de n-a mai venit nici pină acuma?* Cmgș., Lnl. S. și J., Dnc.

SNĂGĂ s.f. 1. (În e x p r.) A-i lua snaga cuiiva = a-l supune pe cineva la munci grele, a istovi, a secătui; a-i distruge sau a-i cheltui averea cuiiva, a-l lăsa în săpă de lemn, a sărăci. Spt. S. și J. N-are snagă-n el, se zice despre un copil sau un om plin de vioiciune, îndemnat, harnic, isteț. N-are snagă-n el de vrlav ce e! Ibid. 2. Fig. Nădejde, bază, temeii. Nu mi-e snaga-n el. Nu-i stă snaga-n-tr-atlta. Ibid. [V a r. : SMĂGĂ s.f. Alb.²]

SNĂMĂ, *sname*, s.f. 1. Snamenie. (Familiar; depreciativ) *Snama aia de fată mă btlic s-o duc la film*. Spt. S. și J., Pn. L. *Cu snama aia urci să mă candosesc eu o viață întreagă? Niște sname de oi*. Pdr.

SNĂMÂN, -Ă, *snameni*, -ne, adj. și s.m. și f. 1. Om mic, pipernicit, izinit, slab; impotent, famăn. 2. (Substantivat) Stîrpitură, izgolie, loază, snamenie. *Din snameni tot snameni, nu oameni (se nasc)*. Spt. S., Pn. L.

SNĂMÊNIE, *snamenii*, s.f. 1. (Peiorativ) Om (sau copil) nedezvoltat, prizărit, slab, izinit; slăbăciune, stîrpitură, izgolie, loază, snamă. (Familiar) *Snamenii aia de fată m-a lăsat singură cu toate pe cap și-a zbughit-o*. Spt. S. și J., Smr., Mș. 2. Ființă inchipuită; monstru, arătare, dracul. *Snamenii ucigașului, cu un ied bărbos, s-a pus înaintea boilor și mehăia, sărea, se da peste cap; drac împetilat, nu altceva*. Ibid. Smr., Spt. S., Pn. L.

SNOPȘŌR, *snopișori*, s.m. Diminutiv al lui s n o p; snopule!, snopșor. *Mai trebuie vreo doi snopișori la claua aia din cap*. Spt. S.

SO interj. Strigăt cu care se asmut ciinii; șo. Ughn. [V a r. : SEO.]

SOĂCRĂ, *soacre*, s.f. E x p r. A-i sta (cuiiva) soacră pe cap = a bale la cap, a cicăli; a „socri”. Spt. S., Cpr., Mșș. (Familiar) A fi (ceva sau cineva) gatu, eu în de soacră = a fi gata la timp, repede, a fi bine gătit. Ibid. A se pune soacră = a căsători un copil. *Cînd te pui soacră?* Ibid.

SOĂRE, *sori*, s.m. (În e x p r.) A lua soarele = a zvînta, a zbici. Spt. S., Ptș., Cpr. A-l vedea soarele (pe cineva) = a da norocul peste cineva. *Dacă se ridică prefurite, apăi mă vede soarele; am două mii de vedre pe podval*. Spt. S., Lnl. S., Ca. A (nu) se vedea (sau — ironic — a se infilni) eu luna eu soarele = a) (despre două persoane) a se vedea rar de tot; b) (ironic) a se evita, a nu se suferi una pe alta. Ibid. Nici soarele de e soure și nu poate înălzi toate dosurile, se zice cînd cineva se arată nemulțumit, cirlește că nu a fost satisfăcut. L o c. a d j. și a d v. De stă soarele (în loc) = grozav, strașnic; mult. E niște vin de stă soarele. Bea (sau minte) de stă soarele-n loc. Ibid.

SOBĂRIE s.f. 1. Mulțime de sobe; magazin de sobe. Ptș. 2. Meșteșugul de a face sobe.

Duce-s-ar cu sobăria lui cu tot; ăsta e cirpaci nu sobar. Ibid.

SOCOTEĂLĂ, *socoteli și socoteluri*, s.f. (În e x p r.) A-și încheia socotelile cu viața = a muri. Pn. L., Ptș.

SOCREALĂ s.f. 1. = SOCRIE, nuntă. *Mi se pare că e rost de socreală, nea Vasile!* Spt. S. și J., Mrș., Cpr. 2. (Ironic) Cicăleală, pisălogeală, dojană, muștrare. *Ce atlta socreală? Ajunge o măciucă la un car de oale!* Ibid. Mșș., Sltc.

SOCRI, *soresc*, vb. IV in tranz. A se pune socru, a face nuntă (cu un copil), a căsători. *Am socrit la cinci copii, mai am fată*. Cpr., Spt. S., Prbn.

SOCRIE, *socrii*, s.f. 1. Faptul de a socri; socreală. Pn. L., Cpr., Ptș. 2. (La pl.). Daruri pe care le primesc socrii mari, nașii și rudele ginerelui de la părinții miresei (socrii mici). Cpr. 3. (În construcția) Hora socriilor = hora mare, în timpul căreia se împart darurile. Ibid.

SŌCRU, *socri*, s.m. (În e x p r.) A se pune socru (sau soacră) = a căsători un fiu sau o fiică. *Cînd te pui socru nene? — Ca miine!* Spt. J. și .S., Ptș.

SOFRĂ, *sofrale*, s.f. (Mai ales în trecut) Meșină colorată cu care cojocarii țivesc marginile cojocelor și aplică pe la piepși diferite garnituri *Pieptar împodobit cu sofrale*. Spt. S., Ptș., C. Arg. [V a r. : SOFREĂ, *sofrele*, s.f. Ibid.]

SOFREĂ s.f. v. SOFRA.

SOÎT, -Ă, *soiți*, -te, adj. Îmblescit de murdărie; soios, slinos. *Are o pălărie soiță, parecă e scoasă din gunoi. Mi-a venit cu cămașa soiță ca naiba, de la arie*. Spt. S. și J., Smr.

SOLOMONEĂLĂ, *solomoneli*, s.f. Acțiunea de a solomoni; solomonie, vrăjitorie, farmece; f i g. viclesug, șiretenie. *Umbă cu solomoneli; crede că poate s-or mai prinde*. Spt. S., Mș., Cpr.

SOMN¹ s.n. (Cu sens colectiv) Oaă de omizi, depuse sub formă de inel, pe ramurile pomilor. *Anu-ăsta prunii sînt plini de somn*. Spt. S. și J., Mrș.

SOMN², *somnuri*, și *soumne*, s.n. (În e x p r.) A fi (sau a se scula) (cineva) cu somnul nefăcut = a fi dormit prost, a nu fi dormit deajuns. Spt. S. și J. A trage în somn = a nu se putea trezi, a dormi mult; a năsi la somn. Ibid. A-și face somnul = a dormi destul, a se scula odihnit, a se scula bine dispus. Ibid., Mș. A-l trage în somn (pe cineva) = a-l predispune la somn (o vreme moinoasă, o căldură, o oboseală etc.). *E o vreme care te trage la somn, ai toi dormi*. Ibid., Cpr., Ptș. A se desface din somn = a se trezi. *Ptîă să mă desfac eu din somn, mai va, mai atln; alții, cum deschid ochii, eum se desfac și sar din pat*. Ibid. A se scula (sau a

umbra, a fi) eu somnu-n gene = a se scula cu somnul nefăcut; a fi, a umbra pe jumătate adormit. Ibid. Trage n somn, se zice cînd cineva casea. *Casc de-mi trosnesc fălcile, trag a somn.* Ibid. Somn furat (sau pe furate) = somn făcut pe apucate, printre picături, întrerupt. Ibid. Somn fără vise (sau somn sănătos) = somn adînc, liniștit, tihnit, odihnitor. Ibid. A-i trage la somnuri (sau la soamne) sor cu mourtea = a dormi buștean. Ibid. A se da somnului (sau la somn) = a dormi mult. Ibid. Somn ușor, vise plăcute = formulă obișnuită la despărțire de cineva, seara sau înainte de culcare. Ibid.

SOMNEALĂ s.f. Somnoroșeală, toropeală, somnrie; lene. *Mă ia cu somneală, trag a vreme.* Spt. S.

SOMNÍ, *somnesc*, vb. IV in tranz. 1. A pica de somn; a mocși; a dormi. Spt. S. și J. 2. A șopocăi singur, mișcînd ușor buzele. Bl., Ngrș.

SOMNOROȘEALĂ, s.f. Stare de toropeală înaintea somnului; trîndăveală. *M-a apucat o somnoroșeală să pic de-a-n picioarele.* Spt. S. și J.

SONÁT, -Ă, *sonați*, -le, adj. Bătut în cap, aiurit, țienit, zăpăcit, nebun. Ptș.

SOPĂ, *sope*, s.f. Bită, moacă. Spt. S., Pn. L.

SORBĂCĂI, *sorbăcui* și *sorbăcuesc*, vb. IV in tranz. A sorbi, a limpa; a mânca cu lăcomie, cu zgomot, a clefăi. *Ia vezi cine sorbăcăie în bucătărie; nu cumva a intrat ctinele? Nu mai sorbăcăi așa, puiule; șade rău!* Ibid. [Var. **SORBICII**, *sorbicli*, vb. IV. Ibid. **SORBOCĂI**, *sorbocăi* și *sorbocăiesc*, vb. IV. Ibid.]

SORBĂCĂIALĂ, *sorbăcăicti*, s.f. Acțiunea de a sorbăcui; sorbitură, cefăială, clefăială. Ptș., Mș. [Var.: **SORBICIIALĂ**, *sorbicicti*, s.f. Ibid.; **SORBOCĂIALĂ**, *sorbocăicti*, s.f. Ibid.]

SORBĂCĂIT s.n. Sorbăcăială, sorbet. *Urit sorbăcăit ai; nu-ți șade bine!* Ptș. [Var.: **SORBICIT** s.n., **SORBOCĂIT** s.n. Mș., Spt. S.]

SÓRBET, *sorbele*, s.n. Acțiunea de a sorbi; sorbitură, sorbăcăială, sorbăcăit. Spt. S. și J., Smr.

SORBICII vb. IV v. **SORBĂCĂI**. Spt. S.

SORBICIIALĂ s.f. v. **SORBĂCĂIALĂ**. Spt. S.

SORBICIT s.n. v. **SORBĂCĂIT**.

SORBOCĂI vb. IV. v. **SORBĂCĂI**.

SORBOCĂIALĂ s.f. v. **SORBĂCĂIALĂ**.

SORBOCĂIT s.n. v. **SORBĂCĂIT**.

SORCOVIȘOARĂ, *sorcovișoare*, s.f. Diminutiv al lui *sorcovă*; sorcoviță. *Doi lei o sorcovișoară.* Ptș.

SORCOVIȚĂ, *sorcovițe*, s.f. = **SORCOVIȘOARĂ**. *Trei lei două sorcovițe.* Ptș.

SORDÍ vb. IV. v. **SORTI**.

SORDÍD, -Ă, adj. v. **SORTIT**.

SOREÁNCĂ s.f. 1. Floarea-soarelui. 2. Loc acoperit cu floarea-soarelui. Ughn.

SOREÁȚĂ s.f. = **SOREANCĂ**. Mzc.

SORIȘTE, *soriști*, s.f. 1. Căldură mare; dogoare; arșiță. *Nu mai sta cu capul gol în soriște, că te bate la cap.* Spt. S. și J., Cst. 2. Loc așezat în bătaia soarelui; solariu, plajă. *Ne așezăm pe nisip, la soriște. Viile se coc mai bine la soriște.* Ibid.

SORTÍ, *sortesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) uda cu apă; a (se) leorcăi; (despre copii) a se uda, a se murdări. *S-a sortit copilul în scutece. A sortit cămașa. Te-ai sortit de poșircă la povarnă.* Spt. S., Pn. L. [Var.: **SORDÍ**, *sordesc*, vb. IV. Ibid.]

SORTIT, -Ă, *sortiți*, -te, Ud leorcăi; leorcăit, murdar. *Umbă cu cămașa sortită pe el. Ești sortit tot de poșircă.* Spt. S., Pn. L. [Var.: **SORDÍD**, -Ă, adj. Ibid.]

SORUCICĂ s.f. Diminutiv al lui *soră*. (În cîntece) *Cum încălica, Calul și pleca, La sorucica lui, Floarea cîmpului* (Pop.). Crb., Arf.

SOSEÁ, *sosele*, s.f. Șosea. Spt. S., Pn. L., Cpr.

SÓTEA s.m. (Eufemism) Dracul. *R-ar at solii. Fig. Fluturica lui Pistol Face hora rostopol. Baba-i solea gol.* Spt. S. și J.

SPÁIMĂ, *spatme*, *spăimi*, *spăimuri*, s.f. (În expr.) *Mai mare spatma se zice cînd apare ceva sau cineva pe neașteptate.* (Familiar) *Ptiu, bată-te (norocul) să te bată; mai mare spaima!* Spt. S. și J., Pn. L. *Spaima ucigașului* = epitet dat unei ființe care apare pe neașteptate, provocînd frică, spaimă, groază. *Ptiu, spaima ucigașului, mi-ai băgat un șarpe în stîc cînd te-am văzut!* Ibid.

SPÁRGE, *sparg*, vb. III. 1. Tranz. A începe, a desface. *Hai să spargem boșca de mere. Pînă la paști n-o sparg, nu umbu la ea. Auzi Lică, cică să-i dai nișel fin. Nu sparg cu claua pentru el.* Lnl. S., Dnc., Cpr. 2. Tranz. (Despre arătură) A răspunde, a pătrunde brazda cu plugul, a nu lăsa între brazde fișii nelăiate, a ara bine. *Sparge brazda, mă, să nu lași dului nerăspunse.* Ibid. 3. Tranz. și refl. (Învechit) A (se) desființa, a (se) distruge. *S-a spart satul Stăncești, n-a mai rămas urmă. Mi-a spart holarul, cu plugul.* Spt. S., Cpr., Lnl. S., Ptș. 4. Refl. și tranz. Fig. *S-a spart ploaia (sau norii)* = a se împrăștia. Ibid. 5. Tranz. Expr. *Să spargi eu limbu*, se zice despre ceva foarte subțire. *E o pînă-n*

inișor s-o spargi cu limba. Pn. L., Mș. Și-a spart draeu opinelile, se zice cînd a intrat cearta între persoane intime, cînd s-a desfăcut o asociație, o căsnicie etc. Spt. S., Mrș. Loc. a d j. De spargo gura = (despre băuturi alcoolice, oțet, zeamă de varză etc.) e foarte tare. E o fuică de-și sparge gura. Ibid. Loc. a d v. De se spurge = mult, exagerat, tare. E gras de se sparge. Rîde (îpă etc.) de se sparge. Ibid.

SPART, -Ă, sparți, -te, adj. (În expr.) A fi (cineva) cu norocul spart în fund = a fi fără noroc. Cpr., Spt. S., Ptș.

SPĂTĂ, spete, s.f. Loc. a d v. Între spete = în spate, la spate. Se plimbă cu pușca (sau blta) între spete. Spt. S., Cst.

SPĂTE, spate, s.n. (În expr.) A da (sau a pune) la spate = a da uitării, a uita (necazurile). Spt., S. și J. Nu știe fața ce știe spatele, se zice cînd cineva e vorbit de rău, e blrfit în lipsa lui. Ibid. A lua (sau a duce) în spate pe cineva = a lua pe seamă, a-și asuma răspunderea pentru cineva, a-i asigura întreținerea și creșterea cuiva; fig. a-l țiri. Ibid. A umbla cu mîinile la spate = a se fuduli, a-și da aere; a se distra, a sta degeaba. Ibid.

SPĂLĂ, spăl, vb. I. 1. Tranz. (Despre scînduri) A trage la rîndea, a fățui. Spt. S., Pn. L., Cst. 2. Refl. Fig. (Despre cer) A se însenina. S-a spălat cerul de nori, acuma e ca oglinda. Ibid.

SPĂLĂCEALĂ s.f. Acțiunea de a se spăla ei; bălăceală. Asta nu-i baie ca lumea, o spălăceală. Spt. S. și J. 2. Băutură (sau mincare) de proastă calitate, spălătură de vase. Ibid.

SPĂLĂCÎ, spălăcesc, vb. IV refl. A se spăla cineva cu apă multă; a se lînciuri, a se bălăci. Nu te mai spălăci, mă, atît; n-ai vrea să (te) albești! Spt. S. și J.

SPĂLĂCÎȚ s.n. Spălăceală. Cpr. Ce atla spălăcîț? Ptș.

SPĂRGUIȚ, spărgui și spărguiesc, vb. IV tranz. A sparge. Să-mi ascult tractoarele Spărguind răzoarele, întinzînd hotarele și-n-rodind ponoarele, Să se mire soarele (Pop.). Spt. S.

SPĂRTIGÓS, -OĂSĂ, spărtigoși, -oase, adj. 1. (Despre bușteni, holovani etc.) Care se sparge ușor, care crapă lesne; fărîmicios. Fagul e un lemn spărtigos, crapă numaidecîl. Piatra de var arsă e foarte spărtigoasă. 2. Fig. (Despre voce) Strident. Femeia asta are o voce spărtigoasă; își sparge urechile. Spt. S. și J.

SPĂTĂRE, spătări, s.f. 1. Spate. Expr. Arde calul la picioare Că-n spătare nu-l mai doare = atinge-l (pe cineva) unde e sensibil; se zice cînd cineva a devenit nepăsător, s-a obișnuit cu răul, ca fierarul cu selteia. Spt. S. 2. (La haine) Partea care acopere spatele; dos, spate. Expr. A țîui ploșpările și a cirpi spătarele = a fi sărac tare, a nu avea nici strictul

necesar, a o duce greu, a se cirpi de azi pe mîine. Ibid., Vl.-Dn., Mșș.

SPĂTÎC s.n. (Numai la sg.) Diminutiv al lui spate. Trage-l bine pe spătîc; are spătîcul totuna de gîlci, militețul! Cpr., Spt. S.

SPĂTÓS, -OĂSĂ, spătôși, -oase, adj. Fig. (Despre lucruri) Mare, gros, lat. Ține astă ploșcă spătôasă, întocmai ca o broască jăstoasă. Cpr., Art.

SPĚGMĂ, spegme, s.f. Smoc de fire (lînă, păr etc.) lipite la un loc; zvilțu. Scărmănași bine, să nu rămîie prin lînă spegme nesparte. Mulgi o spegmă din fuior, o subțiezi între degele și o răsucești cu fusul, așa e torsul firului. Spt. S., Pn. L., Mș.

SPELB, -Ă, spelbi, -e, adj. Blond. (Substantival) Te-a căutat spelba lui Căpușă. Cpr., Spt. S.

SPEREĂ, spai, spar, spei, sperii, vb. II refl. Expr. (Ironie) A se sperea (cineva) ea calul de bășină = a-și face spaimă din nimic, a fi sperios, fricos. Spt. S., Pn. L.

SPEREGÓS, -OĂSĂ, speregoși, -oase, adj. Sperios. Speregoasă mai ești, fa! (Substantival) Ce fi-e, mă, speregosule! Ce fi s-a părut? Spt. S. și J., Smr.

SPEȚEĂZĂ, speteze, s.f. (La pl.) Expr. Lucrătură în speteze = țesătură în puncte, formate cu ajutorul unei speteze care se manevrează pe națră, printre fire. Maramă (ie, cîrpă, velință etc.) în speteze. Cpr., Gîbc.

SPEȚIE, spetii, s.f. Ciosvrtă de vită tăiată, cuprinzînd spata împreună cu piciorul dinainte; spată. Am luat o spetie de pastramă. Spt. S., Ptș., Cpr.

SPIC, spice și spicuri, s.n. (În expr.) Din (sau în, la) spieul nopții = din (sau la, în) miezul nopții. A sosit abia la spieul nopții. S-a sculat din (sau în, de la) spieul nopții și a plecat. Spt. S.

SPILCUIȚ, spilcui și spilcuiesc, vb. IV. 1. Tranz. A aduna puțin cîte puțin; a pune deoparte, a strînge, a economisi. Numai eu știu cum am spilcuiț untura de mi-a ajuns pînă azi. Spt. S. și J., Pn. L. 2. Refl. A se chivernisi. M-am spilcuiț cum am putut ca să-mi cumpăr și eu o vacuță. Ibid., Mș.

SPILCUIĂLĂ s.f. 1. Acțiunea de a spilcui; economie. 2. Loc. a d v. Cu spilcuiălă = cîte puțin, cu economie, pe sponci. Cu mare spilcuiălă am ajuns să-mi ridic căsuța pînă la coperiș. Să le faci porțile mai cu spilcuiălă, că nu mai avem de unde. Spt. S. și J., Ptș.

SPILCUIȚ, -Ă, spilcuiți, -te, adj. Econom, strîngător, ținut. Spilcuiță femeie; nu-i scapă un ban fără rost! Spt. S., Păr., Flfn.

SPILCUIȚ s.n. (În loc a d v.) Pe spilcuite = cîte puțin, cu economie, pe sponci. Să le faci porțile pe spilcuite, că hambarul e mai dus. Spt. S. și J., Smr.

SPILCULIȚĂ, *spilculițe*, s.f. Plantă ierboasă, decorativă, cu flori bătute, variat colorate. Spt. S., Pn. L.

SPINĂRE, *spinări*, s.f. 1. Grămadă de materiale, cit ar lua cineva la spinare; sarcină, crosnie, privită. *Ia o spinare de mohor și pune-l în ieslea calului. Am adus o spinare de buturi.* Spt. S. și J., Mrș. 2. E x p r. A pune (cineva) coada pe spinare = a pleca repede; a pleca îmbufnat. *Afurisit băiat, a pus coada pe spinare în totul secerii și m-a lăsat pe mine singură.* Ibid. (Ironie) A lua drumul (sau picioarele) la spinare = a merge pe jos. A se lăsa (sau a se uita) în spinarea cuiva = a aștepta ca cineva să facă tot, a lăsa toată grija, toată răspunderea pe seama altuia. *Se uită toți în spinarea mea, parc-aș fi eu nu știu ce.* Ughn., Spt. S., Mș. A-i sări în spinare cuiva = a-i cădea pe cap cuiva; a se lega, a se agăța de cineva. *Hoșta i-a sărit în spinare și el, prostul, n-a mai avut încotro cîrmi.* Ibid. A duee în spinare (pe cineva) = a-i purta de grijă cuiva care nu poate munci; a-l avea în sarcină; a țira pe cineva care nu merită. Ibid.

SPINTECĂ, *spintec* vb. I t r a n z. (Despre prunele tomatice) A despica (pentru a fi apoi întinse și zvintate la soare, păstrindu-se pentru iarnă). *Am spintecat două duble de tomatice pentru iarna asta.* Spt. S.

SPINTECĂT, -Ă, *spintecați*, -le adj. (Despre prunele tomatice) Despicate și zvintate la soare. *Am un ulei numai cu prune spintecate.* Spt. S., Pn. L., Pdr.

SPIRC, *spircuri*, s.n. Țișnătură de lichid; spircitură, strop. *Mulge câteva spircuri de la fiecare fiță și lasă-i și vișelului parca lui.* Spt. S. și J., Pn. L.

SPIRCĂCI s.m. v. **SPURCĂCI**.

SPIRCII, *spircii* și *spirciiese*, vb. IV. 1. T r a n z. A stropi (pe cineva) cu un lichid; a murdări. *M-a spircit cu cerneală. Am strins o prună între dește și m-a spircit drept în ochi.* Spt. S. și J., Smr. 2. I n t r a n z. (Despre lichide) A lșni, a stropi. *Cum am apăsat buboiul, a spircit afară din el tot puroiul.* Ibid.

SPIRCIALĂ, *spirciială*, s.f. Acțiunea de a (se) s p i r c i i; stropeală, murdărie; mînjeală; diaree. *A trecut prin el numai spirciială, milițelul!* Spt. S., Pțș.

SPIRCIIȚ s.n. = **SPIRCIALĂ**. Spt. S., Pțș.

SPIRCIIȚ, -Ă, *spirciții*, -le, adj. Stropit, mînjit, murdărit. *A venit cu cămașa spirciții de noroi. Am găsit caietele și cărțile spirciții de cerneală.* Spt. S. și J., Pn. L.

SPIRCIIȚURĂ, *spircițuri*, s.f. Stropitură, lșnătură, strop; spirciială, spirciit. *Abia am mai luat câteva spircițuri de lapte; supsece vișelul.* Spt. S. și J., Mș.

SPOR s.n. (În e x p r.) A avea (sau a prinde) spor la limbă = a vorbi mult, a flecări; a fi dispus. *Are spor la limbă mălușă. A prins spor la limbă din gura ciocanului.* Spt. S., Mș. Spor și berechet = formulă de urare între prieteni. Ibid.

SPOROĂJĂ s.f. = **SPOROJEALĂ**; sporoavă; p. e x t. poreclă dată unui om palavragiu, flecar. Spt. S. și J., Flfn., Mș., Smr.

SPOROĂVĂ, *sporoave*, s.f. Vorbărie; pălăvrăgeală, flecăreală. *S-au apucat de sporoavă. S-au dat la sporoavă.* Mrgh., Pn. L.

SPORODEĂLĂ s.f. v. **SPOROJEALĂ**.

SPORODI vb. IV v. **SPOROJI**.

SPOROJEALĂ, *sporojei*, s.f. Acțiunea de a s p o r o j i; flecăreală. *S-au dat la sporojeală.* Spt. S. [V a r.: **SPORODEĂLĂ** s.f. Crbn.]

SPOROJĚNIE, *sporojenii*, s.f. = **SPOROJEALĂ**; palavră, taifas. *Nu-mi arde mie acum de sporojeniiile lui.* Spt. S., Cb., Brșt.

SPOROJI, *sporojese*, vb. IV i n t r a n z. A trîncăni, a flecări; a sporoavi. *Sporojește cu conacul, cînd s-apucă și tot nu mai isprăvește.* Spt. S. și J., Mș. [V a r.: **SPOROVĚ**, *sporo-vesc*, vb. IV. Ibid.; **SPORODĚ**, *sporodesc*, vb. IV. Pțș.]

SPOROJIT s.n. = **SPOROJENIE**. *S-au dat la sporojit.* Spt. S.

SPOROJITURĂ s.f. = **SPOROJENIE**. *De sporojituri am cu timp acuma? Să mă lase-n pace!* Spt. S.

SPOROVĚ vb. IV v. **SPOROJI**.

SPOROVĚT s.n. = **SPOROJIT**.

SPRINTENIU, -IE, *sprintenii*, adj. (În poezia populară) Diminutiv al lui s p r i n t e n. *O feliță sprintenie, Taman cum îmi place mie* (Pop.). Spt. S.

SPRÎNCEANĂ, *sprincene*, s.f. 1. Doagă care se pune la marginea unui fund de vas (putină, butoi, butie etc.), avînd forma unui segment de cerc; aripă. Orj., Mrș. 2. Fig. Ceva mic. *Sprinceană de nor.* Ibid., Spt. S.

SPŪJINĂ, *spujini* și *spujine*, s.f. Mulfime, spuzenie, puzderie, pujdină. *Spujină de furnici. Spujină de copii.* Glbc., Rseț.

SPULBERIȘ, *spulberisuri*, s.n. 1. Loc nisipos sau pietros, neproductiv. *Mi-a dat socru-meu de zestre niște spulberisuri, scaperi în ele.* Spt. S. și J. 2. Vînt amestecat cu zăpadă (sau cu praful frunze, paie, pleavă etc.); spulbere. *Spulberis de zăpadă. Spulberis de nisip (de praful etc.).* Ibid.

SPUMI, *spumesc*, vb. IV r e f l. 1. (Despre rufe) A se răsfoace, a se subția, a se uza. *Ți s-au spumit toate cămășile; pune gînd la altele noi.* Cpr., Vl.-Dn. 2. (Despre oameni) A se trece, a se vesteji; a se păli, a se ofili. *O dată*

s-a spumit femeia asta, pare-ar fi opărit-o cineva cu apă fiartă. Ibid., Spt. S.

SPUMIT, -Ă, *spumiți, -te*, adj. 1. (Despre rufe) Învechit, uzat, răseopt. *Cu hainele alea spumile, nu mai poți ieși în lume.* Cpr., Spt. S. 2. (Despre oameni) Care s-a trecut iute, a îmbătrinit înainte de vreme; ofilit, pălit. *Cînd am văzut-o așa spumilă, m-am crucit; pareă se scutase după boală.* Ibid.

SPUMUI, *spumui, spumuiesc*, vb. IV t r a n z. 1. (Cu privire la rufe) A le freca cu spumă multă, a le albi. 2. Fig. A certa. *L-am spumuit și eu pe derbedeu; să-l vedem ce glînd are!* Spt. S.

SPUMUIALĂ s.f. 1. Spumă; spălare cu spumă multă, frecuş. *Dă-le o spumuială zdravănă, apoi la limpezeală cu cle și gata.* Cpr. 2. Cantitate mică. *Estîmp, abia dac-avem o spumuială de fructe, sînt rare de tot!* Ibid., Spt. S. și J. 3. Fig. Dojană, frecuş, bătaie. *I-am tras eu o spumuială bună, cred că m-a înfeles.* Ibid., Spt. S.

SPUMUIT s.n. = SPUMUIALĂ.

SPUMUIT, -Ă, *spumuiți, -te*, adj. 1. (Despre rufe) Spălat bine, în spumă multă. Cpr. 2. Fig. Certat. *A ieșit spumuit zdравăn, era roșu ca para.* Ibid., Smr.

SPURCĂ, *spure*, vb. I. 1. T r a n z. (În superstiții; despre hube) A le atinge (la îlnă, la vîrf) cu „spure”. *Ți-a ieșit un elceag, spurcă-l și dă-ndărăt.* Ptș., Spt. S. 2. (În e x p r.) A se spurea (cineva) la enșeval = a se deduce la ceva, a prinde gust. Ibid.

SPURCĂCI, *spurcaci*, s.m. Burete lăptos, cu miezul și razele roșii, comestibil; crește în pădure; crăiță. Spt. S., Pn. L. [V a r. : **SPÎRCĂCI**, *sprcaci*, s.m. Ibid.]

SPUZĂ s.f. (În e x p r.) A da eu spuză (sau eu cenușă) după cineva = a se bucura că a scăpat de o persoană nesuferită. Ptș., Spt. S., Mrgh.

SPUZĂNIE, *spuzenii*, s.f. Mulțime, puzderie, spujină. *Spuzenie de copii. Spuzenie de lume. Spuzenie de fluturi, ca estîmp, nu s-a pomenit! Ce spuzenie de puți era la gostat!* Spt. S. și J.

STA, *stau*, vb. I i n t r a n z. (În e x p r.) A sta ea pe ouă (coapte) = a fi nerăbdător să plece, a se zori; a sta ca pe ghimpi. Spt. S. Nu stă drumul fără călători, se zice cînd cineva e mereu la drum, n-are timp de ședere. Glbc., Mzc., Cst. (Familiar, glumeț) Mai stai, să ne stea peștorii, se zice cînd un musafir se arată grăbit să plece. Ibid., C. Arg. A sta moș (cineva) = (mai ales despre copii) a sta înfipt, a se vîrli, a incomoda. *N-apuc să intru-n casă cu cineva și ... moș și ea; stă moș, cu ochii-n gura oamenilor.* Ibid., Ptș. A sta (sau a fi) eu dinții rînjiți = a) a fi mort; b) fig. a ride mereu, fără rost, a rinji (ironic) Ibid., Lnl. S. A sta (sau a fi) eu buzele umflate = a sta (a fi) bosumflat. Ibid.

A sta (sau a fi) eu ochii stlpiți = a fi atent, a se uita (întă, a fixa, a urmări. Lnl. S. La ce-i stă capul, exclamație depreciativă la adresa unui om lipsit de seriozitate, care se ține de fleacuri, nelrebnic. Ptș. (În imprecății) *Stă-i-ar (sau steie-i) stlplul la cap!* Mș., Ptș., Spt. S., Mrgh. [Imperativ, pers. 2 sg. și: stăi. Stăi-mă-i tu!]

STĂPÎN, *stăpini*, s.m. (În e x p r.) A intra la (sau a da de) stăpîn = a-și găsi „nașul”; a da de cineva mai tare. *A cam intrat la stăpîn cu femeia de-al doilea: îl freacă de-i iese untul.* Ibid.

STĂUINĂ, *stăuini*, s.f. Loc retras, ferit, ascuns; ascunzătoare, sălaș. *Stăuina lupilor (sau a vulpilor). Stăuina șobolanilor. Stăuina lilharilor. Stăuina banilor.* Spt. S.

STEJĂRĂRET s.n. Pădure de stejar; stejăriș. Sn. L., Smr., Mș.

STERBEZEALĂ, *sterbezeli*, s.f. Strepezeală. Spt. S.

STERBEZĂ, *sterbezesc*, vb. IV r e f l. Strepezi. Spt. S. și J.

STERBEZITURĂ, *sterbezituri*, s.f. Strepezitură; fig. copil izinit, izinitură. Spt. S.

STEREGHEĂȚĂ s.f. Stîrighie. Pn. L.

STERP, *sterpuri*, s.n. (În e x p r.) A da (sau a cădea, a aluneca, a cădea) pe sterp = a) a cădea (pășind greșit sau alunecînd); fig. a da de belea, a păși-o; p. e x t. a muri; b) (despre fete sau femei) a rămîne însărcinată; a naște. Spt. S. și J., Mrgh., Mș. A călea (sau a nemeri) eu sterpul = a-i merge rău; a păși în gol; a porni cu sîngul. Ibid. A fulgera pe sterp = a fulgera pe senin. Ibid.

STICHI s.n. (În e x p r.) A pune stichi (sau stichilul) (la ceva sau la cineva) = a se hotărî să facă ceva; a pune gîndul la cineva. *Am pus stichi ca să mă-nșor și fetele nu mă vor Cică-s elnic și dator (Pop.). Am pus stichiul la șala aia, n-o las nici mort. Am pus stichiul la niște case; le iau, fie ce-o fi!* [Pronunțat: monosilabic]. Spt. S., Mrș., Mrgh.

STICLĂ, *sticle*, s.f. (În e x p r.) Senin sticlă = foarte senin. Ger sticlă = ger uscat, lăios, tare. Polei sticlă = polei alunecos. Spt. S.

STICLĂRĂIE s.f. Grămadă de sticle, sticlărie. *Ce atîta sticlăraie în cămara aia? Ce-ți trebuie?* Mș., Ptș., C. Arg.

STICLOĂCE, *sticloacc*, s.f. = STICLOI. Spt. S.

STICLOĂIE, *sticloaie*, s.f. = STICLOI. *Am adus o sticloaie de ulei, să-ți ajungă.* Hș.-Sm.

STICLŌI, *sticloaie*, s.n. Augmentativ al lui sticlă. *A băut singur sticloiu-ăla de vin.* Spt. S., Cst.

STILP, *stlpi*, s.m. 1. Doaga cea mai înaltă care se pune la mijlocul fundului unui vas de

lemn (butie, zăcătoare, putină etc.). Spt. S. și J., Mș. 2. (La sobele țărănești) Fiecare din cele două ramuri ale unei sobe de cărămidă, prin care trec fumurile, despărțite prin firidă; comănae, crac. Spt. S. și J., VI.-Mr.

STILPÂN, *stilpani*, s.m. Augmentativ al lui stilp. *Am pus doi stilpani la poarta a mare, să nu mai aibă moarte.* Spt. S.

STÎNJINI vb. IV = ÎNSTÎNJEI.

STÎRCEA s.m. Poreclă dată unui om cu picioarele obădate, puțin cocoșat, dind impresia de „stircit”. Silr.

STÎRFOCEALĂ, *stîrfoceli*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) stîrfoci; pisăgeală, răvășeală. Spt. S. și J., Mrș. 2. (Concret) Fructe zămuite, borșite, stricale. *E numai stîrfoceală de prune pe jos; n-ai ce mai alege; la butie cu cle!* Ibid. Sn. L.

STÎRFOCÎ, *stîrfocese*, vb. IV. 1. Refl. (Despre fructe, murături etc.) A se muia, a se fleșcăi, a se strivi, borși. *S-au stîrfocit prunele de jos de căldură, trebuie culese.* Spt. S. și J., Pn. L., Mș. 2. Refl. (Despre oameni) A se muia (de oboseală, de căldură, de somn, de băutură etc.), a se blegi. 3. (Despre tineri) A se hîrjoni, a se smotoci, a se zgribeni; (despre copii) a se rîzgiia, a se selnei, a se scrivi. Ibid. 4. (În expr.) A stîrfoci-n bătaie (pe cineva) = a pisăgi, a storci, a bate rău. Ibid.

STÎRFOCÎT, -Ă, *stîrfocîți*, -le, adj. 1. Terciut, moloșit, fleșcău. *Castravești stîrfocîți. Mere stîrfocite.* Spt. S., Pn. L. 2. (Despre oameni) Cu părul și hainele răvășite; smotocit, stîrfocit, moale, bleg; fig. (despre copii) rîzgit, selneit, scrivit. Ibid.

STOL, *stoli*, s.m. (Învechit; sens neprecizat, probabil) Sol. *Vine un stol bolezat și cu părul rețezat De prune s-a apropiat* (Pop.). Arf.

STOLOIPÂN, -Ă, *stoloipani*, -e, adj. Mare, gras, voinic, năzdrăvan; prostovan, bleot. (Substantival) *O schidoală, o stoloipană Mi-o făcu maica pomână* (Pop.). Tgv., Gșl.

STOMĂC, *stomace* și *stomacuri*, s.n. (În expr.) A pune în stomac (ceva) = a-și face inimă rea de ceva, a se supăra. *Nu mai pune și tu la stomac toate alea!* Mș., C. Arg., Ptș.

STRĂCHINĂ, *străchini*, s.f. (În expr.) A-i pica muel în strachina cui = a acira (pe la mesele altora), a cerși. Spt. S., Cpr. A cădeu eu musea-n strachină = a da de belea; a nimeri la un moment nepotrivit; a nimeri rău; a pica „ca musca în lapte”. Ibid. A mînea dintr-o strachină (cu cineva) = a fi de-o seamă (de-o vîrslă sau de-o teapă) cu cineva. Ibid.

STRAFÎE, *ștrafii*, s.f. Stafie. *A ieșit o strafie din casa pustie.* Spt. S., Lnl. S.

STRAGĂLIE, *stragalii*, s.f. = STRĂGĂLIE. Spt. S.

STRAM s.n. v. STRAMĂ.

STRĂMĂ, *strame, strămi, strămuri*, s.f. (În expr.) A nu avea stramă (pe el) = a fi gol pușcă, a fi sărac luciu, a nu avea nimic. Spt. S., Pn. L. [Var.: STRAM s.n. Să nu rămție (fir de) stram (= să rămînă curat). Ibid.]

STRAMPIRĂ, *strampîr* și *strampirez*, vb. I intranz. A transpira. VI.-Dn., Spt. S.

STRĂNĂ s.f. (La războiul de țesut) Natră. (În expr.) Nustă (sau n-a rămas) strana într-un fir = a) nu stă sau n-a rămas cineva pe drojdie, n-a ajuns la fund, mai are rămășițe, rezerve (de bani, alimente etc.); b) (ironic) se zice cînd cineva se lasă rugat, face nazuri, ridică pretenții. Spt. S. și J., Pn. L.

STRAPÓRT, *strapoarte*, s.n. Transport. *I-am făcut atilea strapoarte cu căruța și boii și nu mi le-a plătit.* Spt. S., Cpr.

STRAPORTĂ, *straportez*, vb. I tranz. A transporta. *Ți-am straportal țuica în dator; ai de plătit două strapoarte.* Spt. S., Cpr.

STRĂȘINĂ, *strașini* și *streșini*, s.f. (La pălărie) Bor. *S-au blegoșat strașinile pălăriei.* Spt. S., Mze.

STRAT, *strate, straturi*, s.n. (În expr.) A cădea pe strat = (despre femei) a naște. Spt. S. și J., Mrgh., Sm., Cpr. A-și face strat = a-și încropi gospodăria, a se gospodări. Ibid. A avea strat = a moșteni avere bună de la părinți. Ibid. A-l lua din strat (pe cineva) = a-l scula de dimineață; a-l lua prin surprindere. Ibid.

STRĂFÎG s.n. 1. Acțiunea de a străfîga și rezultatul ei; strănut. Spt. S. și J., Mșr. 2. (La cai) Boală de plămîni; astm. *Calul tău are străfîg, arată-l la doftor, că-l pierzi.* Ibid.

STRĂGĂLIE, *străgălii*, s.f. (La drogă, bălăiaș, bită etc.) Măciulie. *Dă-mă mamă lui Ilie, C-are vie și moște și-un batac cu străgălie* (Pop.). Mrș., Pn. L.

STRÉPETE, *strepeți*, s.m. (În expr.) A merge (sau a luera) în strepete (sau în strepeți) = a merge (sau a lucra) repede de tot, a-i da zor, a iuți; a da (sau a umbla) în răpi. Pn. L., Spt. S.

STRICĂ, *stric*, vb. I tranz. (În expr.) A se strica eu cineva = a se certa. Spt. S. și J. A strica o vorbă = a pune o vorbă bună la noroc, a interveni într-o doară, fără speranțe; a încerca. Ibid. A-și strica (sau răci) gura (degeaba) = a nu fi ascultat. Ibid. Refl. A se strica la ceafă (cu cineva) = a chelfăni; a (se) păru, a se certa. Ibid.

STRICĂRE, s.f. (În superstiții) Vătămare, boală etc., trimisă asupra cuiva prin descîntece. *Descîntec de stricare de oameni (de stricare de vite etc.).* Arf.

STRICĂT, -Ă, *stricați*, -le, adj. (În superstiții) (Despre oameni și animale) Vătămat sau îmbolnăvit prin vrăji și descîntece. *Am fost*

de mi-a descintat pentru întorsura vitelor stricate. Arf.

STRICĂTOR, *stricători*, s.m. (În superstiții, vrăji) Persoană care pune la cale răul cuiva, prin descintețe sau vrăji, aducând boala în vite ori în casă; uneltește moartea ori paguba cuiva. *Am fost să-mi descinte pe întorsură asupra stricătorului, care mi-a luat mana vacilor.* Arf.

STRICĂȚEĂSCA s.f. art. Epitet injurios dat unei femei ușoare. Plș.

STRICĂȚESCU s.m. (Familiar) Epitet de ocară dat unei persoane (mai ales tânăr) care se ține de petreceri; cheflui, destrăbălat, stricat. *Te-ai cam făcut un stricățescu, dragul mării; ia mai dă-le focului de chefuri, că le-a luat lumea la ochi.* C. Arg., Ptș.

STRICĂȚI, *stricățese*, vb. IV refl. (Familiar) A prinde obiceiuri rele; a se strica, a se desfrîna, a se deprava. C. Arg., Cpr., Mș.

STRICORĂ, *stricor*, vb. I tranz. și refl. A (se) strecura. *Stricoară-te prin porumbi binisor și vezi că dai de el. Stricoară-te pînă la virful eracului ăla mare, că e plin de pere.* Sernc., Cpr., Spt. S.

STRICORĂȚ, -Ă, adj. Strecurat. *Apă lină și curată, Venită din piatră-n piatră, Ca lacrima stricorată* (Pop.). Smr., Sm., Sltr.

STRIMBUL s.m. art. (În expr.) A se uita cu strimbul (la cineva) = a se uita chiondorș, a se uita cu ciudă, cu pică. C. Arg., Ptș. A călea cu strimbul = a avea ghinion; a-i merge rău. Ibid., Cst.

STRIMTĂR, *strimțari*, s.m. (La pl., în portul țărănesc) Nădragi de dimie albă, de obicei făcuți pe picior, strimți. *N-am dimie nici d-un strimțar.* Pdr., Mzc., Spt. S. și J.

STRIMTETE s.f. Loc strimt, îngustime, strimțoare. *E o strimțete la ei, de n-ai unde te învîrți.* Smr., Spt. S. și J.

STRÎNGĂREȚ, -EĂȚĂ, *stringăreți, -țe*, adj. (Familiar; cu nuanță ironică) Econom, apucător, zglreț. *Stringăreț mititelul; ce găsește pune bine.* Cpr., C. Arg., Mș.

STRÎNGE, *string*, vb. III tranz. și intrans. (În expr.) A strînge din dinți = a scrișni; a răbda. *Strînge din dinți cît îi putea, că n-ai încotro.* Cpr., Mș., Smr. A-l strînge (pe cineva) opinea (sau noșta, eureka, enrimbul) = a suferi, a răbda. *Și pe mine mă strînge opinea de-mi vine să șip, dar înghit, ce să fac?* Ibid.

STRÎNS, -Ă, *strînși, -se*, adj. Bolnav, răcit. *E strîns rău, bietul copil, are spinarea numai gilci.* Spt. S. și J., Pn. L.

STROĂPĂ s.f. Strop. (În expr.) A nu avea (nici o) stroapă (de ceva) = a nu avea de loc, nimic. *N-am o stroapă de mlaie în toată casa, d-afurisenie.* Sch.-Glșt., Smr.

STROFLOCEALĂ, *strofloceci*, s.f. Acțiunea de a (se) strofloceci; scărmaneală; hirjoană;

dojană, bătaie. *I-am tras o strofloceală de i-au zburat toți gîrgăunii din cap.* Spt. S. și J., Mrș.

STROFLOCÎ, *stroflocece*, vb. IV. I. Tranz. (Cu referire la fulgi, lină etc.) A descurca, a scărmana, a resfira. Mrgh., Spt. S., Cst. 2. Tranz și refl. A(-și) răvăși părul, hainele, a (se) ciufuli, a (se) smotoci, a se hlrjoni; a (se) părui, a (se) lîrnu; a (se) bale. Ibid. [Var.: **ȘTROFLOCI**, *ștroflocece*, vb. IV. Big., Mzc., Cst.; **ȘTOFLOCÎ**, *ștoflocece*, vb. IV. Ibid.]

STROFLOCÎȚ, -Ă, *strofloceți, -te*, adj. Ciufulit, zburlit; cu hainele răvășite; care umblă neingrijit, smotocit; dezmațat. *Unde te duci așa strofloceț; ce vrei să te riză lumea?* Spt. S. și J.

STROFLOCÎȚ s.n. Acțiunea de a strofloceci. (În expr.) A lua la strofloceț = (despre oameni) a dojeni, a certa; a bale. *Mai ia-ți și tu la strofloceț, că și-a cam făcut de cap!* Spt. S. și J., Mrgh.

STROFLICITURĂ, s.f. Acțiunea de a (se) strofloceci și (mai ales) rezultatul ei; strofloceală. Spt. S. și J.

STROPÎ, *stropesc*, vb. IV tranz. (Familiar) A sărbători un eveniment deosebit cu o tralație prielenească. *Hai să stropim avansarea, șefule, și la mai mare! Ai stropil galoanele? Stropesle pătăria, mă, altfel nu ține!* Mș., Ptș., C. Arg.

STROPITURĂ, *stropituri*, s.f. I. Fig. Recoltă slabă. *O stropitură de flori (= puține). Prune, numai stropituri: ici-colo, cîte una.* Spt. S. și J., Mrș. 2. Loc. a dj. În stropitură = în stropi. *Zugrăveală (sau tencială) în stropitură.* C. Arg., Ptș.

STROPOLEALĂ, *stropoleți*, s.f. Acțiunea de a (se) stropoli; stropitură; dojană, ceartă; bătăie. *I-am tras o stropoleală lui fi-lău. A venit o stropoleală de ploaie (zăpadă etc.).* Spt. S. și J.

STROPOLÎ, *stropol și stropolece*, vb. IV intrans și refl. I. A vorbi pe nerăsuflăte; a vorbi tare; a țipa, a striga; a se răfăi, a se răboli, a (se) bătăie. *Nu (te) mai stropoli degeaba, femeie; ajunge o măciucă la un car de oale; te spargi degeaba.* Spt. S. și J. 2. (Despre pisici) A se hîrîi la cineva (sau una la alta), cînd sint întăritate, scoînd sunete caracteristice; a (se) scuipa. *Se stropoleau pisicile, gata să se încaiere, dacă nu te despărțea cinele.* Ibid.

STROPOLÎȚ, -Ă, *stropolîți, -te*, adj. Dojenit, certat, bătăiecit. *A ieșit stropolîț rău; doar că nu plîngea, sărmanul!* Spt. S.

STROPOLITURĂ, *stropolituri*, s.f. = STROPOLEALĂ: stropitură. *Stropolitură de prune. Stropolitură de ploaie (zăpadă etc.)* Spt. S.

STRUFINĂ, *strufine* și *strufini*, s.f. Stufiș. *Busuioc doarme-n strufină, în strufină de cătină* (Pop.). Cpfn.

STRUNĂ vb. I v. **ÎNSTRUNA**.

STRUNĂ, *strune*, s.f. 1. Cicatrice de la vacinat. *Am două strune la o mână*. Spt. S. și J., Pn. L. 2. Ochi de sfoară, laț; fig. piedică. Stpn. (În e x p r.) A-i pune struna = a înfrina (pe cineva); a-i face greutăți. Ibid.

STRUNGĂREĂSĂ, *strungărese*, s.f. Femeie care lucrează la strung. Ptș., Clbș.

STRUNGUI, *strungui* și *strunguiesc*, vb. IV tranz. A da la strung, a strunji. *Îl dai la rindea și dup-aiă îl strungui nițel; iese o mîndreșe*. Spt. S., Mș., C. Arg.

STRUNGUIĂLĂ s.f. = **STRUNGUIRE**. A da la strunguială. Spt. S.

STRUNGUIRE s.f. Acțiunea de a strungui; strunguit, strunguială, strunjiere. Ptș.

STRUNGUIT, -Ă, *strunguiți*, -te, adj. Care e dat la strung, șlefuit, lustruit, strunjit. Ptș.

STRUNGUIT s.n. = **STRUNGUIRE**. *Mai dă-l nițel la strunguit*. Pn. L.

STRUȚ, *struți*, s.m. și *struțuri*, s.n. (Învechit; în poezia populară) Pistol turcesc. *Drumul struțului îl da Struțul praș mi se făcea, Mîna toată-i sfărîma* (Pop.). Bl.-Ngrș.

STUFĂRĂIE s.n. Stufăriș, stufărie. *Ce de stufăraie s-a făcut pe rede; nici că mai poți răzbi*. Hș.-Sm.

STUP, *stupi*, s.m. (În e x p r.) Stup nerețent = avere, moștenire; cheag. *Ferice de el, a găsit toate gata, stup nerețent; așa înșurătoare mai zic și eu!* Spt. S. și J.

STUPĂI, *stupaiuri*, s.n. 1. Lucrare făcută cu repeziciune, la iuțelă; toi, vipie, zor; ropot. *I-am tras un stupai la secere, de scăpărau mîinile. I-au tras flacăii un stupai de joc, de scăpărau călețile. A venit pe nimiez un stupai de ploaie de au pornit șuvoaiele*. Spt. S. și J., Pn. L. 2. Căldură mare, zăduf. *S-a lăsat un stupai de căldură pe nimiez, de gășiau vitele la umbră*. Ibid. 3. (Învechit) Răscoală, iureș. *Cînd am văcut noi viind stupaiul ceta de lume, tare ne-am mai bucurat*. Cptn.

STUPĂRNIȚĂ, *stuparnițe*, s.f. Stupărie, stupină. Spt. S.

STUPINIȚĂ, *stupinițe*, s.f. Loc cu izvoare; loc acoperit cu stupinițe. *Colea-n vale-n stupiniță, ține-mi calea o leliță Cu lain și cu gurîță* (Pop.). Bbn., Neșr.

SUBBĂRBIE, *subbărbii*, s.f. (La frîu) Curelușă care unește capetele zăbalei, treclnd pe sub bărbia calului; strună, bărbiiă. Sm.

SUBȚIRE adj. (Cu rol adverbial; în e x p r.) A cînta pe subțire = a cînta cu pasiune, cu foc. *Aolieă, măi Zămfire, Trage-i una pe subțire, Rola horii să se înșire, Să-mi mai vin pușin din fire*. Spt. S. și J., Pn. L. A vorbi (pe) subțire = a vorbi pe radical, afectat. Cpr., Ptș., Mrgh.

SUBȚIRIU, -IE, *subțirii* adj. Diminutiv al lui subțire; subțirel. *Așa mîndră subțirie și isteală, place-mi mie!* (Pop.). (Luna) *Țese-o pînză subțirie, Argintoasă, străvezie* (Pop.). Spt. S.

SUCĂLĂ, *sucale*, s.f. (În e x p r.) A-i merge sucula (cuiva) = a) a-i merge afacerile, a avea succes; b) (ironic) a-i merge gura, a cicăli. Spt. S. și J., Pn. L. A-i face (cuiva) capul sucală = a bate la cap, a birii. Ibid.

SUCĂLEALĂ, *sucăleli*, s.f. Acțiunea de a sucăli. (În e x p r.) A lua la sucăleală (pe cineva) = a certa, a lua la rost; a muștra, a certa; a cicăli. Spt. S. și J., Mrș., Mrgh.

SUCĂLIT s.n. = **SUCĂLEALĂ**. (În e x p r.) A lua la sucălit (pe cineva) = a lua la rost; a cicăli, a muștra. Spt. S., Mș.

SUCEALĂ, *suceli*, s.f. (În e x p r.) A lua la (sau a-i da) suceală = a) a întări, a iuți, a zori. *Dă-i suceală și-nvirteală pînă picî de osteneală* (Pop.). Spt. S.; b) a lua la refec (pe cineva) a-i cere socoteală, a cerceta; a muștra. Ibid., Ptș.

SUCILĂ s.m. Epitet depreciativ dat unui om neserios, ușuratic, nestatornic, sucit. Spt. S., Cpr.

SUCITURĂ, *sucituri*, s.f. 1. Pachețel de cincî cluci înfășurate laolaltă. *Mai mi-ar trebui fo două-trei sucituri*. Pn. L., Ptș., Smr. 2. Fig. Om neserios, nestatornic. *N-ai văcut sucitură de om cu asta!* Ibid., Cpr.

SUDUIĂLĂ, *suduieli*, s.f. Ocară, dojană. Cpr., C. Arg.

SUDUIT, s.n. (În e x p r.) A lua la suduit (pe cineva) = a ocări, a lua la goană (blestemînd, ocărînd etc.). Spt. S., Pn. L.

SUFIRUG, *sufirugi*, s.m. Agent sanitar; subehirurg. (Familiar) *Ce mai faci, sufirugule?* Uda, Pdr., Spt. S.

SUFLĂ, *suflu*, vb. I în tranz. (În e x p r.) (Familiar) A(-i) sufla-n fund (cuiva) = a menaja, a alinta; a-i pune parte, a părtini (cînd n-are dreptate). Spt. S. și J., Mrș. A(-i) sufla-n luminare (cuiva) = a-i incurcă afacerile; a-i pune piedici. Ibid. A nu-și sufla nici mucl pe cineva = a disprețui pe cineva la culme, a nu-i da nici o considerație. (Ref.) A-și sufla în gură (două persoane) = a fi intimi, a-și șopti ceva secret, a unelti; a se pupui. Ibid., C. Arg.

SUFLĂNGHER, *sufleghere*, s.n. (Familiar; glumeț) Suflet; suflețel. *Mi-a ieșit suflegherul alergînd după niște oi pe coastă la deal*. (În imprecății) *Mînce-ți-aș suflegherul; te-apuc eu!* Spt. S. și J., Pn. L., Mrș.

SUFLET, *suflete*, s.n. (În e x p r.) (Sufletul necișit) și-l dă zor eu Dumnezeu să-l ierte, se zice — ironic — cînd cineva se laudă cu fapte și lucruri nerealizate, urzește planuri fante-

ziste, viscăză cai verzi pe pereți, umblă cu capul în nori. Spt. S., Pn. L. (A avea sau a fi) suflet cu erăci = (a fi) om foarte rezistent; a avea „nouă suflete”. *Din cîte a scăpat omul asta, ozică a avut suflet cu crăci.* Ibid. (A fi) suflet cu barbă = (despre copii) (a fi) copil foarte precoce. *Diavolu-ăsta e suflet cu barbă, nici nu știi ce știe, nici nu crezi cîte dă din el.* Ibid. Partea sufletului = partea din avere pe care și-o rezervă părinții pentru întreținerea lor, cînd își impart averea la copii; baș. Ibid. A-și trage sufletul (cineva) = a fi pe ducă, a trage să moară. Ibid. A-i lua sufletul cuiva = (despre oameni sau animale) a) a-l sili la muncă, a istovi; b) a omori. *Că n-ai vrea să le iei sufletul la boișorii tăi; mai lasă-i și pe ei să răsufle, mai odihnește-i.* Ibid. A-i minen (sau a-l întoarce pe dos, a-l scoate, a-i pormori) sufletul cuiva = a chinui, a supăra, a necăji (pe cineva). Ibid. Suflet călător = om care e cu sufletul la gură, bolnav, prăpădit, pe ducă. Ibid. *Asta am la sufletul meu = asta e tot, puțin.* Ibid.

SUGĂRĂ, *sugare*, adj. f. (Despre femele, despre mame) Care alăptează. *E sugară, d-aiu e slabă.* (Substantivat) *La sugare nu le dai drumul, înainte de a fi mulse.* Spt. S.

SUGĂRU, s.m. Poreclă dată unui om slab, cu fața suplă; firav, scofilec, bolnăvicios; bețiv. Spt. S.

SUGĂRÊȚ, **-EĂȚĂ**, *sugărești, -ește*, adj. (Despre pui) Care suge cu lăcomie, mult; (despre oameni, ironic) care bea mult, bețiv. (Ironic) *Sugăreț băiatul!* Pn. L., Spt. S.

SUGĂROAIA s.f. art. 1. Termen depreciativ dat unei femei slabe, scoflecite sau bețive. Spt. S. 2. Soția cuiva care e poreclit „sugaru”. *Sugăroaia a venit după bani.* Ibid.

SUGĂROAICA s.f. art. = **SUGĂROAIA**.

SUIĂN, *suiane*, s.n. Cărucioară care, în loc de după, are patru lepuși la colțuri; ghioc. Brst., Cpt., Orj. [Var.: **ȚUIĂN**, *țuiane* s.n. Ptș.]

SULĂC, *sulace*, s.n. 1. (În trecut) Bici de curele cu care se schingiuiu arestații. Ptș. 2. (La bou) Organ genital. Ibid.

SULĂ, *sule*, s.f. (În expr.) Sula și căciula = a) calificativ de dispreț dat unui om leneș, nepăsător, fără grijă, crai pe plai; hoinar, haimana. *Ea duce hamul săracea; el... sula și căciula!* b) sărăcie lucie, nimic, nici o avere. *Ce are el?... Sula și căciula!* Spt. S. A-i intra (cuiva) sula = a intra la grijă, a da de nevoie, a o păți. Ibid. *Sulă pentru omnar* = una pentru alta (= rău pentru rău). Ibid. A nu ști (cineva) de sula lui vodă = (învechit; despre tineri) a nu avea grijă de nimic, a nu ști de angarale (bir, șosea, col, corvoadă etc.); a fi crai pe plai, a trăi pe scama părinților. Ibid.

SŪLEA s.m. 1. Dracu. Spt. S. 2. Epitet depreciativ dat unui om fără căpăli, pierdevară; sărac; moliu; năling. Ibid., Pn. L.

SULEALĂ, *suleli*, s.f. Acțiunea de a suli; cusătură rară, însăllătură; cirpeală. *Ce suleală e asta, fa? Asta e cusătură?* Ptș.

SULFILĂ, *sulfilez*, vb. I tranz. A surfilă. Ptș., C. Arg., Cpr.

SULFILEALĂ s.f. Acțiunea de a sulfilă și rezultatul ei.

SULI, *sulesc*, vb. IV tranz. A coase rar, a înseila; a coase repede, a cirpi. *Sulește al sac, e-o să mă reped la moară. Sulește-i și lui o cămășuță să nu zică că nu s-a tnoit de paști.*

SULIT s.n. Faptul de a suli; **SULEALĂ**. *Ia-le și tu la sulil.* Ptș.

SULIT, **-Ă**, *suliți, -te*, adj. Cusut rar, însălat; cusut url, cirpit. *Un sac sulit. Cămașă sulită. Rochie sulită.* Ptș.

SULOI, *suloaie*, s.n. Augmentativ al lui sulă; sulac. (1). *Ce-ai de gînd să faci cu suloitul asta de lemă? — Virzoabe la opinci.* Spt. S.

SUMUȚI, *sumut*, vb. IV. 1. tranz. A asmuți ciini; fig. a băga vrajbă. *Nu-l mai sumuți că și-așa e foc.* Ca., Lnl. S. 2. Refl. A se întări. *Se sumut cîinii, le miroase a lup.* Fig. *Se sumute omul, că-i dă mtna; are spale!* Ibid.

SUPICĂ s.f. Supică. (În poezia populară). *Foicică și-o supică* (Pop.). Mș.

SUPRÎNDE, *suprînd*, vb. III tranz. A surprinde. *Bate vîntul iarba-ntinde, Dorul mindrii mă suprînde* (Pop.). Sm.

SUPTOĂRE, *suptori*, s.f. Supt, suptură. *Copilul meu are o suptoare la conăcel, cam cincișase suptori pe zi.* Ptș.

SUPŪS, **-Ă**, *supuși, -se*, adj. Fig. Sumes, sumeasă. (În poezia populară) *Să-mi vie mindra pe vale Cu ia supusă-n șale* (Pop.). Rchș.

SURCĂL, *sureele*, s.n. (Ironic; în expr.) Pe unde am tăiat eu lemne, tu adun sureele se zice la adresa cuiva (mai ales linăr), care e departe de a avea experiența necesară, e crudac, nepriceput; naiv (în comparație cu vorbitorul). Spt. S., Ptș., Cpr.

SURD, **-Ă**, *surzi, -de*, adj., s.m. și f. (În expr.) Cîine surd după vînat = om fără căpăli. A umbla cîine surd după vînat = a tăia clinilor frunză. Glbc. A merge cu surdu-n oaste = a merge orbește, a se apuca de ceva nepregătit. Brșl.

SURDĂC, **-Ă**, *surdaci, -ce*, adj. Care nu prea aude bine. *E cam surdac, vorbește-i mai tare.* Cpr., Spt. S., Mșș.

SURDICA s.f. art. Calificativ dat unei femei care n-aude bine. *Numai surdica știe rostul găinilor, ea e mama lor.* Cpr.

SURDILĂ s.n. Poreclă dată unui om care e surd; (ironic) care face pe surdu. *Surdilă n-a venit la adunare: face pe surdu.* Cpr., Spt. S.

SURPIȘ, *surpișuri*, s.n. Teren alunecos; coastă, repeguș. *Pe surpișurile astea mi-am amărit eu zilele o viață întreagă.* Spt. S., Pn. L., Mș. [V a r.: **SURUPIȘ**, *surupășuri*, s.f. Vl.-Dn.]

SURPITURĂ, *surpitudini*, s.f. Surpătură. *Am plantat eu salcimi toate surpitudinile din Valea Găinușii. E o surpătură de casă, n-ai ce mai alege din ea!* Spt. S. și J.

SURUPIȘ s.n. v. **SURPIȘ**.

SUS adv. 1. **E x p r.** **A pune sus** (ceva) = a pune bine, a păstra, a asigura; a pune un lucru la locul lui (anume fixat, bine cunoscut). *Ia hainele astea și pune-le sus. Lasă cerceii, că-i pui cu sus. Adu-alea de sus, știi tu!* Stpn., Spt. S. **L o c.** **d e v.** **De-a-n susul** (sau **suselea**, **susili**) = în sus. Spt. S. și J. **E x p r.** **A da** (cu cineva sau cu ceva) **de-a-n susul** (sau **de-a-n suselea**, **susili**) = a arunca în sus, a da de-azvirlita. *Măi, băiete, dau cu tine de-a-n susul când te-oi apuca.* Ibid. *Când oi da cu tine de-a-n suselea nu te mai vezi.* Ibid. *Hai să dăm cu praștia de-a-n susili, să vedem cine dă mai sus.* Ibid. **A fi** (sau **a se scula**) (cineva) **cu susul în jos** = a fi bosumflat, îmbufnat, sanchiu. Ibid. Mș. **A-i merge** (cuiva) **cu susu-n jos** = A-i merge rău, anapoda, a-i ieși pe dos. Ibid. 2. (Cu funcție de substantiv) Casa sau camera cea mai bună unde se păstrează ce e mai bun,

unde nu se locuiește și nu intră oricine. *Du-l sus pe dumnealui. S-a culcat sus unchiașul, să nu-l supârăți.* Ibid.

SUSEĂ, *susele*, s.f. 1. Șosea. Spt. S. și J., Mș. 2. (Învechit) Lucru în natură, executat cu brațele ori cu căruța, la facerea șoselelor; prestație. *Mi-am făcut suseaua, pe estimp, la cărat de pietriș, opt grâmezii.* Ibid.

SUSEĂN, *suseni*, a.m. Locuitor din părțile de sus ale regiunii (de la munle sau de la deal). *Săriți moși și săriți babe* Că susenii ne suvoalbe (Pop.). Plcv.

SUTIC, *sulici*, s.m. (Familiar) Hirtie (monedă) de o sută de lei; sută, sutar. *N-ai să-mi dai câțiva sulici? Nici barim un sulic?* Plș.

SUTUĂȚIE, *sutuății*, s.f. Situație. *Asta e sutuăția, nentule, n-am ce-ți face!* Vl.-Dn., Cpr.

SUVEICĂTĂ, *suveicate*, adj. (Și substantivat) (Femeie) subțirică, zveltă, sprintenă, (ca o suveică); cațaveică. *Suveicata din păzui, Fir-ar ea a nu știi cui, Iți dă gură, vin și pui, și-ți înfige-n piept un cui!* (Pop.). Spt. S., Lnl. S.

SUVEICĂ, *suveici*, s.f. (Ironie) Om care umblă cu vorbe, bagă fitiluri; țese intrigi; intrigant. Spt. S. (În e x p r.) **A umbla cu suveica** = a umbla cu viclesuguri, a băga zizăanii, a unelti. Ibid., Cpr., Plș.

SUVOLBĂ, *suvôlb*, vb. I tranz. A da zor, a da năvală; a prididi, a năboi (asupra cuiva). (Ironie) *Săriți, moși și săriți babe. Că susenii ne suvoalbe!* Blș.-Ngrș.

S

Ș interj. Exclamație (prelungită sau repetată și intreruptă) cu care se potolește copiii mici sau se impune tăcere; cf. c i l, s t ! *Șșș, cu mama, șt-șt-și!* Spt. S., Plș. [V a r.: **ȘIT** interj.; **ȘIT** interj.]

ȘA, *șei, șele*, s.f. (P r o v.) Umblă după șa și el călare pe ea, se zice când cineva e distrat, uituc, ajurit. Spt. S., Mș.

ȘABĂȚ, s.n. (Argou) Petrecere; intrunire intimă. *Am avut un pui de șabăț; n-am putut veni.* Plș., C. Arg.

ȘĂCĂR-**MĂCĂR** s.n. (Argou) Șahăr-mahăr. Spt. S., Plș., Mșș.

ȘADĂU s.n. v. **ȘODOU**.

ȘĂGA-**MĂGA** s.n. (Argou; în e x p r.) **A umbla cu șaga-maga** = a umbla cu șoalda; a păcăli, a înșela, Spt. S. și J., Pn. L.

ȘAMPANEZĂ, *șampaneze*, s.f. 1. (Familiar; ironic) Femeie excentrică. Lnl. S. 2. Poreclă dată unei femei neserioase. Ibid.

ȘĂNGĂR, *șangăre*, s.n. Șaneru. *E plin de șangăre, săracu!* Spt. S., Smr., Mș.

ȘANTA s.f. arl. (La jocul de cărți în 21) Figura șapte de cupă, reprezentând trei valori: 7 + 10 + 11. *Am (sau am făcut) șanta.* Bdș.

ȘANTALIU, **-IIE**, *șantalii*, adj., s.m. și f. 1. Care are un picior înțepenit, aruncându-l alături în mers. *E șantaliu de-un picior.* (Adverbial) *Merge șantaliu.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Sașiu, paliu, șonchiu. (Substantivat) *Vine șantalia să mai ceară ceva.* Ibid.

ȘĂRPE, *șerpi*, s.m. (În e x p r.) **A-i băga** (cuiva) **un șarpe în sân** = a înfricoșa; cf. a-i băga o rață în traistă. Spt. S., și J., Pn. L. **A-i frige** (dracu) **șerpi pe inimă** (cuiva) = a) a fi nervos, a fi supărăcios, pandalios; b) a fi foarte zgârcit. Ibid.

ȘĂȘTINĂ, *șăștini*, s.f. 1. Loc puțin lăsat, scovirdat, umed și acoperit cu iarbă totdeauna verde sau, când plouă, cu apă; bălțină, topliță

Priponește calul pe șastină. Lasă oile pe șastină. Spt. S. 2. Scochină. Ibid.

ȘATRÁN, s.n. v. **ȘATRANG**.

ȘATRÁNG, *șatranguri* și *șatrang*, s.n. 1. (La costumul țăranesc) Șir de flori în pătrățele; vârgi țesute la război; șabac lat; flori mari, cusute revărsat, în șir lung; șurămboi. *Am făcut niște maram* cu șatrang. *Are ia în șatrang*. Spt. S. și J. 2. Loc. a d v. În șatrang = cu vârgi, în șurămboaie. *Cusătură* (sau *țesătură*) în șatrang. Ibid., Mzc. [V a r.: **ȘATRÁN**, *șatrane*. s.m. Cpr., C. Arg.]

ȘĂBĂCEĂLĂ s.f. = **ȘĂBĂCIT**. *Ia-o la șăbăceală*. Cpr., Mș., Mzc.

ȘĂBĂCEL, *șăbăcele*, s.n. Diminutiv al lui ș a b a c; șabac mic, mărunț, des. *Am găsit un șăbăcel de toată frumusețea*. Spt. S.

ȘĂBĂCĂ, *șăbăcesc*, vb. IV tranz. A coase șabace (la o cămașă, față de masă, prosop etc.). *Am șăbăcit și piepșii, mai am de șăbăcit minceile și incheieturile*. Cpr., Spt. S., Mzc.

ȘĂBĂCIT, s.n. Acțiunea de a șăbăci și rezultatul ei. (*Te pricepi la șăbăcit?*) Cpr., Mș., Mzc.

ȘĂBĂCIT, -Ă, adj. Cusut cu șabace. *Le șăbăcită. Cămașe șăbăcitate*. Cpr., Mzc.

ȘĂDERE s.f. (În e x p r.) A se da în ședere = a tăifășui. Spt. S. și J., Mrș. (Familiar, ironic) A se ocupa eu șăderea = a nu face nimic. Ibid. (A se face) (ceva) în chip de șădere = a-și face (cineva) de lucru cu treburi mărunte, ușoare, ca să nu stea degeaba; a trebălui. *Lucrez la niște lingurele în florale, așa în chip de ședere*. Spt. S. și J., Mrș.

ȘĂNGĂRI, *șăngăresc*, vb. IV refl. A se îmbolnăvi de boale lumești, în special de șăngăr. *S-a șăngărit bătaul*. Spt. S.

ȘĂNGĂRIT, -Ă, *șăngăriți*, -te, adj. Plin de boale lumești. (Substantivat) *Să nu te atingi de șăngărita aia că te umple*. Spt. S., Pn. L., Ptș.

ȘĂNGĂRÓS, -OĂSĂ, *șăngăroși*, -oase, adj. Bolnav de șăngăr, șăngărit. (Substantivat) *Șăngărosule, să fugi de lângă mine!* Lnl. S., Mș., Brșl.

ȘĂRĂMBÓI, *șărămboate*, s.n. 1. Ditră care rămne pe jos, când se scurge ceva (lichid, semințe, nisip etc.). *Au mers pe șărămboiul de singe pină la el acasă. Ai mers cu laptele tiriș, ai făcut numai șărămboie prin casă*. Spt. S. și J., Sm., Mrș. 2. Șir de flori lung, lat, mare (cusut sau țesut); șatrang, riu. *Un șărămboi de flori de mătase ocoala poalele cămășii de jur împrejur; alle șărămboie o încarcă pe la mineci, pe guler și la gură*. Ibid. 3. (Ironic) Desen (sau zugrăveală) cu linii mari, groase, neregulate, strimbe. *Ce șărămboie ai făcut aici?* Ibid. 4. Flșie de loc care, din greșală, rămne nearată între brazde; dul. *Aoleo, ce șărămboie mi-a lăsat desmeticu-ă!* Ibid. [V a r.: **ȘIRIMBÓI**, *șirimboate*, s.n. Mzc.]

ȘĂRPÓI, *șărpoi*, s.m. Fig. Om isteț, viclean, rău. *Al-am întâlnit cu șărpoiul-ăla de cumnat-lău*. Spt. S.

ȘĂRTĂNEĂȚĂ, *șărtănețe*, s.f. (La păsări) Tlrțiță, șerțeață. C. Arg., Ptș.

ȘĂZŪT s.n. 1. (Învechit) Șăzut de casă = cămin, pomost. *Am cumpărat un șăzut de casă la oraș*. Mș., Ptș. 2. Întlnire de dragoste. *Duminică mergem la șăzut* (cu fetele) *pe Lupoaia*. Pn. L., Spt. S. și J.

ȘCHIMBĂTŪRĂ, *șchimbături*, s.f. Mutare, schimbare. *La o șchimbătură de picior, calul a apucat frul și l-a jucat*. Ptș. Din (sau la) *șchimbătură ai pus o roată în locul alteia*. Sm.

ȘCHIOĂPĂ, *șchioape*, s.f. (În construcția) Șchioapă înjenunchiată = distanța dintre extremitățile degetelor mare și arătător, întinse bine, plus o lungime a degetului mare, de la virf pină la buricul degetului; (în trecut) unitate de măsură. *Două șchioape înjenunchiate = 1/2 m*. Spt. S., Smr.

ȘCHIOPĂT, -Ă, *șchiopați*, -te, adj. Șchiop. *L-am văzut era șchiopat*. Smr., Spt. S., Pn. L.

ȘCHIOPEA s.m. art. Epilet dat unui om șchiop. Smr., Ptș.

ȘCHIOPIRLĂN, -Ă, -CĂ, *șchiopirlani*, -e, -ce, adj. Șchiop, șchioapă. (Substantivat, peiorativ) *Șchiopirlana a uitat să mai aducă imprumutul. Șchiopirlanul dracului mi-a rupt coasa*. Spt. S., Mș.

ȘCHIOPIRLEA s.m. Poreclă; șchiopea. *Șchiopirlea mi-a rupt roata cărușii*. Pn. L.

ȘCOĂLĂ s.f. 1. Fig. Plan; intrigă, uneltire. *Asta e o școală a lor, nu vezi?* Cpr., C. Arg., Ptș., 2. (În E x p r.) A face școală = a urzi, a unelti, a conspira; a ațîța, a asmuți. Ibid.

ȘCOLĂRI, *școlăresc*, vb. IV tranz. și refl. A da la școală pe cineva; a învăța carte (pe cineva); a (se) instrui. *Nici pă mine nu m-a școlărit nimeni*. Spt. S. și J., Mrș., Ptș.

ȘCOLĂRIE s.f. Acțiunea de a (se) școlări și rezultatul ei; învățătură. (Învechit) *Ce alita școlărie pe bieții copii, că nu s-or face toți dascăli!* Spt. S. și J., Lnl.

ȘCOLĂRIT s.n. Acțiunea de a (se) școlări; învățătură, școlărie. *Alita școlărit cu azi nu s-a pomenit*. Ptș., Cpr., C. Arg.

ȘEFULEĂSĂ, *șefulesc*, s.f. (Familiar; adeseori ironic) Soția șefului (de post sau de gară). Cpr., C. Arg.

ȘEPĂRIE, *șepării*, s.f. 1. Atelier unde se confecționează sau se repară șepci. Ptș., C. Arg. 2. Magazin în care se vînd șepci. Ibid. 3. Mulțime de șepci, grămadă. *Ce de șăpcărie a intrat astăzi în magazin!* Ibid.

SERPULÉT, *șerpulețe*, *șerpulițe*, s.n. (Mai ales la pl.) Șiruri de flori mărunte, cusute bătut (pe ii, fote, cămăși etc.); riuri. *Ce șerpulețe*

frumos! O cămașă numai șerpulișc. Spt. S., Cpr.

SERTEĂTĂ, șertețe, s.f. 1 (La păsări) Partea de dindărăt, unde sint înfipse penele de la coadă; Urțișă. Cpr., Spt. S., Lnl. S.

ȘEST s.n. (Argou; in loc. a d v.) Pe șest = pe sub mină, pe nesimțite; pe furiș. Să-i dai pe șest, să nu te vadă cineva. Să mi-l lucrezi pe șest, să se pomenească așa, ca din senin. Ptș., C. Arg.

ȘICOALĂ, șicoli, s.f. Școală. Lnl. S.

ȘINIC, șinice, s.n. Măsură de capacitate: dubludecalitru. Flfn., Ughn., Smr., Cpr.

ȘIP, șipci, s.m. Rădăcină de măsea. A naibilor măsea, a avut trei șipi lungi; d-abia a scos-o. Spt. S., Pn. L.

ȘIPCĂRIE, s.f. Grămadă mare de șipci. Atta șipcărie era in curtea fabricii, vagoane întregi! Cpr., C. Arg., Spt. S.

ȘIPT, șipturi, s.n. Nit. Expr. A nu avea toate șipturile (cineva) = a nu fi sănătos, a nu fi zdravăn, a-i lipsi ceva. A iubi cine nu poate, N-are șipturile toate (Pop.). Lnl., S. Spt. S.

ȘIRIMBOI s.n.v. ȘĂRĂMBOI. Mzc.

ȘIRITLIC, șirilticuri, s.n. Șirellic. Umbă cu șirilticuri. Ptș., C. Arg.

ȘIROI, șiroaie, s.n. Șir lung (de lucruri sau ființe). Se finea șiroiul de căruțe lanș. Spt. S., Bel., Cpr.

ȘIȘCĂV, -Ă, șișcavi; -e, adj. = ȘIȘTAV. Scht.-Glșt.

ȘIȘCĂNI, șișcăn și șișcănesc, vb. IV (in tranz. (Despre animale) A mirosi, a căuta; a mișii. Șișcăne vulpea. Șișcăne ctinele peste tot, simte ceva. Ctș.

ȘIȘCĂRI, vb. IV v. ȘIȘCĂVI.

ȘIȘCĂRIT, -Ă, adj. v. ȘIȘCĂVIT.

ȘIȘCĂVI, șișcăvesc, vb. IV refl. (Despre oameni) A se șubrezi, a îmbătrâni, a slăbi. Ctș. [Var.: ȘIȘCĂRI, șișcăresc, vb. IV. Ibid.]

ȘIȘCĂVIT, -Ă, șișcăviși, -te, adj. Slab, șubred, bătrân, neputincios. Scht.-Glșt. [Var.: ȘIȘCĂRIT, -Ă, adj.]

ȘIȘTAV, -Ă, șiștavi, adj. Șubred, bolnăvicios; plăpând; indispus, mlăciu. Azi sint cam șiștav, nu mă simt tocmăi bine. Spt. S., Csl.

ȘIȘTĂVI, șiștăvesc, vb. IV refl. = ȘIȘCĂVI. Pn. L., Spt. S.

ȘIȘTĂVIȚ, -Ă, șiștăviși, -te, adj. = ȘIȘCĂVIT. Pn. L., Spt.

ȘIT interj. v. Ș.

ȘI interj. = Ș.

ȘIȘII, șișii și șiștiesc, vb. IV tranz. 1. A face: șit, și, șit, legănând un copil mic, pentru a-l opri din plîns, a-l liniși, a-l adormi. Șiștie-l nișel, că numai decti adoarme! Spt. S. și J., Pn. L. 2. A cînta ușor. Mult te mai șusui acolo? Ibid.

ȘIȘIALĂ, șiștieli, s.f. Acțiunea de a șiși. Spt. S.

ȘIȘIȚ s.n. = ȘIȘIALĂ. Acuma lasă șișiitul, nu vezi c-a adormit? Spt. S.

ȘIT interj. v. Ș.

ȘLEAPCĂ, șlepci și șlepece, s.f. 1. Bandă, șleahlă. O șleapcă de tilhari s-a ascuns în pădurile Colmenii. Sltr. 2. (Depreciativ) Șapcă. Crb.

ȘLEAU, șleauri, s.n. (În expr.) A șine șleaul cărușii = a merge cu căruța pe partea bătătorilă a drumului. Mș., Spt. S. 3. (În construcții) Pădure de șleau = pădure tinărd de esență moale (plopi, arini, mesteceni, sălcii, etc.). Lemn de șleau = lemn de esență moale. Ibid.

ȘMECHEREĂLĂ, șmechereli, s.f. Smecherie. (Argotic) A se ține de șmechereli. A umbla cu șmechereala. Ptș.

ȘMECHERİ, șmecherese, vb. IV tranz. 1. A dibăci, a meșteri. (Argou) Mi-a șmecherit el motocicleta, a făcut-o ca (și) nouă. Ptș.

ȘNAP s.m. = ȘNEAP.

ȘNAPANLIC, șnapanticuri, s.n. Faptul de a fi șnapan; abilitate de șnapan; șarlalanie, potlogărie, pungășie. Ptș.

ȘNEAP s. m.v. JNEAP.

ȘOACĂȚ, șoacăți, s.m. Șobolan. C. Arg., Mș., Spt. S.

ȘOĂNĂ, șoane, s.f. (Mai ales la pl.) Joc distractiv, haz, glumă care distrează mai ales copiii mici; gimbiș, gimbușluc; zgoandă. Mai fă-i și tu șoane la copilu-ăla, să tacă; impacă-l tu cu șoane. Bdș. Expr. A umbla eu șoane = a umbla cu viclesuguri. Ibid.

ȘOĂPRĂ, șoapre, s.f. Șopru; p. ext. alcioală (polată 'coșare, Țrlă). Mi-am făcut mai intii o șoapără, să am unde adăposti una-atta. Lnl. S.

ȘOCOMÉTE, șocomefi, s.m. Bucată ruptă dintr-un aliment; codru, șneap; dumaticat, colco-vete, coleovan. Șocomele de mămăligă. Șocomele de brînză. Inghite nevleagul șocomefii cîl pumnul. Cpr., Mș.

ȘODOLĂN, șodolane, s.n. 1. (La vite) Osul de la șold; șold; p. ext. ciolan. Dă-mi și nișel șodolan pentru supă. Sai c-a luat clinele șodolanul. Spt. S., Smr., Ptș.

ȘODÓU, șodouri, s.n. Preparat din lapte dulce fierbinte, amestecat cu gălbenuș de ou și zahăr. Se dă copiilor ca tonic și la adulți ca emolient contra răgușelii. Cpr., Ptș. [Var.: ȘADĂU s.n. Sm., Sltr., Ptș.]

ȘOFERĂ, șoferc, s.f. Femeie care conduce o mașină. S-a făcut lelea șoferă. Pn. L., Mș.

ȘOFEREĂSĂ, șoferese, sf. 1. Soție de șofer. C. Arg., Ptș. 2. Șoferiță. Ibid.

ȘOFERIE s.f. Meserie de șofer; școală de șoferi. Am urmat șoferia, am dreptul de șofer. A intrat la șoferie și ea. Ptș.

ȘOFILĂ, *șofile*, s.f. 1. Lățimea obișnuită a unei țesături (plnăz, cergă, pătură etc.); lat, foaie. *Am făcut o cergă din trei șofile, ca să fie mai lată. Am o pătură în două șofile.* Spt. S., Mrgh., Smr. 2. Zdreanță, ruptură. *A venit cu cămașa șofile de la pădure.* Ibid.

ȘOFILĂ, *șofilesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) face șofile, a (se) rupe în bucăți (fișii), a (se) zdrențui. *S-a șofilit ceareașul de tot. Ți-ai șofilit cămașa la lemne.* Spt. S., Cpr.

ȘOFILTÔC, -OĂCĂ, *șofltoeci*, -oace, adj., s.m. și f. (Om) care nu rostește corect anumite sunete (ș, în loc de s etc.); peltic. *Mă-nltnii cu șofltoaca lui Gaie; s-a fâgăduit că vine și ea la cules.* Spt. S. și J.

ȘOFIRNÔG, -OĂGĂ, *șofirnogi*, -oage, adj. 1. Care are o mină sau un picior amputat, retezat; ciont, stulț, schilod. *E șofirnog de piciorul drept. E șofirnoagă de-o mină.* (Substantivat) *Și-a pus șofirnogul picior de lemn.* Pn. L., Smr., Spt. S. 2. (Substantivat, n.) Picior (mină, deget etc.) amputat; ciot. *Umblă cu șofirnogul gol.* Ibid.

ȘOFIRNOGEĂLĂ s.f. Faptul de a se șofirnogi; șchilodeală, slujenie. Pn. L., Smr., Mrș.

ȘOFIRNOGÎ, *șofirnogesc*, vb. IV tranz. și refl. A(-și) rupe o mină sau un picior, a (se) schilodi. *S-a șofirnogit la pădure. M-a șofirnogit o mașină. Mă, te șofirnogesc ctnd fi-oi da una cu sapa peste picioare!* Spt. S. și J., Ughn.

ȘOFIRNOGÎT, -Ă, *șofirnogiți*, -te, adj. Schilod, șofirnog. *A venit șofirnogit din război.* Spt. S. și J.

ȘOGOR, *șogori*, s.m. Amant, prieten. *Nevasta care-i frumoasă Prășește șogori la casă* (pop.) Bds., Lnl. S. [Accentuat și: ȘOGÔR.]

ȘOIMĂNEĂLĂ s.f. Acțiunea de a (se) șoimăni și rezultatul ei. Spt. S.

ȘOIMĂNI, *șoimănesc*, vb. IV. 1. Tranz. A șoimări. *L-au șoimănit ielele* (sau *șoimanele*) *pe cînd dormea la cîmp.* Spt. S., Smr. 2. Refl. (Mai ales despre copii) A se strimba, a se schimonosi, a se opăci; a se răzgli. *Ia nu te mai șoimăni p-aci, că nu-mi arde!* Mș., Sltr.

ȘOIMĂNÎT, -Ă, *șoimăniți*, -te, adj. 1. (În superstiții) Opăcit de iele, luat din șoimane; șofirnog, slut, schilod. *E șoimănit din iele, e pocit; are gura strimbă, o mină moale.* (Adverbial) *Merge șoimănit* (= strimb, șantaliu). Spt. S. și J. 2. Vrajit; excepțional, precoce. *E un copil șoimănit din naștere; la cinci ani scrie, citește, socotește și ctndă la pian, ca un om.* Ibid.

ȘOLD, *șolduri*, s.n. și *șolci* s.m. (În expr.) A amenința din șold = (mai ales despre vite) a merge șoldiu, a șchiopăta. Spt. S. și J., Pn. L. (Ironie) *A merge pe doi șolzi* = a merge legănat; a se fandonși; Ibid.

ȘOLMOTÔC s.n. v. FĂLMĂTUC.

ȘOMERIE s.f. (Familiar: ironic) Starea de șomer; șomaj. (Ironie) *Nemaiavînd ee, mă ocup cu șomeria.* Ptș., Pn. L.

ȘOMOLTÔC, -OĂCĂ, *șomoltoeci*, -oace, adj., s.m. și f. (Om) care se mișcă încet, moale, călțu; om mic de statură, ghemotoc. Spt. S. și J. **ȘONC**¹, **ȘOĂNCĂ**, *șonci*, *șoance*, adj. Șont; șchiop. (Substantivat) *Mă-nltnii cu șoanca pe tuncă, se ducea cu vitele la apă.* Spt. S.

ȘONC² interj. v. ȘONCA.

ȘONCA interj. Cuvînt care redă un mers șonticăit, anevoios, șovăitor. *Iar la coada tututor, Șonca, șonca binîșor Năzdrăvanul Barbă-Cot!* (Pop.) Spt. S., Pn. L. *Vine baba șone, șone!* Ibid. [Var.: *șonc* interj., Ibid.]

ȘONCĂI, *șoncăi*, vb. IV intranz. A șchiopăta, a șontăcăi. Spt. S., Pn. L.

ȘONCĂIALĂ, *șoncăieli*, s.f. Faptul de a șoncăi; mers șchiopătat. Spt. S. [Var.: **ȘONTĂCĂIALĂ**, *șontăcăieli*, s.f. Ibid., Pdrț., Mzc.-VI.]

ȘONCĂIT s.n. = ȘONCĂIALĂ. *Are un șoncăit la piciorul din urmă.* Pn. L., Spt. S.

ȘONCĂIT, -Ă, *șoncăiți*, -te, adj. s.m. și f. Șonticăit, șchiop. *Are un picior șoncăit.* (Adverbial) *Merge șoncăit.* (Substantivat) *A venit șoncăitu-ăla al dodii să-i dai șarela cu calul, vrea să meargă la Pitești.* Spt. S., Mș.

ȘONCHIU, -IE, *șonchii*, adj. Care se uită strîmb; paliu, zbanghiu. *Are un ochi șonchiu. Cală șonchiu.* Ptș., C. Arg.

ȘONDRA interj. (Repetat) Cuvînt care redă o convorbire scăzută, moale; șopăcăială. Stnș. (Ironie) *Șondra—mondra*, se zice ctnd cineva vorbește alandala; tranca-țleanca. Alb², Rcr.

ȘONDROLEĂLĂ, *șondroleți*, s.f. Vorbire domoală, șopocăilă; tăifăsuială. *De ditmineață, o țin așa în șondroleală.* Pn. L., Mrl.

ȘONDROLÎ, *șondrolese*, vb. IV tranz. și intranz. A vorbi încet, domol; a tăifăsu; a droji. *M-a șondrolit un conac vîru-lău, cică să-i dau iapa. Așa șondrolese ei ctnd se vîd.* Mrl., Bgh., Pnr.

ȘONDROMĂNEĂLĂ, *șondromăneli*, s.f. Conversație intimă, laifas; ciondăneală. Pnr., Brș.

ȘONDROMĂNI, *șondromănesc*, vb. IV. 1. Intranz. A vorbi încet: *șondra—șondra, șondra—șondra*; a tăifăsuși 2. Refl (Rar) A se sfîdi, a se ciondăni. Pnr., Mrl., Bgh.

ȘONDROMĂNÎT s.n. = ȘONDROMĂNEĂLĂ. *Ce-o fi însemnînd atita șondromănit pe ci, nu știu.* Pnr., Brvș.

ȘONTEA s.m. art. Poreclă care se dă unui om beteag de picioare; șontorog. *Vine șontea pe cărare! șontie; pareă înoală.* Spt. S. și J.

ȘONTÎ, *șontesc*, vb. IV intranz. și refl. A(-și) rupe un picior; a (se) șchiopăta;

a merge șonticăind. (S-) a șontit la lemne. Spt. S., Smr.

ȘONTÎT, -Ă, șontîți, -te, adj. Cu piciorul rupt, șchiop, șont. *A venit (cu piciorul) șontit de la pădure.* Pn. L., Spt. S., Pdr.

ȘONTICĂLĂ s.f.v. ȘONCĂIALĂ.

ȘONTICĂIT, -Ă, șonticăiți, -te, adj. s.m. și f. Șonticăit. (Substantivat) *Șonticălitu-ăla mi-a șters o copită de fln.* Cpr., Spt. S., Flfn.

ȘOP interj. Șopa. *Mereu ti vād; șop, șop, între ei; parc-ar pune ceva la cale.* Spt. S., Cst.

ȘOPĂCĂIALĂ s.f. = ȘOPICĂIALĂ.

ȘOPĂCĂIT s.n. = ȘOPICĂIT.

ȘOPICĂI, șopicăi și șopliciesc, vb. IV în tranz. A șopăi. *S-au culcat, dar n-au dormit; au șopicăit pînă i-a apucat iluziul.* Spt. S. și J. Mrș., Brșl. [V a r.: ȘOPOCĂI, șopocăi și șopocăiesc, vb. IV. Clbș., Stln.]

ȘOPICĂIALĂ s.f. Faptul de a (se) șoplicăi (a vorbi în șoaptă); șoșot, sfat. Spt. S. și J., Mrș.

ȘOPICĂIT s.n. = ȘOPICĂIALĂ. *Vorbesc pe șopicăite nu s-aude ce spun.* Mrș., Spt. S., Flfn.

ȘOPİRLEĂȚĂ, șopirlețe, s.f. 1. Șopirlă.

2. Fig. Persoană vicioasă, sprintenă, șupureață, înfigăreață (ca o șopirlă). 3. (Depreciativ) Om fără însemnătate, persoană ușuratică. Spt. S.

ȘOPÎRTOC, -OACĂ, șopîrtoci, -oace, adj. (Familiar, ironic despre copii, p. e x t. despre oameni) Mic și gros; bondoc, fundăreț, ghemotoc. (Substantivat) *Hai mai iute, mă, șopîrtocule! Nu l-ai văzut pe șopîrtocu-ăla al Vetiî pe undeva?* Pn. L.

ȘOPOCĂI vb. IV. v. ȘOPICĂI.

ȘOPOCĂIALĂ s.f. = ȘOPICĂIALĂ.

ȘOPOCĂIT s.n. = ȘOPICĂIT.

ȘOPOR, șopoare, s.n. Izvor, gîrlă, torent; puhoi. *A venit un șopor de apă și a rupt iazul.* Fig. (Adverbial) *La felini la loc ierbat, Boii mei ca zmeii bat, Și de-i los tin duca lor, Răstorn brazdele șopor* (Pop.). Spt. S.

ȘORICI, șoriciori, s.n. Scindură de brad tăiată din marginea bușleanului; lăturoaie, margine, mîrgioară. *Am cumpărat o căruță de șoriciori, vreau să închid coșarea.* Spt. S. și J., Mș., Slșl.

ȘORICIOI, șoricioi, s.m. 1. Pui de șoarece. *Am găsit un cuib cu șoricioi sub porumbi. Fă-mă, doamne-un șoricioi Să mă plimb pe sub război, Să vād fir' lî cum se plimbă Și pe mîndra cum te schimbă* (Pop.). Spt. S. 2. Bărbătușul șoricioaicăi. Ibid.

ȘOROBORO interj. Cuvînt care exprimă o vorbire în șoaptă, un amestec de glasuri fără înțeles, o limbă neînțeleasă. *Se-auziau șoșotind: șoroboro, șoroboro; dar nu se înțelegea nimic.* Spt. S.

ȘOROBOT s.n. Roboteală măruntă; șoroboteală. Spt. S.

ȘOROBOTEALĂ, șorobotele, s.f. Acțiunea de a șoroboti; roboteală; Spt. S.

ȘOROBOTI, șorobotesc, vb. IV în tranz. A trebălui, a roboti, a cioroboti. *Am șorobotit loată zăulca, ba în casă, ba afară și acum mă cam dor oasele.* Spt. S.

ȘORT s.n. SORT. Spt. S., Pn. L., Ptș.

ȘORTĂR, șorfari, s.m. (Învechit) Sorțar. *Au plecat șorfarii.* Spt. S., Ptș.

ȘOȘĂ s.f. Șosea. Vl.-Dn.

ȘOȘOĂNE s.f. pl. Vorbe dulci, amăgitoare; amăgeli, păcăleli, minciuni. E x p r. *A duce eu șoșonne = a păcăli.* Spt. S.

ȘOȘONEALĂ, șoșoneli și șoșonele, s.f. Acțiunea de a șoșoni; vorbire șoptită; p. e x t. uneltire, amăgeală. *S-aud șoșoneli în odaie.* E x p r. *A lua (sau a duce) eu șoșonele (pe cineva) = a amăgi. A dus-o cu șoșonele și ea l-a crezut, ca proasta.* Spt. S.

ȘOȘONI, șoșon și șoșonesc, vb. IV. 1. În tranz. și refl. A șopăi, a se sfătui. *Șoșon(-e) amîndoi în odaie. Așa (se) șoșonesc ele cînd se întînesc.* Spt. S. și J. 2. Tranz. A amăgi pe cineva cu vorbe viclene, a-l duce cu vorba; a păcăli. *L-a șoșonit pînă i-a luat casa.* Ibid.

ȘOȘOȘO interj. (Cu funcție de substantiv) Șoșot. *Ce (mai) altă șoșoșo pe voi acolo? Relezați-o odată!* E x p r. *A umbla (sau a duce, a lua) eu șoșoșo (sau eu șoșotele, eu șoșonne) = a linguși, a amăgi. L-a dus cu șoșoșo. Umblă pe lîngă mine cu șoșoșo; crede că eu nu bag de seamă.* Spt. S. și J.

ȘOȘOT, șoșote, s.n. 1. Vorbire în șoaptă; uneltire. *Pe unde-i vezi numa-n șoșot umblă.* E x p r. *A lua la șoșote (pe cineva) = a pisălogi, a bate la cap. Iar mă ia la șoșote nebunul ăsta.* Spt. S. 2. Zvon, cleveleală. *Umblă prin sat șoșotul cum că ei au omorî și au fugit.* Ibid. 3. Zgomotul lin, produs de o apă curgătoare; murmur. *Abia s-aude șoșotul apei.* Ibid.

ȘÓTEA s.m. art. (Eufemistic) Dracul. *R-ar al șotii de copil m-a băgat în sperieți.* Fig. *Fluturica lui Pistol Face hora rostopol, Baba astu-i șotea gol.* Spt. S. și J., Mrș., Cpr.

ȘÓTING, -Ă, șotingi, -e, adj. Încovoial, strîmb. *Are nasul lung și cam șoting.* (Substantivat) *Vine șotînga să-mi ceară căruța.* (Adverbial) *Calcă șoting. A merge șotîng.* Spt. S., Cst.

ȘÓTORĂLĂ s.f. Acțiunea de a șotori; ciotorală. *Ce șotorală o fi acolo?* Spt. S.

ȘÓTORO interj. (Repetat) Cuvînt onomatopeic care redă un amestec de glasuri, o hăr-mălaie de voci de tot felul din care nu se poate desluși nimic clar; vorbire neînțeleasă; șoroboro; hondra. *Cînd m-apropiai de zăvoi, auzii: șoloro-șoloro; lăbărise o laie de ursari.* Cpr.

ȘÓTORI, șotor și șotorăsc, vb. IV în tranz. și refl. = CIOTORI (1) Spt. S. și J., Pn. L.

ȘOTOROĂNGĂ s.f.v. **CIOTOROANGĂ**.

ȘOTORONG, s.n.v. **CIOTORONG**.

ȘOTROACĂ, *șotroace*, s.f. Obiect stricat, reformat, vechi; răblă. *Mai am o șotroacă de cărușă, c herbeliște. Ce mai faci cu șotroacele alea de opinci?* Spt. S.

ȘOVĂ, *șove*, s.f. 1. Uliu mare. *Cirliu găinile a spaimă, cind pe cer se văzu șovletind o șovă, cit toate zilele.* Spt. S. și J., Mrgh. 2. Fig. (Ironic) Femeie corpolentă, grasă, mătăhăloasă; femeie arțăgoasă, năbădăioasă. *Mă-ntilni cu șova aia a lui Duroi, mai să mă ia-n pene, că nu i-am plătit ziua, de!* Spt. S.

ȘOVILCII, *șovileci*, vb. IV intranz. A se legăna în vînt, a filii. *Șovilectiau drapelele, ca niște cearsăfuri, bătute de vînt. Cirliu găinile de spaimă, iar pe sus șovilectia o șovă.* Spt. S.

ȘOVILCHIALĂ, *șovirețeli*, s.f. Filială; șchiopătare. Spt. S.

ȘOVILCIIT, -Ă, *șovilectiți*, -te, adj. Care merge cosit (e-un picior aruncat); p. e x t. care merge-n fuga, ca și cum ar innola. *Așa-i e mersura lui, șovilectit.* Spt. S.

ȘOVILCIIT s.n. Șovilectială; filiiit, vilciit. *Trecu grăbit un șovilectit (de poale) pe la ușă; era ea!* Spt. S.

ȘOVIRNEALĂ s.f. Aplecare într-o parte; lăsătură, povirneală. *Coșarea a veche are (o) șovirneală spre spate; vrea să cadă. Clăia a mare are (o) șovirneală spre vale, trebuie proptită.* Spt. S. și J., Pnl. L., Mrș.

ȘOVIRNĂ, *șovirnese*, vb. IV refl. (Despre încercături, clăi de fin etc.) A se lăsa într-o parte, a se inclina; a se povirni. *S-a șovtrnit o clăie de fin, mai — mai să vie pe brînci. S-a șovtrnit coșarea vacilor, trebuie proptită.* Spt. S.

ȘOVIRNIT, -Ă, *șovirniți*, -te, adj. Aplecat într-o parte, gata să cadă. *Potata e șovtrnită rău; dacă n-o proptim, vine-n nas, cade.* Spt. S.

ȘOZÉNIE, *șozenii*, s.f. Om (și mai ales copil) pipernicit, gălbejit, izinit, zărnicit, slins; izgolie, snamenie, loază. *E o șozenie de copil, o arătare. E o șozenie de om, o umbră, o slăbi-ciune.* Spt. S., Mș., Brșt.

ȘPIL, *șpiluri*, s.n. (Argotic; în expr.) A-i pune un șpil (sau șpilul) = a interveni în favoarea cuiva, a pune o pilă. *Pune și pentru mine un șpil, că îi-e prieten șeful.* Ptș.

ȘPIT s.n. (În expr.) A (se) pune la șpit = a (se) îmbrăca elegant, a (se) pune la punct. Cpr., C. Arg., Ptș.

ȘPÎRȚUI vb. IV. v. **ȘPÎRȚUI**.

ȘPÎRȚUI, *șpîrțui și șpîrțuiesc*, vb. IV tranz. A pune sifon (sau apă minerală) în vin, a-l subția. Ptș., Cpr., C. Arg. [V a r. : (familiar) **ȘPÎRȚUI** vb. IV. Sm., Mș.]

ȘPÎRȚUIĂLĂ s.f. Acțiunea de a șpîrțui. *Cum vă place vinul, cu ori fără șpîrțuială?* Ptș.

ȘPÎRȚUIT, -Ă, *șpîrțuiri*, -te, adj. (Despre vin sau bere) Amestecat cu sifon; sifonat. *Vin șpîrțuit. Bere șpîrțuită.* Cpr., Ptș., C. Arg.

ȘRAMNEĂ s.f.v. **ȘRAPNEA**. Cpr.

ȘRAPNEĂ, *șrapnele*, s.f. Șrapnel; p. r e s t r. schijă de șrapnel. *Mi s-a infipt în piept o șrapnea.* Sm., VI.-R., Cpr. [V a r. : **ȘRAMNEĂ**, *șramnele*, s.f. Ibid.]

ȘTEAF, *șteafuri*, s.n. Teapă groasă (de porumb, pălămidă), nuia rămasă în pămînt după tăiere; șteap; ștrofleag. *Am dat eu piciorul într-un șteaf de porumb. Nu mai pleca descull pe miriște, că sint numai șteafuri.* Spt. S. și J.

ȘTEĂMĂTĂ s.f. (În expr.) A-și face șteamătă = a-și face de lucru; a se preface că are treabă. *Numa ce se sculă de lingă noi și plecă, făcîndu-și șteamătă prin grădină.* Spt. S.

ȘTEAP, *șteapuri*, s.n. 1. Bucată ruptă dintr-un aliment consistent; codru, grunț. *Șteap de unt. Șteap de turlă. Șteap de mămăligă (mălai etc.).* H.,-Sm. 2. Șteaf.

ȘTEP, *ștepi și ștîpi*, s.m. Rădăcină de măsea; rest de rădăcină; șip. Spt. S. și J., Pn. L., Mrș.

ȘTÉVIE, *ștevi*, s.f. Fig. (Depreciativ) Carne de vilă bătrînă, fără grăsime, fără gust. *Mi-a adus niște ștevie de carne, nici n-ai ce alege de ea.* Ptș.

ȘTI, *știu* vb. IV tranz. A nu ști de unde să ia pe cineva = a nu-și aminti bine de unde cunoaște pe cineva. *Parcă te-aș cunoaște și nu știu de unde să te iau.* Spt. S., Ptș. L o c. a d v. De nu știu cînd = de multă vreme. *Nu ne-am mai văzut de... nu știu cînd!* Ibid.

ȘTIMOCEĂLĂ s.f. Acțiunea de a (se) stimocii și rezultatul ei. Spt. S. și J.

ȘTIMOCĂ, *știmocese*, vb. IV tranz. 1. A scărmana (lină, știm etc.). *N-ai știmocit-o bine, au rămas știmocese întregi nespate.* Spt. S. și J. 2. A răvăși (pe cineva); a smotoci; a bate, a pârui. *L-a știmocit bine. Cine te-a știmocit așa, fata mării?*

ȘTIMOCIT, -Ă, *știmociți*, -te, adj. Scărmanat, răvășit, bătut. Spt. S. și J., Pn. L.

ȘTIOLF¹ interj. Cuvînt care redă mersul anevoios cu pașii rari și apăsați — prin noroai; ciolf. *Abia venii prin mocirlă; știolf, știolf!* Spt. S. și J.

ȘTIOLF², -OĂLĂ, *știolfi*, -oalfe, s.m. și f. 1. Obiect vechi, stricat, prăpădit, răblă. *Unde-mi sint știolfii (bocancii)? Niște știoalfe de cizme s-au răblăgit, nu mai sint de nici o doftă. Ce te mai faci tu cu știoalfa aia de pălărie?* Spt. S. și J. 2. S.f. Femeie destrăbălată; femeie bătrînă, știrbă, prăpădită. *O știoalfă (de muier).* Ibid. [V a r. : (ad. 1.) **ȘTOLF**, *ștolfi*; (ad. 2.) **ȘTOALFĂ**, *ștoalfe*, s.m. și f. Mzc.]

ȘTIOLFĂI, *știolfăi și știolfăiesc*, vb. IV. 1. In tranz. A merge greu, călcînd rar și apăsat,

prin apă și noroi. Spt. S. și J., Smr. 2. Refl. și I r a n z. A (se) umple de apă sau noroi; a (se) leorcăi, a (se) murdări. *Unde te-ai știolfăit așa? Cine te-a știolfăit?* Ibid. 3. I n t r a n z. și r e f l. A rămîne știrb, a știrbi; a îmbătrîni, a se dărăpăna. (S-) a știolfăit (de tot) băbușa. Ibid. 4. A vorbi anevoie, incurcat, neînțeles; a molfăi în gingii; a flencăni limba în gură; a trăncăni, a călăi. Ibid. [Var.: ȘTOLFĂI, ștolfăi și ștolfăiesc, vb. IV. Mzc.]

ȘTIOLFĂIALĂ, știolfăieli, s.f. Acțiunea și faptul de a (se) ș t i o l f ă i; leorcăială, apăraie, mocirlă; vorbire sau mîncare morfolilă; morfoleală. Spt. S. și J., Mrș. [Var.: ȘTOLFĂIALĂ, ștolfăieli, s.f. Mzc.]

ȘTIOLFĂIT s.n. = ȘTIOLFĂIALĂ. [Var.: ȘTOLFĂIT s.n.]

ȘTIOLFĂIT, -Ă, știolfăiți, -te, adj. 1. Ud, leorcăit, murdar. 2. Știrb, bătrîn. 3. Care abia molfote vorbele sau mîncarea în gingii; moale, știolf. Spt. S. și J., Mrgh. [Var.: ȘTOLFĂIT -Ă, adj. Mzc.]

ȘTRĂV, -Ă, ștrăvi, -e, adj. Plăpînd, pîrpor, gingaș; pîrpiriu, slab. *Cum e ea cam ștrăvă de soi, n-o să rabde la frig.* Spt. S. și J., Mrș., Brș., Crb¹.

ȘTRIBEALĂ, știrbeli, s.f. = Știrbenie. A început știrbeala, hăp și ticăială. Spt. S.

ȘTIRBINĂ, știrbini și știrbine, s.f. 1. Locul rămas gol după ce s-a scos un dinte, o mîsea; știrbitură. Spt. S. și J. 2. Ciobitură la gura sau fundul unui vas, la obada roșii, etc. *Oala asta are o știrbină. Gura coasei e numai știrbini.* Ibid.

ȘTIRBŌC, -OĂCĂ, știrboci, -oace, adj. (Familiar, ironic) Știrb. *Ai rămas știrboacă, fata mamii, ce mă mai fac eu cu tine!* (Substantivat) Știrboacă ăluia a uitat să vie. Spt. S.

ȘTIRBOCEALĂ, s.f. Faptul de a rămîne știrb; știrbenie. *Ce știrboceală e asta pe tine? Du-te și te repară, nu vezi cum îți slă?* Spt. S., Mș.

ȘTIRBOCĂ, știrboacesc, vb. IV refl. și i n t r a n z. A deveni știrb, a (se) știrbi. (S-) a știrbocil de tot, a rămas cu gura leucă. *Biala femeie (s-)a știrbocil de linerică.* Spt. S. și J., Pn. L.

ȘTIRBOCĂIT, -Ă, știrbocăiți, -te, adj. Știrb; știrboc. Spt. S. și J.

ȘTIRCĂV, -Ă, ștircaivi, -e, adj. Indispus. *Nu știu ce-am azi, sînt cam ștircaiv; nu mă simt în apele mele.* Sptr., Mș.

ȘTIRICEĂ, știricele s.f. 1. Coșofană, Și-mi zicea o știricea: *Ia-o, bade, pe vâlcea Că și mindra-i mai colea!* (Pop.) Spt. S. 2. Vișitoare care se pune pe coama casei; morișcă. Ibid.

ȘTIRŌS, -OĂȘĂ, știroși, -oase, adj. 1. (Despre carne) Slab, ațos, tare. *E cam știroasă carnea asta.* Spt. S. și J., Mș., Ptș. 2. (Despre

țuică) Slab, fără gust. *Nu face s-o pui la masă, e prea știroasă țuica asta.* Lnl. S., Dnc. 3. (Despre oameni) Zgircit, cupit; greșos, scirbos; acru închis, sanchiu. *Om știroș. Femeie știroasă.* Ibid., Mrș.

ȘTIUBĂU, știubeie, s.n. Groapă adîncă, puț; p. e x t. ripă, văgăună, uștiubeu. Ptș.

ȘTOFĂRIE s.f. = ȘTOFĂRIE.

ȘTOFĂRIE, ștofării, s.f. Mulțime de ștofe. *Ce de mai ștofărie a sosit azi la cooperativă!* Cpr., Spt. S., Mș.

ȘTOFLEĂC s.n. = ȘTROFLEAG.

ȘTOFLOCĂ, ștoflocesc, vb. IV I r a n z. (Despre îmbrăcăminte, încălțăminte) A strica, a terfeli. *Așa ștoflocesc capitu-ăsta hainele, e ceva de speriat; ieri le-a îmbrăcat noi și uile cum le-a ștoflocit!* Mzc., Sibz.

ȘTOLE, ștoalfă, s.m. și f.v. ȘTOLE.

ȘTOLFĂI vb. IV. v. ȘTIOLFĂI.

ȘTOLFĂIALĂ s.f.v. ȘTIOLFĂIALĂ.

ȘTOLFĂIT, -Ă, știolfăiți, -te, adj. v. ȘTIOLFĂIT.

ȘTOLFĂIT s.n.y. ȘTIOLFĂIT.

ȘTOLOIPĂN, -Ă, adj. v. TOROIPAN.

ȘTRĂPĂT s.n. (În l o c. a d j.) De ștrăpuț = a) (despre lucruri) care ține la lăvăleală, bun de purtat; durabil, rezistent. *Haine de ștrăpuț;* b) (despre oameni) bun de trimis la corvoadă; răbdător, tare, pilos. *Am rămas numai eu de ștrăpuț în tot satul!* Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: ȘTRĂPĂT s.n. Ptș.]

ȘTRĂPĂT s.n.v. ȘTRAPĂT.

ȘTRĂPĂTUĂ, ștrăpățuiesc, vb. IV I r a n z. A purta pe cineva în toate părțile; a străgăni, a hărțui. *L-au ștrăpățuit toți, care cum i-a venit la socoteală.* Spt. S.

ȘTRĂPĂTUĂLĂ, ștrăpățuieli, s.f. Siciială, corvoadă, străgăneală. *M-au năucit ștrăpățuiele -astea; toată ziua du-te, vino!* Spt. S. și J., C. Argeș.

ȘTRĂPĂTUĂT s.n. = ȘTRĂPĂTUĂLĂ. *Iar la ștrăpățuit?* Cpr., Spt. S.

ȘTRĂPĂTUĂT, -Ă, ștrăpățuăți, -te, adj. Străgănil, sicil; obosit, vlăguit, istovit. *Mi-au adus calul ștrăpățuit, ca vai de el și mori de foame.* Cpr., Spt. S.

ȘTREAȘ, ștreafuri, s.n. Obor comunal; loc anumit, unde se închid vitele găsite șlobode prin semănături. *Mi-a dus vitele la ștreaf, că le-a găsit pe marginea șoselei.* Spt. S. și J., Smr., Cpr.

ȘTREMELEĂG, ștremelege și ștremeleaguri, s.n. Bucată de lemn curățată de crăci; bită. *Ia să nu mă faci că pui ștremeleagul pe tine!* E x p r. A fi (sau a rămîne) ștremeleag = a fi (sau a rămîne) gol pușcă; a fi (sau a rămîne) sărac țufă, a pierde toată averea; b) (despre pomi, plante etc.) a rămîne fără crăci, fără foi;

a rămâne gol. *Au rămas pomii (sau porumbii) stremelele după vijelie.* Spt. S. și J.

STRENGĂROĂICĂ, *ștreqăroaice*, s.f. (Familiar) Ștreqărișă. Ptș.

ȘTROFLEĂC s.n. v. **ȘTROFLEAG**.

ȘTROFLEĂC, *ștroflege* și *ștroflecaguri*, s.n. Teapă groasă (de porumb, pălămidă, nuia etc.) rămasă în pământ după tăierea tulpinii; șteaf. *M-am înțepat într-un ștrofleag.* Spt. S. și J., Mș. [Var.: **ȘTROFLEĂC**, *ștroflece*, s.n.Mze.]

ȘTROFLOCEALĂ s.f. = **ȘTROFLOCEALĂ**.

ȘTROFLOCI vb. IV. v. **ȘTROFLOCI**.

ȘTROPOLĂ, *ștropolese*, vb. IV. 1. **Tranz.** A face o lucrare de mîntuială; a da zor (la ceva); a iuși, a zori. C. Arg. 2. **Tranz.** și **refl.** A vorbi aspru, a se infuria; a (se) certa, a (se) beștelei; a (se) stropoli. Spt. S. 3. **Refl.** (Despre pisici) A (se) scuipa. Ibid.

ȘTURLUBĂȚIC, -Ă, *șturlubățici*, -ce, adj. (Despre copii) Nebunatic, neastîmpărat; (despre oameni) zănat, zăpăcit, nebun, zurbagiu. Fig. *Vreme șturlubățică* = vreme nestatornică (cu nor, vînt, ploaie); vîforatică. Spt. S.

ȘU interj. (Repetat) cuvînt cu care se adorm copiii sau se potolesc din plîns. *Taci cu mama; șu, șu, șu!* Spt. S.

ȘUBRĂV, -Ă, *șubravi*, -e, adj. Șubred, bolnăvicios, șistav. *E cam șubrav unchișul, nu s-a dat jos din pat. Sint cam șubrav astăzi, nu mi-s porcii acasă.* Spt. S., Smr., Mș., Ptș.

ȘUBRĂVÎ, *șubrăvesc*, vb. IV. **In tranz.** și **refl.** 1. A-și pierde energia, sănătatea; a slăbi, a se îmbolnăvi, a îmbătrîni. *S-a șubrăvit mătușa, abia se lîrșe n-o mai duce mult.* Spt. S. și J. 2. **P. ext.** (Despre lucruri) A se învechi, a se uza. *Mi (s)-a șubrăvit cărușu, m-a mai lăsat.* Ibid.

ȘUBRĂVÎT, -Ă, *șubrăviși*, -te, adj. Slab, bolnav, șubred; prăpădit; șubrav. *L-am găsit pe unchiș șubrăvit de tol, nici nu se mai dă jos din pat.* Spt. S.

ȘUBREZEALĂ s.f. Starea generală de slăbiciune, șubrezenie. *Mi-a cuprins corpul o șubrezeală (de) parcă aș fi bătut în pio.* Spt. S., Cst.

ȘUBRU, -Ă, *șubri*, -e, adj. (Rar) Șubred, plăpînd, slab. Fig. *Șubră-i viața omului, Ca și fala codrului (Pop.).* Spt.

ȘUCĂREALĂ, *șucăreli*, s.f. Acțiunea de a (se) șucări; gilceavă; joc, hîrjoană. *Ce șucăreală e acolo la voi, mă; ce n-aveți?* Ughn., Ptș.

ȘUCĂRI, *șucăr* și *șucăresc*, vb. IV. 1. **Tranz.** A sîcîi pe cineva, a irita, a așîța, a supăra. *Mă mai șucări tu mult?* Ptș., Ughn. 2. **Refl.** A se gilcevi, a se hîrîi, a se certa; a se hîrjoni. *S-au șucărit ei așa; dar tot ei s-au împăcat.* Ibid.

ȘUCĂRÎT s.n. = **ȘUCĂREALĂ**.

ȘUCHEĂ, *șuchez*, vb. I **tranz.** A șterpeli, a fura. *Am un corn de porc, Cîntă cînd l-întorc. Orbul l-a ocheat, Ciungul l-a șucheat, Ologul la*

fugă cu el a luat (Pop.). Spt. S., Pn., Mș. [Var.: **ȘUCHI** vb. Mș.]

ȘUCHET, -Ă, *șucheti*, -te, adj. Deșuchiat, zăpăcit, aiurit, zănat. (Substantivat) *Șuchetu-ăla de băiat, iar a tulit-o; să-i rupi urechile cînd l-ti vedea.* Spt. S., Mș.

ȘUCHÎ vb. IV. v. **ȘUCHEA**.

ȘUCHIRÎ, *șuchiresc*, vb. IV **tranz.** A șterpeli, a fura. Pn. L., Mș., Ptș. **E xpr.** A o șuchiri = a se sustrage de la ceva, a fugi. *A șuchirit-o, tîlharul!* Mș., Ptș.

ȘUCHIRÎT, -Ă, *șuchiriți*, -te, adj. Dispărut, ascuns. *Cînd îl cauși tot șuchirit, tot dus, tot lipsă. Unde?* Ptș.

ȘUFLEĂNDURĂ, *șufleandure* s.f. 1. Obiect de îmbrăcăminte sau de încălțăminte vechi, rupt, stricat; ruptură, zdreanță; fleandură. Spt. S. 2. Femeie ordinară, dezmațată. Ibid.

ȘUFLĂNDERIȚĂ, *șuflanderife*, s.f. Diminutiv al lui *șufleandură*. Spt. S.

ȘUGUBĂȘ, -Ă, *șugubași*, -e, adj. Care n-are noroc; ghinionist, păgubaș. Stlpn.

ȘUGUBINĂ, *șugubine* și *șugubini*, s.f. 1. Pocinog, belea. *A dat de șugubină; i-a murit vaca.* Spt. S. și J., Pn. L., Mș., Ptș. 2. Beteșug; defect. *Își dau ȩapa, da să știi că are o șugubină la picior și cam șchioapătă.* Ibid. 3. Borboasă. *Să nu-mi faci vreo șugubină p-acolo!* Ibid.

ȘULEĂNDRĂ¹ s.f. Horă țărănească, în care jucătorii se țin cu minile strînse de după gît sau peste mijloc; ciuleandă. Ctsc., Cpr.

ȘULEĂNDRĂ², *șulendre*, s.f. 1. Zdreanță; (la pl.) boarfe, tranle. Spt. S., Mș., Pnr. 2. (Depreciativ) Femeie îngălată. Ibid. 3. (În **xpr.**) A umbla șuleandra = a) a umbla handra; b) a umbla șleampăt. Ibid.

ȘULEMĂNDRIȚĂ, *șulementrițe*, s.f. 1. Șopîrlă. Spt. S. 2. Fig. (Ironie) Femeie vioaie, înfigăreață; intrigantă; flusturatică. Ibid. 3. Haină veche, zdrențuită; șuleandă. *O șulemăndriță de cortel.* Ibid.

ȘULFĂ s.f.v. **CIULFĂ**.

ȘUPURÊȚ, -EĂȚĂ, *șupureți*, -e, adj. Care se descurcă cu ușurință, care se strecoară (ca argintul viu), care se viră oriunde; vîrcios, descurcăreț, isteț, îndrăzneț, viclean. *Șupureață femeie, se înfige ca căpușa și le pomenești cu ea unde n-ai gîndi.* C. Arg., Pn. L.

ȘUR interj. (Cu *r* prelungit) Onomatopee care redă zgomotul făcut de un șuvoi de apă în cădere. Spt. S.

ȘURLIGĂIE, *șurligăi*, s.f. 1. Pasăre răpitoare; fig. închipuire fioroasă, arătare, spaimă; (depreciativ) copil; oșlîcie. *Are o casă de șurligăi, sărmana.* Pn. L., Mș. 2. **P. ext.** (Depreciativ) Niște șurligăi de găini m-au sperat cu mîncarea. Ibid.

ȘURUIȚ s.n. Zgomot produs de un șuvoi de apă în cădere; ciuruit. *S-aude șuruitul burlanelor.* Spt. S., Ptș.

ȘURUITURĂ, *șuruituri*, s.f. Ciuruitură, șuruit. *S-aud șuruiturile de la streșini.* Ptș.

ȘURUP, *șurupuri* s.n. (În expr.) **A merge (ea) pe șurup**=a) (despre treburi, afaceri, lucrări etc.) a merge strună; b) (despre persoane; ironic) a se fândosi. Spt. S. și J.

ȘURUPĂR, *șurupari*, s.m. Șurubar. *Un șurupar ca ăsta, îi taie și pe avocați.* Spt. S., Smr.

ȘUSTĂ, *șuste*, s.f. (Argotic; în expr.) **A-i face șusta** (cuiva) = a interveni în favoarea cuiva, a-i aranja un interes, a-l servi, a-l „învirti”. *Ți-am făcut șusta cu... mă înfelegi!* Ptș.

ȘUȘĂ, *șușele* s.f. Șosea. Lnl. S.

ȘUȘOI, *șușoi*, s.m. 1. (Familiar) Copil înfășat gros, infofolit. *Umbă cu șușoiul în brațe.* Ptș.
2. Șuroi (de apă); șuvoi. Mș., Ptș.

ȘUȘTER, *șușteri*, s.m. Epilel care se dă unui om negricios. *Șuștere, hai la coasă! M-a mințit șușterul.* Lnl. S., Dnc.

ȘUȘUI, *șușui* și *șușuiese*, vb. IV în tranz. A face: *șu—șu—șu*, din gură, adeseori legănină copilul, ca să tacă din plns ori ca să

adoarmă. *Mai șușuie-l nișel, că acuș adoarme!* Spt. S. și J., Pn. L.

ȘUȘUIALĂ, *șușuieli*, s.f. Faptul de a șușui (copiilor mici când pling ori se leagănă). *În șușuielile ei, numaidcețl adoarme, parc-ar fi vrăjilă.* Mș., Spt. S.

ȘUȘUIȚ s.n. = ȘUȘUIALĂ; șșiit. *Acum lasă șușuitul, a adormit.* Ptș., Spt. S.

ȘUTEALĂ, *șuteli*, s.f. Acțiunea de a șuti; furt. *E ager la șuteală, te arde la iușeală, nici nu simți.* Ptș.

ȘUTĂ, *șutesc*, vb. IV în tranz. A șterpeli, a fura; a șparli. *Mi-a șutit o carte de pe masă. Cine mi-a șutit briceagul?* Ptș.

ȘUTULEALĂ, *șutuleli*, s.f. Acțiunea de a șutulă; amăgire, înșelătorie, păcăleală. Mș.

ȘUTULI, *șălul și șutulesc*, vb. IV tranz. A amăgi pe cineva cu vorbe viclene; a linguși, a înșela. *Azi așa, mine așa, l-a tot șutulit, pină i-a luat minșile, l-a bolmojit și l-a băgat în sac.* Mș., Gbce., Spt. S.

ȘUTULICĂ s.m. Poreclă ce se dă unui copil care se gudură, se lingușește (pentru a obține ceva) sau care are obiceiul de a șterpeli. Spt. S.

T

TĂBLA-BAȘA¹ adv. Din belșug; fără griji, în berechet. *A trăi (sau a o duce) tabla-bașa.* (Ironic) *Am șoleturi tabla-bașa, ce-i pe mine și pe culme.* Spt. S., Pn. L., Smr.

TĂBLA-BAȘA² s.m. Calificativ ironic dat unui om care așteaptă să-i vie totul de-a gata; comod, nepăsător, îngimfat. Expr. **A stu tabla-bașa** = a nu face nimic. Spt. S., Bds., Cpr.

TABLANET, *tablanele*, s.n. Joc de cărți cu caracter distractiv. *Hai să te fac un tablanet!* Cpr., C. Arg., Ptș.

TABLĂU, *tablăuri*, s.n. Tablou. *Pi, ce tablău frumos!* Sm.

TABŌN, *tabonuri*, s.n. Loc de pășune, izlaz. *Ia ascultă, bă, grădina mea e tabonul lui tat-tău?* Spt. S. și J., Smr., Mrș.

TĂGĂ s.f. (În expr.) **A pune tagă** = a) (despre animale) a nu mai vrea să tragă. *Afurisit cal; cum dă de coastă, pune tagă;* b) (despre oameni) a refuza să facă ceva, a se împotrivi; a se încăpățina. *Ce, puiule, nu mai vrei să mergi la școală? Ai pus tagă?* Spt. S. și J., Mrgh.

TĂITĂI inter. (Familiar) Cuvint cu care se îndeamnă copiii mici la plimbare. *Fă-le gigea și tăitai!* Ptș.

TĂLA-BĂLA s.m. (În expr.) **A umbra tala-bala** = a umbra lela, hai-hui. Mș.

TĂLA-TĂLA interj. Onomatopoe care exprimă un amestec surd de glasuri; o vorbire domoală. *Auzii înăuntru: tala-tala; era sala plină de lume.* Spt. S. și J., Mș. *Am plecat amândoi la Pitești și: tala-tala, vorba-voaba, ne-am pomenit la ziuă în marginea orașului.* Ibid.

TALĂP interj. Onomatopoe care redă zgomotul produs de niște pași grei (pe uscat sau mai ales prin apă). *Venia băciuinăd anevoie, cu pași mari, prin noroiul pină la genunchi: talap-talap!* Cpr., Spt. S.

TĂLE pron. pers. 2. (Familiar; afectiv) Tu; matală. *Merg și eu cu tale. Ușor, puiule, ușor, Nu-mi trimite atita dor: Trimite mai pușinel și vino tale cu el!* (Pop.). Cpr., Vl.-Dn.

TĂLPĂ, *tălpi*, s.f. (În expr.) **A o ține talpă** = a o ține una și bună, a se încăpățina; a o ține turuiac, a o ține vigă. *Geaba-i spui, geaba-i arăți: nu, el o ține talpă, c-așa a pomenit de cind e și așa trebuie să fie.* Spt. S., Mrgh.

TĂLPĂ-LĂTĂ s.m. Poreclă dată unui om mare, ciolănos, bulucăinos, cu labele mari, cu mersul greoi și apăsat, cu vorba moale și greoaie; tăpălagă. Pn. L., Spt. S.

TĂMAN adv. (În expr.) **Taman pe taman** = șanc pe șanc, egal. Spt. S. și J., Ptș. [Accențuat și: *tămân*. Lnl. S., Dnc.]

TAMAZLIC, *lamazlicuri*, s.n. 1. Turmă de porci, adunați din diferite comune și dați în pază la ghindă. *Am dat și eu porcii în lamazlic la munte, la Călugăruț. Cpr., Sltc.* 2. Loc unde se duc porcii toamna la jir. *Anul ăsta s-a mulat lamazlicul din Zănoaga la Călugăruț. Ibid.*

TĂMȘĂ s.f. Obicei, nărav. *Îi șliu eu tamșa lui; pină nu s-o aghezmuî nișel nu vine. Mșș.*

TĂNDILI s. art. (Argou, numai în corelație cu mandilii) *Ce mi-e tandilii, ce mi-e mandilii* = ori Tanda ori Manda, ori una ori alta, tot același lucru. *Se duce tandilii la mandilii. Cpr.*

TĂNGĂ s.f. Afacere, dandana, tărășenie; incurcătură, belea; lamjă. *Aici e tangă mare; ehe, nu se termină cu una cu două. Btn. [V a r. : TĂNJĂ, tanje, s.f. Pn., Blbc.]*

TĂNJĂ s.f.v. **TANGĂ**.

TĂNTOI s.n. (În expr.) *Tantoi pe tantoi* = tocmai pe tocmai; șanc, pe șanc; chit pe chit. (Ironie) *Sintenț tantoi pe tantoi; de la noi a rămas unul, de la voi a căzut unul. Spt. S., Pn. L.*

TARABĂ, *tarabe*, s.f. Capac de lemn sau de fier care se pune la gura podului (Lnl. S., Dnc.), a beciului (Cpr.) sau a cuplorului (Bdș.), ca să le închidă. *Trage taraba la gura podului! Ai uitat nepușă taraba la beci!*

TARARĂ s.f. (În expr.) *A o ține tararu* = a o lungi, a tărăgăna. *Ia n-o mai țineși și voi tarara și-mpăcași-vă ca oamenii. Spt. S., Cst.*

TARĂȘ, *larași*, s.m. Buluc care se pune sub temelii, ca sprijin la colțurile unei construcții; pilot. *Am pus magazia pe țarași. Ridicăm șopronul de la pământ și-l punem pe țarași. Mș., Spt. S., Pn. L.*

TARBACĂ, *tarbacale*, s.f. art. (În expr.) *A (se) sparje tarbacau* = a (se) desființa, a (se) lichida o afacere; a rupe relațiile, a strica prietenia, *Hai, copii, sparjeți tarbacaua (= joaca) d-aici; că mă pun cu toroipanul pe voi! S-a spart tarbacaua, s-au încăierat cu orbii. Spt. S. și J., Smr.*

TARBĂCĂ, *tarbace*, s.f. Prăjină cu care se leagă și se string lemnele încărcate în căruță. *I-am pus tarbaca; nu mai cad cil lumea. Spt. S., Mșș. Expr. A-l pune tarbaca (cuiva) = a stringe în chingi pe cineva, a ține din scurt, a constrânge; a încoștoroba. Ibid.*

TARONIE, *taronii*, s.f. Toană; melic; defect. *Vrenicău muiere, bărbatâ para focului; da are și ea o taronie; e rea de muscă! Îți dau iapa, da să știi că are o taronie; oprește la toate circiumile. Spt. S. și J.*

TĂRTORITĂ, *tarlorițe*, s.f. Țigancă, de obicei cea mai bătrână, mai mare peste toate femeile dintr-un sălaș; p. ext. femeie aprigă, dirză, impunătoare, cu trecere; maștimă. *Spt. S., Mș., Pșl.*

TASMĂ, *tasmale*, s.f. 1. Petec de talpă care se aplică la pingele pentru a astupa o gaură. *Spt. S., Pșș.* 2. (La construcții) Pană de lemn, căpătli care se pune ca adaus la colțul unei

construcții, pentru a astupa golul rămas între laraș și temelie (cînd temelii nu se alibzește, nu se așterne bine pe buluc). *Mșș.*

TASŌN, *tasoni*, s.m. și *tasone*, s.n. Teanc de bile sau de bușteni, clădiți pe locul de colectare. *Drgsl.*

TĂTĂ, *tați*, s.m. (Peiorativ) Om care intrupează o însușire negativă; cap, tartor. (*Ăsta e lala al dracilor* (= capul răutăților). *Pn. L., Spt. S.*

TAVĂN, *tavane*, s.n. (La copitele vitelor) Umflătură a copitei interioare, pină la nivelul unghiilor, formînd o unghie otova, plină (ca tavanul). *Cpr., Mș., Tl.*

TĂBÎRCĂ s.m. Calificativ peiorativ care se dă unui om lipsit de vlagă, moale, greoi și mai ales unui bătrîn neputincios. *Moș Tăbircă. Spt. S., Vl.-Dn.*

TĂBÎRCĂLĂ s.f. Acțiunea de a (se) tăbîrci și rezultatul ei; cocoșeală, gîlb; îngheșuală, bătaie. *Să fi văzut apoi tăbircăle ce s-a încins la urmă. Mș., Spt. S.*

TĂBÎRCĂ, *tăbircese*, vb. IV. 1. Refl. *A se cocoșa cineva (de bătrînețe), a se cujbi. S-a tăbircit baba; s-a făcut cocirlă. Spt. S., Vl.-Dn.* 2. *Tranz.* *A pune jos, a îngheșui, a tăbîri, a bate. A prins-o în porumbi și a tăbircit-o ca pe ea. Ibid.*

TĂBÎRCÎT, *-Ă, tăbirciți, -te*, adj. 1. (Despre oameni) Bătrîn, cocoșat, prăpădit. *Spt. S., Mș.* 2. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) Ghemuit; cocoloșit; molololit. *Vezi că fi-i haina (rochia, pantalonii etc.) tăbircită pe la spate. Ibid.* 3. Îngheșuit; bătut. *Stăteau amîndoi tăbirciți în plapumă. Ibid.*

TĂCIUNE, *tăciuni*, s.m. (În expr.) *A se iutlni doi proști la un tăciune* = a) a se căsători sau a se înlovăriși doi nevoiași să facă ceva peste puterile lor, a se potrivi (în rău); b) p. ext. a trăi în mizerie, a o duce greu. *Spt. S., Mș., Pșș.*

TĂGÎRTĂR, *tăgîrtari*, s.m. (Odinioară; peiorativ) Epitel dat: a) unui om care umblă cu tăgîrta la spinare după lucru ocazional sau după căpătăt; sărăcan, nevoiaș; căpătătôr; b) p. ext. unui om din regiunea de munte. *Spt. S., Pn. L.*

TĂGÎRTĂ, *tăgîrțe*, s.f. Porclă dată unui bătrîn, moale; leșmegit, dăulat. *Moș Tăgîrță d-abia vine, suflînd pare-a tras la coasă. Spt. S.*

TĂHUBĂ s.f.v. **TĂHOABĂ**.

TĂHUBĂ vb. IV. v. **TĂHOBI**.

TĂHUBĂT, *-Ă, tăhubiți, -te*, adj. v. **TĂHOBIT**.

TĂIAT, *-Ă, tăiași, -te*, adj. 1 (În expr.) (E) tăiat capul lui (cutare), se zice cînd un copil seamănă leil cu cineva. *Uită-te bine la el, (e) tăiat capul lui tat-său! Cpr., Mș.* 2. (În construcția) *Vin tăiat* = vin dulce, căruia i s-a oprit fermentația. *Ibid.*

TĂINEALĂ s.f. Sfat, taifas; (rar) uneltire. A sta la tăineală. Spt. S.

TĂLABÂN s.m. Poreclă dată unui om mare, greoi; care calcă rar și apăsat; care duce la tăvăleală; răbdător, pilos. Cpr.

TĂLĂLĂIALĂ, *tălălăieli*, s.f. Acțiunea de a tălălăi; pălăvrăgeală, tăifăsuială, flecăreală. S-au dat la tălălăială. Spt. S.

TĂLĂLĂU, *tălălăi*, s.m. Epitet depreciativ dat unui om căruia îi place să tălălăiască mult, să îndruga de toate; palavragiu. *Mă-nfîlni cu tălălău; abia scăpai de el*. Spt. S.

TĂLĂPĂNEALĂ, *tălăpăneli*, s.f. = **TĂLĂPĂNIT**. Spt. S.

TĂLĂPĂNÎ, *tălăpân* și *tălăpănesc*, vb. IV in tranz. 1. A face: *talap-talap*; a merge greu prin noroi, apă, mocirlă; a călca zgomotos, rar și apăsat. Cpr., Spt. S. 2. A vorbi moale, încet; a vorbi alandala, a trănăni. *Așa tălăpănește el toată ziua*. Ibid.

TĂLĂPĂNÎT s.n. Faptul de a tălăpăni; mers rar, greoi fig. pălăvrăgeală. *Îl cunosc de departe, după tălăpănit*. Spt. S., Cpr.

TĂLĂPĂNÓS, -OĂSĂ, *tălăpănoși*, -oase, adj. (Uneori substantivat) (Om) mare, greoi, cu mers rar și apăsat; răbdător, pilos, moale. Cpr., Spt. S.

TĂLĂȘPÂN s.m. Epitet depreciativ dat unui om lălăpănos, greoi, pilos. Cpr., Tgv.

TĂLICĂ pron. pers. 2 sg. Maleale. *Hai și tălică cu noi! Vin cu la tălică!* Cpr.

TĂLÎMB, -Ă, *tălîmbi*, -e, adj. 1. Moale, bleg, nărod; p. ext. morocănos, lăcut. (Substantivat) *C-o tălîmbă în sus în jos, tot îl drac*. Spt. S. 2. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) Croit sau făcut fără pricepere; grosolan, bocciu. *O huiună tălîmbă. Cizme tălîmbă*. Ptș.

TĂMĂȘEALĂ s.f. Acțiunea de a (se) tĂmĂși și rezultatul ei. *E pus pe tĂmĂșeală*. Cpr.

TĂMĂȘI, *tĂmĂșesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. A (se) prăpădi, a (se) distruge; a (se) curăți, a (se) litrosi. *S-a tĂmĂșit recolta. L-a tĂmĂșit de bani. I-a tĂmĂșit averea*. Alb. 2, Neșr. 2. Refl. (Despre oameni) A se hodorogi, a se dărăpăna. *S-a tĂmĂșit unchiașul*. Ibid.

TĂMĂȘIT s.n. = **TĂMĂȘEALĂ**.

TĂMĂȘIT, -Ă, *tĂmĂșiți*, -te, adj. 1. (Despre lucruri) Prăpădit, distrus, dărăpănat. Neșr., Cpr. 2. Fig. *Unchiașul, cum l-am văzut eu, e tĂmĂșit, abia mai suflă*. Ibid.

TĂMBURÎ vb. IV. v. **TÎMBURI**.

TĂMBURÎT, -Ă, adj. v. **TÎMBURIT**.

TĂMIIE s.f. 1. (În expr.) A umbla eu tĂmiie pe lângă cineva = a linguși. C. Arg. 2. (Exclamaativ, adverbial, cu rol de propoziție eliptică) Nimic. (În construcția) *Ai făcut ceva? — TĂmiie!* Ibid. 3. Loc. adv. Nici de tĂmiie = nimic, de joc. *Ți-au mai rămas bani? — Mai vedea, nici de*

tĂmiie. Ibid. (În imprecății) *Să-i fie de tĂmiie (= să-i fie de pomană, pe lumea ailaltă)! Ibid.*

TĂNDĂLEALĂ, *tăndăleli*, s.f. Acțiunea de a tĂndĂli; leneveală, pălăvrăgeală, flecăreală. *S-au dat la tăndăleală, îndrugă moși pe groși, snoave, litii și anostrii, să mori de ris!* Spt. S., Mș.

TĂNDĂLÎ, *tăndălesc*, vb. IV in tranz. A îndruga la vorbe goale; a pălăvrăgi, a tăifăsuși, a flecări. Spt. S.

TĂNDĂLÎT, -Ă, *tăndăliți*, -le, adj. Mocoșit, leneș; adormit, bleg; flecar. *Tăndăliți fată, nu știu ce s-o face cînd o fi la casa ei!* (Substantivat) *Mă, tăndălitule, ai crescut cît crucea de la Vlașea și-ai rămas tot ca oia!* Spt. S.

TĂNDĂLÓS, -OĂSĂ, *tăndăloși*, -oase, adj. Moale, nevolnic, leneș, tăndălit, blegos. Spt. S., Mș.

TĂNTĂVÂN, -Ă, *tăntăvani*, -e, adj. Greoi, moale, bleg, ursuz; tembel, tontălău. (Substantivat) *Tăntăvanul nostru n-a mai sosit cu căruța, ce-o fi pătî?* Cpr.

TĂPĂLĂGĂ s.m. Poreclă dată unui om mare, ciolanos, butucănos, cu picioare lăboase, cu mersul greoi și apăsat, cu vorba moale și lărăgănată. Pn. L.

TĂPĂLÓG, -OĂGĂ, *tăpălogi*, -oage, adj. (Despre oameni) Care se mișcă încet; greoi, moliu; tăfălog. (Substantivat) *Mă, tăpălogule, mișcă-te mai iute!* Pn. L., Smr.

TĂRĂBLĂU, s.m. Poreclă dată unui om nevoiaș, prăpădit, leneș; tirlic-brlu. Spt. S.

TĂRĂBOANȚĂ, *tărăboanțe*, s.f. 1. Poreclă dată unui om care se învîrte toată ziua de colo-colo, dîndu-și aere că e ocupat, că are de rezolvat probleme serioase și-n realitate nu face nimic; om lăudăros, palavragiu. C. Arg. 2. (La pl.; ironic) Cizme butucănoase. *A găsit niște tărăboanțe (de cizme), abia le duce*. Cpr. 3. (La pl. depreciativ) Bagaje, catrafuse. *Și-a luat tărăboanțele și-a plecat dup-aici*. Ibid., C. Arg.

TĂRĂBŪȚĂ, *tărăbuțe*, s.f. Roabă; p. ext. (depreciativ) cărucioară pe două roate; droagă, teleagă. Spt. S.

TĂRĂGĂIT, -Ă, *tărăgăiți*, -te, adj. 1. Lășător, moale, leneș. *Tărăgăit și nevoiaș ai mai fi fost, țizule!* Pn. L. 2. (Despre acțiuni) Încet, mocoșit. *Lueru tărăgăit miroase a neisprăvit*. Spt. S. 3. Fig. (Despre vreme) Care e mereu înnoată, mohorîtă, închisă, moinoasă. *N-ai văzut așa vreme tărăgăită și urleioasă ca asta*. Ibid.

TĂRĂMBOACĂ s.m. Poreclă dată unui om moale; greoi; slab la minte, bleontorog. (Ironic) *Așa om ca tărămboacă, Bleontorog, tare de boacă; Care fată să nu-i placă?* (Pop.). Cpr.

TĂRĂNTÓC, -OĂCĂ, *tărăntoci*, -oace, adj. v. **TĂRĂNTUC**.

TĂRĂNTŪC, -Ă, *tărăntuci*, -te, adj. Zăpăcit, aiurit, zănat; bleot, nerod. *Cînd nevasta fi-i frumoasă, Toate grijile le-apasă; Dar și etnd e tărăntucă, Babițele-n somn le-apucă!* (Pop.). (Adverbial) *Umbă tărăntuc nebunul, bale cimpii, In loc să-și vază de treburi.* Spt. S. și J., Mș., Mrș. (Substantival) *Tărăntucu-ăta de băiat a lăsat poarta deschisă și-au intrat porcii-n grădină.* Ibid. *Unde fi-s gîndurile, mă, tărăntocule?* Ibid. [Var.: **TĂRĂNTŪC**, -OĂCĂ, adj. Ibid.]

TĂRĂRĂIE s.f. Vorbărie nesfîrșită; pălăvrăgală, flecăreală, taifas; lucrare sau afacere tărăgănată, amînată din zi în zi. *Ce atla tărăraie?* Spt. S. și J. Expr. A o ține tărăraie = a lungi fără rost (o discuție, o lucrare, o afacere etc.); a tărăgăna. *Ja mai incheie; ce vrei s-o ții tărăraie pină mine? Ce facem, mă, cu daravela aia? Hai să-i țiem capul o dată, că n-o s-o finem tărăraie toată viața!* Spt. S. și J., Smr.

TĂRBĂCEĂLĂ s.f. 1. Legatul cărușelor încercate cu „tarbaca”. *Hai, băteji la tărăbăceală!* Spt. S. și J., Cpr.

TĂRBĂCĂ, *tărăbăcesc*, vb. IV tranz. A pune tarbaca la cărușă, legînd strîns încercătura. *Tărăbăci bine cărușele, băteji, că plecăm.* Spr. S., Cpr.

TĂRBĂCÎT s.n. = **TĂRBĂCEĂLĂ**. Spt. S., Smr.

TĂRBĂCÎT, -Ă, *tărăbăciți*, -le, adj. 1. (Despre căruțe) Cu tarbaca pusă, legată, strînsă. Pn. L., Spt. S. 2. Moroit, murdar; *A veni tărăbăciț de la povarnă, ud flească de poșirecă.* Ibid.

TĂRÎME, *tărîmuri*, s.f. 1. (La băuturile spirtoase) Grad de alcool; tărîe. *Nu știu ce tărîme are, da-ți sparge gura.* 2. P. ext. (La pl.) Băuturi alcoolice. *A adus cîte tărîmuri toate, geme prăvălia.* Cpr., Spt. S.

TĂRÎȚĂ, *tărîțe*, s.f. 1. Fig. (Ironie) Minte slabă. *Are capul plin de tărîțe.* C. Arg. 2. (In expr.) A se amestea în tărîțe = a se inhăita cu oameni de nimic. Spt. S. (Ironie) A se încluge tărîțe = a se aprinde cineva, a se iuți; a se îndrăgosti. Bdș. A nu se alege fălma din tărîțe = a nu ieși la rezultat, a ieși în pierdere (la socoleală); a nu se alege cîștigul din pagubă. Spt. S., Ptș.

TĂRTĂCŪȚĂ, *tărtăcuțe*, s.f. Fig. Ploscuță (mică și rotundă). *Nu uita să-mi pui în baniță și tărtăcuța cu rachiu.* Spt. S. și J., Mrgh., Cst.

TĂURĂCI, *tăureci*, s.m. Diminutiv al lui taur; fig. (Ironie) tînar afemeiat. Spt. S. și J. [Var.: **TĂURICI**, *tăuriei*, s.m. Ibid.]

TĂURĂ, *tăuresc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) mototoli, a (se) boți; a (se) tăvăli. *Ți-ai (sau fi s-au) tăurit pantalonii-n genunchi, cordăle!* *Cum de-ai tăurit așa rochia, tu? Pădurice, pădurea, Nu m-ai spune la vreo stea, Că fi-am tăurit iarba* (Pop.). Spt. S. și J., Pn. L.

TĂURĂCI s.m. v. **TĂURECI**.

TĂURĂT, -Ă, *tăuriți*, -le, adj. Mototolit, boțit; tăvălit; murdar. *De unde vii, tu, așa tăurit?* Spt. S.

TĂUROĂIE, *tăuroi*, s.f. Cîrd de tauri care se țin după o vacă în călduri; goniță; fig. (ironic) cîrd de golani; dezmăț, destrăbălare. Spt. S. și J., Lnl. S. și J., Cpr. Expr. A se ține (sau a umbla) tăuronic = a merge cîrd, șir; a se înșirui. *Se țin șoarecii tăuroaie prin pod.* (Ieșit din uz) *Umbă tăuroaie mărîmle prin sat.* Ibid.

TĂVĂNEĂLĂ s.f. = **TĂVĂNIT**.

TĂVĂNIT s.n. Acțiunea de așezare a tavanului. *Am ajuns la tăvănit. A o ridica la tăvănit.* Spt. S., Cpr., Ptș. [Var.: **TĂVĂNUIT** s.n. Ibid.]

TĂVĂNIT, -Ă, *tăvăniți*, -le, adj. (Despre construcții) Cărcia i s-a pus tavanul. *Celarul e tăvănit; mîine-i punem căpriorii.* Spt. S. *Sala și camerele nu-s tăvănuite încă.* Ptș. [Var.: **TĂVĂNUIT**, -Ă, adj. Lnl. S., Dnc., C. Arg.] **TĂVĂNUI**, *tăvănuți* și *tăvănuiesc*, vb. IV tranz. A tăvăni. Spt. S. și J., Mș., Cst.

TĂVĂNUIT s.n. v. **TĂVĂNIT**.

TĂVĂNUIT, -Ă, adj. v. **TĂVĂNIT**.

TEĂCĂ, *teci*, s.f. Calificativ depreciativ dat unui om nevoiaș, blegos, prostănac. *Ce-ai văzut mă, leacă, de le rizi așa, ca prostul?* Spt. S. și J., C. Arg., Ptș.

TEĂCĂR, *teacări*, s.m. (Ironie) Tînar care umblă handra; derbedeu, haimana; fleoandăr, neder, pucăr. *Nici noaptea asta n-a dormit acasă, teacărul. Unde-ți pierzi nopțile, leacăre?* Lnl. S. și J., Dnc., Cmgș., Ca.

TEĂȘCĂ, *tești*, s.f. 1. Termen depreciativ pentru unele obiecte vechi, ieșite din uz, stricate; flească. *O tească de pălărie, o poartă și iarna și vara.* Spt. S. și J., Mrgh. 2. P. ext. Poreclă dată unui om care umblă cu o pălărie veche, flească; calificativ de ocară dat unui om nevoiaș, zdrențuros, netrebnic. Ibid.

TECȘĂLĂ s.f. Miriște. *Nu umbla cu picioarele goale prin tecșală, că le face hoit de sînge.* Mzc.

TEF, *tefuri*, s.n. Rlt. Expr. A da eu teful = a) (despre porci) a rima; b) (despre oameni; ironie) a se obrăznicii, a-și lua nasul la purlare; a da năvală, a se înfige. Spt. S. și J., Mș., Mrgh.

TEFUI, *tefui* și *tefuiesc*, vb. IV tranz. (Despre porci) A rima; a morfoli (ceva) cu ritul, a mozoli. *Tefuie o coajă de dobleac. Ții, a smuls cămașa de pe gard și a tefuit-o ca pe dracu, na!* *A prins o găină-n gură și uite-l cum o tefuie, afurisitul.* Spt. S. și J., Smr., Mș.

TELEĂȘCĂ, *telești*, s.f. (Depreciativ) Cărușă mică, șaretă; telegă, cotigă; tiriplișcă, tărăbușă. Spt. S. și J., Sllpn.

TELELEICĂ, *teleleici*, s.f. Fig. (Ironie) Trăsurică ușoară; șaretă. *Ți-oi lua vîlnic și scurleică și te-oi purla-n teleleică* (Pop.). Spt. S.

TELELEU, *teleleuri*, s.n. 1. Virf înalt de stîncă, munte, deal; p. ext. copac înalt, curățat de toate crăcile. *Și-au pus casa în virful teleleului*. Spt. S. și J., Mrș. 2. Fig. Om lung și deșirat; (adeseori) năvlegos, prost. *S-a făcut un teleleu de muierc cil crucea de Vlașca*. Ibid. 3. (În expr.) A-l lăsa teleleu (pe cineva) = a-l lăsa gol, a-l sărăci. *I-a lăsat casa teleleu și-a fugit*. Ibid. A se sui cineva în virful teleleului = a parveni unde nu merită. Ibid. (Ironie) A pune pe cineva în virful teleleului = a-l „pricopsi”. *Nu cumva c-o să te pui copiii în virful teleleului, atla rău!* Ibid. A rămîne teleleu = a) a rămîne singur cuc; b) a rămîne sărac; c) (despre pomi) a rămîne gol, fără crăci. Ibid. (Ironie) Teleleu-Tănase = om sărac, gol pușcă. Ibid.

TELTEĂ, *teltie*, s.f. Teltie. Cpr., Spt. S.

TELTEIĂȘ, *teltieaș*, s.n. Diminutiv al lui *teleleu*. *Fă-mi și mie un teltieaș pentru rufe*. Cpr.

TELTĒU, *teltie*, s.n. Chelteu. *Am făcut zecce teltie de cartofi*. Cpr., Brș.

TEMEI, *temeic*, s.n. 1. Fiecare din căpătiele de lemn care se pun sub vasele mari (linuri, zăcători, buți); podval. Spt. S., Cpr. 2. Fig. Belșug. *E temeii de struguri*. Loc. adv. și adj. La temeii = a) din belșug, berechet. *S-au făcut prune la temeii*. S-au făcut niște porumbi temeii. Ibid.; b) strașnic, grozav, extraordinar. *Petrccre (chef) la temeii*. Ibid.

TENCHER, *tencheri*, s.m. Tinăr necăsătorit, liber și de capul lui; fulău, fleoandăr; haimana. Lnl. S. și J., Dnc. Expr. A umbla tencher = a umbla tîind frunză clinilor, handra. A lăsa tencher (sau tencher-mencher) (pe cineva) = a lăsa toacă, a lăsa sărac. *L-a lăsat tencher-mencher farfuza și a spălat putina*. Spt. S., Lnl. S.

TĒNDER s.m. Poreclă care se dă unui tinăr necăsătorit, care umblă handra, fără căpătii; tencher, teacăr, pucăr. *Tenderule, pune mina și te însoară*. Lnl. S., Dnc., Cc.

TEPȘĂN, *tepsane*, s.n. = TĂPȘAN. Cpr., Lnl. S.

TERCĂLĂU s.n. 1. Terci de uruiă fiartă (pentru porci); amestecătură de resturi de mincare; mincare proastă; lături. Spt. S. și J., Smr. 2. Fig. (Ironie) Amestec de obiecte aruncate în dezordine, clăie peste grămadă; harababură. *Ce tercălău s-a făcut în cămara aia, de speriat!* Ibid. 3. Noroi, apăraie, mocirlă. *S-a făcut un tercălău prin curle, de nu e chip să răzbați*. Ibid.

TERCI, *terciuri*, s.n. (În expr.) A face terci = a reduce la tăcere pe cineva, a-l înfunda. Ptș., Mș. A face terciul praf = a nu face nimic, a rămîne de rușine, a se lăuda de pomână. Ibid. A se băga în terciul cuiva = a se amesteca unde nu-i fierbe oala. Ibid. A (nu mai) răscoli terciul = a (nu mai) aminti de lucruri neplă-

cute; a o lăsa moartă. Ibid. (Cu nuanță de superlativ) **Moale terci** = (despre oameni) foarte moale. Ibid.

TERCIUIT, -Ă, *terciuiți, -te*, adj. 1. (Despre fructe) Zdrobit, strivit, zemuît. *Prune terciuite*. Spt. S. și J. 2. Fig. (Adverbial) *Ar mai trebui terciuite buțile (cu parul) ca să fiarbă cloașele*. Cpr.

TEREBLEACĂ, s.m. Epitet depreciativ dat unui om nevoiaș, năvleg, prost. Spt. S. și J.

TERĒTIN s.n. Stufăriș des; hăgiș, leasă. Glbc. 2. Noaten. Ibid.

TERĒTINĂ s.f. Iuțeală, toi, zor, dridoră, vîpie. *Teretina muncii. Teretina înșurătorii. Teretina coasei*. Rscț.

TERFELOĂGĂ, *terfeloage*, s.f. 1. Obiect de îmbrăcăminte sau de încălțăminte stricat, vechi, rupt, murdar; vechitură, ruptură, zdreanță. *O terfeloagă de cămașă. Niște terfeloage de opinci (bocanci, cizme etc.)*. Spt. S. și J., Smr. 2. Femeie dezvălătată. *A ajuns (o) terfeloagă, rîsul tuturor*. Ibid. 3. (Depreciativ) Om bătrîn, teșmegit, prăpădit. *O terfeloagă de unchiaș*. Ibid.

TERFELÓGEA s.m. Poreclă dată unui om nelngrijit, zdrențăros, murdar. Smr., Prbn., Brvș.

TERFELOGÍ, *terfelogesc*, vb. IV. 1. **Tranz.** și refl. (Despre cărți, registre, acte vechi; obiecte de îmbrăcăminte etc.) A (se) rupe, a (se) murdări, a (se) deforma, a se strica. *Cum ai terfelogit, mă băteie, în halu-asta și cărțile și caietele și hainele noi-noușe? Mi s-au cam terfelogit cizmele, trebuie date la cizmar*. Ptș., Spt. S., C. Arg. 2. Refl. Fig. (Despre oameni) A îmbătrîni, a se dărăpăna. *S-a terfelogit mătușă, abia mai scîrție*. Ibid., Mrgh.

TERFELOGÍT, -Ă, *terfelogiți, -te*, adj. 1. (Despre obiecte de îmbrăcăminte; cărți, caiete, dosare, registre, acte etc.) Rupt, zdrențuit, murdar, vechi. *Cartea nouă-noușă ia uile-o, terfelogită, pare-ar fi umblat porcii cu ea-n gură. Căciulă (pălărie etc.) terfelogită. Haine terfelogite*. Pn. L., Ptș. 2. Fig. (Despre oameni) Dărăpănat, bătrîn. *Am văzut-o și eu, e terfelogită rău biata mătușă*. Ibid., Cpr.

TERIBILÓS, -OĂȘĂ, *teribiloși, -oase*, adj. Teribil, grozav, C. Arg.

TEIMENĂ, *termen*, vb. I **Tranz.** Termina. *N-am termenat. O termen eu*. Sm.

TERPĒL s.n. Plimbare, raită, ocol. *Dă drumul la oi, dă-le un terpel pe coastă și le închizi. Cînd și cînd, tot mai dai cite un terpel pe la ea; nu te rabdă inima!* Spt. S., Smr., Csl.

TERTELEAC, -Ă, *terteleaci, -ce*, adj. (Despre persoane; p. a n a l. despre lucruri) Mic, scund, indesar; dopeș, bondoc. *Terteleacă mai e, sărăcuța!* (Substantivat) *Un terteleac de băiat sta ghem lîngă o tufă și plîngea. A scăzut căpița*

aia de fin, s-a indosat pînă a rămas terleleaă de tot. Spt. S.

TESLOAICĂ, *tesloaice*, s.f. (Familiar) Augmentativ al lui *teslă*; *tesloi*. Ptș.

TESLULIȚĂ, *teslulițe*, s.f. = **TESLIȘOARĂ**. *N-ai cumva o tesluliță? Ți-o aduc acușic*. Spt. S.

TESLUȚĂ, *tesluțe*, s.f. = **TESLIȘOARĂ**, Spt. S.

TEȘA s.m. art. 1. (Familiar) Calificativ dat unui om (mai ales) bătrîn, prăpădit, slab, neputincios; *teșmeagă*. *Vine teșă: ciș, ciș!* Pn. L., Spt. S. 2. (În expr.) Ce mi-e teșă, ee, mi-e pleșă = Ce mi-e Tanda, ce mi-e Manda; ori e una ori e alta, tot atîta, tot una e. Ibid.

TEȘCOĂVĂ, *teșcoave*, s.f. 1. Tească, tașcă. Spt. S. 2. Fi g. (Depreciativ) Ființă sau obiect hodoroșit, prăpădit. *O teșcoavă de unchiaș. O teșcoavă de babă*. Spt. S. și J., Mrș.

TEȘCĂȚĂ, *teșcuțe*, s.f. Diminutiv al lui *teșcă*. *Dă-mi o teșcuță de lutun*. Spt. S., Pn. L.

TEȘITURĂ, *teșituri*, s.f. Loc cu țepi rămas după tăierea stufului sau a unei păduri tinere; curătură, curățătură. *Dați vitele pe teșitură*. Spt. S., Pn. L., Mș.

TEȘMEĂGĂ, *teșmegi*, s.m. Epitet depreciativ dat unui om bătrîn, hodoroșit, bulercit, ramolit; *teșă*. *Abia merge teșmeagă țrșind picioarele. S-au întîlnit teșmegii amîndoi*. Spt. S. și J., Pn. L., Cc.

TEȘMEGEALĂ s.f. Faptul de a se *teșmege*. *L-a ajuns teșmegeala, abia-și mai duce ciolantele*. Spt. S., Pn. L.

TEȘMEGI, *teșmegesc*, vb. IV refl. (Despre bătrîni) A se hodoroși, a se dărăpăna, a se ramoli. *S-a teșmegit unchiașul, nu-l mai țin curetele*. Pn. L., Smr., Mrgh.

TEȘMEGIT, -Ă, *teșmegiți*, -te, adj. Prăpădit, hodoroșit, dărăpănat, ramolit. (Substantivat) *Cc s-o fi făcut teșmegitu-ăla bătrînu?* Spt. S., Pdr., Cstl.

TEȘMEGITURĂ, *teșmegituri*, s.f. = **TEȘMEAGĂ**. *A ajuns (și el o) teșmegitură*. Spt. S. și J., Pn. L.

TÊTER, *tețeri*, s.m. (Depreciativ) Tinăr fără căpătîi, haimana; *tencher*, *pucăr*, *neder*. *Mă, tețerule, ce tot umbli hăndrătău și nu te insori; ce aștepți?* Lnl. S., Drșș.

TICA s.m. art. 1. (În construcția) *Tica bătrînu* = bunic; p. restr. tală. *Vine tica (bătrînu) cu candel*. Spt. S. și J., Pn. L. 2. *Che-mare adresată copiilor. Hai la tica, să vă dau albișe și covrigi!* Ibid.

TICSAIMĂN s.n. (Învechit) Terci de mămăligă coaptă, dumeată în oțet subțiat. *Cu ticsaiman am crescut și eu și copiii și nepoșii mei și - cum vedeți - la 78 de ani, nu mă dau pe unul de 30*. Drșsl., Bgh., Rcr.

TICU s.m. art. Diminutiv al lui *tătă*. Ptș., Cpr.

TICUȚU s.m. art. = **TICU**. Mș., Ptș., Cpr.

TIGĂ, *tigi*, s.f. Tigvă; tiugă. *Cine joacă și nu strigă Facet-s-ar gura tigă, Limba grunj de mămăligă!* (Pop.). Pn. L., Spt. S.

TIGHELĂ, *tighelez*, vb. I tranz. A tigheli, tivi. *Tighelează-mi și mie vestuța asta!* Spt. S. și J., Mrgh.

TIGHINEALĂ s.f. = **TIGHINIT**. *Ce atîta tighineală*. Ptș.

TIGHINI, *tighin* și *tighinesc*, vb. IV tranz. și refl. A (se) potrivi, a (se) dichisi, a (se) aranja, a (se) găti, a (se) tighini. *Și-a tighinit casa numai de drag. Se tighinește, cînd se tighinește, de stă soarele pe ea*. Spt. S., Pt.

TIGHINIT s.n. Acțiunea de a (se) tighini și rezultatul ei; găteală, curățenie, ordine. *Mai aveți de tighinit? Gata tighinitul?* Ptș., Mș., Spt. S.

TIGHINIT, -Ă, *tighiniți*, -te, adj. Pus în ordine, aranjat, gătit; pus la punct. *Femeie tighinită. Casă tighinită*. Ptș.

TILIVICHIC, -IE, *tilivichii*, adj. (Cu nuanță ironică) Subțire, lung; elegant scivilisit; zonzonat, impoșonant, pretențios; care își dă aere. (Adverbial) *A se purta tilivichiu*. (Substantivat) *A face pe tilivichiu*. Spt. S., Mrș.

TIMNIC, *timnice*, s.n. Încăpere la capătul sau la spatele casei, cu intrare și de afară și din interior; servește pentru păstrarea zarzavaturilor, alimentelor și a diferitelor obiecte casnice; cămară, pivnicioară. Lnl. S. și J. Cmșș.

TIMNICEL, *timniccele*, s.n. Diminutiv al lui, *timnic*; pivnicioară. *Vezi toporul că e în timnicel, l-am pus eu acușic*. Lnl. S. și J.

TIMNICIÓR, *timnicioare*, s.n. Diminutiv al lui *timnic*; *timnicuț*. *O să-mi torn un timnicior, lingă bucătărie*. Lnl. S., Ca., Dnc.

TIMNICUȚ, *timnicuțe*, s.n. = **TIMNICEL**. Lnl. S.

TIMP, *timpuri* și *timp*, s.m. (În expr.) *A nu-l mai ajunge timpul* (pe cineva) = a fi foarte ocupat, a nu mai avea vreme. Ptș., Mș., Spt. S., Pn. L., Cpr., C. Arg., Ptș. (Familiar) *În doi timp și trei mișcări* = cit a bate-n palme, iute, numaidecît. *În doi timp și trei mișcări sint gata și eu!* Ibid.

TINERÊTE s.f. (Ironic; în expr.) *Tine-rețe-n două bețe*, se zice despre cineva care e bătrîn, prăpădit, dărăpănat, care abia se ține pe picioare. Spt. S., Hț.-Sm.

TINICHEĂ, *tinichele*, s.f. 1. Scindură de brad de la marginea bușteanului; lăturoaie, margine; lepădătură, scindură subțire. *Am luat niște tinichele ca să căpușeseșe jignița și să-i fac niște ochiuri* (pentru ovăz, grîu, orz etc.). Spt. S. și J., Mș., Smr. 2. Fi g. (Ironic) Om de nimic, secătură, lichea, jagardea. *Ce bază poți să pui pe tinichelele astea!* Ibid. 3. (În expr.) *A-*

pune (cuiva) tinicheaua de condă = a expedia. Ibid. **A II** (sau a umbla) (cineva) cu tinicheaua (coadă) după el = a fi sau a umbla însoțit de o persoană care incomodează, nesuferită. Plș., C. Arg.

TIPĂIT s.n. Acțiunea de a tipăi; mers mărunț, ușor, pripit. *S-audc un tipăit de șoareci. I-auzi cum răpăie tipăitul unor pui de găină, au năboit în casă.* Cpr.

TIPIC s.n. (În expr.) A-i găsi tipicul (la ceva) = a-i găsi pricina, șugubina, chițibușul, a-i afla coceleul, a-i da în diră. Spt. S., Pn. L. A-i sosi (sau a-i veni) tipicul (la ceva) = a-i veni (sosi) timpul (de a fi folosit); a-i veni loava. *I-a venit tipicul și la cojoc, s-a răcit vremea.* Ibid. **A nemeri** (cineva) „la tipic” = a veni la momentul potrivit, a nimeri bine. *Ai nemerit la tipic; taman puneam masa!* Ibid.

TIR s.m. (Cu nuanță ironică; în legătură cu nume de persoane) Chir. *Ehe, tir Gheorghiu!*, *ai feșclit-o, neică!* Spt. S., Pn. L.

TIRI interj. (Repetat) Onomatopee care redă zgomotul ușor produs de niște pași mărunți, deși, iuși (de pui, de șoareci etc.); tip. Spt. S. și J.

TIRII, *tiriesc*, vb. IV intranz. 1. (Despre pui, șoareci etc.) A fugi cu pași mărunți, deși, iuși și ușori; a tipăi. *S-aud tiriind șoarecii pe sub pat. Vin tiriind pușorii la mîncare.* Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) A fugi repede, a fugi zorit, cu pași mărunți, deși, iuși; a zori. *Cînd mi-a dat nebunul un brînci în capul scării, m-am pomenit tiriind pe trepte la vale.* Ibid.

TIRIIT s.n. Mers mărunț, ușor, pripit. *Era o liniște că nu se mai auzea decît tiriitul șoarecilor.* Expr. **A o lua** (sau a o întinde) pe tiritele = a fugi repede, tiriind; a o lua la „trei-păzește”. *Întinde-o apoi pe tiritele, de-mi scăpărau călciile!* Spt. S., Pn. L.

TIRIPLIȘCĂ s.f. 1. Nume depreciativ dat unor vehicule de mai mică importanță (șaretă, brișcă, droașcă, motoreță, bicicleta etc.). Plș., Cpr., Spt. S. 2. Epitet depreciativ dat unui om lipsit de însemnătate; bimbirică. Cpr., C. Arg.

TISTEĂ, *listele*, s.f. Testea. *O listea de hîrtie mi-ajunge.* Spt. S.

TIȘTIREĂ, s.f. Nădejde, speranță. *Să-ți iei țîștireaua de la fata aia; și-a suflat-o altul! Și dacă văzui beleaua, îmi luai neică, țîștireaua și trecui, în răpi, vâlceaua* (Pop.). Smr., Pn. L., Spt. S. și J.

TITIANĂ, *titiane*, adj. f. (În creațiile populare) Rotundă, mare, dălofană, grasă. *Gîscă litiană Umblă noaptea pe poiană* (Luna) (Pop.). Lnl. S., Cmgș.

TITOR, *itori*, s.m. Clitor, Spt. S., Mș., Smr.

TIUGĂ, *tiugi*, s.f. Tigvă; țigă. Lnl. S. și J.

TIVULÊT, *livulefe*, s.n. Diminutiv al lui tiv. *Îi mai faci un tivuleț pe partea asta și gata!* Sm.

TÎHOABĂ, *lhoabe*, s.f. 1. Animal bătrîn, slab, prăpădit; dărăpănat. *Am luat o tîhoabă de cal, ceancă să mă mai arănesc cu el; dar e tîhoabă de tot.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Om lipsit de vlagă, slab, istovit, vlăguit, prăpădit; om bătrîn, dărăpănat; teșmeagă. p. ext. copil nedezvoltat, izinit, arălare. *O tîhoabă de muiere mă tot vrăjește să-i dau căruța și boii, să se ducă la moară. Ce tîhoabă de om, nici noaptea nu le lasă să dormi.* [Var.: **TĂHUBĂ**, *tăhube*, s.f. Ibid.]

TÎHOBEALĂ, s.f. (La oameni și la animale) Slăbiciune generală, dărăpănare; leșiuială, moliciune. *Le-a găsit o tîhobeală, că nu-și mai vin de loc în fire, bietele vite! A dat tîhobeala în vite, ca și în oameni.* Spt. S. și J.

TÎHOBI, *lthobesc*, vb. IV intranz. și refl. (Despre oameni și animale) A slăbi, a se istovi, a se dărăpăna; a se lupi de nemîncare, a se leși de foame. Spt. S. și J., Smr. [Var.: **TĂHUBI**, *tăhubesc*, vb. IV. Ibid. Mș.]

TÎHOBIT, *-Ă*, *lthobiți*, *-te*, adj. (Despre oameni și animale) Leșinat de foame, hupit, pocillit; slab, istovit, topil, dărăpănat (de boală sau de bătrînețe). Spt. S. și J., Pn. L. [Var.: **TĂHUBIT**, *-Ă*, adj. Ibid.]

TILBIC interj. Onomatopee care redă zgomotul produs de căderea unui corp greu în apă. *S-a aruncat de pe mal în lac: tilbic, și nu l-am mai văzut decît la malu-ălălalt.* Spt. S.

TILBICIÎ, *tilbiciți* și *tilbicițese*, vb. IV intranz. și refl. 1. (Despre corpuri) A cădea în apă făcînd: *tilbic!* Spt. S. 2. Tranz., intranz și refl. A se scîldea, bălînd apa cu mîinile și picioarele; a (se) bilticîi, a se bălăci. (Se) *tilbicitie în apă est e ziulica. Tilbicie așa apa cu picioarele, se joacă-n apă.* Ibid. 3. Refl. și intranz. (Despre lichide) A se clătina în interiorul unui vas, a se hilticîi. (Se) *tilbicitie butoiul, e gol mai mult de jumătate.* Ibid.

TILBICIĂLĂ s.f. 1. Acțiunea de a (se) *tilbici*; bilticîială, bălăcăreală, scaldă. Spt. S. 2. Zgomot făcut de căderea unui corp în apă sau de clătinarea unui lichid închis în vas. Ibid.

TILBICIT s.n. = **TILBICIĂLĂ**.

TILVÂN, *-Ă*, *tlvani*, *-e*, adj. 1. (În construcții) Păr *tlvan* = specie indigenă de păr. **Pară tlvănă** = pară mare și lunguiață (ca tilvul). Spt. S. și J. 2. (Despre oameni) Înalt, mare, gros, nătăvălos. *E o muiere tlvănă, voinică; ai mai văzut-o?* Ibid.

TILVIC interj. 1. Onomatopee care exprimă o mișcare repezită, scurtă, urmată de dispa-

rișia obiectului care a produs-o; zvuc, țuștii
Mă-nîlîni cu-n iepure și cum mă văzu, llvle!
In nișle stufuri. Numai ce-apăru pe sală și
llvle! in casă. Spt. S. 2. Onomatopoe care redă
căderea unui corp greu în apă; tlbc. Ibid.

TÎMBUREĂLĂ s.f. (La obiectele de îmbră-
căminte) Mototoleală sau murdărie. *Ce e mai*
urît ca tîmbureala! Ce tîmbureală e asta, fato?
Unde ai stat? Sm.

TÎMBURÎ, *tîmburesc*, vb. IV. 1. *Tranz.*
și *refl.* A mototoli ceva. *Ți-ai tîmburil că-*
mașa la spale, omule. Ți s-a tîmburil rochia,
felișo, ai făcut-o ca naiba. Spt. S. și J. 2. Tranz.
și *refl.* A se murdări. *Ai tîmburil pantalonii*
noi în genunchi. Ibid. [Var.: TÂMBURÎ,
tâmburesc, vb. IV. Ibid.]

TÎMBURÎT, **-Ă**, *tîmburiți, -te*, adj. (Despre
obiectele de îmbrăcăminte) Mototolit, boțit;
murdar. *P. ext. Stai, fato, nu pleca la lume*
așa tîmburită! Spt. S. [Var.: TÂMBURIT, -Ă,
adj. Ibid.]

TÎMPLĂRŪȘ, *tîmplăruși*, s.m. (Peiorativ) Di-
minutiv al lui *tîmplar*; tîmplar tînăr, ne-
pregălit, începător. *Avem și noi în sat un tîm-*
plărșu; nu e cine știe ce de cl, dar ai cu cine te
cirpi la o nevoie. Spt. S.

TÎNG, **-Ă**, *tîngi, -ge*, adj. Nătîng. (Substan-
tival) *Că norocul e o floare, Ce răsare, cînd*
răsare, Tot pe grinduri și păzui, S-o găsească
tîngi și prui. Spt. S.

TÎNJĂLĂ, *tînjăli*, s.f. (În *expr.*) A pune
umărul la tînjală = a se pune serios pe muncă,
a nu se mai codi. *Spt. S. A lua boii în tînjală =*
a înjuga boii, luînd tînjala tîrș. Lei boii în tîn-
jală și vii după mine la plug; acolo-i tînjădim.
Ibid.

TÎR interj. (Repetat) Strigăt cu care cio-
banii mînă oile la tîrlă. *Tîr, tîr, tîr, oită, tîr!*
Spt. S., Pn. L., Smr.

TÎRÇOACE s.f. 1. Femeie de statură mică,
scundă, îndesată, fundăreață. *Spt. S., Mșș.,*
Ptș. 2. Calificativ injurios adresat unei femei
ușuratică; tîrcoavă. Mșș.

TÎRÇOĂȚĂ, *tîrcoafș* s.f. = **TÎRÇOACE**. *Cpr.,*
C. Arg.

TÎRÇOĂVĂ, *tîrcoave*, s.f. = **TÎRÇOACE** (2).
Mșș.

TÎRÇOCINĂ, *tîrcoinc* s.f. = **TÎRÇOACE**.
Ptș.

TÎRFĂI, *tîrfăiesc*, vb. IV. 1. *Refi.* A se
destrăbăla, a fi neserios; *p. restr.* a se lin-
guși pe lîngă toți, după interese. *Cpr., C. Arg.*
2. Tranz. A ocări pe cineva, a-l bălăcări.
L-a tîrfăit cu într-o albie de tături. C. Arg., Smr.

TÎRFĂIALĂ, *tîrfăieli*, s.f. Acțiunea de a (se)
tîrfăi, desfrînare; lîngușeală. *Ce tîrfăială e*
asta pe tine, mă; om ești tu? Cpr. 2. Lucrare de
mîntuială, batjocură, rîs. Ibid.

TÎRFOCEĂLĂ, *tîrfoceli*, s.f. Acțiunea de a
se *tîrfoci*; tîrfăială, desfrîu; murdărie,
bălăcăreală, josnicie. *Spt. S., Mș., Cpr.*

TÎRFOCI, *tîrfocesc*, vb. IV. 1. *Tranz.* și
refl. A (se) murdări. *Aoleo, ce e pe tine! Unde*
te-ai tîrfocit așa? Cpr., Pn. L., Spt. S. 2. Refl.
A se destrăbăla, a se înjosi. *Ibid.*

TÎRG, *tîrguri*, s.n. (Ironie) Vorbă să fie că
tîrg (nu) se face, se zice cînd se aprinde o dis-
cuție gălăgioasă, dezordonată, fără rost, din
care nu s-alege nimic. *Spt. S.*

TÎRHĂT, *tîrhaturi*, s.n. 1. (Depreciativ) Aș-
ternut de pat; culcuș, stral. *Stringe tîrhaturile,*
fată, că poate vine cineva. Spt. S. 2. (La vite)
Așternut de paie, gunoi. *Curăță tîrhatul de la*
vite! Ibid. Pn. L. 3. Catrafuse, bagaje. Și-a luat
tîrhatul și-a plecat. Expr. A umbla cu tîr-
hatul la spinare = a se muta des de la un loc
la altul; (ironic) a schimba serviciul. Ibid.
Ptș., Gvh.

TÎRÎȘ, *tîrîșuri*, s.n. 1. *Loc. adv.* Cu
tîrîșul = a) tîrînd. Crăcile-alea din coastă le
aducem mai bine cu tîrîșul. Cpr. b) fig. trăînd
de pe o zi pe alta, amărît, greu. O duce așa cu
tîrîșul, cu cîrpeala, cum poale. Spt. S.

TÎRÎTURĂ, *tîrîturi*, s.f. Urmă lăsată de un
corp greoi tîrît pe pămînt; diră, tîrîș. *L-am dus*
pe tîrîtură, din pădure pînă acasă. Spt. S.

TÎRMOĂCĂ, *tîrmoace*, s.f. 1. Groapă cu
apă; cîrmoacă; mocirlă. *Am călcat într-o tîr-*
moacă, m-am făcut ca naiba. Spt. S. 2. Noroi;
apăraie. S-a făcut o tîrmoacă pîn curle, de speriat!
Ibid. 3. (La vite) Așternut de paie amestecat
cu urină și bălgi. S-a făcut o tîrmoacă în coșarca
vacilor, ție silă să intri. Ibid. 4. Fig. Adună-
tură de derbedei; clică; afacere suspectă, coș-
cărie. Nu te băga-n tîrmoacă ălora, vezi-ți de
treabă! Ibid. [Var.: TÎRMOC, s.n. Ibid.]

TÎRMOC s.n. v. **TÎRMOĂCĂ**.

TÎRMOCEĂLĂ, s.f. 1. Faptul de a (se)
tîrmoaci; leorcăială, murdărie; noroi, mo-
cirlă; tîrmoc. *Spt. S. și J., Mș. 2. Fig. Bălă-*
căreală, ceartă, insulte. Ce tîrmoceală a fost
aseară la ei, să fie la ei acolo! Ibid.

TÎRMOCI, *tîrmocesc*, vb. IV. 1. *Refi.* și
tranz. A (se) umple de noroi, a (se) murdări;
a (se) mocirlă, a (se) cîrmoci. *Spt. S., Smr.*
2. Tranz. Fig. A bălăcări. *L-a tîrmocit*
ca p-o cîrpă de gunoaie. Ibid.

TÎRMOCIȚ, **-Ă**, *tîrmocîți, -te*, adj. (Despre
animale și oameni) Plin de noroi, leorcăit, mur-
dar. *Mi-a venit tîrmocîț de la povarnă, totuna*
de poșirecă. Spt. S. și J., Mș. 2. Fig. Batjo-
corit, înjosit, necinstit. A ajuns ea să fie tîr-
mocîță de un tomoloacă, vai de capul ei! Ibid.

TÎRN, *tîrnuri*, s.n. (În *expr.*) A da cu
tîrnul (sau eu măturolul) = a da afară din ser-
viciu cu grămada, fără milă; a face curățenie
generală. *Spt. S., Mș., Ptș.*

TÎRNAFÈS s.n. Tignafes.

TÎRNOȘI, *tirnosesc*, vb. IV *tranz.* 1. A lovi, a ucide, a achita. *Al naibii șarpe, ridicase capul la mine; dar și eu l-am tirnosil dintr-o lovitură. Ia vezi, că te tirnosesc cînd îți-oi arde una.* Spt. S. și J., Mș., Pn. L. 2. A face o lucrare de mîntuială, a da peste cap; a termina repede. *Du-te și lasă c-o tirnosesc eu și singur asta.* 3. (În *expr.*) A tirnosi manguzul (*degeaba*) = a nu face nimic, a pierde vremea; a arde gazul (*degeaba*). Ibid.

TÎROMÎT, -Ă, *tiromiți*, -le, adj. Bolnăvicios; p. ext. lăsător, zăbavnice, moloșit, leneș; tîrlie-brîu. *Mă, tiromiți te-a mai făcut nu știu cine, of!* Ibid.

TÎRȘ, *tîrșuri*, s.n. 1. Mărăcine stufos; tirn, mătură. *Am vîrșit gardul cu niște tîrșuri de mărăcini.* Ibid. *Expr.* A umbla (cineva) cu tîrșul după el = a umbla cu cineva „coadă” după el. Ibid. A se ține tîrș (sau cu tîrșul) după cineva = a se ține scap, a se ține lipcă. Ibid. A-l pune cuiva tîrșul (sau tîrșenaua) de coadă = a alunga; a-i da drumul. Ibid.

TÎRȘILĂ s.m. v. **TÎRȘILĂ**.

TÎRȘILĂ s.m. Calificativ depreciativ dat unui om mollu, leneș, sau unui bătrîn care se mișcă încet, umblă tîrșind picioarele. Spt. S., Cpr., Mșș. [V a r. : **TÎRȘILĂ** s.m. VI.-Dn.]

TÎRȘOĂGĂ, *tîrșoage*, s.f. 1. Încălțăminte sau haină uzată, ruptură; obiect stricat, dărăpănătură. *Niște tîrșoage de opinci. O tîrșoagă de căruță.* Spt. S. 2. Fig. Om de nimic, lepădătură, dărăpănătură. *O tîrșoagă de muiere. O tîrșoagă de unchiș, abia-și tîrșește picioarele.* Ibid., Mșș.

TÎRȘÓR s.n. Tîrșușor.

TÎRȘUI, *tîrșul și tîrșuiesc*, vb. IV *tranz.* A mătura cu tîrșul; a lîrni. *Tîrșuie și tu nițel șoseaua, pin fața casei! Tîrșuie și curtea, tot te-ai apucat!* Spt. S. și J., VI.-Iș.

TÎRȘUIALĂ, *tîrșuieli*, s.f. Măturătură cu tîrșul. *Trageți o tîrșuială artei și hai să năsădim.* Spt. S. și J., Mș.

TÎRȘUIȚ s.n. = **TÎRȘUIALĂ**. Zor cu tîrșuital. Spt. S., Smr.

TÎRTĂN, *tirtani*, s.m. Poreclă dată unui om mare, gras, greoi; nesuferit. *Ascultă, mă, tirtane, de ce nu-mi dai banii? Ori vrei să întore cofeul?* Cpr., Mș., Ptș., C. Arg.

TÎRTĂNÓS, -OĂSĂ, *tirtănoși*, -oase, adj. Bine dezvoltat, mare, gros, voluminos, vlnjos. *Are un copil tirtănos, voinic și zdravăn, ca bologvanul!* Spt. S. și J., Mșș.

TÎRTÎR adv. (Familiar; în *expr.*) Tirtir cap, tirtir fund, se zice — în glumă — despre un om scund și gros, indesar, fundăreț, ghindoc. Mș., Sitr.

TÎRTOȘ, -Ă, *tirtoși*, -e, adj. Bine dezvoltat; voinic, dolofan; haidoș. (Substantivat) *E o tir-*

toșă de muiere, lată-n șolduri și bine împlinită, abia incape pe ușă. Spt. S., Mș., Smr.

TÎRȚA-PÎRȚA s.m. Calificativ de batjocură dat unei persoane lipsită de însemnătate; om de nimic, secătură; terchea-berchea. *Un fîlău, un ăla, un tîrța-pîrța, picat din nori, de nu știu unde, și-a luat nasul la purlare și vrea să fie șef!* Mșș., Pn. L., Spt. S.

TÎRȚĂU, *tîrțai*, s.m. Termen depreciativ dat unui tînăr neisprăvit, increzut, inchipuit, infumurat, afectat; fanfaron. *Un tîrțău, un terchea-berchea, cu cașul la gură, vrea să ne dea nouă lecții.* Cpr., Ptș., Urlș.

TÎȚA interj. (În *expr.*) Tîta mare, exclamație de urare ridicînd în același timp un copil mic în sus. Ptș.

TOĂCĂ, *toace*, s.f. (În *expr.*) (A) bate toace pe vîtrați = a sta degeaba; a trage mîța de coadă. *Dar-ar moartea-n el de trai, Că de cînd mă insurai, Batem toaca pe vîtrați și-n covată n-am mătai* (Pop.). Spt. S. și J., Smr. (B) rîmîne (cineva) toacă = a pierde toată averea, a cheltui tot, a sărăci. Ibid. (C) lăsa toacă (pe cineva) = a-i toca averea, a-l sărăci, a-l lăsa-n sapă de lemn. *Au glăjdărit de pe el, pînă l-au lăsat toacă și apoi i-au dat cu piciorul.* Spt. S. (D) bate toaca = a se lăuda, a face vîlvă. Ibid.

TÓBĂ, *lobe*, s.f. (În *expr.*) Bate toba la Craiova și răsună la Moldova = a se face vîlvă, zarvă, tărăboi. Spt. S.

TOC, *locuri*, s.n. (În *expr.*) A-i da (sau a-i trage) (cuiva) un toc de bătaie = a-i trage o bătaie zdravănă, (a-i da) o mamă de bătaie. Cpr., Spt. S.

TÓCA interj. (Adesea repetat) Cuvînt care imită zgomotul produs de o ciocănitură regulată, de o tocănitură ritmică. *Duruc toală ziua mașina (de cusut), în capul meu: toca, toca; toca, toca, durr!... m-a năucit!* Ptș.

TOCĂ, *loc*, vb. I în *tranz.* (Ironie) Popa nu toacă de două ori pentru o babă surdă, se zice cînd cineva nu e atent și vrea să-i repetăm un lucru de mai multe ori. Spt. S., Cpr., Ptș. (A) toca pe vîtrați = a) a fi sărac luciu; b) a sta degeaba. Ibid.

TOCĂLĂ s.f. 1. Vorbărie multă; pălăvrăgeală, pisălogeală, locăneală. *Mă doare capul d-atîta locală!* Spt. S. și J., Smr. 2. Poreclă dată unui om care pălăvrăgește cîte-n lună și-n soare; palavragiu, pisălog. *Urită (sau grozavă) locală de om, cînd te-apucă, te face măr.* Ibid.

TOCĂNEĂLĂ, *tocăneli*, s.f. Acțiunea de a tocăni; pălăvrăgeală, pisălogeală; cicălă, locală. *Ce atîta tocăneală pe voi, de azi dimineață și pîn-acuma?* Cpr., Spt. S. și J.

TOCĂNÍ, *tocănesc*, vb. IV *tranz.* Fig. A bate la cap pe cineva; a pisălogi, a cicăli. *M-a locănit ăla de mi-a imputat urechile, mi-e capul călindar.* Spt. S. și J., Cpr.

TOCĂNIT, s.n. = **TOCĂNEALĂ**. A lua la locănil. C. Arg.

TOCĂNITOĂRE, *locănitōri*, s.f. Morișcă de vint care prin tocăniturile ei e folosită ca sperietoare de păsări (la cînepă, în pomi etc.); păcănitoare, locălie. Cpr.

TÓCI s.m. 1. (La pl.) Numele unui joc de cărți. Ptș. 2. Cuvînt care marchează o greșală, în cursul jocului de cărți, cu același nume. Ptș.

TOCITŪRĂ s.f. Loc cu iarba păscută plină la rădăcină. A rîmas izlazul o locitură (uscăt, ars). Cpr., Spt. S., Mșș.

TOFĂI, *tōfăi*, vb. IV in tranz. A merge greu, încet; a merge plescăind apa, ciolfăind noroaiele; a năcăfăi, a ciolfăi. Mșș.

TOFĂLĂLĂ s.f. Acțiunea de a tofăi; mers anevoios, mișcare mollie. Mșș.

TÓFLEA s.m. Poreclă dată unui om tofăit, moale, îngălat. Mșș.

TOFOLÓG, -**OĂGĂ**, *tofologi*, -*oage*, adj. Care se mișcă încet, greoi, mōllu. *Copil tofolog. Rașă tofologă. Babă tofologă.* (Substantivat) *Da mișcă-te, tofologule, că n-ai fi avtnd ouă tn poală!* Spt. S. și J., Cpr.

TÓGMĂ s.f. Tocmă; tocmeală. *S-au dat la togmă. A ajunge la togmă.* Sm.

TOGMĒĂLĂ, *togeti*, s.f. Tocmeală (În ex pr.) Tocmeală țigănească și plătă negustorească (sau boierească), se zice cînd cineva nu acceptă o lucrare, plnă nu se fixează mai întli prețul. Sm., Sltr.

TOGMĪ, *togetesc*, vb. IV in tranz. Tocmi. *Ne-om înțelege noi, că nu togmim o pereche de boi.* Sm., Sltr.

TOITĂN, -**Ă**, *toitani*, -e, adj. Mare, voinic, dolofan, țintoș. *O ploscă toitană. O femeie toitană.* (Substantivat) *S-a făcut o toitană de fată, crapă fustele pe ea.* Lnl. S. și J., Spt. S. și J., Smr.

TOITĂNĒL, -**EĂ**, -**ICĂ**, *toitănei*, -te, adj. Diminutiv al lui *toitan*; voinicuț, măricel. (Substantivat) *S-a făcut un toitănēl de băiat — să nu-i fie de deochi — și-i mai mare dragul!* *E o toitănēică de fată, s-o sorbi cu ochii.* Spt. S. și J., Lnl. S.

TOLOĂPĂ s.m. Om cu picioarele mari, groase, butucănoase; care merge greoi, mōllu; care calcă rar și apăsat. *O toloapă de muiere. Vine toloapa, se simie după mers.* Spt. S.

TOLOIPĂN, -**Ă**, *toloipani*, -e, s.m., n. și f. 1. S.n. Măciucă, bită. Pn. L., Smr., Spt. S. 2. S.m. și f. Calificativ dat unei persoane voinice. *S-a făcut o toloipănă de fată țirtoșă, parcă-i ruptă din mal.* Ibid.

TOLOMAC, -**Ă**, *tolomaci*, -ce, adj., s.m. și f. (Om) mare, gras, butucănos; moale, bleg; nătăfleț, nerod. *Cu tolocu ăsta și-a găsit ea?... Phu!* Bdș.

TOLOPĂI, *tolopăi* și *tolopăiesc*, vb. IV in tranz. A merge tropăind sau ciolfăind; a merge greu. *Cine tolopăie așa?* Spt. S.

TOLTOĂȘE s.f. pl. 1. (Eufemistic) Boldoașe. Cpr., C. Arg. 2. Cirpe de înfășat copilul. Ibid. 3. Boarfe. Ibid.

TOMOĂȘCĂ s.f. 1. Legătură, boccea. C. Arg. 2. Fig. (Familiar) Fetiță îmbrăcată gros. *Hai, tomoașco, mai repede, să te sui în sanie.* Ibid.

TOMOLOĂCĂ s.m. Epitet depreciativ dat unui om lipsit de vlagă, moale, năvlegos, prost. Bdș.

TOPĒNIE s.f. Mulțime mare, nălog. *Topenie de lume (ca) la bileul ăsta (n-am mai pomenit).* *E topenie mare de fructe estimp.* Ibid.

TOPICŪNE, *topicituni*, s.f. Stare generală de slăbire, epuizare; lipsă de vlagă, moliciune, slăbiciune, istovire. (În descintece) *Voi tua topicuniile de pe toate oasele.* Arf., Neș.

TORÓPĂ s.f. Epitet dat unui om moale, greoi; care calcă rar și apăsat; care merge ciolfăind prin noroaie; care vorbește rar, încet, îngăimat, moale. Spt. S., VI.-Dn.

TOROIPĂN, -**Ă**, *toroipani*, -e, adj., s.m. și f. (Om) mare, voinic, innodat, înșpălat; vlnjos, pielros. *E toroipănă fata, nu te dă de rușine.* *E un toroipan de băiat, ea butzul.* Spt. S. și J., Mș. [Var.: **ȘTOLOIPAN**, -**Ă**, adj., s.m. și f. Mzc.]

TOROMPOĂCA s.f. art. = **TOROMPOACĂ**.

TOROMPOĂCĂ s.m. Poreclă dată unui om care merge toropăind; care vorbește grosolan. Cpr., Mș.

TOROMPÓC interj. Exclamație care exprimă o surpriză, care punctează o gafă, o atitudine nepotrivită etc. *Hop! Taman cînd eram la masă, torompoc și ei pe ușă! Eu le spuneam că mama e-n oraș, cînd torompoc și ea, la spatele meu.* Spt. S. și J., Pn. L. *Torompoc Tănase!*, se zice cînd cineva spune o gogomănie, face o gafă etc.; hodorone-tronc. Ibid.

TORONTÓC, -**OĂCĂ**, *torontoci*, -oace, adj. 1. Nerod; prost; aiurit, zăpăcit, tărăntuc, bleontorog. (Substantivat) *N-am văzut așa torontoacă de muiere.* Spt. S. și J., Mș. 2. Mic și îndesat, scurt și gros. (Substantivat) *Mă, torontocule, ce faci acolo; hai mai iute!* Ibid., Pn. L.

TOROPĂI, *toropăi* și *toropăiesc*, vb. IV in tranz. 1. (Despre oameni) A merge boncănind; a troncăni, a tropăi; fig. a vorbi zgomotos, iute, amestecat; a pălăvrăgi. Spt. S., Dnc., Mșș. 2. (Despre vehicule) A merge repede și cu zgomot; a zdroncăni, a hurui. Ibid.

TOROPĂLĂLĂ, *toropăieli*, s.f. Faptul de a toropăi; zgomot de pași, vorbărie mullă, gălăgie, larmă. *S-aude toropăială mullă pe uliță, vin colindătorii cu postomolul.* Spt. S. și J., Pn. L.

TOROPĂIT s.n. = **TOROPĂIALĂ**. *S-aude toropăit de pași; trec ostașii; trece lumea de la tirg. Țsta e toropăit de căruțe. Ptș.*

TOROSĂNIE s.f. Chibzuială, socotcală, logică, rost, legătură, noimă. *Are torosanie la vorbă băiatu-ăsta. Filmul ăsta n-are nici o torosanie. Spt. S., Mș., Ptș.* **E x p r.** **A nu fi** (ceva sau cineva) de nici o torosanie = a nu fi bun de nimic, a nu fi procopsit. *Nu-i de nici o torosanie derbedeu-ăsta. Locu-ăla nu-i de nici o torosanie. Ibid.*

TRACIRĂ, *tracirez*, vb. I **r e f l.** (Învechit) A se strecura, a pătrunde, a-și face loc. *Și m-am traciral Ptn-am apucat Prea sfântă cunună (Pop.). Arf.*

TRACTORITĂ, *tractorife*, s.f. Tractoristă. *Foaie verde lămiiță, Ne-a sosit o tractoriță, Cu garoafe la costiță și cu miere pe guriță (Pop.). Ștfn., Orj., Mș.*

TRADŪCE, *traduc*, vb. III **i n t r a n z.** A fi infidel, a înșela. **F i g.** *M-a tradus memoria. C. Arg., Ptș., Mșș.*

TRAFȚIR, *traftiruri*, s.n. (Odinioară; depreciativ) Loc de petrecere, loc de întâlnire; codoșlic. *A plecat iar la traftir, hândrăluul. Are traftir la ea acasă, codoașca. Spt. S., Pn. L.*

TRĂGE, *trag*, vb. III **t r a n z.** I. (În **e x p r.**) A trage de gîlei (pe cineva) = a-i cauza cuiva neplăceri, a-i face mizerii, a surchidi. *Mșș., Ptș., C. Arg.* A trage îțele = a unelti. *Ibid., Spt. S. și J. A-l trage boula (pe cineva) = a slăbi. Ibid.* Trage a vreme (sau a ploaie), se zice cînd sînt semne care prevestesc schimbarea vremii. *Înfașap muștele, trag a ploaie. Mi-e somn, casc; trag a ploaie. Cîntă cocoșii, trag a ploaie. Ibid.*

TRĂISTĂ, *trăiști și traiste*, s.f. (În **e x p r.**) A-i trece (cuiva) fîina prin trăistă = a-și trăi traiul, a-și minca mîlaiul, a fi pe ducă. *Spt. S. și J., Ptș.* **Fnlă ȝonlă, traistă ușoară**, se spune ironic, despre un om fudul și leneș. *Ibid., Pn. L.*

TRĂMPĂ, *trampe*, s.f. (Argou în **e x p r.**) A-i face trampa (cuiva) = a) a ajuta pe cineva sî-și realizeze un scop, o afacere, un interes; a-i înlesni mijloacele. *Ți-am făcut trampa la cooperativă, ești numit; b) a aranja, a înlesni, a mijloci, o întâlnire, o legătură etc. Ți-am făcut trampa cu Vica. Cpr., Ptș., Mș.*

TRĂNCA interj. 1. (Repetat) Onomatopee care redă zgomotul vîntalelor. *Tranca-tranca îțele, Dragi-mi-s oițele, Cînd le ies cornițele (Pop.). Spt. S., Mș.* 2. (Substantivat) **Tranca-fleanca** = epitet dat unui om] neserios, palavragiu, flecar. *Ibid.*

TRANTALIU, -IE, trantalii, adj., s.m. și f. Aiurit, zăpăcit, trîsnit; năvlegos, prost. *A venit trantalia sî-i mai plîtesc o dată culesul la prune; uitase c-a primit. Cpr., C. Arg.*

TRANTAVĒIE s.f. pl. Bagaie, ciovcie, boarfe; trante. *Ce le faci cu-ăltele trantaveie, cînd le-i muta? Ptș., Ughn.*

TRANTE s.f. pl. (Depreciativ) Boarfe, țoale; catrafuse, calabalic. *Ce de mai trante ai pus pe tine; le-ai încotoșmănat ca un urs. Cile alea de trante se mai adună la casa unui om. E x p r.* **A umbla eu trantele în spinure** = a se muta des. *Gvn., -Ptș.*

TRAS, -Ă, *trași, -e*, adj. (Despre rufe, sare etc.) Care s-a umezit (sub influența vaporilor din atmosferă); umed. *Am lăsat rufele azi-noapte pe culme afară și le-am gîsil trase. Ai văzul sarea — și bulgăre și pisală — e trasă, plîină de apă; trage o ploaie. Spt. S. și J., Pn. L.*

TRĂNCĂNĂU, *trăncănăi*, s.m. 1. Om care bate drumurile fără rost, pierde-vară; care trîncănește, pâlăvrăgește, flecărește mereu; trîncănit, palavragiu, flecar. *Pe unde tot umbli, mă, trăncănăule? Trăncănău ca ăsta, încă n-am întîlnit. Mrș., Spt. S.* 2. (Adverbial, în **e x p r.**) **A umbla trîncănău** = a umbla tîind clinilor frunză; a vorbi tranca-fleanca, fără rost. *De trei zile umbli trîncănău, hândrălu-ăta de băiat. Ibid.*

TRĂNCĂNILĂ s.m. Poreclă dată unui om vorbăreț. *Ce mai veste-poveste, trîncănilă; ce-ai mai auzit? Pn. L.*

TRĂNCĂNIT, -Ă, *trăncăniți, -te* adj. (Despre persoane) Care vorbește multe (și de toate), care vorbește fără rost (vrute și nevrute). (Substantivat). *Ți-ai gîsil și tu cu trîncănilu-ăta sî faci casă! Cpr., C. Arg.*

TRĂSNEA¹ s.m. = **TRĂSNILĂ**.

TRĂSNEĂ², *trăsnele*, s.f. (În poezia populară) Trăsneală, trăsnaie; toană, pandalie. *Și-apueat d-o veselie, O trăsnea, o pandalie, Chiuite a sîrăcie, Bagă-n zdraviți o chindie (Pop.). Spt. S.*

TRĂSNILĂ s.m. Epitet dat unui om cu apucături brutale; zăpăcit, repezit, trîsnit. *Bală-le sî te bală, trîsnilă, mi-ai nenorocit vaca. Mrș., Spt. S., Pdr.*

TRĂSNIT, -Ă, *trîsniiți, -te*, adj. 1. (Despre rachiu, țuică) Care conține mult alcool, tare. *Dă-mi un trîscău d-ăla, trîsnit. E o țuică (d-a) trîsnită. Spt. S., Pn. L.* 2. Încărcat pînă la refuz, înțesat, încrosnat. *Am făcut în vale cinci căruțe de porumbi d-ale trîsnite. Ibid., Mrș.* 3. Grozav, tare. *Ger trîsnit. Ibid.*

TRĂSNITU s.m. art. Dracu. *Mi-a ieșit trîsnitul înaintea, trîsni-l-ar sî-l trîsnească trîsnetul! Spt. S.*

TRĂSŪRĂ, *trăsuri*, s.f. 1. Locul unde se alipesc două doage una cu alta. *Mai mustește nișel la o trăsură, da or sî se umfle doagele și se oprește singură. Împăporează bine toate trîsurile de la fund și de pe gardin, sî nu mai dea lacrimă. Spt. S. și J., Pn. L.* 2. (La trasul bo-rangicului) Fiecare din firele de la gogoși care

Imbinându-se formează firul de borangie (sau de mălase). *Am o oală cu cinci trăsuri* (= cinci fire). Mrș., Dmns., Mrgh. 3. Fel de a serie, caracteristic cuiva; scriere, caligrafie. *Asta e trăsura lui, mărunțică, revărsată; o cunosc dintr-o mie. Copilu-ăsta are o trăsura deslușită, îngrijită și adusă bine din condei.* Spt. S., Smr.

TREABĂ, *treburi și trebi*, s.f. (În e x p r.) A o face pe treabă = a lucra serios. *Da știi că ăsta o face pe treabă, nu glumește!* Spt. S. și J., Mș.

TREANC, *treancuri*, s.n. (Cu sens colectiv) Resturi de nutreț, rămase în iesle ori împrăștiate prin curte; ogrinji care se întrebunțează ca așternut la vite; p. e x t. gunoi. *Ia trșul și curăță treancurile (alea) din curte! Nu s-a mai seos de mull treancul de la vite; e coșarea plină.* Pn. L., Spl. S., Cpr. [Pronunțat: monosilabic.]

TREĂPĂT, *treăpăte și trepete*, s.n. 1. Cale, drum, trecere. *A fi în treăpătul tuturor. Griul din vale e pus locma-n treăpătul vitelor.* Spt. S., Mș., Urln. 2. (În e x p r.) A lua în trepete (pe cineva) = a certa, a repezi; a-l lua la „treipăzește”, a lua la zdravițe. *Cum l-a văzut, l-a și luat la trepete, nici ușa n-o mai nimerea!* Ibid. A da (sau a umbla) în trepete = a umbla iule, a da zor; a se zori, a se grăbi. *E așa virlavă muierea asta, toată ziua umblă-n trepete!* Ibid.

TREBUNĂL, *trebunale*, s.n. Tribunal. *Miine am un proces la trebunal, am cetație.* Spt. S., Mș., Sm., Cpr.

TREČERE, *trečeri*, s.f. Loc. a d j. De trečere = de prisos. *Am un chil de lupte de trečere. N-am (bani) de trečere; de unde să-ți dau?* Spt. S. și S., Ptș.

TREIER s.n. Fig. Alergătură; dricuială, joc. *Ce treier v-a găsit, mă, în mijlocul casei? Ieșiți afară! Vai de picioarele mele, cil treier am treierat eu astăzi!* Spt. S. și J., Pdr.

TREIERĂ, *treier*, vb. I. 1. Tranz. și in tranz. A călca în picioare, a juca cu picioarele; a zobi, a incurca, a strica. *Toată noaptea a treierat niște cai prin porumbi și pe livezi. Afurisiiți de citni au treierat cînepa.* Ibid. 2. In tranz. A urdina. *Doar că n-o să treier toată ziua la el.* Ibid.

TREIERIȘ s.n. Umblet, alergătură; dricuială, joc. *Atita treieriş ce-am avut eu astăzi, vai de picioarele mele; am dal roală la trei sale! Iar v-a găsit treierişul, mă neastimpărașilor, nu v-ași mai sătural?* Spt. S., Pn. L.

TREIERIȘTE s.f. Dijmă care se ia din boabe, pentru treierat (circa 1/10). *Ia-ți treieriştea! Am făcut o sulă de duble de grîu numai din treierişte.* Spt. S. și J., Mze., Cst.

TRENȚOI, -OĂICĂ, *trențoi*, -oaiic, s.m. și f. Obiect de îmbrăcăminte vechi, uzat, zdrenșuit; ruplură, vechitură. *Mai aveam și niște trențoi de pantaloni. Am rămas numai c-o trențoaică de cămașă.* Spt. S. și J., Pdr., Mș.

TRENȚUICĂ, *trențuici*, s.f. = **TRENȚOI** Spt. S. și J.

TREZEĂLĂ s.f. trezie. *Lăncoteală pe trezeală* (= aiureală). Ptș.

TREZÎT, -Ă, *treziți*, -te, adj. Vechi, cunoscut; de demult, uitat. *Aslea-s lucruri trezite; altceva nou, dacă ai!* Ptș.

TRICOTĂȘĂ, *tricolase*, s.f. și adj. (Femeie) care tricotează. *Unde șade (Linfa) tricolașă, am să-i dau ceva de lucru.* Ptș.

TRIOLĂ, *triolez*, vb. I tranz. (Despre grlu) A da la trior, a alege impuritățile cu triorul. *Am triolat grtul.* Cpr., Tgv.

TRIOLĂT s.n. Faptul de a triola. *Hai cu griul la triolat!* [Var.: **TRIORAT** s.n. Cpr., Tgv.]

TRIOLĂT, -Ă, adj. (Despre semințe) Care este dat la trior, selecționat. *Sămtnță triolată. Grtul ăsta nu e triolat bine.* [Var.: **TRIORĂT** adj. Cpr., Brst.]

TRIORĂT s.n. v. **TRIOLAT**.

TRIORĂT, -Ă, adj. v. **TRIOLAT**, -Ă.

TRÎPCEA s.m. Termen de dispreț dat unui om care se ține de fleacuri; secătură, lichea. Cpr., Tgvn.

TRÎND, *trînde*, s.n. (Învechit) Piatră de var albă și moale, care se folosea (pe la 1870—80) în școli, ca cretă. C. Arg., Alb².

TRÎNTĂ, *trîntesc*, vb. IV. 1. Refl. A se ruga. *Se trîntea bietul om ba de unul, ba de altul, să-i dea o cărușă, s-adeuă niște bușteni.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Refl. A se culca (frînt de oboseală, istovit), a se odihni. *M-aș trînti oleacă; sint mort, de obosit, cad d-an picioarele.* Ibid. 3. (În e x p r.) A i-o (sau a i le) trînti (cuiva) (în obraz) (sau în nas) = a i le zice cuiva de la obraz; a-i vorbi pe șleau, fără menajament; a-i spune tot în față. Ibid.

TROĂCĂ, *troci*, s.f. Coajă de dovleac (1/2) obținută prin coacerea și rclirea miezului; servește pentru a lua grăunțe; scofleajă, găvleajă. *Ia troaca cu boabe și dă-le la pui să mănince.* Spt. S. și J., Pn. L.

TROĂLĂ, *troale*, s.f. Femeie mare, greoaie, cu apucături grosolane, cu vorba răslită; repetită, trăsniță, moicică, brutală. Mgs., Scrcn., Cpr.

TROCNĂ s.f. Gripă epidemică; troahnă. *E o trocnă afurisită peste tol, e plin satul.* Spt. S. și J., Pn. L.

TROMBŌN s.n. Numele unui joc de cărți. Ptș.

TROMBONĂ, *trombon* și *trombonesc*, vb. IV tranz. A bate la cap, a cicăli; a linguși, a pliclisi, a face curte. Ptș.

TRONCĂI, *troncăi* și *troncăiesc*, vb. IV in tranz. 1. A izbi obiectele, a le trînti cu zgomot, a troncăni. *Cine troncăie-n pod?* Spt. S. 2. A merge tropăind, a tropăi. *Așa troncăie ăsta cu bocancii lui pare-ar fi în butuci.* Ibid.

TRONCĂIALĂ, *troncăieli*, s.f. 1. Acțiunea de a troncăi, tropăială. *Ce troncăieli s-aud acolo?* Spt. S., Ptș. 2. Zgomot de vehicule goale, zdroncănit. Ibid. [Var.: **TRONCĂNEĂLĂ**, *troncăneli*, s.f. Ibid.]

TRONCĂIT s.n. = **TRONCĂIALĂ**.

TRONCĂITURĂ, *troncăituri*, s.f. = **TRONCĂIALĂ**; *zdrăncăneală*. *S-aud troncăituri de picioare în tindă; vine cineva, se scutură de zăpadă. Troncăitură de vase.* Mș., Ptș.

TRONCĂNEĂLĂ s.f. v. **TRONCĂIALĂ**.

TRONCĂNIT, -Ă, *troncăniți*, -te, adj. Care își dă drumul gurii, trepezit la vorbă; grosolan, bătăran, moșic. *E cam troncănit (la gură), nu-și ia seama la vorbă.* (Substantival) *Troncănita aia mi-a zis cîteva de-mi plesnea obrazul de rușine.* Spt. S., Cpr.

TRONCĂNITURĂ, *troncănituri*, s.f. Acțiunea de a troncăni și rezultatul ei; zgomot produs de obiecte izbite unul de altul. *S-aud troncănituri prin pod. O troncănitură de ușă a zădărit toate ferestrele, a trîntit-o vîntul.* Spt. S., Mrgh.

TRONĂCI, *troneciuri*, s.n. Culiușă pusă pe crucile de la morminte, pentru a se păstra în interior candela aprinsă. Bgh., Rcr.

TROSNĂ, *trosnesc*, vb. IV intranz. 1. (Despre magazii, vehicule, saci etc.) A încărca pînă la refuz, a umple zdravăn, a înțesa. *La mine trosnesc hambarele. Trosnește pătulul de porumbi. Am umplut cărușa de trosnea.* Spt. S. și J., Urln., Cpr. 2. A trăsni. *A trosnit o dată de s-a cutremurat pămîntul.* Ibid. 3. (În expr.) A-i zice (sau a-i truge) cîteva (cuiva), să-i trosnească urechile (sau făilele) = a) a-i zice de la obraz; b) a palmui. Ibid. A bea (cineva) să-i trosnească urechile (sau făilele) = a bea zdravăn. Ibid.

TROȘ, *troși*, s.m. Obiect de încălzămintă uzat, vechi, deformat, stricat. *Niște troși de pantofi.* Ptș. [Var.: **TROCI**. Ibid., Sltr., Mș.]

TROTĂL, *trotaturi*, s.n. Trotuar. *Ține trotalu, nu da pe jos, că te calcă mașina!* Sm.

TRUD, **TRUDĂ**, *truzi*, *trude*, s.m. și f. 1. Pline de cea mai proastă calitate, neagră, arsă, ne-coaptă; clisă; p. e x t. mămăligă grunjoasă, tare, nefiarlă. *Trud de piine.* Spt. S., Slșt. 2. Fig. Om greu de cap; nerușinat, nesimțitor, prosl. *Vai, ce trud de om fără obraz!* Ibid.

TRUNCHIEȘ, -Ă, *trunchieși*, -c, adj. Bine dezvoltat, gros, mare, trunchios. *O față trunchiești.* Sltr., Sm., Mș.

TRUNCHIÓS, -OĂȘĂ, *trunchioși*, -oase, adj. 1. (Despre copaci) Cu trunchiul mare, gros. *Un măr trunchios.* 2. (Despre oameni) Care are corpul bine dezvoltat, mare, gros; corpulent, voinic. *E el scurt; da e trunchios, spătos, îndesat, zdravăn.* Ibid.

TUFĂIÓR, -OĂRĂ, *tufăiori*, -oare, s.m. și f. Diminutiv al lui *tufan* (copac gros ca de căpriori). Spt. S.

TUFCEĂ, *tufcele*, s.f. Diminutiv al lui *tufă*; tufișă. *S-a suit într-o tufcea. Mi-a tăiat cîteva tufcele.* Spt. S.

TUFCEĂN, -Ă, *tufceeni*, -e, s.n. și f. = **TUFĂIÓR**. *Mi-a furat cîteva tufcece de la Comarnic; m-a secal la inimă.* Spt. S.

TUFEĂN, -Ă, *tufeni*, -e, s.m. și f. Copil nelegitim; bastard, fochiu. Cpr.

TUHOĆ s.n. (Cu sens colectiv) Amestec de lucruri mărunte, mulțime de fărămături; zoburi; tocătură de hîrtii, lemne, paie etc. *Numai tuhoc îmi dai, tovarăse? Ce tuhoc ați făcut aici? Ați umplut casa de tuhoc.* Ptș.

TUI, *tăie*, *tui*, adj. Ameșit de băutură; p. e x t. aiuril, zănalic, năuc. *Ședeam tui și mă uitam.* Arf., Neș., Cpr.

TUIĂC, -Ă, *luiaci*, -ce, adj. = **TUI**. *Sint luiac de ciudă.* Spt. S.

TULBUREĂLĂ, *turbureli*, s.f. 1. Lichid amestecat cu drojdii, gunoaie etc.; lichid turbure; turbusală. *Asta e turbureală de vin de pe fundul vasului.* Spt. S. și J. 2. Vreme urită, închisă, cețoasă; mohoreală. *E tot o turbureală p-afară, nu se luminează.* Ibid.

TULITURĂ s.f. Povrniș, coborîș; p. e x t. Coborîrea turmelor de la munte la șes. *Am ieșit la luitură. Le-am dat drumul oilor pe luitură la vale.* Ptș., Neș.

TULNICEĂLĂ s.f. Faptul de a (se) tulnici; zăpăceală. *Are cîte o tulniceală, n-ai văzut? O ia nișel anapoda, da-și revine.* Spt. S.

TULNICĂ, *tulnicece*, vb. IV refl. A o lua razna, a-și face de cap; a se prosti, a se zăpăci. *S-a tulnicit (de tot) capilu-asta; umblă capiu loată ziuica, el știe pe unde.* Spt. S., Pn. L., Mș.

TULNICĂT, -Ă, *tulnicăți*, -te, adj. Zăpăcit, aiurit; capiu, chiaun; tulnic. (Substantivat) *Încotro o fi apucat-o tulnicu-ăla de băial, nu l-ați văzut?* Spt. S.

TULVURĂR, *tulburari*, s.m. Calificativ dat locuitorilor de la cîmpie (pentru că poartă niște pantaloni largi, numiți *tulvuri*). *S-a pripășit în sal la noi un tulvurar și s-a și însurat aci.* Spt. S.

TULVŪREA s.m. art. Poreclă ce se dă locuitorilor de la șes pentru că poartă *tulvuri*, sau p. e x t. (familiar) copiii care umblă cu pantalonii lăsați în vine. *Hai, tulvurea, că te-apucă iarna grea la drum.* Spt. S.

TULVŪRI s.m. pl. Pantaloni de dimie neagră, largi, caracteristici pentru locuitorii din Cîmpia Dunării; ceacășiri. Spt. S.

TULVURICĂ s.m. (Familiar; glumeț) Calificativ dat unui copil cu pantalonii scurți sau căzuți în vine. *Hai, tulvurică, hai mai iute!* Spt. S.

TUMENI, *tumenese*, vb. IV refl. A se rătuli, a se zăpăci, a-și pierde mîntea; a se îmbăta. *S-a tumenit moșneagul, lîncole și pe trezie.* Spt. S.

TUMENIT, -Ă, *tumeniți, -te*, adj. Ameșit, beat; rătuțit, zăpăcit, aiurit. *A venit tumenit de la circumă. Mi-e capul tumenit.* Spt. S.

TUMITE adv. v. **TOMITE**. Gv.

TUN, *tunele*, s.n. (În e x p r.) A face (cineva) tun pe senin = a nu face nimic, a se lăuda de surda. Cpr.

TUNĂ, pers. 3 sg. *tună*, vb. I i n t r a n z. (În e x p r.) Unde tună și undă fulgeră = ce sameni și ce răsare; unde dai și unde crapă. Spt. S. (În imprecății) *Ducă-se unde a lunat tlnii!* Ibid.

TUNĂT, -Ă, *tunați, -te*, adj. Care nu este în toate mîinile; zăpăcit, țicnit, trăsnit. *Asta e tunat la cap, nu-l vezi? N-ai cu cine te înțelege.* Cpr., Brst., C. Arg.

TUNSĂTURĂ, *tunsături*, s.f. Tunsură; tunsoare. *Phu, urlă tunsătură fi-a făcut!* Spt. S., Mș.

TUNZĂTOR, -OĂRE, *tunzători, -oare*, s.m. și f. Persoană care tunde oile. *Au venit tunzătoarele? E numai un tunzător.* Arf.

TUPILÎȘ, adv. și *tupilișuri*, s.n. 1. A d v. Pe furis, ascuns, ferit. *Vine tupiliș, pezevenchiul!* Spt. S. 2. (Substantivat n.; în e x p r.) De-a tupilișul = (joc copilăresc) de-a v-ați ascunselea. *Hai să ne jucăm de-a tupilișul.* Ibid., Mrș.

TUR interj. 1. (Repetat și cu r prelungit) Onomatopee care redă cîntecul caracteristic turturelei: *tur-turr!* Spt. S., Mș. 2. (Repetat) Strigăt cu care se cheamă păsările la mîncare. Ibid. 3. Onomatopee care imită zgomotul produs de o mașină de cusut, de o sucală etc. sau de scurgerea unui lichid printr-un orificiu strîmt. *Plosca face: tur-tur-tur!* Ibid.

TUR², *tururi*, s.n. E x p r. A se ține după turul (cuiva) = a căuta protecția cuiva; a se ține seai, a se linguși. Spt. S. A-i țîșil turul = a fi îngrijorat, a nu mai putea de frică. Ibid. A-i sta-n tur = a fi supărat, a sta gata să răbufnească, a fi pus pe ceartă. Ibid. (Ironic) A-i pîrli turul (cuiva) = a tremura de frică. Ibid.

TURBUSĂLĂ, *turbuseți*, s.f. 1. Lichid amestecat cu impurități; turbureală. *Mi-a dat niște turbusală de vin, poștră.* Spt. S. și J., Mrș. 2. Drojdia dintr-un lichid care — prin clătinare — produce turburarea lui. *S-a lăsat turbusala din ulei la fundul sticlei.* Ibid. 3. Vreme întunecată, cu ceață și ploaie. *E o turbuseală p-afară, de nu-ți vine să pleci.* Ibid. 4. (În e x p r.) A avea (o) turbuseală la cap = a avea mîntea turbure, a fi ameșit (de băutura, nesomn etc.). Ibid.

TURCAFLEȚ, *turcafleți*, s.m. Termen de batjocură dat unui tînăr infumurat, pretențios, excentric, ușuratic; flăscău, fleșcărau; muțunache. Spt. S.

TURCALÊTE, *turcaleți*, s.m. Floare de păpădie. *E cîmpul plin de turcaleți. Bătaie în turcaleți* = joc copilăresc care constă în a lovi unul măciulia păpădiei celui alt; cel la care se rupe, se consideră bătut. Spt. S.

TURCÊSC-EASCĂ, *turcești*, adj. (În construcțiile) Măr turcesc = varietate de măr indigen, ale cărui fructe roșii, lunguiețe, amintesc forma și culoarea fesului turcesc. *Ne întîlnim la mărul turcesc. Mere turcești* = fructele mărului turcesc. Cpr., Spt. S. Găină turcesc = specie de găină pitică. C. Arg., Ptș.

TUREAC, *tureci*, s.m. Poreclă dată unui om cu picioarele butucănoase, mari, otova sau care poartă tureci. Spt. S. și J.

TURECĂR, *turcari*, s.m. Bandaj sau ciorap, care îmbracă piciorul de la gleznă pînă la genunchi; jambieră, tureacă, tureac; p. e x t. om care poartă tureci. *S-au strîns turecarii la laifas.* Spt. S.

TURECIOAIA s.f. art. 1. Epitet dat unei femei cu picioarele butucănoase, cu mersul tălăpănos sau care e soția unuia poreclit tureac. Spt. S. și J.

TURLU interj. 1. Onomatopee care redă sunetul fluierului. *A luat un fluieraș și toată ziua: turlu-turlu, pe lîngă oi.* Spt. S., Pn. L. 2. Sunet pe care îl produce o ploscă plină cînd se deșcărtă sau cînd bea cineva din ea; cf. t u r, g l l. Ibid.

TURLUI, *turlui*, vb. IV i n t r a n z. 1. A face: *turlu-turlu*, din fluier; a cînta prost din fluier; a dîrli. Spt. S. și J. 2. A trage din ploscă; a colcăi, a gilgii. *Ia vezi, mai turluie?* — *Mai turluie, dacă e ce!* Ibid.

TURLUIĂLĂ, *turluieli*, s.f. Acțiunea de a turlui și rezultatul ei. *M-a ameșit cu turluieli.* Spt. S. și J., Smr.

TURLUIT s.n. 1. Cîntare stîngace cu fluierul; turluială. Spt. S.

TURLUIT, -Ă, adj. Zăpăcit, țicnit, aiurit. Spt. S.

TURLUITURĂ, *turluituri*, s.n. = **TURLUIT**. Spt. S., Cst.

TURLULIȚĂ, *turlulițe*, s.f. Diminutiv al lui t u r l i ț. *Are la casă un foisor cu turluliță.* Cpr.

TURMĂC, -Ă, *turmaci, -ce*, adj. Care e gros, vînjos, ciolănos, mare, voinic. *S-a făcut un turmac de băiat, gros în spele și voinic ca malul.* (Substantivat) *Turmacul a ridicat singur un bușlean și l-a dus la spinare pînă acasă, ca pe o butură.* Spt. S., Cst.

TURNĂ, *turn*, vb. I t r a n z. 1. (Despre femei) A naște des. *Toarnă asta la copii, anul și copilul, ca iepuroaicete.* Spt. S., Pn. L. 2. (În e x p r.) A-i (sau n i e) turna (cuiva) = a-i vorbi deschis, pe șleau, fără ocoluri; a-i zice de la obraz; a-l atînge. *Am să-i turn cu cîteva, să-l ardă la ficești.* Ibid.

TURPINĂ, *turpini*, s.f. 1. Partea rămasă în pămînt după ce s-a tăiat un copac de la rădăcină; butură, ciotură, țestură. *Și din zborul ce zbură, Mitlică pasărea P-o turpină s-așeza* (Pop.). Spt. S. și J., Pn. L. 2. Fig. *Cînd o văd la foc pe vine, Cu capul cit trei turpine; Doamne, nu știu ce mă ține, De n-o*

zotrî în mărăcine! (Pop.). Ibid. (Ironic) *Că mi-ai fost atît de dragă, Singur eu-s de vină. Mi-a fost inima rebeagă, Capul o turpină.* Ibid.

TŪRPITĂ, turpițe, s.f. Partea plugului alcătuită din cormană, brăzdar și plaz; trupia. *Rupsei turpița-ntr-o vină Și-acum stau cu el (= cu plugul) p-o rină* (Pop.). Spt. S., Smr.

TURTITŪRĂ, turtituri, s.f. Faptul de a (se) turti (ceva); locul turtit; strivitură, gaură. *Are cazanul o turtitură la fund; dar merge și așa, fine.* Spt. S., Mrgh.

TURTURŌI, turturoi, s.n. 1. Bărbătușul turturelei. Spt. S. 2. Fig. (La pl.) Tineri îndrăgostiți. *Trecum (= petrecurăm) vara prin zăvoi, Ca doi pui de turturoi* (Pop.). Ibid.

TURTUȘI, turtușesc, vb. IV. Refl. A sta în șezul, a sta turcește; a se cocoșa, a se stirci; a se ascunde. *Ne-am turtușit cu toții pe iarbă verde și așa am luat înasa.* Slnș. *S-a turtușit mătușa. a ajuns o scovergă.* Spt. S. *Ne-am turtușit toți sub cergă și am tăcut chitic.* Ibid. 2. *Tranz.* A turti. *Mă, le turtușesc cînd îi-oi da una, auzi tu?*

TURTUȘIT, -Ă, turtușiți, -te, adj. 1. Scund, mic; cocoșat; stireit; ghemuit; ghibujit, ciujdit. *L-am găsit eu turtușit în niște stufuri,* Spt. S. (Substantivat, n. în expr.) A sta în turtușit = a sta în capul oaselor, pe șezut, a sta jos. Ibid.

TURUI, turui, vb. IV. 1. *Intranz.* (Despre turturea) A face: *tur-turr*; a cînta. Spt. S. și J., Ce., Cpr. 2. *Tranz.* A chema păsările la mîncare, zicînd: *tur, turr!* *Nevasta care-i iubeață Se scoală de dimineață, Turuie găinile S-audă vecinile* (Pop.). Ibid. 2. *Intranz.* A bea din ploscă, făcînd „*tur-tur-tur*”; a o gîlgii, a o goli. Fig. *Mai turuie plosca?* (= mai are ceva?) Ibid. 3. *Tranz.* Fig. A cicăli. *Nu-l mai turui, tu, că știe el ce face.* Ibid.

TURUIĂC s.n. (Numai în expr.) A o ține turuiae = a bate toată ziua din gură; a nu renunța (la ceva), a nu ceda; a se încăpățîna, a o ține talpă; a cățîni, a melița, a cicăli. Spt. S., Smr., Slnș.

TURUIMĂN, -Ă, turuimani, -e, adj., s.m. și f. 1. (Cel) care e mare, lat în șolduri, gros, voinic; turmac, curuiman. Spt. S. 2. (Cel) care poartă pantaloni largi și cu turul mare; tulvurar. Ibid.

TURUIMĂNCĂ, -CE, s.f. = **TURUIMANA**.

TURUIȚ s.n. 1. Duruială; duruil. *S-aude turuitul sucătei.* Mș., Mrș. 2. Cîntatul caracteristic al turturelei. *Îți place s-ascuți turuitul turturelii?* Ibid., Flfn.

TŪSE s.f. (În expr.) A se întîlni tusea cu junghiul = a se aduna, a se însoși, a se nimeri două persoane la fel de nevoiașe. Cpr.

TUȘI, tușesc, vb. IV *intranz.* (În expr.) A-l tuși (pe cineva) = a-l insulta, a-l scuipa, a-l repezi. *Să-l tușești cînd l-ti vedea!* Mș., Ptș.

TUȘIGŌS, -OĂȘĂ, tușigoși, -oase, adj., s.m. și f. (Om) care tușește rău, des, cu flegmă. *Unde-o fi tușigosu-ăta de unchiăș?* Spt. S. și J., Mșș., Cpr.

TUȘILĂ, s.m. Poreclă dată unui om care tușește mult; tușigos. Spt. S., Pn. L.

TUȘULI, tûșul și tușulesc, vb. IV *tranz.* A duce cu vorba, a amăgi, a păcăli; a trage de limbă; a șutuli. *I-a tras serviloarea d-o parte și a lușulit-o un conac să se ducă la ei.* Glbc.

TUȘULIT, -Ă, adj. **AMĂGIT**.

TŪTĂ, tute, s.f. 1. Cline leneș; cotarlă, jăvră, jigodie, potaie. *Marș, tută!* Spt. S. și J. 2. (Ironic) Om de nimic, leneș; prăpădit, nevoiaș, ligoare, putoare. *N-am văzut tută de om ea ăsta; cură trantele de pe el.* (Ironic) *Cite tute, cite stule, Toate cată mai la frunte* (Pop.). Ibid.

TUTELCA s.f. art. (Numai în expr.) A-și lua tutelea = a spăla putina; a pleca, a o șterge. *Si-a luat tutelea de la noi; a văzut că nu i se-mprinde* (nu-i merge). Spt. S. și J., Pn. L., Mrș.

TUTELCĂ, tutelei, -e, s.f. Femeie viricioasă, pîrcioasă, intrigantă. *Expr.* A umbla tutelea de colo-colo = a umbla cu vorba, a viri zinzăni, a băga fitiluri, a unelti. Cpr.

TUTELCŪȚA s.f. art. Diminutiv al lui tutelea. (În expr.) A-și lua tuteleuța = a o șterge. *Și dacă văzui beleaua, Ochii eringul și vătceaua Și-mi luai tuteleuța. Descurcă-și părul mindruța!* (Pop.). Cpr., Spt. S.

TUTUIȚ, -Ă, tutuiți, -te, adj. 1. Iute la supărare; repezit, duduît. *Harnică fată, numai cam prea tutuită.* Spt. S., Pn. L. 2. Care uită de la mină pîn-la gură; zăpăcit, aiurit, distrat, împrăștiat, uituc. *Nu știu ce-am de la o vreme, sînt așa tutuită, că uit și de mine.* Ibid. Spt. S., C. Arg.

TUTULŪȘ, tutulușuri, s.n. (În construcția) Tutulușul (sau proșupul) soacrii = masă care se servește luni după nuntă (la „spatul nunții”) și de unde numai soacra își primește „darul” (ce iese de la meseni). Cpr., Spt. S., Mșș. *Expr.* A-i face tutulușul (cuiva) = a-l lua la goană, a-l expedia; a certa, a lua la zdravițe. *I-a făcut tutulușul, l-a dat afară (din serviciu).* *Las-că-i fac eu tutulușul și ei!* Ibid., Pn. L.

TUTUNĂR, tutunari, s.m. Fumător pasionat. C. Arg., Ptș.

TUTUNGIOĂICĂ, tutungioace, s.f. 1. Fumătoare pasionată. *S-a făcut (sau e) o tutungioacă, mama focului!* Cpr., C. Arg. 2. Femeie care vinde într-un debit de tutun. Ibid., Ptș.

TUTUNÎ, tutunesc, vb. IV *intranz.* și *refl.* (Rare; despre foc) A arde potolit, stîns; a mocni. *N-o mai dudui soba, las-o așa să se tutunescă.* Ughn. 2. *Refl.* A fuma; a prinde miros de tutun, a se împuti de tutun. *Iar te-ai tutunil, dtrăule!* Mș., C. Arg. [Cuvîntul e frecvent și la Pietroșița, Pucioasa, reg. Ploiești].

T

ȚA interj. Strigăt cu care se abate carul cu boi, de la sînga spre dreapta; cea! Ța, vinātu; ho, Ța! Spt. S.

ȚĂCLĂ s.f. (În e x p r.) A sta eu ochii Țăclă (pe ceva sau pe cineva) = a nu slăbi din ochi; a urmări de aproape (ceva sau pe cineva). Spt. S. A sta Țăclă (pe cineva) = a certa, a cicăli. Ibid.

ȚĂIE s.f. 1. Obiect de îmbrăcăminte de calitate inferioară; obiect uzat, vechi; vechitură, jerpelitură, zdreanță. (Depreciativ) *Mi-am făcut o Țăie de șnel, să am și cu în ziua de paști, ca tot omul. Am rămas cu o Țăie de cămașă.* Spt. S. și J., Cpr., 2. (La pl.) Boarfe, țoale, bulendre, straie. *I-a luat receptorul toate Țăiele din casă.* Ibid. *Moarte sint fetele noastre după d-ăt cu Țăie albastre (= straie de oraș). Alle Țăie poartă mocanii, alle la noi.* Ibid.

ȚAMBALAGIOĂICĂ, Țambalagioaice, s. f. 1. Femeie care cîntă la țambal. *Țița țambalagioaica vrea să cînte ceva.* Mș., Arf. 2. Soție de țambalagiu. Ibid. C. Arg., Ptș.

ȚĂNDĂRĂ, Țăndări, s.f. (În e x p r.) A blestema (sau a înjura) (cineva) să cure, (sau de eură) Țăndările = a blestema (sau a înjura) înspăimîntător, îngrozitor. *L-a blestemat să cure Țăndările înjură de cură Țăndările.* Ibid.

ȚĂPĂ, Țăpi, Țepi, s.f. (În e x p r.) A avea Țepi pe limbă = a fi ironic, a înțepa; a fi nesuferit. *De ce să nu mă bage, că doar n-oi fi avînd eu Țăpi pe limbă.* C. Arg.

ȚĂPĂN-Ă, Țăpeni, -e, și Țăpeni, -e, adj. 1. (Despre încercături) Îndesat, plin. *Am pălulul Țăpăn de porumbi. Am făcut în pomostul casei două căruțe Țăpene de porumbi.* Spt. S. și J. Flz. 2. (Despre recolte) Mare, bogat. *Am un griu Țăpăn în luncă. Recoltă de prune, Țăpănă ca estimp, n-am văzut.* Ibid.

ȚĂPCĂ, Țăpci, s.f. 1. Țăndără mică, Țăpă. *I-a intrat o Țăpcă afurisită drept în ochi.* Spt. S., Pn. L. 2. Partea unei plante care rămîne în pămînt, după ce i s-a tăiat tulpina; Țăpă, color. Ibid.

ȚĂRȚĂN, Țărțani, s. m. și Țărțane, s. n. 1. (Mai ales la pl.) Turțur de gheață. *Ce de mai Țărțani atîrțați pe la strășini!* Spt. S., Mș. 2. Ciucurași de hirtie colorată cu care se împodobește steaua de colind; zorzoane. *Mi-am împodobit steaua cu Țărțane și cu zdrăncănăi pe la toate colțurile.* Ibid.

ȚĂCALĂ s.f. Calificativ depreciativ dat unei persoane plictisitoare, cicălitoare. *Urîtă*

Țăcală de om, te pisează cu toate prostiile. Uf, ce Țăcală de muiere, tare îi umblă melița. Cpr., Brșt. E x p r. A-l sta (cuiva) Țăcală pe cap = a nu-l lăsa-n pace pe cineva, a-l cicăli într-ună, a-l plictisi. *Nu-mi mai sta Țăcală pe cap, dacă vrei să-ți fac o treabă ca lumea.* Ibid. Spt. S.

ȚĂCĂLI, Țăcăl și Țăcălesc, vb. IV t r a n z. A certa pe cineva, a bate la cap; a cicăli, a plictisi. *Nu-l mai Țăcăli, că-i ajunge, s-a săturat.* Spt. S.

ȚĂCĂLIE¹ s.m. 1. Poreclă dată unui om care poartă cioc. Vl.-Dn., C. Arg. 2. Poreclă dată unui om cu chelie. Ibid., Ptș.

ȚĂCĂLIE², Țăcălii, s.f. (Mai ales la pl.) Țăndări mici; așchiuțe; uscătorele, surcele. *Adună cîteva Țăcălii să așfăm focul. M-am înșepat într-o Țăcălie.* Mș., Spt. S.

ȚĂCĂLIȘ s.n. 1. Grămadă de coji mărunte, amestecătură de surcele, așchii și alte rimiguri. Spt. S., Mrgh. 2. Mărăciniș, desîș, tufiș. *A intrat aici în Țăcălișu-ăla.* Ibid.

ȚĂCĂNI, Țăcăn și Țăcănesc, vb. IV t r a n z. și i n t r a n z. și refl. 1. A căuta ceva; a lucra cîte ceva; a-și face de lucru. *Țăcăn și el pe unde poate. Mai Țăcăn și eu, așa ca să nu stau degeaba.* Spt. S., Brșt., Ughn. 2. (În e x p r.) A Țăcăni de bani = a fi în pană de bani, a căuta cu mare interes, a fi în zor. Ptș., Spt. S., C. Arg. A Țăcăni. (pe cineva) la cap = a bate la cap, a pisălogi, a plictisi, a cicăli. Ibid.

ȚĂGŪI, -IE, Țăgui, -ic, adj.; s.m., n. și f. 1. S.m. Țăp. *Are un Țăgui Țășoș ca un pașă.* Pn. L., Spt. 2. Fig. (Ironie) Om cu barbă. *Un Țăgui de unchias (sau de popă).* Ibid. Mș. 3. S.n. Lacăt. *Cine a atîrnat Țăguiul la magazie?* Ibid. 4. S.f. (Și adjectival) (Femeie) cu mustăși. *O (femeie) Țăguie.* Ibid. 5. (În e x p r.) A fi Țăgui la cap = a fi (eam) aiurit, zăpăcil, Țăcînit. *E cam Țăgui la cap, băiatu-ăsta; l-am văzut și eu.* Ibid.

ȚĂNCUȘ, Țăncuș și Țăncușuri, s.n. 1. Măsură, țanc. *Iu-i Țăncușul la bolă, vezi cil u curs.* Spt. S. și J., Mrș. 2. Băt gradat întrebuințat la măsurat lichidul dintr-un vas. *Ia vezi unde e Țăncușul, că nu-l mai văd la locul lui.* 3. Gaură mică, făcută în doaga sau în dopul unui vas (cînd vrana e celluită). *Dă-i un Țăncuș la dop și scoți la vin cil vrei.* Ibid. 4. Tăietură (triunghiulară sau dreptunghiulară) făcută într-un pepene, pentru a-l încerca dacă e copt. *Fă-i Țăncuș, să-l vedem dacă e roșu.* Ptș. 5. Lacăt, *Pune-i Țăncușul la magazie; încuie și nu te mai doare capul.* Spt. S.

TÂNDĂRŪICĂ s.m. Poreclă dată unui om țândăros, arțăgos. Spt. S.

TĂPENIE s.f. sg. Voinicie, vlrtoșie, vlagă; tărie, rezistență. *Țăpenie de om ca (la) ăsta, mai rar.* Spt. S.

TĂPİRDEA s.m. art. Calificativ dat unui om iute, țândăros, gălăgios, zbanghiu, sau unui copil nebunatic. *Mă, țăpırdeo, vezi tu de oi, ori vād eu de tine?* Spt. S.

TĂPUR, -Ă, *țăpuri*, -e, adj. Ridicat în sus, drept. *Taurul celu cu coarnele țăpure era gata să vă împungă. Are niște mustăți țăpure, ca două cornițe.* Spt. S., Mrgh. (P r o v.) Coadă enprîi pieă de riie, dar tot țăpură stă, se zice cînd cineva e fudul și sărac, e țindră mindră, dar flămlndă. Ibid. 2. Umflat, tare, țeapăn. *A venit căprița (sau vaca) cu țițele țăpure de lapte.* Ibid. 3. Voinic, țănoș, zdravăn. *E încă țăpur și năvrtios unchiașul.* Ibid. 4. Fudul, bățos. *Se ține țăpur.* Ibid.

TĂPURĂT, -Ă, *țăpurați*, -te, adj. Fig. Supărat; bățos, arțăgos, îngimfat, țăpur. *Se uilă țăpuratā la mine, parcă să mă ia-n pene.* *Umbă țăpurat.* Spt. S.

TĂPURICĂ, -EĂ, *țăpurici*, -ele, s.f. Diminutiv al lui țăpă. Spt. S.

TĂPŪȘĂ, *țăpuși* și *țăpușe*, s.f. Sulă de lemn cu care se fac găurile la opinci. Spt. S., Mș., Cst.

TĂRINĂ s.f. (În expr.) *A face țărina praf* = a nu face nimic, a se lăuda. Spt. S.

TĂRTĂRICĂ, *țărțarele*, s.f. (Cu sens colectiv) Grindină mărunță și rotundă, ca bobul de mazare; măzărliche. Spt. S.

TĂSĂLĂ, *fășăl* (mai rar : *fășăl*) și *fășătez*, vb. I. 1. *Tranz. și intranz.* (Despre mașini de cusut) *A înșira ața pe dedesubt, lăuind-o; a o năsădi. Afurisită mașină! A fășălat toate cusăturile, peste tot.* Ibid. *Nu știu ce are de fășală așa; poate că suveica nu strînge firul.* Spt. S. și J. 2. *Refi.* A umbla de colo-colo, a se frichini. *Ce vă tot fășălați pe ușile-ălea; mai stați locului.* Ibid. [Accentuat și : *fășăl*].

TĂSĂTOREĂSĂ, *fășătorcse*, s.f. Tesătoarc. Ptș.

TĂȘT, *țește* s.n. 1. Țest. 2 Fig. (Depreciativ) Om greoi la minte; redus, prost; moale, bleg; din topor, brut. *N-ai văzut așa țășt de muiere!* Spt. S. și J., Smr. 3. Fig. Căzătură; cădere. Ibid. *Expr.* *A face un țășt (sau la țește)* = a cădea-n fund. *Veneam cu vadra plină și nu știu cum am alunecat dar am făcut un țășt, că s-au topit de ris și-ai care n-au văzut.* Ibid.

TĂVUICĂ, *făuici*, s.f. Diminutiv al lui țeavă. *Dacă lăbul nu mai ajunge, pune-i o făvuică-n gură și-ajungi cu ea și la fundul butoiului.* Spt. și S. J., și J., Mrgh.

TĂNCHI², *fenchi*, s.m. Monedă veche, de valoare mică; ban. *N-are fenchi în buzunar.*

N-am mai văzut fenchi (de ban) în casa mea, de cînd nu mai țin minte. Spt. S. și J.

TĂNCHI², *fenchiuri*, s.n. Virf (ascuțit) de munte sau de deal, culme; colț. *N-am făcut nimic pe fenchiurile alea de deal. De-aș călca pe fenchi de piatră, Din strein n-oi face tată* (Pop.). Smr. *Expr.* *A da din fenchi în fenchi* = a se zbate, a se frămînta, a da din colț în colț. Ibid., Pn. L., Spt. S.

ȚEPCĂRIE, *țepcării*, s.f. (Cu sens colectiv și la sg.) 1. Mulțime de țepi. *E numa țepcărie pe cositură (sau pe miriște); nu e de umblat descult.* Spt. S. și J., Mrgh. 2. Grămadă de așchii, țândări. *Adu niște țepcării de așfal focul, de la locător.* Ibid.

ȚEPUȘICĂ s.f. Diminutiv al lui țe-pușă. *Hai, ciocoi, încoați la mine, Să vtr țepușica-n line!* (Pop.). Brlg.

ȚI interj. (Repetat) Onomatopee care redă sunetul caracteristic șoarecilor, unor păsări, unor insecte, etc. *A face: ți-ți-ți!* Spt. S.

ȚICLĂ s.f. (În expr.) *A se uita țiclă* = a se uita drept înainte, a se uita înfipt; a fixa (ceva sau pe cineva). Spt. S., Pdr. [Var. :

ȚICLĂ s.f. Ibid.]

ȚICULEĂN, -Ă, *țiculeni*, -e, s.m. și f. (Afectiv) Persoană tinăără, adolescent, *Spune, țiculeană, spune, Ce durere te răpune?* (Pop.) Clmn. [Var. : **ȚUCULEĂN**, -Ă, s.m. și f. Ptș.]

ȚIFLĂ, *țifte*, s.f. = **ȚIPĂ**. Mș., Sm.

ȚIGĂNEĂLĂ, *țigăneli*, s.f. Discuție infierblntată; ceartă, scandal. *Prea multă țigăneală, ce Dumnezeu; nu se face!* Ptș. 2. (La pl.) Vorbe urite, vulgarități, insulte. Ibid.

ȚIGĂNCÓS, -oășu, *țigăncoși*, -coase, adj. Negru, oacheș, țigănos. (Substantivat) *Țigăncoasa asta n-are margine de harnică ce e.* Spt. S.

ȚIGĂNEȘC, -EĂSCĂ, *țigănești*, adj. 1. (În construcția) *Prun țigănese* = soi de prun indigen. *Am numai pruni țigănești. Prună țigăneseă = fructul prunului țigănesc. Prunele țigănești dau o țuică bună.* Pn. L., Spt. S. 2. (În expr.) *A împrumuta bani țigănești* = a face rost din pămînt din piatră seacă, neapărat. *De-aș împrumuta bani țigănești și nu mă las, o iau.* Spt. S., Mș. *Dintr-o iapă țigăneseă iese un eal năzdrăvan, se zice cînd din rindurile de jos, se ridică un om ales, deosebit, mare.* Ibid., Pn. L.

ȚIGLĂ, *țigle*, s.f. 1. (Mai ales la pl.) Țepuși (sau ștacheți) care se fixează între cele două rame ale pătului de porumbi (uneori îngrădite), pentru a ține știuleții să nu cadă; țepuși care se înfig în talpa (sau în ramele) pătului de căral snopi; țăpușă, țeapă. Spt. S., Pn. L. 2. Frigare, țăpușă *Am adus acasă o țiglă de sitari.* Cptn.

ȚIGNEĂLĂ, *țigneli*, s.f. Țicneală. Ptș.

TIGNÍ, *fignesc*, vb. IV. r e f l. = A (se) țicni. Spt. S. și J. [V a r. : **TIGNÍ**, *fignesc*, vb. IV. Ibid.]

ȚIITOĂRE, *fiitori*, s.f. (Familiar; ironic, în e x p r.) A se rupe Țiitoarea = a muri. *Te ții, te ții, ptnă se rupe Țiitoarea*. Ibid.

ȚILINDRU s.n. Trior. *Ai dat grlu la Țilindru? Altfel nu semeni*. Cpr.

ȚINE, *țiu și țin*, vb. III. 1. Tranz. (În e x p r.) A da pe „ține mîntre” = a da pe datorie, a da pe cîrlială. Spt. S. și J., Big., Cpr. A o ține sfoară = a) a merge fără oprire, a merge întins; b) a nu se lăsa moale, a nu ceda, a o ține „vîgă” (sau „talpă”). *Am dat drumul cailor și am ținut-o sfoară, trap întins, patruzeci de kilometri*. Ibid. 2. R e f l. A avea de gînd, a intenționa. *De cînd mă tot țin să viu și nu m-ajung*. Ibid. (Argotic) Nu ține figura = nu merge încercarea. Plș. Să te ții = exclamație, cu rol de superlativ, pe lîngă substantivul pe care îl însoțește; strășnic. *Să te ții fugă! Să te ții ceartă. Să te ții chef!* Spt. S. și J., Cpr., Mșș.

ȚINTULIȚĂ, *țintulițe*, s.f. Țintușoară. *Bate-i citeva țintulițe și-o mai duce*. Spt. S., Mș., Plș.

ȚINŪT, -Ă, *ținuți, -te*, adj. 1. Zgîrcit, cupit; strîns, econom. *Prea e ținut, prea e prea : să nu treacă nici un bob de la ct*. Cpr., Brșl. 2. Întins. *Trap ținut. Buieștru ținut*. Ibid.

ȚIPĂ, *țip*, vb. I. 1. Intrans. Fig. (Despre obiecte de îmbrăcăminte) A fi ajustat pe corp, a fi strîns pe piele, a fi strîmt. *Are niște strîmtari, țină pe picior*. (Ironic) *Și-a croit lelea flanel, țină ținete sub el!* Pn. L., Bbn., Mrgh. 2. (În e x p r.) Țipă flu-n sinul maicii = e jale mare, e prăpăd; se zice cînd se abate vreo primejdie mare sau cînd cineva e zbir. Ibid. Spt. S.

ȚIPĂR, *țipari*, s.m. Epitet dat unui copil care țină de sparge urechile; țipal, scrisit, smiorcîit. C. Arg.

ȚIPILIGĂ, *țipiligi*, s.f. 1. Parte a unei plante (grlu, pâlămidă etc.) care rămîne în pămînt după tăierea tulpinii; țeapă. *Mi-a intrat o țipiligă-n picior*. Spt. S., Pn. L. 2. Frigare, țepușă. *Fă-mi o țipiligi din nuiaua asta*. Ibid. 3. Săpăligă. [V a r. : ad. 3, **SIPILIGĂ**, *știpiligi*, s.f. Ibid.]

ȚIRICŪȚĂ s.f. Diminutiv al lui țirică; țirșoară. *Dă-mi și mie o țiricuță de... numai atît!* Vl.-Dn., Cpr.

ȚIȘTEĂLĂ, *țişteți*, s.f. Faptul de a țişti; pișteală. Spt. S.

ȚIȘȚI, *țiştesc*, vb. IV intrans. 1. A sări, a țişni. *Țiştesc lăcustele prin iarbă. A țiştit un purice*. Spt. S., Mș. *Țiştește laptele din țişe, e gata să fese bălana. A țiştit apa cît colo, cînd am apăsat pe pompă*. Ibid. Plș. 2. A arunca scuipatul printre dinți. C. Arg. [V a r. : **ȚIȘȚI** vb. IV.]

ȚIȚICĂ, *țitici*, s.f. Diminutiv al lui țitîță; țitșoară. *I-au ieșit și ei două gogonele, două țitici, numai ca alunel. Mș., Spt. S.*

ȚIȚIU, pers. 3 sg. *țitșie și țitșiește*, vb. IV intrans. (Despre păsări, șoareci etc.) A face : țitșii! *Țitșie un șoarece. A început pițigoitul să țitșie! miroase a primăvară!* Spt. S., și J., Mș.

ȚIȚIALĂ, *țitșii*, s.f. Acțiunea de a țitșii și rezultatul ei. *Țitșii de șoricei*. Spt. S.

ȚIȚIȚIT s.n. = **ȚIȚIALĂ**. *Țitșit de pițigoii*. Spt. S.

ȚIȚITURĂ, *țitșituri*, s.f. = **ȚIȚIȚIT**.

ȚIU interj. (Cu u prelungit) Onomatopee care redă sunetul prelung și ascuțit al unui metal lovit cu (sau de) un corp tare. *Mi-a căzut inelul și a făcut; ținuu!* Spt. S. și J.

ȚICLĂ s.f. v. **ȚICLĂ**.

ȚICURĂ, *țicur*, vb. I. 1. Tranz. (Despre insecte) A pișca. *Mă ținură un purice*. Spt. S. 2. (Cu privire la oameni) A avea dureri înșepătoare; a săgeta, a licări, a joci. *Mă ținură pe la incheieturi niște înrăite de reumatisme. Mi-a ținurat azi în inimă, scurt ca un licăr*. Ibid. 3. Intrans. A burnița subțire, a țirii. *Țicură a ploaie*. Ibid.

ȚIFE, *țife*; s.n. = **ȚIFĂ**. *Să pui cîte un țif (= semn) la cuiburile de castraveți, ptnă răsar*. Cpr., Spt. S.

ȚIFĂ, *țife*, s.f. Prăjină cu un pămătuf (șolmotoc) de cirpe (fln, paie, frunze) la vîrf, servind ca semn de hotar sau de orientare la măsurătoare; ciufă. *Am pus țife pe răzorul dinspre Lăceni. Ți-am ocolit cu țife locul pentru cinepă*. Spt. S. și J., Slșt., Cst.

ȚIFNĂ, *țifne*, s.f., Spt. S., Cpr., Cst. (În e x p r.) A i se pune țifna (cuiva) = a se bosumfla repede, a-i sări țandăra. Spt. S., Cpr. Cst. A sta (sau a fi) cu țifou umflată (sau în sus) = a sta îmbufnat, a fi supărăcios, pus pe ceartă Ibid.

ȚIFNET s.n. Sunet caracteristic pe care îl scot din gît găinile bolnave de țifnă. *După țifnet se cunoaște găina atinsă*. Spt. S., Brlg., Cpr.

ȚIFNÍ, *țifnesc*, vb. IV intrans. 1. (Despre păsări) A face : țfe, țfe! din gît, cînd sînt bolnave de țifnă. *Țifnește o găină, are țifnă*. Spt. S., Smr., Cpr. 2. (Despre oameni) A pufni, a cîfni (pe nas). *Țifnește, da nu scoate o vorbă; așa face cînd e supărat*. Ibid.

ȚIFT, *țifturi*, s.n. Cuișor de fier servind (mai ales) la cizmărie. *Mi-ar fi trebuit niște țifturi; am căutat peste tot și n-am găsit*. Spt. S., Cst.

TIGNÍ vb. IV v. **TIGNI**.

TIGNÍLĂ s.m. Epitet depreciativ dat unui om cu apucături dezordonate; zănat; zăpăcit; aiurit, ținil. C. Arg.

TÎNDRĂ s.f. (În e x p r.) (A fi) *țindră* mindră și *flămîndă* = (a fi) cu nasul pe sus și cu mațele chiorăind, a fi fudul și sărac; a se umfla în pene, a fi îngimfat și prost. Spt. S. și J., Smr.

TÎNTĂ, *șinte*, s.f. Fărămilă (de ceva), firisor, strop. *Iei o țintă de unt, îi ungi vîrfulețul și dă-ndărăt, să știi!* Spt. S., Mș., Sm.

TÎNTULIȚĂ, *șintulițe*, s.f. Diminutiv al lui țintă; țintșoară. *Îl prinzi cu citeva șintulițe în perete.* Spt. S.

TÎNTĂR, *șințari*, s.m. (În e x p r.) A intra (sau a veni) *șințarii în eașă* = a intra frigul pe ușă, a veni gerul (cu fiori de gheață). *Inchideți ușa, mă, c-a intrat un car de șințari!* Cpr., C. Arg., Ptș.

TÎPĂ, *șipe* s.f. Tîlincă făcută din tulpini goale de grlu, țipirig etc.; țiflă. Spt. S.

TÎRC, *șircuri*, s.n. Strop. *N-am mai găsit nici șirc de lapte în fișele vacii.* Spt. S., Mșl.

TÎRCIL *șircii și șircișe*, vb. IV t r a n z. Fig. A avea un ciștig ocazional, mic, neînsemnat; a ciupi ceva. *Șirciș și el ce poate, pe unde poate, ca să nu slea degeaba.* Spt. S.

TÎRCIALĂ, *șircișii*, s.f. 1. Acțiunea de a țircii; afacere mică, neînsemnată; ciupeală, invirtală. *O duce greu, sârmanul, cu șircișele lui, că abia îi pică, cînd pică, cite o picătură.* Spt. S., Mș.

TÎRCIȘ s.n. = **TÎRCITURĂ**. *Un șirciș — două dacă iei, tot e ceva.* Sm., Spt.

TÎRCIȘT s.n. = **TÎRCIALĂ**. Venit ocazional și de mică însemnatate. *O duce și el așa cu șircișul.* Spt. Pn. L.

TÎRCIȘTURĂ, *șircișturi*, s.f. Strop, șirc, țircială. Spt. S.

TÎRCOMNICIE s.f. Profesiunea de „șircomic”; școală de cîntăreți. *L-am dat la șircomicie.* Spt. S.

TÎRCOMNIC, *șircomici*, s.m. Țircovnic. Pn. L.

TÎȘNET, *șîșnete*, s.n. Țîșnitură. *Se înștoară iarba de șîșnete la cîștele.* Spt. S. și J.

TÎȘNIT s.n. Țîșnet. *Așa șîșnit mai zic și eu: cînd a pocnit dopul, în tavan a țîșnit.* Ibid.

TÎȘPOĂCĂ s.m. Epitet depreciativ dat unui om mic de statură; zbanghiu, zurbălat, repezil, smucit. Bdș.

TÎȘPÔC s.n. 1. Obiect neînsemnat Bdș. 2. Fig. Copil vioi, neastîmpărat, zurbagiu. Ibid.

TÎȘTI, *șîști*, s.m. 1. (Familiar) Copil; băiețan, puști. *Ce-ai pășit, mă șîștiule; de ce plîngi?* 2. (Ironie) (În e x p r.) *Țîști—biști* = om de nimic. aiurit, zănat; liehea, farfara, secătură. C. Arg. Pronunțat: *monosilabic*.

TÎȘTI, *șîștiuri*, s.n. Săritură vioaie, sprintenă, ageră, voinicească; săitoc. *A făcui un șîști peste bară, de-am crezut că zboară. Făceau niște șîștiuri lăcustele că le pierdeam din ochi.* Spt. S. Pronunțat; *monosilabic*.

TÎȘTÔC, interj. Cuvînt care sugerează mișcarea unei sărituri sprintene, bruște; țîști. *Țîșloc peste gard! Țîșloc de pe mal, tocmai în mijlocul lacului!* Spt. S. și J.

TÎȘTÔC, -**OĂCĂ**, *șîșloci, -oace*, s.m. și f., -*locuri*, s.n. 1. S.m. și f. (Familiar) Calificativ dat unui copil zburdalnic, jucăuș; p. e x t. om îndesat, scund, mic. *Ce-a mai făcui șîșlocu-ăla cu examenele? Nu e declt o șîșlocă de fală și te crucești ce iese din minile ei!* Ptș., C. Arg. Ibid. 2. S.n. Salt, săritură, săitoc; țîști. *Face niște șîșlocuri de te crucești, te sperii.* Ibid.

TÎȘTÎBÔC interj. 1. Cuvînt care imită sunetul caracteristic al pișigoiului; p. e x t. pișigoii *A venit șîștîboc, gata și primăvara.* Spt. S. și J., Mrgh. 2. Poreclă dată unui om mic de statură; vorbăreț; pișigăiat; vioi, viricios. Ibid.

TÎȘȚI, *șîști și șîștișe*, vb. IV i n t r a n z. (În e x p r.) A-i șîști brăcinarul (de frică) = a fi îngrijorat, a tremura de frică. Mș., Cst., Spt. S. și J.

TÎȘȚINĂ, *șîștini*, s.f. 1. Ulucul de la gura unui vas, ieșit puțin în afară, pentru a putea turna sau scurge lichidul. *Țîșțina ibricului. Țîșțina cîinii.* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Sfîrcul de la coada urciurului prin care se soarbe apa; țîșă. *Țîșțina urciurului.* Ibid.

TÎȘTOAICĂ, *șîștoaice*, s.f. Augmentativ al lui țîșă. *Are niște șîștoaice vaca asta, de fală, numai de-ar avea și lapte.* Spt. S. și J., Smr.

TÎȘTÔI, *șîștoaie*, s.n. = **TÎȘTOAICĂ**. Spt. S. și J., Smr.

ȚIU interj. 1. (Cu u prelungit) Țiuu! Ptș. 2. Sunet produs în interiorul urechii (spontan sau printr-o lovitură de palmă). Spt. S., Cst.

ȚIUI, *șui*, vb. IV i n t r a n z. A țui. *Îmi țuie urechea, dă-mi un număr.* Cpr.

ȚOĂNCĂ, *șoance*, s.n. și f. (Familiar) Calificativ afecliv dat copiilor mici; p. e x t. soțului soției. *Țoancele mamii! Pe șoancă al meu (sau a mea) nu l-ai văcut viind?* Clmn., Ptș., [V a r.: șone, s.m. Ibid.]

ȚOĂNEĂLĂ, *șocăneli*, s.f. Ciocăneală, *Ce șocăneli s-aud afară?* Ptș., Vl.-Dn.

ȚOCĂNÍ, *șocăn și șocănesc*, vb. IV i n t r a n z. A face: *șoc—șoc*; a ciocăni, a șăcăni. *Parc-a șocănit cineva la ușă! Merge de șocăne strada (= merge iute). Țocăne ceasu-ăla, te sperie din somn.* Ptș. Vl.-Dn.

ȚOCĂNÍT s.n. = **ȚOCĂNITURĂ**; șocăneală, șocnet. *S-aude șocănitul ceasului. Parcă e un șocănit la ușă; ia vezi cine bate?* Ptș.

TOCĂNITURĂ, *focănituri*, s.f. Lovitură, ciocănilură, făcănit, focnet. *S-aud niște focănituri în dulap, bijbție vr-un șoarece.* Mrș., Spt. S.

TOCNET, *focnete*, s.n. 1. Făcănit. *S-auzi un focnet pe sală, a căzut ceva.* Vl.-Dn., C. Arg. 2. Sărut zgomotos. *Mi-a tras niște focnete, de-a răsunal casa!* Ibid., Ptș., 3. Durere musculară ascuțită, înepătoare; săgetătură. *Am simțit un focnet la măsca, de m-a fulgerat în creștetul capului.* Spt. S. și J., Smr.

TOCNI, *focnesc*, vb. IV. 1. Tranz. A ciocni. *Focnesc paharele!* C. Arg. 2. Refl. Fig. A simți dureri vii, scurte prin corp. *Mă focnesc prin toate oasele; mă-nccarcă boala.* Spt. S., Mș. 3. Refl. (Reciproc) A se săruta zgomotos. *Hai să ne focnim și amndoi.* Ibid. Cîmn. 4. Tranz. A lovi, a sparge. *Ai focnit geamul, așurisache!* Ibid.

TOCNIT s.n. Zgomot produs prin lovire, spargere etc.; ciocnire, focnet. Ptș.

TOCNIT, -Ă, *focniți*, -tc, adj. Lovit, spart; ciocnit, făcănit. Expr. A fi focnit (sau făcănit) la cap = a fi sărit, aiurit, zăpăcit. Vl.-Dn., Ptș.

TOCNITURĂ, *focnituri*, s.f. = TOCNIT; focănilură. *O focnitură în geam; a dat cu pialra.* S-aud focnituri de pantofii, vine cineva. Ptș., Vl.-Dn.

TOLOĂMBĂ, *foloambe*, s.f. Haină veche, uzată, ruptă; vechitură, zdreanță. Cmșt., Ptș.

TONC s.m. v. TOANCĂ.

TOP, *foți*, s.m. și *fopturi*, s.n. (În expr) A avea cineva țop la limbă = a) a avea, „mîncărime” la limbă, a avea chef de vorbă; a pâlăvrăgi; b) (ironic) a pișca, a înșepa. Mrș., Pn. L., Spt. S.

TOPESC, -BĂSCĂ, *fopești*, adj. Care aduce a țopă; respingător, urit, grosolan, bătăran. *Asta e costum fopeșe, mă; tu nu vezi? Astea-s colorii fopești, sar în ochi.* Ptș., C. Arg.

TOPÊȘTE adv. Ca țapele; fără gust, respingător, urit. *Frumușică fată, dar se-mbracă fopește.* Ptș., Cpr.

TOPIȘTOC, -OĂCĂ, *fopiștoci*, -oace, s.m. și f. Calificativ peiorativ dat unui tînăr ușuratic, excentric, caraghios; muțunache. *Un fulău, un fopiștoc. N-are-n cioc un fir de floc, Dar la fele și la joc, Sare ca un boloboc.* Lnl. S.

TOPİRLĂNIE s.f. Bădărănie, grosolănie. mojiție. *Asta e țopirlănie sadea.* Ptș.

TOPİRLĂNÓS, -OĂSĂ, *fopirănoși*, -oase, adj. Bădărănos, mojiț. Ptș., Cpr., Mșș.

TUC interj. Zgomot produs de un sărut apăsător, tare, zgomotos; (substantivat, n.) sărut. Ptș.

TUCULEÂN, -Ă, s.m. și f. v. TICULEAN.

TUCULINĂ, *fucline* s.f. (Familiar) Copilă, fată. *Hai, fuclino, la Trivale, să le plimb; hai să le dau în călușei.* Ptș. [Var.: TUCURIYĂ s.f. TUȘCULINĂ s.f., Ibid.]

TUFURLUI, -IE, *fufului*, adj. Care stă drept în sus; țapur. *Are moțul fufului. Ăta cu mustața fufuluie.* Pn. L., Smr., Spt. S. (Adverbial) *Ține coada fufului și-n coș mămăligă nu-i = sărac și fudul, „șindră mindră și flămîndă”, farfara.* Ibid.

TUFURLUIĂT, -Ă, *fufuluiași*, -te, adj. Ridicat în sus; țapur, fufului. (Substantivat) *Aoleo, fufuluialo (= moțato), ce-ai făcut aici?* Spt. S.

TUGURÊI interj. Strigăt de chemare a puilor și a păsărilor. *Țugureii mamei, țugurei!* Ughn; Ptș., Cîmn.

TUGURÊL, *țugurei*, s.m. (Familiar) Purcel, purceluș (cca 7—8 luni). *Hai să-ți arăd și pe țugurelul meu!* Mș., Ptș.

TUIÂN, s.n. v. SUIAN.

TUICĂRIE s.f. 1. Acțiunea de a fabrica țuică. *Apucă-te de țuicărie. Sptnu din țuicărie s-a făcut om.* Lnl. S., Dne., Spt. S. 2. Cantitate mare de țuică. *Țuicărie ca în anul ăsta, de mull nu s-a pomenit.* Ibid.

TULÛC s.n. Cioc, barbișon, făcălie. *Doar o dată să-l apuc, Să mi-l scultur de fulur!* (Pop.). Brig., Vl.-Dn., Ptș.

TUMBURÛC s.n. Țimburuș. Mș.

TUR interj. 1. Onomatopee care redă zgomotul produs de un șiroi de apă cînd curge de sus. *Burlanele făceau: țurr! prîdîdite de ploaie.* Ptș., Mș., Cpr., Ptș. 2. Strigăt (adesea repetat) cu care se cheamă păsările la mîncare. Lnl. S., Cpr., Ptș.

TURLOI, *țurloaie*, s.n. (În expr) Jonea dracu pe țurloaie, se zice cînd se petrec undeva lucruri ciudate, suspecte. *La crișmărița-n odaie, Joacă dracu pe țurloaie* (Pop.). Cpr., Spt. S. Ibid. 2. Șipot. Ibid. 3. Fluier; fluieraș. Ibid.

TURLU interj. Onomatopee care redă sunetul pe care îl scot începătorii din instrumente primitive (tîlincă, diblă de cocean, fluier etc.). Spt. S. și J., Mrș.

TURTUDĂN, *țurțudane*, s.n. Delușor, dîlmă, maidan. (Ironie) *Și-a pus casa-n țurțudan, Să se vadă că-i golan* (Pop.). Mrș., Spt. S. și J.

TURTURUȘ, *țurțuruși*, s.m. Diminutiv al lui țurțur. Cpr.

TURUI, *țurui*, vb. IV. 1. In tranz. A curge de sus un șuvoi de apă, făcînd; țurr; a ciurui. *Țurui burlanele. Țurui cișmeaua. Țurui robinetul.* Ptș., Spt. S., Cpr. 2. Tranz. A chema găinile, strigîndu-le: țurr. Cpr., C. Arg.

TURUIĂLĂ, *țuruieli*, s.f. = TURUIT. S-aude țuruială (sau țuruieli) de la streșini. Smr., Ptș., C. Arg.

TURUIT, s.n. Zgomot liniștit, domol, pe care îl produce un lichid în scurgere, șuruil. *Abia se mai aude țuruitul cazanului, s-a polotit focul.* Spt. S.

TURUITURĂ, *țuruitari*, s.f. = TURUIT. *În țuruiturile streșinilor parcă lot ai dormi.* Spt. S., Pn. L.

TUȘCĂ, *fușle*, s.f. Fig. (Familiar) Feliță; femeie tină, zveltă, sprințară, iute, vioaie, harnică. *E o fușcă de fată, numai inimă-n ea, scapără de inimoasă.* Spr. Ptș. [Var.: **CIUȘCĂ**, *ciușle*, s.f. Ibid.]

TUȘCULEAN, -Ă, -INĂ, *fușculeni*, -e, -ine, s.m. și f. = **TUCULEAN**, -Ă. Ptș.

TUȘCUT, -Ă, s.m. și f. = **TUȘCULEAN**.

TUȚ adv. (În e x p r.) A lăsa tuț (pe cineva) = a-i lua tot, a-l săraci. Cpr., Tgv. A rămîne tuț = a) a rămîne gol; b) a rămîne surprins. Ibid. C. Arg.; c) a rămîne singur cuc. Vl.-Dn.

TUȚEICĂ, *tuțici*, s.f. Leagăn, serinciob, țicleică. Pn. L.

TUȚOI, *tuțoie*, s.n. = **TUȚU** (1). Ptș.

TUȚU s.n. Leagăn de copil (de obicei atîrnat); tuțui, țicleică, tuțeică. *Hai la tuțu!* Ptș.

TUȚU interj. Cuvînt care însoțește, exclamativ, mișcările ritmice ale leagănelui. *Hai să te dau tuțu; tu-tu, tu-tu!* Ptș.

TUȚUI, *tuțui*, vb. IV refl. 1. (Despre copii). A se da în leagăn, a se dăinai. Ptș., Spt. S., Cpr. 2. A se cocoța. *Se tuțuie pe virfurile copacilor, ca o păsărică, nagoda aia de copil.* Ibid.

TUȚUIR, *tuțuie* și *tuțuiri*, s.n. Leagăn alcătuit dintr-o scîndură, atîrnată de o bară

(sau cracă) cu două frînghii; serinciob. *Hai la tuțui (să ne tuțuim)* Ptș., C. Arg.

TUȚUI, *tuțuie* și *tuțuiri*, s.n. Vîrf de munte sau de deal; țugui. *Am ajuns pînă la tuțuie, locmai sus de tot. A sta spinzural (ca dracu) pe tuțuie* = a sta cocoțat pe virfuri; a sta rău. Mș.

TUȚUIALĂ, *tuțuiei*, s.f. 1. Legănare; cocoțare pe înălțimi. 2. Răsfăț. *Ce tuțuieți sint alea? Ce atila tuțuială?* Ptș., Smr.

TUȚUIT s.n. Acțiunea de a se tuțui; tuțuială. *Ajungă-vă atila tuțuit!* Spt. S., Cst.

TUȚUIT, -Ă, *tuțuiți*, -te, adj. (Despre copii) Care se cocoță pe sus, pe virfuri; neastîmpărat, bițit, zbîntuit. *Tuțuit copil, n-ai văzut așa!* Spt. S., Cst.

TUTULOĂNCĂ, *tuțuloance*, s.f. Nume de alint dat copiilor mici. *Tuțuloancele mamei, haideți la mama-ncoa!* Ptș.

TUTURĂ, pers. 3 sg. *tuturā*, vb. I intrans. A picura, a ciurui. Spt. S.

TUȚUR, *tuțuri* și *tuțure*, s.n. 1. Turțur. Cpr. 2. Loc pe unde țirile un șiroi subțire de apă: țlînă, streășină, izvor. Cpr., Spt. S.

TUȚUROI, *tuțuroie*, s.n. Loc de scurgere a unui lichid; orificiu, jgheab, uluc, burlan; tuțur. *Tuțuroiul de la izvor a căzut. Tuțuroiul uluciorului. Tuțuroiul căni!* Mș., Sm.

U

UCHE interj. Ia, iaca, uite; vezi; a) (însoțit de: *asa*) exprimă indignare, supărare, necaz sau o întărire. *Dar-ar Dumnezeu să crape fierea-n ei, uche-asa!* Spt. S., Pn. L., Mș.; b) (însoțit de: *ce*) exprimă o avertizare. *Uche ce, eu n-am vreme de pierdut!* Ibid.; c) (în narații; repetat) redă o prescurtare. *Și uche-uche, uche-uche, i-am spus tot, tot; uche-asa!* Ibid.

UCIGĂIE, *ucigăi*, s.f. 1. (Eufemistic) Dracul. *Ucidă-l ucigăile! Lua-l-ar ucigăile!* Pn. L., Mș., Spt. S. 2. Calificativ depreciativ dat unei ființe nesuferite; izgolie, pocitură, slujenie, znamă. *O ucigaie de copil. Ucigăile-alea de fete au uitat să mai vie acasă.* Pn. L., Spt. S.

UCIGĂȘUL s.m. art. 1. (Eufemistic) Dracul. *Lua-l-ar ucigașu să-l ia, că mi-a mîncat sufletul, uche-asa!* Spt. S., Mș. 2. (Depreciativ) Nume de ocară dat unei persoane urcicioase, nesuferite. *Ucigașu-ăla mi-a speriat copilul!* Ibid. 3. Nume de ocară dat unei fiare (în special lupului). *Ucigașul mi-a sptrețit două oi.* Ibid.

UDĂ, *ud*, vb. I tranz. și refl. 1. A face cinste (tralație) cu ocazia unei împrejurări fericite. *Hai să udăm hainele, ca să fie!*

Ai ciștigat la loterie; ești bun de cinste, hai să te udăm! Ptș., C. Arg. 3 (În e x p r.) A uda pămîntul = a plînge mult, a jeli cu lacrimi de durere, a vărsa lacrimi de foc. *Numai Dumnezeu mă știe cil am udal eu pămîntul pentru el!* Spt. S., Smr.

UDI interj. Strigăt (adeseori repetat) cu care se alungă vîeteii. *Udi d-aci! Udi d-acolo! Udi, nebunule, udi, udi!* Cpr.

UDUBLEAJĂ s.f.v. **HUDUBLEAJĂ**.

UDUDĂIE s.f.v. **HUDUDAIE**.

UDUDOI, *ududoie*, s.n. 1. Stup de albine făcut dintr-un buștean găurit; buduroi, Mș. 2. P. e x t. Butoi în care se păstrează fasole, poame, prune uscate etc. Ughn. 3. Mîncătură de ape; ripă, scochină. *Drumul e plin de ududoie* Spt. S., Pn. L. 4. Fig. Om mare, butucănos otova (de gras). *Un ududoi de băiat. Ce ududoi de muiere!* Ibid.

UDUP, *udupi*, *udupuri*, s.n. 1. Văgăună, ripă. *La udupi sint lupi.* Spt. S. 2. Poreclă dată unui om voinic, greoi, puternic. *La Voi-chița lui Udup, Dorurile mi s-au rupt* (Pop.). Ibid.

UGILIT, -Ă, *ugiliți*, -te, adj. Oropsit, dosădit, mihnit, umilit, amărit. *Geaba stai azi dosădit, Ugilit și milgoșit* (Pop.). Vj., Spt. J.

UGUI vb. IV v. **HUGUI**.

UID s.n. (În expr.) A fi în uibul locului (sau al cuiva) = a se comporta cineva după firea și obiceiurile locului sau ale cuiva; a fi pe placul cuiva; a se acomoda. Bgh., Alb.², Blț.-Ngrș. [Pronunțat: *monosilabic*].

UIDI, *uidesc*, vb. IV în tranz. (Rar, în poezia populară) A uita, a întirzia, a rămâne. *Doar de-o mai uidi, Alta c-o veni* (Pop.). C. Arg.

UIDUMĂ s.f. v. **HUIDUMĂ**.

UIET s.n. v. **HUIET**.

UITĂ, *uit*, vb. I refl. 1. A aștepta să-i vie ceva de-a gata, „mură în gură” de la cineva; a acira. *Se uită să-i factol eu. Tot la mine se uită să-i dau*. Spt. S. și J., Cpr. 2_r. (În expr.) A se uita la (sau a aștepta pe) cineva (sau la) (sau ca pe) un creșeopt = a aștepta cu nerăbdare ceva sau pe cineva; a privi cu jind, a dori; a rimni. Ibid.

UITĂRE, *uitări*, s.f. (În expr.) A-și facee (cineva) de uitare = a da uitării, a neglija. *Ai aranjat chestia aia care am vorbit ori fi-ai făcut de uitare?* Spt. S. și J., Smr.

UITĂT s.n. = **UITARE**. A (mai) lăsat Dumnezeu uitatul, e-administeri ar fi rău de tot (Pop.). Cpr., Spt. S., Mș. *Bată-l crucea de uitat, Sufletul mi l-a mîncat!* Ibid.

UITĂT, -Ă, *uitați*, -te, adj. 1. (În expr.) A face uitat (ceva) = a uita, a neglija; a se preface c-a uitat. *A făcut-o uitată coasa aia; da își aduce el aminte, nu te teme!* Spt. S., Pn. L. *De ani uități = de multă vreme. Nu ne-am mai văzut de ani uități, așa e?* Ibid., Smr., Ptș.

UITUCEA s.m. art. = **UITUCILĂ**.

UITUCILĂ s.m. (Familiar) Calificativ dat unui om care uită repede (de la mină pînă la gură), care e distrat; uitucea. Spt. S., Cpr.

ULĂ s.f. v. **HULĂ**².

ULPIT, -Ă, adj. v. **HULPIT**.

ULUBIȚĂ, *utubițe*, s.f. Diminutiv al lui *ulubă*. Ptș.

UMĂR, *umere*, s.n. și *umeri*, s.m. (În expr.) A umbla cu conțeșul pe umere = a umbla făind clinilor frunză, a se codi de muncă; a se plimba. Spt. S. și J.

UMBLĂ, *umbtu*, vb. I în tranz. (În expr.) A umbla d-a-n cîtelea = a da zor; a da, „n răpi”. Spt. S. și J. A-i umbla burta (cuiva) = a avea diaree. Ibid.

UMBLET, *umblete*, s.n. (În expr.) A se alege cu umbletul (sau cu umbletele) = a alege degeaba, a pierde vremea, a nu se alege cu nimic. Spt. S. și J., Mș.

UMBRA, *umbre*, s.f. Se împiedică în umbra lui, se spune despre un om tare nevoiaș. Spt. S.

UMBRUȚĂ s.f. Fi g. Ajutor; protecție, mi-lă. *Nici tătufă nici milufă, Nici de nicăteri umbrufă* (Pop.). Cpțn.

UMFLĂ, *umflu* vb. I tranz. (În expr.) A-i umfla cuiva făleile de potirnoși = a bate. Spt. S. și J. A se umfla-n piele = a se îngimfa. Ibid.

UMPLEĂ, *umplu*, vb. III tranz. și refl. (În expr.) A umplea de illipești pe cineva = a) a pricopsi; b) (ironic) a nu-i face nimic, a dezamăgi. *O să te umple de fitipești ai copii cînd or fi mari; așa crezi?* Spt. S.

UNA pron. nehot. și art. I. (În expr.) A nu avea de nici unele (sau nici de unele) = a fi sărac lipit, a nu avea nimic. Ptș., C. Arg. A se bate de una = a căuta glceavă, rică, a se ține de boroboașe. *De, de; cum vād eu, te cam bați tu de una; te mântuică chelea!* Ibid. Asta una nu e bună = asta e de rău. Ibid. A-i da una = a-i trage o palmă, o bătaie. Ibid. Spt. S. Una într-una = mereu. A merge una într-una = a merge întins. Ibid. Smr. El una, eu una = cu una cu alta; încet-încet. *El una, eu una, gata să ne luăm de pâr. El una, eu una... nici n-am băgat de seamă cînd am ajuns la Pitești.* Ibid. Ptș. Una strigă și p-ailaltă = (cu privire la bebele) după una și alta; (relele) se strigă. Ibid. A sări din una într-alta = a schimba vorba. 2. Art. (În expr.) Una (sau a) lume = o anumită lume, anumite persoane, unii oameni. (Ironie) *Așa e făcută una lume: in față te linge, pe la spale te spurecă!* Ibid.

UNDE adv. Loc. adv. Pe unde-locuri = prin anumite locuri, pe aiurea. *Pe unde-locuri, vorba, portul, dalinile sint mai altcum decît la noi.* Pn. L., Spt. S.

UNGHII, *unghiuri*, s.n. (La casele țărănești) Loc amenajat în fundul tinzii pentru bucă-tărie; vatră; corlată, colț, coș, ungher. Arf.

UNGHIE, *unghii*, s.f. (În expr.) A se pune în unghii (pentru ceva sau pentru cineva) = a face orice sacrificiu; a-și da toate sîlînțele (pentru a reuși), a nu se lăsa ;b) a lua apărarea cuiva. Spt. S.

UNGHISOĂRĂ, *unghisoare*, s.f. (În expr.) A tăia de (sau din) unghisoară = (propriu) a vindeca vitele de boala unghiilor prin curățirea acestora. Spt. S.

UNGUREICUȚĂ, *ungureicuțe*, s.f. = **UNGURENCUȚĂ**. Pn. L., Spt. S.

UNGURENCUȚĂ, *ungureancuțe*, s.f. Diminutiv al lui *ungureancă* (femeie din Transilvania). *A luat o ungurencuță de dincolo și o duc lare bine, se impogodesc.* Spt. S.

UNIE, *unii*, s.f. Pilnie mare, făcută din doage de lemn — ca o cadă — pentru a servi la turnat (vinul, țuica) cu vadra, în zăcători. Mș.

UNS, -Ă, *unși*, -se, adj. și adv. (În expr.) A merge (ea) uns = a merge strună, a merge perfect. (Ironie) *Cizmele noi trebuiesc unse; altfel te string, te rod, te bat* = (Învechit) trebuie să te pui bine cu șeful, ca să-i câștigi favoarea. Sm., Ptș.

UNSEALĂ, *unseli*, s.f. (Familiar) Grăsimă; unsoare. *Mai avem ceva unseală în cămară?*

Expr. **A-i da cu unseală** = a mânca bine, a se pune pe trai. *Mai dă-i cu unseală, vere, c-ai ajuns fr!* Cpr., Brșt. **A da de unseală** (cineva) = a da de belșug, de trai bun, a se procopsi. *S-a însurat bine; a dat de unseală, nebunul!* Ibid.

UNSORICĂ s.f. Diminutiv al lui **unsoare**. *N-ăi avea să-mi dat și mie un pic de unsorică?* Ptș.

UNT s.n. (În expr.) **A face** (ceva) **să-i meargă untul** = a face bine, a merge strună Spt. **S. A-i zice** (cuiva) **să-i meargă untul** = a-i zice d-ale bune, a-i zice de la obraz. Ibid. Cpr., Ptș. **A-i ieși** (cuiva) **untul prin piele** = a da-n greu. Ibid., Sm.

UPEALĂ s.f. Faptul de a uipi. *L-a ajuns upeala, n-o mai duce mult!* Spl. S.

UPI, *upese*, vb. IV **Întran z.** și **refl.** 1. (Despre oameni și animale) **A fi leșinat de foame**, a (se) **lihni**; a (se) **lihoti**, a (se) **pocilti**; a **slăbi**. *Am hupit și eu și boii muncind la ct, nemineași toată ziua.* Spt. S. și J., Mrgh., Mrș. 2. (P. e x t.) **A săraci**. *A hupit de tot, sârmanul, de ctnd i-a murit nevasta; ea-i făcea casa.* Ibid. [Var.: **HUPI**, *hupese*, vb. IV. Ibid.]

UPIT, -Ă, *upiți*, -le, adj. **Lihnit de foame**; slab, jigărit; prăpădit; p. e x t. sărac; hupit; (despre griu) firav, rar, sec. (Substantivat) *Hai, mă, upilule la mine să-ți dau eu o piine ca lumea!* Spt. S. și J., Cpr.

UPITURĂ, *upituri*, s.f. Vită sau om slab. *O upitură de vacă.* Spt. S., Mș.

URĂTOR, *urători*, s.m. Cel care zice orațiile la nuntă sau care face urările nașilor, mirilor, socriilor etc. *Asta-i bun de urător, le toarnă ca pe seoc.* Cpr., Arf.

URĂTOREASĂ, *urătorese*, s.f. Femeie care zice orațiile la nuntă sau care face urările nașilor, mirilor, socriilor etc. *Harnică urătoreasă; ti merge gura ca sucala.* Arf.

URCĂ, *urc*, vb. I **refl.** (Despre gândacii de mătase) **A se urca de pe mese pe crăci**, a începe „invelitul”; a se „inveli”. *Gînducii mei s-au urcat mai toți.* Spt. S., Mș.

URCĂT s.n. Perioada de invelire a gândacilor de mătase. *A început urcătul.* Spt. S.

URDINĂT s.n. 1. Mișcare grăbită „umblet mult, alergătură, frichineală. *Ce urdinat v-a găsit, neastîmpărașilor, ași innebunit ușile!* Spt. S. și J., Pn. L. 2. Diaree; urdinare. *L-a găsit urdinatul.* Ibid.

URDINEALĂ *urdineli*, s.f. 1. Umblet fără rost, mișcare, frichineală, alergătură; urdiniș, urdinat. *Ce atîta urdineală pe ușile-alea?* Spt. S., Pn. L. 2. Diaree. *L-a găsit urdineala. A dat urdineala în el.* Ibid., Smr., Mș.

URDINIȘ s.n. 1. Alergătură, mișcare, umblet; urdineală frichiniș. *Mi s-a luat de atîta urdiniș pe la toți. Ce util urdiniș pe ușile-alea,*

mă, năbădăioșilor! Spt. S. și J., Ptș., Cpr. 2. Mișcare, forfolă, furnicar. *E un urdiniș de lume pe străzi și la magazine, de nu te poți citrîi.* Ibid.

URÉCIE, *urechi*, s.f. 1. S.f. Expr. **A (nu) pune la ureche** (pe cineva) = a (nu) menaja. *De, că n-o să te pui la ureche, cînd le-o vedea, n-ai grijă!* Spt. S. și J., Pn. L., Smr. **A-i zice** (cuiva ceva) **să-i trosnenseă urechile** = a-i zice de la obraz. Ibid. **A bea să trosnenseă urechile** = a bea zdravăn. Ibid. **Tare de urechi** = surd. Ibid. **A (nu) se culca pe urechea ala** = a (nu) se lăsa în nădejdea cuiva care nu merită; a (nu) avea încredere oarbă, a (nu) se lăsa la voia întimplării. Ibid. Sm. **A fi se lungi** (cuiva) **urechile așteptînd** = a aștepta mult, a aștepta degeaba. Ibid. **A fi** (sau **a umbla**) (cineva) **eu capu-nre urechi** = a fi (sau a umbla) distrat. *Cum așa e el, eu capu-nre urechi și pe stradă, poate să-l calce o mașină în bună voie.* Ibid. Ptș. **A băga** (pe cineva) **în urechile cuiva** = a piri. *Te bag eu în urechile lui tat-tău, vezi tu pe sersca!* Ibid. **A-i intra** (cuiva) **în urechi** = a afla, a auzi, a prinde de veste. *Cum a venit acasă, i-a și intrat în urechi, știe tot.* Ibid. **A sta** (sau **a cădea**) **pe urechile cuiva** = a trăi pe socoteala cuiva, a-i cădea pe cap. Ibid. **A băga bine pe urechi** = a băga bine de seamă, a fi foarte atent. *Bagă bine pe urechi ce-ți spun!* Ibid., C. Arg. (Argotic) **A mișca din urechi** = a oferi sau a pretinde mită. Ptș. 2. (La unelte) **Gaură** în care se fixează coada unei unelte. *Urechea toporului. Urechea sapei (a lopeșii, u berdei, a teslei etc.).* Spt. S. și J., Mrș., Cpr. 3. (La puțul cu roată) **Fiecare din piesele care susțin fusul roții. Urechile puțului.** Vl.-Dn. 5. (Familiar; glumel) **Calificativ** dat cuiva care n-aude bine sau se face a n-auzi. *Ia ascultă, bă ureche, nu face pe nîznai cu mine!* C. Arg., Ptș.

URECHILĂ s.m. (Eufemism) **Nume** dat măgarului; (ironic) **calificativ** dat unui om care are urechile mari, care n-aude bine sau se face a n-auzi. *Ce, urechilă, n-auzi cînd te chem?* Ptș., C. Arg.

URÎT s.n. Expr. **A-și face de urît cu cineva** = a se purta rău cu cineva, a deveni nesuferit, a rupe relațiile. *Vrea pesemne să-și facă de urît cu mine.* Cpr., C. Arg. **A-i face de urît cuiva** = (în superstiții) a face ca — prin vrăji și descîntece — să urască pe cineva, să se despartă, să rupă relațiile. *Așa am scribit-o, că parcă mi-a făcut cineva de urît, să n-o mai văd!* Ptș.

URLĂ, *urlu*, vb. I **tran z.** și **întran z.** 1. **Întran z.** **Fig.** (Despre sobă) **A trage cu putere. Ți-o fac eu să url.** Vl. Mrș., Ptș. 2. (În expr.) **Stat eu lupit, urlî eu ei** = a se acomoda cineva, vrînd-nevrînd, unei situații neplăcute; a se obișnui. Ibid. **A-l urla** (pe

cineva) = a) a-l bate la cap, a ruga insistent. *Nu mai mă urla degeaba, că nu ți-l dau.* Mș., Ptș., b) a bate rău. *L-a urlat degeaba, bietul copil, era nevinovat.* Smr., Ptș.

URLET, *urlete*, s. n. (În e x p r.) A se alege cu urletul morii = a nu se alege cu nimic; a se alege cu praful de pe tobă; a pierde vremea degeaba. Spt. S., Cst., Cpr., C. Arg.

URLĂTOARE s. f. (Odinioară) Local (obișnuit cafenea) unde se adunau palavragii tîrgului, pentru a pune țara la cale, a birfi pe unii și pe alții, a trage sforile, a unelti etc. C. Arg.

URLŌI, *urloaie*, s.n. Bușlean găunoșit pe dinăuntru; ulei; p. e x t. ceva gol pe dinăuntru. *Mi-a făcut soba fără fumuri, mi-a lăsat-o urtoi, zăpăcitu-ăla!* Spt. S., Cst.

URMĂ, *urme*, s.f. (În e x p r.) A-i sări (cuiva) urma-n ciușag = a se feri din calea cuiva, a ocoli, a evita (un om nesuferit). *Să ții mințe, băiete, vorba asta: neamul rău să-i sai urma-n ciușag.* Spt. S., Cst. A-i călea (cuiva) din urmă în urmă = a imita de aproape (pe un om de merit). Ibid. A-i lua (cuiva) din urmă = (aluzie la farmecele de dragoste) a-i lua cuiva țărîna din călcătură pentru a-l ferma, să nu se mai ducă la dragostea lui preferată; a-l face să-și sară din minți, să ia cîmpii. *Stai locului, băiete, că nu ți-o fi luat cineva din urmă!* Sltm-pără-le! Spt. S., Cst. A-i plinge urma (sau urmullfele) (cuiva) = a-i simți lipsa, a dori, a regreta. Ibid. A-și pierde urma (sau a-și uita din urmă) = a se duce departe, a se înstrăina, a nu mai da semne de viață. Ibid.

URSĂT, -Ă, *ursați, -le*, adj. Ursit. *Așa ai fost ursat să mori, în păduri, pe pat de flori* (Pop.). Spt. S., Cst.

URSĂTĂ, *ursate*, s.f. 1. Ursitoare. 2. Ursită. *De-or fi scrise și ursate Să intrăm l-așa păcate, Amîndoi, soră și frate ...* (Pop.). *Așa-i fu ursata lui, cu ursata nu te pui.* Mrgh., Cst., Pn. L., Ptș.

URSĂ s.f. (În concepțiile mistice) 1. Ursitoare. 2. Soartă, destin, rînduială. *Așa mi-a fost mie ursă, să colind pămîntul tot. Are fiecare ursă lui, de la naștere.* Spt. S., Cst.

URSOĂICĂ¹ s.f. 1. Ursă; ursită. *Care și cu ursoaica lui.* 2. Ursitoare. *Ah; ursoaică afurisită, Unde-i fi lu zgrîbulită? Să sug stîngele din line, Cum m-ai minat tu pe mine!* (Pop.). Spt. S., Cst.

URSOĂICĂ², *ursoaice*, s.f. Gură de coș acoperită, în podul casei; cucă. Cpr., C. Arg.

URUI, *urnui și urutesc*, vb. IV t r a n z. = u r l a. A-i urui capul (cuiva) = a avea dureri de cap (cu senzație de vijii) a avea preocupări, a fi frămîntat de diferite probleme; a avea mintea încilcită, înglîvită. *Îmi uruie capul ca o moară.* Spt. S., Ptș. A-i urui burța (cuiva) = a avea dureri de burtă, crampe; a avea diaree. Ibid., Bdș.

URZI, *urzesc*, vb. IV t r a n z. 1. (Despre cusături) A trasa pe plînză marginile (conturul) unui motiv, care urmează a fi umplut cu culori.

Cpr. 2. (În e x p r.) De cînd a urzit Dumnezeu pămîntul = de cînd lumea, de totdeauna. *Așa a fost de cînd a urzit Dumnezeu pămîntul, așa-i lumea!* Spt. S., Cpr.

USCĂ s.f. Filil făcut din fire de bumbac, dospit în urină; uscat, servește la scăpărătoare, în loc de iască. Mzc., Orj.

USCĂCIÓS, -OĂȘĂ, *uscăcioși, oase*, adj. (Despre fructe) Cu miezul uscat, tare; scorșos. *Pepelele uscăcios e mai bun la gust decît cel zemos. Să mi-alegi un dovleac uscăcios.* Spt. S. și J., Ptș., C. Arg.

USCĂTURĂ, *uscături*, s.f. 1. Loc lare, uscat ca fierul. *A ara în uscătură.* Spt. S., Pdr. 2. Fi g. Om sfrijit, slab, uscat, piele și os. *O uscătură de om, îl dă vîntul jos.* Ibid. 3. Secelă. *S-a aricît griul de uscătură; l-a apucat uscătura, a intrai în uscătură.* Ibid.

USCHÍ, *uschesc*, vb. IV t r a n z. (În e x p r.) A o uschi = a se face nevăzut, a dispărea, a o șterge, a chiuli. *Cum a văzul seceraa birli-gulă că se dă la el, a uschi-o!* Cimn., Ptș., Mrș.

USCHÍLĂ s.m. Poreclă dată unui om care se eschivează de la datorie; chiulangiu. Ptș.

USCHÍT s.n. Chiuleală. *Nici nimeni nu-l întrece, cînd e vorba de uschi!* Ptș.

USTUPĂ v. **HUSTUPĂ** *Ustupă de arie. Ustupă de căldură.* Spt. S., Cst.

USTUPINĂ, *ustupine*, s.f. Ființă (sau lucru) foarte mare, namilă. *O ustupină de cal. O ustupină de șmeție.* Spt. S., Cst.

USTURĂT, -Ă, *usturate, -te*, adj. Care ustură. *Fum usturat. Mîros usturat. Ardei usturați. Mîncare usturată.* Fig. *Vorbe usturate. Palme usturate. Înșepături usturate.* Ptș.

USTURĂT s.n. Usturime. *Ar fi mîncarea asta cum ar fi, dar nu mă mpac cu usturătul.* Slt., Ptș.

USTUREALĂ s.f. Usturime. Ptș.

UȘ interj. v. **HUȘ**.

UȘĂ, *uși*, s.f. E x p r. A ține (pe cineva) (de) odor la ușa casei = a-l ține de pomană, a-l avea de povară, a nu aduce nici un folos. C. Arg. A-i pune (cuiva) parul în ușă = a-l lăsa sărac, a-l sărăci. Ibid. Cpr., C. Arg. Ptș. A pune pruu-n ușă și mărăclni în fereastră = a părăsi (locul, casa), a pustii, a năpusti. Ibid. A cere cît n-are (cineva) la ușa casei = a fi exagerat, a cere prea mult. *Ehei, măre; cît cei tu, n-am eu la ușa casei.* Ibid. A acira (sau a sta pe) la ușle altora = a acira să-i dea alții de-a gata, a sta povară la cineva, a trăi din munca cuiva. Ibid. (Ironie) N-are ușă la bordel, i se spune cuiva care uită să închidă ușa după el. *Mă, flecă, tu n-ai ușă la bordel?* Ibid. Ca la ușa cortului = a) trivial. *Vorbește, țipă, injură ca la ușa cortului;* b) numele unui joc popular. Ibid. A intra pe ușa din dos = a parveni pe căi nepermise. Ibid. Ușă de (sau în) ușă = vecini. *Stăm ușă-n ușă, ușă de ușă.* Ibid.

UȘIERNIC, -Ă, adj., s.m. și f. Ușarnic. *N-ai văzut muiere ușiernică ca asta! Un ușier-nic, un prăpădit! Nu e nimic de capul lui!* Spt. S., și J. Mrș., Ptș. [Pronunțat : u-și-er-nic.]

UȘTIUBÉU s.n. v. UȘTUBEU.

UȘTUBEU, *uștubeu*, s.n. Groapă cu apă, pul, fîntînă; lac părăsit; p. e x t. rîpă, vîgău-nă. *Și d-acolo, bietul zmeu Căzu într-un uștubeu* (Pop.). Spt. S. *Casa de la uștubeu. Strada Uștubelui*. Ptș. [V a r. : UȘTIUBÉU, *uștubeu*, s.n.]

UȘUIĂLĂ, *ușuieli*, s.f. = UȘUIT.

UȘUIT s.n. Acțiunea de a lua păsările la goană strigîndu-le : *uș!* *Ia-le la ușuit gîinile alea din grădina; nu vezi că riciile stratele?* Spt. S., Cst.

UȘURE, adj. L o c. a d v. **Pe ușure** = ușurel, pe departe, pe ocolite, cu binișorul. *A lua pe cineva pe ușure*. Spt. S., Mș. E x p r. **A lăsa** (pe cineva) (mai) **pe ușure** = a-i lăsa mai ieftin; a-i acorda condițiuni mai convenabile. Ibid.

UȘUREL s.n. (În e x p r.) *A lua pe cineva cu ușurel* = a lua (pe cineva) cu încetul, cu binișorul. Spt. S., Mrș. **Pe ușurel** = pe puțin. (*Pe*) *ușurel, dacă-i scăpa c-o mie de lei*. Ibid.

ŪȚI interj. (Repetat) Strigăt de chemare a rațelor. Spt. S., Mș. [V a r. : ŪȚILI interj.]

ŪȚILI interj. v. ŪȚI.

ŪȚURE s.m. v. HUTURE.

UTUTŪI, -IE, *utului*, adj., s.n. 1. A d j. Aiurit, distrat, zăpăcit; duduie, repezit. *Bun băutul, dar utului. Ce răli așa utului azi, fato?* Spt. S. 2. S.n. (Ironie) Închisoare, balamuc. *Și-apăi ce să vă mai spu!* *M-am trezit la utului, Ca un iepure vătui De pomana nu știu cui* (Pop.) Ibid.

ŪȚUPEĂLĂ s.f. v. HŪȚUPEALĂ.

UTUPŪI vb. IV v. HŪȚUPI, opinti.

UTUPÎNĂ s.f. v. HŪȚUPÎNĂ.

UZMŪI v.b. IV v. HUZMŪI.

V

VĂCĂ, *vaci*, s.f. 1. (În e x p r.) Cînd îi dai, îi lîntă vaca; cînd îi cei, îi moare vișelul = (cu privire la împrumuturi) cînd îi dai cuiva ceva, îi pare bine; cînd îi ceri înapoi, se supără. Spt. S. **A mulge** (lapte de lă) **două vaci** = a avea două sau mai multe izvoare de venituri; „doi pești în oala și coadele afară”. Ibid. Mș.

VACS, interj. Exclamație de dezaprobare sau dispreț, față de o afirmație neserioasă, neîntemeiată, greșită. Ptș., Smr. E x p r. **Vacs albina** — nimic, laudă deșartă. *Ce-a ieșit?* — *Vacs albina; s-a lăudat degeaba!* Ibid.

VAL, *valuri*, s.n. (La joagărul de apă) Dispozitiv alcătuit dintr-o osie de fier, avînd la capete cite un butuc de lemn. Între care sînt fixate niște spețeze; apa izbește în spețeze, pune în mișcare acest dispozitiv și, prin el, joagărul. Cpr.

VĂLE, *văi*, s.f. 1. (În e x p r.) **Ce mai lu deal lu vale** = ce mai tura-vura, lungim vorba degeaba. Spt. S., Pn. L. **A nu ști** (cineva) **ce-l eulen pe vale** = a fi novice, fără experiență. Ibid. 2. L o c. a d v. **Lu deal, lu vale** = mai mult ori mai puțin. *O zi — la deal, la vale — nu contează!* Ibid. **Pe de lu vale** = mai jos. Ibid. 3. (Adverbial) Mult, prîdîdit. *Curge singele vale din ca, s-a pornit vale* (= are hemoragie). Ibid.

VALŪS s.n. (Familiar; în e x p r.) **A-și da** (sau **n-și**) **arătu valosul** = a) (despre oameni) a arăta ce poate (cineva), a-și pune toată puterea. *Ei, acum să-și vedem valosul!* Spt. S.; b) (despre recolte, terenuri etc.) a da maximum de producție. *Am dat ogrăzile pe rod, stînt ciucure;*

acum își dau ele valosul. Ibid. Mș.; *Am spart locul din lîncă, e hodinil de 10 ani și s-a făcut niște griu de primejdie; acum își dă el valosul.* Ibid., Pn. L.

VĂMĂ, *vămi*, s.f. (În e x p r.) **A trece** (cineva sau ceva) **prin toate vămile** = a fi supus la toate probele, a fi controlat, verificat, cercetat. *Ehe, prin cite vămii am trecut eu ca s-ajung aici!* Spt. S., Ptș.

VĂNGĂ s.f. Curmătura dintre cele două fese ale șezutului; perineu. Mș., Spt. S., Pn. L. E x p r. **A lua pe cineva pe vanga** = a intra-n amănunte, a cerceta, a verifica, a descose. Ibid.

VĂNGĂR, *vangăre*, s.n. 1. Sul, val, vîlătue. *Un vangăr mare de strămă.* Spt. S., Pn. L. 2. Grămadă, teanc. *Are un vangăr de foale pină-n tavan.* Ibid.

VĂNTURĂ, *vanturi*, s.f. Scindură așezată de-a latul pe muchea pîlimarului din fața prispei lăărănești. Stp.

VĂRDIE s.f. (Ieșit din uz) Serviciul de poliție al unui oraș. *A intrat și-al meu în vardiie, l-a făcut vardiist de stradă.* Stp. S.

VĂRTĂ s.f. Iuțeală, toi, dîrdoră, vipie. *Varta însurătorii. Varta ariei. Varta Urgului. Varta ninsorii* etc. Spt. S. E x p r. **A se lua** (sau **a intra**) **în vartă** (cu cineva) = a se lua la harță, a se certa. Ibid.

VARVARICHE, *varvarichi*, s.f. L o c. a d j. **În varvariche** = (cu sens neprecizat, probabil) ridicat în sus. *Cu mustața-n varvarichi, Cum stă bine lu voinic* (Pop.). Mșțș.

VĂRZĂ, *verze*, s.f. (În e x p r.) A face varză (ceva sau pe cineva) = a) (despre lucruri) a încurca, a strica, a face hartapale, a hartăpăli. *Au scăpat vilele și au făcut grădina varză. Ai umblat pe masă și mi-ai făcut toate alea varză. S-au încurcat firele de s-au făcut varză.* Spt. S. Cpt.; b) (cu privire la oameni) a reduce pe cineva la lăcere, a infunda. Ibid. A o da (dracului) de la varză = a se încurca lucrurile din capul locului, a se certa, de la început; a părăsi o lucrare înainte de a o porni. *Ne-am apucat să facem și noi o serbare și cu banii scoși să facem o excursie, dar o dădurăm dracului de la varză.* Ibid., Mș.

VAS, *vase*, s.n. (În e x p r.) Vas pe vas = împrumut (sau schimb de marfă) măsurat cu aceeași măsură. *Îți dau un litru de motorină pe unul de gaz, vas pe vas; vrei? Ptș.*

VĂTRĂ, *vetre*, s.f. (În e x p r.) A cădea pe vatră (sau a surpa coșul) = (despre femeii) a naște. Spt. S. Vatra iețelor = (în superstiții) loc unde se zice că au jucat sau au dormit iețele și unde, din această pricină, a rămas iarba arsă. Ibid. Arf.

VĂDUVĂ, *văduve*, s.f. 1. (Familiar; în e x p r.) A cere la văduvă ce n-are = a-și răci gura degeaba; a cere de la cineva ceva care li lipsește și lui. Spt. S. 2. Lueru de văduvă = ceva dărăpănat. *Garduri (casă, curte, scule etc.) de văduvă.* Ibid.

VĂICĂRĂȚ, **-EĂȚĂ**, *văicărești*, *-e*, adj. Plingăcios, văicăros. (Substantivat) *Lasă, mă, că și tu ești un văicăreț, doamne ferește!* Cpr.

VĂICĂRĂȘ, **-OĂȘĂ**, *văicăroși*, *-oase*, adj. Care plinge din nimic, care se lînguește de orice. *N-am văzut așa om văicăros ca asta!* Spt. S. (Substantivat) *Las-că și eu e o văicăroasă, ferească-te sfîntul!* Cpr.

VĂLĂTUCEALĂ s.f. Acțiunea de a vălătuți și rezultatul ei; fi g. ulțială, zăpăceală, vâlmăticeală. Spt. S.

VĂLĂTUCI, *vălătucese*, vb. IV tranz. A face sul, a înfășura. *Nu mai vălătuci jurnalul, că se molotoleşte. Trage pinza după sul și vălătucește-o!* Spt. S. 2. Refl. Fig. A se amesteca în mulțime, a se pierde; a se zăpăci, a se ului, a se vâlmăci. Ibid.

VĂLĂTUCIȚ, **-Ă**, *vălătuciți*, *-te*, adj. Făcut sul, înfășurat. *Hărțile stau mai bine vălătucite decât împăturite.* Fig. *Mi-e capul totuna vălătucit, amețit, uluit, parc-aș fi după beție.* Spt. S.

VĂLCĂLŪIE, *vălcăluți*, s.f. Diminutiv al lui vale; vâleca, vâlcică. *S-a dus pe vâlcăluie-n sus. Hai să băgăm oile pe vâlcăluia asta, e neumblată și are iarbă bună.* Spt. S. *Iată-n fund, p-o vâlcăluie, Lume mullă-necl se suie* (Pop.). Ibid.

VĂLMĂȚECEALĂ s.f. v. **VĂLMĂȚICEALĂ**.
VĂLMĂȚĂCI vb. IV v. **VĂLMĂȚICI**.

VĂLMĂȚICEALĂ, *vălmățiceali*, s.f. 1. În-vălmășeală. *A intrat și s-a pierdut în vălmățiceala tirgului.* Spt. S. 2. Fig. Zăpăceală, aiureală, confuzie, Ibid. [V a r : **VĂLMĂȚECEALĂ**, *vălmățiceali*, s.f. Ibid.]

VĂLMĂȚICI, *vălmățicese*, vb. IV. 1. Refl. (Despre lucruri și ființe) A se amesteca unele cu altele în dezordine, a se învălmăși. *Nu știu cum ne-am vălmățicit prin mulțime și ne-am pierdut urma.* Mrș., Spt. S. 2. Tranz. și refl. Fig. A (se) zăpăci; a (se) încurca, a uita. *Știam tot-tot, eu pe apă, și acolo mi s-a vălmățicit capul. De unde pină unde, tot el l-a luat cu gura și l-a vălmățicit.* Ibid. [V a r : **VĂLMĂȚĂCI**, *vălmățicese*, vb. IV. Ibid.]

VĂLMĂȚICIȚ, **-Ă**, *vălmățiciți*, *-te*, adj. Amețit; beat; fi g. aiurit, rătulit, zăpăcil. *A venit vălmățicit de la nuntă. S-a sculat vălmățicit, n-are chef de nimic.* Cpr., Spt. S.

VĂLNICÉL, **-ICĂ**, s.m. și f. (Sens neprecizat, probabil) Diminutiv al lui vîlnic. *Păsărică mîlțică, Pisc de vâlnică, Face puii mîlției, Pisc dă vâlniceii* (Pop.). Lnl. S., Dnc.

VĂLŪG, *văluge*, și *văluguri* s.n. Sul, val. vig. *Vălug de sirmă. Vălug de pinze. Văluguri de hirtic.* Spt. S.

VĂLUGI, *vălugese*, vb. IV tranz. A face sul, a înfășura, a vălătuci. *Ia trimbele (de pinză) de pe gard și vălugește-le! Vălugește sirma care a mai rămas și pune-o sus.* Ughn., Spt. S.

VĂPĂIE, *văpăi*, s.f. (În e x p r.) A scoate văpăi (din cineva) = a-l pune pe cineva la muncă oboșitoare, trudnică, grea; a istovi, a vlăgui; a scoate unt (din cineva). Spt. S.

VĂRGĂȚURĂ, *vărgături*, s.f. 1. Țesătură cu vârgi multe. Spt. S., Pn. L., Smr. 2. (În trecut, cu sens peiorativ) Calificativ dat unui om îmbrăcat în haine de tirg; tirgoave, orașean. *Au venit în sal niște vărgături cu mașina.* Ibid.

VĂRZĂRI, *vărzăresc*, vb. IV tranz. A face dezordine, a strica, a vrasoli, a răvăci, a vărzui. *Mi-au vărzărit grădina, au făcut-o varză.* Sm., Spt. S.

VĂRZUIĂLĂ, *vărzuieli*, s.f. 1. Mulțime, forotă, gljgarie, viermăt, urdiniș. *De mull n-a mai fost așa vărzuială de lume.* Spt. S. 2. Amestec de lucruri aruncate în dezordine; vraște; balamuc. *Ce vărzuială e asta?* Ptș.

VĂRZUIȚĂ, *vărzuițe*, s.f. Diminutiv al lui v a r z ă ; verzișoară. *Aș minca niște debreșini cu vărzuiță.* Ptș.

VĂTĂLĂ, *vătale*, s.f. (În e x p r.) A intra la vătale = a se așterne pe muncă serioasă, a pune umărul la tinjală; a trudi. Spt. S.

VĂTRĂI, *vătraie*, s.n. (În e x p r.) Bate toaca pe vătrai (sau toacă pe vătrai, duce trai pe vătrai), se zice despre cineva care e foarte sărac, care trage mița de coadă. Spt. S., Pn. L. (Ironic) (A fi) erai pe vătrai = a) lîmăr fără cū-

pății; b) sărac lipit, gol pușcă. Ibid. A-i lua (cuiva) văturală țestului = a nu avea ce, a nu-i putea face nimic. Ibid.

VĂZ s.n. (În expr.) A i se scurta (sau pupăza) vâzul (cuiva) = a nu mai vedea bine. Spt. S., Cpr., Ptș. A-i lua vâzul (cuiva) = a pierde vederea. I-a luat vâzul babei, nu mai poate băga pe ac. Ibid.

VECHITURĂ s.f. Economie, rezervă, rămășiță. *Mai ai ceva vechitură la podval?* Pn. L., Spt. S.

VEDEĂ, *văd și vâz*, vb. II tranz. 1. (În expr.) *Vezi-mă (e-un ochi) en sū te vâz (eu dol)* = imi faci un bine, îți fac altul și mai mare; binele se răsplătește cu și mai bine. Ibid. C Arg. A-i vedea pe (sau a vedea de) elneva = a îngriji, a menași. *Eu l-am văzut cil a fost bolnav.* Pn. L., Spt. S. (Familiar) Nu știu, n-am văzut (nici p-urele n-am trecut), se zice când cineva nu vrea s-aibă amestec în circota cuiva, se spală pe mâini. Ibid. A vedea moartea cu ochii (sau a da mâna cu moartea; a trece prin gura morții) = a trece printr-un pericol de moarte; a fi scăpat de moarte, ca prin urechile acului. *Cil am fost în război, nu o dală am dat mâna cu moartea; nu știu de cite ori am văzut moartea cu ochii; de cite ori am scăpat din (sau am trecut prin) gura morții.* Spt. S., Cpr., Mșș. (Exclamativ) (Exclamație cu sens negativ) *Mai vedea = haida de; nici vorbă, nici pomeneală, nimic. Ți-a adus datoria? — Mai vedea!* Lnl. S. (Exclamație eliptică; cu sens negativ ironic) *Vezi să nu l... = s-o crezi tu! Auzi că m-a scris și pe mine la avansare. — Vezi să nu l... Ptș. 2. Loc. a d v. De nu te vezi = val-virlej, vrînd-nevrînd. Ehc, te-aruncă de nu te vezi! Te duei de nu te vezi!* Ibid. *De nu te vâz = rău, tare. Mi-e foame, de nu te vâz!* Ibid.

VEDEĂLĂ s.f. Întîlnire de dragoste, vedere, peșit. *Am fost la vedeală.* Spt. S.

VEDERŌS, -OĂSĂ, *vederoși, -oase*, adj. Care are o înfățișare plăcută la vedere, dulce la privit, simpatice; care e rumen la față, împlinit; zărel. Alb.², Bgh., Mș.

VELIGĂ s.f. v. VERIGĂ.

VENI, *vin, viu*, vb. IV intranz. (În expr.) Cum a venit, așa s-a dus = a) repede. *A venit și-n mai o fleoașcă de zăpadă; da cum a venil, așa s-a dus.* Spt. S., Cst.; b) degeaba, fără succes. *A venil ăla cu merete; dar cum a venil, așa s-a dus.* Ibid. A-i vent acru (cuiva) = a-i displace ceva, a se supăra. *Nu mai spune; lasă-mă, că-mi vine acru ctînd te aud!* Slșt., Cst. (În narațiuni, exclamativ) *Cum venia, așa venia!* = foarte repede, în răpi. *Și pe cal un călăreș. Cum venia, așa venia, Bruzde-n drumu-i că rupea* (Pop.). Cpr., C. Arg. S-a dus să nu mai vie, se zice când cineva a întârziat prea mult,

a uitat să mai vie sau cînd și-a pierdut urma. Ibid.

VERDE, *verzi*, adj. (În expr.) Pămînt verde = pămînt proaspăt arat, umed, ravîn. Spt. S. (Substantivat) A ara în verde = a ara un pămînt care e încă jilav, umed, nu s-a uscat. Ibid. A semăna în verde = a semăna îndată după arat, cînd arătura e încă proaspătă. Ibid. Pn. L. Smr.

VERIGĂ, *verigi*, s.f. Încuietoare primitivă, care constă dintr-o bară de fier, îndoită puțin, prinsă de ușă printr-un belciug și agățată printr-o „ureche” de alt belciug. Țîțat în locul ușii, unde se pune apoi lacătul. *Veriga ușii. Iar la mîndra ctînd m-am dus, Am găsit lacătul pus. Luai lacătul cu mîna și veliga cu căciula.* (Pop). Cpr., Spt. S. [Var.: **VELIGĂ**, *veligi*, s.f. Ibid.].

VERIU, -IE, *verii*, adj. Loc. a d v. În veriu = în piez, pieziș, oblic, strîmb. *A lăia în veriu. A scrie în veriu* (= a scrie de-a curmezișul, în diagonală). Cpr., Ptș.

VERZĂLĂ s.f. (Depreciativ; cu sens colectiv) 1. Mîncare făcută mai ales din verdețuri (salată, spanac, urzici, lobodă, știr etc.). *Mi s-a luat de altă verzală.* Mș., Ptș. 2. Diaree; vărsătură. *A ieșit numai verzală.* Spt. S.

VERZĂTURĂ, *verzături*, s.f. (Cu sens colectiv și la sg.) Legume, zarzavaturi, salată, varză; verzituri, crudități. Ptș., Mș., C. Arg.

VERZICIUNI s.f. pl. Zarzavaturi, fructe crude; crudități. *Cum vine primăvara, încep verziciunile. Să nu care cunwa să mînceși verziciuni, că vâ îmbolnăvești de stomac.* Cpr., Spt. S.

VERZITURI s.f. pl. Lemne verzi. *Mi băgat numai verzituri în sobă și s-a stîns focul.* 2. (Depreciativ) Verdețuri, verziciuni, verzeală. *Mi s-a acriș cu atleea verzituri.* Ibid.

VETRILĂ, *vetrite*, s.f. Umbrelă (mai grosolană), cu vergele simple și cu fus de lemn. Spt. S., Pn. L. [Accentuat și: **VETRILĂ**. Sm.]

VEȚICHIE, *vefichii*, s.f. 1. Așchie mică; țandără; țandărică, lespenderiță. *Mi-a intrat o vefichie pe sub unghie și înțepă cu acul.* Spt. S. 2. Membrană subțire care învelește sau cuprinde un organ al corpului. *Vefichia creierului. Vefichiele plămînilor.* Ibid.

VEVERIȚOI, *veverițoi*, s.m. 1. Bărbatul veveriței. 2. Fi g. Om vioi, sprinten, ager; copil isteț. *E un veverițoi de băiat, nimic nu-i scapă din ochi.* Spt. S.

VEZETĂ s.f. Vîzită. *A se duce-n vezetă. Mi-au venit plonerescele-n vezetă.* Sm.

VIARBĂ, *viarbe*, s.f. Vierbă. *Zece viarbe fac o păpușe.* Cpr., Ughn.

VIDĂNI s.f. pl. (În expr.) A băga (pe cineva) în vidăni = a juși, a întări; a speria, a uimi, a înnebuni. *Afurisită femeie: m-a băgat în vidăni ce muncește ea într-o zi!* Spt. S., Pn. L.

VĪDRĀ, *vidre*, s.f. Fig. Femeie hrăpăreață, arțăgoasă, rea; zgripturoaică. *Vidra necuratului mi-a luat mâna vacilor cu farmecele ei!* Cpr., Spt. S., Pn. L.

VIĒRBUĀ, *vierburi*, s.f. 1. Iuțeală, toi. Ex pr. A băga în vierburi (pe cineva) = a lua la zor, a iuți, a întări. Spt. S. 2. Toană. Ex pr. A (nu) fi (cineva) în vierburile lui = a (nu) fi în toane bune, a fi indispus. Ibid. 3. Curent; virtej, sorb. *Vierbura apei. Nu intra în vierbura apei.* Ibid.

VIERĪ, pers. 3 sg. *vierăște*, vb. IV tranz., refl. A și refl. 1. Tranz. (Despre vier) A se împreuna cu o scroafă. *E bun vierul, mi-a vierit și mie scroafa.* Cpr., Spt. S. 2. Refl. (Despre scroafă) A se împreuna (cu un vier), a lua plod. *Am o scroafă care s-a vierit de trei ori pînă acum și tot nevierită e.* Ibid.

VIERĪTĂ, -e adj. (Despre scroafe) Care a fost dată la vier, care a luat plod. *Mi-a rămas o scroafă nevierită; alte două sint vierite.* Cpr., Spt. S.

VIESPĀRNIȚĂ, *viesparnițe*, s.f. 1. Viespariță. 2. Fig. Ceartă, scandal; clică; uneltiri. *E o viesparniță a dracului în casa aia, să te ferească Dumnezeu!* Spt. S.

VIĒSTRE s.f. Zestre. *I-am dat de viestre un pomost, doi juncani, o vișea și ce e pe ea.* Spt. S., Cpr., Mșș.

VIESTRICĪCĂ s.f. Diminutiv al lui *viestre*; viestrișoară. *Are o viestricică bună fata; nu e de vise rele.* Spt. S., Cpr.

VIGŌNIE, *vigonii*, s.f. Arătare, stafie, monst. *O vignonie de copil.* Ex pr. A băga în vignonii (pe cineva) = a iuți; a speria, a uimi, *M-ai băgat în vignonii!* Spt. S.

VIGŌRI s.f. pl. (În ex pr.) A băga în vigoiri pe cineva = a iuți, a zori, a băga în vidăni, a speria. *L-am apucat o zi la secere; d-apăi știu că l-am băgat în niște vigoiri, e-o pomeni și morților.* Spt. S.

VIJ, *vijuri*, s.n. Șuvoi de apă; gîrlă, vijoi. *Și venea o ploaie. De curgea șiroaie, Vijuri și piraie* (Pop.). Cpln.

VIJŌL, *vijoaie*, s. n. Gîrlă, șuvoi; diră. *S-au pornii vijoaiele (de apă). A rămas un vijoi subțire de stînc.* E un vijoi lung de boabe. Belșt.

VĪLTĂ, *vilțe*, s.f. 1. Șuviță, zbilță, smoc. *Scărmănași lina bine, să nu rămîtie vilțe nesparte. Îl cunosc și eu pe băiat; poartă o vilță de păr peste frunte. Ai niște vilțe cîrlionțate pe la urechi.* Spt. S. 2. Fire de urzeală, lăsate la căpătîiul unei țesături groase (preș, covor, pătură etc.), pentru a le innoda, ca să nu se destrame țesătura. *Hai să împletim și să-nnodăm vilțete de la covor.* Ibid., Șc.-Rdn.

VĪLTULĪTĂ, *vilțulițe*, s.f. Diminutiv al lui *vilță*. *O vilțuliță de păr i se joacă strengărește pe la frunte.* Smr.

VINDECĂ, *vîndec*, v. I tranz., refl. A dispărea; (despre oameni) a întîrzi; a muri. *S-a vîndecat căluțul meu, s-a dus să nu mai vie; l-oi mai vedea pe lumea ailaltă.* Spt. S.

VILŪGĂ s.m. Poreclă. Cpr.

VĪRGULĂ, *virguli*, și *virgule*, s.f. Fig. Pricină, neajuns, dandana; figură. *Asta e virgula!* Plș.

VIRŪGĂ, *virugi*, s.f. Viroagă. *A luat-o pe viruga aia.* Spt. S., Cpr.

VIS, *vise*, s.n. (În ex pr.) A nu fi de vise rele (ceva sau cineva) = a nu fi de lepădat. *Fata asta nu-i de vise rele, spui eu! Afacerea aia — m-am gîndit eu — nu-i de vise rele.* Spt. S.

VISTAVŌI, *vistavoi*, s.m. 1. (Odinioară) Vătășel (la primărie); (ironic) om de serviciu (la curte boierească). *Vine vistavoiul de la primărie, cheamă lumea la corvezi. Umblă vistavoiul boierului în răpi, după oameni de clac.* Spt. S., Sîlnc., Cpr. 2. (Ironic) Om de nimic, lingușitor, slugarnic; secătură, lichea. Spt. S., Cpr., Mșș.

VISTERĪE, *visterii*, s.f. Sursă de apă, izvor, debit. *Fîntîna asta are o visterie de apă ce nu s-a pomenit.* Spt. S. 2. Groupă, lac, săpat în straturi de pietriș, ca să se filtreze apa ce alimentează un puț. Mș.

VIȘTEĂLĂ s.f. Boală specifică buzelor; jupuială, pîrleală. Cpr.

VITEJĪ, *vitejesc*, v. IV. refl. A face pe grozavul, a se grozăvi. *S-a vitejil el că duce sacii singur și a dat de naiba, acum zace la spital.* Spt. S.

VITŌS, -OĂȘĂ, *vițoși*, -oase, adj. Căruia îi plac vitele, care se ocupă cu creșterea și îngrijirea lor. Cpr.

VĪȚĂ, *vițe*, s.f. (În ex pr.) A fi (cineva) (de) viț plăvișă = a fi (de) neam subțire, de viță nobilă. (Ironic) *Lasă-l, mă, că el e (de) viță plăvișă, nu e de la coada sapei; tată-său a fost negustor de pălămidă și mă-sa a murit de-nghesuială la pomană.* Spt. S. A luera (pe cineva) în foț de viță = a unelti împotriva cuiva, a-l aranja. Ibid., Plș.

VIŪ, *vie, vii*, adj. (În ex pr.) Pămînt viu = pămînt necarat de multă vreme, hodinit; țelină. *Am pus niște porumbi în pămînt viu, s-au făcut pădure.* Smr., Spt. S.

VIUL s.n. art. (În construcție) Viul codrului = adinecul, inima codrului. *Am urmăritu-l pînă i-am pierdut urma în viul pădurii.* Pn. L., Spt. S. Viul apei = locul din mijlocul apei, unde curentul este mai puternic. *Nu te băga la viul apei!* Ibid. Viul țirgului = Locul din țirg unde mulțimea e mai înghesuită. Ibid., C. Arg.

VĪZDURĀ, *vizduri*, s.f. Fiecare din bucățile de lemn cu care se căptușește interiorul unui puț sau al unei fîntîni, pentru a-și întări pereții să

nu se surpe; ghizd; ghizdură, virghină. *Puț cu vizduri. Vizdurile flintnii.* Spt. S.

VIGĂ s.f. (În expr.) a (o) (șine *vigă* = a (o) șine una-ntr-una; a nu ceda. *Nebuna, cînd s-apucă de ceartă, apăi o șine vigă toată ziua! Ne-am finut vigă amîndoi (cu procesul): nici el, nici eu.* Spt. S. A merge *viga* = a merge întins, fără oprire. *Am mers vigă 80 de kilometri, drum întins.* Ibid. A o lua *viga* (la fugă) = a o rupe la fugă. Ibid.

VIJ s.n. (În expr.) a face un *viș* = a face o plimbare, o distracție, un chef etc. de scurtă durată, din repezeală, în treacăt. *Am făcut un viș pe la Argeș.* Pts.

VIJĂ s.f. (În expr.) A se duce (sau a ieși) *viș* = a o rupe iute din loc; a pleca vijlind; a se duce val-virtej. *Cum m-a văzut că viu, a ieșit viș pe usă afară.* Pts.

VIJĂT s.n. 1. Zgomot, vuiet, vijii. *Venea un vijat din pădure, parcă se mișcau copacii din rădăcini.* Spt. S. 2. Zvon, vilvă. *S-a făcut un vijat prin sal' cîea vine zavera.* Ibid. 3. Plimbare, chef. Pts. [Var.: **VOJOT** s.n. Arf.]

VIJII, *viiji*, vb. IV tranz. 1. (În expr.) A *viiji* darau = a o ciuta (apăsînd cu degetul pe fund și sunîndu-i zurgălăii). 2. Refl. A se plimba. *Ne-am vijiit duminică pînă la Sîngia și-ndărul cu mașina.* Pts.

VIJIALĂ, *vijieli*, s.f. 1. (Familiar) Petrecere zgomoloasă, chef; plimbare; vijii, vijăt. *I-am tras o vijiială la cumetria ala de s-a dus pomina.* C. Arg., Pts. 2. (În expr.) A lua în *vijiială* (pe cineva) = a dojeni, a certa, a repezi a lua „la zdravițe”. Ibid.

VIJIIȚ, -A, *vijiiti*, -te, adj. Zăpăcit, aiurit, nebun. *E cam vijiit, îl știu eu.* (Substantivat) *Eu, eu vijiitul ăta? Nici nu stau de vorbă!* C. Arg., Pts.

VIJOI, *viioate*, s.n. Fig. Petrecere, chef, vijăt. C. Arg.

VILC interj. Cuvînt care exprimă o mișcare de scurtă durată sau filșitul unei pluze etc.; fic! fofic! *Tresărea din depărtare cite o licărire: vile, vile! Fulgera. O veverișă sărea sprintenă din cracă în craea: vile, vile!* Spt. S. În bătaia vîntului, *cearșafurile se legănau alene: vile, vilc! O șovă mare făcea: vile, vile, pe sus.* Ibid.

VILCĂ s.m. Poreclă dată unui om repezit, zurbagiu, zănatie. Cpr.

VILCIȚ, *vilciți* și *vilcițesc*, vb. IV intranz. 1. (Despre un fulger, o flacăra etc.) A licări, a face: *vile!* Spt. S. 2. (Despre ființe) A face o mișcare scurtă, bruscă; (despre lucruri) a filși. *Vilciție drapelele pe stradă, luate de vînt. Vine o șovă vilciind din aripi. Trece în fugă o femeie cu șorțul și poalele vilcîind.* Ibid., Pn. L., Smr.

VILCIȚ s.n. Acțiunea de a vilci și rezultatul ei. *S-a zărit un vilciț pe deasupra ploșilor; venea uliul.* Spt. S.

VILCIȚURĂ, *vilcițuri*, s.f. Vilciț, filșitură. *S-a văzut o vilcițură la ușa coteșului, un vilciț de coadă roșie, stufoasă, lungă: era vulpea.* Spt. S.

VILVĂ s.f. 1. Cățelușă vioaie, sprintenă, de obicei roșie la păr; (fig.) femeie zăpăcită, nebunatică, zurlie. Spt. S.

VILVĂIALĂ, *vilvăiesi*, s.f. 1. Văpaie; iușeală, zor, toi. Spt. S. *Ō vilvăială de secere (arie, coasă etc.).* Ibid. 2. Freamăt, zvon. *E vilvăială mare.* Ibid.

VILVĂI, pers. 3 sg. *vilvăie* și *vilvăiește*, vb. IV tranz. și intranz. A filși. *Venea zorit, cu poalele vilvăind. Alerga militica de-i vilvăia părul în vînt.* Spt. S., Smr.

VILVĂRAIE, *vilvărâi*, s.f. Vilvăraie; fig. zarvă, vilvă, huiet. *E vilvăraie mare la adunare. A făcut nebuna o vilvăraie în sal, de parcă s-ar fi aprins pămîntul.* Spt. S.

VILVĂREALĂ s.f. Vilvoreală; fig. activitate intensă; iușeală. *I-am tras o vilvăreală japănă la secere, pe ziua de azi.* Spt. S.

VILVĂT s.n. Vilvăraie, vilvoare, flacăra; fig. veste, zvon, huiet, vilvă. *Vilvăt mare trece-n zare Peste șapte-opt hotare (Pop.).* Pn. L.

VILVOI, pers. 3. sg. *vilvoie* și *vilvoiește*, vb. tranz. și intranz. = **VILVĂI**. Mș.

VILVORĂT, -Ă, *vilvorați*, -te, adj. Iute; grăbit; aprins, infuriat. *A venit vilvorat de la adunare, îl scărmanaseră rău.* Spt. S.

VILVORĂȚIC, -Ă, *vilvorățici*, -ce, adj. = **VILVORAT**. *Umbliă vilvorățic. Ce ești așa vilvorățic, ce s-a întimplat?* Spt. S.

VILVOREALĂ, s.f. 1. Flacăra mare, vilvoare, bijă, foc. *Cu frunze, cu coceni, cu paie, cu vreasure, am făcut o vilvoreală de ziceai că s-a aprins satul.* Spt. S., Mș., Pn. L. 2. Dogoare, arșiță, zăduf. *Pe la nimiczi s-a lăsat o vilvoreală de căldură de dogorea pămîntul.* Ibid. 3. Fig. Activitate intensă; iușeală, zor, toi; dîrvăreală. *I-am tras o vilvoreală la secere, de mama focului! Începurăm o vilvoreală la cules, de scăpărau mîinile.* Ibid. 4. Bătaie. Ibid.

VILVORI, pers. 3 sg. *vilvore* și *vilvorește*, vb. IV. 1. Intranz. A vilvora. *A luat foc aria; toată noaptea a vilvorit. Vilvoreau sirele de griu de le lua groaza.* Spt. S. și J. 2. Intrans. A arde, a vărsa căldură, a dogori. *Vilvoare cerul parc-a luat foc.* Ibid. 3. Refl. și intranz. A se aprinde cineva la față. *Ce ai, mă, de ce te-ai vilvorit așa? Te-a ars soarele. Copilul e aprins, vilvorește de nu poți șine mina pe el; mitileul!* Ibid. 4. Tranz. A da zor la ceva, a iuși, a întări. *I-am vilvorit azi la arie (sau la coasă, la secere) de ieșeau flăcări din ei.* Ibid. 5. (În expr.) A vilvori pe

cineva (sau a-i vilvorit ceafa, obrații) = a) a-1 sili la muncă, a-1 iuți, a întări; b) a-i arde (cuiva) citeva palme; a-1 chelfăni. Ibid.

VILVORIT, -Ă, *vilvoriti, -te*, adj. Pripit la treburi, fără preget; harnic, sprinten, vioi, iute (ca vilvoarea). Spt. S. și J., Pn. L., Mș.

VÎNĂ, *vine*, s.f. (În expr.) A fi iute de vină = a fi iute de picior, a fi sprinten, vioi. Pn. L., Mș. A avea vină (sau A fi tare de vină) = a fi vinjos, rezistent, zdravăn, voinic. Ibid., Spt. S. A avea o vină de țeneală (sau de nebuție) = a nu prea fi în doagele lui, a fi cam clătît, zăpăcit, țenit, nebun, Cpr. A avea o vină de proște = a nu prea fi-n toate mințile, a bate cimpii, a aiura. Ibid.

VÎNJ, *vinjuri*, s.n. Uncaltă care servește la ridicarea unei greutăți; mangealic. Pune vinjul sub osie (la car) și unge toate roțile. Mș.

VÎNT, *vințuri*, s.n. 1. (În expr.) A se da după vînt (sau după cum bate vîntul) = a se acomoda împrejurărilor, a se adapta. Spt. S. (Zicală) Așa bate vîntul de cînd e pămîntul = așa e lumea. Ibid., Pn. I. A se mînea vînturile = a bate din toate părțile, a se învrăjbi. Cînd se mîneacă vînturile, e gata ploaia; se strică vremea. Ibid. A se lua (sau a veni) din vînt = (despre boli; în superstiții) a se lua în contact cu anumite vînturi (rele de boală); a lua boala din aer, din praf, de aiurea. Ibid. (Ironie) Culoarea vîntului turbat = culoare incertă, imprecisă, ștearsă. Are niște ochi, culoarea vîntului turbat. E o slofă-n culoarea vîntului turbat. Ptș. Îi dă vîntul jos (sau îl suflă vîntul), se zice despre cineva care e slab mort. Ibid., Pn. L. A măcina vînt = a vorbi fără rost, a bate cimpii. Ibid. A vorbi-n vînt = a nu fi ascultat. Ibid. A le lua vîntul (rufele) = a (le) zbici. Ibid. Vînt turbat = a) vînt puternic, vijelie, taifun. S-a pornit, mare, un vînt turbat care a dezrădăcinat pomii, a dezvelit casele, a întors pădurile pe dos, a spe-real lumea. C. Arg. b) (în superstiții) curent de aer, presupus la mare înălțime, unde nu poate trăi nici o vielate. Spt. S. Vînt învîrtit (sau vînt învrîtejit) = vînt care suflă din direcții opuse; vînturi încrucișate. Spt. S.

VÎNTUREĂLĂ s.f. 1. Curent. Lasă deschise toate ușile și ferestrele să se facă vîntureală peste tot. 2. Fig. Plimbare. Iar ai plecat în vîntureală? Ptș.

VÎNTURÎ, *vințur și vînturesc*, vb. IV. 1. Refl. (Despre încăperi) A se aerisi. Lasă deschise ușile și ferestrele, să se vînture (sau să se vînturească) bine toate odăile. Ptș. 2. Refl. (Despre oameni) A se plimba, a se aerisi. M-aș vînturi pușin încotrova. Ce-ar fi să ne vînturim cu toții pînă la Brașov și-ndărăt? Ibid.

VÎNZOĂLĂ, *vinzoale*, s.f. 1. Vînt puternic, vifor, vijelie, furtună. A venit o vinzoală de

vînt, a scuturat toate prunele, a vinzolit griul, a luat acoperișul caselor. Spt. S. 2. Joc nebunatic; horă repezită. Ibid. 3. Amestec de lume, înghe-suială. Vinzoală de lume cu la țrțul ăsta, de mult n-a mai fost. Ibid. 4. Muncă intensă; iu-țentă, toi, zor. Vinzoală de secere. Vinzoală ca la arie, ce vrei? Ibid.

VÎNZOL s.n. 1. Mișcare de lume; înghe-suială. Îl pierdusem în vinzolul țrțului. N-am pomenit atîta vinzol, atîta freamăt, atîta polop de lume. Spt. S. 2. Furtună, viscol; freamăt. Și răzbit de-atît vinzol, sus, p-un stei, s-atină vîntul. Ibid.

VÎNZOLIT, -Ă, *vinzoliți, -te*, adj. 1. Repezit, frămîntat, puternic. Joc vinzolit. Furtună vinzolită. Spt. S. 2. Istovit de muncă, sleit de pu-teri; flecut, lopit. Vinzolit de arie, cum a venit, a căzut lat; nici mîncare n-a primit. Ibid.

VÎRCĂ, *virci*, s.f. 1. Dungă, vargă; vîrstă (într-o țesătură). Spt. S. 2. Vinătaie rămasă pe piele, în urma unei lovituri de bici sau de nuia. Ibid. [Var.: VIRGĂ, *virgi*, s.f. Ibid.].

VÎRFĂR, *virfare*, s.n. Virf (de clăie, slog etc.); coamă (de șire). Hai să facem virfar slo-gului. Spt. S.

VÎRFĂRĂIE s.f. (Cu sens colectiv) Mulțime de ramuri, rupte sau tăiate din virful crăcilor, resturi de crăci, fărâməturi. Adună virfăraie-alea, sînt bune de uscături. Pn. L., Spt. S.

VÎRFOR, *virfoare*, s.n. Virful unui copac, al unei tufe sau al unei crăci. Dacă poți ajunge, sui la virforu-ăla de sus; e un cuib de cioară acolo, dă-l jos. Ia, hai s-adunăm toate virfoarele, toate rimigurile astea de pe jos, toate crăcile. Spt. S.

VÎRFȘCIOR, *virfșcioare*, s.n. Diminutiv al lui virf; virșor, virțuț, virțuleț. Ia vezi că pe virșceloru-ăla a mai rămas citeva prune. Spt. S.

VÎRGĂ s.f. V. VIRCĂ.

VÎRGHIE, *virghii*, s.f. v. VIRGHINĂ.

VÎRGHINĂ, *virghini*, s.f. Trunchi de copac, curățat de coajă sau cioplit din seure; birnă, ostreț. Am făcut un șopru de virghini. Spt. S. și

J. [Var.: VIRGHIE, *virghii*, s.f. Ibid.]

VÎRȚIOS, -OĂȘĂ, *virțioși, -ouse*, adj. Îngăreț, îndrăzneț, obraznic. N-ai văzut copil așa virțios. Virțioasă femeie, răzbate unde nici cu gîndul n-ai gînd! Ptș., Spr., Spt. S.

VIRLĂN, -Ă, *virțani, -e*, adj. (Despre oameni și animale) Bine legat, înspîțat, voinic, puternic, vîrtos; sprinten, vioi; cf. virlav. Copil virțan. Am doi junci virțani, ar cu ei. Cpr.

VIRLĂV, -Ă, *virțavi, -e*, adj. Zglobiu, sprinten, vioi, indemnatic, săritor. Ce fată virțavă, nu-i sta mîinile cîl e zîlțica! Virțav copil, într-o clipă s-a dus și-a venit! Spt. S. și J.

VIRLĂTOR, -OARĂ, *virłători, -oare*, adj. Diminutiv al lui *virłan*. Cpr.

VIRLĂVIE s.f. Faptul de a fi *virłav*. *N-ai văzut virłavie ca la el*. Cpr.

VIRLĂVIOR, -OARĂ, *virłaviori, -oare*, adj. Diminutiv al lui *virłav*. *Puișor de văduvioară, Tinără și virłavioară* (Pop.). Spt. S.

VIRȘĂ¹, *virșe*, s.f. 1. (În poezia populară, cu sens neprecizat; probabil) *Virf*, culme. *Sus la virșă munților, Munților cărunților, Unde-i riul țepede, Pe o mare lespede, Iese Lina cu ochi negri Ce înțește dorurile Și-albește cărările* (Pop.). Arf.

VIRȘĂ², *virșe*, s.f. 1. Îngrădeală provizorie. *Trage-i o virșă de mărăcini la capul locului și tot mai apără de vile*. Spt. S. 2. Pieter cu țirșuri de mărăcini, de-un singur rind, urzit pe deasupra unui gard de nuiele, pentru a împiedica să sară cineva peste el. *La gardul curții, de jur împrejur, i-am tras și o virșă de mărăcini de leasă*. Ibid.

VIRȘI, *virșese*, vb. IV tr n z. A face un gard cu țirșuri de mărăcini sau a acoperi un gard de nuiele cu mărăcini. Spt. S.

VIRTOȘENIE s.f. Tărie, vlagă, putere, vigoare, virtuție. *E o virtoșenie în zdrahonu-ăsta, că-i ia o elaiie la spinare*. Spt. S.

VIRZOABĂ s.f. v. **VIRZOB**.

VIRZOB, *virzoabe, virzoburi*, s.n. și *virzobii*, s.m. 1. Laț făcut la gura cămășii pentru a încheia nasturii. Mș. 2. Laț făcut din curea, la nasul opineii, pentru a băga nojița și a trage opinea peste picior. Spt. S. 3. Gaură, la opinci, pe unde se bagă nojițele pentru a strînge opincile pe picior. *A mai rămas să te fac virzobi*. [Var. **VIRZOABĂ**, *virzoabe*, s. f. Ibid.]

VLĂȘCA s.f. art. (În expr.) *Pare-ni fi pe (sau de pe) Vlașca* = a) ca într-un loc pustiu. *Fluierii ea (sau pare-ni fi) pe Vlașca*; b) necioplit. Ibid. (Argou) *Bașca Vlașca* = afară de... (subînțeles: bașcișul, ciubucul). *Toată afacerea asta te costă vreo două mișoare, bașca Vlașca*. Pnr. (În trecut) *Plus Vlașca și Tilormanul* = afară de veniturile extraordinare (învirteli, afaceri grase etc.). *Are slujbă bună, trecere mare... plus Vlașca și Tilormanul*. Ptș.

VLĂȘNIȚĂ s.f. 1. Ceapă cu bulbul compus (ca usturoiul); ceapă care împuiază la rădăcină; vlašniță, glașniță. Mrghl.. Tln., 2. Samulastră (de ceapă sau de usturoi). Mș. [Var.: **VLAȘNIȚĂ** s.f. Spt. S.]

VLĂGUÎ, *vlăgui și vlăguiesc*, vb. IV tr n z. și refl. 1. A (se) freca, a (se) netezi, a (se) lustrui. *Mi s-au vlăguit cizmele; le-am luat de câteva ori și s-au vlăguit pe dinăuntru, pare-ar fi unse. Vlăguie tu scaunul ăsta*. Spt. S. 2. (În expr.) *A se vlăgui cu viața* = a se freca de viață; a se forma, a se căli. Ibid.

VLĂGULĂ s.f. Acțiunea de a se *vlăgui* și rezultatul ei; fig. experiență. Spt. S.

VLĂGUIT, -Ă, *vlăguiți, -te*, adj. 1. (Despre lucruri) Lustruit, lucios. *Are țava vlăguită pușca*. Spt. S. 2. (Despre oameni) Care are experiența vieții, care e frecat, dirșit, călit (cu viața). *Om frecat, om umblat, vlăguil, călit în viață, știe multe, ai ce învăța de la el*. Ibid.

VLĂȘCEAN, *vlășcenii*, s.m. (În corelație cu „muntean”, „delurean”) Locuitor de la șes, din cimpia dunăreană; tulvurar. *Au sosit niște vlășcenii cu carele cu porumbi și vor să cumpere fin*. Spt. S. și J.

VLĂȘTIE, *vlăștii*, s.f. 1. Nuia (ca de gard); prăjină (ca de scuturat); p. ext. bită. *Pină m-oi pune cu cu vlăștie pe tine, năvirlisule! Ia arde-i câteva vlăștii și să vezi cum te ascultă*. Spt. S., Pn. L., Smr. 2. Fig. Om înalt, subțire și slab, prăjină. *O vlăștie de muierc*. Ibid.

VLEȘTIOARĂ, *vleștioare*, s.f. Diminutiv al lui *vleștie*. (Bale) *Cu smictele subțirele și cu vleștioare grele* (Pop.). Smr.

VLOG s.n. Multime, grămadă; cantitate mare, belșug; plin. *Are o cămașă vlog de flori. Au venit oile cu lina vlog de ciulini. De la o vreme ploile se fin vlog (lanț, șir). E vlog de lume în obor*. Spt. S.

VOIE s.f. (În loc. a d v.) *De voie* = pe nesimțite, ușor, nesilit (fără efort); sigur. *Am făcut de voie 20 km pe jos. Uite, vezi easa asta? Până-n toamna o dau gatu de voie, cu toate ale ei*. Spt. S., Smr.

VOJOT s.n. v. **VIJĂT**. Dnc.

VOLBURĂȚIC, -Ă, *volburățici, -ce*, adj. 1. (Despre riuri) *Volburos*. *Vine Oltul volburățic, Eu bal malul singuralic*. Spt. S. 2. Fig. (Despre oameni) Iute la fire, nestăpinit, repezit; (despre copii) zburdalnic. *Așa e el eam volburățic, dar nu-i rău la inima lui*. Ibid.

VOLNA s.f. (În expr.) *De-a volna* = din berechet, de ajuns, mult. *I-am dat de-a volna, toț ce a vrul. Pe la arii, grine-n șire, Vin de-a volna să se-nșire* (Pop.). Spt. S.

VOLNIC, -Ă, *volnici, -ce*, adj. Cumsecade, bun, binevoitor, amabil, favorabil. *Am fost la șef, s-a arătat volnic ca să te ajute*. Spt. S.

VOLŌC, *voloace*, s.n. Ghemoloc de cirpe; fig. fulg mare de zăpadă moinoasă, folmotoc; p. ext. bulgăre de zăpadă, nămete. *Curgeau voloacele de zăpadă mari și moi și dese, parcă erau smulse de vnt din ploșparele norilor*. Spt. S.

VORBĂ, *vorbe*, s.f. (În expr.) *A-și lua vorba-nădrăt* = a schimba atitudine, a reveni, a se întoarce. Pts. *A dumica vorbele (în gură sau în gît) = a vorbi încet, moale; a îngăima vorbele, a se îngitui*. Spt. S., Cpr. Ptș. *A du vorba cuiva = a da de veste, a comunica; a face o comandă. Am dat vorbă să vie. Am dat vorbă să-mi facă o puțină*. Ibid. *Vorbă dreaptă = ce e drept. Vorbă dreaptă, ea e mai înțeleaptă ca*

el. Ibid. **Vine vorba** = adică; expresie stereotipă, care se repetă mecanic, în cursul convorbirii sau al unei narațiuni. *Vine vorba, eu aș da-o dacă... vine vorba, ar vrea și el.* Cc. **Min-ea-ți-ai vorbele** (cu usturoi), se zice când cineva își dă drumul gurii, vorbește necuviincios, e murdar. Spt. S. **A avea vorbă** (cu cineva) = a avea înțelegere, a fi de acord. Ibid. **A fi la o vorbă** (cu cineva) = a fi gînd la gînd. Ibid.

VORBÎTĂ, vorbițe, s.f. (Mai ales în poezia populară) Vorbuliță. *O vorbiță doar să-i spui, Vine puilul hului, Peste deal, la mindra lui* (Pop.). Spt. S.

VOREĂSĂ, vorese, s.f. (Învechit) Termen de respect dat unei femei în vîrstă, cu vază, de frunte. *S-au strîns zîne și crățese, Prea slăvite-mpurătese, Jupinițe și prințese, Codănce și vorese, Cari de cară mai alese* (Pop.). Spt. S.

VORI, vorese, vb. IV. 1. **Tranz.** A plăcea, a dori; a accepta, a vrea. *Fie cum o fi el, dacă-l vorește sala, n-ai ce-i face. Iubește, tele, iubește, Fă ce inimă-ți vorește!* (Pop.). Spt. S. 2. **Intranz.** și **tranz.** A prii. *Asta nu-mi vorește; mă arde la stomac, îmi face rău. Nu mă vorește stomacul.* Ibid.

VÓTRU, votri, s.m. Codoș. *Hoașca de babă e votru, să știi; face moșmoande, umblă cu coțefe, bagă filtre.* Cpr.

VRĂJĂ s.m. Poreclă dată unui flecar, palavragiu. *Urită vrăjă de om; cînd s-apucă să le loarne, fi-mpuiază capul (urechile)! Spt.S.*

VRĂȘC interj. 1. Onomatopee care redă zgomotul produs de frunze, cînd sînt izbite sau căcate în picioare. *Auzirăm vrașe, vrașe, prin pădure; cînd ne uitaram: ursul.* Spt. S. 2. Onomatopee care redă zgomotul produs de un corp greu, aruncat sau căzut. *Cum ajunsese, vrașe! trînti bușeanul din spinare. Alunecai nișel și... vrașe! căzu cu vadra plină, în mijlocul curții.* Ibid.

VRĂȘNIȚĂ s.f. v. **VLAȘNIȚĂ**.

VRĂȘOL s.n. = **VRĂȘOLEALĂ**. *Am găsit grădina vrașol; o vrașoliseră porcii. Era casu vrașol, o vrașoliseră copiii.* Spt. S.

VRĂȘOLEĂLĂ, vrașoleți, s.f. Amestecătură de lucruri aruncate în dezordine; vraisețe, dezordine; balamuc. *Ce vrașoleală mi-ai făcut aici, mă, năbădăioșilor? Am găsit o vrașoleală în grădină, să te iei cu mîntine de păr.* Spt. S.

VRĂȘOLĂ, vrașolose, vb. IV **tranz.** 1. A răscoli, a scormoni, a arunca lucrurile claie peste grămadă; a răsturna. *Au intrat nebunii și au vrașolit tot-tot.* Spt. S., Cpr. 2. A încurea, a înclci. *Mi-au vrașolit cînepu niște lîhoabe de ctini. Cine mi-ai vrașolit, mă, caierele și borangiul din pod, ai?* Ibid. 3. A strica, a distruge. *Au intrat vacile-n clăi și pe toate le-au vrașolit. Au vrașolit porcii grădina, cum le-a venit și nimeni n-a sărit să-i scoată.* Ibid.

VRĂȘOLIT, -Ă, vrașolit, -le, adj. 1. Răscolit, scormonit, învălmășit. *Cine-a umblat la dută-puri? Am găsit toate alea vrașolite.* Spt. S. 2. (Cu privire la oameni) Care e cu ținută în dezordine, mototolit, răvășit. *A plecat cu părul vitvoi și cu hainele vrașolite pe el, parcă-l fugăreau turcii; intirziase de la ședință.* Ptș.

VRĂȘOLNIȚĂ s.f. Vrașoleală, vraisețe, dezordine; cf. vrașol. *Ce vrașolniță e asta, mă, așurimașilor!* Spt. S.

VRĂFUÎ, vrăfui și vrăfuiesc, vb. IV **tranz.** și **refl.** (Despre plantele uscate) A (se) zobi, a (se) fărîma. *S-a vrăfuit cocenii (strujenii), s-au făcut zob la legătură (cînd s-au făcut snopi). S-a vrăfuit bine griul în arie; l-a scrobil soarele, i-a luat oful, îl făcuse scarabă.* Spt. S.

VRĂFUIALĂ s.f. Acțiunea de a vrăfui și rezultatul ei; vraf. *Ce vrăfuiatul e asta?* Pn. L., Spt. S.

VRĂJEĂLĂ, vrăjeli, s.f. Vorbă multă, fără rost și seamă; trîncăneală, sporojeală. *Ce atila vrăjeulă pe voi? M-a lăuzit ăla cu vrăjile și parascoveniile lui.* Spt. S., Pn. L.

VRĂJÎ, vrăjese, vb. IV. 1. **Intranz.** A vorbi într-aiurea, a lînsira cai verzi pe pereți; a sporoji (verzi și uscate), a pâlăvrăgi. 2. **Tranz.** A bate la cap, a cicăli, a pisălogi. *M-a vrăjit un conac cu cîle-n stele și-n lună, apă de zăpadă.* Spt. S. Smr.

VRĂȘCĂNEĂLĂ, vrășcăneli, s.f. Acțiunea de a vrășcăni. *Ce vrășcăneală o fi acolo? Parcă s-ar bate!* Smr., Cpr. [Var.: **VRĂȘCĂREĂLĂ**, vrășcăreli, s.f. C. Arg.]

VRĂȘCĂNI, vrășcăni și vrășcănesc, vb. IV. 1. **Intranz.** A face: vrașe, vrașe; a produce zgomote puternice trîntind, răsturnînd, aruncînd lucrurile unele peste altele. *Vrășcăne frunza, e ceva! Cpr. Cine o fi vrășcănînd așa prin pod? Vrășcăne cineva la magazie!* Ibid. 2. **Tranz.** A învălmăși, a strica; a vrașoli. *Au intrat vacile-n clăi și pe toate le-a vrășcănit cu coarnele.* Cpr. [Var.: **VRĂȘCĂRI**, vrășcăr și vrășcărese. Ibid.]

VRĂȘCĂNIT s.n. v. **VRĂȘCĂNEALĂ**. Spt. S., Cpr. [Var.: **VRĂȘCĂRIT** s.n. Cpr.]

VRĂȘCĂNIT, -Ă, vrășcăniți, -le, adj. (Despre lucruri) Răsturnat de la locul lui, scormonit, răscolit, risipit, împrăștiat; stricat, distrus; vrașolit. *Îa uii-tee! Toți snopii vrășcăniți, rupți, dezlegați. Jucați cu picioarele! Ce însemnă balamucu-ăstu? Am găsit casa vrășcănită.* Cpr., Spt. S.

VRĂȘCĂNITURĂ, vrășcănituri, s.f. v. **VRĂȘCĂNEALĂ**. Cpr. Spt. S. *S-aud vrășcănituri prin pod.* Spt. S. [Var.: **VRĂȘCĂRITURĂ**, vrășcărituri, s.f. C. Arg.]

VRĂȘCĂREĂLĂ, s. f. v. **VRĂȘCĂNEALĂ**. **VRĂȘCĂRI** vb. II v. **VRĂȘCĂNI**. **VRĂȘCĂRIT** s.n. v. **VRĂȘCĂNIT**.

VRĂSCĂRITURĂ, s.f. v. VRĂSCĂNITURĂ.

VREJ, *vreji*, s.m. și *vrejuri*, s.n. (În expr.) A lua (sau a căta) pe vrej (pe cineva) = a-i cereeta cuiva cu de-amănuntul originea, trecutul, viața; a descoase, a scormoni, a urmări, *Apăi mi fi l-am luat și eu pe vrej să văd cine e ăla care îmi cere fata, ce poamnă e, ce spiță are, cu ce se ocupă și multe altele.* Spt. S. Pn. L.

VREJUI, pers. 3. sg. *vrējuie*, vb. IV refl. (Despre plante agățătoare) A se ridica, a se învălătuci, a se incolăci, a se mreju. *S-a vreuțit fasolea pe porumbi, i-a strins, i-a făcut mătură.* Spt. S.

VRÉME, *vreți* și *vrețuri*, s.f. (În expr.) La vremea vremenii = la timpul potrivit, la soroc; cînd trebuie. *La vremea vremenii, și-o da și el roadele, de bună seamă.* Cpr., C. Arg. *Manta de vreme rea*, se zice cînd cineva (sau ceva) e căutat și prețuit numai la nevoie. Ptș. A se așterne (sau a se așeza, a se pune) pe vreme (sau pe vremuit) = a se pune vreme rea, a vremui. Pn. L., Spt. S. Trage a vreme = trage a ploaie; se zice cînd sînt semne care prevestesc schimbarea vremii (se bat vînturile, se pun junghiuurile, se întoarce fumul, i se face somn cuiva, cască etc.). Ibid.

Ptș. De eu vreme = de timpuriu; *Am sosit (sau am plecat) de cu vreme.* Pn. L., Smr. (Ironic) *Mare și devreme* = lung și prost; epitet dat unui om mărginit. Ibid.

VREMUÎT s.n. Vreme rea, vremuială. A se pune pe vremuit. Spt. S.

VRENIC ŌS, -ŌĂSĂ, *vrenicoși, -oase*, adj. (Familiar, uneori ironic) Vrednic, grozav. *A, păi vrenicoasă ca ea, cine mai e!* Spt. S. (Substantivat; ironic) *Ce ai făcut aici, mă, vrenicosule?* Ibid.

VŪLPE, *vulpi*, s.f. (În expr.) *Latră vulpen*, se zice cînd se lasă ger aspru. *Noaptea asta latră vulpea!* Ibid. Prov. *Vulpea, unde n-ajunge, zice că nu-i place*, se spune cînd cineva face pe năzurosul, dacă nu poate apuca ceva la care jinduște; cf. vulpea, cînd n-ajunge la struguri, zice că sînt acri. Ibid.

VULPĂRIE, s.f. (Numai la sg.) Termen depreciativ dat unei ființe nesuferite. *Vulpărie de muiere ca asta nu fi-au văzut ochii, de cînd ești.* Cpr.

VUVUIALĂ, *vuvuieli*, s.f. Acțiunea de a vuvui și rezultatul ei. Spt. S.

VŪVUITURĂ, *vuvuituri*, s.f. = VUVUIALĂ. Pn. L.

Z

ZĂĂR s.n. Zahăr. Pn. L.

ZĂBĂR s.n. Mulțime, grămadă; Ingrămădeală, învălmășeală. *E piața zabăr de lume.* *S-au făcut zabăr toate, s-au strîns toate o dată: secrete, coasă, orie.* Spt. S., Pdr.

ZĂCĂR s.n. Zahăr. Pn. L.

ZĂDĂ s.f. Grămadă de lucruri mărunte (crăcărie, coji, ogrinji etc.); zob, praf, locătură. *De uscate ce sînt, paiele s-au făcut zădă.* Spt. S.

ZAI, *zături*, s.n. 1. (Cu sens colectiv) Sloiuri de gheață care vin primăvara pe riu cînd se dezgheață. *S-au pornit zaturile de la munte.* Spte. 2. Polei. *S-a prins oleacă de zai; nu e de plecat cu căruța acuma.* Cpr.

ZĂLBĂ s.f. (În expr.) A nu avea zălbă (cineva) = a fi excesiv de harnic, săritor, inimos; a fi deosebit de vioi, sprinten. *N-are zălbă de vrenică femeia asta; toală ziua ti sfîrtie mîinile! Așa copil inimos, n-are zălbă-n el de iute ce-i!* Spt. S.

ZĂLTĂT, -Ă, adj. v. IZALTAT.

ZĂMĂ s.f. 1. (În expr.) A herbe-n zama lui = a se frămînta, a se amări, a se necăji; a răbda. Cpr. A lungi-o (sau a se lungi) eu zama de vorză = a întinde, a lungi-o fără rost. Ibid. A lăsa-n zama lui (pe cineva) = a-l ăsa-n pace. Ptș.

ZĂNG interj. Onomatopee care imită zgomotul produs de un obiect metalic lovit sau de un obiect de sticlă spart. *Zăng, s-a spart geamul!* Ptș.

ZĂNGARĂ, *zangarale*, s.f. 1. (Depreciativ, la pl.) Obiecte mici, lucruri lipsite de însemnătate; mărunțișuri. *Ce de zangarale s-au mai adunat! Ar trebui descurecat locul de ele.* Spt. S. 2. (La pl.) Zărzoane. *S-a impopoșonat cu cile zangarale toate.* Ibid. 3. Fig. Îneurcătură, belca. *A picat și el într-o zangara (a naibii); nu știu cum o ieși.* Ibid.

ZĂNGĂT, *zangăte*, s.n. Zgomot metalic produs de un obiect lovit sau spart; zăngănit. *Zăngăt de gramuri.* Ptș.

ZĂPISCĂ s.f. Recipisă de bani; p. ext. fițuică. *Uite ici zapiseu de la perceptor, vezi?* Pn. L., Spt. S.

ZĂPLAIC, *zaplatce*, s.n. Căuș (cu ajutorul căruia se curăță sîmburii și poșirea pe fundul cazanului); saplaic. Ddș.

ZĂRVĂT s.n. Gălăgie mare; harahman, zarvă. *Ce atît zarvăt acolo?* Spt. S.

ZĂRZĂN, *zarzăni*, s.n. Zarzăr. *Hai să scuturăm zarzărul din poartă.* Spt. S.

ZĂRZĂNĂ, *zarzâne*, s.f. Zarzără. Spt. S.
ZASTĂL s.n. v. ZĂSTAL.
ZAVAIĐÓC, *zavaidoace*, s.n. (Mai ales la pl.) Ghiont, pumn; potlrnog. *Lasă-l așa, pînă l-oi apuca bine și mi ți l-oi băga eu într-o serie de zavaidoace*, Spt. S.
ZAVAIĐÓCEA s.m. art. Poreclă dată unui om zurbagiu. Spt. S.
ZAVÉRĂ s.f. Fig. Dezordine, vraște; gălăgie, zgomot; joc nebunatic; ceartă, bătaie; balamuc. *Ce zaveră s-a încins, mă, acolo, parcă se bal turcii!* Spt. S.
ZAVÍSTIE, *zavistii*, s.f. (Mai ales la pl.) Poznă, glumă, șotic, farsă. *E plin de zavistii diavolușta de copil; e numai zavistii (în el)*. Spt. S.
ZAVISTIÓS, -OĂSĂ, *zavistioși, -oase*, adj. Care spune lucruri curioase, minunate, de neerezut; care e bun de glume, isteț, glumeț, poznaș. Plș. *Așa e el, zavistios*. Ibid.
ZAVRÁC șîn. Amestec de obiecte în dezordine, aruncate claie peste grămadă; harababură; balamuc, vrsaol, vraște. Spt. S.
ZĂBRELĂT, -Ă, *zăbrelate*, adj. f. Zăbrelit. *La mindruța sprlencenată. Cu căsuța zăbrelată, Cu ușița descuiată, Să mi-o văd cum slă culcală* (Pop.). Ln. S.
ZĂLÍNG, -Ă, *zăltingi, -ge*, adj., s.m. și f. 1. A d j. (Despre oameni) Îngălat; moale, mocoșit; tălmb, lălu. *Ce om zălting! Ce muiere zăltingă; cură zoaiele de pe ea!* Spt. S., Mrgh. 2. S.m. și f. Poreclă dată unui om vorbăreț, limbut, flecar și leneș. *Să faci cum îi ști și pe zăltinga aia să nu mi-o mai aduci la lucru*. Ibid.
ZĂLÍNGEALĂ s.f. 1. Lucrare executată fără pricepere și fără tragere de inimă; lucrare lărăgănată, moale; dălăngeală, migoroșeală; pălăvrăgeală; cășcălenă. *Ce atla zălungeală?* Ibid.
ZĂLÍNGI, *zăltingesc*, vb. IV. 1. În tr a n z. A lucra încet, moale; a mocoși, a tergiversa; a dălăngi; f i g. a flecări, a pălăvrăgi. Spt. S. 2. Tr a n z. (În expr.) A o zălăngi = a o duce de azi pe mline, a o amlna, a o tlromi. Ibid.
ZĂLÍNGÍT, -Ă, *zăltingiți, -te*, adj. (Despre oameni) Mocoșit; care lucrează fără gust, în silă, de mintuială. Spt. S.
ZĂLTĂT, -Ă adj. v. IZALTAT.
ZĂMÍRCĂ s.f. Fig. Om moale, bleg, leneș. *Ce zămircă de om! O zămircă de muiere*. Pn. L.. Spt. S.
ZĂMÍRCEA s.m. art. Poreclă dată unui om nevoiaș, bleg, leneș căruia îi pică mucusul în strachina altuia; care aciră pe la ușiile altora; ciorbăgiu. *Cum s-a pornit cazanul, țac și zămircea*. Spt. S.
ZĂMÍRCEALĂ, *zămirceli*, s.f. 1. Mincare sau băntură de proastă calitate, zeamă-chioară; zămircă. Spt. S., Pn. L. 2. F i g. (Ironie) Vorbărie goală, aiureală pălăvrăgeală, flecăreală. Ibid., Mș.
ZĂMÍRCÍ, *zămircesc*, vb. IV. 1. Refl. (Despre fructe) A se muia, a se terciui, a se

zămui, a se storci. *S-au zămircit prunele de căldură, trebuie culese*. Pn. L., Spt. S., Smr. 2. În tr a n z. (Despre oameni) A acira la băutură, a bea; f i g. a pălăvrăgi. *Zămircște pe la cazane, doar de i-o da cineva ceva*. Ibid. 3. Tr a n z. (Despre băuturi alcoolice) A subția cu apă, a adăpa; a lăsa cazanul să curgă mult, a lungi-o. *Ai zămircit-o de tot; asta nu mai e țuică, măi; asta e poștele, apă chioară*. Ibid.

ZĂMÍRCÍT, -Ă, *zămirciți, -te*, adj. 1. (Despre băuturi) Amestecat cu apă, slab. *Vin zămircit. Țuică zămircită*. Pn. L., Spt. S. 2. (Despre fructe) Terciuit. Ibid. 3. (Despre oameni) Bețiv; moale; f i g. palavragiu, zeamă-lungă. Ibid. (Substantivat) *Cu zămircitu-ăla ți-ai găsit să-ți bagi în cird?* Ibid.

ZĂMOȘÍ pers. 3 sg. *zămosește*, vb. IV refl. 1. (Despre bube, buboaie etc.) A se umple de ser, a face puroi, a începe să curgă. Mș., Pdr. 2. (Despre fructe) A se terciui. Ibid.

ZĂMOȘÍT, -Ă, *zămoseți, -te*, adj. (Despre bube) Din care se scurge o zeamă subțire; care e deschis, spart, rupt; zemos. Mș., Pdr. 2. (Despre fructe) Terciuit, zemos. Ibid.

ZĂMUÍ, *zămui* și *zămuiesc*, vb. IV. 1. Tr a n z. A stoare ceva (făcînd să iasă lichidul afară); a zgîndări. *Nu mai zămui al buboi degeaba dacă nu e copt*. 2. În tr a n z. Fig. A vorbi în dodii, a bate cimpii, a trăncăni. Cpr. Expr. **A zămui la cap** (pe cineva) = a bate la cap, a pisălogi. Ibid.

ZĂMUIĂLĂ, *zămuieli*, s.f. Acțiunea de a zămui; stoarcere; f i g. pisălogeală. Cpr. *Destul, ajunge atla zămuială! L-ai lăuzit*. C. Arg.

ZĂMUÍT, -Ă, *zămuiți, -te*, adj. 1. (Despre ouă, fructe etc.) Storcit, strivit, zdrobit. *Prune zămuite. Ouă zămuite*. Spt. S., Pn. L. Smr. 2. (Despre bube) Din care țșnește puroi; zemos, zămoșit, spart. *Iub zămuit. O bubuliță zămuită*. Ibid. 3. Limbut, palavragiu. *Om zămuit. Vorbărie (sau vorbă) zămuită. Discurs zămuit*. Cpr.

ZĂNGĂLĂ s.m. Calificativ depreciativ dat unui om care lucrează superficial; care pălăvrăgește, flecărește; flecar. *Ce zăngală de om! Urită zăngală (de om)!* Cpr.

ZĂPĂDĂ, *zăpezi*, s.r. (În expr.) Apă de zăpadă, se spune cînd cineva se laudă, promite, minle; spune lucruri neserioase; pălăvrăgește. Plș.

ZĂPĂCÉNIE, *zăpăcenii*, s.f. 1. (Familiar) Om cu mințile împrăștiate, distrat, uituc, zăpăcit; zăpăcilă. *Am scăpat de un zăpăcilă și am dat de o zăpăcenie și mai și. E o zăpăcenie de fată ce n-ai văzut, umbă aiurea*. C. Arg. Plș. 2. Lucrare de mintuială. *Ce sint zăpăceniile astea, mă copile?* Plș. 3. Extravaganță de om neserios; aiureală, prostie, nebunie. *Ea, tot eu zăpăceniile ei, cum o știu*. Ibid.

ZĂPĂCÍLĂ s.m. Epitet depreciativ sau glumeț dat unui om zăpăcit. *Und-ți-i capul, zăpăcîlă, ee-ai făcut aici?* Spt. S.

ZĂPĂI, *zăpăi* și *zăpăiesc*, vb. IV in tranz. A produce zgomot, răscolind frunzele; a vrășcăni; a tropăi S-aude *zăpăind prin pădure, umblă jigania. Zăpăic ăla cu bocancii lui, că s-aude de la o poștă.* Ibid.

ZĂPĂIALĂ, *zăpăieli*, s.f. Acțiunea de a zăpăi; zgomot de frunze răscolite, vrășcăneală; tropăit de picioare: *zăpăit*. Spt. S.

ZĂPĂIT s.n. = **ZĂPĂIALĂ**. Spt. S.

ZĂPĂITURĂ, *zăpăituri*, s.f. = **ZĂPĂIT**. Pn. L.

ZĂPÎRSTEA s.m. art. 1. (Familiar) Om mic de statură; (ironic) om fără însemnătate. Spt. S. 2. (Eufemism) Dracu. Ibid.

ZĂREĂȚĂ s.f. 1. Vlagă, vigoare; rumeneală în obraji. *Băiefașul ăsta e așa ofilit, veșted! N-are nici o zăreăț-n el. Se vede că e trăit rău, militelet!* Brșt.

ZĂREȚ, **-EĂȚĂ**, *zărești, -te*, adj. (Mai ales despre copii și tineri) Rumén la față; voinic, sănătos. *Am dobindit un copil zăreț, fi-i mai mare dragul să te uiți la el!* Brșt.

ZĂRNICEĂLĂ s.f. Faptul de a se zărnicii; debilitate, slăbiciune, izimeală. Smr.

ZĂRNICÍ, *zărnicesc*, vb. IV refl. (Mai ales despre copii) A slăbi, a se ofili, a se veșteji; a tînji, a se izini. *S-a zărnicit bietul copil de cînd i-a murit mama.* Smr., Pn. L.

ZĂRNICÍȚ, **-Ă**, *zărniciți, -te*, adj. (Mai ales despre copii) Slab, prăpădit, stafidit, topit. *N-am văzut copii zărniciți ca la muierea asta, n-are nici o grijă de ei, trăiese așa din mila Domnului.* Smr., Pn. L.

ZĂRZĂNEL, *zărzânei*, s.m. Diminutiv al lui *zărzăn*; zărzărel. *Au împuiat zărzânii, au umplut coasta de zărzânei.* Mș., Pn. L.

ZĂRZĂNICĂ, **-EĂ**, *zărzănce, -ici*, s.f. Diminutiv al lui *zărzănă*; zărzărică. *Am umplut putina de zărzânele.* Pn. L.

ZĂSTĂL, *zăstale* și *zăstături*, s.n. Pălimar. *Drag i-a fost voinicului Adîncul colnicului Și pe fruntea dealului Să dea apă calului, La poala zăstăului!* (Pop.). Rsej., Spt. S. [Var.: **ZASTĂL**, *zastale*, s.n. Ibid.]

ZĂSTĂLNITĂ, *zăstălnițe*, s.f. Paravan de scinduri care se pune de jur împrejur, în fața prispei; pălimar; zăstal. Spt. S.

ZĂȚICNEĂLĂ, *zățicneți*, s.f. Țieneală. Spt. S. [Var.: **ZĂȚICNEĂLĂ**, *zățicneți*, s.f. Ibid.]

ZĂȚIGNÍ, *zățignesc*, vb. IV refl. A-și sări din minți, a se țieni, a se zăpăci. *Parcă s-a cam zățignit băiatu-ăsta; nu mai e în mințile lui.* Spt. S. [Var.: **ZĂȚIGNÍ**, *zățignesc*, vb. IV refl. Ibid.]

ZĂȚICNIT, **-Ă**, *zățicniți, -te*, adj. Țenit, aiurit, zăpăcit. *E cam zățicnit, nu e-ntr-ale lui!* Spt. S. [Var.: **ZĂȚIGNÍȚ**, **-Ă**, adj. Ibid.]

ZĂȚICNEĂLĂ s.f. v. **ZĂȚICNEALĂ**.

ZĂȚIGNÍ vb. IV. v. **ZĂȚICNI**.

ZĂȚIGNÍȚ, **-Ă**, adj. v. **ZĂȚICNIT-Ă**.

ZĂȚOĂNE s.f.pl. v. **ZOTOANE**.

ZĂURDEĂLĂ, *zăurdeli*, s.f. Lapte strical, brnzit; p. e x l. mîncare de proastă calitate; zamă-lungă, zămlreacă. Mș.

ZĂURDÍ, *zăurdesc*, vb. IV refl. 1. (Despre lapte) A se brnzi, a se strica. *Cînd l-am fierț o dată s-a zăurdit tot laptele.* Mș., Smr., Cpr. 2. P. e x t. (Despre ciorbă) A se tăia; a se brnzi (cînd se bate un ou și e prea fierbinte). Cpr.

ZĂURDÍȚ, **-Ă**, *zăurdíți, -te*, adj. (Despre lapte) Brnzit; p. e x l. (despre alimente, mai ales ciorbe) care s-a tăiat, s-a brnzit, *Am găsit laptele zăurdit. A ieșit ciorba zăurdită.* C. Arg.

ZĂVĂDĂ, *zăvezi*, s.f. Fotă; p. e x l. covoraș (de perete). Crb.², Dmnș.

ZĂVÎRNEĂLĂ s.f. Povirneală într-o parte, înclinare. *Ai încercat căruța șapăn, dar cum are o zăvîrneală spre dreapta; de nu s-ar răsturna!* Dmnș.

ZĂVÎRNÍ, *zăvîrnesc*, vb. IV. I. Refl. (Despre lucruri) A se apleca într-o parte, a se povîrni. *S-a zăvîrnit o clăie de fin, trebuie propțită, altfel cade. S-a zăvîrnit coșarea vacilor, au putrezit furcile.* Dmnș., Smr. 2. (Despre oameni) A se cocoșa de bătrînețe; a se cujbi, a se hodorogi. Ibid. 3. In tranz. A se apropia de ... (ani). *Sînt opt ani și jumătate; Zăvîrnea la nouă, frate* (Pop.). Cp|n.

ZĂVÎRNÍȚ, **-Ă**, *zăvîrniți, -te*, adj. Aplecat într-o parte, gata să cadă; povîrnit. *E o clăie zăvîrnită. Coșarea vacilor e zăvîrnită mult spre tnainte, mai-mai să vie-n nas, trebuie propțită.*

ZBALȚ, *zbalțuri*, s.n. (La desagi) Despicătură la mijloc, servind a reuni sforile de legătură de la gurile trăștilor sau pentru a fixa desagi de șa. Cpr.

ZBANG interj. Onomatopee care imită zgomotul metalic produs de un obiect lovit sau spart; bang, zang. Ptș.

ZBANGHIÓS, **-OĂSĂ**, *zbanghioși, -oase*, adj. = **ZBANGHIU**. Pn. L.

ZBANGHIU, **-IE**, *zbanghii*, adj. Aiurit, zăpăcit, zurliu, zănatie, nebunatic; pălăvratic, trăsmit. *Ori ești cam zbanghiu, mă, băiete, ce fi-a venit?* (Substantivat) *Mă, zbanghiule, nu te mai lega de mine că dai de șugubină.* Spt. S.

ZBĂNCĂNÍ, *zbăncăn*, vb. IV tranz. = **ZBLENCĂNI**. *A zbăncănit vișelul vaca, nu mai are pic de lapte.* Mș., Slt.

ZBĂNCĂNÍȚĂ, *zbăncănițe*, adj. = **ZBLENCĂNITĂ**. *Am găsit vaca zbăncănită, cu toate ștețe zbăncănițe.* Slt.

ZBARCIOĂGĂ s.f. v. **ZBÎRCIOAGĂ**.

ZBERÊNG, *zberenguri*, s.n. Zheng.

ZBERÊNGHI, **-urí** s.n. Zheng.

ZBICEĂLĂ s.f. Smucitură, smuceală. *Din-tr-o zbiceală, calul a rupt șleaurile amîndouă.* Pn. L.. Sm.

ZBICI vb. IV. v. **SMICI**.

ZBICI, *zbiciuri*, s.n. 1. Imbrănceală; izbire. *I-am dat un zbicu, s-a dus cîl colo*. Pn. L. 2. Melle; toană; blzdic. *Are un zbicu urit*. (Ironie) *Ce, ori fi-a venit zbicu?* Ibid. [Var.: **ZBÎC**, *zbicuri*, s.n.]

ZBICÎT s.n. = **ZBICEALĂ**, *zbici, zblc, toană*. Mș.

ZBICÎT, -Ă, *zbicîți, -te*, adj. Fig. (Despre oameni) Repezit, aiurit, trăsmit. *E cam zbicit la cap băiatu-ăsta; vorbești și el parcă e dus după lume*. Mș., Smr.

ZBIENĂ, *zbier*, vb. I. in tranz. Loc. a d j. sau a d v. De zbiară = foarte tare. *S-a acrit varza de zbiară. Au înghețat rufele le zbiară*. Ibid.

ZBÎLĂ s.f. v. **ZVILĂ**.

ZBÎC, *zbicuri*, s.n. v. **ZBICI**.

ZBÎNȚ, *zbînțuri*, s.n. (Ironie) Petrecere, cinef; horă. *Am fost la (un) zbinț; am petrecut de minune. Iar a zbughit-o la zbinț, hăjmăndău!* Cînd aude de zbinț, îl trec nădușelile. Spt. S., Pn. L.

ZBÎNȚUI, *zbînțui*, și *zbînțuiesc*. vb. IV in tranz. și refl.: A zbințui; a merge la zbinț. Pn. L., Spt. S.

ZBÎNȚUIALĂ, *zbînțuială*, s.f. Acțiunea de a (se) z b i n ț u i ; zbinț. *S-au dus la zbințuială*. Pn. L.

ZBIRCEA s.m. Poreclă dată unui om urlicios, închis, tăcut; zgireit, avar. Mș., Smr.

ZBIRCI, *zbirciri*, s.n. Zbircitură. *S-a făcut zbirci, hoșca!* E numai zbirciri și știrbituri. [Pronunțat: monosilabic.]

ZBIRCI interj. Exclamație cu care copiii marchează o greșală, în timpul jocului numit „șotron”. Expr. *A face zbirci* = a greși. *Ai făcut zbirci, nu mai joci, gata!* Spt. S., Ptș. [Pronunțat: monosilabic.]

ZBIRCI, *zbircesc*, vb. IV in tranz. A greși; a spurea. *Ai zbircit, nu mai joci!* Ptș., Spt. S.

ZBIRCIOAGĂ, *zbircioage*, s.f. Femeie bătrână (babă) zbiră, scoflică; răutăcioasă, zgireită; papacioasă. *Vine zbirioaga cu traista de mîncîuni; să le fii!* Spt. S. [Var.: **ZBARCIOAGĂ**, *zbarcioage*, s.f. Ibid.]

ZBIRCIOG, -OAGĂ, *zbirciogi, -oage*, s.m. și f. Om rău la inimă, invidios, acrit, zgireit. *Cu zbirioagu-ăla am urut și eu să facă o afacere; dar dracu s-a lipit de el!* Spt. S.

ZBIRCIOGEA s.m. Poreclă dată unui om zgireit, avar; pomisit, cupit, acru. Pn. L.

ZBIRCIOGEALĂ s.f. 1. Zbirceală. *A venit zbiriogeala, adio linerefe!* Spt. S. 2. Fig. Zgreenic. Ibid.

ZBIRCIOGĂ, *zbirciogesc*, vb. IV refl. 1. (Despre piele) A se zbirici. *S-a zbirciogit pielea pe mine cînd am văzut-o plină de bubal d-âl negru*. Spt. S. 2. Fig. A se răsti la cineva, a

ocări, a certa; a se zborși. *Nu te mai zbirciogi degeaba la mine, că nici măcar cu glandul n-am dat p-acolo*. Ibid.

ZBIRCIOGÎT, -Ă, *zbirciogiți, -te*, adj. 1. (Despre oameni) Zbircit, încovrigat, bătrîn; fig. urlicios, greșos, zgireit. Spt. S. 2. (Despre fructe) Care și-a pierdut prospețimea, care are pielea zbiră, veștedă; stafidită. *Niște prune tomnatică stau încă zbirciogite pe virfuri, pînă le-apucă zăpada*. Ibid.

ZBIRCIOGÓS, -OĂSĂ, *zbrctogosi, -oase*, adj. Care e strluc, zgireit, avar, sucit, cupit. (Substantivat) *Cu zbrctiogosu-ăla nici dracu nu bagă-n plug*. Pn. L.

ZBÎRLEA s.m. 1. Om fioros. *Vezi tu pe zbrle!* Mș., Pn. L. 2. (Eufemism) Dracu. *Dai tu de zbrle!* Ibid.

ZBÎRLIGÓNȚ s.m. v. **ZBÎRLIONȚ**.

ZBÎRLIONȚ, *zbrlionți*, s.m. și *zbrlionțe* s.n. (Ironie) Cîrlionț. Ptș. [Var.: **ZBÎRLIGÓNȚ**, *zbrligonți*, s.m. și *zbrligoanțe* s.n. Ibid.]

ZBÎRLIONȚĂT, -Ă, *zbrlionțați, -te*, adj. Ciufulit sau cîrlionțat. (Substantivat) *Zbrlionțata a nitat să-și ia restul*. Ptș.

ZBÎRLITURĂ, *zbrlituri*, s.f. 1. Fig. Fior de spaimă; zbrlire. *Cînd văzui namila de lup în mijlocul drumului, simții zbrlituri prin toată carnea*. Spt. S. 2. Păr ciufulit, ciuf. *Umblă c-o zbrlitură de ciuf pe virful capului*. Ibid. [Var.: **ZBURLITURĂ** s.f. Ibid.]

ZBLEANCĂ s.f. și adv. (În expr.) A lăsa (sau a rămîne) (ștele (sau ugerul) zbleancă (de tot) = a le lăsa sau a rămîne (ugerul, ștele) goale de lapte, moi, flească. *Afi uitat vișelul la vacă și am găsil-o zbleancă (de tot)*. *M-a lăsat zbleancă copilul-ăsta; era mort de foame*. Spt. S.

ZBLENCĂI *zblencăi* și *zblencăiesc*, vb. IV tranz. Zblencăni. *Afi lăsat vișelul cu mă-sa și a zblencăit-o toată noaptea*. Spt.

ZBLENCĂIALĂ s.f. = **ZBLENCĂNEALĂ**.

ZBLENCĂIT s.n. = **ZBLENCĂIALĂ**, supt. *Are un zblencăit lăcomos, i se umple gura de clăbuci cînd suge*. Spt. S.

ZBLENCĂITĂ, *zblencăite*, adj. f. = **ZBLENCĂNITĂ**.

ZBLENCĂITURĂ s.f. = **ZBLENCĂNITURĂ**.

ZBLENCĂNEALĂ, *zblencăneli*, s.f. Acțiunea de a z b l e n c ă i și rezultatul ei; supt, suptoare, sugere totală. Spt. S.

ZBLENCĂNI, *zblencăni* și *zblencănesc*, vb. IV tranz. și in tranz. (Despre copii și puți de animale) A sugere cu lăcomie, a sugere tot laptele, pînă la ultima picătură, lăsînd ștele și ugerul flească. *Toată ziua ar zblencăni copilul-ăsta. N-afi avut grijă de vișel și a zblencănit vaca de tot; nu mai are nici pic de lapte*; Spt. S.

ZBLENCĂNIT s.n. Zblencăneală. *Frag lăcomosii tău de purcei, de-aiici le-auzi zblencănitul*. Spt. S.

ZBLENCĂNITĂ, *zblencănite*, adj. f. (Despre fițe, uger) Supt de lapte pină la ultima picătură.

ZBLENCĂNITURĂ s.f. = **ZBLENCĂIALĂ**.

ZBORȘ, *zborșuri*, s.n. Terci, terciuială; p. e x t. mîncare prost preparată, zeamă chioară. Pn. L.

ZBORȘEĂLĂ, *zborșeli*, s.f. = **ZBORȘITURĂ**.

ZRORȘITURĂ, *zrorșituri*, s.f. 1. = **ZBORȘ**. Pn. L. 2. Vărsătură, diaree. Ibid. 3. Fig. Epitet depreciativ dat unui om moale, fleșcăit sau unui bătrîn dărăpănat; cofleșitură. Ibid. Spt. S. și J.

ZBRANȚ, *zbranțuri*, s.n. Branț. Smr., Mș., Spt. S.

ZBUCNEĂLĂ, *zbueneți*, s.f. Explozie; fig. repezeală, luțeală, porneală, zvîcneală. Are el cîte o zbueneală care-l face negru; da-i trece repede. Mș.

ZBUCNITURĂ, *zbuenituri*, s.f. Explozie. S-a auzit o zbuenitură, parc-ar fi tras cu tunul. Mș.

ZBUGHEA, *zbughez*, vb. I. 1. Tranz. A o zbughi. *Zbughez-o repede, pină nu vine, că dacă dă cu ochii de tine, e foc.* 2. Refl. A-și pierde mințile, a se zăpăci, a o lua razna. *Parcă s-a cam zbugheat nițel ăl copil; nu mai e în mințile lui!* Ibid.

ZBUGHEĂLĂ, *zbugheli*, s.f. Acțiunea și faptul de a (se) zbughea și rezultatul ei; țieneală. *Cam are o zbugheală.* Spt. S.

ZBUGHEĂT, -Ă, *zbugheați, -te*, adj. Zăpăcit, alurit, zămatic, repezit, trăznit, nebun. *Ce fi-e, mă băiețe? Nu fi-e bine, ori ești cam zbugheat?* (Substantivat; familiar) *Zbugheala aia de fată a lăsat războiul și a șters-o.* Spt. S.

ZBUGHILĂ s.m. Om repezit, smucit. Mș. Mșțș.

ZBURĂT, -Ă, *zburăți, -te*, adj. (În expr.) Cu mintea zburată = zăpăcit, împrăștiat. Mș. Cu inima zburată = spăimîntat. Ibid., Ptș.

ZBURĂTĂCÎT, -Ă, *zburătăciți, -te*, adj. Fig. Repezit, zurbagiu; distrat, uitue; nebunatic, zăpăcit. *Zburătăciu-ala de copil, cum a venit de la școală, a azvîrlit ghiozdanul ell col și dus a fost!* Spt. S.

ZBURĂTURĂTIC, -Ă, *zburăturătic, -ce*, adj. (Mai ales despre copii) Zvînturatic. (Substantivat) *Zburăturăticu-ala de copil n-a mai venit, unde-o fi apucat?* Mș., Sm.

ZBURĂTURĂ, *zburături*, s.f. (În expr.) A se pune (sau a lua eu (sau la) zburături (pe cineva) = a alunga, a izgoni. Cpr. Mș.

ZBURĂTUREĂLĂ, *zburături*, s.f. Acțiunea de a zburături. (În expr.) A lua la zburături = a arunca cu zburături; fig. a speria, a alunga. *Mai ia la zburături vrăbiile-alea!* Spt. S., Mș., Cpr.

ZBURĂTURI, *zburături*, vb. IV Tranz. A lua la goană; a alunga, a izgoni, a speria.

A zburăturit toți copiii din casă, nebuna! Spt. S. *Zburăturii vrăbiile e-au lăbărit pe ctnepe!* Mș.

ZBURĂTURIT s.n. = **ZBURĂTUREĂLĂ**. Expr. A lua la zburăturit = a alunga, a speria. *Îa-le la zburăturit păsările alea, cu ciugul cinepa!* Spt. S.

ZBURD s.n. Zburdălnicie. (Codrul) *Cit e tînăr și voinic. Numai viață pe colnic, Numai zburd și zbeny in el, Cit e tînăr, linerel* (Pop.). Spt. S.

ZBURLITURĂ s.f. v. **ZBURLITURĂ**.

ZDĂRNĂ *zdărnii*, vb. IV. Tranz. și intrans. A zbrnii.

ZDĂRNĂLĂ, *zdărniieli*, s.f. Zbirnială.

ZDOANĂ *zdoance*, s.f. (Familiar, afectiv) Copil. *Zdoancă al mamei! Zdoancele mamei!* Ptș., Clmn.

ZDRAHON. -OĂNĂ, -OĂNCĂ, *zdrahoni, -oane, -oance*, s.m. și f. Om mare la trup, voinic, gras; fig. persoană autoritară, aprigă. *E o zdrahoană de muiere, bagă-n speși un sal întreg!* Pn. L.

ZDRAMBEĂ, *zdrambele*, s.f. (Mai ales la pl., în expr.) A-l lua zdrambele (pe cineva) = a da de belea, a păși-o. *A răcîl rău, t-a (mai) luat zdrambelele.* Ptș. A-l lua în zdrambele (pe cineva) = a certa, a repezi; cf. a lua la zdravile. Ibid.

ZDRĂCANĂ, *zdrăcanale*, s.f. (Mai ales la pl.) 1. Obiect casnic, fără însemnătate; zangara, trancana. *S-a amput cămara de cîte zdrăcanale: cioburi, sliche, culți.* Spt. S. 2. Clopoțel, zurgălău, zdrăngănel. Ibid. 3. (Ironie, la pl.) Zorzoane. *Îa mai lăsa zdrăcanalele și mai pune mîna pe furcă și pe vădale, că d-aici iese îmbrăcătura.* Spt. S. 4. (La pl.) Vădale. Ibid.

ZDRĂVIȚE s.f. pl. (Numai în expr.) A lua la zdravite (pe cineva) = a certa cu asprime, a repezi, a lua la goană; a lua la rapanghel. Spt. S. A băga-n zdravite (pe cineva) = a lua la zor, a iuși, a întări, a zori; cf. a pune șaua, a băga-n draci. *Și-apucat d-o nebunie. D-o trăsnea de veselie, Bagă-n zdravite o chindie și tot chinie-a pustie: Fîr-ar el de drac să fie!* (Pop.). Ibid.

ZDRĂLEA s.m. Numele unui vestit haiduc care se bucura de multă faimă în regiune, odinioară; p. e x t. om mare, puternic, uriaș, fioros; cf. mandea, pieptea, zdrîng. Expr. A vedea (sau a da de) zdrelea = a da de belea; a vedea pe zbrlelea. *Vezi tu pe zdrelea, rîule! Dai tu de zdrelea!* Spt. S.

ZDRENȚĂRIE s. f. = **ZDRENȚĂRIE**. Mș., Cpr.

ZDRENȚĂRIE, *zdrênțării*, s.f. Mulțime de zdrênțe, *Ce mai faci eu zdrênțăriile astea? Dă-le drumul tu D.A.C.* Ptș.

ZDRĂMB, -Ă, *zdrimbi, -e*, adj., s.m. și f. (Cel) care se îngîtuie, cînd vorbește, se strîmbă url; care se scîlfoșește, se fandosește în tot

felul; fardosit, scilfosit; upăcit, izmenit. etc. C. Arg.

ZDRÎMBĂ², *zdrîmbe*, s.f. Termen depreciativ dat unui instrument de calitate inferioară. *O zdrîmbă de vioară. O zdrîmbă de cobză. O zdrîmbă de difuzor. Merge zdrîmba?* Ptș.

ZDRÎMBĂ¹, *zdrîmboaică*, s.n. Cimpoi. Spt. S. **ZDRÎNC** s.m. v. **ZDRÎNG**².

ZDRÎNG¹ interj. Onomatopoe care imită sunetul cobzei. Spt. S. *Cînd s-auzea: zdrînga-zdrîng pe uliță, se știa că e clacă undeva.* Ibid.

[Var.: **ZDRÎNGA** interj.]

ZDRÎNG² s.m. 1. (Fam.; ironie) Epitet dat unui copil sau unui om mic de statură; bondoc. (Glume!) *Tu erai, mă zdrîng, spaima ciiorilor?* Spt. S. *Tu ai desenat astea, mă zdrîng?* 2. (În basme) Voinic care se luptă cu zmeii. *Zdrîng, spaima zmeilor.* Ibid. [Var.: **ZDRÎNC** s.m. Ibid.]

ZDRÎNGA interj. v. **ZDRÎNG**¹.

ZDROB s.n. Sfărîmătură, zob; fig. muncă istovitoare, istovire, istov. *Coasa, seceera, aria, cînd te-apecă, zdrob te fac, cazi tal la pal.* Spt. S. L. o. e. a. d. v. Nici (un) zdrob sau nici (o) zdrobă = nimic. *N-am nici (un) zdrob de mălai în casă, măcrezi sau nu?* Ms. [Var.: **ZDROĂBĂ** s.f. Ibid.]

ZDROBÎNȚĂ, *zdrobințe*, s.f. Grăuncior mic, zdrob. *O zdrobînță de sare mi-a sărit drept în ochi.* Spt. S., Pn. L.

ZDROBOLEALĂ, *zdroboteli*, s.f. (În e x p r.) A lua la (sau a-i trage o) zdroboleală = a) (la arie) a întoarce cu furca paiele treierate de cai scuturînd boabele; b) a întoarce cu lopata griul în pleavă, a grohoni; c) a treiera; d) fig. (despre acțiuni) a întări, a înțeși, a iuși, a zori; e) fig. (despre oameni) a certa, a cucăli, a lua la zdravițe. Spt. S., Pn. L.

ZDROBOLĂ, *zdrobol* și *zdrobotese*, vb. IV. *Tranz. și refl.* 1. A (se) zdrobi. *Zdrobote niște sare, că n-am nici de mămăligă. S-au zdrobotit prunele pe jos, s-au făcut terei.* Spt. S.

ZDROBOLIT s.n. = **ZDROBOLEALĂ**. A lua la zdrobotit. Spt. S.

ZDROBOLIT, -Ă, *zdroboliți*, -te, adj. 1. (Despre obiecte) Strivit, zdrobotit, fărîmat. *Prune zdrobotite. Ouă zdrobotite. Pui zdrobotite. Sare zdrobotită.* Pn. L. Spt. S. 2. Fig. (Despre oameni) Obosit. *A venit zdrobotit de oase de la coasă.* Ibid.

ZDROBONEĂȚĂ, *zdrobonețe*, s.f. = **ZDROBÎNȚĂ**, zdrobotură. Spt. S.

ZDRÓBURĂ, *zdroburi*, s.f. Fărîmă, zdrob, zobură. *Să nu măturați zdroburile (de mămăligă, pline etc.), mai bine le adună păsările de pe jos. Azi frumos și făcut bine (omul), Miine zdrobură de pline (Pop.).*

ZDRONCĂ, *zdroncăi* și *zdroncăiese*, vb. IV. *In tranz.* Zdroncăni.

ZDRONCĂIALĂ, *zdroncăieli*, s.f. = **ZDRONCĂNEALĂ**.

ZDRONCĂIT s.n. = **ZDRONCĂNIT**.

ZDRONCĂITURĂ, *zdroncăituri*, s.f. =

ZDRONCĂNITURĂ.

ZDRONCĂNEALĂ, *zdroncăneli*, s.f. Acțiunea de a zdroncăni. *S-aud niște zdroncăneli în magazie; cine o fi umblînd?* Spt. S., Pn. L.

ZDRONCĂNIT s.n. Faptul de a zdroncăni. Ptș.

ZDRONCĂNITURĂ, *zdroncăniluri*, s.f. = **ZDRONCĂNEALĂ**, *zdroncănit*. *S-a auzit o zdroncănilură în pinișă; cine-o fi umblînd acolo?* Pn. L.

ZDRUINĂ, *zdruine*, s.f. Femeie înaltă, mare, voinică, trupeșă. *E o zdruină de muiere, sparge pialru-n pumu. S-a făcut o zdruină de fată, duce sacul cu nimic.* Pn. L.

ZDRUNCINEALĂ, *zdruncineli*, s.f. 1. Acțiunea de a (se) zdruncina și rezultatul ei, fig. tulburare, zdruncin. *De cînd cu drumurile astea, din zdruncineala cărușii, am rămas e-o zdruncineală la burlă că nu-mi mai viu în fire.* Fig. *A rămas e-o zdruncineală la cap de la bombardamente, bietul om! Nu mai e om cît o fi.* Spt. S. 2. (La arie) Acțiunea de a treiera (cu caii), dînd spicelor o ultimă zobcală (citeva funii). *Ia să le mai dăm o zdruncineală, și gata!* Ibid. 3. (La muncă) Iușeală, vipie, toi, zor, frecuș. Ibid. 4. (În e x p r.) A lua la zdruncineală = a) a treiera bine, a mărungi paiele, a freca spicele, a zobi; b) a scutura boabele din paie; c) (despre alimente, prune etc.) a pisa, a tereci, a mesteca, a făcălui. *Mai dă o zdruncineală pe la buși. Ia fasolea la zdruncineală. Încă o zdruncineală la mămăligă și gata;* d) fig. a dojeni; a zori. *Ia mai ia-l la zdruncineală pe derbedeu-ăla, că umblă fără căpății.* Spt. S.

ZDUCŢI, *zducnese*, vb. IV. *In tranz.* 1. A scoale afară, a vărsa. *Cînd le-oi trînti o dată, zducnese muștele din line, amărtute!* 2. A muri. [Var.: **ZDUHNĂ**, *zduhnese*, vb. IV. Ibid.]

ZDUHNĂ vb. IV. v. **ZDUCŢI**.

ZDUP s.n. (În e x p r.) A băga la zdup = a băga la închisoare. Cpr. C. Arg. A da un zdup = a) a(-i) da o raită, o fugă; b) a (-i) da zor la ceva, a iuși. Ibid., Ptș.

ZDUPĂ s.f. 1. Lucrare de mare iușeală; iufă, toi. *Să-i dăm (o) zdupă la arie, cîl prîpește soarele.* Spt. S. 2. Joc repezit, tropăit, zdupăit. *O zdupă de joc.* Ibid. 3. Fugă, raită. *Dă-i o zdupă pe la clăi, să vezi dacă nu le-a strical pîntul.* Ibid. 4. Femeie voinică, dolofană. *E o zdupă de fată.* Ibid.

ZDUPĂITURĂ, *zdupăituri*, s.f. zdupăială. *S-aud niște zdupăituri pln pod, cine-o fi?* Pn. L.

ZGĂIBĂ, *zgăibi* și *zguibe*, s.f. 1. Fig. (Depreciativ) Copil; snamenie, izgolie. *Nu-i chip*

să scapi de zgaibele-astea (de copii)! Spt. S. 2. (În e x p r.) A se ține zgalbă (de cineva) = a se ține scai. Ibid.

ZGĂIE, *zgăi*, s.f. (Familiar) Copil; (depreciativ) snamenie (de copil), izgolie; zgalbă. *Am o zgaie de fată și slau la gânduri; s-o dau ori să n-o dau (în căsătorie). Are și ea o ciușdină de zgăi, i-au ros urechile, sâraca!* E x p r. A se ține zgaie (de cineva) = a se ține scai. Spt. S.

ZGĂMĂ, *zgame*, s.f. (Depreciativ) Animal slab, prăpădit. *Niște zgame de oi, țfi mântnă o groază de timp; om în toată firea, trebuie să pierzi vremea cu niște alea de zgame.* Spt. S. 2. (Familiar) Copil slab și urit; nagodă, izgolie, zgalbă. *O zgamă de fată, trebuie să stai cu ochii pe ea, e-odată piere.* Ibid. 3. (Depreciativ) Om de nimic, secătură. *Te poartă bine și ia seamă, Să nu te rătădă orice zgamă.* Ibid. [V a r. **ZGĂMĂ**, *zglmă*, s.f. Ibid.]

ZGARŌI, -**OĂICĂ**, *zgaroi*, -*oaițe*, s.m. și f. 1. (Familiar, depreciativ) Copil neastimpărat; diavol (de copil). *Zgaroiule, pu! eu ghitara pe tine!* Spt. S. 2. Om negricios, garol; slab, scoflicit, zglicrit, avar, zglicie-brinză. Ibid. 3. (În e x p r.) A se face zgarol (sau ca zgarolul) = (despre mămăligă, pline etc.) a se întări, a se usca, a se face bolovan. Ibid.

ZGĂBÎRCEA s.m. art. Termen depreciativ dat unui om prăpădit, scoflicit, slab, uscat, zblrecl, cu ochii zglicii (zgablrdați) sau cuiva care e foarte zglicit. Spt. S.

ZGĂBÎRDĂ, *zgablrdez*, vb. IV refl. 1. (Despre lucruri) A se desface de la încheieturi, a se strimba, a se scileia; a se scovlrda. *S-au zgablrdat doagele de uscătură.* Spt. S. 2. (Despre pleoape) A se inflama roșindu-se, a se întoarce pe dos, a se hlii. *I s-au zgablrdat ochii-n cap, parcă e altă arătare.* Ibid.

ZGĂBÎRDĂT, -**Ă**, *zgablrdați*, -*te*, adj. 1. (Despre lucruri) Ieșit de la încheieturi, scileiat, scovlrdat, hlii. *E o doagă de la fund zgablrdată. Am găsil furnirurile zgablrdate, cojite.* 2. (Despre pleoapele ochilor) Întoarse pe dos, inflamate, zglicite. Spt. S.

ZGĂBÎRDĂTURĂ, *zgablrđături*, s.f. 1. (La obiecte) Stricăciune, scileciatură, strlmbătură. *Am găsil o zgablrđătură la fundul butoiului. p-acolo curge.* Spt. S. 2. (La ochi) Inflamație a pleoapelor, cu răsfringerea lor în afară; zglicie, hliială. Ibid.

ZGĂBÎRDEA s.m. art. 1. Calificativ peiorativ dat unui om care are ochii zgablrdați, hliiți. 2. Om scoflicit, slab, uscat. 3. Om avar, rău. Spt. S.

ZGĂIBI, *zgaibese*, vb. IV tranz. și refl. (Despre răni) A (se) rupe; a (se) scărpină, a (se) sîngeră. Pn. L., Mșș.

ZGĂIBIȘ s.n. Rană zemoșită, deschisă prin ruperea unei zgaibe; cicatrice crudă, iritată, sîngerată. Spt. S.

ZGĂIBÎT, -**Ă**, *zgaibîți*, -*te*, adj. 1. (Despre răni) Cu zgaiba riciită, ruptă. *Bubo! zgaibit. Bubă zgaibită.* 2. P. e x t. (Despre oameni) Pătat. Mșș.

ZGĂMUIĂLĂ s.f.v. **ZGÎMUIĂLĂ**.

ZGĂU, *zgauri*, s.n. 1. Dric (de car). *M-am ales cu un zgau de căruță, tot porumbul dup-un pogon de loc.* Spt. S.

ZGĂIA, *zgliez*, vb. IV refl. A se zgii. Spt. S.

ZGÎBUI, *zğibui și zğibuiese*, vb. IV tranz. și refl. A rici cu unghia, a rupe; a zglicii, a zglicmuși. *Nu te mai zğibui acolo, mă, că întărîți bubă mai rău.* Spt. S.

ZGÎBUIȚ, -**Ă**, *zğibuîți*, -*te*, adj. Zglicmușit. *Porumbi zğibuîți. Cuitburi zğibuîte. Rană zğibuîtă.* Spt. S.

ZGÎMĂ s.f.v. **ZGAMĂ**.

ZGÎMĂI vb. IV. v. **ZGÎMUI**.

ZGÎMĂÎT, -**Ă**, *zğimăîți*, -*te*, adj. = **ZGÎMUIT**. Spt. S.

ZGÎMĂITURĂ s.f. v. **ZGÎMUITURĂ**.

ZGÎMB, -**Ă**, *zğimbi*, -*e*, adj. și s. m. și f. (Persoană) care se uită ponciș, sașiu, paliu, zbanghlu; care fixează ochii într-un loc; care se zglicmboiază, se strlmbă. Spt. S. [V a r.: **NĂZGÎMB**, -**Ă**, adj. C. Arg.]

ZGÎMBŌI, *zğimboi*, s.m., *zğimboițe* s.n. 1. S.n. (Ironic) Ceva mic, nelsemnat; fleac. Spt. S. 2. S.m. (Familiar; ironic) Copil neastimpărat. *Mă, zğimboiule, cînd oi pune mîna pe tine, te trec nădușelile!* Ibid. (În imprecății) *Ducă-se la zğimboi roșu!* Ibid. Mșș.

ZGÎMBOIĂ, *zğimbŌi și zğimboiez*, vb. I tranz. și refl. 1. Refl. A se uita lung; a cerceta cu atenție, a scruta. (Ironic). *Ce te zğimboiezi așa la mine; ce, nu m-ai mai văzut?* Spt. S. 2. Tranz. A desface; a zglicmui. *Nu mai zğimboia porumbii! Ți-ai zğimboiat gulerul, slă zğimboiat.* Ibid.

ZGÎMBOIĂLĂ, *zğimboieli*, s.f. Acțiunea și faptul de a (se) zğlicmboia; zglicială. *Ce zğimboiată te-a găsil, mă, n-ai mai văzut poze?* Spt. S.

ZGÎMBOIĂȚ, -**Ă**, *zğimboiați*, -*te*, adj. Ieșit de la locul lui, desfăcut, deschis, căscat, zglicit, lăbărțat; f i g. mirat, uimit. *Umblă cu gulerul zğimboiat. F i g. Ce te uii așa zğimboiată, n-ai mai văzut mașină?* Spt. S.

ZGÎMUI, vb. IV. v. **ZGÎMUI**.

ZGÎMUIĂLĂ, *zğimuieli*, s.f. v. **ZGÎMUIĂLĂ**.

ZGÎMUITURĂ s.f. v. **ZGÎMUITURĂ**.

ZGÎMOȘEALĂ s.f. v. **ZGÎMUIĂLĂ**.

ZGÎMOȘI vb. IV. v. **ZGÎMUI**.

ZGÎMOȘIT, -**Ă**, *zğimoșiti*, -*te*, adj. v. **ZGÎMUIT**, -**Ă**.

ZGÎMUI, *zğimui și zğimuiesc*, vb. IV. 1. Tranz. (Cu privire la ștuleții de porumb) A crăpa cu unghia foile de pe ștulete, pentru a-l căuta de boabe, a scirmoci. *Cine-o fi zğimuit*

atlfia porumbi, că s-au învâțat ciorile să-i ciugule. Spt. S. 2. A scărmana. Mai bine ai zgimui și tu lina aia, decît să-mi stai așa profap. Ibid. 3. (Ironie) A ara superficial. A zgimui pămîntul pe deasupra, ca să zică lumea c-a arat. Ibid. 4. *Tranz.* și refl. (Despre copii și tineri) A se jua, a se hîrjoni, a (se) frichini; a (se) jumuli, a (se) flocaî. Ce vâ tot zgimuiși acolo-n pătură, mă, neastîmpărășilor? Mai lăsați fețele-n pace, mă, derbedeilor, ce le zgimuiși așa ca la darac. Ibid. 5. Refl. A se scărpinga. Ce te tot zgimui pîn stîl, mă fiică: Ori ai prăsit niscaiva sămînța de scărpinici? Ibid. [Var.: **ZGIMĂI**, *zgimăi* și *zgmătăsesc*, vb. IV. Ibid. **ZGIMUȘI**, *zgmuș* și *zgmușesc*, vb. IV. Ibid.; în sudul regiunii; **ZGIMOȘI**, *zgmōșesc*, vb. IV. Ibid. (ad. 4) **ZGIMI**, *zgimi* și *zgmuiesc*, vb. IV. Spt. S., Ptș.]

ZGIMUIĂLĂ, *zgmuieli*, s.f. Acțiunea de a zgimui; hîrjoană, frecuș, scărpinîș. Spt. S. [Var.: **ZGĂMUIĂLĂ**, *zgămuieli*, s.f. Ibid. **ZGIMIĂLĂ**, *zgmîieli*, s.f. Ptș., **ZGIMOȘĂLĂ**, *zgmōșeli*, s.f.]

ZGIMUIT, -Ă, *zgmuiți-te*, adj. 1. Dezghecat, scormonit, riciet, zdrelit. 2. Fig. neastîmpărat. Spt. S. Pn. L. [Var.: **ZGIMĂIT**, -Ă, adj.; **ZGIMOȘIT**, -Ă, adj. Ibid.]

ZGIMUITURĂ, *zgmuituri*, s.f. 1. Riciitură, ruptură, scormonitură; 2. Fig. Hîrjoană (de copii). Astea sînt zgmuituri d-ale copiilor. Aici sînt zgmuituri de ciori. Ce zgmuitură v-a găsit, mă, de nu vâ mai culeași? Spt. S. [Var.: ad. 1.: **ZGIMĂITURĂ**, *zgmăituri*, s.f. Pn. L., Mș.; **ZGIMUITURĂ**, *zgmuituri*, s.f. Ptș.]

ZGIMUȘI, vb. IV. v. **ZGIMUI**.

ZGIMUȘIT, -Ă, *zgmuișiti*, -te, adj. = **ZGIMUIT**.

ZGIMUȘITURĂ, s.f. v. **ZGIMUITURĂ**.

ZGINDĂRĂ, *zgdndăr*, vb. I *Tranz.* Zgdndări. Mai zgdndără ăl foe, să nu se stingă. Spt. S.

ZGINDĂRĂT, -Ă, *zgdndărăși*, -te, adj. 1. Așlat, iușit, aprins, întăritat. Cînd e zgdndărat, să nu te apropii, că e foc. Spt. S.

ZGINDĂREĂLĂ, *zgdndăreli*, s.f. Acțiunea de a zgdndăra; fig. hîrjoană. Iar v-a găsit zgdndăreata? Spt. S.

ZGINDĂRICI, *zgdndărici*, s.m. 1. Calificativ dat unui copil neastîmpărat, siciitor. Stai locului, zgdndăriciule, că-ți ia ceafa foc! Spt. S. 2. (la pl.; în expr.) A avea zgdndărici (cineva) = a fi foarte neastîmpărat, a tulbura liniștea, a face tărăboi. Ibid.

ZGIRCĂ s.m. Calificativ peiorativ dat unei persoane foarte zgireite. E o zgreacă de mutiere, nu te lipești de ea cu o stramă de ceva! Spt. S.

ZGIRCEA s.m. art. Poreclă dată unui om avar; zgripeca. Spt. S.

ZGIRCEĂLĂ, *zgrceli*, s.f. 1. Zgrecenie. Ce zgreacă e asta pe tine, puile? Te știam alfel. 2. Con tracție musculară, zgirci, zgirc. Am niște zgreceți la picioare, cînd se pun dau mîna cu moartea. Spt. S.

ZGIRCI, *zgreiuri*, s.n. 1. Con tracție dure-roasă a unui mușchi (mai ales la picior); circel, zgirc. Am niște afurisite de zgreiuri, mă înnebunesc; cteodată mă scoală și din somn. Spt. S. 2. Elastic; praștie cu elastic, cu care se joacă copiii. Mă, tu mi-ai spart geamul cu zgreiul tău; vezi să nu faci și cucuie! Ptș.

ZGIRCĂLĂ s.m. Poreclă dată unui om zgircit; zgreacă, zgircea, zgreioabă, zgrepeca. Ptș.

ZGIRCÓS, -OĂSĂ, *zgreoși*, -oase, adj. Zgircit. Zgreoasă mutiere! N-o scăpa ea un bulz de pline la un om sărac. (Substantival) Cu zgreosu-ăta nici să nu încerci, strici vorba de pomană. Spt. S.

ZGIRCURÓS, -OĂSĂ, *zgreuroși*, -oase, adj. = **ZGIRCÓS**. Spt.

ZGIRLIÓNȚ, *zgrlionși*, s.m. și *zgrlioanșe* s.n. (Cu nuanță de ironie) Cîrlionț. Și-a făcut frizura în zgrlioanșe, parcă-i ciuf. Spt. S.

ZGIRLIÓNȚĂT, -Ă, *zgrlionșaji*, -te, adj. (Ironie) Cu părul creț, buclat, cîrlionțat. (Substantival) Hai, zgrlionțato, nu mergi acasă? Pe cine mai aștepti? Spt. S.

ZGIRLIŪȚĂ s.m. 1. Poreclă dată unui tînr ușuratic, neserios, excentric; mușunache, tîrplîșcă. Spt. S. 2. Poreclă dată unui om zgircit. Ibid.

ZGIRȚĂ, *zgrțe*, s.f. 1. Zgrecenie, avariție. Spt. S., Mș. 2. Loc. adv. Cu mare zgrță = cu mare greutate, anevoie. Cu mare zgrță am ciupit și de la el un pol pentru binefaceri. Ibid. 3. Gilecavă, ciondăneală, ciorovănilă. Alta zgrță ce-am avut cu el pentru un vișel care trecuse doar șanțul. Ibid.

ZGIRȚÓS, -OĂSĂ, *zgrșoși*, -oase, adj. Zgircit, avar; zgreuros, zgreos, zgreacă. Mă, că zgrșos te-ai mai făcut de la o vreme, nu erai așa cînd te-ai însurat. Spt. S.

ZGOĂNDĂ, *zgoande*, s.f. = **GOANDĂ**. Pn. L., Cpr.

ZGREBENEĂLĂ, *zgrebeneli*, s.f. Acțiunea de a zgrebeni; Vă dau eu zgrebeneală acuma, stați nișat! Pn. L., Spt. S.

ZGREBENÍ, *zgreben* și *zgrebenesc*, vb. IV. 1. *Tranz.* A trece cilții prin darac; a dărăci. Pn. L., Smr., Spt. S., Cpr. 2. Refl. și *tranz.* Fig. (Despre copii și tineri) A se jua, a se hîrjoni; a (se) smoloci, a (se) ciufuli. Ia nu vâ mai zgrebeniși și-n pătură; culcași-vă! Ibid. 4. *Tranz.* A bate. Păi, nu mi te-oi apuca eu, să mi te zgreben așa cum știu eu, diavol fără coarne! Ibid.

ZGREBENÍȘ, *zgrebenișuri*, s.n. Hîrjoană, joacă, frecuș; zbenigială, zgrebenală. Ce-attea

grebeniş pe voi, deochiaşilor, m-aşi inebunil!
Pn. L., Smr., Spt. S.

ZGRÎPCĂ s.f. v. **ZGRÎPTĂ**.

ZGRÎPCEA s.m. Calificativ ironic dat unui om zgireit, zgripluros, rău. Cpr.

ZGRÎPTĂ, *zgripse*, s.f. Om rău, apucător, hrăpărel, zgireit; zgriplor. *Cu zgriptă să nu te pui.* Spl. S. *Ce zgriptă de muiere, să fie bietul copil nemineat trei zile!* Ibid. [Var.: **ZGRÎPCĂ**, *zgripee*, s.f. Ibid.]

ZGRIPTUROS, **-OASĂ**, *zgripturoşi, -oase*, adj. s.m. şi f. Hrăpărel, zgireit, avar, cărpănos, rău; zgriplor. (Substantivat) *Ţi-ai găsit să te ctrepeşti cu zgriptorosu-ăta!* Cpr.

ZGRONT intern. Onomatopee care imită zgomotul produs de un obiect sfărâmat, zdrobit, ros; cronţ, gronţ. Ptş.

ZGRONTĂI, *zgronţai* şi *zgronţătesc*, vb. IV. *in t r a n z.* 1. A ronţai. *Zgronţăte clinele la nişte oase. Zgronţăte un şoarece.* Spl. S., Smr. 2. A scrişi (din dinţi). *Zgronţai la mine, mă?* Ibid. 3. A sclrşi. *Zgronţăte căruşa pe pietriş.* Ibid. [Var.: **ZGRONTĂNI**, *zgronţân* şi *zgronţănesc*, vb. IV.]

ZGRONTĂIALĂ, *zgronţăieli*, s.f. Ronţăială. 2. Zgomot pe care îl fac vehiculele grele când calcă şi sparg pietrişul; zgronţăit. *S-aud zgronţăieli de şoarece.* Spl. S.

ZGRONTĂIT s.n. = **ZGRONTĂIALĂ**.

Zgronţăit de sticlă spartă. Zgronţăit de măsele. Spl. S. [Var.: **ZGRONTĂNIT** s.n.]

ZGRONTĂITURĂ, *zgronţăituri*, s.f. Rosătură. *Zgronţăitură de şoarece.* Spl. S. [Var.: **ZGRONTĂNITURĂ**, *zgronţănituri*, s.f.]

ZGRONTĂI vb. IV. v. **ZGRONTĂI**.

ZGRONTĂNIT s.n. v. **ZGRONTĂIT**.

ZGRONTĂNITURĂ, s.f. v. **ZGRONTĂITURĂ**.

ZGROONEĂLĂ, *zgroonei*, s.f. (La arie) Acţiunea de a zgrooni. Mş.

ZGROONÍ, *zgróon* şi *zgroonesc*, vb. IV *t r a n z.* A treiera grul cu pleavă cu tot, după ce a fost seos din paie şi scormonit cu lopata, ca să i se scuture bine spicele şi cămăşuielile. A grooni; a grohoni. Mş., Spl. S., Pn. L.

ZGROONÍT s.n. = **ZGROONEALĂ**. *Hai să luăm grul la zgroonit.*

ZGRUNŢIŞOR, *zgrunţişoare*, s.n. Diminutiv al lui *zgrunţ*. *Mi-a intrat un zgrunţisor sub unghie.* Spl. S.

ZGRUNŢÓS, **-OASĂ**, *zgrunţoşi, -oase*, adj. Plin de zgrunţi; zgrunţuros. *Tencuiată zgrunţoasă.* Spl. S.

ZGRUNŢUI, *zgrunţui* şi *zgrunţuiesc*, vb. IV. 1. *in t r a n z.* A face: *zgrunţ!* A zgronţai. Mş., Pn. L. 2. *T r a n z.* şi *r e f l.* A (se) fărâmiţa, a (se) sparge, a (se) zdrobi. *Zgrunţuim nişteă piatră ori nişte nisip şi-l amestecăm acolo.* Ibid.

ZGRUNŢUIĂLĂ s.f. Acţiunea de a (se) *zgrunţui* şi rezultatul ei. *Zgrunţuiată de piatră.* Mş., Pn. L.

ZGRUNŢUIT s.n. = **ZGRUNŢUIĂLĂ**. Spl. S.

ZGRUNŢULEŢ, *zgrunţulefe*, s.n. Diminutiv al lui *zgrunţ*; zgrunţisor. *Mi-a intrat un zgrunţulef la căleţi şi mă glodeşte, mă roade, mă supără.* Spl. S.

ZGRUNŢURĂ, *zgrunţur* şi *zgrunţuros*, vb. I *t r a n z.* şi *r e f l.* = **ZGRUNŢURI**. Sm., Ptş.

ZGRUNŢURĂT, **-Ă**, *zgrunţuraţi, -te*, adj. Zgrunţuros. *Tencui cam zgrunţurat.* Mş.

ZGRUNŢUREALĂ, *zgrunţureli*, s.f. (Cu sens colectiv) Fărâmiţuri de materie pisată, zobură; mulţime de gloduri (uscate, îngheţate); glodureală, glodură. *A ieşit tencuiata numai zgrunţureală. E o zgrunţureală pe drum de nici cu căruşa nu poţi merge.* Spl. S.

ZGRUNŢURÍ, *zgrunţur* şi *zgrunţuresc*, vb. IV. 1. *T r a n z.* A fărâmiţa ceva tare în bucăţele mărunte; a zdrobi, a sparge, a zobi. *Să zgrunţuri, maică, nişte sticlă şi s-o pişezi bine-bine, că tmi trebuie mie.* Spl. S. 2. *R e f l.* (Despre noroi, pământ etc.) A se face zgrunţuri, a se întări. *S-a zgrunţurit pământul.* Ibid.

ZGRUNŢURÍT, **-Ă**, adj. 1. Făcut fărîme, fărâmiţat, zobit. *Sticlă zgrunţurită. Piatră zgrunţurită.* Mş., Pn. L. 2. Zgrunţuros.

ZGURĂV, **-Ă**, *zguravi, -e*, adj. 1. (Despre fructe) Cu miezul uscăcios, nezeros, tare; cu coaja zbircită, numai crăpături. *Pepene zgurav.* Ptş. 2. (Despre oameni) Cu faţa zbircită, slab, uscat, scoflelit, pomit, supt. *Femeie zguravă,* Mş., Sm. 3. (Despre animale) Nedezvoltat, slab, prizărit, izinit, plăpind. *Un purcel zgurav.* Ibid.

ZGURÍ, *zguresc*, vb. IV *r e f l.* 1. (Despre sobe, coşuri etc.) A prinde zgură, a serumi. 2. *F i g.* (Despre oameni şi animale) A slăbi, a se usca, a se zbirci, a se trece (înainte de vreme), a se izini. *S-a zgurit femeia asta, pare-ar fi la 70 de ani.* S-a zgurit purcelea. Spl. S.

ZGURÍT, **-Ă**, *zguřiţi, -te*, adj. *F i g.* (Despre oameni şi animale) Slab, uscat, pomit, supt, zgurav. *Purcel zgurit. Babă zgurită.* Spl. S.

ZI, *zile*, s.f. 1. (În e x p r.) Lîmpede = bună-zlă = foarte clar, evident. Ptş. *Toată ziua bună ziua = mereu. Toată ziua bună ziua, la mine; ba car, ba plug, ba cal, ba mălai.* Spl. S. A nu-l lăsa loc şi de bună zluă = a menaja bunele raporturi, a nu se supăra de tot pe cineva, a mai păstra oarecare relaţii. Cpr. A lua zluă de căpătii = a porni la lucru de dimineaţă, a lua lucrul de la început. *Însoară-l şi-şi ia el ziua de căpătii.* Ibid. *Bună zluă i-ai dat, helenă fi-ni căpătut, se zice cînd cineva îşi ia nasul la purtare, devine obraznic, dacă-i dai nas.* Cpr. *Nieţ bună zluă, nlel ai sitir, se zice despre cineva care trece cu capul pe sus, fără a da bună ziua; care e fudul, îngîmfat sau prost crescut.* Ibid.

Ptș., Spt. S., Pn. L. **Bună ziua, seapără**; **dă-mi tutun că foaie n-am**, se zice (glume!) când cineva e prăpădit, sărac, nevoiaș sau când vrea să intre în vorbă și n-are motiv. Glbc. N-nu intrat zilele în sac = se zice când cineva se arată grăbit să facă ce-o face, cit mai repede, imediat. Spt. S., Cpr. Ptș. **A trăi eu zile (cineva)** = a trăi în mizerie, a nu avea de nici unele. Ibid. (Ironie) **A căuta (sau a umbla după) ziua de ieri** = a umbla surda, a sta degeaba, a pierde vremea. Ibid. **A fi (cineva) pe drum de zi** = a fi la drum, a fi gata să pice (cineva care e așteptat). Ibid., Pn. L. **A muri eu zile** = a muri înainte de vreme, a muri pe neașteptate, a fi mai avut încă zile (sănătate, vlagă), putere de trăit. Ibid. **A (-și) număra zilele**=a) a nu mai avea mult de trăit, a fi pe ducă; b) a nu mai avea mult de așteptat (de răbdat, de suferit), a fi pe punctul să scape de ceva sau de cineva nesuferit. Ptș., Cpr., Spt. S. **2. L o c. adv. Toată ziua** = de-a binelea, sigur. *E prost toată ziua, ce-te mai uiți în gura lui?* Cpr. **Omor de zile** = Muncă grea, vătăă de mizerie. *Asa e omor de zile nu altceva.* Ibid.

ZICE, zie, vb. III în tranz. (În expr.) **Zi-i pe nume să (și) spul**, se spune când cineva nu-și aduce aminte de ceva sau de cineva despre care vorbește. Spt. S., Cpr. **A freca (a trage) pe cineva pînă o zice că nu-i el** = a chinui pe cineva pînă nu mai poate, a-l obose de tot, a-l istovi, a-l epuiza. Ibid. (Familiar) **Zi-i pe slovă** = dă-i drumul; se zice când cineva o scaldă, șovăie, ezită să vorbească deschis. Ptș. **S-a zis eu...** = s-a terminat, s-a dus! *S-a zis cu paltonul, l-au ros molțiile. S-a zis eu Ion, l-a dat afară din serviciu.* Ptș.

ZIERBĂ, zierbe, s.f. Grupe de trei sau zece fire (la natra războiului); vierbă. vierbă. Spt. S., Pn. L.

ZIERME, ziermi, s.m. = **VIERME**. **Zierme afurimat** = copil neastîmpărat. Pn. L., Spt. S.

ZIERMUȘ, ziermuși, s.m. Viermuș. *Ci e-a mai astîmpărați-nă o dată, n-ăfi fi avînd ziermuși!* Spt. S., Smr.

ZIMȚI, zimțesc, vb. IV în tranz. A zimțui. *Dă-mi o pită să zimțesc fierăstrăul, că i s-au locit zimții de tot.* Sltr.

ZIMȚIT s.n. Zimțuit. *Dă-i la zimții.* Ptș.

ZIMȚIT, -Ă, zimții, -te, adj. Care are dinții ascuțiți, tăioși; zimțuit. *Cu fierăstrăul nezimțit nu faei nimic. Monedă zimțită.* Sltr., Mș., Smr.

ZIS s.n. (În expr.) **A se alege cu zisul** = a nu fi ascultat, a vorbi degeaba. *El s-a ales cu zisul (= cu ocară), noi cu treaba făcută.* Ptș.

ZIBĂVĂ s.m. Calificativ peiorativ dat unui om zăbavnice, mollar, leneș. *Zibavă tot zibavă, nici tu brînză, nici tu bragă.* Spt. S.

ZIBĂVNIC, -Ă, zibavnici, -ce, adj. Zăbavnice. *Om zibavnice. Femeie zibavnice.* Pn. L., Spt. S.

ZİBOĂVĂ s.f. Zăbavă. *Am oleacă zibovă pe la oraș.* Pn. L.

ZİBOVEĂLĂ s.f. Zăbavă. *Ce altă ziboveală?* Spt. S.

ZİBOVI, zibovesc, vb. IV în tranz. A zăbovi. *Mai zibovesc și pe la ei, că nu i-am mai văzut de mult.* Spt. S.

ZİMBĂTŪRĂ, zimbături, s.f. (Peiorativ) Persoană cu dinții încălecați unul peste altul sau cu colții ieșiți în afară. *Iole-te la ea, cum se mai fandosește, zimbătura iadului! Ptiu!* Spt. S.

ZİMBIC, zimbicuri, s.n. (Ironie) Blzdic, toană. *Iar i-a venit zimbicul? Face pe supărata! Hm!* Spt. S.

ZİMBŪC, zimbocuri, s.n. 1. Cîrlig de copcă cu care se prinde o haină groasă, lungă. Mș. 2. Laț de curea, la nasul opincii, care servește pentru a strînge mai bine opinca pe picior, cu ajutorul nojiței; virzob (2). Ibid. Spt. S.

ZİMBRE s.f. pl. (În expr.) **A-i tăia de zimbre (cuiva)** = a-i tăia pofta de ceva, a-l tăia nasul, a pune la punct, a obrăznic. Spt. S.

ZİMBREA s.m. art. Poreclă dată unul om pofticios. (Ironie) *Zimbrea cam face zimbre după fata lui Turcan.* Spt. S.

ZİNGĂLĂ, zîngăli, s.f. 1. Lucrare de mîntuială, năcărcăleală. *Ce zîngală e asta de pe pereți? Ce zîngăli sînt astea mă, băiele? Astea-s desene?* Cpr. 2. Amestecătură de obiecte aruncate în dezordine; amestec de mărunțișuri, tocătură, necurățenie. Ibid. 3. Fig. (Ironie) Persoană căreia li place să trăiască în mizerie leneș, îngălat, murdar. *Ce zîngală de muiere! A apucat-o prînzul cu casa nemăturată.* Ibid.

ZİNGĂLEĂLĂ, zîngăleli, s.f. Acțiunea de a zîngăli; cășcăleală. mîzgăleală; zîngală. Cpr.

ZİNGĂLÎ, zîngălesc, vb. IV în tranz. A face o lucrare de mîntuială; a năcărcăli. *Ia uite cum mi-a zîngălit firele; cu să spună că le-a vopsit! Mi-a zîngălit grădina posmogitu-ăla, ca să scape mai iule!* Cpr.

ZİNGĂLÎT, -Ă, zîngăliți, -te, adj. Mîzgălit, cășcălit, murdar. Cpr.

ZİNGĂLITŪHĂ, zîngălituri, s.f. Lucrare prost făcută; mîzgală, mîzgălitură, năcărcălitură. Cpr.

ZİNULÎȚĂ, zînulîțe, s.f. Diminutiv al lui zînuță; zînușoară. *E o fată mîndră, dulce, ce să-ți spu: o zînulîță.* Spt. S.

ZİNZĂNIE, zînzănie, s.f. 1. Copil nedezvoltat, prizărit, pipernicit; izgolie, izinitură, loază. Spt. S. 1 (La pl.) Grămadă de mărunțișuri nefolositoare, deșuri, tocătură; gunoaie; rimiguri. *S-a adunat elle zînzănie în casa asta.* Ibid. 2. (La pl.) Buruienii. *A ieșit un grlu numai*

zinzăni în *el* (neghină, osigă, mazărice etc.). Ibid.

ZINZĂNIE², *zinzăni*, s.f. Neînțelegere, vrajbă; *zizanie*. *A intrat zinzania-n ei, se sparge tarbacaua*. Spt. S.

ZIVELCĂ, *zivelci*, s.f. Șorț de lină îngust, țesut cu vârgi; care se poartă la spate. Spt. S., Smr., Mș.

ZLAB, -*Ă*, *zlabi*, -e, adj. Slab. Pn. L.

ZLÓBOD, -*Ă*, *zlobozî*, -de, adj. 1. Slobod. 2. (În e x p r.) (Om) *zlobod la inimă* = mărinos, darnic, veselnic, bun. Spt. S., Pn. L.

ZMAG s.n. (În e x p r.) *A scoate zmagul* (din cineva) = a-l pune la muncă; a vlăgui, a istovi; (cu privire la copii) a face să se liniștească, a cuminți. *Scol eu zmagul din tine, trăsneo!* Spt. S.

ZMÉGMĂ s.f. Excreție acidă și odorantă care se formează pe organele genitale. Spt. S.

ZMEURICĂ, *zmeurici*, s.f. Diminutiv al lui *zmeură*. *Mîresei o zmeurică, Poarte-o la chiotorică* (Pop.). C. Arg.

ZMIERCĂNI, *zmiercăn* și *zmierecănese*, vb. IV tranz. = **SMIERCĂI**.

ZOĂNĂ, *zoane*, s.f. Fășie de teren ce se află de o parte și de alta a șoselei, în afara șanșurilor (circa doi metri lățime). *Pe zoană nu e voie să iasă vitele și porcii*. Cpr. Spt. S.

ZOB, *zoburi*, s.n. (Mai ales la pl.) Bucăli mărunte, firimituri, locătură; p. e x l. *jaț, prăpăd, nimicire. Zoburi de pline, Grindina a făcut zob prunii (porumbii, griul etc.)*. Spt. S.

ZOBĂRIE s.f. Lucruri mici (bucăli, cioburi, firimituri etc.) aruncate în dezordine; grămadă de mărunchișuri (moloz, locătură, risipitură etc.). *A dărmat soba și s-a umplut casa de zobărie. Ce de zobărie de pline s-a strîns de la pomană!* Spt. S.

ZOBÉALĂ s.f. 1. Acțiunea de a (se) *zobi*; fărâmițeală; fig. oboseală, zdroabă. *Coasa asta e curată zobeală de ouse*. Spt. S. 2. Masaj; p. e x l. bătaie. *Mi-a tras o zobeală zdravănă*. Ibid.

ZOBÍ, *zobesc*, vb. IV. 1. Tranz. A se deranja la stomac. *R-ar a focutui de fasole, m-a zobil la burtă!* Ibid. 2. Tranz. A masa. Ibid.

ZOBITŪRĂ, *zobituri*, s.f. (Cu sens colectiv și la sg.) Tocături, firimituri, resturi, cioburi; zob, zobură. *A rămas o groază de zobitură de la coceni, trebuie mălurată. Ce de zobitură s-a strîns la locător; e grămadă!* Spt. S.

ZOBULÉȚ, *zobulețe*, s.n. Diminutiv al lui *zob*; gunoaie. *Mi-a dat un zobuleț în ochi. Zobulețele de la masă nu se arună, stringeți-le frumos și dați-le la găini!* Spt. S.

ZÓBURĂ, *zoburi*, s.f. (Cu sens colectiv și la sing.) Fărâmitură, locătură, cioburi, coji, resturi, zob. *S-a strîns o groază de zobură la*

locător. Zobură (sau *zoburi*) *de crăci. Zobură de porumbi* (= boabe). *Zoburi de pîine*. Spt. S.

ZOIPÁN, -*Ă*, *zoipani*, -e, s.m. și f. Om (sau femeie) mare, voinic, zdravăn; zaplan, naulă. Spt. S.

ZÓIPĂ, *zoipe*, s.f. Femeie voinică, pietroasă, zdravănă. *S-a făcut o zoipă de fată, sparge piatra-n pumn*. C. Arg.

ZOL, *zolari*, s.n. 1. Strat de snopi așezați pe arie unul lângă altul (năsădiți), cu spicele în sus, pentru treierat (cu caii). *A ieșit un zol de nu știu cum l-om răzbi numai cu un cal*. Spt. S. 2. Strat (rînd) de paie treierate (cu caii), scuturate din furcă și date afară din arie. *Am scos două zolari; lu al treilea te dăm afară cu totul*. Ibid. 3. Stratul de griu (boabe cu pleavă) rămas pe arie după scosul paielor. *A ieșit un zol mare, gros; hai pe el să-l groonim!* Ibid. 4. P. e x l. Strat de fructe căzute sau scuturate. *E un zol de prune, să-l rînești cu lopata*. Ibid.

ZOPÓR, *zopoare*, s.n. 1. Apă mare în timpul dezghețului, care aduce slouri de gheață, copaci, lemne etc.; puhoi, zăpor. Spt. S. 2. Mulțime mare, puhoi. *E zopor de lume pe străzi*. Ibid. 3. (În e x p r.) A (se) pune zopor = a se împotrivi, a se opune; a pune țagă, a pune poară. *Ce, puțule, ai pus zopor? Nu mai vrei să înveți? Atunci ia porcii dîndărăt și cu ei la ghîndă!* Spt. S.

ZÓPOT s.n. = **ZOPOTEALĂ**. Spt. S.

ZOPOTEALĂ, *zopoleți*, s.f. Acțiunea de a *zopoli*; vrasoleală, distrugere; zgomot puternic. *Ce zopoleți s-aud acolo, în magazie, cine-o fi umblînd așa brambura?* Spt. S.

ZOPOTÍ, *zopot* și *zopotese*, vb. IV. 1. Tranz. A culca la pămînt, a dărîna, a distruge. *A zopotit hala* (= furtuna) *toate holdele și ogrăzile. Au zopotit vitele griul din vale*. Pn. L., Spt. S. 2. Intranz. A da năvală, iureș, a se năpusti; a poroboti, a năoti. *Au zopotit vitele-n porumbi*. Ibid. 3. Tranz. A răscoli, a vrasoli, a răsturna. *Mi-ași zopotit casa, năbădăoșitor!* Ibid. 4. A răscoli. Intranz. *Cine zopote-n pod?* Ibid.

ZOPOTÍȚ, -*Ă*, *zopotíți*, -te, adj. Răscolit, vrasolit; culcat la pămînt, dărîmat, distrus. *E griul zopotit de grindină. Stau pruncele zoposite pe jos. Am găsit grădina zopotită de porci*. Pn. L.

ZOR s.n. (În e x p r.) A vedea zorul = a se vedea silii, a fi nevoit, a nu mai avea încotro. *Dacă-i vedea și-i vedea zorul, le lași și pleci*. Spt. S.

ZORZOLÍ, *zorzolesc*, vb. IV tranz. și refl. A se împopoțona. *S-a zorzolit un conac și-a plecat la horă*. Arf.

ZORZOLÍȚ, -*Ă*, *zorzoliți*, -te, adj. Înzorzonat. *Umblă lelea-mpudrălită Cu zorzoane zorzolită* (Pop.). Arf. [Var.: **INZORZOLÍȚ** -*Ă*, adj. Ibid.]

ZOTOĂNE s.f. pl. (La scoafe și la capre) Uger, șle; (p. e x l. la femei) sini mari. *Are zotoanele jăpuri căprița noastră. Ți-au ieșit zotoanele, șa; Ropotă, furtună. A venit un zolon de ploaie amestecat cu grindină; a zolonit tot pe unde a trecut.* Ibid.

ZOTON s.n. 1. Grămadă, mulțime; belșug. *E zolon de fructe; estimp stau prunele zolon pe jos.* Spt. S. 2. Ropotă, furtună. *A venit un zolon de ploaie amestecat cu grindină; a zolonit tot pe unde a trecut.* Ibid.

ZOTONEALĂ, *zoloneli*, s.f. 1. Acțiunea de a z o t o n i; zoton; distrugere, prăpăd. Spt. S. 2. Oboseală. *Zotoneală de oase cu la arie, nici la coasă nu-i.* Ibid.

ZOTONÍ, *zolon* și *zolonesc*, vb. IV t r a n z. 1. (Despre copii și pui de animale) A suga cu lăcomie, făcând etăbuci; a zbleneâni. *Au zolonit-o, biata, scoafă; doisprezece porcei pe capul ei, e ceva!* Spt. S. 2. A strica, a prăpădi, a distruge; a face fărîme, a zobi. *Grindina a zolonit tot pe unde-a trecut. Au scăpat cui-n porumbi și i-a zolonit toată noaptea.* Ibid.

ZOTONÍT, -Ă, *zotoníți*, -te, adj. 1. (Despre lucruri) Prăpădit, nimicit, distrus; jăfănit. *Gră zolonit.* Spt. S. 2. (Despre șle) Suple de tot laptele, golite, moi; zbleneânite. 3. (Despre oameni) Obosit, istovit, prăpădit; dărîmat. *Cu oasele zotonite sau zolonit de oase.* Ibid.

ZUMBALÍ interj. (Repetat) Cuvînt care redă zdrăngănitul cobzei. *Zumbal, zumbal, zumbaira; zumbaira-zumbaira* (meștere!). Mș., Spt. S. [V a r. : **ZUMBAIRĂ**, interj. Ibid.]

ZURALÍU, -ÍE, *zurallí*, adj. (Familiar) Cam într-o ureche; zăpăcit, șienit; candriu, nebun. *Cam zurallí mițerea asta; nu-i poți intra în voie nici într-un chip, oriell le-ai osteni.* C. Arg.

ZURBĂ, *zurbale*, s.f. (În e x p r.) A lua cu zurbaua = a) a lua cu japea, cu forța, a eutropi; b) a lua cu răul. *Nu-l mai lua și lu cu zurbaua, mițelut!* *Ia-l mai cu binșorul, poate reușești.* Spt. S.

ZURBĂLĂTIC, -Ă, *zurbălatici*, -ce, adj. *Zurbagiu, repezit, șienit, nebun; trăsniț; (despre*

copii) neastimpărat, nebunatic. (Substantivat) *Zurbălaticu-ăla de băiat hăndrărește și ziua și noaptea, a ajuns un hoinar.* Spt. S.

ZURORÍ s.f. pl. Zori (de zi). *Voi, zurori de ziua și de către ziua, Voi, zurori de zi, Ce vrești a veni* (Pop.) Arf.

ZVELTÍȚĂ, *zvellíțe*, s.f. Diminutiv al lui *zvell*. *Cil e Pileștiul de mare Nici o mîndră zvellă n-are. Prundu, cil de mițel, Ce de mai zvellíțe-n el!* (Pop.) Ptș.

ZVÍLTĂ, *zvilțe*, s.f. 1. Smoc de păr sau de lînă, șuviță. *I-attră (sau îi joucă) o zvilță de păr pe frunte. Ai de grijă să nu rămie în lînă zvilțe neseărmanale.* Spt. S. 2. Fire care atrînă la capătul unei țesături; ciucuri. *Inodași zvilțele la covor să nu se destrame!* Ibid. [V a r. : **ZBÍLTĂ**, *zbițe*, s.f. Ibid.]

ZVÍCNEALĂ, *zvicneli*, s.f. (La oameni) Iușeală, toană, repezeală, ieșire, șeneală. *Are el o zvicneală (a lui): cînd îi vin palele (sau pandaliile), să te ferească sftntul!* Spt. S., Stlp.

ZVÍCNI, *zvicnesc*, vb. IV i n t r a n z. 1. (Despre cai) A da cu picioarele; a smuci. *Iapa mea are un melic: zvicnește; să știi!* Spt. S. 2. (În e x p r.) A zvicni o scînteie la cineva = (în superștiții) a primi o veste. *A zvicnit o scînteie la tine, ai să primești veste de la cineva (sau îți vine cineva).* Dmș., Stlp. 3. (Despre oameni) A izbucni, a răbufni. *Cînd îi vin lui toanele, zvicnește, și zvicnește rău!* Ptș.

ZVÍCNIȚ s.n. = **ZVÍCNEALĂ**, *zvicnet*. Stlp.

ZVÍCNIȚ, -Ă, *zvicniți*, -te, adj. 1. (Despre cai) Care are melic, care dă cu picioarele pe neașteptate; sulcîl. Stlp., Spt. S. 2. (Despre oameni) Care are ieșire violentă, bruscă, e pornit, repezit, trăsniț, șienit, nebun. Ibid., Pn. L.

ZVIRCOLÍCI, -CE, *zircolicii*, -ce, s.m. și f. Epitet care se dă: a) unui copil neastimpărat, zvăpăiat, zvirturat; b) unui om care se zbate, se zvirtreole, se frămîntă să facă ceva; harnic. *Mă, zvirtreoliciule, nu te mai astîmperi? (Adjectival) Zvirtreolice fată, bal-o norocul, cui i-o fi semăntînd?* Spt. S.